AD R. P. NATALIS
ALEXANDRI
O R D. P R Æ D.

HISTORIAM ECCLESIASTICAM
SUPPLEMENTUM

DUAS IN PARTES DISTRIBUTUM

IN QUARUM PRIMA

OPEM FERENTIBUS VIRIS ERUDITISSIMIS ALIQUOT TRIDENTINI CONCILII DECRETA ILLUSTRANTUR ET VINDICANTUR:

IN ALTERA

DISSERTATIONIBUS HISTORICIS

RES ECCLESIÆ ET IMPERII SÆCULORUM XVII. & XVIII.

QUÆ IN EA HISTORIA DESIDERANTUR,

Recenſentur & ad noſtra uſque tempora perducuntur.

TOMUS SECUNDUS

CONTINENS

SUPPLEMENTI PARTEM SECUNDAM.

BASSANI, MDCCLXXVIII.

SED PROSTANT

VENETIIS APUD REMONDINI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
DISSERTATIONUM,
Capítum, & Paragraphorum &c. quæ in hoc II, Volumine continentur.

DISSERTATIO I.

De Romanis Pontificibus Sæculorum XVII. & XVIII.

Leo XI. pag. 1
Paulus V. 2
Gregorius XV. 7
Urbanus VIII. 10
Innocentius X. 14
Alexander VII. 18
Clemens IX. 22
Clemens X. 46
Innocentius XI. 48
Alexander VIII. 62
Innocentius XII. 64
Clemens XI. 70
Innocentius XIII. 86
Benedictus XIII. 87
Clemens XII. 107
Benedictus XIV. 119
Clemens XIII. 130
Clemens XIV. 131
Pius VI. 138

DISSERTATIO II.

De Miſſionibus ad exteras Gentes a Gallis inſtitutis. 139

§. I.

Congregatio Sacerdotum a Miſſionibus exteris. ibid.

§. II.

Miſſio Siamenſis. ibid.

§. III.

Siamenſes Vicarii Apoſtolici. 140

§. IV.

Vicarii Apoſtolici Tunquini. ibid.

§. V.

Vicarii Apoſtolici Cocincinæ. 142

§. VI.

Epiſcopi Babylonis & in Perſide Vicarii Apoſtolici. ibid.

§. VII.

Epiſcopi Quebecenſes, & Vicarii Apoſtolici in Canadâ ſeu nova Francia. 143

§. VIII.

Seminarium Pariſienſe pro Miſſionibus ad exteras Gentes, ſeu Congregatio Sacerdotum pro Miſſionibus exteris. 144

§. IX.

Superiores Seminarii Miſſionum exterarum. ibid.

APPENDIX

De Congregatione Propagandæ Fidei. ibid.

DISSERTATIO III.

De Propagatione, Vicibuſque Religionis Chriſtianæ Sæculis XVII. & XVIII. in Japonia, Sinis, Imperio Magni Mogolis, Bengala, Malabarsa, Tonquino, Cocinchina, Siamo, cæteriſque inſulis adjacentibus. 145

CAPUT I.

De progreſſu & adverſis rebus Religionis Catholicæ in Japonia. ibid.

CAPUT II.

De Vicibus Chriſtianæ Religionis in Sinenſi Imperio. 150

CAPUT III.

De ortu & progreſſu Chriſtianæ Religionis in Imperio Magni Mogolis, Bengala, Malabaria, Tonquino, Cocinchina, Siamo, & in Inſulis adjacentibus. 153

DISSERTATIO IV.

De Proſcriptis Sinenſium Ritibus, quorum Hiſtoria exponitur cum Appendice Monumentorum. 164

§. *I.* ibid.
§. *II.* ibid.
§. *III.* 165
§. *IV.* ibid.
§. *V.* 166
§. *VI.* 167
§. *VII.* ibid.
§. *VIII.* ibid.
§. *IX.* 168
§. *X.* ibid.
§. *XI.* ibid.
§. *XII.* 169
§. *XIII.* ibid.
§. *XIV.* 170
§. *XV.* ibid.

§. XVI. ibid.
§. XVII. 171
§. XVIII. ibid.
§. XIX. ibid.
§. XX. 172
§. XXI. 173
§. XXII. 175

APPENDIX MONUMENTORUM.

MONUMENTUM I.

Mandatum, ſeu Edictum Domini Caroli Maigrot Vicarii Apoſtolici Fokienſis in Regno Sinarum, nunc Epiſcopi Cononenſis. 177

MONUMENTUM II.

Quæſita in Cauſa Rituum Sinenſium ſuper Mandato ſeu Edicto Domini Caroli Maigrot Vicarii Apoſtolici Fokienſis in Regno Sinarum, nunc Epiſcopi Cononenſis, ab Eminentiſſimis & Reverendiſſimis DD. Cardinalibus ſpecialiter a ſanctæ memoriæ Innocentio PP. XII. deputatis poſt varias Congregationes ac longum jurium hinc inde deductorum examen, confecta: primum quidem Theologis & Qualificatoribus ad id ſelectis propoſita, ac deinde in Congregatione Generali S. Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis diſcuſſa & reſoluta. 178
Super primo Articulo. ibid.
Super ſecundo Articulo. ibid.
Super tertio Articulo. 179
Super quarto Articulo. ibid.
Super quinto Articulo. 181
Super ſexto Articulo. ibid.
Super ſeptimo Articulo. 182

MONUMENTUM III.

Reſponſa quæ ad quæſita ſuperius relata, prævio diuturno, maturo, ac diligentiſſimo examine de mandato ſa. me. Innocentii XII. prius inchoato, ac deinde juſſu Sanctiſſimi D. N. D. Clementis Papæ XI. per plures annos continuato, a Sac. Congregatione Eminentiſſimorum ac Reverendiſſimorum DD. S. R. E. Cardinalium in tota Republica Chriſtiana adverſus hæreticam pravitatem Generalium Inquiſitorum a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatorum auditis partibus, necnon Theologorum, & Qualificatorum ad id deputatorum votis, data fuerunt, ac poſtmodum ab eodem Sanctiſſimo Domino noſtro approbata, & confirmata. ibid.
Super primo Articulo. ibid.
Super ſecundo Articulo. ibid.
Super tertio Articulo. ibid.
Super quarto Articulo. ibid.
Super quinto Articulo. ibid.
Super ſexto Articulo. ibid.
Super ſeptimo Articulo. 183

MONUMENTUM IV.

Decretum Eminentiſſimi Card. Tournonii, Patriarchæ Antiochení, a SS. D. N. Clemente Papa XI. ad Sinarum Imperium cum poteſtate Legati a latere miſſi, quo Chriſti Miniſtris ad Imperatoris Tribunal citatis, ac de Chriſtiana religione ab eodem interrogandis præſcribit atque decernit, quid illis ſit reſpondendum, ſimulque Sedis Apoſtolicæ judicium de cultu Sinenſium, die 20. Novembris 1704. Romæ latum, quo lis illa magna finita eſt, publice denunciat. ibid.

MONUMENTUM V.

Litteræ Apoſtolicæ Clementis XI. quibus geſta ab Epiſcopo Macaonenſi in Card. Tournonium damnantur. 184

MONUMENTUM VI.

Verba per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum Clementem Papam XI. habita in Conſiſtorio ſecreto fer. IV. 14. Octobris 1711. de obitu Cardinalis de Tournon. 186

MONUMENTUM VII.

Oratio habita in Sacello Pontificio V. Kal. Decemb. A. D. MDCCXI. in funere Card. Caroli Thomæ Maillard de Tournon &c. a Carolo Majello ab intimo SS. Domini Sacello, & altero Bibliothecæ Vaticanæ Præfecto. 187

MONUMENTUM VIII.

Benedictus Papa XIV. ad perpetuam rei memoriam. 190

MONUMENTUM IX.

Sanctiſſimi Domini Noſtri Domini Benedicti Papæ XIV. Conſtitutio ſuper Ritibus, Cæremoniis, Uſibus, & Conſuetudinibus in Regnis Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi Indiarum Orientalium obſervandis, ſeu vitandis, permittendis, aut abolendis cum opportunis Declarationibus, Ordinationibus, & Præceptis. 197

MONUMENTUM X.

Venerabili Fratri Polycarpo Epiſcopo Pekinenſi in Sinis Benedictus Papa XIV. 209

DISSERTATIO V.

De Erroribus, Hæreſibuſque Sæculi XVII. & XVIII. 211

§. I.

De Thoma Hobbeſio. ibid.

§. II.

De Joanne Wilmoto, & Antonio Ashley Cooper, Comite Shaftsburio. ibid.

§. III.

De Joanne Tolando, Eduardo de Cherbury, Carolo Blount. ibid.

§. IV.

De Julio Caſare Vanino. 212

§. V.

De Coſmo Ruggerio, Caſimiro Leszynski, & Mathia Knutzen. ibid.

§. VI.

De Benedicto Spinoza, ejuſque præcipuis diſcipulis. ibid.

§. VII.

De Secta Quackerorum. ibid.

§. VIII.

Sectæ primi motus ſub Cromvvellio. 213

§. IX.

Progreſſus Caroli II. & Jacobi II. ætate. ib.

§. X.

Propagatio Sectæ extra Angliam. ibid.

§. XI.

Controverſiæ & diſſidia inter Quackeros. ib.

§. XII.

Dogmata Quackerorum. ibid.

§. XIII.

Diſciplina. 214

§. XIV.

Forma Gubernationis. ibid.

§. XV.

De Antonia Bourignonia. ibid.

§. XVI.

De Jana Leada. ibid.

§. XVII.

De Iſaaco Peyrerio. 215

§. XVIII.

De Thoma Anglo. ibid.

§. XIX.

De Joſepho Borri. ibid.

§. XX.

De Edmundo Richerio. ibid.

§. XXI.

De Marco Antonio de Dominis. 217

§. XXII.

De Secta Illuminatorum. 218

§. XXIII.

De Cornelio Janſenio. ibid.

§. XXIV.

De Michaele Molinoſio. 224

§. XXV.

De Petro Matthæo Petruccio. 227

§. XXVI.

De Franciſco Malavallio, & P. Guillorio. ib.

§. XXVII.

De Joanna Maria Bouvieres de la Mothe Guyon, & P. la Combe. ibid.

§. XXVIII.

De Franciſco de Fenelon Archiepiſcopo Cameracenſi. ibid.

§. XXIX.

De Joſepho Beccarellio, & Pelaginis. 229

§. XXX.

De Silveſtro Legni, Joanne Vecchiolio, Julio Legni, Bonaventura Arigonio, & Bernardino Salviato. ibid.

§. XXXI.

De Paſchaſio Queſnello. ibid.

§. XXXII.

De Petro Jannonio. 233

DISSERTATIO VI.

De Conciliis Sæculis XVII. & XVIII. celebratis. 240

§. I.

De Concilio Mechlinienſi Provinciali. ibid.

§. II.

De Concilio Narbonenſi Provinciali. ibid.

§. III.

De Conciliis Senonenſi, & Aquenſi. 241

§. IV.

De Concilio Burdigalenſi. ibid.

§. V.

De Concilio Conſtantinopolitano an. 1638. 242

§. VI.

De Concilio Conſtantinopolitano an. 1642. 243

§. VII.

De Synodo Hieroſolymitana. 244

§. VIII.

De Concilio Provinciali Mœſiæ & Epiri. 245

§. IX.

De Concilio Lateranenſi ſub Benedicto XIII. P. M. ibid.

§. X.

De Concilio Provinciali Ebredunenſi. 246

§. XI.

De Nationali Maronitarum Concilio. ibid.

§. XII.

De Synodis Hiſpaniæ. 248

§. XIII.

De quibuſdam aliis Conciliis Synodiſque Diœceſanis præſertim Italiæ. ibid.

DISSERTATIO VII.

De Eccleſiæ doctrina præſertim Morali, quæ Sæculis XVII. & XVIII. obtinuit. 251

§. I.

Caſuiſtarum novitatibus, erroribuſque obſiſtunt Romani Pontifices, & cum primis Alexander VII. ibid.

§. II.

Innocentius XI. 252

§. III.

Alexander VIII. 254

§. IV.

Innocentius XII. & Clemens XI. 255

§. V.

Benedictus XIV. ibid.

§. VI.

De fatis Caſuiſtarum in Gallia. 256

§. VII.

Animadverſiones in numerum ingentem errorum, quos Caſuiſtæ docuerunt. 267

DISSERTATIO VIII.

De aliquot Controverſiis, quæ Sæculis XVII. & XVIII. excitatæ fuerunt. 272

§. I.

De exitu controverſiarum de divinæ Gratiæ auxiliis, in eumque Animadverſiones. ib.

§. II.

Hiſtoria diſſidii literarii circa ſtudia Monaſtica, quod invicem adverſos habuit R. P. Armandum Joannem Buthilierium de Rancè Abbatem Trappæ, atque D. Joannem Mabillonium e Congregatione S. Mauri Monachum Benedictinum. 276

EPISTOLÆ LATINÆ, ET GALLICÆ CIRCA STUDIA MONASTICA.

Hilarius Rouvillé Domno J. Mabillon. 282
Monſ. Huet à D. Mabillon. ibid.
R. P. Henr. Noris Auguſtinianus ad D. J. Mabillonium. ibid.
Monſ. le Card. le Camus à D. J. Mabillon. 283
D. Mathieu Petit-Didier à D. Mabillon. ibid.
M. l'Archevêque d'Alby à D. J. Mabillon. ib.
D. Card. de Aguirre ad D. J. Mabillon. ib.
M. l'Abbé de la Trappe à M. le Curé de S. Jacques du Haut-pas. 284
M. de la Trappe à Madame la Princ. de Guiſe. ibid.
D. J. Mabillon à Madame la Princ. de Guiſe. 285
M. l'Abbé de la Trappe à M. le Curé de S. Jacques du Haut-pas. ibid.
Madame de Guiſe à D. J. Mabillon. ibid.
Monſ. le Card. le Camus à D. J. Mabillon. 286
D. Paul Pezron à D. J. Mabillon. ibid.
M. l'Abbé de la Trappe à D. J. Mabillon. ib.
D. J. Mabillon à D. Claude Eſtiennot. ibid.
De Monaſticorum ſtudiorum ratione ad juniores ſtudioſoſque Congregationis S. Mauri Monachos D. J. Mabillonius. 287

§. III.

De Controverſia circa Jejunium in Gallia primum, tum in Italia excitata. 288

§. IV.

De controverſia in Italia excitata, an Sacerdotes Miſſam celebrantes teneantur miniſtrare Euchariſtiam fidelibus, qui paratos ad ipſam recipiendam ſe exhibent, ac petunt Sacrificii, cui adſtant, fieri participes. 289

§. V.

De cultu Cordis Jeſu, & concertatione inde excitata. 290

DISSERTATIO IX.

De Scriptoribus Eccleſiaſticis Sæculi XVII. & XVIII. 294

§. I.

De Cæſare Card. Baronio. ibid.

§. II.

De Leonardo Coquæo. ibid.

§. III.

De Davide Card. Perronio. ibid.

§. IV.

De Petro Arcudio. ibid.

§. V.

De Roberto Card. Bellarmino. ibid.

§. VI.

De Frontone Ducæo. ibid.

§. VII.

De Jacobo Gretzero. 295

§. VIII.

De Thoma Malvenda. ibid.

§. IX.

De Thoma de Lemos. ibid.

§. X.

De Heriberto Roſvveido. ibid.

§. XI.

De Gabriele Albaſpinæo. ibid.

§. XII.

De Henrico Spondano. ibid.

§. XIII.

De Nicolao Hugone Menardo. ibid.

§. XIV.

De Balthaſſare Corderio. ibid.

§. XV.

De Jacobo Sirmondo. ibid.

§. XVI.

De Dionyſio Petavio. 296

§. XVII.

De Jacobo Goar. ibid.

§. XVIII.

§. XVIII.
De Joanne Morino. 297
§. XIX.
De Luca Holſtenio. ibid.
§. XX.
De Joanne Frontone. ibid.
§. XXI.
De Claudio Chantelou. ibid.
§. XXII.
De Joanne Bollando. ibid.
§. XXIII.
De Jacobo Uſſerio. ibid.
§. XXIV.
De Joanne Card. Bona. ibid.
§. XXV.
De Leone Allatio. ibid.
§. XXVI.
De Ferdinando Ughellio. 298
§. XXVII.
De Joanne Roberto Quatremaires. ibid.
§. XXVIII.
De Antonio Godeau. ibid.
§. XXIX.
De Petro de Marca. ibid.
§. XXX.
De Joſepho Maria Suareſio. ibid.
§. XXXI.
De Vincentio Contenſonio. ibid.
§. XXXII.
De Franciſco Delfau. ibid.
§. XXXIII.
De Henrico Valeſio. ibid.
§. XXXIV.
De Matthæo Polo. 299
§. XXXV.
De Franciſco Combefis. ibid.
§. XXXVI.
De Joanne Garnerio. ibid.
§. XXXVII.
De Renato Ambroſio Janvier. ibid.
§. XXXVIII.
De Bono Merbeſio. ibid.
§. XXXIX.
De Joanne Luca d'Achery. ibid.
§. XL.
De Joanne Baptiſta Cotelerio. ibid.
§. XLI.
De Joanne Pearſonio. 300
§. XLII.
De Joanne Fello. ibid.
§. XLIII.
De Joanne Franciſco Pommeraye. ibid.
§. XLIV.
De Godefrido Hermant. ibid.
§. XLV.
De Emmanuele Schelestratio. ibid.
§. XLVI.
De Laurentio Card. Brancatio. ibid.
§. XLVII.
De Jacobo Lopin. ibid.
§. XLVIII.
De Jacobo du Friſche. ibid.
§. XLIX.
De Antonio Arnaldo. 301
§. L.
De Michaele Germain. ibid.
§. LI.
De Joanne Garetio. ibid.
§. LII.
De Petro Nicolio. ibid.
§. LIII.
De Sebaſtiano Nano Tillemontio. ibid.
§. LIV.
De Joſepho Sanzio Card. de Aguirra. ibid.
§. LV.
De Franciſco Genetto. ibid.
§. LVI.
De Natali Argonenſi. ibid.
§. LVII.
De Jacobo Benigno Boſſueto. 302
§. LVIII.
De Henrico Card. Noriſio. ibid.
§. LIX.
De Claudio Hugone Mathoud. ibid.
§. LX.
De Antonino Maſſoulié. ibid.
§. LXI.
De Joanne Mabillonio. ibid.
§. LXII.
De Antonio Beaugendre. ibid.
§. LXIII.
De Theodorico Ruinartio. ibid.
§. LXIV.
De Thoma Blampinio. 303
§. LXV.
De Joanne Erneſto Grabe. ibid.

§. LXVI.

§. LXVI.
De Gabriele Gerberon. ibid.
§. LXVII.
De Joſepho Maria Card. Thomaſio. ibid.
§. LXVIII.
De Guillelmo Cave. ibid.
§. LXIX.
De Laurentio Alexandro Zaccagnio. ibid.
§. LXX.
De Renato Maſſuet. ibid.
§. LXXI.
De Claudio Guenié. 304
§. LXXII.
De Guillelmo Beſſin. ibid.
§. LXXIII.
De Marco Battaglino. ibid.
§. LXXIV.
De Joanne Martianay. ibid.
§. LXXV.
De Stephano Baluzio. ibid.
§. LXXVI.
De Ludovico Elia Dupinio. ibid.
§. LXXVII.
De Franciſco Maria Card. Caſinio. 305
§. LXXVIII.
De Euſebio Renaudotio. ibid.
§. LXXIX.
De Nicolao le Nourry. ibid.
§. LXXX.
De Antonio Auguſtino Touttée. ibid.
§. LXXXI.
De Petro Couſtant. ibid.
§. LXXXII.
De Petro Daniele Huetio. ibid.
§. LXXXIII.
De Benedicto Bacchinio. ibid.
§. LXXXIV.
De Dionyſio de Sainte-Marthe. 306
§. LXXXV.
De Juliano Garnier. ibid.
§. LXXXVI.
De Franciſco Blanchinio. ibid.
§. LXXXVII.
De Laurentio Card. Cozza. ibid.
§. LXXXVIII.
De Michaele le Quien. ibid.
§. LXXXIX.
De Joanne Alberto Fabricio. ibid.
§. XC.
De Antonio Maria Lupio. ibid.
§. XCI.
De Vincentio Card. Petra. 307
§. XCII.
De Gerardo Capaſſio. ibid.
§. XCIII.
De Joſepho Binghamo. ibid.
§. XCIV.
De Virginio Valſecchio. ibid.
§. XCV.
De Edmundo Martene. ibid.
§. XCVI.
De Bernardo de Montfaucon. ibid.
§. XCVII.
De Melchiore Card. de Polignac. ibid.
§. XCVIII.
De Petro Ambarachio ſive Benedicto. 308
§. XCIX.
De Vincentio Ludovico Card. Gottio. ibid.
§. C.
De Prudentio Marano. ibid.
§. CI.
De Ludovico Antonio Muratorio. ibid.
§. CII.
De Scipione Maffejo. ibid.
§. CIII.
De Daniele Concina. 309
§. CIV.
De Angelo Maria Card. Quirino. ibid.
§. CV.
De Joanne Antonio Blanchio. ibid.
§. CVI.
De Joſepho Auguſtino Cardinali Urſio. ibid.
§. CVII.
De Alexio Symmacho Mazochio. ibid.
§. CVIII.
De Joanne Laurentio Bertio. 310
§. CIX.
De Thoma Vincentio Monelia. ibid.
§. CX.
De Joanne Dominico Manſio. ibid.
§. CXI.
De Joanne Vincentio Patuzzio. ibid.
§. CXII.
De Petro Ballerinio. ibid.
§. CXIII.
De Jo. Bernardo Maria de Rubeis. ibid.

SUPPLE-

SUPPLEMENTI AD HISTORIAM ECCLESIASTICAM R. P. NATALIS ALEXANDRI

PARS SECUNDA,

IN QUA DISSERTATIONIBUS HISTORICIS RES ECCLESIÆ ET IMPERII SÆCULORUM XVII. & XVIII.

Quæ in ea deſiderantur, recenſentur & ad noſtra uſque tempora perducuntur.

DISSERTATIO PRIMA DE ROMANIS PONTIFICIBUS SÆCULORUM XVII. & XVIII.

LEO XI.

CLEMENTI VIII. magno ſane Pontifici, terris erepto, ſucceſſit Alexander Medices, Leo XI. nuncupatus, Florentiæ An. 1535. vel inſequenti natus patre Octaviano Mediceo, matre Franciſca Jacobi Salviati, Lucretiæque Medices, Leonis X. & Clementis VII. ſororis filia. In ipſo ætatis tyrocinio piis moribus ac litteris excultus, clara ſtatim documenta optimæ indolis, & in res divinas plurimum inclinantis exhibuit. Sanctarum enim rerum exercitationi, ſacrorum Codicum lectioni, ac Theologicis ſtudiis animum intendere, gratiſſimum ei ſemper fuit. Sed averſa matris mens eum ab Eccleſiaſtico inſtituto revocabat: ergo dum ſobrini ſui Coſmi Medices Florentiæ Ducis aulam ſectatur, io ejuſdem gratiam Militiæ S. Stephani nomen dare, Equitiſque inſignibus indui voluit. Poſtquam vero mortua matre, quam propoſuerat ſibi, Eccleſiaſticæ vitæ rationem inire valuit, Sacerdotio inſignitus, a civilium rerum tumultu, inaniſque honorum libidine remotus agere inſtituit. Sed ruri deliteſcentem hominem, ac divinarum rerum cognitioni vacantem idem Coſmus, cui Alexandri virtus ac prudentia perſpecta fuerat, Romam ad Pium V. miſit oratorem. Qua legatione annorum quindecim ſpatio adeo pie prudenterque perſunctus eſt, ut ipſi Pio, ejuſque ſucceſſori Gregorio XIII. & univerſæ Aulæ Romanæ gratiſſimus extiterit. Quare ad Piſtorienſem Cathedram primo aſſumtus eſt, mox ad Florentinam Archiepiſcopalem, in qua quod velut io frequentiori ac ſubllmiori theatro ſplendidioribus pietatis doctrinæque radiis coruſcaſſet, in ipſum purpuratorum Patrum Senatum a Gregorio XIII. relatus eſt An. 1583. & Presbyter Cardinalis titulo SS. Quirici & Julittæ renunciatus. Quo titulo poſtea dimiſſo, alios nimirum S. Petri ad Vincula, S. Praxedis, & SS. Joannis & Pauli ſortitus eſt, quamquam de hoc ultimo dubitent illi, qui Giaconii auctarium condiderunt. Florentiam ad Eccleſiæ gubernacula profectus, in ejus adminiſtratione omnes diligentiæ, religionis, juſtitiæque partes implevit. Romam ad Comitia ſæpe ſe contulit; interfuit enim illis, in quibus Summi Romani Pontifices Sixtus V. Urbanus VII. Gregorius XIV. Innocentius IX. & Clemens VIII. renunciati ſunt. A quo in Gallias ad Henricum ejus nominis IV. Francorum Regem, qui nuper per Procuratores Oſſatum ac Perronium, poſtmodum S. R. E. Cardinales, abſolutionis Apoſtolicæ beneficium acceperat, cum poteſtate Legati a latere miſſus, ut ea omnia chirographo ſuo Rex confirmaret, quæ illius nomine Romæ promiſſa fuerant, ac pacem inter potentiſſimos Galliæ & Hiſpaniæ Reges ſtabiliret. Quæ omnia feliciſſime, atque ex aoimi ſententia perfecit, ut narrat inter alios Henricus Spondanus Tom. II., qui & obſervat, ſummum ei toto regno, ex quo illud intravit, juſſu Regis a Provinciarum præſidibus ac magiſtratibus cultum exhibitum, obvios ad illum veniſſe a Rege miſſos tres Gallicanos Antiſtites, tum Petrum Cardinalem Gondium; atque ubi ad Caſtras, oppidum octo leucis gallicis a Luteria diſtans perveniſſet, Regem ipſummet per veredarios equos, præter morem occurriſſe, primariis quibuſdam priocipibus, ac proceribus comitatum. Inter quos eſſe Ducem Mayenium voluit, ut Legato Pontificio manifeſtum faceret, quanta fiducia & comitate cum iis, quos infeſtiſſimos antea expertus fuerat, poſt reconciliationem uteretur. Legatus cum apud Caſtrum aliquot dierum moram traxiſſet, veniſſe quoque cum magno nobilium comitatu Henricum Borbonium Condæum, Regii ſanguinis principem primarium, puerum adhuc octennem, quem Rex ſuperiore anno in Aulam venire juſſerat, ut in religione Catholica educaretur, quemadmodum fuerat Romæ coram Pontifice conventum, a Legato magna cum lætitia exceptum, qui deinde ad S. Jacobi ſuburbium a Senatu, ceterorumque omnium Ordinum claſſibus de more ſalutatus, ſolemniter eſt io Urbem ingreſſus, ejuſque ampliſſimæ facultates de ſpeciali Regis mandato, abſque ulla reſtrictione, aut conditionum appoſitione receptæ præter ſolitam clauſulam, ut earum publicatio fieret citra læſionem jurium, ac libertatum Eccleſiæ Gallicanæ.

Biennium in Gallia Alexander moratus multa ad Eccleſiæ Catholicæ gloriam & regni quietem egit. Rothomagi anno Chriſti 1596. Carlottam Catharinam Trimolliam, Condæi principis matrem, impios Calvini errores, quibus aures incaute præbuerat, ſponte deteſtantem, atque ad S. R. E. communionem anhelantem, idem Legatus in gremium ac ſinum ipſius admiſit, & Sacramentorum participationi reſtituit.

E Gallia in Italiam re bene geſta reverſus, Ferrariam, ubi Clemens R. P. tunc temporis agebat pro illius recuperatione pervenit, eique a Cardinalibus obviam prodeuntibus honorificentiſſime, & in publico Senatu ab ipſo Pontifice benigniſſime exceptus eſt; cauſiſque Epiſcoporum & Regularium, nec non die 17. Junii anno 1602. Eccleſiæ Prænestinæ præfectus, ſemper tamen ab Eccleſia, quam regebat, & a natali ſolo Cardinalis Florentinus cognominatus eſt. Hic Florentinus Archiepiſcopus anno ſalutis 1575. die 17. Septembris primarium lapidem Eccleſiæ ritu conſecratum in Vallicellani Templi fundamenta Romæ conjecit. Anno autem 1577. die 28. Februarii cum jam opus ſurrexiſſet, primus omnium ſolemni ceremonia ſacris operatus eſt, illudque ſacravit, ut inſcriptiones ibidem in pariete apud Sacellum S. Philippi poſitæ indicant. Sancti hujuſce viri, Congregationis Oratorii fundatoris cubiculum frequentabat, in eoque quinque aut ſex horas mira ſuavitate perfuſus morabatur. Primo a S. Philippi morte anno, cum illius corpus transferendum eſſet, novas veſtes, quibus indueretur, confici juſſit, incorruptaque membra veneratus, caput corona, digitum anulo, pontificio ſaphiro radiante ſibi detracto exornavit. Effecerat ante, ut idem ſacrum corpus e communi ſacerdotum tumulo extraheretur: quare huic Cardinali multum Congregationem Oratorii debere P. Gallonius teſtatus eſt. Illi Oratoris Ducis Etruriæ partes adhuc agenti aliquando dixerat S. Philippus: *Signore Aleſſandro, voi ſarete Cardinale e Papa; ma durarete poco.* Eundem Pontificatum illi prædixit B. Magdalena de Pazzis, virgo nobilis Florentina. S. Praxedis, ac S. Petri ad vincula titulos, ut diximus, ſortitus, ſacratis veſtibus illos auxit, & picturis exornavit: S. Agnetis quoque extra Urbis mœnia ædes inſtauravit, ornavitque; quare adhuc noſtris hiſce temporibus illius nomen ſic expreſſum omnibus conſpicuum eſt ALEX. MED. CARD. FLOR. Subſcripſit Clementis VIII. R. P. Diplomati, quo Bononienſis Archiepiſcopatus erectionem confirmavit, provinciam diſtinxit, ac fines deſignavit.

Vita functo, ut diximus, Clemente VIII. Ann. 1605., eodem Kalendis Aprilis Alexander Mediceus ad Petri Cathedram evectus eſt. Modum, quo id contigit, Auguſtinus Oldoinus narrat. Petrus Cardinalis Aldobrandinus, Clementis defuncti nepos, authoritate longi Pontificatus, & multorum Cardinalium famulatu fretus, director videri, & eſſe voluit Comitiorum. Candidati Pontificatui erant Paulus Æmilius Zacchia Card. S. Marcelli, Franciſcus ex S. Georgii & Blandratæ Comitibus Card. S. Clementis, & Alexander Mediceus, de quo dicere exorſi ſumus. Primo loco a Petro Cardinali Aldobrandino, S. Marcelli Cardinalis promovebatur, qui ut propemodum moritutus rejectus eſt. Contra Cardinalem S. Clementis agebat aperte Farneſius. Petrus Aldobrandinus timens Cardinales omnes a Clemente VIII. renunciatos repulſam paſſuros, ne omnibus excluſionem cauſaret in futuris Comitiis, aures præbuit ſuadentibus, ut in tertium, hoc eſt, qui nec Card. Montalti, nec ſuæ eſſent, ut dicunt, factionis, conveniret. Propoſitus igitur Alexander Medices, Cardinalis de Florentia dictus, non abnuit Aldobrandinus; non quod, ut multi referunt, hunc Pontificem optaret, ſed quod in eum Cardinales non conſenſuros exiſtimaret. Simulate namque ille rem Medicei agebat, & Mediceus præter ſpem vere Pontifex renuntiatus eſt, Leonis XI. nomine aſſumto. Fama fuit in vulgo hanc electionem Hiſpanis diſplicuiſſe, nec id Leonem latuit, qui Marchioni Villenæ Regis Catholici in Urbe Legato ad pedis oſculum admiſſo ſic inquit: *Scribe Regi tuo, quod majorem me in hac Cathedra non conſpexerit amicum, nec conſpiciet.* Illico ut ad Pontificatum aſſumtus eſt, obnixe Cardinales rogavit, ne quid a ſe peterent, quod juſtitiam ſive famam ſuam læderet: ſe enim, nonniſi id, quod Deo placeret, conceſſurum. Subjectas provincias ſtatim a quibuſdam vectigalibus, Clementis VIII. juſſu impoſitis, liberavit, Cardinali Gallio petente, quem eo nomine laudavit, quod non privatum, ſed publicum bonum poſtulaſſet. Familiaribus quoque ne quid juri, vel æquitati contrarium peterent, palam edixit: *Infulas, aut Cardinalatum non ſperarent. Dignitates enim illas merito, non favori conferendas.* In viros doctrina præſtantes egregie animatus, illico Antonium Querenghum Romam revocavit.

Die ab electione ſua inſequenti in Principis Apoſtolorum Baſilicam delatum Cardinales pro more veneratione proſecuti ſunt. Viros nobiles a ſuo cubiculo eſſe voluit; regium animum ſub Thiara pontificia retinuit: populum in quaſi aurei ſæculi ſpem erectum, Urbemque univerſam lætitia geſtientem vidiſſes; compertum ſcilicet jam fuerat exploratumque, non exiguam ærarii partem ad extruenda D. O. M. templa alendoſque pauperes deſtinatum eſſe. Die ipſo Dominicæ Reſurrectionis Myſterio celebri in Xiſto ante Vaticanam Baſilicam a Franciſco Sfortia, Diaconorum Cardinalium principe, fauſtis acclamationibus coronam accepit, & populum benedictione donavit. Die vero octava ejuſdem ſolemnitatis, aperta lectica vectus, Lateranenſem pompam, tanto lætantis populi plauſu, quanto nullus alius poſt hominum memoriam, Pontifex iniit. In quaſi triumphali pompa triumphalis arcus a Florentinis erectus non defuit; de quo Perronius ad Henricum 18. Aprilis. Corporis viribus robuſtus erat quidem Leo, ſed annis gravis; in Lateranenſi illo itinere, in Comitiis, in Coronatione nonnullis incommodis affectus eſt: dum pergeret ad Lateranum, flabat auſter non lenis in inſtabili cælo, premebant denſa agmina populi: ceremonia apud Lateranum abſoluta, ad Quirinalem ſe recepit, in Pontificias ædes ſe abdidit, & lethali morbo vexatus eſt. Romani proceres, Legati Principum, Vaticani Senatores ſummis cum eo egerunt precibus, ut pronepotem in Senatum purpuratorum Patrum cooptaret; unde ampliſſima dignitate, quæ ejuſdem virtutibus debebatur, ille exornatus deſiderium quodam modo ſui Romano populo lenire poſſet. Sed fruſtra: nolebat enim eam ſuo nomini notam inuri, ut e vita migrans ſuorum magis quam Eccleſiæ Dei memor, & breviſſimi temporis Pontifex de ſolo pronepote ornando cogitaviſſe dici poſſet. Quin etiam Sacerdotem, qui illi erat a confeſſionibus, idem inculcantem ab ſe rejecit, neque ut amplius veniret in conſpectum ſui conceſſit. Quod Cardinalis Baronius, quum de Gregorio VIII. duorum menſium Pontifice loqueretur, veriſſime *Ad A. C.*
celebravit. Die 27. Aprilis Leonem extinctum eſſe ex *1187.*
eodem Baronio novimus; morbi genus & mortem Cardinalis Perronius eadem die Henrico Galliæ Navarræque Regi ſcripſit. Quorumdam ſuſpicio fuit, Pon- *Lib. 3. E-*
tificem optimum veneno ſublatum fuiſſe, ſed diſſe- *piſt.*
cto exploratoque cadavere quam falſa fama nunciaret cognitum eſt. Demortui Leonis corpus ad Vaticanam Baſilicam devectum inſignem lugentis ejulantiſque populi multitudinem ad ſe pertraxit, & lateritio temporario ſepulchro tumulatum fuit; poſteaque in aliud nobile ac par tanti viri virtuti & dignitati translatum fuit, quod Roberti Cardinalis Ubaldini ex ſorore pronepotis juſſu fuerat extructum. Sic Leo vitam finivit, dum magna ad Eccleſiæ dignitatem & commodum moliretur. Vir erat priſcæ virtutis: vindictam, tyrannidem, & diſſimulationem execrabatur. Summus delatus illi honos nec minimum ipſius mores immutavit, eademque familiaritate ac benevolentia eos complexus eſt, quos Cardinalis amaverat.

P A U L U S V.

POST Leonis XI. obitum in Petri Cathedra ſedit Camillus Burgheſius, Paulus V. appellatus. Romæ natus eſt Anno ſalutis 1552. die 17. Septembris parentibus generis ſplendore illuſtribus, M. Antonius Burgheſius patritius Senenſis, Canonum peritia, probitate, prudentia, conſilio, ſpectata fide clarus, advocatorum Conſiſtorialium princeps, & magnus pauperum advocatus ei pater fuit, quem plures Summi Pontifices, Aulaque Romana univerſa maximi fecit; ac Paulus IV. in rebus graviſſimis ſæpe conſuluit: Mater Flaminia Aſtallia Romana, e familia, quæ Cardinales plures habuit, nobilitate & ſua virtute clariſſima. Puer egregiæ indolis bene educatus, ab ipſis teneris unguiculis, ſcelerum oſor, ingenuitatem & pietatem cum ipſo nutricis lacte ſuxiſſe videbatur. In ipſo ætatis flore Peruſii philoſophiæ, & Patavii juriſprudentiæ operam navavit.

Anno

Anno 1574. die 20. Maji ante S. Petri Baſilicam Abbreviator Eccleſiaſticus litteras Gregorii XIII. Jubilæum indicentes legit, mox utriuſque Signaturæ Referendarius, Baſilicæ S. Mariæ Majoris Vicarii titulo religioſe præfuit. An. 1588. Bononiam Alexandri Card. Montalti Legati vice, Pro-legati nomine, functurus miſſus eſt; quam civitatem variis gloriæ luminibus præſtantem biennio, difficili interregni Sixti V. & Urbani VII. etiam tempore prudentiſſime gubernavit. Horatio fratre Apoſtolicæ Cameræ Auditore, juſtitiæ vindice, e mortalium cœtu evocato, nobilem illam provinciam a Gregorio XIV. ſibi demandatam cum laude adminiſtravit, ut etiam Legationem de rebus graviſſimis ad Philippum II. Regem Catholicum extraordinariam, cum poteſtate Legati de latere a Clemente VIII. delatam. Non multo poſt ab Hiſpania redux, Vaticanam purpuram ab eodem accepit; & cum unus eſſet ex iis, quorum conſilio Clemens in S. Inquiſitionis munere utebatur, An. 1600. una cum Card. Sfondrato deſignatus eſt, ut reditum hæreticorum ad Eccleſiæ ſinum procuraret. Cardinalatum geſſit ſumma cum laude & magiſtratus dignitate: quibus accedebat ſtaturæ proceritas, & oris majeſtas, quæ illum apud omnes commendabilem reddebant.

Celebrato funebri oratione a Pompejo Ugonio Leone XI., funeriſque ſolemnibus ei in Vaticana Baſilica perſolutis, re divina a Dominico Cardinali Pinello, Epiſcopo Tuſculano, ſolemni ritu facta, habitaque ab Alexandro Burgio Burgi S. Sepulchri Antiſtite, de ſubrogando Pontifice oratione, die Dominica, Maji Octava An. 1605. Cardinales Vaticanum Conclave ingreſſi ſunt. In hiſce Comitiis quædam notatu digna accidiſſe Perronius tunc præſens, litteris ad Henricum teſtatus eſt. De Cardinalibus Tuſcho, Baronio, Bellarmino, Saulio, Camerte, S. Clementis, ad Apoſtolicæ dignitatis culmen provehendis, antequam de Cardinali Camillo Burgheſio, Pontificio in Urbe Vicario, Petrus Cardinalis Aldobrandinus loqueretur, habiti ſermones ſunt. Tuſcho a nonnullis expetito, Baronius magni animi viribus obſtitit, poſteritatemque ejus rei immemorem non futuram ſacra ea verba uſurpans *Scribantur hæc in generatione altera* affirmavit. Cardinalis Montaltus, Baronii zelo perſpecto, Aldobrandino dixit, *Sanctum hunc hominem S. Petri collocemus in Sede*. Cardinalis Juſtinianus Baronium, alii Tuſchum exclamantes nominarunt. Baronius tantæ dignitati imparem ſe agnoſcens, manibus pedibuſque, Cardinalibus ſe depoſcentibus reſtitit, utque digniſſimum eligerent precatus eſt. Burgheſium Deus ante omne ævum ſublimi huic muneri deſtinaverat. Eum Cardinales Galliæ cum Aldobrandino exoptabant, & ut Pontifex renuntiaretur, enitebantur. In Pauli Sacellum repente deductum Cardinales omnes, divino potius quam humano ſuffragio venerandum & colendum ut Chriſti vice in Sede Eccleſiæ ſuprema fungentem exiſtimarunt. Deinde vivis ſuffragiis, ordine ſingillatim Romanum Pontificem declararunt die Maji 16. An. 1605. Ætatis 53., ſeu ex Perronio Cardinali 54., cum eſſet presbyter Cardinalis S. Chryſogoni, Epiſcopus Æſinus, Pontificis in Urbe Vicarius, & Scotorum Patronus. Cardinalis Perronius, & Anonymus Scriptor, qui forte idem eſt, nonnullas Pauli declarati Pontificis laudes recenſuerunt, eumque libertatis & authoritatis Apoſtolicæ cuſtodem, virum purum, innocentem, irreprehenſibilem, inſignis exempli, doctrina, prudentia, & rerum uſu tantæ dignitati congruente præditum appellarunt; illumque ab Henrico Galliarum Rege maximopere expetitum dixerunt. Spondanus magnum rerum uſum, divini honoris, & eccleſiaſticæ libertatis zelum, ſingularem morum comitatem, placidam in omnes beneficentiam, mores incorruptiſſimos in eo agnovit. Alii in liberali corporis forma & ſpecie, in membrorum robore firmæ valetudini conſociato, animum magnarum rerum capacem, pietatem, religionem, juſtitiam, clementiam, humanitatem a gravitate non ſejunctam, tuendæ fidei, & pauperum juvandorum ſtudium, atque alia plura ornamenta, quæ illum ad maximum imperium aptum indicabant, commendarunt. Nec defuere, qui portenta interceſſiſſe judicarint. Leone enim XI. præmatura morte erepto, cum Purpurati in medium conſilia proferrent, Aquila ex palatio Altaempſiano volatu in ſublime elata, poſtquam diutius pererraſſet, tandem Moli Hadrianæ Draconi inſculpto, inſigni Gregorii XIII. P. M. gentilitio inſedit; & ex ſe atque Dracone ſubjecto inſigne Cardinalis Burgheſii pro Pontificis expreſſit, illuſtri indicio, ut plurimi ominantes interpretabantur, futuri Pontificatus, ad quem divino numine pertrahebatur. Quare ingenti gaudio, lætitiæque ſignis ſingolaribus Burgheſii electio excepta eſt, a Romanis præſertim, qui nunquam tam bene ſummi Pontificatus honores conlatos fere putant, quam dum iis exornatos auctoſque Concives ſuos vident.

Die 29. ejuſdem menſis Maji in Baſilicam Vaticanam ſacris ſolemni ritu ad Aram Apoſtolorum operaturus delatus, Pontificium Pallium a Franciſco Cardinali Sfortia, Diaconorum Cardinalium primo, accepit. Sacris operatus Thiara coronatus eſt. Prudenti tamen conſilio ad æſtatis jam præſentis calores evitandos progreſſum ſuum ad Lateranenſem Baſilicam in Novembrem rejecit. Interim die primo Junii in Aula Vaticana, quam vocant *Paramentorum*, Cardinalibus aures præbuit, gratiaſque egit. Joannem Garſiam Millinum Nuntium in Hiſpaniam deſignatum Coloſſenſem Epiſcopum nominavit: poſtridie in Aula Ducum publica celebritate Ginnaſium, Zapatam, Madrutium, & Doriam pileis rubentibus exornavit, & paulo poſt Oratores Lucenſium obſequium obedientiamque exhibentes audivit, moxque Jubilæum ad bene regendam Eccleſiam petiturus indixit. Die 18. Julii in Quirinali Scipionem Caffarellum, nepotem ex ſorore, purpura, cognomine, inſignibuſque Burgheſiæ gentis donavit, ac inter Cardinales presbyteros recenſuit, illumque menſe Auguſti ore aperto titulo S. Chryſogoni, a Cardinali de Comitibus dimiſſo, inſignivit. Octavium Card. Aquavivam Neapolitanis Antiſtitem dedit. Bernardum Maczieiouuski, Cardinalem Polonum, Apoſtolicæ Sedis Legatum ad Poloniæ Regem induuit, ut re cognita affinitatis impedimentum inter Regem ſororemque uxoris ejus demortuæ, Apoſtolica authoritate deleret. A Cardinali Pamphilio, Vicario Urbis a ſe renuntiato, Epiſcopos Romæ morantes ad animarum greges præſentia luſtrandos, regendoſque præcepto cogi juſſit.

Interim advenerat Novembris expectatus menſis. Quare die dominico, ſexta ejuſdem menſis, non vulgari comitatu & pompa a Vaticano ad Lateranum proceſſit, populo Romano lætante, quod civis ſuus dignitatem ampliſſimam in Urbem revocaſſet. A cultu inde divino Pontificatum auſpicatus, præter indictionem Jubilæi, cum ſciret orationem perpetuam vel ſolam eſſe rebus a Deo impetrandis, rebuſque præclare auſpicandis idoneam, ejus uſum in quadraginta horas diſtributum, idemque per omnia Urbis templa dietim toto anni decurſu a Clemente VIII. prædeceſſore introductum Conſtitutione perpetua ſtabilivit; utque ea devotio nunquam intermitteretur, ſed continue ſuccedentibus diebus, menſibus, & annis perennaret, aſſignatis templis, præſcriptiſque pro ea legibus inſtituit.

Nihil erat, quod non a Pontifice tam bene erga religionem animato, tantiſque ingenii animique dotibus perornato, ſperare liceret. Bonorum ſane omnium ſpes ſtatim una fuit, ab æterno Deo inter alia plurima, quæ per ipſum ad Eccleſiæ ſuæ præſidium operaturus eſſet, hoc etiam conſtitutum, ut qui hactenus Clementi Pontifici in examinanda controverſia de Divinæ Gratiæ auxiliis præſto fuerat, eam ipſe Pontifex inauguratus definiret, quodque unus laborioſe ſeminaverat, alter fructuoſe colligeret. Spem alebat pia Regis Catholici ſollicitudo: qui cum primum Paulum V. electum audivit, per ſuos in Romana Curia conſtitutos adminiſtros ardentius ſupplicavit, ut brevi cauſa conficeretur, ne quæ jam pridem in Hiſpania orta fuerant inteſtini diſſidii ſemina recrudeſcerent. Rei gravitatem expertus Pontifex pedetentim incedendum ait, omniaque pro cauſæ merito judicanda. Atque idcirco multorum judicia exquirere cœpit, quid in tanto rerum diſcrimine agendum, quidve pro ſancienda veritate ac pace Hiſpaniæ reſtituenda, tentandum eſſet. Hanc novi Pontificis de ulteriori cauſæ tractatione moram arripuere Molinæ Vindices, ut rem totam majoribus difficultatibus involverent. Henrici IV. Francorum Regis, apud quem Cottonius e Societate, ad Confeſſiones nuper aſſumptus, ſingulari valebat gratia, patrocinium rogarunt & obtinuerunt. Cardinali Perronio ſuo apud Sedem Apoſtolicam Oratori dedit epiſtolas initio menſis Auguſti, quibus periclitanti Societati, omne officii genus impendi juſſit, quo pendentis controverſiæ definitio ſpecioſis diverticulis retardari, ac etiam impediri omnino poſſet. Regiis mandatis paruit Cardinalis Perronius. Pontificem impiger adiit, rei difficultates exaggeraturus. Significavit maturius deliberandum eſſe, audienda ceterarum Academiarum judicia, Synodum etiam generalem pro rei gravitate convocandam: alioquin cavendum innuit, ne Pariſienſis Academia, univerſumque Galliæ regnum Apoſtolicæ definitioni repugnarent. Hocce conſilium bono animo habuiſſe Paulum V. Regi nuntiavit Perronius; quod etſi ita fuerit, eo ſe tamen minime concuti vel moveri exitu Pontifex demonſtravit. Interea dum hæc gratia Principum Jeſuitæ molirentur, occulta Cardinalis Bellarmini officia, uti debitum fraternitatis tributum, exigebant. Verſabatur ille tunc Romæ, nec mediocrem pro Pauli V. electione operam poſuerat; unde mutuas benevolentias, & grati animi vices ſperare poſſet. Scriptum edidit ſub Maji finem, decem de libero arbitrio,

totidemque de efficacia divinæ Gratiæ propoſitiones Pontifici exhibens, quas, ut ajebat, definire ſatis eſſes, ad omnem Pelagianiſmi & Calviniſmi ſuſpicionem effugiendam: iis inactis & indeciſis, quæ ſub Clemente VIII. in Molina notatæ fuerant. Spes enim illi erat, Paulum V. præteritarum diſputationum prolixitate ac multitudine defatigatum, noviſque Magnatum ac Principum precibus obſeſſum, eam ſanciendæ veritatis faciliorem viam initurum: atque interim nihil contra Molinam ſtatutum iri. At ſpem fefellit eventus. Incidit in Lemoſii manus Bellarmini lucubratio; qui brevi ad ſingulas propoſitiones obſervatione, eaſdem illas æquivocas, periculoſas, ac firmandæ Catholicæ veritati minus ſufficientes demonſtravit. His aliiſque artibus, quas recenſet perſtringitque doctiſſime *Hiſtoriæ de Auxiliis Divinæ Gratiæ* ſcriptor Hyacinthus Serrius, quo utimur, Pontificis animum alio flectere ſtuduerunt verſuti homines. Sed dum hæc irrequieta ſollicitudine commoverent, non deerat qui publicam Eccleſiæ utilitatem ac pacem privatis rationibus præcipue Jeſuitarum anteponendam eſſe invicte comprobarent. Adverſus Card. Perronii conſilia virili animo ſtetit Jacobus Boſſutius, Theologus Pariſienſis, Conſultorum unus, qui Pontifici maximo imminens Eccleſiæ periculum denuntiavit, ſi injudicata controverſia Congregationes ſolverentur. Spopondit Academiam Pariſienſem, e qua non ita pridem Epiſtolas ſuæ in Sedem Apoſtolicam obſervantiæ, & obedientiæ teſtes acceperat, Pontificio judicio obſecuturam: ipſumque etiam Chriſtianiſſimum Regem, in Societatem licet inclinatum, ſepoſitis privatis affectibus, excepturum. Boſſutii ſtudiis obſecundavit Petrus Lombardus Armachanus Archiepiſcopus, Hiberniæ Primas, & Cenſorum caput: qui dirimendæ controverſiæ neceſſitatem eruditiſſima lucubratione demonſtravit, ſuperiorum Pontificum vigilantiam commendans in remediis adhibendis, quoties de divina gratia ſuſpectas quoquo modo quæſtiones ſuſcitari contigiſſes. Rationes eo ſcripto deduxit & numero plures, & pondere graves, quibus maximi eſſe momenti ſignificavit, ut concertationes illæ abſque diuturniori mora definirentur.

Eruditam doctiſſimi Præſulis minervam lubenter excepit Paulus V., cujus rationes ut ſerio perpendit, finiendæ controverſiæ neceſſitatem probavit, ſuiſque familiaribus faſſus eſt. Hæſit nihilominus intra moras, donec die 3. Auguſti Cardinalis Monopolius, vir ſpectatiſſimæ virtutis atque intrepidæ libertatis, æternum illi judicium interminatus eſt, niſi pro fide juramenti controverſiam brevi dirimeres, eccleſiamque inteſtino bello diſciſſam Apoſtolica definitione liberaret. Clemente nimirum octavo ad ſuperos vocato, communibus purpuratorum Principum votis in Comitiis ſub Sacramenti fide ſancitum fuerat, ut quiſquis in Pontificem aſſumeretur, Auxiliorum Controverſiam brevi dirimeret. Et quoniam præmatura morte ſublatus fuerat Leo XI., intra ſcilicet electionis ſuæ menſem, anteaque propterea ex hac vita receſſerat, quam in Pontificatus ſui labores poſſet ingredi, jure Paulus V. ab iis, quibus Eccleſiæ pax cordi erat unitaſque doctrinæ, urgebatur ad controverſiam dirimendam. Lemoſium igitur e Prædicatorum familia Theologum præſtantiſſimum, gravi audita Card. Monopolii interminatione, ad ſe vocavit Optimus Pontifex, jubens ut intra dies ſex quæſtiones ſub Clemente diſputatas in certas propoſitiones redigeret, quas ex judicio Cenſorum vel damnare, vel definire opus eſſet. Officioſam provinciam lætus & impiger obiit Thomas de Lemus. Inde Paulus congregationes coram ſemetipſo habendas indixit, Secretarioſque die 2. Septembris aſcivit, quibus expoſita finiendæ cauſæ voluntate, Gregorio Coronello injunxit, ut die 14. coram ſacro Conſeſſu brevem actorum omnium narrationem recitaret, eaque complecteretur univerſa, quæ ab exortis Lovanii diſſidiis ad obitum Clementis VIII. contigiſſent. Congregationes numero omnino decem & ſeptem a die 14. Septembris an. 1605. ad diem 5. Martii anni inſequentis habitæ fuere. Poſt quas iniit Pontifex finiendæ controverſiæ conſilium, Bullamque Pontificiam Conſultoribus delineandam commiſit, quam hi ſtudio diligenti elaboratam eidem tradidere.

Jam delineato diplomate, quo extremum doctrinæ Molinianæ fatum afferebatur, id reſtabat unum, ut ex Pauli nutu ſecundum juris formulas innoteſceret, cum infauſto rerum concurſu, ultima hæc ſanciti judicii ſolemnitas in aliud tempus protracta eſt. Pontificem inter, & Rempublicam Venetam odioſa ac difficilis admodum controverſia emerſit, quæ rerum iſtarum exitum retardaret. Decreta duo ediderat Venetiarum Senatus auguſtus; primum anno 1603. quarto idus Januarii, quo ne Eccleſiaſtica Xenodochia ac Monaſteria extrui, neve novi Religioſorum cœtus ac ſocietates abſque Senatus venia induci poſſent, pœnis graviſſimis vetabatur. Alterum an. 1605. decimo ſeptimo Kal. Aprilis, quo cavebatur, ut nullus teſtamento, venditione, aliave cauſa bona immobilia perpetuo Eccleſiaſticis relinquere, vendere, alienare, inconſulto Senatu poſſet, ſed tranſacto biennio, bonis divenditis, pretia iiſdem pro legatis aſſignarentur. Ad hæc Scipionem quendam e Saracenorum familia Canonicum Vicentinum, qui perilluſtris mulieris pudicitiæ vim inferre voluerat, & Brandolinum Nerveſiæ Abbatem, ob nefaria ſcelera in publicos carceres, Eccleſiaſtici ſtatus conſideratione ſepoſita, conjici juſſerat. Tria hæc gravi animo tulit Paulus V. quibus imminutam Eccleſiæ libertatem, violatos canones, meſſi alienæ manum a Senatu admotam exiſtimabat. Senatus conſulta reſcindi quantocitius, clericoſque carcere detentos ſacerdotum judicio permitti juſſit; quod ni facerent, Eccleſiaſticum fulmen & interdictum ſine cunctatione ferendum comminatus eſt. Verum obſiſtente Senatu, legum, ac morum tenaciſſimo, poſt multa ultro citroque data reſponſa, Pauli V. in Venetos edictum promulgatum, & ad ſolita Urbis compita affixum eſt. Hujus hæc ſumma erat: ni leges abrogarentur, clericique Eccleſiaſtico judicio permitterentur, poſt elapſus quatuor ac viginti dies, Ducem ac Senatum excommunicatione quidem, aliis vero tribus tranſactis, imperium omne Venetum interdicto Eccleſiaſtico ligatum iri. Vetuit Sereniſſimus Ordo, ne intentatum fulmen ex juris formulis innoteſceret, neve Pontificium Edictum a civibus exciperetur. Eccleſiarum Antiſtites, ac Cœnobiarchas ad ſe vocarunt Decem-Virum Magiſtri, & interminata capitis pœna vetuerunt, ne quid novi in Religionis cultu molirentur; ſed ſuo quiſque muneri, uti aſſueverat, nulla interdicti ratione habita, religioſius incumberet.

Nemo fuit, qui non ſe obtemperaturum, nihilque immutaturum conſtanter affirmaret. Jeſu tantum Sodalitii homines nutare tantiſper viſi ſunt; nec multo poſt, quatuor eo ex Ordine Principem adiere, cui ſuis inſtitutis, ut interdicto parerent, obſtringi ſignificarunt; ac, ni id Senatui placeret, Venetiis excedere velle. Re ad Senatum delata, profectioni eorum annuit auguſtiſſimus Ordo. Quare ſexto Idus Maji an. 1606. duabus excepti naviculis, noctu Ferrariam verſus iter habuere, cunctis pene ſumma ex eorum diſceſſu voluptate affectis, multaque in illos probra, & maledicta jacientibus. Theatinos, ac Franciſcanos, quos ab acuminato capitis integumento Capucinos vocant, exemplo ſuo, ut idem facerent, adduxerunt: unde multi in hanc urbem, totamque ditionem tumultus ac motus ſcriptis, concionibuſque concitari. Idcirco Senatus-conſulto cautum eſt, ne Jeſuitæ Venetis impoſterum ditionibus excipi poſſent, niſi prius Collegii decretum intercederet, univerſorumque ejuſdem Ordinis conſenſus, nullo diſſentiente ac diſcrepante ſuffragio.

Vix dici queat quam grato animo Jeſuitarum illud in Pontificia juſſa pronum obſequium habuerit Paulus V. quamque in ipſos effuſa deinceps voluntate fuerit, ut hanc illis pro Apoſtolica tuenda auctoritate illatam injuriam reſarciret. Interea Pontificem inter & Venetos enata diſſidia ſuccreſcebant; Principibuſque in partes venientibus, ac jam arma parantibus, ſiniſtrum aliquid portendebant, niſi pacis ſequeſter acceptus Henricus IV. Galliarum Rex de- *Vid. Murat. Annal. d' Italia ad A. 1606.*
ſperatis plane rebus opem tuliſſet. Lethale vulnus, adminiſtrantibus Cardinalibus Franciſco de Jojeuſa & Davi Perronio, tractavit Rex Chriſtianiſſimus, priore quidem Venetiis apud Senatum agente, altero Romæ apud Pontificem pacta tractante. Datæ protinus mutuæ pacis conditiones; quarum hæc una erat a Paulo Pontifice ardentius expetita, ut in priſtinum ſtatum Jeſuitæ reſtituerentur. Ut ea in re Pontifici gratificarentur Veneti Senatores, enixe adlaboravit Cardinalis de Jojeuſa, id vehementer Paulo cordi eſſe ſignificans, quod ſuam ille in Jeſuitis reſtituendis exiſtimationem agi crederet, quos a Senatu, interdicti cauſſa, ejectos noſſet univerſus Orbis. Verum hoc ultimum nulla ratione, nulloque conatu a Senatoribus impetrari potuit. Quare, poſthabita de Jeſuitis recipiendis conditione, litem componi ſivit optimus Pontifex octavo Kalendas Aprilis an. 1607. Ac licet animo magnus, & flecti neſcius, ſuæ tamen prudentiæ obſequi maluit, & viros exſules, qui pro ejus implenda voluntate certaverant, optatæ pacis ſanciendæ ſtudio, aliis beneficiis remunerare ſibi propoſuit.

In FF. Prædicatores hanc fabam cudit Card. Perronius, qui ut dudum occaſionibus inſtabat, unde periclitantem Societatem in Auxiliorum controverſia juvare poſſet, hanc opportunam admodum arripuit, ut imminens capiti fulmen ad tempus ſaltem averteret. Pontificis animum jam ſatis in Jeſuitas, pro tuendis ipſius decretis exſules, inclinatum occupavit. Henrici IV., cujus officia Paulus ipſe nuper ſenſerat, pro afflicta Societate ſupplicantis vota detulit, novumque crudelitatis genus fore innuit, ſi quo tempore in Apoſtolicæ Sedis obſequium, patriæ ac fortunæ periculum adibant, intempeſtiva Pontificiæ definitionis promulgatione diffamarentur;

Google

tur; unde illis ab æmulis major infamia, irriſio, ludibrium, deſpectus accederet. Hæc ille Pontifici inſtillabat, cum expectatum illud pridem fortunatumque tempus accidit, quo ultima Auxiliorum controverſiæ manus impoſita putabatur. Inſtructo ſancitoque judicio de ſolemni promulgatione tractatum eſt. Eminentiſſimos Cardinales ad hujuſce Cauſæ cognitionem aſcitos, qui anno ſuperiori pro ferendo judicio pronuntiaverant, denuo conſuluit Paulus V. die 28. Auguſti, num ſolemnis controverſiæ definitio ſub eo rerum eventu promulganda eſſet? E duodecim illis Cardinalibus novem ſupererant. Fuere qui dicerent, Pontificem & quinque Cardinales pro Apoſtolicæ definitionis promulgatione pronuntiaſſe; quatuor interceſſiſſe. Verum quid certo rei fuerit, probavit eventus. Paulus enim vocatis poſt diem tertium præpoſitis Ordinum, litem omnem dato fiduciario reſcripto in ſuſpenſo poſuit: judicii Apoſtolici promulgationem diſtulit in meliorem tempeſtatem, atque interim partes diſſidentes ſub ſpe bona futuri judicii intra religioſæ modeſtiæ fines hoc pacto contineri juſſit: *In cauſa de Auxiliis SS. D. N. diſputantibus & Conſultoribus ſignificavit poſſe illos reverti ad propria. Dixitque Sanctitas ſua, ſe opportuno tempore promulgaturam declarationem ac determinationem ſuam. Atque interim quam ſerio injunxit, ut in hujuſce argumenti tractatione nullus partem alteram nota aliqua, vel cenſura notare audeat. Juſſit inſuper tam Prædicatoribus, quam Jeſuitis, ut ſi quis hoc in capite deliquerit, ſevere puniatur. Ita quippe ſuum iſtud Decretum inviolate ſervari vult. Suo ergo officio non deerit Paternitas veſtra, ut ejus obſervantiæ invigilet. Singulariter vero data occaſione ſignificabit quidquid in hoc exſequutioni demandaverit; ut de iis ſuæ Sanctitati ratio reddi valeat.* Ita ſyllabatim Pontificium Reſcriptum, quale in Actis Lemoſii & Pegnæ Diario, Latinis redditum litteris, legitur. Idipſum Romana generalis Inquiſitio, iiſdem plane verbis ſignificavit Nuntiis Apoſtolicis Florentiæ, Poloniæ, Neapolis, Venetiarum, Hiſpaniæ, Pragæ, Galliæ, Coloniæ, Sabaudiæ, nec non generalibus fidei Quæſitoribus Hiſpaniæ, Luſitaniæ, Mediolani, Genuæ, Taurini, Avenionis, Melitæ, Apuliæ, Sardiniæ, Siciliæ, quos Pontificis Reſcriptum, daramque promulgandi aliquando judicii fidem monuit. Suſceptum a Paulo V. conſilium ſuis item ſignificavit Generalis Societatis Præpoſitus Claudius Aquaviva per provincias univerſas datis encyclicis litteris Romæ die 5. Septemb. an. 1607. Hujuſca porro Sodalitii viti grave vulnus ab Senatu Veneto interdicti Pontificii occaſione ſuſceptum, non levi iſto procraſtinatæ definitionis ſolatio mitigarunt. Glorioſam ſibi, illuſtrem, quin etiam ſalutarem contumeliam reputarunt, quæ graviorum malorum medicaminis inſtar eſſet, Societatemque in tam parenti ſuſtinendæ propediem ſententiæ diſcrimine fluctuantem extremo periculo ſurriperet. Prudentes ſane, ac ſupra humanam ſortem periti Medici, qui ſua etiam vulnera in pharmacum verterent, ac ipſis etiam diis iratis ad felicitatis ſuæ cumulum uterentur. Quis etenim reis, impendentis judicii metu territis, felicitatis genus eſſe neſciat procraſtinatæ ſententiæ nuntium excipere, rerumque ſuarum exitum in aliam tempeſtatem miſſum audire, quem intra dies aliquot magno ſui dedecore ſucceſſurum ominabantur? Sed qui Galliam in Auxiliorum cauſſa faventem ſibi propitiamque experti fuerant Jeſuitæ, iidem illam adverſam habuere an. 1614., quum de Suareſii ſui, Hiſpani hominis, opere actum eſt, quod defenſionem fidei Catholicæ & Apoſtolicæ adverſus errores Anglicanæ ſectæ ille inſcripſerat. Nam quum hujuſce libri excerptum ad Pariſienſem Senatum, quod *Parlamentum* vocant, delatum fuiſſet, facilique negotio eſſet animadverſum non pauca eo in libro reperiri Regum vitæ, regnorumque tranquillitati infeſta, juſſum die 17. Junii fuit, ut manu carnificis flammis traderetur: juſſum præterea, ut ſacræ Facultatis Pariſienſis contra idem Suareſii Opus Decreta, die 4. Junii quotannis non in Sorbonicis ſolum, ſed etiam in Claromontani Collegii, & Religioſorum Mendicantium ſcholis perlegerentur. Quod ægerrime tulit Paulus V., nihilque propterea non egit, ut ſevera Senatus juſſio decretumque tolleretur.

Racine Abregé de l' Hiſtoire *&c. Tom. X. pag. 7. edit. Colon. 1755.*

Jam iis enarratis, quæ Pauli animum præſertim habuere ſollicitum, & non leviter perturbarunt, nunc ea ſunt referenda, quæ ejuſdem Pontificatus hiſtoriam illuſtrem effecere. Cum Apoſtolorum Principis Baſilicam in Vaticano erectam, toto orbe venerandam, a Julio II. inchoatam, & a reliquis Pontificibus, præſertim Gregorio XIII. & Sixto V. non minimum auctam, ſed tamen nondum perfectam aſpiceret, Patrum ſententiis de demolienda jam collabente Conſtantiniana togatis, cum adumbratio novæ molis a Bramante primum, deinde a Bonarottio excogitata, neque multum auguſta, neque ambiendo veteris Baſilicæ ſpatio, Martyrum & aliorum Divorum cineribus ſacrato ſatis eſſet, ipſe magno animo vaſtiſſimum opus molitus, reliquum Baſilicæ corpus a ſacello Gregoriano uſque ad extimam faciem, chorum, ſacella, porticum inferiorem, & ſuperiorem benedicendis populis, turres campanarias, a fundamentis ædificavit, ac fornice Templi inaurato, porticu inferiore plaſtico opere item inaurato, quod vitam, res geſtas Principum Apoſtolicorum admiranda majeſtate exprimeret, inferne ſanctiſſimorum Pontificum, ſuperne in faſtigio Baſilicæ impoſitis Chriſti Servatoris & Apoſtolorum colloſſæis ſtatuis, ampliſſimum, ac magnificentiſſimum Templum abſolvit. Ad hujuſca porticus conſtructionem cum Innocentii VIII. ædes pro Dataria extructas ſolo æquaſſet, alias eidem conceſſit. In medio hujus auguſtiſſimi Templi ſacram Confeſſionem, in qua Petri & Pauli cineres requieſcunt, aperuit, columellis auro textili, perſimili lapide, fores circumdedit; gradus marmoreos, quibus ad intima deſcenderetur, collocavit; parietes hinc inde inſignibus, & aliis ornamentis ex pretioſiſſimis variorum colorum lapidibus incruſtavit; pavimentum ejuſdem ad ſtuporem admirando opere teſſelato ſtravit; oſtium intermedium ærea crate inaurata inter aliquot columnas pulcherrimas concluſit; altrinſecus duas ſtatuas ex metallo deauratas, alteram divi Petri, alteram divi Pauli in loculamentis exterioribus repoſuit, lampadem argenteam ingentis ponderis & pretii, quæ quatuor alias inter minores diebus ſolemnioribus luceret, appendit, ac tale opus perfecit, ut qui oculis non conſpexerit, vix mente poſſit concipere. Pavimenta veteris Baſilicæ Conſtantinianæ ex parte, qua a ſacello Gregoriano tholum & ejus periſpherium vergit, fornicem, quem nunc ad Aram maximam euntes pedibus terunt, ſuperinduxerat Julius II., ne memoriæ tot Sanctorum, qui indidem conditi extremam Archangeli ad judicium vocantis vocem avide exſpectant, interirent, fornix ſuperinductus Baſilicam ſubterraneam effecit religione venerabilem, ejus aditum aperuit, gradibus utrinque poſitis marmoreis deſcenſum facilem reddidit, cryptas interiores multorum corporibus Sanctorum divites exornavit, antiquatæ Baſilicæ ſacras imagines ſculptas, cælatas, & ſive muſivo, ſive penicillo depictas eodem intulit, pulcherrimoque ordine diſtributas parietibus inſeruit. Polyandrum oſſibus omnium ſancta opinione defunctorum, quorum corpora e loculis ſuis novi Templi gratia oportuerat erui, ut communi conditorio quieſcerent, conſtituit. Memorias veteres aut devotione, aut antiquitate, aut artificio præſtantes, aptiſſime collocavit; & inter has iconam ſanctiſſimæ Deiparæ Virginis, quæ, ut antiqua habet traditio, inter columnas porticus veteris Baſilicæ impia manu in facie percuſſa, ſanguinem fuderat, cultui fidelium expoſuit. Sanctorum, quorum ſacra pignora, aut iſthic condita jacent, aut aliquando condita fuerant, nec non miraculorum, quæ ad hanc Baſilicam aliquando contigere, typos coloribus exprimi curavit; clathris ferreis Confeſſionem principis Apoſtolorum intrinſecus clauſit; magnam copiam lapidum pretioſorum ad ejus arcam, interioremque receſſum ornandum reliquit, atque lampadum argentearum multitudine locum illuſtravit. Sacra aliquot Divorum pignora e veteri Baſilica in Sacrarium illata, arcis munitiſſimis concluſa, in aris peculiaribus novæ Baſilicæ recondidit. Portam æneam omnium e vetere templo maximam, rebus ab Eugenio III. geſtis in ea fuſili artificio expreſſis conſpicuam, ad magnitudinem valvarum novæ Baſilicæ auctis ſuperne & inferne ex metallo fuſo tabellis aptavit, intermedioque oſtio impoſuit. Aream ſuperiorem & inferiorem, qua aditus ad Baſilicam eſt, complanavit, paraſtatis definivit, ac lapide tiburtino conſtravit. Iconam naviculæ fluctuantis muſivo opere a Joćto celeberrimo & antiquo pictore expreſſam, ex veteris templi ruinis integro in pariete conſervatam, muro, qui a parte Palatii areæ ampliſſimæ imminet, inſeruit, eidemque fontem quinque tubis aquam eructantem commoditati peregrinorum ſuppoſuit; veterum ſcalarum gradibus amotis, ſcaliſque antiquis reſtitutis, aſcenſum ad Baſilicam commodiſſimum inſtauravit. SS. Petri & Pauli marmorea ſimulacra olim a Pio II. ſcalis impoſita, expoliri ornarique curavit, ejuſque Pontificis nomine repoſuit. Ut ad eandem Baſilicam e Palatio Vaticano pro majeſtate Pontificia eſſet deſcenſus, veteribus anguſtis obſcuriſque ſublatis, novas e Vaticanis ædibus ſcalas tiburtino lapide leniſſimo deſcenſu extruxit, in quarum veſtibulo, aſcendentibus e porticu Baſilicæ, ſtatua S. Petri marmorea, elegantiſſimo opere ſculpta, in aſpectum ſe porrigit, ingenti veneratione ſimul ac majeſtate.

Vaticanas etiam Pontificum ædes aliquot peramplis conclavibus auxit, ſcaliſque, quibus horti Vaticani ſecreto ad animi relaxationem aditi poſſunt. Hortos ipſos aquæ a ſe ab agro Braccianenſi deductæ ingenti copia

amœ-

amœniores reddidit. In Vaticanum Atrium, quod Bibliothecæ, & Pontificis conclavibus intercipitur, ingentem craterem operis egregii, quem Julius II, e Veſpaſiani Thermis aſportarat, cum temporum injuria male acceptum Paulus reſtituit, aquiſque ditavit, Secretariam Vaticanam anguſtam ampliavit; Vaticanæ quoque Bibliothecæ anguſtiis, multis in illius uſum ædificatis conclavibus, ornatiſque opportune ſubvenit. Inter illius ornamenta ſunt virorum illuſtrium imagines; ſunt & conditorum Bibliothecarum varia ſimulacra cum ſuis inſcriptionibus; ſunt & Paulinæ magnificentiæ operum in illam diem effectorum icones ibidem depictæ. Bibliothecæ Archivum Apoſtolicum adjunxit, in quo omnia monumenta ſecretiora Apoſtolicæ Sedis, hinc inde antea diſperſa, concluſit, picturiſque appoſite inter arcum fornicum depictis, quid in cenſu, quidve in jure Romana Eccleſia poſſideret, haberetve, oculis objecit, adſcripta ſingulis iconiſmis indicatione.

Nec Vaticanam tantum Baſilicam, aut Palatium, ſed & Liberianam quoque auxit Eccleſiam, exornavitque. Et primo illius turrim campanariam, repetito ictu fulminis concuſſam, inſtauravit, ſtabilivit, plumbo operuit. Campanam ingentis ponderis ac magnitudinis eximiæ vitiatam, aucto pondere in honorem Dei Genitricis Mariæ reficiendam curavit. Sacrum Veſtiarium ad ſiniſtram januæ maximæ ejuſdem Baſilicæ ampliſſimum ornatiſſimumque, & huic adjunctum auguſtiſſima forma Odæum extruxit, inque ejus parte ſuperiore commodiſſima pro Canonicis conclavia ædificavit. Sacellum Burgheſianum Beatiſſimæ Virginis, ſive amplitudinem ædificii, ſive elegantiam operis, ſive opulentiam, venuſtatemque conſideres, ad miraculum pulcherrimum extrinſecus tiburtino lapide, intrinſecus Carrarienſi marmore, Numidico, Chio, Phrygio, Alabaſtrite mellei coloris maculoſo, in quod vetuſtiſſimam, ut ferunt, B. Lucæ Evangeliſtæ manu depictam Deiparæ effigiem transferret, a fundamentis extruxit, Aramque maximam cum loculamento pro ea effigie, quatuor columnis altiſſimis ex jaſpide circumdato topazio, granata, rubino, ſmaragdo, chryſolito, onyce, amethyſto, cæruleo, perſico, & aliis magni pretii gemmis ornatam Reginæ Angelorum in cælos aſſumtæ, cujus imaginem auro, monilibus, torquibus aureis, gemmis variegatis, unionibus, & lapidibus pretioſiſſimis operuit, conſecravit. Præter additam huic ſacello prodigioſam pretioſamque ſupellectilem pretio inæſtimabilem ad Altarium, Sacerdotum, & Miniſtrorum uſum, Organum quoque artificio inſigne adjecit, Collegiumque inſtituit Sacerdotum, qui rem divinam ibi quotidie perpetuo facerent. Muſicos, qui ſingulis diebus ſabbati Litanias ibidem concinerent, conduxit; Miniſtros reliquos aſſignavit, & proventus annuos non exiguos ſingulis in perpetuum cum neceſſariis omnibus ad uſum ſacelli addixit, edito de ea re Diplomate. In tam pernobili ſacello in diverſis ſpatiis diverſa elogia auro inſculpta annotantur. In media dextera ſacelli parte monumentum ipſius Pauli V. aſſurgit, quod vivens ſibi erexit. Denique columnam marmoream ſtriatam magnitudinis ingentis, quæ una ex reliquiis Templi Pacis, a Veſpaſiano Principe poſt bellum Judaicum confectum conditi, ſupererat, eo loco aſportandam, & ante factam illam Baſilicam ſublimi in baſi, addito capitulo operis Corinthii egregie elaborato, ſtatuendam curavit; cujus apici B. Virginis ſtatuam æneam inauratam impoſuit. Grave Vaticani agri cælum, ut Pontifices æſtate vitarent, anguſtas pro tanta Aula in Quirinali ædes ædificatas, quibus amœnitates propinquorum hortorum adjunxerant. Eas dum ædes incolerent, dici non poteſt, quanta cum omnium querela, ſæpe alienas ædes, ut familiæ tectum pararent in propinquo, cogerentur commodato ab exteris accipere. Huic malo liberaliter Paulus ut obviam iret, ingentem molem ædium veteri Pontificis Palatio a fundamentis erectam adjunxit, in qua & publicis functionibus exercendis ſpatium eſſet, & ſacellum privatis uſibus opportunum. Multas præterea vicinas domos coemit, inſtauravitque ad familiæ uſum, ne illi amplius oneroſa eſſet. Addidit Quirinali Palatio ædificia complura, quibus ejuſdem Familiæ commodis conſuleret. Datariæ in primis ædes proprias extruxit, ſuo cum atrio; quas tamen ædes ipſe Paulus Pontificiæ Familiæ poſtea aſſignavit, Maphæorum ædibus Datariæ adſcriptis. Difficile fuerit cuncta complecti, quæ ad urbis ornamentum, commodumque civium perfecit. Hoc ſolum poſtremo loco commemorare neceſſe eſt, quod rebus aliis multis ab eo factis & opere & utilitate præſtat; cum nimirum aquæ penuria tota Tranſtyberina regio mirum in modum laboraret, immenſæ molis opus Paulus aggreſſus incredibilem aquæ copiam ex agro Braccianenſi deductam quinto ac trigeſimo ab urbe milliario partim ſubterraneo ſpecu, partim arcuato opere in ſummum Janiculum perduxit. Quam aquam Paulus ad tres Leoninæ urbis fontes a ſe extructos, quorum alter in area D. Petri Vaticani, alter ad D. Jacobi aream, ac tertius prope S. Angeli pontem conſtructus eſt, deduxit. Eandem aquam e Janiculo monte, plumbeo canali per Xiſti pontem tranſmiſſam, in urbem citeriorem intulit.

Neque ceteræ Pontificiæ ditionis civitates Pauli ſollicitudine caruerunt: ſunt immo in iis non pauca & amoris, & munificentiæ ejuſdem monumenta. Pro munitione Arcis Ferrarienſis, quam Clemens VIII. pro tutela populi ædificaverat, quingentos mille aureos nummos Paulus impendit. Portum Fanenſem, *Fanum Fortunæ* vocant civitatem, aperuit, purgavit, munivit, eaque ratione annonam Piceno, Umbriæ, Æmiliæque cumulavit. Portum, Arcem, Oppidum ad Centumcellas reſtauravit, reſtituit, auxit. Navigantium ſecuritati conſulens Pharo erecta perpetuos ignes noctu ardere voluit. Annonæ copiam ſummo ſtudio curavit. 800. nummum aureorum millia in annonæ ubertatem illum effudiſſe memoriæ nonnulli prodiderunt. Prælatorum, & aliorum præſtantium virorum cœtum ad hujuſmodi ubertatem in Eccleſiaſtica ditione retinendam ab eo conſtitutum ſcimus. Operam Agriculturæ dantes privilegiis munivit, & ad eam propagandam leges tulit perutiles. Pontificio ærario acervum novies centenum aureorum millium repoſuit; ſacriſque Pontificiis cum majeſtate faciendis Thiaram epiſcopalem adamantibus & unionibus ditiſſimam pretio ſeptuaginta millium aureorum comparavit, ut ſcribit Oldoinus. Narratur etiam nepotibus ſuis Rignani dominium ſcutis comparaſſe 353000., Civitatis Sulmonis in Neapolitano regno 150000. Quatuor in Romano territorio rura ſcutis 700000. Inſumpta in ædificio Palatii Burgheſii, cujus fundamenta Paulo V. in humanis agente jacta fuere, ſcuta 300000. Dono ſuis data non ſemel, ſed viginti vicibus, ſcuta centum millia. Solus pluteus Cardinalis ejus Nepotis æſtimatus ſcutis 600000. Ita quidem ſcribit Franciſcus Bruys Romanorum Pontificum oſor audaciſſimus Tom. V. Operis inſcripti *Hiſtoire des Papes*, Hagæ Comitum editi; etſi illud indubium ſit de Nepotibus ornandis ditandiſque ſuis nimium Paulum V. cogitaſſe.

Nec Romanorum tantum, ſed & aliorum Chriſtiani orbis filiorum cura in Pauli V. pectore vigebat. Excitatas inter Sabaudiæ & Mantuæ Duces diſcordiæ flammas extinxit: Chriſtianorum omnium Principum animos in mutuæ benevolentiæ nexu continere conatus, eos, ut junctis viribus furentes Turcarum impetus domarent infringerentque, ex animo hortatus eſt. Antonium Caetanum, & mox Card. Millinum ad diſſidia inter Cæſarem, & Matthiam fratrem tollenda in Germaniam legavit. Primis Pontificatus ſui annis ad Cæſarem in Hungaria contra Turcas auxiliares copias miſit.

Chriſtianæ Religionis propagandæ firmandæque ſtudio incenſus, multos perinſignes viros, doctrinæ magiſtros evangelicæ, ad Indos, Perſas, Sinas, Æthiopes, Japonios, Babylonios, ad Congi regnum, & alias barbaras Nationes miſit, neque fruſtra, ut declarant honorariæ illæ Legationes, quas Congi, Perſidis, Japoniorumque Reges, nec non Mophrianus Neſtorianorum Babylonius ad eum miſerunt. Regis Congi legatus Romæ deceſſit, ſed ante migrationem Paulum Pontificem ſe inviſentem conſpexit.

In pauperes munificus fuit. Puellis nubilibus, quæ ex proprio dotem non haberent, in matrimonium collocandis ſatis congruam pecuniam ſingulis menſibus numerabat: expoſitis utriuſque ſexus pueris largiſſimas eleemoſynas erogabat. Neve, quod unum ac præcipuum eſt mulierum bonum, pudicitia ab egeſtate vinceretur, honeſto loco natis, ſed rei inopia familiaris in neceſſitatem adductis menſtruas pecunias clam ſubminiſtrabat. In egenos adventantes ſingulis annis minimum centum myriadas auri diſtribuebat. Quoties in publicum prodibat, obviis omnibus pauperibus ſtipem impertiebat: in pauperes ſexdecim imperii ſui annis nummum millia quindecies centena, & eo amplius impendiſſe Andreas Victorellus ſcripſit. Civium neceſſitates, vivendique difficultates propter rei familiaris anguſtias nunc frumento, nunc pannis, nunc pecunia, modiſque aliis ſublevabat. Ignotos, & peregrinos indigentes, præſertim ex provinciis hæreſi infectis, vel ex captivitate reduces, pro ratione perſonarum adjuvit. Scotorum, Anglorum, Hibernorumque non paucos, qui tempeſtatem in patria ab Hæreticis excitatam fugientes ſolum mutaverant, & in urbem ſeſe receperant, annuis adſignatis proventibus, in Catholica fide continuit. Romæ in Quirinali apud S. Suſannæ templum in Cœnobio Diſcalceatorum Carmelitarum Seminarium ſub S. Doctoris gentium Pauli nomine ad Hæreticorum converſionem inſtituit, & fundavit; utque Doctores evangelici ad omnium gentium ſalutem procurandam aptiores redderentur, in religioſorum hominum Gymnaſiis linguas Latinam, Græcam,

Hebrai-

Google

Hebraicam, & Arabicam tradi docerique præcepit. Beneficia & privilegia religioſis Ordinibus conceſſit, novoſque aut Clericorum, aut Regularium Ordines Pontificia auctoritate approbavit, ut in peculiari hac de re Diſſertatione exponetur. Quum multa Monachorum Ciſtercienſis Ordinis Monaſteria in regnis Aragoniæ, Valentiæ, Majoricarum, & Principatu Cataloniæ, atque etiam in regno Navarræ conſtituta, raro ab generali Abbate perſonaliter viſitari poſſent, indeque in iis regularis obſervantia minueretur, menſe Aprili an. 1616. eorundem Regnorum Congregationem inſtituit, ab uno Vicario generali regendam, ſub perpetua tamen obedientia Abbatis, & Capituli generalis Ciſtercii. Congregationem quoque fratrum Prædicatorum Obſervantiæ a Joanne Michaele inchoatam in Gallia, & in pluribus jam Monaſteriis inſtitutam, ab aliis Provinciis ſejunxit, eique Auguſtinus Galaminius, totius Ordinis Magiſter Generalis, primum Vicarium Generalem eidem præfecit eundem Michaelem. Academiæ Paderbonenſis authorem fuiſſe Paulum V. memoriæ traditum eſt. Liber Ritualis Romanus ad Sacramenta in Eccleſia rite miniſtranda, ejuſdem juſſu confectus fuit, atque in lucem editus. Chaldaicos typos conficiendos, & Chaldaicum Breviarium excudendum curavit. Ad Maronitas Montis Libani libros Miſſales, argenteos Calices, veſtes Sacerdotales, & ad eorum Patriarcham Patriarchales miſit: Maronitæ vero tam beneficum Pontificem adeo ſunt venerati, ut in templo, in quo Patriarcha ſacris operatur, dum vixit, Pauli imaginem apud Aram collocarint. Lauretanam B. M. V. Ædem donariis pretioſiſſimis ditavit, & Sodalitati primariæ, quæ a Roſario nomen habet, privilegia a Prædeceſſoribus ſuis conceſſa reſtituit. Edictum pro Conceptione B. Virginis evulgavit, in quo cavit, ne quis in publicis ſeu ſcriptis, ſeu ſermonibus auderet affirmare, *Deiparam Virginem fuiſſe conceptam cum peccato originali*. Conſtitutioni *Bullæ in Cœna Domini* nuncupatæ Cornaclum inſeruit. Juris jurandi formulam a Jacobo I. Britannis propoſitam, cujus ſumma erat, ut eum haberent pro Rege Britanniæ legitimo ac ſupremo, profitentes ne Pontificem quidem Romanum poſſe ei regnum abrogare, diris devovit.

Publicos honores viris pietate claris decrevit. Carolum Borromæum S. R. E. Cardinalem Archiepiſcopum Mediolanenſem, & Franciſcam Romanam, Oblatarum Turris ſpeculorum fundatricem, in Sanctorum Catalogum ritu ſolemni retulit; Ignatium Lojolam, Societatis Jeſu fundatorem, Franciſcum Xaverium, Indiarum Apoſtolum, Philippum Nerium, Congregationis Oratorii Romani conditorem, Thereſiam virginem Diſcalceatorum Carmelitarum parentem, Ludovicum Beltrandum Dominicanum, Thomam a Villanova Auguſtinianum, Valentinum Archiepiſcopum, Iſidorum Agricolam Hiſpanum, Joachimum Senenſem, Beatis adnumeravit. S. Ubaldi Epiſcopi Eugubini feſtivitatem reſtituit: S. Caſimiri Regis officium ubique Eccleſiarum recitari mandavit, ac Breviario & Romano Miſſali inſeruit: B. Laurentio Juſtiniano, Venetiarum Patriarchæ, & Angelo Cuſtodi officium & feſtum conſtituit: B. Stanislaum Koſtkam Polonum, B. Aloyſium Gonzagam, Jacobum Salomonium Venetum, Margaritam de Caſtello, Philippum & Peregrinum Ordinis Servorum B. M. V., Pium V., cultu ampliore affecit. B. Coletæ, Ordinis S. Claræ profeſſæ officium, quod ex Clementis VIII. indulto Gandavi in Flandria tantum recitabatur, Paulus ad uberioris B. Virginis honorem ad alia ejuſdem inſtituti Cœnobia extendit. S. Albertum Epiſcopum Leodienſem inter Martyres vindicatos adſcribens, Apoſtolico diplomate colendum congruo honore præcepit; Albertum alterum Hieroſolymorum Patriarcham ſacris honoribus coli in Carmelitano Ordine conceſſit. Pontificem in excitanda fidelium pietate, & propaganda ubique Chriſtiana Religione ardentiſſimo zelo incumbentem voluit D. O. M., inquit Graveſonius, ingenti lætitia cumulare, inſignem Catholicis Germaniæ die 8. Menſis Novembris an. 1620. concedendo victoriam, qua Hæretici a Cæſareo exercitu omnino profligati fuerunt, & cujus beneficio Bohemia ſubjugata eſt, Auſtria coercita, Moravia reducta, Sileſia repreſſa, Hungaria recuperata, univerſa Germania facta ſui juris, religio Catholica ex captivitate in libertatem aſſerta, ac præcipue Pragæ, ubi non ſolum reſtituta eſt avita & Catholica fides, verum etiam cuncti pſeudo-miniſtri hæreſeos, frementibus licet Germaniæ proteſtantibus, pulſi ſunt. Quam inſignem victoriam acceptam Catholici retulerunt patrocinio Beatiſſimæ Virginis, cujus imaginem *P. Dominicus a Jeſu Maria*, Hiſpanus Carmelita Diſcalceatus, inter rudera cujuſdam dirutæ domus invenerat, cuique oculos hæretici ſuffoderant. Hanc enim Mariæ Virginis pictam imaginem imminente prælio Catholicis militibus oſtentans *P. Dominicus a Jeſu Maria*, eis ſic animos addidit, & ardentiſſima oratione illos ad ultionem injuriæ factæ Virgini Deiparæ tam fortiter incitavit, ut victoriam retulerint, Hæreticis internecione deletis. Hinc illa *imago Virginis de Victoria* dicta eſt, poſteaque Romam delata, publica ſolemni ſupplicatione habita, magnoque triumpho in Eccleſia Paulina Patrum Carmelitarum Diſcalceatorum in monte Quirinali collocata eſt. Qui plura de hac celeberrima victoria a Catholicis in Germania de Hæreticis reportata ſcire avet, legat Hiſtoricam narrationem, quam Romæ ann. 1705. evulgavit *P. Blaſius a Purificatione*, Ordinis Carmelitarum Diſcalceatorum Hiſtoriographus.

Tantis autem curis, laboribuſque fractus Paulus V. inter Sacerdotum preces deceſſit ann. 1621. optimus ſane Pontifex, & cum beatiſſimis conferendus, ſi una nota, nimia ſcilicet in ſuos largitione caruiſſet. Eo etiam nomine commendandus eſt, quod Romanæ Curiæ Tribunalia reformavit, miniſtrorum ſtipendiis metam ſtatuit, & Magiſtratibus omnibus leges dedit, ne juſtitia violaretur. Ex quo bona innumera in Urbem, totamque Pontificiam ditionem promanarunt.

G R E G O R I U S XV.

NOVENDIALIBUS juſtis Pauli V. pro more abſolutis, inceptiſque Cardinalium Comitiis, quum Burgheſiorum factione maxime urgente, Cardinalem Petrum Camporeum Mutinenſem ad Petri Cathedram evehendum multi ſperarent, mutatis repente conſiliis altero ab ingreſſu Comitiorum die, Alexander Cardinalis Ludoviſius Pontifex electus eſt quinto Idus Februarias ann. 1621.

Erat is ex clara Bononienſi Ludoviſiorum Familia, quæ ante quingentos & plures annos non Bononiæ ſolum perilluſtris eſt habita, ſed etiam Neapoli. Nam Joanna II. Regina imperante inter quinque ejus urbis ſedes ac domicilia ea gens locum habuit, & Romæ Joannes Ludovicus Ludoviſius Comes Agrimontius ante annos ſupra ducentos, Senator Urbis electus eſt; quo quidem tempore ſoli dynaſtæ, magnique proceres ad id muneris adlegebantur.

Parentes habuit Comitem Pompejum, & Camillam Blanchiniam, lucemque vidit VIII. Kal. Febr. ann. 1554. Romæ apud Patres S. J. in Germanico Romanoque Collegiis humanioribus & philoſophicis diſciplinis operam dedit; Bononiam vero reverſus in celebri patria Academia utrumque jus adprime didicit, laureaque donatus Romam repetiit, ubi trium Romanorum Pontificum honorifica de ſe judicia meruit, & exitu confirmavit.

A Gregorio XIII. primus Capitolii judex delectus eſt, haud inani præſagio fortaſſe futuri Principatus; illum quippe Pontifex ad ſe accitum hortatus eſt, ut id officii muneriſque interim bono animo adgrederetur, quod ſibi primus ad Pontificatum gradus fuiſſet. A Clemente VIII. factus utriuſque Signaturæ Referendarius, pro Cardinali Ruſticuccio, Pontificio Vicario, juſſus eſt locum in civilibus cauſſis tenere, & aliquandiu vices gerentis explere partes. Mox inter Romanæ Rotæ Patres adſcriptus (in quo munere Ludovicus Ludoviſius magna olim prudentiæ & integritatis fama floruerat) tantam præ ſe tulit integritatem morum, ſolertiam ingenii, doctrinam, &, quod in Romana Aula maximum eſt, ſinceram apertamque, non ambiguam & verſipellem ſui orationem eſſe monſtravit, ut omnium amore præconiiſque dignus evaſerit. Ab eodem Pontifice cum Maphæo Barberinio, Cameræ Apoſtolicæ Clerico, Beneventum deſtinatus, una cum præclari oneris tum collega, poſtea ſupremi honoris ſucceſſore, negotia ſic tractavit, ut contentionibus Regios inter & Pontificios adminiſtros jam jam excitandis obviam occurrerit. A Paulo V. Bononienſis declaratus Archiepiſcopus, grandi pietate & doctrina patria in Eccleſia coruſcavit. Excitato deinde in Italia bello inter Hiſpaniæ Regem, & Sabaudiæ Ducem, eo pacificator immiſſus, virtuti in Urbe dudum cognitæ probatæque fideliter apud Inſubres, Allobrogeſque reſpondit, dignus propterea, qui a Paulo V. purpura ann. 1616. exornaretur.

Singulari divina Providentia adverſus eccleſiam ſuam

eidem

eidem ſucceſſor datus, nihil habuit antiquius, quam ut illius præclara facinora æmularetur. Quod illi ceſſit ita feliciter, ut pauci Romanorum Pontificum plura & graviora negotia pluribus in locis uno eodemque tempore complexi ſint, adeo ut qui multitudinem magnitudinemque rerum a Gregorio geſtarum conſideret, eas a Pontifice non duobus tribuſque annis, ſed vix totidem luſtris præſtari potuiſſe facile ſibi perſuadeat. Neſcias vero, an in his, aggrediendo promptior, an proſequendo conſtantior, an in perficiendo felicior fuerit. Pontificatu vix inito Jubilæum indixit, quo divinum auxilium ſibi pro ſalutari Eccleſiæ regimine compararet. Quum is vero jam tum mos invaluiſſet, ut Pontifices, iique maxime, qui jam ætate longævi promovebantur, unum ex Nepotibus ſacro Cardinalium Collegio adjungerent, cui poſtea primi Adminiſtri tribuebatur nomen, vulgoque *Cardinalis Patronus* appellabatur, die 15. Februarii ornavit Gregorius purpura fratris filium Ludovicum Ludoviſium, ingenii excellentis adoleſcentem, qui ſeptuagenarium avum levavit laboribus, reſque majoris momenti omnes laude juxta ac ſupremo arbitrio geſſit. Ad illa hinc animum curaſque convertit ſuas, quæ Eccleſiæ Principem, patremque omnium Chriſtianorum decerent.

Oborta erat gravis procella in Vulturrena Rhætiæ tractu, ſive Valle Telina, in Italiæ & Germaniæ confinibus ſita, in qua cum hæretici, Calvini blaſphemiis & erroribus irretiti, ſumma rerum potirentur, & Catholicos in ea commorantes opprimerent, hi conſpiratione facta menſe Julio an. 1621. Calviniſtas quamplurimos enecarunt, favoreque & auxilio Ducis Feriæ, qui Mediolanum regebat, Rhætis hæreticis pulſis occuparunt vallem univerſam, dominioque Regis Hiſpaniæ reliquerunt. Ægre id tulit Ludovicus XIII. Galliarum Rex, ægerrime vero Veneti, & Sabaudiæ Dux, quorum mens erat conſiliumque, ut ea Vallis libera permaneret. Contentionem jam jam in bellum erumpentem, adnitente Gregorio, laudati Principes ſic compoſuere, ut Vallis illius arces ac propugnacula Pontifici interea depoſiti loco traderentur, donec jus omne Principum in illam diſcuſſum & eliquatum fuiſſet. Qua in re illud haud ſilentio prætermittendum videtur, quod cum Venetis præcipue cordi eſſet, ut a Telina Valle Hiſpani pellerentur, ob idque & Gregorium Pontificem, & Ludovicum Galliæ Regem excitarint vehementer, nunquam tamen ad Jeſuitas, qui tempore interdicti Pauli V. receſſerant, recipiendos adduci potuerunt, etſi Pontifex, & Galliæ Rex, hac arrepta occaſione, a Venetorum Senatu id enixe flagitarent. In humanis adhuc agebat Paulus Sarpius, ceu qui anno tantum inſequenti 1622. fatis ceſſit; cujus propterea conſilio laudandam Patrum Venetorum conſtantiam vinci non potuiſſe veriſimile eſſe Muratorius arbitratur.

Annali d' Italia *ad An.* 1621.

Galliæ, & Hiſpaniæ Reges excitavit, ut alter hæreticorum reliquias prorſus everteret, alter ut Batavos denuo bello aggrederetur; atque utrumque magno & conſilii ſui, & Regum ipſorum bono contigit. Nam redintegrato utrinque bello, Galliæ Rex quamplurimis civitatibus arcibuſque aut deditione captis, aut vi, rebelles propemodum omnes incredibili celeritate perdomuit, & Hiſpanorum copiæ in Belgio ex eo maxime tempore, reportatis ſæpe victoriis, felicius explicatæ fuere.

Cum pacis miniſter Gregorius apud Sabaudiæ Ducem verſaretur, aderat ibi Leſdiguerius Regis Galliarum & ipſe miniſter clarus Dux Calviniana Hæreſi infectus, qui plurimis auditis Ludoviſii de Romano Pontifice, de Calvini abſurditatibus & blaſphemiis ſermonibus, tum ſe Calvini ſectæ valedicturum ſpopondit, cum ille in Petri Cathedra ſediſſet. Et promiſſis revera ſtetit; nam eo regnante hæreſim ejuravit, tanta Calviniſtarum conſternatione, ut in Duce amiſſo veluti capite exanimes viderentur, tanta autem Galliarum Regis gratulatione, ut ſibi in bellica authoritate parem propemodum Leſdiguerium fecerit, eum *Comitem ſtabuli*, ſeu regiorum exercituum perpetuum Prætorem inſtituendo. Sedente Gregorio etiam Marcus Antonius De Dominis, nefarius Apoſtata, errores rejecit ſuos, etſi poſtea ut canis ad vomitum reverſus ſit, uti narrabimus, cum de hæreticis occurret ſermo, qui hac ætate Eccleſiam infeſtarunt.

Non minori ſtudio in Germania Ferdinandum Imperatorem contra rebelles Hæreticorum acies conſtanter ac perdiu juvit, cum expedito milite, tum pecunia ſingulus in menſes perſoluta, authorque fuit, ut Catholicorum Germaniæ Principum ſtabiliretur fœdus, qui perpetuo communique exercitu hoſtem proſequerentur, menſtruali cenſu in eum uſum liberaliter attributo. Proclamato Imperatore Francofurti ann. 1619. Ferdinando hujuſce nominis II., rebelles Bohemiæ ſibi regem præfecere Fridericum Palatinum, Regis Angliæ generum, qui ſtatim Pragam feſtinanter accurrens, ſibi atque uxori hujuſce honoris cupidiſſimæ utriuſque Regni, Hungariæ, & Bohemiæ coronam infelici exitu imponendam curavit. Hoc in ſtatu rerum Gregorius Septemviratum Auguſtalem, juſque ferendi ſuffragii in Romano creando Imperatore, quo propter rebellionem exciderat Rheni Palatinus, ad Maximilianum Bavariæ Ducem ingenti rei Chriſtianæ bono transferendum enixe, atque indefeſſe curavit. Erat Maximilianus generis claritate, religione, prudentia, fortitudine inſignis. Ulturus Cæſaris perduelles, ut ſummus ejus legatus mira celeritate Principum Catholicorum conventum habuit, copiaſque in Auſtriam duxit, & hoſtes ne opinantes quidem aggreſſus, provinciam quatriduo in poteſtatem redegit, & Cæſaris Imperio adjunxit. Inde Analthinum Principem ſupremum copiarum Bohemicarum Ducem fregit, vexillum ejus cepit, agmen in Pragenſem Urbem duxit, plenuſque ſpei, Cælites ſibi non defuturos exiſtimans, in alieno ſolo Tilin & Buquojo clariſſimis Ducibus in glorioſi prælii partem vocatis, cum hoſtilibus copiis duplo majoribus, viribus etiam munitionibuſque ſuperioribus ſigna contulit, depugnavit, eaſque juvante Numine horæ unius ſpatio fudit, fugavit, internecione delevit, ut vix ulla victoria hoc tempore illuſtrior acciderit. Tanta ſtrage ſuorum oppreſſus Fridericus ſe ſe in fugam dedit, & ſuo Palatinatu exutus ſe ad Batavos recepit, apud quos privatus deinde prope victitans precario, una cum conjuge & liberis reliquam vitam traduxit, ſeroque intellexit, diſſidiorum plerumque, atque infortuniorum matrem eſſe ambitionem. Signa multa memorabili eo in prælio capta a Maximiliano Romam miſſa, Pontifice lætante, Deoque ac Virgini Mariæ gratias agente inſigni ſupplicatione & populi confluentis frequentia, ad ædem quam S. Mariæ de Victoria dicunt, delata ſunt. Eidem etiam Gregorio dono dedit Auguſtali poſt tantam victoriam dignitate auctus Maximilianus Dux Bavariæ Bibliothecam Palatinam pluribus Hebræorum, Chaldæorum, Arabum, Græcorum, Latinorum, Germanorum, & Italorum Scriptorum MSS. codicibus, aliiſque libris typis editis locupletiſſimam, quæ a Leone Allatio juſſu ejuſdem Pontificis Romam deducta Vaticanæ Bibliothecæ adjuncta fuit. Palatinam hanc Bibliothecam Heidelbergenſem ex codicibus formatam fuiſſe a Monaſteriis ſurreptis poſtquam ea in loca irrepſerat hæreſis, fama fuit. Quare illam, ceu etiam hoc nomine ſibi debitam, Romam transferri Gregorius poſtulavit, Maximilianus vero non illibenter conceſſit, memor quantopere in ea contra Imperii rebelles expeditione ab eo adjutus fuiſſet. Incuriæ tamen plerique Leonem Allatium incuſatunt, quod melioris notæ codices alio aſportari ſiverit, cujus rei argumentum eſſe ajunt plures codices, qui in Cæſarea Vindobonenſi Bibliotheca ex Heidelbergenſi illa aſportati conſpiciuntur.

Neque minus de Poloniæ rebus cogitavit Gregorius. Nam Sigiſmundo Regi certam pecuniam attribuit, opemque procuravit aliorum contra Imperatorem Turcarum, immenſo per eas regiones exercitu minitabundum; ac parum abfuit, quin ejus hortatu impulſuque adverſus communem illum hoſtem, legitimum Chriſtianorum Principum fœdus iniretur, niſi parta celebri a noſtris victoria, pax improviſo compoſita facinus præclarum diſſolviſſet. Pari ſtudio religionis Ducem Sabaudiæ concitavit, ut Genevam, nidum illum hæreticorum expugnaret, uteretur que beneficio temporis, quo ubique terrarum bella pro Chriſti fide ſuſcepta egregie cederent. In ipſo Britanniæ regno multa tentavit, ut eam nationem ad veteris veræque religionis Sacramentum revocaret. Ut terrarum orbi univerſo prodeſſe poſſet, Conventum Cardinalium inſtituit, habendis de Propaganda fide conſiliis, annuiſque reditibus firmavit, Conſtitutione edita decimo Kalend. Julii ann. 1622. Egregium certe, ſi quod aliud inſtitutum, ex quo innumera in Eccleſiam bona quotidie derivantur inſignium Athletarum miniſterio, qui ab eo Conventu Cardinalium, ſive Congregatione religionis propagandæ cauſſa ad omnes terræ partes dimittuntur. Extat alia ejuſdem Gregorii Conſtitutio, qua hæretici in Italia adjacentibuſque inſulis habitare prohibentur. Pragæ Collegium S. Bonaventuræ in ædibus Minorum, quos Conventuales appellant, inſtituit. Guillelmum Epiſcopum Chalcedonenſem Catholicis omnibus Anglici & Scotici regni præfecit, ut litteræ fidem faciunt Octavii Cardinalis Bandini ad eumdem Guillelmum datæ die 5. Aprilis ann. 1623.

Quinque-viratum Sanctorum cum ſibi celebrandum propoſuiſſet, IV. id. Martias ann. 1622. in Sanctorum numerum retulit Ignatium de Loyola S. J. fundatorem, Franciſcum Xaverium Indiarum Apoſtolum, Philippum Nerium Congregationis Oratorii authorem, Iſidorum Agricolam, & Thereſiam Diſcalceatorum Carmelitarum parentem. Servum quoque Dei Petrum de Alcantara Beatum nuncupavit. SS. Joachim & Annæ feſtum diem ex præcepto honorandum ſtatuit. Denique, quod unum

ſatis

fatis eſſet ad ejus nominis immortalitatem, diploma de creatione Romani Pontificis per ſecreta ſuffragia expetitum ab omnibus, tentatum a multis, a nemine perfectum, conſcripſit ipſe, & publicavit; quod uti a Gregorio excogitatum, ſancitumque fuerat, integrum intactumque Urbanus VIII. ſucceſſor ejus, ut electione ſui comprobaverat, ita peculiari illud poſtea edicto confirmavit; ut veriſſimum ſit elogium viri & purpura & meritis ampliſſimi, a Gregorio XV. utrumque Religionis polum egregie ſtabilitum fuiſſe, alterum in Germania ad creandum Romanum Imperatorem, translato jure ſuffragii ab hæretico ad religioſiſſimum Principem; alterum Romæ ad Romanum Pontificem eligendum, impoſita Comitiis lege modoque, quo ſinguli Patrum arbitrio ſuo rem magni adeo tantique momenti poſſent decernere. In hoc Gregorii diploma ſcripſit italico ſermone notas Hieronymus Ghettus, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Generalis.

Nec ideo hæ tam multæ, longeque extenſæ curæ cogitationeſque quicquam de Urbana adminiſtratione Gregorio detrahebant, ut tunc maxime patuit, cum Urbem Romam ſumma charitate annonæ morborumque gravitate laborantem, magna frumenti copia aliunde comportati, viliorique quam emtum fuerat pretio diſtributi, & pauperum gregibus veſte, cibo, domicilio ſuſtentatis, & novo valetudinario ad alia hujuſmodi per Urbem hoſpitia, quæ ſuo quoque ære juvit, aperto, adverſus injurias temporum vigilantiſſime defendit, ac recreavit. Ad ſtructuræ Lateranenſis reparationem, annulos Cardinalium ad triennium Baſilicæ conceſſit, quod idem fecerat Paulus V. & Clemens VIII. ad beneplacitum. E Vaticano aquas in urbis Leoninæ commodum diſperſit.

In has vero, aliaſque plurimas Paſtoralis muneris curas, quamvis valetudine ab ipſo ſtatim initio Pontificatus aut tenui, aut afflicta, adeo tamen vigenti conſtantique ſemper incubuit, ut brevi morituri Pontificis opinio nihil aut de felici factorum ſucceſſu, aut de Chriſtianorum Principum adverſus illum obſequio, promptaque parendi alacritate umquam remiſerit. At ubi vires deficere comperiit, vocantis Dei vocem ſe alacriter audire & ſequi dixit; quare rerum humanarum ſenſum omnem exuit, Pontificias curas omnes omiſit: Cardinales ad ſupplendum numerum renontiare noluit; totum ſe rebus cæleſtibus, æternæque felicitati cogitandis convertit, ac Numinis clementiæ commiſit; vitæ univerſæ noxas in arcano pœnitentiæ myſterio expiavit; circumſtantium preces Chriſto propitiando efflagitavit, iterum ac tertio maculas animi confeſſione delevit. Sub veſperam cæleſti Viatico corroboratus, mane duo ſacra coram ſe fieri præcepit, & Angelorum Pane iterum recreavit, ac exeuntium oleo delibutus eſt. Poſtridie agni cæleſtis Sacrificio interfuit, & pretioſam Sanctorum mortem exoptans, ſpiritum emiſit in Quirinali 8. Julii ann. 1623. Corpus in Vaticanæ Principis Apoſtolorum Baſilica repoſitum, translatum eſt poſtmodum ad Collegii Romani S. J. Eccleſiam, reponendum ibidem in auguſtiſſimo Templo, quod S. Ignatio ejuſdem Societatis Parenti Ludovicus Card. Ludoviſius nepos, magnificentiſſimo quidem opere, regioque plane ſumptu extrui mandavit.

Fuit Gregorio ſtatura infra mediocrem, color in vultu gilvus, & melli non abſimilis, gracile macilentumque natura corpuſculum, & aſſiduis inſuper laboribus extenuatum, quippe vitali calore ante ætatem deferveſcente, decoctoque; animus acer, & rebus omnibus præſens, graviter comis & arguta facundia, vividum ingenium & ad plurimas diſciplinas promptum, ſed proprie ad legum juriſque prudentiam proclive, in qua tantum ſtudio & natura profecit, ut inter primos ejus facultatis interpretes ætate ſua merito ſit habitus. Volumina plura conſcripſit, deciſiones ejus, quas *Rotæ* vocant, Oliverius Beltraminus J.C. notis adjunctis Romæ edidit. Reliquit etiam Nepoti monita egregia, quæ MSS. circumferuntur. Famianus Strada, eloquens ac eruditus S. J. Sacerdos, in novendiali Gregorii funere orationem ad Cardinales habuit politiſſimam, & Jacobus Accariſius Bononienſis ſimilem dixit Romæ in Eccleſia S. Joannis Evangeliſtæ, dum Bononienſium Sodalitas eidem ſolemniter parentaret.

Laboraverat ex calculo renibus impacto, nauſea, & vomitu; calculo ejecto feliciter, acuta febris, & profluvium alvi ſuccedens Pontifici optimo mortem attulere. Brevis quidem ævi Pontifex, ſed cui ſua ſtabunt nominis, famæque decora; quippe quem a ſingulari ſapientia, ab ſignatis in commune bonum ordinationibus, ab adaucto Divorum cenſu, ab inſigni purpuratorum Patrum, atque Antiſtitum delectu, ab eximia item integritate ac religione recolet commendabitque poſteritas. Et tamen inter ſuprema dixiſſe accepimus, lætum ſe mori, quod ſperaret ſucceſſorem pleraque emendaturum in Republica Chriſtiana; nullum enim eligi poſſe, qui Pontificatu ſe dignior non eſſet. Senex & Pontifex optimarum diſciplinarum ſtudiis delectabatur; academicis virorum doctorum exercitationibus, quas Cardinalis Ludoviſius nepos in Vaticano, & in Quirinali Palatio habendas curabat, clam non viſus intereſſe, & viros eruditos de ſacris præcipue rebus loquentes audire non ſemel voluit.

Auctor fuit Gregorius XV. ut Romæ apud S. Cæciliæ Ædes Collegium Patrum Benedictinorum, *Gregorianum* nuncupandum extrui poſſet, ſub B. Petri Apoſtoli patrocinio, & D. Conſtantinum Caetanum Abbatem ejuſdem Ordinis primum Præſidentem nominavit. In hoc erant excipiendi monachi omnes exteri Ordinis S. B., pietatis, vel negotiorum, aut ſtudiorum cauſſa Romam venientes, foreque ſperabat, ut inde divinus cultus incrementum, religioſa S. Benedicti Familia ornamentum, Ordinis Monachi fructum, Urbs ornatum, Chriſtifideles ſolatium permagnum acciperent.

Cœtus Clericorum Lucenſium, & Matris Dei, qui Scholarum piarum munus curat, in ordines religioſos erexit. Robertum Card. Bellarminum, quem viventem a conſiliis ſuis futurum in Vaticano degere voluit, morientem humaniſſime inviſit, & ſolatio cumulavit. Franciſcanorum Obſervantium Reformatorum regimini conſuluit. Franciſcanis Diſcalceatis Obſervantibus Hiſpaniarum & Indiarum procuratorem, & hoſpitium in Urbe conceſſit, & Privilegia larga manu tribuit, quæ Urbanus VIII. in Pontificatu ſucceſſor revocavit. Conceſſiones quaſcumque vivæ vocis oraculo a Romanis Pontificibus factas, oraculis demptis, quæ S. R. E. Cardinales exceperant, manuque ſua firmaverant, rejecit. Patribus ſacri Ord. Prædicatorum, poſt decretum de conceptione Virginis Matris Dei conceſſit, ut in privatis colloquiis inter ſe tantum, non inter alios & cum aliis, de illa diſſerere & tractare poſſent. Nimirum Pauli V. Conſtitutioni, de qua diximus, hoc adjecit, neque in privatis colloquiis licitum eſſe adfirmare Virginem fuiſſe conceptam cum peccato originali, Dominicanis tantum poſtea exceptis, ut modo innuimus. Confirmavit, ampliavitque Pii IV. Conſtitutionem contra Sacerdotes ſollicitantes in Sacramento Pœnitentiæ, & quovis modo ad turpia impellentes. Eccleſiam Oppidi S. Miniati Lucenſis Diœceſis in Cathedralem erexit: Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos in Pontificio Solio Aſſiſtentes, pluribus privilegiis ornavit. Odoardum Farneſium, Parmæ & Placentiæ Ducem, loco Raynutii parentis demortui, Anteſignanum S. R. E. renuntiavit. Cardinalem Kleſelium Viennæ Antiſtitem, Fabritii Veroſpii, tunc temporis Rotæ Romanæ Auditoris, poſtea S. R. E. Cardinalis, viri prudentis opera uſus, Romam evocavit, priſtinoque ſplendori, facto judicio, reſtituit. Lutetiam urbem Regni Gallici primariam a Metropoli Senonenſi, inſtante Rege Ludovico XIII. ob urbis ſplendorem diſtractam, in novam Metropolim erexit, attributis ei Eccleſiis Carnotenſi, Aurelianenſi, & Meldenſi, quæ prius eidem Senonenſi ſuberant. Fuitque primus tantæ urbis Archiepiſcopus vir nobilis, pius, induſtrius Joannes Franciſcus Gondius, Henrici Cardinalis Gondii Frater, & Joannis Franciſci junioris Card. Patruus ex patre.

URBANUS VIII.

FLORENTIA Italiæ civitas, multis nominibus celebris, plures Cardinales egregios, & ſpatio temporis ſæculo vix majori quinque Pontifices Romanos, eoſque optimos, a quibus illi additum decus, & celebrioris gloriæ parta immortalitas, Dei beneficio tulit: tres Mediceum, alterum Aldobrandinum, quintum Barberinum genus, omnes Florentiam, Italiam, Europam, & Chriſtianum nomen illuſtrant. Gens Barberina quingentis abhinc & amplius annis in Simifontana Republica, ut habemus ex antiquis monumentis, floruit. Simifons, inter Florentiam Senaſque ſitus, ab oppido Barberino ne duo quidem millia paſſuum aberat. Eo poſt biennii obſidionem proditione a Florentinis capto, exciſo, & everſo, multæ Familiæ, non eodem tamen tempore, Florentiam in domicilium delectam conceſſerunt; in quibus una fuit Barberina, quæ ſtatim ac ibi ſedem collocavit ſuam, majoris ordinis nobilitate donata eſt. Urbani Pontificis Majorum omnium res geſtas recenſendas hoc loco non judico: quare aliis omnibus prætermiſſis, ad Antonium, Caroli, Avi Pontificis fratrem ſermonem converto. Antonius hic integritate, eruditione, prudentia, conſtantia, eximiaque erga patriam charitate clarus fuit. Romam adiens, domicilioque in ea ſibi, & familiæ conſtituto, Franciſcum nepotem, Caroli filium ad ſe accerſitum ad progreſſus nobili viro dignos inflammavit. Ingenio & judicio præſtabat Franciſcus, ac legum doctrina excultus, utriuſque Signaturæ Referendarius ac Protonotarius Romana in Aula effulſit: Raphael ejus frater in Belgio arma prudenter, ſtrenueque tractavit. Marchio Vitellius illius conſilio & opera multis annis eſt uſus; & legionum Imperator Dux Albæ graviſſimam provinciæ militiam ei demandavit. Antonius Maphæi noſtri pater non integritatis tantum, ſed prudentiæ quoque laude enituit, cujus uxor Camilla Barbadora Florentina, lectiſſima patritii Ordinis femina, amore in conjugem, caritate in filios, veteris exempli laude, & ſtudio Religionis inſignis, Maphæum anno ſalutis 1568. Florentiæ edidit, re tamen vera Orbi dedit.

Triennis genitore orbatus in ſedula piæ matris diſciplina parumper vixit, prima litterarum rudimenta Florentiæ didicit, at pene puer a patruo Franciſco Protonotario ad Urbem evocatus, liberaliter educatus eſt. Humanioribus litteris imbutus, & in dialecticæ philoſophiæque ſtudiis in Collegio Romano verſatus, ad juriſprudentiam animum appulit, ac Piſis annos natus viginti Juriſconſultorum adeptus eſt, lauream. Latinæ linguæ eam navavit operam, ut ſoluta ligataque oratione cultiſſime ſcriberet. Carmina ſane, quæ adulta ætate fudit, ſententiarum pondera, & latini ſermonis nitore excellunt; & quoniam græcæ latinis litteris ornamenta & adjumenta ſuppeditant, cum his illas conjunxit. Abſolutis ſtudiis Maphæus ad Urbem rediens, a Franciſco patruo ſuſceptus, filii loco habitus eſt. Habebat Franciſcus domum non longe diſſitam a Palatio Farneſiorum: qua occaſione ſumpta Maphæus cœpit Odoardo Farneſio aſtare, exeuntem comitari, ſive deducere, aliaque hujuſmodi obſequii genera præſtare, quibus Cardinalem ſibi arctiſſime devinxit. Erat enim eloquens, promptus, operæ alacer, forma decorus, dona naturæ, quæ amorem benevolentiamque conciliant.

Anno primo ſupra vigeſimum nondum exacto, majoris præſidentiæ inſtitutus Abbreviator, a Sixto V. inter juſtitiæ, a Gregorio XIV. inter Signaturæ Gratiæ Referendarios cooptatus, mox Fanenſibus regendis præfectus, deinde Septemvirali Romanæ Aulæ Protonotariali dignitate honeſtatus Ferrariæ matrimoniorum inter Philippum III. Regem Catholicum, & Margaritam Auſtriacam, inter Albertum Archiducem Auſtriæ, & Iſabellam Claram Eugeniam Hiſpaniarum Infantem, coram Clemente VIII. R. P. initorum, uti Septemvir Protonotarius monumenta conſcripſit. Poſt alia munera Apoſtolicæ Cameræ Clericus renuntiatus, alios Magiſtratus obivit. Anno a partu Virginis 1601. Ludovico primogenito Galliarum Regis in lucem edito, ad magnum Henricum ejus patrem, & Mariam Reginam matrem, peroptatum filioli natalem diem iis Pontificio nomine gratulaturus a Clemente VIII. R. P. legatus eſt. Hoc munere perfuncto Thraſymeni, clade Flaminii Conſulis cum multis Romanorum millibus cæſis ab Annibale celebris, aquas ſuperſtagnantes, agroſque & oppida obruentes, ejuſdem Clementis juſſu coercuit, dum eas idoneo excepit emiſſario, & alio deduxit, illoſque & hæc priſtino cultui nitorique reſtituit, Peruſiam, & Umbriam ſibi devinxit. His actis, Clemens illum Nazarenum Archiepiſcopum renuntiavit, & in Galliam *Ordinarium*, ut ajunt, ſuum & Apoſtolicæ Sedis Nuncium legavit. Quo in munere pietatis atque religionis, quam a primis annis ſemper coluerat, egregia edidit documenta.

Anno 1605. a Paulo V. creatus Cardinalis, & Spoletanæ inde Eccleſiæ præfectus Antiſtes, ſingularis pietatis & vigilantiæ ſe illico monſtravit Epiſcopum. Diœceſim perluſtravit diligenter, & celebrata Synodo, latiſque legibus ad puriores inducendos mores uberrimum brevi ſollicitudinis ſuæ fructum retulit. Raphaelem Invitiatum Zacynthi Antiſtitem, innocentia, ſalutis animarum zelo, doctrina, & rerum eccleſiaſticarum uſu præditum, ad ſacri laboris partem aliquando adhibuit. Cum Paulus V. Maphæum Cardinalem magni faceret, perſpecta illius probitate, juſtitia, prudentia, humanitate, doctrinaque, Benedicto Cardinali Juſtiniano, pietatis & juſtitiæ cultori, in graviſſimo Bononienſis legationis munere, abſentem, ac ea de re nihil cogitantem ſucceſſorem dedit; quod munus difficile ſane non vulgari cum laude obivit, & Laurentio Magalotto ad nobiliſſimam Civitatem placide regendam pro-Legato uſus eſt. In hac Legatione Anno ſalutis 1612. pridie nonas Maji Pontificalibus indutus, Deiparæ Virginis Imaginem, cui nomen a ſubſidio, altari ad fores D. Petronii constructo ſuperpoſitam, & magnificentiſſimo apparatu circumpoſito, adſtantibus omnibus magiſtratibus Civitatis, Confraternitatum, & artium ordinibus ad propria vexilla collectis, platea etiam univerſi populi concurſu referta, & armato milite equeſtris pedeſtriſque militiæ ſtipata, muſicis interdum undique modulantibus, argenteo diademate auro gemmiſque intexto coronavit. Quam Coronationem, ad perpetuum rei præclare geſtæ monumentum, egregiis verſibus celebrarunt clariſſimi nominis Poetæ plures, videlicet Bernardinus Mareſcottus, Thomas Dempſterus, Joannes Dominicus de Baſſis, Julianus Rezzius, Antonius Aldrovandus, Joannes Baptiſta Cavalca, & alii. A Gragorio XV. Collegii Græcorum in Urbe Monachorum S. Baſilii, Græcorumque omnium Orientalium Patronus inſtitutus, & in conventum Patrum pro fide propaganda excubantium relatus, aliiſque purpuratorum Patrum cœtibus adſcriptus, nihil eorum, quæ munera illa poſtulabant, prætermiſit.

Gregorio XV. vita functo ſuffectus An. 1623. dum annum ageret quinquageſimum quintum, plurium annorum ſpatio bene ſancteque Eccleſiam gubernavit. Pontificatus initio Pii V. Conſtitutionem de non alienandis Eccleſiæ urbibus, oppidiſque firmavit, & ad divinam opem implorandam quadraginta horarum preces in Baſilicis Lateranenſi, Vaticana, S. Mariæ ad præſepe, & in duobus aliis cujuslibet Regionis Romanæ Urbis Templis quartis ſextiſque feriis, ſabbatiſque duarum hebdomadarum habendas indixit. Auguſtino Spinulæ Cardinali a Paulo V. renuntiato, purpureum galerum in Vaticano Palatio publico in Conſiſtorio tradidit; & ſanctæ fidei propagationem, Deique cultus incrementum exoptans, Religioſum Chriſtianæ militiæ ordinem Conceptionis Deiparæ titulo, ſub S. Franciſci regula, Sanctorumque Michaelis & Baſilii patrocinio inſignitum, inſtitutum a Carolo Gonzaga, vel ab Uladiſlao IV. Rege Poloniæ contra Turcas confirmavit; & Carolo Romam pernobili agmine ſtipato venienti, crucem dedit, & paludamentum; hic enim equeſtris ordo, ſeptuaginta lectiſſimorum virorum, in medio crucis rubeæ pendulam geſtabat ex aureo torque imaginem candidam Virginis conceptæ, dæmonem pedibus calcantem, his verbis ſuppoſitis: *Viciſti, vince, hoc inſigni vere noſtro.*

Ut res eccleſiaſticæ Romæ præcipue, quæ prima eſt Religionis Catholicæ ſedes, majoribus florerent incrementis, Eccleſias omnes, Monaſteria tam virorum quam mulierum, Xenodochia, Collegia, aliaque loca a viris gravibus in viſitationis Apoſtolicæ conventum relatis, luſtrari præcepit. Ante viſitationis exordia, Pontifex divini cultus amplificationi, & animarum ſaluti inſiſtens, in quibuſdam Patriarchalibus, Collegiatis, aliiſque Eccleſiis quadraginta horarum precationem celebrandam duxit, ſacros homines, ut reſtituta morum diſciplina Apoſtolicam viſitationem prævenirent, ex animo hortatus, & ipſe Patriarchales Eccleſias viſitare cœpit, ac viſitaſſet templa alia Urbis & ſacra loca, ſi id graviſſimæ Apoſtolatus occupationes permiſiſſent: qualibet autem hebdomada, quid in ea viſitatione age-

ratur

retur, cognoſcere voluit, & quæ ad eam pertinebant, curavit in dies. Idem ſalutis animarum ſtudium effecit, ut de Epiſcoporum reſidentia diligenter cogitaret, legemque vulgavit, ne Antiſtites e ſuis Diœceſibus abeſſent.

Electionis ſuæ anno contra Epiſcopos male ad ordines promoventes, & male promotos legem tulit; anno vero ſequenti 1624. Beati honores Andreæ Avellino Ordinis Clericorum Regularium Sacerdoti, & Beato Felici Cantalicienſi Capucinorum Ordinis alumno decrevit. Beatam etiam dixit in ſequentibus annis Mariam Magdalenam Florentinam, e Pazziorum gente, magnarum virtutum virginem, Romæque eo tantum anno in Æde S. Joannis Baptiſtæ Florentinorum, Florentiæ vero in Templis omnibus perpetuo horariis precibus, Sacroque ex communi virginis non martyris honorari poſſe cenſuit. Beatæ quoque Ritæ cultum ad aras decrevit. Servos Dei Cajetanum Thienæum Congregationis Clericorum Regularium Theatinorum unum ex fundatoribus, & Franciſcum Borgiam Societatis Jeſu Generalem Beatos dixit, & ad aras ſacro cultu honorari poſſe declaravit; & anno 1629. Beato Andreæ Corſino Florentino Ordinis Carmelitarum, Feſulano Epiſcopo, ſacros Cæleſtium civium honores ſolemni ritu menſe Aprili detulit; quibus etiam honoribus Eliſabetham Luſitaniæ Reginam coli voluit, Sanctorumque tribuit etiam honores Japoniæ Martyribus viginti ſex, quorum aliqui e ſacro Ordine Minorum, tres e Societate Jeſu, & laici in Cruce haſtis transfixi & interempti triumpharant. S. Rocchum ſacris ad aram, & horariis precibus colendum pronuntiavit, ſanctamque Catharinam Senenſem Virginem ſemiduplicis officii colendam ritu ſtatuit.

Cum autem ex Pauli II. lege, an. 1625. Jubilæum Romæ celebrandum eſſet, Urbanus caritatis igne incenſus, diplomate vulgato, ſacrum maximi pretii theſaurum Chriſtiano Orbi propoſuit, multa in peregrinorum commoda decrevit, eorum ſecuritati conſuluit, Catholicæque Religionis Principes hortatus eſt, ut erga illos Romam venientes beneficentia uterentur, darentque operam, ut tutis itineribus poſſent incedere.

Statum ſex Eccleſiarum, quibus ſoli S. R. E. Cardinales præſunt, cognovit, earumque bono conſuluit. Hadriani molem, *Æliam* dictam, novis munitionibus adjectis, veteribuſque rejectis, contra hoſtium aſſultus firmiorem reddidit. Nummi cuſi, quid in ea egerit iis verbis ſatis oſtendunt, *inſtructa*, *munita*, *perfecta*. Archivum, Ærarium, & amplificatam a ſe Arcis ædificationem ſæpe ipſemet luſtravit, apud quam aream liberam, patentemque effici juſſerat: ad Sanctam Urbem, univerſam S. R. E. ditionem, ſacraſque res ab hoſtium furore tuendas magnum tormentorum bellicorum numerum Romæ, & Anconæ conflari præcepit; Archivum Cardinalium inſtituit, quod adjecta inſcriptio indicat:

Urbano VIII. Pont. Max.
Quod Archivum ſacri Collegii Camerarius
Ejuſdem interregni tempore
In Vaticano deſtinaverat
Pontifex aſſeruit
S. R. E. Cardinales
Grati animi Monumentum poſuere
MDCXXIV.

In Agro Bononienſi Arcem munitiſſimam, quam *Urbanam* dicunt, ad Pontificiam ditionem defendendam condidit: extat ibi hæc memoria:

Urbano VIII. Pont. Max.
Arcem hanc de ſuo nomine
Urbanam nuncupatam, validiſſimis propugnaculis, geminoque
vallo, geminaque Foſſa jugis
aquæ fluxu referta circumdatam,
ut ſoli patentis in ditionem Eccleſiaſticam
aditus, hoſticis armis intercluderetur,
publicæ ſecuritati conſultus, a
fundamentis excitatam abſolvit,
& uſui militari, rebus opportunis
inſtruxit & munivit.

Ludovicum Galliæ Regem Jubilæi munere affecit; Lipſana S. Joannis Chryſoſtomi ex Sacrario Baſilicæ Principis Apoſtolorum ad horarium ejuſdem Sacellum ejus juſſu translata ſunt. Cardinalium etiam Conventus habitus eſt de clavibus, portiſque Ærarii Molis Æliæ diligenter cuſtodiendis. Profligato a Catholicis in Germania Mansfeldii Comitis exercitu, Urbanus cum ſeptem ſupra decem Cardinalibus ad Ædem S. Mariæ de Anima Germanicæ nationis profectus, ſacrum fecit, ac Deo gratias egit: paullo poſt Rege Daniæ a Joanne Comite de Tilly ſuperato, idem eodem in templo præſtitit. Die S. Franciſci feſto primum lapidem Templi Fratrum Capucinorum in Urbe jecit.

Vaticanum templum a Conſtantino Magno erectum, religioſaque multorum Principum munificentia in ampliſſimam formam redactum, ritu ſolemni conſecravit. Aram autem maximam a Clemente VIII. conſecratam, cum non egeret conſecratione, integre ſublatam efferri voluit. Sacella quoque ſubterranea in angulis tholi ſacris marmoreis ſtatuis iis impoſitis ornata extruxit. Sacram etiam B. Petri Confeſſionem, cæteros ſanctiſſimos Prædeceſſores æmulatus, nobiliſſimo Mauſoleo ex ære Corinthio, auro ſuperinducto decoravit. Aram enim appello ſuperinductum Aræ thalamum ſolidumque ornatum ab integro conſtitutum, toti rei ſplendorem & nomina conferentem. Aram hanc equitis Bernini opus Lælius Guidiccionius carmine deſcripſit. Ut autem Baſilicam hanc auguſtiorem redderet, Mathildis celebris Comitiſſæ, quæ Patrimonii, Liguriæque provincias, & ditionem Ferrarienſem Romanæ Eccleſiæ reſtituit, corpus Romam deferendum curavit, & in Vaticana Baſilica nobili Mauſoleo condi voluit, hac deſuper inciſa inſcriptione:

Urbanus VIII. Pontif. Max.
Comitiſſæ Mathildi virilis animi Fœminæ
Sedis Apoſtolicæ propugnatrici
Pietata inſigni liberalitate celeberrimæ
Huc ex Mantuano Sancti Benedicti
Cœnobio translatis Oſſibus
Gratus æternæ laudis promeritum
Mon. Poſ. An. MDCXXV.

Navim D. Petri ex muſivo lapillo Jotti opus pluviis & turbinibus ereptam, inſtauratamque, in Vaticano ceu in portu collocavit. Quum autem ad æream Templi Vaticani Tribunam conſtruendam conflari juſſiſſet Urbanus trabes æneas, ablatas ex Atrio *Pantheon*, quas nec Vandali, nec Oſtrogothi abſtulerant, hinc natum illud vulgare effatum;

Quod non fecerunt Barbari, fecere Barberini.

Quod non in dedecus, ſed in laudem Urbani VIII. cedere ſapiens quiſque cognoſcit.

Serpentibus in Valle Telina armis, Franciſcum Card. Barberinum, ſanctæ Agathæ Diaconum ad Reges & Principes, ut ad pacem componendam incumberet, ſuum & Apoſtolicæ Sedis Legatum de Latere declaravit; utque res ex voto ſuccederent, ſupplicationes ad D. O. M. eſſe adhibendas cenſuit. Hinc An. 1627. Cardinalibus narravit negotium hujuſmodi feliciter fuiſſe compoſitum, redditaque Torquato de Comitibus Eccleſiaſticarum copiarum ductori propugnacula, ea ille mox Regum Galliæ & Hiſpaniæ miniſtris ſolo æquanda reliquit, & inter alia hæc protulit verba: *Demum quod noſtris erat in votis, ex unanimi Regum voluntate pax eſt firmata, omnem movimus lapidem, ne quid detrimenti Catholica religio pateretur; teſtes ſunt ipſi Reges, & ipſe novit Deus, cujus honorem & gloriam præ oculis ſemper habuimus.*

Sacri Senatus honorem curans, Conventum de Cardinalium dignitate reſtituenda prudenter inſtituit. Decretum Sacræ Congregationis Ceremoniarum, quo ſtatutum eſt, Cardinales *Eminentiſſimos & Reverendiſſimos* nuncupandos eſſe, ſua authoritate firmavit. Ordinem equitum S. Georgii, quem Paulus V. erexerat, abolevit. Collegium Illyricum a Gregorio XIII. in Urbe Lauretana inſtitutum, & nonnullis poſt annis Romam translatum, optima ratione auxit, Lauretoque reſtituit: ibi triginta ſex adoleſcentes Lauretana Domus ſuis reditibus alebat, cum duodecim tantum Romæ in Collegio Clementino aleret. Titulum S. Caroli ad Catinarios in locum tituli S. Blaſii de Annulo ſuffectum obliteravit, ædemque S. Caroli in via, quæ *Curſus* dicitur, in titulum Cardinalis erexit. Anno 1627. Eccleſiam S. Laurentii *in fonte & in carcere* dictam, conceſſit Fratribus Ruthenis, conceſſioneque poſtea his non utentibus, eandem Eccleſiam cum omnibus juribus, reditibuſque adſignavit Urbanæ Congregationi, quæ Eccleſiæ hujus reſtaurationem aggreſſa, viam præ foribus ſilicibus ſternendam procuravit, quam ideo *Urbanam Viam* nuncuparunt. Urbanam hanc Congregationem, erectam in Eccleſia S. Nicolai ad Cæſarinos pro Senioribus Aulicis Romanam Curiam ſequentibus, ad preces Franciſci Sfortiæ Epiſcopi Card. Portuenſis Urbanus amplexus approbavit, & *Urbana* titulo condecorari voluit, litteris ſub Annulo Piſcatoris expeditis, & in ſuo de hac Eccleſia opuſculo inſertis a Floravante Martinello.

Digitized by Google

Urbani authoritate in oppido Lucches, Diœceſis Toletanæ, Monaſterium erectum ſub titulo Immaculatæ Conceptionis a Gaſparo de Guzman & Agnete de Zuniga conjugibus, Comitibus de Olivares, quod Moniales ſub regula S. Dominici incolunt, cum obligatione ſingulis ſabbati diebus, officio duplici vel ſemiduplici non impeditis, officia Immaculatæ Conceptionis recitandi, ac ſingulis diebus in Completorio, Antiphonam & Orationem ejuſdem canendi, & ante pectus in Scapulario in ſcuto, opere phrygio expreſſam Imaginem Conceptionis geſtandi, ſub pœna excommunicationis nunquam deponendam. Utque Monialibus iſtis ſe liberalem præberet, mille aureos annuos ultro elargitus eſt. Monialibus Diſcalceatis S. Franciſci Regii Monaſterii Matritenſis ad Philippi IV. Regis preces mille aureos annuos penſionis liberaliter conceſſit.

Volitabat toto Thyrreno Anſanus Galaſtatus præda & minis plenus, jamque eo veſaniæ devenerat temerarius pirata, ut Siciliæ, totique Italiæ catenas minari auderet. Non tulit minacis inſolentiam Urbanus, utque coerceret, fœdus eum Hiſpanis, & Thuſcis percuſſit; unam ex omnibus triremibus claſſem fecit, qua cunctorum armis puniretur, qui cunctos violarat. Hinc vela facta in contumacem, a quo pugnatum quidem eadem audacia, qua provocaverat, non tamen eadem felicitate. Nam a quibus jus & cauſa ſtabant, ſtetit Deus, & cum Deo victoria. Omnes piraticæ naves partim captæ, partim demerſæ.

Rupellas, arcem munitiſſimam in Gallia & ſedem hæreticorum ab exercitu Gallico obſidione cinctas Ludovicus Rex fortiſſimus in ſuam redegerat poteſtatem; Urbanus celeberrimam victoriam Deo, Ludovici deinde pietati, prudentiæ, & fortitudini, Cardinaliſque de Richelieu viri fortis conſtantiſque conſilio & operæ acceptam referendam putavit, Deoque acturus gratias a S. Auguſtini ad S. Ludovici Gallicæ nationis ædem frequenti ſupplicatione ſe contulit.

Collegium Pontificium Fuldenſe pro juvenibus nationis Germanicæ pietate & litteris imbuendis, fidei propagationi perutile reſtituit, eidemque nationi favens, Collegia Viennenſe & Pragenſe, magno tuendæ propagandæque religionis zelo inflammatus, inſtituit. Sepulcrum Pauli III. ad extremam Vaticanæ Baſilicæ partem a tholi latere ſummotum tranſtulit. Fontem luſtralem Conſtantini creditum in Laterano auro picturiſque ornavit, cujus ſolum diverſi generis marmoribus ſtravit; æſtimavit enim munificus Pontifex nullam in ornando Conſtantino profuſionem fieri, cum ille opes imperii in Pontificum amplificationem tam honeſte olim prodegiſſet. Injurioſi temporis ruinas Urbanus Pontifex tam cumulate penſavit, ut plus ſplendoris fonti vel paucis acceſſerit, quam aut multis ante ſæculis tempus abſtuliſſet; diceres quadam fortunæ induſtria fontem deformatum, quo ornatior reſurgeret. Tantus equidem eſt ejus ſplendor, ut præter aurum, tabulas bene pictas, & marmora videas nihil.

Epiſcopum Oſtienſem & Veliternum ſuffraganeo Antiſtite nunquam carere debere conſtituit. Qui vero morbis impediti epiſcopalia munera obire nequeunt, ne Eccleſiis præficiantur mandavit; qua in re Cardinales non excepit, etiamſi jam quis eſſet Portuenſis Antiſtes, & morbo deinde impeditus ad Eccleſiam Oſtienſem adſpiraret. Archivum, & Depoſitariam Urbanam inſtituit, legemque condidit, cui in Electione magni Magiſtri Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani celebranda obſequendum ſit.

Increbeſcentibus in Italia belli turbinibus anno ſalutis 1630. Joannem Jacobum Pancirolum ad pacis bonum procurandum legavit; mox juniorem ex fratre nepotem Antonium Card. Barberinum Legatum de latere per univerſam Italiam conſtituit, & Bononiam primum, deinde in Inſubriam Sabaudiamque ad diſcordiæ ſegetem evellendam miſit. Carolo fratri Generali Eccleſiaſticarum copiarum Præfecto Bononiæ e vita erepto, Thaddæum filium ejus, Præneſtis principem, paternarum virtutum hæredem in ampliſſima Pontificiarum Cohortium Præfectura ſucceſſorem declaravit, quem cum Anna Columna, Philippi Paliani, Taliacotii, Marſorumque Ducis & Lucretiæ Tomacellæ filia, virgine lectiſſima in arcis Gandulphinæ Sacello matrimonii nexu conjunxerat. Quirinali Palatio ædificia addidit; Hortos maximos Quirinales altis firmiſque mœnibus vallavit. Ut publicæ ſecuritati proſpiceret vigil paſtor, Urbem mœnibus cinxit, & propugnaculis munivit, ut indicat hæc inſcriptio Janiculenſi Portæ impoſita:

Urbanus VIII. Pont. Max.
Abſolutis Civitatis Leoninæ munimentis
Et mœnibus ac propugnaculis ad Tyberim
Uſque excitatis
Imminentem Urbi Janiculum
Et Tranſtyberinam Regionem circumducens
Publicæ ſecuritati proſpexit
Anno Domini M. DC. XXV.

Armamentarium Vaticanæ Bibliothecæ adjunxit, illudque tot armis, quot quatuor millium, & eo amplius militum legionibus armandis ſufficere poſſint, inſtruxit cum hac epigraphe:

Urbanus VIII. Pont. Max.
Urbis & Ditionis Eccleſiaſticæ ſecuritati
Anno Jubilæi M. DC. XXV.

Urbanus VIII. Pont. Max.
Litteras armis, arma litteris
Pont. Ann. III.

Ut tranquillæ ornamento litteræ, & turbatæ Urbi arma præſidio eſſent, Romam Urbanus munitam ex inermi fecit. Bibliothecam quoque Vaticanam Græcis MSS. Codicibus locupletavit; illius partem ornavit; Bibliothecæ Palatinæ libris ex Germania ſuis impenſis advectis apud Vaticanam locum ampliſſimum, & congruentia dedit armaria. Io Gandulphi Caſtro Palatium Romanorum Pontificum commoditati erexit; & Archigymnaſium Romanum, quod *Sapientiam* vocant, ornatius reddidit. Templa S. Caii apud S. Suſannam, S. Sebaſtiani in Palatino non longe ab Arcu Titi extruxit, alterum S. Mariæ Rotundæ ornavit. Fontem ex aqua virgine in *Foro Trinitatis* nuncupato ad Pincii Collis radices Quiritium in uſum corrivavit. Is navis eſt e quadrato lapide, quæ ex bellicis tormentis atque ex Apibus aquam effundens, aſpectu & fructu ſibi Urbis amorem conciliat. In Vaticano fontem alium excitavit, qui aquam per trium Apum ora effundit.

Rotæ Romanæ Auditoribus Sedem in Vaticano conſtituit. Horrea in Quirinali conſtruxit. Centumcellarum portum a Trajano Imperatore ſuam originem agnoſcentem, ab aliis Pontificibus inſtauratum refecit, ac tam magna acceſſione auxit, ut recens conditus videretur. Nam aggerem maximum ſaxis ingentibus, qui fluctus elidat, Portumque tutum efficiat, exſtruxit: ædes etiam Mercatorum commodis erexit. Dulcium aquarum copiam eo derivavit, demptoque maris vectigali mercatores undique attraxit. Ariminenſem etiam arcem, *Sigiſmundam* olim, poſtea *Urbanam* appellatam, Anconitanam etiam, & Urbevetanam inſtauravit. Arcam Porphyreticam ornatam æneis ſtatuis Maſſiliam direxit, ut in ea S. Mariæ Magdalenæ cineres conderentur: Sacram ſupellectilem ad Maronitarum Patriarcham miſit; Apoſtolicumque Protonotarium ad res Martyrum geſtas conſcribendas inſtituit. Breviarium Romanum expurgatum edidit. Sacros hymnos, & Pontificale item Romanum emendavit: Martyrologium etiam ſua authoritate recognitum publici juris fecit. Conſtitutionem Gregorii XV. de R. P. electione perpetuitatis robore communivit: abuſus, qui in colendis quibuſdam ſanctimoniæ aut Martyrum opinione erepis, ſed a Sede Apoſtolica inter cælites nullo modo recenſitis, irrepſerant, abolevit. Congregationem de immunitate Eccleſiaſtica, & de ditionis Pontificiæ finibus inſtituit. Facultates diſponendi de vacabilibus Romanæ Curiæ officiis ſuſtulit, indultaque transferendi penſiones Eccleſiaſticas miniora reddidit. Deambulacrum Pontificium Vaticanum coſmographicis tabulis inſigne, porticumque ante Bibliothecam Apoſtolicam firmis tectis armans ab interitu vindicavit: propugnaculum Vaticanum circumdans inſtauravit: partem collapſam reſtituit; ideo in Templo Virginis ab Ara Cœli Senatus Populuſque Romanus horum aliorumque beneficiorum gratia, quæ in Urbem Eccleſiaſticamque ditionem univerſam Urbanus contulerat, inſigne illi rerum ab eo geſtarum monumentum dedicavit. Cum Franciſco Maria Ruvereo Urbini Duce, Pontificum Romanorum beneficiario, religione & prudentia clam, negotium ditionis Urbinatis, Romanæ Eccleſiæ poſt ejus mortem reſtituendæ, ea prudentia confecit, ut ipſas radicum diſcordiæ fibras, quæ pullulare aliquando potuiſſent, penitus evulſerit, & clientelarem provinciam non armis, nec ſanguine, ſed prudentia recuperavit.

Romanorum Pontificum primus a Congi Regibus, Joanne Baptiſta Vives Oratore, ſolemne Chriſtianæ obedientiæ Sacramentum coram ſex Cardinalibus propagandæ fidei operam præcipue navantibus, excepit. Antonio Nigritæ Marchioni primum a Congi Rege ad Paulum

V. Le-

V. Legato, qui legatione ſolemni ritu nondum peracta in Vaticano obierat, ſepulcrum, quod idem Paulus decreverat, perficiendum curavit. Æthiopiæ Imperator ad S. R. E. ſinum cum ſuis reverſus, Dioſcori, Eutychetis, aliorumque ab Eccleſia damnatos errores coram Catholico Æthiopiæ Patriarcha ejuravit. Hic typos ad libros æthiopice cudendos a Pontifice petiit, & obtinuit: miſit etiam ad illos Urbanus Formulam, qua Æthiopes in Catholica fide profitenda uti poſſent. Miſit cum Evangelii præconibus & litteras, quas Æthiopum Imperator benigne excepit, locum iis ad templum erigendum tribuit, indulſitque, ut in ſuo regno Evangelicæ doctrinæ, quam S. R. E. docet, ſemen ab iis ſpargeretur. Catholicis apud urbem Conſtantini auxilia exhibuit. Commotus tamen Urbanus tot cladibus, ruinis, afflictionibuſque, quibus Chriſtiani ſeſe invicem conficiebant, pro Paſtoris univerſalis munere eos in concordiam reducere ſatagens, Legatum ad hoc in Germaniam miſit Martium Ginettum Cardinalem, qui Coloniæ cum Legatis & Oratoribus Regum ac Principum Catholicorum de pace tractaret. Carolum Ducem Lotharingiæ excommunicationis majoris fulmine percuſſit, quod relicta propria & legitima uxore Nicolaa, ad ſecundas nuptias convolaſſet cum Beatrice a Santacruce, prætextu non dati conſenſus in primis nuptiis, licet ipſe a Sede Apoſtolica obtinuiſſet diſpenſationem ad primum illud matrimonium contrahendum, in quo una cum Nicolaa uxore legitima palam & publice convixit plurimorum annorum intervallo. Epiſcopum Durantinis, ac S. Angeli in Vado civitatibus dedit, & ſublato priore *Durantis* nomine, *Urbaniam* indito ſuo nuncupavit, ac in majoris benevolentiæ argumentum, gentilitiis ſuis ſtemmatibus, ut pro inſignibus uterentur, conceſſit. Novum igitur Epiſcopum ambabus Eccleſiis illis præfecit, qui Urbaniæ & S. Angeli Præſul diceretur. Cum autem ob Ducatum Caſtrenſem ad mare Hetruſcum inter Urbanum Pontificem & Odoardum Farneſium Parmæ & Placentiæ Ducem, Eccleſiæ Feudatarium, bellum exortum eſſet, cumque Farneſiano militi junctæ eſſent auxiliares copiæ Venetorum, Hetruſcorum, & Mutinenſium, huc & illuc incurſionibus multis factis ab utraque belligerantium parte, pax tandem poſt nonnullos menſes inter illos firmata eſt interventu Regis Chriſtianiſſimi, qui eo fine in Italiam miſerat Alexandrum S. Sabinæ Cardinalem Bichium, Epiſcopum Carpentoractenſem, acturum de pacis conditionibus cum Joanne Stephano Donghio Diacono Cardinali D. Georgii in Velabro agente Ferrariæ nomine Pontificis. At Urbanus poſt expletos in Pontificatu unum & viginti annos, octo diebus exceptis, pie Romæ moritur die veneris hora undecima ſacra D. Marthæ 29. Julii an. 1644. ætatis ſuæ ſeptimo ſupra ſeptuageſimum. Ejus corpus in tumulo, quem ſibi vivens in Vaticana Baſilica ad Eccleſiæ abſidem juxta Pauli III. ſepulcrum ſtatuis & columnis ornatiſſimum ſplendide Bernino auctore inſtruxerat, compoſitum eſt. In Pontificatu ſeptuaginta quatuor viros conſpicuos ſacra Purpura ornavit. Scripſit in aliquot Pſalmos & Canticos novi & veteris Teſtamenti paraphraſim; in Chriſti Domini, Beatæ Virginis, & aliorum Sanctorum dies feſtos Hymnos & Odas; in viros illuſtres Epigrammata, & alia hujuſce generis plura, quæ præclarum fuiſſe utraque lingua, Etruſca ſcilicet & Latina, poetam ſatis oſtendunt. In Argenide Barclay anagrammatico vocabulo dicitur *Iburanes*.

Conſtitutiones Eccleſiaſticas, & Litteras Apoſtolicas Urbani habes Tomo quarto Romani Bullarii. Apoſtolicæ Urbani vigilantiæ ſuppreſſio & annullatio Congregationis *Jeſuitiſſarum* debetur, de quibus ita ille in Conſtitutione ſua edita Idibus Januarii an. 1630. „ Licet orthodoxis Lateranenſis & Lugdunenſis Conciliorum generalium ordinationibus diſtricte prohibitum eſſet, ne quis novæ Religionis inſtituendæ auctoritatem ſibi arrogare præſumeret, pariterque felic. record. Joannis XXII. virorum, & piæ mem. Clementis V. Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum ſalutaribus Conſtitutionibus mulierum cœtus auctoritate privata & de facto inſtituti, tanquam exitioſi palmites damnati & ſublati fuiſſent: Et nihilominus (prout non ſine gravi animi noſtri moleſtia acceperamus) in nonnullis Italiæ & ultramontanis partibus, certæ mulieres, ſeu virgines, Jeſuitiſſatum nomine aſſumpto, citra ullam Sedis Apoſtolicæ approbationem ab aliquot annis in unum convenire ſolitæ, vitæ religioſæ ducendæ prætextu peculiarem & diſtinctum a cæteris habitum uſurpaſſent, domos probationum erexiſſent, ædificia in Collegiorum formam redegiſſent, in eiſque Superiorem ac prætenſæ Congregationis ſuæ Generalem, indito Præpoſitæ titulo, & attributis facultatibus bene viſis conſtituiſſent, in illiuſque manibus paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ vota ad inſtar ſolemnium emittere, clauſuræque legibus non adſtrictæ pro libitu divagari, ac ſpecie ſalutis animarum promovendæ, aliaque opera permulta ſexus & ingenii imbecillitati, & modeſtiæ muliebri, ac virginali præſertim pudori minime convenientia, & quæ viri ſacrarum litterarum ſcientia, rerum uſu, vitæque innocentia ſpectatiſſimi difficile admodum, & nonniſi magna circumſpectione adhibita aggrediuntur, attentare, & exercere conſueviſſent: Nos excreſcentes in agro militantis Eccleſiæ vepres mature evellere ſatagentes, Venerabili fratri Aloyſio Epiſcopo Iricarienſi noſtro & Apoſtolicæ Sedis in partibus inferioris Germaniæ Nuntio, & nonnullis locorum Ordinariis dedimus in mandatis, quatenus propoſitis gravibus periculis, & ſcandalis exinde reſultantibus, mulieres ſeu virgines præfatas ex parte noſtra Apoſtolica ſerio monitas a temerario incœpto ad ſaniora conſilia revocare conarentur. Verum quia illæ Dei timore ac noſtro & Sedis Apoſtolicæ reſpectu poſthabito, in grave animarum ſuarum præjudicium, & bonorum omnium offenſionem arroganti contumacia, paternis & ſalutaribus monitionibus noſtris nedum non paruerunt, ſed etiam in dies ſimilia attentare, ac multa ſanæ doctrinæ adverſantia proferre non erubeſcunt: Nos tantam temeritatem acriori cenſura coercendam, & plantas illas Eccleſiæ Dei noxias, ne ulterius ſe diffundant, radicitus evellendas, & extirpandas eſſe decrevimus. Habita itaque cum Venerab. Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus adverſus hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus ab eadem Sede ſpecialiter deputatis matura conſultatione, de illorum unanimi conſilio & aſſenſu, Conciliorum generalium præfatorum decretis, eorumdemque prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, prætenſam Congregationem mulierum, ſeu virginum Jeſuitiſſatum nuncupatarum, illarumque *Sectam* & ſtatum ab ortus ſui primordio nullos & invalidos, nulliuſque roboris vel momenti fuiſſe & eſſe, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium decernimus, & declaramus. Et quia de facto proceſſerunt, eadem auctoritate penitus & omnino ſupprimimus & extinguimus, perpetuæque abolitioni ſubjicimus, & ab Eccleſia Dei ſacroſancta funditus tollimus, delemus, & abrogamus, ac pro ſuppreſſis, extinctis, evulſis, deletis, & abolitis ab omnibus Chriſtifidelibus haberi & reputari volumus, & mandamus; nec virgines & mulieres hujuſmodi ad votorum præfatorum obſervationem ullo modo teneri, aut obligari volumus &c. “

Litteratos viros maxime coluit Urbanus, multique ex iis fuere, qui aut eidem lucubrationes ſuas nuncuparunt, aut laudes celebravere. Studio in Religionem excitatus, Salmaſium ad Romanæ Eccleſiæ ſinum conducere ſtuduit, ut auctor eſt Petrus Aurelius in *Anaretico* adverſus Sirmondum; nam in ejus præfatione hæc habet: „ Ac ne me alieno certamini admiſceam, quod in ſæcularis litteraturæ contentione maximam partem verſatum eſt, tantum dico, in Sirmondi ingenio, & litteris nihil eſſe, quod cum Salmaſio conferatur; nec parum accuſandam eſſe ipſius & Sodalium acerbitatem, quod hominem naturæ dotibus, & eruditione multa inſignem, in Sedem Apoſtolicam jam propenſum, quem allicere penitus ad Eccleſiam, ſua ſponte bene animatum debebant, ſic exagitarunt convitiorum & ſuperbiſſimarum ſcriptionum telis, ut nulla in iis religioſæ moderationis veſtigia extent, nec internoſci queat ex ipſa diſputationis facie, uter litigantium ab Eccleſiæ communione alienus, utri domeſtici ejus ſint, religioſi Sacerdotes; ita omnia ſæculari tipho redundant. Longe alia mens & pietas fuit Urbani VIII., qui pro eo quo eruditionem, & Eruditos proſequitur ſtudio, non minus eruditionis quam Eccleſiæ ipſe princeps, hominem tot naturalibus Dei muneribus ornatum, divinioribus gratiæ donis cumulari exoptans, ſalutem ejus doctiſſimo nuper Aurelianenſium Epiſcopo Brevi Apoſtolico commendavit. Sed eorum, quibus tanta innata eſt ſuperbia in quoſcumque adverſantes, quanta in deditos & faventes adulatio, quorumque ideo genius exacerbandis avertendiſque, quam convertendis Sectariis eſt aptior, alii ſunt mores, alia inſtituta “.

Plures dies feſtos abolevit, tum quod pauperes eorum multitudinem ob quotidiani victus laboribus ſuis comparandi neceſſitatem ſibi valde damnoſam conquererentur, tum quod ipſa multitudine populus uteretur non religionibus colendis, ſed vitiis. Propoſito autem dubio ad inſtantiam quamplurium Epiſcoporum, an ſtante Urbani Conſtitutione ſuper obſervatione feſtorum, quæ incipit *Univerſa* Idibus Septembris an. 1642. promulgata, Univerſitates, ſeu Communitates civitatum, ſeu locorum teneantur ex præcepto ſervare feſta ex voto eorundem inducta, die 10. Aprilis an. 1643. Sacra

Rituum

R…uum Congregatio cenſuit, ex diſpoſitione Conſtitutionis prædictæ perſonas voventes tantum teneti. Quam ſacræ Congregationis ſententiam ſibi relatam Urbanus laudavit & approbavit, dixitque intentionem ſuam fuiſſe per eam Conſtitutionem tollere feſta de Voto quoad vim præcepti, & reducere illa ad inſtar feſtorum de devotione, reſervata obligatione ratione perſonalis contractus ex vi voti provenientis ipſiſmet perſonis tantum, quæ voverunt, ut legere eſt apud Lambertinum Lib. 4. parte 2. cap. 15. num. 14. Operis *de Servorum Dei Beatificatione* &c. Diſceptari voluit controverſiam, poſſetne Sacramentalis Confeſſio Laicis etiam, non ſolum Sacerdotibus, fieri neceſſitate premente? Hanc excitarat impetitus Sacerdos neſcio quis miſſus ad Sinas lege Chriſtiana imbuendos, ut ſi reſponſum eſſet, id fieri licere, viam facilem aperiret audiendis Confeſſionibus pœnitentium fœminarum, quæ illic arctiſſime cuſtodiuntur. At non fuit valde laborandum Romanis Theologis, ut adverſus allatos ex jure Canonico locos evincerent, poteſtatem retinendi ac remittendi peccata ſolis Sacerdotibus a Chriſto Domino factam fuiſſe. Rem totam explicate narrat Marcus Battaglini in Annalibus Sacerdotii & Imperii ad an. 1637. §. 10. & ſeq. Præter Cardinales auxit titulo *Eminentiſſimi* Archiepiſcopos tres Electores Imperii, & magnum Magiſtrum militiæ Melitenſis.

Denique Paulum V. imitatus eſt Urbanus in augenda ornandaque familia ſua. Sed vero, quamvis ædes ampliſſimas Nepotibus ſuis extruendas curarit, Franciſco nempe & Antonio, cum purpura redirus magnos contulerit, oppida dederit, vetuſtamque Latii urbem Præneſtem, in hoc tamen vel ab ipſis Romanorum Pontificum oſoribus laudatus eſt, quod vita functo Franciſco Maria Urbini Duce, dominium illud, nec non Piſauri, Senogalliæ, Eugubii, & Montis Feretrani non ſuis, ſed ditioni Eccleſiaſticæ addixerit. Michaelis Baji errores jam proſcriptos denuo Apoſtolico mucrone confixit Urbanus, & Cornelii Janſenii librum famoſum, cui *Auguſtinus* nomen, primus damnavit, uti in hiſtorica de Erroribus Diſſertatione palam fiet.

INNOCENTIUS X.

ANNO 1644. XVII. Kal. Octobris inauguratus eſt Pontifex Joannes Baptiſta Pamphilius Romanus, appellatus Innocentius X. Multis iiſque clariſſimis præfulſit virtutibus, præcipue vero propagandæ Religionis ſtudio, pietate, conſtantia, prudentia, & erga pauperes populumque ardentiſſima caritate, ut plura harum virtutum ſpecimina, quæ ille præbuit, argumento ſunt, quæ hic referemus, ab iis ſumtu exordio quæ ad conſervandam incorruptam, promovendamque ubique fidem Catholicam peregit. Quia inter conventiones pacis, quæ ab urbe, ubi eſt inita, *Monaſterienſis* dicta fuit, multa erant, quæ ſacra jura lædebant, & religioni Catholicæ pernicioſa habebantur, ut erat conceſſio facta Hæreticis libere ſuas ſectas profitendi, ſui muneris eſſe duxit Innocentius per Legatum ſuum Fabium Chiſium eandem refellere & exſecrari. Ut ergo toti innoteſceret poſteritati, quam alienus eſſet a pace hujuſmodi, Pontificium diploma promulgavit, quo pacem prædictam Monaſterienſem tum cum ſolis Batavis hæreticis a Rege Catholico, tum cum Germaniæ & Sveciæ Principibus a Cæſare Ferdinando ſancitam, tanquam Sedi Apoſtolicæ injurioſam reprobavit.

Eandem animi fortitudinem in eos pariter oſtendit, qoi conabantur traducete captivum in Galliam Dominum Baupeum, eo quod Cardinali Mazzarino mortales orditus fuiſſet inſidias: acriter iis obſtitit Pontifex Innocentius, & ad ſe tanquam ad ſupremum rerum eccleſiaſticarum judicem eam cauſſam ſpectare affirmans, Romæ eum detinuit, quoad cognita & examinata cauſa, quid faciendum eſſet de ipſo conſtitueret. Eximia hæc animi fortitudo, ſi nuſquam alias, tunc certe maxime enituit, cum audita nece iniquiſſima, quæ Marchionis Gaufridi primarii tunc temporis in Aula Parmenſi adminiſtri mandato, per ſummum nefas ſicariorum manu ſublatus e vivis fuit Chriſtophorus Giarda Venerabilis Caſtri Invi Rutulorum oppidi Epiſcopus, quam urbem ad Pontificiæ juriſdictionis & juſtitiæ effectus impediendos validiori quam par erat arte Parmenſes muniverant, eandem urbem malorum omnium fontem & caput expugnandam & delendam in pœnam tanti ſceleris decrevit. Poſtquam enim ſacris diris, & horrendo anathematis fulmine eos percuſſiſſet, qui tam nefandi flagitii conſcii aliquatenus erant, conſcripto expeditiſſime exercitu, arcta cingi obſidione Caſtrum mandavit, Ducibus Comitibus Gabriellio & Widman viris præſtantiſſimis, deſtinatoque Pontificii exercitus generali Commiſſario Julio Spinula tunc Viterbii totiuſque S. Petri Patrimonii Gubernatore. Quia vero ex parte Bononienſis ditionis, quæ Parmenſi agro contermina eſt, vel ſuppetias obſeſſæ urbi a Marchione Gaufrido mittendas, vel in agrum Bononienſem bellum aſportandum credebatur, alium cogi exercitum in ea regione Innocentius mandavit, qui Duce Aloyſio Marchione Matthæjo Romano Dynaſta, hoſtem ex ea parte fatigaret, & a ſuo propoſito bellica vi armiſque diſtraheret. Et ſane votis reſpondit eventus; Marchio quippe Gaufridus, qui pro ſuo arbitrio Parmenſem Aulam moderabatur, ut expeditior eſſet ad tantam viarum longitudinem ſuperandam, ingenti collecto equitatu jam viæ ſe dederat ad Caſtri urbem ab obſidione Pontificia vindicandam. Promptus ei miles Pontificius occurrit qua non ignobile oppidum viſitur ad fines agri Bononienſis vocatum *S. Pietro in Caſale*, & facile datur pugnæ locus, illinc Marchione Gaufrido, hinc Marchione Taſſono Eſtenſi agmen generoſe ducentibus: brevis, at cruenta fuit victoria, quæ, ſuam cauſam Deo protegente, penes Pontificios ſtetit: Gaufridus fugatus & victus, Parmenſis Ducis mandato captivus in arcem Placentiæ abducitur, multiſque detectis criminibus, qui ſui Principis optimi nomen per ſuam audaciam & perfidiam implicaverat, & præſertim de cæde Caſtrenſi Epiſcopo illata reus inventus, ſuorum ſcelerum pœnas luit, capite plexus, boniſque omnibus, quibus ſe largiſſime cumulaverat, ſpoliatus. Hinc Caſtri deditio, & totius belli finis brevi paucorum menſium ſpatio ad integram felicitatem perductus. Et ne, ſi Caſtri urbs ſupereſſet, nova ex aliis ætatibus pullularent bella, eam evertere & eradere ſtatuit Pontifex, dato ea de re mandato Julio Spinulæ, qui a fundamentis civitatem diruit, erectis ſolum quibuſdam crucibus iis in locis, ubi Eccleſiæ & Cœmeteria erant, quæ vigore delegationis ei factæ a Pontifice profanavit. Nomine Cameræ Apoſtolicæ illico poſſeſſionem accepit amborum Statuum Caſtri & Roncilionis vigore præter alios titulos venditionis contractus inter Summi Pontificis Theſaurarium & Miniſtros Ducis Parmenſis Romæ ſtipulati. Caſtri vero Epiſcopalis Eccleſia ad proximam Agulæ ſive Aquipendii cum omnibus prærogativis, & juribus translata fuit, & Dux ipſe Parmenſis, qui Gaufridi artibus & mendaciis deceptus viſus fuerat hujus belli author, certis quibuſdam conditionibus initis, Pontificiæ benevolentiæ reſtitutus. Quam quidem benevolentiam Farneſiæ familiæ ſatis ſuperque oſtenderat Innocentius, cum ſui Pontificatus Initio non ſolum Parmenſi Duci Odoardo S. R. E. Vexilliferi munus, quo Farneſios Principes Romani Pontifices decorare conſueverant, Appio de Comitibus Poli Duce poſtulante, & fidelitatis ſacramentum præſtante, confirmavit; ſed multo etiam magis cum Franciſcum Mariam Farneſium ejuſdem Ducis fratrem germanum Vaticana purpura ornavit.

Ex hac animi fortitudine naſcebatur magnus ille juſtitiæ, & rectitudinis amor, quo Romanæ urbis & ditionis Eccleſiaſticæ regimen adminiſtravit. In cauſis habendis, ferendis ſententiis, dirimendis controverſiis, nulla habita vel divitum vel principum virorum ratione, integerrimo curſu voluit ut juſtitia procederet, & ſuum cuique daretur, & ſi quando hac in re Legatos & Adminiſtros ſuos vel leviter deliquiſſe compererat, ſevere arguebat, & ſi opus fuiſſet ab impoſito munere repellebar; indignum quippe ducebat, ut populis præeſſet, qui juſtitiam ſervare neſciebat populis ſuis. Quin etiam ad majora inferenda ſupplicia accedebat, ſi crimina graviora fuiſſent contra juſtitiam, & debitam juſtitiæ fidem. Nobilis ceteroquin vir, ſed cruentis flagitiis in juſtitiæ contemptum, & in eos, qui ad eam contra ipſum confugerant, patratis implicatus, cum in Præſulem publica officia adminiſtrantem comminatoria necis verba temere & audaciſſime pronunciaſſet, quibus ſignificabat ſe ad tempus futuræ Sedis vacantis ultionem ex iis accepturum, quæ licet æquiſſima eſſent, inique ab ipſo ferebantur, poſt repetitos Sapientum virorum conventus, & ſolidiſſime rationes omnes excuſſas, judicum omnium criminalium ſententia damnatus, publica in platea capite plexus eſt. Alius pariter rerum criminalium,

lium, ut vocant, in foro Gubernatoris Romani judex, Romano populo præ ſua avaritia & rapacitate odioſiſſimus, carcere primum damnatus, mox in pœnam majoris flagitii ad triremes miſſus.

Ad puniendum & coercendum Firmanum populum, qui Uberto Mariæ Vicecomiti ejus urbis prætori ſeditioſe mortem dederat, cum ſuprema poteſtate Laurentium Imperialem Cameræ Apoſtolicæ Clericum illuc miſit valido militum agmine, Comite Widmanio Duce, ſtipatum, ut cauſam fortiter ageret, & quos reos inveniſſet gravi ſupplicio damnaret. Quæ autem hic ab eo acta fuerint, ſatis conſtat; alios enim carcere, alios capite, alios exilio, plurimos pecunia mulctans, magna cum laude fortitudinis & prudentiæ violatæ juſtitiæ ſatisfecit, & ſeveritati aliquam miſericordiam jungens, mœrentis populi preces & Principis optimi vota ſapienter implevit. Sed illud hac in re ſingulare fuit, quod in Franciſco Canonico alias vulgo nuncupato *Maſcanbruno* Urbs Romana cum magna commendatione juſtitiæ proſpexit; cum enim is Subdatarius eſſet, & in eo munere non ſui Principis famæ, non debitæ rectitudini, non fidei ſuæ, ſed pecuniæ cumulandæ tantum ſtuderet, in litteris Apoſtolicis falſandis maximis ſe implicavit criminibus, quibus non ſui tantum Principis illibatum nomen, ſed totius Aulæ Romanæ candorem apud exteros deturpabat. His, ea qua præſtabat vigilantia, ab juſto Pontifice perſpectis, poſt habitam cauſam accuratiſſime & diuturno examine ventilatam ſuo primum officio exui, hinc judicum plurium ſententia ad capitis pœnam damnatum, juxta catholicum ritum Sacerdotii dignitate ſpoliari, & capite diminutum toti Urbi ſpectandum exhiberi mandavit, ut in ejus ſupplicio violata fides, & corrupta juſtitia in Romanorum exterorumque animis inſtauraretur. Hæc autem tam recta integraque juſtitia in permittendo, ut judices ſævirent prout jus exigebat in reos, non officiebat, quin & in abſolvendo innocentes eandem oſtenderet, imo & pietatem, ac clementiam, in eos, quos aliquando judices non integri damnaverant, uti benigniſſimus parens amplectebatur. Quod in Cardinalibus Barberinis totaque eorum familia perſpectum fuit; poſtquam enim & eorum cauſa diſcuſſa, & ſolertiſſime agitata, innotuit eorundem innocentia & probitas, e Gallia, quo confugerant, revocavit, ad ſe venientes blandus excepit, eoque amore illos detinuit, ut tandem proneptem ſuam, filiam Mariæ Pamphiliæ Principis Juſtinianæ in matrimonium junxerit Principi Præneſtino Maphæo Barberino; imo ut ſui animi majorem benevolentiam illis exhiberet, Carolum Barberinum Maphæi Principis fratrem ſacro Cardinalium Collegio adſcripſit, aliaque beneficia in Barberinam domum plena manu derivavit. Quam etiam beneficentiam late oſtendit non modo cum iis omnibus, cum quibus ipſe agebat, & quos Sedis Apoſtolicæ obſequio addictos noverat, ſed etiam cum Principibus, quorum amorem erga S. Sedem ſtudioſe conciliare vel conſervare nitebatur.

A primis Pontificatus diebus ſecum animo reputans ſe eſſe Vicarium Dei, in Dei honorem, cultumque totus incubuit. Catholici nominis hoſtes Turcas & Hæreticos acerrime inſectatus eſt. In Turcas tum Venetis, tum Melitenſibus Equitibus validas vires ſubminiſtravit; triremes Pontificias ſemel cum Principe Ludoviſio, ſimul cum triremibus Neapolitanis, Hetruſcis, & Melitenſibus, quas ab exteris Principibus impetravit, in mare Creticum expedivit, ut Cretæ inhiantes Turcas repelleret; triremes vero Pontificias quolibet anno ſui Pontificatus ad eandem cauſam Venetis in ſubſidium conceſſit. Iiſdem Venetis, cum Dalmatinum agrum Turca invaderet, cohortem pontificio ſtipendio collectam & ſervatam dedit, & ejus beneficio debetur quod a Sebenicææ arcis obſidione repulſus cum magna clade fuerit Turca. Cum vero magnus Melitæ Magiſter certior factus fuiſſet de ingenti apparatu, quo Melitæ urbem, Italiæ & Chriſtianæ fidei propugnaculum magnus Turcarum Princeps erat aggreſſurus, Pontifex Innocentius paratiſſimam militum aciem illuc expedivit, & longe majora ſe ſuppeditaturum auxilia promiſit, ſi neceſſitas exigeret. Uladiſlao pariter Poloniæ Regi bellum in Turcas meditanti triginta millia aureorum ad faciendum bellicum apparatum dedit, regiumque animum ad tam illuſtre opus promiſſis majoribus erexit.

Cum e Galliis liber quidam anonymus prodiiſſet, qui Eccleſiaſtici nominis Monarchiam a Chriſto Jeſu in Vicario ſuo Romano Pontifice inſtitutam tentabat evertere, ſedulo primum exquiri, diligenter examinari a probatiſſimo Cardinalium, Prælatorum, & Theologorum cœtu mandavit: ubi autem conformi omnium ſuffragio doctrina illa, quæ aſſerebat omnimodam fuiſſe æqualitatem SS. Petri & Pauli ſine Pauli ad S. Petrum ſubordinatione, & ſubjectione in poteſtate ſuprema & regimine univerſalis Eccleſiæ, fuit reprobata tanquam falſa & evidenter erronea, Pontificiæ poteſtatis calculo ipſe eam damnavit & declaravit hæreticam, viroſque doctos excitavit ad eam proterendam, inter quos ſtylum acuere Joannes Auguſtinus de Bellis Clericus Regularis, Theophilus Raynaudus, Iſaacus Habertus Epiſcopus Vabrenſis, Petrus de Marca Archiepiſcopus Toloſanus, aliique. Quinque etiam propoſitiones ex libro Cornelii Janſenii excerptas damnavit confixitque.

Huſce addenda ſunt, quæ ad Catholicorum ſuſtentandas vires in Hibernia contra hæreticos Anglos Innocentius perfecit. Ipſo Pontificatus initio in Hibernorum Catholicorum auxilium expedierat cum auro argentoque Catholicæ religionis ſervandæ ſtudioſiſſimum Joannem Baptiſtam Rinuccinum Archiepiſcopum & Principem Firmanum, morum integritate & ſacræ doctrinæ præſtantia Præſulem probatiſſimum, qui cum e Rupella ad Galliæ littus poſita ſolviſſet, ut Hiberniæ regnum appelleret, poſt arduam navigationem, evitatis Anglicæ navis eum per centum maris milliaria perſequentis feliciter inſidiis, appulit tandem in Kilmarii portum, ex quo uſque ad Kilcheniæ urbem in Momoniæ provincia primariam. Inexplicabile dictu eſt quam pie & officioſe Pontificius Legatus ab Epiſcopis, Nobilibus, Ducibus, totoque exercitu, & populo fuerit exceptus. Compoſitis hinc inde primo, multiſque pertractatis politicis & ſacris negotiis, in id demum ſuadente & urgente Rinuccino Legato ventum fuit, ut in Hæreticos variis artibus eludentes Catholicos fœdus ſacrum denuo firmaretur, & pontificia pecunia firmatus exercitus bellum in Anglos proſequeretur. Cum autem ex Ultoniæ latere contermina Scotiæ Hibernia ſit, ex Ultoniæ provincia aptiſſimum judicavit Rinuccinus Legatus, ſi tota belli moles ferretur in Scotiam, ex qua velut ex hæreſeos armamentario in Catholicos Hibernos arma ſumebantur. Quia autem ſupremi fœderati exercitus Duces Eugenius Onealius, & Thomas Præſtonus antiqua æmulatione ſibi invicem non admodum conſentiebant, acies dividere neceſſe fuit, & ſuas utrique dare, diverſo diſtantique loco ducendas.

Porro non tam diverſo ingenio, quam corde diſtabant ſibi invicem Onealius & Præſtonus. Erat hic vir generoſus; at Onealius, utpote qui ex antiquiſſimo Comitum Tyronum ſanguine progenitus, erat antiquæ nobilitatis ductor, Catholicæ religionis veraciſſimus æque ac fortiſſimus cultor, cætera omnia vel familiæ ſuæ vel vitæ commoda ejus ſanctitati poſthabebat. Cum enim pronepos ipſe eſſet illuſtriſſimi olim Comitis Hugonis Tyroni, qui poſt plurima egregie & fortiſſime in Hibernia pro Catholica religione confecta contra hæreticam feminam Eliſabetham, tandem Romæ cum immortali ſui nominis laude deceſſit, dignum ſe tanto patruo nepotem in eadem catholicæ fidei defenſione decrevit oſtendere. Et quia tum in Hiſpania & Germania, tum in Belgio & Anglia clariſſima dederat ſuæ virtutis in re bellica exempla, maximam ſibi apud totam Ultoniæ nobilitatem in rebus gerendis auctoritatem comparaverat. Onealio igitur mandatum fuit, ut in Ultoniam progrederetur, ubi Scotorum minæ validius intonabant. Thomas vero Præſtonus in Momoniam pari fere cum milite fuit expeditus, ut ex ea parte hoſtem quæreret: ſua utrique laus danda: Onealius quippe Scotis irrumpentibus prope Bembordii oppidum in Armaghi Comitatu obvius factus, ſuorum virtute militum hoſtium numerum longe majorem compenſans, cum eo congredi aperto marte non dubitavit: nec brevis, nec cruenta pugna fuit: quippe multarum horarum ſpatio fortiſſime hinc inde dimicatum eſt; donec catholicis Pontificia benedictione ſuffultis aſpirante victoria, hoſtis vel neci datus, vel fugæ. Hoſtium quinque millia occubuere, ſupremus eorum Dux Robertus Monteroius, vix e pugna mutata veſte ſuperſtes fuit: e majoribus, & minoribus Scotorum ducibus ſexaginta fuerunt captivi; impedimenta & tormenta bellica victoribus in prædam ceſſere, & vexilla omnia, inter quæ primarium viſebatur, victoriam auxerunt. Hæc autem vexilla ſimul cum honore victoriæ miſit Romam Rinuccinus Legatus ad Innocentium Pontificem, qui tantæ victoriæ auſpex in triumphum religionis Catholicæ in Templo Vaticano ea explicari mandavit. Ex alia Momoniæ parte non otiabatur Præſtonus; Roſcomanenſi enim arce ad deditionem coacta, minoribuſque nonnullis oppidis receptis, Slicum urbem ab hoſte non ita pridem interceptam invadere moliebatur, niſi a conſilio eum removiſſent, qua ratione incertum, Senatus Catholici litteræ. Et quoniam in eadem Momonia Comes Tumondius Anglici Parlamenti partibus adhæſerat, eique ſuam patriam Arcem, *Bonratti* vocatam, defendendam commiſerat, optime factum cenſuit Rinuccinus Legatus, ſi ejectis Anglis iterum catholicis redderetur arx illa ſitu & opere muniriſſima. Donato igitur Maccartio Vicecomiti de Muſgrey tantum opus commiſit, utque celerius quum poſſet illud

conſi-

conficeretur, militarem ſtationem adire ipſemet Rinuccinus decrevit, & obſidionem fervide inchoatam præſentia ſua fovere: poſt duodecim dies non tam hibernico plumbo quam auro pontificio mœnia disjecta, locum victori Rinuccino dedere, qui arcem, triumphalem in modum, ingreſſus, hæretica Anglorum vexilla ad ſui triumphi pompam, tum in arce expugnata, tum in urbe Lumerici explicavit.

Inter hæc tam feliciter pro Catholica religione inchoata, æmulatione ſuccenſus Præſtonus de univerſali quodam plauſu, quo Onealii nomen apud omnes catholicos excipiebatur, clam cum Ormondo agebat (is erat pro Anglis hæreticis prorex Hiberniæ hæreticus) ut pax Anglos inter & Hibernos catholicos certis quibuſdam conditionibus catholicæ fidei eorumque conſcientiæ injurioſis iniretur; & quamvis prædictam pacem Cleri totius conventus Vaterfordiæ, Rinuccino mandante, habitus reprobaret, palam illam ab Ormondo oblatam excepit, & publica militum gratulatione promulgandam dedit.

Poſt hæc placuit totam belli molem in unam Dublini urbem, quæ totius Regni primaria eſt, natura & arte validiſſima, devolvere, & hujus operis in partem vocare etiam Præſtonum, qui de accepta promulgataque pace ſe excuſans, neceſſario cum ſuo exercitu vocandus ad Dublinum obſidendum videbatur, tum ut validior eſſet obſeſſio, tum ne a catholicis rebus excluſus ad Anglicas partes accederet. Illum revera omnino excludere volebat Rinuccinus Legatus, qui illum ſuſpectæ fidei hominem habebat, ſed ut ſe aliorum ſententiæ accommodaret, prudenti quidem, ſed fatali conſilio ei ſimul cum Onealio Dublinum obſidendum commiſit; ex illa enim duorum Ducum mutua æmulatione ſimul certantium non tantum irrita fuit multorum menſium ſpatio protracta obſidio, ſed in diſcrimen adductus fuit totus fere exercitus, hinc Onealio, illinc Præſtono cum ſuis unoquoque agminibus ad pugnam invicem habendam paratiſſimis. Diſcordes iratoſque Ducum animos ſedavit compoſuitque prudentia ſua Rinuccinus, & ſervatum ſua opera exercitum, Dublino omiſſo, deſtinavit ad alia.

Inter hæc Jacobus Buthler Marchio Ormundus Hiberniæ pro-Rex deteſtabili ſemper perfidia Dublini arcem pro exigua auri ſumma venalem Anglico Parlamento habuit, & e tam improbo pudendoque opere ex calamitates poſtea pullularunt, quibus obvoluti Catholici rem catholicam fere funditus profligatam viderunt. Ad hæc ſignificanda Pontifici Innocentio Romam miſſus ab Rinuccino fuit Decanus Eccleſiæ Firmanæ, quem ſecum in conſiliorum ſuorum partem duxerat. Perlibenter eum excepit Innocentius Pontifex: auditiſque ab eo omnibus, quibus Catholica res agebatur in Hiberniæ Regno, ad ejus fidem & pietatem ſervandam fovendamque cum ingenti auri copia, quinquaginta ſcilicet aureorum millibus, eum in Hiberniam remiſit, majora etiam auxilia pro neceſſitate præbiturus, ut Catholicorum fœdus conſiſteret.

E Dublini arce poſſeſſa ſuperbiam magnam induerant Angli & Hæretici, noviſque copiis ex Anglia & Scotia inſtructi tum in Lagenia, tum in Conavia Catholicos acerbe divexabant. A Barone Inciquin viro ſtrenuo, qui tunc hæreticus erat, poſtea vero catholicam complexus eſt fidem, in Momonia totus ager catholicus miſerandum in modum diripiebatur, nequicquam obnitente Comite Chamorgano: in Lagenia non longe Dublino, ingenti clade fuſus Præſtonus; rurſus ab eodem Inciquino cruente cæſus una cum exercitu in Lagenia Vicecomes Taaf; Onealius rem catholicam ſervare viſus, & tot perpeſſas jacturas ſua virtute reſtaurare, & largius compenſare. Ex hac tamen Onealii felicitate, in quem tanquam in ſuum ſervatorem ſpes, & oculi Catholicorum convertebantur, vulnera diſſenſionum & rixarum cum Præſtono habita acerbius recruduerunt: & quia tamen nimis Onealio virtute & fama imparem apud omnes ſe Præſtonus agnoſcebat, quem virtute vincere non poterat, fraudibus ſuperare contendit. Illis igitur rurſus adhærens, qui Ormondio Marchioni favebant, in Onealium Catholicorum ducem & columen, & in Rinuccinum Legatum perfida cogitatione inſurgit, & ſacramentum, quo ſe de fœdere cum Catholicis ſervando obſtrinxerat, frangens, pacem ab hæreticis propoſitam rurſus amplectitur. Eo ejus odium in Onealium & inſidiæ in Rinuccinum pervenerant, ut ille non mediocre vel vitæ vel captivitatis periculum adierit, hic vero coactus fuerit, ut extremo diſcrimini ſe ſubduceret, occulta & improviſa fuga ex urbe Kilcheniæ, ubi ad omnia opportune componenda morabatur, abſcedere; e qua fuga mirum quanta conſternatione percuſſi fuerint Præſtonus ipſe & quotquot cum hæreticis Ormonii fautoribus conſentiebant. Sane ſi celeri ri greſſu acies ſuas moviſſet Præſtonus, tentatum ſuæ perfidiæ opus confeciſſet, & tum Pontificium Legatum, tum Catholicorum Ducem Onealium nil tale ſuſpicantes facillime invadere potuiſſet, atque intercipere ad omnem defenſionem imparatos. Nihil intentatum reliquit Rinuccinus, ut Præſtonum hujuſque adſeclas tota qua poſſet vi refrænaret. Diligenti igitur Legati cura Ormoniorum factio maxime perturbata fuit, & præ conſcientiæ metu, ſeu reverentia legato Pontificio debita, duo millia militum e Præſtoni caſtris fugere ad vexilla Onealii. E contra accenſus Præſtonus in Rinuccinum & Onealium totum audaciæ ſuæ virus evomuit. Anglicæ Majeſtatis rebellem utrumque renuntiavit, expellendum e regno Rinuccinum, omnibus bonis ipſaque vita ſpoliandum Onealium ſcripſit; ſed irrite omnia ceſſere, quandoquidem Onealius, in quem Præſtonus & Iciqnin Ormonicæ factionis duces conjunctis viribus properabant, catholicæ religionis tuendæ ſtudioſiſſimus, mira celeritate Præſtonum ab Inciquino disjungens, copias bellicas undique colligens, e Momonia ad Ultoniæ fines, ipſamque Kilcheniæ urbem Ormonicæ factionis ſedem acceſſit. Atque utinam tanta Onealii virtus in ipſam Kilcheniæ urbem vim feciſſet; exterritam enim, nulloque apparatu inſtructam facillime obruiſſet, & in unius urbis acquiſitione totam factionem Ormoniam labefactaſſet, imo deleviſſet. Plurima tamen ipſe fortiter, & feliciter pro Catholicis in Ormonios geſſit, tandemque cum ſuis Ultonienſibus inter paludes quaſdam eos coegit, coactuſque tam arcte circum clauſit, ut una tantum ex parte ſatis anguſta locus eorum fugæ pateret. Sed neſcio qua ratione fugere Ormonii dormitante Onealio, qui tot exercitus eadem æſtate vel aſtu eluſit, vel mano fregit. Ipſemet Comes Clavacardius Momonici exercitus præfectus, & præcipuus Ormonii adſecla vix ſibi fugienti credebat, nihil tentante Onealio. Hinc Ormoniorum victoria, & Catholicorum ſpes profligatæ. Onealius in Ultoniam ſe recepit, Calviæ Civitas Clavacardio obſidenti ſe tradidit, Decanus Firmanus a Præſtoni aſſeclis carceri mancipatus, exutuſque omnibus, ipſequemet Pontificius Legatus accurare ubique perquiſitus ad exilium, vel ad necem.

Hæc inter Marchio Ormonius, vocantibus Præſtonianis, ut ſui triumphi pompam lætus aſpiceret, ex Anglia Hiberniam repetiit. Hic ab omnibus ſalutari, muneribus, obſequiis tanquam pro-Rex excipi, ſuos celebrare, Catholicos perſequi, Pontificium Legatum deridere, pacem omnibus nomine Parlamenti Anglici præferre, & demum in urbe Kilchenia poſt concionem ipſi de pace componenda habitam Hibernicæ Inſulæ regimen & poteſtatem inter omnium plauſus aſſumere. Ad hæc Pontificius Legatus, nulla in tanto morbo remedii ſpe affulgente, indignum ratus ea in inſula diutius commorari, in qua tam fœde prorex hæreticus quiete dominaretur, ex urbe Calvia Waterfordiam petiit, quæ in catholicæ Religionis ſtudio conſtantiſſima, unica fuit, ad cujus exemplum ceteræ aliæ urbes efformare & corrigere ſe valuiſſent. Hic poſt affluentis populi fletus, preces, oſcula, navis copia datur Rinuccino, qui poſt triennalem legationem in Gallias appulit, & hinc Romam. Sic hæreticorum fraudibus diſſeminata inter Catholicos Duces odia ſanctiſſimum fœdus diſſolverunt, & pretio auri Pontificii iniquiſſima pax redempta fuit quovis bello deterior.

Quicumque tamen exitus expeditionis Apoſtolicæ fuerit, & vel ex Onealii tarditate & nimio Rinuccini Legati ardore, vel ut veriſimilius eſt, e Præſtoni hujuſque adſeclarum manifeſta perfidia emanaverit, Pontificia Innocentii charitas omnibus enituit ex tanta auri copia pro Catholicis tranſmiſſa. Sua etiam Rinuccino laus debetur ex impavida animi fortitudine, quam inter tot fraudes & diſcrimina prætulit, non incommodo tantum remotæ regionis, viarumque & navigationum aſperitates devorans, ſed ipſam etiam captivitatis & mortis faciem aſpernatus, quam ei ubique tum Pſeudo-Catholici, tum hæretici aperta vi, & occultis inſidiis repræſentabant.

Et quoniam hoc eodem tempore, quo ad beneficium Catholicorum Hibernorum hæc Innocentius operabatur in Hibernia, magnis & cruentis factionibus Anglia conſpirabat contra Regem Carolum Stuardum, quem poſtea immaniſſimo & horrendo ſcelere regno ſimul & vita ſpoliavit, ad Reginæ Anglicæ Henriettæ Borboniæ preces non defuit inis partibus Pontificia Innocentii providentia; nam per equitem Dominum Digby Anglum Catholicum, & Romæ Reginæ mandata exſequentem plura aureorum millia ad eandem Reginam tranſmiſit, ut iis ad ſuum ſubſidium & Catholicorum Angliæ levamen uteretur. Ejuſdem religionis zelo explicari vix poteſt quantam ipſe conceperit lætitiam e converſione, qua rejecta ejurataque hæreſum fœditate, ſe Religioni Catholicæ addixerunt in Germania plurimi Principes, & Dynaſtæ; quorum aliquos ſumma

cum

Google

cum voluptate excepit ipſe ad pedes ſuos, ſacriſque muneribus eorum fovit pietatem, & fidem commendavit. Quia autem ſub finem ſui Pontificatus a Franciſco Piccolomineo S. J. Generali litteras exceperat Chriſtinæ Svecorum Reginæ, quibus ipſi ſignificabat ſe quam primum abdicatis ſuis regnis ad fidem Catholicam publice profitendam Romam acceſſuram, vix dici poteſt quanto cum gaudio tantum ipſe negotium ſuſceperit, & idem Generali commendarit. Sane cum paulo poſt morti proximus eſſet, duabus tantum de cauſis immaturam mortem ſibi videri dicebat; ſcilicet quia nec videre Catholicam Sveciæ Reginam vivens potuerit, nec redditam Orbi Catholico pacem; quorum utrumque ardentiſſimis ipſe deſideriis non optaverat tantum, ſed indefeſſo labore procuraverat. Illud etiam illuſtre Pontificii zeli argumentum fuit, quod, ut ſanctiſſimas & celeberrimas vel ſanctorum virorum, vel Chriſti Domini, beatæque Virginis reliquias, quæ in Sanctis Palæſtinæ locis a Turcis poſſidentur, ab eorum poteſtate redimeret, & Romæ colendas transferret, ingentem auri vim ipſe obtulit Ibraimo Turcarum Domino, qui ad hoc pertractandum opus primarium quemdam Aulæ ſuæ virum Romam miſerat. Quia autem immaniſſimum & intolerandum erat pretium, quod avariſſimus Tyrannus ad eas concedendas exigebat, non opportunum Pontifex judicavit exhauſtum Eccleſiæ ærarium tanta vi auri magis magiſque minuere, ut Principem Catholicis infenſum ditaret.

Romæ inſignia reliquit ſuæ beneficentiæ magnificentiæque documenta. Novos hic carceres ampliores, & commodiores, antiquis disjectis, extruxit. Mœnia ab Urbano VIII. ædificata Transtyberim, ſub Pontificatus initio ad integram Urbis defenſionem & ſecuritatem perfecit Innocentius. Fontem in Vaticano aperuit ex aquis olim a B. Damaſo collectis & corrivatis, quas latentes & deperditas exquiri & inveniri curavit, inventaſque populis reſtitui. Et ne intra unius Urbis fines ſuam magnificentiam oſtenderet, in oppido S. Martini, quod in Patrimonii ditione ad ſuæ familiæ decus commodumque emerat, & titulo principatus ornaverat, præter multa haud ſpernenda ædificia, in Templo præſertim maximo S. Martini non modicam vim auri conſumpſit. Quod ſi his omnibus ea addideris, quæ ad Dei honorem, & ad Urbis venuſtatem in operibus magnifice erigendis liberaliter expendit, clariſſime apparebit, quod ejus in auro ſervando parſimonia ad id potiſſimum collimaret, ut ſcilicet vel divinum cultum, vel publica commoda magnificis poſtea ſumptibus augeret. Primo enim ſe convertens ad Baſilicam Lateranenſem, ex ea parte qua in longum porrecta mœnia Urbis reſpicit, pulcherrima forma eam integre reſtauravit. Templum Vaticanum etiam eximie ornavit, alterumque S. Pauli extra Urbem a vetuſtatis injuriis vindicavit. Cum autem avita Pamphiliorum domus in Agonali Foro poſita, ubi olim virgo ſanctiſſima Agnes Martyrii palmam inter flammas exceperat, ejuſdem S. Agnetis exiguo templo, ubi olim ejuſdem domus fuerat, fere adhæreret, viſum eſt pietati tanti Pontificis, S. Virginis Agnetis honorem excelſius propagare in magnificentiſſimo Templo, quod ibi voluit extrui, quodque perfeciſſet, niſi morte fuiſſet præventus. Ipſum vero Forum Agonale in tota urbe primarium, & olim ad Agonales ludos repræſentandos capaciſſimum pulcherrime nobilitavit Innocentius, plateam ſtravit, domos, quæ ejus rectam æqualitatem impediebant, ſolo æquavit, fontes duos ab utroque ejuſdem capite ſurgentes expolivit, & aquis locupletavit, ipſorumque medium alterum fontem, ſed elegantiſſimum, & omnium tum veterum tum recentium magnitudinem & venuſtatem ſuperantem conſtruxit, in ſcopuli undique prærupti formam, & largo vatioque aquarum labentium curſu divitem: ſimulacra huic quatuor ingentia incumbunt, liguſtico in marmore, & ſingulari magiſterio cælata, quæ primaria quatuor mundi regionum flumina repræſentant. Europam Danubius, Aſiam Ganges, Africam Nilus, Americam Fluvius ab argento nuncupatus notat, & ſua unaquæque regio ſymbola vel animalium vel plantarum, vel mineralium præfert, ut ſe ab aliis invicem diſtinguat. Opus totum in ejus apice coronat Ægyptius obeliſcus, qui ex antiquo Caſtrenſi Circo deductus fuit in idem forum, & fonti tanquam baſi ſuperimpoſitus. Exquiſita arte perfecit hæc omnia Laurentius Eques Berninus.

Nec minora ad Capitolium Romanum exornandum exequutus eſt Innocentius; cum enim ex una tantum parte Michaelis Angeli Bonarottii ingenio illud perpolita ædium facie ornaretur, voluit ut ex alia etiam parte juxta eandem formam ædes aliæ aſſurgerent, quæ totum Capitolii verticem adeo triumphis antiquis clarum nobilitarent; quod non ſine magnis ſumptibus factum eſt, non tantum e tiburtini marmoris copia, quæ erat advehenda, ſed etiam quod disjiciendus erat monticulus, qui ad latus templi B. Virginis in Aracæli tumeſcebat. Quæ atque alia animadvertens Senatus Populuſque Romanus, ut tanto benefactori aliquod grati animi argumentum exhiberet, æneam illi ſtatuam in Capitolio dedicavit cum hac epigraphe:

Innocentio Decimo Pamphilio
Pontifici Optimo Maximo
Ob Capitolium, Agonale Forum ædibus, fontibus, obeliſcis ornata
ob principes Baſilicas magnificentiſſime inſtauratas
ob invectam difficili tempore Annonam
Eccleſiaſticam dignitatem feliciter vindicatam
Diuturnæ quieti brevi bello conſultum
Publicam utilitatem abſque publico onere procuratam
Fas juſque ubique ſervatum
S. P. Q. R.
Romano Principi meritiſſimo poſuit.

Deceſſit die ſeptima Januarii an. 1655. annos natus LXXXIII., poſtquam Pontificatum geſſiſſet annos decem, menſes tres, totidemque dies ſupra viginti.

Referunt paſſim Theologi, Pontificiique juris interpretes Innocentii non pauca decreta, eaque explanant. Proſcriptis quinque famoſis propoſitionibus Janſenii, Decretum edidit in Congregatione Generali S. Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis die 23. Aprilis an. 1654. quo plurimos libros damnavit, pro tuenda Janſenii cauſa recens editos cum aliis nonnullis. Tum ad ejuſdem Decreti calcem inſtar appendicis ita addidit: „ Ceterum „ cum tam Romæ quam alibi circumferantur quædam „ aſſerta Acta MSS. & forſan typis excuſa, Congrega„ tionum habitarum coram felicis recordationis Cle„ mente VIII. & Paulo V. ſuper quæſtione de Auxi„ liis divinæ Gratiæ, tam ſub nomine Franciſci Pe„ gnæ olim Rotæ Romanæ Decani, quam F. Thomæ „ de Lemos Ord. Præd. aliorumque Prælatorum, & „ Theologorum, qui, ut aſſeritur, prædictis interfue„ runt Congregationibus: nec non quoddam autogra„ phum ſeu exemplar cujuſdam aſſertæ Conſtitutionis „ ejuſdem Pauli V. ſuper definitione prædictæ quæſtio„ nis de auxiliis, ac damnationis ſententiæ ſeu ſenten„ tiarum Ludovici Molinæ Societatis Jeſu; eadem San„ ctitas ſua præſenti hoc decreto declarat, ac decernit, „ prædictis aſſertis Actis, tam pro ſententia FF. Ordi„ nis S. Dominici, quam Ludovici Molinæ aliorumque „ S. J. Religioſorum: & autographo ſive exemplari „ prædictæ aſſertæ Conſtitutionis Pauli V. nullam omni„ no eſſe fidem adhibendam; neque ab alterutra par„ te, ſeu a quocumque alio allegari poſſe, vel debere; „ ſed ſuper quæſtione prædicta obſervanda eſſe decreta „ Pauli V. & Urbani VIII. ſuorum Prædeceſſorum “ Hoc illud eſt extremum vallum, quo ſe Moliniani recipiunt, inquit Serrius §. XII. præfat. ad Hiſt. Congregat. *de Auxiliis &c.* ceteris depulſi munimentis; ſed falſa iſtorum Decreti Innocentiani interpretamenta depellit brevis hæc adnotatio. Nempe eam Innocentii phraſim *nullam omnino eſſe fidem adhibendam, neque ab alterutra parte, ſeu a quocumque alio allegari poſſe* tritam eſſe Romanæ Curiæ formulam, qua inſtrumenta quæque integra licet & incorrupta notari ſolent vel ob id unum, quod publica fide non conſtent; ſic ut ex fori Romani uſu, decretorum quorumcumque aut declarationum exemplis, ſeu cuſis, ſeu manu exaratis, nulla ſit adhibenda fides, niſi Cardinalis Præfecti chirographo ſigilloque munita prodeant. Ita ſanxit ſacra Cardinalium Congregatio Concilii Tridentini Interpretum, mandante Urbano VIII. die 2. Auguſti an. 1631. eandem illam formulam uſurpans, quam ſecutis inde temporibus Actorum iſtorum occaſione uſurpavit Innocentius. Quæ atque alia a Serrio eo loci adducta nota adeo certaque ſunt, ut mirum videri poſſet illud Innocentii Decretum adhuc a Molinianis nunc temporis jactitari, niſi exploratum eſſet eos ad conclamatæ cauſſæ defenſionem quæcumque ſemper arripuiſſe ad fucum faciendum imperitis.

Edidit quoque Conſtitutionem, ut omnia in Italia Cœnobia tollerentur, *in quibus ob parvum numerum Religioſorum regularis diſciplina juxta peculiaria cujuslibet Ordinis inſtituta ſervari non poſſet*, facta Epiſcopis facultate reditus eorum in ſacros uſus alios arbitrio ſuo convertendi. Anno 1650. Magnum Jubilæum tertium decimum celebravit. Decretum ſacræ Congregationis Ceremoniarum ratum eſſe juſſit, præcipiens *Cardinalibus etiam quacumque natalium præcellentia, aut aliarum dignitatum prærogativa inſignitis, quod ſolo nomine* Cardinalis *abſque ullo ſæcularis dignitatis additamento contenti, non aliis titulis nuncupentur quam* Eminentiſſimi & Reverendiſſimi, *nec non* Eminentiæ Reverendiſſimæ.

A L E X A N D E R VII.

INNOCENTIO X. novendialibus perſolutis exequiis, Cardinales die 18. Jan. an. 1655. ad Conclave proceſſerunt pro illius ſucceſſore deligendo Comitia facturi, quæ cum diutius, quam par erat, & neceſſitates publicæ paterentur, partium ſtudia protraherent, neque in magno Senum numero candidatorum ita quiſquam vel ab affectu partium eſſet intactus, vel meritorum & virtutis opinione cæteris anteiret, ut in eum Patrum ſuffragia facile conſenſura viderentur, conjecti ſunt oculi in Fabium Cardinalem Chiſium, qui licet ut ad tantæ dignitatis faſtigium perveniret, nullis adhuc ſenectutis inſignibus commendaretur, ob ſpectatam tamen ab ineunte ætate pietatem, magna cum ingenii dexteritate, atque eruditione conjunctam, & ob res ubique præclare geſtas, apud plurimos in exiſtimatione cultuque erat, fueratque ante ingreſſum ad Comitia, totius Aulæ ſermonibus celebratum Fratris Svecorum Regis dictum, univerſi ſeptentrionis converſionem, ſi Fabius renunciaretur Pontifex, augurantis. Quam ſane de ſe opinionem magis etiam augere ipſe ſtuduit in ipſo æſtu Comitiorum, cum cæteris Candidatis in omnem rei bene gerendæ occaſionem anxie intentis, ipſe non ſolum neminem foveret, ſed alto rejiceret vultu operam & ſtudia offerentes. Itaque ejus nomine in medium prolato, multiſque ſummæ auctoritatis Cardinalibus, præſertim vero Franciſco Barberinio, & Julio Sachetto, cuius potiſſimum cauſa Comitia hærebant, adnitentibus die 9. Aprilis, Fabius Chiſius omnibus ſuffragiis renuntiatus eſt Pontifex, Alexandri VII. nomine aſſumpto.

Natus eſt Senis an. 1599. ex Flavio Chiſio, & Laura Marſilia patritiæ utroque gentis, & primariæ nobilitatis. Amiſſo parente, a matre lectiſſima fœmina inſtitutus ad omnem pietatem, a privatis vero præceptoribus in omni liberali doctrina, præſertim vero a Celſo Cittadino excellentis ingenii viro, & in philologiæ ſtudiis clariſſimo, excultus fuit. Philoſophiæ in primis, Theologiæ, ac Juriſprudentiæ ſtrenuam dedit operam, & in unaquaque earum facto publico ingenii experimento non tam Docteratus inſignia, quam multæ doctrinæ gloriam eſt conſecutus. Romam inde acceſſit amicis impellentibus, qui adoleſcentis indolem, atque ingenium ad ſumma capeſſenda natum in patrio deliteſcere otio ægre ferebant. Ut pedem in Urbem intulit, excepit eum cum magna honoris ſignificatione Sfortia Pallavicinus admirabilis ingenii & ſummæ ſpei adoleſcens, qui poſtea ab ipſo Alexandro Cardinalis creatus inſignia doctrinæ ſuæ monumenta reliquit. Qui Fabium ſermone multorum, præcipue vero Virgilii Malvetii magni tunc temporis nominis Philoſophi Avunculi ſui (is Fabium cognoverat, & impenſe coluerat Senis, quibus pater cum imperio præfuerat) commendatione cognitum ſibi arctiſſime adjunxit, & inſinuatum prius in litteratorum congreſſus, ad Urbani VIII. præclari ingeniorum æſtimatoris benevolentiam & gratiam, quibus ipſe in primis florebat, introduxit; præbente ad id opportunitatem non infelici quadam Fabii vena, & dexteritate ad non pauca poëſeos genera, ſed præcipue ad carmen Horatianum, quod Urbanus ab adoleſcentia excultum, inter Pontificatus maximi curas aliquando recolebat. Porro quid eo in genere Fabius valuerit, impreſſæ *Philomati Muſæ Juveniles* declarant. Illud omnem prope fidem excedit, quod undecim annos natus nonnulla fecit verſuum millia ad imitationem homerici luſus de bello Pigmæorum & Gruum. Igitur cum ea occaſione Urbanus Fabii ingenium non minus Reipublicæ prudenter adminiſtrandæ, quam tractandæ feliciter poëſi idoneum perſpexiſſet, utriuſque Signaturæ Referendarium creavit, ac paulo poſt pro-legatum Ferrarienſibus dedit, Legato Cardinali Sachetto an. 1629. Quod munus quinque ferme annos magna cum prudentiæ & ſolertiæ laude obivit. Quod præcipue prodidit in ea provincia adverſus peſtilentiam per omnes circumpadanas regiones fœde graſſantem, & adverſus Mantuani belli incendium, ſi illud latius ſerpere unquam contigiſſet, egregie munienda; in evellendis præterea diſcordiarum ſeminibus, quæ inter Venetum Senatum, & ſummum Pontificem suboriri cœperant in cauſa finium regundorum. Ferraria Melitam ab eodem Urbano miſſus eſt Apoſtolicus Inquiſitor. Per id autem temporis vita functo Epiſcopo Neritonenſi, præfectus illi eccleſiæ fuit, quæ in extremis Salentinorum finibus ſita cum non longo maris tractu Melita diſtet, viſa eſt commode ab eo etiam aliud agente regi poſſe; habitaque ratio ſuppeditandæ Fabio uberioris facultatis, dignitatem ſuam ac perſonam tuendi in æque ſumptuoſa, ac ſterili inſula.

Poſt quinquennium Melitæ ſumma cum Urbani, ac totius Aulæ commendatione tranſactum legatus eſt ab eodem Urbano Nuntius Coloniam Agrippinam, quod Catholicæ Religionis in Germania ſtatus ſuperiorum temporum hæreſi, ac recentibus bellis valde labefactatus, nihilque a diuturna Martii Cardinalis Ginetti legatione recreatus, imminente jam publicæ pacis tractatione novis injuriis expoſitus, ſummæ virtutis, & prudentiæ virum deſideraret. Neque ſpes de Fabio concepta Urbanum fefellit, quamvis res ab eo geſtas feliciter non viderit, cum paullo poſt mortuus locum Innocentio X. fecerit. Is confluentibus jam Monaſterium Weſtphalorum totius Europæ Principum Legatis ad pacem afflictæ Germaniæ ſtabiliendam, Fabium eo extra ordinem miſit, ut tam periculoſæ tractationi, in qua Germanicarum Eccleſiarum bona & religionis cauſa pene in diſcrimen capitis vocarentur, Pontificio nomine intereſſet. Per omnes Chriſtiani Orbis provincias ea occaſione Fabii nomen inclaruit, cum ipſi etiam Principum hæreticorum Legati morum ſuavitatem & elegantiam, rerum gerendarum uſum, prudentiam, dexteritatem, & in omni diſciplinæ genere doctrinam, præcipue autem zelum domus Dei laudibus in cælum efferrent. Illud ſatis conſtat, in difficillimo illo rerum hominumque in diverſa trahentium conflictu, in quo omnia diſſidiis ſuſpicionibuſque flagrabant, ita ſe Nuntium geſſiſſe, ut ſummam non apud Catholicos tantum, ſed etiam apud hæreticos exiſtimationem, authoritatemque ad extremum retinuerit. Omne illius ſtudium in eo erat, ut & pax componeretur, & nihil de Eccleſiæ juribus, atque authoritate imminutum iret hæreticorum conatibus. Quod ubi ſe id adſequi poſſe diffidit; & nonnullis quietis propriorumque votorum cupiditatem religionis cauſa potiorem eſſe perſpexit, libera (quod unum conclamatæ rei ſolatium potius quam præſidium reliquum erat) & priſcæ fortitudinis ac pietatis plena oratione pacem adeo Catholicæ religioni turpem atque infenſam inſectatus eſt, ſeque eam Summi Pontificis nomine damnare, execrarique profeſſus, id in Acta ejuſdem pacis publica referri poſtulavit, e quibus etiam ſui nomen eradi voluit, quod iis Actis fuerat inſertum. Execratus etiam eſt pacem hanc initam firmatamque die 24. Octobris An. 1648. poſtea Innocentius X. ſed armis chartaceis, quæ nullum fere Potentibus metum incutiunt. Atque hi peſſimi malignique fructus tot bellorum fuerunt, quæ ſuſcitarunt, atque fovere ſtuduerunt Cardinales Richeleus & Mazzarinius, ut Domum Auſtriacam proſternerent, quorum ſcilicet uterque, dummodo ambitioni ſatisfaceret ſuæ, nihili Catholicæ religionis inſignia damna pendere videbatur. *Muratorius* Annali d' Italia *ad an.* 1648.

Extincto Jacobo Panzirolo Cardinali, cujus opera & conſilio Innocentius X. utebatur in politica chriſtianæ rei adminiſtratione, cum omnium animi erecti eſſent expectatione illius, quem acerrimi judicii Pontifex muneri omnium graviſſimo, ac difficillimo deſtinaret, accerſitus eſt ad Urbem Fabius, eaque res ingenti Aulæ adprobatione accepta. Neque Innocentium facti pœnituit, qui in omni graviori negotio ab ejus ore conſilioque pendebat; ac brevi, quam ſibi grata illius opera, & perſpecta virtus eſſet, declaravit, Fabium Tituli S. Mariæ de populo Presbyterum Cardinalem creando. Quæ ſane dignitas non tam illi claritatem attulit, quam labores, addito priſtinæ rerum moli Cardinalatus onere, cui nulla in parte unquam defuit in ſacris præſertim Congregationibus, quarum multis iiſque graviſſimis adſcriptus erat, videlicet Sacræ Inquiſitionis, de Propaganda Fide, rerum Conſiſtorialium, aliarumque tam generalium, quam particularium, in quibus ea, quæ de quinque Cornelii Janſenii propoſitionibus inſtituta erat, magniſque ſcilicet in partes Academiæ Pariſienſis ſtudiis urgebatur, tota pene ab eo adminiſtrata eſt.

In ſententiis vero dicundis, etiam ubi Principum maximorum negotia in diſceptationem caderent, ita ſe totum ad juſtitiæ & Sedis Apoſtolicæ reſpectum referebat, ut potentiorum offenſiones nihili faceret. Quod ei ingentem gloriam comparavit, & ad Pontificatum ipſum, contra quam nonnulli opinabantur, ſi non ampliorem, illuſtriorem ſane viam communivit.

Decem ferme dies a ſua ad Pontificatum evectione rebus domi foriſque ordinandis, audiendis Cardinalibus, Aulicisque ad pedum oſcula excipiendis de more conſumpſit.

pſit. Die 18. Aprilis mane ante fores Vaticanæ Baſilicæ coronatus, & in Ara maxima conſecratus eſt. Die eadem a prandio poſſeſſionem adiit Eccleſiæ Lateranenſis, nullumque prætermiſſum eſt vel ab eo erga populum Romanum regiæ beneficentiæ & paternæ charitatis argumentum, vel a populo Romano ullum officii genus, quo filialem ſuam in ipſum obſervantiam, & ſuſceptum de ejus Pontificatu gaudium aperiret.

Vix Pontifex creatus Pauli Apoſtoli dicto *Vivo ego jam non ego, vivit vero in me Chriſtus*, in ſignum accepto, litteriſque datis ad Chriſtianos Reges manu ſua ſcriptis, communem concordiam vehementer ſuaſit, qua Turcas noſtris diſſidiis elatos, & intento in Europæ jugulum gladio furentes, junctis viribus coercerent; injunxitque Nuntiis Apoſtolicis, ut omne in id ſtudium induſtriamque intenderent. Sub ipſa Pontificatus initia magnis undique rerum anguſtiis circumventus, omnes invicto animo excepit, & incredibili labore ac ſapientia ſuperavit; & quod monendum præcipue, rigidam ſeveramque vivendi rationem, quam Cardinalis iniverat, Pontifex creatus ſervare velle viſus eſt. Ita cœpit binos hebdomadæ dies jejunio tranſigere. Olympiam Maidalchinam, quæ ad felicem fauſtumque ipſi Pontificatum augurandum acceſſerat, ab ſe repulit, & quum nemo eo vehementius adverſus nepotiſmum, ut dicunt, prædeceſſorum aliquot Pontificum declamaſſet, ne frater germanus hujuſque filii Romam accederent imperavit: Ad hæc addunt nonnulli Scriptores, feretrum ut antea ſubtus lectum ſtatui juſſiſſe, in calvaria cadaveris bibere, cinereſque cibis admiſcere ſolitum fuiſſe; ac præterea illuſtriora geſta Pontificum ob oculos voluiſſe continuo, ut ad illa æmulanda excitaretur. Præclariſſimis hiſce initiis excitatus ad Alexandri vitam perſcribendam jam manus admoverat Sfortia Pallavicinus ſupra laudatus, cœptamque operam ſuiſſet proſecutus, niſi Pontifex aliquot poſt menſes de egregiis initiis propoſitis, auſteriorique vivendi ratione paullulum remiſiſſet. Nam exeunte primo Pontificatus anno Marium Fratrem, Flavium ejus filium, & Auguſtinum Auguſti alterius fratris filium ad Urbem vocavit. Quod antequam faceret, hoſque Reipublicæ regendæ admoveret, Cardinales in Conſiſtorio interrogavit, id ne Sedi Apoſtolicæ utile futurum arbitrarentur? utque certior de eorum ſententia redderetur, non in Conſiſtorio ipſo, ſed in privatis cubiculis ſeorſum ſingulos, poſtquam omnia ſedulo ſecum reputaſſent, audire voluit. Id nonnulli ſummam dexteritatem interpretati ſunt, ne ad ea ſcilicet excipienda conſilia compelleretur, quæ ſuæ voluntati adverſarentur. Sed ut ut hæc ſint, ne Urbs interim ſibi quicquam a parentum adventu metueret, tres præcipue corradendæ pecuniæ fontes obſtruxit, Conſtitutione ſcilicet Gregorii XIII. adverſus largitiones accuratius & gravioribus propoſitis pœnis renovata: locis Montium vacabilibus (utemur enim verbis forenſibus, quæ rem planius explicant, relicta viris politioribus latine exactius loquendi religione) ad non vacabilia traductis: officiis item vacabilibus levando Cameræ Apoſtolicæ æri alieno addictis. Quæ ſane ipſe ſervare ſategit toto Pontificatus ſui tempore, adeo ut cum paucis ante obitum ejus menſibus vacaſſet Secretariatus Apoſtolicus, eumque Auguſtinus Chiſius pro Sigiſmundo fratre empturus ſupplicaſſet, ut aliquanto minoris quam publice veniret, ſibi emere liceret, repulſam tulerit.

Chriſtinam Svecorum Reginam, quæ Lutherana ejurata hæreſi, abdicatoque Regno, Catholicæ fidei nomen dederat, ad Urbem invitavit Alexander, Luca Holſtenio Hamburgenſi, Vaticanæ Bibliothecæ Cuſtode, viro clariſſimo ad fines uſque Germaniæ obviam miſſo, ut feminam litteris quoque ingenioque illuſtrem exciperet. Venientem vero regio plane honore apparatuque præmiſſis quatuor Nuntiis Apoſtolicis, Annibale videlicet Bentivoſo Archiepiſcopo Thebano, Luca Torrigiano Archiepiſcopo Ravennatenſi, Innico Caracciolo, Clericorum Cameræ Apoſtolicæ Decano, ac Philippo Cæſarino Clerico ejuſdem Cameræ, deinde duobus legatis a Latere, nempe Joanne Carolo Mediceo, Magni Ducis Hetruriæ germano fratre, S. Mariæ Novæ, ac Federico Landgravio Haſſiæ S. Mariæ in Aquiro, Diaconis Cardinalibus, excepit in ædibus Vaticanis menſe Decembris An. 1655. Plures annos Romæ vixit Regina, cui Alexander Pontifex nomen *Alexandra* impoſuit, dum illam ſacro Confirmationis oleo inungeret.

Anno inſequenti 1656. Congregationem Canonicorum Regularium S. Spiritus Venetiarum abolevit, Conſtitutione edita die 28. Aprilis, exeunte vero eodem anno Innocentii X. Conſtitutionem, quinque ex libro Janſenii excerptas propoſitiones proſcribentis, confirmavit, damnavitque illas iterum in ſenſu ab Authore intento.

Initio Anni 1657. quod ſuperiores Pontifices magno ſæpe conatu, ſed tamen fruſtra tentaverunt, obtinuit, ut Jeſuitæ ſcilicet jam inde ab exorto inter Paulum V. & Venetam Rempublicam memorabili illo diſſidio, quod de Paulo V. agentes memoravimus, a tota ditione Venetorum proſcripti, & ob ſeveritatem edicti prope ab omni ſpe reditus excluſi, ſuis officiis & Caroli Caraffæ Epiſcopi Averſani eloquentia ac dexteritate, in priſtinum locum ſint reſtituti, ea tamen a Senatu conditione adjecta, ut dum publicis ſupplicationibus intereſſent, inter Confratres S. Marci & Theodori incederent. Quamquam id ſatis conſtat, exilii Jeſuitarum reſciſſionem magnis Reipublicæ anguſtiis omnino adſcribendam eſſe, Regiſque Gallorum precibus; nam illa Turcarum armis preſſa non exigua ſibi auxilia a Pontifice pollicebatur, qui hactenus viſus erat obdureſcere, ac eorum prorſus obliviſci, quæ a futuro Pontifice præſtanda eſſe vel in Conclavi exiſtens inclamaverat. Et re quidem vera Jeſuitis Venetias adire permiſſis, Pontifex Alexander, qui illis favebat, favitque ſemper impenſius, ad ferendas ſuppetias Venetis inflammatus eſt, non claſſe ſolum miſſa, & pecunia large ſubminiſtrata, ſed etiam illis facta poteſtate vendendi latifundia, & quidquid bonorum in Veneta ditione poſſidebant nonnulli Religioſi Ordines, quos collapſa veteri diſciplina parum Eccleſiæ utiles aboleverat. Hoc autem loco Cardinalium in eandem Venetam Rempublicam ſingularis pietas, & liberalitas prætereunda non eſt. Nam & qui in Urbe erant Alexandri exemplo, & qui aberant, Sacri Collegii litteris excitati, quantum quiſque pecuniæ potuit, ad illud Creticum bellum ſuſtinendum, uno alterove excepto, libentiſſime contulerunt. Quinque tamen præ cæteris Cardinalibus ea occaſione liberalitate inclaruere; Antonius nempe Barberinus, qui centum aureorum millia in bonis nominibus, Julius Mazzarinus, qui ducenta in numerato obtulerunt, Franciſcus Barberinus, & Flavius Chiſius, qui bellicas Triremes ſuo ære ſuſtentandas duxere; & Nicolaus ex Comitibus a balneo, qui in ſumma ſenectute, ac pari egeſtate, cum vix haberet, unde ordinis ſui dignitatem tueri poſſet, divendita pretioſiori ſupellectile, & ſub haſta venire juſſis Palatio, vineiſque, quas poſſidebat in Agro Albano, ſi inveniſſet emptorem, in magnam illius gloriæ partem venit.

Quum in Hungariam Turcæ irrupiſſent, expugnatoque Varadino grave ex ea parte toti Chriſtianæ rei periculum immineret, Alexander quantum ex Apoſtolico ærario auri potuit exprimere, ad Cæſarem confeſtim miſit, eumque decimis Italiæ clero impoſitis ſtrenue tutatus eſt; initaque demum pace ad Pyrenæos an. 1659. inter Galliarum, & Hiſpaniarum Reges, utrumque principem hortari non deſtitit, ut communem hoſtem inſectarentur. Cujus rei aliarumque rerum exitus non procul abfuiſſet, niſi coorta inter Pontificis milites, & famulos Legati Galliarum Regis Ducis Crequii contentio grandem inter utrumque diſcordiam peperiſſet. Paucis rem præſtat enarrare. Quum Galliarum Rex Pontificem hujuſque conſanguineos parum honorifice de ſe ſuaque Regni adminiſtratione non ſemel ediſſeruiſſe comperiſſet, ſtatuit ad Urbem Legati ſui inſignitum nomine Ducem Crequium mittere, hominem elati ſupercilii, & naturæ quadam acerbitate ferocem, atque adeo maxime idoneum, ut ſibi quidem perſuaſerat Rex, ad deterrendum Pontificem, ejuſque conſanguineos coercendos. Cum is Romam ita comparatus, ac præterea ſecretis Regis ſui monitis inſtructus acceſſiſſet, brevi inter Gallos, Pontificioſque milites, illis provocantibus, contentiones exortæ ſunt. Turmæ demum Corſicæ, Gallorum injuriis exacerbatæ, obſeſſo Farneſiano Palatio, in quo Dux Crequius morabatur, contra jus gentium non pauca hoſtiliter perpetrarunt, in Legati uxoris currum catapultas diſploſerunt, necarunt etiam unum ex ejus ephebis, ſive honorariis pueris, feneſtriſque Palatii perfractis, contumeliis ipſum Legatum affecerunt. His graviter irritatus Crequius, cum mitius quam rei atrocitas & ſua ſuique Regis dignitas poſceret, cum Corſicis actum, ſeque a Pontifice Chiſiaque domo ſpretum putaret, Urbe diſcedens, indignationa in Alexandrum, Regem jam iratum prope inexpiabili incendit, ex quo illa poſtea mala ſunt inſecuta, quæ & Sedis Apoſtolicæ vires magnopere afflixerunt, & quietem publicam in maximum diſcrimen adduxerunt. Triennium ferme hæc diſcordia perduravit, occupatoque Avenionenſi Comitatu, aliiſque Pontificis regionibus, miſit præterea Rex in Italiam copias quaſi Ditionem Eccleſiaſticam invaſuras, niſi ſibi de illata injuria ſatis fieret, cum tamen Alexander, propoſitis conditionibus parum, ut ei videbatur, honeſtis extrema potius pati, quam illis aſſentiri excelſo invictoque animo decreviſſet. Tandem poſt varias ineundæ pacis tractationes inter Cæſarem Raſponum, & Ducem Crequium, ac Aloyſium Burlemontium Sacræ Rotæ Auditorem Galliæ

Regis nomine conventum eſt Piſis, Ferdinando Magno Hetruriæ Duce incredibili ſtudio rem juvante, in conditiones, ut tum erant res Romanæ, ſatis honeſtas, inter quas ex erant præcipuæ, ut primo Pontifex Cardinalem Chiſium in Gallias officii cauſſa mitteret, ut Corſicorum militum facinus a Pontifice ipſo amoliretur, palamque declararet, neque Pontificem, neque ex ejus Familia quemquam audacis illius facinoris participem fuiſſe. Secundo gentem Corſicam incapacem fore denuntiandam quæ Summo Pontifici impoſterum deſerviret: denique pyramidi e regione ſtationis militum Corſicorum extollendæ proſcriptionis ipſorum decretum inciſum iri. Hic fuit exitus acerrimæ concertationis.

Itaque reconciliatis animis, non arma depoſita, quæ Cæſari tradita ſunt ad ſuſtinendum impetum Turcarum, qui magno, ſi unquam, apparatu in Hungariam irruerant. Saluti fuere Galliæ cohortes, quæ barbaros jam pene victores ad flumen *Rab* (ita incolæ appellant) objecto pectore ſtrenue ceciderant, debellandos ea die certe, ſi in cæteris idem ardor adfuiſſet. Caſtrenſem ditionem, qua Innocentius X. Odoardum Parmæ & Placentiæ Ducem, ut ejus creditoribus ſatisfieret, judicum decreto ſpoliaverat, niſi infra octo annos æs alienum diſſolveret, elapſo tempore & conditione non impleta, Cameræ Apoſtolicæ, omnibus ſacro Conſiſtorio ſolemniter actis, adjudicavit, & Conſtitutioni Pii V. de non alienandis bonis Eccleſiæ ſubjecit. A quo propoſito tamen illi recedendum fuit, ut ineundæ paci cum Gallorum Rege, mox commemoratæ, via aditusque ſterneretur.

Gliſcente An. 1664. apud Hiſpanos præſertim controverſia de Immaculata Virginis Deiparæ Conceptione, & niſi periculo obviam iretur, in grave aliquod diſſidium eruptura, Epiſcopus Placentinus a Catholico Rege ad Urbem allegatus ab Alexandro poſtulavit, ut recepta omnium pene Ordinum conſenſu opinio Virgini favens Pontificio Oraculo ſanciretur. Alexander poſtquam ex omni Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, & tum veterum, tum recentiorum Theologorum monumentis eam quæſtionem, ut erat in rebus theologicis apprime verſatus, diu diligenterque expendit, tota re cum viris in Urbe doctiſſimis neutri partium addictis communicata, Conſtitutionem per ſe compoſuit, ediditque, in qua abſtinuit quidem a referendo inter dogmata fidei articulo Immaculatæ Conceptionis, ſed ſe in hanc ſententiam valde propenſum oſtendit, & priorum Pontificum decreta illi faventia non confirmavit ſolum, ſed etiam in multis auxit, graviſſimis propoſitis pœnis, ſi quis adverſus eam ſententiam diſputare, vel aliquo modo diſſerere auderet.

Quinque propoſitiones ex libris Janſenii excerptas, & ab Innocentio X. Conſtitutione damnatas, quam ipſe confirmaverat, cum non deeſſent, qui callida interpretatione tueri conarentur, novo edicto an. 1664. repreſſit, & re explicata diligentius, omnem cavillandi occaſionem præcidit, compoſita etiam Formula, quam ii qui Epiſcopatum, vel aliquam aliam Eccleſiaſticam dignitatem conſequi vellent, jurejurando complecterentur, ut narrabimus. Qua re renaſcentis mali reliquias ſi non plane extinxit, ſaltem fregit, debilitavitque, regia præſertim authoritate cum Pontificia conſpirante. De ceteris ab Alexandro VII. editis decretis adverſus mollioris Ethices vindices, & Chriſtianæ doctrinæ corruptores in peculiari diſſertatione de erroribus ſæculi XVII. & XVIII. diſſeremus.

Juvabit modo eorum meminiſſe, quæ Alexander Romæ geſſit, quæque ejus memoriam magis magiſque perennarunt. Urbem multis in locis veterum ædificiorum prominentiis, & viarum anfractibus informem, atque incommodam, miro artificio, ac levi civium impendio, ad laxiorem ſplendidioremque formam redegit. Pantheon, clariſſimum veteris Romæ templum a M. Agrippa conſtructum & a Bonifacio IV. R. P. Beatæ Virgini dicatum, cum e via publica ad illud per multos gradus deſcenderetur, egeſta humo detexit, & inſignem illam porticum, & raræ magnitudinis columnas, antea ſemiſepultas, in lucem protulit, deterſo a ſordibus & a tabernis rerum venalium foro illi adjuncto. Forum etiam, in quo erecta eſt Columna Antoniana, & illud, quod adjacet Ædi S. Callixti, horridum antea & incultum, ad magnum ſplendorem traduxit. Ædes B. Mariæ de populo, Beatæ Mariæ de pace, pluraque alia tum ſacra tum profana loca inſtauravit, exornavitque. Vetera præſertim monumenta, ut erat antiquitatis amantiſſimus, ab interitu quantum licuit vindicavit. In his C. Ceſtii Epulonis Sepulcrum ad Portam Trigeminam, quod ſitu ac vetuſtate collabebatur, ingenti ſumtu reſtituit.

Archigymnaſium Romanum, a Leone X. inſtitutum, toto ambitu perfecit, in eoque egregii operis ædem in honorem S. Ivonis ab Innocentio X. inchoatam abſolvit, & Bibliothecam omnium librorum genere inſtructam, ingenti aula, ac thecis magnifice extructis publicæ commoditati aperuit.

Deſtinaverat & virorum collegium inſtituere litterarum laude præſtantium, ex omnibus Chriſtiani Orbis Provinciis legendorum, prout quiſque fama atque ingenio clarus eſſet. Horum opera & conſilio uti volebat in definiendis fidei controverſiis & retundendis Romanæ Sedis hoſtibus, quibus conficiendis eorum Theologorum opera idonea non eſt, qui Scholaſtica tantummodo delectantur. Statuerat ad hoſce viros liberaliter alendos, collegio attribuere reditus Monaſteriorum, quæ ſpectatæ religionis, atque induſtriæ olim referta, collapſa tunc diſciplina a priſtinis moribus defecerant: & ex eorum virorum numero illos, qui diu probati merito & ſapientia eminerent, ad magiſtratus ampliſſimos & primos Eccleſiæ Romanæ honores atque dignitates provehere. Verum dum in eo erat, ut operi manum admoveret, ſubito coorta tempeſtate illud in aliud tempus rejicere coactus, ubi reddita ſerenitas eſt, conflictari morbo cœpit non minus acerbo, quam diuturno, ex quo decedens egregii facinoris gloriam naſcituro melioribus annis Pontifici occupandam reliquit.

Prope Hortos Vaticanos, novo atque admirabili artificio erexit monetariam officinam, in qua incidentium aquarum vi rotas aliaque inſtrumenta impellente, cujuſvis moduli generiſque pecunia, magno temporis operæque compendio ſignaretur. Peramplum ædificium familiæ Pontificiæ commoditati, & Palatii ornamento a fundamentis extruxit in Quirinali. Palatium item Caſtri Gandulphi ad lacum Albanum, quo ſecedere ad animi remiſſionem Majo & Octobri menſe Pontifices ſolent, non ſolum auxit, ſed etiam longe commodiorem fecit, & ad regiam magnificentiam perduxit. Erexit in eodem Caſtro dedicavitque Ædem S. Thomæ de Villanova, a ſe recens inter Sanctos relati, magnifice ſplendideque pro illius loci conditione extructam. Aliam pari elegantia, ac ſplendore Ariciæ Chiſiæ gentis oppidi B. Mariæ in cælum Aſſumptæ dedicavit, nec procul ab oppido Ædem B. Mariæ Gratiarum totius Latii religione cultuque celebrem inſtauravit exornavitque. S. Petri Cathedram a duobus Græcæ, totidem Latinæ Eccleſiæ Doctoribus ſuſtentatam ex ære, opus molis & impenſæ magnitudine mirandum, in Apſide Templi conſtituit. Scalas, quæ a Porticu S. Petri ad Aulam Regiam ducebant, anguſtas antea & obſcuras, tantique Templi majeſtati parum conſentaneas, incredibili artificio amplificatas, atque illuſtratas in ſummam magnificentiam, elegantiamque convertit. Navale ad Centumcellas, ne Sedes Apoſtolica exterarum triremium, quas ingenti pecunia, nec ſine difficultate comparabat, in poſterum indigeret, inſtituit, omnibuſque earum conſtructioni neceſſariis liberaliter inſtruxit. Portum vero ipſum temporis & maris injuriis labefactatum, magnis jactis molibus & vinculis circumjectis inſtauravit, atque conſtabilivit.

Volumina litterarum, quæ de rebus graviſſimis ad Sedis Apoſtolicæ jura, authoritatemque, ac totius rei Chriſtianæ ſtatum ſpectantibus ad Nuntios alioſque Apoſtolicos Adminiſtros, quæque ab his ad ipſum Pontificem ſcribuntur, cum nullo certo loco antea aſſervarentur, ſolerentque Pontificum conſanguinei ea volumina, animam agente Pontifice, ad lares paternos, quaſi hæreditaria comportare, ex variis familiis Pontificiis ſingulari ſtudio expiſcatus, in unum collegit, & nobili extructo Archivo in Palatio Vaticano ibi omnia eleganter, & ordinate diſpoſuit, magno ſucceſſoribus ſuis documento, ut idem ipſi curent. Eadem ratione conſuluit actis monumentiſque Sacrarum Congregationum, quæ antea ab earundem Congregationum Secretariis domi privatim habebantur, magna plerumque incuria, erectis pro numero Congregationum Archivis. Omnia in iis reponi juſſit, & in poſterum aſſervari.

Bibliothecæ Vaticanæ adjunxit celebrem illam Ducum Urbinatum, magna manuſcriptorum Codicum copia refertiſſimam, cujus jacturam Urbinatibus large rependit. Aliam vero impreſſorum librorum Bibliothecam eorundem Ducum, quæ Urbaniæ in ſitu, atque inter blattas jacebat, compenſato pariter civium damno, Archigymnaſio Romano donavit. Neque inter hæc publica Urbis ornamenta oblitus eſt patriæ ſuæ, in qua & Cathedralem Eccleſiam diſjectis domibus illi adjacentibus, foro amplificato, & aucto numero Miniſtrorum, auguſtiorem effecit; & ædem Monialium de Refugio, quam olim Aurelius Chiſius a fundamentis excitarat, Lunenſi marmore ornavit.

Thomam de Villanova Hiſpanum, Archiepiſcopum Valentinum, in Sanctorum Canonem retulit; *indulſitque, ut Dei ſervus Franciſcus de Sales olim Epiſcopus Genevenſis in poſterum* Beati *titulo nuncuparetur; ejuſque corpus & reliquiæ venerationi fidelium exponerentur;* fuit autem iſta prima ſolemnis Beatificatio, quæ

facta

facta fuit in Baſilica Vaticana, expletaque die 8. Januarii an. 1662. Officium Subdiaconorum Apoſtolicorum in Sacello Pontificio, quod nullo perſonarum delectu venale erat, abolevit, eoque miniſterio inſignivit Sacræ Rotæ Auditores, tributo colore violaceo, & ſportulis palatinis. Tribus præcipuis Urbis Baſilicis in Sacello Pontificio locum dedit, ſingulis ſingularum Canonicis Sacro Pontificio miniſtrare juſſis: quos propterea Prælatorum inſignibus, & familiaritate Palatii exornavit. Cardinalibus vero atrata veſte, qua in ſuorum funere utebantur, cum id parum e tanti Ordinis dignitate videretur, interdixit. Cum in impetranda condonatione pecuniæ, quæ pro expeditione Eccleſiarum & Monaſteriorum Conſiſtorialium, Sacro Cardinalium Collegio, & Cancellariæ Apoſtolicæ Officialibus debetur, privatorum jura, qui in hujuſmodi expeditionum partem veniunt titulo oneroſo facile læderentur potentiorum commendatione, nova inſtituta forma ſuffragiorum, publicæ privatæque indemnitati conſuluit. Multiſque aliis cum ad ornatum Urbis, tum ad Chriſtianæ Reipublicæ utilitatem, diſciplinamque in Pontificatu præclare geſtis, ſenium morbo, quo jam diu vexabatur, poſt diuturnos acerbiſſimoſque cruciatus, invicta animi fortitudine toleratos extremum diem obiit die 22. Maji an. 1667. cum multo prius, idibus videlicet Aprilis, ſacro Cardinalium Collegio pia ac diſerta pro more ſuo oratione, Sedem Apoſtolicam commendaſſet, eoſque ut virum Eccleſiæ tam difficili tempore regendæ idoneum deligerent pluribus cum lacrymis hortatus, obteſtatuſque eſſet. Nocte inſequenti delatus, de more ad S. Petri in temporario tumulo non multos dies ſepultus eſt, novendialibus Exequiis ejus animæ perſolutis, quas Auguſtinus Favoritus debita laudatione eſt proſecutus.

Statura fuit paullo infra mediocrem, colore ſubpallido, facie oblonga, nigro ac protenſo capillo, vix extrema ætate leviter albicante. Summa illi inerat oris ſuavitas & dignitas, ad amorem venerationemque conciliandam idonea; magna eloquentia, non ventoſa & ad oſtentationem facta, ſed rerum potius quam verborum, gravis, perſpicua, æquabiliter fluens, preſſo au majeſtatis pleno dicendi genere, qualis in ſacro Eccleſiæ ſenatu verba facturom Principem decet. Cui accedebat pronuntiatio excellens, rotunduſque vocis ſonus pergratus auribus; quamquam enim vitio humidioris cæli Monaſterienſis dentium morbo contracto, ii quoque tandem excidiſſent, quorum loco ſuppoſititii alligabantur, nullum tamen in efferenda moderandaque voce ſenſit incommodum. Latine loquebatur ex tempore tam proprie, tamque dilucide, ut nemo meditate limatius ſcriberet. Non tamen in verborum delectu ea erat religione, ut nonniſi Auguſti ſæculo probatis uteretur, ſi poſſet aliis commodius ſententiam ſuam explicare: ridebatque nonnullos cæteroquin claros Scriptores, atque in his Petrum Bembum, & Paulum Jovium, qui ut ſignificent res in artibus, vel in Republica noviter inventis, ineptis circumlocutionibus utuntur, ne proferant voces novas, quibus tamen ii ipſi uterentur ſi viverent, quos ſe imitari gloriantur. Sermones familiares lepide ac facete dictis, ut erat acuto, ac amœno ingenio, mirifice condiebat. Hiſtoriolas vero & apologos, pro re nata, aliquando referebat tam appoſite, tantaque oris ac verborum feſtivitate, nihil ut audiri poſſet argutius. Animo, ſi quis unquam, magno & erecto fuit, qui nulla fortunæ injuria, nullis tempeſtatum fluctibus debilitari poſſet, nedum frangi. Quod cum multis iñ rebus, tum maxime in horribili illa Gallici motus procella apparuit, in qua plane conſternata Urbe, & conſtantibus etiam viris extrema metuentibus, hilari tamen & pacato ſemper vultu conſpectus eſt Alexander, quamvis de avertendo periculo dies nocteſque cogitaret. Tantæ autem animi magnitudini conjunctus erat etiam in illo fortunæ faſtigio, ingenuus quidam pudor cum lacte hauſtus, qui non ſolum in ejus ſermone, & moribus, ſed in vultu quoque & oculis eminebat. In æſtimandis ingeniis, & introſpiciendis animis percallidus, certum de unoquoque judicium ferebat. Machinas primo congreſſu detegebat, ſi qua fraus ſubeſſet ſtatim ſentiens. Nec quicquam pernicioſius negotiorum ſucceſſibus habebatur, quam ſi quis ad Alexandrum aulico artificio inſtructus accederet. Ad ſe adeuntes humaniſſime excipiebat, cum iiſque ſermones habens, ita loci, in quo erat, majeſtatem, vultus atque orationis comitate temperabat, ut ſimul etiam urbanitatem privati hominis, liberaliter educati, & mutua civilis vitæ officia colentis agnoſceres. Quo fiebat, ut nemo ab eo triſtis diſcederet, quamvis non deeſſent, qui nimium ſibi de ea honoris ſignificatione blandientes, primo de rebus ſuis bene ſperare, optimi Principis virtutes in cælum ferre, nihil eo humanius poſſe fieri, nihil liberalius dicere; deinde vero ubi eorum votis plerumque inſanis eventus non reſponderet, in indignationem ſpe verſa, inanibus promiſſis oneratos & deluſos ſe quererentur. Erat autem ſicuti ad humanitatem, ita ad iracundiam vehementer pronus. Illam ad ſupremum vitæ ſpiritum conſtanter retinuit; hanc ab adoleſcentia virtute & conſuetudine ita perdomuit, ut in magna etiam iraſcendi neceſſitate, nec minori ulciſcendi copia, pacatum animum præ ſe ferret. Pietate ſumma fuit, cibi abſtinentiæ, macerationi corporis, ſacrorum librorum lectioni ab ineunte ætate aſſuetus. Idque Lauræ Marſiliæ Matri ſuæ referebat acceptum, de qua illud aliquando per jocum memorabat, quod ut puerum in libelli de Imitatione Chriſti lectione exerceret, hortata eſt ad ejus latinam verſionem, quaſi italice ſcripti ab Authore, ſpe propoſita ingentis lucri a Tranſalpinis hominibus, unde ſibi plorimos libros, quorum jam tum erat percupidus, compararet. Qua ſpe lactatus Fabius, incredibili ſtudio provinciam occupavit, & ad exitum brevi perduxit, ſero egregia fraude intellecta. Franciſci Saleſii virtutes & ſcripta præ cæteris coluit, ejuſque monita fideliter animo imbibit, & pro vitæ regula habuit. Ex quibus illud identidem inculcabat: nihil petendum: nihil recuſandum. Cumque magni nominis Præſul conqueſtus alicubi eſſet, primam quidem ejus dicti partem in poteſtate ſua eſſe, ſeque ei libenter jam pridem ſatisfacere; alteri vero, quæ eſſet in Pontificis poteſtate, ſatisfaciendi nullam adhuc præbitam ſibi occaſionem, ubi id reſcivit Alexander, renuntiari illi juſſit: ad duo Saleſianæ ſententiæ membra addendum eſſe tertium, quo præcipitur: nihil dolendum. Hunc tamen Præſulem non multo poſt egregio munere, & reditu Eccleſiaſtico liberaliter exornavit.

Litteratos viros plurimi fecit, eorumque conſuetudine quotidie utebatur pomeridianis horis, ſomni impatiens, etiam æſtate ſumma. Frequentiores aderant Lucas Holſtenius, Bibliothecæ Vaticanæ cuſtos, Leo Allatius Chius, Holſtenii in Bibliotheca ſucceſſor, Hilarion Rancatus Mediolanenſis, linguarum Orientalium notitia præcipue illuſtris, Sfortia Pallavicinus S. J., Franciſcus Vethenius ejuſdem Sodalitatis, Natalis Rondininius Brevium ad Principes Secretarius, Franciſcus Neglius Florentinus Archiepiſcopus, Rondinini deceſſor, & poſtea ſucceſſor, Joannes Bona Ciſtercienſis Ordinis, aliique. In horum igitur virorum conſuetudine Alexander ſubſicivis horis animi remiſſionem quærebat, de re litteraria ſermones conferens quæcumque ſe materia offerret, ut etiam ad Oratorum ac Poetarum delicias aliquando deſcenderent. Frequentiores tamen ſermones habebantur de ſacra hiſtoria, veterique Eccleſiæ diſciplina, quam paulatim inſtaurare, ſi per temporum difficultatem licuiſſet, magnopere cupiebat, quemadmodum & alias facultates, ac præſertim bonas litteras, quas non ſolum a veteris Latii gloria excidiſſe, ſed a ſuperioris etiam ſæculi laude in dies magis magiſque excidere prædicabat. Sed ratio temporum ſapientem Principem cogitare potius coegit de tuendæ Reipublicæ ſalute, quam de amplificanda dignitate. Antiquos Codices magno ſtudio conquirebat, nulluſque fuit tam barbarus exoletuſque character quem non adſequeretur. Ab his magna cum voluptate plura colligebat ad illuſtrandam obſcuriorum temporum eruditionem, illam præſertim, quæ populorum ſtatum, ac mores, & familiarum originem continet. Poeſim, in qua magna cum laude floruerat, & cujus ſtudia, ne inter graviores quidem curas jam major natu unquam dimiſerat, poſtquam ad Pontificatum pervenit, in honore quidem habuit, magnis etiam ingeniis ad eam excolendam præmio excitatis, ſed ipſe nunquam perrexit excolere, ultimaque ejus carmina fuerunt viginti hexametra, quæ e Comitiis Vaticanis ad Ferdinandum Furſtenbergium jocabundus ſcripſit elegantiſſime de forma & ſtatu Comitiorum. Tanta erat ejus animi tranquillitas, dum cæteri, vel ſua vel amicorum cauſſa, aſſiduis contentionum & cupiditatum fluctibus jactabantur. Bis annis ſingulis, Majo ſcilicet & Octobri menſe ad Caſtrum Gandulphi prope lacum Albanum ſecedebat, modico apparato, non tam ad animi ſui remiſſionem, quam ut Aula univerſa ejus exemplo poſſet libero a curis animo ruſticari, atque inde ad urbanos labores vegetior redire. Dolebat ſæpe innumeras graveſque curas Pontificatus, minime diſſimulans prioris vitæ deſiderium: onus ſe Æthna gravius ſuſtinere, impoſitam ſibi ſollicitudinem omnium Eccleſiarum, duram ſcilicet, ſpecie honoris ampliſſimi, & miſeram ſervitutem. Cardinalibus vero recurrentem initi Pontificatus diem gratulantibus reponere ſolebat Virgilianum illud *Dies quem ſemper acerbum, ſemper honoratum (ſic vos voluiſtis) habebo*. Cæterum ſicuti ad Pontificatum invitus acceſſerat, ita eo ſemel ſuſcepto Chriſtianæ rei procurandæ aſſidue intentus, nihil omittebat, quod ad officii ſui munus pertinere arbitrabatur. Veteres amicos, qui tamen pauci ſupererant, ſingulari benevolentia complexus eſt, præſertim Cardinalem Julium

Sachet-

Digitized by Google

Sachertum, Volumnium Bandinellium, & Sfortiam Pallavicinum. Multos etiam concives ſuos peramanter excepit, & pro ſuo quemque merito ornavit. Nam ubi publica munera conferenda erant, nefas dicebat, aliorum haberi rationem quam qui eſſent eis gerendis idonei, & merito fideque inter competitores eminerent, illud Hannibalis uſurpans, quod eſt apud Ennium: *Hoſtem qui feriet, mihi erit Chartaginenſis princeps*; qui ſecus feciſſent, peſſum Rempublicam dediſſe. Quem tamen errorem tanto in Eccleſia deteſtabiliorem eſſe, quanto is principatus & originis dignitate, & poteſtatis magnitudine cæteris anteiret. Valetudinem neque neglexit, neque diligenter curavit. Quamquam enim initio Pontificatus in familiam ſuam adſciverit Mathiam Naldium Senenſem, inſignem Medicum, hujuſque artis ſtudium e primario Piſanæ Academiæ ſuggeſtu profitentem; id tamen potius tribuit veteri amicitiæ, ac multiplici Naldii eruditioni, qua menſam Pontificiam poſt ſacram lectionem oblectaret, quam ulli tuendæ prorogandæque vitæ deſiderio. Somni cibique parcus, in veſtitu omnique alio cultu munditiem & decorem, non affluentiam, aut pompam amabat, media ſemper incedens via, ut in neutram partem conſpici poſſet. Pecuniæ publicæ parciſſimus, cum ſuæ ante Pontificatum perliberalis fuiſſet, animo agitabat ingenti ære alieno Sedem Apoſtolicam liberare; ſed aliæ ſuper alias cumulatæ calamitates præclaro conatui interceſſerunt. Deteriorem tamen propterea non reliquit ærarii conditionem, ſicuti apud ejus curatores in confeſſo fuit, ut conjici hinc poſſit, quam lætam Pontificatus ſui memoriam relicturus fuiſſet Romanis, ſi in meliora tempora incidiſſet.

Hi certe non gravem in Alexandri obitu mœrorem conceperunt, Mariumque Chiſium, ceteroſque Pontificis Nepotes injuriis onerare non dubitarunt, quod ipſis Rempublicam adminiſtrantibus nova veteribus addita vectigalia perferre compulſi fuiſſent. Summæ tamen prudentiæ, æquitatiſque, qua imperavit, tum ſplendida exhibuit documenta, cum peſte annonæque inopia ingruentibus, gentes ſibi concreditas quoquo modo fovit ac juvit, maluitque iis, quas enarravimus, conditionibus cum irato Rege Galliarum pacem inire, quam cives militari licentiæ atque furori permittere. Cardinali Sfortiæ Pallavicino jam jam moriturum Alexandrum ſyngrapham tradidiſſe, in qua ſui hortabatur ſucceſſorem, ne Caſtrum & Roncilionem Duci Parmenſi reſtitueret, contra ac fuerat Piſis conventum, fama non mendax fortaſſe retulit. Revera cum Ranutius II. pro horum recuperatione locorum octingenta ſupra quindecim ſcutorum millia Romæ depoſuiſſet, qui hæc nomine Pontificis reciperet nemo inventus eſt; compulſuſque propterea Dux ipſe fuit, ut ſua jura tueretur, publice proteſtari, Regiſque Galliarum fidem implorare, ut data illi ſibique in Piſana Concordia fides ſervaretur, uti poſtea contigit.

C L E M E N S IX.

FACTURUM me operæ pretium arbitror, ſi Clementis IX. mores reſque geſtas perſcribam, quippe qui regnandi ſapientia, & ſtudio in litteras bonaſque artes nemini conceſſit. Obruuntur ſæpe hominum interitu, & oblivione poſteritatis extinguuntur vita, mores, factaque eorum, per quos partum auctumque imperium eſt; bonæ leges, præclara inſtituta, ardens ſtudium excitandi homines ad laborem & gloriam immortalitati commendata eſſe videntur. Ex quo fit, ut perpauci Romam adeuntes de factis inquirant aut Gregorii VII., aut Bonifacii VIII. cum omnes ſcire cupiant, quid geſſerit Leo X. qua ratione tot ornamenta Urbi comparaverit, & illa lumina omnis præclaræ artis atque doctrinæ aut genuerit, aut provexerit. Profecto haud in dubium revocari poteſt, ſi Principibus propriarum rerum tanta cura eſſet, quanto ſtudio aliena aut parum, aut nihil profutura petunt, quin magis regerent caſus, quam regerentur, & melius famæ ac gloriæ, populorumque, quos ſibi divina Providentia regendos dedit, proſperitati eſſent conſulturi. Hac mente Roſpilioſum fuiſſe, facile ex ejus hiſtoria apparebit. Quapropter illo imperium capiente non ſpem modo ac votum felicitas publica, ſed ipſius voti fiduciam ac robur aſſumpſiſſe videbatur. Non licuit illi tamen niſi pauca ob vitæ brevitatem perficere; præterquam quod nemo ignorat eam eſſe rerum humanarum naturam, ut tardiora ſint remedia quam mala; & ut corpora lente augeſcunt, cito extinguuntur, ſic ingenia ſtudiaque oppreſſeris facilius quam revocaveris. Reliquit ſane præclara exempla, quæ ſucceſſores imitarentur; & nomine ipſo tanti Pontificis admonentur omnes illius geſta, ut ad ſui temporis gratiam, ſic ad memoriam ſpectare debere poſteritatis. Quod ſi reputaveris, quibus temporibus Pontificatum maximum adeptus eſt, eo magis ipſum laude dignum judicaveris, quod Reipublicæ partes unus omnes conſilio, cura, providentia, complexus ſit; quodque egregiis viris gloriæ virtutiſque flammam in pectore accendere curaverit. Plena erant diſputationum in Theologia, partiumque ſtudium omnia permiſcebat; ipſa Religio armaverat ſe contra Philoſophiam, ubi hæc diuturnam poſt ſervitutem extollere jam caput, & aliquando recreata ſe erigere debebat; in adminiſtratione Reipublicæ non erat populo conceſſa libertas, ut quod vellet ſuarum rerum faceret, non certæ leges, cum omnia plerumque ad unius paucorumque arbitrium collata eſſent; ſcientia morum novis quotidie errorum monſtris contaminabatur; dominabanturque homines, quos ad falſas & turbulentas opiniones, & ſuperſtitiones pene aniles excitandas natos dixiſſes. Oratores Chriſtiani totos ſe tranſtuliſſe videbantur ad turgidum & inane orationis genus, ad inverecundas allegorias atque metaphoras, omninoque ignorabant, quid ſimplex ratio veritatis exigat, ut ſe in hominum animos inſinuare poſſit: ipſi ſæpe ex Ovidio & Virgilio ſuorum dictorum teſtimonia producebant; contra ea cauſſarum patroni diſputationes ſuas SS. Auguſtini, & Hieronymi ſententiis confirmabant. Nihil dico de poeſi, quæ ut eloquentia omnem colorem ſuum & ſuccum miſere perdiderat. Iiſdem ineptiis, fucoque puerili, quibus humaniores litteræ, infici cœperunt pictura, architectura, ceteræque ſimiles artes; & nemo in his mediocriter verſatus ignorat Borrominium, magni ceteroquin ingenii architectum, cum Marinio quodammodo comparari poſſe. His adde malis, quod ambitio atque avaritia magis quam antea animos hominum exercebant, quibus dominantibus, minime probitate & induſtria, ſed divitiis & ſumptibus inter ſe contendebant; non virtuti honos; non divitiis & potentiæ modus; & plerique ad magiſtratus gratia & largitionibus potius quam bonis artibus nitebantur. Sed piget pluribus præteritorum malorum memoriam repetere; quod nimio ſtudio aut reprehendendi eos qui peccavere, aut laudandi illos qui remedia attulere, dictum videri poteſt. Itaque quod ſuſcepimus aggrediamur.

Piſtorii Etruriæ in urbe nobili & perantiqua ortum habuit Clemens, qui tum Julius nominatus eſt, V. Kal. Februarias an. a reparata ſalute MDC. patre Hieronymo, matre Catharina Roſpilioſis. Ac de hujus gentis nabilitate ac ſplendore, deque rebus a majoribus geſtis, quoniam illæ ſunt a noſtræ Civitatis hiſtoriarum Scriptoribus litterarum monumentis conſignatæ, minus multa arbitror recenſenda. Satis mihi erit commemoraſſe Thaddæum Mediolanenſis filium optime de patria meritum, a qua cum equeſtrium pedeſtriumque copiarum accepiſſet imperium, anno MCCCXXX. pro defendenda arce Montis Catini ſtrenue cum Florentinis pugnavit; Joannem, qui cum duceret copias Florentinorum & Piſtorienſium, qui Martino V. favebant, Urbem Veterem, Narniamque illius nomine cepit; Battum, ſeu Joannem Baptiſtam, qui caſtra Gallorum adoleſcens ſecutus, in bello Mirandulano ſingularia virtutis indicia edidit, cujuſque opera adeo æſtimata fuit in bello Parmenſi, quod a Paulo III. P. M. geſtum eſt, ut illo confecto Claſſi Pontificiæ præfectus delectus fuerit. Ac non minus illuſtres homines tulit Gens Roſpilioſia, qui artes pacis comites otiique ſocias coluerunt, quos ad imitandum ſibi propoſuiſſe vel a teneris annis oſtendit Julius. Primum ejus induſtriæ curriculum domi fuit, alterum in Seminario Romano apud Jeſuitas, tertium Piſis, ubi per quinquennium magnum ſtudium, multamque operam in Philoſophiam, Theologiam, ac utrumque jus contulit. Honores vero illos, qui ampliſſimi, confecto ſtudiorum curſu, decerni ſolent, Piſis conſecutus eſt an. MDCXXIII. cum antea hoc ipſo anno docuiſſet e ſuperiori loco in eadem Academia Philoſophiam, extraordinarii, ut loquuntur, Profeſſoris munere

Google

nere fungens (1). Ex multis quos habuit Magiſtris Julius tum Romæ, tum Piſis, in primis commemorandos eſſe puto Famianum Stradam & Benedictum Caſtellium, a quorum altero in humanioribus litteris, ab altero in Philoſophia eruditus fuit. Plurimum etiam, dum Piſis fuit, frequentavit Paganinum Gaudentium virum Græcis latiniſque litteris in primis doctum; qui quidem quanti faceret Roſpilioſium maxime epiſtola illa declaravit, qua ipſi opus ſuum *de componendis & evulgandis libris* cum quibuſdam latinis epigrammatibus dedicavit. Talibus doctrinis excultus Roſpilioſius Romam venit, ſperans ſe poſſe in nobiliſſimo orbis terrarum theatro honori velificari ſuo. Et ſane qui illum noverant, omnia ſumma de eodem augurabantur, quod nulla eſſet trium illarum rerum, quibus fere verti dicitur virtus, quarum una eſt in perſpiciendo quid in quaque re verum ſincerumque ſit, altera in turbatis animi motibus cohibendis, tertia in utendo moderate & ſapienter iis, quibuſcum verſamur, in quibus non excellere putaretur Julius. Applicuit vero ſe ad claros & ſapientes viros bene conſulentes Reipublicæ; frequens erat cum Luca Holſtenio, Leone Allatio, Jo. Baptiſta Donio, & Jo. Ciampolo, hominibus ſane doctis, & in primis eruditis, omnibus opinionem afferens fore ſe ſimilem iis, quos ſibi delegerat ad imitandum. Maxime autem ſtuduit ſe in Barberinorum gratiam conſuetudinemque inſinuare, quorum nutu Pontificatum Maximum gerente Urbano VIII. omnia fere adminiſtrabantur, quibuſque ita carus & acceptus fuit, vix ut quiſquam unus uni carior fuerit, quam unus hic univerſis. Secutus eſt etiam Cardinalem Franciſcum, cum ad Galliarum & Hiſpaniarum Reges Legatus miſſus fuiſſet; & quamvis officia omnia obiret diligentiſſime, non tamen, quod plerique omnes Aulici faciunt, reliquum tempus otioſe conſumebat. Nam repetitis de integro ſtudiis, Platonis præcipue, Ariſtotelis, Xenophontis, ac Plutarchi, nec non SS. Eccleſiæ PP. libros ad gubernandam vitam, remque publicam pertinentes, ita ſtudioſe pervolutabat, ut eos in ſuccum ac ſanguinem ſuum converteret, omniaque eorum præcepta in numerato haberet, quibus non ad inanem loquacitatem, ſed ad danda capiendaque de rebus maximis conſilia tempeſtive uteretur. In Hiſtoria quoque, & italica poeſi multum operæ, ac temporis poſuit, qua in poſtrema facultate ſic valuit non tam præceptis & arte quam natura ipſa, ut haud injuria in principibus illius ætatis poetis a Creſcimbenio numeretur. Extant pauca ejuſdem Lyrica (2), in quibus apparet limatum ac prudens Authoris judicium in declinandis ſuorum temporum vitiis, dum tamen floridum ſcribendi genus conſectaretur. Neque minus feliciter Drammaticam, ad quam præſertim ingenii habitu, eductuque ferebatur, excoluit, ſeptemque reliquit drammata, quorum pleraque in Barberinis ædibus maximo apparatu fuere recitata (3). Nihil vero ad illud ſincerum & ſubtile judicium Creſcimbenii laudabilius eſſe poteſt his drammatibus; neque is dubitat affirmare, ſi in vulgus ederentur, per illa facile intellectum iri omnes, qui cum Roſpilioſio in hoc poeſis genere contendere vellent (non enim tum Zenus & Metaſtaſius in lucem hominum prodierant) ipſum ſuperaturum. Illorum ornamenta ſunt quidem multa; ſed eminet maxime judicium Poetæ in transferendis artis præceptis ad ſuorum temporum uſus ac mores (4). Nemo ignorat, quantum tribueretur poeſi illo Pontifice, qui ad poetæ gloriam maxime adſpirabat. Et ſi non defuere, qui ſine ulla commendatione majorum illuſtriumque in Rempublicam meritorum hac una poetæ laude ad honores obrepſerunt, quanta ſpe teneri debebat Julius, qui non tam poetica facultate, quam præclaris animi dotibus, & nobilitate ipſa blanda conciliatricula erat opinioni Pontificis commendatus? Inter epiſtolas, quas ipſe dare de rebus ſuis ad matrem ſolebat (patrem enim hominem profecto antiqua virtute non multo poſt quam Romam venerat amiſit) plures inveni, quibus eam doceret de claris erga ſe Pontificis benevolentiæ ſignis, de ſermonibus quos cum illo habebat, de faciIlimis ad ipſum aditibus, idque non ſemel ſibi accidiſſe jucundiſſimum, ut in iis curis, quas Pontifex conferebat ad corrigendos hymnos aliaſque preces, quæ ſunt in uſu quotidianæ Romanæ Eccleſiæ, ad ipſum adjuvandum invitaretur. Deſiderio, quo tenebatur Julius, magis magiſque aucupandæ Pontificis gratiæ neſcio an tribuenda ſit exaggerata laus, quam, edito ſcripto quodam, impertitus eſt poemati Bracciolinii, quod inſcribitur *L'Elezione di Urbano VIII.* In eo quidem multa comparet induſtria, ſed hoc tantum vincit cetera Bracciolinii poemata, quantum hæc poematibus Taſſi & Areoſti concedunt. Hiſce rebus gratia a Pontifice inita, fructus officiorum ſuorum non mediocres conſecutus eſt Julius. Quom fuiſſet anno MDCXXXII. inter Romanos Præſules adſcriptus, eodem anno declaratus eſt Congregationis Sacrorum Rituum a ſecretis. Pœnitentiariæ a conſiliis, & a ſignis fuit. Locatus eſt in eorum cœtu, qui dicitur Viſitationis Apoſtolicæ, declaratuſque Judex *a latere* Legationis Avenionenſis. Liberianæ Baſilicæ Canonicus primum, poſteaque Vicarius factus eſt. Sed nunquam Pontificis beneficia jucundiora, nunquam gratiora Roſpilioſio extitere, quam eo tempore (accidit id anno MDCXXXXI.) quo ad ſcribendas Pontificias epiſtolas, quas Brevia ad principes vocant, accitus eſt. Erant competitores Pallavicinius, Maſcardius, Beneſſius, Conneus, Holſtenius, Achillinius, Villanius, Donius; ſed his omnibus antelatus Roſpilioſius fuit, qui ut liberius recenti muneri vacare poſſet, altero quod ſuſtinebat in Decuria Cardinalium Sacrorum Rituum, ut exſolveretur rogavit. Detulit hoc Pontifex Fachinetio Innocentii IX. gentili, jubens eum & Bononienſes ſuos in magni beneficii honoriſque loco ponere, quod ipſe Roſpilioſio ſuccederet. In magno numero eorum, qui operam ſuam Romanis Pontificibus in difficillimo ab epiſtolis munere præſtiterunt, non auſim Roſpilioſium latine ſcribendi elegantia comparare Bembo, Sadoleto, Antoniano, Boccapadulio, aliiſque, ſi qui præterea ſunt, in hoc genere ſcribendi principibus: ipſe quidem nemini fide, prudentia, dexteritate, atque diligentia conceſſit. Quapropter cum plane officia ſua probaſſet Pontifici, ab eo præter ſpem menſe Martio ann. MDCXXXXIV. declaratus eſt Archiepiſcopus Tarſenſis, miſſuſque ampliſſima & extraordinaria poteſtate Legatus ad Philippum IV. Hiſpaniarum Regem. Non ſane alias exercitatior, majoribuſque in periculis Hiſpania fuiſſe videbatur. Defecerant Catalaunia & Luſitania; domi foriſque teterrima bella aut cum deſperatis civibus, aut cum potentiſſimis hoſtibus; inclinabant res Italicæ ad ruinam; ærarium & provinciæ ſumptibus exhauſtæ; neque tot malis ſperari poterat remedium aliquod ab Adminiſtris, quos nimia Regis indulgentia effecerat potentiæ, aut divitiarum præter modum cupidos, nec bene de Republica ſentientes. Ex his, qui primus numerabatur, cui inſolentia dominatus extulerat animos, & erat incredibili armatus audacia, in exilium ejectus: fremebat populus

---

(1) In Tabulario Academiæ Piſanæ ad an. 1622. & 23.

(2) *Canzone, Sonetti, e Cantata per le nozze di Taddeo Barberini e D. Anna Colonna.* Extant in Libro qui inſcribitur; *Componimenti Poetici di varj Autori nelle nozze &c. Roma nella Stamperia Camerale 1629. in 8. Sonetti, ed Epigrammi per la Cappella Nolfi di Fano* in Libro cui titulus: *Poeſie di eccellentiſſimi Autori in lode della famoſiſſima Cappella del Sig. Guido Nolfi eretta nel Duomo di Fano. Roma appreſſo Guglielmo Faciotti 1625. in 8.* Reliquit in ſcriptis alia plura, quæ edere fortaſſe meditabatur cum iis quæ ſoluta oratione confecit. Leo Allatius in libro, qui inſcribitur *Apes Barberinæ*, hæc commemorat ad Roſpilioſium pertinentia: *Diſcorſo ſopra il Poema di Franceſco Bracciolini inſcritto dell' Elezione di Urbano VIII.* impreſſum cum eodem Bracciolino. *Diſcorſo Accademico ſopra lo ſcoruccio*: extat in libro cujus inſcriptio: *Proſe volgari del Maſcardi. Orationum latinarum volumen. Diſcurſuum Academicorum volumen. Paralello fra la Politica, e la Medicina. Drammi Muſicali con altre poeſie* volumen. His adde Epiſtolas quaſdam. *Lettera tra le memorabili del Giuſtiniani p. 3. p.* 293.

(3) Horum nomina ſunt -- *il Palazzo incantato -- l' Armi, e gli Amori -- la Comica del Cielo -- la Vita umana -- del Male, e del Bene -- S. Bonifazio -- S. Aleſſio --* Vel ab ipſo tempore, quo Piſis Roſpilioſius commorabatur ſtudiorum cauſſa, ingenium propenſionemque ad Poeſim Drammaticam oſtendit. Scriptum quoque invenio actorem bonum fuiſſe, cumque an. MDCXXIV. acta fuiſſet Piſis Lauri Septizonii Fabula, quæ inſcribitur *Roſelmina*, Julius perſonam Edmundi principis belle ſane repræſentavit.

(4) Hæc Creſcimbenius in Hiſtoria Italicæ Poeſis lib. 2. cap. 90. *Fu dunque Giulio da Piſtoja generoſo Cavaliere, e Poeta Lirico de' più dolci, e culti, e leggiadri del tempo ſuo; ed ebbe tale avvertenza nel maneggiare il fiorito ſtile, che nel fervore della luſſuria degl' ingegni ſi mantenne maraviglioſamente intatto da ogni ſtrania e ſconvenevole intrapreſa; come ſi riconoſce da molte ſue Rime, che ſi trovano ſparſe per le Raccolte di queſto ſecolo. Ma nè più nè meno drammaticamente compoſe; al che ſopra tutto inclinava il ſuo genio; e ſeppe ſì bene accomodare al moderno uſo de' Teatri ciò che a ſimile ſpezie di poeſia è preſcritto, che nè prima nè dopo vi è alcuno più guardingo di lui, e di maggior gloria degno e di fama. Se i ſuoi Drammi, che in più Volumi originalmente ſi conſervano nell' Ottoboniana, godeſſer la pubblica luce, la moderna Drammatica poeſia avrebbe anch' eſſa qualche fregio, pel quale doveſſe con ragione gloriarſi, e gareggiare coll' altre ſpezie.*

Digitized by Google

pulus parem, aut majorem pœnam ab aliis expetendam, ſeque ultorem injuriæ, doloriſque ſui fore minitabatur. Rea perturbationi animi, & fortunæ ob publica & domeſtica mala (Iſabellam enim Borbonicam uxorem cariſſimam amiſerat) ſuccumbere videbatur, dolebatque ſpem nullam oſtendi fore aliquando melius ægrotam ac prope deſperatam Rempublicam. Hic ſtatus erat rerum Hiſpaniæ, quando Roſpilioſius Matritum advenit. Illius præcipuæ curæ fuerunt, ut cum ceteras res omnes, tum ingenium noſceret eorum, qui primas in negotiis publicis agebant, in eorum familiaritatem ſe inſinuaret, Regiſque animum ſibi demereretur. Id quidem ſic et ſucceſſit, nullum ut ejus conſilium atque inceptum fruſtra eſſe videretur, ipſeque Rex omnes fere res cum Roſpilioſio communicaret, in amicis haberet, magis magiſque in dies ſingulos amplecteretur, quod non tam ingenii ſolertiæ, quæ in Roſpilioſio magna fuit, quam ſingulari bonitati naturæ aſſignaverim. Tanta porro erat opinio, quam Rex habebat de Roſpilioſii fidelitate, ut nihil valerent invidorum voces ad illam imminuendam, quamquam ſuſpicioni locum aliquem dare Roſpilioſius ipſe videretur ob arctam conjunctionem, quæ ei erat cum Cardinali Mazzarinio perpetuo Hiſpanorum hoſte. Neque litterarum modo commercium inter eos fuit, ſed & munera ſibi invicem mittebant, multiſque certabant officiis. Uterque jecerat fundamenta ampliſſimarum fortunarum in Aula Antonii Barberinii Cardinalis; ſed non eadem utrique via ad eas acquirendas. Vincebat omnes calliditate Mazzarinius; apertum pectus oſtendebat Roſpilioſius: intentum animum alter habebat tanquam arcum ad omnes captandas utilitates; non occurrebat alter fortunæ, ſed eam quieto animo præſtolabatur: ardens Mazzarinius tum amore, tum odio, tum conſcientia, nunquam ſibi imperabat niſi quando expediebat; contra ea Roſpilioſius, tanquam navigium aliquod tranquilliſſimo in mari, cupiditates ſuas moderabatur, & prudentia, gravitate, & officio conſilia omnia regebat: vanus ille, avarus, magno animo, & conſtanter manens in ſtatu ſuo, nullum habuit modum divitiarum & honorum; modeſtus hic, cautus, & ſæpe etiam timidus, ordinem, honeſtatem, & decus ſemper ſervavit. In tanta diſſimilitudine naturæ amicitiam inter eos extitiſſe, mirum videri poteſt. Inita, ut diximus, ſingulari gratia a Philippo Rege, facile fuit Roſpilioſio, quæ difficillima putabantur, explicare negotia. Dolebat tamen ſe non habere induſtriæ ſuæ approbatorem Urbanum VIII., a quo, ſicuti narravimus, legatus miſſus fuerat; & eo magis dolebat, quod non uni Innocentio, qui ſucceſſor ſimul & ultor electus fuerat, ſed aliis, quorum nimia potentia dominabatur in Urbe, ſerviendum eſſe intelligebat. Sed quidquid hi rogarent, facile juſteque ſemper agebat Roſpilioſius; cui nunquam non obverſabatur animo poſſe virtutem ſine præſidio fortunæ, quo contendiſſet labore & conſtantia pervenire. Vehementer tum agitabatur de pace componenda inter univerſos Europæ Principes. Locus opportunus, aptuſque ad diſceptandum de conditionibus viſus eſt Monaſterium, eoque jam convenerant plerique eorum, quibus conficiendi negotii cura commiſſa fuerat. Differebat quotidie ac procraſtinabat Hiſpaniæ Rex ſuorum legatorum miſſionem; cumque magni intereſſet & amicos rei Romanæ eligi, & eos cito legari, id ſcilicet magnopere curavit Roſpilioſius. Ut vero agi res cœpta eſt, non minus ille ſtuduit, ut Sedis Apoſtolicæ dignitati Rex ipſe faveret. Hæc quidem feliciter Roſpilioſio ſucceſſere. Nihilo tamen minus iis conditionibus pax confecta eſt, ut per eas plurimum læſa fuiſſe Catholicæ Reipublicæ jura graviter ſint conqueſti Romani Pontifices, eaſque hactenus recuſaverint. Per idem tempus actum a Roſpilioſio de machinationibus Janſeniſtarum, efflagitatumque, ut Urbani VIII. Conſtitutio, qua Janſenii liber damnabatur, ſolemniter in Belgio acciperetur. Nec deerant, & in his Archiepiſcopus Mechlinienſis, Epiſcopus Gandavenſis, & totum ferme Brabantianum Conſilium, qui acriter ſe ſe huic rei opponerent. Ajebant enim fraudes Jeſuitarum illam extorſiſſe; horum hominum ponderibus examinatum fuiſſe Janſenii librum; contra ipſius Pontificis voluntatem ac juſſa factam auctoris mentionem; eo ſpectare dolos & machinas eorundem, ut e Scholis non Janſenii, ſed ipſius Auguſtini de Gratia Dei doctrina exturbetur: nec dubitare ſe, quin illa Conſtitutio magnas allatura eſſet Belgio perturbationes. Hæc quanquam ex vero multi dici arbitrarentur, vicit tamen Regis animum auctoritas Roſpilioſii, qui quidem obtinuit non ſolum ut Conſtitutio in Belgio (5) promulgaretur, ſed etiam ut Eccleſiæ munera iis denegarentur, qui ipſi ſubſcribere recuſarent. Poſt id petiit Rex a Pontifice, ut diligentius & ſine partium ſtudio Janſenii liber examinaretur, ex quo examine nova rerum origo, novæ molitiones, de quibus non eſt hic dicendi locus. Cum videret Pontifex haud quicquam abnuere Roſpilioſio Philippum Regem, eo magis eminuit ejus animus elatus & acer in expetenda pœna ab Neapolitani Regni Proregibus, per quos ſuorum legatorum aut Eccleſiæ jura violata eſſe dicebat. In his Arcobrigæ Dux, vir notus multis nominibus, ſed præſertim ſeditione Thomæ Anielli, cui cauſſam dediſſe videtur, ſupplex veniam petere coactus eſt ab Æmilio Alterio Legato Pontificio, quod hominem abducere tentaſſet ab illius ædibus, in quas tanquam in aſylum confugerat. Poſtulante quoque Roſpilioſio, privatus munere fuit Beltranus Guerra, Onnatti Comes, præceptumque ſucceſſori, videret ne Pontifici, & Neapolitano Archiepiſcopo juſta querelarum cauſſa ſuppeditaretur (6). Inter tot beneficia, quæ a benevolentiſſimo Rege impertiebantur Roſpilioſio, nullum huic fortaſſe gratius fuit, quam ea largitio, ex qua Liberianæ Baſilicæ Canonicis tria fere millia aureorum quotannis penduntur (7). Qua in re Philippus Soceri Henrici IV. Gallorum Regis ſecutus eſt exemplum, qui Conſtantinianæ Baſilicæ ditiſſimi Sacerdotii jura & reditus donavit. Interim cogitabat Philippus de ducenda uxore, quod vehementer poſtulabatur ab Hiſpanis ad reparandam orbitatem maſculini generis. Duxit autem ineunte anno MDCL. Mariam Annam Cæſaris filiam; & fuit apparatus, fuit ſpecies tali conjuge digna. Illa ſolemnis nuptiarum pompa conſecrata voce & auſpiciis Roſpilioſii fuit, qui quidem nil vehementius optabat, quam ut fructus lætos & uberes hujus conjugii ſibi videre liceret.

Auctus haud multo poſt Rex filia, eam per Roſpilioſium luſtralibus aquis ablutam voluit; quod quidem maxima cum ceremonia, magnificentia, ac ſumtu factum ab eo eſt. In hac tamen cunctæ civitatis lætitia triſtem eum eſſe oportuit ob mortem filii fratris, quem ſecum in Hiſpaniam duxerat, & a quo omnia ſumma expectare poterat (8). Hæc & alia hujuſmodi homo chriſtianus perinde accipiebat, ac ſi a ſummo Parente admo-

(5) Promulgata fuit an. MDCLI. hac clauſula *Sans préjudice des Droits, Privilèges, & coutumes de Flandres*. Edito Edicto, qui nomine Regis Belgio imperabat, hanc clauſulam approbavit, & Archiepiſcopus Mechlinienſis quædam alia addidit, quæ idonea putavit ad defendenda S. Auguſtini de Gratia efficaci dogmata, & Janſenium ipſum. Hinc data Pontifici novarum querelarum cauſſa.

(6) Vide Vol. II. libri, qui inſcribitur: *Teatro Eroico, e Politico de' Governi di Vicerè del Regno di Napoli &c. di Domenico Antonio Parrini*.

(7) Hujus rei monumentum extat in Sacrario ejuſdem Liberianæ Baſilicæ, in quo hæc leguntur:

Clemens IX. Pont. Max.
Hanc Baſilicam
Olim Canonicus & Vicarius
Sancte coluit liberaliter ornavit
Suaque apud Philippum IV.
Regem Catholicum
Nuncius dexteritate & officiis
Annuo trium ferme aureorum millium
Proventu ditavit
Nunc vota pro optimi Principis
Incolumitate renovantem
Bene ſperare jubet
Et inter præcipuas
Pontificatus ſui curas
Paterne fovet.

(8) Hæc Matriti extat memoria in Ædibus Carmelitarum

D. O. M.
D. Hieronymo Roſpilioſio
Patricio Piſtorienſi
Equiti S. Stephani
Cui primogeniti prærogativam
Non tam natura dedit, quam virtus
Pietate in Deum humanitate erga omnes
Prudentia ingenio Litterarum ſtudiis
Et Equeſtribus diſciplinis apprime prædito
Quem vigeſimo ſecundo ætatis anno præreptum
Matritana Curia publico nobilium luctu deploravit
Agnoſcens haud defuiſſe
In adoleſcentiæ flore meritorum ſenium
Non enim annis vivunt mortales ſed factis
D. Julius Archiepiſcopus Tarſenſis
Et in Hiſpaniarum Regnis Nuncius Apoſtolicus
Cariſſimo ex Fratre Nepoti
Hoc amoris ſui Monumentum
Mœſtiſſimus poſuit.

admoneretur, cetera omnia falſa, incerta, caduca, & mobilia, virtutem unam altiſſimis defixam eſſe radicibus. Itaque nemo illo minus fortunæ ſtabilitate confidit; nemo illo magis alienus non dicam a ſuperbia, ſed & ab inſolenti alacritate, quam ſecundæ res ſolent afferre; cumque præclare geſtis in legatione minime exultaret, omniaque ad regis bonitatem referret, extra invidiam, nec extra gloriam erat. Abeuntem ab legatione An. MDCLIII. Rex magnifice laudavit atque donavit. Obtulit etiam ei litteras ad Pontificem, quibus hunc non modo rogaſſet, ſed pene etiam coegiſſet ad adlegendum Roſpilioſium in Cardinalium collegium. Verum hic temporum iniquitatem animo reputans, quibus plerique utebantur ad honores per malas artes potentiæ unius feminæ decus atque libertatem ſuam gratificantes, amantiſſimi regis officia recuſanda putavit. Nec poterat tanto viro grave eſſe vitam privatam agere, cui in ipſa conſcientia recte factorum ſatis magnus laborum fructus inerat. Itaque cum Romam rediiſſet, nec queſtus eſt, nec exprobravit Pontifici, quod nullis donatus eſſet præmiis, quæ dari ampliſſima legatis ſolent. Ubi vero nullam præclaram operam Reipublicæ vidit ſe poſſe navare, contulit ſe ad eas artes, quæ veriſſima ſunt humanæ vitæ ſolaria, in quas dum tota mente incumbimus, nullus fere nobis ſenſus eſt præſentium malorum; quod ita perceptio magnarum rerum incredibili dulcedine animos perfundat, ut qui ea ſe aſſuefecerint, nihil omnino ſentiant temporum indigniſſimorum acerbitatem. Cum iis etiam ſe oblectabat Roſpilioſius, qui & pingendi & ſcalpendi arte maxime excellebant, familiareſque habuit Alexandrum Algardium, Petrum Berettinium, & Franciſcum Albanium, quem ſæpe conſolari debuit & defendere contra malevolorum invidiam. Incredibile enim eſt, quantum ille affligeretur cum audiret quotidie ſe non ſolum poſtponi Reno varietate nobilitateque formarum, Barbierio vi quadam coloris, Zampierio inventionis copia, Lanfranchio pingendi facilitate, ſed infimis pictoribus comparari, & tanquam nimis mollem, enervatum & exanguem reprehendi. Habitabat Roſpilioſius in Exquiliis, idque non tam ſalubritate & amœnitate loci quam amore otii & ſolitudinis. Aberat enim ab Urbe & Aulæ ſtrepitu, & quo propius erat Liberianam Baſilicam, cujus ſervitio jam diu ſe devoverat, eo facilius & copioſius pietati ſuæ in B. V. M. ſatisfaciebat. Interea Innocentius X. mœrore & annis oppreſſus, erat enim octogenario major, diem ſuum obiit. Tanta omnium indignatio in Olympiam ejuſque fautores exarſit, ut non jam ſecretis odiis, ut antea, ſed aperte & palam inceſſerentur, eo uſque ut etiam a pueris e ſchola redeuntibus proditores appellarentur. Neque quiſquam eorum cum excuſatione aliqua mentionem facere poſſet, quin ſibilis & tumultu exciperetur. Inter eos, quos deditos obſtrictoſque habuerat Olympia, fuit Aribertus, Urbi præfectus, vanus ingenio homo, & ex claris inimicitiis conſtantis animi famam appetens. Placuit itaque purpuratis Patribus eum magiſtratu movere, ejuſque in locum cunctorum ſuffragiis Roſpilioſius ſuffectus fuit. Inſignia novæ dignitatis accepturus ad Patres cum exiguo ſervorum comitatu venit, ſive ad priſtinæ fortunæ miſericordiam commovendam, ſive quod probabilius eſt, ad moderationem animi oſtendendam. Mitis Roſpilioſii præfectura fuit, moribuſque magis ſuis, quam populi Romani conveniens. Vigilantiam tamen & diligentiam mirificam præſtitit, quod uno maxime confirmabimus exemplo. Vivebat in Urbe per ea tempora Franciſcus Borrius Mediolanenſis, qui cum antea eſſet in omni vitiorum cœno pervolutatus, repente vitæ ſtatum commutavit, fictéque ac ſimulate loquens & agens adeo homines decepit, ut permulti exiſtimarent quaſi lumen aliquod elucere ſanctitatem illius; ſed interea mens vana & depravata agitando & exquirendo omni errorum genere alebatur, expectabatque tempus opportunum ad illos diſſeminandos. Sed cum intellexiſſet verſari ſe ſine periculo diutius Romæ non poſſe, veſtigia illius perſequente Roſpilioſio, ſolum vertit, neque multo poſt Mediolani virus impietatis ſuæ evomere cœpit. Nullum eſt Chriſtianum dogma tam ſanctum & ſolemne, quod ipſe violare & evertere non tentaverit, multoſque ſane in fraudem intulit. Demum illius perfidia omnis repente apparuit, ſavitque fortuna, cum e manibus Quæſitorum fidei illum eripuiſſet. In Bataviam tanquam in aſylum confugit, medicinamque faciens famam & divitias acquiſivit. Indulgentia Batavorum ferocem, arrogantem, infeſtum eum fecit; quapropter diffidens rebus ſuis, poſtquam in ea provincia plures annos commoratus fuiſſet, ad Germanos tranſivit. Inter hæc ſævitum eſt Romæ a Quæſitoribus fidei in ſcripta, & imagines hominis impudentiſſimi, cum in corpus non poſſent; & Roſpilioſius, qui tum e numero eorum erat, facile in reliquorum ſententiam ivit. Quando hæc acciderunt, ſedebat ad Reipublicæ gubernaculum Alexander VII. qui a ſingulari ſtudio in Catholicam Religionem ineuntis Pontificatus commendationem ducendam putaverat. Senſit illico Pontifex, cujus ſumma erat exſpectatio, huic tuendæ fore opportuniſſimum, ſi opera conſilioque Roſpilioſii in rebus tractandis uteretur. Itaque eum Secretarium, ut vocant, Status (ſummam rerum is adminiſtrat) creavit, neque multo poſt in Cardinalium collegium cooptavit. Utinam ſemper valuiſſent conſilia Roſpilioſii. Neque enim Pontifex in ſummas anguſtias adductus fuiſſet. Sed perſuadere Principi quod oporteret multi laboris erat in magna aſſentantium copia, qui libentius cum fortuna Pontificis, quam cum eo colloquebantur. Principio quo is ad imperium vocatus eſt, raro ſane exemplo oſtendit nolle ſe in familia ſua ſocios poteſtatis authoritatiſque habere, & ſuorum magis quam Reipublicæ rationibus proſpicere. Quod moderationis æquitatiſque documentum magno gaudio, magnoque plauſu acceptum eſt. Sed brevi commotus Pontifex ſenſu & indulgentia in fratrem filioſque ejus, e priſtina ſeveritate atque rigore diſceſſit, omnemque fere poteſtatem in eos tranſtulit. Dignos hac fortuna anteacta vita eos oſtendebat: ſed cum irrupiſſent adulatio, blanditiæ, ſua cuique utilitas, magna apparuit converſio voluntatum. Acribus ſane ſtimulis ſecundæ res animos explorant, & qui fortunam adverſam facile toleramus, felicitate corrumpimur. Hæc ſunt, quæ conturbabant Julium in adminiſtratione Reipublicæ, dolebatque ſæpe plus apud Pontificem paucorum, quam univerſæ Civitatis vocem valere & voluntatem. Sed in magno numero hominum, qui non erant diſſimulanter irati, nemo tam iniquus extitit, qui vel minimam partem earum rerum, quæ minus laudabiliter gerebantur, in Roſpilioſium transferre auſus fuerit. Non enim minus apud eum honeſtas & fides, quam apud alios utilitas valuit, tulitque ſemper & juſtitiæ famam, & conſtantiæ. Quando vero illud ſuum præclarum ſtudium de Republica conticeſcere & obmuteſcere cogebatur, facile homo integer & caſtiſſimus conſolabatur ſe cum bonæ mentis conſcientia. Vivebat tunc Romæ Paulus Cardinalis Gondius, qui, ut erat ſerendæ invidiæ & diſcordiæ mirabilis artifex, in odium offenſionemque non modo Card. Mazzarinii, ſed & ipſius Galliarum Regis incurrerat. Hi pœnas ab eo aut audaciæ, aut temeritatis expoſcebant. Pontifex principio Cardinali favere, poſtea ad ſeveritatem propenſus & recuſantem abdicare ſe Archiepiſcopatu Pariſienſi coacturus imperio videbatur. Miſerebat tamen illius Roſpilioſium, quanquam animus ferox miſericordiam illius minime requirebat, deditque ei conſilia plena prudentiæ & charitatis. Amabat enim hominem clarum natalibus, caſibus, & præſertim ingenio. Sed hic illa rejecit, quod non tam præmiis periculorum, quam ipſis periculis lætus, pro certis & olim partis nova, ambigua, ancipitia malebat. Grata tamen Galliarum Regi fuerunt officia Roſpilioſii, & gratiora quoque accidiſſent, niſi Rex, inſtigante maxime Mazzarinio, & cauſam aliquam ipſo Pontifice dante, quidquid Romanum eſſet averſari videretur. Secuta ſunt illa, quæ ad Janſenium, ejuſque ſectatores pertinebant, in quibus aliorum magis quam Roſpilioſii valuere ſententiæ, utque evenit in conſiliis infeliciſſimis, optima viſa ſunt, quorum tempus effugerat. Profecto quæ in hac re geſſit Alexander, multum Eccleſiæ Gallicanæ pacem turbarunt. Plurimis vero opem Roſpilioſii in magna rerum perturbatione implorantibus reſpondit ille, rem ſuæ poteſtatis non eſſe, expectandaque meliora tempora, dum remitteretur intoleranda potentia Jeſuitarum, qui clamabant Chriſtianam Rempublicam deleri, ſi omnia ex eorum voluntate non fierent. Hæc infringere putabant aliqui gloriam Roſpilioſii. Ipſe vero qui intelligi volebat neque temporariam, neque callidam eſſe prudentiam ſuam, non florentibus ſe venditavit, ſed afflictis quantum potuit ſuccurrit, ſtudiumque veritatis retinuit. Id etiam ex iis conjici poteſt, quæ dixit, ſcripſitque pro defenſione Petri de Marca, cujus fama omni maledictorum genere oppugnabatur. Tantum porro tribuit teſtimonio Roſpilioſii Baluzius, ut non poſſe melius conſuli cariſſimi præceptoris famæ & gloriæ putaverit, quam ſi in medium proferret litteras, quibus Cardinalis ampliſſimus mortem ejuſdem de Marca deflebat (9). Huic innocentiæ defendendæ cupiditati adjungebatur ſtudium doctrinæ; nam quo magis

(9) En litterarum exemplum, quas Roſpilioſius dedit ad Samuelem Sorberium pridie Kalendas Auguſti MDCLXI. „Quanto mœrore me affecerit luctuoſus obitus Illuſtriſſimi, „ac Sapientiſſimi Præſulis *Petri de Marca*, vel ex propria

in illa quis excellebat, eo vehementius iis temporibus exagirabatur. Magnificum illud quidem, & purpuratis Patribus maxime glorioſum, honori dignitatique favere hominum ſtudiis litteriſque deditorum; & nunquam non commemorandum Roſpilioſii exemplum, ad cujus gratiam atque amicitiam omnes ii receptum habebant, quos ingenii præſtantia decorabat. Ipſa ejus domus commendabat ad opinionem & innocentiæ & doctrinæ omnes, qui illam frequentabant, celebrabaturque quotidiana amicorum aſſiduitate atque frequentia. Neque ſolum in vivos, ſed etiam in mortuos officia amicitiæ diligenter ſervabat Roſpilioſius; cui rei indicio eſſe poſſunt, quæ geſſit ad quædam ſcripta colligenda edendaque Joannis Ciampoli, & Lucæ Holſtenii. Vixerat cum utroque familiariter Roſpilioſius, tantumque tribuebat unius muſis, & alterius eruditioni, judicio, & acumini, ut neminem ſe noſſe diceret, quem cum illis æquaret. Quod ad Holſtenium attinet, me quoque adſcribo Roſpilioſii ſententiæ; quod vero ad Ciampolum, ſemper quidem demiratus ſum ejus poeticum ingenium omnino ad Lyricen factum, ſed ei condonare non poſſum, quod neſciverit politius limare carmen, & ambitioſa recidere ornamenta, quodque non ſemper viderit, quo virtus, quo ferat error; ex quo factum eſt, ut dum vitat humum, nimis in ſublime feratur, deſcendatque interdum ab alto . . . . *Veluti merulis intentus decidit anceps in puteum foveamque*. Sed hæc vitia potius temporum, quibus Ciampolus vixit, quam poetæ dixeris. Abſunt quoque a perfectione quæ ſcripſit Ciampolus ſoluta oratione; & hæc in vulgus edere ſibi propoſuerat Roſpilioſius. Cum præſtare rem minime potuiſſet creatus Pontifex maximus, ejus perficiendæ Jacobo Aotonio Celſio curam reliquit. Inter hæc accidit adventus in Urbem Chriſtinæ Svecorum Reginæ, quæ capta Roſpilioſii humanitate atque doctrina nullum officii genus prætermiſit, ut eum in perpetuum ſibi devinciret. Viciſſim Roſpilioſius omnes captabat occaſiones ad promerendam Reginæ gratiam, obſequebaturque voluntati illius, cum excitaret plurimos ad conſecrandam ampliſſimis monumentis memoriam fidei, pietatis, & moderationis, qua potentiſſima Regina non ſolum Regnum, ſed omnia pene a ſe abdicare viſa eſt, ut ſe Romanæ Eccleſiæ adjungeret. Qui norunt quem vitæ curſum tenuerit Regina, quique ejus acta & mentem introſpexere, facile judicare poterunt, num caſus eventuſque rerum, an ſincera pietas duces comiteſque illius conſiliorum fuerint. Jam vires cœperant deficere Alexandrum, dolorque minime deficiebat Roſpilioſium non bene proviſum famæ Pontificis, multis ceteroquin ornamentis & virtutis & ingenii præditi, ab iis, quos maximis affecerat beneficiis. Ipſe quidem ſe ſemper exiſtimationis illius ſtudioſiſſimum, cupidiſſimumque oſtendit, ac nulli pepercit induſtriæ, quo omnes officii ſui rationes conſtarent, & vel difficillimis ſatisfaceret (10). Mortuus eſt Pontifex XI. Kalendas Junias Ann. MDCLXVII. nonum ſupra ſexageſimum annum ingreſſus, poſtquam duodecim annos, menſem unum, ac dies regnaſſet omnino XV. Novendialibus juſtis illi de more factis, Cardinales omne ſtudium cogitationemque contulerunt in eligendum novum Pontificem. Fuit perelegans & graviſſimis plena ſententiis oratio, quam Stephanus Gradius Raguſinus Vaticanæ Bibliothecæ, ut vocant, cuſtos ad Patres Comitia ingreſſuros habuit, illos admonens, ut cognationis, amicitiæ, privati commodi obliti, eum crearent Pontificem, qui optimus, quique Chriſtianæ Reipublicæ, præſertim tam turbulentis temporibus, utiliſſimus foret. Inter hæc magna fuit contentio, an in Ædibus Quirinalibus haberi Comitia deberent, quod & maximi calores, & cælum inſalubre obſtare videbantur, quominus in Vaticanis, ut moris eſt, haberentur. Erant in hac ſententia, proque ea vehementer pugnabant Cardinales Ludoviſius, Odeſcalchius, & Pallavicinius; ſed contra maxime nitebantur Barberinius, Spada, Pallotta, ceterique Seniores. Sic triduum diſputationibus extrahitur, quoad inter omnes convenit eas eſſe Ædium Quirinalium anguſtias, ut ei rei nulla ex parte locus eſſet aptus accommodatuſque. Itaque nihil innovari placuit, præſertim cum nullus non arbitraretur ad breve exiguumque tempus duratura Comitiorum incommoda, adeo omnium mentem Roſpilioſius occupaverat. Verum multa rumor fingebat, ut primis diebus res ferme conficienda videretur. Itaque quatriduo vix elapſo undique ad Vaticanum concurritur: magni clamores, magnæque gratulationes fiunt, ſicque recte factorum, ac magnorum in Rempublicam meritorum gloriam conſecutus eſt Julius, ut eum prius univerſa civitas voce, quam Patres ſuis ſuffragiis, Pontificem declaraverit. Intus enim erant adhuc omnia ſuſpenſa, cum illis viſum fuiſſet aliquid temporis expectare, dum & ipſe magis convaleſceret (graviter enim paullo ante ægrotaverat) & ſi qua contra ab adverſariis confingi poſſent, diluerentur. Inter hæc e vita conceſſit Cardinalis Franciſcus Pallavicinius vir ſane doctus, cujus memoriam excipient omnes anni conſequentes. Romæ natus atque educatus, tantam vel a primis annis ingenii magnitudinem præ ſe tulit, ut non ſolum laudem, ſed etiam admirationem ſit conſecutus. Itaque adoleſcentulus & clarorum virorum floruit amicitiis, & in intimam Summi Pontificis Urbani VIII. familiaritatem pervenit. Operam honoribus a Patre dare juſſus Præſul Æſium, Urbem Veterem, atque Camerinum gubernavit; cumque & antiquitate generis, & gloria majorum, & ſua virtute maxime floreret, facile ſibi non ſolum augurari, ſed etiam polliceri ſummos honorum gredus potuiſſet. Sed vir altus & excelſus humana omnia deſpicere viſus eſt, cum S. J. nomen dediſſet. Magna fuit ſuorum de illo opinio, ut et nemo anteferretur, perpauci pares putarentur. Quamobrem id habuit operis & muneris, ut Hiſtoriam Concilii Tridentini conſcriberet, confutaretque Paulum Sarpium, qui hanc ipſam rem accuſatorie magis quam libere tractaſſe putabatur. Elegans eſt verbis, ſapiens ſententiis, genere toto gravis. Et verendum quidem erat, ut tenere ſe poſſet, ut moderari iram, præſertim cum præjudicari aliquid ad cauſam afferret. Homo hac facultate magnam eſt gratiam Alexandri VII. conſecutus;

„ animi ægritudine colligere Dominatio tua abunde poteſt. Neque enim te latet, qualiter ſingulari ipſius humanitati me profitebar obſtrictum, quantumque inſignibus ejuſdem meritis tribuebam; quo ſublato plurimam in Chriſtiana Republica factam eſſe jacturam intelligunt, & dolent omnes. Vitæ tamen innocentia, & aſſiduum Religionis ſtudium cum illi aditum ad cælorum præmia aperuiſſe non dubie exiſtimentur, noſtras etiam lacrymas abſtergere & dolorem temperare poſſunt, ſperata tanti viri felicitate. Haud mediocre etiam exhibebant mihi ſolatium occaſiones omnes, quibus paratiſſimam erga Dominationem tuam voluntatem aliqua ratione declarandi, quemadmodum impenſe copio, opportunitas præbeatur, cui proſperos rerum omnium eventus a Deo enixe precor. Erant tunc (proſequitur Baluzius) qui famam Illuſtriſſimi viri dehoneſtare conati ſunt maledicentiſſimis ſatyris ſuis. Pudeat illos ſuæ temeritatis poſt tantum tamque illuſtre maximi Pontificis de Marca teſtimonium“. Hæc Baluzius in vita Petri de Marca, quare ſe ſcribendam ſuſcepiſſe Auctore Roſpilioſio, in aditu ipſius Vitæ exponit.

(10) Lubet hoc loco exſcribere quæ Angelus Corrarus prædicavit de Roſpilioſio cum pro officii ſui ratione (erat enim Venetorum ad Alexandrum VII. Legatus) de toto Romanarum rerum ſtatu ſuos edocendos ſuſcepiſſet. Elegans, ſincera, prudentiæ & acuminis plena hæc narratio eſt, de qua Fuſcarenus mentionem fecit, *Storia Letteraria Veneziana* pag. 463. n. 44.

„ Del Card. Roſpilioſi Piſtojeſe primo Segretario di Stato non potrei dir tanto bene che non meritaſſe ſe ne diceſſe ancor molto più; poichè non ſaprei quaſi, ſe miglior natura d' uomo ſi poteſſe dare per empire degnamente quel poſto; e lo conoſce ben il Papa, che più volte ha avuto a dire d' aver ritrovato un Segretario ſecondo il cuor ſuo. Ha giudizio ſincero, ſciolto affatto da ogni intereſſe, non s' innamora delle ſue opinioni, e quando le ha eſpoſte, ha guſto che ſiano cenſurate, e moderate, ſe così ricerca il ſervizio del Padrone. Nutriſca affetti indifferentiſſimi; e ſebbene corre opinione che eſſendo ſtato Nunzio in Iſpagna, ove ſi fece grandemente amare dal Re e da tutta la Corte, egli poſſa propendere con l' inclinazione ai comodi di quella Corona, s' ha per falſo, perchè in tempo mio ci ſono ſtati dei torbidi in quella Corte, che avriano potuto facilmente reſſerenarſi con l' interpoſizione di un Miniſtro tanto accreditato. Ma quanto più ſi è potuto dubitare che ei parteggiaſſe con la Spagna, tanto più ſi è aſtenuto di frapporne il ſuo parere. Sta ritirato quanto più può dal dar udienza, non volendo egli altra occupazione che quella del ſuo carico, al quale ſta affiſſo con tutta l' accuratezza, portando ogni ſera i negozj digeriti a ſua Santità, e pigliandoſi egli medeſimo la briga di far le minute delle Lettere in quegl' intereſſi, ne' quali il Papa preme. Poſſo però dire, che meco non abbia dimoſtrato mai ritroſità in aſcoltarmi; maſſime che anch' io ho avuto avvertenza di non chiederli udienza, ſe non in occaſioni urgenti, ed ho avuto ſempre quella ſoddisfazione che ſi può aſpettare da un Miniſtro obbligato a non recedere un puntino dai ſenſi del Principe. E' tanto più ſtimabile queſto Cardinale, perchè dandoſi vacanza di Sede in queſto tempo, avrei per molto ben fondate le ſue ſperanze, avendo i Spagnoli, e il G. Duca per ſe, e probabilmente ancora il concorſo delli due Capi, che predominarebbero in un Conclave, cioè di Barberino, che a tempi di Urbano diede impulſo alla ſua fortuna, e di Chiggi, di cui è creatura benemerita“.

tus; nec defuere, qui crederent aſſentatione etiam aliqua ſe in Pontificis conſuetudinem penitus immerſiſſe. Creatus ab eo Cardinalis, multa habuit negotia; neque ulla res gravior geſta, de qua prius ſit decretum, quam Pallavicini ſententia cognita. Sic beate acta vita, hoc unum ejus felicitati defuiſſe vere licet dicere, quod illum diem clariſſimum lætiſſimumque non viderit, quo Roſpilioſius Pontifex, ſicut ipſe divinarat, creatus eſt. Intercedebat enim inter eos magna ac vetus ſummis ſemper culta officiis amicitia, quam mutua virtutis opinio conciliaverat. Iiſdem quoque diebus vitam amiſit Cardinalis Volumnius Bandinellius Senenſis, ſane probus, bene moratus & integer vir, idemque nobilitate generis cum primis clarus. Erat enim Summi Pontificis Alexandri III. gentilis. Sed eo jam, unde digreſſi ſumus, revertamur. Erant e Cardinalibus nonnulli, qui Hieronymo Farneſio favebant, cumque is propter animi virtutes & non vulgarem doctrinam magno apud omnes eſſet in honore, difficile illis non fuit alios ad ſuas partes attrahere. Sed hi brevi tempore plane reſtrixerunt, repugnante maxime Card. Barberino. Nec meliori eventu habita mentio eſt Cardinalis Scipionis de Ilciis, viri multis nominibus Pontificatu digni. Tali modo cum res ad XVIII. diem producta fuiſſet, Fautores Roſpilioſii expectari diutius non oportere exiſtimarunt quin de eo eligendo ageretur, in quo tanta felicitate uſi ſunt, nemo ut ſit inventus, ſi duos dempſeris (fuerunt vero LXIV. qui ſuffragium ferrent) quin ejus faveret dignitati. Quamvis nonnullas cauſas attulerit Roſpilioſius ad declinandam dignitatem laboris & periculi plenam, non tamen invitus ad eam acceſſit, declaratuſque Summus Pontifex fuit ſub occaſum ſolis XII. Kal. Quintiles. Hoc facto ipſe, ut erat homo omnium gratiſſimus, pro tantis erga ſe meritis graviſſima oratione (tt) gratias Cardinalibus egit, & ex ipſo genere gratiarum agendarum intellectum eſt modeſtiam moderationemque perpetuas comites fore Pontifici, neque conquieturum unquam illius de Republica ſtudium, in eaque adminiſtranda eoſdem conjunctos ſecum habere velle conſiliorum omnium ſocietate. Cunctis in partes muneris ſui pollicentibus operam, Card. Barberinius collegii princeps adjecit: *Vehementer lætari omnes, quod divino beneficio is donatus eſſet Pontifex, qui exemplo ſua non modo currentes incitare, ſed & commovere languentes potuiſſet; quare certantes ſecum ipſos anniſuros ut ei ſimiles eſſent, quem ſibi propoſuerant ad imitandum.* Ille accommodatiſſimo ſuis moribus ac naturæ Clementis nomine appellari voluit: utque homines ſe totum ad aliorum utilitatem commodumque, nulla proprii habita ratione, converſum eſſe intelligerent, in nummis qui per hos dies cuſi ſunt, Pellicanum ſe eviſcerantem hac Epigraphe juſſit incidi: ALIIS, NON SIBI CLEMENS. Pontifex quidem excitatæ de ſe ſpei nunquam defuit, etſi quandoque ipſi defuerit fortuna. Primum & non obſcurum voluntatis ſuæ in populum Romanum argumentum fuit, quod Pontifex dictus gravi in primis vectigali, quod pro frumento ac leguminibus molendis pendebatur, illum levavit, dimidio & amplius remiſſo. Cujus rei perficiendæ cogitatio eo quod ab Alexandro VII. eſſet ſuſcepta, vir ab omni laudatione remotiſſimus totam laudem in eum vertit. Neque hoc contentus panis pondus augeri juſſit, & annonam in macello laxavit. Piſtores lege ſolutos eſſe voluit frumentum emendi a rei frumentariæ Præfectis. Reddita enim naturali libertate ut emptores venditoreſque quid velint faciant, neceſſe eſt agriculturam plurimum augeri, qua nihil melius, nihil uberius, nihil in bene conſtituta Republica utilius eſſe poteſt. Pro

quibus meritis quantopere ſibi omnium animos devinxerit, facile eſt exiſtimare. In mandandis magiſtratibus omnem curam ſapientiamque adhibuit, in quo profecto oſtendit id ſibi propoſitum eſſe, ut non aliud quam ex virtute ad honores pateret iter. Itaque Cardinalem Decium Azolinium rerum ſummæ præpoſuit; Datarium, ut ajunt, creavit Card. Petrum Ottobonium, qui poſtea Alexandri VIII. nomine Pontifex maximus factus eſt, eique Armandum Riccium ſubeſſe adjutorem voluit. Cubiculo præfecit Æmilium Alterium, qui etiam Pontificatum maximum conſecutus eſt. A libellis ſupplicibus juſſit eſſe Joannem Nicolaum Piccolomineum, a cognitionibus Neſtorem Ritam, cujus fratre Benedicto medico uſus eſt. Stephanum de Auguſtinis piis in pauperes erogationibus præpoſuit. Franciſcum Nerlium, qui erat ab epiſtolis, alioſque plures ſuis in officiis confirmavit. In ſuos vero, qui per hos dies Romam venerant, ea munera contulit, quæ dari a Pontificibus ſolebant conſanguinitate propinquioribus. Itaque Camillum fratrem ſummum Pontificiarum copiarum imperatorem fecit; ejus ex Lucretia Celleſia filios Vincentium triremibus, Thomam Arci S. Angeli, Joannem Baptiſtam prætorianis militibus præfecit; Jacobum vero, qui Internuntii Pontificii, ut loquuntur, munere apud Belgas fungebatur, Romam cum advocaſſet, in ampliſſimum Ordinem legit. Et licet de omnium virtute minime dubitaret Clemens, cujus certiſſima jam acceperat argumenta, illos tamen monere voluit, etiam atque etiam viderent, ne quidquam admitterent, quod conceptam de iis opinionem vel minimum offenderet: quærerent laudem in animi virtutibus, non in vana oſtentatione fortunæ; atque ita ſe cum omnibus gererent, ut intelligeretur non potuiſſe honoris auram illos de ſuo ſtatu movere: cogitarent conjectos in eos eſſe omnium oculos tanquam in exempla, quæ ſibi ad imitandum proponant: quare in nullius hominis, quam in ipſorum facta ſe diligentius inquiſiturum, & qui facilis erga ceteros futurus eſſet, ab iis tamen ſemper majora exacturum. Interea dies advenit, qui fuit V. ante nonas Quintiles, ineundæ Pontificatus poſſeſſioni in Baſilica Lateranenſi deſtinatus. Fuit ille quidem Clementi immortalitatis inſtar, adeo certatum ab omnibus eſt in ſignificanda gratulatione, benevolentiaque declaranda. Iter a Vaticano nunquam majori apparatu ornatum, nullus comitatus nobilior, in quo & eſſe voluit Magnus Etruriæ Dux viginti quatuor ephebos e primariis Etruſcis familiis; nulla unquam tanta celebritas omnis generis hominum; neminem populus Romanus magis fauſta acclamatione plauſuque proſecutus eſt. Nec in minori Civitatis lætitia ſeptimo die ante in Baſilica Vaticana Pontificia inſignia acceperat. Tales quidem fuere omnium ordinum & geſtus & voces, quaſi longo poſt intervallo juſtitia, facilitas, atque clementia reviviſcerent. Neque Romæ duntaxat dies feſti ac ſolemnes celebrati ob delatum Roſpilioſio Pontificatum; ſed & Matriti, ac Florentiæ, jubentibus Hiſpaniarum Regina, & Magno Etruriæ Duce. Chriſtina quoque Svecorum Regina, quæ relicta Roma, Hamburgi hoc tempore commorabatur, cum accepiſſet optatiſſimum Nuntium obtigiſſe Eccleſiæ Paſtorem Roſpilioſium, nihil earum rerum omiſit, indignantibus licet hæreticis, quibus ſignificari publice gaudium ſolet. Quilibet vero e Catholicis Principibus ex perpetuo majorum inſtituto ſuos Clementi quamquam diverſis temporibus Legatos miſit, qui ſummum honorem gratularentur, & obedientiam promitterent. Jam a primis Pontificatus diebus totum ſe Clemens dedit conſtituendæ Reipublicæ. Ejus potior cura fuit liberandi vicinias Urbis a graſſatoribus

(tt) Lubet ipſam orationem exſcribere, ex qua exiſtimari poterit, quam graviter apteque pro dignitate perſonæ ad ampliſſimum Ordinem dicere conſueverit Clemens, adeo ut non dubitem hoc de ejus orationibus affirmare, quod de Euripidis verſibus cenſebat ille, tertio quoque verbo continere immortalis præcepta vitæ. „ Cum ex Sanctiſſimi Pontificis Leonis documento ingratæ mentis indicium ſit beneficia tacere divina, primum agimus, ac ſemper acturi ſumus humillimas gratias omnipotenti Deo, qui noſtram humilitatem reſpexit ſupra meritum, ſupra votum. Deinde, ut Leonis Magni verbis utamur, veſtræ quoque arbitrium debita gratiarum actione concelebramus, qui nullis præcedentibus meritis tale de nobis judicium protuliſtis. Hinc imbecillitatis noſtræ gemina exoritur in tanti oneris diſcrimine ſubſidii ſpes; altera ex præpotentia Dei patrocinio; ex conſilio veſtro altera. Certum enim eſt nos non modo agere non poſſe aliquid, ſed ne cogitare quidem a nobis tanquam a nobis metipſis, ſed omnem ſufficientiam noſtram eſſe a Deo. Ideoque gaudemus freti hac ſpe fore, ut Clementiſſimus Dominus, qui ad oſtendendas divitias Omnipotentiæ ſuæ vocat ea quæ non ſunt tanquam ea quæ ſunt, nobis abunde impertiatur eam divini Spiritus auram, qua feliciter in tot ſæculi fluctibus Eccleſiæ navim regamus. At nunquam navis regitur a ſolo Nauclero. Prævidere is poteſt pericula, curſum ordinare, inſtruere vela; ſed eget conſilio & ope multorum. Igitur veſtra conſilia nobis eſſe perquam neceſſaria intelligimus, nam ex oraculo Spiritus Sancti, ubi multa conſilia, ibi ſalus; ideoque, uti par eſt, vos in conſortium laboris advocamus. Communis erit omnium noſtrum in cælo merces, ſi in Eccleſiæ rebus adjuvandis communis fuerit labor. Et veſtra intereſt, ne Chriſtiana Reſpublica judicio veſtro in nos eligendo inter tot ſapientia, virtute, atque experientia præſtantiſſimos Patres fraudatam ſe conqueratur. Nos certe non faciemus animam noſtram pretioſiorem quam nos, nec refugiemus laborem aliquem, qui ad noſtri miniſterii partes adimplendas conferre poſſit. Hoc animo, divina favente Clementia, veſtriſque coadjuvantibus virtutibus, quas nobis nunquam defuturas ſperamus, libenter humeros, quamvis longe impares, tanto oneri ſubjicimus “.

& latronibus. Populares tumultus in quibuſdam Pontificiæ ditionis Civitatibus, ac Peruſiæ præſertim, atque Aſculi exortos compeſcuit, & quantum fieri potuit, ne poſtea oriventur, cavit. Turbatam ex aliqua parte judiciorum formam ordinavit; & tribunal proprium illius regionis, quæ Civitas Leonina dicitur, eſſe amplius noluit. De reſtituendo commercio, quod admodum refrixerat, ſtatim egit. Octo ideirco adhibiti Præſules, qui vectigalium rationem cognoſcerent, dataque opera, ut portoriorum locatores in iis exigendis faciles eſſent. Deſtinavit & quoſdam Cardinales, qui rationem inirent levandi ſubjectos populos maximis tributis, & oneribus, quibus premebantur: quique, ſi quid in Republica ipſis videretur aut a principio male conſtitutum, ſive compactum, aut poſtea in illam infuſum, quod vel tollere vel corrigere opportunum exiſtimarent, id accurato conſilio animadverterent, ad ſeque deferrent. Ad continendos in officio Magiſtratus conſtituit, ut quarto quoque die cuilibet ad ſe aditus eſſet. Animum curamque intendit emendandis corruptis depravatiſque moribus, ordinandæque collapſæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ, communicato prius conſilio cum doctis & ſapientibus viris. Deſtinavit Cœtum Cardinalium, qui *de reliquiis & indulgentiis* cognoſceret, ne quid fieret contra ſacrorum Canonum præſcriptum; deditque ei Secretarium (ſic enim appellant) Michaelem Angelum Riccium, cujus de doctrina ſingularibuſque virtutibus hoc loco mentionem facerem, niſi ſeparatim de ejus vita & moribus plura eſſem perſecutus. Eo etiam cogitationem convertit Clemens, ut jus aſylorum minueretur, cum probe noſſet impunitatis ſpem maximam eſſe illecebram peccandi. Quapropter repreſſit graviter ſermones cujuſdam Cardinalis, qui obſtruere hujuſmodi perfugia improborum, præſertim in templis, inhumanum & irreligioſum arbitrabatur. Et ſane quid Deo acceptius bonorum ſecuritate, ac Reipublicæ tranquillitate, quæ nulla eſſet, ſi juſta pœna minime ſequeretur ſontes? Mos erat erogandi pecunias ex publico ærario ad ſublevandos miſeros, & ad religioſa quædam inſtituta conſervanda atque fovenda. Quod grave id putaverat Alex. VII. difficillimo Reipublicæ tempore, abrogandum cenſuit. Reſtituit Clemens ſperans ab abſtinentia atque moderatione magnam ſibi fore copiam liberalitatis. Singularia in primis contulit beneficia Noſocomio S. Spiritus, providitque, ut ejus menſa nummularia commodo in loco eſſet (12). Pontificios milites onere ſolvendi decem denarios in ſingula capita liberavit. Pendebantur ab Optimatibus Matronis, quandocumque ingredi Sanctimonialium ſepta vellent, quinque centuſſes; quod, & alia multa hujuſmodi minime ferenda cenſuit Clemens, dicens gratuitam eſſe debere facilitatem atque clementiam. Domeſticos plures ſumptus ſua parſimonia diminuendos eſſe putavit, & illos præſertim, qui ad menſam quotidianam epulationemque pertinebant. Minuit numerum Helvetiorum militum (ad centum enim redegit) qui domum & corpus Principis cuſtodiunt, dicens malum eſſe cuſtodem metum, & ſecuritatem Principis in amore populorum poſitam eſſe debere. Quæſtores homines in rapacitate avariſſimi excurrere quotannis ſolebant Provincias Pontificiæ ditionis ad exigenda tributa. Id amplius fieri vetuit Clemens, dans libertatem Provincialibus tributa a ſe facta tolerabilia, ut vellent, ſolvendi. Quæ libertas cum illa conjuncta, qua permittebatur cuicuique, prout liberet, fruges ſua induſtria perceptas vendere, maximas utilitates attulit. Obſtitit mors Pontificis, ne ſtabile hujuſmodi bonum permaneret, & ne diuturnitate temporis confirmaretur; dolendumque perpaucos extitiſſe, qui tam ſalutare exemplum fuerint imitati. Pauca enim ex veritate vulgus & principes æſtimant. At vero cum eſſet Clemens modeſtiſſimus, ſi quidpiam boni faciebat, aut depellebat mali, tum Deo gratias agebat, tum nihil ſuæ laudi aſſumptum eſſe arbitrabatur. Ad languentem & otioſum populum incitandum invitavit plurimos, & multos etiam coegit, ut lana & tela victum ſibi quæritarent, mandavitque Thomæ Roſpiglioſio, ut nulli parceret induſtriæ ac ſumptui, quo florerent in Urbe opificia. Et hæc quidem humanis conſiliis providebantur. Dei autem opem tanto ſtudio implorabat Clemens, ſicque rebus divinis operam dabat, ut majora a SS. Pontifice minime expectari potuerint. Si ſupplicationes decernebat (& decrevit ſæpe, maximeque in Chriſtianæ Reipublicæ periculis) ipſe aderat ſemper pedibus incedens, miniſtrabat fere quotidie pauperibus, qui ad menſam ipſis in ædibus Pontificiis apparatam vocabantur: inſerviebat infirmis in variis Urbis noſocomiis, ad quæ accedebat, non Aulicorum, ſed virtutum comitatu ſeptus; quæ & alia multa vix fieri poſſe putabantur ab homine, qui ſemper infirma atque etiam ægra valetudine fuit. Eodem tempore, quo res domeſticas componebat, Clemens ad externas animum convertit, quæ non minus ejus opem requirebant. Italia tota erat in metu propter furentes & violentos impetus Turcarum, qui poſtquam infeſtiſſime contendiſſent cum Hungaris, omnem vim belli, obſeſſa jam Creta, adverſus Venetos tulerant. Ardebat Hiſpania civilibus diſcordiis, & bello crudeli conflagraturum videbatur Belgium. Illuc enim Ludovicus XIV. prætexens potius deſiderium augendi, amplificandique imperium ſuum, cupiditatemque triumphi (tenuit enim ſemper eum infinita aviditas gloriæ) quam jus poſtulans (13) magnum fortiſſimumque duxerat exercitum. Et quidem quacunque movebatur & ſua virtute, & conſiliis Turenæ confirmatus, omnia Gallorum armis cedere videbantur. Ipſa Gallia, quanquam tantum ſpei haberet ad felicitatem proſperitatemque, quantum accipi poteſt a magni animi Rege, a fortiſſimis Ducibus, & a providentiſſimo Conſiliario, publicique ærarii adminiſtratore, qualis profecto erat Colbertus, ſua tamen patiebatur incommoda, lacerabaturque præſertim ab inteſtinis diſcordiis, quas Religio non bene culta pepererat. Luſitania octo ſupra viginti annorum teterrimum bellum adverſus Hiſpanos ſuſtinebat, ut ſuos Reges Bragantios ſua in ſede retineret. Nec externis magis hoſtibus, quam internis laborabat. Dum vixit Joannis IV. Uxor, magni animi magnæque prudentiæ fœmina, odia, quæ erant inter illius filios Alphonſum Regem & Petrum, non multum Rempublicam perturbarunt. Ipſa vero extincta, erupere adeo, ut Alphonſus deponere imperium coactus fuerit. Carebat quoque regnum magna parte Epiſcoporum, quod Romani Pontifices eos, qui fuere nominati ab Hiſpaniæ Rege, & ab ejus competitoribus Joanne & Alphonſo Bragantiis, haud eligendos eſſe putaverint ad vitandam partium offenſionem. Polonia agitabatur & perterrebatur civilium diſcordiarum & belli tædis ardentibus, ad quas extinguendas non multum ſpei oſtendebatur a Rege infirmi animi, qui Jeſuita & Cardinalis fuerat, quique non modo ſine cura quieſcere, ſed ne reſpirare quidem ſine metu poſſe videbatur. Quantum ſtudii adhibuerit Clemens ad hæc mala aut ſananda, aut minuenda; quanta cura providerit, ne Chriſtiana Reſpublica aliquid detrimenti caperet, ex iis quæ narrabimus facile intelligi poterit. Cum advocaſſet ad ſe Jacobum Roſpiglioſium, qui uti narravimus, fuerat a Pontifice ad Belgas legatus, juſſit eum ex itinere adire Galliarum Regem, ab eoque petere & ſumme contendere, ut arma a Belgio revocaret, pacemque cum Hiſpanis faceret. Scripſerat hac de re primis Pontificatus diebus ad ipſum Regem, & ad Hiſpaniarum Reginam, utrique ex animo pollicitus ſe in Galliam, & quemcumque alium in locum venturum, ſi ad conditiones pacis eos adducere, id opus eſſe videretur. Expectatio, ſtudium, favor, quæ ſecum in Pontificatum attulit Clemens, efficiebant, ut raro fruſtra aliquid peteret; & quamvis inclinatione voluntatis illum propendere in Hiſpanos plures arbitrarentur, ſecus tamen judicavit Ludovicus Rex, qui Pontifici integerrimo ſapientiſſimoque ſua omnia ſe ſemper conceſſurum eſſe optima fide declaravit. Erunt indices hujus voluntatis & ſtudii Litteræ, quas (14) ad Clementem ipſe Rex de pace miſit, quaſque hic exſcribere juvabit.

BEA-

(12)

Menſam Nummulariam
S. Spiritus
A Semp. mem. Paulo V. erectam
Has in Ædes
A Clem. VII. Medice cudendis nummis deſtinatas
Ab Alex. VII. nova ſtructione munitas
Clemens IX. P. M.
Felicibus Auſpiciis
Transtulit ſtabilivit
Anno Domini
MDCLXVII.

(13) Jure uxoris Mariæ Thereſiæ Philippi IV. filiæ ſe agere dicebat Ludovicus. Leges quidem Belgicæ in ſucceſſionibus fœminas ex primo matrimonio maribus ex ſecundo procreatis præferre videntur; ſed cum omnibus paternis juribus Regina Galliarum, priuſquam nuberet, renuntiaſſet, argumentum, quo utebatur Ludovicus, erat abſurdum, ſed quod tamen animum ad inferendam injuriam promptum oſtenderet.

(14) Ex Actis Conciſtorialibus Clementis IX. hujus epiſtolæ exemplum excerpſimus.

BEATISSIME PATER.

„ Reddet S. V. has noſtras Litteras tabellarius, quem citato curſu venire ad Urbem juſſimus, quo celerius ad S. V. perveniat gaudium, quod certo ſcimus ex pacis conciliatæ nuntio maximum eſſe capturam. Neque dubitamus, quin judicium hac de re noſtrum Sanctitatis veſtræ judicio comprobetur, ubi a Duce de Chaulnes Oratore noſtro acceperit, quæ hic heri inter Anglorum, & Hollandorum Miniſtros ſuper eodem negotio acta ſunt, quæque ut S. V. diligenter exponat ei dedimus in mandatis. Illud affirmare vere poſſumus, nos in munienda ad pacem via, removendiſque quantum ad nos pertinebat difficultatibus nullius rei potiorem duxiſſe rationem, quam faciendi rem gratam S. V. cui nihil cordi eſſe æque ac præſentis belli exitum noveramus. Et ſane nihil nobis majori incitamento fuit, ut rebus noſtris tam læto curſu fluentibus, aſſentiremur tamen armorum ſuſpenſioni uſque ad diem Maji ultimam, quam oratio Thebarum Archiepiſcopi Nuntii Apoſtolici id a nobis S. V. nomine impenſe flagitantis, cum eum quatuor ab hinc diebus ad ſecretam audientiam admiſimus. Ea potiſſimum oratio nobis arma de manibus excuſſit, licet is eſſet rerum ſtatus, ut non temere affirmare poſſe videamur, nos intra unum menſem vel alterum validiſſimam quamque Belgii arcem, quantumvis ſuppetiarum hoſtibus ferretur, armis ſubacturos. Nunquam tamen nos pœnitebit tam præclaram dimiſiſſe rei bene gerendæ occaſionem, reputantes moderationem animi noſtri, ſummam S. V. Pontificatus gloriam peperiſſe, quando ejus auctoritas propter flagrans ſtudium, & obſequium plane filiale, quo in ipſam ferimur, tantum apud nos valuit, ut pacis inter omnes chriſtianos Principes compoſitæ laudem, quæ aliquot ab hinc ſeculis Prædeceſſorum ſuorum contigit nemini, ſit conſecuta. Deum interim precor S. V. Eccleſiæ ſuæ bono incolumem atque florentem quam diutiſſime ſervet: Datum S. Germani die XVI. Aprilis MDCLXVIII,

Ludovicus Franciæ & Navarræ Rex.

Locus, quo pax confecta eſt, fuit Aquiſgranum, conditioneſque pacis præcipuæ fuere, ut Ludovicus Hiſpanis redderet Burgundiam, quas autem arces armis ceperat in Belgio, retineret. Qua in re ſtabilienda cum ſubortæ quædam diſputationes fuiſſent inter utriuſque Regis Adminiſtros, facile fuit Auguſtino Franciotto Legato Pontificio illas componere, quod in mandatis ii haberent, ut cederent vel potius parerent ſummi Pontificis auctoritati. Ceterum nemo non judicabit dignum eſſe æterna memoria hoc bellum propter celeritatem victoriæ, apparatum commeatus, virtutem Ducum, & Turenæ præſertim, ſapientiam Vobant in nova excogitanda arte ſepiendarum arcium operibus, munitionibuſque, felicitatemque qua uſus eſt Clemens in revocando ambitioſo Rege a victoriis, quibus veluti initiis ac fundamentis excitari ejus bellicæ laudes debebant (15).

Non minori cura adlaboravit Clemens, ut res Luſitaniæ componerentur. Non inclinabat quidem Gallorum Rex ad pacem procurandam, ſed vicere conſilia Pontificis, & ſtudia præſertim Britannorum, & Batavorum, quorum vehementer intererat concordiam in Luſitania conſtitui. His itaque pacificatoribus (16) pax confecta eſt idibus Februarii ann. MDCLXVIII. ſieque jura ſua obtinuit Familia Bragantia, confirmatuſque fuit in dominationem Luſitaniæ Petrus hujus nominis ſecundus. Fuit hic vir decoro aſpectu, corpore magno & firmo, ut obedire ſemper conſilio rationique potuerit in exequendis negotiis, & in labore tolerando, vultu, oratione, omni reliquo motu & ſtatu gravis, valens ingenio, quod non educatio & diſciplina, ſed ætas & experientia confirmavere; ſagax ad pericula providenda, facilis ad optima accipienda conſilia, quod præſertim oſtendit in gravi & periculoſo negotio occupationis regni; videbatur affectare hominis nihil dolentis ſtabilitatem, quamvis aliquando continere lacrymas minime potuerit in miſerrima fratris fortuna; modeſtus ſupra principis ſortem, juſtus, ſobrius, induſtrius, vigilans, intentis adeo oculis omnes Reipublicæ partes intuebatur, ut nemo illo melius cognoverit, nemo melius rationibus ejuſdem providerit. Si minus Mariam Eliſabetham a Sabaudia fratris uxorem amaſſet, juſta quidem reprehenſione caruiſſet. Huic enim amori illa converſio rerum Luſitanarum in primis tribuenda eſt. Hæc res, quod ad Clementis hiſtoriam plurimum pertineat, ab initio videtur eſſe repetenda. Nata illa erat Nemoſii & Albamatlæ Duce, deſponſataque fuerat Petro eodem tempore, quo parentes ejus ſororem natu majorem Alphonſo deſponderant. Hæ nuptiæ variis de cauſſis nullos habuere exitus; quare Alphonſus, ex conſilio præſertim Comitis Caſtelmelhorii, deſtinata fratri uxor ut ſibi in matrimonium daretur, poſtulavit. Nihil hoc conjugio infortunatius. Leviri enim, contra quam fas erat, amore capta Maria, ſtatim cœpit abhorrere a viro, cui & ingenium & forma deerat, indignabaturque ſe & eum, quem deperibat, ab ipſo male haberi. Delinitus Petrus blanditiis & illecebris Reginæ, in illius conſuetudinem penitus ſe immerſit, nutriebatque familiaritatem non modo cupiditas, ſed etiam utilitas, cum aptiſſimam eſſe feminam ad omnes aſtutias machinationeſque intelligeret, occupandi enim regni ſpem conceperat. Vix Petrus, dejecto Fratre, regni gubernacula prendidit, cum Regina ab Ulyſſiponenſium Canonicorum Collegio (nullus enim tum erat Archiepiſcopus) poſtulare cœpit, ut cognoſceret de ſuo matrimonio, idque irritum juberet eſſe. Ipſa interim de ſuo reditu in Galliam, deque reddenda dote continenter loquebatur ad novarum nuptiarum deſiderium occultandum. Dum Canonici conſulunt de ratione expediendi conficiendique negotii, eligitur a Clemente legatus, ut vocant, a Latere Cardinalis Vendocinenſis Reginæ avunculus. Cauſſa eligendi fuere preces, quibus Ludovicus Gallorum Rex petiit a Pontifice, ut quis ejus nomine natum ſibi filium ſuſciperet, dum luſtralibus aquis abluebatur. Legatus quaſi nullis terminis circumſcriberetur ſua poteſtas (& quidem ampliſſima ſunt jura hujuſmodi Legatorum) Reginæ licentiam permiſit nubendi Petro (17). Quamvis nihil non dextere in hoc negotio actum, ſic tamen tulit caſus, ut antiquior dies adſcriberetur in Decreto

(15) „ Louvois nouveau Miniſtre de la guerre avoit fait des préparatifs immenſes pour la Campagne; des magazins de toute eſpece étoient diſtribués ſur la frontiere. Il introduiſit le premier cette methode avantageuſe, que la foibleſſe du gouvernement avoit juſque alors rendu impraticable de faire ſubſiſter les armées par magazin. De quelque côté que le Roi tournat ſes armes, les ſecours, & les ſubſiſtances étoient prêtes, les logemens des troupes marqués, leur marches reglées. M. de Turenne creé Marechal General commandoit ſur le Roi, qui declara qu'il vouloit apprendre l'art de la Guerre de ce grand homme. Hiſtoire de France liv. 23. “

(16) Ab iſto initio tractus eſt ſermo rarum quæ convenere inter diſceptantes Reges: „ Au nom de Dieu le Créateur: A tous preſens & à venir ſoit notoire comme par l'autorité & les ſoins paternels de notre Tres-ſaint Pere le Pape Clement neuvieme du nom, ſeant heureuſement dans le Saint Siege pour le bon regime de notre mere Sainte Egliſe, & par les continuelles exhortations & trés-vives inſtances de ſa Beatitude; tant par pluſieurs & diverſes lettres écrites de ſa main qu'en voix, & negociations de ſon propre Neveu aujourdhui Cardinal Roſpiglioſi, & de ſes Nonces extraordinaires, très-haut, très-excellent, & très-puiſſant Prince Louis par la grace de Dieu Roi très-chrétien de France & de Navarre &c. “.

(17) „ Ludovicus miſeratione divina S. Mariæ in Portico Diaconus Cardinalis de Vendoſmo nuncupatus ad Sereniſſimum D.D. Ludovicum Franciæ & Navarræ Regem Chriſtianiſſimum, & univerſum illius Regnum, illiuſque Provincias, Dominia, Civitates, Oppida, terras, & loca eidem Regi ſubjecta, dictoque Regno adjacentia, ceteraque alia loca, ad quæ nos declarare contigerit, S. D. N. Clementis divina Providentia Papæ IX. & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ de *Latere Legatus*, dilectis nobis in Chriſto Officiali, ſeu Vicariis Generalibus Eccleſiæ Ulyſſiponenſis ab illius Capitulo, Sede Archiepiſcopali vacante, Deputatis, & veſtrum cuilibet in ſolidum ſalutem in Domino ſempiternam. Oblatæ nobis pro parte Sereniſſimi Principis Petri Infantis Portugalliæ & Regni Regentis Laici, & Sereniſſimæ Principiſſæ Mariæ Franciſcæ Eliſabethæ de Sabaudia petitionis ſeries continebat, quod cum pro bono generali Regni Portugalliæ, & ſummopere deſiderantibus univerſis illius populis neceſſarium ſit, ut dicti Sereniſſimi Princeps & Principiſſa invicem matrimonialiter copulentur, dubitant matrimonium hujuſmodi contrahere poſſe abſque diſpenſatione Apoſtolica, eo quod dicta Principiſſa cum Sereniſſimo & potentiſſimo D. Alphonſo Rege Portugalliæ fratre germano dicti Sereniſſimi Principis Petri alias matrimonium contraxit, & in facie Eccleſiæ ſolemnizavit, non tamen propter illius impotentiam conſummavit, ita ut nullum & invalidum via juris declaratum fuerit; ex quo matrimonio & ſponſalibus præcedentibus forſan ſupervenit impe-

creto quo Canonici Ulyſſiponenſes nullum eſſe declararunt prius matrimonium, quam in litteris legati, quibus Reginæ ſecundo nubendi libertas concedebatur. Vehementer improbavit Clemens Legati factum, cui tamen tenuis quædam venia dabatur excuſationis, quod de tota re Pontificem docuiſſet. Sed ejus litteræ, quæ per gallicos tabellarios perferri Romam debebant, detentæ conſulto fuere ab eo, qui ſummæ rerum in Gallia præerat: arbitrabatur enim is maximam eſſe in Legato poteſtatem, neque a Pontifice mutuandam. Nemo profecto non mirabitur Alphonſum non modo non proclamaſſe ſe injuria ſpoliatum uxore fuiſſe; ſed ſcripto, quæ protulerat Regina, ut ipſum gignendis liberis minime idoneum eſſe probaret, confirmaſſe. Quo facto Primores Regni adeunt Reginam ipſam, quæ ſe in religioſarum feminarum domum contulerat, ab eaque ſumme petunt ne Luſitaniam deſerat, ſeque matrimonio cum Petro conjungat. Nec minus Regem deprecabantur, quaſi neceſſe eſſet aut nolentes expugnare, aut titubantes confirmare. Concubuit Petrus cum uxore Alcantaræ, celebratuſque dies ille Ulyſſipone fuit magno tormenti bellici, & æris ſtrepitu ſonituque. Quid hoc eſſet, quæſivit Alphonſus. Ubi cauſam cognovit, non ſuam, ſed ſortem fratris viſus eſt conqueri. Minime enim ſe dubitare dicebat, quin ipſum brevi moroſæ feminæ & difficillimæ tæderet. Miſit etiam ex vinculis, ubi detinebatur, hominem ad conjuges, ut iis fauſta, & fortunata omnia ſuo nomine precaretur. Hæc quidem in magni animi viro conſtantiam, in Alphonſo vero animi infirmitatem declarare facile dixeris. Tali modo rebus in Luſitania peractis, e re ſua putarunt conjuges habere Pontificem, ſi ullo modo fieri potuiſſet, totius negotii approbatorem. Qua de cauſſa Petrus Legatum Romam miſit, & Regina quoque per hominem Jeſuitam, qui ſibi erat a confeſſionibus, ſubmiſit ſe Pontifici, ſupplicans eum, ut de tota re ſua cognoſceret. Id negotii dedit Clemens homini illi, qui Ulyſſipone inter Quæſitores fidei primum tenebat locum, committens quoque eidem, ut ſententiam pronuntiaret (18). Judicavit Quæſitor irritum fuiſſe prius matrimonium: quod judicium

---

„ impedimentum publicæ honeſtatis juſtitiæ. Quare
„ iidem nobis humiliter ſupplicari fecerunt, quatenus eis
„ in præmiſſis opportune providere benigne dignaremur.
„ Nos igitur ſufficienti ad infraſcripta per litteras dictæ
„ Sedis, ad quarum inſertionem non tenemur, facultate
„ muniti, quique ex commiſſo nobis Apoſtolicæ legatio-
„ nis officio omnibus ad nos undecumque confluentibus,
„ ubicumque domicilium habeant, & undequaque origi-
„ nem trahant, opportune conſulere poſſumus, volentes
„ erga illos, præſertim regiæ Stirpis nobilitate illuſtres,
„ gratioſum & benignum exhibere, ipſos & eorum quem-
„ libet a quibuſvis excommunicationis & ſuſpenſionis &
„ interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris &
„ pœnis a jure, vel ab homine quavis occaſione, vel
„ cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtant,
„ dummodo in illis per annum non inſorduerint, ad ef-
„ fectum præſentium dumtaxat conſequendum harum ſe-
„ rie abſolventes, & abſolutos fore cenſentes, ac certam
„ de præmiſſis notitiam non habentes, hujuſmodi ſuppli-
„ cationibus inclinati diſcretioni tuæ, de qua in his ſpe-
„ cialem in Domino fiduciam obtinemus, Apoſtolica au-
„ ctoritate qua fungimur in hac parte per præſentes com-
„ mittimus & mandamus, quatenus depoſita per te o-
„ mni ſpe cujuſcumque muneris aut præmii etiam ſpon-
„ te oblati, a quo te omnino abſtinere debere mone-
„ mus, de præmiſſis te diligenter informes, & ſi per
„ informationem eandem repereris, quod preces veritate
„ nitantur, ſuper quo conſcientiam tuam oneramus, cum
„ eiſdem, dummodo illa propter hoc rapta non fuerit,
„ quod impedimento publicæ honeſtatis juſtitiæ hu-
„ juſmodi, & Apoſtolicis ac in univerſalibus, provin-
„ cialibuſque Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus
„ Conſtitutionibus & ordinationibus, cæteriſque con-
„ trariis nequaquam obſtantibus, Matrimonium inter
„ ſe publice ſervata forma Concilii Tridentini contrahe-
„ re, illudque in facie Eccleſiæ ſolemnizare, ac in eo
„ poſtmodum remanere libere & licite valeant, dicta
„ auctoritate diſpenſes, prolem ſuſcipiendam exinde le-
„ gitimam nunciando. Volumus autem, quod ſi tu ſpre-
„ ta monitione hujuſmodi aliquid præmii vel muneris
„ occaſione præmiſſorum exigere, aut oblatum recipere
„ temere præſumpſeris, excommunicationis latæ ſenten-
„ tiæ pœnam incurras, a qua non niſi a Romano Pon-
„ tifice, vel a Nobis, aut alio a Sede prædicta ſpeciali-
„ ter facultatem habente, abſolutionis officium valeas
„ obtinere. Datum Pariſiis anno Incarnationis Domini-
„ cæ MDCLXVIII. XVII. Kal. Aprilis, Pontificatus S.
„ D. N. Papæ Anno II.

L. Cardinalis de Vendoſme Legatus.

C. De Lionne Protonotarius
Apoſtolicus Datarius.

J. Imonier Secretarius.

(18) „ Dilectis filiis Didaco de Souza primo Inquiſitori in
„ officio Inquiſitionis adverſus hæreticam pravitatem in
„ Portugalliæ & Algarbiorum Regnis auctoritate Apo-
„ ſtolica inſtituto, ac Antonio de Mendoza Commiſſa-
„ rio Generali Bullæ Cruciatæ &c. & in eodem officio
„ Inquiſitionis deputato, nec non Martino Alphonſo de
„ Mello Decano Metropolitanæ Eccleſiæ Eborenſis, iti-
„ dem in officio Inquiſitionis hujuſmodi deputato, ac
„ Ludovico de Souza Decano Eccleſiæ Portugallenſis, &
„ Emmanueli de Maghalhaens de Menezes Archidiacono
„ dictæ Eccleſiæ Eborenſis.

C L E M E N S PP. IX.

„ Dilecti Filii ſalutem &c. Injuncti nobis divinitus paſto-
„ ralis officii ratio exigit, ut omnium Chriſtifidelium,
„ & præſertim ſublimium Perſonarum ſtatui, & quieti,
„ quantum nobis ex alto conceditur, ſecundum æquita-
„ tis atque prudentiæ leges conſulere ſtudeamus. Oblatæ
„ ſiquidem nobis nuper pro parte dilectiſſimi filii nobi-
„ lis viri Petri Principis Portugalliæ, & dilectiſſimæ in
„ Chriſto filiæ nobilis mulieris Mariæ Elizabethæ a Sa-
„ baudia Principiſſæ de Nemours petitionis ſeries conti-
„ nebat, quod dicta Maria Elizabetha Principiſſa alias,
„ poſtquam matrimonium per verba de præſenti cum ca-
„ riſſimo in Chriſto filio noſtro Alphonſo Portugalliæ
„ & Algarbiorum Rege illuſtri contraxerat, & cum illo
„ ſexdecim circiter menſium ſpatio in figura matri-
„ monii vixerat, cum illius ad matrimonium hujuſmodi
„ carnali copula conſummandum impotentiam experta eſ-
„ ſet, eamque perpetuam exiſtimaret, coacta fuit ex
„ conſcientiæ impulſo ſuper ejuſdem matrimonii invali-
„ ditate judicialiter agere coram dilectis filiis Vicario
„ Capitulari Eccleſiæ Ulixbonenſis, illius ſede Archiepi-
„ ſcopali vacante, legitime deputato a Capitulo ac Ca-
„ nonicis ejuſdem Eccleſiæ Ulixbonenſis ordinaria juriſ-
„ dictione propter vacationem Sedis hujuſmodi fungen-
„ tibus, deputatiſque per eoſdem Capitulum & Canoni-
„ cos una cum dicto Vicario Capitulari nonnullis aliis
„ Judicibus ad meliorem negotii cognitionem, & matu-
„ riorem cauſſæ determinationem, emanavit ab illis ſen-
„ tentia declaratoria nullitatis dicti matrimonii ex capi-
„ te impotentiæ hujuſmodi, quæ cum lecta & inſinuata
„ fuiſſet dicto Alphonſo Regi, ipſe voce ſcriptoque illi
„ acquievit, & ſubinde ipſa Maria Elizabetha Principiſ-
„ ſa, & dictus Petrus Princeps Alphonſi Regis frater ger-
„ manus, poſtulantibus Regni Comitiis ſeu Ordinibus
„ tunc in Civitate Ulixbonenſi congregatis, pro conſer-
„ vanda quiete & tranquillitate ejuſdem Regni conſentien-
„ tes & volentes matrimonium inter ſe contrahere, cum
„ dubitaſſent ex primo dicto matrimonio aliquod impe-
„ dimentum publicæ honeſtatis juſtitiæ inter eos exor-
„ tum fuiſſe, recurſum habuerunt ad dilectum filium
„ noſtrum Ludovicum S. R. E. Cardinalem de Vendoſ-
„ me, Nuncium tunc temporis noſtrum & Sedis Apoſto-
„ licæ ad cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovi-
„ cum Francorum Regem Chriſtianiſſimum de Latere
„ Legatum, qui cum litteras petitæ diſpenſationis ſuper
„ impedimento publicæ honeſtatis juſtitiæ hujuſmodi
„ concepiſſet, directas prædicto Vicario Capitulari ac
„ Officiali Ulixbonenſi, & eorum cuilibet in ſolidum,
„ alter eorum ſuper eodem impedimento publicæ hone-
„ ſtatis juſtitiæ diſpenſavit cum ipſis Petro Principe &
„ Maria Elizabetha Principiſſa, qui poſtea in facie Ec-
„ cleſiæ matrimonium inter ſe juxta formam Concilii
„ Tridentini bona fide contraxerunt, & carnali copula
„ conſummarunt cum ſpe de proximo prolis edendæ. Cum
„ autem, ſicut eadem expoſitio ſubjungebat, prædicti
„ Petrus Princeps & Maria Elizabetha Principiſſa, uti
„ obſequentiſſimi, & religioſiſſimi noſtri, & dictæ Sedis
„ filii, eorum conſcientiæ ſecuritati, ſimulque Regni
„ prædicti tranquillitati opportune in præmiſſis a nobis
„ provideri, & ut infra indulgeri ſummopere deſiderent:
„ nos matura ſuper his cum nonnullis Venerabilibus fra-
„ tribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, aliiſque viris gra-
„ viſſimis eximia ſacrorum Canonum & Theologiæ pe-
„ ritia ac ſapientia, prudentia, & rerum uſu conſpicuis
„ conſultatione adhibita, eoſdem Petrum Principem &
„ Mariam Elizabetham Principiſſam Apoſtolici favoris
„ benignitate, quantum cum Domino poſſumus, proſe-
„ qui volentes, & eorum ſingulares perſonas a quibuſvis
„ excommunicationis ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque
„ eccleſiaſticis ſententiis & pœnis a jure vel ab homine
„ quavis occaſione vel cauſſa latis, ſi quibus quomodo-
„ libet innodati exiſtunt, ad effectum dumtaxat præſen-
„ tium conſequendum, harum ſerie abſolventes, & ab-
„ ſolutas fore cenſentes, ſupplicationibus eorum nomine
„ nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, ac de
„ veſtra erga nos & Sedem eandem fide, doctrina, pru-
„ dentia, & integritate plurimum in Domino confiſi,
„ certam tamen de prænarratis notitiam non habentes,
„ diſcretioni veſtræ per præſentes committimus, & man-
„ damus, ut vos, aut ſi aliquis veſtrum legitime im-
„ peditus intereſſe nequiverit, ſaltem tres ex vobis con-
„ junctim ſemper procedentes, de præmiſſis diligentem
„ inquiſitionem faciatis, & exactam informationem ca-
„ piatis; & ſi per hujuſmodi inquiſitionem & informa-
„ tionem de eorumdem prænarratorum veritate, & præ-
„ ſertim quod matrimonium primo dictum inter prædi-
„ ctum

Digitized by Google

eium cum confirmaſſet Pontifex, ſtuduit non tam ſanare conjuges, quam illos Sedi Apoſtolicæ magis magiſque conciliare. Et quidem Petrus ſæpe declaravit Pontifici nihil non ejus gratia ſe eſſe facturum; deſtinavitque Legatum, qui ipſi publice gratias ageret. De electione Epiſcoporum, quibus jamdiu carebat Luſitania, facile erat rem conficere poſt conciliatam pacem inter ipſum Regem & Hiſpaniarum Reginam; dumque ſua jura perſecutus eſt Pontifex, publicum ærarium haud mediocriter auxit.

Studia curæque Clementis de ſtabilienda concordia inter Chriſtianos Principes eo maxime ſpectabant, ut ipſos traduceret ad Chriſtianæ Reipublicæ defenſionem ſuſcipiendam. Dies enim noctesque cogitabat, qua ratione ſuccurrere poſſet Cretenſibus, quos circumvenerat urgebatque magnus Turcarum exercitus. Plurimum fiduciæ ponebatur in Rege Galliæ, utque ſtimulos admoveret homini ſtudioſo victoriæ, in mentem ei revocavit Clemens bella geſta, triumphoſque & ſanguinem, quem ſæpe & multum Galli pro Chriſtiana Republica profuderunt. Commemoravit etiam illius in ſe ſtudia & officia, juſtitiam, fidem, & recenter admiſſum facinus in ejus Legatum Vandeletium: nam quod nomen ad omnes nationes ſanctum inviolatumque ſemper fuit, retentus ab Turcis, in vincula conjectus, & fuſtibus etiam crudeliſſime verberatus. Nihilo tamen minus haud multum ſubſidii tunc impetratum eſt, quod ita Galli a Majoribus, & a Franciſco præſertim I. inſtituti eſſe videantur, uti potius faveant, quam adverſentur Turcarum dominationi. Dedit Ludovicus octies mille pondo argenti, facultatemque conſcribendi milites in Gallia. Majora obtinuit Pontifex ab Hiſpaniarum Regina, quæ quantum habebat triremium, in expeditionem eduxit, præcepitque Neapolis & Siciliæ proregibus, ut quibus poſſent auxiliis ſuccurrerent Venetis. Eminuit quoque pietas Cæſaris, a quo ſubſidio venere quatuor fere millia militum, Duce Henrico Chimanſechio. Magnus Etruriæ Dux cohortem, quæ ſuo ſumptu militabat in Illyrico, frumentum, arma communis ſalutis gratia ſe ſubminiſtraturum facile ſpopondit. Obtinuit Clemens ab Sabaudiæ, & Lotharingiæ Ducibus pecuniam ad conſcribendum militem in Gallia, magnamque tormentarii pulveris copiam a Mutinenſi Duce, Lucenſi Republica, & Saliſburgenſi Archiepiſcopo. Dedere alia alii, deprecatore Clemente, quæ ſingillatim referre minime neceſſarium eſſe putamus. Ipſe vero magnam argenti vim collectam ex ſuo ærario, & ex decimis Sacerdotiorum, quas Alexander Pontifex cauſſa Belli Pannonici imperarat, & centies mille pondo pulveris ſuppeditavit. Milite quoque, & ſuis triremibus, quarum imperium dedit Vincentio fratris filio, juvit Venetos, omnibus oſtendens ſibi cordi eſſe felicem exitum hujuſce belli, perinde ac ſi de totius Italiæ libertate, de omnibus Chriſtianæ Reipublicæ fortunis eſſet dimicandum. Uſque adeo incenſa ſunt Pontificis ſtudia, ut vel ipſos Perſas, Scythas, Armenos ſollicitaverit ad capienda arma adverſus communem hoſtem, conqueſtuſque graviter eſt cum Rege Poloniæ, quod liberatus metu Tartarorum, qui in fines regni hoſtiliter excurrerant, conſilium belli inferendi Turcis abjecerit. Tot ſubſidiis per Clementem comparatis, nihil non ſperandum eſſe videbatur. Sed non una erat auxiliaribus mens, non idem ardor in militibus; diſputationes ſæpe oriebantur inter Duces de imperio, in aliis tarditas, in aliis nimia celeritas erat reprehendenda. Quapropter haud injuria verebantur Cretenſes, ne idem ſibi accideret, quod Syracuſanis, quibus cum ſubſidio veniſſent Lacedæmonii, non magis ab amicis, quam ab hoſtibus timere ipſi debuerunt. Sed qui curſus & exitus rerum fuerit, haud ſilentio videtur eſſe prætereundum. Achmetes Viſirius, qui ſummam imperii in Turcas tenebat, tota hyeme anni MDCLXVII. commoratus eſt Cydone, ut expectaret copias rei frumentariæ, aliiſque rebus ad oppugnationem neceſſariis proſpiceret. Primo vere Candiam novam venit. Progreſſus inde cum paucis, ut mœnia & naturam Urbis contemplaretur, magnitudinem munitionum adeo ſuſpexiſſe dicitur, ut deſperans victoriam de pace cogitaverit. Sed ejus conſilia minime barbari probavere. Interim Venetiis ſolvit Imperator Maurocenus cum grandi pecunia, tribus millibus militum, & copia bellici inſtrumenti. Candiæ vero elaborabant Barbarus & Villa, ut majoribus munitionibus oppidum vallarent. Eodem tempore Turcæ ſtruere aggeres modico ab urbe intervallo cœpere: tum crebris diurnis nocturniſque eruptionibus Veneti aut aggeri ignem inferebant, aut milites occupatos in opere adoriebantur, mœnibuſque appropinquare prohibebant. Præſidium erat in urbe ſex millia lectorum militum, multitudo erat oppidanorum, ad omnia pro patria ſubeunda parati: abundabant commeatibus, armis, tormentiſque æneis gravioribus, quæ amplius quadraginta diſpoſuerant per muros. Claſſis pars portum, & vicina littora cuſtodiebat; pars Cymanum & Drepanum promontoria tenebat. Præerat huic Alexander Molinus rei navalis peritiſſimus, qui ubi primum pugnavit cum hoſte, undecim onerarias naves, quinque majoris formæ, & in his præ-

---

„ ctum Alphonſum Regem & dictam Mariam Elizabetham Principiſſam, ut præfertur, contractum, nunquam carnali fuerit copula conſummatum vobis legitime conſtiterit, ſuper quibus omnibus & ſingulis veſtram, & cujuslibet veſtrum conſcientiam graviter oneramus, matrimonium primo dictum ab eadem Maria Elizabetha Principiſſa cum dicto Alphonſo Rege, ſicut præfertur, contractum, & nullum poſtea declaratum, nec carnali unquam copula conſummatum, ſi forſan ab initio conſtiterit, & de præſenti conſtet, aut conſtitiſſe, & conſtare, validumque fuiſſe & eſſe unquam apparere poſſit, illiuſque vinculum etiam diſſentiente memorato Alphonſo Rege, auctoritate noſtra Apoſtolica, quatenus opus ſit, diſſolvatis, perimatis, caſſetis, aboleatis; ac cum eiſdem Petro Principe & Maria Elizabetha Principiſſa ſuper impedimento publicæ honeſtatis juſtitiæ hujuſmodi, ita ut, cæteriſque præmiſſis, ac inde quomodolibet & qualitercumque forſan reſultantibus, & conſurgentibus impedimentis, ſeu quæ inde reſultare & apparere unquam poſſent, nec non Apoſtolicis ac in univerſalibus, provincialibuſque, & ſynodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus Conſtitutionibus & ordinationibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque nequaquam obſtantibus, in ſecundo dicto matrimonio, ut præfertur, contracto remanere libere, & licite poſſint & valeant, eadem auctoritate diſpenſetis, nec non præmiſſa a vobis vigore præſentium facienda & concedenda ex die contracti matrimonii ſecundo dicti valere, ipſiſque Petro Principi & Mariæ Elizabethæ Principiſſæ in omnibus & per omnia prodeſſe & ſuffragari dicta auctoritate ſtatuatis, perinde ac ſi eædem præſentes litteræ ante contractum matrimonium ſecundo dictum conceſſæ, & a vobis juxta illarum continentiam & tenorem executioni mandatæ fuiſſent: Prolem ex eodem matrimonio ſecundo dicto bona fide & in facie Eccleſiæ, ut præfertur, contracto, jam conceptam, ac forſan ſuſceptam, ac dehinc concipiendam, & ſuſcipiendam legitimam decernendo, nunciando, & declarando. Nos enim quamcumque neceſſariam & opportunam ad præmiſſa omnia, & ſingula facultatem vobis harum ſerie de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine tribuimus & impertimur. Decernentes eaſdem præſentes litteras, ac in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod præfatus Alphonſus Rex, & alii quilibet etiam ſpecifica & individua mentione & expreſſione digni in præmiſſis forſan intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, citati, & auditi, neque cauſſæ, propter quas ipſæ præſentes emanarint, ſufficienter adductæ, verificatæ, & juſtificatæ fuerint, aut ex alia quacumque quamvis legitima, juridica, & privilegiata cauſſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, nullo unquam tempore de ſubreptionis, aut nullitatis vitio ſeu intentionis noſtræ, aut intereſſe habentium conſenſus, aliove quolibet quantumvis magno, & ſubſtantiali, & individuam expreſſionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, aut ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, ſeu impetrato, aut etiam motu proprio, & de pari Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine conceſſo, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, ſeu ſe juvare poſſe; ſed ipſas præſentes litteras ſemper firmas validas & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios & integros effectos ſortiri & obtinere; ac Petro Principi & Mariæ Elizabethæ Principiſſæ præfatis, & aliis, ad quos forſan ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, in omnibus & per omnia pleniſſime ſuffragari; ſicque & non aliter in præmiſſis per quoſcumque judices ordinarios, & delegatos, etiam cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. prædictæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, dictæque Sedis Nuncios, & alios quoslibet, quacumque præeminentia & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper iis a quoquam quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac noſtra Cancellariæ Apoſtolicæ Regula de jure quæſito non tollendo, nec non felicis record. Bonifacii PP. VIII. Prædeceſſoris noſtri de una, & Concilii generalis de duabus dictis aliiſque Apoſtolicis, ac univerſalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus Conſtitutionibus & ordinationibus, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die X. Decembris MDCLXVIII. Pontificatus noſtri Anno II. “

prætoriam cepit, reliquis in fugam conjectis. Sed hæc res minime perturbavit barbaros, quinimmo ipſos audaciores fecit. Conſtabat eorum exercitus quadraginta millibus, & amplius armatorum, præter voluntariorum, & foſſorum multitudinem, inſtructuſque erat machinis, tormentis, omnibuſque rebus, quæ ſunt ad belli impetum ſuſtinendum neceſſarii. Principio Viſirius novam Candiam ſolo æquavit, ut ſpem receptus tolleret ſuis; deinde cohortatus milites ſub primas munitiones ſucceſſit, oppugnationemque inſtituit ab ea parte, quæ ad occidentem Solem ſpectat. Eodem tempore tentari urbis mœnia aliis in locis juſſit, & quæ minime viſa pars firma eſſe, huc concurritur. Suſtinuere munitiones & obſeſſi impetum hoſtium, quorum non pauci occiſi ſunt. Sed cruentior etiam pugna fiebat in viſceribus terræ. Cum enim Veneti tranſverſis cuniculis hoſtium cuniculos excipere conarentur, non foſſores modo, ſed & milites, qui ſubſidio his veniebant, manus conſerebant, tantuſque erat furor pugnantium, ut ſæpe cuniculi ferro, ruina, fumo, enectorum corporibus obſtruerentur. Nec minores ſtrages faciebat conditus ſub terra pulvis ſulphureus. Via ſufficiebant Venetis in ſingulos dies decies millia pulveris pondo. Utrinque magnus ceciderat numerus militum & foſſorum, permagna erat copia ſauciorum, ægrorumque, omninoque aggrediendo & defendendo pugnantes defeciſſent, niſi novis eſſet copiis ſubventum. In tanta atrocitate belli fremebant Turcæ, ſatis jam ſe expertos eſſe fruſtra adlaborati in expugnanda munitiſſima urbe; ſi pergeretur, omnem profecto exercitum periturum; quando Viſirium cura non tangeret militum miſerorum, conſulturos ipſos ſibi: prodenti ad certam perniciem neminem dicto audientem fore. His vocibus perterritus Viſirius, modo victoriæ & præmiorum, modo pacis ſpe placare animos militum ſategit, utque credibiliora faceret dicta ſua, ſignificat Mauroceno rem gratam ſibi fore, ſi mitteret quibus cum diſceptaret de conditionibus pacis. Inducias etiam petiit, quas negavit Imperator Venetus, quod ei eſſet perſuaſum dolo malo hæc fieri omnia. Extimeſcens Viſirius tum inſolentiam ſuorum militum, tum ferocitatem belli, tum iram ſui Principis, deſperanſque ſubita ſubſidia pulveris tormentatii, & glandium ferrearum, omniſque inſtrumenti bellici, cujus ſumma inopia conflictabatur, ſollicitavit obſeſſos omni promiſſionum genere ad ſe voluntarie dedendos; ſed hæc ſpes quoque ipſum fruſtrata eſt. Nulla fortaſſe opportunior oblata eſt Venetis occaſio opprimendi Turcas, & eam captaſſent, ſi quinque Triremes Romanæ, ſeptem Melitenſes, & octo Hiſpanæ, quæ ſubſidio his temporibus advenere, aliquam ipſis utilitatem attuliſſent; plus enim apud earum duces timor, quam pudor atque officium valuit. Validius deinde, quæ paullulum remiſerat, inſtaurata eſt oppugnatio, nihilque non tentatum eſt ſeu vi, ſeu dolo. Parum abſuit, quin extremo fere autumno Viſirius potiretur urbe, ad cujus mœnia per cuniculos, quos minime in tempore excepere Veneti, pervenit. Motus periculi magnitudine Maurocenus cohortatur milites: alii faces, atque aridam materiam in aggerem, quem incredibili celeritate extruxerunt hoſtes, jaciebant; picem alii, reliquaſque res, quibus ignis excitari poteſt, fundebant; ut quo primum occurreretur, aut cui rei ferretur auxilium, vix ratio iniri poſſet. Eodem tempore clamore ſublato duabus portis fit eruptio ſexcentorum peditum, quæ res tantum timoris incuſſit Turcis, ut ipſi ſubmoti finem tum pugnandi fecerint. Tribus & viginti millibus ſuorum oppugnatio hoc anno 1668. Turcis ſtetit; defenſio Venetis ſeptem fere millibus.

Nec minores clader ſequenti anno fuere, tantuſque erat ardor pugnantium, ut ne hyeme quidem conquieverint. Vere appetente Achmetes denuo ad urbem undique admovet exercitum univerſum, qui novis ſubſidiis acceptis admodum creverat. Adjecit præſertim animum ad occupandam Diam inſulam, ubi Claſſis aquabatur, & quo Candiam petentes ex Italia naver omnes dirigebant curſum: erant in portu naves majores paucæ, & plutes roſtratæ; ſed hæ carebant remige, quod in urbe ad foſſiones aliaque adhibebatur. Laurentius autem Cornelius ſeptem triremibus inter eam inſulam & Cretam impediebat, ne ab Cydone & Rhitymna ſubſidia mari ad hoſtium caſtra ſupportarentur. Non dubitabat Achmetes, quin ſi naves Cornelii ſuperaſſet, inſulam in ſuam redacturus eſſet poteſtatem. Viſæ huic rei ſufficere triremes duodecim, remige & milite optime inſtructæ, quarum imperium dedit Duraco magni nominis archipiratæ. Quamquam caverat ſedulo, ne conſilium emanaret, reſcivit tamen Venetus Imperator, ad exploranda hoſtilia quæque diligentiſſimus. Itaque viginti cum triremibus profectus Candia aggreditur Duracum nihil timentem tale, ut qui ad Cornelium unum opprimendum feſtinaret. Acerrime utrinque pugnatum eſt. Cum tres horas ſic tenuiſſet prælium inter imperatoriam Venetorum, & prætoriam Turcarum, ut neutra ab parte ſpes victoriæ eſſet, imperat Maurocenus militibus, ut faces accendant, quas ad hujuſmodi caſus habebat paratas: tunc totam collucentem flammis triremem quanto maximo poterat impetu in hoſtes immittit. Quo repentino objectu viſo, tantum terrorem injecit Turcis, ut arma ſumere nemo auderet. At Duraco hortante, & pugnante ipſo reſiſti eſt cœptum, & non miſſilibus ſolum, ſed etiam gladiis dimicabatur. Veneti, Duraco & Turcis fere ad unum omnibus interfectis, triremi potiuntur, reliquæ claudæ mutilatæque, ubi captam Prætoriam conſpexere omiſſo certamine fugerunt. Ea nocte pervenerunt in manus Venetorum quinque Triremes, Turcæ plus quadringenti, & Chriſtiani captivi mille circiter & ducenti. Victoria, ſi qua alia, ſermonibus hominum celebrata ea maxime eſt. Hanc poſt rem geſtam non ita multis diebus quinque onerarias, & plures lembos cepit Maurocenus, & ipſe, præfectique alii curam intenderunt, ne auxilia ad hoſtes trajicerentur. Tamen, quoniam partibus innumeris appulſus patebat ad inſulam, tantum paullatim ſubvehebatur, ut Achmetes re prorſus nulla niſi virtute militum ad oppugnandum indigeret. Terror ablatus a Turcarum principe, qui Lariſſam venerat, ut rem propius cognoſceret, crudelitas in ſupplicio, quod ſumptum de iis eſt, qui minus fideliter negotium geſſiſſe videbantur, nova religio jurisjurandi, ſpes proximæ deditionis alacriores fecere Turcas ad quidlibet audendum atque tentandum. Veneti quoque minime ſeſe deſeruere; quodque ſuſpicio eſſet Turcas impetum præſertim facturos in S. Andreæ propugnaculum quod vergit ad mare, locum natura munitiſſimum, manu quoque munire adlaborarunt. Excitarunt quoque nova caſtella ad inimicorum opera diſturbanda, cuniculoſque tantæ altitudinis fecere, ut ſpiritum ducere foſſores nequiviſſent, niſi folle fabrili per tubos ex corio confectos immiſſo aere iis ſubventum eſſet. Sed eodem tempore, quo barbari premere cœperunt S. Andreæ propugnaculum, magno impetu quoque in alia loca irruere, ut jam Veneti minus ſe munimentis, quam munimenta ipſa armis & corporibus defenderent. Supererant non amplius quinque millia militum, hique diurnis nocturniſque laboribus confecti. Oppidani flammarum vi, quas multis in locis continua glandium igniferarum procella excitaverat, perterriti, ſe in caveas abdebant, ut eſſent tuti ab ipſarum glandium ictu; neque erat quiſquam omnium, qui non in hujus pugnæ exitu ſuarum omnium fortunarum eventum conſiſtere exiſtimaret. Edoctus Maurocenus de ſtatu rerum, laborantibus ſuccurrit millibus peditum duobus, & magna copia remigum, quibus foſſoribus uterentur. Quo ſubſidio accepto, tanta lætitia excepit, ut urbs ab hoſtibus eodem veſtigio liberata videretur. Excitatæ illico novæ munitiones fuere ad arcendos Turcas a propugnaculo S. Andreæ. Sed hi quo minime arduus ad munitiones adſcenſus videbatur, omnibus fere copiis repente irruere. Eo concurrunt Veneti, pugnatumque ab iis ita acriter, ut a viris fortibus in extrema ſpe ſalutis. Occiſis eo die hoſtium millibus duobus, reliqui ſe ſe recipere coacti ſunt. Alia deinde oppugnationis ratio excogitata. Quadruplicem ordinem aggerum jungere muris inſtituit Turca ea altitudine, quæ propugnaculum adæquaret. Longum quidem opus, ſed quod perfectum magnas utilitates attuliſſet. Ad illud impediendum minime ſegnes fuere obſeſſi, objectiſque contra pluribus tormentis bellicis, factis ex oppido eruptionibus, ſuccenſiſque cuniculis quos pulvere ſulphureo oppleverant, non parvum numerum hoſtium interfecere. Sed continuis certaminibus & laboribus minuebatur quotidie magis præſidium, eoque res adducta, ut non modo defeſſo ex pugna excedendi, ſed ne ſaucio quidem ejus loci ubi conſtiterat relinquendi, ac ſui recipiendi facultas dari videretur. Prope jam deſperata ſalute, cum placuiſſet convocari conſilium, nonnullæ hujuſmodi ſententiæ dicebantur, ut, eruptione omnis exercitus facta, aut ſubmoveretur hoſtis, aut omnes pugnando glorioſe occumberent. Majori tamen parti placuit, reſervato tam præcipiti ad extremum conſilio, defendi adhuc oppidum, & feliciora a Deo peti expectarique debere. Et quidem brevi magnus auxiliorum numerus advenit, qui animos addidit obſeſſis, ſpemque ſalutis reſtituit. Deinde ubi varias in partes nequicquam impetus facti, & aggeres immenſi operis, qui propugnaculum pene contingerent, aut perrupti, aut cuniculo ſuccenſi, cumque luto, & aſſiduis imbribus tardarentur hoſtes ad nova conſtruenda opera, fruſtraque Achmetes magnis propoſitis præmiis tentaſſet milites, oppidanos, & vel ipſum Maurocenum (offerebatur enim ei Valachiæ & Moldaviæ dominatio) ad tradendam Cretam, placuit experiri ſummæ rei fortunam. Sed feſſi laboribus milites detrectare imperium,

& pa-

Digitized by Google

& palam conqueri plus oneris injungi, quam vires humanæ ferrent; poſtea aperte tumultuari, ut Janiſſeri haud pauci deſertis caſtris in montes perfugerint. Litteræ etiam ad Regem miſſæ, quibus eum orabant, ut finem tam diuturnæ, tamque crudeli militiæ faceret. Durum tulere reſponſum, fruſtra eos alibi terminum laborum ſperare, quam inter Candiæ mœnia. Hæc denunciatio, ars Viſirii, & tribuni unius ſupplicium milites ad officium revocavit. Hoc ſtatu oppugnationis Kal. Novembris ſubſidio Venetis venit delecta manus voluntariorum ex Gallia, quibus præerat Fulliadeus Dux Roanneſius excellenti virtute. Fama acceſus defenſæ Candiæ illuc trajicere deliberat. Tanti Ducis exemplum movet ferocibus juvenibus animum, qui in illius ſe comitatum ſponte dabant. Eo ex numero Rex ipſe legit ſexcentos ætate & virium robore pares, egregia nobilitate & virtute, quorum neminem ſpreviſſes ducem. Tantus omnibus ardor erat in Cretam trajiciendi, ut non ad bellum duci viderentur, ſed ad certa victoriæ præmia. Regiis navibus ex Provincia in Cretam tranſvectos accipiunt obſeſſi gratulantes ovanteſque, eoque majori cum gaudio, quo propius metum res erat. Elati ſtudio gloriæ eam partem munitionum ſibi defendendam ſumunt, quæ pertinebat ad mare, in quam Turcarum major erat impetus, quam in cæteras. Locum cepere extra portam propugnaculi D. Andreæ, ibique ſe muniere. Depulſi a Turcis, ardore incredibili ſtationem recuperarunt. Sed neceſſe fuit Mauroceno retardare animos, atque impetus hominum, qui certo mortis periculo ſe committere audebant, locumque iis intra urbem juxta propugnaculum aſſignavit. Paucis poſt diebus advenere ex Melita trecenti milites, & equites ſexaginta, quos magnus ordinis Hieroſolymorum Magiſter, Pontifice ſtimulante, cum bellicis inſtrumenſis miſerat. Statio iis data prope Gallos, ut eorum æmularentur virtutem; & quidem Veneti horum omnium opera optima fortiſſimaque ſunt uſi. Sed Galli graviorum certaminum cupidi minime uno loco contineri potuerunt; & poſt multa edita animi viriumque ſpecimina, univerſi erumpere deliberant, fruſtra diſſuadentibus non ſolum Venetorum Ducibus Mauroceno & Cornelio, ſed etiam Roanneſio ipſo. Tum ſibi unuſquiſque dux adhortatorque factus ad rem gerendam, acriter adoritur munitiones Turcarum, quas duo millia militum tutabantur. Non has modo Galli temeritate felici ſuperarunt, ſed amplius mille barbaros occiderunt, in his Caterſolium Mahumetem, ut vocant Baſſam, quem ſui ſcientia rei militaris omnibus præferebant. Horum internecione ſic omnes copiæ ſunt perturbatæ, ut vix judicari poſſet utrum ſecundis nimiiſque rebus inſolentiores, an adverſis mediocribuſque timidiores eſſent Turcæ. Hac re geſta, viginti circiter dies Galli ad Candiam manſerunt, omnes captantes occaſiones adjuvandi obſeſſos. Poſt id V. id. Jan. cum ſatis honori, ſatis gloriæ feciſſe putarent, in Galliam rediere, dimidia fere parte ſuorum amiſſa. Deſiderati in urbe hoc anno ad VI. millia militum, foſſorum aut remigum millia duo & quingenti. Turcæ vero viginti tria circiter millia armatorum, præter multitudinem foſſorum, captivorum, aliorumque hominum, amiſere. Exeunte anno actum de pace eſt. Hac de cauſſa Alexander Molinus vir conſilii magni & virtutis Lariſſam ad Turcarum principem venit. Ac primis diebus, ut videbatur, libenter auditus, reliquis ad colloquium minime admittitur. Diſturbavit enim, nulla non arte adhibita, rem totam Achmetes, cujus vehementer intererat, ſe inconſulto minime pacem fieri. Nam ſi Veneti traderent Candiam, cariturum ſe laude expugnationis videbat; ſi vero retinerent, non dubitabat, quin ſolus invidiam & cruciatus etiam ob male rem geſtam eſſet ſubiturus. Quamquam Turcarum princeps, qui mobilitate & impotentia animi novis ſemper ſtudebat imperiis, exercitum hyemare, atque inveteraſcere in Cretæ regno moleſte ferebat, ſubſidia tamen & commeatos omnis generis Viſirio conſtantiſſime affirmanti brevi rem confectum iri conceſſit. Nec minori diligentia rebus ſuis proſpexere Veneti, & multis pro merito dederunt dona, ſingulareſque honores, ut reliquorum animos ſpe præmii accenderent. Roſpilioſio quoque dari juſſa patera aurea viginti quinque pondo, idque ad magis magiſque demerendam Pontificis gratiam. Diem ex die expectabant, quo ipſe tolleret ſocietates tres Cœnobitarum S. Georgii in Alga, Jeſuatorum, & Congregationis Feſulanæ (S. Mariæ gratiatum nominabant) quarum publicatis bonis ærario ſubveniretur. Et quidem ſic illæ ab inſtitutis majorum deflexerant, ſicque labente paullatim diſciplina languori, deſidiæque ſe dederant, ut eſſe amplius haud mererentur. Sed rem quotidie differebat, ac procraſtinabat Pontifex, quod ſperabat per eam ſe impetraturum a Venetis, ut abrogarent legem, qua cavebatur, ne ſacris cœtibus ultra jus eſſet id bonorum genus adipiſci, quod moveri non poſſit. Verum ubi cognovit patres pertinaciſſime in propoſito permanere, permotus periculi magnitudine atque impendiarum, quæ fieri debebant in bellum, non ultra cunctatus eſt ſodalitates eas tollere. Permiſſum tantummodo Eccleſiaſticis emere bona Cœnobiorum, ex qua venditione ſupra ſexaginta millia pondo argenti ad Venetos pervenere. Nihil quoque non tentavit Senatus, ut prætextu Cretici belli pecuniam traheret ex bonis Cœnobiorum, quæ in aliena ditione erant; ſed hæc Pontifex aliis uſibus, & præſertim augendæ ornandæque Liberianæ Baſilicæ, deſtinavit. Facile quidem permiſit Senatui, ut tributum extraordinarium a Clericis Venetæ ditionis exigeret, & bona quædam divenderet, quæ ad Templum S. Marci pertinebant. Ad hæc aliis beneficiis, ac præſertim ſuppeditando commeatus, pecuniam, ac magnam pulveris tormentarii copiam voluit ſibi obſtringere Venetos; neque unquam ceſſavit urgere omnes de ferenda opera atque auxilio contra Turcas, videbaturque id unum curare, ut Chriſtiana Reſpublica ſalva & incolumis eſſet. Milites a Mutinenſium, & Etruſcorum Ducibus impetravit, habuit auxilia a Germanis, quos per Legatum ſollicitaverat, & præſertim a Joanne Friderico Duce Brunſvicenſi, ab Duce Bavariæ, a Magno Ordinis Teutonici Magiſtro, ab Epiſcopo Argentoratenſi, & multa continuaque prece tandem a Galliæ Rege obtinuit, ut claſſem in eaque cohortes duodecim, prætorianos milites quingentos, præter voluntarios, in Cretam mitteret. Non modo verbis, ſed re quoque gratum animum Regi declaravit, cum creaſſet Cardinalem Ducem Bullionenſem, quod vehementer ſe cupere Rex ante oſtenderat. Præter id vexillum cum imagine Chriſti Cruci affixi mittit Bellefortio Duci, ad quem ſumma imperii pervenerat. Hoc unice proponi juſſit Rex, cum ad arma concurri oporteret: mandavit etiam Bellefortio, ut in omni re principem ſemper locum authoritatemque teneret Roſpilioſius Pontificiarum Triremium ductor, in quo dignitatem magis Pontificis, quam virtutem ducis ſe revereri oſtendit. Ter enim ille Cretam venit, ter inde abiit, nulla re geſta, unde in aliquo imperatorum numero poſſit eſſe. Horum ſubſidiorum adventu obſeſſis cum ſpe defenſionis ſtudium propugnandi acceſſit, & hoſtes eadem de cauſſa ſpe potiundi oppidi dejecti ſunt. Sex illis menſibus, qui ab initio hujuſce an. *1669.* ad Gallorum adventum interceſſere, hoſtiles acies quotidianis pugnis contenderunt, fœda utrinque cæde militum, & ducum. In horum numero fuit Cornelius, qui ſubiit quidem indigniſſimam fortunam præſtantiſſima gloria, & virtute ſua. Longum vero eſſet numerare foſſas, caſtella, cuniculos, muros, aggeres, & alia hujuſmodi opera aut extructa aut exciſa. Non ſemel vidiſſes barbaros ſuorum cadaveribus complere foſſas, & per eorum corpora audaciſſime tranſire. Ipſa opera ea erant magnitudine, quæ neque viderant antea Turcæ, neque audiverant. Permovebantur ii etiam celeritate Venetorum, qui ſi muro aut propugnaculo recedere cogebantur, continuo aliud interius excitabant. Ne feminæ quidem puerique in magno pericolo conquieſcebant, omniaque facilia ex difficillimis animi magnitudo facere videbatur. Ubi nuntiatum eſt auxilia magna militum ex Gallia obſeſſis ſuppetias venire, Achmetes Molinum accerſit cum illo de pace acturus. Sed ne conficeretur, obſtiterunt non tam ii, quos adhibere in conſilium debuit Viſirius, quam Senatus Venetus nimium fiduciæ ponens in Gallorum auxiliis, & in tumultibus, quos magnos exortos fuiſſe Conſtantinopoli nuntiabatur. Galli interim pugnæ avidi vix Cretam appulere (quæ ſane res maximas habuit difficultates) cum periclitari illico quid Turcæ virtute poſſent, deliberant. Itaque paucis horis ab eorum adventu interjectis concubia nocte ab duabus partibus erupere. Fit impetus in vallum, quo ſciſſo conclamant Duces Bellefortius & Noalius occaſionem rei bene gerendæ omittendam non eſſe. Læti, velut explorata victoria, tanta vi in munitiones irruere, ut tres eorum ordines momento temporis ſuperaverint. Tantus injectus eſt terror hoſtibus, ut alii aliam in partem perterriti ferrentur, multique in vicinos colles confugerent. Ipſos aggeres, in quibus tormenta diſpoſita erant, nudatos defenſoribus Galli invenerunt. Jamque verum huc erat, ut ſi tumulos, quos opere præmunierant Turcæ, unde fugere cœperant, tranſcendiſſent, victoriam in manibus fuiſſent habituri. Verum caſus intervenit, qui fortunam repente mutaret. Decidens forte ſcintilla in cados duos tormentarii pulveris incendium fecit, quo Galli abſumpti ſunt ad triginta. Exiſtimare tum alii cuniculum eſſe ſuccenſum a barbaris. Quare tantus ſubito pavor Gallorum animos præoccupavit, ut a proximis orto fugæ initio, omnes illico terga darent. Ubi Noalius turbata ſigna, & fluctuantem fugientemque aciem vidit, tum appellare,

tum adhortari milites, Tribunos principeſque ordinum nominatim ad iterandam ſecum pugnam vocare. Sed cum neque precibus, neque minis quidquam profeciſſet, amplius quingentis ſuorum amiſſis, ſeſe in urbem recipere coactus eſt. Quam luctuoſa etiam & acerba tum fuit mors Belleſortii! Sed ambigitur, hoſtes ne, an ſui in tenebris ignoratum occiderint. Indignus certe tali exitu fuit vir ſatus regio ſanguine, omni bellica laude præſtans, qui ſi aliquam ſuſceperat maculam civilibus illis Galliæ motibus, delere quidem hac expeditione una potuiſſet. Quoniam vero nihil adverſi accidebat Candiæ, quod ſumma ſollicitudine non afficeret Pontificem, ipſe quoque doluit vehementer caſum Belleſortii, & qui potuere mortuo haberi honores, illius juſſu publice & magnifice in Capitolino templo habiti ſunt. Veriti Duces timorem Gallorum, quorum ut ad bella ſuſcipienda alacer & promptus eſt animus, ſic mollis ac minime reſiſtens ad calamitates diu perferendas mens ipſorum eſt, de ſummis ſæpe rebus conſilia ineunt; & ne caperent qualia in extremo caſu capi ſæpe ſolent, fecit adventus claſſis triremium, & navium majorum, milite, omnique copia inſtructarum. Tum maxime ſuos cohortatus eſt Noalius ad oblitterandam nova virtute præteritam ignominiam: Vobis, inquit, non licet timidis, & ignavis eſſe, qui toties bellicoſiſſimas nationes viciſtis, qui militatis ſub potentiſſimo & invicto Rege, qui ſequimini Chriſti vexillum hujuſmodi in bello, in quo non vincentium magis, quam bene morientium fortuna laudatur. Viſi ſunt conſcientia facti perculſi amiſſos animos recuperaſſe, & moræ jam impatientes feſtinare pugnam. Verum quoties inſeſta ſigna hoſti inferre debuerunt, eadem ſemper in iis apparuit infirmitas, idem pavor; quæ res quantum animum addiderit Turcis facile eſt judicare. Porro his omnia in dies magis proſpere procedere videbantur, & tentata ſemel iterumque cum eſſet belli fortuna a Chriſtianorum claſſe, in qua ſpes præcipua ponebatur, contrarios ſemper exitus habuit. Nec exinde adduci Noalius potuit, ut navibus ſuis adjuvaret Venetum, querens ſe prope dimidiam partem ſuorum cæde, morbo, & fuga amiſiſſe. Ægre conceſſit imperatori ducentos milites, quibus ad tuendas ruinas, ſexcentos vero, quibus ad opera foſſionum uteretur. Sed hæc pro re perquam mediocria erant. Nam noſtris non ſolum deficiebant vires, ſed etiam inſtrumenta belli, quæ ſupportari interclusis itineribus facile haud poterant: hoſtes vero acrius inſtabant, & foſſas jam compleverant, ſciderantque vallum, aliaque opera, quibus propugnaculum D. Andreæ & Sabulonatiam (id Caſtelli nomen eſt) præmunierant Veneti. Sibi ſuiſque timens Maurocenus, celeriter advocato concilio, ſententias exquirere cœpit. Fere omnes ad unum ſentiunt unam eſſe ſpem ſaluris noſtris, ſi eruptione facta extremum auxilium experirentur. Summis precibus expoſtulatur a Noalio, ut rem adjuvet; ſed ipſe obſtinato crudelique animo denegat, denuntiatque imperatori ſe paucos poſt dies militibus ſuis in naves impoſitis vela in Galliam facturum. Vidiſſes pueros, feminas, ſacerdotes, ſaucios milites lacrymabili ſane ſpectaculo ad Noalium concurrere, eumque per quidquid eſt ſancti orare, ne ſua diſſenſione & pertinacia rem in ſummum periculum deducat, ſed ille inexorabilem ſemper ſe præbuit, ac diſceſſionem maturavit. Fuerunt qui ſuaderent Roſpiglioſio, ut dux ipſe ſummus copiarum Pontificis, cujus ſub vexillo militarent ad Candiam Galli, præciperet Noalio, ne urbem deſereret. Sed experiri imperium non eſt auſus, metuens ſcilicet ne dicto audientem haberet. Ipſe quoque poſt Gallorum diſceſſum haud retineri potuit, cauſam interponens dignitati Pontificis non ſatis fore conſultum, ut Turcæ potirentur oppido, ubi ſigna ejus, & milites eſſent. Clamant omnes indigniſſime id fieri, & ipſe Pontifex irati animi poſtea ſigna dedit. At ſeverius egit Ludovicus Rex cum Noalio, quem utpote ignominioſiſſimæ fugæ macula notatum aditu ſuo prohibuit, & in exilium abire juſſit. Triſtitiam mœroremque obſeſſorum ob diſceſſum Gallicæ claſſis nonnihil levavit adventus trium & triginta navium, quas ducebat Alexander Picus Dux Mirandulanus. Videbatur Pontifex huic multum confidere, cum creaſſet Præfectum caſtrorum, & authoritatem in ſuas copias dediſſet. Sed ipſe quoque & Pontificis, & Venetorum expectationem decepit. Expoſito enim milite, pecunia, & commeatu, quem advexerat, nihil illi fuit potius quam ut in Italiam rediret. Interim hoſtes deſpecta noſtrorum paucitate, ex omnibus fere partibus impetum faciunt. Hunc fortiter adeo ſuſtinuere obſeſſi, ut barbari plus eſſe intus præſidii quam putaverant, timere cœperint. Facta etiam ad propugnaculum S. Andreæ exitu haud infelici eruptio fuit, ſuccenſiſque cuniculis ab ea parte, quæ vergit ad mare, Janiſſeri, qui eam premebant, multis eorum interemptis, ſe ſe recipere coacti ſunt. Singularis tum fuit Aloyſii Minii trierarchi virtus. Nam conſcenſa a Turcis Sabulonaria, cum vidiſſet in ſummo rem eſſe diſcrimine, ſeſe in eos confertiſſimos conjecit, corporeque ſuo velut cuneo viam militibus aperuit ad eoſdem ab ipſo Caſtello muriſque oppidi avertendos. Ad Caſtellum S. Pelagiæ diu pugnatum eſt ſingulari ardore, ut ne ſpatium quidem daretur militibus ad ſe ſe colligendos. Nihilo tamen ſecius cura gravis animum Imperatoris angebat, quia deſperabat poſſe ſemper parare aliquid adverſus machinationes oppugnantium, &, ut quæque pars oppidi nudata defenſoribus premebatur, in eam advolare veſtigio, atque defendere. Itaque communicato prius conſilio cum ducibus, deditionem haud differendam cenſuit. Sed eodem tempore quo pacem petiit a Viſirio, & de conditionibus ejuſdem diſputabatur, juſſit milites in munitionibus conſiſtere, ſpeciemque defenſorum præbere. Ad id nullam non artem adhibuit, ut perſuaderet Viſirio haud extrema pati Venetos, expectareque jam illos ab Italia nova ſubſidia. Re multum agitata (nam Turca a principio intoleranda poſtulaverat) VIII. Id. Septemb. pax tandem in has conditiones convenit: uti Veneti decimum poſt diem Candia excederent; uti oppidanis alio abeundi poteſtas eſſet; & hi militeſque omnia quæ vellent ſecum adſportare poſſent, relictis modo tormentis, quæ ante bellum in urbe fuiſſent; uti Amphimaliam, Grabuſas, & Spinam-longam, quæque iis adjacent parvæ inſulæ peninſulæve, aut ſcopuli, tum Cliſſam agrumque ejus, & quidquid in Illyrico, nominatim in finibus Boſnæ & in Albania, cepiſſet, Reſpublica Venetorum retineret; ut Conſtantinopolim ex more mitteret Legatum, qui ubi adveniſſet, redderentur invicem captivi: ne quis anteactarum rerum accuſaretur & mulctaretur: quibus belli tempore conceſſa eſſet facultas piraticæ faciendæ uti abrogaretur: uti demum rata haberentur, quæ alias in pace facienda convenIſſent. Sic exitus fuit belli diuturnitate, & atrocitate, & malis quoque civilibus, quæ inde conſecuta ſunt, ſane memorandi. Triennio, quo continuata eſt oppugnatio, amiſere Turcæ ſex & ſeptuaginta ferme millia militum, & duo de triginta millia foſſorum; Veneti, præter magnum foſſorum aut remigum numerum, viginti millia militum, & in his quingentos ferme nobilitate præſtantes. Haud tenuit oppidanos amor patriæ, quominus abeuntes Venetos ſequerentur. Septemdecim tantum remanſere ex ſepties millibus & octingentis militibus & oppidanis, miſeris ſane miſerrimi belli reliquiis. Vix credebatur exiguum adeo defenſorum numerum toties potuiſſe propulſare furentes impetus hoſtium. In hoc extremo caſu profuit etiam Cretenſibus liberalitas Pontificis, qui ſua pecunia multorum, ac præſertim ſacerdotum indigentiam ſublevavit. Ceterum haud dici ſatis poteſt, qui fuerit angor Pontificis ob infelicis Cretenſis belli exitum; & quaſi innoteſceret non eſſe amplius curæ Deo ſecuritatem noſtram, eſſe ultionem, ad illius numen placandum tum dictis, tum exemplo omnes invitare non ceſſabat. Si cui nimis longa videbitur hujuſce belli narratio, reputet quantum illud ad Clementem propter interpoſitam operam, ſtudium, & laborem pertineat. Non putavimus autem ipſam narrationem interjiciendo alia facta plures in partes dividendam, quod rerum magis quam temporum ordinem ſequi in hiſtoria conſcribenda oporteat.

Sed ut iterum referamus nos ad tempora, quibus Clemens Pontificatum iniit, læta hæc fuere propter ſpem omnibus injectam fore, ut Ludovicus Galliæ Rex conceptum odium in populum Romanum deponeret. Multæ cauſſæ illud genuerant, & in primis motus militum ex Corſica, qui a Mario Chiſio Alexandri VII. fratre facti fuiſſe videbantur ad compeſcendam ulciſcendamque intolerabilem Gallici Legati Ducis Crequii arrogantiam. Obſeſſa domus Legati fuit, plures vulnerati famuli, nobilis etiam ephebus ex familia occiſus, ſubiitque periculum vitæ ipſius Legati uxor, dum domum repetit. Facti hujus atrocitatem, aut indignitatem, aut omnino culpam auxit Legatus, ut Regis animum implacabili iracundia occuparet. Et quidem is minaciter terruit Pontificem, qui pacem petere & duras accipere conditiones coactus fuit. In quibus fuit, ut removerentur præſidia Corſorum ex Urbe, utque pyramis ad eorum ſtationem erigeretur, in qua inciſum eſſet decretum, quo cavebatur, ne qui poſtea Corſi milites conſcriberentur. Hoc monumentum hoſtilibus inuſtum litteris eſſe ægre ferebat Clemens, quare de illo tollendo ſtatim egit cum Ludovico Rege. Hic quidem rem differre in diem, quod ſe non ſuperbia facere, neque quo illius ſtudio rectiſſimo non obſequi vellet, ſed quod majora ſe habere diceret, quæ cum eodem tranſigeret. Omnes interim captabat occaſiones benemerendi de nomine & dignitate Pontificis, ac viciſſim curabat Clemens, ut ſua in Ludovicum benevolentia illius erga ſe benevolentiæ pari-

ter

ter æqualiterque reſponderet. Quo vero hæc amicitia, non ſolum amoris, ſed etiam cujuſdam conjunctionis vinculis aſtringeretur, libentiſſime aſſenſit Ludovico, ut natum ei filium quis ſuo nomine e ſacro Baptiſmi lavacro ſuſciperet. Ad hanc rem legatum delegit, uti ſupra quoque commemoravimus, Ludovicum Cardinalem Vindocinenſem generis ſplendore (regia enim ſtirpe ortus erat) & divitiis ornatiſſimum. Illa ſolemnis cæremonia peracta eſt in Oppido S. Germani, quo in loco ortum Rex ipſe habuerat; qui quidem curavit, ut pompæ plena eſſet, ut haberet ſummam ſpeciem & dignitatem, non tam ut ſibi, quem nil niſi magnificum & ſplendidum delectabat, quam ut Pontifici ſatisfaceret. Invicem miſſa etiam munera ſatis larga, factæque aliæ voluntatis ſignificationes. Sed nihil Ludovico carius & acceptius fuit, quam delata ſibi a Pontifice poteſtas præficiendi quos dignos judicaſſet Monaſteriis, aliiſque majoribus Sacerdotiis, qui ſunt in Comitatu Ruſcinonis, & in ea parte Belgii, quam in ditionem ſuam redegerat (19). Nimium indulſiſſe viſus eſt Pontifex Hiſpaniarum Reginæ, quæ de hac re queſta etiam eſt, vetera officia ſua Clementi exprobrans. Sed facile ei fuit oſtendere nihil a ſe geſtum, quod non modo probabilem, ſed etiam ſapientem non haberet excuſationem. Porro multum ſemper interfuit Pontificum Romanorum habere benevolos Galliarum Reges; & hoc non mediocre grati animi ſui indicium eſſe putavit Ludovicus, quod Legato ſuo mandata dederit de tollenda pyramide (20), de dirimendis quibuſdam diſceptationibus cauſſa Avenionenſis Provinciæ, deque confirmando promiſſo ſe ſemper concordi voluntate Sedis Apoſtolicæ, & Chriſtianæ Reipublicæ dignitatem defenſurum. Vehementer tum agitabatur in Gallia de infirmandis, atque convellendis pluribus capitibus Nannetenſis Edicti quod Henricus IV. ann. MDLXXXXVIII. edixit, ut ſubjectas ſibi gentes, quæ a Catholica Religione diſceſſerant, pacaret, & quibuſdam pactionibus obligaret. Conſilia, quæ hac de re dedit Clemens, fuere plena moderationis, plena prudentiæ, plena ſtudii in catholicam Religionem. Et ſane qui immolandum cenſuere multorum civium ſanguinem, exuiſſe videntur omnem humanitatem atque lenitatem, quæ a Chriſto docta, & in communibus hominum ſenſibus, atque in ipſa natura poſita atque infixa eſt. Ipſum Xiſtum V. qui in eo fœdere, quod factum eſt in Gallia contra Calviniſtas, acerba & ſevera fœderatis pro ſuo ingenio dederat conſilia, facti poſtmodum pœnituiſſe fama eſt, reputantem a bono parente non ſtatim ultima experienda, molliter imo tractanda animorum vitia, revocandam prius omni arte & patientia vel dubiam, vel etiam in pejus inclinatam filiorum indolem; ſæpe mora ſanari, quæ exulceret alioquin feſtinata ſeveritas. Neque minus Clementis prudentia apparuit in iis rebus, quæ ad Janſeniſtas pertinebant; de quibus paulo altius ordiri licebit. Cornelius Janſenius Iprenſis Epiſcopus dolens nova a Jeſuitis in Theologiam inferri, librum incredibili labore compoſuit de Gratia Dei, in quo quidquid eſſet ſe hauſiſſe profitebatur ab Auguſtino, cujus ſumme ſtudioſus fuerat. Moriens librum haud vulgatum amicis commendavit, ſubjecitque judicio Romani Pontificis. Nihil reliqui ſibi fecerunt Jeſuitæ, ut opus, quod Moliniſmum præcipue oppugnabat, & pluſquam quinquaginta errorum reum Molinam faciebat, ſuppримeretur; ſed id fruſtra fuit. Vulgato Libro tum Lovanii, tum Pariſiis, magno conatu ſtudioque egerunt, ut ille damnaretur, ſatisfecitque, ſicut ſupra commemoravimus, illorum deſiderio Urbanus VIII. Eodem tempore venerunt ex Belgio Romam Legati orantes Pontificem, ne quid gravius de ſummo viro ſtatueretur, cujus honori cum proſpiciebant, dignitati quoque incolumitatique Auguſtinianæ doctrinæ ſe proſpicere dicebant. Fuit hoc chriſtianæ Reipublicæ malum, ut in unum Janſenium omnium animi ſpectare viderentur; ex quo factum eſt, ut concertationes in diſputando pertinaces, jurgia, convicia publicam tranquillitatem perturbaverint. Nec aberant doli, & machinæ, minimeque obſcurum eſt, quid Nicolaus Cornetus Collegii Sorbonici Syndicus molitus eſt, ut collegas ſuos ſuam in ſententiam traheret. Quæ ipſe geſſit plurimum valuere ad obtinendam damnationem quinque propoſitionum, quæ Janſeniſmo cauſam dederunt; cumque judicio Sorbonæ plures ex eorum cœtu, & Senatus ipſe Pariſienſis ſe ſe opponerent, res delata ad Innocentium Pontificem fuit. Hic propoſitiones excutiendas mandavit, reque multum ac diu agitata, non ſolum definivit illas hæreticas eſſe, ſed etiam ex Janſenii ſenſu depromptas fuiſſe. Nullus profecto extitit, qui illa quinque capita ut impia minime deteſtaretur; ſed ita ſenſiſſe Janſenium plures fateri recuſabant, ajentes totum illius librum nihil aliud habere, quam vulgarem *Gratiæ*, ut vocant, *efficacis* doctrinam, ejuſque vitam mores & ſcripta omnem ſuſpicionem erroris evertere. Addebant alii, ex revelata fide traditioneque ad nos tranſmiſſa pendere chriſtianorum ſalutem; ex ſingulis vero factis minime a Deo revelatis non pendere: eamque ob rem in diſceptandis fidei controverſiis infallibili Dei ſpiritu regi Eccleſiam, at non item in facti quæſtionibus: quod plurimis argumentis & exemplis confirmabant. Quantos hæc clamores, quantaque odia excitaverint, non ſatis dici poteſt; cumque Jeſuitæ in ſuas partes traxiſſent Mazzarinium, non ſolum judicio atque diſceptatione, ſed vi atque impreſſione ſe everſuros adverſarios ſperabant. Impetus illorum fuit acrior in incolas Portus Regii, quam in ceteros, compleverantque totum pene orbem lamentatione, *S. Cyprani Abbate, & Iprenſi Epiſcopo ducibus, arcanam eo in loco coitionem factam ad evertendum Incarnationis myſterium, abrogandam Evangelii tanquam apocryphæ fabulæ fidem, delendam Chriſti Religionem: & hac nefaria Societate manente, nihil poſtea in tota Gallicana Eccleſia neque ſacri, neque religioſi futurum*. Qui mores, fidem, pietatemque illorum incolarum noverunt, non poterant hæc ſine horrore audire, nec ſine fletu videre malorum, quæ perpeti debuerunt, iliadem. Interim ſcriptis hinc & illinc acriter pugnabatur, dolendumque, homines ſummos, Arnaldum, Paſchalium, & Nicolium, ceteroſque hujuſmodi diſputationibus impeditos fuiſſe, ne Eccleſiam Dei, & Litteratorum Rempublicam præclaris utiliſſimiſque operibus magis magiſque augerent. Perpauci tum erant, quibus ſapientiæ laude perfrui tranquille liceret; cumque novarum perturbationum cauſſæ quotidie magis quærerentur, in magnitudine animi facillime pertinacia, & nimium adverſariorum odium innaſcebatur. Ut eos, quorum voce & ſcriptis erant violati Jeſuitæ, hæreſis accuſatione perſtringerent magis, excogitarunt formulam quandam, cui qui ſubſcribere recuſarent, communi maledicto notarentur. Fortiſſimus adjutor ad rem perficiendam fuit Petrus de Marca Toloſanus Archiepiſcopus, qui primus pronuntiare non dubitavit omnem *de facto*, ut loquebantur, controverſiam *ad partem dogmatis ſpectare*. Itaque illo authore, Clerus Gallicanus in Comitiis ann. MDCLVI. formulam propoſuit, cujus clauſula erat, eum fuiſſe Janſenii ſenſum, qui damnabatur in illis quinque hæreticis capitibus. Hæc delata ad Alexandrum VII. P. M. fuerunt, qui ut erat in Janſeniſtas concitatus tum ſua ſponte, tum ſtimulos admoventibus Cardinalibus Albizio, & Pallavicinio, vehementer lætatus eſt occaſionem ſibi datam eos opprimendi. Itaque Conſtitutionem edidit, qua poſtquam

(19) Plura ſunt indulta hujus generis, quæ Clemens Ludovico Galliarum Regi conceſſit. En eorum tituli eo ordine, iiſdemque verbis, quibus relata ſunt in volumine Conſtitutionum Pontificiarum.
„ Indultum Regi Chriſtianiſſimo nominandi ad quæcumque Monaſteria, Prioratus, dignitates, etiam majores, & principales, aliaque beneficia (exceptis curatis) in Civitatibus Metenſi, Tullenſi & Virdunenſi, eorumque territoriis dicto Regi ſubjectis.
„ Conceſſio Juriſpatronatus ad Eccleſiam Attrebatenſem.
„ Confirmatio Juriſpatronatus ad Eccleſiam Ellenen. ac Monaſteria conciſtorialia in Comitatibus Ruſcinonenſi, & Confluentino, & parte Ceradanæ verſus Galliam conſiſtentia.
„ Indultum nominandi ad dignitates Abbatiales, & regimina Monaſteriorum, Prioratus, & Præpoſituras, ſeu Præpoſitatus conventum habentes in locis & ditionibus Belgicis, quæ de præſenti poſſidet.
„ Indultum nominandi ad Eccleſiam Tornacenſem.
„ Ampliatio juris nominandi ad dignitates Abbatiales, & regimina Monaſteriorum Prioratus, Præpoſituras, ſeu Præpoſitatus conventum habentes in quibuſdam ditionibus Belgicis conſiſten. Regi Chriſtianiſſimo ante hac conceſſis ad ſimilia beneficia conſiſtentia in aliis ditionibus Belgicis, & per nuperum tractatum pacis a Rege Cattolico conceſſis & renuntiatis “.

(20) In litteris, quæ hac de re ſcripta fuerunt Legato Pontificio IV. Kal. Junias MDCLXVIII., hæc erant: „ Il Sig. Imbaſciator di Francia nell' eſporre a N. S. il conſenſo dato dal Re Criſtianiſſimo per la demolizione della Piramide diſſe, che ciò non ſi faceva da S. M. per porlo in conto di coſa conſiderabile verſo la S. Sede; e che però ſi farebbe ſolamente eſeguito, quando ciò foſſe ſtato piacere di S. S. “ Ipſe vero Legatus Pontificius hæc ſcripſit V. Kal. Quint. „ Il conſenſo del Re, perchè ſi abbatteſſe la Piramide, che fu eretta coſtì contro i Corſi, ha ſuſcitate in Francia voci d' applauſo, a concetto di particolar propenſione di S. M. verſo l' ottimo governo, e Pontificatu preſente “.

in filios iniquitatis, ut ipſe appellabat, invectus eſſet, diris execrationibus Janſenium, ejuſque doctrinam inceſſit. Sed tum minime ſermo fuit de ejuranda illa doctrina conceptis verbis; qua de re ſollicitatus a Jeſuitis, eorumque fautoribus novam Conſtitutionem ann. MDCLXV. promulgavit. Facile Ludovico Regi perſuaſum, e re ſua eſſe, ut omnes, qui in Eccleſiæ caſtris militabant, conſtitutioni Pontificiæ apud ſæculares judices ſubſcribere cogerentur; addebatque Jeſuita Annatus, qui ipſi erat a confeſſionibus, peropportunam ſibi videri occaſionem ad homines pertinaces ac tumultuoſus exonerandos, ducesque amentiæ ablegandos. Extitit Alethæ Epiſcopus, qui de tota re docere Regem ſtuduit, ſed ei ferociter reſponſum eſt, execrationeſque atque minationes paſſim terrores afferebant. Nihilo tamen minus Regis minantis auctoritas quidquam haud obtinere potuit ab Epiſcopis tum Alethæ, tum Andegavi, Apamiæ, & Bellovaci, quorum exemplum ſecuti ſunt portus Regii incolæ, omnes una voce fatentes ſejungendum jus a facto; in illius confeſſione hojus defenſionem ſuſcipi poſſe; magnam quidem apud omnes, & in primis gravem eſſe debere Romanorum Pontificum auctoritatem vel in ipſis facti quæſtionibus, ſed in his haud injiciendam religionem; nec poſſe ſacramentum juſtum judicari, quod interponitur ab iis, qui probabilem & prope veram cauſſam reddere poſſunt, quare id, cujus confeſſio exigitur, non fuerit. Inventum temperamentum a quibuſdam aliis Epiſcopis, quo ſe ſubſcribere poſſe putarunt formulæ a Pontifice præſcriptæ (21). Sed quidquid novi excogitabatur, novarum diſputationum & diſcordiarum cauſſa & origo erat, omninoque ab Eccleſia Gallicana pax exulaſſe videbatur. Ad hanc revocandam tanquam hominem aliquem e cælo delapſum omnes intuebantur Roſpilioſium. Neque enim obſcurum erat, ipſum pacifica Deceſſori ſuo dediſſe conſilia, quando Choiſeulius Convenæ Epiſcopus, & Jeſuita Ferrierus, & ſummi illi Theologi Lalana & Girardus, ipſo approbante Rege, Pariſios convenere acturi de reconciliatione concordiæ. Nondum Roſpilioſius conclavia reliquerat, cum plures ei perſuadere ſtuduerunt ira animatos eſſe in Janſeniſmum quatuor, quos ſupra commemoravi, Epiſcopos, ut nihil ad eorum mentes flectendas proficere potuiſſet; quare, ſicuti præceperat Alexander, & Rex ab eo petierat, acria & ſevera judicia in eos exercenda.

Difficile eſt ineunti principatum omnia videre, omneſque declinare machinas; & quanquam populus ipſe monuiſſet Pontificem, ut caveret a Jeſuitis, his tamen eorumque fautoribus poſtulantibus, Decretum quod Alexander fecerat adverſus eoſdem Epiſcopos, magna ex parte approbavit, atque confirmavit (22). Verum re melius cognita, conſulendum eorum honori & famæ, providendumque tot malis, quibus jamdiu chriſtiana Reſpublica affligtabatur, putavit. Interim litteræ venerunt Pontifici ab novem ſupra decem Epiſcopis totius Galliæ doctiſſimis, ſapientiſſimiſque, quibus declarabant miſerum, acerbum, & calamitoſum ſibi videri impiorum pœnas ſanctiſſimis expeti Epiſcopis, qui in exponenda populis ſuis Alexandri Conſtitutione & formula jurisjurandi ab eo præſcripta minime jus cum facto confundendum putarunt; novum eſſe atque omnino inauditum dictum illorum, qui tuentur ſi quid humani minimeque a Deo revelati Eccleſia & Pontifices factum eſſe affirment, his eandem fidem habendam ac illis decretis, quæ vocantur dogmata, quorum nullum ſine ſcelere in dubium revocari poteſt; bonos omnes deteſtari, quæ per ſummam fraudem atque malitiam fingebant nonnulli ad violandam exiſtimationem illorum, qui regendam Eccleſiam ſuſcepere; nec paſſuros, ut judicium fieret de horum factis & fama ex potentium libidine, ſed ex ſanctorum Canonum præſcripto. Eadem ferme, eodemque tempore ſcripſere Regi, fieríque quædam ad meliorem ſpem inclinatio viſa eſt, faventibus Tellierio, Lionio, & Colberto, ipſoque Rege, qui paulo ante cruces, & tormenta Janſeniſtis minitatus fuerat, pacem expoſcente. Sunt enim plerumque regiæ voluntates, uti vehementes, ſic mobiles, & ſæpe ipſæ ſibi adverſæ. Præterquamquod animus ſuperbia elatus, qui ſe natum imperio putabat, tacite indignabatur, quod ſuos continere minime poſſet, dum potentiſſimas nationes obnoxias habebat. Ad rem gerendam præbuit ſe ducem Senonenſium Archiepiſcopus Gondrinus, cujus maxime pollebat auctoritas, & cum eo in colloquium Legati Pontificii Petri Bargellinii venerunt Eſtrenſis, Lauduni, & Vialartus Catalauni Epiſcopi. Convenit inter eos de non revocandis litteris (*mandamenta* vocant) quas vulgaverant quatuor ſupra commemorati Epiſcopi, dummodo ipſi convocatis Synodis declararent, quidquid damnaſſent Eccleſia & Pontifices, ſe quoque ex illorum ſenſu ſincere omnino, nullaque re excepta damnare, ſponderentque ſe ſuoſque tacite veneraturos, quod de Janſenii facto pronuntiaverat Alexander (23). Hæc approbarunt Epiſcopi, quamquam principio diſſenſerit Pavillonus Alethæ Epiſcopus, qui a Janſeniſtis ſuarum partium princeps habebatur. Vicit obſtinationem illius ſententiæ tum collegarum exemplum, tum Arnaldi authoritas; ipſeque cum reliquis ſubſcripſit litteras ad Pontificem, quibus eum docebant ſe juſſa executos eſſe, & prolixe de omnium voluntate erga ſummum Eccleſiæ Paſtorem pollicebantur. Hoc facto cognitoque, plerique læti, ac ſpei bonæ pleni fuerunt. Fuere, qui injecerint Clementi ſcrupulum ac dubitationem minime ſincere egiſſe in hac re Gallicanos Epiſcopos, deceptumque per eos Bargellinium fuiſſe (24). Dum quilibet de hac re pro ſuo quiſque ſenſu loqueretur, ea acta fuerunt (25) tum a Pontifice, tum a

Gal-

(21) Archiepiſcopus Pariſienſis Præfixus declaravit credi debere factum non fide divina, ſed humana, & eccleſiaſtica. Magnos hæc ſententia rumores excitavit, & ad illam convellendam librum ſcripſit Nicolius. Nihilo tamen minus ipſe fateri debuit, pacem verſus gradum quemdam illa declaratione factum fuiſſe: „ On eſt, inquit ille, „ comme deſcendu du ciel en terre. Et il y a bien „ moins de diſtance de la foi humaine au ſilence, qui „ eſt l' unique moyen d' établir une veritable paix, qu' „ il n' y en avoit de la foi divine à cette foi humaine, „ à la quelle on s' eſt reduit “. Alia alii excogitarunt, quæ ſingula referre omnis longum eſſet.

(22) Novem Epiſcopi de eorum factis, & ſcriptis judicium ferre debebant, ab iiſque ſic expectabatur, ut ab hominibus ſtudioſis & fautoribus Jeſuitarum.

(23) „ A l' égard du fait contenu dans le dernier formulaire „ nous nous obligeons à une ſoumiſſion de reſpect, „ & de diſcipline, qui conſiſte à ne point s' élever contre „ la deciſion, qui en a été faite, & à demeurer dans „ le ſilence pour conſerver l' ordre, qui doit regler en „ cette matiere la conduite des inferieurs à l' égard des „ ſuperieurs Eccleſiaſtiques “.

(24) Ad confirmandum Pontificis animum hæc, ipſo jubente Rege, ſcripſere quatuor Epiſcopi, monumentiſque publicis eorum ſcriptum conſignatum fuit: „ Les quatre „ Evêques, & les autres Eccleſiaſtiques ont agi de la „ meilleure foi du monde, & n' ont aſſûrement que des „ penſées d' un très-grand zele pour conſerver la foi de l' „ Egliſe, & d' une profonde ſoumiſſion pour le ſaint Siege. „ Ils ont condamné, & fait condamner les cinq Propoſitions „ avec toute ſorte de ſincerité ſans exception, „ ni reſtriction quelconque dans tous les ſens que l' Egliſe „ les a condamnées. Ils ſont très-éloignés de cacher „ dans leur coeur aucun deſſein de renouveller les „ erreurs ſous quelque prétexte que ce ſoit, ni de ſouffrir „ que perſonne les renouvelle & donne aucun atteinte „ à la condamnation qu' en a fait l' Egliſe, n' y ayant „ point d' Eccleſiaſtiques qui ſoient plus inviolablement „ attaché à ſa doctrine for ce ſujet, & ſur tous les autres. „ Et quant à l' attribution de ces Propoſitions au „ livre de Janſenius Evêque d' Ypres, ils ont encore rendu „ & fait rendre au ſaint Siege toute la déference, & „ l' obeïſſance qui lui eſt dûe, comme tous les Theologiens „ conviennent, qu' il la faut rendre au regard des „ livres condamnés ſelon la doctrine Catholique, ſoutenue „ dans tous les ſiecles par tous les Docteurs, & „ même en ces derniers tems, par les plus grands défenſeurs „ de l' authorité du ſaint Siege, tels qu' ont „ été les Cardinaux Baronius, Bellarmin, de Richelieu, „ Pallavicin, & les Peres Petau, & Sirmond, & même „ conformement à l' eſprit des Bulles Apoſtoliques, qui „ eſt de ne dire, ni écrire, ni enſeigner rien de contraire „ à ce qui a été decidé par les Papes ſur ce ſujet. „ A quoi ils ont ajoûté qu' ils procederoient par „ les voies Canoniques dans leurs Diocèſes contre ceux „ qui manqueroient à l' un, ou à l' autre de ces devoirs. „ Nous declarons & certifions qu' ayant eu communication „ & connoiſſance particuliere des ſentimens „ des quatre Evêques, & de ce qui eſt contenu dans „ leur procès-verbaux, la doctrine qui eſt contenue dans „ cet écrit eſt entierement conforme à celle des ſudits „ procès-verbaux, & qu' ils ne contiennent rien de contraire „ à cette doctrine. C' eſt auſſi ma croyance, & „ celle de dix-neuf Evêques qui ont écrit à ſa Sainteté “.

(25) En exemplum litterarum, quas Clemens ſcripſit tum Epiſcopis, qui de pace conficienda egerunt, tum iis, qui cauſſæ Janſeniſtarum duces, & quaſi ſigniferi fuerunt.

Vena-

Galliarum Rege, quæ non ſinebant amplius dubitare redditam tandem Gallicanæ Eccleſiæ pacem fuiſſe. Rex hac re maxime lætari ac gloriari viſus eſt; nec mediocre eſt indicium numiſma, quod ſibi cudi juſſit cum hac inſcriptione *Reſtituta Eccleſiæ Gallicanæ concordia* (26). Sed & Clementis conſilium laudandum eſt. Hinc enim redditi Collegiis Canonici, Monaſteriis Sanctimoniales; honos, dignitas, locus, ordo Eccleſiæ miniſtris reſtitutus; ſummus ille vir, & ſacrorum librorum interpres Sacius carcere emiſſus; multi, qui tenebris ac tectis continebantur, ad aſpiciendam lucem vocati; honorati in ipſa Regis Aula, qui indigniſſime contempti jacuerant (& ſane quam honorifice excepit Ludovicus Arnaldum, & quam ornate ac graviter de tota Arnaldorum familia prædicavit!) Claudius de S. Martha, Joannes Hamonius, Petrus Nicolius, & totus ille delectus virorum, qui egregiam operam dederant Abbatiæ Portus Regii, reſtituti, unde adverſariorum potentia illos dejecerat; illa ipſa Abbatia non ſolum calamitatem detraxiſſe, ſed etiam dignitatem auxiſſe videbatur; laudabanturque tanquam exempla innocentiæ & pietatis Virgines, quibus paullo ante ſacris interdictum fuerat, quarumque aditum ſermonemque multi ex adverſariorum conſilio defugiebant, ne quid ex contagione incommodi acciperent. Mirum autem videri poteſt in omnibus actionibus, ſententiiſque omnibus, quæ Jeſuitas videbantur offendere, homines, qui Janſeniſtarum partium erant, tantam ſemper conſtantiam tenuiſſe; nec modo præmiis, ſed ne periculis quidem ullis, quibus moventur etiam fortiſſimi viri, adduci potuiſſe ad ſuſceptam cauſam deſerendam. Reddita autem pace, omnes Clementis nomen in cælum ferebant, Deumque orabant, ut ſibi tam multa pro veritate atque innocentia perpeſſis atque perfunctis concederet, ut officium ſuum Chriſtianæ Reipublicæ, memoremque in benemeritos animum tuto ac tranquille præſtare poſſent. Hujus ſui ſenſus Arnaldus teſtimonium ampliſſimum dedit, cum dedicaſſet Clementi opus *De perpetuitate Fidei* in iis rebus, quæ ad Euchariſtiam pertinent, quo certe nullum nec nobilius, nec præclarius ad convincendos hac in re Calviniſtarum, cæterorumque hæreticorum errores. Inchoaverat opus Nicolius An. MDCLXIV. cum in agro vitam ageret apud Varetum doctum hominem, qui hiſtoriam pacis partæ per Clementem IX. duobus voluminibus complexus eſt. Etſi ille nemini concederet de cupiditate juvandi Eccleſiam ſcriptis ſuis, depoſuit tamen opus de manibus, ut locum relinqueret Arnaldo tractandi materiam dignam facultate & copia illius. Senſerat hic moderandum orationi, fugiendamque lectorum ſatietatem; ſed in quibuſdam capitibus, & in illis præſertim, quæ probant perpetuum mirificumque Orientalium Eccleſiarum cum Romana Eccleſia conſenſum, circumfluere & abundare voluit, ut funditus adverſariorum argumenta everteret. Ceterum non ſatis laudari poteſt judicium ac doctrina Authoris: quam appoſite, quam diſtincte, quam explicate, quam illuminate & rebus, & verbis dicit! Profecto ſi ipſa per ſe veritas cauſam ſuam defendere debuiſſet contra hæreticorum aſtutias, non majori eruditionis doctrinæque apparatu, vi, perſpicuitate, atque evidentia rem confecturam fuiſſe arbitror. Dum plauſus maximi a bonis huic Operi impertiebantur, uni ſilebant (invidioſe quidem) Jeſuitæ; dolabantque multi, magnum ingenium Arnaldi, magnumque optimarum artium ſtudium, tum omnis liberalis & digna homine nobili ab eo percepta doctrina, quibus temporibus florere in Eccleſia maxime potuit, aut caruiſſe rebus humanis, aut in inanes diſtractum fuiſſe diſputationes. Non deſtitit Clemens ſtimulare atque excitare divinum ingenium, ut novum aliquod opus pro defenſione veritatis ſuſciperet. Sed quæ ſoluto animo ſcribi ſolent, ea temporibus illis, quæ poſtea conſecuta ſunt (non enim diu pace frui licuit, minime erepta Jeſuitis omnia miſcendi licentia) excludebantur. Clemens autem cum hoc ſuſcepiſſet non ſolum juſtitia, ſed etiam miſericordia adductus, ut excellentes viros miſeriis & timore liberaret, non potuit in iis rebus, quæ adverſus eos machinabantur Jeſuitæ, negligens eſſe. Itaque Olivam, qui Societati præerat univerſæ, minis terruit, niſi ſuos juberet talibus viris pacatos eſſe, omneſque conſtituta concordia, ſine querela utilioribus ſtudiis vacare. Non me latet pacifica Clementis conſilia cauſam dediſſe malevolorum (quin dicam impiorum?) machinationibus; ſed has refellere injurium foret Pontifici Catholicæ rei ſtudioſiſſimo, pro qua ſe mori cupere, & cui ſe totum dediſſe, & in qua omnia ſua poſuiſſe, & quaſi conſecraſſe jure gloriari poterat. Hoc flagrans Pontificis ſtudium defendendæ veritatis, revocandique errantes ad eam cum fama & gloria ipſius vel ad remotiſſimas penetravit regiones. Itaque illo hortatore plures in gratiam cum Romana Eccleſia rediere, fueruntque alii, qui ejus amantiſſimis prudentiſſimiſque conſiliis confirmati in ſuſcepto propoſito permanſerunt. Impulit animum Julii Franciſci Angriæ & Veſtphaliæ Ducis ad defendendam cauſſam Catholicæ religionis; monet atque lacrymans obteſtatur, ut ſibi ſuiſque populis conſulat; ſatis ſe jam noſſe virtutem illius, nec pati debere ut in iis regionibus minus proſpere res Catholicorum procederent. Cum ejuraſſet Calvinianam hæreſim Comes Berthemienſis, cujus imperio ſubjiciebatur regio illa, quæ eſt inter Amiſiem & Lupiam, providit Clemens ut quædam nova & ſalutaria ab eo inſtituerentur, per quæ vetus Religio ſtabilitatem in iis locis habe-

---

Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopo Senonenſi, & Epiſcopis Catalaunenſi, & Laudunenſi

CLEMENS PAPA IX.

Venerabiles Fratres ſalutem &c.

„ Non ſine lætitiæ ſenſu pervidimus etiam ex litteris Fraternitatum veſtrarum id, quod nobis prius ample ſignificatum, ac deinde iteratis ac gravibus documentis confirmatum fuit, de perfecta atque integra obedientia Nobis & Apoſtolicæ Sedi præſtita per Epiſcopos Andegavenſem, Bellovacenſem, Apamienſem, & Alethenſem ſubſcriptione Formularii ſincero animo, & juxta præſcriptum Litterarum Apoſtolicarum ab eis facta; utque caritatis Apoſtolicæ fervore ſuccenſi potius in obedientes clementia, quam juſtitia in contumaces uti gaudemus, voluimus iis paternæ benevolentiæ noſtræ argumenta præbere. Quæ profecto ſpeciali mentis affectu cumulata vobis, Venerabiles Fratres, benevolentiſſime tribuimus, ſperantes utique fore, ut doctrina, & probitas veſtra, quæ nunc optime merita eſt de Eccleſia univerſa cooperando huic debitæ ſubmiſſioni ab illis Vicario in terris Jeſu Chriſti, ac ejuſdem viſibili capiti redditæ cum plena & ſincera executione Conſtitutionum Apoſtolicarum, etiam impoſterum eumdem promti ſtudii zelum adhibitura uſque ſit in efficiendo quidquid quevis ratione conferat ad extirpandas ab agro Dominico zizanias omnium novitatum, veritati Catholicæ, & perfectæ Fidelium unioni contrariarum. Tales enim animi vere pii ac religioſi in vobis laudes ut perpetuæ, ac in dies etiam clariores eniteant ex animo precamur, Fraternitatibus veſtris Apoſtolicam benedictionem impertientes. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub anulo Piſcatoris die 19. Januarii MDCLXIX. Pontificatus noſtri an. II.

Venerabilibus Fratribus Henrico Arnaldo Andegavenſi, Nicolao Chorart Bellovacenſi, Franciſco Stephano Apamienſi, & Nicolao Pavillon Alethenſi Epiſcopis

CLEMENS PAPA IX.

Venerabiles Fratres ſalutem &c.

„ Venerabilis frater Archiepiſcopus Thebarum Nuntius iſthic noſter miſit ad nos elapſis diebus Fraternitatum veſtrarum epiſtolam, in qua ingenti obſequii Nobis, & huic S. Sedi per vos debiti teſtatione ſignificatis, vos juxta præſcriptum litterarum Apoſtolicarum a felicis recordationis Prædeceſſoribus noſtris Innocentio X. & Alexandro VII. emanatarum, ſincere ſubſcripſiſſe, & ſubſcribi feciſſe Formularium in ejuſdem Alexandri VII. litteris edito. Etſi autem quædam de hac re ſecus circumlata occaſionem Nobis præbuerant in tam gravi negotio ſerius procedendi: nam dictorum Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus firmiſſime inhærentes, nullam circa illud exceptionem, aut reſtrictionem admiſſuri unquam fuiſſemus; in præſens tamen, cum nova & graviora iſthinc acceperimus documenta veræ & totalis obedientiæ veſtræ, qua & Formulario ſincere ſubſcripſiſtis, & damnatis abſque ulla exceptione aut reſtrictione quinque Propoſitionibus in omnibus ſenſibus, in quibus a Sede Apoſtolica damnatæ fuerunt, alieni prorſus eſtis a renovandis in hac re erroribus illis, qui ab eadem damnati ſunt, tribuere vobis voluimus hoc paternæ benevolentiæ noſtræ argumentum, fidentes plane divinæ gratiæ, ac virtuti & pietati veſtræ, quod omni conatu facturi ſitis in poſterum, ut ſinceræ obedientiæ ac ſubmiſſionis a vobis in hoc actu Nobis præſtitæ plenitudo ſemper magis appareat, doctrinam ac probitatem veſtram in id potiſſimum adhibentes, ut una cum obſequio Nobis & huic S. Sedi per vos debito Catholicam veritatem firmiter tueamini, zelo curaque Pontificis ſedulo cooperantes in extirpando ab Eccleſia Dei novitates omnes, ac perturbationes fidelium animarum, vobis, Venerabiles Fratres, Apoſtolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub anulo Piſcatoris die 19. Januarii 1669. Pontificatus noſtri anno ſecundo ".

(26) Principio deerat verbum *Gallicanæ*, quod additum poſtea fuit. Inciſum eſt etiam Ectypum numiſmatis, in quo hæc erant: *Ectypum numiſmatis quod Ludovicus XIV. Rex Franciæ & Navarræ anno 1669. reſtituta in concordiam Eccleſia, cudi voluit ad inſignis facti memoriam.*

Google

haberet. Petierat Hiſpaniarum Regina a Batavis pecuniam ad conſcribendos milites, ſeque iis partem Geldriæ pignori daturam ſpoponderat. Id ut audivit Clemens, vehementer obſtitit, ne quid Orthodoxorum Reſpublica detrimenti caperet. Plura geſſit in Germania aut per Legatos ſuos, aut per Epiſcopos, maximeque per Guidobaldum Card. Tunium Archiepiſcopum Saliſburgenſem, ne longius ſerperet hæreſis, utque rei catholicæ, quæ quotidie magis ruere videbatur, conſuleretur. Tum precibus, tum minis obtinuit a Jacobo Majoris Armeniæ Patriarcha, ut quibuſdam Armenorum erroribus, quos Florentinum damnaverat Concilium, quorumque præcipuus erat in eo, quod vino minime miſcenda eſſet aqua in Sacro peragendo, publice renunciaret. Inter moras & dubitationes Henrici Turenii Comitis hunc quoque hortatus eſt ad ſe dedendum veritati; nec ſatis dici poteſt, quam lætatus ſit, cum litteris acceptis audiit, homini ſummo atque omnino ſingulari tum conſtantia in rebus adverſis, tum modeſtia in proſperis, tum prudentia in difficillimis, tum virtute in periculoſis additam veræ Religionis laudem fuiſſe. Optaſſet hunc habere Romæ Chriſtianiſſimi Regis Legatum, idque petierat ab ipſo Rege, a quo omnia, quæ vellet, obtinere poſſe videbatur. Sed ille ne rogari quidem paſſus eſt, quod e re ſua eſſe putavit, cum perſequi Batavos bello deliberaſſet, uti viri experientiſſimi opera, cujus vita non offenſionibus belli, ſed victoriis atque triumphis erat traducta. Hac mente nihil non egit Ludovicus, ut ſibi Carolum II. Angliæ Regem conciliaret: quæ dum agerentur per fœminas, quarum illecebris facile Carolus deliniebatur, ſperavit fortaſſe Clemens ex hac conciliatione utilitatis aliquid rem catholicam percepturam. Erat enim Carolus ſua ſponte in hanc propenſus, ſed reminiſcens indigniſſimum Patris infortunium nil niſi caute pedetentimque agebat. Præterquam quod retardabant eum voluptates blandiſſimæ Dominæ, & quædam iners, & pene ſomniculoſa natura, quam tamen plura animi ingeniique bona comitabantur. Huic quidem ſtimulos admoviſſe ſuſpicor Clementem per occultos homines, maximamque gratulationem ipſe fecit illius fratri Duci Eboracenſi, quod nuntium hæreſi, in qua natus & altus fuerat, remiſerit. Cauſſam huic mutationi dedit *Hiſtoria Reformationis* per Heylenum ſcripta, quæ caſu in illius manus pervenerat. Nam quo ſtudioſius ab hoc Scriptore abſconditur, eo magis apparet totam illam converſionem rerum Anglicanarum attribuendam eſſe Henrici VIII. incontinentiæ, Somerſetiæ Ducis ambitioni, Eliſabethæ malis politicis artibus, & avaritiæ illorum, qui in bonorum Eccleſiæ poſſeſſionem venerant. Hæc ſedulo meditanti obtulit ſeſe veritas, ad quam inquirendam cum minime præjudicatam opinionem afferret, ſtatim libentiſſimeque illam amplexus eſt.

Ut erat Clemens diligentiſſimus & ſtudioſiſſimus ſalutis Chriſtianæ Reipublicæ, circumſpiciebat omnes procellas, omniaque periclitabatur, ut eos, qui erant in lubrico, cura ſua ac providentia juvaret: & mirum profecto omnibus videri debet, in tam brevi Pontificatus ſui curriculo adeo multa & glorioſa ipſum perficere potuiſſe. Sæpe eum occuparunt res Polonorum, qui regiones obtinentes fertiles, & æquiſſimas longe lateque porrectas, ſiti videntur eſſe prope divinitus in Chriſtiani imperii limitibus ad propulſandam barbariem. Irrepſerant hæretici in Ducatum Maxovienſem, quorum contagione ne regio illa contaminaretur, factum eſt maxime providentia ſanctiſſimi Pontificis. Cum vero litteras tum ad Reges, tum ad Epiſcopos mitteret, quam paterne, quam ſtudioſe eos adhortabatur, ut patriæ Religionis defenſores eſſent, ut non ſolum introitu, ſed omnino regni aditu errores prohiberent! Accidit iis temporibus, ut Rex ipſe Caſimirus, cui nulla requies erat ab externis, & civilibus periculis, & domeſticis doloribus (quidni Aloyſiæ Gonzagæ optimæ cariſſimæque feminæ mortem defleret!) de abdicando ſe regno deliberaverit. Non hortatione modo, ſed & precibus cum illo egit Clemens de hujuſmodi repudiando conſilio, quod regno, & religioni periculoſum arbitrabatur. Ubi vero hæc nihil proficere intellexit, per Galeatium Mareſcottum Legatum ſuum eidem ſignificavit, ne ſperaret aut redire ad Jeſuitas, aut Cardinalatus inſignia repetere, poſtquam illis renuntiaverat: omnino miſerandam illius ſortem fore & regia majeſtate indignam, cum extortis patria, & domo ſolus atque omnium honeſtarum rerum egens, non haberet quos accederet, aut quos appellaret. Sed hæc quoque fruſtra fuerunt. Nam Caſimirus in propoſito manſit, ceſſitque Regno XVI. Kal. Octob. An. MDCLXVIII. Non dubitavit hic, quin aliquid ſibi præſidii foret in amicitia Ludovici Galliarum Regis, cujus ambitioſus animus lætandum magis, quam dolendum caſum putavit Regis, qui deſeſſus injuriis fortunæ otium & tranquillitatem in Pariſienſi S. Germani Monaſterio quærebat, & ſubſidium rei familiaris a ſe poſtulabat. Huic ſubvenit, ditiſſimorum ſacerdotiorum reditibus eidem attributis; quod ut ſibi facere liceret, a Clemente impetravit (27). Interim de eligendo ſucceſſore a Polonis agi cœptum. Beati illi ſe putant, quod facultatem omnibus populis mitio a natura conceſſam Reges ſibi adſciſcendi, illoſque in accipiendo Regno obligandi quibuſdam pactionibus pro incolumitate felicitateque Reipublicæ retinuerint. Comitia Regi creando habentur in campo. Equites, qui Poloniæ quamplurimi, in armis & centuriatim ſuffragia ferunt; plebs nullo in numero habetur, utpote quæ univerſa mancipii eſt. Candidati regno petendo tota ex Europa concurrunt, qui ſtirpe, qui opibus, qui belli gloria maxime florent. Erant tum plurimi, & apud illos gratioſi nominis fama, liberalitate, imaginibus; ſed eminere videbantur Condæus Princeps, Dux Neoburgenſis, Carolus princeps Lotharingius, & Regis Moſchorum filius, qui multa magnaque Polonis pollicebatur. Ex conſilio Caſimiri (28) Regis Clemens ſollicitavit Coſmum Mediceum, qui tum per Europam peregrinabatur, ut in Poloniam protinus pergeret, ac properaret, & ſi quidquam ad ſpem ei oſtenderetur (magna enim erat hominum opinio de illo) non dubitaret ipſe quoque cum ceteris contendere. Sed plures cauſæ fuerunt, cur Coſmus, quamvis graviſſimi magnæ rei eſſent Authores, in competitoribus annumerari recuſaverit. In variis voluntatibus non deſtitit Clemens hortari Patres, ut conjunctis animis eum eligerent, cujus juſtitia religioque cognita eſſet. Ventum eſt ad comitia IV. Kal. Junias an. MDCLXIX. vocati Patres, lata ſuffragia, deſcripta, renuntiata: longe plurimum valuit Michael Viſniovicius. Aberat tum a comitiis Archiepiſcopus Gneſnenſis Regni, ut vocant, primas, qui non tam cito confici rem poſſe putaverat. Sed ubi rumor ad eum perfertur de electo Viſniovicio, advolat ad campum, ibique eum in edito loco velut in ſolio ſedentem magna fautorum acclamatione offendit. Sed nil tum ritu geſtum, multique obſtrepentes averſum ab eo animum oſtendebant. At brevi illæ turbidæ comitiorum undæ, & procellæ conſedere, ipſoque Primate ter, ut moris eſt, proclamante, omnes ferme Viſniovicium Regem eſſe juſſerunt. Fortunatiſſimus is habebatur, quod privatus pauper & inops (omnia enim bona illius Tartari occupaverant) nec prudentia ingenioque clarus, ad regnum evectus eſſet. Dignus tamen hoc honore videri poterat & quadam vitæ modeſtia, & præſertim majorum gloria. Nam oriundus erat a Koributo Jagellonis fratre. Scriptis amantiſſimis litteris Clemens hunc adhortatus eſt ad defendendam Catholicam Religionem, propoſuitque illi tanquam clariſſima exempla ad imitandum tum Wladiſlaum Jagellonem, tum ejus filium, ceteroſque Jagellonæ familiæ heroas, quorum eminuit pietas, & ardor animi ſingularis in omni re, quæ ad Chriſtianam Rempublicam ſpectaret. Flens quoque ei expo-

(27) Pinzonius in Tract. de Regaliis tom. 2. pag. 748. refert Indultum Clementis IX. conceſſum VII. Id. Martias MDCLXIX. Regi Caſimiro, ut de quamplurimis ditiſſimis Monaſteriis, nominante Rege Chriſtianiſſimo, in commendam provideri poſſet. Rigantus in Commentariis ad Regul. Cancell. Reg. 43. n. 36. refert aliud Clementis Indultum Joanni Paulo de Lionne.

(28) Hujus rei fides eſt penes Fridericum Montautum magni Ducis apud Pontificem Legatum. His enim verbis ſcripſit ad eum, qui in negotiis magni Ducis tractandis principem locum auctoritatemque tenebat: „ Il Sig. „ Card. Roſpiglioſi mi ha detto, che nelle lettere rice„ vuteſi in queſta ſettimana ſcrive Monſignor Nunzio di „ aver parlato lungamente con il Re intorno all' ele„ zione del Succeſſore, e che S. M. le abbia fatto co„ noſcere, che in Condè, in Neoburgo, e negli altri „ nominati ſi conſiderino molte particolari difficoltà, e „ che nel fine del diſcorſo diceſſe queſte preciſe parole: „ *Il Signor Principe di Toſcana, che va vedendo il mon„ do, perchè non viene a veder queſto Regno, e a farſi „ vedere in eſſo?* Il Papa ne fu lietiſſimo, e proponeva „ per parte ſua ogni aiuto. D' ordine del Papa ſi è or„ dinato a Monſig. Nunzio Pignatelli d' avviſare, ſe „ ſente altro di più, e di cooperare in ogni congiuntu„ ra che ſe gli offeriſſe. Anche il Card. Roſpiglioſi „ ſcriſſe di pugno al Nunzio promettendoli le maggiori „ ricompenſe, ſe foſſe riuſcito in queſto affare. Si ſol„ lecita l' andata di Monſig. Mareſcotti anche per que„ ſto ". Litteræ, in quibus hæc leguntur, ſunt VI. Id. Febr. an. MDCLXVIII.

expoſuit infelicem rerum Cretenſium ſtatum ; fortunam in extremo ſitam , hoſtem infeſtum , novi auxilii ſpem nullam , penuria rerum neceſſariarum bellum trahi non poſſe , ſeque luctu confectum contabeſcere , cum videret mala , quæ ab hoſte potentiſſimo & immaniſſimo univerſa timere debet Europa . Sed is , quem inflammare ſtudebat Clemens in communem hoſtem , erat quietus , placido ingenio , imo imbellis , & metuens magis , quam metuendus .

Inter hæc Romam rediit Chriſtina Svecorum Regina . Nullum ſtudii genus , quod ad ejus adventum honeſtandum excogitari poterat , ipſa deſideravit . Lætatus vero vehementer eſt Clemens , quod haberet occaſionem declarandæ voluntatis ſuæ erga Reginam & fama illuſtrem , & malis afflictam ob exacerbatam ſuperbiam atque avaritiam ſuorum Svecorum . Mortuo Carolo Guſtavo , illa rediit in Sveciam ſperans fortaſſe regnum , cui renuntiaverat , ſe recuperaturam ; tanta eſt humanæ voluntatis inconſtantia atque mobilitas . Præteritorum recordatio illi erat acerba , & extrema verba magni Cancellarii Ocſanſterni viri prudentiſſimi , magnique conſilii , quaſi morſu quodam animum illius exedebant . Moriens enim non potuit , quin exclamaret : *Spectaculum genere & exemplo miſerum ſibi videri Reginam ſpoliatam regno , extorrem patria , & rebus omnibus egentem , cui ſæpe & non obſcure prædixerat fore , ut conſilii ſui ipſam pœniteret* . Ubi nullam ſpem eſſe vidit recuperandi regni , curavit , ut ſaltem ſibi debita ex pactione pecunia ſolveretur , quæ inſtrumentum eſſet non modo ad liberalitatem , ſed etiam ad profuſionem exercendam . Solutione impedita , ſubortiſque inter ſe & Alexandrum Pontificem querimoniis , iter ſecundo in Sveciam direxit . Non longius tamen Hamburgo proceſſit , quod a ſuis injurias timeret , ibique commorata eſt , dum a procuratoribus penſionem exigeret . Obdureſcebant quotidie magis vel ii ipſi , quos ſtudioſos ſui in Svecia reliquerat , hique haud dubie ejus adventum improbabant . Itaque , ſpe undique abſciſſa , unum eſſe conſilium putavit , Romam ut rediret , ibique in ſino , & complexu philoſophiæ nobiliſſimarumque artium vitam traduceret . Nec dubito , quin ad hujuſmodi ſuſcipiendum conſilium maxime ſtimulaverit illam & mors Alexandri , & delata Clementi Pontificatus dignitas . Solita enim erat dicere neminem ſe noſſe , quem virtute Condæo , ingenii vi Cardinali Gondio , indulgentia in ſe Cardinali Azolinio , & bonitate naturæ Roſpilioſio anteponeret . Et ſane quæ ab hoc beneficia , voluntatiſque ſignificationes non habuit ? Mirifice quoque ei blandita eſt tota Roſpilioſiorum Domus ; & conſentiens omnium ordinum voluntas ad illam honorandam efficiebat , ut tolerabilius igniculum deſiderii res amiſſas recuperandi ferret . His adde , quod regnante Clemente , Populus Romanus omnibus lætitiis lætus eſſe videbatur , cumque convivia paſſim ſplendide ab Optimatibus ornarentur , nec deeſſet ludorum elegantia , & ſcenæ magnificentia , reddita Romæ aurea tempora Regina dicebat (29) , nec uſquam fore lætiora , atque pacatiora . Horum dulcedinem augebant bonitas , & moderatio Pontificis , omniumque qui cum illo conjuncti propinquitatis vinculis erant , & obſequium populi in hos ipſos , & æmulandi amor , validior quam pœna ex legibus & metus . Sed ineſt rebus cunctis quidam velut orbis , & quemadmodum temporum , ita morum vices pro diverſo principum ingenio vertuntur . Et certe Roſpilioſius multa laudis & artium imitanda poſteris tulit , quæ dum palam prædicaret Chriſtina , id non ſine reprehenſione conſequentium temporum eſſe videbatur . Manſit Romæ ad vitæ uſque terminum , in quo & in abdicatione Regni femina ceteroquin inconſtans & levis , ſingularem animi magnitudinem , humanarumque rerum contemptum oſtendit . Collata Reginæ beneficia plurimum addiderunt gloriæ Pontificis , cui nihil tam curæ fuit , quam ne quis expers liberalitatis ſuæ fieret . Intercedere caſibus , occurrere fortunæ , egentes non modo excipere , atque amplecti , verum conquirere atque adſciſcere , vel disjunctiſſimas terras munificentiæ ingenio , ut ita dicam , admovere , hoc principe dignum , hoc proprium Clementis fuit , qui in omnium laude ſolus beneficiorum ſuorum parciſſimus æſtimator eſſe videbatur . Fuerat per illa tempora ingens terræ motus in Illyrico , ex quo Epidaurus præſertim (Raguſium nunc dicunt) urbs maritima , & libera , tectis ac templis frequens , exornata vario genere operum , momento ferme ſic corruit , ut quodcumque ſupereſſet illius incolarumque , velut ſævum ſpectaculum a fortuna relictum ad commovendam magis hominum miſerationem eſſe videretur . Paſſim quoque lateque , ut evenit in hujuſmodi caſibus , vagatus eſt ignis , & ex paucis , qui evaſere inter ſonitus flammæ , & fragorem ruentium tectorum , nonnulli Romam venerunt rogatum auxilium a Clemente , ut pene deletæ patriæ ſuccurreret . Impetratum eſt quod poſtulabatur , oblatum etiam quod non poſtulabatur : tamque prompta ac larga fuit bonitas , ac liberalitas Pontificis , ut ærumnas perpeſſis id unum ſufficere aut ad remedium , aut ad ſolamen videretur , ut illas noſceret Clemens . Intentus hic demerendis ſibi iis , qui opis ſuæ indiguiſſent , facile rogari paſſus eſt a Joanne Auſtrio , qui filius erat Philippi IV. Hiſpaniarum Regis , ſed non juſto matrimonio natus , ut defenſionem ſuſciperet dignitatis ſuæ contra iniquorum perfidiam . Præclarum illi natura dederat ingenium , nec animi modo , ſed & corporis bona , quæ educatio & diſciplina plurimum perfecerant . Recti tenax , fortis , & conſtans in periculis , prudens ac providus , unus fortaſſe potuiſſet temporibus , ſalutique Hiſpaniarum Regni conſulere , ſi ſemper illius conſilia valuiſſent , neque dolus aut fraus , & etiam calumnia adhibita ad eum a negotiis publicis removendum . Nam clavum imperii tenente infirmi animi Regina , omnia ad unius Jeſuitæ (huic nomen Joannes Everardus Nitardus) arbitrium collata erant , qui cum nihil tam vereretur , quam oculos & voces Joannis , hunc perdere , quam ipſe periclitari maluit . Igitur cuncta exploranti opportuniſſimum viſum illum in Belgium mittere cauſſa bellorum , quæ illam florentiſſimam Provinciam affictabant . Id ſpeciem habebat honeſti , neque recuſaturus putabatur Joannes , qui plus æquo appetens famæ eſſe videbatur ; mediocre quidem vitium , quando etiam ſapientibus cupido gloriæ noviſſima exuitur . Sed cum ille noviſſet mentem Nitardi , excuſans morbum , ire recuſavit . Doluit vero eo perveniſſe improbitatem hominis , non ſolum ut ipſe ſuſpectus & infenſus Reginæ eſſet , ſed etiam ut vita injuſte privaretur Joſephus Maladas , quem conſiliorum ſuorum participem faciebat . Motus itaque atrocitate rei optavit , ut omnes æqui & iniqui intelligerent inimiciſſimum ſe eſſe homini , apud quem ſui ſuorumque utilitas vim æqui habebat , & in quo neſcires , utrum inhumanitas ac ſuperbia , an Reipublicæ tractandæ imperitia major eſſet . De illo etiam extra Regni fines (ſæviora enim conſilia animus humanus horrebat) furtim deportando cogitavit ; quod cum minime ſucceſſiſſet , ipſe coactus eſt vim inimici ſubterfugere , & procellam temporum , Aulam relinquens , devitare . Subſedit in Aragonia , maximis plauſibus , magnaque approbatione populorum ; ex quo cauſam cepit Nitardus eumdem criminandi rebelli animo affectare viam ad imperium . Contra hæc Joannes non modo obviam ire injuriæ , & dicta dictis ulciſci , ſed propalam præferocis animi licentiam inſectari , omnibuſque oſtendere quot detrimenta ab uno homine publicis rebus importarentur . Alienato populo , nobilitate inimica , magiſtratibus fere omnibus averſantibus nimiam Jeſuitæ potentiam , & æquo libentique animo horum cauſam agente Borromæo Legato Pontificio , eo tandem perventum eſt , ut Regina Nitardum regno abire juſſerit . Diſcedentem non ſine magno dolore dimiſit , declaravitque illi , ut omnia a ſe & poſtularet , & expectaret . Ipſe Romam venit , ſperans , ſedatis adverſariorum animis , ſe brevi rediturum ad Hiſpanos , & ad ſua munia (erat enim Reginæ a confeſſionibus , & in toto Regno fidei Quæſitor) & novis etiam auctum honoribus . Summis enim precibus contendebat Regina a Pontifice , ut is Cardinalis crearetur . Offenſa contumeliis dignitas , ea ætate iiſque honoribus actis , ſtimulabat animum ſuperbia elatum . Neſcires , utrum ipſum inter Patres , an inter candidatos numerares ; multa ac magnifica polliceri , ſe ipſum extollere , magno comitatu in publicum prodire , donec collegæ quoque conjecere in eum oculos , mirantes quid ſibi vellet . Graviſſimis verbis reprehendit Clemens intolerandam hominis arrogantiam ; quamquam nonnulli , ut molliret ferocem animum manſuetudine & obſecundando , ſuaderent . Irritari enim Reginam non oportere dicebant iis temporibus , quibus omnia metuenda erant .

At

(29) Vide *Memoires de Chriſtine*. Alambertius , qui breviter ſummatimque deſcripſit Vitam Reginæ , ita de Clemente loquitur : „ Alex. VII. eut pour ſucceſſeur Clem. IX. „ dont le Pontificat trop court fut appellé l' âge d' or „ de Rome ; Pontiſe liberal , magnifique , ami des lettres & des hommes aſſez eclairé pour vouloir rendre „ la Raligion reſpectable en terminant toutes les diſputes , & dont l' eſprit pacifique auroit du avoir plus d' „ imitateurs “ .

At Clemens, qui in omni actione nil niſi rectum & honeſtum ſpectabat, non ſolum dibaphum Nitardo negavit, ſed & ipſum muneri Quæſitoris fidei renuntiare coegit. Quæ ut læta acciderunt Joanni Auſtrio, qui de his rebus plures ad Pontificem litteras miſerat, ita dolenter accepta ſunt a Regina, ut mœrore in febrim inciderit. Huic tamen non licuit queri de neglecto Nitardo, cum Clemens in Cardinalium Collegium cooptaſſet Ludovicum Emanuelem Portocarrerium, quem cum Antonio Benavideſio de Conſilii ſententia ipſa nominaverat Regina. Sed hæc palam & ficte. Secreto vero egerat cum Pontifice, ut Nitardus omnibus præferretur. Lata ab hoc repulſa reddidiſſet hominem ferociorem impotentioremque, ni Pontificis imperium jactatæque minæ coercuiſſent. Satisfactum poſtea hujus ambitioni, regnante Clemente X. cujus rei culpa danda in primis eſt illi, quem Pontifex ſocium & adminiſtrum omnium conſiliorum aſſumſiſſe videbatur, qui tametſi a principio minime faverat Nitardo, animus tamen æger avaritia facile converſus eſt. Ceterum Clemens nihil earum rerum omiſit, quibus probaret Hiſpaniarum Reginæ ſe ei & fuiſſe ſemper, & futurum eſſe benevolentiſſimum atque amiciſſimum; nihil magis cupere quam ſecum habere conjunctos Catholicos principes mente, conſilio, ac ſtudio in tuenda Chriſtiana Republica, nullamque tam deteſtabilem peſtem eſſe, quam homines, qui fictis ſermonibus, & iniquis delationibus hanc conſenſionem & benevolentiam mutuam labefactare, ac convellere conarentur.

Eodem tempore, quo hæc acciderunt, inſtabat atque urgebat ſummo cum ſtudio Galliarum Rex, ut Dux Bullionenſis, de quo ſupra mentionem fecimus, Cardinalis crearetur. Sed juſtiores erant cauſſæ poſtulationum, quam quas attulerat Hiſpaniarum Regina Nitardum commendans. His enim verbis ad Pontificem Ludovicus ſcripſit: *Si compertum haberem reperiri poſſe aliquem in regni mei finibus inter eos, qui ſe Eccleſiaſticæ vitæ devoverunt, qui cum pari natalium ſplendore majus præſetuliſſet religionis ſtudium, quique Eccleſiæ rationibus magis eſſet idoneus, quam conſanguineus meus Albretanus Dux, illum ego potius quam hunc nominarem, qui in Purpuratorum Patrum Collegium cooptaretur.* Tanti Regis deſiderio libenter ſatisfecit Clemens, reportavitque beneficii præmium. Nam cum in Conventu, qui Piſis habitus eſt ad reconciliandum Alexandrum Pontificem ipſi Ludovico, inter cætera pactum fuiſſet (30), ut Duci Parmenſi redderetur Caſtri Ducatus, cumque ſemel iterumque poſtulatum eſſet a Clemente ut maneret in conditione, de non renovanda hujuſmodi poſtulatione Rex Pontifici promiſit, atque recepit. Obtinuit etiam Clemens, ut abrogaretur lex, qua cautum fuerat ne quis ante XXV. ætatis annum religionis Sacramento ſe obligaret. Nec minus feliciter Clementi evenit ob delatum Portocarrerio Cardinalatus honorem, ut tollerentur Decreta quædam Eccleſiæ libertati omnino contraria, quæ fecerant ii, qui Hiſpaniarum Regis nomine Neapolitanum Regnum, & Mediolanenſem Ducatum procurabant. Quibus rebus fiebat, ut vere gloriari potuerit Clemens in dandis honoribus & beneficiis ſe non ſolum utilitatem eorum, qui merebantur, ſed & publicum bonum ſpectaſſe ſemper. Id præſertim ſe obtinuiſſe dicebat, cum in Cardinalium Collegium cooptaſſet Leopoldum Mediceum, de quo nobis hic repetere licebit, quod alibi de ipſo prædicavimus. Id enim verum ſincerumque eſt, & ingenio hominis declarando aptiſſimum. Facile fatentur omnes, Mediceorum genus ex ipſius Sapientiæ ſtirpe generatum eſſe videri; adeo multi eorum doctrinas nobiliſſimaſque artes ſingulari ſtudio ac liberalitate foverunt. Sed inter eos meo judicio veluti majora lumina elucent Laurentius, cui Magnifici cognomen factum, hujus filius Leo X., & qui hos longo poſt intervallo ſecutus eſt Leopoldus. Hic ab adoleſcentia mathematicas diſciplinas plurimum excoluit, ſed præſertim animum applicuit ad cognoſcendam naturam, qua in contemplatione, confectis rebus neceſſariis, vacuus negotiis honeſte ac liberaliter vivebat, efficiebatque induſtria, exemplo, inſtitutiſque ſuis, ut multe obſcura proriuſque ignota illuſtrarentur atque pateſierent. Quam ſingularia vero ac prorſus mirabilia ſunt ea, quæ geſſit ad illarum artium incrementum, quæ naturam adjuvant, ornant, atque ad vivum exprimunt? Ex inſito menti cognitionis amore explicandi diſſerendique cupiditas conſequebatur, eaſque facultates, quæ ad id pertinerent, in ſe ſtudioſe coluit, & in aliis mirifice fovit. Mens, quam a natura habuit, acris, vigens, celerrimeque multa ſimul agitans, & ut ita dicam ſagax efficiebat, ut non ſolum in excolendis diſciplinis, ſed etiam in omni vitæ actione gubernanda, in conſiliis dandis, rebuſque publicis adminiſtrandis (a fratre enim magno Etruriæ Duce plurimum adhibebatur) cauſſas, & conſecutiones rerum videret, ſimilitudines transferret, disjuncta conjongeret, & cum præſentibus futura copularet ſic, ut divinum virum, nedum prudentem, non immerito dixiſſes. Iſthæc ingenita veri inveniendi cupiditas maxime in animi dotibus apparebat. Diligebat enim juſta, fidelia, ſimplicia, conſtantia, gravia, id eſt vera omnia, habebatque in ſe expletam & perfectam honeſtatis, decoris, humanitatiſque formam. Quamquam omnia quæ ageret ad ſocietatem communitatemque generis humani referret, non tamen hominum teſtimonia quærebat, & eſſe magis quam dici bonus ſapienſque vir optabat. Nihilo tamen minus omnes in illo conſenſerunt elogio, hunc ætatis ſuæ primarium fuiſſe virum. Sed ad Clementem revertor, cui quidem nihil tam cordi erat, quam ut ſingularis amoris declarationibus ſibi ſuiſque Mediceos Principes obſtringeret; idque eo vehementius optabat, quod deceſſor illius neglexiſſe eos videbatur. Itaque vix Pontificatum maximum conſecutus eſt, cum ſignificavit (31) Magno Duci Ferdinando ſe illius fratrum uni Cardinalatus inſignia deſtinaſſe. Hæc concupiſcere tum Mathias, tum Leopoldus viſi ſunt, quod ut audivit Clemens, *Cur mihi* (ait) *in optatis non ſit complecti Principes florentes ætate, ingenio, virtutibus, & Romanæ Eccle-*

ſia

(30) En conditionis verba: „ Ut Pontifex poſt conditiones peractas, Cardinalibus aſſentientibus, reſcinderet Decretum, quo Eccleſiæ Romanæ Caſtrum in perpetuum addixerat; ut Duci Parmenſi ſpatium præſtitueretur octo annorum, quo ſexdecies ferme centena millia argenteorum nummum perſolveret, duabus penſionibus æquis; utque ſtatim poſt primam penſionem reciperet dimidium Caſtrenſium terrarum, reliquum poſt penſionem alteram ".

(31) „ Lettera del Conte Montanti Miniſtro del G. Duca Ferdinando II. in Roma.

SERENISSIMO PRINCIPE

„ L'ardire che io piglio di far pervenire mie proprie lettere a V. A. Sereniſſima, ſpero non le ſarà diſcaro come atto di obbedienza dovuta ai cenni di N. S., quale dopo avermi benignemente aſcoltato mi domandò ſe dovevo eſporgli altro per ordine di V. A., ed avendoli detto che forſe troppo avevo moleſtato S. S., mi ſoggionſe che doveva trattar lui meco di negozio importente, che richiedeva ſegretezza, e doveva perciò paſſare tra S. B. e V. A. con il mio mezzo; che con tal condizione me ne faceve partecipe, ordinandomi di ſcrivere a V. A., e di portargliene la riſpoſte.

„ Diſſemi che alla convenienza di dare un Cappello alla Caſa Sereniſſima di Toſcana tanto benemerite, ſi aggiugneve il deſiderio che ha la S. S. di moſtrar la memoria obbligata che conſerva a V. A. per i continui favori compartiti da Lei alla Perſona, e Caſa ſua; a che però ſenza aſpettarne altri impulſi ſi dichiareva di voler ben preſto ſoddisfarſi in uno dei Sereniſſimi fratelli di V. A., giacchè di preſente non poteva allargarſi più, come forſe potrebbe una volta portar la congiuntura; me per l'eſecuzione di queſta ſue intenzione, incontrando una difficoltà conſiderabile, che era il deſiderio che hanno tutti a due queſti Sereniſſimi Principi di Cardinalato, pregava V. A. di ſuperargliela coll'autorità, a prudenza ſua. Preſuppone che il Papa Aleſſandro abbia fatta gran rifleſſione a queſta circoſtanza. Ma diſſe che a lui dà aſſai più da penſare, perchè ſtima ugualmente l'uno e l'altro di queſti Sereniſſimi; e ſa che la ſua l'è tenuta d'uguali obbligazioni, onde il gratificare uno con diſguſto dell'altro ſarebbe alle S. S. d'imperfetta ſoddisfazione; nè vorrebbe perciò, ch'ella li riſpondeſſe cha i ſuoi Sereniſſimi fratelli, a V. A. con eſſi ſon raſſegnati nei voleri di S. S., ma che ſeriamente li dichiaraſſe, qual ſarebbe di maggior guſto ſuo, e di più ſervizio della Sereniſſime Caſa; e che anco l'aſſicuraſſe che l'altro s'acquieterebbe. In queſta forma diſſe che ſtimerà per ſua fortuna grande, che il ſuo Anteceſſore l'ebbia leſciata queſta opportunità di moſtrar il ſuo affetto alla Caſe Sereniſſima con un atto di convenienza e di giuſtizia. Parmi d'evere a ſufficienza eſpreſſi i ſenſi di S. B., e dopo queſto mi ſo lecito d'accennare a V. A., che non mi pare ci ſia tempo da perdere, perchè il Papa ha biſogno d'ajuto; onde ſi deve preſupporre, che ben preſto voglia far Cardinale il Nipote, con il quale ſi può credere, a par quaſi che lo dica, che promoverà anche il Sig. Principe. Nè laſcio di ſuggerirle oſſequioſemente, cha tutti i ſervidori e amici della Caſa Sereniſſima ſtanno impazienti di vedere con mortificazione quelli che han traſcurato queſto debito, e di vederla anche ri-

„ far-

ſiæ addicere! Utinam ſæcule virtutum ſterili plures ſimiles eſſent, quibus non donantur, ſed debentur præmia meritorum, & qui vel ſolo nomine ampliſſimas decorant Civitates. Sed valetudinis incommoda, quibus affici cœpit Mathias, effecerunt ut ipſe omnem de Cardinalatu cogitationem abjecerit; qua dignitate auctus Leopoldus id unum ſtuduit, ut omnia officia Pontifici & Eccleſiæ diligenter ſanctèque præſtaret. Sunt nonnulli, a quibus & nos quoque aliquando in errorem rapti fuimus, qui (impudenter ſane) affirmant Clementem ea conditione purpuram conceſſiſſe Leopoldo, ut phyſicis ſtudiis, & Florentinæ Academiæ, quæ illa unice excolebat (dixerunt eam *del Cimente*) nuntium remitteret. Quod quidem a veritate longe abeſt, ut ex certiſſimis conſtat monumentis, nec probabili aliqua conjectura ac ratione dici de eo poteſt, qui a Benedicto Caſtellio philoſophia eruditus fuit; qui Galilæo in iis ſuis urbanis calamitatibus, quantum potuit, favit; qui Pontifex dictus Joannem Dominicum Caſſinium ad præclara ſuſcipienda excitavit; & qui eo caruit ægre, cum ipſum concedere Ludovico Galliarum Regi coactus fuit. Adde, quod & ſua ſponte, & conſiliis Michaelis Angeli Riccii multa gerere meditabatur, quæ ad provehendas magnarum artium, ac præſertim philoſophiæ diſciplinas, plurimum, niſi mors obſtitiſſet, conducere potuiſſent. Omnino amabat Clemens præclara ſtudia, nec, ut alii, eximia ac vivida ingenia deprimebat, ſed fovebat attollebatque: his honores, his ſacerdotia offerebat: hæc gratia, amicitia, & judicio alliciebat; propoſitiſque præmiis integritatis & induſtriæ, dulcedine ſua carebat ignavia, & præſtans quiſque ingenio ad relinquenda poſteris illuſtria virtutum exempla ducebatur. Eminuit etiam inter eos, quos Purpuratis adlegit, Joannes Bona vir ſumma integritate & innocentia, in quo veteris ſanctitatis illuſtre habemus exemplum. Accedebat eo rerum ſacrarum doctrina, quam editis duobus Rerum Liturgicarum libris plurimum illuſtravit. Nam qui antea hanc rem tractaverant, ut Jacobus Pamelius, quamvis multa utilia collegerint, non ſatis tamen perſpexiſſe videntur quid in quaque re verum ſincerumque ſit; quapropter plura quæ erant incognita, ad Græcos, Syros, Ægyptios, alioſque Orientales populos pertinentia pro cognitis habuerunt. Primus omnium Bona rebus obſcuris lucem attulit, edìditque opus omnibus fere numeris abſolutum. Tanti viri opera & conſilio Clemens multis magniſque in rebus uſus eſt, atque in eo præſertim judicio, quod de Montenſi, ut vocant, novi (32) Teſtamenti interpretatione tulit, itemque de Ri-

„ farcita di quello ſplendore, che quanto ſe gli riconoſce dovuto, altrettanto li è deſiderato dai veri ſervidori. Qui umiliſſimamante m' inchino a V. A. S. "

Roma 11. Luglio *1667*.

„ Di V. A. Sereniſſima, da cui attenderò gli ordini di come contenermi da qui avanti con lo ſcrivere del negozio medeſimo.

Umiliſſimo ſervo e Vaſſallo
Torquato Montauti.

Al Sig. Conte Montauto 15. Luglio *1667*.

„ Le benigniſſime eſpreſſioni, colle quali la S. di N. S. ſi è compiacciuta di dichiararci i ſuoi generoſi e cordiali ſentimenti verſo di noi, a della noſtra Caſa, ſiccome hanno ecceduto la noſtra aſpettazione, ancorchè grande; così hanno ripieno l' animo noſtro di ſanta conſolazione, ed accreſciuto a tal ſegno le noſtre obbligazioni, che noi non ſappiamo trovare parole proporzionate a confermare il debito che ne profeſſiamo a S. S. E veramente nel trovarci prevenuti in quello che andavamo meditando di ſupplicara la S. S., quando il tempo ne aveſſe maturata l' opportunità, ed invitati con viſcere di paterna benevolenza a non perdere la preſente congiuntura di far promuovere al Cardinalato uno dei Principi noſtri fratelli, è un tratto che reſterà ſempre impreſſo nella noſtra memoria, e del quale attenderemo con impazienza di moſtrarci grati verſo il ſangue di S. S., giacchè il poſto ſeblime, in cui la Providenza l' ha collocata, non ci laſcia molta ſperanza di ſervire a lei medeſima con altro, che con un reverentiſſimo oſſequio, e con una totale raſſegnazione della noſtra volontà. Intanto accettando, e venerando le grazie, che la S. S. ſpontaneamente ci eſibiſce, ci faremo lecito di paleſare con interna ſincerità, e confidenza quanto ſia' ora è ſucceduto in queſto propoſito, e ciò che ha ritardato per l' addietro, e ritardava ancora le noſtre riſoluzioni. Dovete dunque ſapera, che dopo ſeguita la morte del Sig. Cardinale Decano noſtro Zio, applicammo il penſiero a procurara il Cappello per uno dei Principi noſtri Fratelli; ma mentre ſtavamo con qualche ſoſpenſione, giacchè l' uno per l' età, e l' altro per l' abito e per la ſua profeſſione parea da preferirſi, ed ambidue lo deſideravano, portò poi il caſo che il Sig. Principe Mattias deſta in indiſpoſizioni aſſai faſtidioſe, e che lo rendevano più biſognoſo di quiete, che atto ad imbrogliarſi in nuove occupazioni. Non ſi è però tralaſciato con diverſi rimedi, a preſentemente con la doccia dei bagno di S. Filippo, di tentare ſe il male ſia per riuſcire curabile; di che ancora non ſi vorrebbero perdere le ſperanze. Standoſi per tanto in una ambiguità di queſta ſorta, ſi protraevano da noi le deliberazioni per non rompere la concordia piucchè ordinaria, che è paſſata ſempra fra i noſtri fratelli, con dar preteſto al maggiore di dolerſi, che ſenza cauſa l' ultimo gli foſſe ſtato antepoſte. Ma poichè adeſſo ſiamo in procinto di vedere gli effetti del Bagno, non intendiamo di differir più a fermare la noſtra maſſime, e a ricevere le grazie di S. S., ſupplicandola ſolo a contentarſi di concederci pochi giorni di tempo a dichiarare, quale dei due Principi ſarà preferito, deſiderando queſto breva ſpazio per il diſinganno di chi dovrà reſtare indietro; con che ſi conſeguirà parimente l' intento che moſtra avere N. S. circa il non diſguſtara ragionevolmente l' uno per la promozione dell' altro. Ma quando il tempo ſtringeſſe, a con ci deſſe luogo di appianara maggiormente il negozio, volendo noi godere onninamente delle grazie di S. S. ci ſpedirete corriere eſpreſſo, ed ie tutta diligenza per avvertirci dell' urgenza, perchè nell' iſteſſo modo vi manderemo ſubito la riſpoſta, e gli ordini del modo come dovreta contenervi; confidando che S. S. nel favorirci avrà il principal riguardo a quello, che noi giudicheramo eſſere di maggiora ſervizio della noſtra Caſa, e per conſeguenza anco della ſua propria, mentre ne dovranno eſſere così comuni gli intereſſi. Trattandoſi d' un negozio così grave, procurerete di eſſere quanto prima ai piedi di S. Santità; e mentre crediate di non importunarla, potrete leggerle la preſente per eſſere più certo di riferire puntualmente i noſtri concetti; e Dio noſtro Signore vi conſervi, e proſperi ".

Ex litteris ejuſdem Montauti datis XIV. Kal. Sext. ejuſdem anni MDCLXVII. hæc ſcimus:

„ Aggiunſe che avrebbe anche dilatato le ſue diſpoſizioni, ſe così foſſe occorſo a V. A., avendo particolar premura delle di lei ſoddisfazioni: ed in queſte particolare mi fece una lunga repetizione dei favori ricevuti dall' A. V. in perſona ſua e de' ſuoi, confermandomi che li voleva intieramente dipendenti dalla Caſa Sereniſſima; e che il loro maggior pregio dovea eſſera il mantenerſi ſudditi di V. A., penſando per queſto di provvederli qui ſolamente d' una coſa convenevole, e d' una vigna un poco più che ordinaria, acciò in ogni tempo chi vorrà applicare alla Corte di Roma, trovi queſte comodità; ma non voleva grandezze maggiori. Queſto penſiero di S. S. può variare ſecondo gli accidenti; ma par ben durabile la diſpoſizione che dimoſtra di voler eſſere molto favorevole agli intereſſi di V. A., e di mantener ſeco una vera corriſpondenza ".

Aſſervantur hæ litteræ in Tabulario Mediceo. Quoniam vero deſperara videbantur Medici de incolumitate Principis Matthias, captum conſilium a magno Duce, ut Leopoldus Princeps Cardinalis fieret. Inſignia Cardinalatus a Vaino Pontificis cubiculario ille accepit.

(32) Vulgo Montenſis dicitur hæc interpretatio; quia Montium Hannoniæ nomen pleræque Editiones præſeferunt, quamvis non ibi typis commiſſum fuerit opus. Hujus eſt inſcriptio: „ Le Nouveau Teſtament de notre Seigneur Jeſus Chriſt traduit in François ſelon l' Edition Vulgate avec les differences du Grec à Mons 1667. vol. 2. in 12. ". His autem litteris Clemens illam Interpretationem damnavit:

CLEMENS PAPA IX.

„ Debitum Paſtoralis officii, quo Eccleſiæ Catholicæ per univerſum Orbem diffuſæ regimini divina diſpoſitione præſidemus, exigit ut Sacras Scripturas in ea puritate, in qua per tot ſæcula ingenti divinæ bonitatis beneficio conſervatæ fuerunt, illibatas cuſtodire omni ſtudio, & vigilantia ſatagamus. Cum itaque, ſicut ad aures noſtras pervenit, liber quidam verſionis Gallicæ N. T., cui titulus eſt: *Le Nouveau Teſtament de N. S. Jeſus Chriſt traduit in François ſelon l' Edition Vulgate avec les differences du Grec*, Montibus Hannoniæ & Lugduni (ut inſcribitur) typis impreſſus, ac editus in lucem fuerit; Nos librum hujuſmodi nonnullis Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, aliiſque viris pietate, doctrina, atque ſapientia præſtantibus mature, quantum rei gravitas poſtulat, diſcutiendum atque examinandum commiſimus; quorum ſententiis auditis, atque conſideratis, eumdem Librum verſionis Gallicæ N. T. ut ſupra, & ubicumque impreſſum, ſive impoſterum imprimendum, tanquam temerarium, damnoſum, a Vulgata Editione prædicta difformem, & offendicula ſimplicium continentem, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium damnamus, & prohibemus; ita ut nemo deinceps, cujuſcumque gradus & conditionis exiſtat, etiam ſpe-

tuali, quod in uſum ſuæ Diœceſis vulgaverat Pavillonius Aleƈtæ Epiſcopus. Plures adlaboraverant in illa conficienda interpretatione, ſed præſertim Antonius Magiſter Arnaldus, Sacyus, atque Nicolius. Et illi quidem in prima Operis fronte pollicentur ſe a Vulgara, ut vocant, editione non diſceſſuros, ſed cum interdum ad Græca exemplaria leƈtores revocent, & multa convertant non ut interpretes, ſed ut παραφρασταί, non mediocrem inferunt varietatem, & quod gravius eſt, dextere adeo quaſdam ſententias ad ſuarum cauſſam accommodant, ut hæc ſine chriſtianæ Reipublicæ perturbatione eſſe non poſſint. Norunt porro omnes id potiſſimum intereſſe Romanæ Eccleſiæ, unum omnium eſſe de ſacris libris conſenſum, manereque auƈtoritatem illius interpretationis quam ipſa recepit. Hanc regulam, hanc normam in judicando de vero ac falſo, hanc præſcriptionem divinæ voluntatis; nec cuiquam ab illa diſcedere fas eſſe debere. Proferre equidem poſſem multa loca ab interpretibus Gallis minus fideliter, vel ſaltem nimio arbitrio libertateque converſa, niſi ad alia properaret oratio, & aƈtum agere viderer (33). Quæ cum ita ſint, nonne id curandum Clementi fuit, ut materies ſubtraheretur novis diſputationibus, & damnaretur liber, qui minus congruere videbatur principiis, quæ ſemper ſecuta eſt Romana Eccleſia? Ac ſibi perſuaſerat fore, ut ſe dociles præberent Galli ad ſuam ſententiam; ſed ipſi, deprecandæ invidiæ cauſſa, plura ſcriptis mandarunt, quibus probare ſe poſſe putarunt, nil niſi fide optima ſingularique prudentia ac judicio aƈtum in ea re fuiſſe.

Majorem etiam ſeveritatem adhibuit Clemens in damnando Rituali Epiſcopi Aleƈtæ (34); in quo quidem humanitatem ac prudentiam ſapientiſſimi Pontificis licet requirere. Ea interdum eſt in judiciis noſtris infirmitas, ut non ſine cauſſa Clemens utpote modeſtiſſimus ſibi diffideret in præſentibus malis depellendis. Itaque prudentiorum judicium exquirebat, multiſque in conſilium adhibitis, facile erat Jeſuitis commoliri dolos & machinas ad contorquendos Judices in ſuorum ſententias. Quod fuerit in hac re Bonæ judicium me latet. Conjici quidem poteſt ex ipſa hominis doƈtrina, ac natura fuiſſe prudentiſſimum, & moderationis plenum. Nihilo tamen minus perſuaſum Pontifici plena errorum eſſe omnia, & ex ſumma indignitate libri labem aſperſam Epiſcopi dignitati. Itaque non ſolum damnatus eſt liber, ſed & ignominioſe combuſtus, malum iis minitatum, qui eumdem apud ſe retinuiſſent, nihilque omiſſum, quod ad illum omni dedecore infamandum valeret. Hæc perculerunt Epiſcopum non tam ſua, quam Pontificis quem venerabatur cauſſa. Et ignominiam fortaſſe ſine querela vir, qui magnam apud ſuos præſertim ſanƈtitatis opinionem habebat, tuliſſet, niſi dignitati debere defenſionem ſuam exiſtimaſſet; in qua conſcribenda ſi quid perſecutus eſt acrius contra Jeſuitarum machinas, id invitum & coaƈtum ſe feciſſe dixit. Non bene quidem noviſſe videntur, qui Janſeniſtarum partium erant, libertatem non in pertinacia, ſed in quadam moderatione poſitam eſſe; & quidem Sapientum judicio quædam ſunt in illo Rituali cenſoria animadverſione digna, in quibus corrigendis, ſi Auƈtor ceſſiſſet Pontificis auƈtoritati, immortalem gloriam conſecutus eſſet. Fama tamen eſt ipſum, priuſquam moreretur, illa pœnitendo retraƈtaſſe; quæ res delata ad Innocentium XI. Pontificem, itemque conſilia Michaelis Angeli Riccii, (35) aliæque cauſſæ ab eodem facile obtinuerunt, ut ſeveritatem acerbam Decreti, quod Clemens fecerat, multis condimentis mitigaverit. Ceterum ſeveritas Clementis habere poteſt aliquid excuſationis a ſummo ſtudio, quo ipſe tenebatur, ut in iis rebus, quæ ad religionem pertinent, omnia fierent rite, more, inſtitutoque majorum. A quo ſtudio ſane multa dimanarunt tum Eccleſiaſticæ diſciplinæ tuendæ utilia, tum ipſi Pontifici glorioſa. Circumſpiciebat omnia membra Chriſtianæ Reipublicæ, & ubi malum eſſe arbitrabatur, accedebat ad medicinam, non minus illam probans quæ ſanaret vitioſas partes, quam quæ exſecaret. Hinc, ut ſupra commemoravimus, de medio ſublatæ tres religioſorum hominum Sodalitates, reduƈtæ aliæ ad officium ſanitatemque, & quæ vigebant, ſaluberrimis confirmatæ inſtitutionibus. Epropter prudentiſſimis tum Præſulum, tum Cardinalium Clemens curam commiſit, ut de omnibus rebus, quæ ad religioſos homines ſpeƈtarent, cognoſcerent, judiciumque ferrent. Huic Cœtui (Congregationem dicunt) Secretarium dedit Proſperum Fagnanum, cujus pervulgatum erat nomen non tam doƈtrina, quam poteſtate, cum omnia Pontificibus Innocentio X. & Alexandro VII. in hujuſmodi negotiis traƈtandis collata fuiſſent ad arbitrium illius. Sed Clemente Pontifice nihil erat in poteſtate ejuſdem; nihil niſi pro æquo & bono faƈtum; & facile erat Principi continere eos, quibus imperabat, cum ſe ipſe ſuoſque contineret ordine, conſtantia, & moderatione diƈtorum

„ ciali, & ſpecialiſſima nota dignus, ſub pœna excom-
„ municationis latæ ſententiæ ipſo faƈto incurrendæ il-
„ lum legere, retinere, vendere, aut imprimere, vel
„ imprimi facere audeat, vel præſumat; ſed ſub eadem
„ pœna quicumque illum habent, locorum Ordinariis,
„ ſeu Inquiſitoribus, ſtatim atque præſentis prohibitionis
„ notitiam habuerint, exhibere teneantur &c. Romæ
„ apud S. Petrum ſub anulo Piſcatoris die 20. Aprilis
„ MDCLXVIII. Pontificatus noſtri anno I. “.

(33) Vid. *Hiſtoire Critique des Verſions du N. T. par Richard Simon* cap. 35. & ſeq. Monendi tamen ſunt Leƈtores, nimis infenſum videri Simonem iis, qui Janſeniſtarum partium erant.

(34) His verbis ſententiam pronuntiavit Clemens:

CLEMENS PAPA IX.

„ Creditæ nobis divinitus omnium Eccleſiarum ſollicitudi-
„ nis ratio exigit, ut Eccleſiaſticæ diſciplinæ, cujus
„ cuſtodes a Domino conſtituti ſumus, ubique conſer-
„ vandæ jugiter incumbentes, omni cura atque vigilan-
„ tia præcavere ſtudeamus, ne quid in eam irrepat quo-
„ modolibet turbari, aut a præſcriptis ritibus aberrare,
„ & via erroribus aperiri poſſit. Cum itaque (ſicut no-
„ bis innotuit) anno proxime elapſo typis impreſſus, ac
„ in lucem Pariſiis editus fuerit Gallico idiomate liber,
„ cui titulus: *Rituel Romain du Pape Paul V. à l' uſa-*
„ *ge du Diocèſe d' Aleth avec les inſtructions & les Ru-*
„ *briques en François*: in quo non ſolum continentur
„ nonnulla ab ipſo Rituali Romano juſſu felic. recordat.
„ Pauli Papæ V. Prædeceſſoris noſtri edito aliena, ſed
„ etiam doƈtrinæ quædam, & propoſitiones falſæ, ſingu-
„ lares, in praxi periculoſæ, erroneæ, & conſuetudini
„ in Eccleſia receptæ communiter, atque eccleſiaſticis
„ Conſtitutionibus oppoſitæ & repugnantes, quarum uſu
„ & leƈtione Chriſti fideles in jam damnatos errores ſen-
„ ſim induci, ac pravis opinionibus infici poſſunt: Nos
„ opportunum huic malo remedium adhibere volentes,
„ motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura delibe-
„ ratione noſtris librum ſub titulo Ritualis Gallico idio-
„ mate editum præfatum, auƈtoritate Apoſtolica tenore
„ præſentium omnino damnamus, reprobamus, & inter-
„ dicimus, ac pro damnato, reprobato, & interdiƈto
„ haberi volumus, ejuſque impreſſionem, leƈtionem, re-
„ tentionem, & uſum univerſis & ſingulis utriuſque ſe-
„ xus Chriſtifidelibus, præſertim Civitatis & Diœceſis
„ Alethenſis, cujuſcumque gradus, conditionis, dignita-
„ tis, & præeminentiæ exiſtant, licet de illis ſpecialis
„ & individua mentio habenda foret, ſub pœna excom-
„ municationis latæ ſententiæ ipſo faƈto incurrendæ per-
„ petuo prohibemus: Mandantes, ut ſtatim quicumque
„ illum habuerint, vel in futurum quomodocumque ha-
„ bebunt, locorum Ordinariis, vel Inquiſitoribus; qui
„ vero venerabili fratri Epiſcopo Alethenſi ſubſunt, Me-
„ tropolitano, aut uni ex vicinioribus Epiſcopis realiter
„ & cum effeƈtu exhibeant, tradant, & conſignent; qui
„ nulla interpoſita mora, exemplaria ſibi tradita, & alia
„ quæcumque habuerint, igne comburant, & comburi
„ faciant, in contrarium facientibus non obſtantibus
„ quibuſcumque. Ut autem præſentes litteræ ad omnium
„ notitiam facilius deveniant, volumus, & auƈtoritate
„ prædiƈta decernimus, illas ad valvas Baſilicæ Princi-
„ pis Apoſtolorum, & Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in
„ acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex curſoribus
„ noſtris publicari, ac illarum exempla ibidem affixa
„ relinqui, illaſque ſic publicatas omnes & ſingulos,
„ quos concernunt, proinde afficere & arƈtare, ac ſi il-
„ lorum unicuique perſonaliter notificatæ & intimatæ
„ fuiſſent. Ipſarum vero præſentium litterarum tranſum-
„ ptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus
„ Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Ec-
„ cleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eamdem fidem
„ in judicio & extra illud haberi, quæ eiſdem præſenti-
„ bus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Da-
„ tum Romæ apud S. Petrum ſub anulo Piſcatoris die
„ 9. Aprilis MDCLXVIII. Pontificatus noſtri anno pri-
„ mo “.

Edito hoc decreto defenſionem non tam Epiſcopi, quam ſui ſuſcepit Arnaldus, qui in illo opere conficiendo plurimum adlaboraverat; poſteaque opus ipſum Lovanii iterum impreſſum eſt, XXVII. Epiſcopis approbantibus.

(35) Libet hoc loci exſcribere quæ vir ſapientiſſimus hac de re exaravit, juſſus ab Innocentio XI. ſententiam ſuam exponere:

„ Poichè mi ſi comanda, ch' io dica il mio parere in
„ queſt' affare tanto dibattuto del Ritoale Romano ac-
„ comodato dal morto Veſcovo d' Aleth a uſo della
„ ſua Diocesi, dirò d' averlo ſcorſo, e trovato nel Ca-
„ talogo delle Feſte di precetto alcune feſte di meno in-
„ debitamente levate, come S. Giuſeppe, S. Anna, S.
„ Silveſtro; ch' egli ſi dichiara di proporre il Romano
„ Rituale di Paolo V. ma vi frammette del ſuo tante
„ coſe, e ſenza dar modo ai lettori di poter diſcernere
„ il Rituale dall' aggiunta, che per queſto riſpetto me-
„ rita il libro principalmente la proibizione; eſſendovi
„ alcu-

rum omnium atque factorum. Ex multis vero, quæ aut juſſit aut vetuit ratio ſapientiſſimi Pontificis tracta a ſumma lege, quam Deus ipſe humano generi dedit, hæc in primis commemoranda videntur. Non ſolum introitu, ſed omnino aditu in Sanctimonialium Clauſtra, niſi facultas eſſet ab Epiſcopis, prohibuit religioſos viros; hos, ut & Eccleſiaſticos omnes, eoſque præſertim, qui religionis cauſſa in Indiis Orientalibus & in America degebant, quæſtuoſam negotiationem exercere vetuit (36), coercuitque omnes eos, qui ad pecuniæ quæſtum nimium incumbebant. Eapropter Jeſuitas aliquando reddere hæreditatem coegit, quam habuerant ab eo cui erant cognati. Tecta eſſe voluit quæ habent jura Epiſcopi, privilegiis quibuſdam abrogatis. Hæc, ut omnium rerum principia, ab initio parva; ſed homines libertatis amantes non continentur, progrediuntur longius, efferuntur; nec niſi modum ſeveritatemque interdum etiam adhibeas, omnia permiſceri neceſſe eſt. Et ſane quid æquius, quid convenientius Chriſtianæ Reipublicæ, quam ſacra omnia, omneſque, qui Eccleſiæ fidem ſuam præſtiterunt, ſub unam eandemque tutelam poteſtatemque Epiſcoporum ſubjectos eſſe? Mirum quibuſdam videri poterit Clementem, qui Religioſarum Sodalitatum imminuendum numerum aliquando putavit, ſublatam annos antea Eccleſiæ reddidiſſe. Sed uberes præſtantiſſimique fructus, quos ex ea Reſpublica cepit, hodieque ſuſcipit, ſatis oſtendunt ſapientiam conſiliorum illius. Fuerat vir ſanctiſſimis moribus Calaſanctius, qui miſerans ſortem inopum puerorum, quibus omnis educatio & diſciplina deerat, de iis doctrina aliqua & catecheſi excolendis curam ſuſcepit. Deo bene juvante eo res proceſſit, ut multi ejus exemplum ſint ſecuti, & ad illius ductum arbitriumque

„ alcuni paſſi ancora degni di correzione, o di ſpiegazione, e che volendo in certi capi di diſciplina eccleſiaſtica rinnovare gli uſi della Chieſa antica, parla in maniera, che ſi riprovano le conſuetudini contrarie, peraltro tollerabili, e comunemente ricevute in Roma ed altrove; il che rieſce tanto più dannoſo appreſſo il popolo, mentre ciò legge nel Rituale tradotto in lingua volgare.

„ Tutto queſto giuſtifica la proibizione fatta del libro; ma non già quell' inſolito rigore di condannarlo ad eſſere abbruciato, il quale ecceſſo è fatto notorio, e molti deſiderano che ſi riſarciſca la riputazione del Veſcovo della S. Sede, alla quale in fine di morte con la debita ſommiſſione ricorſe, e ſupplicò ſua Beatitudine, che ſi compiaceſſe di togliere coll' autorità ſua l' opinione ai fedeli, che egli abbia abbandonata la vera dottrina della S. Fede a ſegno di meritar dal ſupremo Giudice della Chieſa un sì rigoroſo caſtigo.

„ Compatiſco il buon Veſcovo, ricordandomi che i Santi, i quali hanno ſopportate ſenza ſcuſarſi graviſſime calunnie con pazienza eſemplare, non hanno patito l' oppoſizione con ſilenzio, ſe gli hanno trattati da Eretici, ed autori di male dottrine. Ed egli ſotto Clemente IX. di felice memoria fece tal dichiarazione della ſua fede, che ſe ne chiamò il Pontefice ſoddiſfatto, nè poi ſi è mai ſentita del Veſcovo querela veruna, ma è ſopravviſſuto con buon eſempio, e credito di Prelato pio fino alla morte, per quel che ho da più parti ſentito.

„ Per la qual coſa giudico, che S. S. poteſſe terminar queſto affare, ordinando che nell' Indice dei Libri proibiti ſi ponga il Rituale d' Alet con la condizione *Donec corrigatur*; perchè in tal maniera ſi mantiene la riputazione della prima condannazione, moſtrandoſi che vi è fondamento di proibirlo, ma per altra parte ſi mitiga il rigore con un atto capace di doppia interpretazione; cioè, che noſtro Signore l' abbia fatto per grazia, e ſua benignità, e che per giuſtizia ed equità abbia commendato il ſoverchio rigore allora uſato. Si edificheranno le Genti vedendo, che non è inutile il ricorſo alla S. Sede; che non ſi vogliono ſoſtenere gli impegni, ma che ſi ama la giuſtizia, e la verità. *Hoc ſolet habere præcipuum Apoſtolica Sedes*, dice S. Bernardo a Papa Innocenzio II. *ut non pigeat revocare quod a ſe forte deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. Res plena æquitate, & laude digna, ut de mendacio nemo lucretur, præſertim apud ſanctam, & ſummam Sedem*; le quali parole avendo il Baronio riferite all' anno 1135. ſoggiunſe: *Iſta Bernardus quam ſapientiſſime*.

„ Non mancano eſempj di libri proibiti, e poi levati dall' Indice dei libri proibiti; ovvero proibiti aſſolutamente, e poi ridotti ad eſſere proibiti *donec corrigantur*. Queſto non ſignifica, che non vi ſiano gli errori; ma che poſſa eſſer il libro utile, e che ſi poſſano emendare facilmente quegli errori notati. Crederei tuttavia, che non ſi doveſſe venire alla correzione del libro; ma che ne facciano, ſe vogliono, un altro di nuovo, dove pongano le dottrine migliori, che vi ſono, e ſi diſtingua il Rituale di Paolo V. da quello che vi ſi aggiunſe. *Hæc ſalvo &c.*

„ Per obbidire, come devo, ai comandamenti di S. S. riſpondo, che ſi prendono a mio parere le coſe del Veſcovo di S. Ponzio troppo aſpramente. Ricorre alla S. Sede per la cauſa del Rituale d' Alet con fiducia nella clemenza, e celebrata bontà di N. S. a ricorre dopo molte ſuppliche, ſommiſſioni, ed umiliazioni fatte dal Veſcovo autor del libro poco innanzi alla morte anche per conſiglio di eſſo Veſcovo di Pons; nè vedendo ſegno alcuno di perdono, e riſarcimento della riputazione di eſſo Veſcovo ſuo grande amico, riputato da lui, e dal popolo di ottimi, e di eccleſiaſtici coſtumi, ſi riſcalda ed eſaggera per muover l' animo di S. S. Non è dubbio, che in qualche parte eccede; ma non diſdice punto al S. Pontefice, il quale conoſce l' intenzione del Veſcovo non eſſer cattiva, il compatire in lui con fraterna, e criſtiana manſuetudine qualche ecceſſo di paſſione in rappreſentare a S. S. perchè rimedj, rappreſentare, dico, una cauſa cha ha gran giuſtizia per ſe, e pur vi è apparenza che niente ſi penſi a rimediarvi. Imperocchè il P. Maeſtro Laurea medeſimo ben informato del libro confeſſa, che notabilmente foſſe aggravato il Veſcovo nella qualità, e quantità della pena, con offeſa grave della riputazione, non potendoſi far più con i libri di Lutero, e di Calvino, e con queſta mortificazione il Prelato è viſſuto nove, o dieci anni fino alla morte.

„ Ricorre parimente il Veſcovo per la cauſa del Formulario, e per quanto poſſo ricordarmi, dice due coſe. La prima, che molti abuſano la ſottoſcrizione del Formulario, valendoſene a ſcreditare uomini dotti e pii, non ſolamente privati, ma Prelati, e Veſcovi ancora; e di qui naſcono diſcordie, ſi mantengono gli odj, e ſi fanno calunnie alle genti con molta facilità, e frequenza: il che rappreſenta il Veſcovo a S. Santità, come coſa ch' egli inſieme con molt' altri ſtima, che perturbi la quiete della Chieſa, e la carità, e concordia de' fedeli, e ne ſupplica di remedio.

„ La ſeconda coſa è, che la condannazione delle cinque Propoſizioni di Gianſenio fatta da Innoc. X. eſſendo ſtata generalmente dai Cattolici ricevuta, non vi è più niun Cattolico, il quale difenda quelle Ereſie. Il voler dunque, che vi ſiano tuttavia ſeguaci di tali errori, non è verità, dice il Veſcovo, ma un' imagine, a fantaſma di molti, che ſono del partito de' Padri Geſuiti, che ciò per fini loro mantengono.

Queſto non è ingiurioſo ad Innocenzo X., anzi ſua gloria, che abbiano tutti ricevuta la ſua Coſtituziona. „ Non è ingiurioſo ad Aleſſandro VII. perchè l' Ereſie, che vuole Aleſſandro, che ſi deteſtino, tutti le riprovano, non eſſendo diverſe da quelle che Innoc. X. condannò.

„ Il Formulario poi, dice il Veſcovo, eſſer oggi vano ed inutile, mentre gli Eretici non vi ſono: e ciò dicendo il Veſcovo, non condanna la medicina, ma vuol che eſſa non biſogni per eſſere il male ceſſato, non ſentendoſi quaſi neſſuno proceſſato, e ritrovato reo di queſte Ereſie, benchè moltiſſimi con grande facilità chiamati Gianſeniſti.

„ Tala è il ſenſo del Veſcovo nella ſua lettera, per quanto io poſſo raccogliere dalle ſue parole, e da' ſentimenti che hanno molti nella Francia, e in diverſi libri gli hanno ſtampati. Nè dico ciò per approvare le coſe del Veſcovo, ſiccome non ho mai avuta tala intenzione; ma per ſuggerire con la debita riverenza a S. S. le notizie neceſſarie e poco ſapute, onde poſſa reſtar pienamente informato, e con la ſomma ſua prudenza regolare il tutto. *Ipſius eſt ſummum rerum judicium: nobis obſequii gloria relicta eſt.* Le quali coſe ſuppoſte, crederei che ſi poteſſe riſpondere al Veſcovo ſenz' altre lunghezze

„ Che ben è dovere nelle occorrenze, ove ſi tratti di dottrina, e ſcandali generali tra Cattolici, che i Veſcovi ricorrano prontamente alla S. Sede per l' opportuno rimedio. Che S. S. loda la fiducia, che ha nella ſua giuſtizia e provvidenza; poichè all' una, e l' altra invigila di continuo, ed implora il divino ajuto per eſercitarle con ogni puntualità. Che nella cauſa del Rituale d' Alet ha longamente penſato, come poteſſe in qualche modo corriſpondere alla buona volontà del Veſcovo, dimoſtratagli vicino alla ſua morte con tante ſuppliche, e ſommiſſioni: ma che la maggior difficoltà, che s' incontra, viene dalla indebita pretenſioni de' parziali del Veſcovo morto, che vogliono liberare affatto dalla cenſura e proibizione il libro, in cui è fondamento, e materia di proibizione, e ardiſcono uſarlo pubblicamente in varie Dioceſi, come ſentiamo.

„ Quant' è al Formolario, che S. S. vorrebbe, che neſſuno veramente aderiſſe agli errori condannati, e allora ſi renderebbe facile a condeſcendere, e levar la ſottoſcrizione di eſſo; ma che perſone degne di fede ſignificano a S. S. non eſſer eſtinto il male. Che ſono degni di riprenſiona, a gaſtigo quei che l' abuſano, e che non mancherà di penſare, come poſſa mettere quiete, e mantener la concordia, eſcluſe le diſſenſioni e calunnie. Che eſorta il Veſcovo a non prendere la difeſa di queſta cauſa con tanto ardore, e che ſi contenti di credere, che ai diſordini conoſciuti, per quanto ſi può nella difficoltà, e perturbazioni preſenti, non tralaſcia S. S. di procurarvi rimedj opportuni ".

(36) Vid. Lambert. de Synod. Diœceſ. lib. 9. cap. 15. 7. Et lib. 10. cap. 3. 4.

ſeſe omnino contulerint. Tum de conſtituenda familia deliberari cœpit, annuitque eorum votis Pontifex Maximus Gregorius XV. At dum proſperum curſum teneret Societas Clericorum Pauperum Matris Dei (ſic enim appellatur) hique expeterentur variis Italiæ locis, graviſſimæ coortæ ſunt tempeſtates, quibus, ita imperante Innocentio X. illa ipſa eſſe deſiit. Non fuit illud judicium, ſed vis potius & potentia invidorum, maximeque Jeſuitarum. Non propterea tamen prohibiti ſunt homines utiliſſimo opere, ſervabaturque inter eos beneficio maxime Alexandri VIII. conjunctio, & communitas quædam. Hi vero ad dignitatis priſtinæ ſpem reviviſcere viſi ſunt, cum creatus eſſet Pontifex Roſpilioſius, qui ſtatim indicia dedit tum amoris ſui in illos, tum æquitatis, cum juſſiſſet, ut de adſcribendo in Beatorum numero Calaſanctio, cum quo ipſe amicitiam habuerat, ageretur. Poſt id de reſtituenda Societate cogitavit, deprecatoribus maxime Card. Leopoldo Medices, & ipſo Magno Etruriæ Duce, qui erga illos homines omni tempore fuerant animati. Veruntamen, ut ne minus conſulte quidpiam ſtatuiſſe videretur, totum negotium delegavit tribus viris, qui inter Romanos Præſules opinione prudentiæ eminebant, & apud quos minimum loci fore putavit gratiæ. Hi quidem judicarunt reſtituendos eſſe Calaſanctii alumnos in priſtinam dignitatem; quod judicium cum confirmaſſent poſtea Cardinales negotiis Epiſcoporum & Regularium præpoſiti, Clemens Societatem ipſam, & leges quaſdam ad eas pertinentes approbavit; quod teſtatum voluit Diplomate dato X. Kal. Novemb. MDCLXVIII. Id quidem eo libentius fecit Clemens, quod ſperabat per homines litteris maxime deditos non ſolum inſtitutioni puerili, ſed & rectis omnibus ſtudiis conſultum iri. Tantum enim enitebatur, ut his non deeſſet, quantum decebat Principem præſtantiſſimis Doctoribus, ac Magiſtris inſtitutum, optimiſque præceptis imbutum, &, quod caput eſt, naturæ bonitate præſtantem. Adde, quod perſuaſum erat Clementi, ad Romanos Pontifices litterarum patrocinium quaſi hæreditario jure potiſſimum pertinere, iiſque aditum patere debere in Urbem, tanquam in proprium domicilium. Quis enim ignorat omni tempore, & ex omnibus terrarum partibus viros Hebraicarum, Græcarum, Latinarum Litterarum ſcientia claros, Philoſophos, Juriſconſultos, Poetas, Rhetores præmiis ampliſſimis excitatos in Urbem conveniſſe? Qua tempeſtate omnium bonarum artium ignoratio obſeſſam Europam tenebat, & denſiſſimis tenebris omnia non ſolum circumfuſa, ſed pene ſepulta erant, nonne apud Romanos Pontifices viguit ſemper aliquis ingeniorum cultus? Cum vero dominante feudali & militari jure regebantur homines ad potentiorum libidinem nullo ſtabili conſilio, ac judicio, nonne effectum per Romanos Pontifices, ut eſſent certæ Leges, ac certi Judices, judiciorumque formulæ, & per ea manerent jus, æquitas, ſecuritas, bonorum proprietas, ſanctiſſima ſocietatis vincula? Quis recordari poteſt aut deletam (37) barbariem ex moribus & diſciplina Italorum, aut revocatas ab interitu litteras, aut languentes excitatas, quin præconia deferat Romanorum Pontificum ſapientiæ? Hæc ſpectans Clemens omni mente & cogitatione, curaque verſabatur, ut regnum ſuum optimis legibus, inſtitutiſque, concordia, opibus, virtute, omni præclara arte atque doctrina floreret. Mandata dedit Bonæ, & Riccio, ut inſtitueretur Academia, quæ ad excolenda Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudia præſertim incumberet. Leonis Allatii laudi favit quam qui maxime, & in illius morte lacrymas continere minime potuit. Provexit ſtudia & labores Athanaſii Kirkerii, dolebatque hominem ingenio ſummo ſæpe diſtrahi in inanes inveſtigationes. Animos addidit Joanni Ciampinio ad ſtadium gloriæ ingredienti. Amplis præmiis commovit Franciſcum Leveram ad edendum librum *de invicta veritate anni, menſis, & diei paſſionis & reſurrectionis Chriſti Domini, ejuſque nativitatis*, plureſque doctiſſimos viros conſuluit, quid ſibi faciendum eſſe cenſerent, cum a ſe poſtularetur correctio quædam & emendatio Gregoriani Kalendarii. Nec defuit humanioribus ſtudiis, plures invitans ad emendanda temporum vitia, ſeſeque interdum oblectans ſermone ac conſuetudine virorum, qui in iis excellere putabantur. Hanc enim animi remiſſionem humaniſſimam ſemper ac liberaliſſimam judicavit. Quod ſi perpaucis Principibus contigit, ut hæc ſtudia attingere, & ſenſu ſuo guſtare, ſicuti Clemens, poſſint; tamen ea mirari deberent etiam cum in aliis vident, & omni arte fovere, quaſi Dei aliquo dono atque munere commendata in primis eſſe videantur. Quoniam vero omnes liberales artes habent quoddam commune vinculum, & quaſi cognatione quadam inter ſe continentur, nemini mirum videri debet Clementem ſtudium quoque adhibuiſſe ad Picturam, Architecturam, & Sculpturam provehendas, & magnis honoribus illos affeciſſe, qui harum artium eſſent periti ſſimi. Quantum commotus eſt Petri Berettinii morte, cujus in ædes ſæpe ſuorum aliquem miſit, qui ægrum ſuo nomine inviſeret, ac oblatis beneficiis ſolaretur? Omnino propter excellentem artem, & venuſtatem, facilitatemque admirabilem repræſentandi quidquid animus delicatus & tenere libereque volitans naturæ finibus univerſis concipiebat, videbatur mori non debuiſſe. Favit ingenio Salvatoris Roſa, quamvis non illum in picturis horrida inculta abdita & opaca, contra vero nitida læta colluſtrata delectarent. Receperat in amicitiam privatus Nicolaum Puſſinium, & cum de mortuo Pontifex factus loqueretur, utinam, ajebat, ſolvere nobis præmia, quæ ſingulari hominis virtuti debebantur, licuiſſet! Borrominium amplexus eſt, eumque in caſu quo afflictus jacuit (nam vitio morbi furens ſibi gladio mortiferum vulnus inflixit) conſervare voluiſſet. Sed præſertim amavit (38) fœcunditatem, quæ ſe efferebat in Berninio, neque eam nimis luxuriantem (quod vitio dabatur Borrominio, qui plerumque a forma veritatis, & ab antiquorum regula abfuit) ſed arte judicioque ſummo contentam. Hunc adhibuit in abſolvendo Periſtylio Vaticano, quod opus omnium quæ aggreſſus fuerat Alexander VII. magnificentiſſimum, æternum poſteris monumentum erit, quantum ingenio valeret Berninius. Eodem uſus eſt Clemens Architecto & Sculptore, cum exornandum ſuſcepiſſet Ælium pontem. Cum ipſo quoque egit de augenda Liberiana Baſilica; quam in rem centum millia pondo argenti collecta ex ſuis reditibus ſepoſuerat. Optaſſet Clemens alia monumenta regni ſui nominiſque relinquere: idque non tam animi magnificentia, quam excitandæ induſtriæ cauſſa.

Et quidem omnia, quæ Reipublicæ pollicebatur, exitu præſtitiſſet, ſi longius ei ad vivendum datum eſſet tempus, & niſi omnis illa Cretenſis belli fortuna in eundem potiſſimum incubuiſſet. Erant quoque præclari ſtudii in nobiliſſimas artes & intelligentis judicii indices voces, quibus Clemens quotidie fere invitabat artifices ad monumenta antiquitatis imitanda, quæ ipſe non ſolum admirari, ſed plane venerari videbatur. Quapropter vehementer improbavit quæ fieri juſſerat Alexander VII. ad ornatum Panthei, præcepitque magnificentiſſimum illud templum integrum ſervari a petulantia illorum, qui omnia volunt calamiſtris inurere. Nihilo tamen minus vidimus ad ſempiternum dedecus noſtrorum temporum interiorem ædis partem multis onerari ornamentis, & perverſam ſapientiam illorum *qui faciunt ne intelligendo, ut nihil intelligant*, judicio prudentum anteponi. Similia & pejora quoque acciderunt aliis Imperii Romani gloriæ rerumque geſtarum monumentis; idque non odio hoſtili, neque licentia militari, ſed imperantium injuria. Quapropter ſæpe fit, ut ii, qui hoſpites ad ea quæ viſenda ſunt, ducere ſolent, & unumquidquid oſtendere, nunc converſam habeant demonſtrationem ſuam, & non quid ſit, ſed quid fuerit declarent. Ducant alii levia & contemnenda opera, artificia, ſigna, pictas tabulas, & cætera hujuſmodi; Clementem quidem illa maxime delectabant, & ex illius querimoniis intelligi poterat, quam dolenter aliquando viderit Amphitheatrum Flavii Veſpaſiani, aliaque ædificia, quæ tot ſæcula manſerant, tot bella effugerant, aut partim aut omnino everſa, aut ornamentis ſpoliata. Illhæc accurata diligentia in conſervandis veteribus ornamentis, noviſque comparandis adhibebatur a Clemente non ſolum ad decus & laudem Urbis quondam terrarum dominæ, ſed etiam ad utilitatem. Fit enim mercatura quædam bonarum artium, quæ ſecum magna emolumenta apportant, gentes vel disjunctiſſimas dignitate ac pulchritudine ſua trahentes retinenteſque.

Magno

(37) Vid. *Introduction à l' Hiſtoire du Regne de l' Empereur Charle V. par Robertſon ſect.* 1. §. 2.

(38) Delegamus Lectores ad volumen, quod de vita Berninii ſcripſit Baldinuccius, ex quo intelligent, quam acceptus ille Pontifici fuerit, & quam liberaliter ab eodem donatus. Ibi quoque mentio fit cujuſdam machinæ, quæ decidentis aquæ murmur imitabatur, quamque excogitaverat Berninius ad ſomnum Pontifici conciliandum.

Magnn quidem animo proſpiciebat Clemens publicæ felicitati, declarabatque omnibus cupere ſe diverſas genter commercio ita conjungere, ut quod genitum eſſet uſpiam, id apud omnes natum eſſe videretur. Itaque illo imperante libere devehebatur quod terra genuerat, arteſqne perfecerant; fides, vigilantia, pauca, ſed opportunæ conſtanteſque leges ſecuritatem pariebant; inde copiæ, inde annona, inde incitamenta induſtriæ, & cum ſingulorum mala ad neminem, ad omnes omnium bona pertinere videbantur. Plurimum in his rebus utebatur Clemens opera Thomæ Roſpilioſii hominis virtute & prudentia cogniti, & ſpectata fide ampliſſimi, quem rebus humanis ereptum pridie Non. Sext. ann. MDCLXIX. Populus Romanus veluti amantiſſimum Patrem deflevit. Cujus amoris ut æternum monumentum extaret, ſtatuam eidem in Capitolio poſuit. Ægre id quidem impetratum a Clemente, qui ex erat modeſtia, ut ſibi aut ſtatuam, aut inſcriptionem decerni nunquam paſſus fuerit. Nam quæ ipſe & ſui laudabiliter gerebant, non in mutis lapidibus, ſed in animis populorum inſculpi malebat. Et qoidem omnia perſonabant laudantium vocibus; & ſi quis malediceret, petulans, & plane inſanus videbatur. Neque eo contentus fuit, quod civitates graviſſimis tributis liberaſſet: conſuluit præterea, ut graves tollerentur uſuræ. Eapropter Judæorum avaritiam improbitatemque coercuit, & veteri monti pignorariﾭrio (Pietatis vocant) qui fuerat a Clemente VIII. inſtitutus, novum addidit. Opem ferebat miſeris, ſed iis præſertim, qui ignaviæ minime ſe dederant. Quotidie apportari ſibi volebat per fideliſſimos homines panem, alioſque cibos, qui publice venibant, ut de eorum pretio bonitateque judicaret. Et quia io omni re vigilantiam ſummam adhibebat, plus etiam ſcire, quam ſciebat, putabatur; quod ad continendos in officio Magiſtratus plurimum conducebat. His adde bonis unam excellentiſſimam virtutem juſtitiam, quam ſancte ſemper coluit Clemens ſuum cuique tribuens, & ſocietatem conjunctionis humanæ mirifice & æque tuens. Qua de re quamvis multa proferre poſſumus exempla, paucis tamen contenti erimus, ne plura commemorando fatigemus lectores. Quum reſciſſet pupillum neſcio quem iniquo judicio litem perdidiſſe, ejus detrimentum ex pecunia judicis ſarciri juſſit. Hominem indignum, qui Alexandro VII. Pontifice ad ampliſſimum honorem malis artibus obrepſerat, de gradu dejecit. Continuit in Officio Bononiæ Legatum, cujus avaritia multis ſuſpecta & inviſa erat. Hoc quoque ſit æquitatis Clementis exemplum. Ingredienti nobili feminæ in templum binæ forte occurrerunt puellæ, in quibus repente riſus erupit. Facile mulier derideri ſe ſe arbitrata eſt: erat enim illi picta facies, & futili arte quæſitus decor. Suſpicione in iram verſa, miſit ipſam puellarum domum certum hominem, a quo vapularent. Hac re cognita, Clemens quæſivit de bonis feminæ, cumque comperiſſet per eos dies lite ac judicin eandem recuperaſſe mille aureos nummos, hos dotis nomine puellis attribui juſſit. Ceterum ſilentin minime prætereundum eſt, Clementem a natura leniſſimum ſeveritatis perſonam non appetiviſſe, ſed ſibi a Republica impoſitam ægre ſemper ſuſtinuiſſe, cum contra partes lenitatis & miſericordiæ egerit libentiſſime. Ac neſcio, an indulgentia Pontificis in Cardinales Azolinium & Ottobonium modum exceſſerit, cum eorum in adminiſtranda Republica libido ſolutior fuiſſe videretur. Sed id extremis Pontificatus temporibus accidit, quibus tantum licuit iis ægrotationes Pontificis in ſuorum libertatem & licentiam vertere. Erat Azolinius avidus potentiæ, honoris, divitiarum, ceterum vitia ſua homo natura & uſu callidus dextere occultans; valebat ingenin & eloquentia a natura magis quam ab arte profecta: & cum eſſet navus, perſpicax, promptus, & experientiſſimus, oeque expers doctrinæ, politioriſque humanitatis, facile poterat ſe in omnium gratiam inſinuare. Hominis ingenium probe noverat Clemens, qui familiariter cum eo vixerat in Cardinalis Barberinii Aula, nec dubitavit quio illius virtuter regno ſuo gloriæ futuræ eſſent, ſi cupiditaribus frænum injeciſſet. Illa ingenii bona prorſus deerant in Ottnbonin minutn, anguſto, ſenſus habente tardos, & omnia in dubium revocante. Sed utilitatis amor diſſimillima natura homines facile conjunxerat. Quamdiu viguit animo Pontifex, nihil iis permiſſum: ægrotante autem illn, continere ipſos potuiſſet Cardinalis Roſpilioſius, niſi in eo molle quiddam ineſſet, demiſſum, enervatum, & languidum. Sed hæc compenſabat ſingulari bonitate, integritateque, quæ laus quidem ei communis erat cum tota Roſpilioſiorum familia. Horum autem virtutes eo magis populus Romanus in cælum ferebat, quo rariora antea habuerat hujuſmodi exempla in Pontificum propinquis. Hos enim plerumque viderat cupidos potentiæ divitiarumque avidos, privataque utilitati publicum bonum poſthabentes. Hæc autem non poterat ſine horrore Clemens recordari, narrabatque ſæpe ſuis ad confirmandos illos in glorioſn propoſito, quam perniciose de Republica ii meriti fuerint, quod non ſnlum vitia conceperint ipſi, ſed etiam infuderint in Civitatem, pluſque exemplo ſuo quam peccato nocuerint. Plures extitere, & in his Chriſtina Svecorum Regina, & magnus Etruriæ Dux Ferdinandus, qui ſæpe a Clemente contenderunt, ut ſuis id ſaltem concederet, quod ſatis eſſet ad vitam in Urbe ſuſtentandam, ſicuti familiæ dignitas, & majorum amplitudo poſtulabat. Sed ille nunquam non reſpondit: conſulere ſe ſuis, cum illos ad exempla moderationis & pudoris edenda incenderet: abunde pollentes & claros fore, ſi bonns mores colerent, & ſecum ipſi de virtute certarent. Ex quo factum eſt, ut eoſdem pecunia prohibuerit, quæ erogabatur ab iis, qui in Clericorum, ut vocant, Cameræ collegium comparabantur; quamquam hoc eſſet io more poſitum, ut ea ad propinquiores Pontificis cum aliis vectigalibus perveniret. Quæ quidem ſeveritas Pontificis cauſſa fuit contrahendi matrimonium, ex quo divitias, & fortunas ampliſſimas Roſpilioſii habueruot. Erat Genuæ puella primaria Lucretia Pallavicinia, non tam divitiis & genere, quam animi virtutibus ſpectata & nobilis. De ea collocanda Joanni Baptiſtæ Roſpilioſio Romanæ arcis Præfecto (in locum enim Thomæ fratris ſucceſſerat) agere cœpere Genuenſes Cardinales Raggius, & Imperialis. Principio negitare Clemens illa uſurpans verba: habeant ſibi alii invidioſum divitiarum nomen, concedaturque meis ut in mediocritate fortunæ boni ſint; poſtea precibus ceſſit tum Chriſtinæ Svecorum Reginæ, tum Cardinalis Barberinii, & aſſenſu ſuo matrimonium approbavit. Fuere hæ nuptiæ plenæ dignitatis & concordiæ. Sed Clementi illas ſpectare non contigit. Nam triceſimo poſtquam regnabat menſe mors ipſum communi luce privavit. Dederat ei natura non bene firmam valetudinem, ſed ipſum vitæ quam vivebat genus plurimum imbecillitatem auxerat virium. Etenim oulla ei requies erat a gravibus imperii occupationibus, & quæ animo defatigato concedebat, erant hujuſmodi, ut non requietem, ſed novam occupationem quærere videretur. Secedebat quotannis bacchanalibus in S. Sabinæ Cœnobium, ibique quantum de negotiis publicis detrahebat, tantum addebat pietati. Ut in illa ſolitudine ſimplicitas, bonitas, & religin ſumma Clementis elucebat! Nihil in illn, ex quo religioſi homines ſentirent Pontificem maximum ſecum habitare, niſi illuſtria modeſtiæ, & ſanctitatis exempla, quæ ſuſpicerent, atque imitarentur. Defatigabatur etiam ſæpe infirmum corpus, dum præcipua Urbis templa pedibus inviſeret, & Scalam illam Chriſti Domini veſtigiis conſecratam genibus aſcenderet; dum noſocomia ægrotis miniſtraturus obiret; dum confeſſiones Vaticana in Baſilica ſolemnioribus quibuſdam diebus exciperet; & dum ea ſibi levamenta interdiceret, quæ facile cæteris ætate & morbo impeditis concedebat. Liquit eum animus, cum magnæ illi ceremoniæ præeſſet, qua in Sanctorum faſtis adſcripſit nomen Petri de Alcaotara, & Mariæ Magdalenæ Pazziæ. Cum decumberet æger, feria V. majoris Hebdomadæ haud retineri potuit, quin ſaltem peregrinorum, ut mos eſt, pedes lavaret. Hæc, aliaque, & præſertim angores, ſollicitudines, nocturni diuturnique metus ob captam a Turcis Cretam, & nimium fallaces medicorum artes illi profecto mortem maturarunt. Multi poſtremo adfuerunt morbi renum, veſicæ, pituitæ, epilepſiæ, ac demum apoplexis. Octavo die antequam moreretur, Cardinales ad ſe vocavit, eorumque numerum auxit, ſeptem in collegium cooptatis. Hoc facto latinam ad eos habuit orationem (erat enim illi prompta & profluens, quæ deceret Principem, eloquentia) admonens ipſos, ut eum eligerent Pontificem, qui optimus, qui rei Catholicæ ſtudioſe proſpiceret, & ſua peccata corrigeret. Nemo tam durus & ferreus fuit, qui nobiliſſimis Pontificis de Republica, & de humanarum rerum levitate ſenſibus minime commoveretur, & oculis lacrymantibus illum doloribus confectum & anhelatis verbis loquentem non intueretur. Tum vero cognitum eſt, quam eſſet populo carus. Paſſim enim concurrebatur ad templa, fundebanturque preces ad Deum, ut ſervaret Principem, cujus vita erat caritatis, & modeſtiæ exemplum; quem ſecuri & hilares omnes in Palatio veluti in communi domo conveniebant; cuique nihil tam cordi erat, quam omnia inviſere, omnia audire, & undecumque invocatum, ſtatim velut numen adeſſe, & opem auxiliumque ferre. Ineunte Decembri meliuſcule illi quidem fuit; ſed brevi omnis illa gratulatio ſpeſque concidit, & populus quaſi rurſus ereptum acrius doluit. Vitæ extremum ſpiritum edidit V. Id. Decemb. Anni MDCLXIX. paullo ante lucem, juſſitque corpus ſuum locari in Liberiana Baſilica ſine funeris pompa, ſine

orna-

ornamento ſepulcri, breviſſimamque Epigraphen inſcribi loco *Clementis IX. Cineres* (39). O fortunata mors, quæ naturæ debita tanquam extremus actus ceteras vitæ partes cumulatiori laude concluſit! Manet, manebitque in animis hominum, in æternitate temporum quidquid in Clemente admirati ſumus; & nos quidem geſta & virtutes illius contemplantes, quaſi ille aliquid de ſuo lumine accenderet, ad illa hiſtoriæ monumentis conſignanda non invitati, ſed inflammati ſtudio rapti fuimus. Utinam præclari facinoris, & artis bonæ famam obtinuiſſe me judicent omnes ii, quorum in manus hæc venerint! Magnum certe laboris fructum me percepiſſe arbitrabor, ſi tu, beatiſſima anima, aliqua excipies gratia officium, quod virtutibus tuis, quod Patriæ, quod Familiæ, cui magnis amoris & beneficiorum vinculis me obſtrictum eſſe confiteor, perſolvendum putavi,

C L E M E N S X.

MORTUO Clemente IX. diſtractæ Patrum ſententiæ, & plurium, qui aderant, Cardinalium per ætatem, & per magiſtratus optime geſtos merita, grave Pontificiæ electionis negotium protrahebant: ipſaque partium ſtudia huic tam ſancto, & omni terrarum orbe expectato judicio obſiſtebant: ſua quiſque fretus fiducia ſuis votis obſequebatur; donec fracti animo diſſidentes Patres, concordi voto hominem quærunt, qui Chriſtianis virtutibus cæteros anteiret, quique nullis contentionum affectibus diſtineretur.

Facili negotio in Æmilium Cardinalem Altierium unanimi Patrum conſenſione itum eſt, qui mox in ultimis ſui Pontificatus diebus purpura ornatus fuerat ab Anteceſſore Clemente IX. quique nondum titulum Cardinalatui adnexum, nec purpurei galeri ſignum acceperat.

Ferunt etiam nonnulli Authores, ipſum Clementem IX. morti proximum, atque in lectulo jacentem, inter plurimos Cardinales ad ſe accitos, ut illis Eccleſiæ ſtatum, conditionemque commendaret, in *Altierium* oculos ſerio convertiſſe, & religioſæ, aut præſagæ mentis inſtinctu, eum ſibi in Apoſtolica Sede ſucceſſurum prænunciaſſe.

Vir erat Altierius præclara nobilitate præditus, inſigni etiam pietate, & ut ea ferebant tempora, doctrina quoque non vulgari. Natus eſt die 13. Julii An. 1590. ex Laurentio Altierio Patricio Romano, ac Victoria Delphinia Patricia itidem Veneta, quæ fuit ſoror Flaminii Delphinii militari gloria in Belgio, aliiſque provinciis celeberrimi.

Æmilius fratrem habuit Joannem Baptiſtam Altierium ab Urbano VIII. inter Cardinales adſcriptum, qui maximis enituit virtutibus; quique cum ſuis fratribus paternas ædes in antiquo Altieriorum foro, quod nunc ab Eccleſia ſub Jeſus invocatione ædificata *Platea Jeſus* vocatur, in meliorem amplioremque formam extruxit.

Huic igitur avitæ gentis nobilitati, ex qua ortum habuit Æmilius, parem ſortitus eſt educationem. Feliciter enim poſito litterarum tyrocinio, ad publicam arenam deſcendit, & ſub Innocentio X. qui tunc erat *XII. Vir* Romanæ Rotæ juriſprudentiæ ſedulo incubuit; & qui ſucceſſor poſtea futurus erat imperii, particeps ejus ſapientiæ effectus fuit; nunquam tamen particeps ejus amicitiæ: imo in Pontificatu ipſius Innocentii plures calamitates tulit Æmilius, & tota Altieria Domus. Mox inter Præſules adſcriptus, gravi lentoque greſſu varios obivit magiſtratus, & ad ardua tum Aulæ, tum Eccleſiæ negotia ab aliis Pontificibus promotus fuit ipſe, qui poſtea ab omnibus erat Pontifex approbandus. Primum munus in Pontificatu Urbani VIII. obivit in Polonia. Illuc ſequutus fuit Joannem Baptiſtam Lancellotum, qui officio Nuncii Apoſtolici ſtrenue fungebatur. Et ſub eo univerſæ legationis Aſſeſſor renunciatus, plura præſtitit ſedula rei ſacræ procuratione, maximaque prudentia.

Reverſus inde in Italiam ad Camerini Epiſcopatum promotus fuit, quem frater ejus Joannes Baptiſta natu major, dum inter Cardinales cooptatus fuit, reſignaverat; & quum plura in Epiſcopatu edidiſſet pietatis virtutiſque ſpecimina, nova auctus fuit præfectura Lauretanæ Domus, deinde etiam univerſum Picenum adminiſtravit, majori publicaque utilitate rependens diuturnam ab Epiſcopatu abſentiam. Vix Camerium Eccleſiæ reſtitutum alio divertere coegit miſera temporum conditio, & Pontificiæ Ditionis neceſſitas. Laborabant Ravennates ſolita aquarum inundatione. Urbanus VIII. qui plurimi Altierium faciebat, illuc eum pergere juſſit: iſque excitatis aggeribus, effoſſiſque canalibus, uber miſeris civibus ſolum reſtituit.

Succedente in Romano Pontificatu Innocentio X. Neapolim Nuncius Apoſtolicus eſt delegatus; quod munus ipſe quoque Innocentius, dum in minoribus eſſet, obiverat. Maximis ea tempeſtate agitabatur inteſtinis motibus Neapolitana Civitas, & aperta plebis defectio ſub duce plebejo ac furente, qui ſub celebri *Maſanielli* nomine recenſetur, omnia miſere perturbabat. Et licet Altierius maxima integritate octo annos officio functus fuerit, atque inter civiles tumultus mira velificandi dexteritate nullam declinans in partem, pacis vel author vel ſuaſor extiterit; tamen infelici actus temporum conditione, conceſſa nedum dignitate orbatus fuit, ſed bonis etiam ſpoliatus avitis, unicum fratrem ſuperſtitem in hac calamitate irretitum, ita dolore affecit, ut vitam amiſerit, tres tantum filias relinquens. Mortuo tamen Innocentio X. ab ejus ſucceſſore Alexandro VII. ſacræ Epiſcoporum, & Regularium Congregationis a ſecretis fuit renunciatus; ſed purpuram tamdiu dilatam, atque emeritam Clemens IX. Alexandro ſuffectus, qui prius illum Pontificio cubiculo præfecerat, ultro illi conceſſit in ultimo purpuratorum Patrum delectu; atque in extremis laborans, diviniſque meditationibus intentus, inter Cardinales adſcripſit die 26. Novembris an. 1669.

Quum igitur ardua quæque munera, totque Magiſtratus pie ſtrenueque expleverit Altierius, nil mirum ſi poſt quatuor menſium diſſidia, nedum Patrum purpuratorum, ſed etiam Populi geſtientis voce Pontifex eſt pronunciatus. Oblatam tamen dignitatem modeſto conſtantique animo recuſavit; & tamdiu reſtitit monitis, atque increpationibus totius Senatus, excuſationem implorans infirmæ valetudinis ætatiſque octogenariæ, donec Theologorum conſilio admonitus, concordi huic Cardinalium judicio, atque apertæ Dei voluntati eſſe obtemperandum intellexit.

Electus in Summum Pontificem die 29. Aprilis An. 1670. expectanti populo acclamatus eſt ſub nomine Clementis X. quod in memoriam anteceſſoris & creatoris ſui ultro ſelegerat. Die undecima Maji coronatus fuit. Deinde ſolemni pompa, & magna ſtipante Principum & Cardinalium turba, ſed majore populi lætitia ad Lateranenſem Baſilicam acceſſit, ut Romani Epiſcopatus de more poſſeſſionem aſſumeret. Qua occaſione, ut præ-

(39) Oratio, quam de laudibus Clementis habuit Auguſtinus Favoritus, eſt in manibus hominum. Cetera funebria more inſtitutoque majorum peracta ſunt. Concurrebatur undique ad viſendum, venerandumque cadaver Pontificis, beatoſque ſe putabant plurimi, ſi ei quidpiam veſtimentorum detraxiſſent. Scriptum quoque invenio, unum alterumve miraculum per eum peractum fuiſſe; ſed quia res non eſt graviſſimis certiſſimiſque monumentis teſtata, in medio relinquimus. Clemens X. clariſſimum Monomentum reliquit grati animi ſui in Roſpilioſium, a quo Cardinalis creatus fuerat, cum ei magnificum ſepulcrum in nobiliori Baſilicæ Liberianæ loco decreviſſet, in quo hæc legitur inſcriptio:

CLEMENTIS IX.
ÆTERNÆ MEMORIÆ PONTIFICIS
MAGNI CINERES
NE ABSQUE ULLO SEPULCRALI HONORE
SICUT IPSE JUSSERAT HUMI LATERENT
CLEMENS X. PONT. MAX.
BENEFACTORI SUO
ET OB SPECTATUM FIDEI ZELUM
OB EGREGIAM ERGA OMNES BENEFICENTIAM
ET CHARITATEM
DE RE CHRISTIANA OPTIME MERITO
GRATI ANIMI MONUMENTUM
POSUIT
ANNO DOMINI MDCLXXI.

præconceptam animo felicium eventuum ſpem Senatus, Populuſque Romanus exprimeret, nummum percuſſit cum effigie Beatorum Petri & Pauli, & cum epigraphe olim Veſpaſiano dicata *Roma reſurgens*.

Primis ſui Pontificatus initiis ſolemne indixit Jubilæum, ut Chriſti fideles excitaret ad opem cæleſtem impetrandam ejus futuro regimini; litteriſque ſua manu conſcriptis Reges omnes Catholicos certiores fecit de ſui facta electione; & ut veterem renovaret Eccleſiæ diſciplinam, Canones aliquot antiquos confirmavit, uti exponemus. Ad regimen etiam Pontificiæ Ditionis converſus, evexit ad munus Secretarii Status Palutium Albertonum, quem etiam Legatum dixit Avenionenſem. Hunc Cardinalem antequam Altierius Pontifex crearetur, quia agnatos natura negaverat, ne prænobilis familia periret, in nepotem adoptaverat, nomine & inſignibus collatis Altieriæ gentis. Mox vero ad Apoſtolicam Petri Cathedram evectus, Gaſparem Palutium ex Angelo fratre ejuſdem Cardinalis nepotem, cui Gaſpari jamdiu nupſerat Laura Catharina Altieria neptis Pontificis, nepotem ſuum declaravit, eique nedum totum prædivitis familiæ cenſum contulit, ſed Generalatum etiam S. Romanæ Eccleſiæ, Præfecturam triremium, & alteram S. Angeli attribuit. Ludovica altera neptis Pontificis nupta fuit Dominico Urſino ſecundogenito, & Duci Gravinæ, quia Vincentius Urſinus natu major ſolo religionis amore eidem fratri ſuo principatu reſignato, Ordinem S. Dominici fuerat profeſſus. Anna Maria demum Altieria, & ipſa neptis Pontificis, nupſit Ægidio Columnæ Duci Anticolenſi, quem dicunt de Carbonano. Cardinalis interea Palutius ſub nomine Cardinalis Patroni humanis diviniſque rebus dominabatur.

Sub hoc Pontifice agi in Gallia cœperunt diſputationes illæ, quæ poſtea ſub ſucceſſore Innocentio XI. magis recruduerunt, & quæ ſub nomine *Regaliarum* diu utramque partem divexarunt. Etenim contendebat Rex ad ſe pertinere quædam bona, imo & Beneficia Eccleſiaſtica Epiſcopatibus & Monaſteriis adnexa, præſertim tempore vacationis Epiſcopatuum & Monaſteriorum, quæque a regali beneficentia profectitia dicebantur. Sed cura Epiſcoporum Apamienſis & Alectenſis conſilia pacis injecta ſunt.

Immunitatem, qua Principum Oratores potiebantur in introductione victualium, aliarumque rerum in Urbem juxta juris gentium ſanctionem continuit, ac reduxit, nequidquam renitentibus iiſdem Oratoribus.

In Hungaria etiam civiles motus, & Proteſtantium, ac Rebellium conatus, Auguſtæ domus Auſtriacæ auxiliator repreſſit. Ducis Moſcoviæ Oratorem Romam miſſum An. 1673. pro ineundo contra Turcas fœdere cum Principibus Chriſtianis parum libenter excepit. Imo cum Moſcus tumidus & ſpecioſis plenus nominibus, titulo Cæſaris ſalutari contenderet Dominum ſuum, præter dona & lautitia generoſe a Pontifice collata, vacuus rediit etiam cum reſponſo. Polonis tamen immani bello preſſis a Turcis, & a Rebellibus Hungariæ ſecum conſpirantibus, magnam auri vim Clemens ſuppetias miſit. Decimam etiam Clero impoſuit Italiæ, adeo ut Sarmatæ his opibus excitati inſignem An. 1674. de immani hoſte victoriam retulerint, Cocimo aliiſque expugnatis oppidis, & cæſis inſuper XXX. Turcarum millibus; cujus rei Pontifex memoriam propagavit in nummo, quem percuſſit cum epigraphe *Turcarum ſigna a Polonis relata*. Pacem inſuper inter Cæſarem Hiſpano junctum Regi, & Gallos cum Epiſcopo Monaſterienſi, & Electore Colonienſi fœderatos adverſus Batavos componere conatus eſt, ſed fruſtra. Luſitaniæ Regis Oratorem inter alios Regios Adminiſtros primus admiſit; quod nuſquam ab anno 1640. quo ejectis Caſtellanis, Joannes IV. Rex Luſitaniæ eſt proclamatus, ne Hiſpanos offenderet, Aula Romana permiſerat, magnificoque apparatu, ac ſpecie quadam triumphi Romam venit cum titulo regii Oratoris Comes Pradenſis, ut vulgo ajebant de Prado. Duos etiam religioſos viros ex Ordine Prædicatorum excepit, litteras & reſponſa referentes Regis Perſarum de Bello adverſus Turcas, monitis & ſuaſionibus Clementis IX. Anteceſſoris ineundo. Italiam terræ inſuper motibus afflictam, & præcipue Ariminum pene in ſuis ruinis ſepultum in meliorem formam reſtituit liberalitate ſingulari.

Majora præſtitit pro Religione promovenda, & cultu divino amplificando. Baſilicam S. Mariæ Majoris, quam Clemens IX. exterius ornare cœperat, & quam morte præventus perficere nequivit, eleganti opere in honorem B. Virginis abſolvit. Cineres ejuſdem Clementis IX. quos ipſe abjecto, ut dictum eſt, & humili loco jacere voluerat, erexit, & excitato in eadem Baſilica Liberiana eximiæ artis ſepulcro, ſtatuam & inſcriptionem poſuit.

Petrum de Alcantara, quem Clemens IX. inter Sanctos adſcripſerat, ſed morte præventus Canonizationis, ut ajunt, Bullam expedire non potuit, ſua potiſſimum Conſtitutione per totum orbem cultu Sanctis debito venerandum exhibuit. Præterea ſex alios Servos Dei in Vaticana Baſilica inter Sanctos retulit, nempe Philippum Benitium, Cajetanum Thienæum, Franciſcum Borgiam, Ludovicum Bertrandum, Roſam virginem Limanam, & Margaritam Scotiæ Reginam; Pium V. inter beatos recenſuit; ac ut Sanctos Ferdinandum III. Caſtellæ Regem, & Albertum Magnum coli permiſit, ut ex Benedicti XIV. opere de Beatificatione & Canonizatione Sanctorum lib. 1. num. 5. & lib. 3. videre eſt. Sex vicibus promotionem habuit Cardinalium, in quibus viginti Cardinales creavit.

Portam deinde Sanctam reſeravit, & clauſit An. Jubilæi 1675. Eandem Portam nimirum aperuit die 24. Decembris An. 1674. pompa & apparatu ſolemni, & interventu præ cæteris Chriſtinæ Svecorum Reginæ, & Duciſſæ Mutinenſis. Clauſit autem eandem Portam Sanctam ipſo die An. 1675.

Septimo mortuus eſt ſui regiminis anno ætatis octuageſimo ſexto, ſalutis vero noſtræ 1676. die 22. Julii, laudatus in funere ab Abbate Malagonnello, & Guidone Paſſionæo, cujus Orationem e tenebris eruit Petrus Aloyſius Galletius Monachus Caſſinenſis (1). Placet ex hac nonnulla exſcribere, cum in ea eleganter non minus quam vere Clementis res geſtæ, virtuteſque celebrentur. „Si de homine privato, inquit Paſſionæus, ſermo mihi eſſet, promtum erat ad illa vulgaria & dictu facilia me conferre, ut Avorum decora enumerarem, & celebrandam aggrederer nobilitatem familiæ, eamque ab antiquiſſimis Romanis civibus ortam tot heroum & bello & pace, tum infulis, tum ſacra purpura præfulgentium ſerie, ſummiſque Magiſtratibus uſque a Gothorum Regibus, atque in aula Othonis hoc nomine primi, omni cum laude geſtis, ornatiſſimam dicerem. Nunc quando de Principe, eoque tot tantiſque laudibus ornato verba facio, Majores ejus potius ab hoc nobiliſſimo fœcunditatis ſuæ fructu, quam illum a Majoribus arbitror cenſeri debere. Et quamvis non poſſit arbor bona malos fructus facere, tamen ut eædem ſacræ teſtantur paginæ, non ab arbore, ſed a fructibus eorum cognoſcetis eos. Quis autem uberes ab eo omnium virtutum fructus per omnem vitam editos non admiretur? Quis laude & prædicatione dignam non judicet in ejus pueritia egregiam indolem, in adoleſcentia modeſtiam & continentiam, in confirmata jam ætate gravitatem, atque prudentiam? Quarum virtutum non modo bonus odor & fama, ſed etiam uſus atque experientia longe lateque per gentes & populos diffuſa, admirabile boni & ſapientis hominis ſpecimen præbuit, in altiſſimo tandem rerum humanarum faſtigio merito collocandum. Teſtis eſt Polonia, in qua Auditoris, ut appellant, Nuncii Apoſtolici munus obiturus admodum adoleſcens profectus cum eſſet, per omnem illam vaſtiſſimam regionem venerabilem ſuæ virtutis famam, memoriamque reliquit. Teſtes ampliſſimæ Flaminiæ, & Piceni Provinciæ, in quibus adminiſtrandis ſumma cum humanitatis & abſtinentiæ laude verſatus eſt. Teſtis Camerinenſis eccleſia, quam ita rexit, ita novis ſynodalibus legibus temperavit, atque ſui exemplo ita inſtituit, ut nullæ in eo vigilantiſſimi Paſtoris partes deſiderari poſſe viderentur. Teſtis eſt Neapolis, in qua memorabilis illa populorum a Rege defectio cum incidiſſet, Nuncium vere Apoſtolicum, hoc eſt pacis interpretem, & caduceatorem conſtantem intrepidumque ſe præbuit. Teſtes vos ipſi, Eminentiſſimi Patres, qui defuncto Innocentio Pontifice, cum in Apoſtolico conclavi concluſi eſſetis, quem alium ad reſtinguendum orituri in Italia belli pernicioſum incendium, niſi hunc tanto conficiendo negotio dignum judicaſtis? Teſtes omnes Epiſcopi, omneſque religioſorum Ordinum Familiæ, quæ ſingularem ſummi hujus viri in Cœtu ampliſſimi Ordinis veſtri ad res ſuas gubernandas præpoſito, ſapientiam & gravitatem plures per annos feliciter experti ſunt. Teſtes iterum & ſæpius vos omnes fuiſtis, qui ejus ſingulares virtutes propius inſpexiſtis; quæ virtutes cum illum ad ampliſſimos honores provehere diſtuliſſent, ſuæ tarditatis pœnituiſſe videntur,

(1) *Memorie del Card. Paſſionei ec.* pag. 192. & ſeqq.

„ tur, ac elapſi temporis moras præpropera emendatione cum purpuræ, tum ſacrarum clavium traditione ſarciviſſe. Longum eſt ſingula enumerare, & omnino ſupervacaneum, dum pleraque omnia, quæ dici a me poſſunt, vos ipſi non auditione ſolum & fama, ſed etiam tractatione atque experientia cognita, & perſpecta habetis. Quare omiſſis quæ in privata vita cum laude geſſit, ad res in principatu geſtas mecum una repetendas adeſte, Eminentiſſimi Patres. Et primum omnium quid ipſo ad tantum honorem primo acceſſu ſplendidius? Nam ſententiis veſtris ad eum eligendum, etiam ad culmen humanæ dignitatis admovendum effuſis, quamdiu cum ejus animi moderatione, & Chriſtianæ humilitatis ſtudio luctandum fuit? Quia nimirum unus fuit ſemper ambitus candidati ut excluderetur. Ceſſit tamen vobis, quia ſe in imperio niſi optimum eſſe poſſe exiſtimavit, quem non una dies ſed plures menſes, non propria ambitio, non privatæ rationes, ſed publica utilitas, non homines tantum, ſed divinum Flamen fecere Pontificem.

„ Vix humeris Clementis X. in quod nomen jam privatum Æmilii tranſivit vocabulum, ſacri imperii onus inſedit, cum de adjungendo ſibi principalium curarum ſocio, atque adjutore, qui honorifico familiæ ſuæ nomine honeſtaretur, ſecum animo volutavit, atque eum illico adoptavit, cum quo parva aut nulla cognatio, nulla neceſſitudo, ſed nihilominus cum aſcivit, quia dignus erat ut eligeretur. Pontificum namque cognatos fuiſſe bonos, fortuitum; adoptio tantum optimum quemque invenit. Fuit igitur hæc ſumma, atque incredibilis virtus Pontificis, in laborum curarumque conſortium illum aſſumere, quem ſibi non natura, vel caſus, ſed virtus & probitas conciliavit. Hoc ille miniſtro, & adjutore per annos ſex & ultra optimis atque ſanctiſſimis inſtitutis Chriſtianam Rempublicam temperavit. Nec vero in primis prætermittenda eſt cura, ac vere paterna ſollicitudo erga commoda & rationes populorum; quo factum eſt, ut ad premendam vectigalibus Rempublicam nunquam animum converterit; quinimo ingraveſcente annona, ut jam plane inopia ac fames timeretur, ope ſua ingentibus pecuniarum jacturis a longinquis & disjunctiſſimis terris tem frumentariam incredibili providentia evehi curavit, qua Urbis annona ita redundavit, quantum vix ex ſumma ubertate agrorum conſequi potuiſſet. Hujus generis etiam eſt admirabilis ejus conſtantia, atque animi magnitudo, quæ in cauſſa fuit, ut perſuaderi ſibi nunquam ſit paſſus minuere quotam fructuum, qui ob erogatas a privatis Apoſtolico fiſco neceſſario tempore pecunias bimenſtruatim percipiuntur. Et quamvis ingenti æris alieni pondere adeo prematur Reſpublica, ut hoc neglecto remedio jam ſolvendo non ſit, frugalitate potius & ſumptuum moderatione, quam cujuſquam damno & detrimento, publici ærarii inopiæ ſubvenire propoſuit: & nihilominus hac temporum conditione neglecta, ob innatum erga omnes populos ſtudium Poloniam uſque ſuæ liberalitatis monumenta tranſmiſit; nam conantibus contra Turcas Polonis, quid hactenus non contulit liberaliſſimus Pontifex monendo, conſulendo, adhortando, & quod caput eſt, magnam pecuniæ vim ad ſublevandam eorum inopiam aſſidue erogando? Sed hæc luculentiſſima liberalitatis atque eximiæ pietatis exempla in hoc principe vulgaria extiterunt; quippe qui etiam privatus ea perpetuo exercuerat. Sed quid de aſſiduo illo ſuo orandi, mentemque ad Deum erigendi propoſito dicam? Quos enim ſanctos viros ad conciliandam nobis divinam gratiam, altaribus admotos ad fidelium cultum publice propoſuit, eos privatim colere & venerari, ſibique & ſuo gregi univerſo propitios reddere nunquam intermittebat; quæ virtus inter Chriſtianas laudes merito præſtantiſſima, ſingularis in illo plane & admirabilis fuit. Quam ſæpe cladibus filiorum ſuorum illacrymatus eſt, effuſumque nullo operæ pretio per mutua inter ſe vulnera eorum ſanguinem miſeratus? Quapropter ad reſtinguenda inter Chriſtianos Principes diſcordiarum & bellorum incendia, litteris Apoſtolicis, & legationibus, ac omni reliqua paterni affectus, ac flagrantiſſimæ erga eos caritatis ſignificatione eſt adhortatus, ut nihil omnino, quod ad tantum, & tam neceſſarium Chriſtianæ Reipublicæ bonum opportunum eſſet, intactum atque inexpertum prætermiſiſſe videatur. Quid vero de accuratiſſimo hujus ſanctiſſimi Pontificis ſtudio proferam in ſapientiſſimorum ac ſummorum virorum delectu ad publica & eccleſiaſtica munia exercenda, in quibus virtutes & merita, non gratiam, & privatos ſuos affectus ſequutus eſt? Quod idem in promovendis ad ampliſſimas dignitates ſemper præſtitit, ut ingenio, doctrina, & nobilitate ad ſupplendam ſacri veſtri Collegii frequentiam præſtantiſſimos viros ſemper elegerit “.

Laudat quoque præter alios ſcriptores Muratorius Clementem Pontificem ob utiliſſimum ab eo promulgatum Edictum, quo viri ditionis ſuæ nobiles admonebantur nullam claritatis ſuæ ſplendoriſque generis paſſuros jacturam, ſi mercaturæ operam dare vellent, dummodo merces minutatim ipſi non divenderent. Nec minori laude proſequendus ob leges decretaque ſapientiſſima, quæ edidit, ut antiquam revocaret Eccleſiæ diſciplinam, vetereſque confirmaret canones, præcipue de Monialium clauſura.

Annali d' Italia ad An. 1671.

Tres Clemens X. reliquit vacuas Sedes in Collegio purpuratorum Patrum, quas moriens implere recuſavit, licet rogatus ac pene fatigatus precibus Cardinalis nepotis, ac plurium Cardinalium vicinæ illius morti illacrymantium. Rem gravem eſſe ajebat Pontifex & meliori indigentem conſilio: ſe ultimis cogitationibus incumbentem, huic imparem eſſe judicio. Quare divinum implorans præſidium, ſtatumque Eccleſiæ univerſum Cardinalibus commendans, ut futuræ ſcilicet proſpicerent Pontificis electioni, & ſimultates ac partium ſtudia deponerent, vitam, quam pie egerat, felici morte abſolvit.

Decreverat Clemens An. 1675. ad augendam pietatem Chriſtianorum ſacros honores Martyribus Gorgomienſibus, ſic dictis ab loco inlatæ necis, qui ſuperiore ſæculo apud Belgas mortem obierant vario affecti genere ſuppliciorum, quod confirmarent Romani Pontificis primatum, & verum Chriſti Corpus in Euchariſtia contineri tuerentur.

I N N O C E N T I U S   XI.

NOVOCOMUM nobilis eſt, pervetuſque Inſubriæ Civitas, in qua gentem Odeſchalchiam a primis uſque Regum Langobardorum temporibus ſumma nobilitate floruiſſe, & Annales Novocomenſium, & monumenta vetuſtatis loquuntur. Sed, ne vetera colligam, ſicut nobilitatis opinionem una plerumque excitat, & tuetur admiratio divitiarum, ita quidem plane conſtat, ad eam familiam ſuperiore ſæculo divitias ingentes, ac prope regias, non tenui, ac ſordida, ſed liberali, & ſplendida ratione quæſitas, perveniſſe. Cæterum hujus Civitatis, ac Gentis gloriam mirum in modum auxit, cumulavitque BENEDICTUS ODESCHALCHIUS, cujus vitam, atque res geſtas latine ſcribere aggredimur.

Is Novocomi natus eſt generoſis, piiſque parentibus Livio Odeſchalchio, & Paula (2) Caſtellia, quibus nihil fuit antiquius, quam ut optimis moribus imbueretur, atque ad omnes informaretur artes, quibus nobiles pueri erudiri ſolent. Neque vero ille tam diligenti parentum culturæ non apprime reſpondit. Adhuc enim puer non adumbrata, ſed expreſſa edidit futuræ ſanctitatis indicia. Etenim cum ſemper a ludicris rebus maxime abhorruit, tum nullis virtutibus caruit, quæ illam ornant ætatem. Summa vero illius pietas in Deum, Divinamque Matrem ita elucebat, ut æquali-

bus

(2) Hæc Paula Nicolai Caſtelli, & Juliæ Joannelliæ Bergomatum filia ſororem habuit Cæciliam fœminam ſanctiſſimam, quæ nupta Benedicto Joannellio Bergomati, deinceps in nobilitatem Reip. Venetæ adſcito, mater fuit celebris Joannis Andreæ Joannellii, qui militari laude floruit, & in Hungarico bello adverſus Turcas diem extremum obiit. Hæc origo eſt neceſſitudinis, quæ Odeſchalchios inter, & Joannellios Patritios Venetos intercedit.

bus incitamento eſſet ad imitandum. Illud autem omnino ſingulare, quod quamquam vultu, ac totius corporis habitu virginalem quandam verecundiam præſeferret, tamen generoſum & vitæ contemptorem animum gereret, atque in ipſo adoleſcentiæ flore nihil vehementius cuperet, quam militiæ nomen dare, ut cum teterrimis hoſtibus Chriſtiani nominis Turcis, qui id temporis in novas Europæ Provincias impetum fecerant, aut feliciter depugnaret, aut fortiter vitam pro Chriſtiana Religione profunderet. Sed huic voluntati fortaſſe parentum voluntas repugnavit. Falſo igitur a pluribus hiſtoricis, pleriſque tamen Gallicis, memoriæ proditum eſt, illum ſive in Polonia, ſive in Gallia, ſive alibi ſtipendium meruiſſe. Interrogatus enim hac de re jam grandis natu Odeſchalchius, præciſe negavit, ſe ulli unquam militiæ nomen dediſſe, præſertim cum ſi dediſſet, nunquam ei ſacris Ordinibus imbui licuiſſet, niſi bona cum venia Romani Pontificis publico monumento conſignata. Cujus quidem monumenti nullum exemplum, veſtigium nullum. Et tamen relatum eſſe oportuit (ſi fuiſſet) in acta legitimæ Inquiſitionis, quam in ejus vitam & mores diligentiſſime factam fuiſſe conſtat.

Hoc tamen loco prætereundum non eſt, quæ cauſa illi fuerit e patria proficiſcendi. Erat clarum Odeſchalchii in Civitate nomen, erat is apud omnes ordines gratioſus, & eo quidem acceptus, quod ad illius facilitatem ſumma gravitas morum, & vitæ innocentia acceſſerat, dictorumque, & factorum fides, atque conſtantia; quo fiebat, ut perſæpe, licet juvenis, in publicis, privatiſque negotiis conſuleretur. Ventum igitur ad ipſum eſt, ut capitalem inimicitiam, quam duo primarii Cives inter ſe exercebant, quamprimum componere pro ſua ſapientia ſtuderet. Rem arduam, atque difficilem perlubenter ſuſcepit Odeſchalchius, perfecitque, ut duo illi inimici, immani odio depoſito, mutuo in gratiam rediiſſe viderentur. Sed dum maxime pax conſtituta videbatur, alter ex illis opportunitatem nactus, qua veterem adverſarium impune adoriri poſſet, fidem fefellit. Cujus rei indignitate commotus Odeſchalchius ſenſit, ſe ad ulciſcendam injuriam acrius incendi, quam deceret hominem Chriſtianum. Ut itaque moderaretur iræ, quæ ad perfidi hominis præſentiam vehementius effervеſcebat, decrevit, etiam ex amicorum, ac propinquorum conſilio, aliquandiu carere patria.

Primum itaque Romam venit, mox Neapolim profectus, literis impenſius operam dedit, atque in ſacro, civilique jure cognoſcendo ita diligenter verſatus eſt, ut non multo poſt publicos honores, laureamque conſecutus ſit. Deinde Romam reverſus eſt ea mente, ut in Urbe, tanquam in ſinu Religionis, quam unice colebat, privatus vitam tranquillam, quietam, & remotam ab omni ambitione traduceret. Sed ejus conſiliis Fratris natu majoris benevolentia, atque liberalitas obſtitit. Is enim Benedictum hortari cœpit, ut ad ampliſſimos Eccleſiaſticæ Reipublicæ honores animum adjungeret. Romam enim eam Urbem eſſe, quæ ſola peregrinam virtutem aſciſcit, excipit, ornat honoribus, ſola dominam facit rerum omnium humanarum, nullum eſſe honeſtiorem laborem, quam qui pro Catholicæ Eccleſiæ bono ſuſciperetur. Memoraret majores ſuos ſummis in Romana Eccleſia honoribus uſos, præſertim Thomam Odeſchalchium Epiſcopum Viglevanenſem, & Franciſcum, qui a Pio IV. Pontificio ærario præfectus fuerat, quorum exempla ſequi & ipſi, & familiæ univerſæ decorum foret. Sed cum id Frater Fratri perſuadere non potuiſſet, ad Franciſcum Paravicinium amicum ſuum, tum Romæ commorantem, litteras dedit, ut conſpicuum aliquod civile munus, quod nonniſi Aulæ Romanæ Præſules obire ſolerent, Fratri quamprimum compararet: pecuniæ vero ne parceret: quicquid autem in eam rem impenſum fuiſſet, ſe quantocius præſtiturum. Amico morem geſſit Paravicinius, ac non multo poſt rem confecit. Tum demum ceſſit Benedictus amantiſſimo Fratri, non tam ne propoſiti ſui nimium tenax deſidioſum otium honeſto labori anteferre videretur, quam (ut ego arbitror) occulta quadam mentis vi, ac potius immortalis Dei inſtinctu, qui conſilia hominum eo dirigit, quo ipſi minus putant. Ergo honorum illa curſum ingreſſus eſt, quem neſcio majore ne virtute, an celeritate perfecerit: Anno enim ætatis ſuæ undetrigeſimo jam vertente primum inter Romanos Præſules cooptatur (1). Anno trigeſimo quarto ineunte renuntiatus eſt Cardinalis. Neque tamen illi, etſi feliciſſimus videri potuit, ſuper fortunam virtus, atque induſtria non fuit. Nullum enim interea tempus præteriit, quo non aliquid geſſerit memoratu dignum; atque illius opera non magno Reipublicæ uſui ſtatim fuerit.

Orta erat ſub idem tempus h. e. anno reparatæ ſalutis CIↃIↃCXL. Odoardum Farneſium inter & Cameræ Apoſtolicæ Adminiſtros magna diſcordia, quæ vehementi contentione utrinque agitata, in apertum bellum eruperat. Quod bellum cum juſtum ab Urbano VIII. Pont. Max. exiſtimaretur, & ad tuendam Pontificiam Ditionem neceſſarium: Ærarium autem exhauſtum eſſet, nova, eaque graviſſima vectigalia in ſingulis Provinciis conſtituta ſunt: Odeſchalchius autem cum extraordinaria poteſtate in Picenum miſſus eſt, ut imperatam pecuniam quamprimum a Picentibus exigeret. Acerbiſſima procuratione mirum dictu eſt, quam non acerbe perfunctus ſit. Neque enim ſibi imitandos cenſuit Aulicos illos, qui nullum certius, breviuſque compendium ad gratiam Principis promovendam novere, quam ut illi pecunia undeunde affatim ſuppetat, ſed dum novas perpetuo comminiſcuntur augendi Ærarii rationes, ſpecioſo communis boni nomine, eas ad privatæ avaritiæ prædam, non ad publicam utilitatem conferunt. At Odeſchalchius maximam quidem publici Ærarii, ſed aliquam etiam populorum rationem habendam eſſe duxit. Quapropter cum diu multumque expendiſſet, quid illa Provincia oneris ferre valeret, quidva recuſaret, planeque intellexiſſet, ultra vires fortemque illius Provinciæ pecuniam efflagitari, nunquam induci potuit, ut ad totam imperatæ pecuniæ ſummam redigendam vi atque auctoritate abuteretur. Quamquam autem Cardinalis Barberinius ea de re ſæpe ſcriberet, inſtaret, urgeret, ille cunctari, moras nectere, ipſum denique ſummum Pontificem de populi inopia, de Provinciæ ſtatu certiorem facere. Quæ res toti Piceno ſaluti fuit. Summus Pontifex a tanto viro de rei veritate certior factus, ſtatim juſſit, ut quicquid adhuc perſolutum non fuiſſet, illi Provinciæ remitteretur: atque Odeſchalchius ampliſſimum humanitatis ſuæ fructum cepit; nam neque Principis gratia poſtea caruit, ac Picentum omnium benevolentiam, atque exiſtimationem promeruit. Difficillimo hoc munere perfunctus, non multo poſt juſſus eſt univerſæ illi Provinciæ cum Imperio præeſſe, de qua jam optime meritus fuiſſet. Quo in Magiſtratu ita ſe geſſit, ut ad ampliores honorum gradus Romam vocatus fuerit, atque inter eos Præſules (2) cooptatus, qui a Cardinalatu proxime abeſſe ſolent.

At Innocentius X. qui Urbano VIII. in Pontificatu ſucceſſerat, cum primum redeuntem Romam Odeſchalchium vidiſſet, peramanter complexus, nunc ſane opus eſt, inquit, ut illius amplitudini ſtudeamus, qui tam egregia fide Pontificiæ Ditionis bono, ac felicitati hactenus ſtuduit, eidemque mox fidem ſolvit. Obſtabat optimæ Principis voluntati Olympia Maidalchinia potentiſſima fœmina, cujus precibus nihil Innocentius negatum velle dicebatur, multaque moliebatur apud Levirum Pontificem, ut alter, cui illa maxime favebat Præſul eum obtineret dignitatis gradum, quem nihilominus Innocentius ad Odeſchalchium detulit, ac poſt dies non plus quadraginta ipſum etiam inter Cardinales cooptavit.

Sed quamquam Odeſchalchius non ſane vafre, non cupide, non malitioſe ad hunc honorem obrepſerit, ſed eo pervenerit curſu, qui ſemper optimo cuique patuit; idemque Pontifex teſtatus ſit, ſe illius perſpectæ virtuti, non ambitioni præmium dediſſe; ipſam denique Olympiam certum, exploratumque ſit, illius amplitudini obfuiſſe potius, quam profuiſſe, tamen inventus eſt Sycophanta quidam neſcio cujus Ephemeridos auctor, qui ſcripſerit, Odeſchalchium ſe ſe in Olympiæ gratiam calLidiſſime inſinuaſſe, ejuſdemque opera Cardinalatum eſſe conſecutum. Cum enim, inquit, Olympia, & Odeſchalchius una ſimul alea luderent, hic quaſi victus non mediocris pecuniæ jacturam fecit, quamvis revera victor extitiſſet, fore ſperans, ut rei veritate a conſciis ſpectatoribus Olympiæ renunciata, ſua in ipſam liberalitas maxime commendaretur.

Neque huic fabellæ diſſimilis eſt narratiuncula altera de argentea ſupellectile, miro artificio elaborata, quam Odeſchalchius magno pretio emiſſe dicitur, & Olympiæ dono dediſſe, poſteaquam ſubodoratus fuerat, eandem fœminam, etſi illius comparandæ cupiditate incenſam, tamen noluiſſe tanti emere, quanti venditor popoſcerat. Sed hujus tantæ munificentiæ quaſi laqueo capta Olympia, memor, & grate celerem Odeſchalchio fortunam fabricata eſt. Verum etiamſi nulla plane ſit auctoritas, & fides hujuſmodi Ephemeridum, quæ facta infectaque comminiſcuntur, tamen neſcio quomodo

(1) h. e. Prothonotarios. (2) h. e. inter Primarios Cameræ Clericos.

hæc commenta vulgi ſermonibus longe lateque diſſeminata ſunt. Adeo verum eſt, nihil eſſe tam volucre, quam maledictum, nihil facilius excipi, nihil libentius audiri; præſertim ſi quid aculeorum in principes viros emittat. Non eſt tamen, cur in hiſce tabellis diluendis prolixius immoremur, cum id antea ſummi viri præſtiterint, atque imprimis Pontifex Benedictus XIV. qui mihi unus eſt inſtar omnium. Ego vero contra hujuſmodi falſas criminationes nihil magis valere arbitror, quam vitam, & mores Odeſchalchii, ſimul ac in Cardinalium ordinem cooptatus fuit. Neque enim quæ male comparata ſunt, non male geri ſolent; & nemo ſubito fingi poteſt, neque ullius repente in contrariam partem vitam mutari, aut naturam ita converti videmus, ut qui aut vitiis mancipatus, aut virtuti deditus fuit, ſtatim longe alios induere mores, atque aliam rationem vivendi inire poſſe videatur.

At Odeſchalchius, ubi primum honore eſt ornatus clariſſimo, eam in vultu, in ſermonibus, in convictu, in conſuetudine virtutem prætulit, non recentem quidem ac novam, ſed diuturno jam uſu perſpectam, & ejuſmodi, ut proxime accederet ad veterem illam diſciplinam Antiſtitum ſanctiſſimorum, qui Romanam Eccleſiam auxerunt, atque illuſtrarunt. Hinc apud Odeſchalchium non magnifica, & ſumptuoſa ſupellex, non magna vis argenti cælati, nulla ſervorum, & curruum inſolens pompa: contra vero ſumma frugalitas, ſumma in egenos liberalitas, ſummus labor, & diligentia in iis muneribus obeundis, quæ ampliſſimo illi ordini impoſita ſunt.

1. Hæc inter munera plus ſplendoris, & vero etiam quæſtus habere cenſentur Legationes Provinciarum, quæ ſunt in imperio, ac Ditione Romani Pontificis. Vacua erat Legatio Ferrarienſis, & nemo unus Cardinalium erat, qui eam depoſceret propter charitatem rei frumentariæ, qua Ferraria, totaque Ferrarienſis Provincia miſerabiliter angebatur. Incuſſit ea res curam Innocentio X. Pont. Max. qui, circumſpectis omnibus, vertit ad Odeſchalchium animum, neque alium opportunius eo Legatum mittendum exiſtimavit, ut pauperum præſertim inopiæ in tam præſenti periculo opitularetur. Detrectavit primum Odeſchalchius tam difficilem provinciam, non aliam ob cauſam, quam quod vereretur, ut ſubſidia, quæ neceſſitas flagitabat, ſibi ulla pecuniæ vi in promptu eſſe poſſent. Sed cum certior deinde factus eſſet, reperiri in Apulia maximum frumenti numerum, morem ſummo Pontifici libentiſſime geſſit, ſtatim in Apuliam miſſis, qui plura modiorum frumenti millia, ære ſuo coemerent, ac navibus onerariis impoſita, Ferrariam quamprimum deferrent. Cum ſe in viam dediſſet, ac multa agitaret animo, quæ nullam ſibi partem quietis capere ſinerent, metueretque imprimis, ne navium curſum venti, tempeſtateſque retardarent, Aſſiſium divertit, ut Joſephum Copertinatem e familia Conventualium, quos vocant, cujus fama ſanctitatis tota Italia percrebuerat, inviſeret, illique rem prolixius commendaret. Huic ſanctiſſimo Viro vidimus noſtra ætate cœleſtes honores rite, ac ſolemniter decretos a Clemente XIII. Pont. Max. Joſephus igitur Odeſchalchium bono eſſe, hilarique animo juſſit: fore enim, ut prius onerariæ naves in Ferrariæ portum, quam ipſe in illam Urbem, pervenirent. Revera perlatæ ad eum fuere literæ, quibus certior factus eſt, navigatione feliciter peracta, frumentum jam eſſe in tuto. Itaque biduo poſt Ferrariam ingreſſus, maximis vulgi acclamationibus exceptus, ſtatim effecit, ut ſummam annonæ charitatem inopinata vilitas conſequeretur. Cujus munificentiæ fama cum totam Italiam pervagata eſſet, atque in Urbem ad ipſius Summi Pontificis aures perveniſſet: Jam antea, Pontifex ait, nobis compertum erat, amantiſſimum egenorum patrem nos Ferrariam Legatum miſiſſe; atque iſta quidem laus vulgo illi a Ferrarienſibus tributa fuit, ac in plurimis frequentioribus ejus Civitatis locis, ubi ſtemma gentilitium Odeſchalchii poſitum fuit, erat inciſa hujuſmodi Inſcriptio BENEDICTUS ODESCHALCHIUS P. P. id eſt, Pater Pauperum. Demum nihil ab eo ad publicam Ferrarienſium calamitatem ſublevandam geſtum vel munificentius, vel opportunius, neque exemplum extat hujuſmodi Legationum adminiſtrandarum clarius.

Cum igitur Odeſchalchius tres ipſos annos Ferrariæ Legatus fuiſſet, itaque ex ea Provincia deceſſiſſet, ut Ferrarienſibus omnibus jucundam, diuturnamque memoriam Legationis, nominiſque ſui relinqueret, Innocentius X. P. M. illum Novarienſi Epiſcopatu prædivite, atque honorifico auctum, ornatumque voluit. At non ita quidem is erat animo comparatus, ut Epiſcopatum quaſi mercedem laborum, & otii portum exiſtimare poſſet, cum intelligeret multo plus oneris, ſolicitudinis, periculi illi dignitati eſſe impoſitum, quam forte quiſquam putat. Ergo Epiſcopatum Odeſchalchius ita accepit, ut ad magis magiſque in Eccleſia Dei elaborandum omni ſe officiorum religione obſtrictum arbitraretur. Nihil profecto neglexit, quod ad amplificandam, procurandamque populi ſibi commiſſi ſalutem pertinere aliqua ratione videretur. Summam in primis Ædium ſacrarum curam geſſit, eaſque omni ornamentorum genere, ac nobiliore ſupellectile inſtruxit, atque etiamſi in eam rem magnam pecuniæ vim impendiſſet; nunquam tamen permiſit, ut ſuum ſtemma uſquam apponeretur. Cupiebat enim, ut ſua quidem beneficia eſſent immortalia, ſui tamen memoria ſtatim periret. Xenodochia, Noſocomia, atque alia id genus inopum, atque ægrotorum perfugia frequentiſſime inviſebat. Nondum in ea civitate inſtructum fuerat publicum illud pauperum Ærarium, quod vulgo Mons Pietatis appellari ſolet. Ergo Novarienſibus auctor fuit, ut illud quamprimum inſtituerent; cujus voluntati ſtatim morem geſſere. Vehementer enim gaudebant Novarienſes, tam probum, tam vigilem, tam munificum Paſtorem ſibi obtigiſſe, illiuſque conſilia, atque auctoritatem perlubentiſſime ſequebantur.

Illis autem tam eximio bono frui diutius non licuit. Cum enim ea Civitas in humili planitie ſita ſit, quæ quo opportunior orizæ ſegeti, eo infeſtior hominum valetudini plerumque eſſe ſolet, aere ſibi minus æquo uti cœpit Odeſchalchius, atque illius valetudo non mediocriter tentari. Cum itaque vereretur ſanctiſſimus Præſul, ne, ſi valetudine minus commoda uteretur, minus aptus foret ad laborioſiſſimum munus, pro eo ſtudio, quo efferebatur, Chriſtianæ pietatis, perfungendum, Epiſcopatu ſe abdicavit. Nullus profecto fuiſſet Novarienſium dolori modus, niſi ſtatim in ejus locum germanus frater Joannes Baptiſta ſucceſſiſſet, qui Benedictum in omni virtutum genere quam proxime imitaretur. Hic autem, jamdiu humanis rebus omnibus neglectis, in Divi Benedicti Cœnobiis vitæ monaſticæ ſe addixerat, dignuſque ob eximiam ejus virtutem ſummo Pontifici viſus eſt, qui tanto Fratri ſuccederet. Jam vero is in utroque vitæ ſtatu non mediocri prudentiæ, ac ſanctitatis laude floruit, morienſque magnum ſui deſiderium Novarienſibus reliquit. Cæterum Odeſchalchius noſter, dum Epiſcopatum dimiſit, palam profeſſus eſt, ſe quidem illius Eccleſiæ honorem abdicare, non vero procurationem abjicere, quam procurationem ſibi perennem, & jucundam fore recepit. Neque fidem egregie non præſtitit: Penſionem enim trium millium nummûm aureorum, quam illi ſummus Pontifex de reditibus Epiſcopatus detractam ſolvi juſſerat, non modo non attigit quidem, ſed etiam ex ſua pecunia non mediocriter auxit, mandavitque, ut tota quotannis in pauperes Novarienſes tribueretur. Itaque nihil ad ſe ex illius Eccleſiæ reditibus, multum, dum vixit, de ſuis ad illam pervenit. Jura præterea, atque illius Eccleſiæ immunitates, quas contra nonnullorum potentium hominum conatus, qui Regio nomine atque auctoritate ad eas evertendas abutebantur, cum eſſet Epiſcopus, non minus fortiter, quam prudenter propugnarat, poſtea Romæ conſtanter defendit.

Romam, Epiſcopatu abdicato, cum rediiſſet, perſonam Eccleſiaſtici Principis in Romano Senatu pulcherrime ſuſtinuit. Ille adeſſe Romano Pontifici opera, conſilio, vigilantia, fide, ſemper aliquid aut ſuadere, aut moliri, aut facere, quod e Chriſtiana Republica eſſe videretur. Itaque nihil domi per ea tempora, nihil foris vel egit Pontifex, vel agere cogitavit, in quo Odeſchalchii aut ſententia, aut opera non uteretur. Non ſunt explicanda omnia, quæ in Cardinalatu geſſit, ut hiſtoriæ brevitati conſulatur. Sed illud eſt memoratu digniſſimum, quod cum apud Chriſtianos Principes, & præſertim Romæ, ageretur de comparandis ſubſidiis ad Turcicum bellum propulſandum, Cardinalis Odeſchalchius exiſtimavit, non poſſe melius opes, quibus abundabat, profundi, quam ad defenſionem Chriſtianæ Religionis, quæ in maximum diſcrimen vocabatur. Itaque, homo privatus cum eſſet, magnam auri vim Leopoldo Cæſari, ac Caſimiro Poloniæ Regi dono miſit, quo ea pecunia inſtructiores, ac paratiores eſſent ad bellum maximum, formidoloſiſſimumque ſuſtinendum. Tanta autem pecuniæ ſumma, quæ ad nonaginta millia nummûm aureorum perveniſſe dicitur, curata eſt Franciſco Bonviſio civi meo, & Pontificio apud Imperatorem Legato, quem deinceps Odeſchalchius, Pontifex factus, Cardinalem creavit nobilitate, virtute, rerumque gerendarum ſcientia, atque uſu præſtantiſſimum. Ea tamen lege Bonviſio curata eſt, ut ingentis beneficii auctorem ne omnino aperiret; quaſi tanta virtutis lux in obſcuro eſſe poſſet, ac fugere conſpectum, atque admirationem civium omnium.

At ſecus id apparuit tum maxime, cum Clemente IX. e vivis ſublato Cardinales plerique omnes neminem Odeſchalchio præferre auſi, ipſum ſolum Pontifi-

catu

Google

catu dignum ſentirent, & prædicarent. Quorum tamen perſpectæ voluntati vehementer reſtitit Odeſchalchius, & agendo, orando, monendo evicit tandem, ut in iis Comitiis nulla ſui ratio haberetur, & Clemens alter, qui X. hoc nomine fuit, Pnotifex eligeretur.

Sed hic paucos annos regnavit: quo vita functo, cum iterum conveniſſent Patres, ut de ſucceſſore agerent, Odeſchalchio in Ædes Vaticanas proficiſcenti univerſus ferme populus Romanus Pontificatum fauſtiſſimis acclamationibus auguratus eſt. At ille: quam mallem, inquit, me Cardinalem a Comitiis mortuum, quam Pontificem viventem prodire! Vix tamen in Ædibus Vaticanis pedem poſuit, cum omnium Patrum votis, atque ſuffragiis deſignatus eſt ſummus Pontifex. Comitia tamen ad quadraginta duraverunt dies. Quam cunctationem ab Odeſchalchii modeſtia allatam fuiſſe conſtat. Nihil enim non conatus eſt, ut ſanctiſſimum munus abs ſe iterum ablegaret. Primum quidem nervis omnibus contendit, ut ſive Cardinalis Alderanus Cybus, ſive Nereus Corſinius ſenior, viri nobilitate generis, & virtute præſtantiſſimi, animo vero, & uſu ad graviora quæque negotia maxime idonei ſufficerentur. Sed cum ea conſilia minus ex ſententia procederent, jam certior factus, Cardinales pleroſque omnes ſummum ſibi Pontificatum concordibus ſtudiis, atque ſententiis eſſe delaturos, neque ullum ſibi poſt tam diuturnam cunctationem deprecationi locum relictum eſſe, primum obteſtatus eſt, ſibi quidem non licere diutius tam exploratæ Patrum voluntati obſiſtere, eos tamen obſecrabat, ut etiam, atque etiam conſiderarent, quid in ea re conſilii caperent. Is enim re adhuc integra, palam omnibus denunciare, nil ſibi prius in ſummo Pontificatu, aut antiquius futurum, quam ut veterem Eccleſiæ diſciplinam in priſtinam dignitatem, ſplendoremque reſtitueret, ac vitiis omnibus, ſi quæ in Eccleſia irrepſiſſent, bellum ſeveriſſime indiceret. Auſterior hæc loquendi ratio, quamquam pleriſque gratiſſima acciderit, nonnullis tamen non admodum probabatur, verentibus, ne vitæ ſuæ cenſorem ſibi ultro conſtituerent; quo factum eſt, ut magnum illud ſtudium deferendi Odeſchalchio ſummi Pontificatus per paucos dies aliquantum refrixiſſe videretur. Sed cum incidiſſet ſolemnis Beatæ Mariæ in Cælum Aſſumptæ feſtus dies, quo die Recanatus Cappuccinorum, quos vocant, familiæ alumnus, vir non mediocri eloquentia præditus, qui, a Confeſſionibus Cardinalium cum eſſet, atque Comitiis intereſſet, concionem apud Patres habuit, eoſque vehementer hortatus eſt, ut in deligendo Pontifice quid ea dignitas flagitaret, tantummodo ſpectare vellent. Dum autem virtutes ipſas fuſius deſcribit, quibus Pontificem Maximum inſtructum, ornatumque eſſe oporteret, prope Odeſchalchium ipſum indigitare viſus eſt. Itaque oratio tantum auctoritatis, ac momenti habuit, ut Patres non amplius cunctandum, at veluti conſpiratione facta ſtatim deligendum Odeſchalchium exiſtimarent.

Peropportune etiam accidit, ut ſub id tempus Cardinales (1) e Gallia profecti ad Vaticana Comitia pervenirent, qui cum eſſent erga Odeſchalchium egregie animati, vehementer gaviſi ſunt, ſe in eum ſtatim incidiſſe, ut ſuam ſuffragationem, & opportunam, & juſtam, & debitam, & vero etiam gratioſam exhiberent. Ergo Cardinalium omnium conſenſu, atque ſuffragiis electus eſt Pontifex Maximus, ſtatimque, ut moris eſt, cum adhuc in Conclavi eſſet, ſingulorum Patrum obſequia ſemel, atque iterum excepit, qui adorantium in morem ad illius genua acciderunt. Tum Populo Romano, qui ab univerſa Urbe in ampliſſimum Vaticanum Templum confeſtim convolarat, ſe in conſpectum dedit. Eo ſpectaculo commota plebs, non inconditis acclamationibus efferri, neque diſſoluta lætitia geſtire, ſed hilaritatem præſeferre viſa eſt, intimo quodam admirationis, ac pietatis ſenſu conjunctam, ac Deum Opt. Max. precari, ut ea res Eccleſiæ, Urbi, & univerſæ Chriſtianæ Reipublicæ bene, feliciterque eveniret. Creatus igitur eſt Pontifex die XXII. Septembris ann. CIↃIↃCLXXVI.

Atque hic placet duo quædam Vaticinia innuere, quæ Odeſchalchii futuram amplitudinem jamdiu ſignificaverant. Novocomi enim primaria quædam Matrona ſingulari pietate prædita, cum Odeſchalchii matrem poſt puerperium, ut moris eſt, inviſiſſet: Infantem recens natum aliquandiu defixis oculis contemplata, matri beatiſſimam fœcunditatem gratulata eſt his plane verbis: habes, Paula, unde triumphes gaudio, quod Pontificem Maximum edidiſti. Alterum vulgo fertur, quod Odeſchalchio Roma Neapolim verſus iter agenti, ex improviſo obviam veniunt duo Religioſi homines e Cappuccinorum familia, quæ dicitur, Odeſchalchio ipſi omnino ignoti, percontanturque, quo iter haberet: cum reſpondiſſet, Neapolim, tum illi brevi, ſed vehementi oratione ſuadent, quaſique imperant, ut Romam quamprimum redeat, ibique domicilium conſtituat ſuum: hanc eſſe Divini Numinis voluntatem. Quo habito ſermone, ex oculis repente dilapſi ſunt, neque amplius viſi. Sed (ut hæc omittamus, quæ habita ſunt divinæ vaticinationis loco) nulla certior vaticinandi ratio erat, quam quæ ab inſtituta ipſius vitæ, & morum ſanctitate ducebatur.

Hic autem non erit abs re paucis exponere, quis ea ætate fuerit Urbis ſtatus, quæque ratio Pontificatus gerendi: magna enim quinquaginta ferme ab hinc annis rerum mutatio facta eſt; & permagni ſane momenti eſt, cum omnibus in rebus, tum in actionibus clariſſimorum hominum dijudicandis, ratio, atque inclinatio temporum. Nam cum Odeſchalchius Pontificatum ſuſcepit, Roma exiſtimatione, opibus, magnorum hoſpitum frequentia maxime florebat. Omnes ferme Principes, quibus imprimis Catholica Religio cordi eſſet, Pontificis Maximi ſedem venerabantur; illinc enim, non a barbaris nationibus, legum, morum, & humani moderatique imperii exempla petebant, illiuſque dignitati perlubenter ſtudebant. Neque tam Apoſtolica Sedes de ſupremis Principibus, quam ſopremi Principes de Apoſtolica ſede omnium officiorum genere benemereri certabant. Optime enim illis compertum erat, nullam eſſe tutiorem rationem, ac viam, qua ſuos in officio continerent, quam Religionem: nullum eſſe firmius vinculum, quod populos cum Principibus conglutinaret, quam ſi inter ipſos Principes, & Religionis caput concordia vigeret, ac mutua benemerendi voluntas. Romæ igitur inter Regios Legatos, qui prudentia maximopere, & rerum gerendarum uſu præſtarent, de univerſa Chriſtiana Republica, de concilianda pace, de contrahendis fœderibus agebatur, atque hic in primis conſilia iniri ſolebant, quibus Turcarum potentia conteri, & hæreſeos peſtis extingui poſſet.

Sed ut ad propoſitum revertamur, ea cum eſſet temporum, & rerum conditio, ad ſummum Pontificatum aſcendit Odeſchalchius, ſibique Innocentii nomine indito, ſtatim maxima bene adminiſtrandæ Chriſtianæ Reipublicæ fundamenta jecit. Jamdiu erat, quod Romani Pontifices in aliquam invidiam, atque offenſionem vocabantur, propterea quod in Fratrum, aut ſororum filios plurimum auctoritatis conferre ſolerent. Quo fiebat, ut non longo temporis ſpatio ſummam iidem ſibi potentiam compararent, atque ad immenſas emergerent opes. Sed Innocentius longe aliam ſibi rationem ineundam eſſe duxit. Romæ jamdudum verſabatur Livius Odeſchalchius Fratris Filius, cujus conſuetudine mirum in modum delectabatur: ſed quo primum tempore ſummus Pontifex renunciatus eſt, illi ſtatim indixit, ut intra privatæ fortunæ fines ſeſe contineret; nihil cum Oratoribus Principum tranſigeret: nihil in ſe reciperet: nullam denique publici muneris partem attingeret.

Erat illi Mediolani alter ſororis filius Antonius Erba vir inſigni pietate prudentia, doctrinaque præditus, quicum magna ſibi, vetuſque amicitia intercedebat, ad quem etiam Pontifex ſolebat frequentiſſime ſcribere. Is tamen ab amiciſſimo Pontifice nunquam impetrare veniam potuit, qua ſibi liceret Romam venire, ut ad illius pedum oſcula accederet. Cum autem is quidem ſumma nobilitate eſſet, neque tamen fortunis admodum lautis uteretur, vix poſtremo Pontificatus anno duobus filiis Eccleſiaſticam Penſionem ducentum quinquaginta nummum in ſingulos, quo ſtudiis vacare facilius poſſent, ab Innocentio quaſi invito obtinuit; quem tamen hujus tenuiſſimæ liberalitatis non ſemel pœnituit, cum ſibi aliquanto profuſior in conſanguineos fuiſſe videretur. Ex eadem Erba Familia deinceps a Livio Innocentii Fratris Filio (qui ſine liberis deceſſit) aſcitus fuit, atque in Odeſchalchiam ſtirpem inſitus Balthaſſar Innocentii XI. ſororis Pronepos, & alterius Livii Pater; qui Livius Romæ nunc maximo ſplendore, munificentia, & omnium exiſtimatione ornatiſſimus ſimilitudinem repræſentat Odeſchalchiæ virtutis, & nominis.

Sed neque tum defuerunt, qui prævalido jam more aſſentandi Pontificis propinquis, palam prædicarent, nemini, quam Conſanguineis majori futuram curæ Prin-

(1) Jo. Paulus Gondi de Retz nuncupatus Archiepiſcopus Pariſienſis Tit. S. Mariæ ſupra Minervam. Emmanuel Theodoſius a Turre ab Arvernia Bullionus, Tit. S. Laurentii in Paniſperna. Cæſar Deſtræus, Tit. SS. Trinitatis in Monte Pincio.

cipis gloriam; atque id fore ſperabant, ut Innocentius ſua conſilia eo tandem referret, ut Fratris filium Livium Odeſchalchium ad capeſſendam Rempublicam invitaret; præſertim cum bene noſſet, ea illum abſtinentia eſſe, ut nihil mali metuere, plurimum boni ſperare Reſpublica poſſet. Sed Innocentius omnium expectationem fefellit. Neque enim unquam de primum ſuſcepta ſententia dimoveri paſſus eſt, neque quicquam in hac re de priſtina ſeveritate remiſit. Quin immo certior factus, ſubductis rationibus, a Clementis VIII. Pontificatu ex Ærario publico ſeptemdecim decies centena millia nummum aureorum ad conſanguineos Pontificum perveniſſe, legem ſancivit Cardinalium ſuffragiis comprobatam; qua lege vaſta illa conſanguineorum Pontificis cupiditas certis finibus cohiberetur. Ea lex quidem non ſtatim publicata fuit, ne aliqua macula quibuſdam Pontificiis familiis aſpergeretur; ſed non multo poſt Innocentius XII. illam promulgavit.

Excluſis ſuis ab omni adminiſtratione Reipublicæ, paucos tamen Viros, ſed boni publici, Religioniſque ſtudioſiſſimos in conſilium adhibebat. Mentitur igitur Baelius, qui temere (ut pleraque omnia) affirmat Innocentium in eo errore fuiſſe, quo ducuntur ſæpe Principes, qui ad gloriam ſuæ dignitatis referunt, ut potentia, ſic ſapientia cæteros antecellere, & nihil præterquam ſe auctoribus fieri volunt. Cujus tamen pernicioſi erroris plerumque Reſpublica pœnas luit. Innocentius tamen Cardinales (inter quos primarium adminiſtrum Alderanum Cardinalem Cybum ſummo conſilio, præſtanti fide, ſingulari virtute præditum) & Theologos aliquot prudentiſſime conſulebat, eorumque conſilia libentiſſime ſequebatur, præſertim ſi libera, & ab omni aſſentatione aliena cognoviſſet. Monitus enim a Religioſo Theologo, quo intime utebatur, non eſſe e Republica, ut in Magiſtratuum delectu junioribus poſthaberentur ii, qui ætate, & meritis antecellerent (quod factum fortaſſe animadverterat) non modo Innocentius liberum hominis judicium probavit, ſed gratias illi agens, uberes profudiſſe lacrymas, & quicquid erratum fuerat, pœnitendo correxiſſe dicitur. Adeo in imperio non aſſentationis (quod perrarum eſt) ſed ſimplicis veritatis amicus fuit!

Cum autem nihil magis pertinere ad ſummum Pontificem, quam Religionis tutelam intelligeret, circumſpiciens quaſi ex ſpecula Catholicum Orbem terrarum quid negotii, quid periculi ipſi impenderet cogitabat. In Gallia præſertim maximas moleſtiarum moles Pontifici Summo imminere prævidebat. Ab Hugonottis enim periculum erat, ne ſaniorem Chriſtianiſſimi Regni partem peſtifere illius ſectæ contagio traheret: augebantur etiam in dies ſingulos Janſenii ſectatores, contra quos prodiit in aciem, pulcherrimeque pugnavit natio Theologorum, qui glorioſius viciſſent, ſi minus inſolentes in victoria fuiſſent. Sed cum cæco quodam impetu ferebantur opiniones obtrudendi quaſcumque ſuas, tum non erant ipſi erroris expertes: laxiorem enim quandam doctrinam induxerant, qua Evangelicæ ſeveritatis nervos omnes elidere videbantur. Ergo in hac cogitatione omnium maxima defixus Innocentius, edixit, ut in ſingulas hebdomadas binæ Cardinalium Congregationes, quas vocant, haberentur, quibus ipſe præeſſe, atque intereſſe nunquam non ſolebat, quaſque Pontificatus ſui veluti adjutrices manus eſſe voluit. In altera enim (quæ ſacræ Inquiſitionis appellatur) de Catholica tuenda Religione: in altera de eadem latius diſſeminanda diligentiſſime agebatur, & Congregatio de Propaganda Fide dicitur.

Neque ex ea fructus non maximos ſuo Pontificatu cepit. Etenim miſſis ad Orientales plagas, qui Evangelicæ veritatis lucem afferrent, plures ad Catholicam fidem, & Romani Pontificis obedientiam perduxit. Hos inter non ſunt ſilentio prætereundi Blaſius Epiſcopus Samogenſis; qui ann. CIƆIƆCLXXXII.; tum Mandrinus Epiſcopus Samatruenſis, tum Euthimius Archiepiſcopus Tyri, qui conſequenti anno opinione, & fama Innocentii permoti, ſchiſmate depoſito, ſeſe Romanæ ſedis principatui, auctoritatique devoverunt; litteriſque pietatis, obſervantiæ, fidei pleniſſimis Pontificem enixe rogarunt, ut optimos, doctiſſimoſque Sacerdotes mitteret, qui ſe, ſuoſque populos erudirent Romanis moribus, atque inſtitutis. Hoc idem præſtitiſſe commemorantur & Joſeph Chaldæorum Patriarcha, & Ignatius Patriarcha Antiochenus, aliique non pauci Schiſmatici Orientales Epiſcopi. Quare Innocentius inſtituit Gallorum Sacerdotum Collegium, unde ſtrenui milites educerentur quaſi ad bellum impietati indicendum; quorum pleroſque ad remotiſſima Sciami, & Tunchini regna miſit. Et Sciami Regis quidem Legatum, multis comitatum, qui recenter ſacro Baptiſmo initiati fuerant, publice, & magno in hominum conventu excepit. Quo ſpectaculo, vel potius Religionis triumpho nihil Sanctiſſimo Pontifici jucundius, nihil glorioſius fuit. Legationis autem ſententia erat: Regem illum, divina luce illuſtratum, impiæ ſuperſtitionis errores execrari, & ad Chriſti Vicarii pedes procumbentem orare, ut ſe, ſuumque Regnum in clientelam reciperet ſuam; atque illuc Chriſtianæ doctrinæ nuncios, atque interpretes mitteret. Quod prolixe pollicitus eſt Innocentius, & præſtitit; Legato non ſine magnis Paterni amoris, & liberalitatis ſignificationibus dimiſſo.

Neque tamen minus accuratus fuit in temperandis moribus Civitatis, unde Religionis, & Chriſtianæ diſciplinæ exempla peti oportere animadvertebat. Hujus extant ſanctiſſimæ leges, quibus luxuriam coercuit, aleam excluſit, Urbem purgavit flagitiis, & facinoribus, immodeſtam mulierum licentiam compeſcuit, & divini cultus, & templorum violatores exilio, aliiſque pœnis ſeveriſſime mulctavit. Cum non ignoraret permultos Romæ nobiles viros, ut immoderatis ſumptibus eſſent pares, maximum æs alienum faciliime contrahere; ne vero contractum diſſolverent, potentia impudentiſſime abuti; edixit, ut ex publico Ærario creditoribus præſertim egenis fieret ſatis: Fiſco autem eſſet curæ, ut ne quid ex ea re detrimenti Ærarium acciperet. Quo facto ſignificavit, omnia ſe æquitati, nihil gratiæ daturum; atque artificum, inſtitorumque inopiæ, atque injuriis contra potentiam, ſuperbiamque nobilium certiſſimo præſidio fore. Præterea cognoverat, plurima in Civitate eſſe perfugia, quo facinoroſi homines ſeſe recipientes a juſtitiæ pœnis elaberentur: id quidem non ferendum exiſtimavit; ſed eo jam tum curas, & cogitationes convertit, ut Aſyla quæque Legatorum tollerentur, ne in ipſa Urbe, in ipſo Pontificis conſpectu improbus quiſque tutere, atque impune latrocinari poſſet. Quod quidem ab Innocentio non ſine magnis difficultatibus perfectum fuiſſe mox demonſtrabimus. Interim tamen huic ſalutari operi quaſi præluſit publico Edicto propoſito, quo cavit, ne uſpiam in poſterum exterorum Principum ſtemmata in privatarum ædium fronte apparerent.

Erat tum etiam Roma referta diplomatibus, quas Patentes vocant, quibus freti Romanorum Procerum clientes, familiareſque ad retardandam, eludendamque juſtitiæ vim ſæpiſſime abutebantur. Quamplurima hujuſmodi diplomata in ſuos clientes tribuerat Laurentius Columnius Princeps Romanæ nobilitatis, atque; ut erat animo elato, indignabatur, ac minas opponebat, pericula intentabat, ſi quis eorum ab apparitoribus publicis ob aliquod facinus comprehenderetur. Neque hoc ferendum exiſtimavit Innocentius, cui nihil fuit antiquius, quam ut ſumma juſtitiæ ratio haberetur, atque ut inter inæquales illud æquum jus ſervaretur, quo quidem ſervato, nihil eſt Republica beatius, neglecto, ſolitudo quævis Civitatibus præſtat. Quid enim ſibi quiſque non metuat in ea ſocietate hominum, in qua peccandi licentiam certiſſima impunitas conſequatur? Itaque hac in re ea conſtantiæ, ac ſeveritatis documenta edidit, quibus a ſuſcipiendo facinoroſorum hominum patrocinio nemo non in poſterum abſterreretur. Nam Reſtium neſcio quem audacem hominem, qui tamen eſſet Principi Columnio admodum carus, ſeveriſſime proſcripſit: ipſum vero Principem ad ſe venire juſſit, ſummotiſque omnibus in ſecretius cubiculum peramanter induxit, & cum illo tres amplius horas ſermonem habuit. Ea fuit Pontificiæ vis eloquentiæ, ut Princeps ab eo colloquio omnino immutatus diſcederet. Ac revera, quamdiu vixit, tum ſanctiſſimi Pontificis memoriam pie coluit, cum in omnibus officiis Reipublicæ diligentiſſime ſatisfecit.

Romæ pluribus jam ab hinc annis verſabatur Chriſtina Alexandra Sveciæ Regina, quæ, poſtquam Catholicæ Religionis ſtudio cum Regno ſe abdicaſſet, peragratis plurimis Europæ regionibus, in Urbem una cum Holſtenio, quem doctiſſimum Præſulem Alexander VII. ad eam comitem legaverat, ad portam Flamminiam infinita civium frequentia, populique concurſu magnifice, ac ſumptuoſe triumphantis in modum invecta fuerat. Cum autem cæteras virtutes regias, quibus egregie inſtructa erat, ſuſcepto bonarum artium patrocinio, ſummaque in litteratos homines benignitate, atque munificentia cumulaſſet, magnam obtinebat Romæ apud omnes ordines authoritatem, magnamque apud ipſos Pontifices gratiam. Itaque nihil eſſe tam arduum, nihil tam difficile videbatur, quod non faciliime impetratura eſſet: At multis in cauſis plus apud Innocentium juſtitiæ cultus, quam Reginæ deprecatio valuit, præſertim, ſi ita ſtatus Urbis, conditio temporum, delictorum gravitas, publicæ denique tranquillitatis ratio flagitare viderentur.

Hoc loco non erit abs re narrare quod mirum accidiſſe fertur ad ejuſdem Reginæ, vel potius ipſius aulicorum audaciam frangendam. Cum eadem Svecorum Regina ſpectaculum, neſcio quod, edere conſtituiſſet

certis

certis quibuſdam diebus, cum ludicra id genus Romæ celebrari non liceret; Innocentius Præfectum Urbi ad eam legavit, ut a ſuſcepto conſilio dimoveretur. Illa tamen contra perſpectam Innocentii voluntatem inceptum opus urgere, atque omnia, quæ neceſſaria erant, ad præſtitutum tempus parari, atque inſtrui jubet. Adit ſemel atque iterum Præfectus Urbi Pontificem, demonſtrat rem eſſe eo deductam, ut dubitari non poſſet, quin vetitum ſpectaculum fieret; rogat quid ſibi agendum foret ad tuendam Pontificiæ legis authoritatem. At Sanctiſſimus Pontifex, antequam reſponſum ferret, in interius conclave ſe recepit, & diu ante Chriſti Cruci suffixi imaginem provolutus ſacras preces fudit; deinceps e cubiculo egreſſus ad Præfectum Urbi: Tu, inquit, nihil ages, nihil molieris, quo ſpectaculum inhibeatur; ſed ſpectaculum certiſſime non edetur. Expectabant homines, quem exitum ea controverſia habitura eſſet; cum Regiæ domui Præfectus, qui ſignum ad ſpectaculum edendum jam prope daturus erat, repentina morte ſublatus ludum vertit in tragœdiam, qua ex morte interturbata omnia, & ſpectaculi cogitatio quævis abjecta.

Nonnullos etiam ejuſdem Reginæ aulicos non levium criminum reos, & Pontificiæ poteſtatis impudentiſſimos contemptores in carcerem duci, atque ſententiis Judicum tradi juſſit. Hoc ægre tulit Regina, quæ licet omni liberalitatis, atque honoris genere ab Innocentio aucta, volebat tamen Regiæ jus dignitatis ſanctum, inviolatumque tueri. Ergo cum intelligeret, Innocentio ſi obſiſteret, nihil profecturam, ad humiles preces deſcendit, & eos ita diligenter ſummo Pontifici commendavit, perinde ac ſi ſua res, aut honos ageretur. Sed nonniſi poſt longiſſimum tempus impetrare potuit, ut ab Innocentio indemnati dimitterentur. Quamquam autem hæc Innocentii conſtantia minus fortaſſe grata Reginæ accidit, ea tamen ſæpiſſime experta eſt, ſe ab hoc Pontifice nihilo minoris fieri, quam deceret, ſuamque dignitatem nulli magis, quam Innocentio cordi eſſe. Nam cum magnam Pomeraniæ partem, e cujus Provinciæ vectigalibus centum millium nummûm penſionem ſibi illa reſervaverat, Marchio Brandeburgicus in ditionem iterum redegiſſet ſuam, Regina etiam maxima illius penſionis parte repente excidit. Cum igitur in ſummis pecuniæ anguſtiis verſaretur, neque Regiæ familiæ ſplendorem tueri diutius poſſet, Innocentius ejus rei certior factus, id conſilii cepit, quo Reginam ſibi Romæ domicilium conſtituiſſe non pœniteret. Illi enim duodecim millia nummûm ex Ærario Pontificio quotannis perſolvi juſſit. Quo beneficio Regiam fœminam Catholicæ religioni magis magiſque devinctam adjunxit.

Cæterum ubi de juſtitia ageretur, ita animum ſuum confirmaverat Innocentius, ut non gratia, non metu, non precibus ullis ab ejus adminiſtratione deduci poſſet. Quam firmitatem animi maxime declaravit in puniendo temerario Marchionis Gabriellii facinore. Nam cum Bacchanalibus diebus mos invaluiſſet, ut e nobilitate Romana Juvenes ferociores in via Flaminia ad oſtentandam aurigandi peritiam invecti Rhedis curſu contenderent inter ſeſe; unde plerumque rixæ, cædes, & magna incommoda oriebantur in Civitate; Innocentius Edicto ſeveriſſimo caverat, ne hujuſmodi curruum contentiones fierent, graviſſimis pœnis propoſitis in eos, quorum fraude id factum fuiſſe conſtaret. Sed Marchio Gabriellius ratus Reginæ Svecorum familiaritate, & clientela, qua utebatur, poſſe Edictum Pontificis impune violari, ſtulte arrogans currum Marchionis de Bubalo aggreditur, propellit, atque inaniter exultans ſubvertit. Ergo Innocentius illum ſtatim comprehendi, & in carcerem Molis Adrianæ detrudi jubet. Mox per Judices cognita diligenter cauſa illum exilio mulctat, & in Hungariam relegat, ubi decem ipſos annos adverſus Turcas militaret. Deinde ad Carolum Lotharingiæ Ducem, qui exercitui imperabat, litteras mittit, ut in Gabriellii vitam, & mores inquirat, & ſibi accurate referat, utrum militiæ labores ferens juſtitiæ ſatisfaceret. Poſt aliquod tempus accidit, ut Auſtriacus exercitus inſignem a Turcis victoriam reportaret. Marchio Gabriellius curat, per Lotharingiæ Ducem, in cujus gratiam ſeſe inſinuarat, ut a Leopoldo Cæſare ipſe nuncius victoriæ ad Pontificem deligatur. Deligitur, eique etiam vexillum ex hoſtium manibus ereptum ad Innocentium deferendum traditur. Gabriellius citatis equis, lætus, atque alacer ad Urbem volitat. Quod ubi intelligit Pontifex, non illum modo congreſſu, & colloquio ſuo prohibet, ſed intra tres dies Roma, quo non bona ſua cum venia accedere auſus fuerat, abire, & in Hungariam reverti jubet. Neque Cæſaris commendatitiæ litteræ, neque Legati Auſtriaci, qui Romæ erat, preces efficere potuerunt, ut a propoſito Innocentius dimoveretur. Adeo tenax juſtitiæ cultor fuit!

Dum ita Innocentius Pontificatum gerebat, ut in omnium ore, atque oculis eſſet, ut eum non minus cives diligerent, quam exteri vererentur, & Reges ipſi, ac Principes colerent, non tam reverentia Divini muneris, quod gerebat, quam opinione egregiæ, & propriæ ipſius ſanctitatis; fœda quædam tempeſtas exorta eſt, quæ tranquillum rerum Pontificiarum curſum vehementer perturbavit.

Placet hoc loco fontem licet remotum oſtendere hujus controverſiæ, quæ Pontifici cum Ludovico interceſſit, & unde maximam video in Pontificatum Innocentii invectam fuiſſe partem incommodorum. Manaſſe enim intelligitur a Baſileenſi Concilio, quod ubi ab Eugenio IV. prudentiſſime diſſolutum fuit, neque legitimam amplius authoritatem habuit, ſtatim graviſſima diſſidia Patres inter & Pontificem Romanum extiterunt. Ac primo quidem nulla in illo ſeditioſo Conventu Pontificiæ ſeu voluntatis, ſeu dignitatis haberi ratio cœpit; tum Apoſtolicæ Romanæ Sedi infenſa atque infeſta iniri conſilia, non pauca denique decreta ſanciri, quibus Romanorum Pontificum amplitudo, atque authoritas imminueretur. Quamplures Eccleſiaſtici homines Baſileam convenerant, quibus Romana Eccleſia odio eſſet: aderant plerique Epiſcopi ſua fraude e ſedibus expulſi ſuis: eaque colluvies in hoc præſertim ſtudium coaluit, ut nonnullæ leges conderentur, quæ eo gratiores vulgo eſſent futuræ, quo arctius Romanorum Pontificum jura, poteſtatemque coercerent. Itaque Romano Pontifici abrogatum jus fuit Eccleſiaſtica Beneficia conferendi, cautumque, qui ex ſingulis Beneficiis unius anni reditus ipſi Pontifici, quaſi tributi nomine, pendi ſolebant, ne in poſterum penderentur. Ea Concilii decreta paulo cupidius arripuere Galli; neque tamen ut primum ab eodem Concilio deſcripta fuerant, ſed partim immutata, partim novis additamentis aucta, atque in libellum congeſta Carolo Galliarum Regi confirmanda exhibuere. Carolus perlubenter Eccleſiaſticis morem geſſit, ſanxitque, graviſſimarum etiam pœnarum propoſito metu, ut hujuſmodi leges in univerſa Gallia fixæ, atque in perpetuum ratæ haberentur. Quo factum eſt, ut dum Pontificiæ ſervitutis jugum (ut ipſi interpretabantur) excuſſerunt, inter vulgaria mancipia turpiter detruſi fuiſſe viderentur. Hoc autem Regis decretum Pragmatica Sanctio appellari cœpit. Cui tamen permulti Epiſcopi, qui in Gallia doctrina, probitate, & morum ſanctitate cæteris præſtabant, conſtanter repugnarunt, quod ex hiſtoria hujus regni facile intelligitur. Nihil perdiu vehementius contendere Romani Pontifices, quam ut illa Sanctio antiquaretur. Sed neque Eugenio, neque Nicolao, neque Callixto Pontificibus res feliciter ceſſit. Sub Pio autem ſecundo ſopita potius, quam extincta fuit. Non tam enim ex illa Pragmatica Sanctione funeſtiſſima quædam diſcordiarum ſemina ſuboriebantur. Denique a Leone X. & Franciſco I. Galliarum Rege nova quædam perpetuæ pacis fundamenta jacta ſunt; & Pragmatica Sanctione abrogata, permiſſum ex indulgentia Pontificis Galliæ Regibus jus illud, quod Regalia appellatur, quod in eo conſiſtit, ut cui libuiſſet munerum Eccleſiaſticorum vacantes cenſus Rex attribueret, in ſua tantum ditione, quæ tum certis finibus continebatur. Hos fines Concilium Lugdunenſe ſtatuerat; ſed Reges ſuam his legibus poteſtatem coerceri indignabantur.

Cum autem Ludovicus XIV. permultas Urbes ac Provincias maximis victoriis late peragraſſet, & Noviomagenſi pace conſtituta, ſuo imperio adjunxiſſet; Regaliam ad eaſdem una cum politica juriſdictione propagarat, & quo ſupra memorato jure in Gallia utebatur, eodem ipſo in illis Provinciis, quas nuper ſibi ſubegerat, uti poſſe arbitrabatur. Reſtitit vehementiſſime Innocentius, docuitque illud ipſum jus, ad quod majores illius tolerabili magis, quam legitima ratione, & via obrepſiſſe dicebat, latius non eſſe amplificandum. Neque tamen Rex de ſuſcepto conſilio receſſit; quin immo plura deinceps molitus eſt, ut juri, quod Regiæ poteſtati innatum contendebat, ne in poſterum derogaretur. Nam & Cardinalem Eſtræum Romam miſit, qui ſua eloquentia perſpectam Innocentii conſtantiam expugnaret, perſuaderetque Pontifici, ut in ea controverſia Chriſtianiſſimo Regi de Catholica Religione optime merito gratificaretur. Mox Epiſcoporum Conventum in Gallia cogi juſſit, qui quidem in ea controverſia Regiæ voluntati obſequentes fuere: quo in Conventu ratæ, latæque ſunt quatuor illæ injurioſæ Propoſitiones, a quibus Romani Pontificis authoritas, & dignitas imminuta exiſtimabatur.

Fuit quidem in hac controverſia obſcuritas quædam, fuit diſſidentium certamen ſententiarum; cum alii dicerent, non debuiſſe a Pontifice ea repulſa irritari animum potentiſſimi Regis, & tum maxime incumbentis ad Hæreticos e Galliæ finibus exterminandos: leges quan-

quandoque mutandas, temporibuſque accommodandas: non ſemper adverſiſſimis ventis inconſulto reſiſtendum: ſed arte quadam velis colligendos, ut adjumento ſint, non impedimento ad ſecundum navigationis curſum. Alii autem negarent, qui cuſtos eſſet legum Eccleſiaſticarum, eidem ipſas violandas ad demerendam gratiam Principum ſæcularium: cavendum, ne illa Pontificis indulgentia ad maximam exempli perniciem ſtatueretur; multaque diſputata, ſcriptaque ſunt in utramque partem.

Nec ſane dubito, quin hac ætate plerique omnes Innocentium multo impenſius commendarent, ſi paulo liberalius Regiæ voluntati morem geſſiſſet, aut ſaltem minus fortiter reſtitiſſet. Ex hac enim flamma ortum, atque excitatum putant vaſtiſſimum illud incendium, quod totam Eccleſiaſticam authoritatem deinde corripuit, atque etiam nunc violentiſſime per univerſam Europam longe, lateque pervagatur. Sed plerumque nec tutum eſt, conſilia ab eventu æſtimare, neque admodum facile de rebus ſæculo tranſacto elapſis judicium ſapienter ferre. Nam & conſilia prudentiſſime inita infeliciſſimos exitus non raro habuere, & longo temporis tractu magna fit ingeniorum, magna ſententiarum mutatio; quæque tunc conſtantia appellabatur, quod Innocentius eas Eccleſiaſticas ſententias fortiter tueretur, quæ apud omnes conſultiſſimos, ſanctiſſimoſque viros etiam Gallos veriſſimæ haberentur, nunc fortaſſe pertinacia diceretur, cum aliæ hominum opiniones vulgo invaluerint, quæ tamen ſi perdiligenter excutiantur, plus inanitatis habent, quam veritatis.

Verum cum ego hiſtoricum agam, non alterutrius ſententiæ diſceptatorem; hoc loco cauſam a perſona ſejungendam puto; atque illud veriſſime dicere poſſe videor, quod nemo, niſi ſtudio partium iniquiſſime abreptus, inficiabitur, Innocentii propoſitum ſanctum, rectum, incorruptum fuiſſe, & non ab inimico, neque cupido animo, ſed a certa, ſtabilique bene agendi ratione profectum; denique nullam ad aliam rem, niſi ad officium, & veritatem omnia illius conſilia, curas, vigilias, cogitationeſque ſpectaſſe. Non enim hominum excellentium res geſtas prudentiæ humanæ ponderibus examinari convenit, ſed mentes noſtras ad illam altitudinem virtutis excitari, qua conſtat, eos præditos fuiſſe, qui geſſerunt. Spectandus etiam naturalis Innocentii habitus gravis, certus, ſeverus, atque ad ſingularem fortitudinis præſtantiam formatus. Virtus enim non immutat naturam hominum, ſed perficit, ut mirandum non ſit, cum tam variæ ſint naturæ hominum, atque inter ſe diſſimiles, non eadem eſſe etiam genera ſanctitatis. Quare laudentur quidem alii, qui naturæ habitu fuerunt ad facilitatem, lenitatemque procliviores, atque in hoc diſſimili genere virtutum præſtiterunt, ſed non ita laudentur, ut reprehendendus ſit; qui natura inſitam quandam gravitatem, & fortitudinem animi omnibus ſuis cogitatis, dictis, factiſque declaraverit. Qualis Innocentius fuit, qui cum ita eſſet comparatus, ut maximæ ſibi religioni duceret, Pontificiæ authoritatis defenſionem fortiter non ſuſcipere, ſimul in animum induxerat ſuum, ſibi non licere in ea controverſia de Lugdunenſis Concilii decretis aliquid remittere. Habebat conſentientes nonnullos Galliæ Epiſcopos, quos & ſanctitate, & doctrina aliis antecellere arbitrabatur. Horum principes, & ſigniferos fuiſſe conſtat Epiſcopos Alectenſem, & Apamenſem, qui Regiæ voluntati ſeſe quaſi muros pro domo Dei oppoſuerant. Cæterum ne in ipſo quidem controverſiæ æſtu verbum ullum Innocentio excidit, quo non egregia quædam erga Chriſtianiſſimum Regem voluntas ſignificaretur, quod profecto non leve argumentum eſt, Innocentium quicquid in ea controverſia egerit, non cupide, non iracunde, ſed recte, & conſtanter egiſſe.

Falſo autem leviſſimi Scriptores nonnulli memoriæ prodiderunt, Pontificem iccirco erga Ludovicum minus obſequentem fuiſſe, quod jamdiu Nationi Gallicæ fuiſſet infenſior. Atque hujus abalienationis cauſam repetunt a fabella quadam ſingularis certaminis, quod Innocentio in juventute fuiſſe cum milite Gallo, a quo etiam vulnus accepiſſe excogitarunt. Quæ omnia falſa, temere, imprudenterque ficta comperta ſunt. Quin immo illud eſt exploratum, certiſſimiſque monimentis teſtatum, Innocentium, Cardinalis adhuc cum eſſet, Alexandro VII. authorem, & conſiliarium imprimis, atque impulſorem fuiſſe, ut in Pontificios milites, qui Regiæ legationis jura violaſſent, ſeveriſſime animadverteret, atque omni ratione Regi Chriſtianiſſimo ſatisfaceret. Extat author valde bonus Philippus Caſonius, qui vitam Ludovici XIV. deſcripſit; extant Comitiorum Pontificiorum Ephemerides, ex quibus intelligitur, Gallorum Cardinalium præſertim opera, atque ſuffragiis ſummam Innocentio dignitatem delatam fuiſſe. Præterea nobilibus ille Gallicis viris familiariter utebatur, ac doctioribus illius Nationis hominibus impenſe favebat. Sed nullum majus Pontificiæ benevolentiæ argumentum erga Chriſtianiſſimum Regem ſolicitudine illa vere paterna, quam Innocentius præ ſe tulit, ut Ludovici major natu filius (quem Delphinum vocant) ſancte inſtitueretur.

Cum enim Boſſuetius Epiſcopus Condomnenſis, ac Delphini Inſtitutor, quam doctiſſimo, eruditiſſimoque libro complexus fuerat, explanationem doctrinæ Catholicæ Summo Pontifici dono miſiſſet, eo munere delectatus eſt Innocentius, Pontificiaſque literas, quibus egregium illud opus rite approbabat, & authorem meritis laudibus proſequebatur, Legato Apoſtolico, qui Lutetiæ Pariſiorum verſabatur, ad ipſum Boſſuetium deferri juſſit. Eidemque Legato Apoſtolico ſummopere commendavit, ut dum has Pontificias literas traderet, Boſſuetio denunciaret, ne gravaretur certiorem Innocentium facere, quam viam, rationemque inſtituiſſet Delphini ad optimas artes ab ineunte ætate informandi; eam enim cognitionem maxime Innocentio voluptati fore, qui Regem, Regiamque ſobolem præcipua quadam charitate complectebatur. Morem ſtatim geſſit Boſſuetius, atque incenſæ Innocentii cupiditati egregie ſatisfecit prolixiore latina epiſtola, in qua ſumma eloquentia, cum ſumma pietate, doctrinaque conjuncta, mirum in modum elucet. Et illa quidem regia inſtitutione nulla elegantior, nulla ſanctior, nulla maximo Principe dignior excogitari poteſt. Beatum vero ſe dicit Boſſuetius, qui tanta in re tantum Pontificem, Leonem alterum, alterum Gregorium, immo Petrum adjutorem habeat, putatque a Deo iſtam Innocentio mentem injectam fuiſſe, ut ad ſuos labores reſpiceret, quos in Delphini inſtitutione maximos, graviſſimoſque ſuſceperat. Atque utinam cæteros Principum Inſtitutores etiam nunc non puderet eandem ingredi viam, quam præclariſſimum illud totius Galliæ ornamentum, ac lumen ſe inſtitiſſe gloriatur! Utinam egregium hoc opus ab iiſdem legeretur, profecto intelligerent, ita imbuendas eſſe teneras Principum mentes, ut nihil Religione prius, nihil antiquius habeant, ut omnia ad illius amplitudinem, ac ſanctitatem revocent, ut nihil agant, nihil moliantur, quin eam in conſilium adhibeant; ita enim & Regnorum ſtabilitati, & felicitati populorum, & ipſurum Principum veræ, ſolidæque gloriæ egregie conſultum iri. Religio enim, ut ſemel animo inſedit, atque altius radices egit, non cavet modo, ne imperio Principes pro libidine abutantur, ſed omnino efficit, ut temperantia, fortitudine, æquitate, miſericordia, beneficentia, ſummo Deo, cujus vicariam in terris poteſtatem gerunt, quam ſimillimi ſint! Sed neſcio qua publica calamitate hujuſmodi libri e Principum manibus excutiuntur, atque in pretio ſunt teneбricoſiſſima quædam opuſcula ab Etherodoxis plerumque in noſtras uſque Regiones immiſſa, eaque Regiis alumnis perlegenda traduntur, ut ſi quid bonæ frugis ex optima ipſorum indole expectari poteſt, veluti in ſemine interimant. Hæc fuit germana, & Pontifice digna erga Ludovicum caritas; ex qua facile perſpici poteſt, Innocentium non Gallis modo non infenſum fuiſſe, ſed addictum potius, atque devotum.

In illa autem de Regalia controverſia, in qua neglecti Apoſtolici muneris culpam pertimeſcebat, Ludovico Magno morem non gerendum duxit, ſed fortiter repugnavit, atque id crebris ſolebat uſurpare ſermonibus, ſe quidem patienter laturum, ut in ultimas terras ſumma cum ignominia pertraheretur, quam de ſententia, quam juſtitiæ, veritatiſque pleniſſimam exiſtimabat, dimoveri poſſet. Hæc autem cum diceret, ex ore atque oculis Innocentii mira quædam conſtantiæ vis, atque ingens divinæ opis fiducia eminebat. Quæ quidem Pontificis conſtantia ipſi Ludovico Magno admirationi fuit. Is enim, quanquam Innocentio obſtaret, tamen illius ſanctitatem veritus, nunquam inſidioſis aſſentatorum conſiliis acquievit, qui ferociora illi ſuadebant, authoreſque imprimis erant, ut Galliarum omnium Patriarcha a Rege conſtitueretur, qui ſi minus verbo, re quidem certe a primo Eccleſiæ capite ſejunctus eſſet.

Neque tamen Sacerdotalis animi robur cum præſtio Innocentio fuerit, conſilium, & prudentia defuit: Itaque cautionem adhibuit maximam, ut ſuperbiæ, quæ falſa eſt magnitudinis animi imitatrix, ſuſpicionem omnem a ſe amoveret. Pulcherrimas ſæpe ad Ludovicum literas dedit, in quibus conſiliorum ſuorum integritas mirifice apparet. In illis enim ſæpe ad ultimas preces ita deſcendiſſe videtur, ut omnis controverſiæ a Deo, atque ab ipſius Regis munificentia, animique amplitudine exitum ſibi polliceatur.

Sed reliqua perſequamur. Cum, ut jam ſuperius indicavimus, Calviniſtæ Galliarum Regno infenſi, infeſtique eſſent, quibus impune liceret poſt Nannetenſe Edictum, quod ſpecie conſtituendæ inter cives pacis præ-

potens

potens Hæreticorum aſtutia jampridem extorſerat, ea res ſummorum Pontificum animum angebat, atque Innocentius non ſemel Chriſtianiſſimo Regi author fuerat, ut, quas Reipublicæ vitioſas partes ſanare non poterat, exſecaret. Is tandem, & Pontificiis hortationibus, & avito Religionis ſtudio excitatus, Galliæ laboranti ſalutem ferre conſtituit, Nannetenſi Edicto revocato, penituſque abrogato. Intellexerat enim maximus ille Rex, ſectarum varietate inducta, ſanctiora ſocietatis vincula abrumpi; idque Reipublicæ prodeſſe nunquam, veræ autem Religioni obeſſe plurimum. Quæ quidem Religio, cum unus ſit Deus, una ita eſt, ut qui plures admittat, is omnes contemnere videatur. Utinam nulli hodie exiſterent, qui humanis rationibus Religionem, quæ res omnino divina eſt, accommodantes exiſtimant, poſſe tranquillitatem Reipublicæ in tanta ſectarum colluvie, & licentia conſiſtere. Nam qui ſapientiſſimum illud Regis conſilium maximopere improbarunt, atque Galliarum regnum, proſcriptis tot Calviniſtarum millibus, mancum ac debile factum fuiſſe contenderunt, ii quidem nunquam eo potentiæ, authoritatis, amplitudinis, gloriæ Galliam perveniſſe viderunt, quam poſt Calviniſtas e Regni finibus exterminatos. Hoc opus ſane pulcherrimum Ludovico gratulatus eſt Innocentius amantiſſimis, atque honorificentiſſimis verbis, oſtenditque aliis magnis, & innumerabilibus victoriarum, & triumphorum gratulationibus illam eſſe anteponendam, quæ gloriam veram, & Chriſtianiſſimo Rege dignam contineret. Fuerunt tamen, qui negarunt Regem fuiſſe pleniore ore collaudandum; propterea quod cum Calviniſtis Janſeniſtas etiam, aut qui tales inſimulabantur, non ejeciſſet e Regno; in quo ſabaccuſare non verebantur Innocentium, quod illius rei apud Regem author, ſuáſor, hortator non fuiſſet.

Hoc autem loco pertinet ad hiſtoriæ fidem, falſam criminationem refellere, quæ in ſanctiſſimum Pontificem conjecta eſt; perinde ac ſi Janſenianis partibus ille ſtuduerit. Ac fortaſſe non erit abs re in hujus maledicentiſſimæ criminationis authores inquirere: ſed paulo altius repetenda res eſt.

Jam ab ipſis Chriſtianæ Reipublicæ initiis ea orta eſt perdifficilis, & obſcura quæſtio, qua nimirum ratione divinæ Gratiæ vis efficax cum integra hominis libertate conciliari facile poſſit. Quæ quidem quæſtio ab ea non admodum diſtare videtur, de qua veteres Græciæ Philoſophi diu multumque conflixere, an aliquis ſcilicet, cum omnia fato fiant, humanæ libertati ſit locus. Ac mea ſententia, ut in Mamertino freto navigantibus difficillima eſt periculi fuga, dum enim alterum ex duobus illis infeſtiſſimis ſcopulis vitare diligentius ſtudent, in alterum facilius incurrunt, ita in hujuſmodi controverſia arduum omnino eſt modum ſervare, atque eos fines aut attingere, aut non prætergredi, quos ultra citraque ſi forte conſiſtimus, in graviſſima veritatis ignoratione verſemur neceſſe eſt. Qui enim humanæ libertati paulo impenſius favent, plus divinæ Gratiæ detrahunt, quam par eſt; qui vero divinæ Gratiæ efficacitatem paulo vehementius tuentur, libertatem labefactant, ac funditus evertunt. Cum vero & crebris diſputationibus, & monumentis plurimis in lucem editis, nulla hactenus Theologica quæſtio aut diutius, aut ingenioſius exagitata fuerit, neque tamen major quædam lux Theologis oborta ſit, prudentiſſimus quiſque ita ſentit, divinum arcanum hoc eſſe, adorandum quidem, ſed nulla ratione curioſius inveſtigandum.

At Romanus quidem Pontifex Catholicæ veritatis divinitus conſtitutus interpres, & cuſtos, ſemper diligentiſſime cavit, ne opiniones, quæ hac in controverſia adverſis ſibi frontibus pugnant, ad evertendam Catholicam ipſam veritatem aliquando conſpirarent, eamque ſemper cautionem adhibuit, ut quid in hujuſmodi quæſtionibus vitandum, conſtitueret. Hinc nullo non tempore rite proſcriptæ, damnatæque Romæ fuere veteres, recenteſque de divina Gratia, humanaque libertate abſurdæ, impiæque opiniones Pelagii, Calvini, Lutheri, addantur Janſenii quoque, e cujus libris hauſta doctrina multas nuper turbas excitaverat. Clemens etiam VIII. in celeberrima illa, quam vocant, Congregatione *De auxiliis* a ſelectiſſimis Theologis perdiligenter ſententiam expendi juſſit, quam Molina in Theologiam nuper invexerat. Cumque nihil contra ab eo doctiſſimorum hominum cœtu definitum fuiſſet, Moliniſtæ veluti triumphum ducere, ſuiſque adverſariis ferocius inſultare cœperunt. Extiterunt deinceps Janſenii Iprenſis Epiſcopi ſectatores, quibuſcum perpetuum ac inexpiabile bellum ſibi gerendum exiſtimarunt Moliniſtæ, qui quidem a Janſeniſtis non modo in ea controverſia, quæ de divina Gratia erat, verum etiam in aliis plurimis toto cælo abhorrebant. Moliniſtæ enim, dum ſubtilius ratiocinantes omnia ad logicas leges expendunt, Evangelicæ doctrinæ ſeveritatem penitus ſuſtuliſſe, laxiſſimaſque opiniones induxiſſe arguebantur. Janſeniſtæ vero divinæ legis ſeveritatem adeò urgebant, ut vix, aut ne vix quidem ſervari ea poſſe videretur. Itaque accidit, ut qui auſteriorem vitæ rationem aut ipſi excolerent, aut aliis commendarent, vulgo ut Janſeniani erroris ſectatores male ab imperitis audirent.

Sed ut ad hiſtoriam revertar, ubi primum (tempora enim ſedulo diſtinguenda ſunt) Alexander VII. Formulam edidit, in quam ab omnibus jurandum eſſet, qui Catholici in Gallia cenſeri vellent, non leves in florentiſſimo illo Regno turbas, obtemperantibus aliis, aliis recuſantibus, ea res excitavit. Sed cum deinceps Clemens IX. controverſiam illam componere ſtuduiſſet, fuit aliquando diſcordiarum finis, atque a periculoſis diſſenſionibus Eccleſia conquietura videbatur, idemque Ludovicus Magnus numiſmata cudi curaverat, quæ Galliæ hac de re pacem, tranquillitatemque repræſentarent. Nulla poſtmodum, Clemente X. regnante, mutatio facta eſt, eademque tranquillitas Innocentium XI. excepit. In hoc rerum ſtatu ſcripſit epiſtolas nonnullas Innocentius ad eos Epiſcopos, quos commemoravimus, ſcripſit ad Antonium Arnaldum, hominem ſumma eloquentia, doctrina, ingenio præditum, & in ſacris literis, & Eccleſiaſtica hiſtoria præſtantiſſimum. Hoc literarum commercium offendit apud quoſdam Theologos, qui ſibi videbantur ſoli ea pernoſcere, quæ de gratia, & libero arbitrio diſputantur, & aulici ipſi cum eſſent, & in aula gratia, & authoritate plurimum valerent, quos ſuis ſententiis adverſari ſuſpicabantur, ſtatim Janſeniani erroris inſimulabant. Neque deſunt, qui contendant diſcordiarum, & diſſenſionum omnium, quæ Innocentio cum Ludovico magnæ, & ſempiternæ fuerunt, authores & principes hujuſmodi homines extitiſſe.

Sed non erat certe eo tempore cauſa, cur Innocentius ſibi nefas duceret, aut ad Epiſcopos ſcribere, aut Arnaldum tueri, quos id temporis non liqueret ſcitis Romanorum Pontificum pertinaciter refragari. Agebat igitur Innocentius authoritate, agebat conſilio, agebat exemplo deceſſorum ſuorum: quid Eccleſia, quid ſe dignum eſſet, quid ipſe eſſet, quid ſpectare unice deberet, diligentiſſime cogitabat. Legantur Epiſtolæ ipſæ ad Epiſcopos, quos nominavimus, ab Innocentio datæ. Nonne omnia ſummum tuendæ Religionis, ac Pontificiæ authoritatis ſtudium declarant? Ne unum verbum quidem eſt, quod in malam partem accipi, ac detorqueri poſſit. Ad Arnaldum vero quod attinet, perſonabant quotidie aures Innocentii fama, & laudibus doctiſſimi viri. Quid mirum igitur, ſi Pontifex ſibi volumen alterum de *Perpetuitate Fidei* ab Arnaldo inſcribi, dedicarique permiſerit, ſi humaniſſime reſponderit, ſi denique conſilium etiam ſuſceperit ejuſdem in Cardinalium collegium cooptandi, ut eum Eccleſiæ Romanæ rationibus arctius adjungeret? Equidem hoc non dubito dicere (quæ tunc bonorum omnium opinio fuit) ſi ea dignitate, tantoque Pontificis beneficio Arnaldus ornatus fuiſſet, aut nunquam deſipuiſſet, aut certe reſipuiſſet: ac nemo profecto etiamnum eſt, qui vehementer non doleat, tantum illud ingenium non ſemper meliorum partium fuiſſe. Huc accedit, quod Arnaldus in ſuis ad Pontificem literis, nunquam non ſummum obſequium præſeferat, atque Apoſtolicæ Sedis judicio ſe omnino obtemperaturum polliceatur.

At enim cum ad Arnaldum Innocentius ſcriberet, jam fama quædam manaverat eundem labe Janſeniana imbutum eſſe. Ita ne igitur hujuſmodi incertis rumoribus fides a ſapientiſſimo Pontifice adhibenda fuit, ea de re, quæ niſi multa diſputatione, multo ſermone, ſine firmiſſimis aſſeverationibus cognoſci non poteſt? Difficillima enim omnium dijudicatio exiſtimatur, in qua non verba, ſed animi ſenſus ad examen revocantur. Præterea quis ignorat, aliorum criminum, quorum reus agebatur Arnaldus, falſitatem Pontifici innotuiſſe? Fuit igitur ſapientiæ, fuit gravitatis Innocentii hujuſmodi leviſſimis rumoribus non commoveri. Sed qui Arnaldi inimici erant, volebant ſuarum inimicitiarum fautorem, & ſocium eſſe Pontificem: volebant jure ac injuria æque benedicta, & maledicta Arnaldi omnia repudiari. Et cum ſua levitate, tum favore aulico elati, tantum audebant, quantum cogitabant; nihil autem non audebant in eos, quos ſuarum partium non eſſe, aliaſque a ſuis opinionibus ſequi intelligerent: adeo verum eſt, nullas eſſe acerbiores inimicitias, quam quæ a concertationibus ingenii atque doctrinæ proficiſcuntur. Certe non defuerunt, qui certiſſimis monumentis teſtatum affirmarunt, iiſdem authoribus excitatum Tallonium ſeditioſam concionem illam publicaſſe, in qua nemo non videt vafrum, ac veteratorium ingenium, partium ſtudium, exulceratum animum, ulciſcendi libidinem, ſuperbiam, arrogantiam, temeritatem. Horret etiam nunc animus, ac refugit ea perlegere, quibus il-

le an-

le auſus eſt inceſto ore Sanctiſſimi Pontificis exiſtimationem proſcindere, eumque accuſare quaſi proditorem, ac prævaricatorem Fidei, qui ejuſdem tutor, ac vigilantiſſimus cuſtos habebatur, & erat. Sed hanc Tallonii concionem pleniſſimam erroris, & impietatis Author Gallicus libro Gallice edito, qui non multo poſt etiam latine verſus eſt, diſertiſſime confutavit. Quamquam una, eaque ad celebritatem Innocentii ſanctitatis maxima defenſio petenda eſt ex apiſtola univerſæ Gallicanæ Eccleſiæ ad Hæreticos ſcripta, qua in epiſtola negat Gallicanus Clerus, *tempus offerri illis opportunius ullum poſſe, quam quo Romanam Eccleſiam gubernat Innocentius Pontifex, cujus vita & mores ad antiquioris, ac ſeverioris diſciplinæ formam exacti perfectum ſanctitatis exemplar orbi exhibent Chriſtiano, ut ad eum ſe adjungere virtutis omnis cultorem eximium, maximæ virtutis opus ad ſalutem, perinde ut ad gloriam in vobis futurum ſit*. Verba ſunt hæc omnia epiſtolæ illius, nihil addo de meo.

Huic Cleri Gallicani ſententiæ mirum in modum ſuffragantur permulta, eaque veriſſima laudum teſtimonia, quæ ab Hæreticis ipſis eo tempore tributa fuiſſe integritati, abſtinentiæ, ac ſeveritati Innocentii legimus, ita quidem, ut ſuſceptum ab ipſis odium adverſus Romanam Eccleſiam vel ſedatum, vel reſtinctum eſſe videretur. Innocentius homo fuit æquus, *humanus, abſtinens, profuſus in pauperes, ſibi ſeverus, aliis manſuetus, & facilis, & plane dignus eo honoris gradu, quem obtinebat*. Hæc verba ſunt Etherodoxi authoris, qui vitas Romanorum Pontificum deſcripſit. Atque eadem ſcribendi ratione uſi ſunt permulti Hæretici auctores, quos ſilentio prætereo; cum vigeat etiam nunc opinio Innocentii ſanctitatis apud multas nationes, quæ a nobis tie Religione diſſentiunt.

Audivi ego ex Joanne Franciſco Stoppanio, Cardinali virtute, doctrina, prudentia, & permultis Romanæ Reipublicæ muneribus obitis præclariſſimo, cum diceret, ſe, cum Legatum Apoſtolicum agens iter per Germaniam faceret, Norimbergam perveniſſe, & cum a ſummo Magiſtratu omni humanitatis & honoris ſignificatione exciperetur, ſibi oſtenſum fuiſſe Innocentii XI. Breve ad Norimbergenſes conſcriptum, quod in tabulario Civitatis, quaſi ſacrum aliquod, & religioſum depoſitum, diligenter aſſervatur. Tante eſt apud ipſos erga optimi Pontificis memoriam reverentia, quaſique cultus!

Hæc ſatis ad virulentiſſimas criminationes adverſus Innocentii religionem retundendas. Cæterum incredibile dictu eſt, quam intimis ſenſibus averſaretur univerſos errores, qui Catholicam veritatem aliqua ratione violarent. Nam de Janſeniana labe ſi ſermo habeatur, nihil quidem curæ, ſtudii, laboris, operæ prætermiſiſſe videtur, ut illa penitus deleretur. Vix enim ad ſummum Pontificatum evectus ad pleroſque omnes Belgii Epiſcopos, qua in provincia peſtis illa maxime graſſabatur, literas dedit, quibus ſtudioſiſſime pollicetur ſuas eminenem partet in arcendis ab Eccleſia Catholica profanis illis novitatibus eſſe deſideraturum. Cum autem Tornacenſis Epiſcopus quædam ſibi concedi poſtulaſſet, quæ Innocentii X. atque Alexandri VII. Conſtitutionibus repugnarent, id acerbiſſime tulit Pontifex, & non modo Epiſcopum juſſit illorum Pontificum decretis ſtatim obtemperare, ſed etiam diligentius curare, ut ab omnibus, quotquot in eadem Tornacenſi Eccleſia verſarentur, ſine controverſia obtemperaretur.

Iprenſis etiam Epiſcopus certiorem Innocentium fecerat, non deeſſe in Belgio complures magno ſuo cum dolore, qui ſe quidem Catholicos affirmarent, licet in nonnullis opinionibus, quas jam antea Romani Pontifices erroris convictas damnaverant, cum Bajo, Janſenioque ſentirent. Vehementer gaviſus eſt Innocentius, Iprenſi Eccleſiæ tandem aliquando obtigiſſe Paſtorem, qui cum ipſe a pravis novarum opinionum commentis abhorreret, tum diligenter caveret, ne cæteri iiſdem opinionibus temere imbuerentur; quin immo eam cauſam, Patribus in conſilium adhibitis, cum plane cognitam, atque explicatam habuiſſet, reſcripſit quid facto opus eſſet ad Janſeniani erroris fibras omnes evellendas.

Sed his omiſſis, quæ negligi potius, quam refelli debent, quanto erga Catholicam religionem ſtudio incenſus fuerit, proclive eſt dijudicare. Summus enim Turcarum Imperator (Magnum Wizirum appellant) cum innumerabili inſtructiſſimoque exercitu, quem ad trecenta uſque militum millia auxerat metus, Vindobonam repentino adorſus incurſu, cum eam arctiſſima obſidione cinxiſſet, maximum non modo Urbi illi, ſed toti Germaniæ, Italiæque terrorem intulerat. Cæſar ipſe Leopoldus, cum deſperaſſet contra immenſam hoſtium multitudinem tueri eam Urbem diutius poſſe, una cum tota Auguſta familia ſe Lentiam receperat, atque vix celeri fuga cavere potuerat, ne ab hoſtibus interciperetur. Civitas tamen, quamquam in ſummo luctu, atque in omnium rerum deſperatione jaceret, non minus pertinaciter ab Turcarum exercitu oppugnata, quam conſtanter ab Auſtriacis defenſa eſt. Sed jam vi tormentorum plus centum, disjectis dirutiſque mœnibus ac penitus ſolo æquatis, de Vindobonæ ſalute actum erat, ſi in eam Urbem, ad cujus portas jam munitionibus, operibuſque pervenerat, toto exercitu irrumpere ſummus Turcarum Imperator ſtatuiſſet. At præpotens Deus ac Dominus Exercituum, diurnis, nocturniſque Innocentii precibus (ut opinio tum fuit) exoratus, hanc magno Wiziro dementiam injecit, ut, quam certiſſimam victoriam in manu habebat, turpi avaritia corrumperet. Cum enim intelligeret, deditione facta, Vindobonæ opes in ſuam unius prædam ceſſuras, quæ, vi capta, ad rapinam militum deveniſſent, ad id conſilii deſcendere cunctabatur, fore ſperans, ut Auſtriaci quam primum de deditione acturi eſſent. Hæc autem Imperatoris cunctatio, & Vindobonæ ſaluti fuit, & rem Turcicam perdidit.

Fortiſſimus enim Poloniæ Rex Joannes Sobieſchius, & Germaniæ Principes plerique omnes, crebris, & præfervidis Innocentii epiſtolis excitati, & magna nummorum vi adjuti, ad ſedem Imperii ab extrema pernicie vindicandam interea convolarunt: tum enim ab Chriſtianorum armis in hoſtium caſtra impetu facto, Turcarum exercitus cæſus, fugatuſque eſt; ac Vindobona, quæ triginta plus diebus acerrimam oppugnationem mira virtute ſuſtinuerat, ſumma Chriſtiani Exercitus gloria liberata eſt.

Statim de luculenta inſperataque victoria nunciis ubique perlatis, nullus fuit in Italia, ac præcipue in Urbe Roma lætitiæ modus. Statim omnibus ferme templis immortales gratiæ Deo habitæ. Non mediocrem pecuniam in pauperes tribui, reſeratiſque carceribus obæratos libertate donari, atque creditoribus ære ſuo fieri ſatis Innocentius juſſit. Incredibilem Urbis lætitiam auxit primum exercitus Vexillum, quod apud Turcas ſacrum ſuperſtitioſe ſervatur, a Poloniæ Rege per Michaelem Talentium Civem Lucenſem, ipſius Regis ab epiſtolis, miſſum ad Pontificem, qui illius victoriæ auctor præcipuus habebatur. Et merito quidem: Nam quo tempore Vindobona infinita illa Turcarum multitudine obſeſſa erat, atque oppugnata vehementiſſime, non ſatis explicari poteſt in quanta ſolicitudine, atque angore animi diu noctuque Innocentius verſaretur. Sæpiſſime familiares illum reperiebant ante Chriſti Cruci ſuffixi imaginem provolutum, collacrymantem, gementem, ejulantem, & manibus ſupplicantis in modum conjunctis pro Chriſtianæ Reipublicæ ſalute cauſam agentem apud illum ipſum, cujus Vicarius divinitus ipſe fuerat conſtitutus; ut nemini dubium ſit, inſignem victoriam illam magis effuſis ad Deum precibus Innocentii, quam Ducum, & Militum armis acceptam referri debere. Hæc autem communis omnium opinio apertiſſime declarata eſt eo die, quo Innocentius Purpuratis cum Patribus, & Epiſcopis, aliiſque Civitatis nobilioribus ad Baſilicam Liberianam ſeſe contulit, Deo, ac Deiparæ Virgini de tanto beneficio gratias acturus. Tum enim ex omnibus locis tantus concurſus factus eſt, ut ipſæ regiones ex ſuis convulſæ ſedibus obviam prodire viderentur ad complectendum liberatorem Chriſtianæ Reipublicæ. Tum omnes omnium ætatum, omnium ordinum pleniſſimis viis, viri, mulieres ex oppidis, atque agris ſeſe effuderunt cum conjugibus & liberis, ut Innocentium, non ut mortalem, ſed lapſum de Cælo Pontificem intuerentur, ac colerent. Quos tamen plauſus, gratulationeſque ille ipſe uni exercituum Deo acceptas referebat, ſæpiſſime illa repetens: *Dextera tua Domine percuſſit inimicum*. Quæ verba nummis etiam, qui eo anno cuſi ſunt, incidenda curavit, ut perenne grati animi erga divinam opem monumentum extaret. Quinimmo in tantu plaudentium populorum motu, ac ſtrepitu ita ſeſe modeſtum, atque demiſſum præferebat, ut nullum triſtiorem diem habuiſſe familiari ſuo profeſſus ſit, illo die, qui lætiſſimus ab aliis, glorioſus, ac triumphalis exiſtimabatur. Cumque ea victoria in idus ſeptembris incidiſſet (qui dies Vindobonæ alter natalis dies vocari jure poteſt) decrevit, ut per id tempus quotannis Feſtum Mariæ Nominis, cujus patrocinio victoriam referebat acceptam, perpetuo, ſolemnique ritu celebraretur.

Inſequenti anno, eodem ſequeſtro Pontifice, novum foedus inter Leopoldum Cæſarem, Sobieſchium Poloniæ Regem, Venetamque Rempublicam initum eſt, quo ex fœdere immenſæ propemodum utilitates in Chriſtianam Rempublicam univerſam profluxere. Partam enim ſub ipſius Viennæ mœnibus victoriam multo plures, neque minoris momenti, incredibili celeritate conſecutæ deinceps ſunt. Strigonium, Noeſelium, Buda, Taurunum fortiſſima Turcarum tyrannidis munimenta feliciter expugna-

pugna-

Digitized by Google

pugnata. Quicquid in Hungaria, Dacia, Mœſia perpetuis Chriſtianorum cladibus Turca occuparat, breviſſimo paucorum menſium ſpatio recuperatum eſt. Nec terra tantum, ſed mari quoque Chriſtianæ Ditionis fines Innocentii cura, ſubſidiiſque prolati. Aucta enim, atque inſtructa, Pontificia pecunia Pontificiiſque Triremibus, Venetæ Reipublicæ claſſis in Jonio, Ægeoque mari bene feliciterque rem geſſit, capta Epiro, receptis Dalmatiæ littoribus, expugnata veteri Achaja, ac Lacedæmone, Atheniſque devictis.

Cum læta omnia, & ſecunda Romam perferrentur, iis lætitiæ quaſi cumulus acceſſit, ut Jacobus II. Magnæ Britanniæ Rex, vix Carolo Fratre mortuo, Regnum adeptus, multa cogitaverit, multa præſtiterit pro Catholicæ Religionis bono; imprimiſque publico Edicto impiam, & nefariam Eliſabethæ Reginæ legem abolendam curaverit, qua lege tenebatur, ſi quis ad munera Reipublicæ accederet, Religionem Romanam execrari; mox poſtquam Ferdinandum de Abdua Archiepiſcopum Amaſienſem Apoſtolicum Nuncium de accepto Regno Pontificis nomine gratulantem in magno admirantis populi conventu ac frequentia excepiſſet, Comitem de Caſtelmene Legatum ad Innocentium miſit. Quæ quidem legatio eo gratior, jucundiorque ipſi accidit, quod Romæ annos centum, & quinquaginta ferme deſiderabatur: habitaque ab omnibus fuit veluti munus quoddam Divinum ſingulari ipſius Pontificis pietati tributum, atque conceſſum. Non ea tamen lætitiæ cauſa ſtabilis, & diuturna fuit. Cum enim Magnæ Britanniæ Rex, quod Catholicam Religionem palam profiteretur, iccirco hæreticis omnibus eſſet inviſus, magna in omnibus Angliæ Regnis coorta ſeditio eſt. Perduelles autem Batavorum armis, opibuſque ſubnixi, cum Rege bellum gerebant, ipſumque de hæreditario Regni jure deturbare omni vi conabantur.

At Innocentius nihil non molitus eſt, ut Catholici Principes, atque imprimis Rex Chriſtianiſſimus, Regiam illam cauſam ſuſciperent, bellum Batavis terra, marique inferrent, Regemque Britannicum Religionis cauſa periclitantem fortiter tuerentur. Sed dum Catholici Principes diverſa partium ſtudia ſequuntur, ſeriuſque illius cauſæ patrocinium ſuſcipiunt; Angliæ Rex, creſcente in dies ſingulos hoſtium numero, fugam circumſpexit, atque una cum Beatrice Eſtenſi conjuge, atque Valliæ Principe in Galliam ſe recepit. Dici vix poteſt quam acerbe tulerit Pontifex graviſſimam illam Britannici Regis calamitatem. Accito enim Cardinalium Collegio, dolorem ſuum palam omnibus fecit, cui quidem dolori ſuo modum aliquem attuliſſe affirmavit ipſum Magnæ Britanniæ Regem, dum ſæviſſimam obortæ tempeſtatis vim forti animo exceperat, ac patriam, opes, Regnum, vitamque ipſam Catholicæ Religioni poſthabere non dubitarat. Tum Galliarum Regi gratias egit, quod Regiam illam familiam ſumma munificentia excepiſſet, eundemque pro ea amplitudine animi, qua ad difficillimas quaſque res incitabatur, ut Stuardiorum cauſam cum Religionis cauſa maxime conjunctam etiam in poſterum tueretur, graviſſimis literis hortatus eſt.

Sed multo ſecus, atque optaverat Pontifex, accidit. Jacobum enim III. Romæ exulantem vidimus, illiuſque virtutes Regias ſæpe admirati ſumus. Superſtites adhuc ſunt filii duo, alter Odoardus natu Major, qui admodum adoleſcens inauditæ fortitudinis documenta edidit. Nam ut avita Regna armis vindicaret, per Anglicis Claſſibus infeſtum mare in Scotiam pervenit, ibique, tentata belli alea, cum parva ſuorum manu non contemnendos ſucceſſus habuit, ac proculdubio de perduellibus triumphaſſet, niſi aliter placuiſſet Deo, quo volente, aut ſaltem permittente, geruntur ea, quæ cur ita fiant, cauſas indagare noſtrum non eſt. Alter natu minor Henricus inter Romanæ Eccleſiæ Cardinales cooptatus, factuſque Tuſculanus Epiſcopus, illius clariſſimi Collegii dignitatem, ac Tuſculanæ Eccleſiæ felicitatem auget in dies.

Jam vero cum in hoc Commentario ſcribendo non id ſpectaverim ſolum, ut, quod munus hiſtorici eſt, ne quid aut veri tacerem, aut falſi dicerem, ſed id etiam refellerem, ſi quid aut ſtudio partium, aut temeritate, aut ignoratione, & falſo errore affictum eſſe conſtaret; diſſimulare non poſſum falſam temerarii, ſed ignoti Scriptoris, criminationem, qui aſſerere non dubitavit, Pontificis artibus regreſſum in Angliam Jacobo Regi fuiſſe impeditum. Verebatur ſcilicet, ne id poſſet aliquando officere rationibus Auſtriacæ Familiæ, cui Innocentius præter modum addictus, deditus, atque obſtrictus exiſtimabatur (1). Ad quam criminationem refellendam valent, quæ a Bælio afferuntur in Diſſertatione illa (2), quam adverſus obſcuros libellorum authores edidit. Hos enim harpias vocat, quæ ſuorum libellorum intolerabili fœditate veritatem hiſtoriæ contaminant. Et facete irridet illos hujuſmodi libellorum inveſtigatores quaſi canes venaticos, qui ſi fortaſſe unum e pulverulentis bibliothecarum angulis extraxerint, ſibi plaudunt, triumphant, & imperitis obtrudunt, tanquam hiſtoricum aliquod opus veriſſimum & admirandum. Quid? quod rem ſerio agens Principum opem, juſtitiam, authoritatem implorat contra illos violatores fidei, ac Religionis, quibus maxime rebus hiſtoria munita eſſe debet; ut actiones hominum excellentium memoriæ poſterorum commendentur, & utilitati deſerviant. Sapienter hoc quidem, & veriſſime pronunciatum. Sed liceat mihi hoc loco Bælium Bælio opponere, liceat ex eo quærere, cur male ominati libelli obſcuro authori fidem habeat, ubi de Innocentio Pontifice agitur, quam aliis in pari cauſa ſcriptoribus abrogat? Ita enim illo uno teſte pronunciat, Innocentii artibus Ludovicum interpellatum fuiſſe, ne contra Anglos, fœderataſque Belgii provincias Jacobi Regis cauſam ſuſciperet, perinde ac ſi cogitatione una frangendæ, debilitandæque Gallicæ potentiæ ita vehementer abreptus eſſet, ut nullam tuendæ Catholicæ Religionis, nullam proſcripti Principis rationem haberet. Hanc tamen putidiſſimam fabellam ſibi perſuaderi facile patitur Bælius ille, ille hujuſmodi libellorum hoſtis perpetuus, additque (ſi Deo placet) politicas animadverſiones ſuas non paucas. Adeo quicquid præjudicatis noſtris opinionibus, ſtudiiſque favet, facile, ac libenter excipitur. At quam repugnantia, quam falſa ille confidentiſſime affirmavit, quam multa etiam, quæ in Ludovicum ipſum recidere videntur! Quid enim moliri, quid agere poſſet Pontifex inermis, & pecunia imparatus, quam in bellum Turcicum magnam effuderat? Contra vero Ludovicus habebat exercitum maximum, quo ſi fœderatas Belgii provincias aggreſſus fuiſſet, nunquam licuiſſet Hollandis, potentiſſima claſſe inſtructa, in Angliam deſcendere. Hoc enim auxilio fretus Aurantii Princeps Britannicum Regnum non difficulter invaſit, quaſi in conſpectu Regis Galliarum, qui (ut ea tunc fuit hiſtoricorum etiam Gallicorum communis opinio) bellum Germaniæ intulit, ut incredibilem illum victoriarum curſum retardaret, quibus de Turcico Europæ imperio jam actum videbatur. Extat Epiſtola ab Innocentio XI. ad Ludovicum conſcripta (3), in qua Epiſtola graviter, copioſe, vehementerque illum hortatur, & *per viſcera Domini noſtri Jeſu Chriſti* orat, ut quando fœdus cum Auſtriacis inire detrectet, ſaltem ab armis adverſus illos inferendis abſtineat. Quod contra accidit. Num autem Ludovico ſatis juſtæ cauſæ ſuppeterent, cur intempeſtivo tempore in Germaniam infeſtis armis impetum faceret; aliorum eſto judicium. Profecto neque neglectæ cognatæ poſtulatio, qua quicquid ad patrem, fratremque ſuum pertinuiſſe ſibi hæreditario jure repetebat, neque Colonienſis Epiſcopatus Clementi, uni ex Bavariæ Principibus a pleriſque Canonicis (penes quos jus liberum erat eligendi quem vellent) attributus, quamquam Galliarum Rex Willelmo Cardinali Furſtenbergio palam, atque impenſiſſime faveret, tanti fuiſſe videntur, ut nulla tranquillitatis publicæ ratione habita, ſtatim ad arma deveniretur. Sed Gallorum exercitus in Germaniam irrupit, dum Cæſaris copiæ, & nobiliores duces in ultimis Hungariæ, Serviæque finibus pugnabant. Philippopolim ſtatim vi cepit, Moguntiæ, Trevirorum, Bonnæ, Vormatiæ, Spiræ facillime potitus eſt; tum Palatinatum adortus, populis nihil ſibi tale expectantibus Haidelbergam, Mannenium, ceteraſque Germaniæ munitas arces occupavit, atque omnia longe lateque ferro ignique vaſtavit. Atque hinc glorioſa illa numiſmatis inſcriptio *Viginti Urbes ad Rhenum uno menſe ſubactæ*. Hæc ita fuiſſe conſtat ex perpetua, & contexta illorum temporum hiſtoria, & propterea non Bælius, non alii ignoti Gallici Scriptores, aut vulgi rumoribus, aut aſſentatione ſua in errorem inducti, ubi de Innocentio agatur, audiendi.

Sed externæ maximæ res, quæ Innocentium ſolicitum habuerunt, non imminuebant curam internarum. Jam ſuperius demonſtravimus, Pontificatum Innocentii in perturbatiſſimum Urbis ſtatum incidiſſe propter intoleran-

(1) C'eſt qu'il craignoit plus l'agrandiſſement de Louis XIV. qu'il ne ſouhaitoit l'agrandiſſement du Catholiciſme. Bayl. ad V. Eliſabeth.

(2) Diſſertation ſur les libelles diffamatoires.

(3) Dat. 20. Januarii 1683.

dam aſylorum licentiam, quæ facinoroſis hominibus impunitatis ſpem afferebat. Hanc igitur omni ratione coercendam exiſtimavit; qua in re neſcio, major ne fuerit Innocentii prudentia, an fortitudo animi. Primum enim Principes ferme omnes certiores fieri diligentiſſime juſſit, quam gravia vulgo detrimenta ab hujuſmodi perfugiis in Rempublicam redundarent; dum civium innocentium ſalus quotidie in periculum vocaretur, & ſceleratorum hominum impunita eſſet audacia. Prudenter vero Oratoribus, qui tum Romæ aderant, ultro permiſit, ut eo, quodcumque eſſet, jure uti liceret, donec ab Legatione revocarentur. Cæterum novos Oratores nullos ſe impoſterum recepturum declaravit, neque adeundi ſui poteſtatem facturum, niſi hujuſmodi perfugiorum nullam in poſterum haberi rationem paterentur, idque diſertiſſimis verbis denuntiavit. Magni Sanctiſſimo Pontifici ſubeundi labores, multæque devorandæ moleſtiæ fuere, ut ad optatum exitum rem perduceret. Reſtiterunt primo Veneti antiquæ conſuetudinis retinentiſſimi, ſed tum e Republica eſſe putarunt, non irritare iis temporibus Pontificem optimum, & optime de ſe meritum ob admirandam liberalitatem, qua in bello Turcico incredibiles anguſtias, quibus premebantur, pecuniæ publicæ ſuſtentaverat, cum præſertim apud illos tum ea opinio valeret ſapientiæ pleniſſima, ſuam & Italiæ totius dignitatem atque libertatem non poſſe firmius conſiſtere, quam perpetua illius Reipublicæ cum Romano Pontifice conjunctione animorum.

At Rex Chriſtianiſſimus primum quidem reſpondit, id conſilii capturum, quod cæteri Principes in ea controverſia cepiſſent, neque porro ſe poſtremum fore, qui ſummi Pontificis voluntati morem gereret. Quare ingenti lætitia perfuſus eſt Innocentius; quæ tamen non multo poſt evanuit. A Legato enim Apoſtolico, qui Lutetiæ Pariſiorum verſabatur, venere literæ, quibus certior fit Pontifex, Ludovicum XIV. nihil velle de eo jure remittere, quod Reges majores ſuos ſemper Romæ obtinuiſſe affirmaret. Cum autem ineunte anno CIↃIↃCLXXXIV. Galliarum Regius Orator vita perfunctus eſſet Romæ, illique juſta honorifica perſoluta fuiſſent, Summus Pontifex apparitores Farneſiano foro (illic enim tum inhabitabant Legati Regis Galliarum) libere diſcurrere, reoſque, ſi qui illuc profugiſſent, comprehendi juſſit, atque in carcerem duci. Tum lege perpetua, cui Cardinales ſubſcripſere plerique omnes, diligentiſſime cavit, ne quis in poſterum id ſibi jus arrogaret; ſi quis ſecus feciſſet, ſacris interdictus eſſet, atque haberetur. Cum autem qui Romæ tunc erant Poloniæ, Angliæ, Hiſpaniæ Regii Oratores jam ſummo Pontifici obtemperaſſent; Lutetiam Pariſiorum ad Cardinalem Ranuccium Apoſtolicum Legatum idem Pontifex literas miſit, quarum literarum ſumma hæc erat: cæteros quidem Regios Oratores ſummi Pontificis voluntati morem geſſiſſe, ſperare ſe etiam Regium Ludovici Oratorem, cum Romam veniſſet, communi jure in poſterum contentum fore. Quod ſi Rex Ludovicus contra Summi Pontificis voluntatem animum obfirmaſſet ſuum, a novo Oratore Romam mittendo abſtineret; Summo enim Pontifici a ſuſcepta ſententia diſcedere non licere, niſi Reipublicæ tranquillitatem, ac ſalutem, & Principis majeſtatem prodere vellet. Nihil Legati Apoſtolici oratione, nihil Innocentii precibus commotus Rex Chriſtianiſſimus, Regium Oratorem ſtatim delegit Lavardini Dominum: Romam proficiſci juſſit, atque antiqui juris poſſeſſionem omni ratione tueri. Lavardinius Romam profectus cum eo armatorum militum comitatu Urbem eſt ingreſſus, ut juſti exercitus ſpeciem præſeferret, neque pacifici Oratoris, ſed victoris in captam Urbem ingredientis perſonam repræſentare videretur. Ad ædes Farneſianas cum perveniſſet, excubias cum armis, teliſque Farneſiano foro diſpoſuit, juſſit armatos equites diſtrictis enſibus per vicinas ædes & vias, ad quas Aſyli jus antea propagabatur, dies noctesque diſcurrere. Tum confidenter ſane ſemel, atque iterum efflagitavit, ut ad Summi Pontificis colloquium admitteretur. Tulit hoc graviter Innocentius: ſtatuit tamen in tantis injuriis nihil ſibi gravius faciendum, quam ut Lavardinium omni ad ſe aditu excluſum, tanquam Regis Legatum ne tractaret. Itaque univerſo Cardinalium Senatui, & cæteris, qui aliquam publici muneris curam Romæ gerebant, præcepit, ut a Lavardinii conſuetudine abſtinerent. At Lavardinius, ut Pontifici imperii contemptum oſtentaret, nocte, quæ Natalitia erat Chriſti Domini, ad Divi Ludovici templum, quod Gallicæ nationi addictum eſt, ſolemni pompa accedens divinæ rei intereſſe non dubitavit. Quod cum reſciviſſet Summus Pontifex; Templum illud atque Eccleſiaſticos homines, qui Lavardinium exceperant, ſtatim ſacris interdixit. Tum ille contra Pontificem vehementius furere, minas objicere, pericula intentare, ipſumque Chriſtianiſſimum Regem per literas acrius inflammare. Cujus quidem jamdiu concepta abalienatio, tandem erupit in apertum bellum, quod Innocentio indixit, belli cauſam prætexens repulſam Lavardinii ignominioſam. Hanc quidem cauſam & Archiepiſcopus, & Senatus Pariſienſis cupide, & ambitioſe (ut ſolebant omnia) comprobarunt; cæterum illi ipſi rerum a Ludovico præclare geſtarum Scriptores, & glorioſi præcones in hoc bello requirunt uſitatam Regis magnitudinem animi, ſplendorem, dignitatem, & ad minuendam facti invidiam, ut aliquid afferant, quod minus odioſum videatur, contendunt, tantum diſſidium non aliunde profectum eſſe, quam ab æmulatione illa potentiæ & dominatus, quæ duas inter Familias Borbonicam, & Auſtriacam jam biſcentum annis, & tum maxime vigebat, magna cum pernicie Chriſtianæ Reipublicæ; * & quæ tandem aliquando eximia noſtrorum temporum felicitate reſtincta fuit. Hac, inquiunt, æmulatione elatus Ludovicus oderat Innocentium, quem amicum inimicorum ſuorum ſuſpicabatur. Sed huic ſuſpicioni reclamitat perpetua agendi ratio Innocentii, omni vacans ſtudio præterquam religionis. Hinc multa Ludovicus minaciter, atque hoſtiliter agere cœpit: Avenionem, & Comitatum Venaſinum, quæ Pontificiæ ditionis erant, infeſtis armis occupat: Cardinalem Ranuccium Legatum Apoſtolicum per ſpeciem honoris a militibus quaſi obſidem cuſtodiri imperat, & propediem in Italiam deſcenſurum minatur ad Innocentium in officio continendum. Hæc res ad expugnandam Pontificis conſtantiam, & callide vulgabatur, & temere credebatur in civitate pleniſſima hominum otioſorum, & factis Principum immoderata quadam libertate obtrectantium. Hinc exaudiebantur in ipſa Pontificis aula ſermones, & querelæ de Innocentii pertinacia. Ubi enim ſapientia, irritare Regem potentiſſimum, & nunquam a bellis, & victoriis conquieſcentem? Ubi amor & benevolentia populorum, qui in maximum diſcrimen hoc bello vocabantur? Reducebatur in memoriam importuna clades, & indigna direptio Civitatis, quæ Clemente VII. regnante contigit. At Innocentius nihil ſe a potentiſſimorum Principum minis, ac armis, nihil ab hujuſmodi rumoribus, atque ſermonibus metuere, ſe fortunatiſſimum fore, ſi pro tuenda populi ſalute, pro Religione, pro Pontificiæ dignitatis authoritate ſanguinem, ac vitam profundere cogeretur. Hæc ſenſit, & præſtitit Innocentius: cui in tot adverſis temporibus ſemper idem vultus, eadem oratio, idem animus humana omnia deſpiciens, nihilque propoſitum habens præter honeſtatem, & Religionem. Cæterum hujus belli exitus, quam honorificus Innocentio fuerit, mox videbimus.

Sub idem ferme tempus Innocentio feliciter res ceſſit in nova peſtilenti ſuperſtitione extinguenda, quæ cum Romæ primum oborta eſſet, arripuiſſetque non paucos primariæ conditionis, ac dignitatis homines, tum per univerſam Italiam radices egerat, atque in dies latius propagabatur. Michael enim Molinos *Sacerdos Hiſpanus*, veterum Gnoſticorum, Illuminatorum, & Beguardorum hæreſim, & commenta turpiſſime Romæ inſtaurare, atque amplificare auſus, novum ſupplicandi Deo, vel (uti vocant) orationis genus invexerat, quod totum in abſolutiſſima quiete quadam, ſeu potius oſcitantia conſiſteret. Neque enim opus erat, ut intellectus rerum cæleſtium contemplatione ſibi propoſita, in Deum aſſurgeret, aut voluntas pios animi ſenſus eliceret; immo vero, ſi qui interea minus compoſiti, pravique motus ſuborirentur, nefas eſſet ab illa quiete diſcedere, ut hujuſmodi motus aut extinguere, aut compeſcere voluntas conaretur. Incredibile dictu eſt, quam multos tam execrabilis, impiaque ſuperſtitio occuparit, quæ latiſſimam ad omne flagitiorum genus pandebat viam. Adeo verum eſt, nullam eſſe ſine amatore fœditatem! Molinos enim ſimulata quadam magnæ pietatis ſpecie in virorum Principum gratiam ſe callidiſſime inſinuarat, eoque tutius peſtiferæ doctrinæ virus credulis, atque imperitis hominibus propinabat, quo ſanctior vulgo habebatur. Ac primo quidem ſecretæ indignationes bonorum exaudiebantur. Mox ubi ad publicam querimoniam exceſſit res, Innocentius hominem in carcerem duci, atque ab iis, ad quos ea cognitio maxime pertineret, de illius perverſitate doctrinæ ſeveriſſimas haberi quæſtiones juſſit. Statim violatæ Religionis Quæſitoribus id curæ fuit, ut peſtiferum illud malum maxima celeritate opprimeretur. Miſſæ per totam Italiam literæ, ut qui in eam fraudem inducti fuiſſent, continuo reſipiſcerent. Libri, quibus perverſa illa doctrina continebatur, publice interdicti, atque ad duodeſeptuaginta Propoſitiones ex iiſdem libris excerptæ ſeveriſſimis cenſuris inuſtæ ſunt. In ipſum impiæ hujuſmodi hæreſeos authorem ſeveritas animadverſionis temperata clementia fuit, quemque ad mortem duci oportebat, perpetuo tantum carcere mulctatus eſt. Ita Innocentius graviſſimam illam hæreſim, quæ in ipſa Catholicæ Religio-

ligionis ſede ortum duxerat, breviſſimo temporis ſpatio inveſtigavit, patefecit, extinxit.

Hactenus qualis in imperio, regendaque Chriſtiana Republica Innocentius fuerit, expoſui. Ad privatam, & interiorem vitæ rationem quod attinet, frugi illum fuiſſe, moderatum, temperantem, plenum pudoris, officii, Religionis, vel ex eo facile intelligi poteſt, quod in tanta obtrectandi licentia, quantam ſupra memoravimus, objectum nihil Innocentio fuerit, quo ſignificari veſtigium turpitudinis, & nequitiæ poſſet. Etſi enim auctores non pauci ad ineundam gratiam ab iis, quibus inviſus erat Innocentii Pontificatus, multum haberent & ad maledicendum licentiæ, & ad ementiendum animi, nunquam tamen auſi ſunt aut factum, aut fictum cum aliqua ratione, & ſuſpicione proferre, quo innocentiæ ipſius ſplendorem offuſcarent. Nihil illo igitur ſanctius, nihil ſeverius excogitari poteſt. Poſt brevem ſomnum bene mane in cæleſtium, atque æternarum rerum contemplatione prolixius verſabatur: tum animo ab omni labecula rite expiato, aut ſacrum facere, aut, ſi per valetudinem minus liceret, ſacro intereſſe ſolitus erat. Hinc autem ſolido integroque die Reipublicæ diligentiſſime operam dabat, neque facile patiebatur ſe ab hac cura interpellari. Nunquam animi cauſa domo prodiit, nunquam in Quirinales, aut Vaticanos pulcherrimos hortus pedem intulit. Plerumque in anguſto cubiculo commorabatur, unde perraro ad exercitationem aliquam corporis per viciniora conclavia deambulabat. Minimi neque exquiſiti cibi fuit; illudque mirabantur omnes tam vaſtæ molis corpus tam tenui alimonia ſuſtentari poſſe. Præter externa Pontificiæ dignitatis inſignia, obſoleta & vulgari veſte utebatur, quam etiam ſuis manibus reſarcire deprehenſus eſt: neque multo lautior erat Innocentiani cubiculi ſupellex. Quanquam natura ſubtriſtior, atque ad ſeveritatem aliquanto eſſet propenſior, omnes tamen humaniſſime excipiebat, ac nemo ex illius conſpectu diſceſſit, qui non ſanctitatem admiraretur, humanitatem, clementiamque prædicaret. Cum ſtatis diebus in Vaticana, aut Quirinali æde Eccleſiaſticis muneribus perfungebatur, majeſtas quædam digna Pontifice Maximo ex illius ore, oculiſque eminebat, qua ſpectatores mirum in modum afficiebantur, atque ad ſupremi Numinis cultum, metumque excitabantur.

Sed jamdiu illum vitæ, rerumque humanarum omnium vehementer pigebat. Quamquam enim plurima ſibi in Summo Pontificatu obtigiſſent, ex quibus maximam lætitiam ceperit, non pauca tamen erant, quorum minus fortunatos exitus fuiſſe intelligebat. Hos autem cum nulli magis, quam ſibi propter miram animi demiſſionem tribueret, incredibili quodam animi dolore conficiebatur. Itaque jampridem nihil votis omnibus vehementius expetebat, quam ut ex iiſdem anguſtiis exſolveretur, fore ſperans, ut a quo ſibi in Summo Pontificatu ſucceſſum fuiſſet, quæ hactenus minus proſpere ceſſiſſent, facilius, feliciuſque explicarentur. Equidem haud dubito, quin divino quodam inſtinctu mortem ſibi proxime abeſſe Innocentius præſenſerit; nam cum primum tenuiſſima febris ejus valetudo tentari cœpit, ſtatim a negotiis omnibus abſtinuit, neque exoratus induci potuit, ut curam aliquam ſuſciperet, quæ ad futuræ vitæ beatam æternitatem non pertineret. Quæ res in malevolorum voculas incurrit, perinde ac ſi nimis abjecto, fractoque animo eſſet, qui tam levi morbo correptus, ſtatim humanis rebus nuncium remiſiſſet, omnemque recuperandæ ſalutis ſpem abjeciſſe videretur. Sed cum morbi vis ſenſim incrementum caperet, atque augeretur in dies magis, non modo obtrectationes illæ brevi compreſſæ ſunt, ſed etiam tributa Innocentio laus eſt, quod multo verius quam cæteri de valetudinis ſuæ ſtatu judicavit. Interea nulli ad ſe aditum patere juſſit niſi Ludovico Maraccio (1), quo ad animi labes chriſtiano ritu expiandas uſus fuerat & ante Pontificatum, & in ipſo Pontificatu. At Maraccius quidem, ut homo erat egregie cordatus, nec minori prudentia, quam pietate præditus, Pontificis animum in rerum æternarum contemplatione defixum, ne morbi vis eam ob cauſam magis, magiſque invaleſceret, tantiſper avocare ſtudebat, nunquam tamen id aſſequi potuit. Quoties enim ille ex induſtria alio, quam ad res divinas, ſermonem deflectebat, toties a Pontifice illico dimittebatur. Neque vero gravioribus etiam de cauſis ſolitudinem interpellari ſuam patiebatur.

„Erant qui vehementer optarent, ut Cardinalium numerum, quorum omnino decem deſiderabantur, Pontifex ante mortem expleret, atque de ingenti illa pecunia, quam pro Reipublicæ Chriſtianæ bono in ærarium Pontificium contulerat, aliquid vivens ſtatueret. Ad hæc breviter, præciſeque Innocentius: ſibi jam integrum non eſſe de graviſſimis hiſce negotiis deliberare; cum ſibi non amplius ea vis eſſet mentis, quam prudens deliberatio flagitaret: ſe omnia novo Pontifici lubenter permittere, qui quidem ex ea pecunia in ærarium Pontificium congeſta facile poſſet, ſi vellet, de Chriſtiana Republica, atque imprimis de Pontificia ditione benemereri. Cæterum breviſſimi temporis uſuram ne ſibi inviderent, ac ſe, rebus omnibus poſthabitis, æternæ ſalutis curam gerere paterentur.

Vix quinquaginta poſt dies, quam in adverſam valetudinem inciderat, exorari paſſus eſt, ut a Fratris Filio Livio Odeſchalchio viſeretur, quem cum amantiſſime excepiſſet, multa de humanæ vitæ brevitate, multa de cæleſtis patriæ beatiſſima æternitate perlocutus, ingeneratam Familiæ Odeſchalchiæ in pauperes liberalitatem illi maximopere commendavit, ipſumque etiam hortatus eſt, ut non mediocrem pecuniam in neſcio quas cauſas pias, uti vocant, conferret: quam ſanctiſſimi Patrui voluntatem mox idem Livius munificentiſſime præſtitit.

Interea cum diuturno graviſſimoque morbo pene confectus eſſet, jam inſtare ſibi extremum vitæ diem monitus, majorem quandam ore, & oculis lætitiam, atque alacritatem prætulit. Tum nihil habuit prius, quam ut omnibus Chriſtianis ſacris rite muniretur. Cum autem jam nulli Summi Pontificis inviſendi facultas non eſſet, tum vulgo maxime admirationi fuit Innocentii fortitudo, atque conſtantia. Nullus enim gemitus, nullæ querelæ, vox illi nunquam excidit mollior, & languida maximos inter dolores, quibus acerbiſſime diſcruciari neceſſe erat. Diſſecto enim poſt ejus mortem cadavere calculi duo non uſitatæ magnitudinis ejus inhærentes renibus inventi ſunt. Atque ea tantum verba identidem exaudiebantur, quibus rogabat Deum, ut ſibi una cum fortitudine animi corporis cruciatus augeret. Nemo in ſanctiſſimum illud cubiculum pedem inferebat, quin ad morientis Innocentii conſpectum non vehementiſſime commoveretur. Nemo erat, cui illius virtus, majeſtas, ſanctimonia non gemitus, & lacrymas eliceret. Denique cum jam duo ferme menſes inter acerbiſſimos dolores Innocentio profluxiſſent, eſſetque jam biduum, ut ita dicam, cum morte luctatus, pridie idus Sextiles CIƆIƆCLXXXIX. hora XXII. inter circumſtantium lacrymas, atque ejulatus placidiſſime, ſanctiſſimeque obiit, ac maximum univerſæ Chriſtianæ Reipublicæ ſui deſiderium reliquit.

Ut ex arce Capitolina ſigno edito Innocentii mors Romæ vulgata eſt, jam non plebs Romana, ut in aliorum Pontificum morte aſſueverat, licentius per vias diſcurrere ac debacchari cœpit, ſed univerſam Urbem ingens mœror, triſtiſſimumque ſilentium occupavit. Nemo enim non intelligebat, obiiſſe Pontificem ſpecimen virtutis, exemplum integritatis & innocentiæ, Religionis præſidium, atque egenorum parentem munificentiſſimum. Cum autem accidiſſet, ut in ipſo mortis articulo cælum, quod tota die ſudum ac ſerenum fuerat, repente denſiſſimis obduceretur nubibus, ac veteris Flaviani Amphitheatri pars quædam prolapſa cum ingenti fragore ruinam duceret; hæc ſupra naturæ ordinem contigiſſe vulgus interpretabatur, ac cælum terramque ipſam in ſui doloris partem adduci exiſtimabat.

Eadem nocte cadaver illius venerandum a Quirinali monte in Vaticanas ædes maxima cæremonia elatum ſumma hominum multitudo non ſine lacrymis proſecuta eſt. Quibus vero diebus juſta a Patribus Innocentio rite perſoluta fuere, tantus eo omnium ætatum, atque ordinum concurſus eſt factus, ut Vaticanum templum omnium ampliſſimum pro incredibili vulgi frequentia anguſtius videretur. Nec vero armati milites, nec ferrea clauſtra ab irruentis populi ſtudiis atque impetu ſacras illas exuvias ſatis tueri poterant, cum quiſque ad eas propius accedere, eas deoſculari, contingere, rapere ſtuderet, iique fortunatiſſimi haberentur, qui voti compotes facti eſſent. At Livius Odeſchalchius ſanctiſſimo Patruo anno ab ejus obitu undecimo in Vaticano Templo magnificentiſſimum, ornatiſſimumque ſepulchrum extruendum curavit; quod tum a Civibus, cum a peregrinis, præſertim ex Inſubria non ſine quadam

(1) Ludovicus Maraccius Lucenſis e Congregatione Matris Dei vir fuit ſingulari prudentia, eximia pietate, ſumma doctrina (ut ejus opera teſtantur) & a Confeſſionibus fuit Innocentii XI. cum Cardinalis, & cum Pontifex eſſet. Hoc enim demonſtrat elenchus familiarum Pontificis, hoc afferunt quotquot vitam Innocentii ſcripſerunt, ut mirum videri debeat, qui appendicem ad Ciacconium, auctor cæteroquin eruditiſſimus, publicavit, Michaelem Angelum Ricciam (qui & Cardinalis fuit) a Confeſſionibus Innocentii XI. fuiſſe nullo teſte, nullo authore affirmaſſe.

Religione celebratur. At non ſolum in univerſam Italiam, ſed in extremas terras illius eximiæ ſanctitatis fama pervaſit. Quæ quidem nulla temporis diuturnitate compreſſa eſt, ſed viget adhuc, vigebitque memoria ſæculorum omnium.

Ludovicus ipſe ſtatim poſt Innocentii mortem conſilia in melius retulit, ſive commotus tantæ admiratione virtutis, ſive nativo quodam Religionis ſenſu, quæ ab illo ne in ipſa quidem diſſenſionis acerbitate, & militaris gloriæ Inſolentia divelli unquam potuit. Nam Lavardinum Roma in Galliam revocavit, Avenionem, & Comitatum Venaſinum reſtituit: & in ea controverſia, quæ de Regalia fuit, ſua Romanæ Sedi dignitas conſtitit; & ſi quid de jure Pontificis remiſſum fuit, id ſupplicante Rege, & bona cum venia Pontificis remiſſum. Sed, quod magis animadvertendum, vix Alexandro VIII. in Innocentii locum ſuffecto, illico agi cœptum eſt de abrogandis quatuor illis Propoſitionibus Romano Pontifici injurioſis, quas commemoravimus, & in Gallia ratas, ſanctaſque haberi Rex juſſerat. Quod quidem feliciter confectum, ubi Alexandro Innocentius XII. ſucceſſit. Hujus rei certius documentum afferri non poteſt, quam Epiſtola (1) ipſa ad Innocentium ſcripta die XXIV. Septembris MDCXCIII. in qua Epiſtola Ludovicus plane explicateque denunciat, id a ſe imperatum fuiſſe, ut in Comitiis Cleri Gallicani Propoſitiones antedictæ funditus repudiarentur. Sed qui res a Ludovico geſtas ſcribunt, ſive ignoratione, vel malevolentia in Romanos Pontifices adducti, hoc illius pulcherrimum factum ſilentio, ac tenebris obruerunt. Sint ſane Ludovici actiones magnæ, quæ revera magnæ fuerunt, & Poetarum carminibus, & annalium monumentis celebratæ. Sed hanc illius moderationem animi, qua, vetere contentione abjecta, & renovato exemplo ſanctiſſimorum Regum, quorum in ſacra hiſtoria magnum eſt nomen, ſeſe totum judicio atque authoritati Romanæ Eccleſiæ devovit, equidem, alii, ut volunt, ſentiant, cæteris ejus laudibus antepono; & hanc unam ob cauſam Magni nomen illi tribuendum cenſeo. Etſi autem hæc omnia Innocentii mortem conſecuta ſunt, nemo tamen, niſi iniquus rerum æſtimator, & veritatis inimicus negabit, hunc ejuſdem conſtantiæ fructum maximum fuiſſe.

Extiterunt tamen maledicentiſſimi ſcriptores, qui tantæ luci tenebras offundere conati ſunt, exiſtimantes, gratiam inituros a Ludovico Magno, quem etiam (ſi Deo placet) in communi Chriſtianæ Reipublicæ mœrore, ac luctu exultantem inducunt. Atque hujuſmodi impudentiſſimi, & nefarii mendacii teſtes afferunt literas, quas Ludovicus ad ſacrum Cardinalium Collegium ſtatim poſt Innocentii mortem dedit. In his autem literis Rex Patres monet, ut Pontificem deligendum curent tanto muneri parem, illis præſertim temporibus, cum plurimæ longe, lateque gliſcerent hæreſes. Quas tamen literas dolo malo ita deformavit Bælius, aut quem ipſe authorem ſequitur, ut alius inde ſenſus eliciatur, ac ſcriptus fuit. Hoc autem ſtatim incurrit in oculos, ſi verba Bælii cum genuina Regis epiſtola conferantur. Afferimus autem utriuſque Epiſtolæ exempla, ut videant legentes quæ hujuſmodi ſcriptoribus fides adhibenda eſſe videatur (2). Cæterum tantum abeſt, ut Ludovicus de Innocentii obitu gloriaretur, ut non ſemel præſeferret illam maledicendi licentiam, qua ſanctiſſimus vir ab impiis hominibus in aula impetebatur, non modo ſe improbare, ſed neque impunitam velle. Sic enim edixit: caverent aulici, ne magno Pontifici obloquerentur, quem conſtabat fuiſſe rectæ mentis, & eximiæ ſanctitatis hominem. Sed quid plura commemoro? Extant Philippi V. Hiſpaniarum Regis literæ ad Clementem XI. ſcriptæ, quibus hunc Summum Pontificem impenſius rogat, ut de cæleſtibus honoribus Innocentio decernendis quam primum agat. Jam vero Philippus Rex nunquam profecto hujuſmodi cauſam commendandam ſuſcepiſſet, ſi avum erga ſe amantiſſimum, atque beneficentiſſimum, & cujus penitiores animi ſenſus haberet perſpectiſſimos, longe aliter de Innocentii ſanctitate ſentire arbitratus eſſet. Quin immo non dubito dicere, ſi quo tempore inſtituta cauſa eſt de Canonizatione Servi Dei, Ludovicus adhuc vixiſſet, ſuo ſuffragio eidem juvandæ cauſæ fuiſſe acceſſurum.

Hactenus vitæ, & morum Innocentii non expreſſam quidem atque expolitam, ſed vix inchoatam, atque adumbratam imaginem exhibuimus; ejuſmodi tamen, ut nemo negare audeat, eum cum magnis illis, ſanctiſſimiſque Romanis Pontificibus comparandum, quorum memoria divinis honoribus conſecratur. Nulla enim in eo virtus deſiderata eſt, quam ea maxima dignitas, ac difficillima tempora, quibus Rempublicam geſſit, flagitare viderentur. Summa tamen in egenos inopeſque miſericordia, ac liberalitate, ſummo ſtudio tuendæ propagandæque Religionis, ſumma denique conſtantia mirum in modum excelluit.

Atque illud vere affirmari poteſt, Innocentii munificentiam ad omnes ferme perveniſſe, quam ad ſuos. Cum enim mira in conſanguineos abſtinentia, magna in aulicos parſimonia nunquam non uſus fuerit, in cæteros immenſas propemodum opes liberaliſſime effudit. Beneventum, aliaſque Piceni, Umbriæ, Æmiliæ civitates magnis terræmotibus concuſſas, vel labefactatas maxima pecunia juvit. Mamertinis Civibus plurimis, qui domi ſuæ nobiles, ac pecunioſi habebantur, ſed cum in perduellionis ſuſpicionem veniſſent, patria exulabant, ita liberaliter præſto fuit, ut illis in hoc ſplendore Urbis vitam degere honeſtiſſime liceret. Quamquam publicum ærarium non mediocri ære alieno obſtrictum eſſet, Romam, Pontificiamque Ditionem non paucis, iiſque graviſſimis vectigalibus liberavit; centum nummûm aureorum millibus in publicum cenſum relatis. Plurimas inſtituit domos, in quibus pueri, puellæque inopes & gratis alerentur, & probe inſtituerentur. Atque ampliſſimæ illæ duæ ædes, altera in Porticu Octaviæ prope vetus Marcelli Theatrum, altera ſecundum Tiberim e regione Montis Aventini, quarum ſumma utilitas jamdiu explorata, atque perſpecta eſt, erunt profecto Innocentii XI. atque totius Odeſchalchiæ gentis beneficentiæ teſtimonium ſempiternum. Plus vicies centena millia dono dedit Principibus Chriſtianis ad nervos Turcici belli. Hanc tantam liberalitatem Auguſti Principes Auſtriaci, qui maximam pecuniæ partem ad ſe perveniſſe ſenſerant, ut grato animo, regiaque munificentia proſequerentur, Odeſchalchiam familiam in potentiſſimam, ac perpetuam ſuam clientelam receperunt, & ampliſſimo Sirmii, aliorumque in Hungaria oppidorum dominatu; & Principis Imperii titulo, atque omni genere ornamentorum auctam voluerunt.

Ad Catholicæ Religionis ſtudium quod attinet, orbem univerſum magnitudine animi, atque invictis perpetuiſque laboribus complexus eſt, eoque primum curas omnes intendit, ut eam Principes maxime colerent, & tuerentur. Cumque intelligeret eandem Religionem, quæ charitatis vinculo maxime continetur, in certiſſimum diſcrimen vocari, ſi Chriſtiani Principes diſſentirent, nihil reliquum fecit, quo ipſi pacem inter ſe conſtitue-

---

(1) Très-ſaint Pere.... J'ai toujours eſperé de l'élevation de votre Sainteté au Pontificat pour l'avantage de l'Egliſe & l'avancement de notre Sainte Religion. J'en reconnois préſentement les effets avec beaucoup de joie dans tout ce que V. S. a executé de grand, & d'avantageux pour le bien de l'une, & de l'autre. Cela redouble mon reſpect filial pour votre Sainteté. Et parce que je tache de lui témoigner par les preuves les plus fortes dont je ſuis capable, que je ſuis bien aiſe de faire ſçavoir à V. S. que j'ai donné les ordres neceſſaires, à fin que les affaires contenues dans mon édit du 2. de Mars 1682. concernant la déclaration faite par le Clergé du Royaume (à quoi les conjonctures d'alors m'avoient obligé) *n'avoient point de ſuite* (ſed Archetypon: *ne furent point obſervées*). Et comme je ſouhaite non ſeulement que V. S. ſoit informée de mes ſentimens, mais auſſi que tout le monde ſache par un témoignage public la veneration, que j'ai pour ſes grandes & ſaintes qualitez; je ne doute pas auſſi que V. S. n'y reponde par toutes ſortes de preuves, & de témoignages de ſon affection paternelle envers moi. Cependant je prie Dieu, qu'il conſerve V. S. heureuſement pendant pluſieurs années.

(2) B Æ L I U S. (a)

Nous avons apris par votre lettre de ce mois la mort de notre S. P. Innocent XI. & nous avons juſte ſujet de croire, qu'il a plu à ſa Divine Majeſté de le retirer du Monde en un tems, où toutes les forces de l'Héréſie reunies ſemblent tramer la ruine de notre Religion.

(a) *Dictionnaire par Pierre Bayle Tome ſecond article Innocent XI.*

R E X.

Nous avons par la lettre du 13. paſſé la mort du Pape Innocent XI. nous avons juſte motif de croire, que dans un tems, que les hérétiques s'uniſſent enſemble pour la ruine du ſervice Divin, & mettre la diviſion entre les Princes Catholiques, qu'il eſt très-neceſſaire à toute la Chrétienneté de choiſir un Pontiſe, qui ait les qualitez requiſes pour bien gouverner le S. Siege.

ſtituerent. Rebus enim compoſitis, & vocatis ad arma Gentibus, & Nationibus, quæ pro Chriſto emori poſſent, ac vellent, ſperabat ubique gentium elatum, & cultum iri Vexillum Crucis aureum, quod unum eſt Chriſtiani nominis hoſtibus horribile, & exitioſum. Enaſcentium hæreſum ſemina prælocavit. Ad compeſcendas vero quamplurimas quorumdam recentium Theologorum de morali doctrina ſententias, ab Evangelica ſeveritate abhorrentes, omnem Pontificiæ authoritatis vim contulit. Novum Sacerdotum collegium inſtituit, qui deinde in ultimas terras delati Catholicam Religionem ultra veteres terminos propagarent. Nihil denique non molitus eſt, ut non modo Romæ, atque in ipſa aula Pontificis, quæ modeſtiæ, & virtutis magiſtra habebatur, ſed ubique vetus Chriſtianæ diſciplinæ ſeveritas efflorescerer.

De ſumma Innocentii conſtantia ſatis ſuperque jam diximus, quam quidem ſi qui adhuc pertinaciam potius fuiſſe temere criminantur, næ illi, quo vitia a virtutibus internoſcantur, prorſus ignorare dicendi ſunt. Si enim cauſæ expendantur, propter quas maximæ illi graviſſimæque contentiones cum Ludovico Magno extitere, nihil æquius: ſi ratio, qua ad jus ſuum aut tuendum, aut vindicandum uſus eſt, nihil modeſtius: ſi ejus perpetua vitæ conſuetudo, a faſtu ſuperbiaque nunquam non vehementer abhorruit, quæ vitia ſunt pertinaciæ maxime affinia. Icciroo raro, aut ferme nunquam in publicum prodibat, ne plauſus acclamationeſque amantiſſimæ plebis exaudiret. Cum vero primum Lateranenſis Eccleſiæ poſſeſſionem ſolemni cæremonia neceſſario adivit, ita mœrens, demiſſuſque erat, ut ad ſervitutem rapi, non ad regnandum incedere videretur. Quo ſpectaculo quotquot aderant commoti, lacrymas tenere non poterant. Adeo autem patiens injuriarum fuit, ut quas facillime poſſet, ad eas vindicandas nonniſi ægerrime deſcenderet, atque tunc tantum, cum tranquillitati publicæ conceſſa impunitas obeſſet, aut certam perniciem in poſterum traheret; quod in Miſſoriorum cauſa maxime patuit, quos ad necem illi inferendam conjuraſſe fama fuit. Sed in eos aliorum graviſſimorum criminum, quam impiæ conjurationis reos capitali ſupplicio, quo damnati ſententia Judicum fuerant, animadverti juſſit. Eam ſemper in ſummo imperio moderationem animi prætulit, ut etiam Hæreticis ejus modeſtia, ac temperantia admirationi fuerint, quæ quidem virtutes cum vera, germanaque conſtantia ſunt maxime conjunctæ.

Fuit Innocentius XI. procera, erectaque ſtatura, magno capite, gravi ſupercilio, vividioribus oculis, decora ac liberali facie, eo denique oris, & corporis habitu, qui & majeſtatem Principis, & Summi Pontificis ſanctitatem maxime deceret.

Hic vero ſilentio prætereunda non ſunt, quæ mira de Innocentio & ſtatim poſt mortem, & noſtris etiam temporibus divinitus accidiſſe ad ejus ſanctitatis gloriam oſtendendam feruntur. Duo tantum afferam, non quod plus admirationis habeant, quam ſexcenta alia, quæ hic a me percenſeri facile poſſent; ſed quod memoria eorum ſit admodum recens, & in Urbe multorum ſermone percelebrata. Itaque Maria Aloyſia Urſinia, quæ in ſacrarum Virginum Collegio ad quatuor Martyres religioſiſſime adhuc vivit, ex graviſſimo, diuturnoque hepatis morbo laborabat, quo ex morbo non modo ea nervorum infirmitas conſecuta eſt, ut pedibus incedere ſibi jamdiu non liceret, ſed multo etiam graviora ferebat valetudinis incommoda, quibus in extremum vitæ diſcrimen non ſemel adducta eſt. Peritiores Urbis medici nihil reliqui fecerant, quod ad eam ſanandam pertineret; ſed morbi malignitate, atque pertinacia omnis medicinæ vis victa fuit. Cum igitur ex medicorum ſententia nullam ſibi in arte medica reliquam eſſe ſpem ſalutis Urſinia intelligeret, ſuperum, atque in primis Innocentii XI. opem ſtudioſius imploravit, impetravitque, ut ſacræ quædam veſtes, quibus ille uſus olim fuerat, ſibi deferrentur. Quarum contactu auctus eſt quidem dolor, ſed mox incredibilis quædam cupiditas illam inceſſit, ut ex lectulo, in quo quinque jam ipſos annos decumbebat, ſtatim exurgeret. Dum ſpem inter, & metum id conatur, nullo ſe dolore affici, atque inſuetum quendam vigorem ſibi addi perſenſit, ac de reſtituta ſalute jam certior, nihil habuit prius, quam ut una cum ſociis, rei novitate, ac miraculo attonitis, Deo immortales gratias actura in Templum convolaret.

Ea res majores animos addidit Thereſiæ Margaritæ de Chartiæ, quæ in eodem Collegio eodem graviſſimo morbo conflictabatur, jamque extremis ſacris ritu Chriſtiano munita fuerat. Fore enim ſperavit, ut ab Innocentio, cui ſe commendari impenſius cœperat, ipſa quoque beneficio impertiretur. Neque illius vota fruſtra eccidere. Etenim die IV. Octobris CIϽIϽCCLXXII. ægrotanti de Chartiæ Innocentius adſtitit (quo tempore Angela Thereſia Cavaterra, quæ in eodem conclavi verſabatur, cæleſte quoddam ſplendidiſſimum lumen ſupra illius lectum ſe non ſemel, ſed iterum ac tertio vidiſſe jurejurando teſtatur) eamque ita ſanavit, ut quæ annos jam quinque, ac menſes octo pene immota, ſtipitique ſimilis nervorum vitio jacuerat, potuerit ſtatim exurgere, ac liberrime incedere.

Illud etiam addam, eſſe infinitos tam cives, quam exteros, qui habere cupiant cereas Divini Agni imagines ab hoc Pontifice conſecratas. Etſi enim vis illa ſalutaris cereis Imaginibus divinitus adjuncta a Pontificia poteſtate, atque a ſanctiſſimis cæremoniis proficiſci intelligatur, tamen propter ſingularem Innocentii Religionem, ac ſanctitatem, neſcio quomodo his Divini Agni ſimulachris ab hoc ipſo, ſicut olim a S. Pio V. confectis, omnes ſe in periculis inſtructiores, magiſque tutos fore arbitrantur.

Hiſce initiis, & quaſi fundamentis excitatæ laudes Innocentii adeo ſermone omnium cum Romæ, tum apud exteras nationes percrebuerunt, ut Clemens hoc nomine Undecimus tum ejuſdem fama ſanctitatis, tum literis, commendationibuſque ſummorum Regum, Principum, & Eccleſiæ Antiſtitum ſane plurimis permotus, de cæleſtibus illi honoribus decernendis cogitaverit, & judicium Canonizationis inſtituendum mandaverit. Mox Clemens XII. deſignavit certos, & proprios cognitores, & judices, qui, quæ opponebantur, diligenter inquirerent. Sed Benedictus XIV. ſemel atque iterum convocata apud ſe Rituum Congregatione, cum unamquamque rem examinandam, momentoque ſuo ponderandam ſuſcepiſſet, Decreta illa edere non dubitavit, quæ infra afferimus. At nemo ignorat tanti Pontificis immortalem in hiſce rebus pertractandis doctrinam, peritiam, authoritatem. Speramus autem fore, ut hæc cauſa ne diuturnitate temporis, & hominum negligentia in oblivionem deducatur, ſed reviviſcat potius, & ad honorem Romanæ Eccleſiæ, & ad poſterorum exemplum brevi exitum habeat felicem, maximeque optabilem, authoritate & beneficio Pii VI. P. M. quem Innocentii XI. dignitatis ſucceſſorem, & virtutis imitatorem colimus & admiramur.

Digitized by Google

R O M A N A

BEATIFICATIONIS, ET CANONIZATIONIS

V E N. S E R V I D E I.

INNOCENTII PAPÆ XI.

P*OST ſignatam a ſan. me.* Clemente XI. *præmiſſis præmittendis, commiſſionem introductionis cauſa* VEN. SERVI DEI INNOCENTII XI. *& alia ad normam juris peracta, quæ pertinebant ad judicium ſuper paritione decretis* Urbani VIII. *& ad famam Sanctitatis in genere, cum deveniendum eſſet ad examen virtutum in ſpecie, placuit ſan. me.* Clementi XII. *particularem Congregationem deputare pro examine nonnullarum oppoſitionum ab R. P. D. Fidei Promotore proponendarum; cumque a Sanctiſſimo Domino Noſtro* Papa Benedicto XIV. *earumdem difficultatum examen fuerit a Congregatione particulari evocatum, & ad Congregationem ordinariam Sacrorum Rituum coram ſe habendam remiſſum, habitaque Congregatione prædicta coram* Sanctitate Sua *die prima Augusti, cum ad relationem Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi Cardinalis Burgheſii in ea propoſitum fuerit ſequens dubium:* An deducta ſuper iis, quæ geſta præſumuntur a Ven. Servo Dei in ſtatu Prælaturæ, Cardinalatus, & Pontificatus, ſeorſim ab aliis objectis ſuo loco, & tempore promovendis, contra probationem, & relevantiam aſſertarum illius virtutum in gradu heroico, obſtent, quominus procedi poſſit ad ulteriora in caſu, & ad effectum, de quo agitur? *Ab omnibus nemine diſcrepante,* negative *reſponſum fuit,* oppoſitiones videlicet non obſtare, quominus ad ulteriora in cauſa procedi poſſit. *Adductis prædictis ſuffragiis* Sanctitas Sua *pro diluendis excitatis oppoſitionibus, multa, eaque validiſſima argumenta deduxit, petita ex monumentis, quæ Poſtulatores latuerant, quoſque idcirco inquit meliora omiſiſſe, nec eam in rependendo adhibuiſſe diligentiam, quæ cauſa gravitatem decebat: & poſt hæc, nedum reſponſum prædictum approbavit, ſed ſilentium Promotori Fidei impoſuit, prohibuitque, ne ulla ex propoſitis ab ipſo difficultatibus uti poſſet in ulteriori cauſæ examine; firmo tamen remanente ipſius jure in reliquis per ipſum opponendis tum quoad probationem, tum quoad relevantiam aſſertarum virtutum heroicarum, tum quoad alias, ſiquas habuerit, oppoſitiones ex aliis fundamentis, & capitibus deducendas, & ne ullus in cauſa ſuffragator iis ullam ex oppoſitis difficultatibus, utpote ſufficientiſſime ſublatis, & a* Sanctitate Sua *rejectis, audeat refricare. Juſſitque, ut omnia hæc in Regeſtis Sac. Congregationis adnotarentur, quod a me infraſcripto Secretario Congregationis Sacrorum Rituum adimpletum eſt hac die 8. Auguſti* 1744.

Ita reperitur in Regeſtis Decretorum Congregationis Sacror. Rituum. In fidem &c.

T. Cervini Patriarcha Hieroſolymitanus Secretarius.

Loco ✠ Sigilli.

A L E X A N D E R VIII.

RE ſacra die 23. menſis Auguſti a Cardinali Bichio peracta, Cardinales ad Vaticanum Conclave proceſſerunt. Primoque ipſo Comitiorum momento Patrum ſuffragia, & voluntates in Petrum Cardinalem Ottobonum præ cæteris incumbebant. Aliorum tamen merita exquirenda erant, atque alea tentanda. Cunctandum quoque erat, temporique inſerviendum, ut commode pateret acceſſus pluribus Cardinalibus, qui ex Gallia, & ex Germania adveniebant. Interea temporis inutili experimento ad Apoſtolatum evehere curarunt nonnulli Gregorium Cardinalem Barbadicum virum egregium, & propter præclaram vitæ ſanctimoniam a Clemente XIII. Beatis adſcriptum; item & Angelum Card. Ranutium ſimili vitæ auſteritate & ſcientia commendatum; ſed iſte in Civitate Fanenſi, cui præerat Epiſcopus, intempeſtiva morte interiit die 27. Septembris hujus anni 1689. dum Romam properabat, comitiiſque futuræ electionis adeſſe curabat. Sed jam qui e longinquo expectabantur Cardinales advenerant. Præſertim vero tres Galliæ Purpurati; nempe Bullionæus, Bonſius, & de Fuſtenberg. Impenſius hinc ac ſerio agi cœptum eſt de novo eligendo Pontifice. Iterum unanimi fere conſenſione Petrus Ottobonus evocabatur. Probata omnibus erat, ſatiſque perſpecta ejus in rebus gerendis prudentia, & ſingularis doctrina, & morum gravitas, atque in ætate octogenaria ſolers conſilium. Fauſtiſſimis auſpiciis, brevique temporis intervallo optatum ad finem res eſt perducta. Concorditer atque una voce die 5. Octobris novus Papa conclamatus eſt. Hinc die ſexta ejuſdem menſis initis rite ſuffragiis Summus Pontifex renuntiatur, nemine inter quinquaginta duos Patres diſſentiente. Ipſe vero nomen aſſumſit Alexandri VIII. in memoriam Alexandri III. carum Venetæ Reipublicæ nomen, & Alexandri VII. cujus fuit admirator eximius.

Familia Ottobonia vel ex Florentiæ Civitate, ut plures aſſerunt, trahat originem, vel ut aliis placet, ex Dalmatia; aut ex Eubœa a Venetis ſubacta, cum primoribus illarum regionum familiis, Venetias appulerit; hoc certo aſſerendum eſt, quod pluribus abhinc ſæculis inter cives originarios illius Reipublicæ, qui primum poſt Patricios in rerum adminiſtratione locum tenent, eadem familia recenſetur. Hinc plures enumerantur egregii viri, qui ſtrenue pro Patria dimicarunt, & præſertim tres prudentia, & ingenio præſtantes, qui munus Cancellarii Magni, eximium quidem, in illa Republica maxima cum laude obiverunt, nempe Joannes Franciſcus, Leonardus, & Marcus.

Ex hoc Marco, qui jam inter Patricios Venetos cooptatus fuerat, & ex Victoria Tornellia clariſſimi ſanguinis matrona ortum duxit Petrus Vitus Ottobonus die 22. Aprilis An. 1610. Ab iſtis genitoribus pietatem & religionem hauſit avitam, deinde in Univerſitate Patavina muſas omnes excoluit, aliiſque ſtudiis ſollicite incubuit. Eximios præ cæteris nactus eſt præceptores Fortunium Licetum præſtantem philoſophum, & Bartholomæum de' Vecchis inſignis illius Academiæ Juriſconſultum, ibique lauream doctoralem adeptus eſt anno 1627.

Anno 1630. qui erat ei vigeſimus, ſollicitum ad juriſprudentiam animum intendens, Romam venit, & in Rota Romano XII. viro eximio, ut ex ejus deciſionibus luculenter apparet, uſum Romanæ Curiæ percoluit. Sub Urbano VIII. pingui prius donatus Abbatia, deinde inter Referendarios relatus Utriuſque Signaturæ, plurium ditionis Eccleſiaſticæ Civitatum adiectus fuit Gubernator, nempe Interamnæ, Reatis, & Spoleti. In hac ultima Civitate non ſine laude, nec ſine Pontificis utilitate diſſidia compoſuit, quæ cum aliquibus Regni Neapolitani Urbibus irrepſerant de finibus decernendis.

Idem Urbanus VIII. Petri Ottoboni expertus fidem, morumque integritatem, eum vacanti Epiſcopatui Torcelli in Statu Veneto præfecit. Mira effulſit novi Epiſcopi religio, & vigilantia in ſedula ſuæ Diœceſis adminiſtratione. Anno autem 1642. evecto ad Epiſcopatum Patavinum Georgio Cornelio Patricio Veneto, qui pluribus annis ejuſdem Rotæ Romanæ Auditor extiterat, Ottobonus, qui a Veneto Senatu nominationem obtinuerat, ipſius Urbani beneficio in hoc eximio Magiſtratu ſufficitur. Quatuordecim annis laudabiliter geſſit hoc genus officii, ut ejus quoque deciſiones typis editæ palam oſtendunt.

Inno-

Innocentius X. die 19. Februarii An. 1652. eum inter Presbyteros Cardinales retulit ſub titulo S. Salvatoris in Lauro, quem poſtea immutavit in alterum Divi Marci, atque inde ad Epiſcopatum aſcendit Portuenſem. An. 1654. ab eodem Pontifice vacantem Brixienſem Epiſcopatum adeptus eſt, quem poſtea reſignavit Abbas factus Vangadicienſis ab Alexandro VII. qui illius reditum ad Urbem maxime acceptum habuit, ejuſque conſilio frequens utebatur; pluribus inſuper illum adjecit Congregationibus, nempe S. Concilii Tridentini Interpretum, Epiſcoporum & Regularium, Indulgentiarum & Reliquiarum, Viſitationis Apoſtolicæ, Conſiſtorialis, & præſertim S. Officii in ſingulare argumentum æſtimationis, qua ab omnibus Pontificibus probatus fuit. Quatuor Pontificum adfuit creationi, nempe Alexandri VII. Clementis IX. & X. & Innocentii XI. In Pontificatu ipſius Clementis IX. Datarii munus laudabiliter implevit. Tandem mortuo Innocentio XI. in Petri Cathedra collocatus eſt. Ad regimen ſtatim Apoſtolatus converſus, litteris ſua manu exaratis Principes omnes Catholicos de ſui electione certiores fecit. Reipublicæ itidem Venetæ dilectæ Patriæ ſuæ litteras miſit ſua quoque manu conſcriptas, magis ſui eximium amorem comprobantes, eaſque dedit Joanni Lando tunc Veneto Oratori ad ejus pedes advoluto, & lætitia, & quaſi lacrymis geſtienti. Quin etiam illi renunciavit, ſe Nuntium Apoſtolicum deſignaſſe Patriæ non ingratum, atque Indultum Decimarum favore Reipublicæ decreviſſe, ut bellum fovere poſſet, quod adverſus Turcas tamdiu exardebat. Duo etiam millia peditum conſcripta ære Pontificio, uſque ad littora, ubi ad navim conſcenderent, miſit Reipublicæ, ut inſulam Euboicam ab imperio barbarorum vindicaret.

Hæc cum Venetus Senatus accepiſſet, publico conſilio tribus ſequentibus diebus feſtivos ignes tota in Urbe decrevit, legationem inſuper adornavit honorificam ſex Oratoribus inſtructam ex Optimatibus Reipublicæ, qui fuerunt Antonius Grimanus, Angelus Maurocenus, Silveſter Valerius, Fridericus Marcellus, Sebaſtianus Fuſcarenus, & Ipſe Joannes Landus qui Romæ degebat. Antonius vero Ottobonus Papæ Nepos Divi Marci Procurator effectus fuit.

Diſſidia, quæ inter Romanam Sedem ac Regem Chriſtianiſſimum exarſerant circa Oratorum immunitates, & de jure Aſylorum, ſtatim quieverunt. Ducatum Venaſinum, Urbemque Avenionenſem, quos Galli vivente Innocentio XI. interceperant, Ludovicus Galliarum Rex Romano reſtituit Pontifici. Nobili enim contentione utrinque de ineunda pace certabatur. Non ita tamen Pontifex prætereunda duxit ea vulnera, quæ ann. 1682. auctoritati Sedis Apoſtolicæ per Clerum Gallicanum inflicta putabat. Veſtigiis inhærens ſui Anteceſſoris abolevit, irritaſque dixit quatuor propoſitiones, quas eodem ann. 1682. Clerus Gallicanus Pariſiis congregatus evulgaverat, quaſque ſuo loco recitabimus. Nec ſatis eſſe putans, quod idem Innocentius eas aboleverit in Brevi, quod ad eoſdem Gallicos Epiſcopos conſcripſerat, ſolemnem de hoc evulgavit Conſtitutionem, quæ incipit *Inter multiplices*, quæque in Bullario recenſetur, ut orbis Catholicus univerſus ſciret, quo ſtudio amplificandæ immunitati vindicandiſque juribus S. Sedis arderet.

Inde ad regimen temporale animum intendens, ne peſtilentia, quæ in finibus Regni Neapolitani graſſabatur, terras ditionis Eccleſiaſticæ attingeret, duos ex Præſulum ordine elegit, quos Commiſſarios vocant, qui diligentia incredibili, militibuſque apte diſpoſitis, oras Status Pontificii ſervarunt. Electi autem fuerunt duo Veneti Patricii Georgius Cornelius, & Franciſcus Triviſanus. Plura providit, edictiſque publicis ſanxit, ut rem agrariam reſtitueret, & culturam camporum propagaret, magna in egeſtate annonam levavit, advecto ad ripam Tyberis undique frumento. Hanc Petro Ottobonio Pro-nepoti ſuo provinciam delegaverat. Vectigal tritici Civibus Romanis imminuit; julium ſcilicet in ſingulos frumenti modios, qui molerentur: ſic etiam vectigal carnis ſuſtulit, nempe quadrantem unum pro qualibet libra carnis. Ætate laboribuſque confectus, ipſe tamen fere cuncta peragebat; Secretarium vero Status ſibi adſciverat Joannem Baptiſtam Rubini Epiſcopum Vicentinum, & ſibi ſanguine conjunctum.

Ipſum vero Petrum Ottobonum filium Antonii, ejuſque Pronepotem, omni beneficentiæ genere cumulavit. Die namque 7. Novembris anni 1689. ætatis ſuæ 22. eum Cardinalem dixit tituli S. Laurentii in Damaſo, & Vice-Cancellarium S. Romanæ Eccleſiæ, & Præpoſitum Generalem Statui Pontificio. Sacerdotia inſuper fere omnia ei contulit, quæ Innocentius XI. vacantia reliquerat, quæque annuum quinquaginta millium nummorum reditum excedebant. Paucis inde exactis menſibus, die nempe 13. Februarii ann. 1690. aliam indixit promotionem undecim illuſtrium virorum; & demum duos alios adjecit Cardinales die 13. Novembris ejuſd. ann. 1690. ut quatuordecim omnino Purpuratos in Sacrum Senatum intulerit. Egregias inſuper paravit nuptias Marco Ottobonio alteri Pronepoti ſuo, cui Tarquiniam ex inſigni Columnenſium ſanguine copulavit. Eodemque procurante Pontifice, Cornelia Zena & ipſa Papæ proneptis nupſit Urbano Barberino Principi Prænestino. Prænobilem etiam inſtruxit Bibliothecam eidem Petro Cardinali, & codices MSS. magno pretio acquiſivit, quos Chriſtina olim Svecorum Regina moriens reliquerat. Hos vero codices pluteis ad id apte diſpoſitis in Bibliothecam Vaticanam invexit. Ut puritas Catholicæ fidei intacta coleretur, maxime ſtuduit. Hinc in eos omnes, quos moribus & religione ſuſpectos habuit, etiamſi in dignitate conſtitutos, Decreto Congregationis S. Officii ſevere animadvertit, eoſque vel exilio, vel vinculis, vel juxta delicti genus aliis pœnis coercuit.

Suppetias, ut promiſerat, Venetæ Reipublicæ confeſtim tulit; nam hæc in Turcicum bellum alacrius intendebat ſtudium & operam, quo in ſpem venerat validam accepturam opem a Pontifice Maximo cive ſuo; & hic ſpem haudquaquam fefellit. Nam, præter illius imperii Sacerdotiorum decumas, ingentem ipſis contraxerat pecuniam, Camaldulenſium cœnobii, quod ad carceres nuncupant, ditiſſimis fundis pretio addictis; ſubmiſeratque mille quadringentos milites cum quinque Romanis, binis Genuenſium quinqueremibus, tribuſque roſtratis Navibus, apertis quinque ad tranſvehendam legionem, & commeatus. Ejus quoque authoritate Melitenſes octo roſtratæ, quatuor onerariæ cum octogenis alba cruce ſignatis, ſexque armatorum centuriis ad eos acceſſerant. Magnum Etruriæ Ducem, ut quoque ſuas adjungeret, excitavit. Antonium vero Ottobonium, ex fratre nepotem ſuum, Generalem dixit S. R. E., & Marcum ejuſdem Antonii filium præfectum maris effecit: atque, ut Venetam Patriam ſuam honoribus magis afficeret, Franciſco Mauroceno Duci Reipublicæ galeam & enſem miſit ſtrenuis imperatoribus dari ſolitum, qui pro fide Catholica decertaverint.

Hoc officio functus fuit Michael Angelus de Comitibus Domicellus Romanus tunc Papæ Cubicularius; atque is eſt, qui per varios honoris gradus optime geſtos ad Summum Apoſtolatus apicem pervenit ſub nomine Innocentii XIII. Demum in ſolemni Canonizatione Sanctorum, quam habuit quinque Beatorum, Laurentium Juſtinianum incluſit primum Venetæ Reipublicæ Patriarcham. Cæteri vero ab ipſo inter Sanctos relati, fuerunt Joannes de Deo, Joannes de Capiſtrano, Joannes a S. Facundo, & Paſchalis de Baylon, qui & miraculis & claris virtutum meritis jam coruſcabant, fideliumque pietate colebantur.

Tot honoribus Veneta aucta Reſpublica, tantiſque excitata auxiliis, bellum in Turcas acrius eſt proſequuta. Epidaurum, quem hodie Malvaſiam vocant, maritimam Peloponneſi urbem ſtrenuus dux Hieronymus Cornelius obſidione cinxerat. Anno nuper elapſo tentata incaſſum res fuerat. Hoc vero anno 1690. licet valido militum præſidio barbari arcem firmaſſent, tamen egregius dux conſtituta acie ad urbem caſtra admovit, & ab eo intermiſſa obſidio non fuit, donec die 10. Auguſti civitatem expugnavit, omnemque Peloponneſi Peninſulam Veneto adjecit Imperio.

Epidauri ſortem excepit ſimili fato *Aulon*, quæ hodie *Vallona* nuncupatur, eratque in Epiro tutiſſimum barbarorum propugnaculum. Invictus belli ductor Cornelius brevi urbem expugnat, diviteque præda, & magno tormentorum bellicorum numero potitur: ſed has victorias dirus funeſtavit eventus. Repentina mors Hieronymi Cornelii tot rerum præclare geſtarum authoris dolore affecit Venetam Rempublicam, ipſumque exercitum maxima antea felicitate geſtientem. Dyrrachium in eadem Epiri provincia fortiſſimam arcem dum adoriri moliebatur, dumque actu caſtra movebat, mortali correptus febre vix Aulonem ſe recepit, omnibus deſideratus occubuit.

Cæſariani milites vario etiam marte pugnarunt hoc anno in Hungaria, & Liburnia (1) Caniſſa, quam portam ferream dicunt, vere ferrea Hungariæ civitas, laxiori obſidioni diu circumvallata, fame magis quam ferro victa, in Auguſti Cæſaris poteſtatem ſe dedit. Veteranius

(1) Croatia.

nius Auſtriaci ductor exercitus egregius pluries bello fregerat Comitem Thechelium, qui jam diu a fide Cæſaris defecerat, quique magnam Hungariæ & Tranſilvaniæ partem ad defectionem incitaverat; ſed alia ex parte innumeræ Turcarum copiæ, & Chiuperlius barbarorum Imperator Niſſam Hungariæ arcem munitiſſimam hoſtili aggreſſione, ac belli impetu invaſerat, eamque non ſine magna ſuorum cæde occupaverat. Tanta elatus victoria Taurunum (1) aggreditur. Ignita pila ab inimicis exploſa cellam promptuariam, qua in arce nitratus pulvis aſſervabatur, omnia fatali incendio miſcuit. Caſu ne, an dolo factum, incertum fuit. Auro tamen a barbaris profuſo fœde noſtros corrupiſſe, ut tantum incendium ſuſcitarent, traditum eſt. Sic illius Regni arx invictiſſima hoſtium paruit imperio. Vix Turcarum audaciam victoremque impetum cohibere potuit Princeps de Baden ſupremus belli moderator. Tranſilvaniam hoſtium patentem inſultibus, illamque Hungariæ partem, infeſtis irruptionibus afflictam, virtute ac dexteritate incredibili in tuto poſuit. Populum nimia felicitate ſolitaque ſuperbia tumidum ſæpius ad pugnam laceſſivit. Reſque ſuas ita apte diſpoſuit, ut hoſtes loco cedere, receptuique ſignum dare adegerit.

Ancipiti prælio dum hæc agebantur, incepit annus 1691. fatalis Orbi Chriſtiano ob mortem Pontificis. Decreverat ipſe potentiſſimum Galliarum Regem omni officiorum genere ad priſtinam amicitiam S. Sedis reducere, clamoreſque Cleri Gallicani univerſæ Eccleſiæ luctuoſos Apoſtolica authoritate componere, feliciqueconcordia obruere. Pluraque alia in fidei augmentum animo ſtruxerat. Jamque earum rerum, quas cogitatione conceperat, firma jecerat fundamenta; ſed fruſtrata hominum expectatio, & celeriter immutata fuit Urbis facies. Initio menſis Januarii hujus anni 1691. lethali morbo correptus Pontifex, omnem ſpem recuperandæ ſalutis abjecerat. Omnibus adhibitis medicæ artis remediis, infirmitas tamen in dies augebatur. Inutilibus experimentis integer fere menſis inſumptus eſt. Pane Euchariſtico repetitis vicibus refectus fuit, adſtante præ cæteris, atque opem ferente Cardinali Colloredo Summo Pœnitentiario. In extremis conſtitutus ac pene moriens plures accivit Cardinales, eoſque præſertim, quos ipſe ad Sacræ Purpuræ honorem evexerat, illiſque ſtatum Eccleſiæ univerſum commendavit. Eos inſuper enixe rogavit, ut futuri Pontificis electioni impenſe conſulerent; ut ambitione ſepoſita a partium ſtudiis abſtinerent. Ipſe vero, quum regnaſſet menſes quindecim & dies 27., obiit die primo Februarii ann. 1691. annum agens 81. Ejus cadaver juxta veterem Eccleſiæ ritum triduo in Baſilica Vaticana patuit expoſitum; laudatus in funere ab Abbate Ludovico Sergardio, ſepultuſque eſt in eadem Baſilica cum hac Epigraphe, quam poſtea magnifico, quod erexit, ſepulcro Petrus Cardinalis Ottobonus cælare fecit:

Patruo Magno
Alexandro VIII. Ottobono Veneta
P. O. M.
Petrus Card. Epiſcopus Sabin.
S. R. E. Vice-Cancel.
Anno Jub. MDCCXXV.

Princeps ſane, & Pontifex fuit Alexander VIII. legum peritia, & longo rerum uſu aptus imperio, niſi effœta jam ætas non parum ejus in Rempublicam ſtudium retardaſſet, ut ait Luccheſinius. Hiſt. ſui temporis *lib. IX. ad ann. 1691.* Inter decreta ab Alexandro promulgata pro fide Chriſtiana, ſanoque Ethice ſarta tectaque cuſtodienda, unum eſt, editum die 24. Auguſti ann. 1690. quo *peccatum*, ut vocant, *philoſophicum* damnatur: quod ſuo loco exſcribemus.

(1) *Belgrado*.

· I N N O C E N T I U S XII.

ABUSUS, qui ex Nepotiſmi dilatatione irrepſerant in Pontificatu Alexandri VIII. plures ex purpuratis Patribus qui die 12. Februarii ann. 1691. in Vaticanum Conclave ingreſſi ſunt, excitaverant ad rem Pontificiæ electionis (maximi quidem momenti) ſerius tamen pertractandam. Virum undequaque quærebant pium, irreprehenſibilem, ſeverum, præterea a ſanguinis affectione alienum. Magnus erat iſtorum Cardinalium numerus, quos *Zelantes* vocabant. Iis vero tanquam caput & anteſignanus præerat Cardinalis de Colloredo, qui ob ſuam religioſæ vitæ integritatem, morumque auſteritatem atque innocentiam zelo domus Dei flagrantiſſime ardebat. Binos ipſe propoſuerat egregios Cardinales, ceteriſque de Collegio eligendos obtulerat; Gregorium nempe Barbadicum, & Antonium Pignatellium. Diu de Cardinali Barbadico actum fuit, diuque hæſerunt Comitia. Leviora tamen impedimenta pro Antonio Card. Pignatellio inventa ſunt. Itaque in locum Alexandri VIII. poſt fere quinquemeſtria Comitia pridie idus quintiles idem ſuffectus eſt; purpuratis Patribus, poſtquam tamdiu de quo eligendo non conveniſſent, extrema tum præcipue ætate (ſextum & ſeptuageſimum agebat annum) commendatus; deinde clarus egregiis optimoque Principi conſentaneis virtutibus, quæ nondum materiam nactæ haud parum in obſcuro manſerant.

Natus eſt Antonius die 13. Martii ann. 1615. in Baſilicata Regni Neapolitani Provincia, atque in Feudo, quod dicunt *Spinazzola*, ab hac nobiliſſima gente poſſeſſo. Hæc prænobilis familia ſive ex Ducibus Beneventanis ſuam ducat originem, ut gravibus Scriptoribus viſum eſt, ſive ex alio pervetuſto incertoque fonte deſcendat; hoc unum tamen ratum exploratumque eſt, quod pluribus ab hinc ſæculis opibus ac dignitatibus adeo fulſit in illa civitate & regno, ut plures connumeret illius Regni magnos Cancellarios, pluresque Pro-Reges, innumeros ad varios Europæ Reges Oratores, ſtrenuoſque duces exercituum. Egregiis præterea fulget titulis, ampliſſimiſque Feudis, nedum in eodem Regno Neapolitano, & in Sicilia, verum etiam in Indiis Occidentalibus. Horum tria Feuda præcipue commemoranda ſunt, quia dignitatem adnexam habent, quam dicunt magnatitiam in Regnis Hiſpaniæ; nempe Ducatus Montis Leonis, Ducatus Terræ Novæ, & Marchionatus *del Vaglio*.

Antonius patrem habuit Pignatellium, Minervini Principem, matrem vero Portiam Carafam, Andriæ Ducis filiam. Ipſe vero moribus integerrimis adeo ornatus erat, ut ad divini cultus incrementum a natura factus edituſque eſſe videretur. Hinc parentes ejus, ut vitam puer Eccleſiaſticam arriperet, ſecundum ejus deſideria probaverunt. Romam miſſus, litterarum ſtudiis impenſe vacavit in Collegio Romano Patrum S. J. Hoc loci cæteris præſtabat nobilibus adoleſcentibus exemplo pietatis, & auſteritate vivendi. Habitum quoque Hieroſolymitanum ſuſceperat, ſed inter Equites illius religionis ſervitium de more non præſtitit, nec navalibus adfuit expeditionibus, ut Dei ſervitio vacaret impenſius.

In Pontificatu Urbani VIII. cum annum vix ipſe vigeſimum attigiſſet, inter Romanæ Curiæ Præſules relatus eſt, ac Urbini Pro-Legatus effectus fuit. Innocentius X. eum in Melitenſem Inſulam ablegavit, deinde Viterbii, & totius Provinciæ Patrimonii Gubernatorem dixit, poſtremo eo Nuncium Apoſtolicum Florentiam miſit. In Pontificatu Alexandri VIII. ad Sarmatici Regni Nunciaturam admotus fuit; ſedente vero Clemente IX. ad Cæſarem abiit eadem dignitate Nuntii Apoſtolici ornatus; ſuccedente demum in Pontificatu Clemente X. (exiguum laboribus præmium) Epiſcopatum Aleni in Agro Hydruntino obtinuit. Caſum patienter tulit Pignatellius, gregemque ſibi commiſſum in via Domini dirigere non deſtitit; donec idem Clemens X. egregii viri meritis excitatus, Congregationis Epiſcoporum & Regularium eum a ſecretis dixit. Poſtremo vero præfecturam cubiculi Apoſtolici illi contulit. Hoc in munere confirmatus fuit a Clementis ſucceſſore Innocentio XI. qui die primo Septembris ann. 1681. illum in ſacrum purpuratorum Patrum Collegium cooptavit ſub titulo S. Pancratii, & Faventino Epiſcopatui præfecit, ac paulo poſt ad legationem Bononienſem promovit.

Tandem tranſlatus eſt ad Archiepiſcopatum Neapolitanum. Hinc cum fere omnes Eccleſiaſticos Ordines luſtraverit, atque in quolibet Magiſtratu præclara ſemper ediderit exempla virtutum, merito quidem purpurati Pa-

ti Patres in hac novi Pontificis electione oculos in eum, animumque intenderunt, tantæque virtutes in ejus aſſumptione clarius patefactæ orbem terrarum univerſum ad æternorum operum ſpem erexerunt.

In Principis igitur Apoſtolorum Cathedra collocatus Innocentii XII. nomen ſibi indidit, memor Cardinalitiæ dignitatis, aliorumque beneficiorum, quæ Innocentius XI. in eum abunde contulerat. Poſtquam die 15. memorati menſis Julii coronatus ſolemniter fuiſſet, ipſius Innocentii XI. exemplum ſibi ad imitandum propoſuit.

Initia ſui regiminis a totali ſuorum gentilium, atque affinium abdicatione ſolemniter auſpicatus eſt. Et ne locum quidem relinqueret obtrectatoribus, qui præſertim Romanum Pontificem, a quo magna in dies emergunt exempla virtutum, calumniis impetere ſolent, conſanguineos ſuos nec etiam in urbe Roma eſſe voluit. Conſtantem hanc a ſuis alienationem, ut futuris etiam Pontificibus normam præberet, publica Conſtitutione (quæ incipit *Romanum decet Pontificem*) patefecit, qua Nepotiſmum, ut ajunt, penitus condemnat ac ſupprimit. Eoſdem nepotes & affines Romanorum Pontificum tanquam extraneos dijudicandos eſſe decernit. Si inopia laboraverint, eo modo eorum paupertas ſublevetur, quo pauperum cæterorum ſolet egeſtas adjuvari. Si meritis abundent atque opinione virtutis, præmia ad normam laboris perſolvantur. Præterea ne color ſuperſit, vel prætextus effuſioni Romanorum Pontificum, titulos omnes abolevit, quibus Papæ affines intumeſcere ſolebant, nempe Legationem Avenionenſem, Generalatum Romanæ Eccleſiæ, Præfecturam Arcium maritimarum, & claſſis Pontificiæ, omneſque alias fumoſas dignitates, quibus & ſtipendia, & largitiones immodicæ admiſcebantur. Hæc autem ejus Conſtitutio, ut nullo unquam tempore in diſcrimen vocari poſſet, neve deſuetudine extabeſceret, voluit omnino, ut ab omnibus Cardinalibus tunc temporis Romæ degentibus juramento confirmaretur.

Huic ſanctiſſimæ, multorumque Scriptorum laudibus celebratæ Conſtitutioni aliam ſuperaddidit Innocentius æque laudatam, maximeque ſervandæ diſtributivæ juſtitiæ, quam ſine perſonarum acceptione conſtantiſſime excolebat, idoneam. Officia Cameralia, maximæ quidem juriſdictionis, venalia uſque adhuc exponebantur. Hanc venalitatem ſuppreſſit, & ad os occludendum detractoribus, pretium reſtituit, & ſummam ab emptoribus impenſam, quæ decies centena millia ſcutorum Romanorum excedebat, ut conſtat ex alia, quam edidit, piiſſima ejus Conſtitutione.

Omni hinc erepta ſpe ambitioni, & conſanguineorum prædilectioni (a quo propoſito ſe nunquam dimoveri paſſus eſt) juſtitiam undequaque propagavit. Humiles, abjecto loco poſitos, ſed meritis ſibi acceptos, & ſola commendatione virtutis, inſcios & quandoque etiam reluctantes, ad maximos Magiſtratus, & ad Cardinalitiam purpuram evocavit, ut Morigiam, del Verme, Noriſium, Ferrarium. Ut juſtitiam uberius adminiſtraret, diem ſingulis hebdomadis conſtituit, qua cujuſcumque ordinis homines indiſcriminatim audiret.

In pauperes erat effuſiſſimus, eoſque Nepotes ſuos vocitare ſolebat. Munera ipſi oblata, parvi quidem momenti, nam tenuia atque eſculenta tantum recipiebat, omnia Nepotibus ſuis, nempe egenis diſtribuebat. Quare Palatium Lateranenſe pauperibus curandis alendiſque adſcripſit; quæque olim fuit perampla Pontificum habitatio, in hoſpitium redacta eſt, quo pauperes uſque adhuc excipiuntur. Veſtigiis inhærens Sixti V. mendicos per Urbem vagantes & diſperſos, eorumdem animæ ſimul & corporis ſaluti conſulens, præcipue invalidos, in aliud hoſpitium recepit, quod vocant S. Michaelis ad ripam Tyberis, illudque pene a fundamentis extruxit, & in ampliſſimam formam adauxit. Plura alia pauperum favore produxit ampliſſima ædificia. Pueris puellifque victu indigentibus, præcipue vero iis qui parentibus carent, diſcretus locus datus eſt, ubi aluntur, & ad artes imbuuntur humanæ ſocietati neceſſarias; magiſtri etiam non deſunt, ut eos litteras edoceant juxta adoleſcentium modum atque indolem. Puellæ & mulieres lanificio incumbunt, & fidei chriſtianæ rudimenta perdiſcunt.

Tantus erat plebis ac præcipue pauperum in Innocentium XII. amor & benevolentia, ut unum præ cæteris publicæ exiſtimationis monumentum ſilentio non liceat præterire. Redibat idem Pontifex a viſitatione Centumcellarum, ubi pro illius Portu privilegia inſtauravit, aliaque admiranda geſſit ad ampliandum commercium maxime idonea, ut ejuſdem Diploma, quod incipit *in Supremo*, uberius declarat. Populi, ac præſertim pauperum multitudo pene incredibilis bino ab Urbe lapide obvia illi fuit, vocibuſque lætitiæ, atque animo prorſus geſtiente palam inclamavit: *Redit pater noſter & pater pauperum*. Hinc corporis cuſtodes, & ſatellitium arcebant; ſellamque geſtatoriam, qua Pontifex deferebatur, e manibus famulorum auferre pluries conati ſunt, ſubjungebantque, & objurgabant renuentes: *Ad nos attinet deferre patrem noſtrum*. Sic pluſquam Pontificio famulatu, ab iiſdem egenis humeris exceptus eſt, atque in eadem ſella geſtatoria vectus (nec enim ipſe Pontifex multitudini reſtitit) Urbem ingreſſus eſt, maxima claudorum, & mutilorum, debiliumque ſtipante turba, eodemque comitatu Palatium Quirinale aſcendit, non ſine magno humilitatis triumpho.

Nova vero Pontificia dignitas non modo mores priſtinos in Innocentio non immutavit, ſed id prorſus effecit, ut ex novi Principis ſeveritate quiſque ſumeret exemplum ſibi. Frugalis ut ſolebat eſſe in victu, quotidiana ejus menſa ne trium juliorum ſumptum excederet prohibuit. Similique ratione immodicas Palatii Apoſtolici expenſas reformavit. Hinc nedum quas commemoravimus peramplas ædes extruxit, pauperibuſque addixit, ſed majores etiam in commune bonum, & pro juſtitiæ incremento conſtituit, poſteris exemplum præbens, quam magnum ſit vectigal parſimonia. Judicum & litigantium commoditati proſpiciens, eoſdem judices contubernales eſſe, ſimulque convivere juſſit. Coemptu igitur Palatii Ludoviſii veſtigiis, illuſtrius iis ſuperædificavit Palatium, cui Curiæ *Innocentianæ* nomen attribuit. Mons etiam Citatorius dicitur. Huc omnes Cauſidici conveniunt, publiceque jus dicitur. Notarii præterea, aliique juſtitiæ adminiſtri in eodem Palatio excipiuntur. Duas Publicanorum menſas, quas *Dohanas* vocant, pene extruxit a fundamentis; maritimam unam ad ripam Tyberis extra mœnia, magnificis ornatam receptaculis ad merces recipiendas, commodiſque manſionibus pro Miniſtrorum habitatione; alteram vero terreſtrem in foro nuncupato *Piazza di Pietra* inter rudera antiquæ Porticus & Baſilicæ, ut putant eruditi, Antonini Pii Imperatoris. Extant adhuc excelſæ & marmoreæ columnæ, & vetus ædificii corona, quibus novi Telonii frons maxime exornatur. Portum Antii prope Neptunium (locus nativitate Neronis, & Claudii Cæſarum maxime famoſus) inſtauravit, atque arce prævalida munivit. Alterum Centumcellarum Portum inſignibus ditavit privilegiis, vectigalibus remiſſis, donatiſque immunitatibus, & regimen ejuſdem civitatis uni Præſuli Romanæ Curiæ primus adſignavit cum ſuperintendentia civitatis Cornetanæ. In eandem Centumcellenſem urbem ſaluberrimas aquas invexit, & ſplendida in id extruxit emiſſaria. Ampla hæc ædificia cum varios per annos erexerit Innocentius nedum Urbis nitori atque ornatui proſpiciens, ſed etiam commercii dilatationi incumbens, alia ex parte quæ luxuriæ ſpectaculiſque inſerviebant ædificia, penitus disjecit atque evertit. Sic Theatrum Turris novæ, quod *Tordinona* dicitur, prope Pontem S. Angeli, diruit, ac ſolo æquavit.

Grandia hæc agebat Innocentius intra ſepta dominii Eccleſiaſtici pro vitiis extirpandis, pro Eccleſiæ & Pontificiæ ditionis utilitate; ſed majora adhuc præſtitit extra fines Italiæ pro fidei & religionis incremento. Pacem, cujus jam fundamenta jecerat Alexander VIII. cum Rege Galliarum Ludovico XIV. Innocentius abſolvit. Multumque adlaboravit, ut inter ipſos Europæ Principes, diuturno, ac pertinaci inter ſe bello diſſidentes, optata tandem omnium votis pax firmaretur.

Jamque in Conventu Ryſwicenſi poſtmodum inito pro eadem generali ſancienda pace plura ab Hæreticis Orthodoxæ fidei intentata diſcrimina prudens avertit. Tantum enim apud ipſum Chriſtianiſſimum Regem conſilio precibuſque potuit, ut idem invictus Rex evicerit, quod in pactionibus ibi vulgatis expreſſe caveretur, ne Catholici in iis urbibus ac ditionibus, quas infelix temporum conditio Etherodoxis addicebat, ab exercitio eorum religionis abſtraherentur. Sed in iis etiam regionibus acatholicis Principibus reſtituendis, Catholico-Romana fides immota conſiſteret, prout hactenus ſtabili conſuetudine recepta erat.

Parum tamen abfuit, quin Pontificis amor & fœdus amicitiæ cum Leopoldo Cæſare diſcinderetur. Comes Georgius Adamus Martinitius, Cæſaris Romæ Legatus, typis edito monumento an. 1698., propoſitoque per celeberrima Urbis loca edixit, ut qui ab Germanico Imperio fiduciaria tenerent oppida, ea vel apud ipſum Legatum, vel Mediolani apud Comitem Maximilianum Brennerium intra definitum tempus profiterentur, Diplomata ſi nondum accepiſſent relaturi. Negligentibus indicta reſciſſi beneficii pœna. Palam erat digitum ad Romanos Proceres intendi, veluti oppida Cæſari obnoxia alieno titulo retinerent; quamquam unus tantum hac lege nominatim Princeps Auguſtinus Chiſius poſtulatus de Farneſio oppido fuit. Perculit omnium animos quæſtio jam diu penitus obliterata.

Quid vero ad eam intempeſtive renovandam cauſæ fuerit, variarunt ſententiæ. Sed illa præ cæteris increbruit, privatis diſſenſionibus excogitatam. Nam cum Legatus domi ſuæ ſalutari ab Optimatibus cuperet, & hi niſi illic ab ejus dextera incederent ſederentque, illum convenire abnuerent, inſinuaſſe Cæſari dicitur, de fiduciariis oppidis exquirendum eſſe, quorum cum uno aliquo ſingulos potiri certum crederet, neminem eſſe qui ad Legatum domi ſuæ ſalutandum venire, eique ibi principe loco cedere, non foret opus. Adeo reſpublica privato, ac non ſuo plerumque laborat vitio. Indoluit Pontifex Maximus ad rei novitatem, qua invicta Romanæ Sedis in quamlibet Pontificiæ ditionis partem jura percelli videbantur; vocatoque aliquot Patrum conſilio, de ipſorum ſententia Legati acta per Cardinalem Palutium Alterium Camerarium, ut vocant, reſcindi, atque aboleri juſſit, ſimulque deferri majeſtatis reum quicumque ad ea ſe conformaret. Cum Cæſare acceptam ab Legato injuriam expoſtulavit, repetivitque pœnam. Ille, ſe edicti authorem profeſſus, nil aliud ſibi propoſuiſſe dixit ac Germanici Imperii jura ſarta tectaque ubique retinere. Si longius Legatus proceſſiſſet, extra noxam non fore. Cum pateret rem diſceptando productum iri, Innocentius huic, ne ad ſe accederet, interdixit; nec diu, multum licet exoratus, a propoſito declinavit, quoad mirifice exhilaratus, Thracibus ad Tibiſcum amnem ingenti clade perculſis, clariſſimæ victoriæ certior ab ipſo Legato fieri annuit. Quievere deinde animi, veluti ſopito diſſidio, cum ſub hujus anni æſtatem dira iterum procella commoti ſunt. Martinitius enim publico iterum Edicto Chiſium compellavit, ut Cæſari de Farneſio oppido reſponderet, depulſionis pœnam, ſi abnueret, minitatus. Refricatum vulnus, cui cicatrix obducta videbatur, acerbiorem Pontifici Maximo dolorem movit, ſuaſitque ejus prorſus cauſam exſcindendam, ne poſſet unquam recrudeſcere. Itaque Fabritio Paulutio, qui Sarmatica functus Legatione in Italiam rediturus erat, negotium dedit, ut ad Cæſarem digreſſus argumentis evinceret, nihil Pontificiæ ditionis finibus contineri, quod obnoxium Germanico imperio foret; ſimulque excitaret inſitam ejus animo religionem, ut ne amplius tanta publicæ tranquillitatis pernicie turbulentis ingeniis præberet aures. Leopoldus ut indole ac virtute erat pronus ad æquitatem, rem facile tenuit, juſſitque oblivione quidquid geſtum fuerat obrui. Non tamen obtinuit, ut Martinitio interſeptus iterum ad Pontificem aditus recluderetur, implacabili plerumque injuria, quæ majeſtatem læſiſſe viſa eſt. Urſit etiam Pontifex Leopoldum, ut ſine cunctatione Oratorem illum revocaret. Paruit Cæſar Innocentii votis; atque in Martinitii locum Comitem de Lamberg ſuffecit. Qui, ut a Cæſare in mandatis habuerat, omni officiorum genere Pontificem coluit, & ab illis vocibus abſtinuit, quibus ejus anteceſſor Romanam Sedem offenderat.

Non minori ſollicitudine, atque animi magnificentia Principibus Chriſtianis bello Turcico implicatis ſubſidio fuit. Retulerat in Hungaria an. *1691.* invictus belli moderator Princeps de Baden inſignem de barbaris victoriam. Supra viginti millia hoſtium cæſa ſunt prope oppidum, quod vocant *Salanchemet*. Spolia inſuper ditiſſima, atque omnia tormenta bellica Cæſareo triumpho adjecta ſunt. Anno *1692.* Varadinum expugnatum, atque anno ſequenti *1693.* plura oppida in Hungaria ſuperiori, belli impetu capta, Reipublicæ Chriſtianæ compendia in dies majora pollicebantur.

Incerto tamen marte dimicatum fuit a Venetis ſub Duce Dominico Mocenico, tribuſque annis ancipiti prælio actum fuit in Dalmatia ſub altero egregio viro Franciſco Mauroceno, qui eodem tempore princeps erat Reipublicæ, & ſupremus belli imperator, quique magno ſuorum dolore obiit hoc anno *1694.* Huic Antonius Zenus ſuffectus fuerat, qui poſtquam pluries claſſem barbarorum munitiſſimam ad pugnam inutiliter laceſſiſſet, eamque ad portum Naupacti relegaſſet, Chium inſulam in mari Ægeo florentiſſimam ſubita incurſione cepit. Plura etiam Peloponneſi oppida Veneto adjecit imperio.

Infelix tamen Cæſareo exercitui ſequens annus obortus eſt. Multitudo barbarorum pene incredibilis maximam Hungariæ ſuperioris partem invaſerat. Novus ipſe Turcarum Imperator Muſtafa II. filius Mehemeti IV. Taurunum advenerat, ut ingenti exercitui præeſſet, ſuiſque animos adderet, eoſque ad prælium incitaret. Lippam in Tranſylvania hoſtili incurſione oppugnavit, omnemque belli apparatum, & commeatum noſtris ademit. Triſtior tamen fuit prope Lippam pugna, in loco qui *Lagos* dicitur. Ibi Fridericus Veteranius ſex millia equitum, & vix quatuor millia peditum habebat. Hoſtium multitudo fere triplex Veteranium deprehenderat, citatiſque equis illum circumdederat. Agmine inæquali atrox certamen initum eſt. Supra decem millia hoſtium cæſa ſunt, cum vix mille & quingenti e noſtris perierint, diuque in manibus Cæſareorum victoria fuit; ſed numero barbarorum ferme obruti, multitudini paruerunt. Veteranius pluribus confoſſus vulneribus, iiſque lethalibus, atque ex equo disjectus, omnem vincendi ſpem noſtris eripuit. Alterum tamen equum ipſe conſcendit, ſuiſque virtute & præſentia opitulabatur; ſed novo accepto vulnere ſtatim occubuit, cruentam hoſtibus relinquens victoriam. Ipſe capite obtruncatus fuit, idemque caput pro ſpoliis opimis ad Turcarum Imperatorem allatum fuit. Sic, uti vixerat, præclare periit Fridericus Veteranius Urbinas, terror barbarorum, Cæſareique exercitus decus, & ornamentum. Ingruentem tamen hoſtium ſuperbiam repreſſit Saxonum Dux, & Elector, belliqne ſupremus moderator, qui pleniore exercitu in eos ferebatur, & ad pugnam provocabat; ſed omnem novi certaminis occaſionem declinavit Turcarum Imperator, relataque lætus victoria Bizantium rediit ſpecie triumphantis.

Eadem animi conſtantia apparuit Chriſtianus exercitus an. *1696.* ſub eodem Saxonum Duce. Ancipiti tamen marte pugnatum fuit. Themeſvaria a noſtris obſidione cincta eſt; non tamen ut ea potiri hoc tempore ſperandum eſſet (munitiſſima enim erat, validoque præſidio tenebatur; quinimmo brevi obſidione ſoluta eſt) ſed ut hoſtis abduceretur in caſum univerſæ dimicationis. Varia etiam noſtrorum oppida inutili experimento barbari aggreſſi ſunt, propitiam quærens quiſque ſibi occaſionem pugnandi. Menſe tandem Auguſti atrox initum eſt certamen non procul a Themeſvaria, idemque uſque ad noctem protractum, per tenebras intermiſſum eſt, dum pro Chriſtiano exercitu victoria inclinabat.

Sed ancipitem belli fortunam erexit an. *1697.* Princeps Eugenius a Sabaudia, qui in ipſo ſupremi ſui regiminis initio hoſtes immaniſſimos & clade & terrore vexavit. Non procul a Petro Varadino aciem ipſe inſtruxerat. Trans Tibiſci flumen hoſtes in caſtris erant prope oppidum, quod *Zenta* dicitur. Ut Cæſareos deprehenderet, maxima pars barbarici exercitus flumen trajecerat. Nec iter a noſtris interceptum fuit, nec ullum transfretationi impedimentum eſt additum. Ut vero dimidia pars & ultra hoſtilis agminis flumen tranaverat, Princeps Eugenius rebus apte diſpoſitis aggreſſores aggreditur. Tanta illorum clades facta eſt, ut Turcarum ſupra triginta millia cæſa fuerint, cum vix mille e noſtris perierint. Fremebat, & dolens ſuorum cædem intuebatur ex oppoſita fluminis parte quod reliquum erat hoſtilis exercitus. Manubiæ, calones, atque omnia inſtrumenta belli capta ſunt. Hæc inſignis victoria die 2. Septembris ex hoſtibus relata, iiſque in fugam actis, metu liberavit Hungariam, & Tranſilvaniam a rebellium excurſionibus in tuto poſuit.

Interea Innocentius iſtis Reipublicæ Chriſtianæ curis agitabatur, atque ærarii Pontificii, ut Principibus fœderatis auxilio eſſet, theſauros exhauriebat. Hoc anno tamen mortem ingemuit Joannis III. Poloniæ Regis Chriſtiano nomini fœderati, Turcarumque domitoris. Dies erat electioni novi Regis decreta. Friderico Auguſto Miſnienſi Octoviro, vix dum Joannis Regis tentari lethaliter valetudo cœperat, atque ætate ingraveſcere, principe donari ab Sarmatis loco, in mentem venerat. Obſtabat Lutheri ſequenti ſectam diſſimilitudo Religionis. Eo enim ſacratis harum gentium legibus, qui Catholica veritate non ſit initiatus, interdicitur. Verum ad hanc amplexandam ſe propendere, luce divina inſtinctum, non obſcuris indiciis duos ante annos, dum Venetus animi gratia diverſaretur, patefecerat; idque Romæ compertum. Prima tantæ rei ſemina jecit apud Comitem Prebendouskium Culmiæ Præfectum affinem ſuum Comes Flemingus, Octoviro apprime carus, ejuſque inter majores duces militiæ adſcriptus. Ille, ut erat ſagaciſſimo ingenio, re caute diſſipata tentaverat plurium animos, nec abhorrentes repererat; ſubolueratque jam tum Reipublicæ curioſis, maximum Germaniæ Regulum ad Sarmaticum ſolium aſpirare; nemo tamen Miſnienſis utpote religione diverſi conſilium cogitando aſſequebatur. In id autem ille conſulto ſeſe oſtentaverat bellicoſæ genti, Hungarico clarus bello, quod proximis duobus annis adminiſtraverat, antea quoque arma ſecutus in Belgio, & apud Rhenum. Mortuo Joanne eo cupidius ad rem adjecerat mentem, quod intelligeret disjectas inter candidatos, atque in diverſa trahi procerum voluntates. Exaſperatis enim contentione animis placet quidquid, & ſi nihil ſe juvat, æmulo nocet. Quamobrem fertur, ab exercitu dudum redeuntem remotis arbitris nudaſſe Cæſari, quid ſecum jam diu volutaret, ac ſuaſiſſe, ut quandoquidem obnitentibus Gallis, ipſius affinem Jacobum Principem ſpes deficeret in paternam ſedem evectum iri, ſtudia clientelaſque ſuas in virum verteret, qui, ſi non aliud, Germanus, & experto in

barba-

Digitized by Google

barbaros odio, amore in ipſum Cæſarem eſſet. Certum illud: principio anni 1697. Romam legaſſe Baronem Roſam ex intimis amicis, majoribuſque armorum præfectis; nec ambigitur Innocentio Pontifici renuntiatum miſiſſe, ſe Catholicam veritatem diligentem, ei pridem nomen dediſſe; nondum quidem in aperto, quippe hactenus civium tranquillitati conſulendum fuiſſe, cui maximæ rerum mutationes diſcrimen afferunt. Non diu tamen fore, quin hac inſignis teſſera in publicum prodeat, veræque Religionis ſe ſigna ſequutum glorietur. Accepta ſimul arcani fide, Innocentium Pontificem latere noluiſſe, viam ſibi ad Sarmaticam Regiam clam, nec irrita ſpe ſternere. Illum proinde orare, atque obteſtari, ne iter filio non amplius degeneri, eo contendenti, obſepiat, quin ipſi potius expediat, utpote acerbo Turcarum hoſti, plurimoſque exemplo ſuo Romanis ſacris conciliaturo. Hinc Aulæ diligentius abdita perſcrutantibus opinio fuit, mandatum occultiſſimis literis Joanni Antonio Daviæ, Pontificio ad Sarmatas legato, ne Octoviro, ſi Catholica tranſgreſſum in caſtra percepiſſet, inter candidatos recepto, aditum ad regnum interſepiret, in eoque ut in cæteris parem Pontificis Maximi voluntatem nullo diſcrimine oſtenderet. Cum ita ab exteris Octovir ſe communiiſſet, quæ ad Polonos obtinendos præcipua erant, comparat arma, & pecuniam. Non enim ſine maxima argenti vi eos vinci poſſe; nec ſine tumultu, cui compeſcendo militibus foret opus, rem confici. Igitur alia cauſatus, armatorum decem millia conſcribi, & ad Poloniæ admoveri fines juſſit. Pecuniam conflavit, partim mutuatus, partim acceptis a Brunſvicenſi Domo centum quinquagies Hungaricorum aureorum millibus, quorum pretio in illam traduxit quicquid in Lavemburgi hæreditatem ſibi eſſe juris arbitrabatur. Idus jam venerant Maiæ, ad quas indicta creando Regi Comitia fuerant. Equitum ad centum millia coiſſe, fama tulit, inſigne potentiæ ſpecimen, ſi Sarmatæ ut viribus, ita & conſociatis animis valerent. Nam poſtquam Regem eligendum viritim, ut ajunt, decretum eſt, quiſque nobilium indigenarum ſua ſigna ſequutus tentorium locat apud Tribules ſuos in circumjacentibus Varſaviæ campis, qui inter quatuor ac triginta, quot Regnum habet, Tribus (Palatinatus nuncupant) ſtativis habendis dividuntur. Mille ab oppido paſſus area humili aggere ſecernitur (Colum appellant) quam quotidie comitialibus diebus Senatus occupat. Huic prima cura, ſacras obire cæremonias, legationes audire, diſcutere Candidatorum nomina, oblatas conditiones expendere. Interea privatim unaquælibet Tribus Legatos deligit, qui ejus nomine cooptando Regi ſuffragium ferant, niſi ſatius habeant, ab Senatus Principe, per turmas diſcurrente, ſingillatim interrogari; ſimul omnes Comitiorum moderatorem decernunt. In hoc mandando magiſtratu luculenter patuit Contacienſem factionem ceteras longe ſuperare (1). Illum quippe ejus fautori Comiti Bieliuskio frequentiora ſuffragia detulerunt, non prius tamen quam Comitiorum tempus, quod lege duobus quadrageniſque diebus definitur, ad trigeſimum proceſſiſſet. Nam conſulto qui Gallis favebant, rem diſtulerant, diribendam ſibi pecuniam præſtolati, quam Apolloniacenſis mox affuturam pro certo affirmabat. Non enim in hujuſmodi negotio Sarmatæ promiſſis fidunt. Quæ fuerit tardandæ cauſſa, incertum. Non ſiquidem inopia, aut negligentia, quarum utraque Ludovico Rege uſque adhuc ab Gallis abfuerat. Creditum & ipſos, ut dare anteverterent, parum Sarmatis fidem habuiſſe. Hinc ſpes Contiacenſi extenuari, mox labi cœpit. Hoc rerum ſtatu, cum jam maturum putaſſet, Flemingus ad Comitia venit. Statim divulgare aggreditur, Miſnienſem Octovirum ejuratis Lutheri placitis ad Catholicorum ſententiam ſe ſe adſcripſiſſe, regnique candidatum finitimæ Sarmatarum genti ſe proponere. In eum illico non pauci a Prebendouskio Colmiæ præfecto clam ſolicitati conſenſere. Auxit non ita multo poſt agmen ſuis clientelis Regina Ludovica Maria Caſimira, quæ deſperata adverſus Apolloniacenſem victoria, horrebat ab æmulo adductum Regem. Quamobrem cum conveniſſet, ut ab Octoviro tantum ſibi rediret pecuniæ, quantum ipſa in Clientes diſperſerat, in ejus partes ingenti ope conceſſit, ſæpius deinde conqueſta, quod ita ſibi de Rege meritæ promiſſi argenti fides non ſolveretur. Ejus exemplum, quo nihil potentius ad flectendos animos, ubi adhuc ancipites, imitati Comes Stanislaus Jablonouskius Poloni exercitus ductor, quique ab eo ſecundus, Felix Potoskius Cracoviæ prætor, Joſeph itidem Sluska eodem inſtructus munere apud Lithuanos, & Vilnæ præſes, Stanislaus Dabskius Uladislaviæ Antiſtes ad Octovirum tranſierunt. Aliquot Auſtriacæ Domui benevolentia aut beneficiis obſtrictos adjecit Lambergus Paſſaviæ Epiſcopus Cæſaris Legatus. Plures ei demum conciliavit, & Contiacenſi eripuit præſens Miſnienſis pecunia, ambiguæ Gallorum prælata. Legitimum Comitiorum tempus in exitu erat, jamque ſæpius magnis contentionibus certatum in Senatu fuerat, cujus eligendi author ipſe fieret, & a Senatus Principe Comitiis proponeretur. Quamquam enim ſeceſſionibus vehementer debilitata Gallici Principis factio, ſuffragiis in Competitorem obniti haud amplius poſſet, jure obſiſtebat, inclamabatque nomen non accipiendum profitentis publice ab Romana diſſidentem religionem, cui lege interdictum foret Sarmatico diademate. Diſpergi quidem per vulgus hominum, poſtridie Kal. Jun. dum anniverſario ſolemni feſto divinæ Triadis Myſterium recoleretur, priſtino errore abjudicato, illum, Catholica ſe profiteri dogmata apud Arrabonis Antiſtitem cognatum ſuum, jurejurando affirmaſſe. Non alium tamen tantæ rei authorem proferri ac Flemingum hominem Calvinianum, cui non facile acquieſcendum eſſe, cum præſertim nullum Octovir mutatæ Religionis ſpecimen dederit. Poſtremus advertabat Comitiorum dies V. Kal. Quintiles, patebatque in ſumma, ut fit, animorum diſſenſione nihil ordine riteque geſtum iri. Itaque Cardinalis Radzieiouskius adverſam factionem prævertendam ratus, præoccupandoſque re utcumque geſta Civium animos (quod ſæpe ſaluti fuit) cum pridie poſt meridianum tempus jam prope altercationibus traductum foret, facta ſibi a Comitiorum moderatore, ut moris eſt, promulgandi Regis poteſtate, Franciſcum Ludovicum Borbonium Regem dixit, dictoque plauſerunt quotquot in ea erant ſententia, aſtabantque pone Senatum Legati, quibus ille ſecum adductis, confeſtim Varſaviam rediit, iis pariter comitatus, qui ex inſtructa in Comitiorum conſpectu acie, ei de Gallico Principe aſſentiebantur. Nec mora, diſcurſum ad oppidi præcipuum Templum D. Joanni ſacrum, actæque Deo maximo grates. Ad inopinatum eventum exarſerat pars Senatorum, Legatorumque major, diſſenſeratque ingenti ſtrepitu. Dein primores conferre capita, & quo remedio publica ſalus tutanda foret, conſulere. Placuit conſilium Uladiſlaviæ Epiſcopi, qui primus poſt Gneſnenſem in Senatu ſententiam rogabatur. Is quod evenerat, jam ante conſpicatus animo, quo pacto rem explicandam ſibi propoſuerat in medium attulit, ſic ad dicendum exorſus: Maximum Sarmaticæ libertati ab Cardinale Radzieiouskio vulnus dudum illatum, violatam Comitiorum majeſtatem, ſacratas Regni leges audacter peſſundatas, nemo noſtrum non videt, non queritur, non deteſtatur. Quapropter otioſi hominis, & Reipublicæ injuriam inutili queſtu lamentantis potius quam ulciſcentis eſſet, illam argumentis in apertum educere, horridaque ejus ſpecie ad inflammandos animos uti. Leviora mala verbis leniuntur; acerba ſilent, ac remedia meditantur; quorum illud præſentiſſimum, ſi malum ipſum ad ſalutem flectas. Quod nobis utique in promptu eſt. Provincialium Legatorum pars longe minor Regem ſibi aſcivit, nequaquam tot adverſantium vocibus conterrita. Cur idem majori parti non liceat? Potuit illa confracto jure tantum audere facinus. Et nos, eo ſervato, principem mandare locum non poterimus? cum præſertim ſi armorum præſidium legibus quærendum fuerit, ſupremi Poloni exercitus duces, ac Lithuani alter, præcipuique magiſtratus in eadem nobiſcum & cauſa & ſententia ſint. At plures e Comitio diſceſſerunt? Abeſt Archiepiſcopus Gneſnenſis Senatus Princeps, qui de Republica referat? Suffragiorum moderator reique gerendæ author ſe ſubripuit? Sanandum ne novo vulnere vulnus eſt? Primum dico: ſua ſponte leges, ubi ſemel vi agi cœptum, diſſolvi; nec ipſarum obſequio, dum ab aliis non audiuntur, deſerendam Civium ſalutem. Deinde nihil a nobis adverſus legem tentandum eſſe, quæ jubet, Senatus Principis, cum is Conventui non adeſt, munere defungi, quicumque ei dignitate in Conventu ſit proximus; nec ſi aliqui volentes recedant, infringi Comitia. In moderatorem vero confeſtim cooptari poſſe, qui ſuperiori Concilio moderatus fuit. Rem denique a majorum inſtitutis abhorrentem, atque exemplo deſtitutam confectum iri nemo arbitretur. Centum ſiquidem viginti duos ante annos Henrico Valeſio Rege noſtro poſt Caroli fratris mortem in Galliam reduce, indictis tum quoque viritim Comitiis, in duaſque diſciſſo partes equeſtri Ordine, Jacobus Uchauskius Gneſnæ Præſul, primumque in Senatu obtinens locum, nonnul-

(1) Galliæ Rex Contiaci Principem Poloniæ Regem creare annitebatur.

lorum aſſenſu Maximilianum Cæſarem; Uladiſlaviæ Antiſtites, cujus nunc me ſucceſſorem videtis, reliquorum plauſu Stephanum Bathorium, Tranſilvaniæ Principem pronuntiarunt Sarmatiæ Regem: iſque Cracoviam portas aperientem ingreſſus, ac ſolemni pompa inauguratus, æmulo excluſo, regnavit. Cum igitur idem Reſpublica a nobis poſtulet, idem ſuadeat jus faſque, & mos majorum, ite in ſuffragium ſuperis bene juvantibus, & cujus ego cooptandi Regis author ero, vos illum Regem eſſe jubete. Poſtremæ voces magnis acclamationibus exceptæ ſunt, in ejuſque ſententiam diſceſſum. Patebat, in Octovirum Miſnienſem quidquid Legatorum in campo manſerat, conventurum. Verum cum ſol decederet, diei tempus ad rem pro dignitate gerendam non ſuffecturum, viſum eſt. In craſtinum dilata, poſtridie mane cum Senatores in Comitio jam ſederent, aſtarentque pone ſubſellia Legati, circumjectaque foret Equitum acies; promulgandæ rogationi quidpiam injectum moræ, paucis, an vera, & ex animo Octovir de religione ſentiret, adhuc ſolicitis. Illum in Romanæ leges Eccleſiæ conceptis verbis juraſſe, falſis exutum opinionibus, Arrabonis Antiſtes publico documento conſignaverat, quod ejus manu ſubſcriptum Flemingus expendendum attulerat Pontificis maximi Legato, rogaveratque, ut (quod a Cæſaris Oratore jam geſtum fuerat) Arrabonenſis diplomati fidem & ipſe adderet teſtimonio ſuo, ſecumque retineret inſigne certiſſimumque tantæ rei monumentum, poſteritati commendandum. Quocirca Legatus verum illud germanumque compertum in Tabulario aſſervari pervulgarique juſſerat. Id quamquam per hominum ora pervagatum, non tamen apud omnes falſi ſuſpicionem dimoverat, adverſæ factionis ſtudio. Viſum proinde, Legatum ipſum quid in tanti momenti re certi foret, percunctatum mittere. Hic, ut ſe ſubtraheret contentionibus, quorum jacta jam ſemina, quibuſque ſe nulla ex parte immiſcere vellet, multo mane Vlaſdovam quarto a Varſavia lapide ad Abbatem quendam Ciſtercienſis Ordinis caſu ibi diverſantem ſe contulerat, cum eo diem in apricis ad Villulam hortis traducturus, remiſeratque rhedam cum Canonico Varmienſi Ludovico Fantonio, qui aulæ officiis moderabatur. Is advenientibus e Comitio forte fit obviam, rogatuſque de Legato, quo illum duxiſſet, edocuit; ibi ne amplius maneret, an longius proceſſiſſet, ſe latere. Eo ſtatim citatis equis progreſſi deambulantem reperiunt, audiuntque, publice patere quicquid in hujuſmodi negotio veritati obſequutus peregiſſet, & nihil non ordine, non rite geſtum. Satis id fuit ad conciliandos Octoviro dubios animos. Itaque omnium, qui aderant in Comitio, Legatorum voce Rex conclamatur, plauſumque ſtatim reddidit directa coram Equitum acies. Inde ſimul Varſaviam profecti, aditoque ipſi pariter templo, quod illic D. Joanni ſacrum eſt, Deum O. M. de creato a ſe Rege, peractaque Comitiis venerati ſunt. Nec mora Flemingus eo vocatus Octoviri fidem jurejurando obſtrinxit, quicquid ejus nomine pepigerat, ſervatum iri. Præcipua fuere capita, Catholicam Religionem ſartam tectam per omnes Sarmatici Imperii Provincias habiturum; Reipublicæ munera non gratiæ, non familiaritati, non pretio daturum; quingenta Hungaricorum aureorum millia militibus in emerita ſtipendia erogaturum; ſex Saxonum millibus ære ſuo conductis Sarmatarum exercitum ad recuperandum Camenecum aucturum. Hæc præſente ſacroſancto divini Servantis Corpore, quod in Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Myſterio adorandum publice exhibitum fuerat, a Calvinianæ Sectæ viro veluti Religionis ludibrio geſta, ſermonem præbuerunt. Sed habuere perturbatæ Reipublicæ, quæ omnium occupaverat animos, excuſationem: Sub noctem Varſaviam regreſſum Pontificis Maximi Legatum Apollonacenſis convenit, querelaſque interpoſuit, quod non expectato de mutata ab Octoviro circa res divinas ſententia Romano judicio, ſuum protuliſſet, unde Sarmatia in civiles diſcordias maximaſque calamitates adducenda foret. Ille perpenſo probatoque Arrabonis Epiſcopi documento certus, Miſnienſem ab erroris caligine in veri lucem tranſgreſſum, ac ſimul conſcius, quid mandatum ſibi Roma fuiſſet, modeſte retulit, nihil ab ſe factum, quod non eſſet Pontifici Maximo probaturus. Nec ita multo poſt Varſavia diſcedens, ac longius pervagatus, extra turbarum culpam aleamque ſe poſuit. Eæ quidem ingentes invaluerunt. Principio exhorteſcentibus, ut fit, ad imminentium ærumnarum conſpectum animis, a Barone Overbekio Brandeburgenſi Legato tentata concordia eſt, pluresque ex utraque parte in colloquium venerunt. At Contiacenſis fautoribus, ut viciſſim reſcinderetur quicquid hactenus peractum fuerat, poſtulantibus, repulſam dederunt, qui longe numero, & authoritate validiores ab Octoviro ſtabant, ad eumque poſt dimiſſum Cœtum ingenti pompa Legatos cum delatæ regiæ dignitatis diplomate oratum miſerunt, ut venire ad tantum munus publice ineundum non cunctaretur. Ille audito Comitiorum exitu Termovitium ad Poloniæ fines jam proceſſerat, ibique Legatos excepit, quorum princeps Voliniæ Palatinus Jablonouski ſupremi copiarum Præfecti filius in hanc prope ſententiam loquutus, dixit: Rempublicam inclytæ armorum gloria ſuæ Genti pari decore Caput dare cupientem, ipſi regium nomen atque authoritatem detuliſſe, quem ſciret viridi adhuc ætate, rebus in bello fortiter geſtis, illuſtria Majorum facinora æmulatum, ſplendidiora promittere, quibus eſſet ſui famam, novorum Civium felicitatem, Imperii fines amplificaturus. Eoque lubentius, veluti redderet beneficii vicem detuliſſe, quod regale diadema, ut apud populares ſuos fama erat, tertio Otthoni, e regnatrice Miſnienſium Familia Cæſari, acceptum referret. Frueretur igitur dono Majorum ſuorum meritis conciliato, ſuis virtutibus parto, ac lætis auſpiciis in Regiam aſcenderet non ſibi recluſam ſanguinis jure, ſed populorum voluntate; ſimulque memor, fortunæ munera grato animo non indigere; virtutis maxime; hæc data ſcilicet conſilio, illa caſu. Rempublicam ſtudio eodem, quo in ejus ſinum confugiſſet, complecteretur; afflictam erigeret, labantem ſuſtineret. Legatis Flemingus reſpondere juſſus, Octovirum dixit Sarmatici Imperii principe donari loco, ſeu regiam dignitatem, ſeu clariſſimam gentem, a qua deferatur, ob oculos habeat, adeo ſibi glorioſum reputare, ut nihil huic decori anteponat. Cupere illud virtutibus meruiſſe, quas de ſe prædicent: ſin minus, cum modo exploratum habeat, quibus comparatum velint, daturum operam ne ſe deficiant. Irent, Senatui renuntiarent, ſe libenter tantum munus accipere, non ut otioſe utatur, ſed ut ejus conſilia ſequutus, ac ſtrenue rem gerendo, ſe bellicoſæ Nationi non imparem Ducem præbeat, ratus ad famam nominis pertinere tantum de ſe factum judicium; ſed nihil magis, quam commotam expectationem facinorum, gloria ſuſtinuiſſe. Dein convivio magnificiſque donis exceptos non prius dimiſit, quam pactas a Flemingo conditiones jurejurando poſtridie iterum roboraſſet, ac præſens factæ catholico ritu rei ſacræ divinoque Sacrificio, ſui in veram traducti religionem animi documentum attuliſſet. Diſſipatis inde non difficili opera motibus, quos Contiacenſis Principis fautores excitaverant, ab omnibus Fridericus ut legitimus Poloniæ Rex agnitus habituſque fuit. Qui quidem fidei Catholicæ profeſſionem, quam publice ediderat, antequam regni habenas ſuſciperet, in manibus Innocentii, Chriſti in terris Vicarii iterare non deſtitit ſequenti Epiſtola, quam Cardinalis Barberinus Polonici Regni Protector Romano detulit Pontifici.

BEATISSIME PATER.

„ Prævia humiliſſima, filialique reverentia, felicita-
„ tis ac ſoſpitatis incrementum. Jam pridem intellexit
„ Sanctitas veſtra converſionis meæ mirabile opus, quod
„ a pluribus annis mente conceperam, divina adſpiran-
„ te gratia, eo tandem deductum fuiſſe, ut Catholi-
„ cam fidem in manibus cariſſimi, ac Sereniſſimæ Do-
„ mui meæ cognati Chriſtiani Auguſti Epiſcopi Iava-
„ renſis, ante aliquod tempus profeſſus fuerim. Hanc
„ declarationem, utpote de uno peccatore pœnitentiam
„ agente, gaudium attuliſſe non dubito Angelis Domi-
„ ni, ideoque veſtræ Sanctitati, cui pro ſua in me pa-
„ terna benignitate, gratum quoque erit intelligere
„ eandem orthodoxam fidem publice me conteſtatum
„ fuiſſe poſtmodum Uratiſlaviæ in Sileſia; præterea que
„ ſancti Evangelii ſententiæ innixum dubitare non poſ-
„ ſe, eo quod veritatem Catholicam coram hominibus
„ confeſſurum me quoque eſſe coram Patre eodem, &
„ unigenito Dei filio, ejuſque in terris Vicario, qui
„ teſtimonium hoc veritati, prout enixiſſime flagito,
„ perhibere non dedignabitur. Annuat itaque Sanctitas
„ veſtra, ut ea, quæ prius de converſione mea in aure
„ audierat, prædicentur in poſterum ſuper tecta ad ſo-
„ lamen inclyti Regni Poloniæ, cujus coronæ nuper
„ mihi ab ejuſdem Reipublicæ ordinibus oblatæ, &
„ nunc intra breve tempus per ſolemnem Coronationis
„ actum capiti meo imponendæ, id ante ſubmittere
„ nolo, quam prius a veſtra Sanctitate præventus in
„ benedictionibus dulcedinis, nemo ſit, qui deinceps
„ ambigat, filium me eſſe obſequentiſſimum ſanctæ Se-
„ dis Apoſtolicæ. Quam ſinceram veritatem, ubi pri-
„ mum fieri potuerit, ubi & meum in thronum aſcen-
„ dam, ſolemni pro more ablegatione, quam citiſſime
„ conteſtabor S. V. quod utrumque quidem etiam a
„ me innotuiſſet, niſi moram prægraviſſimæ cauſſæ in-
„ jeciſſent. Ad pedes demum S. V. devolutus me &

„ tes

„ res meas inſtantiſſime commendo, & permaneo San-
„ ctitatis veſtræ

Lobzoxii prope Cracoviam an. Chriſti 1697.

Obſequentiſſimus filius
Auguſtus electus Rex Poloniæ.

Libens atque animo prorſus geſtiente nuncium tam mirificæ publicæque demum converſionis excepit Innocentius XII. reſcribenſque Auguſto Regi præconceptam plane lætitiam patefecit. Eum vero hortari atque urgere non deſtitit, ut majore in dies conſtantia catholico ſe præberet nomini præſidium decuſque. Anno 1698. cum Cardinalis Radzieuskius fruſtra ſemel iterumque pertentaſſet Contiaci Principem, ut in Sarmatiam rediret ſuam ſecumque conſpirantium fidem experturus, ne inanem ſequendo ſpem latius dilataret patriæ vulnus, reconciliare ſibi Regem in animum induxerat; clam idcirco obteſtatus Pontificem, ut pacificatoris munere, quod Sacrorum Principe dignum foret, defungi vellet. Gnarus Innocentius, turbarum pertæſum Regem concordiæ libenter adhæſurum, nec difficilem honeſtis pangendis conditionibus fore; Fabritium Archiepiſcopum Paulutium ex Agrippinenſi Legatione in Sarmatiam traductum, huc ſedulam dare operam juſſit. Nec diu fuit, quin is agendi lenitate, placidoque ingenio finem acerrimis contentionibus impoſuerit.

Lucheſinius t. cit. ad ann. 1698.

Maximo interim gaudio Chriſtiana Reſpublica perfuſa eſt ob pacem initam in Conventu Ryſwicenſi in Batavia inter Catholicos Principes tot ab hinc annis pertinaci inter ſe bello diſſidentes. Anno deinde 1698. altera ſubſecuta eſt pax, quæ *de Carlowitz* in Hungaria dicta eſt, quia prope hunc locum, ſed in campis, & ſub tentoriis eſt inita. Die tamen 26. Januarii 1699. eſt evulgata, atque ad concordiam revocata ſunt pervicacia bella, quæ contra Turcarum imperia fovebat Leopoldus Cæſar, Moſchorum fœderatus imperio, item & Poloniæ Regi, & Venetorum Reipublicæ. Lætitia efferebatur Innocentius propter Chriſtiani nominis propagationem, pacemque Europæ reſtitutam. Eodem tempore ingens reverentiæ monumentum erga Romanam Sedem exhibuit Dominus de la Mothe Fenelon Archiepiſcopus Cameracenſis. Accuſatus fuerat is, convictuſque editis ſcriptis, ab illuſtri Boſſuetio præſertim, de erroribus quibuſdam Molinoſii & Quietiſtarum ab eo renovatis in opere quod inſcripſerat: *Maximes des Saints*. Poſt diligentiſſimam biennio & ultra aſſertorum a Cameracenſi Antiſtite excuſſionem, pluribuſque inſtitutis Theologorum congreſſibus, quibus ipſe Pontifex Innocentius præerat, tandem ejuſdem ſententia liber ille proſcriptus fuit. Fenelonius Pontificis acquieſcens judicio damnavit etiam ipſe propria ſcripta, palamque revocavit; nam an. 1699. in Templo majore Cameracenſi publice ex ſuggeſtu gregem ſibi concreditum edocuit, admonuitque, ut vulgatum ab ſe opus non aliter quam juxta Apoſtolicæ Sedis correctionem emendationemque reciperent. Maximis ob id Antiſtitem Cameracenſem cumulavit laudibus Innocentius, litteraſque ad illum dedit in forma Brevis amorem redolentes, & Pontificiam exiſtimationem.

Cum graviſſimæ quæſtiones agerentur, quiſnam Carolo Hiſpaniarum Regi ſine liberis jam jam decedenti ſuccederet, ne regnum divideretur; an ſcilicet Archidux Carolus, in quem primo propendebat regis animus, an Delphini filius Andegavenſium Dux; conſultum ab iis fuerat, qui Archiducis fortunas perurgebant, decretumque Germanicis præſidiis quidquid in Italia Hiſpanienſis ditionis eſſet, inſideri; petitum quoque diploma a Pontifice Maximo, quo Neapolis Siciliæque Regna, Romanæ Sedis fiduciaria, in Archiducem eodem jure poſt Caroli mortem traducerentur. Id ut conſilium eluderet Ludovicus Galliarum Rex, clam egit cum Innocentio, contenditque, ne injuriam, quæ ſibi inurenda curaretur, authoritata ſua graviorem faceret. Palam ſimul Carolo Regi denunciavit, Italiam Germanis copiis prohiberet, ni ſe iterum bello involvi cuperet. Pontifex Maximus averſatus, negando aut aſſentiendo in alterutram partem deſcendere, ſagaciter ſe ſubduxit, dato Diploma petentibus reſponſo: ſe, niſi Romanorum Patrum conſulto Senatu, de re tanti momenti quidquam deliberandum, haud æquum ducere; nec male Auſtriacæ Hiſpanæ ſtirpi, præoccupato rerum eventu, ominatum velle. Quum plura ab utraque parte inde Carolo Regi proponerentur, inciperetque illius animus in Andegavenſem Ducem inclinare; at nihiloſecius quam in ſententiam abiret, hæreret; quæſita eſt machina, qua penitus impelleretur. Pontifex Maximus conſulendus proponitur, quid e re publica in hoc maximi momenti negotio cenſeret eſſe. Religioſiſſimo Regi conſilium placuit, datiſque ad Innocentium litteris, atque obteſtatus arcani fidem, quid ab ſe Procerum voce, Civium deſiderio poſtularetur, ei palam fecit. Id ne jus faſque ſinerent, in obſcuro ſibi eſſe. Explicaret proinde legum peritia dubiam impeditamque cauſam; dirigeret ſagacitate fluctuantis animum; Summi Sacerdotii authoritate monſtraret viam, quæ ſibi pro communi ſalute ineunda foret. Innocentius re per interiores Aulæ miniſtros expenſa, Regi ex horum ſententia renuntiavit: patriam primas in hominum mentibus vindicare ſibi partes, ſecundas propinquos. Hac lege unicuique vivendum; at quanto magis principi, cujus unica agendi regula, commune bonum? Satis id Carolo fuit, ut ſuam ad frequentiſſimorum Procerum Civiumque voluntatem adjiceret. Juſſo proinde Antonio Ubilla, qui a publicis Epiſtolis ei erat, teſtamentum conſcribere, quo Dux Andegavenſium Philippus hæres inſtitueretur, tabulas poſtridie Kal. Octobris legitimis cæremoniis, adhibitoque Cardinalium Portocarreri, ac Borgiæ, Ducum Medinæ Sidoniæ, Infantadi, ac Setiæ Aragonenſis Pimentelli, Beneventi Legionenſis Comitis, & Emmanuelis Arias teſtimonio, ſua manu ſubſcriptas obſignavit.

Hæc anno 1700. contigere, quo adveniente Innocentius ſæculare Jubilæum indixerat. Solet urbs Roma eximia liberalitate, atque immani expenſa turmas peregrinorum undequaque affluentes excipere, & gratis alere. Majori ſumptu paraverat Innocentius unde victum miniſtrare, & eleemoſynis juvare poſſet egenos Romam adventantes, ſed morbo correptus, apertis Eccleſiæ theſauris, Portam tamen Sanctam Baſilicæ Vaticanæ per ſe ipſum reſerare non potuit, vita cum morte commutata IV. Kalendas Octobris ann. 1700. cum annum ageret octuageſimum quintum. Ægrotare incœperat pluribus antea menſibus, & cum videretur convaleſcere, tam magno & fidenti erat animo, ut cohiberi non poſſet quin prodiret in publicum, dilectoque & amantiſſimo populo benediceret. Operabatur aſſidue, ac ſi infirmus non eſſet. Pertinax hoc laboris ſtudium ad obitum uſque pertenuit. Ipſo, quo mortuus eſt die, chirographum ſubſcripſiſſe ferunt, quo erogabat quadraginta millia aureorum ad redimendos captivos, nec non pro ſolvendo reſiduo novi Palatii ad hoſpitium pauperum. Teſtamentum etiam condidit, quo omnia ſua mobilia vendi juſſit, pretiumque in egenos erogari. Ejus corpus humili ſepulcro conditum fuit, quod ſibi ipſi vivens paraverat, inſcriptione diſtinctum, quæ ſolum ejus nomen exhiberet. Laudes ejus pro more complexus eſt Nicolaus Fortiguerrius Piſtorienſis, obitis Romæ ſub aliis Pontificibus magiſtratibus illuſtris, tum vero poemate quod *Ricciardetto* inſcribitur celeberrimus. Ampla Innocentio frons erat, corpus procerum ac validum, oculi vivaces & nigri, aſpectus modeſtus, hilaris vultus. Magnis ſacrorumque Principi conſentaneis virtutibus floruit, honeſtiſſime acta vita, morum ſuavitate, ſtudio religionis, effuſa in pauperes beneficentia. Illi non velox ingenium, nec multis ſubactum diſciplinis; at promptum ad exquirenda ſapientium conſilia, ſolers ad meliora ſecernenda, idoneum ad exequenda. Litteras vero in aliis adeo amavit, ut, quos ipſarum compotes reputavit, cunctos honoribus ac liberalitate ſit proſequutus, ſaluberrimaque illa morientis vox celebretur, id unum ſibi imperanti in animo fuiſſe, ut non aliud, quam ex virtute, ad honores pateret iter. Si in aliquo eventus fefelliſſet, non ſibi vitio, ſed circumſeſſæ inſidiis Aulæ, communi regnantium malo, tribuendum eſſe. Magnificum ſane propoſitum, ac Principe ſapiente dignum, quod ſi deſit, Reſpublica ad interitum ruere opus habeat. Hinc ſeveriſſimis ab eo legibus, ut diximus, obſeſſus futurorum Pontificum in propinquos amor, pulſuſque e majorum inſtituto graviſſimis pœnis ambitus, ut ne unquam ſordidiſſima pecuniæ merces, at meritorum præmium Magiſtratus forent; neve Romanum Sacerdotale Imperium fœdiſſima hujuſmodi peſte labefactari poſſet.

Præter hactenus commemorata Innocentii præclara facinora, plura alia quoque geſſit, ut Eccleſiaſticæ Ditionis felicitati, & juſtitiæ, ac religionis ubique conſuleret incremento. Solemnem indixit reformationem omnibus Tribunalibus Romanæ Curiæ. Nedum xenia & munera, ſed etiam propinas judicibus prohibuit, quas ſolis conceſſit XII. Viris Rotæ Romanæ, judicibuſque Commiſſariis. Nonnullos alios judices, & Tribunalia ſuppreſſit, utpote inutilia, vel quæ ex abuſu irrepſerunt. Advocatis ceteriſque Cauſidicis honoraria, & mercedes conſtituit, aliaque iſtiuſmodi præſcripſit eximia & ſanctiſſima, quæ etiam nunc temporis vigent, & ſub nomine *Reformationis Innocentianæ* celebrantur. Alia æque ſalubria ſanxit pro Cleri, & Regularium Reformatione; qua in re non leves difficultates eſt nactus, ut ſui vota complerentur, libroſque editos vidit, quibus admonebatur, ut ab iis reformationis exordia ſumeret, qui ampliſſimis Sacerdotiis & dignitatibus in Ec-

cleſia

cleſia præfulgebant. Prægrandem auri vim miſit Jacobo II. Angliæ Regi, ut eum ad avita Regna perduceret. Ingentem pariter pecuniæ ſummam quotannis pendebat pro alendis Miſſionariis, aliiſque Evangelii Miniſtris in qualibet orbis parte; atque uno die centum quinquaginta millia aureorum donavit Collegio Urbano de Propaganda Fide, quemadmodum inſcriptio declarat, quæ in clauſtro ſuperiori ædium Sacræ Congregationis de Propaganda Fide his verbis legitur:

Innocentio XII. Pontifici Maximo
Apoſtolicis Miſſionibus ad Sinas Æthiopas
Finitimaſque Nationes ampliſſima
CL. millium aureorum dote conſtituta
Largitori munificentiſſimo
Anno ſalutis MDCXCVII.

C L E M E N S XI.

CLEMENS XI. Urbini in pervetuſto ac nobili Umbrorum municipio diuturna Metaurenſium Ducum ſede, editiſque civibus domi militiæque claris æque conſpicuo, undecimo Kalendas Sextiles anno a Virginis partu 1649. natus eſt, Parentibus Carolo Albano Urbinate, & Helena Moſca Piſaurienſi præſtantibus genere & opibus. Sacro mature expiatus fonte Joannes Franciſcus appellatur. Quo magis magiſque pietate & litteris proficeret, undecimo ætatis anno in Urbem cum patre proficiſcitur, divertitque ad eam, quam ipſemet genitor obtinebat, domum in primo Ædium ordine Palatii Apoſtolicæ Cancellariæ, ubi Franciſcus Card. Barberinus S. R. E. Vice-Cancellarius morabatur. Romanum inde Collegium alacrioris exercitationis palæſtram ſubiens, ibique præſtantibus continenti ſerie uſus magiſtris, brevi litterarii laboris fructus cepit, & emolumenta. Amœnioribus diſciplinis, latinarumque litterarum peritiæ, græcæ item linguæ cognitionem adjunxit. Quam ſane tam feliciter eſt adeptus, ut poſt ipſius obitum inter domeſticas ſchedas autographa epiſtola Clariſſimi Viri Petri Poſſini e Societate Jeſu reperta ſit, qua is Joanni Franciſco tredecim tum annos nato gratias agit de græcis litteris eleganter, ornateque conſcriptis ac ſibi tranſmiſſis. Anno 1666. nimirum quinquennio poſt Græci Menologii Baſilii Porphyrogenetæ Imperatoris juſſu ſeptingentos ferme ante annos ſcripti partem alteram, non ita pridem in Monaſterio Cryptæ Ferratæ Tuſculanæ Diœceſeos ab ſe repertam latine vertit. Eximium Sacræ Hiſtoriæ monumentum, quod velut amiſſum Viri Eruditi defleverant, cum Bollandi Sociis communicavit Joannes Franciſcus, Sanctorum Faſtis, quibus illi præclaro conatu allaborabant, Heroes auctorum & pretium. Alia græca Veterum monumenta ſub idem tempus latine reddidit, quæ in iiſdem Actis Sanctorum in tertio Menſis Aprilis volumine, & in Catena Græcorum Patrum Petri Poſſini reperire eſt.

Ad nobiliores ſimul facultates, nimirum philoſophicas & theologicas gradu facto, Præceptorum e Societate Jeſu vota abunde implevit. Expletis ſacræ theologiæ ſtudiis, utrique juri diſcendo in Archigymnaſio Romano adjecit animum, uſuſque eſt potiſſimum opera Joſephi Carpani legum peritia & eruditione in Urbe noti.

Urbinum reverſus an. 1668. poſt publicum ingenii atque doctrinæ factum experimentum, jurium & philoſophiæ laurea celeberrima pompa donatur. Haud ita multo poſt Romam rediit, Juriſprudentiæ & Judiciorum uſum aſſequuturus; ſic tamen, ut litteris politioribus & liberalibus diſciplinis animum inſimul excoleret. Ut autem mens graviſſimis doctrinis, & ſanctioribus imbueretur exemplis, divinis litteris, Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, pariterque Dogmaticæ ac Polemicæ Theologiæ ſedulo operam dedit. Quarum omnium facultatum felicia ſæpe præbuit experimenta in illuſtribus Academiis Capitolina, Collegii Urbani de Propaganda Fide, præclaro ipſius opera incremento auctis, & in ea, quæ inter domeſticos parietes a Chriſtina Alexandra Svecorum, Vandalorumque Regina conſtituta fuerat, cui celeberrimi quique ejuſdem ætatis litterati viri nomen dabant; omniumque, quotquot in Urbe erant, nobiliſſima habebatur.

Octavum atque vigeſimum exorſus ætatis annum patris ſuaſionibus & conſanguineorum impulſu, Præſulum Ordini Romanæ Curiæ adſcribitur, eodemque tempore ab Innocentio XI. P. M. utriuſque Signaturæ Referendarius, ac ſacræ Congregationis Conſiſtorialis renuntiatur Conſultor. Paucis poſt menſibus Reatinæ urbi Gubernator præficitur, certoque interjecto tempore, Sabinos primum, deinde Urbevetanos regendos accepit. Locorum numerus, atque diſcrimen ampliora virtutis argumenta patefecere, quam non unæ periclitatæ ſint res arduæ, ac difficillimæ. Dum communi proſpiceret bono, e re ſua putavit lucrum negligere. Id autem facilius indeptorus, ab opum cupiditate ac perſonarum ſtudio perpetuo alienus, incorruptiſſime explevit ſui muneris partes. Carolus Cardinalis Barberinus Vaticanæ Baſilicæ Archipreſbyter ampliora in Joanne Franciſco demiratos virtutum exempla, ipſius Patriarchalis Eccleſiæ Vicarium delegit & Judicem. Locum ſuapte natura nobilem Innocentius Pontifex honorificentiorem Albano reddidit, facta poteſtate retinendi cum novo munere Canonicatum Baſilicæ S. Laurentii in Damaſo, quo auctus pridem fuerat a Franciſco Cardinali Barberino. Hic intentus gravibus, quæ ſeſe confertim offerebant, expediendis negotiis, quantum ingenio ac juris peritia excelleret, luculenter oſtendit.

Anno 1687. Joannes Gualterius Cardinalis Sluſius, qui ab Apoſtolicis Diplomatibus (Brevia ſecreta vulgo appellant) annos multos fuerat, vita ceſſit. Quumque graviſſimo muneri novus eſſet præficiendus adminiſter, qui eruditione, doctrina, ac ingenii maturitate polleret, Innocentius Pontifex ex univerſo Præſulum cœtu legit Joannem Franciſcum, de cujus præclaris animi dotibus multa jam pridem inaudierat, & ab Joanne Baptiſta Card. de Luca, aliiſque viris gravibus locupletiſſimum nuper acceperat teſtimonium. Paullo poſtquam novum munus Joannes Franciſcus capeſſivit, gravi tentatus eſt morbo, qui Pontifici de ipſius incolumitate ſollicito altum mœrorem attulit. Brevi tamen ille convaluit, & graviſſimi miniſterii fide alacriterque labores ſubiit. Apud Innocentium proinde non vulgarem indeptus gratiam, mox Vaticanæ Baſilicæ Canonicatu eſt auctus. Suo tamen minime contentus emolumento, Pontificiam beneficentiam in aliorum bonum convertit. Auctor enim fuit, ut Sacerdotes Pii Operarii Neapoli Romam accerſerentur, eiſque domus cum Eccleſia S. Balbinæ Virginis in Aventino Monte tribueretur; quorum impenſas pro animarum ſalute curas utiliſſimas Romani cives, & urbani cultores agri ſunt experti. Quum extremo afflicta morbo Svecorum Regina magnopere vereretur, ne, ſi vita decederet, e familiaribus, & quidem cariſſimis, plures patratorum ſcelerum, quæ ſui cauſa prudenter diſſimulabantur, pœnas luerent, ejus apud Pontificem uti opera ſtatuit, ut miſeris hominibus, qui regio plerumque fulti patrocinio (licet inſcia & maxime poſtea dolente ipſamet Chriſtina Alexandra) deliquerant, veniam impetraret. Adiens enim Innocentium Albanus, tanta prudentia & dicendi vi arduam in primis & ancipitem hanc provinciam obivit, ut contra ac vulgo credebatur, negotium omnino e Reginæ voto confecerit. Quæ mox peractæ rei certior facta, incredibilem ex nuntio lætitiam cepit, multa in Joannis Franciſci laudem cum præcipua debiti ſui confeſſione ſæpius effata: paulloque poſt æterno digna nomine Princeps e vivis exceſſit.

Mortuo Innocentio Cardinalis Ottobonus Venetus Alexandri VIII. nomine in Petri Cathedra ſufficitur. Qui munus, quod Joanni Franciſco Innocentius contulerat, ipſo primo Pontificatus die ratum habuit firmavitque. Mox ſtipendium auxit. Denique cum primis, quos a creatione fratris Nepotis Cardinales legit, tertiodecimo Februarii die, anno poſt Chriſtum natum ſexcenteſimo nonageſimo ſupra milleſimum ingenti cum omnium plauſu in purpuratorum Patrum Collegium eumdem adſcivit. Ita erectus ad grandia quæque Joannis Franciſci animus dignitatis & honorum incremento illuſtrius dotes explicuit: id etiam diligenter cavens, quod vel nubeculam generoſæ integritati poſſet offundere. Acerrimo, ſi quis alius, ingenio Pontifex, ac diſcernendis virorum meritis judicio præditus ſingulari, quantum Albani opera Chriſtianæ Reipublicæ bono conferre poſſent, animo recolens, illi nulla mora interpoſita, plura officia demandavit, pluribuſque Congregationibus eumdem adſcripſit. Ejus mores & acta, quibus in dies Cardinalis prælucebat, idem Pontifex expendens, de ipſius virtute, doctrina, promovendæ rei catholicæ ſtudio,

dio, prudentiaque bene ſentiebat, & honorifice. Quamobrem parum arbitratus tantam uno tempore negotiorum molem ingeſſiſſe, in adminiſtrando orthodoxæ Eccleſiæ Pontificatu conſiliarium adhibebat fere quotidie. Tum graviora pertractanda, vel conficienda negotia, illius cum primis judicio examinari, & expendi volebat. Utilem probatumque experimento morem ad extremos vitæ dies retinuit: quibus Apoſtolica ſedulitate, dignaque maximo Sacerdote conſtantia Gallicani Cleri Acta in Comitiis generalibus an. 1682. habitis irrita pronuntiavit & caſſa, ut in ejus vita monuimus. Calendis Februarii an. 1691. vita functo Alexandro VIII. qui eidem ſucceſſit Innocentius XII. ratus inter graviſſimas & permoleſtas Apoſtolici miniſterii curas magno ſibi adjumento fore Albani conſilia, eum prioribus ornatum muneribus, noviſque auctum ſtipendiis in Pontificio Palatio retinuit, quo facilius prudenti ipſius opera uteretur. Certe orthodoxæ præfectus Eccleſiæ triduum integrum ad cæteros univerſos Summi Pontificatus adminiſtros deligendos Cardinalem Albanum unicum conſiliarium adhibuit, unde illi feliciſſima Chriſtianæ Reipublicæ contigit adminiſtratio.

Interea quinto Calendas Octobris, decimo recurrente Pontificatus anno, Innocentius XII. ab humanis eripitur. Ad novum deligendum Pontificem octo & quinquaginta Cardinales convenerant, patria, ſtudiis, voluntate, ac mente diſcordes. Hoc fiebat, ut Comitia turbulenta futura plerique crederent: nec niſi multos poſt menſes, qui Religionis cauſſa expiationis anno Romam conceſſerant, novum renuntiandum Catholicæ Eccleſiæ Antiſtitem præſtolarentur. Intentos tanto operi ampliſſimos Patres non parum turbavit Vaini Principis auſus: qui Equeſtri Ordinis S. Spiritus a Gallorum Rege ornatus inſigni, tuendarum ædium ſpecie, durante interregno, multis armatis hominibus ſtipaverat januas. Hi quum vigiles cuſtodiendæ nocturno tempore Urbi a Cardinalium Collegio deſtinatos per ſummam audaciam prohibere vellent, ne libere illac pertranſirent, ac ſuo late fungerentur munere, rem indigne tulere Patres. Debitam proinde crimini pœnam decernentes, delectorum cohortem militum ſatellitibus addi imperant: flagitii authores in carcerem trudi: neque Principem liberum relinqui, ſi quid contra temere auderet. Cardinalium expleturis juſſa ſatellitibus tam audacter obſiſtere Vaini homines, ut, quum effractis, dejectiſque foribus, nec tutum ſeſe tuendi haberent locum, nec expeditum evadendi tramitem, pluribus ultro citroque exploſis ſcloporum glandibus certatum ſit, non ſine gravi utriuſque partis detrimento, & ſparſo ſanguine. Vainus, qui ſuis in eo conflictu addebat animos, quum rem cominus agi videret, captaque ac miſere per ſatellites, militeſque afflicta majore parte domeſticorum hominum, graviora quæque in ſe veritus, vim dolo ſuperare ſtuduit. Decepto itaque Tribuno militum per ſpeciem adeundi Eminentiſſimos Patres, familiarem hominem ad Grimaldum Monachii principem, & Gallorum Regis Oratorem mittit. Is permoleſtæ rei certior factus, mox citato vectus curru parum ſapienter ad Vainum convolat. Cui audacius quam par erat, dum inter armatorum militum, & ſatellitum globos opitulari contendit, novis utrinque ſcloporum intentatis ictibus, parum abfuit, quin occideretur. Sua itaque fruſtratus ſpe, & gravibus in eo conflictu violatus injuriis, quum in ſatellites ac milites ea pœnarum exempla depoſceret, quæ rei gravitas, ſuique & Regis dignitas poſtularent, non ſuo duntaxat fruſtratus eſt voto, quin etiam ab ampliſſimo Ordine eſt improbatus. Nec mora: utroque parum ſecundo triſtis conatu, indignatus Roma digreditur, ac in oppidum S. Quirici in Hetruria, diriſſima ab Rege minitans, ſecedit. At Cardinales veriti, ne res aliter, quam jure debuerat, a Ludovico acciperetur, paucis ex præſtantiſſimo delectis ordine, quos inter non ultimum locum obtinebat Albanus, negotii cum Rege tractandi, componendique onus imponitur. Mature itaque communicatis conſiliis, Joannes Franciſcus dirigendæ graviſſimæ ac difficillimæ rei rationem præſcribit. Certum deinde in Gallias Tabellarium cum litteris mittunt, tanto obſequio, prudentia, & judicii maturitate ab Albano conceptis, ut Ludovicus totius facti ſeriem, & conditionem faciliime ab illis edoctus, Oratorem reprehendendum putaverit.

Laborantes in Comitiis Patres nondum plane ea cura levati erant, quum tertio decimo Calendas Decembris An. 1700. a Franciſco Aquaviva Apoſtolicæ Sedis in Hiſpania Nuntio triſtiſſimas litteras accipiunt ſignificantes, Carolum II. Hiſpanorum Regem Matriti Calendis Novembris e vivis ereptum, hærede ex Teſtamento relicto Philippo Duce Andegavenſium Delphini (ut vocant) filio, ac nepote Ludovici Gallorum Regis. Lugubrem caſum dum animo recolerent, ingentes calamitates, quæ potiſſimum imminebant Italiæ, obverſabantur. Feralia belli theatra Inſubriam, ac utriuſque Siciliæ Regna cum primis futura: quæ quamvis Romanæ eſſent Eccleſiæ fundi jure beneficiarii Hiſpanorum Regibus conceſſi, non latebat plures illis principes varia fretos ratione inhiare. Ad ea ſibi vindicanda, quæ hæreditario nomine Hiſpani Reges poſſederant, Andegavenſes confecto ab Carolo Teſtamento niti: Auſtriacos potiori jure ſanguinis, aliiſque momentis contra contendere. Ex diſſidio pertinax excitari bellum, quod Italiæ & Europæ univerſæ ingentem eſſet perniciem allaturum. Incenſos jam eſſe diſſidentium animos ad vim inferendam & clades; neque invalidos orienti bello fomites a ceteris Principibus acceſſuros. Hæc momenta, quæ jam tum aliorum etiam erant ore vulgata, pro loco & tempore ſapienter excuſſa, tanti apud Patres in Comitiis fuere, ut de creando quam citiſſime Summo Pontifice ſerio cogitarent. Virum proinde impigrum, prudentem, ac parem impeditiſſimorum temporum conditioni quærendum: non ſenio pene confectum, nec morbis obſeptum, ut malis ingruentibus, ac curis forti & alacri animo poſſet occurrere. Hinc factum, ut ætas, quæ alias minime congruens gerendo Pontificatui eſſet habita, tunc maxime opportuna cenſeretur ac peridonea. Plures ſumma Eccleſiæ Præfectura longe digniſſimi, quibus ampliſſimus Cardinalium cœtus abundabat, in examen vocati. Quum tamen variis ex cauſſis minus tempori viderentur congruere, tandem tertio decimo Calendas Decembres in Joannem Franciſcum Card. Albanum conjecti ſunt oculi. Tantoque mox conſenſu vota omnium acceſſere, ut quatuor non amplius horarum ſpatio in negotium impenſo, eum doctrina, prudentia, ceteriſque dignis ſacro Principe dotibus clarum, ad gerendum hac ætate maximum Orbis Catholici Pontificatum natum arbitrarentur & prædicarent.

Qui primus rem tranſactam Joanni Franciſco nuntiavit Cardinalis de Judice, ipſum mer viribus totis ſummæ accipiendæ dignitati obnitentem offendit. Contra vero laboranti, ut unanimo Cardinalium deſiderio, ac voluntati cederet, modeſto Albanus pudore ſuffuſus, intimamque animi demiſſionem præſeferens *ſe Apoſtolico miniſterio prorſus indignum* reſpondit; *nec unquam paſſurum, ut Collegæ tantum ſibi onus imponerent*. Urgentibus poſtmodum Cardinalibus, & religionem identidem incutientibus, ea perculſus quidem Joannes Franciſcus, at non victus, quo ſapientius ac tutius in re tanti momenti ageret, Abbati Fabio Oliverio ſobrino fratri viro gravi, & nobili cubiculo ſuo tunc præfecto, ad Comitia evocato imperat, ut quatuor e clarioribus Theologis in Urbe delectis rem aperiat, matureque ab ipſis expenſam mandatam litteris ſententiam referat. Oliverius qua cura decebat, negotium expleturus, Fratris Antonini Maſſoulié ex Ordine Prædicatorum, Joſephi Alfari e S. J. ſupremi Tribunalis Pœnitentiæ Theologi Conſultoris, Fratris Caroli Franciſci Vareſienſis ex Ord. Minorum *ſtrictioris*, ut vocant, *obſervantiæ* Lateranenſis Baſilicæ Pœnitentiarii, & Joſephi Mariæ de Thomaſiis e Clericis Regularibus, poſtea S. R. E. Cardinalis, vitæ probitate juxta ac doctrina illuſtrium ſententiam rogat, ſcriptoque acceptam tradit Joanni Franciſco. A quo non ſine graviſſimi criminis labe oblatum ſummum Eccleſiæ Catholicæ Pontificatum dimitti poſſe uno atque concordi judicio pronuntiarunt. Conſultos in id potiſſimum adegere difficillima temporis conditio, cui nihil magis obeſſe videbatur, quam Pontificiæ electionis prolatatio; ſpectata inter ardua negotia electi indoles, & congruentes tanto muneri dotes animi; conſtans denique ſuffragantium voluntas magnis impulſa & niſa momentis. Gravibus itaque Theologorum conſiliis, noviſque Cardinalium ſuaſionibus, precibus, niſibuſque tandem cedens Albanus delatam dignitatem acceptavit, ſeque Pontificem renuntiari paſſus eſt. Quæ res Orbem univerſum lætitia ſumma complevit.

Nulla ſubinde honorum torpens illecebra, ad ea diſponenda, quæ ſuſceptam dignitatem recte gerendam propius ſpectabant, non ſine certa atque conſtanti rerum methodo animum intendit. Quas aliis ſanctiorum morum ac diſciplinæ præfixerat leges, ſuo ipſe, quantum pro dignitatis conditione fieri licuit, expreſſit exemplo, & a familiaribus ſervari contendit. Illud ubique ſollicite curans, ut animarum Paſtores & Chriſtifideles ex ejus verbis factiſque probe inſtitutæ vitæ monita, & bonorum operum exempla caperent. Nihil proinde in Pontificio Palatio rationi diſſonum, nihil intemperans. Unus omnium Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ac morum ſanctimoniæ rigidiſſimus cuſtos, acerrimo judicio familiarium pendebat indolem, inveſtigabat acta. Religioſarum actionum & negotiorum quotidie diſcretæ horæ: certi quoque ſolemnibus obeundis miniſteriis pro rerum diſcrimine decreti dies, vel interdiu ſubjecta tempora.

pora. Quæcunque tamen illa fuerant, divina privatim ac publice religioſe peragebat munia. Sacris majoris Hebdomadæ diebus confeſſiones peccatorum in Templo Vaticano, & alibi conſuevit excipere; Euchariſtiam identidem impertiti; celebrioribus diebus feſtis inter Miſſarum ſolemnia ad populum Majorum more homilias habere; publicis ſupplicationibus frequens intereſſe; cetera Summi Pontificis, vel etiam Epiſcopi diverſi generis explere munera, adhibitos in Eccleſia Catholica ritus diligentiſſime ſervans. Clementis ſtudiis, & exercitationibus in Germania inter Hæreticos patefactis, honorifica de ipſius virtute, & adminiſtrandi ſummi Pontificatus ratione emerſit prædicatio.

Pari ſedulitate ad ea avertenda incommoda, quæ Italiæ, atque Catholico imminebant Orbi, Clemens incubuit. Poſt defletam in Apoſtolico Senatu ingentem, quam Chriſtiana Reſpublica ceperat ex interitu Caroli II. Hiſpaonrum Regis jacturam, ipſique in Pontificio Sacello pro more juſta ſoluta, gravibus ad ſummos Principes miſſis litteris, publicam totius Italiæ & Europæ aſſerere tranquillitatem ſtuduit, atque inſtantis belli periculum amoliti. Cum primis Leopoldum Imperatorem impenſe hortatus eſt ad rejiciendas curas belli, quo terrifico armorum apparatu jura ſua pro Hiſpanæ Monarchiæ regnis vindicandis Carolo filio Archiduci Auſtriæ ſtatuerat perſequi. Æqua Clementis conſilia & officia viſa ſunt Leopoldi animo vim aliquam intuliſſe. Ergo per Apoſtolicum in Germania Nuntium, ac ſuum in Urbe Oratorem ſignificavit, ſe libentiſſime ſtabiliendæ concordiæ ſequeſtrem Pontificem habiturum, neque miſſurum in Italiam copias, dummodo Galli Hiſpanique pari interim moderatione uterentur. Si quæ vero illorum legiones Italiæ fines eſſent ingreſſæ, quam celerrime loco cederent, & abſiſterent. Nihil utrique auderent novi, paterenturque Andegavenſes, ut non modo Neapolis, atque Siciliæ regna, quæ beneficiario Apoſtolicæ Sedis jure Hiſpani Reges poſſederant, verum etiam Inſubrium & Belgarum Provinciæ ad Romanum ſpectantes Imperium a Summo Pontifice, aut alio Principe concordibus ſuffragiis lecto vicaria Apoſtolicæ Sedis imperii poteſtate interea loci regerentur, ne quid aliena jura detrimenti caperent. Nihil de his potuiſſe ſtatuere ſupremis tabulis Regem Carolum: nec cuiquam alterutra ſibi arrogare licere propriis invitis & obtinentibus Dominis. Deſignatas ab Leopoldo conditiones Cæſareus apud Pontificem Orator æquiores porro reddidit, teſtatus, poſt expenſa a ſequeſtribus rationum momenta utriuſque partis, compoſitaſque Hiſpanæ Monarchiæ res potiores, nullum de Italis *Feudis*, Belgiciſque Provinciis futurum diſſidium; quum ea prudenter iniri poſſet diviſionis ratio, qua, librata locorum & jurium præſtantia, facile quiſquis oblatis contentus exiſteret. At Ludovicus, qui notat Philippum Ducem Andegavenſem unanimo Hiſpanorum Optimatum ſuffragio ſalutatum Regem, talemque ab ſe celeberrima pompa habitum & publicatum Verſaliis, Hiſpani imperii regnis concordi populorum voluntate jam potitum gaudebat, Pontificis conſilia, prolataſque Leopoldi nomine conditiones aure ſurda præteriit. Quin tantum abfuit, ut illas acciperet, ut etiam de feriendo cum Clemente cæteriſque Italiæ Principibus fœdere adverſus Auſtriacos communibus armorum auxiliis ex Italia arcendos ageret. Concepti proinde tenax propoſiti, omnem poſthac impenſam a Pontifice operam deluſit & officia. Actum ſubinde eſt cum Italis Principibus de ſanciendo fœdere, quo communibus ſaltem opibus, atque præſidiis Italiæ tutelæ, ac indemnitati conſuleretur; neque in illam pervadendi exterorum Principum copiis ad bellum procinctis liber permitteretur aditus. Honeſta altercantibus conditione propoſita, ut qui victor, exacto bello, Hiſpania potiretur, Italas quoque provincias ac ditiones haberet. At vero quum non una Italorum eſſet ſententia, nec eodem univerſi ſervandæ integritatis ſtudio ducerentur, enixe a Pontifice provecta tractatio prorſus evanuit: ſemel inſuper, atque iterum redintegratæ graviores obices interceſſere.

Sublata non ſine magno Clementis angore ſpe conſtabiliendæ inter maximos Chriſtianæ Reipublicæ Regès optatæ concordiæ, bellique arcendi ab Italia: mox turbulentiſſima & ingentium malorum ferax viſa eſt Europæ incubuiſſe procella. Enim vero dum ſuo quiſque ſtudet commodo, & alter in alterum potiora jura, non ratione ac ſapientum judicio, ſed ferro manuque experiri mavult, id repente conflatum eſt bellum, quod publicam totius Europæ tranquillitatem perturbavit. Et ſpem quidem certam Leopoldus & Ludovicus Clementi fecerant, fore ut Pontificiæ ditionis oppida immunia prorſus ac libera ab eo malo ſervarentur. Promiſſo fidem habuerat Pontifex, quum inopinato Quintili ineunte menſe An. 1701. Germanos milites in Ducatum Ferrarienſem irrupiſſe audit. Qua de re cum Cæſare vehementer expoſtulavit: fidemque tot nominibus debitam, nec ſemel exhibitam imploravit. Ne apertas cum Pontifice viderentur diſcordias alere, ſæpe juſſi milites recedere: at ſæpe etiam non minori inſtructi audacia redierunt. Pediter, quibuſcum frequentes immixti erant hæretici, ac perditiſſimi ex Venetorum & Romanæ Eccleſiæ provinciis exſules, multis ſubjectos Apoſtolicæ Sedi populos affecere damnis. Malis nihilominus longe majoribus, qua licentia obvia quæque populabantur, miſeros afflixiſſent, niſi validus equitum numerus, quos Clemens repetito Cardinalium ſuffragio mature conſcripſerat, ducibuſque Aloyſio Paulutio e Comitibus Calbuli, Fabritii Cardinalis germano fratre, & Marchione Franciſco Maximo Hadrianæ Arcis præfecto, Ferrariam miſerat, fuiſſet auxilio, vagoſque ac rapinis intentos opportune frænaſſet.

Galli Hiſpanique rati accommodam rebus augendis occaſionem ſe nactos, omnem movere lapidem, ut Clemens in fœdus coiret. Utriuſque Siciliæ Regna Philippo Andegavenſi, ejuſque ſtirpi, concepta ex jure formula, fiduciario nomine traderet: eumque Hiſpaniarum Regem, non una tenus Regnorum ſpectata poſſeſſione, ſed jure ampliſſimo ſalutaret. Neque aliter quos ipſe Eccleſiis regendis idoneos nominabat, crearentur Epiſcopi. Venturum in Urbem Regem, ut petitos ab Summo Pontifice honores caperet. Conditiones ob id offerre honeſtiſſimas, quas inter non ultimum habere locum novam Pontificio imperio ex Neapolitano Regno adjiciendam provinciam. Diſſidia de juriſdictione & cauſſis *mixti fori*, de Eccleſiarum & Clericorum juribus uno Romani Pontificis judicio diremtum iri, remoto penitus regali delegato. Traditurum ſe inſuper Albanæ Familiæ Philippus pollicebatur in alterutra Sicilia ditionem cum oppidis congruentem conſanguineis Summi Pontificis, addito aurei velleris Torque cum primis Regni honoribus & dignitatum inſignibus. Qui conditiones afferebant, tem argumentis urgebant validis, aliaque plura nec ſane contemnenda Apoſtolicæ Sedi acceſſura commoda ſingillatim memorabant, tam arcte potentiſſimis Chriſtiani Orbis ſibi devinctis uno tempore Regibus. Auſtriacos Caroli teſtamento, ſupremis Hiſpanorum Optimatum ſuffragiis, populorum voluntate, re ipſa excluſos regnis: male propterea de Pontifice mereri & merituros. Borbonios contra longe lateque auctos viribus & imperiis, Apoſtolicæ Sedi emolumentum, & dignitatem ad extremum vitæ ſpiritum provecturos. Hi conatus nihilominus fuere irriti. Etenim Clemens neutiquam ſplendida moratus promiſſa, maluit ſe integrum, ac dignam communi parente æquitatem ſervare, quam Auſtriacis adverſanti ſtudere parti. Horum pro Neapolitano ac Siciliæ Regnis Carolo impetrandis ſcripto expoſitas a Lambergio rationes, ut Gallorum artes caſſæ redderentur, benigne audivit. Præſentiens autem, ne jactatis juribus alteruter Princeps cederet, vel etiam caderet, ſtudioſiſſimas ab utroque impendendas curas, ut pro more veteri pridie diei feſti Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli debitum Apoſtolicæ Sedi cenſum cum ſtrato equo certatim offerret; neutri Clemens acceptione adverſus vel obſecundans, graviſſimas hac etiam in parte contentiones ſuſtulit. Ne autem oblati tributi detrectatio & abſtinentia Pontificiis obeſſet juribus, ſexto Calendas Quintiles litteras præcipuas vulgari juſſit, quibus plena & ſuprema poteſtate denuntiavit: tempus hujuſmodi pendendi cenſum, donec aliter ſibi videretur, minime labi: neque ex dilata ipſius ſolutione, devolutæ, lapſæ vel caducæ rei detrimentum, jurium quorumcumque imminutionem, vel adverſi quidpiam Apoſtolicæ Sedis rationibus officiens ſequuturum. Quas ampliſſima ex lege formula perpetuo integras, & illibatas aſſeruit. Id tamen conſilii, quod apud ſapientes partium ſtudio vacuos prudentiæ ac ſolidi in utrumque Principem amoris non obſcurum fuerat argumentum, tam iniquis nonnulli accepere animis, ut duriorem certe non ſubiiſſet invidiam, ſi ſe ſe Pontifex præſtitiſſet adverſum. Injuriæ nihilominus conſtanter patiens & incommodi univerſos, nullo ob id facto diſcrimine, paterno ſemper ac liberrimo eſt amore complexus.

Talibus in communem Europæ tranquillitatem incumbentem ſtudiis turbavit non parum certis rumor comprobatus nuntiis, Fridericum Marchionem Brandeburgenſem in frequenti cœtu, nulla quidem ſacrorum pompa, ſimulatis tamen per hæreticos miniſtros aliqua ex parte ritibus, quos Catholica Eccleſia in conſecrandis Regibus obire conſuevit, nomen & inſignia Regis Pruſſiæ ſibi publice arrogaſſe, antiquo violato jure, quod in eam Regionem ſacro, ac militari Theutonicorum Ordini competebat. Factum, velut Apoſtolicæ Sedi injurioſum, atque eidem Equeſtri Militiæ noxium, Pontifex gravi ad Cardinales in Conſiſtorio ſermone habito,

bito,

bito, tum etiam datis ad Orthodoxos Principes litteris damnavit. Moleſto Brandeburgenſis negotio & triſtes curæ acceſſerunt ob diſſidia inter Pontificiam Sedem & Victorium Amedeum Ducem Allobrogum nuper oborta, de quibus in Benedicto XIII. & Clemente XII. ſermo habebitur. Deflevit hoc anno Clemens XI. Jacobi II. Magnæ Britanniæ Regis mortem inopinatam, & qua ſtudii magnitudine hunc fuerat proſequutus, eadem & Mariam Reginam viduam, orbumque puerum Valliæ Principem eſt complexus, collatis opportune monitis, & opibus, amantiſſimi parentis vicem parteſque ſubiens. Catholicos populos Thraciam, Armeniam, & Syriam incolentes maximis beneficiis cumulavit. In Perſide quoque rem catholicam aucturus, Evangelicæ legis præcones eximios Regi peculiaribus litteris commendavit. In Guineam Ordinis Prædicatorum fratres allegavit, quorum opera res catholica multifariam aucta eſt.

In Ryſwicenſis pacificationis capitibus tertio Calendas Novembris anno præteriti ſæculi nonageſimo. ſeptimo inter Leopoldum Cæſarem, Romanum Imperium, & Ludovicum XIV. Gallorum Regem initæ illud etiam ſtatutum fuit articulo IV. ut Religio orthodoxa in Imperii Provinciis in eo ſtatu deinceps maneret integra, quo tum vigebat. At Proteſtantes in Germania hæretici labentium temporum conditioni minus congruens id arbitrantes, ad eas ſuſcipiendas probandaſque conditiones improba ſedulitate Imperatorem ſollicitabant, quæ, quidquid olim in iis, quibus præerant Regionibus & oppidis, Catholicæ religioni favebat, immutarent, ac funditus tollerent. Impotentibus illorum conatibus acerrime reſtitit Clemens, ſtrenueque laboravit, ne quid perturbatis ceteroquin in Germania & apud Batavos catholicis rebus novum inferretur hac in parte diſpendium. Excitata adverſus Catholicos in Regno Cocincinæ peracerba tempeſtate, horum nomina, cruciatus, & acta conſcribi, Romamque mitti juſſit Clemens, ut in faſtis & monumentis Eccleſiæ orthodoxæ ad perennem ipſorum laudem, cæterorumque Chriſtianorum incitamentum percenſerentur.

Utrobique periclitantis Religionis negotio ſtrenuam Pontifici navanti operam non leves in Italia ingerebant curas Germanorum atque Gallorum exercitus: qui pro Inſubria mordicus certaturi, ut alii in alios validiores inſurgerent, contra fas in alienis quoque provinciis montes, arces, oppida propriis opportuna commodis uſurpabant. Militarem probe noverat licentiam & audaciam Clemens, triſtibus in dies experimentis edoctus, quid ipſamet ignorantibus, vel etiam invitis ſupremis Principibus poſſet. Satius itaque ducens malis aditum obſtruere quam mederi: qua prudenti ſedulitate cætera Apoſtolicæ Sedis jura integra ſervavit & aſſeruit, urbes item Parmam, atque Placentiam adverſos concurſantes circum infeſtis ſignis tot militum acies Pontificio communivit præſidio, arceſque firmavit: nec id ante removit, quam tutior regni conditio facta eſt: ratus Auſtriacis juxta ac Gallis id non ingratum futurum: dum ea adverſa libertati cura, alio, prout libebat, expeditiores ipſi poſſent arma convertere, pacatamque, in hoc ſaltem, præſtare rem Eccleſiæ.

Anno 1703. decimonono Calendas Februarias hora fere prima cum dimidia noctis, Italia pene univerſa, largo interim perfluente nimbo, horrifico terræmotu concutitur, quo multis diebus per intervalla ſæviente, detrimentum ingens Ditionis Romanæ Eccleſiæ populis allatum eſt. In Umbria plura Reatinæ Diœceſis oppida magna ex parte ædificiorum ruinis fœdata, triſtiſſima multorum civium nece publico atque privato aucto diſpendio. In Sabinis Nurſia, Caſſia, Præcis funditus corruere, paucis admodum, iiſque labantibus, relictis ædibus. Alia finitima oppida vario, at gravi afflicta damno ſpectantibus lugubri funeſtiſſimi caſus ſpecie miſerationem diu ingeſſerunt. Spoletum & Aſculum urbes ruinis vicinæ fuere, damnorumque participes. Octingenti corruentibus ædificiis oppreſſi promiſcue periere homines: ſupra tria millia vulnerati lethaliter, aut graviter læſi. In Agro Faleriorum terra deſedit. Urbs Roma eodem concuſſa motu ædificiorum rimis alicubi fatiſcentium non parva ſubiit damna. Tanto præterea terrore cives correpti ſunt univerſi, ut imbribus ventiſque expoſiti, plateas quoque & aperta inquirentes ſpatia, admodum pauci domi conquieverint. Poſtridie mane Pontifex Cardinales in Conſiſtorium evocatos tumultuaria oratione commonuit, recentem calamitatem divinæ iræ mortalium peccatis laceſſitæ perſpicuum eſſe argumentum. Eoſque primum, tum Pontificiæ Ditionis, ac totius Italiæ populos ad illa edenda non fictæ patratorum ſcelerum pœnitentiæ, & chriſtianæ pietatis opera inflammavit, quibus offenſi Numinis gratia conciliari merito poſſet. Ceteris ipſe futurus exemplo, ſupplicationem pedes & imbre madens inſtituit, e Transtiberina beatæ Dei Genitricis Baſilica in Vaticanam procedens, precibus & lacrymis Numen propitianti immixtus populo. Ubi autem Pontifex triſtiſſimum tot oppidorum ac miſerorum hominum caſum novis in dies auctum malis accepit, ut patrem decebat, ac Principem, non potuit ſummopere non mœrere, omnique modo afflictos populos adjuvare.

In ipſa Urbe interim Sacrorum præſide atque magiſtra ſacris rebus intentus, rationem iniit diſcernendi, evellendique temporaneos errores, ſi qui poſt Gregorianam emendationem temporum in Eccleſiæ faſtos, ſacrorumque dierum tabulas obreperent. Enimvero omnium optima Lilii comprobata ratio, jam tum, quum in uſum, ac novæ ſupputationis regulam, eodem Gregorio Summo Pontifice mandante, fuit recepta, viſa eſt quandoque leviuſculos inductura lapſus, niſi hos ipſos prudens ac tempeſtiva caveret mutatio. Innocentio XII. P. M. plures orthodoxi Antiſtites, & inſignes Mathematici ad Apoſtolicam Sedem dedere litteras, quibus varia de ſacris temporibus exorta dubia diſſolvi poſcebant, quæ negotium prima fronte videbantur ingerere. Rei conſcius Clemens ſucceſſor inter primas ſummi Pontificatus curas, objectas difficultates expendendas ſuſcepit: mox tribus S. R. E. Cardinalibus Ferratio, Pamphilio, Noriſio, ac duodecim viris gravibus ſacrorum Canonum, Aſtronomiæ, temporariæ rationis, ac Cycli Paſchalis peritia claris opus maturandum tribuit. Quo vero facilius ea quiſque aſtronomicarum rationum momenta invenire poſſet, quæ in rebus dubiis maxime proſunt, ſtudio & cura Franciſci Blanchini Veronenſis ab honorario Pontificis cubiculo, & illuſtris Mathematici, qui Philippum Maraldum eodem nomine commendatum ſocium aſſumſit, in templo S. Mariæ Angelorum, quo nobilior pars fuit Thermarum Diocletiani Imperatoris, formata eſt meridiana linea ab horizonte palmis quinque, & biſcentum in longum portenta, interciciturque latis ſegmentis marmoreis in pavimento defixis, varie diviſa, duodenis zodiaci diſtincta ſignis & poli gradibus: per quos annuo atque perpetuo motu gradientem ſolem ingenioſo ſchemate licet adſpicere. Præclarum opus, quod a Clemente nomen retulit, aptiſſimum eſt comprobatum ad metiendum ſolis, lunæ, ſiderumque motus, queis probe noſcitur, ſervaturque recta Chriſtiani Paſcharis recolendi ratio, juxta conſtituta Nicænæ Synodi, & nuperrime a Gregorio XIII. emendatam ſacrorum temporum conſtituendorum ſeriem: tum etiam omnium ejus generis exactiſſimum habetur, quæ ad noſtram ætatem in illuſtribus Italiæ urbibus, præſertim Venetiis, Bononiæ, Florentiæ, Senis, & Neapoli ſunt confecta. Delectum vero id loci ſpatium ſolidum, ſtabile, tot ſeculorum diuturnitate confirmatum, atque altiſſimis innixum fundamentis immania operis, ne deſidentibus ſoli mutationibus eſſet obnoxium, quibus cetera alibi conſtituta menſuras priſtinas in dies fallebant, ludebantque Authorum operam. De linea meridiana Clementina multi ſcripſere. Nec deſunt qui operoſa commentaria adjiciunt, ut clarioribus argumentis patefaciant, quanta hujuſmodi majoris helioſcopii ſit utilitas atque præſtantia. Præterea divinæ gloriæ ac populorum ſaluti; magnopere conducere monitus duobus remotiſſimis locis ſacris opem ferre, a quibus præſentiſſima in Catholicos homines derivabant emolumenta, utrique ſervando & augendo bono conſuluit. Oreſtæ (Adrianopolim nunc appellant) in Thracia conſumptam incendio Eccleſiam, quam viri orthodoxi Epidaurenſes curabant, impenſis Pontificis reparari juſſit. Eodem ſtudio Ruthenorum Catholicorum utilitati proſpiciens, Leopoli in Ruſſiæ auſtralis celeberrimo emporio domicilium conſtituit, ubi adoleſcentes ſinceris imbuti doctrinis & moribus, in patriis deinde regionibus de recta fide & Apoſtolica Sede utili opera bene merentur.

Moleſta in Germania Clementi fuit Hæreticorum licentia. Et Bonnæ quidem heterodoxorum illic hoſpitio exceptorum militum eo progreſſa eſt audacia, ut vi atque injuriis ejectis Sacerdotibus, qui locum curabant, præcipuam Epiſcopalis Palatii partem ſuæ ſectæ miniſteriis addixerit, in qua Colonienſis Antiſtes ædem ſacram & altare conſtituerat. Veritus proinde Pontifex, ne majora in dies auderent, poſtquam non formidarunt ſub ipſis Catholicorum oculis divino cultui, & ſanctioribus veræ Religionis actis conſecrata loca temere occupare, obſiſtente nemine, cum Chriſtiano Auguſto Jaurinenſium Epiſcopo, aliiſque Germanicarum Eccleſiarum Antiſtitibus, ac Romani Imperii Principibus communicatis mature conſiliis, eam prudentem rationem inivit, qua provecta removit, & fœdiora deinde molimina anteverterit. Imminebat eodem tempore Ratiſbonenſis Conventus, in quo ſapientes Catholicæ fidei cultores nihil non religioni noxium ab hæreticis pertimeſcebant. Hi opportunitatem nullam dilatandi

Digitized by Google

fines ſuos, erroreſque latius propagandi prætermittentes, multa proculdubio in medium erant allaturi, quæ orthodoxis rebus cederent perincommoda. Illorum ut præriperet Clemens mala conſilia, & ſimul everteret, eos, quos opportunum eſſe putavit, Clemens admonuit, non vulgarem conſtantiam in provehendis orthodoxæ fidei rationibus id tempus expoſcere. Novarum rerum in Catholicam Religionem motus ſignificare non ita pridem viſa eſt Anglorum & Batavorum inſtructiſſima Claſſis, quæ veluti minax in orthodoxæ fidei præcipuam ſedem Italiam aliquandiu contra Ligurnum ſtetit ad anchoras, objectamque urbem, & propinqua mari Pontificiæ ditionis oppida ingenti terrore complevit. Ipſi junctis cum Leopoldo viribus atque conſiliis, Carolum Hiſpanorum Regem Viennæ ſub idem tempus pronuntiaverant. Cujus promovendis juribus cum amplitudine quamvis ſummopere ſtudere fœderatos hæreticos & Imperii Principes Clemens noſceret, adduci tunc validis impulſus rationibus, ac prudentum virorum conſilio nunquam potuit, ut regios illi honores & inſignia decerneret, vel in Urbe ac poteſtatis ſuæ oppidis ab ceteris publice ore, ſcriptis, aut imaginibus conferri ſineret. Quod permoleſtum Leopoldo juxta ac fœderatis accidere, latere non poterat. Clementis tamen cura atque prudentia factum, ut in tanta rerum perturbatione, & animorum æſtu, nihil hac de cauſſa id maxime temporis apud Germanos & Batavos orthodoxa Religio detrimenti caperet, quamvis ſummum undecumque diſcrimen eidem impenderet. Neque deerant voluntati conatus. Vix tamen ſuas in rem catholicam illi vires exeruere, quum validiſſime per Clementem ſunt retuſi. Pertinaciores autem aliquando facti, tandem conſtantiſſimæ ejuſdem Pontificis operæ victi ceſſere.

Ut idem in Britannia obtineretur, acerbiore cura laboratum eſt. Anno ineunte 1703. Dublini in Hibernia Conventus generalis eſt habitus, a quo publicam fidem, æquitatem, & naturæ jura, indignis violata exemplis, Romanæ Communionis homines ſummopere querebantur. Oppoſita quoque Limaricenſium pactionum capitibus primo, ſecundo, & nono decreta eſſe, queis liberam catholicæ Religionis profeſſionem cum ſacris ritibus Hibernis vi & armis ſe ac ſua tuentibus perpetuo concedendam, conventum fuerat, & firmatum ſacramento. Ab innocentibus populis nulla læſi injuria Proteſtantes ad eam diem edita in ſacros cujuſcumque ordinis, ceteroſque viros orthodoxos Decreta confirmarunt. Præterea quaſi leviſſima hæc eſſent detrimenta, mala malis aggerantes, patri quibuſcumque ſceleribus fœdatos filios exheredandi poteſtas adempta: modo ipſi, ejurata Religione Catholica, Proteſtantium dogmata profiterentur. Aditionem hæreditatis, quocumque jure vel nomine debitæ, orthodoxis vetuere; eoſdemque gravibus nec ferendis oneribus undique preſſos, publici ſuffragii jure privarunt. Domi militiæque muneribus exuerunt. Quo dejectior eſſet inferioribus hominibus vitæ conditio, liberalium artium exercendarum libertas coercita. Arma conficere ſeu vendere interdictum: in ædibus item retinere, geſtare, ac generoſos equos alere. Litterariæ ſublatæ ſcholæ & adoleſcentium Collegia cum poteſtate agendi magiſtros. Ita vero Parochi munére viri catholici fungi permiſſi, ut id ipſum, inconſulto Magiſtratu hæretico, minime obirent. Initum autem propria duntaxat, non vicaria aliorum opera quocumque vitæ tempore gererent. Mortuus amotuſque Rector Eccleſiæ, nullum catholicum Sacerdotem ſucceſſorem haberet. Prædia & jura perennantia emendi, eademque locandi & conducendi ſublata facultas. Orthodoxam matrem defuncto vita conjuge, prolis ſuæ curam habere, atque tutelam agere noluere, juribus univerſis præpoſtero etiam rerum atque naturæ ordine translatis in hæreticos homines. Matrimonium cum Proteſtantibus non inirent Catholici: ſi qua vero in Anglia, & Scotia, ut legem eluderent, in poſterum contraherent, nulla haberentur apud Hibernos. Præter ſervandæ Regi fidei ſacramentum, aliud inſuper ab Orthodoxis expoſci decreverunt, quo conceptis verbis ſignificaretur, Jacobum Stuartum in Angliam, Scotiam, & Hiberniam jus nullum habere, nullamque ſe illi opem laturos aliquando; imo pro virili parte conaturos, ut regia dignitas Proteſtantibus Principibus, qui rerum potiebantur, eorumque ſtirpi, & legitimis ſucceſſoribus integra ſervaretur. In eos, qui contra agerent, non leves decretæ pœnæ, univerſæ fere ad exuendum fortunis ſuis Catholicos, & Romanam Religionem quamcitiſſime extinguendam recta tendentes. Multi fortiter iniquis legibus obluctati, publicatis bonis, extorres acti, plures in carceres truſi. Adhibita non uno conatus genere fuit opera, ne Anna in Britannia dominans tam abſurda conſtituta comprobaret: quin potius adverſa lege nequiſſimis fulta momentis deleret. Induſtriæ nihilominus, juxta ac rationes, quum irritæ cederent, id demum Clementis niſu, & maximorum Principum officiis impetratum, ut novarum legum rigor ſenſim miteſceret, contratioque more pedetentim, velut inſcia & minime curante Principe, nova decreta negligerentur. Id vero quoniam arcanis Anna promiſſis indulſit, aliquando una tenus ſpecie Orthodoxis obniti videri voluit, re tamen & animo ab iiſdem vexandis prorſus abhorrens. De ingeſta Catholicis ab generalibus regnorum Comitiis, & hæreticis adminiſtris ſacramenti ſæpenumero mutata formula durior viguit obluctatio. Nonnulli mentem rebus præſentibus callidiſſime accommodantes, præſcriptis verbis non inviti juraverunt. Alii non idem ſentientes, conſtantiſſime recuſarunt. Graves ultro citroque ſcriptæ conſultationes, & data a Theologis in utramque partem docta, & ingenioſa reſponſa. Conſulta de re ipſa & Apoſtolica Sedes eſt: quæ prudenti judicio quæſtione dirempta, ut pacatiores hac etiam in parte eſſent Orthodoxi, Leopoldo Imperatore, ac Petro Luſitanorum rege adnitentibus, tandem obtinuit, ut conſueto Regina contenta jurejurando, ſupervacaneis adminiculis, quibus non æque omnes Britanni aſſentiebantur, proborum hominum ſollicitandis conſcientiis parceret.

Æque importuna erat cura ſacrorum jurium cauſſa urgens in Barri Ducatu, & Lotharingia. Leopoldus Joſeph utriuſque Regionis Dux leges quaſdam condiderat, quæ Nancei gallico ſermone publicis typis impreſſæ in univerſa Lotharingia ſunt promulgatæ, & ab authore Duce *Codicis Leopoldini* nomen adeptæ. Liber ad Pontificem tanquam noxius confeſtim delatus, ab eodem nonnullis Cardinalibus, delectiſque theologis, ac juriſconſultis excutiendus traditur. Nec magno negotio plura continere deprehenditur, quibus Eccleſiæ juriſdictio, atque libertas divinis humaniſque conſtituta legibus cum ipſamet ſuprema Romani Pontificis poteſtate non lædi tantum, ac violari manifeſte, verum etiam everti videbantur. Itaque Apoſtolicæ Sedis, ſacrarum perſonarum, locorumque Deo dicatorum juribus conſulturus Pontifex, eumdem Apoſtolica authoritate damnavit, legique, retineri, atque ſervari vetuit. Vulgata etiam proſcripſit edicta, quibus profani Magiſtratus opera ejuſdem codicis exſequutio decernebatur. Eademque cenſura perſtrictam voluit alteram ab ipſomet Duce editam Conſtitutionem, quæ confirmabat potius damnati ſcita codicis, quam emendabat, quum id tamen una tenus ſpecie præſeferret nova ſanctio. Hæc omnia, luculentis additis litteris, ipſemet Pontifex univerſis Epiſcopis, qui in Lotharingia, Barrique Ducatu Diœceſano jure fungebantur, ſignificavit, vehementer illos adhortans, ut inflictis Eccleſiæ vulneribus quam celerrime admota medela, ſacrorum immunitates & jura ſtrenue tuerentur. Epiſcopalis officii partes, in ſua quiſque Diœceſi, expleverunt Antiſtites. Quumque non adeo feliciter principio res cederet, præ cæteris Henricus *de Thyard de Biſſy* Tullenſium Epiſcopus ſacerdotali pectore pro Eccleſiaſticis juribus adverſus codicem decertavit: dignus profecto, qui ad nobiliorem tum Eccleſiam, demum vero ad eminentiſſimam Cardinalatus dignitatem a Clemente proveheretur. Multi Religioſi viri auſi inflictis ab Eccleſia noxis illos abſolvere, qui damnata per Clementem Edicta, vel Conſtituta codicis ſacræ poteſtati ac juriſdictioni noxia exſequutioni mandaverant, temeritatis non ferendæ luere pœnas. Nec ita diu poſt Leopoldus quid in eo volumine peccatum eſſet agnoſcens, læſæ ſatisfacturus Eccleſiæ, certum ad Pontificem Legatum miſit, qui de componendo negotio Romæ ageret. Ipſum tamen excipere noluit Clemens, niſi prius in eo ſtatu res ponerentur, quem ante vulgatum codicem in Lotharingiæ, & Barri Regionibus obtinebant. Male factis ergo infectis per Ducem redditis, omnia juxta Pontificis mentem & voluntatem ſunt peracta, emendato ad ejus præſcriptum in nova editione codice. Cujus rei cauſſa Leopoldus præcipuas a Clemente laudes retulit. Ut id tamen obtineretur, ſeptem fere annos laboratum eſt ea ſedulitate, quam in omni fere re gravi idem Pontifex adhibuit, ac perpetuo veluti propriam uſurpavit.

Anno 1704. Carolus Svecorum Rex immoderato ad difficillima audenda abreptus animo, quum acerba in Auguſtum Sarmatarum Regem indignatione flagraret, pertinax de eodem regia dignitate exuendo propoſitum conceperat. Valido igitur inſtructus exercitu, magniſque in eo regno pollens clientelis & opibus, in Conventu a fœderatis Sarmatis Varſaviæ habito de Jacobo Sobieſko Joannis III. filio novo creando rege agere cœpit; cui præſtantiſſimis copiarum ſubſidiis ſe adfuturum pollicebatur. Multorum mentes animoſque turbavit iniquum conſilium. At tractatione minus turpis res facta: duri, vel obſiſtentes paullatim molliti animi. Vicere tandem omnia Michaelis Cardinalis Radzieouski regni Primatis authoritas, felicioris ſpes quietis, & a Svecorum Rege repentinus terror univerſis incuſſus.

Dum

Dum de loco & tempore perficiendæ rei agitur, non inſcio quidem, nec repugnante Sobieskio, Auguſtus Rex de ſingulis certior factus, Jacobum & Conſtantinum fratres prope Uratislaviam incautos intercipit, tutaque vallatos cuſtodia Lipſiam in arce ſervandos mittit. Acerbiora inter Sarmatas ſuborta diſſidia quum ægro ferret animo Clemens, ad ſingulos Regni Ordines celerem Tabellarium cum litteris mittit, monetque univerſos, ut memores, quibus erga Patriam, regiumque nomen vinculis tenerentur, novarum rerum cupidos celerrime comprimerent, civeſque diſſidentes ad concordiam, & pacem revocarent. Certum quoque Romanæ Eccleſiæ Cardinalem de latere Legatum ſe propediem miſſurum nuntiat, qui nullis partium addictus ſtudiis, ea ineat, proveharque conſilia, quæ Deo grata, Religioni, Patriæ, ac Regi honorifica, utilia denique univerſis, & ſalutaria videantur. Pontificiis tamen monitis fœderati nihilo mitiores facti, quum ad regiam capeſſendam dignitatem captivi Principes inepti habetentur, regnum offerunt germano fratri Alexandro. Is veritus, ne gravis illa re fieret fratribus, ſimulque externam utrique perniciem, novo auſo tam alte oſtenſo, conciret, privatus vivere maluit. Novis proinde agitatis conſiliis, connivente Cardinali primate, ac Hieronymo Lubomirskio ſupremo exercituum Regni Duce non obnitente, Comitia tumultuaria inſtituunt ante hoſtiles acies, & circumſtrepentes militum cuneos minis extorquentes quod libera Optimatum voluntate præſtari debuerat. Facti turpitudinem plures exoſi, validiſſimis rationibus deteſtabantur. Multi fugam maturantes in Conventum retracti: nectentes porro electioni moras & obices indigne habiti: nonnulli etiam probris affecti. Graviſſimorum virorum mens erat, in liberiorem locum, tempuſque opportunius rem differri, ut vitio careret electio. At celeritas inter tumultus quæſita & juſſa, mox etiam ſuſcepta eſt. Reclamantibus Podlachiæ Legatis, multis, qui ſuffragari debuerant, abſentibus & inconſultis, vis rurſus in præſentes adhibita. Mareſchallorum Regni nemo unus fuit, qui iniquum conſilium ſua præſentia, ac juſto ſuffragio comprobaverit. Svecorum militum Dux Hornius terrore rem agebat, urgenſque denuntiabat: quam citiſſime, & unum Staniſlaum Poſnaniæ Palatinum Regem creandum. Id ſuffragatores ni facerent, extrema quæque Sarmatas ſubituros. Querebantur Optimates Reipublicæ libertatem opprimi, regni leges violari, contra fas vim inferri: obluctabatur & fœderis Mareſchallus. Irritis tamen bonorum omnium monitis, & utilibus publicæ tranquillitati cedentibus ſtudiis, quarto idus Julias, poſt ſolis occaſum, inter hoſtium arma, & inconditos conſternatæ multitudinis clamores, contra leges ac morem Regni ad Svecorum voluntatem Rex dicitur Staniſlaus Leszczynskius Palatinus Poſnaniæ, vir ſane animo impiger, & prudentia præditus non vulgari. Ratus ſe ex Apoſtolicæ Sedis gratia magnam nutantibus rebus authoritatem, nec leve pondus acceſſurum, per celerem curſorem de electione ſua ad Clementem litteras dedit, officiis & veneratione cumulatas, tempeſtive Pontificium patrocinium implorans. At voto fruſtratus ſuo, ne reſponſum quidem retulit. Publicis proinde denunciationibus non ſemel conqueſtus, contra merituro, infauſtum res ſuas apud Pontificem nactas ſucceſſum. Publicata nova Regis creatione, non una Sarmatarum fuiſſe vota compertum. Epiſcopi (tribus fere, aut quatuor demptis) Pontificis incitati ſtudiis, improbo facinori audacter obnitebantur. Populi autem ſervandæ mordicus Auguſto fidei opportune ab ipſis commoniti fœderatis hæreticorum arte ac dolo impulſis quam oppido erant infenſi. In partes itaque regnum diſciſſum, triſtiſſimam omnium, quæ unquam in Sarmatia acciderant, civilium diſſenſionum faciem induit. Potentior habebatur multo, quæ ab Staniſlao pars ſtabat: at fida parum & inconſtans. Auguſtus æquiſſima in æmulum jura fovens, ſanioribus & conſtantiſſimis nitebatur præſidiis. Ac is quidem primis ingraveſcentibus belli motibus lecto promptoque exercitu ſapienter occurrens, ſic hoſtiles protrivit vires, turbavitque perduellium conſilia, ut non dubiam feliciter provehendæ expeditionis ſpem ceperit. Quin abſoluto de hoſtibus triumpho nequaquam carere poterat ſapientum judicio, ubi amicorum Principum ſubſidiariæ opes acceſſiſſent. Eo in numero uti prior habebatur Clemens, ita ipſius potiſſimum authoritate, & cura ſtabilem demum in regno ſedem Auguſto fuiſſe relictam, conſtans vel adverſantium ſententia fuit. Nec aliter ſenſit Rex ipſe, qui Clementem in Epiſtolis *Regni ſui ſtatorem, & ſolii regalis conſervatorem* appellare conſuevit. Expugnata Varſavia, quam Hornæ Comes mille Svecorum militum præſidio propugnandam acceperat, multa ſubinde oppida in fidem & poteſtatem victoris ultro dedita. Inter receptæ urbis captivos inventus Nicolaus Suuccieskius Poſnaniæ Epiſcopus, factioſorum partibus ad eam diem fidus, magnis potius inimicitiis, quam dignis ſacro Antiſtite factis illuſtris. Hunc e veſtigio propriis ac Reipublicæ commodis immolandum, ut perduelles ex eo fumerent exemplum, plura ſuadebant. At humanis rationibus generoſius poſthabitis, debita ſacris juribus & Eccleſiæ reverentia leniorem ſententiam indidit. Nec ita multo poſt, honorifica erga Pontificem declaratione præmiſſa Rex Apoſtolicæ Sedis Nuntio Nicolaum tradi juſſit, eas criminis pœnas laturum, quas comperta Summo Catholicæ Eccleſiæ præſidi nota popoſciſſet. Clemens, cui nihil moleſtius talibus nuntiis potuit accidere, ubi extremos in Auguſtum conatus peractos audivit, improbavit quam maxime; ac tum Michaelem Cardinalem Radzieouſckium, tum etiam Poſnanienſem Epiſcopum, qui facti authores præcipui ferebantur, intra tres menſes patrati ſceleris cauſſam dicturos, Romam acceſſit. Vetuit, ne quis Epiſcopus, & e Clericorum Cœtu indictæ vel indicendæ coronando Staniſlao celebritati, in quam fœderati magnopere ſtudebant, intereſſet, nec quidquam ageret, quod auſum comprobaret foveretque. Conjuncta præterea cum Regni Ordinibus adverſus perduelles validiori ope, & opportunis pro re nata communicatis conſiliis, eo rem provexit, ut cum hoſte potentiſſimo ſuperiori fere marte certaretur. Qui Auguſto mordicus adverſabatur Poſnanienſis Epiſcopus, ab Nuntii Apoſtolici cuſtodia Romam ductus, in arcem S. Angeli truditur. Radzieouſckius gliſcentem imbecilli corporis valetudinem, & affectam obtendens ætatem, quum Romanum detrectaſſet iter, a Clemente tanquam levibus ac longe accerſitis rejectis cauſis, regimine Gneſnenſis Eccleſiæ & jure Primatus, quo late potiebatur in eo Regno, interdicitur. Mox Dantiſcum, animo a publicis negotiis revocato, ſe recipit. Ubi acriori Pontificis indignatione, ac rebus adverſis ſenſim intabeſcens, tertio idus Octobris anni 1705. conſumitur. Cui, veluti ſtudioſo patriæ libertatis vindici, rectoque animo cuncta molienti, nec amici Romæ defuerunt, neque in Sarmatia defenſores acerrimi.

Quindenniorum controverſia paullo ante ab Luſitanis Jeſuitis cum Sede Apoſtolica agitari cœpta, Sarmaticis ingraveſcentibus diſſidiis, ita efferbuit, ut validis ac pertinacibus aucta fomitibus, importunas æque ac diuturnas plurium annorum moleſtias Clementi intulerit. Sunt *Quindennia* penſiones quædam Apoſtolicæ Sedi debitæ ex Sacerdotiorum reditibus ejus generis ſubrogatæ decimis, quæ ad ſupremam tuendam dignitatem, cæteraque Catholicæ Eccleſiæ perferenda onera Romano Pontifici orthodoxæ Religionis capiti ex antiquiſſimo inſtituto perſolvi conſueverunt: ejuſque ſolutionis debito quæcumque Beneficia Eccleſiaſtica, Laici, ſeu etiam Regii Patronatus titulo vigentia, habentur obnoxia. Quindennia vero dicta, quod ex hujuſmodi Sacerdotiis, locis ſacris perpetuo addictis, nec unquam ſuo rectore vacantis Pontificio Quæſtori decimo quinto quoque anno a cujuſque addictione peracta dinumerando exſolvuntur. Hæc pendendorum Quindenniorum ratio a Paulo II. P. M. peculiari Conſtitutione probata, cum in aliis Chriſtiani Orbis Regionibus, tum præcipue in Luſitaniæ Regio, ad annum præteriti ſeculi quintum, & octogeſimum conſtanter ſervata eſt. Nec unquam eo potiſſimum nomine ſeſe immunes putarunt Jeſuitæ, quod poſſeſſa ab ipſis Sacerdotia authores haberent Reges vel patronos. Quo tamen leviſſimo nixi momento tanta nuper contentione id oneris detrectarunt, ut nec antiqua conſuetudine, nec ullis rationibus flecterentur. Quin etiam Petro Regi in partes attracto, non modo noxia Apoſtolicæ Sedis juri inſtillabant animi ſenſa, ſed & mandatis Michaelis Angeli de Comitibus Archiepiſcopi Tarſenſis Apoſtolicæ Sedis Nuntii mordicus obſiſtentes, Pontificem coegere facultatem ipſis adimere alios Societati adſcribendi, quouſque memoratum Quindenniorum debitum docerent pependiſſe. At vero quum idem Nuntius Clementis imperium Societatis Præſidibus in Luſitania ſignificaſſet, Ulyſſipone atque e regio conſpectu eſt juſſus abeſſe. Duriora timebantur exempla, cum gravi Petrus tentatus morbo, facti pœnitens, Michaelem Angelum revocat, iis proſequutus venerationis officiis, quæ tantum Romani Pontificis decebant Miniſtrum. Pergebant porro Jeſuitæ in Luſitania Apoſtolicæ Sedis juribus & juſſis obniti, neque in Urbe deerant Cardinales, & viri graviſſimi, qui extrema ſuaderent, ut auſum merita pœna compreſſum exemplo eſſet, quo cæteri terrerentur. At Pontifex patientibus & moderatis conſiliis id tandem obtinuit, quod ſeveritate celerius fuiſſet adeptus.

Primas curas in Luſitanum negotium vix adhibuerat Pontifex, quando Æmiliam infeſtis Leopoldi Imperatoris, ac Ludovici Regis exercitibus vexari comperit. Primi in Ferrarienſem agrum Germani rurſum irrumpunt,

quos nulla mora interpoſita, ſi preces & hortationes irritæ cederent, vi ac minis expellere jubetur Fulvius Card. Aſtallius, qui tum Ferrariæ Sedis Apoſtolicæ Legatum agebat. Verum dum curſor citato equo cum Pontificiis mandatis in ipſam urbem contendit, Magnus Galliæ Prior e Ducibus Vindocinenſium acriter Germanos inſequens, Gallorum copias eodem impellit. Novi auſus nuntio vehementer exturbatus Clemens, utriuſque exercitus ducibus denuntiari jubet: niſi octo intra dies loco cederent, publice irrogandas ex religionis ritu execrationis pœnas, nedum hoſtilia quævis eos fore ſubituros. Plures ultro citroque detrectationis inductæ ſimul atque rejectæ cauſſæ. At paruere tandem Legato Auſtriaci. Patem tamen emiſſionem militum non prolatarunt modo Galli, verum etiam relicta ab Germanis loca temere occuparunt cum Figarolo & Metula. Diviſo mox exercitu, parte altera ſtativa fixere; altera extremas amice cedentium hoſtili more aggreſſi cohortes, compoſitis ſarcinis exuerunt, & militari inſtrumento. Hinc prona ſemper ad obtrectandum ſanctioribus & integerrimis Principum actis malignitas gravioris in Pontificem invidiæ cauſſas apud Cæſarem comminiſci, atque diſſidii. Ab Æmilia tandem receſſere Galli duriora quam Germani ibidem auſi. De Gallorum interea temeritate Rex Ludovicus admonitus, rem tulit permoleſte, nec authores criminum animadverſione carere voluit. Graves & ad Vindocinenſem dedit litteras, quibus nihil Pontificis Provinciis noxium agi imperatum. Reſtitutæ mox Auſtriacis ſarcinæ cum militari inſtrumento ſunt; atque illata ſarta diſpendia. Hoc anno 1704. Menſe Martio multos Turcas, & Hebræos homines, divino illuſtratos lumine, ipſe ſacro baptiſmate expiavit celeberrima pompa. Evangelii præcones complures in Ægyptum miſit, ut gentes plurimas Dioſcori erroribus irretitas ad fidem orthodoxam adducerent. Selectos quoque Romanæ fidei doctores pietate, eruditione, & dilatandæ catholicæ Religionis ſtudio ſpectandos in Æthiopiam allegavit. Uberrimos vero impenſæ Paſtoralis ſollicitudinis fructus eſt ſibi pollicitus ex novis in vaſtiſſimo Sinarum Oceano detectis inſulis, quas *Palaoſias* appellant. Ratus enim non admodum magno locorum intervallo ab regionibus, quibus Philippus Hiſpanorum Rex potiebatur, ipſas eſſe diſſitas, peculiares ad eum ſcripſit litteras, imperavitque ut viris ſacris ad invehendam in illas Inſulas catholicam Fidem accinctis navigia, commeatum, quidquid denique tantæ maturandæ expeditioni prodeſſet, impertiretur. Opus ipſum expetitis etiam Ludovici Gallorum Regis officiis promoveri curavit: hortatuſque vehementer eſt Manilæ Archiepiſcopum, ut divinæ gloriæ incremento, & ſalutari populorum bono ceſſuram Provinciam quibuſcumque opibus atque ſubſidiis adjuvaret. Nec fructu vigilantia Pontificis caruit, qui nihil prætermiſit quod ad celerem & exactam procurandam hominum illorum ſalutem poſſet conducere. Clericorum Collegium, quod Didacus Manilæ Archiepiſcopus, ac Tournonius Antiochenus Patriarcha, dum Sinas peteret, in Inſulis Philippinis ſtabilire ſtuduerant, ſtrenue provexit. Ab Rege Hoſaino (quem *Schiach* & *Sultan* appellant) impetravit, ut liberrima Perſis Catholicis Religionis profeſſio eſſet. Braſilienſium, aliorumque populorum Americæ nunquam immemor, per certa annorum intervalla lectos ex Hiſpaniis, & Luſitania viros allegare ſolitus fuit, ut res chriſtianæ meliori ſemper loco ſtarent. Quæ Joannes Villelmus Neoburgi Dux, Comes Palatinus Rheni, ann. 1705. peculiari ſanctione vulgaverat Catholicæ Religioni adverſa, damnavit Clemens Apoſtolica poteſtate, & nulla ac irrita pronuntiavit; nec ante conquievit, quam univerſa ab Duce ſint impleta, quæ ipſe opportune maturanda præſcripſerat.

Celebritati Viennæ habitæ, quum Carolus Archidux Auſtriæ Rex Hiſpanorum ſalutatus eſt, adeſſe noluit Joannes Antonius Davia Nuncius ad Cæſarem Apoſtolicus, Pontificiis obſequens mandatis; more itaque pene hoſtili Vienna pulſus fuit, nulliſque litteris aut officiis exorta tam importune diſcordia a Clemente componi potuit. Interea die 5. Maji obierat Leopoldus Imperator ſtudio fidei chriſtianæ & rebus præclare geſtis in ævum memorabilis Princeps. Joſeph Romanorum Imperator Patri ſucceſſerat, qui iiſdem inſiſtens ſuſpicionibus, eaſdem diſſidii cauſſas cum Pontifice alebat. Nec nova defuit occaſio, qua utrinque ſubortæ ſimultates potius augerentur; imperatorio ſiquidem Diplomate Cæſar denuntiaverat omnibus iis, qui in Germania jure conferendi cujuſvis generis Sacerdotia potirentur, ut commendatis a ſe Clericis beneficium cujuſcumque illud eſſet naturæ tribuerent. Certi etiam deſignati Epiſcopi, qui renuentes intra ſtatutum tempus ad id compellerent. In quos ipſe Imperator interea non pœnam duntaxat *gravis indignationis* decrevit; *verum etiam omnibus & ſingulis privilegiis, gratiis, libertatibus, & dominationibus a Romanorum Imperatoribus & Regibus eo ipſo privatos, & Imperiali patrocinio exutos pronuntiavit.* Vulgato per Germaniam Imperatoris diplomate, nihil Clemens antiquius habuit, quam, aſſertis Eccleſiæ juribus, quibus limitibus Cæſaris poteſtas contineretur, exponere. Datis præterea ad Epiſcopos, & *Capitula* Germanicarum Eccleſiarum litteris oſtendit, nullum Cæſari jus eſſe hujuſmodi *preces* vulgandi *primarias*. Abſurdiſſimum autem haberi iiſdem etiam minas adjungere: quum nihil tam rationi diſſonum ſit, vel a jure & Eccleſiæ legibus abhorreat, quam ut profana Principum poteſtas Epiſcopos, alioſque viros ſacros incuſſo pœnarum timore ad conferendum quibuslibet Sacerdotia, annuoſque Eccleſiarum reditus adigat. Id poſtulationis genus, niſi Apoſtolica auctoritate fulciatur, nuſquam ſane vim habere: at in Germania nequidem poſſe, ob celeberrima *Concordata* jam pridem inter Nicolaum V. P. M., Fridericum III. Imperatorem, atque Germanos præſcripta. In quibus accurate ſancitum, ne *libertas collationum*, quas fieri accideret, per Summum Pontificem, Epiſcopos, vel conſtituta in Eccleſiis ſacrorum virorum Collegia certis, diſtinctiſque menſibus aliquando, vel quoque modo lædatur. Si qui Romanorum Imperatores poſt ſtabilitam cum Apoſtolica Sede, Germaniſque Antiſtitibus, & Eccleſiis concordiam per Germaniam miſere preces, eas certe fuiſſe inermes, longe alia conceptas formula, nec ſine præcipua Romanorum Pontificum auctoritate vim adeptas. Inanes contra decidiſſe, quæ ſola nixæ Cæſaris poteſtate prodierunt. Hæc Imperatori, Epiſcopis, ſacriſque Epiſcopalium Eccleſiarum Cœtibus validis a Clemente denuntiata litteris, ac fidenter objecta, Apoſtolicæ Sedis Nuntius locupletiſſimis teſtimoniis & accerſitis a vetuſtate exemplis opportune aperuit. Certis etiam admonitus nuntiis de inſigni dignitate Electoris Imperii favore Hannoveriani Ducis heterodoxi tribuenda juxta Ratisbonenſis Cœtus decreta, moleſtum id ſibi accidiſſe multiplici documento patefecit, & cum Joſepho Auguſto Cæſare, & cum Moguntino Archiepiſcopo graviter conqueſtus eſt, quod conatui Eccleſiæ pernicioſo graviter non obſtitiſſent. Eandem Ratisbonenſem ſententiam irritam & inanem dixit, ut, quantum in ſe erat, indemnitati Eccleſiæ & S. Romanæ Sedis conſuleret.

Eodem anno 1706., quo acerbiore dolore ex crurium humore noxio vexabatur, Franciſcum Ticinenſem ex Ord. FF. Minorum Cappucinorum virum egregium Mariæ Congi Reginæ ex Africa ſibi deferentem officia excepit. Catholicæ Religionis ſtatum & incrementa in eo Regno, aliiſque finitimis Provinciis, ubi diuturnam Franciſcus operam Apoſtolicis miniſteriis impenderat, Pontifex diligentiſſime percontatus; Petro autem ſupremo Congi Domino, potioribus de Chriſtiana Eccleſia beneficiis optime merito, regium diadema pretioſis ornatum gemmis, & globulorum ad ſignandas preces decades ſacris ditatas veniis impertiit. Excepit comiter & nobiles Æthiopes in Urbem religionis cauſſa profectos: quos variis muneribus auctos dimiſit. Jacobum Petrum poſt Gabrielis obitum recens electum Antiochenum Maronitarum Patriarcham confirmavit, ornavitque pallio, utrumque flagitante Ferdinando a S. Liduina ſeverioris inſtituti Carmelita, qui ea de cauſſa e Syria a novo Præſule fuerat Romam miſſus. Paratam ſuo conſilio a Tournonio, Manilæque Archiepiſcopo in Philippinis Inſulis frequentem Apoſtolicorum miniſtrorum manum, Imperium magni Mogolis petere juſſit: alioſque allegavit in Tartariam Siuenſem.

Quo gravioribus bellorum fluctibus, Rege Svecorum Carolo impellente, Sarmatia jactabatur, eo potiore cura indigebat Pontificis. Exacturus ſiquidem Regno Auguſtum Carolus tanta in res ſacras licentia bellum inſtauravit, ut ejuſmodi Stanislaum niti præſidiis Epiſcopi, & pii Sarmatæ indigniſſime ferrent. Bipartito exercitu ſæpe ſecundo prælio a Svecis pugnatum eſt. In Saxones demum Carolo arma vertente, Auguſtus in Sarmatia non ſemel Svecos attrivit cladibus. Late fuſam ad Caliſium quarto Calendas Novembris intulit: qua occupata, Poſnania Clementi nuntiat: ſe omnibus partibus noviſſima pugna hoſtes ſuperaſſe: ipſam proinde multis adverſis certaminibus jure opponi potuiſſe. Gaudium tamen, quo læto perfuſus eſt nuntio Pontifex, breve Regis inconſtantia fecit. Etenim qui æquo tandem marte dimicans, propoſitum majoribus in dies incrementis urgere valuiſſet, optatæ tranquillitatis allectus ſpecie, Saxoniam vindicaturus ab hoſte, e regno diſcedit, & in ſpem pacis inanis ultro flectitur. Hæc cum Carolo & Stanislao in Pago Altranſtadenſi ſancita: certis adjectis conditionibus orthodoxæ Religioni, atque animarum ſaluti, tum etiam libertati Eccleſiæ & juribus Sedis Apoſtolicæ quam infeſtis. Anceps aliquandiu hæſit Pontifex, an crederet vere illa ex animo, ac mandato Regis Auguſti proceſſiſſe; ſatis ſuper-

que

que exploratum habens, hujuſcemodi probroſi conventi pacta a Miniſtris, non Rege ipſo conſtabilita atque ſubſcripta fuiſſe. Studuit nihilominus violata Religionis jura integra præſtare.

Anno 1707. Imperatori & Eugenio copiarum duci aperuit, quam gravis ea eſſet injuria, quæ iterum amico & benefico Principi, Summo Pontifici moleſtiſſime inſerebatur; nam Germani milites frequentiori & inopinata impreſſione in agros Bononienſes & Ferrarienſes erruperant; ubi hibernis ſtationibus fixis, duces menſtrua pro illis alendis tributa populis imperaverant. Militiæ Principes rationem inituros pollicitus eſt Imperator, qua ſubjectis Romanæ Eccleſiæ populis minuerentur incommoda. Nihil cunctatus Pontifex Abbatem Dominicum Riviera prudentia & ingenii acrimonia clarum in Inſubres allegat. Ab eo cum exercitus ducibus certæ pactæ conditiones, quarum vi in agro Bononienſi & Ferrarienſi hibernantes copiæ, tum aliæ advenrantes cohortes receſſerunt. Id etiam pactione cautum, ut milites, qui in Mutinenſis Ducis Meſolano jam pridem muniti conſederant, ex Æmilia diſcederent. Quod tamen obſiſtente, ut ferebant, Duce ipſo, qui jam tum alta moliebatur, ſervatum non eſt. Paratam ſubinde in Neapolis regnum expeditionem Cæſar oſtendens, quum non lateret quantum ſibi opis atque præſidii Clementis gratia ſibi eſſet allatura, ab eo in pacatioris temporis, ac feliciſſimarum rerum ſpem erecto, ineunte vere amicum exercitus tranſitum per reliquas Apoſtolicæ Sedis Provincias obtinuit. Inde tamen aucta, non imminuta Pontifici & Eccleſiæ Romanæ damna, privatis ac publicis cumulata diſpendiis.

Eodem anno Dux Boriſius Kurakinus a Petro Magno Moſchoviæ Czare ad Clementem legatus, permoleſtum expertus iter, ſumma hieme Romam ingreditur. Inſolens importuno tempore potentiſſimi Principis legatio velut arcanarum rerum ferax ſermone vario jactata, & evulgata per Italiam atque Europam eſt. Pontificem, cui veræ itineris cauſſæ perſpectæ erant, & exploratæ, magno perfudit gaudio: valido etiam inter tot pertinaces, & undique congeſtas malorum ærumnas extulit levamento. Miſſus enim ad Clementem Dux fuerat, ut eum Czaris verbis ſalutaret, certioremque faceret: conſtitutum ſibi eſſe, liberum & publicum Catholicæ Religionis cultum, in univerſis ampliſſimæ ſuæ ditionis Provinciis, oppidiſque permittere. Indulſiſſe præterea, ut in urbe Moſchua Cœnobium Ordinis FF. Minorum, quos Cappucinos nuncupant, fundaretur: templumque ac domus Sacerdotum S. J. cum Gymnaſiis ad erudiendam litteris & chriſtianis moribus juventutem conſtruerentur. Futurum denique ſignificavit apertum tutumque per regiones ſuas tranſitum Apoſtolicis Romanæ Eccleſiæ miniſtris in Sinarum Imperium, ac cætera Orientalium Indiarum Regna, ut Chriſti fidem nuntiarent. Longe vero præcipua erga Pontificem voluntatis & gratiæ teſtimonia explicuit ob prudentiſſimam rationem, atque propoſitum, quo ille hactenus Sarmatarum res publicas permoleſtis accifas bellis juverat, & pro viribus ſublevabat, nihil de priore in Auguſtum Regem amore remittens, nec patrocinio. Multa præterea utrimque in rem ipſam arcano ſunt tranſacta negotia, quæ rerum potiſſima gravitas, atque conditio poſteritati occuluit.

Paullo poſt in Urbem pervenit Bernardus Theodorus Baro de Schenk ab Auguſto Rege miſſus, ut conſtantem ejus in Apoſtolicam Sedem venerationem teſtaretur, actorumque in pago Altranſtadenſi modum & rationem Clementi exponeret. Præſenſerat enim Rex, ejuſmodi iniquæ pactionis cauſſa maxime fuiſſe commotum Paſtorem vigilem, paſſuſque non eſt diutius ea cura torqueri. Aperuit itaque Pontifici Schenkius: ubi primum Altranſtadenſis pacificatio Auguſto innotuit, ſatis ſuperque ſapientem Principem intellexiſſe, quam duræ ac improbæ eſſent pleræque conditiones, a quibus propterea ipſe magnopere abhorruerat, & abhorrebat. Univerſa tranſacta eſſe prava opera atque perfidia regiorum Miniſtrorum, ipſomet Auguſto inſcio, decepto, vel contra fas piumque coacto. Quamobrem eodem tempore, quo Sveci in Saxonia prævalido copiarum robore inſidebant, illos in carcerem conjectos, ſimulque dignitatibus & muneribus exutos, ad geſtorum rationem reddendam fuiſſe compulſos. Graviſſimum aſſertis pondus addidit Auguſtus publica typis excuſa expoſtulatione per Europam ſparſa, ac nullo mox non argumenti genere fraudulentæ pactionis actis contra Deum, orthodoxam fidem, regium honorem, æquitatem, rectoſque mores innæ vehementer adverſans. Tot ſolidis fulta momentis ſignificatio conceptum jam pridem mœrorem non parum abſterſit. Ne quid tamen Clemens Pontificia vigilantia prætermiſiſſe videretur, quo Religionis cauſſa fieret tutior, improbata iniquæ pacificationis capita, veluti catholicæ fidei, divino cultui, animarum bono, & Apoſtolicæ Sedis juribus noxia, perampla concepta formula damnavit, prorſuſque inania pronuntiavit & caſſa. Svecorum nihilominus provectæ armis conditiones pacis deteriores habebantur bello. Improba offenſus audacia Pontifex, de reparandis Auguſti viribus, regnoque illi vindicando conſtituit. Tanti negotii primæ curæ communicatæ fuerunt cum Chriſtiano Auguſto Cardinali e Ducibus Saxoniæ, Regni Ordinibus, & Apoſtolico in Sarmatia Nuntio. Per quos rurſum ad regnum capeſſendum incitatus Auguſtus: ipſe nulla mora interpoſita, Baroni Schenkio Romæ degenti imperat, ut opportunam perficiendi negotii rationem ineat, conjunctis cum Czare viribus, & opibus promoturus ipſe propius in Saxonia. In tanta rerum magnitudine ac perturbatione, quamvis tot aliis longe graviſſimis Provinciarum ſuæ ditionis, atque Catholici Orbis permoleſtis negotiis animum intenderet Pontifex, rem tamen Sarmatiæ velut unicam atque præcipuam pertractavit: atque ita Regni commoda publicamque tranquillitatem provexit, ut non modo primas ſemper Religio ſibi ſumſerit, verum etiam debita Apoſtolicæ Sedi reverentia & accurata jurium ſacrorum vindicatio. Quum in Parmenſem & Placentinum agros ad ſupremum Romani Pontificis jus ſpectantes Germani milites hibernas fixuri ſtationes, irrupiſſent, multa incolis damna intulere. Tum inita cum Ducis miniſtro certa concordia ad militarem comparandam annonam, ſacros etiam Deo homines adigebant. Quum autem irritæ ceſſiſſent interpoſitæ admonitiones, & digna amantiſſimo parente ſtudia: Calendis tandem Sextilibus poſt aperta in Conſiſtorio, ac ſimul defleta gravi oratione prave facta, eas ad juris præſcriptum publicis conceptas litteris cautelas adhibuit, quibus adverſi conatus cederent irriti, ac violatas Romanæ Eccleſiæ, ſacrarum rerum, ac perſonarum rationes in integrum reſtitueret: confirmatis etiam eodem tempore pœnis & maledictis, quibus in extremam animarum perniciem malorum authores ex ſacrorum diſciplina & Eccleſiæ legibus gravabantur. In Hiſpaniis quoque ſacrarum perſonarum ac ſuprema Pontificiæ poteſtatis jura Clemens propugnavit. In Gallia Carolum Archiepiſcopum Ebredunenſem juriſdictionis ſuæ limites prætergreſſum ad ſaniora conſilia revocavit. Ne in Pannonia Auſtriacorum rationes in ultimum adducerentur diſcrimen, tempeſtive Imperatori depoſcenti opem tulit, Pontificiaque interpoſita authoritate, extremis malis aditum obſtruxit.

Anno 1708. Svecorum ac fœderatorum illa erat in Sarmatia licentia, a qua ſapientes extremam Reipublicæ perniciem, & majora in dies inferenda orthodoxæ Religioni & ſacræ diſciplinæ diſpendia formidabant. Caroli Regis potentia, & felix qua ad id tempus uſus ille eſt fortuna belli, audentiorem reddiderant Principem, ac Sarmatiæ juxta atque Germaniæ formidoloſum & noxium. Late bacchantem frænaturus hoſtem opportuna Clemens jam pridem cœperat cum Sarmatis Optimatibus, Auguſto Rege, ac Magno Moſchoviæ Czare agitare conſilia. Meditata mature tranſacta omnia. Bellum ſubinde validiore conatu inſtaurantibus Auguſto, & Czare, Svecus, cujus unice præſidiis Staniſlaus nitebatur cum fœderatis, paucos intra menſes deletus a Moſchis omnino eſt. Cruentiſſima ſuorum clade fuſus Carolus, & caſtris exutus, victori longe lateque triumphalia circumferenti arma ſuccubuit. Mox pejora in ſe veritus, in oppidum Benderium Turcicæ ditioni ſubditum, ignotis itineribus maturata fuga, ſeſe recepit. Divini Numinis in tanto rerum diſcrimine præſentiſſimam opem non unis editis in orthodoxam Religionem eximiæ beneficentiæ argumentis hoc ipſo difficillimo tempore Auguſtus Rex promeruiſſe viſus. Etenim dum ferocientis hoſtis prærteritis elata victoriis obſtreperent agmina, procul a Sarmatiæ Regno, de quo deceſſerat, agens, in urbe Dreſda juxta Electorale Palatium, publicum, ac præſtanti mole theatrum, quod omnium maximum in Europa habebatur, in inſigne Catholicorum templum Deo Uni Trinoque dicatum, ac multis ornatum altaribus convertit, proventuſque annuos eidem attribuit, ut frequentior ac ſplendidior eſſet Religionis cultus. Ubi Clemens inter tot imminentes Catholicæ Religionis calamitates, lætiſſimarum harumce rerum nuntium accepit, maximo exſiluit gaudio.

Ineunte vere Virricus Comes de Daun Neapolitanorum Prorex, Caroli nomine poteſtatem ductandi Germanicum equitatum e regno ad Inſubres per Picenos & Æmiliam a Clemente popoſcit, atque certis quibuſdam conditionibus poſitis obtinuit. Liberali beneficio gratiam a Cæſare, & Carolo fratre Clemens iniviſſe putabat, quum Neapoli, ac Mediolani publicum vulgatum Edictum accepit, quo gravibus pœnis Caroli nomine cautum fuit inter alia, ne qua pecuniarum ſumma

ma

ma ullis ex cauſſis a quibuſcumque perſonis, præſertim vero Mercatoribus, atque Menſariis in Urbem Romam, aliumve Ditionis Romanæ Eccleſiæ locum tranſmitteretur. Paullo poſt utrobique eadem poteſtate, ac pœnarum objectu alterum mandatum edicitur, quo annui Sacerdotiorum reditus intercepti, ſepoſitique, ne Clericis extra Inſubriam, ac Neapolitani regni fines morantibus, penderentur. Pontificiis adminiſtris cauſſam ſciſcitantibus Vincentius Cardinalis Grimanus, velut arcanum referens, ſignificavit: Joſephum, & Carolum vicem Clementi rependiſſe, quod ad Elizabeth Chriſtinam Principem Luneburgenſem eidem Carolo Archiduci nuptam, per Italiam Barcinonem petentem, Hiſpanorumque Reginam habitam, nullum Apoſtolicum de Latere Legatum miſerit, qui eam Pontificio nomine ſalutaret. Quum tamen Pontificem, quoad ratio & dignitas ſineret, honorificentiſſima Principi ſponſæ deſtinantem officia memoratus Grimanus, plus æquo depoſcens, omnino removerit a propoſito: ne damnoſa Clementi & Apoſtolicæ Sedi fallacia quemquam deluderet, adornatum per eos dies ſcriptum luculentum & grave Barcinonem, atque Viennam eſt miſſum: æquam ac prudentem in ea re ſervatam a Pontifice agendi rationem perſpicuis argumentis aperiens.

Delecti interea ad iter milites, Duce Alexandro Comite Bonævallio, Neapolim Inſubres petituri diſcedunt, præſcriptaſque tenentes vias Apoſtolicæ Sedis provincias egrediuntur. Confeſtim tamen in Æmiliam reverſi, nullo Pontifici indicto bello, Comaclum urbem, alioſque nonnullos circumpoſitos Ferrarienſis Agri vicos intercipiunt. Ubi conſtituto præſidio, Cæſareiſque explicatis ſignis, tanquam in terris juſto bello acquiſitis inſident. De inopinata re Pontifex monitus confeſtim datis ad Imperatorem litteris ſignificavit, Pontificii muneris partes ſe impleturum, niſi æquis ille poſtulatis annueret. Joſephus tamen conſtans in incœpto, æquis Clementis poſtulatis minime indulſit, quique Imperatoris partes agebant, hæc fere urgebant: *Comaclum ejuſque ditionem ad Imperii jus ſpectare: non ſine injuria a Clemente VIII. P. M. Ateſtinis ademtam, quibus olim fiduciario nomine Imperatores tradiderant. Majores liberali in Apoſtolicam Sedem uſos beneficentia neutiquam ægre tuliſſe, ut pingui annuis reditibus urbe & florentiſſima regione potiretur, quum ea tunc non indigerent, nec locum morarentur. Ipſam tamen modo, quod ad Imperii in Italia ſervandas rationes maxime conduceret, ſe jure veteri repetiiſſe: receptam vero fidenter habiturum.* Nec mora, ad fidei ſacramentum Imperatori ſervandæ Comaclenſes compelli jubet. Spe ſua deluſus Pontifex, prætereaque noſcens validis operibus & propugnaculis muniri Comaclum, novaſque copias ad Ferrarienſem infeſtandam Provinciam urbemque circumſidendam accerſi, in eam conjectus neceſſitatem eſt, ut conſilia ſcribendi milites tandem aliquando comprobarit. Scripta itaque in ſubjectis regionibus militum peditum equitumque viginti millia. Bellica inſtrumenta, commeatus, & arma parata. E ditione præterea Avenionenſi tria millia lecta. Ex Helvetiis quindecim fere millia evocata. Clientes, Dynaſtæ pro Feudorum numero & dignitate ad certos armandos tribuendoſque milites compulſi: quorum multi ſupra debitum integras etiam centurias, veſtibus & armis inſtructas, obtulerunt. Nec vani fuere metus; dum enim hæc aguntur, Germani Ferrariam & Urbani Arcem vexant. Alia præterea alibi tentant, quæ objecta præſidia irrita reddiderunt. Levibus in Æmilia congreſſionibus, fortuna varia juſtæ pugnæ proluſum potius, quam factum initium. Utrimque multi ex gregario milite, pauci nobiles, ac duo minoris ordinis duces interemti. Qui uni locorum tutelæ Pontificii inſidebant milites, ſatius habuerunt, ubi res exegit, vim amoliri, quam inferre. At Cæſar amaris actam ſtimulis voluntatem quum magis magiſque in dies proderet, ſimul diploma paucorum impulſu atque commoto conceptum animo Viennæ vulgavit, quo Parmam, Placentiamque urbes Imperii fundos dixit. Dum aucta in Germania, & Italia mala permoleſtum Provinciis Apoſtolicæ Sedis bellum inferrent, Comiti Daun Neapoli in Æmiliam ad militum imperium contra Pontificem evocato, Vincentius Card. Grimanus pro-Rex ſufficitur. Qui immemor erga Apoſtolicam Sedem debiti & dignitatis, quidquid adverſus ſacrorum immunitates, & Romanæ Eccleſiæ jura a Germanis imperatum fuerat, per publica Edicta urgebat augebatque. Pontifex Cardinalem increpuit, auctoremque ſignaturus ſupremæ poteſtatis uſus imperio, ac terrore Religionis injecto, mandavit ne talia audere pergeret. Gliſcentibus tot malis, eo tandem Pontificis & Romanæ Eccleſiæ videbantur res tractæ, ut ſine præcipuo Dei auxilio componi non poſſent. Itaque publicæ ſupplicationes in Urbe, & alibi per Clementem indictæ. Plures ſequeſtres inde reparandæ concordiæ ſua ſponte interpoſiti mitiora Cæſari ingeſſere conſilia, quæ capeſſeret. Ipſamet Anna Anglorum potita regno, ac fœderatarum provinciarum Ordines veriti, ne ob Pontificiam & ingratam Orthodoxis diſſenſionem Itali Principes fœdus icerent, unde ingens Auſtriacis diſpendium oboriretur cum emolumento Regum Ludovici, atque Philippi, ſoliciti navarunt operam, ut res quam citiſſime componeretur. Itaque dum Joſephum in id ſtimulant, alios ſimul Principes, præſertim Palatinum Comitem, ac Magnum Etruriæ Ducem, qui cum Pontifice agant, interventores deligunt, precibuſque & argumentis impellunt. Conjunctis piorum precibus id Clemens a Deo exoraturus quarto nonas Januarias An. 1709. religioſiſſimam ſupplicationem inſtituit. Non multos poſt menſes certis ſtabilitis conditionibus inter Pontificem & Auſtriacos ſancita eſt pacificatio. Quarum præcipuæ: ut Joſeph Imperator, & Carolus vulgata Mediolani atque Neapoli Edicta adverſus Romani Pontificis authoritatem, immunitates, & jura refigerent. Univerſi Cæſarei milites quam citiſſime ex Romanæ Eccleſiæ Provinciis decederent. Suos nuper ſcriptos & Pontifex cum exteris ducibus remitteret. Propugnacula contra adverſæ ditionis fines utrimque extructa ſubruerentur, amotis præſidiis. Utriuſque partis captivi & bellica tormenta viciſſim reſtituerentur. In maritimis Pontificii imperii portubus Auſtriacorum naves tanquam amicorum Principum exciperentur. Comacli res, obnitente interim Duce Mutinæ, qui peculiares Romam Miniſtros miſerat, ut rationes ſuas promoverent, diſſidentium momentis a delectis per ſummum Pontificem Cardinalibus expenſis, celeriter & amice componerentur. Legerentur & a Clemente Cardinales, coram quibus & Marchione Turrinetto de Priè Cæſaris Legato ſubortæ de Placentia & Parma urbibus diſſenſiones pro rationum pondere, & monumentorum, quæ conferenda erant, gravitate atque præſtantia, tollerentur. Viennam Nuntius Apoſtolicus revocaretur. Pontifex Carolum Hiſpanorum Regem agnoſceret, ſuumque Romæ oratorem haberet. Factum id a Pontifice eſt Octobri menſe ad normam tamen Conſtitutionis Clementis Papæ V. caventis: *Si quem ſummus Pontifex ſub titulo cujuſlibet dignitatis ex certa ſcientia, verbo, conſtitutione, vel litteris nominet, honoret, ſeu quovis alio modo tractet: per hoc in dignitate illa ipſum approbare non intelligatur, aut quidquam ei tribuere novi juris.* Quo prudentiſſimo actionis momento non minus Apoſtolicæ Sedis in utrumque Siciliæ Regnum, quam aliena, præſertim vero de Hiſpana ſucceſſione contendentium, jura æqualiter ſalva, & illæſa manſerunt.

Carolo Archiduci Auſtriæ regium nuper attributum nomen, honoreſque Regi Hiſpaniarum congruentes porro decreti, tametſi adeo prudenti, ac temperata Pontificiæ mentis declaratione coerciti, ita Philippum offenderunt, atque egere tranſverſum, ut idem plane modum exceſſerit. Ad quæ commotus quidem, ſed nihil cunctatus Pontifex, lenem ſuo more crudis vulneribus medelam admovendam cenſuit. Hiſpanorum idcirco Antiſtitum matura opera cum primis uſus, rei ſuæ plus æquo ſtudentem Principem ad ſaniora conſilia flectere ſtuduit, depulſis, quibus idem offundebatur, terris nubeculis. Hoc eodem Anno 1709. Clemens ad Fridericum IV. Danorum Regem Bononiam inviſentem Equites Carolum & Alexandrum germani fratris filios miſit, qui ſuo illi nomine honores impertirent & officia. Hannibalem Albanum Apoſtolicæ Cameræ Præſidem ad Imperatorem, alioſque Europæ Principes legare conſtituit, ut in Pacis tractationibus propediem ineundis, orthodoxæ fidei emolumenta, & Apoſtolicæ Sedis jura pro viribus tueretur. Feſtinum in Sarmatiam reditum ab Auguſto maturandum curavit. Apoſtolicas expeditiones ſuamet opera & Auguſti patrocinio fauſtiſſime in Saxoniam invectas miniſtrorum numero auxit. In Septentrionalibus regionibus alia ad id genus utiliſſima religioni, ac ſalutaria populis miniſteria pari vigilantia ampliora reddidit, provexitque. Moſſulis in Chaldæorum tractu, qui non exiguam Majoris Aſiæ partem occupat, latiſſimum feliciter propagandæ orthodoxæ fidei parere campum, miſſis, præſertim e Prædicatorum Ordine, qui optata perficerent, doctrina atque divinæ gloriæ ſtudio præſtantes viros eodem allegavit.

Anno 1710. decubuit dolore tibiæ Clemens. Quo vix relevatum adeo acerba afflixit gravedo conjuncta febri, ſpirituſque difficultati, ut negotiis in dies multos abſtinuerit. Ad reparandas vires in oppidum Gandulphum ſummo vere divertit. Confirmatis viribus in Urbem reverſus, non minore quam pridem diligentia, negotiis gravibus, & orthodoxæ religionis bono ſtuduit. Calvinianæ hæreſeos ſectatores, publicas, ubi nunquam habuerant, litterarias ſcholas aperire, aliaque multa

catho-

Digitized by Google

catholicæ fidei noxia in Germania, & apud Batavos molientes, ſummorum Principum authoritate intercedente, coercuit. In Cardinalem Bullionium mitiorem ſe Ludovicus Galliarum Rex præſtitit, Clementis litteris excitatus; illumque apud Belgas honorifice agentem, & opulentis Sacerdotiis auctum nequaquam vexavit in poſterum. Joſephum Imperatorem Pannoniæ Regem ab inſtituendo judicio adverſus Agrienſem Epiſcopum arcuit.

Anno 1711. Hannibalis ſtudio in Germania eo jam Comacli negotium erat adductum, ut quum ſemel & iterum Viennæ apud Cæſarem in conſultationem vocatum eſſet, delecti ab ipſo Conſultores conſtanti judicio ſemel, atque iterum Romanæ Eccleſiæ urbem reddendam pronuntiaverint. Una excogitabatur ratio, qua id ſapienter exequutioni mandaretur, ſervata dignitate utriuſque partis. De hac dum ultro utroque diſcurritur, Imperator ipſo die, quo Comacli reſtitutionem ea de cauſſa prolatandam conſtituit, importuno puſtularum morbo corripitur: paucíſque diebus vix elapſis, perniciosa ejuſdem contagione quinto decimo Kalendas Majas extremum diem obiit, non uno edito chriſtianæ pietatis, & integerrimæ Religionis ſpecimine. Intempeſtivam ejus mortem die ſequenti Pontifici nuntiavit Eleonora Magdalena Thereſia Auguſta genitrix Caroli Hiſpaniarum, Pannoniæ, Bohemiæque Regis, aliarumque avitarum Provinciarum hæredis vices gerens, enixe a Clemente poſcens, ut idem Princeps conjunctis Electorum ſuffragiis ad Imperium eveheretur. Tam libenter Pontifex Eleonoræ morem geſſit, quam prona in Carolum voluntate ferebatur: hujuſque rei teſtes luculentas reſcripſit litteras. In ſpem felicis Imperii, & amplioris Orthodoxæ Religionis boni quarto idus Octobris Carolus Auſtriacus, pro Pontificis voto, & collatis opibus, Romanorum Rex atque futurus Imperator dicitur. Ubi primum de creatione ſua Electorum Principum litteris Mediolani factus eſt certior, præſtantem genere ac munere virum ad Clementem allegat, eumdem cum ipſo nuntium, fauſtumque Comitiorum exitum communicaturus. Quas autem tunc litteras Princeps adjecit, tanta in Pontificem Maximum & Apoſtolicam Sedem honoris ac præcipuæ venerationis ſignificatione refurſit, ut avitæ pietatis ac Religionis exempla non imitari tantum, ſed & æmulari voluiſſe videretur. Eidem contra Mediolano Francofurtum proficiſcenti Hannibal Albanus menſe Novembri ad Œnipontem jubetur occurrere, ac Pontificio nomine impoſitam ſibi nuper graviſſimam perſonam & dignitatem gratulari. Albanum honorifice Rex complexus, nullis non reverentiæ ac obſervantiæ argumentis debitas Clementi gratias rependit. Hæc omnia Pontifex Cardinalibus in Conſiſtorio aperuit, merito Carolum proſequutus elogio. Ipſius tamen in Romanorum Regem electionem peractam Francofurti, excuſſis, quæ in memoratis Comitiis geſta fuerunt, riteque ſervatis omnibus, quæ in re tanti momenti juxta veteres & Apoſtolicæ Sedis mores erant ſervanda, nonniſi quartodecimo hujus ſeculi anno, Februario exeunte menſe, ratam habuit comprobavitque. Iniquorum temporum conditione ſpectata, benigne indulſit, ut quæ Electi nomine per Oratorem extra ordinem miſſum fieri debebant, opera Marchionis de Priè, qui jam tum Romam allegatus fuerat, agerentur. Suprema quoque & Apoſtolica authoritate, quidquid in ea electione peccatum comperit, ſuſtulit. Cui non leves æquo & abſoluto judicio Clementis labes adſperſerunt Joſephi Clementis Archiepiſcopi Colonienſis, & Maximiliani Emmanuelis utriuſque Bavariæ Ducis orthodoxorum ſacri Romani Imperii Electorum facta præteritio: admiſſi contra ad ſuffragium per legatos ferendum Fridericus Marchio Brandeburgenſis, ac Georgius Ludovicus Dux Hannoveranus hæretici: quorum uterque, Summo Pontifice reluctante, Electorale munus obtinuit. His actis Pontifex jus Apoſtolicæ Sedis vetuſtiſſimum integravit, quo ipſa uno temporum rerumque neglectu ante annos ferme ſexaginta fuit exuta. Præterea quum obices, propter quos *primarias Imperiales preces* minime olim admittendas edixerat, ſublati omnino eſſent: tum etiam conſuetis Pontificiæ benevolentiæ argumentis enixe per Oratorem expetitis Carolum afficere cuperet: peculiares *ad Capitula & Canonicos quarumcumque Cathedralium etiam Metropolitanarum & Collegiatarum Eccleſiarum* intra Germanici Imperii fines exiſtentium litteras dedit, mandans, ut preces ipſas a Carolo aperiendas pro Sacerdotiis, aliiſque Eccleſiæ muneribus certis perſonis ab ſe commendatis tribuendis, quum primum ſuis illa eſſent Rectoribus vacatura, ſuſciperent, implerentque; *ſervatis tamen reſtrictionibus, & exceptionibus ſolitis*.

Anno 1712. validos & acceptos divino Numini conciliatores gratiæ ex Beatorum cum Chriſto in cælis regnantium agminibus conquirere ſtatuit, poſtquam ſingulari aliquo venerationis ac reverentiæ argumento de ipſis meruiſſet. Animum propterea, & ſtudia convertit ad augendum novis ſanctorum nominibus Eccleſiæ faſtos, eoſque potiſſimum ſibi & chriſtiano populo patronos adſciſcere. Hoc honoris genere digniſſimos cenſens Pium V. P. M. ex Ordine Prædicatorum, Andream Avellinum e Clericis Regularibus, quos Theatinos appellant, Felicem Cantalicienſem Cappucinum, & Catharinam Bononienſem ex Ordine Minorum, die Dominica undecima ante Kalendas Junias tanta majeſtate ac pompa actionem explevit, ut non alia majorum memoria auguſtior celebritas, nec magnificentiores ejus generis apparatus ſpectati ferantur.

Et Clemens quidem non ſine cæleſti aliquo mentis inſtinctu per id potiſſimum temporis præcipuos ſibi apud Deum patronos comparavit. Quandoquidem tot paſſim cum graviſſimis Catholicæ Religionis periculis, velut agmine facto, impendere curæ, ut Gandulphi Junio menſe ſtabiliendæ valetudinis cauſſa verſanti ſomnum pene ademerint. Undevigeſimo poſt die reverſus in Urbem, ægrotanti ſimilis menſes plures, hiememque tranſegit. Nunquam vero præſentius divinum in tot adverſis expertus auxilium, quam quando majora imminebant Eccleſiæ damna, nullæque inter homines ſpes profuturæ opis affulgebant. Jam tum novi anni initia celeberrimas Liparenſes & Siculas contentiones de ſacra in eo Regno conſtituta Monarchia Epiſcopis juxta ac Summo Pontifici permoleſtas invexerunt: quæ temporis auctæ decurſu, extremam malorum attigiſſe metam viſæ ſunt. Quod expendens Clemens id ferme ſibi eveniſſe identidem pronuntiavit, quod olim patientiſſimo viro Job divinæ Litteræ contigiſſe memorant: ut triſtis ſcilicet nuperrimæ ærumnæ nuntius, alium gravioris calamitatis relatorem exciperet. Diſſidiis principium tribuêre regii Lipararum Miniſtri, vulgo *Catapani*, qui quum certum leguminum genus ex epiſcopalibus collectum prædiis, & ad Epiſcopum ſpectans infucatæ vectigalium ſolutioni reddidiſſent obnoxium, violatæ immunitatis Eccleſiæ rei ſunt habiti, & a Nicolao Maria Tedeſchio Antiſtite catholica communione privati, ac procul a ſacris acti, inflictæ pœnæ ſolutione uni Romani Pontificis poteſtati ex jure ſacro & more ſervata. Liparenſis Eccleſia uni ab origine ſubjecta viget Romanæ Metropoli, ac Summo Pontifici, nullo nomine Siculum regnum attingens. Ipſam vero parvam Inſulam ſupremo jure Neapolitano addictam, atque conjunctam Regno, non alia de cauſſa, quam ſubjectorum commodis conſulendi propinquitate, Philippus III. utriuſque Regni Dominus Siculis adminiſtris parere voluit, integris, quæ cuique erant, inter primævos Inſularum fines manentibus juribus. Inſtitutum a Liparenſium Epiſcopo in *Catapanos* judicium Regii Siciliæ adminiſtri ægro ferentes animo *Catapanos* ea pœna mulctatos, acerbiſſime vexarunt, atque objectu authoritatis *Monarchiæ Siculæ* illos priſtinæ ſacrorum communioni reſtituerunt.

Siciliæ Monarchia, de qua non ſemel habendus erit ſermo, Pontificia in eo regno Legatio ab Rege geſta audiebat. Ab eo in Regios tranſlata miniſtros præcipuum conflavit Tribunal, quod Romani homines ipſa ſui nominis novitate Apoſtolicæ Sedi injurioſum ſacriſque juribus immani & abſurda amplitudine, qua explicabatur, infeſtum & oppido noxium judicarunt. Illam Urbano II. Pontifici Maximo acceptam Monarchiam Siculi referebant, Pontificiumque Diploma Rogerio Siciliæ Comiti miſſum ajebant, quod Joannes Lucas Barberius ann. 1513. primus in lucem protulit, dum antiqua ad Siciliam ſpectantia Diplomata in præcipuum volumen congereret, quod *Caput Brevium* appellavit. In eo Pontifex conſtituit, ut quoad viveret Rogerius, ejuſque filius Simon, ſeu alter heres legitimus, nullus Apoſtolicus in Siciliam Legatus præter aliorum voluntatem aut conſilium accederet, ſed ipſimet Legati munere fungerentur. Si quando vero Pontifex Epiſcopos & Abbates evocaret ad Synodum, quos liberet, mitterent: alios ad *ſervitium Eccleſiarum* retinerent. Tredecim poſt annos, dum Europa exitialibus ac late fuſis æſtuaret bellis, editum in Sicilia *Advocati Fiſcalis* cura vulgatur, quo vis, & pondus exoptato privilegio additum. Liber etiam prodiit cum titulo *Monarchia*, cui quotquot Regi a Conſiliis erant, ſubſcripſere: miſſis itidem ad Imperatorem Carolum, & in Hiſpaniam exemplaribus, quo executioni mandato juri major in dies authoritas accederet. Apoſtolicæ interim Sedis authoritatis ſtudioſiſſimi hujuſce Barberiani Diplomatis non paucis cum primis animadverſionibus ſuſpectam *νοθείας* efficere adniſi ſunt; tum hac etiam admiſſa, nullum imperatæ Legationis Apoſtolico nomine in Sicilia perpetuo gerendæ, juriſque ſacri & Eccleſiæ dicendi veſtigium idem Diploma præ ſe ferre contenderunt. Quia ad effrænes potius Siculorum abuſus coer-

cen-

Digitized by Google

cendos ſpectare dixerunt, eaſque duntaxat, quæ Principi congruerent filio, auxilii partes eo fuiſſe demandatas, ut ille Apoſtolica juſſa pro ſua in Eccleſiam reverentia exſequeretur. Addebant inſequentium ab Urbano motem temporum nihil facilius evincere, quam plurium Summorum Pontificum litteris atque decretis præcipuas Romanæ Eccleſiæ in eo Regno legationes, quoties oportuit, a viris ſactis fuiſſe obitas, & ad ſupremum Romani Pontificis Tribunal Siculorum provocationes interpoſitas ex Inſula patria. Igitur de medela opponenda malo Clemens cogitans, impertitam a Siculis ſolutionem nullam, & irritam *ob defectum juriſdictionis pronuntiavit*. Decretum Pontificis juſſu vulgatum eſt Liparis, ac pro conſtanti Eccleſiæ more violatores immunitatis Eccleſiæ catholica communione ab Epiſcopo orbatos, illorum inſtar, quibus aqua & igni eſt interdictum, ab omnibus Chriſtifidelibus haberi mandatum.

Nihil tamen Siculæ Monarchiæ adminiſtri Pontificem reveriti, ubi actum norunt, Panormitanæ Eccleſiæ S. Petri Canonicum cum notario, & ſatellitum manu armis inſtructa Liparas mittunt. Ipſe homines novo Pontificis decreto catholica communione privatos ſacrorum uſui extemplo reſtituit, atque coram ipſis divinum Sacrificium obtulit. Sacerdotibus deinde ad ſe vocatis imperat, ut, quos ipſe irrogatis ab Epiſcopo & ſummo Pontifice pœnis ſolverat, Sacramentorum participes efficiant: graves renuentibus multas cominitans, quas & inflixit. Neque his contentus, fratris filio cum viatore ad Didacum Hurtadum, Nicolai Mariæ Epiſcopi generalem Vicarium, de rebus graviſſimis ad ſanctæ fidei Inquiſitionem ſpectantibus in Epiſcopali Palatio agentem miſſo, domum illi pro carcere habere juſſit. Quum autem Hurtadus injuriam Pontifici Maximo, Eccleſiæ, & ſacris Miniſtris illatam ulturus, talia ac deteriora audentes in judicium expulſionis a Catholicorum cœtu, exhibita per binos Sacerdotes expreſſa monitione, advocaſſet, utrumque idem Canonicus, nulla mora interpoſita, diris vinculis adſtrictos teterrimum detruſit in carcerem. Mox ſubſidiaria ſtationariorum militum aſſumta cohorte, Epiſcopale Palatium, ubi Didacus morabatur, hoſtili more circumſepſit. Portam vi disjectam occupavit, ipſumque, Epiſcopalis Curiæ Miniſtros, Cathedralis Eccleſiæ Parochum, & Benedictini Ordinis Monachum, qui a ſacris confeſſionibus erat Epiſcopo, quoniam Apoſtolicæ Sedis Decreto obſequebantur, ac renuebant obniti, impoſita diu noctuque militari cuſtodia, torſit. Domeſticam Vicarii ſupellectilem cum inſtrumento e juris forma accurate deſcriptam, ac jam jam venalem in foro ſub haſta expoſiturus, numerata pecunia redimi compulit: aliaque porro molitus eſt, quæ prætermittimus. Priſtinam Didacus pretio libertatem adeptus, non ita multo poſt, quod alia de cauſſa Clementis mandato obtemperaſſet, ab ejuſdem Siculæ Monarchiæ Miniſtris Liparis inſula pellitur. Vir tamen fortis ut Eccleſiæ juribus conſuleret, continuo urbi ac Diœceſi publicis ſacris interdixit. Quæ omnia Generalis Vicarius memoratus tametſi etiam prævio ipſiuſmet Pontificis mandato peregerit; alter nihilominus Panormitanus Eccleſiæ S. Petri Canonicus Monarchiæ *Delegatus Judex* publico evulgato Edicto revocavit. Tot acta Siculorum Clemens damnavit, auctoreſque, & illos omnes, qui quovis modo opera ſua tot auſa provexerunt, a Catholicorum conſociatione & ſacris arcuit. Contra Miniſtri Monarchiæ adſertores acerrimi, Pontificiis decretis & imperiis nihilo mitiores facti, in eos, qui Pontifici obſequebantur, acerbiſſimis ſævire pœnarum exemplis, & plures Antiſtites ab Inſula pepulerunt: in his Joſephum Milliacium Archiepiſcopum Meſſanenſem, Andream Rigium Epiſcopum Catinenſem, Franciſcum Ramirez ex Ord. Prædicatorum Epiſcopum Agrigentinum e Sicilia ejecerunt, collugentibus Paſtorum deſiderio populis. Epiſcopos ſequi compulſi miniſtri, Eccleſiarum præfecti, & quotquot eandem retinebant voluntatem Sacerdotes, Clerici, cujuſvis Ordinis religioſi homines, ſodalitiorum Præſides, collegæ, Juriſconſulti, civeſque probi. Exſilio multati & adoleſcentuli, qui in Eccleſiarum Collegiis pietate & litteris informabantur. Alicubi agmen migrantium complerat vias, & conſpectus aliorum mutua miſeratione angores augebat, vel integrabat lacrymas. Paullo poſt eximios viros Petrum Hurtadum, Joſephum Mariam Rhinum, & Gaſparem Salernum, tres continenti ordine a laudato Agrigentino Epiſcopo Generales conſtitutos Vicarios, ob libertatis Eccleſiæ ac Pontificiæ auctoritatis defenſionem horridum conjecerunt in carcerem. Ubi dira conſtanter patientes, ac moleſtioribus in dies auctos incommodis Clemens præcipuis litteris, monitis ſalutaribus, & Apoſtolica caritate refertis, eſt conſolatus. Quum ipſimet Epiſcopi ſecundum Eccleſiæ leges in Diœceſibus, unde pellebantur, publica fieri ſacra vetuiſſent, luctumque, eodem comprobante Clemente, viduatis indixiſſent Eccleſiis, juſſa hæc poſthabita omnino & contempta fuere. Reſciſſa, rurſuſque damnata Apoſtolicæ Sedis auctoritate Acta, confeſtim ab regiis Miniſtris inſtaurata ſunt, editis etiam libellis ex utraque certantium parte, quos utpote notiſſimos recenſere non eſt neceſſarium.

Creſcentia in dies late apud Siculos mala acerbiora Clementi reddebant inteſtini belli faces inter Helvetios; cujus cauſſa non minus catholicorum pagorum libertati, quam religioni graviſſima impendebant pericula. Ubi primum orientis mali ab Hæreticis intentati ac ſoti Clemens nuntium accepit, nihil non fauſtum orthodoxo populo, ac Religioni apprecatus, eam ſollicitudinem ultro libenſque ſuſcepit, quam Apoſtolici muneris ratio, & paterna caritas in gentem inclytam de Chriſti Eccleſia, & Pontificia Sede benemeritam poſtulabant.

Hoc anno 1712. Clementis animum inſigni gaudio perfudit optatiſſima Friderici Auguſti, Regii Sarmatiæ Principis & Electoralis heredis Ducatus Saxoniæ ad orthodoxam Eccleſiam acceſſio. Hæc quemadmodum ingenti catholicæ rei emolumento futura putabatur, ita immortale Clementi nomen conciliavit; cujus paſtoralis vigilantia tam inſigne religioni bonum peperit. Enim vero ubi ſummam Eccleſiæ dignitatem inivit, nihil antiquius habuit, quam ut æternæ ejuſdem Principis ſaluti proſpiceret. Nullum proinde officiorum genus prætermiſit, & curæ, qua regium Genitoris animum ad catholicam puero educationem impendendam flecteret. Prono tamen in id Principi, & æquo Pontificis voto obſiſtebant res maximæ. Domi tenerimis vallatæ ſtimulis mater & avia, hæreticis innutritæ erroribus, ne cariſſimum ſibi pignus ab infelici, cui mordicus inhærebant, communione ſuiſque amplexibus avelleretur, pertinaciter obluctabantur. Foris horridiore occurſabant facie inteſtina Sarmatarum diſſidia, quæ quum regnum malis graviſſimis reddidiſſent obnoxium, Regem deterrebant, ne Hæreticorum animos importune laceſſeret: quorum opes vireſque validæ tunc potiſſimum patrem natumque in extremum diſcrimen potuiſſent attrahere. Nullis tamen retardatus obicibus Clemens, conſtanti ſolicitudine, niſuque rem provexit. Hannibali vero Albano ante triennium in Germaniam allegato inter potiora ſedulo labore conficienda negotia hoc præcipue commendavit. Gravi provinciæ operam navans Albanus, adeo feliciter negotium provexit, ut in magnis eximiæ voluntatis argumentis ab Rege acceptis, peculiares quoque ad Clementem ſcriptas litteras impetraverit, quibus Auguſtus regiam fidem obſtrinxit, daturum ſe quamprimum Principi filio educatores magiſtros & familiares orthodoxos: eumque cedentem ex ephebis, & ab Hæreticorum conſuetudine atque contagione ſecretum ad Catholicorum peragrandas provincias dimiſſurum, ut integra tunc Fridericus libertate utens, animæ ſuæ ſaluti conſuleret.

Obligatam Pontifici fidem liberavit Rex Auguſtus, fauſtoque novæ inſtitutionis, & ſuſcepti itineris fructu potitus Princeps, quum Bononiam perveniſſet, quinto Calendas Decembris poſt maturam ac diuturnam multorum menſium deliberationem adhibitam, ſuperato ingenti obverſantium moleſtiarum numero, una cognitæ veritatis ratione motus, ſoloque perpetuæ ſalutis deſiderio incenſus, Lutheranæ Hæreſeos, qua parentibus irretitis natus fuerat, & imbutus adolevit, ejuravit errores. Simul Catholicæ Religioni juxta ritum nomen dedit. Ex præcipua Apoſtolicæ Sedis auctoritate præſentes robur actioni præſtitere Laurentius Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Caſonus Bononiæ Legatus, e Generalibus in Chriſtiana Republica fidei Quæſitoribus, & Joannes Baptiſta Salernus e Societate Jeſu Theologus. Cujus fidem, diligens ſtudium, atque prudentiam in re tanti momenti ſapienter conficienda ſatis ſe Clemens commendare nequiviſſe, Cardinalium Senatui teſtatus eſt. Effuſas quoque laudes viro nobiliſſimo Joſepho Kos Palatino Livoniæ tribuit. Qui ab Auguſto Rege Principis nati Catholicæ educationi præpoſitus, magnam, quam jam pridem de ſe Pontifex ceperat, exſpectationem egregie ſuſtinuit, implevitque. Graviſſimo peracto negotio, Fridericus Auguſtus abſolutiſſimas litteras debitæ ſuæ in Clementem & Apoſtolicam Sedem obedientiæ, gratique animi erga Deum vocantem & miſerantem teſtes addidit. Quæ tamen humanæ rationes juvenem Principem diutius erroribus noxiis implicatum detinuerant, prohibuere ne per integrum fere quinquennium glorioſiſſimi facti memoria evulgaretur. Interea etſi privatim orthodoxam Religionem profeſſus, non Hæreticorum duntaxat ritibus prorſus abſtinuit, ſed & quotidie divinæ Miſſæ Sacrificio interfuit. Præterea ſæpenumero Pœnitentiæ expiatus Sacramento, & Euchariſtia refectus, ceteris omnibus veræ pietatis, ac Religionis exercitationibus, quæ obſequentiſſimum Romanæ Eccleſiæ commendant filium, frequentem dedit operam. Identidem quoque Clementi per Epiſtolam teſtatus eſt: ægerrime

ſe ferre ,

ſe ferre occultandæ religionis neceſſitatem impoſitam: nec quidquam ſibi gratius futurum, quam in Urbem profectus, publica coram ipſo Eccleſiæ Capite Romanæ communionis teſtimonia edere. Hoc quinto demum poſt anno, Septembri exeunte menſe, Viennæ in Auſtria, inter ſolemnia Catholicæ Religionis officia, in Aulæ Imperatoriæ celebritate, ac totius Germaniæ luce præſtitit. Illico per celerem curſorem Pontificem obteſtatus, ut ſuo etiam vocis præconio in ipſa veræ Religionis arce ſine mora promulgaretur. Actum id quinto Idus Octobris, Apoſtolico plaudente Senatu & Urbe: quo die Clemens luculentam de rebus ipſis in Conſiſtorio orationem habuit, futurum ominatus, ut nobiliſſimæ ſtirpis gloria longo intervallo eam excedat, qua priores illi viri orthodoxi ex eodem genere prognati Principes floruere.

Anno 1713. Ultrajecti ab Europæ Principibus inſtituta Comitia graviſſimis exercebant curis Pontificem. Stabiliendam inter diſſidentes Reges præſeferebant concordiam, quam & Clemens enixe provehebat: nihil tamen Hæretici ſtudioſius moliebantur, quam orthodoxæ religionis violatis juribus, ampliores hæreſi fines conquirere. Ope maxima in primis nitebantur, ut quod unum pro catholica fide in Imperii provinciis, ubi ea vigebat, integre ſervanda, quarto Ryſwicenſis Pacificationis *articulo* ſtatutum fuerat, abrogaretur: contra, Veſtphalicæ pacis damnata jamdudum Religioni adverſa pacta innovari flagitabant: e quibus extrema, nedum ingentia, in orthodoxam Eccleſiam mala redundatura fugiebat neminem. Ex inita præterea inter Rhætos fœderatos, & Inſubres *tranſactione* in Ultrajectinis per Carolum Imperatorem Inſubrum Dominum firmanda Comitiis id ſubmoveri caput conabantur, quo cautum fuit, ne unquam heterodoxis hominibus ſectarum exercitationes, ac publica ſuæ hæreſeos munia in Volturenæ tractum, eique adjacentes Comitatus Bormii, & Clavennæ liceret invehere. Non enim latebat callidos Romanæ fidei hoſtes, ubi ſemel obtinuiſſent in ea regione conſiſtere, qua veluti propugnaculo Italia univerſa ab incurſu tantæ labis per finitimas provincias late graſſantis diutiſſime intacta perſtitit, nihil tam impervium futurum, quo non eſſent aliquando pervaſuri. Et quidem apud Rhætos ipſos vel ante luſtrum eo fuerant animo ad res novas moliendum comparati, ut de duobus ſibi arrogandis noſocomiis Plurii atque Clavennæ vi, miniſque contenderent; quum tamen utrique jure veteri orthodoxi, iidemque ſacri Deo viri præfuiſſent. Januario menſe pejore, quam quo erat, loco res Catholica eſſe non poterat. Multi, quorum Pontifex alacri fidebat opera, illam pene negligere; alii frigide tueri videbantur. Nec deerant viri Catholici graves, & inſignes miniſterio, qui humana potius quam divina ſpectantes, ejuſmodi pernicioſis poſtulatis ſuorum Principum nomine ſuffragarentur. Negotii infelicitatem, & impendentis diſpendii magnitudinem prudenter veritus Franciſcus Lotharius Moguntinus Archiepiſcopus mœſtis litteris Clementi nuntiat. Hic periclitantis Eccleſiæ juribus potiora celerrime eſt nactus præſidia; ſolicitatique ab eo orthodoxi Principes tanto deinceps robore hac in parte Chriſti cauſam propugnarunt, ut Hæreticorum vim omnem fregerint, vanamque reddiderint. Felicius vero ac latius religionis jura in Ultrajectinis Tranſactionibus provecturus, Dominicum Paſſionæum eruditione, & ingenii præſtantia clarum Pontificium adminiſtrum juſſit intereſſe. Qui ſuis naviter perfunctus partibus, poſt peracta Comitia in Urbem rediit: mox Prælatus domeſticus a ſecreto Pontificis cubiculo, ac utriuſque Signaturæ Referendarius dicitur. Tandem, ſed ſero nimis Romana purpura ornatus eſt.

Labores impigros a tot Principum legatis Ultrajecti impenſus optata votis omnium conſequuta pax eſt hoc anno 1713. cum Gallis, Hiſpanis, Luſitanis, Anglis, Allobrogibus, Batavis, & Pruſſis Aprili menſe contracta. In concordiam tamen cum Borboniis Carolus Imperator non ivit: biennioque poſt cum Gallis duntaxat, excluſis Hiſpanis, rem compoſuit. Allobrogum Dux, qui Ultrajectina Pacificatione Siciliam Inſulam a Philippo relictam, poſſidendam accepit, dum Pontificem de priſtina ſuis provinciis reſtituta tranquillitate officii gratia certiorem redderet, conſulto nullam de Sicilia mentionem ingeſſit. Duci contra ipſe reſcribens officioſam quidem miſit epiſtolam, ſed iis pro rei gravitate refertam momentis, quibus facile Apoſtolicæ Sedis in eam Inſulam jura, hac etiam in parte patefacta, & integra ſunt aſſerta. Mandatum ſubinde univerſis Epiſcopis, & Generalibus in eo Regno Eccleſiarum Vicariis, ne quid proventuum, oblationum, ſeu munerum ab Clericis, ſacriſve locis novo Siciliæ dominatori pendi ſinerent, Apoſtolica Sede inconſulta: cujus peculiari facultate vel temporario privilegio ſuperiores Siculorum Reges id genus penſionum obtinuere. In has Victorii Amedei miniſtri præſenti videbantur erecti animo: quum tamen nihil re ipſa apertius in ea Inſula conarentur, quam Pontificem Maximum moleſtiis inceſſere. In Allobrogibus quoque ejus poteſtatem, & ſummi, ut vocant, jura dominii in *feuda* Montafiæ, Ciſternæ, & Cortantiæ Albenſis Diœceſeos violare, ac Duci quocumque niſu arrogare pergebant, ab anno hujus ſæculi altero ad undeviceſimum vario rerum protracto molimine. Hoc opportunis denunciationibus per Apoſtolicas litteras Romæ & alibi promulgatas Pontifex irritum dixit, evertitque, vigili conſtantique enitens ſtudio, ne quid utrobique publica Præſidum ac Magiſtratuum poteſtas factis, edictis, Senatus conſultis Romanæ Eccleſiæ rationibus obeſſet. Dum Allobroges in Sicilia multifariam id contendunt, Miniſtrorum contra, quos Philippus in eadem Inſula habuit, mira repente eſt facta converſio. Carolus Philippus Antonius Spinula Marchio *de los Balbazes*, olim pro-Rex, Franciſcus Miranda, & Gajarre præcipuus Monarchiæ judex, aliique plures illa rite præſtiterunt, quorum cauſſa digni ſunt habiti, qui catholicæ communioni reſtituerentur.

Negotium eodem tempore ingerebat & Ratisbonenſis Conventus, ubi non remiſſe de dilatandis in Germania regionum, atque ſectarum finibus Hæretici laborabant. Spe tamen in hoc fruſtrati, cura non parva levavere Clementem. Verum ſolicitudinem, quam imminuerunt Ratisbonæ Comitia, auxere alii. Marchio Brandeburgicus poſt Frederici patris obitum ampliſſimarum regionum adeptus imperium nonnulla tentavit Romanæ religioni & orthodoxis populis noxia, quæ præſentem Pontificis operam occuparunt. Nec oppoſitum ab eo ſtudium ceſſit irritum. Etenim propitiis Germanorum præſertim Principum vigil Paſtor uſus præſidiis, immunes Catholici ſunt aſſerti a recitatione publicæ precis Marchionis nomine conſtitutæ, typiſque vulgatæ, quam in Cliviæ, aliiſque ditionis ſuæ oppidis conſiſtentes Parochi, ſingulis dominicis feſtiſque diebus poſt concionem in omnibus Eccleſiis conceptis verbis recitare cogebantur, eaque cum adſtanti populo a Deo poſcere Calvinianæ ſectæ felicitatem, & incrementum. Succeſſu quoque ejuſdem Pontificis vigilantia caruit imperata a Duce Hannoverano orthodoxis ludimagiſtris ſubjectas ſibi regiones incolentibus juriſjurandi formula non uno nomine Religioni adverſa. Quoniam vero id tacita conniventia Principis, non autem edictorum reſciſſione fuerat actum, paullo poſt Catholici omnes Heterodoxorum impetiti dolis, gravibus moleſtiis ſunt conflictati. Sua enim hoſtes maxime intereſſe putabant eo modo trepidos, & ancipites habere Romanæ fidei ſectatores; quo ſcilicet in promtu ſemper eſſet, unde pro libidine illos vexarent, tributæque per pactionem liberæ in Hannoveranæ ditionis tractu orthodoxæ Religionis exercitationi impedimenta, tricaſque interponerent. Inſtaurata ſunt igitur vehementiori ſedulitate apud Carolum Imperatorem, alioſque Principes Clementis officia, quibus tandem populis juxta, ac Religioni cautum. Majora interim animo volvens Apoſtolico in ſeptentrionalibus regionibus amplificando operi validiora miniſtrorum adjecit præſidia: quibus alendis largam nummorum ſummam impertiit. Perpetuo præterea ipſorum emolumento conſulens, quod per ſe conferre non potuit, exoravit ab Imperatore Carolo. Is Clementis hortatu flexus ingentem auri vim, quæ ſibi ex aſſe hereditario ſui apud Danorum Regem conſidentis adminiſtri obvenerat, in ejuſmodi ſacri miniſterii commodum, & populorum Romanam fidem profitentium emolumentum digna Auguſto Principe liberalitate erogavit. Ex ea Hamburgi, Altenæ, Hafniæ, ac Volfembutelæ quondam ſtructas ac ruinoſas Eccleſias reparari juſſit: reliquam in fundos fructiferos mox impendi, quorum annuo proventu Sacerdotes ipſarum Eccleſiarum miniſteriis addicti in poſterum viverent; ſimulque orthodoxæ propagandæ fidei conjunctis ſtudiis, ac viribus alacrius navarent operam.

At ſi quis alius felix fauſtuſque catholicæ Religioni nuntius gaudio Clementi fuit, effuſum profecto ingeſſit, qui tentatam jam pridem, ac ſtrenue ab eo provectam conjunctionem Patriarchæ Græci Alexandrini cum Romana Eccleſia, dudum tandem peractam attulit. Samuel Capaſulis Chius Majoribus natus orthodoxis ea tunc dignitate Schiſmaticorum Alexandriæ regebat Eccleſiam. Divino illuſtrante lumine, de noxio, cui inhærebat, diſſidio ſæpe ſolicitus, nec uno modo ad veritatem inveſtigandam impulſus, poſtremo, quum Hieroſolyma conceſſiſſet, rationum vi, quas Frater Laurentius a S. Laurentio ſacri Templi, atque Cœnobii dominici ſepulcri Cuſtos diſſeruit, facile ceſſit. Ex animo ergo mutata mente, ſimul priſtinæ voluntatis labes exuit, & averſatus eſt. Catholicam porro Romanæ Eccleſiæ doctrinam, & mores ab Archangelo Melitenſi, & Joanne Joſepho Mazet ex Ordine

Minorum, quos *Obſervantes* nuncupant, diligenter edoctus, deteſtatis erroribus, orthodoxam fidem eſt profeſſus. Negotium vero cum primis grave numeris omnibus abſoluturus, ipſum Joannem Joſephum Romam ad Pontificem Maximum cum opportunis monumentis & litteris legatum miſit, ut is actum ſuo nomine pro more confirmans, debitam illi obedientiam & reverentiam, tanquam ſupremo Catholicæ Eccleſiæ Præſidi & Chriſti in terris obeunti vicem exhiberet. Subdoli animi ſuſpicionem multis injecerunt miſſi a Samuele eodem tempore, quo Romam Mazetus eſt allegatus, in Angliam, aliaſque Chriſtianorum Principum, & Turcarum regiones Græci Monachi, qui piam ſtipem levandæ oppreſſæ Eccleſiæ ſuæ cauſſa conquirerent. Notam potiore fortaſſe momento meruit Samuelis Byzantii diverſantis uſus cum Patriarcha ſchiſmatico. Id tamen ipſe quum non ſine rogata, & accepta ibidem quorundam orthodoxorum Theologorum ſententia egiſſet, pravo ſaltem animo factum cenſeri jure non debuit. Quo porro ſapientius, licet tardius quam par erat, religioſe, nedum libenter, abſtinuit. Redintegrata demum Catholicæ fidei profeſſio ante obitum, ac orthodoxi duntaxat vocari Sacerdotes, qui ſibi morienti adeſſent, omnem mutatæ mentis & voluntatis dubitationem adimunt.

Anno 1714. negotium arduum ac perdifficile Clementi exhibebant Comitia Badæ in Ergovia indicta pro ſtabilienda inter Carolum Imperatorem & Ludovicum Gallorum Regem toties incaſſum quæſita concordia. Hæretici Principes Auguſtæ Domui militari juncti fœdere, ne viderentur inter humana difficillimo & ancipiti bello quæſita commoda propriæ ſectæ neglexiſſe emolumenta, gregalium impulſi ſtudio, quas in Ultrajectino Conventu fruſtra propoſuerant, non minori ſolicitudine petitiones urgebant. Quartum autem Ryſwicenſis Pacificationis articulum omni machinationum genere & artibus rurſum impetebant. Novis Heterodoxorum conatibus validiora præſidia Clemens oppoſuit. Neque contentus potentiſſimorum Principum patrocinium pro re catholica in præſenti diſcrimine imploraſſe, Dominicum Paſſionæum ſupra commemoratum in Badenſem Conſeſſum allegat, ut pro re nata periclitantibus Catholicæ Religionis & Eccleſiarum juribus opituletur: potiſſimum vero rationes tueatur Epiſcopatuum Colonienſis, & Hildeſienſis, & quæ maxime tunc ſollicitabant, res afflictas pagorum orthodoxorum in Helvetiis. Par negotiorum numero & magnitudini ſtudium Paſſionæus adhibuit, ut datæ ſibi provinciæ, ac Pontifici Maximo uno tempore ſatisfaceret. Sancita pax eſt ſeptimo Idus Septembris. Quamvis autem Comitiorum exitus diffuſo Clementis voto non omnino reſponderit; is nihilominus fuit, qui non immerito Catholicæ Religioni fauſtus poſteritati audiat. Enimvero ſexto ac decimo conſtitutæ Pacis capitibus tam rigide Ryſwicenſis Pacificationis articuli in ſacris & profanis conſtabiliti leguntur, ut plane nullus ambigendi locus ſit relictus, *quartum* ejuſdem *Articulum*, pro quo tantopere contra validos ac identidem inſtauratos Heterodoxorum conatus a Clemente laboratum eſt, integrum & inviolatum fuiſſe exhibitum. Quin etiam, ſicubi idem nondum eſſet exſequutioni mandatus, vel quidquam poſt exſequutionem adverſus illius vim immutari contigerat, ut in eum ſtatum, qui per Ryſwicenſem tranſactionem eſt decretus, revocaretur, imperatum. Hujuſmodi maturæ ſanctionis pondere infelix *Conſtitutio, ſeu Declaratio*, jam pridem ab Apoſtolica Sede proſcripta, quam *Receſſum Religionis pro inferiori Palatinatu, atque annexis ditionibus* nuncuparunt, reſciſſa penitus eſt & abrogata. Quintodecimo inſuper Badenſis Pacificationis articulo conventum eſt de reſtituendis Joſepho Clemente Archiepiſcopo Colonienſi, & Maximiliano Emmanuele utriuſque Bavariæ Duce ſacri Romani Imperii Principibus Electoribus ad jura priſtina. Cujus decreti vi quæcumque tranſacti occaſione belli in orthodoxam religionem, libertatem Eccleſiæ, ac ſummi Pontificis poteſtatem attentari contigit, erant abolenda. Et quod mirum in modum Clementis lætitiam auxit, ipſomet ſancitur articulo, a Colonienſi Archiepiſcopo præcipue poſſeſſionem adeundam Epiſcopatus *Hildeſienſis cum omnibus prærogativis, juribus, & bonis ad eundem Epiſcopatum & Eccleſiam ſpectantibus, ut ea ante præteritum bellum Epiſcopi ſui prædeceſſores & Eccleſia poſſederant, aut poſſidere debuerant. Ita ut nulla litis aut prætenſionis ratio a quocumque mota, ſeu movenda integram ejus reſtitutionem impedire poſſit*. Quo capite irritæ penitus decidere iniquæ illæ pactiones, ad quas triennio ante hæreticus Princeps vi metuque adegerat Capitulum, atque Canonicos Hildeſienſis Eccleſiæ, nullas præcipuo diplomate a Clemente dictas, quod multifariam ipſius Eccleſiæ & Epiſcopi juribus adverſaretur. Viceſimo ſeptimo item articulo pactum, ut in regionibus, urbibus, & locis, quæ ab Ludovico Rege Imperatori cedebantur, univerſa ad orthodoxam religionem ſpectantia eo in ſtatu, quo ante bellum fuerant, immutata permanerent. Magiſtratibus conſueto more nonniſi viri Catholici honeſtarentur. Epiſcopi præterea, ſacrarum perſonarum Conventus, religioſorum hominum Cœnobia, militaris ordo Hieroſolymitanus, Clerus univerſus in ſingulis Eccleſiis, libertatibus, rebus, reditibus, immunitatibus, præſtantiis, juribus, & honoribus, quæ Romano-Catholicis imperantibus Principibus obtinuerant, tuto gauderent. Si quo vero quavis ratione deſtituti eſſent, redintegrarentur. Parta hæc per Badenſem Conſeſſum orthodoxæ religionis emolumenta Pontifex quinto poſt menſe in Apoſtolico Senatu facunda oratione ad Cardinales habita recenſuit. Doluit tamen improbavitque, damnata ſæpe numero per Apoſtolicam Sedem Veſtphalicæ Pacis capita pro norma, ac veluti fundamenta pactionis aſſumta. Multa præterea e nuperis Ultrajectinis ac Radſtadienſibus Tractationibus derivata ipſimet Badenſi adjecta concordiæ, parem Apoſtolici judicii cenſuram ſunt promerita. In his præcipuam moleſtiam ingeſſere dignitas electoralis Romani Imperii Duci Hannoverano aſſerta: variarum ditionum catholicarum eidem, aliiſque hæreticis Principibus ceſſio, non ſine magno labefactandæ religionis periculo, aperto ſimul gravium, atque perennium diſſenſionum fonte. De utriuſque pariter Siciliæ Regnis, quæ ad *directum*, ut vocant, ſupremumque Apoſtolicæ Sedis dominium ſpectant, ſic inſtituta tractatio, perinde ac nullum in ea jus eſſet Romanæ Eccleſiæ, ac ſummo Pontifici. Quod in Ultrajectinis potiſſimum Comitiis factum, quum de Sicula Inſula ultra Pharum Victorio Amedeo Allobrogum Duci tradenda ageretur. Utrobique tamen Clementis juſſu a Dominico Paſſionæo illæ declarationes, & ad juris regulas peractæ expoſtulationes ſignificationeſque ſunt interpoſitæ, quibus Pontificia cujuſvis generis jura integra, nedum ſarta & tecta abunde ſunt præſtita. Quum autem inſueto prorſus more, nemo illic ſequeſtras partes ageret, qui obnitentium & adverſantium declarationes exciperet: Paſſionæus illorum ſcite ſequutus exemplum, qui in noviſſimo Ultrajecti Conventu nonnullis, quæ inibi decreta fuerant, refragari voluerunt, denuntiationes ſuas coram publico oppidi Magiſtratu emiſit. Quin imo plenius atque uberius rem acturus, cautelas cumulavit: mox oppoſitas rebus actis expoſtulationes eorum legatis, ſeu *plenipotentiariis*, ut appellant, Caroli Imperatoris, Ludovici Galliarum Regis, aliiſque pluribus aliorum Principum adminiſtris notas fecit, ac demum in pleno ac publico Lucernenſis Reipublicæ Senatu innovavit, & ad plura extendit, quæ in Radſtadienſibus, atque Ultrajectinis pactionibus ſtabilita fuerant catholicæ religioni, & Sedi Apoſtolicæ adverſa.

Multa præterea extra belli aleam ab Hæreticis nuper erepta ſacris viris, & locis prædia, templa, & rationes aſſeruit; viſuſque eſt plus aliquid, collata ab aliis item opportuna ope, præter ſpem omnium confeciſſe, quam iniqua temporum ferret conditio. Felicia orthodoxæ Eccleſiæ incrementa in Brunſwicæ, & Wolfembutelæ ditionis locis, quæ iniquo animo Hæretici ferebant, tutatus eſt. De hominibus Catholicis Tartariæ Præcopenſis, ſi quis alius, benemeritus fuit. Maluiſſet Clemens ex Pontificio ærario ſubſidia ampliora depromere, ut unius Romanæ Eccleſiæ opibus miſeris Tartaris abunde ſuccurreret. At quominus id pro voto exſequeretur, adverſa temporum conditio fuit impedimento. Interceſſit & principibus in pium opus conſummandum ſubrogatis, ne communis Paſtoris deſiderium & preces implerent. Enimvero Turcarum Imperator diffuſum in orthodoxos populos, eorumque provincias inſtruebat bellum, tantis ex Europa, Aſia, & Africa collectis copiis, & ingentibus terra marique procinctis apparatibus, ut vel ſolo numero terrorem incuteret. Primus de oppugnanda Melita rumor invaluit. Hoc maxime turbatus Pontifex, ſedulitatem convertit ad ubera contrahenda, & Hieroſolymitanorum militum ordini impertienda auxilia: quibus tutiores ac validiores facti, illatum ab Turcis bellum ſuſtinere fortiter poſſent, alacriterque repellere. Mox in Sarmatiam belli robora hoſtiles acies converſuras ferentibus nuntiis, eodem Pontificiam ſollicitudinem, ac providentiam intendit. Ad unius Caminiekzianæ arcis paranda munimenta decem aureorum millia largitus eſt. Pari interea timore ſolicitante Venetos, eadem cura, nec minori beneficentia ipſiſmet adfuit: adjumenta longe majora, ſummorum Principum tempeſtive exoratis opibus, ſuppeditaturus, ubi neceſſitas in alterutram partem ingrueret, & ampliora depoſceret. Potiſſime Imperatorem Carolum, Regemque Sardiniæ eſt adhortatus, ut memores ſacri fœderis, quod Innocentio XI. P. M. connitente, adverſus Turcas icerant, ſi contingeret il-

lorum

lorum in Venetos arma ferri, quoſcumque poſſent belli apparatus, atque præſidia prompte celeriterque ſuppeditarent ſociis.

Anno 1715. Achmetes undecim ante annos Turcarum adeptus imperium, pacis a Muſtapha fratre cum Chriſtianis principibus jam tum ſancitæ pertæſus, magna volvens animo, cædeſque & incendia cogitans, Venetæ Reipublicæ bellum indixit. Ab ejus Oratore opem flagitante certior factus Pontifex, poſt larga e ſacris reditibus collata nummorum ſubſidia, Pontificias triremes, aliaſque tumultuario ſtudio comparatas naves bellicas cum delectis militibus Venetorum claſſi auxilio decernit. Tum quanta licuit contentione, Reges Gallum, Hiſpanum, Sarmatam, Luſitanum, alioſque Catholici Orbis Principes, Epiſcopos, Abbates divitiis atque potentia claros, ac militarium ordinum ſupremos Præfectos ad ferendam appetitæ Reipublicæ opem urget. Dum hæc agerentur, hoſtes Teno capta Inſula, terra marique Peloponneſum adoriuntur. Regnum univerſum amplitudine, ac veteri præſtantia clarum, quod Veneti non ſine duro multorum annorum labore atque diſpendio tranſactis bellis receperant, unius circiter menſis ſpatio Turcæ ſubigunt. Corinthum, Neapolim, Coronem, Methonem, luculentas urbes, & munitiſſimas arces: itemque Æginam, Calauriam, utramque Citheram, aliaſque in Ægeo parvas Inſulas, & valida oppida non tam hoſtium virtute, quam propugnatorum debilitate intercipiunt. Nonnulla Græcis pro more prodentibus in hoſtium poteſtatem venere. Arduam ac diuturnam Zacynthi expugnationem Turcæ veriti, cum claſſe in Cretam tranſmittunt. Ubi vix prima tentantibus belli ſpecimina Amphymalia, & Cherſoneſus deduntur. Præterea velut ex condicto Piratarum ingens numerus diviſus, vel agmine facto, Tyrrheni, atque Adriatici maris oras frequentibus incurſionibus infeſtans, prædis & latrociniis inſtitit. Nocturnis illi minime contenti impreſſionibus, interdiu amica mentiebantur ſigna, tutique appellebant ad littora: tum late excurrentes armati, addicta paſcuis vel operibus abigebant armenta: ſimul homines nil tale verentes in miſerrimam ſervitutem trahebant. Novis malis augetur terror, nec una poſitos circumquaque populos acris cura ſolicitat. Hoſtium temeritatem late graſſantem compreſſurus Pontifex, multa ad curſum maritimum, & piratica certamina in ſupero inferoque mari navigia inſtruxit, quibus id genus hoſtes non ſemel ſuperati fuſique ſunt.

Turbatis ſic rebus Chriſtianorum fauſta omnia Clemens impetraturus, generales toto orbe ſupplicationes indixit, plenam ſingulis delictorum largitus veniam, qui anteactæ vitæ ſordibus vacui id beneficii genus Numen poſcerent, ac promereri contenderentur. In Sicilia interim acerbius de Monarchia funeſtæ diſſenſiones vigebant. Ex uno ſacerdotali ordine extorres tredecim ſupra quadringentos Romam conceſſerant. Immani exulum numero, quamvis iniquo tempore, ac in ſumma Pontificii ærarii anguſtia Clemens liberalitate, cura, patrocinio nulla unquam in re defuit. Nec ante larga & quotidiana ſubmovit auxilia, quam patrium regnum tuti repetiiſſent. Id factum poſt ademtam Allobrogo Siciliam, bellumque inter Carolum atque Philippum pactione diremtum. Fida ſubducta ratione nummorum, quos Siculis Clemens ad id temporis erogaverat, aureorum ſexaginta millia centum octoginta quatuor ſunt comperta. Cum vero Magiſtratus, Siculæ obtentu Monarchiæ, Romani Pontificis poteſtatem proculcare pergerent atque contemnere; Clemens poſt imploratum a Deo lumen, & auxilium privatis ac publicis totius Italiæ precibus decimo Calendas Martias diplomate, cui initium *Romanus Pontifex*, Apoſtolicam in Regno Siciliæ Legationem, ſeu *Monarchiam* damnavit; eademque die ad Eccleſiarum Sicularum Antiſtites litteras dedit, quibus nuntiata Monarchiæ abrogatione, methodum præſcripſit exactam, qua deinceps cauſſæ ad Eccleſiaſticum ſpectantes forum dirimerentur. Utrique Clementis Conſtituto in Sicilia promulgato mox regii Fiſci Procurator adverſatus, a Pontifice male inſtructo ad eundem certioribus monumentis erudiendum, Panormi publicis typis edito ſcripto, provocationem interpoſuit: quam paullo poſt peculiaribus item litteris Clemens damnavit, nullamque dixit. Deletam in Sicilia Monarchiam & Philippus Hiſpanorum Rex cum Pontifice expoſtulavit, veluti ſua perinde ac Ducis Allobrogum intereſſet, id genus licentiæ in ea Inſula præſtare integrum, quippe qui non abſoluto ac penitus libero dominio, ſed certis obnoxiam conditionibus ipſam Socero poſſidendam tradiderat. A Philippo regius Pariſienſis Senatus gratiam initurus emiſſa denuntiatione Auditoris Apoſtolicæ Cameræ litteris, quibus Clementis juſſu Siculæ Monarchiæ defenſores perſtringebantur, obniſus eſt.

Intempeſtivæ Ludovici Gallorum Regis jacturæ hoc eodem anno 1715. vita functi, aliqua ab nonnullis ex parte datus infelix Scoticæ expeditionis exitus, quæ magnarum exſpectatione rerum poſtremis menſibus Europam erexit. Georgius e Ducibus Hannoveranis rerum potiebatur, Annæ Sextili menſe anni proxime præteriti vita functæ ſuffectus. Bello autem initium & fomites dederunt primores Regni Nobiles: qui quum contra leges patrias, ac mores priſtinis juribus & privilegiis orbati, multifariam opprimerentur ab Anglis, de regia dignitate vindicanda Jacobo, cujus parenti optimo multi olim ex eodem numero contra fas adverſati fuerant, decreverunt. Ille ad avitum ſolium, atque imperium capeſſendum e Galliis evocatus, Octobri menſe fido ſtipatus agmine, interfuſum mare quam celerrime trajecit: atque ignotus hoſti tenuit Scotiam. Interea præcipuum ab Apoſtolica Sede præſidium opperiens, de re univerſa arcanis litteris Clementem monuit, ad conſovendum pro virili juſtos conatus, adjunctis Mariæ Reginæ genitricis officiis, vehementer inflammans. Ubi molimina Pontifex novit, pro negotii conditione ac magnitudine in altam conjectus curam eſt. Sui ſubinde impiger fungens munere, publicis privatiſque precibus grandia conanti fauſta a Deo precatur. Continuo inſuper largam ac majorem, quam temporum anguſtiæ ſuppeditare ſinebant, nummorum vim contulit: cujus opportunitate Jacobo ſtudentes confirmati prima belli diſpendia ferrent. Mox ut viribus aucti alacriores fierent, & cœptis inſiſterent, tumultuaria quoque ab aliis Europæ Principibus, qua via licuit, procuravit auxilia. Philippo præterea Hiſpanorum Regi, qui Jacobi ſtrenue provehebat partes, poteſtatem fecit, ut in militares comparandas ſuppetias ſatis grandem pecuniæ ſummam converteret, quam multorum annorum ſpatio ex annuis reditibus Epiſcopatuum & Sacerdotiorum in Hiſpaniis & alibi rectoribus carentium Rex ipſe inter nota diſſidia contraxerat, Apoſtolico, rebus compoſitis, illaturus ærario. Dum hæc accurantur, Scoti nobiles triplici inſtructi exercitu primo feliciter congreſſi prælio, ſpem ſolidam cauſſæ ſuæ ſtudioſis injecerunt, futurum ut pari proſperitate continuandi labores abſoluto demum triumpho, quæſitoque victoriæ fructu non eſſent carituri. Quod ſane rerum ac regionis peritorum judicio cumulate impletum illi ſpectaſſent, ſi militiæ duces ſapientius inita conſilia maturaſſent, nec majori quam par erat celeritate, belli aleam fuiſſent experti quo tempore in Regno & alibi validæ inſtruebantur opes diſtractis Jacobi copiis aucturæ vires, ac timorem hoſtibus. Enimvero qua feſtinatione diſſipati in apertum proſilivere, inſtauratis certaminibus brevi fracti ac profligati, tutum adverſantibus Regnum reliquerunt. Rex maximis terra marique perfunctus periculis, cum acciſæ factionis principibus remenſo mari, in Galliis ad S. Germanum conſedit: plura infelici rerum ſucceſſu amittens, nihil adeptus. Scotorum præterea incaſſum exerta molimina multa conſequuta ſunt Catholicis Britannis adverſa. Quibus temperandis, minuendis, depellendis Clementis deſudavit induſtria, potentiſſimorum Principum ſuffulta opibus. In hac ſedanda tempeſtate commendata præcipue pietas eſt Caroli Imperatoris, Joannis Luſitanorum Regis, & Victorii Amedei Ducis Allobrogum; quorum erga Catholicos & Religionem ſtudia æmulatus Philippus Rex Hiſpaniæ, quæ recta conferre non potuit, contulit Philippi Ducis Aurelianenſis opera ſequeſtra, & fidis auxiliis.

Anno 1716. inſtans terra marique Turcarum bellum ſextodecimo Summi Pontificatus oriente anno potiſſimas Clementis curas occupavit, diſtinuitque permoleſte, donec fauſtior præliorum exitus affectis, nec uno in loco periclitantibus Chriſtianorum rebus affulſerit. Corcyræ Inſulam illi valida obſidione cinxerant. Et ut hoc potirentur Italiæ propugnaculo, quadraginta peditum equitumque millium terreſtrem inſtruxerant, fortiſſimamque aciem objecerant urbi. Veneti contra congruo locum præſidio firmaverant, atque munierant arces; aucto ulterius navium numero, inſtructiſſimam claſſem paraverant. Hanc auxerat Clemens duabus triremibus, & quatuor majoribus bellicis navibus. Alias quinque Pontificia mercede conductas Equitibus Hieroſolymitanis commendavit, earumque regimen ſtrenuis viris ex eodem Ordine demandavit. Ad has naves ducendas ſuſtinendaſque æs alienum tercentorum millium aureorum contrahi juſſit ex annuis reditibus Vaticanæ Fabricæ diſſolvendum. Hiſpaniarum Rex quinque triremes, & ſex majores naves, Luſitaniæ item Rex ſex majores naves immiſerant. Raymundus de Perillos Magnus Ordinis Hieroſolymitani Magiſter ſuam adjecerat claſſem. Coſmus quoque Magnus Etruriæ Dux quatuor triremes, & duas Genuenſis Reſpublica obtulerant. Hæc omnia Clementis ſtudio, & Chriſtianorum Principum zelo parata hoſti terrorem injecerant. A maritima Corcyræ oppugnatione barbari abſtinebant, navalem declinantes pugnam, quam noſtri peroptabant. Timidi ac circumſpecti ſibi

ipſis cavebant, & ſolum navigia Venetiis ſuppetias adferentia deturbabant. Terreſtri tamen obſidione urbem crudeliſſime vexabant. Non ſemel irruptione facta ac belli impetu inter ſuorum cædem, ac ſanguinem valida loci propugnacula ac munimenta ceperant; ſed invicta defenſorum virtute rejecti, latiori accepta clade, parta relinquere compulſi fuere. Sic pluries pugnatum eſt, donec noſtrorum alacritate, & militari peritia Ducis Sculemburgii ſupremi in arce moderatoris ſæpius attriti ac retuſi, urbem metu atque obſidione ſolverunt.

Majus tamen emolumentum Chriſtianæ Reipublicæ obveniebat ex fœdere, quod adverſus Turcas Carolus Cæſar cum Venetis inſtauraverat. Omni abrupta mora lectiſſimo exercitu hoſtem in Pannonia minitantem prævenerat. Eugenius ex Allobrogum Principibus Auſtriaci ductor exercitus die 4. Auguſti ingenti prælio Turcas in Hungaria vicerat non procul a Petrowaradino, & uſque ad internecionem profligaverat. Captis demum caſtris ipſis, & ducum tentoriis, ærario, cunctoque bellico apparatu, & centum octoginta bellicis tormentis, totidemque vexillis, inſignem Cæſari nunciavit triumphum. Rerum feliciter hoc anno geſtarum citatis equis nuncii ad Clementem pervenerant. Publicas idcirco preces pro gratiarum actione in Baſilica Liberiana indixit. Partam in Pannonia victoriam Cæſarei milites proſecuturi poſt collecta hoſtium ſpolia recta Themeſvariam petunt, ut urbem munitiſſimam expugnarent. Et licet in tertium uſque menſem obſidio protracta fuerit, tamen oppidum una cum arce in Auſtriacorum poteſtatem redactum eſt. Plura etiam minoris ordinis oppida idem fatum ſubiere. Invicta hinc Eugenii Principis virtus non laudibus ſolum a Clemente celebrata eſt, ſed etiam galea & enſe ſolemni benedictione aucto cumulata juxta morem, quo Romani Pontifices egregios duces & Chriſtianæ Reipublicæ defenſores ornare conſueverunt.

Laborabat hoc anno Clemens ſutarum ulcere, & conſueta ſpirandi difficultate. Ubi pauliſper vis morbi remiſſa fuit, die 7. Maji Joannem Franciſcum Regis e Societate Jeſu Beatis adſcripſit. Præclara item merita recolens Luſitaniæ Regis, & valida ſubſidia ab eo in Turcas collata, enixis ejus precibus annuit pro Regalis Sacelli honore amplificando. Hanc Cappellam Divo Thomæ Apoſtolo ſacram, atque in regio ſitam Palatio præſtanti Dignitatum & Canonicorum numero inſignitam ceu novam Metropolim conſtituit. Ita Ulyſſiponæ diviſa urbe, partem, quæ ad Orientem ſpectat, veteri Archiepiſcopatui Ulyſſiponenſi reliquit; partem vero, quæ ad Occidentem vergit, novæ Metropoli adſcripſit. Fines utriuſque Diœceſis diſtinxit; atque utrique ſuos conſtituit Epiſcopos ſuffraganeos. Occidentalem Ulyſſiponenſem Metropolitam præfectura regiæ Cappellæ, ac juriſdictione in univerſos Clericos alioſque Miniſtros potiri juſſit. Præterea ſæpius inſtante Rege, eumdem Epiſcopum Patriarcham dixit ad inſtar Veneti. Omnia illi contulit privilegia & prærogativas, quibus idem Venetiarum Patriarcha vel jure, vel conſuetudine gaudet. Uſum quoque purpureæ veſtis conceſſit, quo Archiepiſcopi Salisburgenſes utuntur, & plura alia attribuit effuſiſſima liberalitate decoris ornamenta, & juriſdictionis inſignia. Ampliora Rex petebat, ſed adduci Pontifex non potuit, ut novo Præſuli majora decerneret, ne Nuncii Apoſtolici læderetur auctoritas, aut Eccleſiæ Hierarchia turbaretur.

Pro hiſce privilegiis Luſitanus Rex vices cumulate rependit ſequenti ann. 1717., majorique fervens zelo juvandæ Chriſtianæ Reipublicæ, ad augendam Venetorum claſſem undecim maximas naves ſubſidiarias miſit. Eaſdem Magnus Etruriæ Dux, & Ordinis Hieroſolymitani Magiſter, quas inſtruxerant anno præterito, ſuppeditarunt. Eadem quoque auxilia Clemens obtulit, ſed majore lectorum militum numero. Pluries in mari Ægeo dimicatum eſt magna Venetorum contentione. Hi fere totum belli pondus ſuſtinuerunt, & ſcientia & virtute militari barbaris præſtitere. Pleniſſimam retuliſſent victoriam, ſi opportune fuiſſent auxiliaria claſſe ſuffulti, qua generale prælium iniri potuiſſet.

Grandia quoque ſubſidia Hiſpanus Rex pollicebatur, nuntiabatque adfutura. Sexdecim naves e Gadibus in Orientem ſolverant; novas præterea copias, novoſque pedites, & equites evocarat. Tantus belli apparatus pleriſque admirationem injecerat. Ipſe Clemens XI. in ſuſpicionem venerat, ne Catholicus Rex Cæſari nondum plane conciliatus quidpiam moliretur. Et profecto moleſtum nimis, atque grave fuiſſet Reipublicæ chriſtianæ, ſi quid hoc tempore pertentaſſet. Etenim Eugenius Princeps acrius adverſus Turcas in Pannonia expeditionem urgebat. Taurunum obſidione cinxerat, neve obſidio protraheretur, extremam belli aleam tentare decreverat. Chriſtianus exercitus ab immani hoſtium numero pene circumfluebatur, ut obſeſſus magis, quam obſeſſor videretur. Proxima montium juga barbari occupaverant, omnibuſque interclusis itineribus, nihil inferri, aut afferri ſinebant. Princeps Eugenius barbarorum conſilia minaſque antevertit. Copias e vallo tacitus educit, hoſteſque intra foſſas & aggeres tuto conſiſtentes repente aggreditur. Peculiari Dei beneficio inter æſtivos calores die 16. Auguſti denſa nebula oborta eſt, amneſque & imæ valles adeo caligaverunt, ut Auſtriaci ſilenti agmine objecti inciderent. Tum Eugenius improviſo barbaros adoritur. Animo primum dejecti hoſtes, deinde ſolita audacia obſiſtunt, & pugnam reſtituunt. At Cæſareorum virtute & conſtantia tandem fracti, ac conſternati prælium & caſtra deſeruerunt. Turcarum fere triginta millia cæſa ſunt. Ingens captivorum numerus, ærarium, vexilla plurima, & ſupra centum quadraginta bellica tormenta in noſtrorum venere poteſtatem. Urbs ipſa ſuorum cæde exturbata, quum nulla proximi auxilii ſpe aleretur, poſtridie exorata fide victoris in deditionem recepta eſt.

At hic quoque annus prodidit, quo tandem ſpectarent bellica Hiſpani Regis conſilia, & tanta rerum molimina. Obtentu enim ulciſcendæ injuriæ, quam a Cæſareis Miniſtris in Civitate Mediolani ſibi illatam Philippus V. aſſerebat, quum Joſephum Molines, jam XII. Virum Rotæ Romanæ, & mox Hiſpaniarum Quæſitorem fidei generalem renunciatum, & Hiſpanias petentem, in itinere comprehenderant, captumque retinuerant; naves, pedites, equiteſque, omnem denique militarem apparatum quam citiſſime cogit; hæcque omnia, quæ ad Turcas, Mauroſque evertendos ſpoponderat, in Sardiniam vertit. Imparatus Cæſar & bello diſtractus Turcico, credulitatem accuſavit Pontificis, magiſque fidem expoſtulavit Philippi Regis, quod importuno chriſtianæ Reipublicæ tempore, Chriſtianorum triumphos remoraretur, & Dei gloriæ dilatandæ obſiſteret. Hiſpani contra, Calari quam citiſſime expugnata illius Regni metropoli, minores alias ad deditionem compulerunt, & brevi totam Inſulam in ſuam redegerunt poteſtatem.

Cæſar de amiſſa Sardinia certior factus, atque ira exæſtuans, nedum Philippi Regis, & Cardinalis Alberonii ſupremi Regni Hiſpanici adminiſtri violatam fidem inſimulabat, ſed ipſius Romani Pontificis infidam mentem incuſabat, doloſque ex condicto ſuſpicabatur. Non jure tamen, nec recte. Immemor enim eſſe non poterat maximi ſubſidii Principibus chriſtianis collati magna Clementis ſinceritate, magnoque ſumptu. Hiſce tamen poſtpoſitis, Nuncium Apoſtolicum ab ſe, atque Aula Viennæ removit. Alterum Neapoli agentem quatuor & viginti horarum ſpatio toto Regno juſſit abſcedere. Fructus præterea rerum Eccleſiaſticarum vacantes quotannis ſeponi voluit; & Tribunal Fabricæ Divi Petri in eodem regno conſtitutum abolevit. Patienti animo Clemens has ærumnas tulit: cum Cæſareo Romæ Oratore Comite de Gallas indoluit, & datis ad Carolum Cæſarem gravibus litteris de tanta citra rationem concepta indignatione ſolum conqueſtus eſt. Ne tamen eodem tempore ſuo deeſſet muneri, ſumma ope Catholici Regis animum ab incœptis avertere conatus eſt.

At propoſiti tenax Philippus, nedum tueri parta, ſed in Siciliam arma victricia transferre ſtatuit. Pontifex vero, ut Cæſari & Orbi patefaceret quam invito ferret animo moras Turcico bello importune interpoſitas, ubi precibus & ſuaſionibus flectere Hiſpanum Regem non potuit, quotquot illi in certum tempus tribuerat ſacra emolumenta, & ex reditibus Eccleſiarum ſubſidia ſuſtulit. Et Julium Card. Alberonium primum Regii conſilii adminiſtrum, & præcipuum in Carolum expeditionis (ut ferebatur) authorem ab Archiepiſcopatu Hiſpalenſi, ad quem ex Malacitano Epiſcopatu eum Philippus Rex transferre deſtinaverat, conſtantiſſime repulit.

Carolus interea Imperator perſpicue tot factis edoctus de ſincera Pontificis voluntate, abjecta ſuſpicione, Apoſtolicum Viennæ Nuncium ad ſolita officia revocavit. Nec multo poſt Præſulem Vincentinum Apoſtolicum Nuncium Neapolim redire juſſit, integramque juriſdictionem nullo prorſus læſam nomine reſtituit: unum Tribunalis Fabricæ Divi Petri negotium remanſit infectum. Cæſar interim invito prorſus animo, ac magnopere dolente Pontifice, inducias ad Paſſarovitzium cum Achmete Turcarum Principe pepigit, quas Veneti non improbarunt. Potiſſima iis adjecta conditio fuit, ut quæ quiſque haberet oppida, arces, & inſulas, retineret. In reliquo iidem prorſus fines, qui ante bellum fuiſſent, remanerent. Sic nobilibus Chriſtianorum triumphis finis impoſitus eſt. Sic ad priſtinam Cæſar redit amicitiam cum Romano Pontifice, & ad priorem erga S. Sedem reverentiam.

Sed ita ferebat illorum infelix conditio temporum, ut

uno

uno cum Principe Pontifex pacem habere non poſſet, quin in alterius ſuſpicionem adduceretur. Sacra ex annuis Eccleſiarum reditibus emolumenta, quæ jam pridem Hiſpano Regi conceſſerat, ut adverſus catholicæ Religionis hoſtes adhiberentur, Clemens, uti innuimus, ſuſtulerat. Impium quippe illi videbatur, ſi ex iis civilis aleretur diſcordia Chriſtianorum. At hoc etiam Papæ conſilium judiciumque ægre tulit Philippus Rex. Apoſtolicum proinde Nuncium Pompejum Aldrovandum ſubmovit officio, vetuitque regiis miniſtris, ne cum illo conſuetudinem ullam haberent. Hiſpanos Romæ agentes domum revocat. Aldrovandus autem veritus, ne Tribunali Nunciaturæ in Hiſpaniis ſublato, vis aliqua eidem inferretur, neve pelleretur Regno, ab Hiſpaniis injuſſus diſcedit, atque iter in Italiam parat. Suæ fortaſſe Aldrovando rationes non defuerunt; ignotum tamen utcumque fuerit arcanum, conſilium ejus & Rex, & Pontifex ipſe improbarunt, juſſuſque fuit Bononiam patriam ſuam petere, ibique ſubſiſtere.

Cæſar Turcico ſolutus bello propter factas inducias, in Philippum Siciliam invadentem arma converterat, Angli, Galli, & Allobrogum Dux cum eo fœdus percuſſerant. Propterea licet indigenarum ope fultus Hiſpanus maximam Regni partem ſubegiſſet, fœderatorum tamen viribus terra marique obrutus, & nedum in Sicilia, ſed etiam in Hiſpaniis laceſſitus, & deterritus, pacem quærere cogitur. Cæſari Siciliam, Allobrogum Duci Sardiniam poſſidendam reliquit. In hac pactione, juribus S. Sedis prorſus neglectis, cautum fuit, quod Parmæ & Placentiæ Ducatus, ſi Farneſiam Familiam ſine filiis maribus extingui contingeret, Carolo Principi Philippi V. & Eliſabethæ filio deferretur. Negotium ſecretis actum firmatumque conſiliis improbavit Clemens, ne Romanæ Eccleſiæ jura tacitus violare videretur.

Sedulam dilatandæ Religionis curam non prætermittens, ubere pecuniarum ſubſidio pauperes Batavos, Hibernos, & Scotos levavit; & Caroli Cæſaris, & Philippi Ducis Aurelianenſis interpoſita authoritate, ut Chriſti nomen abſque metu profiterentur, obtinuit. Iniquas etiam, quas ab iis hæretici Magiſtratus conditiones exigebant, amolitus eſt, novoſque Verbi Dei præcones in Angliam miſit. In Germania Eccleſiaſticam diſciplinam, morumque honeſtatem, Clericorum præſertim vitio exemploque collapſam, reſtituit. Encyclicas ad univerſos Germaniæ Epiſcopos ſcripſit litteras, ut in id ſollicite incumberent.

Sinenſium, Indorumque cura æque Pontificem urgebat, apud quos exortæ jam pridem de ritibus contentiones, etſi Apoſtolicis decretis non ſemel diremptæ, acrius effervescebaat. Nihil non egit Clemens, ut Conſtitutio ab ſe edita *Ex illa die*, qua ii ritus damnabantur, firmitatem omnem & authoritatem conſequeretur; novumque propterea Legatum, & novos Evangelii præcones ad Sinas miſit, ut fuſius ſuo loco exponemus. Ruthenorum porro ſchiſma uſque ab initio Clementis Pontificatus in Sarmatia extinctum, mirificos Eccleſiæ catholicæ proventus exhibuerat. Cogi hoc anno 1720. debebat Provinciale Concilium a Græcis Ruthenis habendum. Epiſcopi ex univerſa regione convenerant, ut ſalutaria Eccleſiæ decernerent, & incompoſitos ordinum, plebiſque mores corrigerent. Conſilium probavit Clemens, juvitque propoſitum. Conſeſſui itaque præſidere juſſit Hieronymum Grimaldum Edeſſæ Archiepiſcopum, & Apoſtolicum in Sarmatia Nuncium. Quatuor aureorum millia donavit, ut in Conventus expenſis impenderentur; & Leoni Kiskæ totius Ruſſiæ Metropolitæ, aliiſque Ruthenis Epiſcopis litteris ſuis perſuaſit, ut ſtrenue pio operi inſiſterent, graveſque abuſus præcipue in electione ſacrorum Miniſtrorum evellerent. Acta abſoluti Concilii ineunte Innocentii XIII. Pontificatu Romam delata, & tanquam pie ſapienterque geſta a S. Sede probata ſunt.

Hiſpanum quoque Regem anteactis querelis a Pontifice diſſidentem conciliavit hic annus. Apoſtolicum Nuncium Alexandrum Aldobrandinum Rex honorifice excepit, omniaque in priſtinum ſtatum Nunciaturæ jura & emolumenta reſtituit. Ut indultis etiam, & Pontificiis largitionibus frui poſſet de reditibus vacantium Eccleſiarum, ipſius Pontificis incitatus monitis in Africam contra Mauros arma converterat. Inſignem etiam de iis victoriam retulerat; Septenſem enim urbem ſexto ſupra vigeſimum anno a barbaris obſeſſam metu & obſidione liberarat, & ſexto idus Decembris commiſſa pugna, ampliſſime de illis triumphaverat. Cæſis fugatiſque Maurorum copiis, cunctam regionem priſtinæ libertati aſſeruerat, hoſteſque ſemel atque iterum majori apparatu bellum redintegrantes, turpiori affectos nota, iterato certamine ſuperaverat. Partos virtute Chriſtianorum militum triumphos, ſcriptis propria manu litteris Rex Pontifici nunciavit, & plura illis erepta vexilla dono dedit.

Multiplici hac tempeſtate Clemens morbo, atque inveterato correptus, nec tam ſenio quam curis graviſſimis undique preſſus, ineuntem annum vigeſimum primum expertus eſt infeſtiſſimum. Noxius crurum humor in dies augebatur cum pertinaci dolore; & ineunte hyeme ex febre laborare cœpit. Nauſea etiam, & ſtomachi flaceſcentis irritatione cruciabatur. Diuturna ac variante periodo, plures in menſes luctatum eſt. Quando depulſa febri pauliſper convaleſcebat, Apoſtolicas curas reſumebat, nec ullam ſibi elabi occaſionem patiebatur juvandæ Reipublicæ Chriſtianæ. Orthodoxos Chaldæos multifariam a Turcis vexatos, miſſis aliquot nummorum millibus, & implorato Chriſtianorum Principum patrocinio liberaliter adjuvit. Diſſidia inter Maronitarum Patriarcham, & ejuſdem gentis Antiſtites, miſſo Gabriele Eva Monacho Syro-Maronita ex Ordine S. Antonii Abbatis, ſuſtulit atque extinxit. Idoneis Gabrielem inſtruxit conſiliis, addidit & litteras Apoſtolicas, quibus univerſæ Nationis Antiſtitum, Principum, & populorum authoritatem illi conciliaret & fidem, ſed brevi ex humanis rebus Pontifex ereptus Maronitarum diſcordiam feliciter extinctam, ac diremptam audire non potuit, nec tot aliorum laborum, quos extremo etiam hoc vitæ tempore pro Deo, & pro Catholica Eccleſia ſtrenue ſuſceperat, fructus intelligere.

In poſtremo, quod die 28. Novembris habuit Conſiſtorio, quaſi inſtantem ſibi mortem prænuntiaret, Cardinales alloquens aperte teſtatus eſt *ſe ad divinum tribunal villicationis ſuæ rationem redditurum, brevi ſiſtendum admoneri* (1). Corporis viribus fractus quotidie magis, pallore ac macie perfuſus, cum S. P. A. Magiſtro, quem Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrum ſibi delegerat, reliquos inſumpſit dies. De rebus divinis, deque ſancta oppetenda morte cum eo diſſerebat. Hannibali Card. Albano modeſtum ſibi in Vaticana Baſilica ſepulcrum parari juſſit. Epigraphem marmori apponendam ſibi ipſe compoſuit, in hæc verba conceptam

D. O. M.
Clemens XI. Pont. Max.
Hujus Sacroſanctæ Baſilicæ
Olim Vicatius & poſtea Canonicus
ſibi vivens poni juſſit
Obiit die . . . . . Ann. Sal. MDCCXX.
Sedit in Pontificatu A. XX.
Orate pro eo.

Cui inſcriptioni annum appoſuit vigeſimum, dixitque quod ſi quid parum ſibi ſupereſſet vitæ, facile & dies & menſis ſuperapponi potuiſſet. Die 17. Martii poſt oblatum Deo Sacrificium, toto corpore rigere cœpit, & licet remiſſior veſpere febris eſſet, ſequenti tamen die occultas vires exeruit. Conclamata jam ſalus erat. Admonitus de inſtanti periculo, non expavit ad nuncium mortis. Anteactæ vitæ noxas generali exhomologeſi expiavit. Sacro Chriſti Corpore pro Viatico refectus, ac Oleo Sancto inunctus, catholicæ Fidei profeſſionem emiſit. In lacrymas poſtridie, piaſque preces ſæpe effuſus, amorem & miſericordiam adſtantibus excitabat. Adſtabant autem qui ab eo creati fuerant Cardinales, quotquot Romæ erant, & ingentem chriſtianæ Reipublicæ jacturam dolebant. Die S. Joſepho ſacra, quem ſibi jam pridem in ſui patronum adſciverat, quemque novo, ut vocant, officio chriſtifidelibus colendum voluerat, & in cujus anniverſaria die mori ipſe exoptaverat; eadem, inquam, die 19. Martii placidiſſime occubuit ann. 1721., ætatis ſuæ 71. menſ. 7. die 25. Laudatus eſt a Vincentio Luccheſinio.

Statura Clemens procerus fuit, capite oblongo, alta fronte, vultu ad gravitatem compoſito, colore ad album accedente, nigreſcentibus oculis, capillis in juventute nigris, voce ſuavi & clara. Animi vero dotes, acutum ingenium, tenax memoria illi fuerunt. Ab ira & odio alienus fuit; comis & perhumanus, ſecreti tenax, doctrinæ & eruditionis cupidus; ſtudio propterea intentus, & rigidus exactot temporis. Multa hinc geſſit, & ſcri-

(1) Inter ejus Orat. 91. pag. 314.

& ſcripſit. Bullarium Romanum ex ejus Apoſtolicis Conſtitutionibus plurimum excrevit. Epiſtolæ, & Brevia ſelectiora in vulgus ſunt etiam edita, quemadmodum Homiliæ, & Orationes, quæ in diverſas linguas quoque converſæ ſunt. Duos maximos Germaniæ Principes, ſcilicet Antonium Ulricum Brunſwicenſem, ac Luneburgenſem Ducem, & Fridericum Auguſtum Electoralem Saxoniæ Principem Lutheri erroribus nuntium remiſiſſe vidit. Cultum honoremque Dei, præcipue ſacris in templis, promovit. Vaticanæ Baſilicæ pluta id generis contulit beneficia; Vaticanam vero Bibliothecam lectiſſimis ex Ægypto, Syria, & alibi conquiſitis libris ditavit. Lateranenſem Eccleſiam marmoreis duodecim Apoſtolorum ſignis egregio artificio ſculptis ornavit. Doctos homines, & nobiles diſciplinas tutatus eſt. Ut novas artes in Urbem inveheret, egregios opifices undequaque accivit. Pictores, Sculptores, aliarumque artium peritos honoribus affecit, & præmiis. In Hoſpitio S. Michaelis ad Ripam fluminis præſtantes operarios & artifices excepit; eos præſertim qui aulæa contexunt, & quidem tam concinne ac mirifice, ut acus picturam ſuperaſſe videatur. Atque hæc de Clemente XI. ſcribenda erant. Conſulto autem factum, ut labores curaſque ſilentio involverimus, quas idem tot annis adhibuit, ut cum Sinenſium Rituum vindices bonam in frugem revocaret, tum Queſnellianos comprimeret; nam & his, quum longiora verba poſtularent, ſuus erit in Diſſertatione locus, in qua errores enarrabimus hac tempeſtate excitatos.

INNOCENTIUS XIII.

PRO veteri Eccleſiæ more Novendialibus juſtis Clementis XI. abſolutis, Cardinales Vaticanum Conclave ingreſſi, die 8. Maji, nemine eorum contradicente, Pontificem delegerunt Cardinalem Michaelem Angelum de Comitibus Romanum, qui Innocentii XIII. nomen aſſumpſit in memoriam Innocentii III. qui unus fuit ex pluribus Summis Pontificibus, qui ex hac præclariſſima familia prodierunt.

Natus ipſe eſt die 13. Maji ann. 1655. parentibus Carolo Duce Poli, & Iſabella Muti clariſſima Matrona. Sub diſciplina patrui ſui Cardinalis Joannis Nicolai de Comitibus Anconitani Epiſcopi educatus fuit. Alexandri VIII. Cubicularius honoris aſſumptus ad Franciſcum Maurocenum Venetiarum Ducem miſſus eſt Internuntius, ut illi Pontificio nomine enſem & galeam deferret. Sub Innocentio XII. in Præſulum ordinem cooptatus, Aſculum, Fruſinonem, & Viterbium gubernavit; ann. vero 1695. Archiepiſcopus Tharſenſis & Nuntius Apoſtolicus ad Helvetios dictus eſt. Demum ad Luſitanos mittitur eadem Nuntii Apoſtolici dignitate inſignitus. Qua poſtrema legatione ſtrenue multoſque annos geſta, die 7. Junii ann. 1706. a Clemente XI. Cardinalis, & Epiſcopus Auximanus renuntiatus fuit. Romam adveniens ann. 1710. Titulum obtinuit SS. Quirici & Julittæ. Auximum inde ſe recepit, atque in Eccleſia ſua annos duos prudentia & morum integritate claruit. Ann. 1712. mortuo Card. de Sancta Cruce Epiſcopo Viterbienſi, ad hunc Epiſcopatum tranſlatus eſt. Quam Eccleſiam parum firma uſus valetudine aliquot poſt annos dimiſit. In Apoſtolica Sede collocatus prudenti conſilio optimos ſibi adminiſtros elegit. Ut opem conſequeretur divinam pro ſalutari Eccleſiæ catholicæ regimine, Jubilæum indixit, & publicas ſupplicationes decrevit. In iis die 4. Junii pedibus inceſſit, & Cleri, Præſulum, atque Cardinalium ſtipatus ordinibus, Vaticanum Periſtylium luſtravit. In primo, quod habuit, Conſiſtorio Cardinalium auxilium popoſcit, ut quod ſibi impoſuerant ſupremum Eccleſiæ miniſterium, atque onus graviſſimum, diviſis cum ipſo laboribus, imminuerent. In altero, quod habuit die 21. Junii hujus anni, Conſiſtorio, ut aliquem ſibi conſiliorum ſuorum participem atque intimum adjutorem aſſumeret, Bernardum Mariam de Comitibus ſui germanum fratrem, olim Terracinenſem Epiſcopum, inter Cardinales adſcripſit. Die vero 16. Julii ejuſdem anni Guillelmum du Bois Archiepiſcopum Cameracenſem, & Alexandrum Albani Clementis XI. ex fratre nepotem eadem Cardinalitia dignitate inſignivit.

Ad privilegia Sedis Apoſtolicæ conſervanda animum intendens, Cæſari utriuſque Siciliæ Regnum jure belli poſſidenti legitimam dedit poſſeſſionem, quam inveſtituram vocant. Recepto itaque Aſturcone, quem noſtri *Chineam* dicunt, cum tributo quotannis pendi ſolito, & fidelitatis juramento, quod ipſe Cæſar jamdiu exhibebat, illi Neapolitani Regni dominium tradidit. Certas adjecit conditiones juxta vetus Romanæ Sedis inſtitutum, & directum in illud regnum dominium & proprietatem. Sic tandem Eccleſiæ jura vindicavit, & controverſias diremit, quæ toto Clementis XI. Pontificatu Romanam Sedem fatigarant.

Inſulam Melitenſem terra marique oppugnare hoc anno Turcæ minitabantur. Stimulis paternæ pietatis excitatus Innocentius nullum prætermiſit officium, ut Chriſtianos Principes commoveret ad opem ferendam ampliſſimo huic Hieroſolymitanorum equitum Ordini, qui ſe vitamque ſuam offert pro ſtatu Religionis, & pro Chriſtiana libertate. Sacrum Cardinalium Cœtum gravi oratione commonuit, ut pecuniam quiſque ſuam juxta vires tribueret ad fratres ſuos ab immani periculo eripiendos. Utque exemplo magis quam precibus, aut ſuaſionibus cæteris anteiret, viginti millia nummorum contulit ex ære proprio. Quamplurimi idcirco ex Cardinalibus, Præſulibuſque Romanis ejus veſtigiis inſiſtentes magnam pecuniæ vim conflarunt, ſuppetiaſque Melitenſibus miſerunt. Novos ob id Ordinis Magiſter conſcripſit milites, ſtipendia triariis auxit, noviſque munimentis Inſulam vallavit. Pari ſollicitudine Corcyræ Inſula, in Mari Jonio fortiſſimum Italiæ propugnaculum, firmata eſt. Centum millia ducatorum depoſuit in æde ſacra Montis Pietatis Urbis, ut iis Jacobus III. magnæ Britanniæ Rex uteretur, ſi ſpes regni recuperandi aliquando illi affulſiſſet.

In Conventu Cameracenſi, atque in Comitiis Imperii Ratisbonæ habitis, Catholico Rege vehementer flagitante, ſancitum fuerat, Parmæ & Placentiæ civitates inconſulta Sede Apoſtolica Carolo Hiſpaniarum Principi eſſe deferendas. Inflictum Pontificiæ authoritati vulnus, dominiumque S. Sedis poſthabitum doluit Innocentius, gravibuſque Cæſarem, alioſque Germaniæ Principes litteris commonefecit, ut a cœptis abſtinerent. De reſtituenda quoque S. Sedi Comaclenſi civitate apud Cæſarem aſſidue egit.

Sed infirma nimis erat valetudine, quam ut hæc & alia urgere poſſet. Ex quo Apoſtolicas ſollicitudines in Eccleſiæ regimine inſumpſerat, gravius ægrotare inceperat. Medicorum conſilio ſub cælo ſalubri apricari juſſus eſt. Itaque prope caſtrum Poli, vetuſtiſſimum Comitum Anagninorum feudum in Villa nuncupata *la Catena* hoc anno ruſticatus eſt. Avito hoc in fundo magnifico atque eleganti nitore a Majoribus ſuis extructo, mirifice Pontifex viſus eſt refici ac recreari. Roma Innocentium excedentem, atque illuc redeuntem Romanus populus ingenti plauſu, lætiſque clamoribus continenter comitari non deſtitit. Tanto eum ſtudio venerabatur, diligebat, obſervabat.

Romam redux interno ditionis Eccleſiaſticæ guberno, & Paſtorali Orbis univerſi regimini intentum, ut ſolebat, adjecit animum. Annonam levavit, & frumenti promercalem negotiationem repreſſit. Ad Apoſtolicas inde ſollicitudines converſus, diffluentes in Hiſpania Clericorum plebiſque mores ſpeciali Conſtitutione emendare ſtuduit, quam uti ſalutarem, & temporum conditioni idoneam probavit confirmavitque ejus ſucceſſor Benedictus XIII.

At in medio ſui Pontificatus curriculo, juſtitiæ omniumque virtutum operibus nondum abſolutis, quarum tam firma jecerat fundamenta, ereptus, ac pene avulſus viſus eſt Innocentius. Obeſa illius corporis habitudo fere in hydropem deſierat. Huic tandem acceſſit inteſtinorum inflammatio, & ardens febris. Quare die 7. Maji hujus anni 1724. naturæ conceſſit. Omni ope moriens contendit, ut quam piiſſime vitam exegerat, piiſſime quoque compleret. Rite Sacramentis munitus, conſuetas Eccleſiæ preces tanta religione pronunciavit, ut qui ægrotantem ſepiebant viri graves & ordinum religioſorum Generales Præſides, vix a lacrymis abſtinerent. Vixit annos 68. menſes 9. dies 24. Sedit in Cathedra Principis Apoſtolorum annos 2. menſes 9. & dies 29.

Statura Innocentius fuit ultra mediocrem; corpore obeſo & gravi; vultu ſubpingui ac ſerio; placido tamen & ad hilaritatem compoſito; albicantibus oculis; na-

ſo

ſo patulo; facie colore alba, & rubore ſuffuſa. Ut Innocentii mors Romano populo innotuit, repente omnes invaſit triſtitia, & rerum luctuoſa eſt facta converſio. Poſtridie corpus ejus ad Vaticanam Baſilicam translatum ibidem amantiſſimo populo triduo expoſitum manſit. Demum juxta vetus Eccleſiæ inſtitutum exequialibus juſtis rite peractis, e conſpectu tumuli Chriſtinæ Svecorum Reginæ ſepultum eſt. Nitida oratione laudes ejus recenſuit Jacobus Amadorius olim de Lanfredinis, Præſul doctrina celebris, & poſtea ampliſſimus S. R. E. Cardinalis. Intra tumulum, in quo conditus fuit, hæc appoſita inſcriptio:

D. O. M.
Innocentius XIII. Pont. Max.
Antea Michael Angelus de Comitibus
Romanus
Ob. die VII. Martii Feria tertia
An. Dom. MDCCXXIV.
Vix. an. LXVIII. Menſ. IX. Dies XXIV.
Sedit in Pontificatu Annos II. Menſ. X.

Apoſtolica authoritate firmavit Innocentius cultum immemorabilem B. Andreæ de Comitibus Alexandri IV. ex fratre nepotis, & Dominica poſt Epiphaniam ſecunda feſtum Sanctiſſimi Nominis Jeſu in Eccleſia univerſa celebrandum decrevit.

BENEDICTUS XIII.

BENEDICTUS XIII. antequam ad Romani Pontificatus faſtigium eveheretur, Frater Vincentius Maria Urſinus appellabatur. Is Patritius Neapolitanus, ac Venerus, ſed genere Romanus, ubi Urſinam Gentem, ſummo quidem loco ſemper habitam, alii ſanctitate præſtantes viri, & Romanæ Eccleſiæ Cardinales, atque etiam Pontifices Maximi, multæque Regiæ cognationes, excelſique honorum gradus, ampliſſimæque ditiones illuſtrarunt, Ferdinando Gravinatum Duce, & Joanna Frangipane Tolphia poſtremo germine hujus præclariſſimæ ſtirpis, quæ eadem cum Anicia cenſetur, parentibus natus eſt Gravinæ IV. Nonas Februarii anno MDCXLIX. Petri Franciſci nomen ſortitus. Adoleſcens humanioribus literis, philoſophiæ, ac utrique juri in Patria operam navavit, optimis præceptoribus in diſciplinam traditus; utrumque enim illi contigit, bene inſtitui, ac feliciter naſci. Adeo vero in literis profecit, ut epigrammatum libellum tenera adhuc ætate in lucem ediderit: epigrammatum autem argumenta omnia ſacra, nihil prophanum. Ferdinando Patre defuncto, Petrus Franciſcus poſthabito Familiæ Principatu, ſibi uti Primogenito debito, divino afflante Spiritu, ſpecie quadam ac obtentu luſtrandi Italiam, Venetias ſe contulit, ibique Prædicatorum Ordini in S. Dominici Cœnobio nomen dedit, Vincentius Maria appellatus, ceſſitque Dominico fratri ſecundo loco nato avitas opes, amplaſque ditiones majori abrenunciandi ſtudio, quam alii acquirendi cupidine hæc maxima fortunæ bona proſequantur.

At hujus rei nuntius adeo Matrem, & Conſanguineos perculit, ut non ſolum apud Præſules Ordinis Prædicatorum, ſed etiam apud Clementem IX. tunc Romanum Pontificem eorum querelæ invaluerint. Dicebant, Petrum Franciſcum juvenili potius fervore, quam maturo conſilio, divinaque vocatione ſacræ Religionis Clauſtra ingreſſum. Rem, ex qua nobiliſſimæ Familiæ ſpes pendebat (parabantur enim illi ſplendidiſſimæ nuptiæ) non inconſulta, inauditaque Matre, & Conſanguineis tranſigi oportere. Clemens adoleſcentis animum exploraturus, juſſit illi, ut Romam veniret. Ubi Frater Vincentius Maria coram Pontifice fuit, ita vehementer cauſam oravit vocationis ſuæ, ut Clemens nonniſi divina voluntate id factum eſſe intellexerit. Non ſolum itaque querelas Matris, & Conſanguineorum compreſſit, conſiliumque Adoleſcentis laudavit, verum etiam probationis annum, ſacris legibus indictum iis, qui Religionem profeſſuri ſunt, ad ſex menſes contraxit, adeo pro certo habuit, Fratrem Vincentium Mariam divino Numine e ſæculo ad Eccleſiam traductum, præmatura virtute excellere; & majora quæque portendere. Ille lætus, & alacer, quaſi de ſæculo victoria adepta, regreſſus ad ſuos, virtutum omnium ſplendore inter tyrones enitere, infimo loco eſſe, viliſſima quæque officia ſibi depoſcere, nunquam de genere, & Patria quidquam locutus. XIII. Februarii anno MDCLXVIII. ſolemnibus Religionis votis ſe obſtrinxit; mox in Philoſophiæ ac Theologiæ curriculo Theſes Neapoli, Bononiæ, ac Venetiis propugnavit magna cum laude ingenii ſui: cœperat enim virtus animum, mentemque illius inſidere ante diem. Inde, ſacris initiatus, Brixiæ Philoſophiam docuit: ibi Antonium Cardinalem Barberinum, Ordinis Prædicatorum Protectorem defunctum, funebri oratione, quæ typis mandata fuit, diſerte laudavit, & apologeticam Epiſtolam pro regulari habitu a Regularibus Epiſcopis deferendo in Joſephum Ciantes ex Ordine Prædicatorum Marſorum Epiſcopum, qui adverſam ſententiam tuebatur, edidit. Ut ſacrarum literarum ſtudiis prolixius vacaret, incœnatum dormire, & poſt nocturnam Pſalmodiam ſomnum non repetere, mos illi fuit. Contracto itaque cibo ac ſomno, a vino quoque abſtinuit, ut animam ſuam transferret ad ſapientiam. Vigeſimo ſecundo ætatis anno vix expleto a Palutio Cardinali de Alteriis ex Apoſtolica diſpenſatione Presbyter ordinatus, amantiſſimam Parentem conſolaturus, Gravinam acceſſit; ibique, cum ad Aram faceret, ea caſula uſus eſt, quam dum Mater prægnans phrygio opere in Gynecæo cum ancillis ſuis pingebat, a Religioſo Viro Ordinis Prædicatorum intellexit, a puero, quem geſtabat in utero, futuro Divi Dominici alumno, primo deferendam fore.

Inde cum Bononiæ moraretur, proximo tunc ſacratiſſimæ quadrageſimæ tempore Conciones in ea Diœceſi habiturus, Clemens X. XXII. Februarii Anno MDCLXXII. ne tanta virtus, cujus pleni, ac uberes ſupra ætatem fructus undique apparebant, inornata jaceret, quaſi prænoſceret Fratrem Vincentium Mariam Urſinum, tunc vigeſimum tertium annum agentem, futurum aliquando Apoſtolicæ Sedis decus atque præſidium, Presbyterum Cardinalem renunciavit. At ille, qui deliteſcere magis, quam apparere cupiebat, ubi Cardinalatus honorem ſibi delatum eſſe intellexit, averſari, refugere, obſecrare, & deprecari a ſe eminentiſſimam dignitatem. Longa cum illius modeſtia pugna fuit: nec ſane acquieviſſet, niſi Clemens datis Kal. Martii literis Apoſtolicis in forma Brevis, miſſo etiam Generali Ordinis Prædicatorum Magiſtro de Roccabertis, interpoſito præcepto ex religione ſacramenti coegiſſet, ne promotioni ſuæ diutius obſiſteret. Itaque Romam profectus, Titulo S. Sixti ornatus, novum Romanæ Aulæ invexit exemplum; priſtina enim vivendi conſuetudine nihil admodum immutata, ea animi moderatione, cultus modeſtia, victus parſimonia, eo religionis ardore, ea vigilandi, ac precandi aſſiduitate, & in Eccleſia Dei ſtrenue laborandi ſtudio vitam inſtituit, ut dignitatis ſuæ ſplendorem fide tantum, ac operibus quæreret.

Sacræ Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum præfectus, aliiſque Cardinalium Congregationibus annumeratus, quantum doctrina valeret luculenter oſtendit. Sed cum ille animarum ſaluti ſeſe propius impendere vehementer cuperet, ampliſſima Præfectura, quam Romæ præcipui inter Cardinales optare ſolent, ultro dimiſſa, Archiepiſcopatum Sipontinum ad oram Adriaci Maris longe ab Urbe diſſitum, a barbaris direptum, cælo inſalubrem, penſionibus prægravatum, quem Benedictus Capellettus ſponte ceſſerat, die XXVIII. Januarii MDCLXXV. a Clemente X. accepit, prætulitque Archiepiſcopatui Salernitano multis nominibus, ac divite cenſu percelebri, qui eidem a Carolo II. Hiſpaniarum & utriuſque Siciliæ Rege offerebatur. A Palutio Cardinali de Alteriis Archiepiſcopo Ravennate, Viterbienſi, & Imolenſi Epiſcopis cooperantibus, III. Februarii eodem anno in Templo SS. Dominici, & Sixti conſecratus, ſublato a Clemente ætatis defectu (non enim ipſi XXVII. annum vix ingreſſo Pontificalis conſecrationis munus recipere per ætatem licebat) Sipontum proficiſcitur, inde Gravinam, ubi Fratri Jacobo Mariæ Conilio Veneto Ordinis Prædicatorum, a quo Priore Venetiis religioſum habitum acceperat, vices magnifice reddidit; illum enim ex Apoſtolico mandato in Epiſcopum Zacynthi, & Cephaleniæ ordinavit. At Siponti primum ſumma illa Paſtoralis vigilantia illuxit, qua deinde Diœceſes alias, ac univerſam Eccleſiam Cardinalis Urſinus erat illuſtraturus. Annuo cenſu reparationi Metropolitanæ Eccleſiæ conſuluit. Seminarium Clericorum, poſtrema Turcarum invaſione ſublatum, reſtituit, in quo viginti quatuor Alu-

Alumni numerati ſunt. Xenodochium etiam pro infirmis & peregrinis, Mons Pietatis, & alius frumentarius ad Cardinalem Urſinum referunt initium. Synodum Diœceſanam anno MDCLXXVIII. coegit, cujus decreta uno volumine, altero appendicem complexus eſt, utrumque vero typis edidit: ſed & nova editione in memoriam, ac uſum hominum revocavit Statuta Provincialis Concilii Sipontini ſub Ptolomæo Gallio Cardinali, & Archiepiſcopo habiti anno MDLXVII. quæ oblivionis caligine obruta jacebant.

Verumtamen anno MDCLXXX. XII. Januarii ab Innocentio XI. ad Cæſenatenſem Eccleſiam translatus, dum ibi Cleri mores emendare, multis propoſitis edictis, chriſtianam diſciplinam tueri, ſacris miſſionibus Populum excolere, Cathedralem Eccleſiam inſtaurare, aliaque pietatis officia exhibere ſatageret, cœpit adverſa valetudine laborare, quod ipſe abſtemius Cæſenatenſes aquas graves admodum & inſalubres ferre non poſſet. Quare Neapolim valetudinis cauſa ſe contulit, divinoque conſilio factum eſt, quod Metropolitanæ Eccleſiæ Beneventanæ, ex obitu Hieronymi Cardinalis Gaſtaldi tunc vacanti, ab eodem Innocentio XI. XVIII. Martii MDCLXXXVI. præficeretur, ut Paſtoralis ejus ſollicitudo pateret latius, & amplior Dominici gregis portio tanti Paſtoris munere frueretur. Pacificam epiſtolam ad Clerum, & Populum ſibi concreditum Neapoli XXX. Martii dedit, ubi Archiepiſcopali Pallio in Templo Divi Philippi Nerii Congregationis Oratorii XXVI. Maji recepto, ad novæ ſponſæ amplexus Beneventum properavit, inſtituto ibi XXX. ejuſdem menſis ſolemni ingreſſu magno exterorum accurſu, plauſu, ac lætitia.

Primas inter curas Metropolitani Templi, Eccleſiæ S. Bartholomæi, ſacri Seminarii, fatiſcentis Archiepiſcopii, Domorumque campeſtrium inſtauratio, quibus reparandis triginta aureorum millia biennio impendit. Kalendis Junii MDCLXXXVI. ſabbato de laudibus Deiparæ ſermonem ad Populum habere cœpit, quem morem ſervavit ſemper, quoties ipſe in Civitate præſens fuit; fere bis millies dixit ſanctiſſimæ Virginis laudes, & vitam per ſingula proſecutus; ſed centum tantum ex his ſermonibus pietate plenis, & ſacra eruditione refertis typis vulgavit. Perpetuum tamen hoc obſequii genus in Deiparam eſſe voluit ſtatuta dote, ut unus ex Ordine ſuo Prædicatorum in Metropolitana Baſilica illud per ſingula ſabbata præſtet. Decima quinta ejuſdem menſis Junii Diœceſis viſitationem aggreſſus fuit, eique ea methodo operam dedit, ut biennis ſingulis univerſam Diœceſim luſtraverit tanto divini cultus incremento, ut brevi in ea Archidiœceſi (quæ olim diu caruerat proprii Paſtoris præſentia) facies alia fuerit rerum ſacrarum. Die XXIV. Auguſti ejuſdem anni primam Diœceſanam Synodum coegit, & mox alteram XXV. Octobris, quam peculiari ritu Litaniarum vocant, ſervavitque hunc morem quotannis: propterea cum Cardinalis Urſinus triginta octo annis, antequam ſupremam Beati Petri Cathedram conſcenderet, huic Eccleſiæ præfuerit, totidem etiam celebravit Synodos; ſi tamen addamus Synodos diœceſanas, quas poſt adeptum Pontificatum Romanum celebravit, earum numerus ad XLIV. excurrit, præter illas in Litaniis. Nullus ex tot Synodalibus conventibus optimis ſanctionibus caruit ad retinendam, ſervandamque Eccleſiaſticam diſciplinam, quarum Synodorum Conſtitutiones ſigillatim prius editas, deinde in egregium, & grande volumen collegit, quod Synodicon Diœceſanum S. Beneventanæ Eccleſiæ inſcripſit continens XXXVIII. Synodos ante Pontificatum Romanum, illudque ex Typographia Archiepiſcopali vulgari juſſit anno MDCCXXIII. Divi Philippi Nerii Patrocinium in Clerum ad univerſam Civitatem ampliavit, curavitque Clerum ſuum in Urbe & in Diœceſi excolere, inſtitutis in ſingulas hebdomadas collationibus de ſacris ritibus, ac de regulis morum.

At dum hæc Paſtoralis regiminis initia felicibus ſucceſſibus, ac uberi fructu procederent, quinta Junii anno MDCLXXXVIII. Sabbato ſacratiſſimæ Pentecoſtes repente terra tremuit, cujus vehementes motus univerſam Civitatem quaſſarunt. In ipſa Metropolitana Eccleſia tranſverſa Crux cum Odæo, Paſtophoriis, & novo Secretario everſa; quinque ejuſdem Naves concuſſæ, & ipſæ itidem corruiſſent, niſi novi laterales parietes illas ſuſtentaſſent. Archiepiſcopium, una aula maxima excepta, totum corruit, & ipſe Cardinalis Archiepiſcopus, qui tunc in ſacram Baſilicam deſcendere, ac Veſpertinis horis operam dare meditabatur, a ſummis ædibus ruinis murorum & laquearium involutus cecidit, ſed Divi Philippi Nerii imaginibus, quæ in armario erant, obtectus, inſigni plane miraculo ſervatus fuit. Cætera quoque Civitatis Templa proſtrata fuerunt, ita ut nulla ſacra Ædes ſupereſſet, in qua Miſſæ ſacrificium offerri Deo poſſet. Duo & amplius hominum millia in Civitate ac Diœceſi inter ruinas perierunt. Stetit tamen infractus Cardinalis Archiepiſcopi animus, qui quamvis oculis læſus, nihil de paſtorali ſollicitudine remittens primo Virginibus ſanctimonialibus conſuluit, eaſque ad Montis Herculis oppidum ſuæ Diœceſis, ac inde Neapolim tranſtulit, diſtribuitque plura per Aſceteria. Animum tunc adjecit reparandis templis, Archiepiſcopio, & Cœnobiis; & brevi adeo reſtituit rem, ut abſque ulla cunctatione, poſtquam interfuit Comitiis, quibus Alexander VIII. ad Apoſtolicæ Sedis faſtigium evectus eſt, Roma Beneventum reverſus menſe Majo MDCXC. novum Archiepiſcopium cœperit inhabitare, & mox Moniales Neapoli Beneventum reduxerit. Anno vero MDCXCII. die XXVI. Maji feria ſecunda Pentecoſtes Divi Philippi Nerii (in cujus memoriam grati animi ergo propriam Miſſam a Sede Apoſtolica impetravit) feſto recurrente, Metropolitanam Baſilicam optime inſtauratam, & Aram maximam ſolemni ritu dicavit, aliis vero diebus ſeptemdecim minores Aras ejuſdem Baſilicæ.

Inſequenti anno MDCXCIII. menſe Aprili Provinciale Concilium celebravit, in quo quatuordecim Suffraganei Samnii Provinciæ Epiſcopi, ac inſuper tres honoris cauſa cum Abbate Generali Montis Virginis, aliiſque Abbatibus interfuere, in quo nihil plane ad ſacræ rei ſplendorem, præclarumqoe totius actionis ordinem, nihil ad inſtaurandam, retinendamque in univerſa Provincia Eccleſiaſticam diſciplinam, cui optimis ſanctionibus non conſuleretur, deſideratum fuit. Marcus Battaglinus Epiſcopus Nuceriæ in Umbria totius rei ſeriem in Annalibus ſuis *Sacerdotii, & Imperii* Tom. IV. ſummis laudibus commendavit. Ingens hujus Provincialis Concilii pro univerſis Neapolitani Regni Eccleſiis pretium ac fructus; nam data Synodica Epiſtola ad Innocentium XII. qua Concilii Patres poſtulabant, ut ille ſpolia Epiſcoporum, quæ ad Cameræ Apoſtolicæ jus referebantur, Cathedralibus Eccleſiis remitteret, clementiſſimus Pontifex benigne annuit edita de hac re Conſtitutione Apoſtolica, cujus præclari beneficii hoc monumentum Cardinalis Archiepiſcopus in Metropolitana Baſilica excitavit.

NEAPOLITANI REGNI

SVBLIMIA TEMPLORVM TECTA ÆTERNVM

QVATIAT ALLELVIA:

NE DEINCEPS NVDA SINT PASTORVM SPOLIIS DITAVIT

INNOCENTIVS XII. PONTIF. OPT. MAX.

INSTANTE PROVINCIALI BENEVENTANO CONCILIO

CELEBRATO

MENSE APRILI ANNO MDCXCIII.

DIVINO CERTE CONSILIO FACTVM.

PSEVDO-CLEMENS VII. HIS ADINVENTIS SPOLIIS

VRBANVM VI. NEAPOLITANVM PONTIF. MAXIMVM

SPOLIARE NIXVS EST.

INNO-

Digitized by Google

INNOCENTIVS XII. NEAPOLITANVS
SPOLIORVM ABOLITIONE
CONCIVIS MEMORIAM ET NATIONALIVM ECCLESIARVM
INOPIAM DECORE VESTIVIT.
TANTO HIERARCHÆ BENEFICENTISSIMO
HOC IN MARMORE
NOVVM TROPHÆI GENVS
NON EX ADEMPTIS SED EX REMISSIS SPOLIIS
FR. VINCENTIVS MARIA ORDINIS PRÆDICATORVM
CARDINALIS VRSINVS METROPOLITA
AC CÆTERI DVO DE VIGINTI
SAMNITIVM PROVINCIÆ PONTIFICES
EREXERVNT
ANNO AB ORBE REDEMPTO MDCXCIV.

Alterum Provinciale Concilium menſe Majo MDCXCVIII. celebravit, cui interfuerunt tres ſupra viginti Epiſcopi, plerique ſuffraganei, ac cæteri honoris cauſa: eoque tempore ſacra Divi Bartholomæi Apoſtoli lipſana perſcrutatus, ſtato ritu & cultu poſt ſolemnem ſupplicationem porphyretica in urna ad Aram maximam in novo, & eleganti ejuſdem Apoſtoli Templo condidit. Vetus enim Divi Bartholomæi templum ultimo Terræmotu disjectum anno MDCLXXXVIII. corruerat. Ubi inter confoſſionis ruinas ſacra lipſana in arca ærea inaurata adinventa, ſtatim in Metropolitana Æde depoſita fuerant, donec idem Templum ab Archiepiſcopo reſtitueretur. Adeo populo frequens, ac etiam apud exteros celebris actio fuit, ut a Dominico Viva Societatis Jeſu Presbytero, & ejuſdem Concilii Theologo accurate deſcripta, typiſque vulgata etiam ab Innocentio XII. Romano Pontifice legeretur; qui captus ſplendore ac ordine rerum, eundem ordinem in translatione, quæ tunc inſtabat, ſacri Corporis Divi Pii V. ad tumulum in ſacello Sixtino in Exquiliis magnifice paratum, ſervari mandavit. Illud non prætereundum, quod in ſolemni ſupplicatione Beneventi ducta per Urbem, quamvis Concilii Patres in geſtatione ſacræ urnæ cum Archiepiſcopo per vices alternarent, ipſe tamen Archiepiſcopus nunquam ſuccedi ſibi voluerit.

A Clemente XI. cui in Pontificiis Comitiis ſuffragatus fuit, uſum Mitræ cum indumentis, & paramentis inſtar Abbatum pro Dignitatibus, & Canonicis ſuæ Metropolitanæ Baſilicæ ampliſſimo Diplomate impetravit, ac in pervigilio Nativitatis Domini anno MDCCI. ſolemni ritu Mitras benedixit, impoſuitque Dignitatibus, & Canonicis ſuis. Alias etiam ab Alexandro VIII. Pontificalium ornamentorum uſum pro Pompejo Sarnello inſignis Collegii Sancti Spiritus Abbate, viro eruditiſſimo, & multis ſacris lucubrationibus ſatis noto, tunc Auditore ſuo Generali, atque inde Vigiliarum Epiſcopo impetraverat. Sed iterum XIV. Martii MDCCII. Terræmotu Civitas concuſſa fuit. Templa, ædes, ac ædificia omnia vel everſa, vel labefactata. Cardinalis Archiepiſcopus in Archiepiſcopio degens, piaſque preces in Divi Philippi Nerii honorem recitans, ejuſdem ope etiam hac vice ſervatur incolumis: Archiepiſcopium ſtetit, fatiſcens tamen; atque inde nova enituit Archiepiſcopi ſollicitudo pro Sanctimonialium tutela, ac Templis, aliiſque ædificiis reparandis. Quicumque ſane vir cæteroquin ſapiens & fortis in ea tempora incidiſſet, ad hanc ſecundam Civitatis cladem deſpondiſſet animum, atque iiſdem iterum ſupervenientibus malis tandem cedere, non indignum putaſſet. Sed contra Cardinalis Urſinus audentior ivit. Ipſi enim Deus excelſam adeo, erectamque mentem dedit, ut adverſa omnia infra ſpei magnitudinem, quam in Divina Providentia collocaverat, arbitraretur. Talem ſiquidem ſemper ſe exhibuit Epiſcopum, qualem Magnus Gregorius docet Epiſcopum eſſe oportere, *qui ſcilicet cunctis carnis paſſionibus moriens jam ſpiritaliter vivit; qui proſpera mundi poſtponit; qui nulla adverſa pertimeſcit, qui ſola interna deſiderat.* Tantæ virtuti defuiſſet occaſio, niſi hæ publicæ calamitates, atque ærumnæ ſummam illam animi vim, fortitudinem, patientiam, tolerantiam acrius exploraſſent, atque acuiſſent. Ipſo ſecundi Terræmotus anno, ut pauperes pueri in literis, ac moribus diligenter inſtruerentur, Clericos Regulares Matris Dei, quos a piis ſcholis appellant, Beneventum evocavit, juſſitque ut Collegium erigerent octo ducatorum millibus in fundationis ſubſidium erogatis.

Eccleſiam cum Cœnobio S. Mariæ Angelorum Fratrum Ordinis Servorum Beatæ Mariæ, donatis decem millibus, perfici mandavit; abſoluto tamen opere, ac Fratribus poſtliminio reverſis, marmoreo in monumento, proprio eorundem Servorum ære Eccleſiam cum Cœnobio a fundamentis erectam fuiſſe, juſſit inſcribi, ne tam pii operis gloriam ſibi vindicaret in terris, qui mercedem unice præſtolabatur in Cælis. Presbyteris Societatis Jeſu primo pro abſolvenda Templi ædificatione multum æris tribuit, deinde propriis ſumptibus conſtruere cœpit Collegii ædes, quæ amplitudine ſua Conditoris magnificentiam ſatis ſuperque demonſtrant. Pro reſtituendo vero Templo, Cœnobioque ſancti Dominici ſui Prædicatorum Ordinis ſeptemdecim, & amplius ducatorum millia impendit. Pro fundatione Cœnobii Fratrum Carmelitarum Diſcalceatorum decem ducatorum millia contulit. Hos enim, & Fratres Minores Sancti Franciſci, quos Reformatos vocant, & Clericos Regulares Miniſtrantes Infirmis, quos Cruciferos dicunt, multis ſumptibus in urbem invexit. Pro quotidiana Officii B. Mariæ Virginis recitatione a Metropolitanæ Baſilicæ Canonicis, ac Manſionariis peragenda vigintiquinque ducatorum millia cum ſeptingentis quinquaginta erogavit. Novum in Vitulani oppido erexit Canonicorum Collegium, quorum quatuor ab ipſo dotem acceperunt. Divi Bartholomæi Xenodochium, bis dirutum, ſemel atque iterum ædificavit, in quo ſingulos Peregrinos diebus tribus alere, iiſque pedes abluere, menſæque humiliter miniſtrare conſuevit.

At non licet ire per ſingula, quæ pius, ac munificentiſſimus Archiepiſcopus Cardinalis in diuturno ſui Archiepiſcopatus regimine geſſit, ne ſcriptio noſtra modum excedat. Ut itaque paucis multa complectamur, nullus præteriit annus, non menſis, non dies, qui præclaro aliquo aut pietatis, aut liberalitatis opere notari, ac ſignari non poſſit, Præſulibus ad exemplum, poſteris ad memoriam. Nullum eſt officii Paſtoralis genus, in quo ipſe non fuerit diligentiſſime, ac frequentiſſime verſatus. Quidquid ad Dei cultum, ad Templorum ornatum, ad ſacræ ſupellectilis nitorem, ad ſacrarum Reliquiarum cuſtodiam, ad veteres Eccleſiæ ritus retinendos, ad ſervanda Eccleſiaſticæ libertatis jura: quidquid ad animarum ſalutem, ad prædicationem verbi Dei, ad erudiendum Clerum, & Populum, ad imbuendos in ſacra Catecheſi pueros, ad emendandos mores, & corruptam diſciplinam reparandam: quidquid ad Pauperes, Peregrinos, Infirmos, Orphanos, Viduas, Defunctos fovendos, ac juvandos excogitari poteſt, omnia præſtitit, cuncta implevit. Unum in ipſo ſemper ſtetit in clade illa, & calamitate, quam ſemel atque iterum Benevento Terræmotus intulit, fractis, perditiſque rebus præſidium. Nulla fuit in Civitate, ac Diœceſi Eccleſia, Cœnobium nullum, nullum hominum genus, quod ejus providentiam, ac profuſam in omnes liberalitatem non ſenſerit: & ne præſens tantum

ætas, ſed & futura quoque ejus beneficentia uteretur, ſacras Miſſiones a Presbyteris Societatis Jeſu per Diœceſim ſingulis trienniis obeundas, ſtatuta dote, produxit in ævum. Montem unum ſex millium ducatorum dote conſtituit ad reparandas pauperiores Archidiœceſis Eccleſias. Pro pauperum vero annona frumentatium unum in Civitate, in Diœceſi vero centum ſexaginta ſex ære ſuo aut erexit, aut auxit. Tantum etiam ſtudium, curam, diligentiam adhibuit in conſervandis, & augendis Eccleſiarum ſuæ Diœceſis bonis, quamvis duplici Terræmotus clade imminutis, ut quæ ſub initium ſui regiminis io unum omnia collata vix ſeptem ſupra ſexaginta ducatorum millia in reditibus quotannis excedebant, ducta ratione anno MDCCXV. quinque ſupra centum triginta millia quotannis excedere compertum ſit. Ita enim miſericors Dominus addidit ei omnia quæcumque fuerum, duplicia.

Unum ne prætereamus; cum Beneventum, quamvis inter duos amnes conditum, fontibus careret, ac propterea ſumma Civitatis pars aquarum penuria laboraret, Cardinalis Archiepiſcopus Theodoretum Cyrenſem Antiſtitem, qui hujuſmodi beneficium Civitati ſuæ præſtitit, egregie imitatus, longo ductu, decem aureorum millibus impenſis, largas in Urbem intulit aquas, illaſque in fontem deduxit ante Templum S. Sophiæ, cujus Monaſterium vetus olim ac celebre, poſtquam ex reſignatione Benedicti Cardinalis Pamphilii commendatum ſibi fuit, ſplendide reſtituerat, S. P. Q. B. tanti beneficii memor ad fontem in Divi Bartholomæi foro poſtmodum extructo hoc monumentum poſuit:

FRATRI VINCENTIO MARIÆ ORDINIS PRÆDICATORVM
EPISCOPO PORTVENSI S. R. E.
CARDINALI VRSINO ARCHIEPISCOPO
QVOD POST CLXVII FRVMENTARIOS MONTES
ESVRIENTIBVS ERECTOS
SALVBRES SITIENTIBVS SVFFECERIT AQVAS
TANTI BENEFICII MEMORES S. P. Q. B.
BENEFACTORI INSIGNI
PERENNE MONVMENTVM POSVIT.
ANNO MDCCXVIII.
CLEMENTE XI. PONTIFICE MAXIMO.
IOSEPHO ERCVLANO GVBERNATORE
IOANNE HIERONIMO DE ALBINO ET
BARTHOLOMEO DE LEONE
HVIVSCE FONTIS STRVCTVRÆ DEPVTATIS.
GAVDETE CIVES AC PASTORI OPTIMO
QVI VESTRAM SEMPER SALVTEM SITIENS
NE VOS SITIENTES ASPICERET
LARGAS INTVLIT AQVAS
VBERES GRATES PERSOLVITE.

Qui rationes impenſarum Cardinalis Urſini inierunt, fere ſexies centena ducatorum millia in Archiepiſcopatu Beneventano illum erogaſſe in pias cauſas teſtantur, antequam Romanus Pontifex eligeretur. Ingens profecto pecuniæ vis, & quaſi ſupra fidem inſignis liberalitas, præſertim ſi Archiepiſcopatus reditus computentur. Sed his accedebant alii Eccleſiaſtici proventus, & annuæ præſtationes e re familiari, præſertim a pia genitrice Joanna, quæ Filium imitata Monaſterium Sanctimonialibus Ordinis Divi Dominici Gravinæ condiderat, io quo Religioſum habitum induit, Profeſſiooem vero emiſit ſub finem vitæ MDCC. legatis Filio, qui Matri decedenti omnibus pietatis officiis præſto fuit, XXV. millibus ducatorum. Et hac quidem pecunia anno MDCCII. ille potitus ſtatim ad levandas ærumnas ſecundi Terræmotus, cum quibus tunc luctabatur, uſus eſt. Magnas præterea vires habuit frugalitas Archiepiſcopi, quæ multis impendiis, multis erogationibus ſola ſufficere videbatur; ac propterea mirandum non eſt, ſi Beneventum, quod una cum Diœceſi informe acceperat, ac duplici Terræmotu bis quaſſatum, ſplendidum ornatumque reliquerit, merito habitus poſt Diomedem Ætoliæ Regem, & Achaſim Ducem tertius conditor urbis.

Et hæc quidem omnia Beneventi, cujus tamen Civitatis & Archidiœceſis fines Cardinalis Urſini zelus, vigilantia, pietas prætergreſſa, univerſam illam, & quidem ampliſſimam Samnii Provinciam implevit, & ad alias quoque Diœceſes Neapolitani Regni ſe extendit. Si quod enim grave & arduum negotium in regionibus illis emerſit, fidei, ac ſapientiæ Cardinalis Urſini Sedes Apoſtolica committere conſuevit. Viſitavit propterea Apoſtolicus Delegatus Diœceſes plures, ubi optimis decretis Eccleſiaſticam diſciplinam, pacem, tranquillitatem aut reſtituit, aut firmavit. Comitiis Congregationis Monachorum Montis Virginis, & aliorum Regularium Ordinum compluries præfuit. Sed & extra Italiam quoque Clemens XI. legationem Apoſtolicam illi decreverat anno MDCCXVI. menſe Februario: cum enim Chriſtiana Reſpublica Turcarum armis Corcyræ, & Italiæ imminentibus in ſummum diſcrimen eſſet adducta, & ſpes propulſandi periculum in Cæſare tantum foret, Clemens XI. Cardinalem Urſinum Romam evocavit, ut Legatus a Latere ad Cæſarem proficiſceretur, quem ad ſuſcipieodam communis ſalutis cauſam, & inferenda contra Turcas victricia Germanorum ſigna vehementer hortaretur. Confeſtim paruit Cardinalis; nec ulla valetudinis ſuæ ratione, non hyemis magnitudine, non viarum aſperitate commotus Romam venit pleniſſimam laborum legationem ſuſcepturus; ſed cum inter hæc Cæſar jam arma pararet, nec amplius mittendi Legatum urgeret neceſſitas, ab hujuſmodi Legationis onere Cardinalem Urſinum Clemens abſolvit, ſummis laudibus ejus fidem; & ardens pro Chriſtiana Republica ſtudium, & alacrem paratamque adeundi voluntatem proſecutus.

Titulum Sancti Sixti, donec inter Presbyteros Cardinales fuit, retinuit; ſed tertia Januarii aono MDCCI. ex ordine Presbyterorum ad Epiſcoporum ordinem aſcendit, conſueto optandi jure Tuſculanam Eccleſiam aſſecutus, ex qua deinde anno MDCCXV. decima octava Martii ad Portuenſem & S. Rufinæ tranſivit. Utrobique præclara pietas, ac liberalitatis ſuæ veſtigia. Utrumque luſtravit Epiſcoparum, & in Tuſculano Diœceſanam celebravit Synodum, cui ejus vice præfuit Franciſcus Maria de Aſte Archiepiſcopus Hydruntinus Sa-
lenti-

lentinorum Primas anno MDCCIII. & mox Synodales conſtitutiones typis vulgatæ magno illius Eccleſiæ bono. Accidit vero anno MDCCXVIII. ut Nicolao Cardinali Acciajolo Epiſcopo Oſtienſi, ac Veliternenſi ſacri Collegii Decano graviter ægrotante, Cardinalis Urſinus Romam vocaretur, ut præſens in Curia foret, cum ille decederet: atque ita ſervata Conſtitutione Pauli Papæ IV. anno MDLV. die XXIII. Auguſti edita, Eccleſiam Oſtienſem ac Veliternenſem optaret, & Decani munere in ſacro Collegio fungeretur. At qui preſto fuit, cum de ſuſcipienda ad Cæſarem legatione laboris plena propter communem Chriſtianæ Reipublicæ cauſam agebatur, renuit ire, cum de pinguiori Epiſcopatu, ac de honoris incremento res erat, ne ſcilicet amantiſſimi Fratris, & Collegæ ſui Cardinalis Acciajoli mortem præſtolari videretur; nec ei ſuaderi potuit, ut viæ ſe committeret, niſi certo nuntio præhabito de illius obitu, ac Beneventi principe in Templo defuncti Decani exequiis religioſiſſime celebratis. Tuſculum tunc acceſſit, inde in ſuburbanum Sancti Paſtoris, ubi ad Clementem XI. ſummum Pontificem literas dedit, quibus adventum ſuum ſignificavit, non tamen animo contendendi cum Fulvio Cardinali Aſtallio antiquiore ex Epiſcopis Cardinalibus, qui Romæ præſentes erant, cum Decanus obiret, memor Apoſtolicæ vocis *Servum Dei non oportet litigare*, & rurſus: *Si quis videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei*, ſed juri ſuo ſe libentiſſime cedere, & enixe rogare, ut optio Eccleſiarum Oſtienſis, & Veliternæ cum Decanatus honore Cardinali Aſtallio permitteretur: cupere tamen, ut Apoſtolico judicio decerneretur, an Reſidentia Cardinalium apud proprias Cathedrales aut majores Eccleſias ſit publica, ac neceſſaria cauſa, vel potius privata & voluntaria, a Paulina Conſtitutione excepta, cum hoc non ad ſui tantum, ſed & multorum Cardinalium, qui jugiter & laudabiliter in propriis Epiſcopatibus reſidebant, jus referretur. Clemens autem moderationem, ac ſapientiſſimi Cardinalis prudens conſilium vehementer probavit, quod & cæteri ſummis laudibus extulerunt. Contigit tamen illi, ut defuncto Innocentio XIII. cum Romæ eſſet in Vaticanis Comitiis, Sebaſtianus Antonius Tanarius (cujus memoria in benedictione eſt) Epiſcopus Oſtienſis & Veliternenſis, & Sacri Collegii Decanus decederet, ut divina providentia palam teſtaretur, & hunc honoris gradum Cardinali Urſino deberi, quamvis tunc ad ſupremum honorum omnium apicem provectus, & Romanæ Eccleſiæ Pontifex renuntiatus, illo fungi non potuerit.

„ Inclytum Prædicatorum Ordinem, cui adoleſcens nomen dedit, receptamque eo in Ordine regulam, quam ſemel profeſſus eſt, coluit ſemper, & quantum Epiſcopo licet, ad unguem ſervavit. Perpetua illi a carnibus, immo & a vino abſtinentia; perpetuus etiam lanearum veſtium uſus: aſſiduum orandi & pſallendi ſtudium. Generalem Ordinis Magiſtrum, quaſi unus ex Fratribus, ſingulari obſervantia, cæteros vero Ordinis Fratres, ac univerſam Divi Dominici Familiam omnibus charitatis ac benevolentiæ officiis diligentiſſime proſequebatur. Ordinis ſtemma inſeruit gentilitio ſuo, retinuitque etiam cum Romanus Pontifex eſſet. Expleto quinto ab inſtitutione Ordinis ſæculo rei memoriam ſæculari feſto integris octo diebus Beneventi in Eccleſia Metropolitana celebravit menſe Junio anno MDCCXVII. pluribus Epiſcopis illuc honoris cauſa convenientibus. Nobiles Oratores, ac præcipui muſicæ artis magiſtri præclaras illius celebritatis actiones exornarunt. Quatuor ducatorum millibus ſtetit impenſa, quibus Cardinalis Archiepiſcopus adjecit inſignem Divi Dominici ſtatuam ex argento opere fuſorio conflatam, quam a ſe rite benedictam Eccleſiæ ſui Ordinis dono dedit. Præter inſtauratum Beneventi Cœnobium, & Eccleſiam Ordinis ſui, etiam in oppido Sancti Georgii de Molaria Cœnobium alias ſuppreſſum eidem Ordini & Congregationi Fratrum, quos vulgo Gavotios vocant, attribuit, dotemque auxit.

Plura ingenii ejus præclara monumenta apud ſacrarum literarum ſtudioſos in pretio habentur; etenim præter ſermones Marianos, & Synodicon Diœceſanum, quorum ſupra meminimus, edidit etiam anno MDCXCV. Synodicon Provinciale Beneventanum, in quo collectis actis omnium Conciliorum Provincialium, quæ in ea Metropoli vel a Summis Romanis Pontificibus, vel a ſuperioribus Archiepiſcopis celebrata fuerunt, eruditas addidit notas, inſeruitque primum ſuum Provinciale Concilium, & in egregium volumen opus excrevit. Duo quoque edidit volumina lectionum in Exodum, ac duodecim Conciones ad Populum de tempore ſacratiſſimæ Quadragesimæ ac Paſchatis, & ſexaginta ſermones de purgatione Animarum a corporibus excedentium, ſuffragiiſque adhibendis, & alia opuſcula: nec mirum has, & plures alias ineditas a Cardinali Urſino extare lucubrationes, ipſe enim (ut de Nepotiano ſcribit Hieronymus) *lectione aſſidua, ac meditatione diuturna pectus ſuum Bibliothecam fecerat Chriſti*. Præſtantes etiam ſacris litteris viros ſemper inter familiares habuit, quos benigne reſpicere, & pro meritorum ratione beneficiis augere conſuevit. Quindecim ex his Epiſcopatus honore dignati fuerunt, antequam Cardinalis Urſinus Romanus Pontifex eligeretur; plures deinde, quorum aliqui etiam Romanæ Eccleſiæ Purpura fulgent. Porro Beneventanum Archiepiſcopium ſub Cardinali Urſino non Aulæ ſpeciem referebat, ſed vetus Athenæum, ſive, ut aptius loquamur, Pictavienſe Epiſcopium ſub Hilario, aut Hiſpalenſe ſub Leandro repræſentabat; ibi enim ſub tali, ac tanto Magiſtro Eccleſiaſtici Ordinis viri erudiebantur in ſpem aut recte Eccleſias adminiſtrandi, aut doctis lucubrationibus, quarum plures in lucem prodierunt, ſacras litteras illuſtrandi. Nec in familiaribus ſuis tantum, ſed & in aliis bonarum artium ſtudia Cardinalis Urſinus amavit, ac fovit. Iis ſe Mæcenatem ac patronum præbuit: multi propterea Scriptores inſignia volumina Cardinali Urſino nuncuparunt, cujus patrocinium, ac beneficentiam experti fuerunt. Sed hæc in minori fortuna. Jam hoc noſtro commentario libello proſequamur quid ille in majori, cum ad Romanæ Eccleſiæ faſtigium evectus eſt.

Romæ itaque juſtis perſolutis Innocentio XIII. & invocata divini Spiritus ope, habitaque a Franciſco Blanchino Veronenſi utriuſque Signaturæ Referendario, & Liberianæ Baſilicæ Canonico, gravi, elegantique de eligendo Summo Pontifice oratione XX. Martii anno MDCCXXIV. Cardinales Vaticana Comitia inchoarunt, quæ celer, & inopinatus Pontificis obitus multis difficultatibus implicaverat. Longa fuit animorum ſuſpenſio, cum modo de uno, modo de alio eligendo ageretur, donec Patres omnes quaſi divino Spiritu ducti in Fratrem Vincentium Mariam Urſinum Ordinis Prædicatorum, Epiſcopum Portuenſem, & Archiepiſcopum Beneventanum, ætate tunc, & dignitate ſacri Collegii Principem vota ſua mirabili conſenſione intenderunt. Et ſane cum jam annus Jubilæi immineret, graviſſima quoque Sedi Apoſtolicæ inſtarent negotia, tum in Galliis, ubi Conſtitutioni Clementis XI. cujus initium *Unigenitus*, adhuc quamplures refragabantur, qui ad ſaniorem mentem redigendi erant, tum in Italia, ubi de reſtitutione Comacli a Cæſarianis militibus occupati nondum res tranſacta erat, nil magis opportunum, ac publico bono profuturum videbatur, quam in Apoſtolica Sede conſtituere Cardinalem Urſinum, cujus viri ſanctimonia, ſapientia, & pro domo Dei zelus tantam apud omnes vim authoritatemque haberet, ut libenter ei omnes obſequerentur. Itaque XXIX. Maji anno MDCCXXIV. ſuffragantibus omnibus Pontifex Maximus renuntiatus eſt. Plura ille electioni ſuæ objecit, ætatem gravem, fixumque propoſitum, propter ſuæ infirmitatis conſcientiam, Romanum Pontificatum non capeſſendi, & hæc quidem non ſpecie quadam ac ſimulatione virtutis, ſed ex animo. Veruntamen Cardinalibus urgentibus, ut Chriſtianæ Reipublicæ opem ferret, tandem acquievit, ac Benedicti XIII. nomen aſſumpſit, ut Beatum Benedictum XI. ex Ordine Prædicatorum, virum ſapientia ac vitæ ſanctimonia celebrem, qui brevi paucorum menſium Pontificatu multa præclara complexus eſt, in memoriam hominum revocaret. Ubi primum res populo rite nunciata a Benedicto Cardinali Pamphilio Diaconorum primo, ingens omnes inceſſit lætitia, ac mirum gaudium univerſam pervaſit Chriſtianam Rempublicam, omnibus inde non temere ſperantibus magnum publici boni incrementum. Cum enim in ore hominum verſarentur, quæ, & quanta in Archiepiſcopatu Beneventano, & in toto longævæ vitæ decurſu bene ac ſapienter Cardinalis Urſinus feciſſet, atque ejus animi religio, fortitudo, liberalitas ubique prædicarentur, quid non ſperandum ab illo Pontifice Romano, qui tot ac tanta Cardinalis & Archiepiſcopus Beneventanus præſtitiſſet? Quod ſi exempla recte vivendi ac ſingulis benefaciendi in minori fortuna ab eo petebantur, quanto magis in maxima? Si Beneventum terræmotibus quaſſatum bis reſtituerat, ſi Clerum ac populum ad religionis cultum, & meliorem vitæ rationem traduxerat, eadem merito quiſque ſibi ab illo pollicebatur in Eccleſiæ univerſæ adminiſtratione. Inter plaudentis igitur populi acclamationes, cum jam adveſperaſceret, ad Vaticanum Templum deductus, ubi primum ad ſacræ Baſilicæ limina venit, e geſtatoria ſella deſcendit, pronus oravit, & ſacra limina non ſine lacrymis oſculatus eſt, ac nonniſi pedes ipſam Baſilicam ingredi voluit, in qua geſtatoria ſella uti ex veræ humilitatis ſtudio recuſavit. IV. Junii Dominica ſacratiſſimæ Pentecoſtes ad eandem Baſilicam ſolemni apparatu

deſcendit: ibi ab Annibale Cardinali Albano ejuſdem Baſilicæ Archipresbytero hac ſalutatione exceptus. „ Factus eſt etiam nuper, ut olim in Apoſtolos, hac ipſa die de cælo ſonus, tanquam advenientis Spiritus vehementis, cum omnium eligentium mentes, & vota Te, Beatiſſime Pater, invitum licet ac reluctantem adegerunt ad ſupponendos Apoſtolicæ ſarcinæ humeros pares. Imperii igitur tui auſpicatus initia, Baſilicam hanc ſacros Petri cineres veneraturus ingredere, cui in te ipſo digniſſimum Succeſſorem exhibes: Eccleſiæ autem toti Paſtorem optimum, nec ſacræ doctrinæ copia, & abſoluta vitæ ſanctimonia primis ejuſdem ſæculis invidendum “. Poſt ſolemne Sacrum, ante fores ejuſdem Baſilicæ a Petro Cardinali Othobono more majorum coronatus eſt.

Principibus electionem ſuam ſignificavit. Cardinalibus in conſueto Senatu die VII. Junii gratias egit his verbis Patres allocutus: „ Venerabiles Fratres. Eſt quidem divinis inſtitutionibus traditum, ut glorietur Frater humilis in exaltatione ſua; quo dextera Domini magnificetur in laude; & qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, mirabilium ſuorum gloriam in figmenti infirmitate luculentius oſtendiſſe videatur. Nos tamen dignis Apoſtolico miniſterio virtutibus deſtitutos, noſtrique reatus conſcientia pavidos, vicem magis noſtram dolere decet, atque a judiciis ejus potius timere, quam de exaltatione gloriari. Propterea cum primum de ſollicitudine omnium Eccleſiarum Nobis imponenda agere cœpiſtis, merito verebamur, ne Deus terribilis in conſiliis ſuper filios hominum elevans allideret nos, ac ne fortiora ſuſcipientes incuſſo pondere contereremur, aut irrumpentes in ſancta, opprimeremur a gloria. At vero dum ingenti metu perculſi miniſterium noſtræ imbecillitati jure formidandum detrectaremus, mira illa, & officii plena Fraternitatum veſtrarum conſenſio certiſſimo Nobis argumento fuit cæleſtium mandatorum, quibus nefas eſſe duximus diutius obluctari. Primum igitur Omnipotenti Deo, qui per veſtra ſuffragia humilitatem noſtram in hac ſublimi Apoſtolatus Cathedra collocavit, immortales ſubmiſſo corde gratias agentes, fore confidimus, ut qui vocatione ſancta ſua compulit ad inchoandum, vires quoque ſufficiat ad perficiendum, & virtutem conferat, qui contulit dignitatem. Præclara deinde Fraternitatum veſtrarum de noſtra tenuitate judicia, fraternæque benevolentiæ officioſiſſimam contentionem, etſi nulla verborum vi ſatis ornare poſſumus, grato certe ſemper animo recolemus, neque ullam referendæ gratiæ, officiique reponendi opportunitatem elabi, aut excidere patiemur. Supereſt, Venerabiles Fratres, ut qui pro ſtudiis, judiciiſque veſtris noſtræ quoque adminiſtrationis rationem Paſtorum Principi reddituri eſtis, Ordinis, ac muneris veſtri memores infirmitati noſtræ ſubſidium ſedula opera, & ſapientibus conſiliis conferatis; & qui Pontifici eligendo tanta animorum alacritate ſuffragati eſtis, trepidantem vero ac defugientem tam ſtudioſe erexiſtis & confirmaſtis; electum jam demum, impoſitaque ſarcina laborantem ac fatiſcentem pari pietatis, ſtudiique contentione adjuvetis. Ut autem inde ducamus Apoſtolicæ ſervitutis initium, unde habent bona cuncta, velut a perenni fonte claritatis & ſalutis originem, veſtrarum in primis obſecrationum apud Patrem miſericordiarum ſuffragia requirimus; cæteros autem Chriſti-fideles Jubilæo proxime indicendo ad divinam clementiam pro ſalubri dominicæ plebis regimine per ſupplicationes, eleemoſynas, jejunia, aliaque chriſtianæ pœnitentiæ & religionis opera nobis conciliandam excitabimus. Exhibeamus igitur, Venerabiles Fratres, noſmetipſos ſicut Dei Miniſtros; & ſacroſanctæ Eccleſiæ neceſſitates, quas ſine lacrymis intueri non poſſumus, ſedulo reputantes, in omnibus præbeamus nos ipſos exemplum bonorum operum, ut Chriſtianorum moribus, & Clericali præſertim diſciplina ad priſtinam ſanctimoniam reformatis, certius nobis auxilium de ſancto polliceri valeamos “. Nec ſterilis, nec ad ſpeciem tantum gratiarum actio fuit; cum enim ipſe, cæteras inter virtutes, gratum animum, beneficum, ac maxime liberalem pro viribus exhibuiſſet ſemper, jam ad ſummum rerum arbitrium evectus cœpit cum omnibus liberaliſſime agere, & poſt auctas fortunas Cardinalibus illis, qui tenuioribus proventibus dignitatem ſuam ægre tuebantur, Præſulibus quoque, qui in miniſterio Sedis Apoſtolicæ ſunt, honeſta pro modo laboris, atque induſtriæ ſtipendia aut dedit, aut auxit. Siquidem Romæ multis & gravibus muneribus, ac publicis procurationibus nulla erant conſtituta ſtipendia. Carebant enim his omnes ferme Præſules, qui ſacris Cardinalium Congregationibus a ſecretis erant, quique in iiſdem Congregationibus cauſas aut proponebant, aut dirimebant, viri ſane de Republica optime meriti, & multis nominibus illuſtres. His profecto omnibus, aliiſque Magiſtratibus Benedictus XIII. certos, ac liberales proventus attribuit.

Interim ſicut ſtatim poſt electionem ſuam per aliquot dies, cæteris ſepoſitis curis, ſegregatus ab hominibus, conſilium & opem a Deo rogaverat, ut univerſæ Eccleſiæ regimen feliciter auſpicaretur; ita etiam in eandem cauſam ab omnibus Chriſti-fidelibus pias preces, & bonorum operum ſuffragia poſtulavit, indicta in Urbe ad XXV. Junii ſupplici Proceſſione ab Eccleſia S. Mariæ ſupra Minervam ad Eccleſiam S. Mariæ in Vallicella, peccatorum omnium Indulgentia, & remiſſione conceſſa, ſicut Anno Expiationis Romani Pontifices largiri ſolent. Tunc Regni Neapolitani Eccleſiis conſuluit, quibus ipſo anthore, primi Beneventani Concilii Patribus rogantibus, Innocentius XII. ſpolia decedentium Epiſcoporum, quæ olim ad jus Apoſtolici ærarii referebantus, attribuerat: cavitque ne Metropolitanæ, aut Cathedrales in eo Regno Eccleſiæ hujuſmodi ſpoliis privarentur, etiamſi Archiepiſcopus, aut Epiſcopus extra Diœceſim ſuam diem obiret. Mox Fidelium animabus, quæ purgatoriis locis detinentur, piam adhibuit curam, poteſtate facta orthodoxis Præſulibus totius orbis, ut in unaquaque Patriarchali Metropolitana ſeu Cathedrali Eccleſia unum ex Altaribus ſeligerent, in quo ex Apoſtolico privilegio (ſi eo Eccleſia careret) quotidie poſſet quilibet Sacerdos uni ex illis incruento Sacrificio ſuffragari, ut a pœnis ignis purgatorii erueretur.

Cum autem ipſe natus omnino eſſet ad ſublevandas generis humani calamitates, adeo facilem audiendis cunctis, adeo benignum excipiendis ſingulorum votis ſe exhibuit, ut naturæ neceſſitatibus tempus ſubduceret, quod aliis benefaciendo impertiretur. Multis diebus a prima luce uſque ad veſperam nullo ſumpto cibo, nulla indulta corpori quiete, omnibus ad ſe accurrentibus, nulla majeſtatis ſuæ objecta ſpecie, volens libenſque ſe impendit, ac ſuperimpendit; nec tot ad ſe confluentium, ſi non plane iniqua poſtulaſſent, vacuum ullum, triſtemque dimiſit. Deinde vero ut facilius, & ex ordine poſſet facere omnibus ſatis, hebdomadæ dies pro unoquoque hominum genere diſtribuit, pro Præſulibus, pro Clero ſæculari, pro Regulari, ac denique pro laicis, ut unicuique ſtata die liceret ad ipſum accedere. His ſane laboribus in plures menſes, atque inter æſtivos calores exantlatis, publicam addidit populi audientiam, ut nullus plane eſſet, cui copiam ſui non faceret.

Enituit præſertim ſumma ejus animi benignitas, atque clementia in excipiendis Epiſcopis, quos non tantum nomine, ſed & re dilexit ut fratres; agens cum ipſis familiariter, non paſſus eſt illa ſibi ab eis exhiberi obſequia, quæ a cæteris exhibentur. Libentius ad fraterna oris, quam ad communia pedum oſcula admittere, nec flexis genibus, ſicut reliquos homines, ſed ſtantes, aut ſedentes Epiſcopos audire decentius duxit. Quatuor primis Patriarchis Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano, ut exinde ſuper amiculo breviori in Urbe, & ubique uterentur, indulſit. Ipſe enim præ omnibus Epiſcopalem dignitatem maximi ſemper fecit. Propterea tot ſub initium ejus Pontificatus exteros Epiſcopos, fama ejus benignitatis illectos Roma vidit, quot fortaſſe poſt ultimum generale Concilium Lateranenſe via unquam viderat. Multas eorum cauſas, quæ jamdiu in Romana Curia magnis ſumptibus, nec levi Eccleſiarum incommodo agebantur, mira ſapientia brevi explicavit, atque diremit, ut qui plures in annos inter multarum litium anfractus Romæ detinebantur, compoſitis rebus ad commiſſi ſibi Gregis curam, atque cuſtodiam alacres, atque omnibus difficultatibus una Summi Pontificis voce expediti regrederentur.

Animum tunc adjecit ad imminuenda ſubditis vectigalia, quæ ſuperiorum temporum calamitas invexerat. Inter hæc populo maxime grave, ac plebi acerbum vectigal erat, quod ex unaquaque libra carnis, qua quis uteretur ad veſcendum, pendebatur, non ſolum quia nec miſer ullus, aut infimæ plebis homo immunis ab eo habebatur, verum etiam quia pauperibus ruſticis injuriæ opportunis durus inſtabat exactor, ſi forte aut ovis, aut vitulus extinctus ſtatim non fuiſſet repræſentatus. Hujuſmodi itaque vectigal plane ſuſtulit; & cum nonnulli publici ærarii anguſtias objicerent, quod vix ferendis ſumptibus par eſſe poterat, ſi hujuſmodi vectigalis reditibus ad ſeptuaginta & amplius aureorum millia quotannis excurrentibus minueretur, Pontifex ſapienter reſpondit, malle ſe a ſuperfluis ſumptibus temperare, & exhauſto ærario parcere, quam tanto ſubditorum incommodo parari ſibi unde ſumptus faceret, & pecunia in ærarium inferretur. Alia etiam vectigalia Romæ abolevit, quæ plebi injurioſa videbantur.

Ipſo Pontificatus exordio cœpit Benedictus deteſtari

uſum comæ fictitiæ, qui, rarus olim inter laicos, paulatim in Clerum irrepſerat adeo frequens, ut nonnulli viri, Eccleſiaſticis dignitatibus etiam primariis conſpicui, comis ſuppoſititiis uterentur. Siquidem Pontifex exiſtimabat, hujuſmodi morem Clericali tonſuræ adverſari; quibus enim propriam comam nutrire interdicitur, fas eſſe non poteſt aſſumere alienam. Ubi hæc Pontificis ſententia innotuit, ſtatim Eccleſiæ Principes, mox Aulici, quorum exemplum alii in Urbe, inde extra Urbem ſecuti fictas cæſaries deponere, ita ut nondum ullo vulgato Edicto, nondum ullis propoſitis pœnis, brevi ubique locorum mos male cœptus e Clero tolleretur. Eadem facilitate & alios ſuſtulit, qui exteriorem Clericorum habitum, & cultum, quem a laicis diſcretum eſſe voluit, deformabant. Sapientes etiam monuit illos, qui a Regularibus Ordinibus ad Epiſcopatum aſſumuntur, ut memores profeſſionis ſuæ, quatum cum Epiſcopali dignitate liceret, proprii Ordinis inſtituta ſervarent; cum Epiſcopatus ſemel emiſſa vota non ſolvat, ſed potius impleat, atque perficiat.

Inde ne Clericorum delicta impunita manerent, qui proprii Epiſcopi diſciplinam refugere tentantes, ejus ſententiis beneficio appellationis ad Romanam Curiam illudebant, in qua cum Epiſcopi proprias ſententias magnis impendiis tueri aut nollent, aut interdum nec poſſent, Promotorem Fiſcalem pro omnibus Curiis Eccleſiaſticis in Urbe delegit, eique ex Apoſtolico ærario ſtipendium conſtituit, ut cauſas ſuſciperet, & Epiſcoporum judicia adverſus criminum reos tueretur. Suſtulit hoc pacto Pontifex Appellationum invidiam, ac veteres compreſſit querelas, olim a Divo Bernardo Claravallis Abbate ad Eugenium III. delatas; nam ſalvo primæ Sedis jure, ad quam unicuique, qui ſe Judicis ſententia gravatum putat, confugere licet, conſuluit quieti, & tranquillitati Epiſcoporum, ſumptibus eorum pepercit, æquitatemque judicii reſtituit, ac vigorem diſciplinæ.

Infelicem deinde Paſtorum animarum conditionem miſeratus, qui gravibus penſionibus obnoxii proprias Eccleſias a temporis injuriis vindicare, & paternam pauperum curam gerere non poterant, prout quinquaginta annorum, quos ſanctiſſime in Epiſcopali officio tranſegerat, experimento didicerat, Apoſtolica Conſtitutione cavit, ne deinceps Parochiales Eccleſiæ ullo penſionum onere graventur. Decrevit etiam, ut Cardinalibus Epiſcopis, quamvis Roma abſentibus, apud proprias tamen Eccleſias commorantibus, nihil juris deperiret, quominus Decanatus ſacri Collegii, & optio Epiſcopatus Oſtienſis, ac Veliterni eis deferretur, ne alienæ mortis deteſtabile votum in Eccleſia Dei appareret. Vix enim hujus mali ſpecies poterat arceri, ſi graviter ægrotante ſacri Collegii Decano, Cardinales Epiſcopi (quod tamen interdum accidebat) amicorum literis incitati, confeſtim Urbem aut ſuburbia peterent, ut ibi Decani mortem præſtolantes, tanquam in Romana Curia præſentes ex Apoſtolica inſtitutione Pauli Papæ IV. jus ſuum tuerentur.

Mens illi erat ſingulas in Urbe ſacras Ædes inviſere, memoriis Martyrum, aliorumque Sanctorum frequenter adeſſe, Xenodochia viſitare, & paſtoralis vigilantiæ atque Apoſtolicæ charitatis officia palam omnibus, & fere quotidie exhibere; ſed his conceptis votis mos Aulæ obſtabat, quod Summus Pontifex nonniſi ſolemni apparatu & erecta cruce, & magno Præſulum, Aulicorum, aliorumque Nobilium comitatu, multis prætorianis militibus circumſeptus, ac levis armaturæ equitibus, partim præeuntibus, partim ſubſequentibus, e Palatio pedem efferre, & in publicum prodire ſoleret; quæ cum non ſine totius Aulæ commotione fieri poſſent, idcirco ſuperiores Pontifices raro in publicum producebant majeſtatem ſuam. Hunc morem ſeu ad tuendam ſummam Pontificis dignitatem, ſeu ad parcendum Aulicorum incommodis, ſeu potius ne ſupremus Princeps cuncta inſpicere, ſcrutari, ac ſui copiam omnibus facere poſſet, ſed Adminiſtratorum fidei committere, & ex aliorum relationibus agere cogeretur, jamdiu receptum, probandum non putavit Benedictus; ſegnius enim irritant animum demiſſa per aures, quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus; ac propterea voluit ſibi licere, non ſolum ſolemni publicoque apparatu, ſed & minus ſolemni & quaſi ſemipublico, ac inſuper omni apparatu poſthabito, quaſi privato in Urbe homini, exteroque Epiſcopo palam prodire. Quo pacto cœpit Religioni largius indulgere, luſtrare ſingula, & ad omnia charitatis officia ſe ultro demittere; fere quotidie, cum per graviſſimas Pontificatus curas liceret, ſacras Ædes adire, Martyrum, aliorumque Sanctorum memorias venerari, valetudinaria inviſere, infirmis humiliter miniſtrare, pauperibus, ægrotis, & in agone cum morte luctantibus opem ferre: & quod ad ſervandam rite pſallendi diſciplinam plurimum contulit, in ſingulis Baſilicis, atque etiam in aliis Eccleſiis, ubi a Canonicorum, aut ab aliorum Clericorum collegiis divinæ laudes perſolvuntur, choro intereſſe, exemploque ſuo cæteros docere divinum opus pro dignitate diligenter agere.

Conſuevere veteres Romani Pontifices Epiſcopis, qui Romæ ordinabantur, conſecrationis munus impertiri; quod ſi hujuſmodi officium implere non poſſent, id jure ad Oſtienſem Epiſcopum pertinebat, cujus eſt & Romanum Pontificem conſecrare. At cum & Summi Pontifices magnis diſtenti curis, & Epiſcopi Oſtienſes plerumque annis prægravati, non levem hujus actionis laborem refugerent, ſæpe diu electi Epiſcopi detinebantur in Urbe, incerti a quonam ordinarentur. Verum Benedictus delicias ſuas in ſacris actionibus ponere aſſuetus, omnem ſuſtulit difficultatem, ac priſtinum morem reſtituit; ipſe enim quotquot peterent, & quandoque etiam non petentibus Conſecrationis munus impertiri decrevit; ac propterea factum eſt, ut ſicut in cæteris Pontificalibus actionibus omnium frequentiſſimus fuit, ita & plures Epiſcopos ipſe unus conſecraverit, quam multi ſuperiores Romani Pontifices. Deinde etiam Pallia, quæ de Beati Petri corpore ſumpta electis Archiepiſcopis Apoſtolica Sedes largiri conſuevit (in ipſis enim eſt plenitudo Pontificalis officii) ſtatis ritibus Archiepiſcopis in urbe præſentibus ſacratiſſimis ſuis manibus tradenda fore exiſtimavit, cum antea a Cardinali Diaconorum primo tradi conſueviſſent, & mihi quidem Archiepiſcoporum minimo humillime petenti, cum me a Nucerina ad Firmanam Eccleſiam tranſtuliſſet, VII. Idus Januarii anno MDCCXXV. in Templo SS. Dominici, & Sixti primum Archiepiſcopale Pallium impoſuit, poſtquam Antonium Fonſecam ordinaſſet in Epiſcopum Æſinum, eo ſcilicet in Templo, quo & ipſe Benedictus in Archiepiſcopum Sipontinum fuerat conſecratus, cujus accepti a Sanctiſſimo Pontifice ac beniguiſſimo Principe inſignis beneficii memoriam nunquam animo meo exceſſuram puto. Solemnes quoque Eccleſiarum & Altarium dedicationes, quæ in ipſa Urbe Religionis magiſtra inſuetæ fere erant, in uſum revocavit, nil plane labore deterritus longæ & gravis actionis. Prima autem, quam Romæ ſacravis, Baſilica fuit duodecim Apoſtolorum. Hanc olim a Conſtantino Auguſto conditam, atque inde plurium Romanorum Pontificum ope inſtauratam, jam vetuſtate fatiſcentem Fratres Minores Conventuales a fundamentis reſtituere cœperant ſub Clemente XI. qui primum novæ constructionis lapidem jecit. Opere magnifice & eleganter abſolutam, Benedictus XIII. die XVII. Septembris, qua anniverſaria ſacrorum Stigmatum memoria ex alterius Benedicti ſcilicet XI. Romani Pontificis ejuſdem Ordinis Prædicatorum inſtitutione recolitur, Baſilicam una cum Ara maxima ſolemniter dedicavit, mirantibus cunctis, Pontificem ætate gravem, & quintum ac ſeptuageſimum annum agentem multarum horarum laborem, & operam alacriter ſuſtinuiſſe. Ceſſit tamen quæcumque admirationis occaſio iis, quæ ſubſecuta ſunt, magis adhuc ingraveſcentibus annis, quorum hæc præludia tantum, & initia fuerunt.

Inſtaurationi Baſilicæ Divi Pauli via Oſtienſi decem aureorum millibus attributis conſuluit. Ut reparationis noſtræ myſterium devote Fideles recolerent, ſtatas preces ad auroræ, meridiei, ac noctis ſigna flexis genibus recitandas cenſuit, quem morem primo exemplo ſuo e rheda deſcendens, dum ea per Urbem veheretur, invexit: deinde ſacramentum indulgentiarum largitione firmavit.

Hæc omnia præſtabat Pontifex, & adhuc propter æſtivos calores non tam ſibi, quam aliis ut parceret, nondum Lateranenſis Eccleſiæ ſolemnem inierat poſſeſſionem. Menſe vero Septembri die XXIV. in quam incidit Dominica XVI. poſt Pentecoſten, inſtituto omnium Romanæ Curiæ ordinum ſolemni equitatu, ipſe albo equo vectus ad Lateranenſe Patriarchium proceſſit. A Quirinali Palatio uſque ad proximum ibi Templum Divi Sylveſtri Philippus Urſinæ Familiæ Princeps jure inclytæ Gentis ſuæ Pontificio ſolio aſſiſtens, Gravinæ Dux, & Benedicti XIII. ex fratre nepos, inde Populi Romani Conſervatores, & Prior ſtatoris officio functi ſunt. Marius Marchio Frangipani Urbis Senator eum in Capitolio excepit his verbis gratulatus: *Vetuſtos Capitolii triumphos inſtauras & refers, Beatiſſime Pater; hic olim Senatus, Populuſque Romanus læti excipiebant Cives ſuos in Patriam reduces, bellica virtute conſpicuos; hic modo Senatus, Populuſque Romanus Te præclariſſimo Civium ſuorum ſanguine genitum venerabundi excipiunt, ad patriam veluti reducem, eximiis virtutibus, & Dignitate omnium maxima ornatum. Tibi itaque, Sanctiſſime Pater, Civi, Principi, Paſtorique ſuo omnia venerationis, obſequii, fidelitatis argumenta pollicentur, & offerunt.* Decreverat Senatus, Populuſque Romanus triumphalem arcum optimo Civi, Principi, ac parenti, quem ſtatuere conſuevit Summis Pontificibus Romano ſanguine progenitis; ſed Benedictus XIII. mira humili-

tate

tate ac modeſtia hos honores inhibuit, mortales caducosque titulos deprecatus; ſciebat enim ubi ſita vera ſit gloria. At in Romano Foro ad Palatinos hortos Franciſcus Farneſius Parmæ, & Placentiæ Dux, S. R. E. Feudatarius triumphalem Arcum erexit hoc titulo:

BENEDICTO XIII. PONT. MAX.
HEROVM, PONTIFICVM, DIVORVM
VIRTVTE, SACERDOTIO, PIETATE,
NEPOTI, SVCCESSORI, HEREDI,
CHRISTIANI ORBIS PRINCIPI,
PARENTIQVE OPTIMO
FRANCISCVS FARN. PARMÆ ET PLAC. DVX &c.

In quo hæc legebatur inſcriptio:

AD SVPREMAM PETRI CATHEDRAM
TRIVMPHANTIS MILITANTISQVE ECCLESIÆ VOTIS
IAMDIV EVOCATVM,
SACRAS CVM ECCLESIARVM OMNIVM MATRE
CÆLO, TERRAQVE PLAVDENTIBVS
FELICITER NVPTIAS ADEVNTEM
BENEDICTVM XIII.
LÆTITIA AC VENERATIONE PROSEQVITVR
FRANCISCVS FARNESIVS DVX.

Inter lætas ac fauſtas acclamantis populi voces in Lateranum venit, ubi a Benedicto Cardinali Pamphilio Lateranenſis Baſilicæ Archipresbytero gratulatoria, & eleganti oratione exceptus, ſolemnem adeptus eſt Romani Pontificatus poſſeſſionem. Præ foribus Baſilicæ hæc legebantur inſcripta:

OCCVRRE SPONSO, GRATVLARE PRINCIPI
EXCIPE PATREM, VENERARE PONTIFICEM
BENEDICTVM XIII.
PRIMOGENITA CHRISTI, DOMINA GENTIVM,
OMNIVM MATER ET CAPVT ECCLESIARVM
LATERANENSIS ECCLESIA,
RECLVDE HOS POSTES ÆNEOS, ILLOSQVE RESERA,
QVI PLAVSIBVS EXVLTANTIVM RESPIRANTIBVS
INCLYTVM REBOENT, QVO DECORANTVR,
NOMEN CELESTINI III.
VT SACROS ATAVI HIC QVIESCENTES CINERES
VIRTVTVM OMNIVM TRIVMPHANS COMITATV,
ET FAVSTE NVNC, FELICITERQVE INGREDIENS
EXHILARET PRONEPOS.

Intus vero:

INGREDERE SANCTAM IERVSALEM NOVAM,
O DOCTOR OPTIME, MAXIME PRINCIPVM,
TOT, TANTISQVE MERITIS IPSIS A CVNIS
SANCTISSIME PONTIFEX
BENEDICTE.
ID OMNIVM VNA VOX, ET SINGVLORVM OMNIS

PLV-

PLVRIMIS, ET INNVMERIS FIRMAT ARGVMENTIS,
SED POPVLI SILEANT, MIRENTVR PRINCIPES,
ET SACRI TANTVM RESONENT CONCENTVS,
NE SVBLIMIS, ET CONSTANS TVA
HVMANIS, QVAS SEMPER RESPVIT, LAVDIBVS
TRISTETVR HVMILITAS:
HÆC TE NAM DOCVIT AVITOS FVGERE,
SED VT CELSISSIMO, LICET INVITVM
MVNERARET PRINCIPATV.

Ad Aram vero maximam hæc habebantur:

ASCENDE PRIMVM MAIESTATIS SOLIVM,
SVMMOS, ET PLVRES QVOD ADHVC PONTIFICES
GEMINO TIBI SANGVINE COGNATOS REDOLET PARENTVM
VTRISQVE DIGNVS, AC NON IMPAR AVIS,
QVOS INTER SATIS FELIX, ET GREGORIVS
SANCTORVM, ET MAGNI CELEBRES INSIGNIBVS,
APOSTOLORVM PETRI, AC PAVLI CAPITA,
ET CHRISTVM PACIS HIC LARGITOREM
PARI QVO PROAVVS TVVS
NICOLAVS III.
CVLTV SVPPLEX ADORA,
VT PACEM TIBI, SPONSÆQVE SERVET TVÆ
QVAM IN TE VNO, PLVRIMOSQVE IN ANNOS
MIRE DVM DATVS ES PROXIMIORI
ET EXPERIMVR, ET DEPRECAMVR OMNES.

At Benedictus de ſpirituali ſalute illorum, qui ægritudinis cauſa in Valetudinariis Urbis commorantur, ſollicitus, Clementem X. imitatus, ſingulos Præfectos Regularium Ordinum ad ſe accerſitos paterne monuit, ut per vices aliquos Religioſos viros ad Xenodochia ſubmitterent, qui ſpiritualem opem infirmis ferrent. Inerat dictis non ſolum imperantis authoritas, ſed & illa, quæ efficacior eſt, vis exempli, cum ea Pontifex aliis mandaret, quæ frequenter ipſe exequeretur. Templum S. Mariæ in Domnica propriis ſumptibus inſtaurandum curavit. Cathedrali vero Eccleſiæ Civitatis Aquilæ in Aprutiis jampridem, anno ſcilicet MDCCIII. Terræmotu dejectæ, ſpolia Clericorum illius Diœceſis ad decennium attribuit, ut tandem inſtauraretur.

Anno MDCCXXIV. jam ad finem vergente, conſilium iniit Synodum celebrandi cum Epiſcopis peculiaris Romanæ Provinciæ, quæ inter Capuanam, Senenſem, & Piſanam ad inferum, inter vero Firmanam, & Urbinatem ad ſuperum mare ſita eſt, & cum aliis, qui nulli Metropolitæ ſubſunt, ut rogatis Epiſcoporum ſententiis, certius de communi Eccleſiæ bono ſtatueret, atque primæ Sedis exemplo cæteros Metropolitas ad cogendas Provinciales Synodos vehementius excitaret. Cum enim Romæ, ubi primis Eccleſiæ temporibus frequenter hujuſmodi Epiſcoporum Conventus agebantur, jam a pluribus ſæculis ceſſarent, & poſt Innocentii III. Pontificatum nulla Provincialis Synodus habita fuiſſet, alii etiam Metropolitæ ab hujuſmodi Conventibus abſtinebant, quamvis & ſacrorum Canonum authoritas, & Generalis Tridentinæ Synodi Decreta, ut ſingulis trienniis a Metropolita Provincialis Synodus celebretur, diſerte præcipiant. Ut itaque reſtitueret rem, communicato prius in Conſiſtorio ſecreto cum Cardinalibus conſilio ſuo, in pervigilio Nativitatis Domini anno MDCCXXIV. Concilium Provinciale indixit in alma Urbe ad diem Dominicam in Albis proximi tunc anni MDCCXXV. celebrandum.

Cum autem poſt ornatos ſacra Purpura Præſules in Romana Curia emeritos Joannem Baptiſtam Alterium Clementis X. pronepotem, & Clericorum Cameræ Apoſtolicæ Decanum, Alexandrum Falconerium urbis Gubernatorem & Vice-Camerarium, Vincentium Petram S. Congregationis Epiſcoporum & Regularium conſultationibus præpoſitæ a ſecretis, & Proſperum Mareſuſchum Auditorem ſuum, eundem honorem decreviſſet Fratri Auguſtino Pipiæ Ordinis Prædicatorum Generali Magiſtro, ut Ordini honorem redderet, quem ipſe Pontifex in eo acceperat, magnifice contenderunt Benedictus, & Nepos ejus Philippus Urſinus Gravinatum Dux in proferendis grati animi erga inclytum Ordinem argumentis: quem enim Patruus inter Cardinales promovit, Nepos ejus multis largitionibus eſt proſecutus, annua etiam oblata penſione ſexcentorum ducatorum, primo ipſi, deinde uni ex Cardinalibus Ordinis Prædicatorum ab Urſinæ Familiæ Principibus ſolvenda.

Annus Jubilæi XV. præ foribus erat. Hunc Benedictus Apoſtolicis literis univerſi Chriſti Fidelibus denuntiaverat in natalitiis ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli: ſubinde Epiſcopos monuerat de iis, quæ agenda erant, ut qui Religionis cauſa Romam peterent, rite ac recte piam peregrinationem aut ſuſciperent aut proſequerentur. In pervigilio vero Nativitatis Domini, poſt indictum Provinciale Concilium, Portam ſanctam Vaticanæ Baſilicæ ſolemni ritu, magnoque populi accurſu aperuit. Sacræ actioni duo Bavariæ Principes, qui devotionis cauſa Romam venerant, interfuere. In aliis vero Patriarchalibus Baſilicis idem præſtiterunt officium Legati ab eo Cardinales de Latere, ſcilicet in Baſilica Divi Pauli via Oſtienſi Fabricius Cardinalis Paulutius Epiſcopus Portuenſis, ægrotante tunc

Fran-

Franciſco Cardinali de Judice Epiſcopo Oſtien. ac Velit. ſacri Collegii Decano: In Lateranenſi Benedictus Cardinalis Pamphilius Archipresbyter, & denique in Liberiana Petrus Cardinalis Othobonus Archipresbyter & S. R. E. Vice-Cancellarius.

Optatiſſimus & frequens advenis ac peregrinis fuit annus Jubilæi & remiſſionis. Horum enim plurimi etiam ex magnis Principibus (inter quos Violantis Beatricis de Bavaria Magno Etruriæ Principe viduæ pietas enituit) Romam venerunt religionis cauſa, fama ſanctitatis Summi Pontificis illecti. Unum Hoſpitium Sanctiſſimæ Trinitatis tot peregrinorum millia in ſingulos menſes excepit, quot ducta totius anni ratione trecentum & amplius millium numerum excederent. Pia etiam Sodalitia charitatis officiis decertarunt, quibus unumquodque poſſet Confratres de longinquo Romam venientes liberalius ac ſplendidius excipere. Summus vero Pontifex poſt adhibitam rebus omnibus, & advenarum, peregrinorum, ac pauperum commodo ſingularem providentiam, cæteris exemplo præire, ſacras Baſilicas religioſe, ac frequenter inviſere, peregrinorum hoſpitia adire, pedes peregrinis lavare, atque eorum menſæ miniſtrare in deliciis habuit, mirantibus exteris in Pontificia majeſtate culmen veræ humilitatis. Plures eorum poſt explorata Romæ, quæ & quanta Pontifex aut egerat, aut agebat, aut in dies agere meditabatur, iiſque non ex vulgari fama (quæ ſummis Principibus quandoque invidet, quandoque blanditur) acceptis, ſed proprio oculorum perſpectis intuitu, aſſerere de Benedicto non dubitarunt quidquid olim de Rege Salomone Regina Saba; dicebant enim: *Verus eſt ſermo, quem audivimus in terra noſtra ſuper ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia tua, & non credebamus narrantibus nobis, donec ipſi venimus, & vidimus oculis noſtris, & probavimus, quod media pars nobis nuntiata non fuerit. Major eſt ſapientia, & opera tua, quam rumor, quem audivimus. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuiſti, & poſuit te ſuper thronum Iſrael.* Pontificis exemplum Cardinales, & Præſules ſtatim ſecuti. Unum illi fuit in explendis Religionis, & charitatis operibus commune certamen. Sed nec prætereundum, quam religioſe Jacobus III. Magnæ Britanniæ Rex, & uxor ejus Regina Clementina Sobieſchi, Romæ degentes, ſacris actionibus intereſſe, Baſilicas viſitare, aliiſque pietatis operibus, ſicut ſemper, ita & hoc anno magis operam dare ſtuduerint. Ne autem ob ſuſpenſas juxta veterem morem Indulgentias omnes populus, ſtatis ad lucrandam Jubilæi remiſſionem ſacrarum Baſilicarum viſitationibus contentus, ad cætera torpeſceret, Pontifex indulſit, ut quiſque poſſet conſuetas Indulgentias lucrari, non ſibi tamen, ſed Animabus in purgatorio igne detentis, ſuffragii jure applicandas.

Cum autem hujus anni initio, Franciſcus ab Aquaviva & Aragonia Cardinalis Epiſcopus Sabinenſis Romæ diem obiiſſet, pius Pontifex, vetus quoddam Benedicti III. decretum in mores revocare cupiens, funebribus exequiis voluit intereſſe, & ſolemni ſupra Cadaver abſolutionis officio fungi, quod deinde aliis omnibus S. R. E. Cardinalibus in Urbe degentibus præſtitit, quos etiam ægrotantes inviſere conſuevit. In his vero, aliiſque funebribus actionibus, ac præſertim in anniverſariis exequiis Clementis X. quibus interfuit ſemper, gratus & memor purpuræ, qua ab illo fuerat donatus, pluviali veſte violacei, non autem rubri, ut antea, coloris ei placuit uti, quod & violaceum & atrum aut nigrum colorem ſacras ſummi Sacerdotis veſtes decere, pro temporum ac officiorum ratione, juxta veterem Romanæ Eccleſiæ diſciplinam ſit arbitratus.

Interim celebris ætate noſtra Sedis Apoſtolicæ cauſa, ex juſtitia, & æquitate Cæſaris, Benedicto ſummopere urgente, finem accepit. Res erat de Comaclo in Ferrarienſis Legationis provincia non obſcura civitate in paluſtri ad Adriacum mare ſinu condita, piſcatoribus divite, & ad Pontificiæ ditionis fines protegendos opportuna: inſignis quoque ex ea cenſus in Apoſtolicum ærarium quotannis inferebatur. Hanc Pipinus Francorum Rex, e poteſtate Aiſtulphi Longobardorum Regis vindicatam, Stephano II. Romano Pontifici anno DCCLV. reſtituerat. Carolus deinde Imperator ex rerum geſtarum amplitudine cognomine Magnus, interceptum a Deſiderio Longobardorum Rege Comaclum Adriano I. anno DCCLXXIV. reddiderat. Inde plurium ſæculorum decurſu Sedes Apoſtolica Comaclum tenuit, donec ſub initium ſæculi XIV. Principes Ateſtini, recepta a Romanis Pontificibus vicario jure Ferraria, Comaclum quoque, tanquam Ferrarienſis ditionis oppidum ſeu civitatem a Ferraria dependentem obtinuerunt. Paulus II. Borſum Ateſtinum Ferrariæ, aliorumque locorum illuc pertinentium, Ducis titulo ac dignitate ornavit; ita deinde Ateſtini Principes Ferrariam una cum Comaclo, beneficio Sedis Apoſtolicæ, fiduciario jure tenuerunt, præſtita clientela, & cenſu quotannis ſoluto. Sed Alphonſo II. poſtremo Ferrariæ Duce defuncto, Clemens VIII. anno MDXCVII. univerſum Ferrariæ Ducatum una cum Comaclo, tanquam ad Sedem Apoſtolicam jure directi dominii devolutum, recepit. Exinde Romani Pontifices pacifice Comaclo potiti ſunt, quamvis interdum Principes Ateſtini modo ſibi, modo Romano Imperio in civitatem, & valles Comaclenſes jura obtendere non intermiſerint. Tandem anno MDCCVIII. cum univerſa Italia magno bellorum incendio conflagraret, de Hiſpanicæ Monarchiæ ſucceſſione ſummis Principibus Germanis, & Gallis decertantibus, Cæſariani milites, nihil tale Clemente XI. ſuſpicante, ex improviſo Comaclum adorti ſunt, atque oppido nullo negotio occupato præſidium impoſuerunt. Quæ & quanta Clemens XI. tum paternis ad Cæſarem adhortationibus, tum prolatis Apoſtolicæ Sedis juribus, atque iis, quæ ex adverſo inferebantur, rejectis, ad recuperandum Comaclum gravi, & aſſidua hujus rei tractatione præſtiterit, non eſt hic narrationis locus. Porro ſub finem Pontificatus, Alexandro Albano ejus ex Fratre Nepote cauſam hanc apud Cæſarem ſolerter agente, ſpes erat recipiendi Comaclum, quæ magis etiam ſub Innocentio XIII. confirmata fuit ſapientiſſimi Pontificis cura. Res tamen adhuc infecta erat, Divino Numine poſtremam, ſed maximam ſervante confectæ rei gloriam Benedicto XIII. & ſacri Jubilæi anno, quo apud Hebræos unicuique licebat ad agrorum ſuorum poſſeſſionem redire. Hoc enim anno, compoſitis inter Pontificem, & Cæſarem rebus, menſe Februario Cæſariani milites ultro Comaclo exceſſerunt, & Apoſtolica Sedes primæva poſſeſſionis ſuæ ſeptemdecim integris annis interceptæ jura recepit: atque hinc facile patet, quam alte ſummis Principibus inſita ſit erga Apoſtolicam Sedem reverentia, ut ſi quid unquam, quod & alias retroactis temporibus accidit, ex ejus patrimonio attigerint, ocyus ſerius religione ducti ex integro, & quandoque etiam cumulatius reſtituerint. Benedictus rem in conſueto Senatu habito XXIX. Januarii Cardinalibus ſignificavit, nil ſibi, ſed Deo Optimo in primis, deinde Clementi, & Innocentio, ac denique Cæſari felicem rei exitum gloriæ, ac laudi vertens, his verbis Cardinales allocutus: *Venerabiles Fratres. Reſpexit Dominus in hereditatem ſuam, & Sanctuarii jura, collatis concordi fœdere Sacerdotii, & Imperii officiis, per Cæſaream pietatem, juſtitiamque reparavit. Diuturnis quidem ſtudiis, curiſque, ut Fraternitatibus veſtris exploratiſſimum eſt, nihil intentatum reliquerat felicis recordationis Clemens XI. prædeceſſor noſter, ut in priſtinam poſſeſſionem civitatis Comaclenſis hæc Sancta Sedes reſtitueretur. Ac licet adverſa temporum conditio fructum Pontificiæ ſollicitudinis retardaverit, rationes tamen hujus ſanctæ Eccleſiæ aſſerere eximia cum ſui nominis gloria, ad extremum uſque vitæ ſpiritum ille non deſtitit. Pari quoque ſollicitudine, prudentiaque, quod vos reſcire non dubitamus, rem ad optatum prope exitum perduxerat felicis recordationis Innocentius XIII. prædeceſſor itidem noſter; ſed mors interveniens etſi illi de ſolertia laude nihil decerpſit, confecti tamen operis lætitiam intercepit. Nobis vero, qui noſtram agnoſcentes, ac teſtantes infirmitatem in labores eorum introivimus, gaudium hujus proſperi ſucceſſus conſolator humilium Deus reſervavit, in hoc operam, & labores adhibendo dilecti Filii noſtri Cardinalis Cienfuegos, quod vobiſcum hodierna die ex hoc loco, ut moris eſt, communicandum duximus, Fraternitatibus veſtris ſignificantes, chariſſimum in Chriſto Filium noſtrum Carolum Romanorum Regem in Imperatorem electum, pia, & illuſtris Majorum ſuorum exempla proſequentem, ſuæque religioni, & æquitati, ac noſtrorum ſimul, quos laudavimus, Anteceſſorum, paterniſque noſtri Apoſtolatus officiis obſecutum, poſſeſſionem Comacli dimiſiſſe, ut in eam hæc Sancta Sedes reſtitueretur ut prius. Quo autem pacto res ipſa peracta ſit, præſtat ex tractatus conventionibus, quas vobis recitari volumus, Fraternitates veſtras accipere. Magnificemus igitur, venerabiles Fratres, Deum protectorem, & demus gloriam laudi ejus, qui ad noſtræ imbecillitatis miniſterium propterea opus miſericordiæ ſuæ diſtuliſſe videtur, ut nomini ſuo, quidquid eſt proſpere geſtum, unice aſſignaretur. Ejuſdem præterea chariſſimi in Chriſto Filii noſtri laudes digno præconio celebremus, qui in colenda juſtitia, ſanctæque Eccleſiæ rationibus tuendis præcipuam Auſtriaci ſanguinis, & Cæſarei nominis gloriam collocare geſtit.* Ita Benedictus virtute in perficiendo, verecundia in prædicando, adeptus laudem & gloriam apud omnes, invidiam apud neminem.

Xenodochii Divi Gallicani in regione Urbis Transtyberim pro mundandis curandiſque iis, qui ſcabie la-

borant

borant, novum ædificium ac Templum, Petro Marcellino Cardinali Corradino Pro-Datario maxime procurante, hoc anno a Pontifice exceptum: qui in majori Hebdomada ſacris actionibus, quas Romani Pontifices eo tempore in Vaticano obire ſolent, addita etiam Chriſmatis, & Olei catechumenorum atque infirmorum conſecratione, minime contentus, ſabbato ejuſdem Hebdomadæ cæteris ſolemniter functus eſt in Laterano, ubi poſt Baptiſmalis Fontis, qui a Conſtantino Magno nomen habet, benedictionem, plures ad regenerationis lavacrum, veteri Eccleſiæ ritu ſalutaribus aquis immerſit, ac omnibus, quæ ad ejus diei officium pertinent, expletis, reliquum tempus expiandis ſacra exomologeſi quotquot accurrebant, impertiit. Feriis IV. V. & VI. Paſchalis Hebdomadæ ceris, quæ ab impreſſa Agni Dei imagine nomen accipiunt, ſolemniter benedixit, prout Romani Pontifices primo Pontificatus ſui anno Paſchalibus diebus facere conſueverunt. Ingens diſtributa copia, & ad exteras quoque regiones adducta. Illas Chriſti fideles excepere magna animorum devotione. Enſem, & Pileum in Natalitiis Servatoris noſtri rite benedictum, quibus Apoſtolica Sedes Principes viros, Duceſque ſummos pro Chriſtiana Republica ſtrenue, ac feliciter pugnantes interdum ornat, Antonio Emmanueli de Vilhena Magno Magiſtro Ordinis & Militiæ Hieroſolymitanæ dono miſit, ablegato Melitam Joanne Franciſco Oliverio, qui ſibi erat ab honore Cubiculi. Dedit id Benedictus non meritis tantum Magni Magiſtri, quæ cæteroquin multa, ac præclara erant, ſed & Ordinis totius, cujus Milites nobilitare generis, ac fortitudine animi præſtantes ex ea Inſula, veluti præcipuo Chriſtianæ Reipublicæ propugnaculo Africæ objecto adverſus Turcas, alioſque barbaros Piratas jugiter dimicant.

At imminebat tempus Provincialis Concilii ad Dominicam in Albis indicti, cum ſummus Pontifex dedit literas prorogationis ad Dominicam ſecundam poſt Paſcha, quæ incidit in XV. Aprilis, ut Epiſcoporum, qui jam in itinere erant, præſtolaretur adventum. Statuta vero die cum Romam conveniſſent plurimi ex Prælatis, quos ad Synodum vocaverat, ii vero, qui canonica præpeditione detenti adeſſe non poterant, vices ſuas idoneis Procuratoribus demandaſſent, initium operi dedit in Patriarchali Lateranenſi Baſilica; nam poſt ſolemnem cum Cardinalibus, & Synodi Patribus ſupplicationem, verba fecit ad univerſum Conventum, omnes vehementer hortatus, ut ſepoſitis domeſticis curis, & quæ carnem & ſanguinem ſapiunt, Dei gloriæ, & Eccleſiæ utilitati vacarent. Septem ſeſſionibus peracta res eſt, præmiſſa unicuique Seſſioni Congregatione Patrum præſynodali, in qua quidquid in ſeſſione decernendum erat, ad trutinam revocabatur. Poſtremæ ſeſſioni addita fuit ſolemnis ſupplicatio ad Templum S. Crucis in Hieruſalem die XXIX. Maji, quæ Benedicto XIII. electionis ſuæ anniverſaria erat: XXX. vero ejuſdem menſis in Sacello Sixtino ad Vaticanum Benedictus S. Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopus Synodalibus Conſtitutis a ſe probatis atque firmatis ſubſcripſit. Tunc ſubſcripſere Cardinales S. R. E. XXXII. Archiepiſcopi VI. Epiſcopi XXXIX. Abbates III. Procuratores abſentium XXXV. Quantum in his actionibus ſapientia ac zelus Summi Pontificis enituerit, referri vix poteſt. Multa Eccleſiaſticæ diſciplinæ capita fuerunt, de quibus ſalutaria decreta condita ſunt: & ne Romanæ tantum Provinciæ conſuleret, qui univerſæ Eccleſiæ ſupremam curam, ac ſollicitudinem gerit, plures addidit Apoſtolicas Conſtitutiones, dum Romanum Concilium celebraretur, ſapienter editas, ut earum uſus cæteras Provincias pervaderet. Hujuſmodi ſanctionibus multas ſuſtulit difficultates, quibus quædam ſaluberrima Concilii Tridentini decreta, ac præſertim de Præbenda Theologali, & Pœnitentiali in qualibet Cathedrali Eccleſia inſtituenda, & de Seminariis Clericorum in unaquaque Diœceſi erigendis, fruſtrabantur. Conſuluit etiam reparationi Eccleſiarum Cathedralium, aliarumque, quæ Canonicorum Collegiis fulgent, attributa eiſdem medietate proventuum, qui a novis Beneficiariis ex ordinaria authoritate Beneficia obtinentibus primo anno percipiuntur. Quæſtiones etiam omnes diremit, quæ frequenter ſuboriebantur de Eccleſiaſtica Libertate, & Immunitate, dum celebrem de hac re Conſtitutionem Gregorii XIV. diverſimode unuſquiſque pro ſuo libito, ac proprii ingenii licentia interpretabatur. Præterea efficacem normam præſcripſit coercendi Clericos, qui Eccleſiæ proventibus gaudentes, habitu tamen, & cultu laicos imitantur. Canonicorum Collegia peculiaribus legibus muniri, firmarique juſſit. Abbatibus Regularibus, ut Epiſcopalem benedictionem ſuſciperent, anni tantum a die electionis inducias ſtatuit. Parochis quartam funerum portionem multis privilegiis a monaſtico ac Regulari Ordine iiſdem præreptam, Benedictus XIII. & ipſe ex Ordine Regulari, nil tamen æquitati ac juſtitiæ præponens, reſtituit. Apoſtolicas literas Sixti V. de recenſendis bonis, ac reditibus Eccleſiaſticis ad uſum revocavit: multaque addidit de Eccleſiarum Archivis, ubi tabulæ, & documenta tuto ſerventur, recte ordinandis, & cuſtodiendis. Denique celeberrimi Monaſterii Caſſinenſis privilegia, & jus quaſi Epiſcopale in civitate S. Germani, multiſque in oppidis confirmavit.

Verum neque inter Concilii Romani actiones a cæteris, quæ religionis erant, Pontifex abſtinebat. Nam gratum animum erga Divum Philippum Nerium, cujus precibus ſalutem ſuam inter ædificiorum ruinas Beneventi referebat acceptam, multis modis aucto ejuſdem culto, teſtatum voluit. Poſtquam enim XVI. Kalendas Junias ad Templum ſanctæ Mariæ in Vallicella Aram Sacelli interioris, in quo mortales Divi Philippi exuviæ conduntur, ſolemni ritu dicaſſet, plura privilegia largitus eſt: feſtumque Divi Philippi diem in Urbe & agro Romano vacatione ab omni ſervili opere quotannis ſervari voluit. Presbyteri Congregationis Oratorii acceptorum beneficiorum memoriam marmoreo monumento contra fores Sacelli ſtatuerunt. Hanc Lector accipe, ut rem penitus intelligas.

BENEDICTUS XIII. PONTIFEX MAXIMUS
EX ORDINE PRÆDICATORVM
DIVI PHILIPPI NERII SUI LIBERATORIS
SACELLI INTERIORIS ARAM XVI. KALENDAS IVNIAS
OCTAVO DIE ASCENSIONIS ANNO IVBILÆI
A PARTV VIRGINIS MDCCXXV. SACRAVIT
IN DIEM DOMINICUM EIVSDEM FESTI
ANNIVERSARIA DEDICATIONIS TRANSLATA MEMORIA
QUORUM UNI PLENARIAM LARGITUS EST INDULGENTIAM
ALTERI L. PŒNALIUM ANNORUM
TOTIDEMQVE QVADRAGENORVM DIERVM VENIAM
INVISENTIBVS QVOTANNIS INDVLSIT
ET LIBERANDI QVOTIDIE A PVRGATORIIS PŒNIS
CHRISTIFIDELIUM ANIMAS SACRIFICIO INCRVENTO
ALTARE EXTERIVS PERPETVO PRIVILEGIO AVXIT
COMPROBATO SACERDOTVM CONGREGATIONIS VSV

QVO RECVRRENTE SOLVM DEFVNCTORVM COMMEMORATIONE
NIGRIS IN EO VESTIBVS DIVINA MYSTERIA PERAGVNTVR
S. PHILIPPI DEMVM DIE FESTO IN VRBE EIVSQVE DITIONE
AB OMNI SERVILI OPERE VACARI IVSSIT
AC VTRVMQVE ILLIVS ALTARE PRIVILEGIARIVM
PONTIFICIO DIPLOMATE SANXIT
IBIQVE ORANTIBVS PŒNITENTIÆ SACRAMENTO EXPIATIS
VEL EXPIARI FIRMITER DELIBERANTIBVS
INTEGRAM TOTIES OMNIVM CRIMINVM RELAXATIONEM,
DEFVNCTIS ETIAM COMMVNICANDAM
PERENNI MVNERE IMPERTIVIT
ORATORII CONGREGATIO TANTIS DEVINCTA BENEFICIIS
SVPREMO ECCLESIÆ PASTORI BENEFICENTISSIMO
QVAMVIS MERITO LONGE IMPAR
GRATI ANIMI MONVMENTVM POSVIT.

Præterea feſtivitatis D. Philippi ſolemne officium eo in Templo celebrandum inter illa retulit, quibus Romanus Pontifex cum ſacro Cardinalium Collegio intereſſe ſolet: & non ſolum Benedictus quotannis, cum Romæ eſſet, interfuit, ſervatuſque deinceps eſt mos; ſed etiam ipſe fere quotidie, præſertim cum in Vaticanum reverteretur, ad Templum Vallicellanum deſcendere, & ad illud Sacellum orare conſuevit, aluitque etiam pauperes, qui eo in loco aſſidue orarent.

Dum hæc Romæ agebantur, inter multiplices adeo Eccleſiæ curas nil Pontifex intermittebat de ſtudio pacis inter Chriſtianos Principes, ac præſertim inter Carolum VI. Cæſarem, & Philippum V. Catholicum Hiſpaniarum Regem procurandæ, inter quos poſtquam de Hiſpanica ſucceſſione diu certatum eſt, licet ab armis foret temperatum, nihilominus XXV. annis animorum diſſenſio interjecta adhuc erat. Tandem his conditionibus compoſita res eſt, ut ſalvis utrique ampliſſimorum Regnorum titulis, Cæſari quidquid in Italia, & in Belgio, Philippo vero ipſa Hiſpaniarum Regna, & quidquid in Aſia, Africa, & America ad Hiſpanos pertinet, cederent. Divina Providentia factum puto, quod vix Romæ confecta Provinciali Synodo, Pontifex nuntium acciperet confectæ tandem optatiſſimæ pacis, ut ſatis mortalibus omnibus conſtet, quantum Divina Clementia majorum Sacerdotum ſtudia, atque operam in publicum Chriſtianæ Reipublicæ bonum fortunare dignetur, ſi Sacerdotes ipſi Regnum Dei primo quærant, atque ad ea, quæ Religionis ſunt, præcipuam animi curam intendant. Unum tamen conceptam compoſitæ pacis lætitiam turbavit, quod cæteras inter conditiones ea erat, qua Carolo Hiſpaniarum Principi ex ſecundis nuptiis Philippi V. cum Eliſabetha Farneſia Primogenito, non ſolum Etruriæ, ſed Parmæ etiam ac Placentiæ ſucceſſio adjudicabatur: cum enim Farneſii Principes has civitates beneficiario jure a Sede Apoſtolica obtinerent, nihil de his ſtatuendum videbatur, niſi ex Summi Pontificis placito. Quare Benedictus, accepto pacis nuntio, in Senatu habito XI. Junii coram Cardinalibus de ſervandis juribus Sedis Apoſtolicæ in Parmam & Placentiam adverſus initæ pacis conditiones proteſtatus fuit.

Præterea eodem in Senatu Pontifex eom Præſules duos, ſcilicet Nicolaum Coſcia Archiepiſcopum Trajanopolitanum, cujus operam multis in rebus XXV. annorum experimènto probaverat, & Nicolaum de Judice jamdiu ſub Clemente XI. Innocentio XIII. atque ipſo Benedicto Apoſtolicis Palatiis Præfectum in ſacrum Cardinalium Collegium cooptaſſet, alio deinde in Senatu Eccleſiam S. Mariæ in Domnica, quæ Diaconia erat, in Presbyteralem titulum erexit, & Cardinali Coſciæ attribuit: Eccleſiam vero S. Mariæ ad Martyres, quæ vetus fuit Romanorum Pantheon, magnificentiſſime a Marco Agrippa conditum non ſolum firmiſſimæ molis magnitudine, præcelſis columnis pretioſiſque varii generis marmoribus conſpicuum, ſed etiam ſacris Religionis noſtræ monumentis celebre, Cardinalium Diaconiam eſſe voluit, eamque primo contulit Nicolao Cardinali de Judice. Mox Cingulo nobili in Piceno oppido Auximanæ Diœceſis antiquum Cathedræ Epiſcopalis honorem, & civitatis jura reſtituit, ac Cingulanam Eccleſiam Auximanæ æque principaliter unitam fore decrevit. Oppido etiam Pontis Curvi, in quo Aquinates Epiſcopi commorari ſolent, civitatis jura dedit, & Cathedram Epiſcopalem, quam Aquinati conjunxit. Ac denique poſt reſtitutam veterem Setinæ Eccleſiæ Cathedram, Privernati quoque Eccleſiæ reſtituendam cenſuit, ita ut unus Tarracinenſis Epiſcopus idem Setinus ac Privernas eſſet, ac tribus Cathedralibus Eccleſiis, Tarracinenſi ſcilicet, Setina, ac Privernate potiretur.

Metropolim quoque Urbinatem Benedictus benigne reſpexit, quam non ſolum antiquus Principum ſplendor, & præclara in bonis artibus civium nomina ei commendabant pluſimum, ſed potiſſimum felix & fauſtus ortus Clementis XI. prædeceſſoris ſui, qui natale ſolum ibi ſortitus Catholicam Eccleſiam diu ſancteque adminiſtraverat, cujus Nepotes duo Annibal & Alexander Albani in ſacro Cardinalium Collegio grandium virtutum laude florebant, & adhuc florent. Itaque poſtquam ſub initium Pontificatus Dignitatibus & Canonicis Eccleſiæ Urbinatis, ut mitris aliiſque ſacris indumentis inſtar Abbatum uterentur, indulſiſſet, hoc anno edita Conſtitutione Apoſtolica X. Kalendas Junii, alteram Pii IV. confirmavit, qua Urbinum Metropolis honorem accepit, ac inter ſuffraganeas Eccleſias Eugubinam quoque eſſe voluit, quæ hactenus jus Metropoliticum detrectaverat, omni ſublata diſputatione, ac veteri lite, quæ adhuc vigebat, extincta. Præterea Roſam auream Eccleſiæ Urbinati donavit pro amoris ſui ſignificatione & honoris incremento. At ne Poeſis quidem ſine honore apud Benedictum fuit; cum enim Bernardinus Perfectus Senenſis ſummam extemporanei carminis gloriam adeptus, non ad laſciviam, ut plerique faciunt, verum ad honeſtatem & ſapientiam cantare paratus, atque his artibus apud magnos Principes gratioſus foret, Pontifex coronam poetici cantus in Capitolio Romano illi decrevit. Maxima omnium ordinum frequentia III. Nonas Maji laurea data, mirantibus cunctis non tam inſuetæ actionis celebritatem, quam mentem, ingeniumque Poetæ, qui ad quodcumque italici carminis genus (multa enim ab eruditiſſimis viris meditata proferebantur) eodem ſervato metro extemplo reſpondit non minus appoſite, quam eleganter.

Sed non ita his Benedicti animus detinebatur, quin ad ea, quæ Religionis ſunt, etiam in remotis ab Italia Provinciis Paſtoralis vigilantiæ ſollicitudinem adhiberet. Cum fœderatum Belgium, in quo noſtra etiam ætate fere quingenta millia Fidelium Catholicorum capita cenſentur, poſtquam ab iis, quos Apoſtolicæ Sedis mandatis refragantes vel in doctrina error, vel pervicacia in moribus accuſabat, miſere in varias partes, factioneſque diſtractum foret, illa videbatur ſalutis ſpes, quod Sacerdotibus refractariis paulatim aut reſipiſcentibus, aut deficientibus, alii Operarii inconfuſibiles rite ordinati, ac miſſi ab Apoſtolicis Nuntiis ſeu Vicariis ſtationes decedentium implerent; qua in re Jo. Baptiſta Cardinalis Buſſius cum in Belgio Internuntium, & de-

inde

Google

inde Coloniæ Agrippinæ Nuntium Apoſtolicum ageret, ac Miſſiones illas etiam præſens luſtraſſet, ſummopere laboravit, ut ſileam de me, quem, poſt ornatum Purpura Buſſium, Clemens XI. iiſdem Miſſionibus præeſſe voluit, ac etiam de aliis, qui Cardinalis Buſſii veſtigia ſunt ſecuti. At Refractarii interitum ſui pertimeſcentes, ut pravitatem, quam fovebant, poſteris traderent, quoſdam errorum ſuorum conſortes ab exteris Epiſcopis perperam ordinari, & a Dominico Maria Varlet Epiſcopo Babylonenſi, nullam in fœderato Belgio poteſtatem habente, Sacramentum Confirmationis adminiſtrari curarunt: illo ſcilicet Epiſcopo alienæ plebis homines uſurpare tentante, quem gravibus ex cauſis ſuſpectaque doctrina Sedes Apoſtolica ab ordinis Epiſcopalis uſu, & executione ſuſpenderat, etiam antequam Epiſcopatus poſſeſſionem iniret. Et nihilominus cum ſeptem Clerici, Canonicorum Capituli Ultrajectini, quod a centum & amplius annis intercidit, nomen præſumentes, Cornelium Steenoven Eccleſiaſticis cenſuris obſtrictum in Archiepiſcopum Ultrajectinum nullo jure elegiſſent, ejuſque electio a Sede Apoſtolica fuiſſet rejecta, adhuc illum per ſacrilegam præfati Epiſcopi Babylonenſis manuum impoſitionem conſecrari impetrarunt, duobus aliis Epiſcopis, qui juxta ſacros Canones intereſſe, & cooperari debent, non adhibitis. Ad hæc Benedictus inſurrexit datis literis XXI. Februarii MDCCXXV. ad Catholicos in fœderato Belgio degentes, quibus electionem Cornelii irritam, conſecrationem vero illicitam, & execrandam fuiſſe declaravit, additis contra eundem Cornelium pœnis, ne quidquam attingeret eorum, quæ ordinis, vel juriſdictionis ſunt Epiſcopalis, & contra alios, ſi cum illo præſertim in Divinis communicarent. His literis XVII. menſis Martii in fœderato Belgio evulgatis cum idem Cornelius nil territus Sacramentum Confirmationis adminiſtrare, Ordineſque conferre fuiſſet auſus, ſtatim lethali morbo correptus, paucis interjectis diebus conſumptus eſt, III. ſcilicet Aprilis; brevi etiam alii duo, Presbyter Jacobus Kriis, qui cæteris vehementior, auctor fuerat ſacrilegæ conſecrationis, & laicus Donkens, in cujus ædibus illa peracta erat, perierunt, nullo edito pœnitentiæ ſalutaris argumento. Veruntamen iidem Refractarii, viſitante Domino in virga, & verberibus iniquitates eorum, appoſuerunt adhuc peccare ei. Siquidem Lugduni Batavorum iterum inani Canonicorum Ultrajectinorum nomine aſſumpto, XVI. ejuſdem menſis Aprilis alium Cornelium nomine Berckman, Clericum ſuarum partium, ſuæque pertinaciæ participem, in Archiepiſcopum Ultrajectinum eligere non reformidarunt. Rei nuntio accepto, Benedictus vehementer indoluit, occurritque gravioribus, quæ timebantur, malis, editis literis XXIII. Auguſti, quibus præpoſteram, invalidamque electionem Cornelii Berckman rejecit, ac nullam prorſus, & irritam declaravit, adjecta in eum ſententia excommunicationis, ſi Archiepiſcopi nomen uſurparet, ſi conſecrationis munus ab ullo licet Catholico Epiſcopo reciperet, ſive ſacram juriſdictionem in fœderato Belgio exerceret.

Ludum ſortium ſeu urnæ ſæpius a Romanis Pontificibus interdictum, ſed importunis populi precibus tandem utcumque permiſſum, tum ad ſublevandas Apoſtolici ærarii anguſtias, cum etiam ne illi, qui ejus cupidine tenebantur, ad exteras provincias, reipublicæ damno, pecunias tranſmitterent, multi apud Pontificem accuſabant; objecta enim ſpe lucri ſæpius inani, at ſemper magna, gliſcebat & augebatur in dies ludendi libido, quæ fere omne hominum genus, & loca cuncta Pontificiæ ditionis pervaſerat non ſine domeſticæ rei jactura. Benedictus gravibus & ſapientibus viris mandavit, ut re penitus explorata dicerent, quid fieri præſtaret. Illi referebant plura eſſe, ex quibus ab omni ſpecie mali hujuſmodi ludus liberari vix poterat. Et quidem ſuperiores Pontifices ante Innocentii XIII. tempora compluries diris pœnis luſores damnaſſe: a ſacris quoque Canonibus ludos omnes vetari, ne ab Eccleſiaſticis viris exerceantur, in quibus caſus ac temeritas valent, prout in urnæ ludo maxime valere compertum eſt. Nullum in eo induſtriæ, nullum honeſtæ arti locum, nullum ludendi finem; non enim ad moderatam animi relaxationem, ſed ad cupidinem lucri videri compoſitum. Hunc itaque ludum ex Pontificis placito Romæ palam agi, ubi potior incolarum pars ex viris conſtat in ſortem Domini vocatis; hunc in ditionis Pontificiæ provincias invehi, etiam in remotas illas montanaſque regiones, quæ ſeveram adhuc, & antiqui moris retinentes Italiam, hactenus perniciem hanc ignoraverant, minime probandum fore. His accedebat, quod nonnulli inconceſſam hominibus ſcientiam futurorum, quæ a nulla naturali ac neceſſaria cauſa, ſed a Dei tantum nutu, & libera actione pueri ſortes extrahentis ex urna dependent, temere tentantes, non ſolum ſtudium omne, cogitationemque vanis ſortiendi artibus intendebant, ſed quod humanis viribus aſſequi non poterant, tandem mali Dæmonis ope (cui nec hujuſmodi ſcientia conceſſa eſt) per nefas omne fruſtra impetrare conabantur. Et quamvis hæc, aliaque plura mala non ex natura ludi, ſed ex hominum malitia manarent, illud certe ex ratione ludi ſequebatur, quod ſacræ leges ſolverentur, & quidquid ærario Principis, quidquid emolumenti conductoribus ludi obveniebat (quod ſane ingens & ſupra modum erat) cum ſubditorum detrimento conjungeretur. Pontifex his auditis, & ad Sanctuarii pondus expenſis, primo religioſis viris, tum Clero & Populo gravibus propoſitis pœnis illum interdixit, parvi faciens ærarii ſui jacturam, quæ cæteroquin ad quinquaginta & amplius aureorum millia quotannis erat, omnia poſthabenda ratus, ne ſubditis ſuis ulla damni pateret occaſio aut in Chriſtianæ diſciplinæ ſanctimonia, aut in re familiari; & cum ad compeſcendas inſititorum artes, luſorumque libidinem quælibet pœna, quæ pecunia redimi poſſet, vix valere videretur, addidit etiam graviſſimas Eccleſiæ cenſuras, a quibus nemo (ni foret in mortis articulo conſtitutus) ab ullo Sacerdotum eſſet abſolvendus, niſi a Romano Pontifice. Verumtamen cum vulgus hominum nitatur in vetitum ſemper, cupiatque negata, tantis adhibitis pœnis adhuc ludendi libido non apud omnes extincta: idque vitio infirmitatis humanæ: atque inde factum eſt, ut Clemens XII. qui Benedictum in Pontificatu Romano excepit, ne per contemptum cenſurarum ſalus infirmorum prorſus deſperaretur, hujuſmodi ludi genus, aliis quoque urgentibus cauſis, Romæ dumtaxat rurſus agi permiſit: alibi enim ne a Pontificiis ſubditis agatur, immota manet Benedicti ſententia, ut latius patet in ſui Motu proprio.

Menſe Novembri ingentium laborum, quos in conſecrandis Eccleſiis & Altaribus, atque in ordinandis Clericis, & Epiſcopis, aliiſque Eccleſiæ Sacramentis miniſtrandis Pontifex Romæ ſubierat, minime pertæſus, etiam extra Urbem operam ſuam deſiderari non eſt paſſus. Franciſco enim Mariæ Ruſpolo Cerveteris Principi ſummis precibus petenti, ut novum Parœciæ Templum in honorem Præſentationis Beatiſſimæ Virginis Mariæ in oppido Vignanello ditionis ſuæ conſecraret, benigne annuit; nec mora injecta, illuc ſe contulit, ubi Templum, & Aram maximam conſecravit, dum alii Præſules cætera novi Templi Altaria dedicarent.

Inter hæc anno Jubilæi MDCCXXV. feliciter evoluto, præclaris adeo religionis ac pietatis tum exemplis, tum documentis Chriſtiano populo datis, XXIV. Decembris Portam Sanctam in Vaticana Principis Apoſtolorum Baſilica ſolemni ritu clauſit, quam & in aliis Baſilicis Cardinales Legati a Latere clauſerunt; ſcilicet in Baſilica Divi Pauli via Oſtienſi Fabricius Paulutius Oſtienſis ac Veliternus Epiſcopus, ſacri Collegii Decanus, & Urbis Vicarius, in Lateranenſi Benedictus Pamphilius Archipresbyter, & in Liberiana Petrus Othobonus Archipresbyter, & S. R. E. Vice-Cancellarius.

Nihil tamen elapſo expiationis anno de pietatis operibus Pontifex remiſit; nam ſub finem Januarii MDCCXXVI. ſacra lipſana Beatorum Martyrum Joannis & Pauli, quos Urſinæ Gentis fuiſſe ferunt, plumbeis loculis condita in Eccleſia ad eorum nomen & memoriam Romæ olim conſtructa, & a Fabricio Cardinali Paulutio eleganter inſtaurata, ſolemni ritu in porphyretica urna concluſit. Tunc cognoſcendis, abſolvendiſque cauſis eorum, quibus ſacræ, & Chriſtianæ Apotheoſis honor decernendus erat, operam dare, & Regulares Ordines ad ſanctiorem veteris diſciplinæ normam traducere. Fratribus enim Excalceatis Ordinis S. Auguſtini, ut ubique locorum Gregoriano cantu pſallerent, & rotundo caputio uterentur: iiſdem etiam, & Clericis Regularibus S. Pauli, ut barbam raderent, præſcripſit. Præterea inhibuit, ne quis, inconſulto Romano Pontifice, e Religioſis clauſtris tranſiret ad alium quemcumque Ordinem, etiamſi Hoſpitalarium, & Militarem, ubi clauſtralis obſervantia non vigeat. Decrevit quoque, ut qui ex monaſticis, aliiſque Regularibus Ordinibus ad Epiſcopatum aſſumuntur, ſi apud Eccleſias ſibi commiſſas non commorentur, aut ſi illas dimittant, ad clauſtra Ordinis ſui revertantur. Ut vero in Romana Curia, ad quam ex univerſo Orbe cauſæ dirimendæ confluunt, juſtitiæ ordo adamuſſim ſervaretur, Viſitatorem ſtatuit unum ex Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ſingulis decenniis; ac primo loco provinciam hanc demandavit Vincentio Cardinali Petræ, inter ampliſſima munera diu in eadem Curia verſato.

Ad hæc Pontifex, qui Eccleſiis, & Altaribus in Urbe dedicandis operam dabat, poſtquam Eruditorum judicio accepiſſet, Lateranenſem Baſilicam, alias a Summis Pontificibus, ac præſertim a Nicolao III. gentili ſuo, qui illam reparavit exornavitque, conſecratam,

poſt plures inſequentibus temporibus, ac poſtremo ab Innocentio X. factas inſtaurationes, nova conſecratione indigere, die Dominica XXVIII. Aprilis MDCCXXVI. ſolemni ritu in honorem ſanctiſſimi Salvatoris, ac memoriam ſanctorum Joannis Baptiſtæ, & Joannis Evangeliſtæ ſolemniter dedicavit, una cum Ara Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, quam nuper ipſe inſtaurari, & marmoreis cancellis muniri juſſerat; & hæc quidem ſexageſima ſupra trecenteſimam Eccleſia fuit, ſicut etiam quartum Altare fixum ſupra MCCCCXC. quæ hactenus Benedictus XIII. qua Archiepiſcopus, & qua Romanus Pontifex ſacraverat. Deinde multa aureorum millia contulit, ut hujus Lateranenſis Baſilicæ ſarta tecta ſervarentur.

Academiam Theologicam, alias ſub Clemente XI. opera præſertim Raphaelis Coſmi de Hieronymis Florentini probatiſſimi in Romana Curia Præſulis Romæ cœptam, & ab eodem Pontifice Maximo Apoſtolicis literis firmatam, conſtituto ei loco in Archigymnaſio Romanæ Sapientiæ, multiſque gratiis attributis tum illis, qui exercitationibus ejuſdem Academiæ operam darent, tum etiam Academiæ Cenſoribus, ſingulari amore ac benignitate reſpexit. Non ſolum enim quidquid Clemens indulſerat, confirmavit, verum etiam ex Datariæ emolumentis ſibi obvenientibus mille aureos inter viginti Academicos diſtribuendos quotannis aſſignavit; & quod ad hujuſmodi ſtudia, adeo neceſſaria in Urbe Religionis Magiſtra, fovenda ac promovenda plurimum contulit, placuit Pontifici Maximo hujuſmodi Theologicas exercitationes aliquoties majeſtate ſua in Quirinali, vel in Vaticano dignari.

Interim cum Fabricius Cardinalis Paulutius Epiſcopus Oſtienſis & Veliternus, ſacri Collegii Decanus, Urbis Vicarius, vir laudatiſſimæ famæ, cujus opera veluti primario Adminiſtro, ac totius Regiminis a ſecretis utebatur, e vivis exceſſiſſet, Pontifex vices ſuas in Urbe Proſpero Cardinali Mareſuſcho, quem ſacra purpura donaverat, commiſit; a ſecretis vero Regiminis Nicolaum Mariam Lercarium Archiepiſcopum Nazianzenum ſacro cubiculo Præfectum adhibuit, quem etiam merito inter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales mox adlegit. Menſe Julio decedente Galeatio Cardinali Mariſcotto Presbyterorum primo in ſumma ac bona ſenectute, qui totius Ordinis Prædicatorum apud Sedem Apoſtolicam Patrocinium geſſerat, Pontifex ipſe inclyti Ordinis, quem olim profeſſus fuerat, & impenſe ſemper amavit, protectionem ſuſcepit.

Hyacintham Mariſcottam Romanam Comitis Marcii Antonii, & Octaviæ Urſinæ filiam, Monialem tertii Ordinis S. Franciſci in Monaſterio S. Bernardini Viterbii Beatarum Virginum albo VII. Auguſti adſcripſit: cujus rei ſolemnes ritus in Vaticana Baſilica VII. Septembris ex liberalitate Franciſci Mariæ Ruſpoli Cerveteris Principis, & ejuſdem Beatæ Hyacinthæ Pronepotis, ſplendide celebrati ſunt.

Eccleſiam Lucenſem, multis olim a Romanis Pontificibus, & Cæſaribus privilegiis ornatam, Archiepiſcopali titulo & honore decoravit, ac Bernardinum Guiniſium ejuſdem urbis Epiſcopum primum Archiepiſcopum eſſe juſſit. Ad Cæſenatem vero Eccleſiam, cui ſex & quadraginta ab hinc annis Paſtorali præfuerat officio, oculos paternæ ſollicitudinis convertens, Seminario Clericorum, novis attributis proventibus, ac rectæ locorum piorum adminiſtrationi, edita XVIII. Kal. Septembris Conſtitutione, conſuluit.

Interea parabantur omnia, quæ ad rite celebrandam ſolemnem octo Beatorum Canonizationem neceſſaria erant. Is honor decernebatur Toribio Mogrovegio Archiepiſcopo Limano, Jacobo Picenti Ordinis Fratrum Minorum S. Franciſci, quos ab Obſervantia nuncupant, Agneti de Monte Politiano Virgini tertii Ordinis Sancti Dominici, Peregrino Latioſo Ordinis Servorum Beatæ Mariæ, Joanni a Cruce Carmelitæ Diſcalceato, Franciſco Solano Ordinis Fratrum Minorum S. Franciſci, Aloyſio Gonzagæ, & Stanislao Koſkæ e Societate Jeſu. Itaque X. Decembris in Vaticana Principis Apoſtolorum Baſilica Beatorum Toribii, Jacobi, & Agnetis Canonizatio a Summo Pontifice celebrata fuit; & Beatum quidem Toribium Sanctis Confeſſoribus Pontificibus, Jacobum Confeſſoribus non Pontificibus, & Agnetem Sanctis Virginibus adſcripſit. Die XXVII. eodem ritu, ac in eadem Baſilica ſecundam habuit Pontifex Canonizationem Beatorum Peregrini, Joannis, & Franciſci, quos inter Sanctos non Pontifices retulit; ac denique extrema Decembris die eundem honorem exhibuit Beatis Aloyſio Gonzagæ, & Stanislao Koſkæ e Societate Jeſu, quos Sanctorum Confeſſorum non Pontificum albo inſeruit, & Beatum quidem Aloyſium Scholarum Societatis Jeſu Patronum elegit. Prius autem Sancti Joſephi Beatiſſimæ Virginis Mariæ Sponſi cultum ampliaverat; juſſerat enim in Litaniis omnium Sanctorum, atque etiam in Litaniis brevibus, quæ pro commendatione animæ decedentis recitantur, poſt invocationem Sancti Joannis Baptiſtæ, Sanctum Joſephum invocari, atque inde omnes Sanctos Patriarchas, & Prophetas.

Inter hæc pietatis opera annus MDCCXXVI. tranſigebatur, quibus & inſequenti anno MDCCXXVII. Pontifex inſiſtendum ratus, primo Vaticanæ Baſilicæ Altaria conſecranda duxit, atque ibi unum ſupra viginti dicavit. Presbyteris Societatis Jeſu, ut magnifico in Urbe Templo Divi Ignatii aream, & forum adjicerent, Romanum vero Clericorum Seminarium ædificiis ampliarent, indulſit. Sed, quod maxime mirabere Lector, Benedictus, qui ubi primum Summi Apoſtolatus apicem aſcendit, de emendando, illuſtrando, atque etiam ampliando Cæremoniarum libro, quo utuntur Epiſcopi, cogitare cœperat, ipſemet inter ingentes labores & curas pro ſtudio, quo ferebatur in ſacros Ritus, opus aggreſſus, adhibitis piis ac doctis viris, initio hujus anni perfecit, ediditque, ut ab omnibus ſervaretur. Porro nullus de hac re ipſo certius decernere poterat, qui annis quinquaginta Epiſcopi & Metropolitæ munere perfunctus, nil habuit antiquius, quam ut ſacros Ritus ſecundum veterem, & laudabilem Romanæ Eccleſiæ diſciplinam adamuſſim exhiberet. Ad hoc etiam ſtudium referendum eſt, quod anno Jubilæi fontem regenerationis humanæ veteri ritu inſtauraverit in Baſilica Vaticana.

Servaverat ſibi Pontifex regimen Eccleſiæ Beneventanæ, quam amore nunquam interituro proſequebatur, Divum Leonem IX. & Alexandrum II. prædeceſſores ſuos imitatus, quorum primus Tullenſem Eccleſiam, alter vero Lucenſem, quibus in minoribus præerant, una cum Romano Pontificatu tenuerunt. Decreverat etiam Pontifex in eadem Beneventana Eccleſia Coadjutorem ſibi in ſpem futuræ ſucceſſionis Nicolaum Cardinalem Coſciam; ſed nihilominus, ut veteres clientes ac diœceſanos ſuos præſens viſeret, & paterna cura ſolaretur, ſtatuit ex Urbe Beneventum ſeſe conferre cauſa præſertim conſecrandi Templum, quod voti reus ad nomen, & memoriam Divi Philippi Nerii in ea civitate conſtruxerat. Poſtquam itaque profectionem ſuam Cardinalibus in conſueto Senatu ſignificaſſet, XXIV. Martii modico comitatu Roma diſceſſit, eoque die pervigilio Annuntiationis Beatæ Mariæ Virginis morem ſuum nihil cocti, & vix aliquid crudi in ſeverioribus jejuniis ſumendi, quamvis iter ageret, diligenter ſervavit, paucis caſtaneis & brevi aqua contentus: ad majorem tamen abſtinentiæ exercitationem interfuit menſis a Cardinali Lercario primo Benedicti Adminiſtro in Albano Familiaribus ejus ſplendide paratis, ut ſigno Crucis benediceret, ac Deo gratias ageret. Albano ad Portum Antium profectus, inde per agros Pontinis Paludibus proximos Tarracinam venit, ubi ex veteri Romanorum Pontificum iter agentium more, Sanctiſſima Euchariſtia perpetuo in itinere ante eum deferenda ab uno ex ſacri Sacelli Miniſtris ſuſcipiebatur. Mox cum Regni Neapolitani fines attingeret, protinus Pontifici occurrit Michael Fridericus Cardinalis ab Althan, qui regia poteſtate pro Cæſare Regno præerat, tum ſuo, tum Cæſaris nomine Pontificem veneratus, deinde regio cultu, ac liberalibus menſis, ſplendidoque apparatu præſto fuit, donec Pontifex in agri Beneventani fines veniret. II. Aprilis Beneventum ingreſſus eſt ſumma Cleri ac Populi lætitia, quem tamen obviam ſibi procedere noluit, inhibuitque veræ humilitatis ſenſu, qui ſibi parabantur, honores. Recta in Metropolitanam Eccleſiam ſe contulit, ubi Clerum allocutus ex Evangelii verbis: *Oves meæ vocem meam audiunt*; & quaſi nil ex itinere fatigatus eodem die ſub veſperam Peregrinorum Hoſpitium adivit, quibus poſt lotionem pedum in menſa miniſtravit, ſervavitque hunc morem reliquis diebus. Et cum Hebdomada major, & Paſchales dies immінerent, temporis opportunitate uſus eſt, ut largius pietatis operibus indulgeret. Præter enim ea, quæ his diebus unuſquiſque Epiſcopus ex Eccleſiæ ritu præſtare ſolet, frequenter ad populum dicere modo deſiderium, quo deſideraverat hoc Paſcha manducare cum illis, modo ad religionis cultum & pietatis ſtudia inflammare, modo diſceſſum ſuum prænuntiare ex Evangelii verbis: *Modicum & non videbitis me*: modo pueros in ſacra Catecheſi erudire, modo accurrentibus ex finitimis locis ſupplici Proceſſione Fidelibus benedicere, modo Diœceſanos ſuos, & exteros quoque benigne audire, & ſingulorum poſtulatis ſatisfacere, ſingulis vero Sabbatis de laudibus Marianis diſſerere. Feria II. poſt Paſcha Maffeum Farſettum in Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopum ſolemni ritu ordinavit, novem ſecum cooperantibus Epiſcopis, Dignitatibus vero & Canonicis infulatis Metropolitanæ Eccleſiæ miniſtrantibus, & aſſiſtentibus, tradito etiam eidem Archiepiſcopo Pallio.

lio. Feria IV. novam Eccleſiam Clericorum Regularium miniſtrantium infirmis ad nomen & memoriam Divi Philippi Nerii conſecravit. Dominica II. poſt Paſcha tribus Abbatibus benedixit. Dominica IV. Templum in Caſtro Padulii Beatæ Mariæ Virginis, & Sanctorum Joannis Baptiſtæ, ac Joannis Evangeliſtæ dicavit. Denique poſtquam Eccleſias omnes Civitatis Beneventanæ luſtraſſet, ac magnæ pecuniæ vim in Templorum inſtaurationem, aliaque pietatis opera per civitatem ac diœceſim diſperſiſſet, deſiderium ſui Beneventanis fecit, apud quos in arce civitatis rei monumentum Rizzardus Iſolanus Gubernator poſuit:

BENEDICTO XIII. PONT. MAX.

QUOD URBEM HANC OLIM INGENTI

TERRÆMOTU PENE PROSTRATAM

TEMPLIS IN ELEGANTIOREM FORMAM

RESTITUTIS

NOVISQUE EXCITATIS

AQUIS PER IV. MILLIARIA PURISSIMIS

FONTIBUS DEDUCTIS

ATQUE IN ARCEM DERIVATIS

FELICI NUNC FAUSTOQUE ADVENTU

BEATISSIMAM REDDIDERIT

LIBERALISSIMO AC PIISSIMO PRINCIPI

RIZZARDUS ISOLANUS GUBERN.

P. C.

ANNO DOMINI MDCCXXVII.

Diſceſſit itaque XII. Maji, & cum ad agri Beneventani fines perveniſſet, non ſine lacrymis pro ſinceri amoris ſignificatione tellurem illam maxime beatam, quia diuturnis ſanctiſſimi Pontificis laboribus culta adhuc ejus ſudore manabat, oſculatus, iterum a Michaele Friderico Cardinali ab Althan Neapolitani Regni Prorege exceptus, Capuam venit, cujus Eccleſiæ Canonicos a biennio mitris ornaverat. Illic aliquantulum immoratus, ut primum Altare in Sacello Ærarii conſecraret, & Nicolaum Cardinalem Caracciolum Archiepiſcopum ægrotantem inviſeret, ad Montem Caſinum inde contendit, atque ibi XIX. Maji Caſinenſem Eccleſiam conſecravit, habito ad populum ſermone de ritu dedicandi Templa, quem in triplici Mundi ſtatu, Naturæ, Legis ſcriptæ, & Gratiæ perpetuo ſervatum fuiſſe, luculenter oſtendit, cooperantibus ſibi eodem Cardinali Vaccienſi Epiſcopo, ac tribus ex Ordine Divi Benedicti, ſcilicet Nicolao Maria Tedeſchio Archiepiſcopo Apameæ, Angelo Maria Quirino Archiepiſcopo Corcyrenſi, & Alphonſo Mariconda Epiſcopo Triventino, qui eodem tempore quatuor minores Templi Aras dedicarunt, aliis præterea ex eodem Ordine Prælatis aſſiſtentibus, ita ut ſeptem Archiepiſcopi, Epiſcopi etiam ſeptem, ac totidem Abbates Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Caſinenſis numerarentur. Extat rei memoria ad principem Templi portam.

CASINENSEM ECCLESIAM QUAM FALSI NUMINIS FANO ARAQUE SUBVERSA S. PATER BENEDICTUS ANNO DXXIX. VERO DEO DICAVERAT, QUAMQUE A LONGOBARDIS VASTANTIBUS EVERSAM A PETRONACE ABBATE RESTITUTAM, MOX A SARACENIS INCENSAM A JOANNE ABBATE REFECTAM, ET A DESIDERIO ITIDEM ABBATE AMPLIORI GYRO CONSTRUCTAM ZACHARIAS P. P. ANNO DCCXLVIII. PRIMUM, ET ALEXANDER II. ANNO MLXXI. SECUNDO CONSECRAVERAT: TERRÆMOTU ANNI MCCCCXLIX. PRORSUS DIRUTAM, ET URBANI V. JUSSU ERECTAM, AC RURSUS RUINA OBRUTAM, ATQUE A FUNDAMENTIS ANNO MDCXLIX. EXCITATAM, ET RECENS MAGNIFICENTIUS EXORNATAM BENEDICTUS XIII. P. M. ORD. PRÆDIC. ANNO MDCCXXVII. DIE XIX. MAJI SOLEMNI RITU TERTIO CONSECRAVIT.

Inde Aquinum venit patriam Divi Thomæ Ordinis Prædicatorum, & Angelici Eccleſiæ Doctoris ex Aquini Comitibus orti inviſurus. Mox dimiſſo Cardinali ab Althan, qui eo uſque magno comitatu Pontificem deduxerat, in fines propriæ ditionis venit, atque in Conventu Fratrum Excalceatorum Ordinis S. Auguſtini prope Froſinonem feſtum Aſcenſionis celebravit. Proſedem deinde acceſſit, ac nova inter abrupti montis ſaxa a Livio de Carolis Proſedis Marchione aperta via tenuit Setiam, ubi in Cathedrali Eccleſia conſtructum pretioſis marmoribus Altare Divi Philippi Nerii conſecravit, & feſtum diem Sancti Philippi Nerii XXVI. Maji egit. Setia Ciſternam, atque inde Velitras venit a Franciſco Cardinali Barberino Epiſcopo exceptus, ac tandem XXVIII. Maji Albano in Urbem feliciter redux intravit, poſtquam toto profectionis ſuæ tempore multa paſſim & ubique locorum religionis, & charitatis exempla ac documenta dediſſet: ſed illud non omittendum, quod cum in veteri Latio nautam myſteriorum Chriſtianæ fidei penitus ignarum deprehendiſſet, ſecum alio duxit, ut erudiretur, deſignato etiam qui inſtitueret.

Interim Pontifex, ut gratum animum erga inclytum Ordinem ſuum Prædicatorum ſolemni aliqua ſignificatione, ac perenni in ævum monumento comprobaret, ſuſceptique ſuperiori anno uberiorem patrocinii fructum largiretur, omnia & ſingula privilegia a Prædeceſſoribus ſuis eidem Ordini liberaliter indulta confirmavit, ampliavitque edita Conſtitutione Apoſtolica Seriæ VII. Kalendas Junii anno MDCCXXVII. Eadem liberalitate deinde erga plures Regulares Ordines uſus, eorum privilegiis Apoſtolicæ ſuæ confirmationis robur adjecit.

At non levis illi cura ab ipſo Pontificatus initio de ſtatu Eccleſiarum in ditione Pedemontana incumbebat; ibi enim exortis olim ſub Innocentio XII. inter Sedem Apoſtolicam, & Regem Sardorum Pedemontis Principem diſſidiis de Epiſcopatibus, aliiſque Sacerdotiis conferendis, deque juriſdictione, & immunitate Eccleſiaſtica, nondum res compoſita erat; ac interim decedentibus Epiſcopis, & Abbatibus, fere omnes illius regionis Eccleſiæ viduæ lugebant Paſtores ſuos non ſine gravi rei Eccleſiaſticæ detrimento: & quamvis compluries tentatus compoſitionis modus, nondum controverſiarum inveniebatur finis. Sed Pontifex, qui pro religione, ac ſapientia ſua nihil periculoſius arbitrabatur, quam Eccleſiarum viduitatem & luctum diutius protrahere, probatis ante iter Beneventanum nonnullis capitibus ac regulis, quibus eccleſiaſtica res contineretur, aliis vero, quæ objiciebantur, difficultatibus poſthabitis, Romam regreſſus novos Epiſcopos, & Abbates hoc anno Eccleſiis illis ac Monaſteriis dedit, qui reſtituerent rem, & Chriſti-Fidelium Gregem paſtorali cura

cuſto-

cuſtodirent, magno ſane religionis bono, quæ ſtatim ſub Epiſcopis, aliiſque Præſulibus refloreſcere cœpit.

Poſt exceſſum Franciſci Farneſii Parmæ, & Placentiæ Ducis, Antonium ejus fratrem beneficiario jure in clientelam, præſtito fidelitatis juramento, recepit. Joannem Baz Principem Montis Libani reipublicæ cauſa Romam venientem benigne habuit, & Chriſtifidelibus ibi inter Barbaros degentibus paterna cura conſuluit. Inde Clementem Auguſtum e Bavaria electum Archiepiſcopum Colonienſem, eumdemque Monaſterienſem, & Paderbornenſem Epiſcopum, ſacri Romani Imperii Principem Electorem, qui una cum Violante Beatrice a Bavaria magna Hetruriæ Principe ejus amita (quam ſuperiori anno Summus Pontifex inſignis pietatis ac virtutis amore aurea Roſa donaverat) Romam petebat, ut a Benedicto conſecrationis munus acciperet, Viterbii juſſit conſiſtere: mens enim ipſi fuit, non omnia Romæ danda, ſed pontificiis actionibus veterum Pontificum more alias quoque civitates decorare. Propterea Viterbium proficiſcitur, ubi in Eccleſia S. Mariæ de Quercu Ordinis Prædicatorum X. Novembris Franciſco Antonio Finio olim Epiſcopo Abellini, tunc Archiepiſcopo Damaſceno, & ſacri Cubiculi Præfecto, quem mox non tam ex veteri familiaritate & gratia, operaque præſtita in Diœceſanis ac Provincialibus Beneventi Synodis, quam in Romana, additis novis in Sedem Apoſtolicam meritis, inter S. R. E. Cardinales retulit, Maffeo Farſetto Ravennati, & Joanne Baptiſta Gambarucio Amaſeno Archiepiſcopis, necnon Adriano Sermatthæjo Viterbienſi, & Nicolao Xaverio Santamaria Cyrenenſi Epiſcopis cooperantibus, præſentibus etiam Cathedralis Eccleſiæ Canonicis, quos non ita pridem ſacris infulis ornaverat, Colonienſem Archiepiſcopum conſecravit. Sequenti die in Eccleſia Monialium S. Bernardini, ubi conditæ ſunt mortales exuviæ Hyacinthæ Mariſcottæ, quam Pontifex ſuperiori anno Beatam appellaverat, ad nomen & memoriam ejuſdem Aram dicavit, multa de laudibus Galeatii Cardinalis Mariſcotti ejuſdem Beatæ Virginis nepotis prolocutus, dotemque ſtatuit, ut perpetuo ter in annum ibidem ſacrum fieret, ſemel die obitus Clementis X. a quo & ipſe Pontifex, & idem Cardinalis Mariſcottus ſacra Purpura donati fuerant; ſemel die Promotionis ejuſdem Cardinalis; ac denique ſemel anniverſario die, quo Cardinalis Mariſcottus e vivis exceſſit. Tunc Romam reverſus.

Tot autem ſuſcepti labores, ſacræque actiones, quas fere quotidie Pontifex obibat, nihil detrahebant de ſollicitudine omnium Eccleſiarum, etiam quæ immani terrarum ſpatio ab Italia ac tota Europa ſejunctæ in Indiis Orientalibus ſitæ ſunt. Nam poſtquam Carolus Thomas Turnonius Patriarcha Antiochenus cum poteſtate Legati de Latere Apoſtolicus Viſitator, ac deinde S. R. E. Cardinalis, Pudicherii anno MDCCIV. multa ſapienter decreviſſet de abolendis ſuperſtitionibus, quæ inter novos Chriſtifideles in Regnis Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi, veluti zizania inter electi frumenti ſpicas, ſuccreſcebant, quæque hactenus Evangelii Operarii, cæteroquin impigri ac ſtrenui, evellere non poterant, licet Clemens XI. datis anno MDCCXII. literis ad Meliaporenſem Epiſcopum, mentem ſuam de ſervandis Apoſtolici Viſitatoris decretis opportune declaraſſet, nihilominus Benedictus XII. Decembris MDCCXXVII. novis literis ad Epiſcopos omnes, & Apoſtolicos Miſſionarios iiſdem in Regnis Fidei propagationi operam dantes, apertius decreta ipſa confirmavit, mandavitque diligenter ſervari & impleri, potiſſimum illis commendans, ne vilis conditionis homines, Parreas vocant, a quibus tradito Gentibus more cæteri vehementer abhorrent, negligerent, ſed iis quoque Sacramenta miniſtrarent, & morti proximis cætera Chriſtianæ pietatis officia exhiberent, cum apud Deum nulla ſit perſonarum acceptio, nulla inter ſervum & liberum diſtinctio. Præterea Benedictus ab Imperatore Cinarum epiſtolas ac dona accepit, & quod ipſi jucundiſſimum fuit, libertatem Præconum Evangelii conſecutus eſt, qui cum in ampliſſimis illis Provinciis Domini Noſtri Jeſu Chriſti fidem annunciarent, apud Imperatorem accuſati in vincula fuerant conjecti.

Novum annum MDCCXXVIII. a cultu ſacratiſſimi Nominis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, quod eſt ſuper omne nomen, feliciter auſpicatus, Indulgentias, quas olim Sixtus V. largitus fuerat, reſtituit, confirmavitque omnibus Chriſti-fidelibus, qui ejuſdem ſacratiſſimi Nominis interpoſita invocatione invicem ſeſe ſalutarent. Virgines ſanctimoniales in Monaſterio Divi Ambroſii Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Caſinenſis degentes, ubi olim paternam ejuſdem ſanctiſſimi Archiepiſcopi & Eccleſiæ Doctoris domum fuiſſe ferunt, eamque incoluiſſe Beatam Marcellinam Divi Ambroſii ſororem, quæ virginitatis velum a S. Liberio Romano Pontifice accepit, feria III. poſt Dominicam in Albis benedixit, atque ſacravit, ut veteres Eccleſiæ ritus de benedictione, & conſecratione Virginum, quorum in ipſa Urbe veluti in principe Religionis loco frequentiorem uſum eſſe decet, reſtitueret, addiditque plenariam omnium peccatorum remiſſionem atque indulgentiam Monialibus cujuſcumque Ordinis eo die acquirendam, quo perpetuis futuris temporibus ubique terrarum a proprio Antiſtite ſacrum velum ſuſciperent, ac ſtatis ritibus benedicerentur, & conſecrarentur. Cultum Beati Serapionis Martyris ex Ordine Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum confirmavit. Beatæ Margaritæ a Cortona (ubi ejus corpus incorruptum, & ſuavem ſpirans odorem conquieſcit) nuncupatæ Tertii Ordinis S. Franciſci, quæ aſperis ac diuturnis pœnitentiæ operibus peccata diluerat, Dominica Pentecoſtes, quæ in XVI. Maji incidit, in Vaticano Templo ſolemni ritu Chriſtianæ Apotheoſeos honores decrevit. Mox XXIV. ejuſdem menſis Fratrem Joannem de Prado Ordinis Minorum Excalceatorum de Obſervantia S. Franciſci Beatis Martyribus adſcripſit. Ordini vero Excalceatorum Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, qui proprio Templo in Urbe carebant, Eccleſiam una cum Parœcia S. Mariæ in Monterone dedit. De identitate Corporis Divi Auguſtini eximii Eccleſiæ Doctoris Papiæ conditi juſſit inquiri, datis literis Papienſi Epiſcopo, ac duorum tantum menſium induciis, quibus judicium conficeretur, ne per infinitas ambages, ac diſputationes res longius iret. His literis Benedictus Auguſtinum in profitenda Prædicatorum regula Parentem, in Theologico curriculo ducem, in paſtorali miniſterio, cunctiſque vitæ rationibus Patronum ſuum nuncupavit. Epiſcopus, multis adhibitis conſultationibus, rem diligentiſſime exploravit, ac tandem in comperto habuit, illa eſſe Beati Doctoris ſacra lipſana, quæ Papiæ in Eccleſia Divi Petri in cælo aureo aſſervantur, ubi Luitprandus Longobardorum Rex e Saracenorum manibus magno pretio redempta, olim condiderat.

Abrogaverat Clemens XI. Legationis Apoſtolicæ jus, quod in Regno Siciliæ ultra Pharum tanquam Regiæ dignitati conjunctum ad obitum uſque Caroli II. Hiſpaniarum ac utriuſque Siciliæ Regis ſex ſæculorum decurſu viguerat. Cauſa abrogationis præſertim ea fuit, quod nonnulli hujus poteſtatis, Monarchiam vocant, Adminiſtri Apoſtolicæ Legationis exceſſerant modum. Propterea Clemens novam inierat viam, ac methodum Eccleſiaſticas cauſas in Regno Siciliæ ultra Pharum tranſigendi, quæ tamen cum utentium moribus non ſatis reciperetur, & ex hac Apoſtolici privilegii jactura Sacerdotium & Imperium non recte convenirent, Benedictus XIII. non ab re eſſe duxit, ut pacem & tranquillitatem in eo Regno perpetuo firmaret, Siculorum etiam commodis conſuleret, Apoſtolicæ Legationis jus Carolo VI. in Romanorum Imperatorem electo, utriuſque Siciliæ Regi, ac multis & inſignibus nominibus de Apoſtolica Sede, ac univerſa Chriſtiana Republica optime merito, in Regno Siciliæ ultra Pharum, ſublatis abrogationis cauſis, permittere. Primo enim poteſtatis uſum contraxit, & quæ olim nullis fere circumſepta legibus, nullis incluſa finibus agere videbatur, ad juris & rationis modum æque ac ſapienter revocavit, editis Apoſtolicis literis III. Kal. Septemb. an. MDCCXXVIII.

Hæc in Sicilia. In Italia vero oppidum Roncilionis in Faliſcis populo frequens & amplum, civitatis nomine ac jure donavit: novam tamen civitatem Cathedræ Sutrinæ ſubjectam eſſe voluit, cujus Diœceſis erat. Sed oppidum Fabriani in Piceno Camerinenſis Diœceſis, Templorum ſplendore, ſacris lipſanis Divi Romualdi Camaldulenſium Monachorum Parentis, ac Divi Silveſtri Silveſtrinorum Monachorum Authoris, incolarum quoque frequentia ac opibus inſigne, in civitatem, ac Divi Venantii Eccleſiam, ubi præcipuum Canonicorum Collegium, in Cathedralem, quam Camerinenſi perpetuo conjunctam fore decrevit, erexit. Romæ veterem Eccleſiam ac Cœnobium S. Sixti, ubi Divus Dominicus inclyti Ordinis Prædicatorum Inſtitutor diu fuerat commoratus, magnis ſumptibus inſtauravit & auxit. Xenodochium quoque, quod ad curandam valetudinem eorum, qui mentis inſania laborant, anguſto loco in Foro Columnæ extructum erat, ad opportuniorem & ampliorem ſedem apte conſtructam tranſtulit prope magnum Valetudinarium S. Spiritus in Saxia, cui & hoc conjunxit, ut pium adeo charitatis officium fructuoſius ac diligentiſſime mente laborantibus exhiberetur: ac in Palatio ſuo Præfecti munus, quod Camillus Cybo Patriarcha Conſtantinopolitanus gerebat, reddita in Familiares Pontificios juriſdictione, quam cunctarum fere Gentium more hujuſmodi Præfecti obtinent, novis privilegiis munivit. In Baſilica vero Vaticana cum Menſa Capitularis frequentibus rei agrariæ jacturis attrita, grande æs alienum paulatim contraxiſſet, ingenti pecu-

niæ

Digitized by Google

niæ vi attributa Benedictus penitus diſſolvit, ne Clerus illius Baſilicæ conſuetis ſtipendiis carere cogeretur, neque divinus cultus ibi langueſceret, ubi ſummopere vigeat, oportet. Canonici Benedicto ſtatuam ex ære eleganter ornatam, & annuis pro eo Sacrificiis ſtatutis, accepti beneficii monumentum in Veſtiario Baſilicæ poſuere addito titulo;

BENEDICTO XIII. PONT. MAX. VRSINO.

ORDINIS PRÆDICATORVM

QVOD BENEFICENTIAM

NICOLAI III. ALIORVMQVE GENTILIVM SVORVM

ERGA VATICANAM BASILICAM ÆMVLATVS

MAGNVM ÆS ALIENVM

OB RENOVATAS PER PLVRES ANNOS

REI AGRARIÆ CALAMITATES

A MENSA CAPITVLARI CONTRACTVM

VNO DIE PONTIFICIA LIBERALITATE

DISSOLVERIT

CAPITULUM ET CANONICI

ANNIVERSARIIS PRO EO SACRIS

IN PERPETVVM CONSTITVTIS

GRATI ANIMI MONVMENTVM POSVERE

ANNO DOMINI MDCCXXVIII.

At in Galliis major Benedicti cura, ac ſollicitudo. Ibi enim Conſtitutioni Clementis XI. *Unigenitus*, qua liber Conſiderationum moralium Paſchaſii Queſnellii, ac una ſupra centum ex eo excerptæ propoſitiones proſcriptæ fuerant, nondum ubique, nec ab omnibus paritum erat. Pontifex vix ad univerſæ Eccleſiæ clavum ac regimen admotus potiſſimam curam, & officia omnia eo intenderat, ut Ludovicus Antonius Cardinalis de Noailles Archiepiſcopus Pariſienſis, in cujus nomine & authoritate diſſenſionis ſuæ præſidium poſuerant pervicaces, tandem cum Romana Eccleſia palam ſentiret ac loqueretur, & in Regia Lutetiæ Pariſiorum urbe Apoſtolica reciperetur Conſtitutio ſincera & ſimplici fide. Magnam eidem Conſtitutioni quidam conflabant invidiam, quod perperam aſſererent, editiſque libellis in vulgum ſpargerent, inconcuſſa ac tutiſſima Sanctorum Auguſtini, & Thomæ dogmata eadem Conſtitutione convelli, quorum calumnias rejecerat Pontifex, datis VI. Novembris anno MDCCXXIV. literis ad univerſos Fratres Ordinis Prædicatorum, quibus Thomiſticæ Scholæ doctrinam, ac præſertim de Gratia per ſe, & ab intrinſeco efficaci, & gratuita prædeſtinatione ad gloriam ſine ulla præviſione meritorum laudaverat, & Apoſtolicæ vocis extulerat præconio, Prædeceſſores ſuos imitatus, qui Angelicam Divi Thomæ doctrinam ſummis laudibus fuerant proſecuti. Tantum enim aberat, ut Refractarii quidquam poſſent ex ſummis Eccleſiæ Doctoribus Auguſtino, & Thoma ad erroris ſui tutelam afferre, quin potius horum auctoritate novus ipſe error, ſicut & veteres hæreſes, aperte impugnaretur, & catholica veritas illuſtraretur. Plurimum hæ literæ contulerunt tum ad confirmandos in Galliis eos, qui bene ſentiebant, cum etiam ad erigendos illos, qui dubiæ potius mentis ambiguitate, quam ingenii pervicacia cunctabantur adhuc, & hærebant, ne Apoſtolicæ Conſtitutioni debitam profiterentur obedientiam. Interim Cardinalis de Noailles frequenter a Summo Pontifice de officio ſuo admonebatur; nec ille paternis monitis ſurdas præbere aures, ſed libenter excipere, ac diu coram Chriſto Domino meditari, quomodo & Pontificis Maximi, & Eccleſiæ univerſæ votis faceret ſatis. Inveterata enim cauſa erat, multiſque implicata difficultatibus, præſertim ex Paſtorali documento, quod anno MDCCXIX. ipſe Cardinalis Archiepiſcopus ediderat, quo Apoſtolica Conſtitutio in eam detorquebatur ſententiam, quam Clemens XI. probandam non putavit. Nec facile poterant in frequentiſſima totius Europæ urbe, ampliſſimaque Diœceſi diſſidentium ingeniorum æſtus componi, exaſperatique diuturnis colluctationibus animi ad concordiam & pacem revocari, ut idem omnes ſentirent. Vicit tamen veritatis amor; hoc enim Cardinalis de Noailles incenſus, Chriſto inſpirante, ſapientiſſimum cepit conſilium, datiſque ad Summum Pontificem literis, palam profeſſus eſt, ſe abſolute, & ſimpliciter Conſtitutionem *Unigenitus* ſincero obſequio, ac debita reverentia ſuſcipere: librum Conſiderationum moralium, ac centum & unam propoſitiones ab eo excerptas eodem modo, & ſub iiſdem cenſuris in eadem Conſtitutione expreſſis rejicere: & inſuper documentum Paſtorale, quod anno MDCCXIX. ediderat, ac cætera omnia, quæ hac de cauſa ejus nomine prodierant, corde & animo retractare. Neque id his tantum literis præſtitit, ſed etiam paſtorali Edicto, quod in Regia urbe propoſuit, & per univerſam Diœceſim vulgavit, ut omnes pari ſecum fide, & religione Apoſtolicæ Conſtitutioni obſequerentur. Pleniſſimis paterni amoris ſignificationibus occurrit Benedictus Cardinali, atque Archiepiſcopo ampliſſimo, quem quadam temporis procella a ſe divulſum vehementer dolebat, diu expectatam obedientiæ victoriam ei ex animo gratulatus. In Senatu habito VIII. Novembris MDCCXXVIII. gaudium ſuum Cardinalibus commune fecit: retulit quoque totius rei ſeriem, ac ſinceræ obedientiæ ſenſus, quos inſignis eorum Collega aperuerat. Is paternæ longanimitatis ac vigilantiæ optatiſſimus fructus merito cæteris a Benedicto XIII. hoc anno præclare geſtis coronidem ponit: tali enim pacto cauſa omnium tempeſtate noſtra graviſſima tranſacta fuit, quæ poſt editam a Clemente XI. anno MDCCXII. Conſtitutionem *Unigenitus* ſexdecim integris annis innumeras Apoſtolicæ Sedi moleſtias, & aſſiduam injecerat ſollicitudinem.

Veruntamen ex Polonia non levis Benedicto moleſtia. Vincentius Santinius Archiepiſcopus Trapezuntinus Nuntius Apoſtolicus, quamvis ingenii, ac prudentiæ laude floreret, tamen apud Ordines Regni graviter offenderat; atque inde factum eſt, ut in Comitiis Grodnenſibus menſe Octobri MDCCXXVI. novella lex ſanciretur, Nuntio, & juriſdictioni Apoſtolicæ injurioſa, additis deinde menſe Novembri quinque articulis, quibus ne quis apud Nuntium Apoſtolicum cauſam diceret, aut ejus cenſuras promulgaret, atrocibus interjectis pœnis, cavebatur. Multa Benedictus egerat ad conciliandos animos, & propulſandam injuriam non ſolum literis, & officiis apud Regem, & Rempublicam, ſed etiam ablegato extra ordinem in Poloniam Camillo Paulutio Archiepiſcopo Iconii Nuntio Apoſtolico. Monita Pontificis pium Regis animum permoverunt, ut Ordines a præfatæ legis executione temperarent, non tamen ut acta reſcinderent; quapropter Benedictus, ne Apoſtolica authoritas, & Eccleſiaſtica libertas detrimenti quidquam acciperent, gravi, & præclara edita Conſtitutione XXV. Septembris novellam legem damnavit, & quæ inde acta fuerant, abolevit.

In Natalitiis Servatoris Noſtri pietas ac religio Benedicti

nedicti ſummopere enituit; nam totam Nativitatis noctem inter ſacras actiones inſomnis tranſegit, diviniſque officiis in Sacello Sixtino celebratis, ad alterum Divi Pii ſeceſſit, ubi conſecrationem Vincentii Antonii Muſcettolæ, quem Benedicto Buſſio immatura morte ſublato in Epiſcopatu Recineti & Laureti ſuffecerat, peregit. In feſto S. Joannis Evangeliſtæ poſt ſolemnia habita in Vaticano ad Lateranum migravit, ubi per aliquot dies commoratus, Altaria plura Lateranenſis Baſilicæ, novumque ſacellum, quod in eadem Baſilica erexerat in memoriam Dormitionis Beatæ Virginis Mariæ, ac SS. Dominici & Philippi Nerii, dicavit.

Pluvium cælum initia novi anni MDCCXXIX. fœdaverat, ita ut agricolæ, qui ex variis regionibus Romam confluxerant Romani agri colendi cauſa, otio & fame langueſcerent, quibus Benedicti liberalitas præſto fuit, affatim pane ex annona Urbis in plures dies inter agricolas diſtributo, donec, ceſſantibus pluviis, iiſdem liceret ad agrorum culturam redire.

Interim agebatur de referendo inter Sanctos Martyres B. Joanne Nepomuceno, olim Pragenſis Eccleſiæ in Bohemia Canonico, atque etiam de Fratre Fideli a Sigmaringa Svevo Ordinis Minorum Divi Franciſci, quos Cappucinos vocant, Miſſionum Apoſtolicarum in Rhætia Præfecto, in quibus anno MDCXXII. Martyrii palmam accepit, Beatorum titulis ornando: & quidem XIX. Martii cum Divi Joſephi Beatiſſimæ Virginis Mariæ ſponſi feſta coluntur, in Baſilica Lateranenſi eleganter ornata Benedictus Beatum Joannem Nepomucenum canoni Sanctorum Martyrum inſeruit: & jura, quæ ex hujuſmodi cauſis Romanis Pontificibus pendi ſolent, ut inde Altaria duo in eadem Baſilica erigerentur, alterum in memoriam Divi Barbati Archiepiſcopi Beneventani, alterum vero in memoriam ejuſdem Sancti Joannis Nepomuceni, attribuit. Indulſit deinde, ut in eadem Baſilica XIV. Martii ſolemnia Beati Fidelis a Sigmaringa agerentur.

Sed Eccleſiæ Beneventanæ ſollicitudo Benedictum urgebat, ut iter illuc repeteret, tertium Provinciale Concilium celebraturus: duo enim ante Pontificatum Romanum Beneventi coegerat. Roma diſceſſit XXVIII. Martii poſt habitum Conſiſtorium, in quo Camillum Cybo ex Ducibus Maſſæ & Carrariæ, Patriarcham Conſtantinopolitanum, Apoſtolico Palatio Præfectum, quem S. R. E. Presbyterum Cardinalem prænuntiaverat, purpureo galero ornavit. Marinum primo profectus, inde Velitras, atque Ciſternam, tum Privernum, & per Monaſterium Foſſænovæ Tarracinam, Kalendis vero Aprilis in fines Regni Neapolitani devenit.

Romani ſane hujuſmodi diſceſſum Pontificis ſui ægre tulerunt, graviter queſti, eum, qui ob ſenium jam ad occaſum vergebat, Roma abire, forte non reverſurum. Sed quot priſcos inter Romanos Pontifices hujuſmodi itinera etiam in ſumma ſenectute frequentarunt aut ex privata, aut ex publica cauſa? Et ſane non ſolum Eccleſiæ Beneventanæ, ſed & Chriſtianæ Reipublicæ intererat, ne Benedictus Urbe concluderetur, cujus vita norma vivendi Epiſcopis præſertim erat. Paſtoralis enim officii actiones Romæ duntaxat expletæ ſegnius irritaſſent aliorum animos demiſſæ per aures, quam fidelibus oculis variis in locis ſubjectæ. Illud memoria dignum, quod licet adverſante aura Pontifex Roma diſceſſerit, ſerenum tamen cælum expertus eſt, ac poſtrema itineris die, cum pluvia ingrueret, Benedictus facto ſigno Crucis, & familiaribus bene ſperare juſſis, pluviam ad quinquaginta retro paſſus arcere viſus, ita ut cum omni comitatu a pluvia prorſus intacto quinta Aprilis, quæ in Feriam tertiam ante Dominicam Palmarum incidit, Beneventum tenuerit, quo etiam S. R. E. Cardinales Nicolaus Coſcia, & Franciſcus Antonius Finius acceſſerunt, ubi inter pietatis ac religionis opera reliquum tempus, ac inſequentem Majorem Hebdomadam tranſegit. Res plane hominum admiratione digniſſima, quod cuncta, quæ vix florente ætate Epiſcopi in ſuis Eccleſiis eo tempore explere ſolent, aliaque plura, quæ Epiſcopi agere non ſolent, ipſe jam octogenarius in Eccleſia Beneventana præſtaret, in qua frequenter etiam ad populum dixit. Sed & in Paſchalibus feſtis, totoque tempore, quo Beneventi manſit, quot labores ſuſcepit? quot præclara edidit paſtoralis vigilantiæ, quot liberalitatis exempla? Non tamen Legationes Principum, & Sedis Apoſtolicæ negotia, ne quid moræ inde acciperent, intermittere conſuevit.

Menſe Majo Concilium Provinciale in Metropolitana Eccleſia Beneventana celebravit, convenientibus illuc non ſolum Provinciæ Epiſcopis, ſed & aliis ex diverſis regionibus Prælatis, tum ut Benedictum inviſerent ac venerarentur, tum ut inſolitam actionem ſuſciperent, inter quos Mondillus Urſinus ejus ex fratre nepos, quem diu inter Presbyteros Congregationis Oratorii Divi Philippi Nerii Neapoli verſatum, ex Epiſcopatu Melphis & Rapollæ ad Archiepiſcopatum Capuanum ſuperiori anno MDCCXXVIII. tranſtulerat, & nuper Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ titulo decoraverat. Ego quoque ibi fui, qui Firmo diſceſſeram, ut ſacra Apoſtolorum limina Romæ viſitarem. Benedictus ſummæ benignitatis officiis excipere Præſules, ad menſam in communi cœnaculo adhibere, ſplendide quidem ad ſobrietatem, parce ad luxum paratam, & de re Eccleſiaſtica Provinciæ illius prudenter ſtatuere: Nepotem vero hortari, ut quæ ipſe in Archiepiſcopatu Beneventano præſtiterat, ageret ille in Capuano. Expletis Concilii ſeſſionibus Eccleſiam Sancti Bartholomæi Apoſtoli, quam a ſecundo terræmotu iterum everſam, rurſus a fundamentis elegantius reſtituerat, ſolemni ritu dicavit, & quæ pro ſacris ejuſdem Apoſtoli lipſanis ex veteribus illius Eccleſiæ monumentis habentur, in porphyretica urna olim concluſa, ſub Aram maximam collocavit.

Ad finem menſis Benevento diſceſſit, viam repetens Romam verſus eodem itinere. Subſtitit per aliquot dies Albani in ædibus, quas ibi magnifice conſtruxerat, & eleganter ornaverat Nicolaus Maria Lercarius S. R. E. Cardinalis, Benedicti primus Adminiſter, & a ſecretis Regiminis, qui Velitras uſque Summo Pontifici obviam venerat, qua in civitate Benedictus nuntium accepit de obitu Gregorii Selleri S. R. E. Presbyteri Cardinalis, quem ex Ordine Fratrum Prædicatorum ſuperiori anno ad hanc dignitatem evexerat: inde Romam regreſſus, ubi in Baſilica Liberiana, ad quam primo grates acturus Deo de incolumi ac proſpero itinere deſcendit, a ſacro Cardinalium Collegio, & Romano Senatu honorifice exceptus.

At non levis Benedicto cura, quod ſub tempus itineris ſui Beneventum verſus barbari Piratæ ad Montem Circejum plures Pontificiæ Ditionis familias intercepiſſent, & in miſeram adduxiſſent ſervitutem. De redimendis igitur captivis tantus ei ardor inceſſit, ut neque ſtudiis, neque officiis, ſed neque pecuniæ parceret, cum redemptionis opus maturaret, votique compos factus eſt: ſiquidem ſub autumnum ejuſdem anni captivos omnes e barbarorum ſervitute redemptos libertati, ac patriæ reſtituit.

Menſe Sextili balneis in Vaticano uſus, quibus ipſe quotannis uti conſueverat, ſed corporis viribus ſenſim deficientibus nihil a laboribus temperabat: eadem in ſacris actionibus, eadem in audiendis ſingulis, eadem in expediendis Sedis Apoſtolicæ negotiis, atque iis maxime, quæ religionem ſpectabant, ſedulitas; nam ut Vincentius a Paulo Presbyter Gallus, Inſtitutor Congregationis Miſſionis, necnon Matronarum, & Puellarum Charitatis, inter Beatos Confeſſores haberetur, indulſit; cujus rei ſolemnitas XXI. Auguſti in Vaticana Baſilica peracta eſt; & menſe Septembri in Nativitate Beatiſſimæ Virginis Mariæ, in Eccleſia ejuſdem Beatæ Mariæ *de Populo* nuncupata, poſt celebrationem privati ſacri, Beatæ Julianæ de Falconeriis Ordinis Servorum Mariæ Canonizationem, & VI. Octobris Ven. Servo Dei Petro Forerio Canonico Regulari Sancti Auguſtini Congregationis Lotharingicæ Beatorum titulos decrevit.

Seceſſit deinde ad Montem Marium prope Urbem, prout illi in autumnalibus feriis mos erat, in parvo Monaſterio Ordinis Prædicatorum diverſatus, ubi tamen, cum Deo vacaret, ſacras actiones, ſi occaſio ferret, alacriter amplectebatur. Kalendis Novembris in Urbem deſcendens non ſolum conſueta ſolemnia dierum illorum peregit, ſed & in generali quatuor Temporum Ordinatione menſis Decembris centum & amplius viros diverſis Ordinibus initiavit, & in Natalitiis Servatoris Noſtri, quæ feſta Benedicto in terris poſtrema fuerunt, Familiarium ſuorum induſtria factum eſt, ne conſecratione alicujus Epiſcopi ea nocte detineretur: cætera enim præſtare non deſtitit, quamvis fractis viribus & ægro corpore vix laborem ſuſtineret.

Inter plures Divos, quorum officia ad Canonicas Horas recitanda Benedictus ordinaverat, merito rationem habuit S. Gregorii VII. Romani Pontificis, cujus doctrinam & fortitudinem animi, ſummoſque labores pro vindicanda Eccleſiaſtica libertate graviſſimi Scriptores Sæculi XI. teſtantur, & Beatus Petrus Damiani eum adhuc Cardinalem ſanctiſſimi, & puriſſimi conſilii virum appellat. Cum autem in Lectionibus recitandis aliqua inſerta reperirentur ex iis, quæ Gregorius ſtatuit contra conatus Henrici Imperatoris in Eccleſiam, graviter id acceptum eſt ab aliquibus Principibus, porro non ab omnibus; plures enim publice edi lectiones illas in ditionibus ſuis mandarunt. At Benedicto immotum fixumque fuit, ne vindicata a Divo Gregorio VII. Eccleſiæ libertas ſilentio involveretur, objectique Apoſtolicas Conſtitutiones iis, qui contra moliebantur; manſit propterea Gregorio cultus & honor, æque ac Bene-

dicto

Digitized by Google

dicto pro gloria Prædeceſſoris zelus, animique conſtantia.

Verum inter ſummos Principes vehementer agebatur de transferendo in Italiam Carolo Regis Hiſpaniarum ex ſecundis nuptiis filio primogenito, cui Farneſiæ, & Mediceæ Domus ſucceſſio ex conditionibus pacis initæ anno Jubilæi adjudicabatur; at cum Parmam & Placentiam beneficiario jure a Sede Apoſtolica Farneſii tenerent, non levis inde Benedicto injecta eſt ſollicitudo, ne quid juribus Sedis Apoſtolicæ iniquum fieret, neve nobiliſſima illa Romanæ Eccleſiæ Feuda ab exteris militibus occuparentur, multis in eam ſententiam euntibus, quæ Benedicto quoque probabatur, ut præſidium militum Eccleſiæ Romanæ civitatibus illis imponeretur, aliis contra ſentientibus rem diſcriminis plenam, nec ſine gravi ſumptu perficiendam fore.

Interea multis in regionibus Italiæ, ac Romæ præſertim ex diuturna ac nimia præcedentis æſtatis, atque autumni ſiccitudine, ut Medici recte exiſtimabant, quædam ſuborta eſt inſalubritas aeris, quæ graves ac vitioſos gignebat pituitæ fluxus (catarrhos vocant) ſenibus exitiales. At Benedictus nil plane ſibi temperabat; nam XII. Februarii in Dominica Sexageſimæ Ildephonſum de Tuſo Monachum Olivetanum in Epiſcopum Hieracii in ora Calabriæ conſecravit, atque hic poſtremus fuit Epiſcoporum omnium, qui tali honore dignari ſunt. Deinde cum Marcus Antonius Cardinalis Anſideus extremum diem obiiſſet, Benedictus funeris exequiis in Templo Divi Auguſtini XV. Februarii adeſſe voluit, quo pietatis officio cæteros S. R. E. Cardinales, qui Romæ obierant, fuerat proſecutus, nil veritus cæli inclementiam, graſſantemque morbum; nam deficientes corporis vires charitas ſuſtentabat. Inde ergo lenta febre correptus ægrotare cœpit, ac fere triduum lecto decubuit piis precationibus intentus, donec XXI. ejuſdem menſis Feria III. ante Cineres, cum rei divinæ flexis genibus pro religione ſua præſens, Chriſti Corpore refectus eſſet, mox in lectulo ſtatas ad horas Canonicas preces recitaſſet, ad Completorium veniens, imminentis migrationis ſuæ dedit indicia; quare chriſtiano ritu celeriter iounctus, hora XXII. inter Sacerdotum preces, & lacrymas placidiſſime ſublatus eſt, annos natus LXXXI. & amplius XX. dies; nam Februarius illi mortalis vitæ initium atque finis. Pleraque etiam ipſi Februario menſe contigerunt, ſolemnis votorum religioſorum nuncupatio, ordinatio in Presbyterum, cooptatio inter S. R. E. Cardinales, conſecratio in Archiepiſcopum; ſeditque in Pontificatu Romano annis quinque, menſibus octo, additis diebus ſupra viginti. Tacitus ſtatim rumor per Urbem de Pontifice obeunte, ſed nec publicus nec manifeſtus; nam cum eo die veteri quadam vulgi licentia Bacchanalia complerentur, vix populus adduci potuiſſet ad ſaniora conſilia.

Inſequenti autem die tumultus aliquis concitatus per Urbem (ut non raro tempore viduitatis Eccleſiæ Romanæ fieri ſolet) ab iis, qui regimen defuncti Pontificis æquo animo non ferebant, homini ſanctiſſimo quædam objicientes inania ſimul & falſa. Alii laudare illum, ſed in aliquos Familiares & Clientes ejus exercere odia; contra vero ii, quibus inimicitiarum cauſæ exploratæ erant, quique nec odio nec amore ducebantur, adhuc priſci moris incorrupta mente retinentes Eccleſiam, imminentia mala, atque inde ubique gentium exoritura ſcandala ſtatim proſpicere, modo ingemiſcere, modo indignari.

Profecto ſacro Cardinalium Collegio illa animorum commotio vehementer diſplicuit, & maxime eo tempore vacationis Sedis Apoſtolicæ, cum Romæ ad Comitia celebranda ſumma populi quies, atque expers omnis periculi ſecuritas curanda eſt; non enim niſi in loco maxime tuto Comitia haberi, ſuffragia ferri, atque electionem Romani Pontificis a Cardinalibus peragi oportet. Turbata itaque tumultibus Urbe, ſtatim S. R. E. Cardinales omnem operam adhibere, ut comprimerent rem, coercerentque homines ſeditioſos, minime paſſi coortas turbas invaleſcere.

Inter hæc curabatur defuncti Pontificis funus ritibus conſuetis. Magnus populi accurſus & mœror: unuſquiſque mortales exuvias venerari, ac ſi poſſet, oſculari geſtiebat: laudata illius memoria a Magiſtro Thoma Auguſtino Ricchinio Cremonenſi ex Ordine Prædicatorum caſtiſſima, nec mendaciis fucata oratione, & XXV. Februarii in Sacello, ubi Canonici Baſilicæ Vaticanæ divinam Pſalmodiam agunt, ſub primam Noctis horam Benedicti corpus, quod publice confluentium venerationi hactenus in ea Baſilica expoſitum fuerat, tribus loculis primo cupreſſino, ſecundo plumbeo, tertio ligneo incluſum, & ſupra januam, qua ad Muſicorum odæum aſcenditur, depoſitum.

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales XXIX. Benedictus adlegit, viros ſane multis nominibus hoc honore digniſſimos, inter quos ex conſanguineis nemo: ex iis quos antea Benedictus vix noverat, plures. Placuit enim ei rationem meritorum habere, prout unuſquiſque apud Sedem Apoſtolicam non ſub ipſo tantum, ſed etiam ſub prioribus Pontificibus meruiſſet; nec ultima illi laus eſt, quod Proſperum Lambertinium Bononienſem excellentia ingenii ac doctrinæ, integritate vitæ, perpetuitate famæ florentem, qui ſub Clemente XI. ac Innocentio XIII. qua Congregationis Cardinalium ſacri Concilii Tridentini Interpretum a ſecretis, qua Fidei Promotor, qua muneribus aliis præclare geſtis plurimum meruerat, Anconitano Epiſcopatu ornatum cooptaverit, futurum aliquando ſibi in Pontificatu Romano ſucceſſorem. Præterea veteres Cardinales Benedictus tanti fecit, ut præcipuas illis rerum adminiſtrationes daret, tres etiam apud ſe adhiberet, ſcilicet Fabricium Paulutium, Petrum Marcellinum Corradinum, & Fabium Oliverium iiſdem in muneribus, quibus apud ſuperiores Pontifices functi erant, primum a ſecretis Regiminis, ſecundum Pro-Datarium, tertium a ſecretis Brevium.

Ceterum ſub Benedicto religio per omnem modum amplificata, Epiſcopatus vigor, in quo divina inſtitutione religionis jura nituntur, multis ſublatis impedimentis, quæ Epiſcopis objiciebantur, ubique gentium ſervatus, pax inter Chriſtianos Principes firmata, cultus & amor a Principibus cunctis Romano Pontifici, tanquam communi Parenti procul a ſuſpicione ac ſtudio partium exhibitus, Comaclum Eccleſiæ Romanæ reſtitutum. Nec prætereundum, quod nihil mali Sedi Apoſtolicæ, aut ejus Ditioni, aut Reipublicæ Chriſtianæ ſupervenit: non hæreſis, non ſchiſma, non bellum, non peſtis, non fames, non terræmotus, quæ publicæ utilitati officere ſæpe acerbitate temporum ſolent, quandoque etiam ſubditorum potius, quam Principis culpa. Profecto alii Romani Pontifices hæc omnia in votis habuerunt, atque in conſiliis; attamen qui tantam rerum ac temporum felicitatem, quantam Benedictus XIII. fuerit aſſecutus, raros admodum, ac fere nullus.

Vectigalia quoque Benedictus imminuit ad levamen ſubditorum, & ſumptibus, quantum potuit, pepercit, ab Aulæ faſtu, & quocumque ſplendido apparatu maxime abhorrens, cum in rebus omnibus humilitatis faſtigium teneret. Quicumque in conclavia, ubi Benedictus familiariter verſabatur, aut in ejus cubiculum pedem intuliſſet, nil plane in lecto, in ſellis, in parietibus poterat intueri, quod religioſam paupertatem ac modeſtiam cum ſumma dignitate conjunctam non redoleret. Liberalitatem tamen, & largitiones in pauperes præ cæteris mortalibus coluit; virtus enim hæc, quem magis decet, quam Romanum Pontificem? Divum Gregorium Magnum imitatus, cujus tanta in pauperes liberalitas fuit, ut id ipſi vitio datum fuerit, quod in vita Sabiniani, qui Gregorio in Pontificatu Romano ſucceſſit, Bartholomæus Platina ſcribit. Et cum ærario ex imminutis ſubditorum oneribus decreſcenti parceret, ne vectigalia, quæ ipſe abrogaverat, reſtituere, vel nova, quæ proponebantur, jubere cogeretur; iis, quæ ſibi peculiariter obveniebant, nunquam pepercit, largitus quandoque, deficiente pecunia, quidquid ad manus erat. Omnia enim cum Apoſtolo arbitrabatur veluti ſtercora, ut Chriſtum lucrifaceret, exemploque ſuo cæteros doceret, terrena hæc atque caduca deſpicere, cæleſtia vero ac in ævum manſura inquirere; oſtenderetque Eccleſiam habere aurum, non ut ſervet, ſed ut eroget. Et quomodo poterat pecuniæ parcere, qui ſibimet nunquam pepercit, quin ſe impenderet ac ſuperimpenderet in Dei gloriam, in ſalutem hominum, in commodum ſubditorum? Iis profecto Benedictus minime acquievit, qui ſibi vacationem & requiem a laboribus ſuadere conabantur: ſe nunquam, quod muneris ſui erat, refugiſſe affirmabat; imo a ſe tanta animi alacritate expleri, ut tædium vel moleſtiam caperet nullam: ſingularis beneficii loco ſe a Deo accepturum, ſi ad Aram operanti, aut Pontificiis actionibus inſiſtenti ſibi mortem contigiſſet oppetere. Qua de re ſi cupis, Lector, votum ab eo jamdiu conceptum intelligere, vide quæ ipſemet Benedictus in Lectione ſua XVII. Exodi ſcripſit, ubi id mortis genus non ſolum a Deo petit, ſed etiam auditorum ſuorum ſuffragiis nititur impetrare.

Fatemur ſane hanc eandem Benedicti liberalitatem ſenſiſſe etiam aliquos veteres ejus clientes, non autem conſanguineos, quos utpote ſummo loco natos, & avitis opibus, ac ampla Nobilium Feudorum ditione fulgentes, propter priſcam quandam & ſeveram Eccleſiæ diſciplinam, ac inſuetam prorſus abſtinentiam augere non ſtuduit: ſed non ſupra modum id fuit. Quod licet temperantiam quandam ac moderationem recte expoſcat, tamen, ſi æquis oculis rem introſpiciamus, ratione, & auctoritate non caret; Pius enim V. cujus memoriam

inter Divos colit Eccleſia, Innocentius XI., aliique ſanctiſſimi Romani Pontifices Adminiſtratorum ſuorum, ac Familiarium fortunas ampliare non dubitarunt. Porro Benedictus, qui juxta Apoſtoli monitum beneficentiæ in omnes, qua Deum promeremur, obliviſci non poterat; ad hanc ſiquidem velut a natura, genere, inſtitutione factus videbatur, quomodo obliviſci poterat beneficentiæ in ſuos, quorum obſequiis, & familiaritati in minori fortuna diu multumque aſſueverat? Qui & alterum Apoſtoli monitum ſummopere cordi habebat, *grati eſtote;* & ſane cujuslibet accepti utcumque tenuis beneficii memorem ſe ſe atque gratiſſimum ſemper exhibuit, quomodo erga ſuos minus gratus, ac liberalis eſſe potuiſſet?

Scimus quidem in ampliſſima rerum adminiſtratione inter multiplices Aulicos, & Familiares facile poſſe ad importunas poſtulantium preces quædam a Principe concedi, quæ concedenda non forent, quæque obreptionis aut ſubreptionis vitio laborent; ac præſertim ubi poſtulantes Principem nacti ſint natura facilem, qui aliorum ingenia metiatur ex ſuo, & ad extremum ſenium vergens, decreſcentibus mentis, & corporis viribus, nequeat accurate omnia rimari atque expendere. Quamobrem ſapiens & ſanctus Rex David extrema proſpiciens vehementer Deum rogabat: *Ne projicias me in tempore ſenectutis; cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Et illorum certe, qui facilitate & clementia Principis abutuntur, ſi qui unquam fuerunt, improbamus artes: ſed nec laudandi videntur, qui ea, quæ a Principe aguntur ipſis inconſultis, ſtatim notant atque reprehendunt. Multum enim unicuique Principi, ac præſertim electo a Deo, licet per miniſterium hominum, Romano Pontifici deferendum eſt, qui divino quodam afflatu, nutuque regitur; potiſſimum vero Benedicto, qui in rebus omnibus conſilium a Deo petere, ejuſque auxilium quotidie implorare aſſiduo precandi ſtudio conſueverat, productis orationibus a prima luce, & quandoque etiam nocte in multas horas. Et ſane temporum ac rerum felicitatem, qua ipſo Pontifice uſi ſumus, precibus ejus referri oportet acceptam.

At quædam vulgatæ querelæ contra aliquos ex Familiaribus Benedicti de nonnullis. Noſtrum non eſt de his ſcribere, quia Benedicti non ſunt. Certe felix ille Princeps, & quaſi ſupra humanam conditionem poſitus videretur, cui contingeret tales Familiares omnes habere, quales cuperet, quorum virtutibus nulla admiſcerentur vitia, &, quod difficilius eſt, quibus publica tantum res, nil privata cordi foret. Videant autem qui ſtatuunt, neminem a Principe inter Familiares, & Clientes habendum, niſi qui perfectus abſolutuſque ſit, quid non paucis fieret, ſi in hujuſmodi conſilii Principem inciderent; ſi cum honores ex ordine peterent, aliquo vitæ errore deprehenſo, licet multorum laborum, & obſequiorum meritis redempto, repulſam ferrent. Porro a ſapientiſſimo omnium hominum admonemur, cogitationes mortalium timidas eſſe, & providentias noſtras incertas; quare non eſt providentia Principis ſtatim accuſanda, ſi quid in moribus aliorum occurrat, quod non probetur. Non enim cum perfectis vivimus, & ipſum regimen hominum, quamvis ad ea, quæ perfecta ſunt, dirigat, juxta ſummorum Theologorum ſententiam perfectum eſſe non poteſt. Hæc autem, quæ conditionis potius humanæ, quam Principis ſunt, nihil detrahunt Benedicto, cujus memoria ab æquis rerum æſtimatoribus tamdiu laudabitur, quamdiu apud homines religio, pietas, ac liberalitas in pretio erunt.

Et quidem quam alte omnium inſideret animis opinio de Benedicti virtute, ac ſanctimonia, brevi patefactum eſt. Frater Thomas Ripoll Magiſter Generalis Ordinis Prædicatorum repetebat mortales Benedicti exuvias, quod ille ſæpe cum viveret ex chriſtiana humilitate animi dixerit, non aliud ſibi ſepulcrum deberi, quam commune inter Fratres Ordinis ſui; inde jure poſtulabat reddi ſibi corpus ejus in præcipuo Ordinis Templo S. Mariæ ſupra Minervam condendum. Clemens XII. Benedicti ſucceſſor annuit votis. Quapropter XXI. Februarii anno MDCCXXXIII. vertente triennio ab obitu Benedicti ſub primam noctis horam, poſtquam Capitulum, & Clerus Vaticanæ Baſilicæ cum Annibale Cardinali Albano Archipresbytero, atque aliis decem S. R. E. Cardinalibus in Sacellum Pſallentium conveniſſent, depoſito Benedicti loculo, ac reſerato, adſtantes omnes corpus ejus integrum, veſteſque prorſus illæſas inſpexerunt mira animorum ad pietatem, & ad lacrymas commotione. Nullus ibi gravis odor, nulla triſtis mortis imago, ſed grandis de adepto æternæ gloriæ præmio fiducia. Interim parabatur funus e Vaticano deducendum, Canonicis & Clero univerſo illius Baſilicæ vehementer dolentibus, eripi ſibi pretioſum, quem aſſervabant, theſaurum; contra gaudentibus Fratribus, reſtitui ſibi decus, & ornamentum Ordinis ſui, omnibus vero ſummo ſtudio certantibus, ut quique poſſet memoriam defuncti Pontificis impenſius honorare. Vaticanum Capitulum acceptorum beneficiorum memor, rem potiſſimum urgente Aloiſio Archiepiſcopo Athenarum, de Simone Epiſcopo Marcianæ, & Oliverio Prothonotario Apoſtolico ejuſdem Baſilicæ Canonicis, primas egit; nam antequam efferretur, ſolemnes Exequias XXII. Februarii inſtauravit, erecto prope Confeſſionem Apoſtolorum Petri & Pauli magnifici plane operis Theatro, Caſtroque doloris excelſo ſupereminente tholo, ſub quo Benedicti loculus & Pontificalia inſignia erant, deſcendentibus e tholi teſtudine velis ad loculi latera, adeo ſplendide, ut auro, argento, ac quadringentis & amplius ardentibus facibus micarent omnia. Clemens XII. ad ſingulas Aras Vaticanæ Baſilicæ innumera ſacrificia pro Deceſſoris requie, ſtipendiis liberaliter erogatis, Deo offerri juſſit, unaquaque Ara in eam cauſam pleniſſimi ſuffragii privilegio donata. Solemni etiam ac Pontificali Sacro parentatum eſt: inde laudata memoria a Joſepho Simonio Aſſemano e Monte Libano, tunc Presbytero Beneficiario ejuſdem Baſilicæ, modo Canonico, brevi, elegantique oratione, qua collata a Benedicto in Baſilicam Vaticanam dona, ac beneficia recenſuit, ac præſertim, quod menſæ Capitularis proventus ob iteratas aliquot annis rei agrariæ calamitates attritos, attributis multis aureorum millibus uno die cumulatiſſime reparaverit, & novas, amplaſque ædes pro Alumnis Vaticani Seminarii erexerit, ac inſtruxerit. Poſtremo a quinque ex Canonicis Pontificali dignitate fulgentibus majoris potentiæ, ut vocant, ſtatis ritibus abſolutiones adhibitæ.

Inſequenti die Dominica, XXIII. Februarii funus e Vaticano ad Templum S. Mariæ ſupra Minervam ſub noctem deductum eſt ea pompa, quæ triumphi ſpeciem referret; omnes Religioſi Ordines, & univerſus Clerus urbanus præibant: Canonici Patriarchalium Eccleſiarum per vices ſuſtentabant loculum auro fulgentem, quem Prætoriani milites circumdabant: pone ſequebantur Cæremoniarum Magiſtri, inde Præfectus Palatio Apoſtolico, atque omnes Præſulum ordines, quique a ſacro Cubiculo Summi Pontificis erant. Ubi ad Arcem Adrianam ventum eſt, exploſa tormenta bellica: mœſtus ubique æris campani fragor; coruſcantes undique faces (quas ad quatuor millia, pleraſque a Cardinalibus, quos Benedictus adlegerat, aliiſque piis Fidelibus oblatas fuiſſe ferunt) ut nox illa tot irradiata fulgoribus veluti dies ſplendeſceret. Arriſit placidum, ac ſerenum Cælum in ſumma hyeme. Mirus populi accurſus; verum præ mœroris magnitudine, & in defunctum Pontificem pietate nullus popularis ſtrepitus, nullus, ut fieri ſolet, clamor, ſed tacitum ubique ſilentium. In medio Templo S. Mariæ ſupra Minervam depoſito loculo Petrus Cardinalis Otthobonus ſolemnem abſolutionem peregit coram nonnullis aliis Cardinalibus. Feria II. in eodem Templo exequiæ habitæ ſplendide, & magnifice ſacro Cardinalium Collegio, & cunctis Præſulum ordinibus magna frequentia funus cohoneſtantibus. Joannes Baptiſta Cardinalis Alterius, primus ex iis, quos Benedictus elegerat, ſolemniter ad Aram operatus eſt; deinde cum aliis quatuor, Petra ſcilicet, Lercario, Finio, & Caraſa, qui a Benedicto Cardinalatus honorem acceperant, ſupremas abſolutiones exequutus, ſed ante has Venantius Philippus Pierſanti ab intimo Sacello Summi Pontificis, & Apoſtolicarum Cæremoniarum Magiſter, Benedicti memoriam luculenta oratione laudavit, atque inter virtutes ejus ſummopere commendavit Chriſtianam animi demiſſionem, religionem, & charitatem in Deum, atque in omnes, præclaris uniuſcujuſque virtutis productis exemplis. Denique cum militum excubiæ undique diſpoſitæ ardens accurrentis populi ſtudium comprimere, & vim arcere non poſſent, quin unuſquiſque aliquid de feretro illius veluti loculi attactu ſacrum ſibi depoſceret, aut arriperet, clauſis Templi foribus ſub noctem ejuſdem diei loculus ipſe ad Sacellum S. Mariæ Magdalenæ prope Veſtiarium Templi tumulo compoſitus eſt, donec Mauſoleum erigeretur.

Sero Mauſolei honorem Romanis Pontificibus plerumque contigiſſe vidimus, at ocyus Benedicto. Curavit illud Magiſter Generalis, & inclytus Prædicatorum Ordo in Sacello Divi Dominici, quod Benedictus vivens inſtauraverat, atque ornaverat, nomine non inſcripto, nec (ut mos eſt) appoſito ſtemmate; primam tamen ideam operis, veteres, ac virides adductas ex Oriente columnas, & pretioſa quæque marmora Alexander Cardinalis Albanus in Benedictum ſumme pius, & gratus contulit, Angelus Maria Cardinalis Quirinus S. R. E. Bibliothecarius Benedicti ſtatuam ex candido marmore, Nicolaus Maria Cardinalis Lercarius alteram Humilitatis, Franciſcus Antonius Cardinalis Finius Religionis alteram affabre ſculptas, Dominicus vero Gravinatum

Dux Benedicti Pronepos anaglypha ad urnam ex alabaſtrite, ubi Concilium Romanum a Benedicto habitum in Laterano repræſentatur: cætera ex ære, & auro fulgentia, multoſque ſumptus ad perficiendum opus Frater Thomas Ripoll Magiſter Generalis Ordinis Prædicatorum liberaliter adjecit. Perfecto eleganter opere anno MDCCXXXIX. XXI. Februarii, eo ſcilicet die, qui anniverſariam memoriam obitus proxime ſequebatur, loculus in novum ſepulcrum illatus eſt, compoſituſque ſub fornice ejuſdem Mauſolei. Qua in re duo Benedicto contigerunt, alterum juxta votum ejus, alterum contra. Primum, quod prope tumulos Fratrum Ordinis Prædicatorum, qui ibi inferius jacent, conquieſceret: ſecundum, quod eo opere, atque ſplendore ſepulcrum ejus paratum ſit, a quo ipſe ſemper abhorruerat. Licet clauſis Templi januis, & ſecreto tranſacta res fuerit; tamen nonnulli Cardinales, plures Præſules olim familiares ejus, ac Principes viri interfuerunt, nec defuit populi frequentia: tanto ſtudio omnes in Defunctum ferebantur, ut nec deſerere poſſent, nec oblivisci.

Quod ſi habitum quoque corporis ejus poſteri noſcere cupiant, decens iſte potius quam ſublimis fuit: caput fere calvum, ſpatioſa frons, naſus aquilinus, nihil metus in vultu, candida oris gratia, niſi quod ex conſortio ſermonis Domini quandoque rubeſceret; ſed figuram animi magis quam corporis ex factis, dictiſque illius, quæ nos recenſuimus, amplectamur: ſicut enim vultus hominum, ita etiam eorum ſimulacra, & imagines, quamvis marmore, aut ære fingantur, mortales ſunt, ac temporis injuriis opportunæ; forma mentis æterna, quam referre non per alienam materiam, & artem, ſed ſtudiis ac literis noſtris conati ſumus. Si vero in magna geſtarum rerum copia non omnia fuimus proſecuti, nemo nobis ſuccenſeat: non enim hoc noſtro Commentario libello hiſtoriam ſcripſimus, ſed vitam, veterum brevitate delectari, qui ſummos viros nobis tradiderunt. Profecto pauca enarravimus, multa attigimus, pleraque perſtrinximus, ex quibus animi indicia moreſque elucent, pictores imitati, qui ex facie & vultu imaginem deſumunt, de cæteris membris magnopere non laborant. Diſertam rerum hiſtoriam, annaleſque luculentos libenter permittimus aliis. Utinam poſſemus aliquid ex virtutibus illius moribus quoque noſtris reddere; quod licet arduum valde, ac difficile ſit, non tamen ſupra imitationem poſitum arbitremur. Longe quidem, ſequamur tamen, gradu quamvis infirmo, veſtigia ejus, quem Deus Omnipotens elegit, propoſuitque Eccleſiæ, ut cæteri Chriſtifideles, ac præſertim Epiſcopi etiam ætate noſtra veri Paſtoris formam, quam potiſſimum imitarentur haberent.

C L E M E N S XII.

CLEMENS XII. ex veteri in primis ac nobili Corſinorum Familia Florentiæ natus anno a partu Virginis MDCLII. VII. idus Aprilis, patrem habuit Bartholomæum, Matrem vero Eliſabetham Stroctiam Ducis Bagnoli ſororem; fuitque, dum ſacro Baptiſmi lavacro tingeretur, Laurentius appellatus. Latinis litteris primum, tum philoſophicis diſciplinis Romæ perpolitus in Seminario Romano, ut utrumque jus ac theologiam cognoſceret Piſas profectus eſt, ubi Doctoris inſignibus ornatus fuit. Pervenerat jam ad tertium & trigeſimum ætatis annum, quo tempore diem extremum Bartholomæus pater obiit, cujus caſum etſi vehementer doluit, eximia tamen animi conſtantia toleravit. Sui juris hoc modo factus, vixque domeſticis rebus compoſitis, Pontifice Maximo Innocentio XI. Urbem, quod jam diu habebat in votis, reverſus eſt; nec multum moratus, viam, qua ſibi eundum eſſet, delegit. Inſigni enim comparato munere Regentis, ut appellant, Cancellariæ, inter Romanos Præſules connumeratur; cumque dives ex bonis paternis adeo eſſet, ut aureorum, ſive ſcutorum, ut vulgo appellant, millia octo ad eum quotannis pervenirent, ſoluta pariter pecunia ſub Alexandro VIII. qui Innocentio XI. ſucceſſit, in Duodecemvirum curando Principis patrimonio Collegium, quos Apoſtolicæ Cameræ Clericos vocant, relatus eſt. Erat enim hoc in more poſitum ex Sixti V. P. M. inſtituto, quod ad Innocentium uſque XII. perduravit, ut hujuſmodi Magiſtratus venales haberentur. Fuerunt hæ curæ, cogitationeſque hoc tempore Corſinii, ut quam ſui excitaverat expectationem, hanc pro viribus ſuſtineret ac tueretur; in quo certe omnibus ſatisfecit. Etenim hominibus prodeſſe, quacumque in re potuit, ſemper ſtuduit, & quidquid rogabatur, tanta cura præſtare ſatagebat, ut non alienam, ſed ſuam rem videretur agere. Accedebat huic bono eximia modeſtia, prudentia, & gravitas; quo factum eſt, ut rei cibariæ præfectura ei delata fuerit, cujus officii partes, laboris & incommodi patiens, commune tantum quærens bonum, ita cumulatiſſime explevit, ut eum Pontifex dignum judicaverit, cui majora committerentur, quique amplioribus augeretur honoribus.

Itaque quum Pontificius Orator, ſive Nuncius Viennam ad Leopoldum Cæſarem legandus eſſet, ad hanc obeundam provinciam Corſinius delectus eſt, & Nicomedienſis Archiepiſcopus conſecratus. Quo audito, quod ad Corſinium nihil recuſabat Cæſar, dummodo in eo Pontifex ſibi ſatisfaceret, nimirum ut candidatorum nomina prius ad ſe deferrentur, quo ſuo conſenſu Nuntius eligeretur. Erant qui in hoc Cæſari morem gerendum cenſerent, ſed negabat Alexander, dumque vixit ſumma conſtantia propoſitum tenuit. Quare offenſus Leopoldus neminem ad ſe venire paſſus eſt, quoad Innocentius XII. ad Pontificatum evectus, non ultra reſiſtendum duxit, omnemque diſſidii cauſam ademit. Quibus rebus compoſitis, Corſinius mandatum munus non amplius ſuſcepit, & in illius locum alius ſuffectus eſt. Neque tamen virtutis ſuæ præmium non tulit; nam anno MDCXCVI. Innocentius eumdem Quæſtorem dixit, magnæ profecto dignitatis & authoritatis magiſtratum, qui ea tempeſtate præter ærarii curam, tum oræ maritimæ, tum arcis S. Angeli præfecturam habebat adjunctam. Hoc in munere adeo ſe ab omni avaritiæ, & intemperantiæ ſuſpicione integrum præſtitit, ut in illius moribus clarum fidei, integritatis & abſtinentiæ eluceret exemplum.

Interea Innocentius anno Pontificatus nono demoritur, ejuſque in locum Cardinalis Joannes Franciſcus Albanius Urbinas, qui ſibi Clementis XI. nomen aſſumpſit, ingenti omnium bonorum lætitia, Pontifex creatus eſt. Cui cum fidem ſuam graviſſimis in rebus Corſinius probaviſſet, ab eo an. MDCCVI. XVI. Kalend. Junii in ampliſſimum Purpuratorum Patrum collegium cooptatus eſt. Presbyter Cardinalis titulo S. Suſannæ donatus eſt, quem exinde cum S. Petri ad Vincula commutavit. Ærarii præfecturam eodem quo antea tenore, magna videlicet abſtinentiæ juſtitiæque cum laude, tanquam Pro-Quæſtore aliquandiu retinuit.

Mortuo Clemente, interfuit Comitiis, quibus Michael Angelus de Comitibus Innocentii XIII. nomine Pontifex eſt renuntiatus, qui egregiis virtutibus clarus fato ceſſit idibus Martii an. MDCCXXIV. poſtquam annos duos menſes decem regnaſſet. Excepit hunc paullo poſt Benedictus XIII. a quo Corſinius cœtui Cardinalium S. Congregationi ſupremæ ac Univerſalis Inquiſitionis Catholicæ fidei præpoſitorum adſcriptus, & Signaturæ juſtitiæ præfectura ornatus eſt. Neque multo poſt in numerum Epiſcoporum relatus, Tuſculanam adminiſtravit Eccleſiam, in quo profecto quantum pietate præſtaret, ſatis oſtendit. Litteras etiam bonaſque artes ſemper fovit; nec quiſquam earum ſtudio commendatus, ei in clientelam ſe dedit, quem dignitate aut beneficiis augendum non ſuſceperit. Bibliothecam Cardinalis Philippi Antonii Gualterii exquiſitiſſimis libris opulentam, ad augendam alteram, quam ipſe & Cardinalis Nereus patruus ſuus privato ſtudio collegerant, millibus aureorum undecim comparavit, procurante Malachia Dinguimberto Carpentoratenſi, quem ad Pontificatum evectus creavit Epiſcopum. Ei vero præfectum habuit Petrum Mariam Pierium Ordinis Servorum B. M. V. non vulgaris doctrinæ hominem, quem poſtea in Cardinalium ordinem adlegit.

Offenſos fortuna, quibuſcumque rebus potuit, levavit, & odio invidiave oppreſſos, ſupra quam cuiquam credibile ſit, tutatus eſt; quum eas non modo Chriſtiani hominis, ſed & cujuslibet in humana ſocietate conſtituti, partes eſſe perſuaſum haberet, iis potiſſimum opitulari, qui maxime opis & auxilii indigerent. Miram in promiſſis ſervandis fidem, & in omni re æquabilitatem, & conſtantiam ſemper retinuit. Apoſtolicæ Sedi obſequens ac deditiſſimus ſemper fuit, nec ullo Principum objecto favore, aut indignatione oppoſita, unquam ab officio diſceſſit.

Vitæ ac morum gravitatem a puero ſuſceptam, atque adeo inſitam ingenio ejus, perpetuo retinuit, & in decore dignitateque ſuſtinenda ſuperiorem habuit neminem. Non deerat tamen in ipſo ſingularis comitas atque affabilitas, ut quemadmodum de Tito Pomponio Attico prædicatur, communis infimis, par principibus haberetur. Rem divinam & frequenter, & ſumma cum religione ac cæremonia faciebat, & in pietate colenda non illam quæ facie, motu, atque amictu commendatur, ſed ſolidam, nudam, ſinceramque ſectatus eſt. Splendide ſemper atque honorifice vixit. Ut ſui liberalis, ita alieni abſtinentiſſimus fuit; atque hæ virtutes quantopere valuerint ad conciliandam ei univerſorum, ac præſertim multitudinis benevolentiam, facile eſt intelligere. Hæc de rebus ab eo ante pontificatum geſtis: alterius modo Clementis vitæ initium ordiamur.

Jam annus erat tricefimus ſupra milleſimum & ſeptingenteſimum, quum Benedictus XIII. in morbum delapſus, non ſine ſanctitatis fama X. Kal. Martias diem obiit ſupremum. Novendialibus eidem celebratis funeribus, Cardinales deinde habendis Comitiis ſeſe conclavi incluſere; quorum maxima longe pars, quum exquiri ſententiæ jam cœpiſſent, Cardinalem Imperialem ſæpius Pontificem dixit. At obtinere nequierunt, contra tendente Cardinale Bentivolo, Hiſpaniæ Regis nomine. Fautum deinceps non parum fuit Cardinalibus Zondadario, Ruffo, Banchierio, & Daviæ præſertim, cui III. Idus Junii ſuffragia novem & viginti data ſunt. Deerant tamen ad implendum numerum, quum illud decreta Canonum poſtulent, ut ſuffragiorum partes duæ ex tribus Pontificem eligant, & quinquaginta quatuor incluſi tunc Conclavi Cardinales eſſent. Quibus omnibus dejectis, multorum ſtudio ad Cardinalem Corradinium converſa res eſt; de quo mox etiam deſperatum, quum obſtitiſſent præ cæteris Cardinales Bentivolus, & Cienfuegos, expoſitis quæ mandata alter a Rege Catholico, alter a Cæſare haberet. Denique quum ad Corſinium ventum eſſet (de quo etiam poſt Imperialem ad motum dandum Comitiis, quæ hæſerant, ſermo habitus fuerat) tanta ille voluntate, ſtudiorum ac ſuffragiorum conſenſione acceptus eſt, ut inventus ſit nemo, qui Pontificatum maximum ad eum deferre recuſaverit. Itaque, quum Romana Eccleſia quatuor menſium & viginti dierum ſpatio rectore caruiſſet, Pontifex renuntiatur Corſinius IV. Idus Quintiles die feſto S. Joannis Gualberti Florentini, quem jam dudum præcipuo quodam cultu ipſe venerabatur. Vidiſſes bonos omnes gaudio triumphantes, Deoque gratias agentes, quod eam creandi tantum Pontificem Patribus mentem dediſſet. Ad æmulandam virtutem, & ſimul renovandam memoriam Clementis XI. a quo, uti diximus, Cardinalatum acceperat, Clemens ejus nominis XII. appellari voluit.

Egreſſus e Conclavibus, atque in S. Petri Templum pro more delatus, ſacris advolutus aris, ac demiſſa prece, huic ſuſtinendo oneri opem auxiliumque a Deo imploravit. Et quoniam ab eo ſunt nobis rerum capienda primordia, auſpicandi imperii gratia Jubilæum univerſale indixit, ſupplicationeſque decrevit, quibus & ipſe, quo ceteros ſuo excitaret exemplo, intereſſe voluit.

Inter hæc ipſe ad conciliandam ſibi magis benevolentiam, olei & carnis pretium imminuit, magnamque vim frumenti atque pecuniæ pauperibus viritim diſpenſavit. Turbatam ex aliqua parte judiciorum formam emendare ſtatim ſtuduit. Neque hoc prætereundum, in quo perſpicere omnes facile poſſunt, illum, qui ſemper conſueverat ad fidei & integritatis normam actiones ſuas componere, in eos ſeverum vel maxime ſe præſtitiſſe, quorum mores ab honeſto abhorrerent.

Cardinalis Coſcia quum nimia memorati Benedicti XIII. indulgentia, Pontificis ceteroquin egregii & vitæ ſanctitate laudatiſſimi, cui artificio ſimulationis callide impoſuerat, pleraque ſuo nutu atque arbitrio, eodem vivo, texiſſet, in tanta potentia, atque authoritate cogendæ pecuniæ maxime intentus, adeo ſibi obſecundaverat, ut pene omnia turpiſſimo mercatu venalia habere non dubitaverit. Itaque Clemens, qui eum Pontificem, qui erat omnibus exemplum innocentiæ, ab eo eluſum magnopere dolebat, vel ipſo ſtatim Pontificatus initio in id ſuas curas eſſe vertendas putavit, ut de pecuniis repetundis ille poſtularetur; cui judicio præeſſe voluit ſex boni & æqui ſtudioſos Cardinales, Ludovicum Picum, Renatum Imperialem, Petrum Corradinium, Leandrum Porziam, Antonium Banchierium, & Nereum Corſinium, ſcriba & actorum relatore iis dato Dominico Cæſare Fiorellio Auditoris Cameræ, ut vocant, Locumtenente criminali; quæ Congregatio dicta eſt *de Nonnullis*. Tum, approbantibus cunctis, quum jam plura eſſent crimina aperta, quibus Coſcia convinci potuit de datis, & acceptis contra Leges Gregorianam & Innocentianam, decernitur ut quadraginta millia aureorum ad pios uſus exſolveret, atque Archiepiſcopatum Beneventanum dimitteret, utque cœtu Cardinalium ſupremæ Inquiſitioni fidei Catholicæ præpoſitorum ſe abdicaret. Qua re ille perculſus, animoque proſpiciens quanta ſibi impenderet procella, pridie Kalendas Aprilis fugæ conſilium cepit, & intempeſta nocte cum duobus comitibus Urbe exceſſit, mutatiſque veſtibus, primum Neapolim, deinde ad ſuæ ditionis oppidum, cui nomen *Buon Albergo*, non longe diſſitum abiit. Novi criminis cognitionem Clemens mandavit Cardinalibus Franciſco Barberinio, Antonio Zondedario, Curtio Origo, & Laurentio Alterio, qui ex Conſtitutione Innocentii X. Coſciæ diem dederunt, eique a capiendis fructibus Sacerdotiorum interdixerunt. Id Cardinalis animum graviter pupugit, ſed omnia expertus impetravit, ut in fidem & clientelam Cæſaris reciperetur; qua re fiebat, ut vectigalia beneficiorum, quæ intra fines Neapolitani regni obtinebat, exigeret. Interim ſubjectæ ejuſdem Bibliotheca, atque ædium ſupellectiles præconis voci fuere.

Ceterum Coſcia rebus ſuis in dies magis diffidens, verituſque ne diutius reditum in Urbem procraſtinando, eo res erumperet, ut omnibus Sacerdotiis privatus de ampliſſimo Senatu moveretur, non ultra ſibi expectandum ſtatuit; quumque Romam perveniſſet, in Cœnobio S. Praxedis velut in libera cuſtodia detentus eſt. Tum de exercendis in ipſum quæſtionibus agi cœpit; quo peracto purgare ſe ſe, & quæ objicerentur diluere jubetur. Extractis per hæc pluribus menſibus, cauſſaque tandem cognita, quippe reus violatorum ſacrorum Canonum ac Pontificiarum Conſtitutionum majore, ut nunc loquimur, excommunicatione afficitur: ad decem annos in Hadriani mole carceri addicitur, & utriuſque ſuffragii jure, quod activæ & paſſivæ vocis nomine appellant, privatur. Illi tamen jus ſuffragii ferendi Pontificis chirographo, cujus ad proxima Conclavia delata promulgatio fuerat, reſtitutum eſt; & aliquoties incommodæ valetudinis gratia e molis cuſtodia emiſſus fuit. Demum centum millium Ducatorum Neapolitanæ pecuniæ multa multatus eſt, quæ ſumma in ſingulas Regni Hungarici egentes parœcias eroganda diſtribuendaque erat, niſi Benedictus XIV. ex indulgentia illum hac pœna liberaſſet, qui ei reliquum etiam prioris multæ condonavit, quod non exſolverat, prætexens ſibi in cuſtodia detento a bonorum ſuorum adminiſtratione interdictum eſſe.

Et quo magis magiſque deceſſoris ſui exiſtimationi Clemens conſuleret, ac Romanæ Curiæ decus tueretur, maloſque deterreret, inultos ire non ſivit quoſcumque etiam alios, qui nefariis rationibus conſequuti fuerant quod prave concupierant. Namque hos puniendi ſummum arbitrium eſſe voluit penes ſex memoratos Cardinales, judices ſine controverſia integerrimos, ac maxima religione. Itaque alii pecunia multari, alii in vincula contruſi, alii ad triremes addicti, dignitatibus alii privati, alii demum, quos metus exagitabat, fuga ſibi conſuluerunt.

Anno, quo hæc geſta ſunt, nimirum 1730. Clemens Fridericum Lantem Lutetias allegavit, qui Delphino proxime ſuperiori anno in lucem ſuſcepto faſcias deferret. Lubet hoc loco interponere, Clementem VIII. miſſis per Maphæum Barberinium Ludovico XIII. Henrici IV. nato filio hujuſmodi faſciis, eum honorem regum primogenitis ſceptro deſtinatis habendi morem induxiſſe. Rogatu Fr. Joannis Antonii Guadagnii Sororis filii & Arretii Epiſcopi, qui, ut ſedulum paſtorem decet, ſibi creditam Eccleſiam non modo tueri, ſed etiam amplificare, atque ornare magis ac magis pro meritis ſemper ſtuduit, Clemens conceſſit, ut illi omnibuſque ſucceſſoribus Pallium geſtare, & Crucem præferre liceret. Inſtitutam Academiam a Philippo V. in oppido Cervaria, prope in umbilico Catalauniæ Provinciæ poſito, ad bonas artes doctrinaſque promovendas, ampliſſimis privilegiis donavit. Poſt hæc ad confirmandam apud Helvetiorum pagos Eccleſiæ immunitatem omni cura cogitationeque incubuit. Illud porro maxime difficile videbatur, Lucernenſem Magiſtratum ad officium revocare, qui Dominici Paſſionæi Archiepiſcopi Epheſini, & Apoſtolici Nuntii auctoritate decretiſque poſthabitis, ſacros homines ſuo ſubjicere tribunali, in eoſque animadvertere contendebat. Æquitate uſus Clemens illud obtinuit, ut Magiſtratus a ſententia recederet, ſicque finem controverſiæ conſtituit. Quare Paſſionæum, qui Altorfium prope Lepontios a diſcordiarum initio ſeſe receperat, ibique aliquot annis commoratus fuerat, Lucernam redire juſſit.

Et quoniam ea eſt virtutis vis, ſplendor, ac dignitas, ut non modo ii, qui ejus compotes ſunt, honore digni habeantur, ſed etiam ſi qui honorem illi exhibeant, honorati ipſi & clari ob eam rem evadant, non videtur

tur hoc loco prætereundum, Clementem tertio ab inito Pontificatus menſe in Cardinalium Collegium adlegiſſe Hieronymum Grimaldium Genuenſem, Archiepiſcopum Edeſſenum, qui apud Carolum VI. Imp. Pontificii Oratoris munere fungebatur. Vivit vigetque tanti viri memoria non modo ob probatam multis, magniſque in rebus prudentiam, ſed præſertim quod in omni officio, & in omni laude chriſtianæ religionis colenda ſummus adeo evaſit, ut illuſtre veteris ſanctitatis exemplum temporibus noſtris retulerit. Atque tanta virtus, quum in eo quaſi lumen quoddam eluceret, adeo omnes in admirationem ſui pertrahebat, ut vel ipſe Cæſar & Auguſta ejus uxor ſæpius ejus dexteram venerabundi deoſculati fuerint. Huic quoque Clemens anno inſequenti Bononienſem Provinciam gubernandam dedit; qua legatione nondum confecta, vir clariſſimus, & ſanctiſſimus, triſti ſui deſiderio omnibus relicto, ex hominum vita demigravit.

Hoc eodem tempore quum Cardinalem creaſſet Bartholomæum Ruſpolum, qui erat a ſecretis cœtus illorum Cardinalium, qui negotiis propagandæ fidei præpoſiti ſunt, huic muneri præfecit Nicolaum Fortiguerram claro genere Piſtorii ortum, virum præſtantiſſimo ingenio, cum græcis tum latinis litteris egregie eruditum, & in pangendis italico ſermone carminibus ſane nulli ætatis ſuæ ſecundum, qui lepore, humanitate ſuaviſſimiſque moribus, & quod præcipuum eſt, incredibili pectoris candore, honorumque contemptu Pontificis animum mirifice ſibi devinxerat.

Anno MDCCXVIII. quum auctore potiſſimum & agente Georgio, qui Magnæ Britanniæ Regnum tenebat, inter Philippum V. Hiſpaniarum Regem, & Carolum VI. Imperatorem pax conciliata fuiſſet, præ cæteris illud conventum (quod & alias ac præſertim an. MDCCXXV. in pace Viennenſi confirmatum eſt) ut Carolo Infanti Philippi filio per Cæſarem liceret Parmæ & Placentiæ Ducatui præeſſe, ſi quando Farneſia Familia ſine liberis maribus extingui contigiſſet. Hujus erat reliquus Antonius Dux, qui Henrichettam Eſtenſem uxorem habens nullam ex ea adhuc ſuſceperat prolem. Favebat hic quidem Carolo Infanti propter affinitatem (natus enim ille ex fratris filia erat) eumque ſibi libenti animo accipiebat hæredem. Verum quum intellexiſſet Philippum V. in id data fide cum Gallis & Britannis conſpiraſſe, ut ad Caroli ſucceſſionem magis in tuto ponendam Hiſpanarum copiarum præſidium in oppidorum arces introduceretur, graviter indignatus factum, petiit a ſacro Cardinalium Collegio (ſuo enim tunc Sedes Apoſtolica carebat rectore) ut adverſus omnem externi militis vim atque conatum ejus urbes munirentur, & per Curatorem aliquem ſub imperio, & poteſtate Eccleſiæ ſupremæ earum dominæ tenerentur. Id ipſum peractis Comitiis, impenſius a Clemente XII. rogavit, qui iniquo animo ferens jura aliena perverti, arma capere, copiaſque Ferraria Parmam mittere decrevit; ſed quod animo intendebat differre ſatius duxit, ſua conſilia Germanos prærepturos veritus. Nam quum magna eorum multitudo apud Caſale Majus conſtitiſſet, duobus itineribus Parma propius aberant. Relinquebatur, ut hortando rogandoque tum Cæſarem, tum Galliarum Hiſpaniarumque Reges experiretur, num omnis hoc pacto propulſari injuria, omneque tolli diſſidium poſſet: in quo quidem neque officium ſuum, neque ſtudium Clemens deſiderari eſt paſſus.

Interea Antonius XIII. Kal. Februarii an. 1731. e vivis eripitur: qua re nunciata, Comes Carolus Stampa, ut omnibus conſiliis anteverteretur, Caſali Majori eductis Cæſarianis, quibus ipſe ſumma cum poteſtate præerat, Parmam profectus eſt. Eo quum veniſſet Caroli Infantis nomine, nullo obnitente, Ducatus poſſeſſionem cepit. Ut factum innotuit, Clemens qui ſemper officii ſui duxerat pro viribus Romanæ Eccleſiæ jura tueri, rurſus datis ad Cæſarem, Hiſpaniarumque Regem litteris, de violato S. Sedis jure expoſtulat, editaque Conſtitutione declaravit omnibus, quod ſi proles virilis ex Henrichetta non naſceretur (ventrem enim ferre illa exiſtimabatur) vel orta decederet, ſtatim Parmæ & Placentiæ Ducatus in poteſtatem Sedis Apoſtolicæ reverti deberet, juxta leges traditi dominii Petro Aloyſio Farneſio a Paulo III. an. MDXXXXV., interminatus præterea omnibus quavis auctoritate vel munere fungentibus, ſi res ita contigiſſet, ne quemquam alium præter Romanum Pontificem in eum Ducatum imperium habere paterentur. Contra hæc Cæſar non uno in loco ſuum attolli ſtemma juſſit cum hujuſmodi inſcriptione: *Sub auſpiciis noſtris, nomine Principis Caroli Hæredis, dummodo non armatus, ſed pacificus veniat, ſalvo jure ventris prægnantis, ſi ſit maſculus.* Dixerat Clemens Georgium Card. Spinulam, qui tum Bononienſem Provinciam adminiſtrabat, Placentiæ & Parmæ de Latere Legatum, & Jacobum Oddum allegaverat, qui Romanæ Eccleſiæ nomine in earum urbium poſſeſſionem proficiſceretur. Is abſque mora (quamquam id ipſum antea Canonicus Ringhiera, minus tamen ſolemniter, ex Spinulæ mandato præſtiterat) imperata fecit: & quoniam Parmenſes id ab illo jure fieri intelligebant, non obſtitere, quominus nonnulla ibi cum imperio, & poteſtate præſcriberet. Atque his rebus effectis, falſaque deprehenſa Henrichettæ prægnatione, rurſus Comes Stampa Infantis nomine in Ducatus poſſeſſionem venit, juſſis præterea civibus, ut dicto apud ſe ſacramento, quæcumque Carolus Princeps imperaret, ſe ſe diligenter facturos pollicerentur. Quumque agnoviſſet omnium eſſe optimam erga eumdem voluntatem, inde ſe cum ſuis copiis receſſit. Neque tamen Præſul Oddus negotium perſeveranter non urſit, neque ſibi deſtinatos expeditionis ſocios torpere paſſus eſt, quo ſub priſtinum jus, atque ditionem Romanæ Eccleſiæ Ducatum redigeret. Verum quum irritus omnis conatus fuiſſet, neque quam aliam iniret viam Clemens inveniſſet, ceſſit Hiſpanorum potentiæ, temporiſque rationem habuit, cui parere ſapientis ſemper eſt habitum. Ita Carolus anno, qui ſequutus eſt, Parmam venit, & ad Ducatus gubernaculum acceſſit.

Eſt adeo bene conſtituta, & bene morata Lucenſium Civitas, ut ſine ulla ſeditione, nullis perturbata motibus pluribus jam ſæculis libertatis bono fruatur. Inter cætera, quæ illius tuendæ gratia habet inſtituta, illud tenere mordicus ſolet, ut ſui Archiepiſcopatus gerendi ex finitimis Provinciis nemini poteſtatem faciat; quare evenit, ut quum ejuſmodi munus Benedictus XIII. contuliſſet Thomæ Cerviono ex Monte Alcino, quod eſt oppidum in Magni Etruriæ Ducis ditione ſitum, hunc conſtantiſſime recuſaverit, eique omnem ad ſe aditum intercluſerit. Haſce contentiones tollendas eſſe exiſtimavit Clemens. Itaque Cervionum amovit, quem Sacrario Pontificio præeſſe ſubinde voluit, ejuſque in locum Fabium Colloredum Forojulienſem Congregationis Oratorii presbyterum ſuffecit, qui omnium lætitia, & gratulatione exceptus eſt.

Neque minorem curam ſuſcepit de reducendo in gratiam cum Sede Apoſtolica Luſitanorum Rege, adeo in ipſam exacerbato, ut vel ipſis Pontificiis Comitiis ſubjectos ſibi Cardinales intereſſe vetuerit. Cauſſa tantarum diſcordiarum ea fuit, quod Vincentium Bichium an. MDCCXIX. a Clemente XI. ad eumdem Regem Nuntium miſſum Benedictus XIII. revocaverat, priuſquam in Senatum Romanæ Eccleſiæ adlegeretur. Aliæ præterea res Clementem hortabantur, quare hunc ſibi creandum Cardinalem putaret. Illud in primis, quod ipſum videbat penitus diluiſſe crimina, de quibus apud ſuperiores Pontifices incuſatus fuerat, & integritatem fidemque comprobaſſe, quas in exequendo munere S. Sedi præſtiterat. Itaque VIII. Kal. Octobris, quo die habita Cardinalium comitia ſunt, & Bichium, quod laboribus ejus deberi videbatur præmium, in ampliſſimum Ordinem cooptavit; & hoc ipſo honore honeſtavit Joſephum Firraum ejuſdem ſucceſſorem, licet exequi officium ſuum is nunquam potuerit, ab irato Rege prohibitus. Quibus peractis quum omnis jam reddita tranquillitas exiſtimaretur, adlaborandum tamen non parum fuit, ut Cajetanus de Cavaleriis Nuntius Apoſtolicus deſignatus legationis munus obiret; qui tandem anno poſt ſplendide honorificeque eſt exceptus.

Verumtamen quamquam pacis maxime eſſet amans, eique in primis ſtuderet Clemens, tamen ne Eccleſiæ jus, & poteſtas minueretur, in diſceptationem cum Sardiniæ Rege invitus deſcendit; cujus rei cauſſam paulo altius ab origine repetere non alienum ab inſtituto videtur. Nicolaus hoc nomine V. ut Amedæo VIII. Sabaudiæ Duci gratificaretur, quod ſponte ſe Pontificatu abdicaſſet, ad quem falſo Felicis V. nomine in Concilio Baſileenſi evectus fuerat, IV. Id. Jan. MCCCCLI. Ludovico ejus filio Diploma dedit, quo permiſſum ut ſubjecta illius ditioni majora Sacerdotia, quæ vocant Conciſtorialia, non conferrentur *niſi habitis prius per Pontificem intentione & conſenſu Ducis de perſonis idoneis.* Hiſce conceptum verbis privilegium confirmarunt SS. PP. Sixtus IV., Leo X., Clemens VII., Julius III., Gregorius XIII., Clemens VIII., quumque dubitatum olim fuiſſet, an per illud uni Allobroges, aut Subalpina quoque Provincia comprehenderetur, Innocentius XII. quamquam ſub Alexandro VII. a tribus juris Pontificii peritiſſimis viris Famano, de Rubeis, & Ronconio ea de re conſultis ſecus reſponſum fuerit, ad dirimendas tamen controverſias cenſuit: *Indultum Nicolai V. comprehendere Eccleſias Cathedrales, & Dignitates Abbatiales exiſtentes in Dominiis Citramontanis poſſeſſis per Ducem Ludovicum Indultarium de tempore conceſſi indulti: ſalva libera facultate Sedi Apoſtolicæ reſervandi ſuper iiſdem Eccleſiis, & Abbatiis penſiones ad favorem quarumcumque perſonarum, etiam exterarum,*

rum, non immutata forma expeditionum hactenus ſervata. Neque vero id ſatis habuit Victorius Amedæus, qui tum earum regionum imperium tenebat.

Sibi enim jus & facultatem ex eodem Nicolai Diplomate aſſumebat eos deſignandi, quibus a Pontifice annuæ penſiones attribuerentur: & ſe non aliter quam nominante & eligente, conferri hujuſmodi Sacerdotia poſſe contendebat. Contra hæc omnia ſemper reſtitit ac repugnavit Clemens XI., qui dolebat etiam ac vehementer querebatur læſam Eccleſiæ immunitatem, auctoritatemque Pontificis, pro quibus vindicandis Brevem Epiſtolam ſcripſit incipientem: *Alias cum ad felicis recordationis*, qua plura edicta, juſſa, atque decreta, aliaque geſta in ea ditione damnavit abrogavitque. Nec minus ei cordi fuit de aſſerendo violato ſupremi Dominii jure, quod rationibus firmis comprobatum in Abbatia S. Benigni, & in Feudis Montaphiæ, & Ciſternæ, Cortantiæ, & Cortantionis, aliiſque oppidis intra fines illius ditionis ſitis plurium ſæculorum ſpatio Sedes Apoſtolica obtinuit. Eapropter magnæ diſſenſiones concitatæ ſunt; de quibus componendis quum nihil ad Pontificatum evectus Benedictus XIII. habuerit prius, miſit qui ſuam voluntatem memorato Victorio Regi proponeret. Hanc ille non aſpernatus, ad tranſigendum Romam allegavit Marchionem Vincentium Ferrerium de Ormea, qui negotium ea dexteritate cum paucis egit, ut beneficiorum nominatio Sardiniæ Regibus adjudicata fuerit. Res quoque de immunitate Eccleſiaſtica ad pactionem venit, Regique eſt aſſenſum.

Quomodo vero hæc ſe Clementi probaverint, ex ejus oratione habita in Cardinalium conſeſſu deprehendere licet, in qua ajebat, ſe vehementer dolere quod videret ex iis conceſſionibus multam vim ſui juris Sedem Apoſtolicam amiſiſſe, imminutam Epiſcoporum auctoritatem, turbatam Eccleſiæ juriſdictionem, ac pernicioſa invecta exempla, adverſus quæ tot incommoda ut medicinam aliquam adhiberet, initas conventiones reſcindendas cenſuit; ita tamen ut quæ præſtare fas eſſet, in his propenſiſſima voluntate Sardiniæ Regi ſe ſatisfacturum ſpoponderit. Interea Victorius tranquillitatis ſtudio, aliiſque cauſis illectus, Regno ſe abdicat, omnemque in filium poteſtatem confert, cui Caroli Emmanuelis nomen erat. Ad hunc Clemens Præſulem Petrum Guglielmum, cui multum tribuebat, miſit, qui ſui conſilii rationem exponeret, & de ſtabili conſtituenda concordia cum eodem ageret. Verum res aliter cecidit. Nam quum Guglielmus ad Regni fines perveniſſet, ultra progredi vetitus eſt; & Comes Groſſius Regis Orator eodem tempore ex Urbe diſceſſit. Quibus rebus geſtis, Clemens advocat Senatum, quantumque moveretur negotiorum demonſtrat. Rogati ſententiam Patres, omnes unum atque idem ſentiunt, conventa nimirum ſub Benedicto ſervanda non eſſe, quod in iis conſueta ſolemnia prætermiſſa, & præſertim quod non ſatis edocto Pontifice, quem omnes noverant quantopere defendendorum Eccleſiæ jurium ſemper ſtudio flagraverit, quorumdam arbitrio firmata fuerant. Quare Clemens, licet res ad non leve diſſidium ſpectare videbatur, habita rurſum ad Senatum concione, ſuſtulit, atque irrita eſſe juſſit quæcumque tranſacta fuerant in tribus conventionibus, quarum duas de rebus ad Eccleſiaſticam immunitatem pertinentibus Cardinalis Finius, tertiam qua jus Pontifici adimebatur percipiendorum fructuum Eccleſiarum vacantium, necnon ſpoliorum colligendorum, Cardinalis Lercarius ſummæ rei a Benedicto præpoſitus, ſingulas vero Marchio Vincentius Ferrerius de Ormea ſubſcripſerant. Ad illa autem, quæ de Sacerdotiorum nominatione conventa fuerant, Decretum ſancivit, ut hujuſmodi nominationes ex Nicolai Diplomate *factæ & faciendæ non aliter admitterentur, quam abſque Patronatus jure, & ſine aliarum penſionum reſervatione, quam quæ a Sanctitate ſua ſuiſque Succeſſoribus juxta liberam Sedis Apoſtolicæ facultatem fuerint reſervatæ*. Illud & in conſultationem venit, num concedendum Regi, ut crearentur Vicarii, quos vocant, Generales, qui iis præeſſent ſui imperii regionibus, quarum Epiſcopi in urbibus alienæ ditioni ſubjectis ſedem habent. Magnam hæc res ad conſilium capiendum difficultatem afferebat, quod nolebat quidpiam Clemens minui de Epiſcoporum auctoritate; cui tamen aliqua ratione conſuluiſſe videbatur Benedictus decernendo, ut Vicarii ab Epiſcopis eligerentur, ab iiſque penderent, ita ut nihil quod eſſet alicujus momenti, niſi conſultis & approbantibus iiſdem, agere poſſent. Itaque in præſentia quum nihil decidi placuiſſet, reſque in aliud tempus dilata eſſet, ad ſatisfaciendum tamen Regi Clemens ſe propenſum oſtendit. Unum ſupererat, de quo ſub Benedicto nihil agitatum fuerat, nempe ut jus S. Sedis vindicaretur, quod, ut ſupra diximus, validis fultum momentis obtinet in Abbatia S. Benigni, & in Feudis Ciſternæ, Montaphiæ, Cortantiæ, & Cortantionis, aliiſque oppidis intra fines illius ditionis ſitis, in quo præſtando non defuit officio Clemens; nihilque quod ad rem facere videbatur, ab eo prætermiſſum eſt. Hæc omnia doluit magnopere Carolus Emmanuel, atque inde multo acerbiores exceperunt diſcordiæ, a quibus ut ad tranquillitatem Regis animum flecteret, pro ſua paterna ſollicitudine nunquam deſtitit Clemens.

Quum Ludovicus XV. avitis inſiſtens veſtigiis edictum tuliſſet, quo propoſitis pœnis, omnes Regni ſui homines Conſtitutioni Clementis XI. incipienti *Unigenitus Dei filius*, obedientiam præſtare juſſit, Clemens & ſuo, & Cardinalium nomine ampliſſimis verbis Ludovico gratias eſſe agendas cenſuit. Verum quum illa obſiſtentia diuturnitate invaluiſſet, tantum abfuit, ut eo edicto contentiones ceſſarint, ut majora potius in dies incrementa capere viderentur. Ad cetera incommoda hoc plane graviſſimum acceſſit. Franciſcus Paris Diaconus Pariſienſis unus ex principibus, qui ejuſdem Conſtitutionis ſcitis & legibus contradixerant, quum rigidam vitæ rationem tenuiſſet, adeo magnam apud nonnullos ſuos virtutis ſanctitatiſque opinionem habuit, ut non ſolum hi privatim ſacro cultu eum proſequi, quum deceſſiſſet, minime dubitarent, ſed etiam publice dicerent non paucis illuſtrari miraculis, quorum tamen ipſi non teſtes ſolum, ſed & auctores credebantur. Itaque ingens hominum concurſus factus eſt ad Eccleſiam S. Medardi, in cujus cœmeterio corpus illius humatum erat; quumque plura ac majora in dies de eodem prædicarentur, mirum eſt quanta celebritate ejus cineres frequentarentur, & quam longe lateque ejus nominis fama peragraverit. His cognitis, Clemens ſub excommunicationis pœna Paris ſepulcrum adire vetuit, mandavitque inſuper, ut extractum ex eo cadaver alibi indiſtincte & confuſe tumularetur. Neque vero hoc ſolum egit, ſed prodeuntes libellos Diaconi ſanctitatem, atque miracula aſſerentes damnavit, nihilque reliqui fecit, quod ad extirpandas errorum radices pertineret.

Quum a principio, quo Reipublicæ gubernacula ſuſcepit Clemens, hæc illi mens, hoc conſilium fuerit, ut eorum, quos imperio ſubjectos haberet, non modo ſaluti, ſed etiam commodis utilitatique conſuleret, an. 1732. IV. Kal. Martias Anconæ Portum vectigalibus liberavit; ac privilegiis externos atque alienos invitavit, ut mercaturæ faciendæ cauſſa in eam urbem habitatum venirent. Ad expurgandas autem merces ab illis oris adductas, in quibus graſſari lues, & peſtilentia ſolet, ſequentibus annis ampliſſimum munitiſſimumque λοιμοκομεῖον forma pentagona extruxit, cui certe neſcio an ullum in tota Europa, non dicam anteponendum, ſed ne comparandum quidem ſit. Ad hæc aggerem molesque, quo navibus ſecuritas præſtaretur, ab uno portus latere jaciendas curavit; quas tamen repentina procella ac maximus turbo funditus everterunt. Neque propterea defeſſus eſt Clemens, ſed regio plane ſumptu novas jecit moles, portumque, quod inſigne fuerat Trajani Cæſaris opus, tutiorem atque ampliorem reddidit. Quibus pro tantis meritis Anconitani ſtatuam eidem in foro ſtatuerunt. Picentibus frumenti exportationem Alexandri VIII. exemplo gratis indulſit. Quo vero facilius eorum provincia cum Anconitano portu commercium haberet, Nuceria ad mare uſque Adriaticum per Fabrianum & Æſium militarem viam aperuit, quæ ab ejus nomine Clementina nuncupatur. His, aliiſque beneficiis Æſini devincti munificentiſſimo Principi arcum triumphalem decreverunt. Annonæ Magiſtratum promercalem frumenti negotiationem exercere vetuit.

Quæ quidem, aliaque hujuſmodi licet ſedulo diligenterque curaret Clemens, nihil tamen prius aut antiquius unquam habuit vel conſervatione, vel propagatione catholicæ religionis. Itaque in oppido Ulanni Biſinianenſis Diœceſis ampliſſimum Seminarium inſtituit, quod a Familiæ ſuæ nomine Corſinium nuncupavit, ut ibi pueri græci ritus in regionibus Calabriæ & Siciliæ diſperſi literas non modo, ſed & multo magis pietatem, veramque religionem addiſcerent; ſicque rectis imbuti doctrinis apud ſuos, eoſque qui terras ab oriente colunt, bene de catholica fide, & Apoſtolica Sede mererentur. Neque minori utilitate, eodem auctore atque ſuaſore, Sinenſibus atque Indis adoleſcentibus proviſum eſt. Nam Collegio, quod ſacræ Familiæ Jeſu Chriſti vocant, extra Neapolim conſtituto, gratis ibi aluntur, & litteris non ſecus ac rudimentis Chriſtianæ fidei imbuuntur, donec Sacerdotio initiati in illuſtrandis Evangelii luce infidelibus, qui barbara tenent loca, operæ pretium facere poſſunt. Hujus inſtituti formulas publico Diplomate hoc ipſo anno VIII. Idus Aprilis confirmavit. In Thibetum Magnæ Tartariæ Regnum plures ex Cappucinorum familia Evangelii præcones direxit. In ſacras Orientales propagandæ fidei miſſiones ſexaginta aureorum millia contulit. Cujus operæ ſane fructus

egre-

egregius Dei beneficio conſtitit. Decem enim fere Coptorum millia ab erroribus & pernicie ad ſpem ſalutis traducta ſunt. Horum quoque Alexandrinum Patriarcham feliciori conatu atque ſucceſſu, quam priores Pontifices non ſemel præſtare id ipſum tentaverant, ad Catholicam religionem revocavit. Armeniorum vero Patriarcha ejuſdem invitatus beneficiis impium a ſacris Diptycis anathema contra Concilium Chalcedonenſe, ſanctumque Pontificem Leonem Magnum deleri juſſit. Saxonibus, qui ab hæreticis erroribus deſciverant, ut eos in vera fide confirmaret, utque ceteros ad eam amplectendam excitaret, poteſtatem Clemens conceſſit retinendi bona Eccleſiæ, quæ ab graſſante hæreſi occupata fuerant.

Acceptis a Rege Catholico litteris, quibus certior reddebatur, captam, Duce Montemario, ab exercitu ſuo arcem Orani, quæ ab anno MDIX. a ſummo Viro Cardinali Ximeneſio Hiſpanico imperio adjecta, quatuor ſupra viginti abhinc annis in poteſtatem Maurorum pervenerat, ſupplicationes pro tanto beneficio Deo immortali decrevit Clemens, feſtiviſque ignibus tantæ rei eventum nunciari voluit.

Anno 1733. Fridericus Auguſtus hujus nominis II. Poloniæ Rex Kal. Februarii moritur, unico relicto filio, cui pariter Friderico Auguſto nomen erat. Hic regni æmulum & competitorem habebat Stanislaum Leſzezinſchium, qui Polono ſanguine ortus, claraque nobilitate eminens Caroli XII. Svecorum Regis favore olim hoc ipſum Regnum adeptus fuerat; ſed quia humanarum rerum varia mutabiliſque ratio eſſe ſolet, paucis poſt annis opibus auxiliiſque deſtitutus, de eodem cedere coactus eſt. Hunc maxime provehebat Ludovicus XV. Galliarum Rex, cujus in matrimonio habebat filiam; ſed reſpuebant Cæſar, atque Ruſſiæ Imperatrix, rem ad Auguſtum vel in primis trahere contendentes: unde exitiabile illud bellum, quo univerſa pene flagravit Europa. Id erat Stanislao percommodum, favor nimirum Primatis (ita Archiepiſcopus Gneſnenſis, ſumma per Interregnum vel maxime poteſtate præditus, appellatur) cujus auctoritatem permulti e Proceribus ſequebantur. Ad hoc acceſſit omnium pene ordinum conſenſus, qui in id, dato jurejurando, conſpiraverant, vitam ſibi prius defuturam, quam paſſuros, ut ſpretis ſuis, ad alienigenam Regnum deferretur: quæ quidem, aliaque hujuſmodi Auguſto erant adverſa. Itaque pridie Id. Septembris, habitis Comitiis, ut mos eſt illarum gentium, media in planitie, tenſoque tantum ad id ingenti tabernaculo, Stanislaus Poloniæ Rex declaratur. Clemens, qui ante Comitiorum tempus litteris Primatem adhortatus fuerat, dare operam ut in creando Rege Catholicæ religionis utilitas vel maxime ſpectaretur, poſtquam Stanislaum electum eſſe audivit, confeſtim ipſum Regem agnovit, atque humanitatis pleniſſimas litteras ad eumdem ſcripſit. His ita confectis, qui pro Auguſto ſtabant, in vulgus ſparſere conſultationem quamdam ſtudio & opera quatuor privatorum Theologorum exaratam, qua contendebatur Polonos Sacramento minime teneri, quo ſe, uti diximus, neminem niſi popularem, & proprii ſanguinis regem accepturos obſtrinxerant. Quæ quidem conſultatio, quo plus auctoritatis præ ſe ferret, falſo *reſolutio Romana* inſcripta fuerat, hoc nimirum titulo: *Reſolutio Romana Theologorum a SS. Domino Noſtro Papa Clemente XII. deputatorum ſuper nullitate & invaliditate juramenti tempore convocationis Comitiorum præſtiti, ab Eminentiſſimo & Reverendiſſimo D. Cardinale S. Clementis Regni Poloniæ Protectore tranſmiſſa.* At Clemens, qui turbas excitari in eo Regno ægre ferebat, non parum temeritatem doluit; quare eandem conſultationem publice damnavit, in ejuſque auctores animadvertit. Neque tamen res prorſus inutilis Auguſto fuit. Non pauci enim jurisjurandi metu ſoluti contra Stanislaum concitati ſunt, cujus partis ſectatores ac ſocii ad Auguſtum tranſierunt, quum maximæ Moſchorum copiæ Varſaviam adventaſſent, & Stanislaus hinc Dantiſcum confugiſſet. Illi oblata facultate concilium indicunt, in quo irritam Stanislai electionem eſſe juſſerunt, Regemque Auguſtum dixerunt. Quibus adductus Galliæ Rex Cæſari tam in Italia, quam in Germania bellum teterrimum indixit. Obſecratus Clemens Cæſaris nomine a Cardinali Cienfuegos, ut in uſum ſui equitatus e Ferrarienſi agro magnam fœni copiam extrahi ſineret, ſe tantum illius conceſſurum pollicitus eſt, quantum Provinciæ ſuperfuiſſet. Rurſum ab eodem poſtulatus, ut frumento, cujus certum erat pretium conſtitutum, Auſtriacum exercitum juvaret, ob plurimas cauſſas noluit aſſentiri, tum præſertim ne quid ea res detrimenti ſubditis eſſet allatura; qui tamen ab omni incommodo ſinceri integrique ſervati non ſunt, quum damni plurimum a Cæſarianis vel maxime pertuliſſent. Quibus ex rebus Clemens commovebatur vehementer, queſtuſque cum Cæſare eſt. In primis etiam ſollicitabatur communi periculo: adeo omnia tympanorum, ac tormentorum horrifico ſtrepitu perſonabant. Quocirca & hortaminibus & obteſtationibus, prout Vicarium Chriſti decet, qui pacis fons, atque auctor eſt, de reſtituenda tranquillitate laboravit. Quibus quoniam parum profeciſſe cognovit, nonniſi a Deo opem auxiliumque in tantis calamitatibus poſtulandum expectandumque putavit. Itaque Jubilæum, ut vocant univerſale, aliaſque ſupplicationes decrevit.

Interim Auguſtus ſecundis aliquot præliis vires adverſariorum permultum attriverat, & Dantiſcani, capta civitate, in illius partes diſceſſerant. Stanislaus vero non expectavit diutius, ſed induto paſtorali cultu, clam in Pruſſiam confugit. Quamvis rebus ita afflictis, nonnulli tamen principes nobilitatis ab incœpto non deſtitere, ſed laudare promptos, timentes confirmare, alios ſibi adjungere; neque labori, neque periculo parcentes, omni arte perditam Stanislai fortunam reſtituere annitebantur. Advocato Concilio, ad quod frequentes convenerant, quæritur quid factu optimum ſit. Permulta conſtituuntur, ſimul & illud, ut litteræ quoquoverſus obteſtatum auxilium mitterentur. His Clemens acceptis, ut qui nihil negotii in tanta ſeditione habere, ſed medium ſe præſtare volebat, nil aliud egit, niſi ut pacem magis & magis hortaretur. Non enim decere arbitrabatur, quum communis omnibus pater eſſet, ad unius potius, quam ad alterius ſe rationem adjungere. Quo fiebat, ut dignitati non ſolum, & tempori, ſed etiam tranquillitati ſerviret. At anno 1735. quum omnia Auguſto cederent ſecunda, ita tamen ut Galli Cæſarianis Italico in bello multo ſuperiores eſſent, de pace componenda agi cœptum eſt, quæ tandem in eam conditionem (mitto cæteras, quæ nihil ad rem noſtram) convenit, ut Stanislao, cui Lotharingiæ Ducatus gubernaculum a Galliarum Rege permittebatur, Poloniæ Regis tantum nomen; penes Auguſtum vero nomen & procuratio eſſet. Quibus bene firmatis, Clemens ſine ulla mora Auguſtum Regem agnovit, miſſiſque ad Paulutium Oratorem ſuum litteris, Varſaviam, unde jam a principio diſcordiarum diſceſſerat, redire, manereque apud Regem, & quæ ſui muneris eſſent, tranſigere juſſit. Huic quoque mandata dedit, quibus magnopere ab Auguſto poſtularet, ut catholicæ religionis cauſam ſuſciperet, & impios hæreticorum conatus propulſaret atque compeſceret. Neque hoc ſolum effecit, ſed etiam veterem moleſtamque controverſiam, quam Poloniæ Reges cum Romanis Pontificibus de Juriſpatronatu plurimarum Abbatiarum habuerunt, prudentiſſime diremit. Etenim ex his tresdecim cum facultate ad eas nominandi Regi, ut loquimur, commendavit; quarum pars tamen maxima alias in commendam attributa fuerat.

Jam prope anno ſuperiore 1733. exeunte, parvæ Gallorum militum manus Avenionis ditionem verſus proficiſci, ejuſque in viciniis ſubſiſtere cœperant: cui rei, quum nihil doli ſubeſſe crederetur, expectabatur dum ipſa ſe aperiret. Interea copiarum numerus augetur; & quod majus eſt, eo proceſſerunt, ut ipſam Avenionis urbem laxiori obſidione cinxerint: cujus obſidionis prætextum hoc fuit, quod Tabacci ſationes, & telarum indicarum, ut dicimus, opera, quibus rebus provincia illa mirum in modum abundabat, fraudandis vectigalibus anſam præberent. Magna affectus ſollicitudine hoc nuntio Clemens, diffiſus propriis viribus, hoſtilia ſibi recuſanda exiſtimavit. Itaque facta poteſtate, Præſulem Bondelmontium, qui eidem urbi Legati vice præerat, de re componenda agere juſſit. Ille acceptis mandatis, cum Marchione Maillaboiſio, qui ſummam imperii tenebat, colloquitur. Rogat, ut vi, & armis abſiſtat: poſſe enim de quibus quæreretur utilius ſalubriuſque amice componi. Hac re probata, Pontifici conditiones offeruntur, quas accepturum ſe ſe haudquaquam reſcripſit, quum lædi ab iis non parum auctoritatem ſuam, & damni plurimum ſubditis importari intelligeret. Bondelmontius vero non defuit negotio, & æquiora ut poſtularentur impetravit. Itaque res eo deducta eſt, ut telarum indicarum opera atque Tabacci ſationes vetarentur, pro quo in ſingulos annos Pontifici ſolverentur bis centum francorum millia, quibus ſtipendia militibus numerantur, & eorum indemnitati proſpicitur, qui in tollenda Tabacci cultura detrimentum fecerant: ut aliquid remitteretur de vectigali impoſitum ſerico, quod Avenione transfertur in Galliam, cavetur. Quibus, aliiſque conventis, urbem Galli obſidione metuque liberarunt.

Per idem tempus Carolus Borbonius, datis Comiti Portæ, qui ſua negotia Romæ procurabat, mandatis vehementer urgebat, ut ſibi tanquam hæredi Farneſiæ Familiæ, Caſtri & Roncilionis Ducatus reſtitueretur. Nam Raynutius III. Parmæ Dux, deprecantibus Philippo IV. Hiſpaniarum Rege, & Magno Etruriæ Duce, illum anno MDCXLIX. Sedi Apoſtolicæ ſupremæ

ejuſ-

Digitized by Google

ejuſdem dominæ oppignoraverat pro decies & ſexies centenis ac viginti novem millibus, ſeptingentis quinquaginta aureis, ſibi reſervatu jure, ipſum redimendi intra octo annorum ſpatium. Verum huic recuperationi quum nullum eſſe amplius locum probe noſſet Clemens; quem etiam non fallebat Portæ aſtum, qui ad ipſum Ducatum redimendum depoſitam fuiſſe pecuniam falſo aſſeruerat, reſiſtendum omnibus modis, neque quidquam cedendum exiſtimavit. Cui ſententiæ cum mira etiam conſenſione, ut par erat, faverent Patres, illius conſtantiam ita ſemper retinuit, ut Carolus, cognito demum Sedis Apoſtolicæ optimo jure, a propoſito ſuſceptoque conſilio diſceſſerit.

Ut erat mirandum in modum magnificentiæ deditus Clemens, Innocentiani fori ornatui, dirutis humilibus domibus, latiorem viam aperuit. Arcum prope Amphitheatrum Flavii Veſpaſiani, qua in Cælium Montem itur, Cæſari Conſtantino Magno erectum ob feliciter reportatam de Maxentio victoriam ſalutaris Crucis ſigno, vetuſtate non minus, quam incuria fatiſcentem reſtaurandum locavit anno 1733. Deerant præterea una ex octo columnis flavi marmoris, captivi ſtatua, ceterorumque captivorum capita, quæ author eſt Paullus Jovius in elogiis virorum litteris illuſtrium per ſummam injuriam Laurentium Medicem noctu abſtuliſſe, eoque nomine a Mario Molza poeta in primis nobiliſſimo acri vehementique oratione apud Senatum Romanum accuſatum, ac demum proſcriptum fuiſſe. Ea igitur omnia reſtituit Clemens, uſus præſertim opera Petri Bracil non contemnendi Sculptoris; areamque inſuper juxta eundem arcum laxavit, ne, interjectis domibus, proſpectus ulla ex parte impediretur. Antiquas etiam ædes, quæ Conſultæ dicuntur, in Colle Quirinali conſtitutas, novas eaſque multo ampliſſimas elegantiſſimaſque refecit. Rei agrariæ præpoſitorum commoditati ædificium in Capitolio extruxit. In Laterana Baſilica S. Andreæ gentili ſuo magnificentiſſimum Sacellum ædificari voluit, in quo ſibi Mauſoleum poſuit ex urna porphyretica, quæ ſub porticu veteris Pantheon vel ab antiquiſſimis temporibus locata erat. Ibidem cenotaphiis decoravit majores ſuos Nereum, atque Petrum Cardinales Corſinios. Sed illud maximo argumento eſt Clementis non ſolum magnificentiæ, ſed etiam præſtiti in ingenuas artes ac diſciplinas favoris, quod quum peramplas ædes dextrorſum in Capitolium ab Innocentio X. fabricatas præclare ornaſſet, eodem conſpicienda intulit ſigna, hermas, thoreumata, ſarcophagos, epitaphia, & id genus alia tam Græcæ, quam Romanæ antiquitatis reliquias; quarum maximam partem emit a Cardinali Alexandro Albanio millibus aureorum ſexaginta.

Non eſt propoſiti noſtri ſingula perſcribere quæ in hoc antiqnitatis theſauro collocavit Clemens, cujus quoque exemplum ſequutus eſt Benedictus XIV. ſumptui nolla in re parcens. Extant hac ſuper re (ut de Locatellii, ceterorumque opuſculis ſileam) tria volumioa, quorum uno Virorum litteris illuſtrium, altero Auguſtorum Auguſtarumque hermæ, tertio vero ſtatuæ (ceteris marmoribus ad duo alia volumina reſervatis) una cum copioſis eruditiſque animadverſionibus exhibentur. Hujus operis author eſt Joannes Bottarius, cujus ſunt alia plnra ingenii monumenta; ioter quæ Clementis juſſu veterum Chriſtianorumque monumentorum imagines, quas Boſius, & Arringhius in *Roma Subterranea* collegerunt, tribus voluminibus doctis ſane & laborioſis explanavit. Ejuſdem quoque præclari Bottarii opera Clemens aliis maximiſque in rebus uſus eſt. Palus eſt magna prope Thraſimenum lacum inter Pontificiæ & Etruſcæ ditionis fines, quam Clanes dicunt. Hujus uliginoſo ſolo quondam uberrimo, maximeque fertili voluit Clemens priſtinam fecunditatem, eaque re ſubditis cæli ſalubritatem reſtituere. Eo igitur Bottarium miſit, de cujus conſilio foſſa ad Tyberim per quatuordecim millia paſſuum perducta, res feliciter proſpereque evenit. Sequutum eſt aliud mandatum propter navigandi difficultatem in bipartitis Padi faucibus, in quo perſequendo pari virtute ſe geſſit Bottarius. Animum quoque, eodem curante, atque una viro in primis doctiſſimo Euſtachio Manfredio, adjecit Clemens ad Tyberim navigabilem præbendum Peruſia uſque ad Naris fauces, & Anienem a Ponte Lucano Romam uſque. Sed minime res propter ſummam illius magnitudinem, ac difficultatem ad exitum optatum perduci potuit.

Iiſdem temporibus, quibus Galli, Allobrogeſque fœdere juncti bellum adverſus Cæſarem in Ciſalpina Gallia gerebant, Catholicus quoque Rex huic inimicitias indixit, acieque quadraginta circiter armatorum millium coacta, ſummam imperii Carolo filio permiſit. Hic, acceptis a Patre mandatis, ad oppugnandum Neapolitanum Regnum contendit, in quo non minus felicitate quam virtute ſuorum adjutus, loca quamplurima brevi expugnavit, ipſamque Neapolis urbem in ſuam redegit poteſtatem. His geſtis rebus, Thomas Rattus Cordubenſis Epiſcopus, cui apud Sedem Apoſtolicam Hiſpaniarum regni procuratio hoc ipſo anno 1734. demandata fuerat, nihil prætermiſit, quantum eniti potuit, ut a Clemente obtineret, quo ipſe Carolum Regem agnoſceret, ab eoque duodecim millium aureorum tributum acciperet, quo Summo Pontifici, uti ejus regni atque Siciliæ ſupremo Domino, publice multaque cum pompa in pervigilio SS. Apoſtolorum Petri & Pauli pendi ſolet. Verum omnes conatus in irritum ceciderunt. Nam quum univerſum Siciliæ regnum adhuc ſub Cæſaris imperio eſſet, ut & civitates Cajeta & Capua, aliaque oppida, non putavit Clemens quidquam concedendum Ratti poſtulationibus: quare Scipioni Poplicolæ Principi Sanctacrucio permiſit, ut injunctum ſibi a Cæſare munus, offerendi nimirum ſuo nomine tributum, exequeretur.

Quinto decimo Kal. Februarii ann. 1735. Romæ diem obiit Maria Clementina Sobieski clariſſimi invictiſſimique Poloniæ Regis nepos, quam Jacobus III. Stuardus ſexdecim ante annis in matrimonium duxerat. Hæc, dum vixit, ab omni faſtu humanaque gloria ſemper abhorruit, ut quæ nobilitate, dignitateque longe cæteris eminebat, cultu atque victu vix parem inferioribus dixiſſes. Mira quoque in Deum pietate, atque in homines charitate fuit, utque paucis multa complectar, adeo in omni virtutum genere excelluit, ut illuſtre ac plane dignum, quod primariæ regiæque fœminæ imitentur, ſanctitatis exemplum poſteris reliquerit. Clemens itaque ut eam mortuam honorares, quam vivam ſingulari amore proſecutus fuerat, quam ampliſſime ei funus in Eccleſia SS. Apoſtolorum faciendum curavit; unde translatum poſtea cadaver non minori cum pompa ad Vaticanam Baſilicam, ibidem ſepulcro donavit.

Sed majora ſunt, quæ tum ad Dei cultum, tum ad Romæ decus amplificandum hoc præſertim anno 1735. miris impenſis Clemens extruenda curavit. Namque frontem Lateranenſis Baſilicæ, atque inferiorem, ſuperioremque in ea porticum ſummo opere a fundamentis ædificavit. Fronte item nova Templum S. Joannis Baptiſtæ, ut dicitur, Florentinorum decoravit. Ædem SS. Martyrum Celſi & Juliani a fundamentis erexit. Excipiendis mulieribus judicio damnatis ſatis amplum ad Portam Portuenſem ædificium excitavit. Uberrimum ſaluberrimumque Aquæ Virginis fontem, quem Marcus Agrippa deduxit, confractumque reſtituerunt primum Tiberius Claudius Imperator, mox Pius IV. Pont. Max. ita Clemens ornavit, ut in eo ſummam elegantiam, majeſtatemque non deſideres; in quo præſtando uſus eſt ingenio nobilis Architecti Nicolai Salvi Romani. Neque tamen opus omnino abſolutum videre potuit, cujus perficiendi curam primo ſui Pontificatus anno ſuſcepit immortalis nominis Pontifex Clemens XIII. Nec non egregium etiam ſtudium erga alios ſibi ſubjectos populos præſtitit, illud probe intelligens nihil Principi magnificentius eſſe, quam ſi ditionem quam accepit, reddat ſtatu meliorem.

Igitur ut Ravennam, ejuſque agrum ab alluvionibus tutum præſtaret, duo flumina Bedeſim, & Vitim (Roncum, & Montonem dicunt) in novum alveum immiſit, cujus tranſitum in Æmilia via marmoreo ponte conjunxit. Ad facilius vero tranſvehendas merces per VII. millia, & paſſus CCLXVIII. navigabilem ad mare foſſam perduxit; utque aditus ab ea in urbem eſſet, novam portam aperuit, quæ in beneficii memoriam Corſinia appellatur. Et quo magis magiſque gratum animum Ravennates teſtarentur, publice an. MDCCXXXVIII. beneficentiſſimo Principi ſtatuam erexerunt. Idem in via Clementina, qua Æſio itur Anconam, quamque a ſe ſtratam ſupra demonſtravimus, pontem ligneum, lapideum ſua pecunia effecit.

Ex eo tempore, quo inchoatum eſt in Italia bellum, Clemens quum ad defendenda pericula ſubditorum, arces Comacli, & Ferrariæ majori militum numero firmaſſet, & præſidium in Meſola collocaſſet, muniendum quoque duxit Oſtium Padi, quo magis vicinus portus Adriani tegeretur. Nil tamen aliud effectum eſt, niſi ut in tumulo terreo lignea caſula ædificaretur, quantum ſatis eſſet ad continendos quindecim vel ad ſummum viginti milites, ac bina tormenta bellica. Ægre quum hoc tuliſſent Veneti, qui ſunt illi regioni finitimi, neque obtinuiſſent, ut opus ſolo æquaretur, in oppoſita objectaque fluminis ripa caſtellum erexerunt, idque & operibus & centum militum præſidio muniverunt. Minime hoc illis licuiſſe quum contenderet Clemens ob pactas ann. MDCXLIV. conventiones inter Rempublicam & Summum Pontificem Urbanum VIII. quumque quereretur etiam turbatos in ea parte imperii fines, ſibi videndum putavit ſi quo modo res ad concordiam reduci poſſet. Suſcepit hanc cauſam Cæſar;

nec

nec quiſquam omnium erat, qui, illo authore & agente, haud confideret fore, ut lites æquis conditionibus componerentur. Et ſane proſpere res ſucceſſiſſet, niſi eam ſuſceptum a Cæſare contra Turcas bellum diſturbaſſet, & ſequuta haud multo poſt Clementis mors plane diremiſſet. Verum prætermiſſa repetiit, & perſecutus eſt Benedictus XIV. conventumque tandem fuit tertiodecimo ejus Pontificatus anno de conſtituendis finibus, & de operibus demoliendis, quæ utrinque effecta fuerant.

Hiſpani Cæſarianis ſuperiores adeo jam erant, ut quum omnia hic adverſiſſima, illic ſecundiſſima accidiſſent, univerſum Siciliæ regnum Carolus Borbonius in ſuam redegerit ditionem; cujus rei cauſſa Panormi ſe Regem appellavit, & ſceptrum, diadema, atque inſignia illa regia ſuſcepit. Quibus ſolemniter peractis, Neapolim rediit, ubi ingenti omnium acclamatione lætitiaque Rex eſt ſalutatus. Id unum ei deerat, ut Romani Pontificis authoritas regnum ſtabiliret ſuum; cujus rei obtinendæ cauſſa omnia expertus eſt. Cæſar e contrario Pontifici tributum offerebat, & Hiſpanorum poſtulationibus reſiſtendum contendebat. At Clemens ſuſpenſus, & incertus quidnam conſilii caperet, duodecim Cardinales elegit, a quibus de conſultatione & deliberatione quæreret. Hi omnes in ea fuerunt ſententia, ab nemine tributum accipiendum, videndumque qui rerum curſus & belli exitus futurus eſſet. Decrevit, ſicut illi cenſuerant, Clemens, fruſtraque omni adhibito conatu ſe a propoſito dimoveri non eſt paſſus.

Neque hoc duntaxat nomine exacerbatus Philippus V. graviter illud etiam querebatur, quod Ludovico Antonio filio nato ex Eliſabetha Farneſia ann. MDCCXXVII. XVI. Kal. Julii, Archiepiſcopatum Toletanum conferre Clemens noluiſſet. Res enim canonicis legibus maxime adverſa videbatur, puerum octennem ampliſſimæ Diœceſi præponere. Verum Adminiſtrorum conſilio mutata petitionis forma, eaque veteribus quibuſdam confirmata exemplis, tum Pontificis religioni, tum regiæ voluntati ſatisfactum eſt. Itaque viro morum innocentia ſpectatiſſimo Bernardo Froilano Saavedræ Archiepiſcopo Lariſſæo renuntiato ſacræ juriſdictionis cura demandata eſt, quoad Ludovicus infans, cui interim utilis permiſſa eſt adminiſtratio, Archiepiſcopus matura ætate conſecraretur. Hunc inſuper Clemens in S. R. E. Senatus ornamentum exeunte anno 1735. quarto decimo ſcilicet Kal. Jan. Cardinalem creavit. Geſſit ille hanc dignitatem uſque ad ann. MDCCLIV. qua, dimiſſo etiam Archiepiſcopatu, ſponte ſe abdicavit. Indulſit quoque Clemens Philippo, ejuſdem Ludovici germano fratri, poſtea Parmæ & Placentiæ Duci, ut in quemcumque vellet equeſtrem ordinem adſcriberetur, ne iis quidem exceptis, quorum legibus cautum eſt, ut qui ſemel uni nomen dederit, in alterum ne recipiatur: indulſit item, ut magnum, quem vocant, Caſtellæ prioratum etiam matrimonio copulatus retinere poſſet.

Inter hæc Clemens princeps dominuſque non minus facilis & benignus, quam ſeverus ubi res exigebat, publicæ tuendæ ſecuritatis ab homicidis & ſicariis omnem curam habuit. Edictum enim tulit, ut ſi quis hominem occideret, nullibi immunis morte multaretur, & ne qua impunitatis ſpes, maxima ad peccandum illecebra ſupereſſet, contentione etiam rixaque ſe excuſantibus, iiſdemque authoribus nihil de pœna remiſit. Quum vero plerumque ea conditio ſit, ut aliorum injuriis laceſſiti adeo ita excandeſcant, ut ex omni mente deturbentur, quodque miſerrimum eſt, feræ ſimiles nil idcirco rectum, nil conſiderate agere poſſint, hos intra ſex horarum ſpatium lege ſolutos voluit; quo ſemel elapſo, ſi homicidii rei eſſent, ſanxit, ut eandem pœnam ſubirent, ac ſi conſulto, & cogitate facinus conſciviſſent. Capite etiam cavit, ne quis arma brevis, ut dicitur, menſuræ, utpote ad cædem clam & doloſe inferendam aptiſſima, deferret, vel apud ſe retineret. Quibus, aliiſque conſtitutis perditorum hominum audaciam egregie retudit compeſcuitque, Urbemque non ſolum, ſed univerſam etiam ditionem, quantum fieri potuit, pacatiſſimam reddidit.

Multa præterea hoc eodem ann. 1735. edidit promulgavitque. Binas de ritibus gentium Sinarum Imperii a Pechini Epiſcopo editas litteras irritas eſſe juſſit, ut ſibi, ac Sedi Apoſtolicæ de re ejuſmodi mentem voluntatemque declarandi ſuam integram reſervaret. Vidit ut ea liberalitate uteretur, quæ Orthodoxæ religioni prodeſſet. Nam quod Deo bene volente factum, ut in Palatinatu inferiori, & Ducatu Neoburgenſi complures hæretici, Lutheranæ peſtis abjuratis erroribus, cum S. Romana Eccleſia in gratiam redierint, alii eorum exemplum tunc ſequuti fuiſſent, niſi eos a tam ſaluberrimo præſtando conſilio removiſſet metus amittendi bona Eccleſiaſtica, in quæ dum eæ regiones hæreſis fluctibus alluebantur, Majores eorum invaſerant, quæque uſque adhuc retenta fuerant: illud enim quando eveniſſet, ſibi præter ſummam inopiam nihil reliqui eſſe proſpiciebant, adeo ut vitam tolerare non amplius poſſent. Quocirca Clemens, ne quid eſſet impedimenti, quo minus eæ gentes a miſerabili errore ad veritatem Evangelii revocarentur, conceſſit (pari quoque munificentia triennio ante, uti demonſtravimus, Saxonibus conſuluerat) ut eadem bona ab ipſis poſſiderentur ſicuti propria, & e quibus etiam poſteri fructus capere poſſent, ne fracti ullo miſeriarum metu de vita decederent. Flagitante Thoma Ruffo, Cardinali vitæ gravitate & integritate præſtantiſſimo, quam is regebat, Ferrarienſem Eccleſiam ad Archiepiſcopatus gradum evexit. Non pauca, quæ Apoſtolicæ Cameræ rebus utiliſſima eſſe putabat, decrevit. Primam adumbrationem Pontificiorum diplomatum per officium Abbreviatorum Curiæ conficiendorum, more Brevium litterarum, chirographo Pontificis muniendam juſſit, ut mala tolleretur conſuetudo, quod ea diplomata, quibus Conſiſtorii authoritas non acceſſerat, edebantur Pontificis ſubſcriptione deſtituta.

Exeunte anno 1735., inter Cæſarem & Galliæ Regem de pace facienda initum conſilium eſt, cui ſubſcripſerunt quoque Hiſpaniarum & Sardiniæ Reges, qui Gallicis armis faventes fœdus cum iis percuſſerant, ut paullo ante monuimus. Illud profecto doluit Clemens, quod decretum ab ipſis de Ducatu Parmenſi fuiſſet, nulla Sedis Apoſtolicæ jurium habita ratione, conqueſtuſque eſt graviter anno inſequenti 1736. Et tamen pacis nomen illi dulce erat, & res ipſa ſalutaris. Namque aſſidue Hiſpanarum, & Auſtriacarum præſertim copiarum tranſitus, curſus, & recurſus Pontificiæ ditioni adeo graviſſimi extitere, ut licet Ferrariæ, Bononiæ, ac Ravennæ legationes ingenti pecunia ſublevaſſet Clemens: tamen æs alienum contrahere, & iniquis etiam conditionibus publice uſuras accipere neceſſe fuerit. Eo acceſſit inopia rei frumentariæ, & ſumma olei charitas. Quare publicum ærarium egens, ac pene exhauſtum erat. In maxima difficultate pecuniæ illa Urbis Argentaria, cui Sancti Spiritus nomen eſt, in decoctionis diſcrimen erat adducta. Neque minoribus anguſtiis premebatur Noſocomium, quod ſi grandem pecuniæ ſummam, quam ejuſdem Argentariæ nomine debebat, ſolvere cogeretur, vix ei quidquam de ampliſſimis bonis eſſet ſuperfuturum. Quotannis enim illi ſexaginta aureorum millia ſupra cenſum expenſa ferebantur. Huic malo ut mederetur Clemens, Cardinali Portiæ mandavit etiam atque etiam videret, quæ maxime ejuſdem Noſocomii, adjectæque ei Argentariæ rationibus conducerent. Ipſe igitur, ſociis & conſortibus hujus muneris ſibi aſſumptis Præſulibus Mario Millinio, & Joanne Baptiſta Meſmero, toto animo in exſequendum mandatum incubuit, & permulta quidem in re utiliſſima decrevit. Ea omnia authoritate ſua comprobavit Clemens, qui illud quoque ſaluberrimum remedium contulit, quod quum ſortium ludum millibus aureorum octoginta in ſingulos annos elocaſſet, hunc cenſum Noſocomio attribuit; ita tamen, ut pars ex eo demeretur ad reliquum ſolvendum deſtinata, quod debebatur ex ædificiis, quæ ad Urbis ornatum extruxerat. Voluit ad hoc, ut de theſauris ſuis S. Petri, ut appellant, Fabrica centum & viginti aureorum millia eidem ſuppeditaret.

Interea dum hæc geruntur, Hiſpani, qui undique ſupplementa militum habebant, hac eadem de cauſſa eorum non pauci Romam irrepſere, & quos blanditiis, quos vi conſcribere milites poterant, omnes in cuſtodia aſſervabant, quoad tuto ad exercitum traducerent. Sero explorata res eſt, idque celatum Clementi fuit, ne majoribus conflictaretur angoribus. Sperabat enim Urbis præfectus poſſe rei facile conſuli; dumque quæreretur, quid optimum factu eſſet, ii qui regionem Transtyberinam incolunt, in quibus antiquæ virtutis memoria reſidere videtur, moræ & remedii impatientes, conſilium capiunt Civitatem a raptoribus liberandi, quorum ex iis unus procacior, irarum plenus, multa in Hiſpanos invectus dixiſſe fertur: *Quid expectamus, ſocii? Quo uſque in timore verſabimur? Annon priſtinæ virtutis memores nos eſſe oportet? Majores noſtri ſæpe parvas injurias ulti ſunt; nobis libertatem, parentes, liberos domi, ante oculos eripi perferemus? Quid eſt, niſi hoc impietas eſt? Juvat, juvat magno animo & erecto eſſe. Abeant, ſi qui ſunt, conſilii noſtri diſſuaſores: audere enim, & præſtare fortia Romanum eſt.* Hæc ubi dixit, quinque ſexve millibus hominum coactis, in ſedes & domos, ubi rapti detinebantur, tumultuarie advolant, & ſuorum aliquibus in libertatem vindicatis, ſe ad Farneſianas ædes conferunt, ubi lapidibus conjectis, feneſtras perfringere, & Caroli Borbonii inſigne proſternere auſi ſunt. His auditis, Clementem ingens cura atque triſtitia ſimul occupavere; nec mota, magnum

ſuarum copiarum munerum in forum Farneſianum duci juſſit, quæ vi & armis popularium ſeditionem compeſcerent, atque ſedarent. Quo facto, omnes ſe ſe domum recepere. Interim pontibus cuſtodes ponuntur, quo facilius repellerentur, ſi quando eos rurſum tumultuari contigiſſet: quod ſapienter proviſum non feſellit eventus. Ii enim reliquos ſuorum recuperandi ſtudio, & propriæ libertatis tuendæ gratia contineri non potuerunt, quin iterum coacti, & lapidibus inſtructi armatos in ponte Janiculenſi milites ſuperare contenderent. At hi, acriter in illos impetu facto, repulerunt. Tum vero multitudo valde commota, quod ſibi aditum ad Forum Hiſpanienſe aperire non potuiſſet, ubi non ignorabat ſuorum nonnullos in cuſtodia ſervari, aliud iter tentandum, aliam inſiſtendam viam exiſtimavit. His conſtitutis, ad Ceſtium pontem proficiſcitur, ubi quum ſua virtute timidiores milites effeciſſet, itinere non prohibetur. Pari tamen felicitate reliqua in aliis Urbis locis diſpoſita præſidia non vicit; quamobrem ſe ſe recipere coacta, ad ædem ſanctorum quadraginta Martyrum velut pro caſtris ſtationem poſuit, quid facto opus eſſet conſultura. At Clemens etſi ſatis cauſſæ eſſe arbitrabatur, quare in tumultuoſos homines animadverteret, civili tamen ſanguine parcere, authoritateque potius ac fide, quam ſeveritate conſiliis eorum obſiſtere exiſtimavit: quare ſummos viros Principem Sanctacrucium, & Marchionem Creſcentium delegit, qui in colloquium cum iiſdem convenirent, illoſque hortarentur, ut compoſitis animis, a ſeditione recederent. Sapientiam Principis felix rei exitus comprobavit. Nam cognita Pontificis voluntate, conclamant omnes ſe ad omnia præſtanda paratos eſſe: duo tantum rogant; primum ut ſui Hiſpanorum cuſtodia liberentur, emittanturque, qui ſeditionis pœna in vincula conjecti fuerant: deinde ne quis anteactarum rerum accuſetur, neve mulctetur. Quibus impetratis, illi per urbem curſantes, gratulanteſque inter ſe gaudium & lætitiam agitabant, Pontificem ſalvum, beatum, florentem cupiebant.

Verum conceptam extincti urbani tumultus jucunditatem externi alii turbarunt motus. Militum ſupplementa erant apud Cardinalem Aquavivam Hiſpaniarum Regis Oratorem, qui quo tutius ea Neapolim tranſmittere ad legiones poſſet, ſyngraphum a Clemente poſtulavit. Hic ſuſpectam Cardinalis fidem habens, Marchioni Creſcentio negotium dat, ut in ſingulos milites inquirat, exploretque, num dolo malo, vel inſidiis ſcripti fuiſſent. Re cognita, Cardinalis quos invitos nomen militiæ dediſſe non ignorabat, in occultum abdit, ac voluntariis tantum productis, Creſcentii operam feſellit, eaque ratione quem petierat ſyngraphum impetravit. Itaque ſuppleti omnes in navim conſcendunt, & per Tiberim mare ingreſſi, vix duo triave milliaria confecerant, quum ex improviſo ventorum vi agitati atque turbati ad litus appellere coacti ſunt. Ibi diem noctemque navis relicta eſt, quum ſævientibus adhuc ventis, alto ſe committere nemo auderet. Hoc interim ſpatio unus ex iis, qui vi conſcripti fuerant, clam e navi profugit, & nando libertatem quærens prope Oſtiam Salinatorum domos pervenit, quibus, quis ſit, aperit, ſignificans præterea in eadem navi, ex qua diffugerat, permultos alios ſuæ ſortis aſſervari. Quod ubi auditum eſt, homines miſericordia & indignatione capti ad navim accurrunt, atque impetu facto, cum gemitu libertatis nomen uſurpantes cuſtodiis eripiunt. Neque id ſatis habuerunt, ſed captos Hiſpanos duces conviciis inceſſere, aliiſque oneraverunt injuriis. Qua re permotus Clemens ad fontem illum injuriarum claudendum, ſanxit edicto, ne milites in Romana ditione ſcribere liceret, cui qui non paruiſſent, majeſtatis damnarentur, & tanti ſceleris aliquem ex authoribus deferentibus quinquaginta aureorum præmium conſtituit.

Quibus rebus offenſi Hiſpani, horum tria millia, qui Neapolim verſus proficiſcebantur, in Veliterno agro conſtitere, ubi per cauſam pabuli adhuc herbeſcentia frumenta ſuccidere non dubitarunt. Veliterni quum ſe ſuaque ab his nonniſi vi defendere poſſe viderent, omnes arma ſumunt, paratiſſimo animo illos & itinere prohibere, & ſuis finibus propulſare. Hac re Pontifici nuntiata, Cardinalem Franciſcum Barberinum ejuſdem civitatis Epiſcopum atque principem eos hortatum miſit, ut ab armis diſcederent; quod iis tamen minime perſuaderi potuit, quum dicerent non arma ſumſiſſe, niſi ut ſe ab injuriis Hiſpanorum vindicarent, & ne ſua ſibi eripi ſi enermes paterentur, ignaviſſimi omnium mortalium haberentur: quare minime reprehendendos eſſe, quod communi animo communia bona defenderent. Ipſi tamen non valuerunt ſuſtinere impetum Hiſpanorum militum, qui quum in urbem ingreſſi fuiſſent, male eos habuerunt, nonnullis cum cruciatu necatis, compluribuſque in cuſtodiam incluſis; & ne univerſa civitas depopularetur, e publico ærario octo millia aureorum ſoluta fuerunt. Nec minores ſollicitudines eædem copiæ aliis in locis attulerunt. Nam quum Oſtiam tranſirent, vis illatæ memores in incendendis Salinatorum caſis, vaſtandiſque officinis tantum operis inſumpſerunt, quantum itinere ac labore poterant. Tali modo maxima ſalis copia, quæ ex proximis ſalinis erat eo congeſta, deperdita fuit. Necnon Præneſtinos tanto perfuderunt terrore, ut quindecim mille aureis metum ac vexationem redimere coegerint. Quibus de cauſis anxius & ſollicitus Clemens, litteris ad Regem Catholicum datis, patientiam proponit ſuam, acerbitates atque injurias ſuarum copiarum docet, inſolentiam demonſtrat, pro quibus rebus orat ac poſtulat, ne ſe diutius eſſe ſineret in ſummo mœrore. Quo facto, Hiſpani e Pontificii imperii finibus egreſſi, recta Neapolim ſunt profecti. Eodem quoque tempore Cardinalis Aquaviva, quod ſibi non eſſet ſatisfactum de injuriis a plebe Romana in Borbonios illatis, una cum Cardinali Belluga Roma demigravit, juſſis etiam omnibus tum Neapolitanis, tum Hiſpanis, ut ab Urbe diſcederent; quod ſi non facerent, eos adverſus Reges facturos videri. Neque multo poſt imperatum Raynerio Simonetto, Pontificio Oratori Neapoli abire, & Silvio de Valentibus alteri Oratori apud Catholicum Regem in demortui Vincentii Alamanni locum ſuffecto, qui Matritum ad ſuam legationem iter habebat, Bajonæ nuntium allatum eſt, quo ingreſſu in Regnum prohibebatur.

Neque hic moleſtiarum finis. Siquidem Luſitanus Rex, quem, Bichio, & Firrao in Cardinalium collegium adlectis, Clemens fore contentum ſperaverat, intolerabilia in dies poſtulata interponebat; illud cauſſæ prætendens, quod non adhuc ſibi ſatisfactum eſſet de injuriis, quæ ejuſdem Bichii cauſſa acceperat. At Clemens, cui nihil erat potius, quam ut eſſet aliquando diſcordiarum finis, ob plurima, graviſſimaque quæ inde oriebantur incommoda, e quibus illud maxime dolebat, quod Rex quemquam ad Eccleſias tot annis ſuis viduatas paſtoribus nominare pertinaciter ſemper negaverat, inter cetera, quibus eum ornavit, beneficia, facultatem imponendi quartam penſionum partem annuis Epiſcopatuum ceterorumque Sacerdotiorum reditibus, quam Luſitaniæ Reges habebant, ad tertiam uſque partem amplificavit. Neque vero id ſatis habuit Joannes Rex; quumque ad omnes ſuas poſtulationes perduci Clementem minime poſſe videret, illius Oratoris negotiis interdixit.

In tanta rerum perturbatione Clemens nunquam dejecit oculos a Chriſtiana Republica, cui quidquid expedire arbitrabatur, ita ſtudioſe ſemper curavit, ut præ eo cetera omnia minimi duceret. Pax Ryſwici, quod eſt Hollandiæ oppidum non procul Haga, an. MDCXCVII. fœderatos inter & Ludovicum XIV. Galliarum Regem conciliata fuit, qua oppida omnia, poſt renatum a pace Noviomagenſi bellum, armorum vi capta ultro citroque in eam conditionem reddita ſunt, ut Religio Catholica in locis ſic reſtitutis eo, quo tunc erat, ſtatu maneret. Id quum Germaniæ Reguli Auguſtanæ formulæ addicti indigne tuliſſent, omnibus nervis contenderunt, ne ejuſmodi ſtatueretur conditio; quod quum aſſequi tunc nequiviſſent, id moliri ac impellere ſaxum non ceſſarunt, quoad ſuperioribus annis a Ratisbonenſi Conventu illud impetrarunt, ut Catholicæ religionis inſtituta pluribus in locis omnino tollerentur. Ea res, ut eſt Clementi renuntiata, ad Carolum Philippum Maguntiæ Archiepiſcopum ex novemviris, qui Cæſarem ſuffragiis ſuis eligunt, loco & dignitate Principem litteras dedit, quibus ad Romanæ Eccleſiæ cauſſam tuendam, hæreticorumque conatus pro facultate retundendos magnopere eſt adhortatus. Nec minori ſtudio apud Catholicos Reges, Principeſque contendit, ut memorata conditio ſarta tectaque haberetur. Eodem quoque tempore egit Clemens cum Cardinali Fleurio de inſtaurandis renovandiſque edictis, quæ Ludovicus XIV. tulerat adverſus Ugonottos, & Calviniſtas in occulto latentes. Adfuit & Maronitis, genti quæ ſuſceptam a primis Eccleſiæ ſæculis Catholicam religionem ſumma ſemper conſtantia puram incorruptamque ſervaverat. Nam redditis ſibi litteris a Patriarcha Joſepho Gazeno, quibus admonebatur plurimas eaſque graviſſimas in Eccleſiaſticam diſciplinam irrepſiſſe corruptelas, Joſephum Aſſemanium in Syriam legatum miſit, qui in Keiroano ad Montem Libanum convocato concilio, collabentem Maronitarum diſciplinam in priſtinum ſplendorem reſtituit.

Inchoatus eſt annus 1737. & Luſitaniæ, Hiſpaniarum, Neapoliſque Reges in eo adhuc perſeverabant, ne Pontificii Oratores ad ſua repetenda munia redirent; in quo perferendo Clemens Dei bonitate ac teſtimonio conſcientiæ fretus admirabilem ſæpe facilitatem, vel potius animi altitudinem oſtendit. Non enim ignorabat, æquum animum haudquaquam mediocre eſſe ærumnæ condimentum. Interea Cardinalis Aquaviva, quem

Nea-

Neapolitanæ commorationis pertæſum mirum deſiderium tenebat Urbis, nihil prætermiſit, quantum eniti potuit, quin reditum a Clemente, atque a Catholico Rege impetraret, cujus ſibi facta poteſtate, Romam venit, quo etiam Cardinalis Belluga prius acceſſerat. Neque tunc ullus amplius illatus eſt ſermo de obtinenda ſatisfactione injuriarum gentis Tranſtyberinæ, quas perpetua oblivione delendas cenſuit Aquaviva. De gravioribus nonnullis conſtituendis controverſiis, quæ Pontifici cum Hiſpaniarum Rege jam diu intercedebant, agi cœptum eſt; cui rei illud vehementer ſuffragari videbatur, quod Gaſpar Molina Malachæ Epiſcopus, qui ſummæ rerum agendarum in Hiſpanico Regno præerat, quemque Rex Cardinalem nominaverat, valde de honore aſſequendo ſollicitus erat. Itaque feliciter confecta res eſt magna ex parte ſimilibus conditionibus, de quibus ſedente Pontifice Clemente XI. convenerant Marchio Compoſtæ, & Pompejus Aldrovandus ad eam rem deſtinatus, quæque nunquam firmæ ratæque habitæ fuerant. Illarum hæc fuerat ſumma: ut Eccleſiarum immunitas circumſcriberetur, utque promulgata de Homicidis conſtitutio, de qua ſupra diximus, ad Hiſpaniarum Regnum extenderetur: ut monerentur Epiſcopi de ſervandis Concilii Tridentini Decretis, quæ de Clericorum ordinatione interpoſita fuerant: ne cui temporaria beneficia erigere liceret; cautumque, ne in conſtituendis Clericorum patrimoniis, Regio ærario quid eſſet fraudi: ut appellationes cauſarum beneficiorum, quæ ſummam viginti quatuor aureorum ducatorum excedunt, necnon juriſdictionis, matrimonii, decimarum, & juriſpatronatus, hiſque ſimilium fierent ad Pontificem; ceteræ vero cauſſæ, utpote levioris momenti ordinariis locorum judicibus committerentur: ut judicium eſſet Epiſcoporum deſignandi poſt conſueta certamina magis idoneos, qui Parœcias regerent, quoties earum conferendarum Pontifex ſua facultate uti deberet; iiſque ne imponerentur penſiones, decretum eſt: ut beneficiorum reditus ex integro taxarentur: ne cui quis daretur in Canonicatu adjutor ſine teſtimonio Epiſcopi non modo de ejus ſcientia & honeſtate, ſed & de neceſſitate & utilitate Eccleſiæ; neve penſionis onere gravaretur: ne Pontificio Oratori amplius facultas eſſet dimiſſorias, ut ajunt, litteras concedendi: ne is, uſquedum memorata taxatio abſolveretur, ſuo jure uteretur conferendi beneficia, quæ ſummam vigintiquatuor ducatorum non excedunt, niſi judicio Epiſcoporum, ac certis teſtimoniis de eorum cenſu conſtet: ne eidem cauſſas amplius delegare liceat, præterquam judicibus Synodalibus, vel aliquibus Dignitates in Eccleſiis Cathedralibus obtinentibus: ut tertia pars fructuum Eccleſiarum vacantium in earum & pauperum ſubſidium aſſignaretur. Ad conſtituendam vero controverſiam Beneficiorum juriſpatronatus conventum fuit, ut ultro citroque aliqui eligerentur, quibus cauſſæ cognitio committeretur; & interea temporis, ne quidquam ab Hiſpaniæ Rege moveretur, ſed beneficia, quæ ad eam controverſiam pertinerent, a Pontifice, eorumque ordinariis collatoribus ſuis menſibus conferrentur. Quibus rebus ita compoſitis, Pontificius Orator Matritum vocatus, ibique honorifice eſt exceptus.

Hoc negotio confecto, Clemens in eam curam & cogitationem incubuit, ut Regis quoque utriuſque Siciliæ animum ſibi conciliatum redderet, quocum maximæ erant ortæ contentiones de rebus præſertim ad immunitatem, ad beneficia, & ad juriſdictionem Eccleſiaſticam pertinentibus. Mittitur ab ipſo Rege Romam Præſul Cæleſtinus Gallianius, qui ſuam voluntatem proponeret. A Clemente vero quatuor eliguntur Cardinales, ſcilicet Firraus, Gentilis, Paſſerus, & Spinellius, qui cum eodem agerent, ſibique in deliberando de maximis rebus conſilium darent. Quum in colloquium ventum eſſet, ad quod adhibiti etiam fuerant Aquaviva, & Belluga, poſtulata deferuntur, quæ ubi audita ſunt, Clemens ſe accepturum negavit, quippe quæ intolerabilia eſſe ſibi viderentur. Nihilo tamen ſecius ſumma conſtantia illa ſuſtinere manereque in propoſito Gallianius jubetur. Verum Clementi præſtare viſum omnes perpeti difficultates, quam iis non reſiſtere. Itaque invictum ſemper ſe præbuit, nec niſi tolerabilioribus conditionibus ſe tranſacturum oſtendit. Interim aliæ de integro conditiones feruntur; ſed res convenire hoc anno nullo modo potuit.

Eodem quoque tempore actum & cum Rege Luſitaniæ eſt, ſi quo tandem modo is ad priſtinam concordiam reduci potuiſſet. Erat illa quidem non mediocris difficultatis poſtulatio, ut omnes, qui Ulyſſiponenſes Patriarchæ deſignati fuiſſent, illico in Cardinalium collegium adlegerentur. At timens Clemens, ne omnino negando Regis animus magis abalienaretur, de quorumdam Cardinalium ſententia conſilium cepit concedendi illius poſtulationi, ut omnes Ulyſſiponenſes Patriarchæ

Cardinales fierent, ſub ea tamen conditione, ut id loco nominationum eſſet, repræſentando ſcilicet id, quod in ſingulis comitiis, quibus Regibus facultas eſt ad Cardinalatum nominandi, erat conferendum. Atque ex hoc tempore viſa eſt reconciliata Pontifici Regis voluntas eſſe.

Habuit & controverſiam Clemens cum Joanne Gaſtone Magno Etruriæ Duce. Controverſiæ materiam dedit electio Epiſcopi Piſcienſis, quum mortuo Bartholomæo Puccin eſſet alter in illius locum ſubrogandus. Mos eſt Magno Duci, quatuor, quos digniſſimos Sacerdotio judicat, nominare, ut ex his quem velit Pontifex eligat; quumque a ſuperioribus Pontificibus hoc datum fuerit ſingulari Coſmi III. in Sedem Apoſtolicam pietati, ut qui gratiſſimus illi extitiſſet, is maxime optaretur, id ſibi quoque indulgentiæ concedi Joannes Gaſto magnopere contendebat. Non omnino reſtitit Clemens Deceſſoris ſui motus exemplo; ſed erant cauſſæ, cur hoc tempore illius commendationis rationem habere nollet; unde factum eſt, ut quem ex omnibus Epiſcopum delegit Pontifex, is munus per vim (quamquam id ſua voluntate feciſſe declaraverit) renuntiare coactus fuerit. Neque tamen Clemens in propoſito ſuſceptoque conſilio non permanſit, voluitque eo excluſo, quem prius reſpuerat, candidato, alii de integro deſignarentur. Id quum obtinuiſſet, quaſi ſatisfactione accepta, non dubitavit amplius illum potiſſimum eligere, quem habuit a Joanne Gaſtone commendatum: & hoc ſervatum poſtea perpetuo eſt.

Comitem Nicolaum Bielkium in Svetia ex ampliſſima familia natum, quam duæ præſertim Reginæ illuſtrarunt, ob ejuratos Lutheranæ hæreſis errores exulem & extorrem a patrio ſolo re & fortuna fulſit, atque ſuſtinuit. Quumque obitu Marii Frangipanii, Urbis Senator eſſet creandus, & propter amplitudinem magnitudinemque poteſtatis hic honos a multis ſumma ambitione contenderetur, Clemens uni Nicolao præ cæteris mandandum cenſuit, viro plane propter multas ejus virtutes meritiſſimo, & in quo ornando non parum laudis ipſe adeptus eſt. Nova jam abſoluta Lateranenſis Baſilicæ facie, quo Pontificis munificentiæ perpetua maneret memoria, ei ſtatua in Eccleſiæ porticu decreta fuit. Qua gloria tantum is abfuit, ut illa ſublata, Conſtantini Magni Cæſaris ejuſdem Baſilicæ conditoris vetuſtiſſimi artificii ſtatuam in eadem baſi poni curaverit. Ad impetrandam a Deo opem, auxiliumque in omnibus iis rebus, quæ ad Chriſtianam Rempublicam conducerent magis, ſolemni ritu magnificoque apparatu in eadem Lateranenſi Baſilica XIII. Kal. Quintilis, feſto Deo Trino & Uno, Sanctorum albo inſeruit Vincentium a Paulo, Joannem Franciſcum Regis, Julianam Falconeriam, & Catharinam Fliſcam Adurnam; neque multo poſt decimo nimirum Kal. ejuſdem menſis Joſephum a Leoniſſa titulo Beati legitime decoravit.

Quoniam ad hunc locum perventum eſt, non alienum eſſe videtur leviter tranſire, ac nonnulla tantummodo perſtringere de Lateranenſi Triclinio, in quo Romani Pontifices non modo Reges, & Imperatores convivio excipere, ſed & ipſi quoque una cum Cardinalibus ſolemnioribus diebus publice accumbere, aliaque obire munia conſueverant. Extruxerat illud Leo III. an. DCCXCVI. quumque vitium feciſſet, ſexaginta poſt annos Leo IV. reſtituendum curavit. Locum undique ornabant porphyreticæ, ac pariæ columnæ, nec non marmoratum pavimentum ſimulacris diſtinctum, & inſuper tres abſides vermiculato opere pictæ, quarum primaria, quæ de tota ædificii mole hodie tantummodo ſupereſt, Chriſtum repræſentat pacem diſcipulis in cœnaculo nuntiantem, ad indicandum redditam Eccleſiæ tranquillitatem ob extinctam a Carolo Magno ſceleratiſſimam conſpirationem, quam Paſchalis, & Campulus adverſus Leonem conflaverant; & hinc inde Summos Pontifices Hadrianum, & memoratum Leonem una cum Rege Carolo, quorum primus a Chriſto claves, alter a S. Petro Pallium, ab utriſque vero, ſcilicet tum a Chriſto, tum a Petro Carolus vexillum accipit, inſigne ſibi delati ab iiſdem Pontificibus Hadriano & Leone Romani Patritiatus honoris. Præclarum hoc Chriſtianæ antiquitatis monumentum, quum ad laxandam ejuſdem Conſtantinianæ Baſilicæ aream neceſſe eſſet demoliri, de illo ſalvo conſervando Clemens jure optimo ſibi cogitandum putavit. Hæc primum rei perficiendæ inita ratio eſt, ut ſecata abſis integra per pontem ligneum ad S. Laurentii ſacellum, quod pedibus CLXVIII. diſtabat, tranſportaretur, ibique in novo ædificio, cujus jacta fuerant fundamenta, collocaretur. Verum quum id fieri non poſſet ſine ſumma impenſa ac difficultate, quod erat periculum, ne movendo molem totum Muſivum diſſolveretur, cujus plurimæ jam erant luxatæ teſſerulæ, Clemens primi abjecto conſilio, quod facile, expeditum, & ſecurum erat decrevit. Itaque imaginibus

bus prius optima fide ad exemplar coloribus expreſſis, teſſellas reſolvere, eaſque aſſervari juſſit, ut poſtea de integro in priſtinam ac ſtabiliorem formam componerentur: quod ut minori incommodo fieret, bis nummorum aureorum millia occupavit. Hæc, quorum certiſſimi ſunt teſtes, ſane fugiſſe videntur authorem inſcriptionis eidem Triclinio appoſitæ, ut eſſet indicium ad memoriam ſempiternam reſtituti operis per ſummum Pontificem Benedictum XIV. qui non veritus eſt aſſerere antiquiſſimum hoc monumentum vel artificum imperitia, vel rei difficultate diffractum, ac penitus disjectum fuiſſe, quum illud integrum loco moveri juſſiſſet Clemens, cui ſane errori, ne quis ſua laude fraudetur, aliqua ratione proſpectum velim.

Exitu hujus anni quum Clemens Cardinalem creaſſet Thomam Almeydam Ulyſſiponis Patriarcham, Luſitaniæ Rex ad ſuum munus revocavit illius Oratorem; nominatique tandem aliquando ſunt, qui ad vacantium illius Regni Eccleſiarum regimen legerentur. Lætus igitur Clemens de reconciliata concordia, literas ad eundem Regem plenas amoris dedit, in quibus illud oſtendit, non ideo ſe reſtitiſſe illius poſtulatis, quod ſibi voluntas ejuſdem ornandi defuerit, ſed quod ad ſuum officium pertinere arbitratus eſt, ne nimis prodigus in decernendis honoribus, & in elargiendis beneficiis eſſet.

Magna cura & ſollicitudine liberatus Clemens ob factam reconciliationem cum Hiſpaniarum, & Luſitaniæ Regibus, nihil magis optabat, quam ut res quoque Neapolitanæ componerentur. Et ſane æquiſſimis conditionibus cum Præſule Gallianio tranſactum fuit; quæ tamen ratæ minime fuerunt, quum placuiſſet Carolo Regi de iis conſulere Togatus, qui cenſuerunt eas magna ex parte reſpuendas & majora quærenda eſſe. Itaque nihil aliud poſtea conventum eſt An. 1738. quam ut Clemens eidem Carolo diploma daret, quo utriuſque Siciliæ regni dominatum in eo firmaret. Qua re conceſſa, Pontificius Orator, qui Nolæ tunc erat, Neapolim revocatus eſt, & Comeſtabilis Columna ipſius Regis nomine, quod perſolvi tributum ſolet, Pontifici publice ac ſolemniter obtulit. Clemens vero quo magis voluntatem ſuam ac ſtudium in Carolum declararet, non modo Mariam Amaliam Auguſti III. Poloniæ Regis filiam eidem Carolo nuptum collocatam magnificentiſſime ubique locorum ditionis ſuæ excipi curavit; ſed etiam Cruciatæ, ut vocant, illi diploma conceſſit, inſtitutumque ab eo nobiliſſimum equitum S. Januarii ordinem Apoſtolicis litteris confirmavit.

Bello vix Cæſar expeditus, quo illum Hiſpani & Galli, ut intellectum eſt, proſequuti fuerant, arma adverſus Turcas tulit, ut Moſchis ſibi fœdere junctis auxilio eſſet. Neque vero quiſquam alius inventus eſt, qui ſe immiſcere huic bello voluerit, quod neque neceſſarium, & intempeſtive ſuſceptum omnes ferebant. Itaque Cæſar, qui ſibi magnum in Clemente præſidium ponebat, ab eo de fœdere ſacro ſolicitando poſtulavit. Hoc fœdus ſacrum, cujus Pontifex patronus & ſequeſter eſt, initum fuit Innocentio XI. authore an. 1682. quo tempore Turcarum Rex teterrimum ac periculoſiſſimum bellum adverſus Cæſarem movit. Jurarunt illud apud eundem Pontificem Innocentium Cæſar, Polonorum Rex, ac Venetorum Reſpublica, eoque ſe obſtrinxerunt ſibi invicem auxilium ferendi, quibus maximis viribus poſſent, quoties quis eorum a barbaris peteretur. Verum quum intelligeret Clemens huic locum minime eſſe, eo quod bellum a Cæſare commotum, non ipſe a Turcis provocatus fuiſſet, vehementer ſe dolere Cæſari reſpondit, quod ejus voluntati mos in hoc geri non potuerit: de reliquo & pro ſua ſingulari charitate, quam in illum habuit ſemper, & pro ſuo flagrantiſſimo ſtudio in Catholicam Religionem, omnia a ſe officia expectaret. Itaque Pontifex ipſe litteras ad Polonorum Regem, & Venetorum Rempublicam miſit, quibus ab iis petiit, ac ſumme contendit, ut ad Cæſaris arma ſua quoque jungerent: magnopere enim illorum intereſſe debere communem opprimi hoſtem. Ad Deum propitiandum Jubilæum, aliaſque ſupplicationes indixit. Quo vero Cæſarem opibus juvaret, facultatem illi conceſſit exigendi ex Germaniæ Sacerdotiis centum & viginti florenorum millia; quam liberalitatem etiam propria pecunia rogatus auxiſſet, niſi ærarium ob tot incommoda ſuperioribus annis accepta, cauſſa præſertim Italici belli, adhuc exhauſtum eſſet. At quum ei nuncius allatus fuiſſet, magnum Chriſtianorum militum numerum eſſe, qui gravibus afflicti morbis, omnibuſque rebus egeni in Hungaria tenebantur, his ut ſuccurreret dedit de ſuo privato ærario duodecim mille aureos: quo exemplo excitati plurimi Cardinales, nonnulli Epiſcopi, Ordinumque Magiſtri, ipſi quoque pecuniam in eandem cauſſam contulerunt, adeo ut quadraginta aureorum millium ſumma conflari potuerit. Verum quum ex ea poſt reconciliatam pacem tertia prope pars ſuperfuiſſet, hanc in egentiſſimas quaſdam ejuſdem Hungariæ Regni parœcias Clemens diſpertiri juſſit. Obtulit & Cæſari magnam vim argenti extrahendam e mole Hadriani, ubi ad quinquagies centena aureorum millia aſſervari dicuntur, quoties ſibi Parmæ & Placentiæ Ducatus per eum reſtitueretur: quæ tamen conditio rejecta fuit. Nec mediocrem laudem Clemens in eo reportavit, quod a fidelium communione ſeparaverit Principem Ragoſium, eo quia nefarias cum Turcis pactiones, ſocietatemque adverſus Cæſarem conflaverat. Sed quandoquidem Deus aut ſuos tuetur, aut a violatoribus graves pœnas exigit; ſic non multo poſt idem exſecratus Princeps miſerandum in modum vitæ finem implevit. Ceterum infeliciſſimus hujus belli exitus fuit. Nam prælio victis Cæſarianis, capta Orſova & Tauruno maxima multitudine obſeſſo, vehementiſſimeque oppugnato, Cæſar pacem petere, & a Barbaris conditiones accipere coactus fuit.

Satis conſtat, Patriarcham Aquilejæ, Diœceſim ſuam nedum in ditione Veneta, ſed etiam intra Auſtriacum Imperium protendiſſe: quumque Reſpublica Veneta illius nominandi nullum unquam Imperatori locum reliquerit, hinc plurima ſemper orta diſſidia. Urgebat per id tempus Cæſar, ut a Pontifice Vicarius crearetur Apoſtolicus, qui Epiſcopi munere in ſubjectis ſuæ ditioni locis fungeretur. Clemens quidem facile eo adduci paſſus eſſet, ut Vicarius natione Germanus, atque Epiſcopali charactere inſignitus iis præeſſet regionibus; ita tamen, ut a Patriarcha eligeretur, ab eoque penderet. Quin etiam nonnullorum Canonicatuum, aliorumque Sacerdotiorum collationem Cæſari ſe conceſſurum oſtendit. Sed eo minime eſt ille contentus; conditionemque conſtantiſſime rejecit. Itaque Clemens, cui maxime cordi erat, ut vetus ac pernicioſiſſima dirimeretur controverſia, quibus aliis remediis huic malo occurri poſſet, cogitare cœpit. Sed quod ſummis votis optarat, morte interceptus perficere non potuit. Hanc igitur curam quum ſuſcepiſſet Benedictus XIV. undecimo illius Pontificatus anno conventum tandem eſt, ut ex uno Patriarchatu bini fierent Archiepiſcopatus, alter Goritienſis, alter Utinenſis dictus, qui nihil inter ſe haberent commune; ſed eorum quilibet iis terminaretur regionibus, quæ Cæſaris, & Reipublicæ definiebant imperium.

Idem Pontifex Benedictus XIV. ortas hoc tempore controverſias quaſdam inter Clementem & eos qui ſedebant ad Etruriæ gubernaculum nomine Franciſci Lotharingiæ Ducis, qui in extinctæ proxime ſuperiori anno 1737. Mediceæ familiæ locum ſucceſſerat, diremit. Nam mortuo Principe Scavolini, qui erat ultimus ſuæ familiæ, ii contendebant ſibi illius oppidi adjectorumque illi pagorum poſſeſſionem eo jure deberi, quod olim in Reipublicæ Florentinæ clientela fuerant; quodque inter hanc & Majores defuncti Principis jam tunc conventum fuerat, ut ipſa ſuccederet, quoties vetus hæc & illuſtris familia extingui contigiſſet. Contra ea Clemens jura Marchionis de Cavaleriis legitimi hæredis (erat enim Sororis filius) tuebatur; in quo & ſupremum Sedis Apoſtolicæ dominium vindicabat. In his diſceptationibus, quum decem & ultra anni conſumpti fuiſſent, tandem ex æquo & bono conſtituta res eſt, revocatiſque præſidiis, quibus ea loca occupata fuerant, licuit eidem Marchioni de Cavaleriis in illorum poſſeſſionem venire.

Inter hæc Clemens Conſtitutionem edidit, qua occultos congreſſus ſocietatemque vulgo dictam *de' Liberi Muratori* damnavit, exſecratuſque eſt. Id ipſum quoque præſtitit Benedictus XIV. an. 1751. quum horum hominum ſecta jam pœnarum oblita, ut tabes quædam longe lateque pervaſiſſe diceretur. Fecit & ſcitum Clemens de augendo navium numero, quas habet Religio Hieroſolymitana ad mare tutum præſtandum adverſus Turcas & prædones. Patribus, ut vocant, Diſcalceatis Ordinis ſanctiſſimæ Trinitatis redemtionis captivorum Congregationis Hiſpaniæ petentibus multa in Sodalitatis incrementum liberaliter indulſit. Etenim quum Priorum Pontificum de eodem Ordine judicia rata, firmaque eſſe voluit, tum novas ſibi propoſitas inſtitutiones atque decreta publico diplomate comprobavit. Idem innumeris prope in Ordinem Prædicatorum conlatis a Benedicto XIII. privilegiis modum quemdam eſſe voluit, aliaque nimis liberaliter conceſſa partim, adhibita temperatione, cohibuit, partim omnino repreſſit ac revocavit. In conſervanda, quæ vigebat, antiqua Religionis diſciplina, & in corrigendis quæ irrepſerant vitiis, quanquam plurimam curam vel a primis imperii diebus ſuſceperit, non rigidam tamen ſeveritatem ſectatus eſt: quumque admonitus a quibuſdam Cardinalibus fuiſſet, pleroſque illorum, qui ſacris initiati eſſent, ſecus quam vetuerat Benedictus XIII. fictitiam comam gerere, ſe quidem id facile paſſurum reſpondit, dum illi

mol-

mollitiem non affectantes, neceſſitatique tantummodo inſervientes, mores ita informarent, ut & ſanctimoniæ & pietatis exemplo ceteris prælucerent hominibus.

Per idem tempus miſſus a Rege Sardiniæ Romam venit Comes Rivera, qui vel in primis egit cum Cardinalibus Corradino, & Gentilio de controverſiis componendis, quas inter Pontificem, & ſuum regem intercedere oſtendimus. Res huc deducitur, ut Rex Pontificem ſupremum dominum agnoſcat Feudorum Aſtegianæ, S. Benigni, nec non Maſſerani, Crevalcoris, & Tigliolarum; utque milites iis locis dimittantur, quorum poſſeſſionem ab initio diſcordiarum occupaverant. Decernitur, ut Rex, cui binos poſt menſes regendorum oppidorum danda erat perpetua vicaria poteſtas, pro ea Pontifici annuum bis mille aureorum cenſum exſolveret. Ia ne majora exigeret a populis tributa, quam quæ ſub imperio Romani Pontificis impoſita fuerant, paciſcitur. Convenit etiam de beneficiorum & penſionum collatione; actumque de immunitate Eccleſiaſtica, adeo ut ab omnibus ventum ſit in ſpem fore, ut brevi lites componerentur: quod cum morte interceptus ad exitum optatum perducere non potuiſſet Clemens, novus in Apoſtolica Sede ſucceſſor Benedictus XIV. confecit.

Clementi corpus jam annis infirmum, mens tamen adhuc acris & vigens erat, quo rebus imperii conſulere non deſineret. Re quidem vera, ut ait ille, non viribus, aut velocitate, aut celeritatibus res magnæ geruntur, ſed conſilio, ratione, atque ſententia. Mirum dictu! Quamvis ad ejus ſenectutem accederet, ut cæcus pene eſſet, languenſque viribus, & morbo ſæpe afflictus in lecto decumbere his temporibus, nempe an. 1739. cogeretur; tamen Cardinalium concilia habebat, neminique ad ſe aditum præcluſum eſſe volebat. Leopoldus Antonius Salisburgi Archiepiſcopus, inſigni virtute ac pietate vir, nulla quum magis augeretur cura, quam us intemeratam fidem tueretur adverſus eos, qui illam aliqua ex parte labefactare conarentur, atque ob id ipſum e ſuæ Diœceſis regionibus ſupra duobus & viginti millibus hæreticis pulſis, longeque amandatis, ingenti cum ſuorum populorum utilitate pravæ religionis prohibuit contagia. Neve iterum hæreſi pullulante illæ gentes de veræ religionis tramite hominum fraude deducerentur, ſtatuit nuntiare Pontifici fore quam maxime ad id accommodatum viros moribus & eruditione præſtantes e quatuor religioſis familiis conquiſitos, videlicet S. Benedicti, Cappucinorum, S. Auguſtini, & Recollectorum S. Franciſci, in ea loca mittere, qui Chriſti Evangelii præcones de Catholica fide benemererentur. Is leges & inſtitutiones præſcripſit, quæ ſi placeant, in ſemet totius negotii expenſas recepturum pollicitus eſt. Clemens hæc lætus adeo audivit, ut ſine cunctatione editis litteris non ſolum rite ſancteque inſtitutas miſſiones comprobaverit, verum etiam glorioſo muneri deſtinandis plurima largitus ſit privilegia.

Mortuo Carolo Majella, poſtquam treſdecim annos Summis Pontificibus Benedicto XIII. & Clementi præclaram operam navaſſet in munere ſcribendarum Epiſtolarum ad Principes, ad hanc obeundam Provinciam Clemens legit Joannem Vincentium Luccheſinium Lucenſem, virum præſtantem omni laude virtutis, eundemque liberalibus diſciplinis, ſed in primis græcis latiniſque litteris doctum, quod judicare licet ex iis orationibus Demoſthenis, quas in latinum ſermonem vertit, & ex biſtoria, quam latine pariter ſcripſit, de rebus quæ ſuo ævo contigerunt, in qua cum ſibi Thucydidem ad imitandum propoſuiſſet, neque verborum gravitas, neque ſententiarum majeſtas, ſed fluens quædam & tracta oratio deſideratur.

Sanctus Marinus parva Italiæ civitas, intra fines Pontificiæ ditionis & Etruriæ ſita, æquis florebat legibus: at diſſidentes inter ſe plebis & Optimatum animi cuncta miſcere cœperunt. Igitur motu facto invocabat populus Romani Pontificis ſubſidium, penes quem ſummi imperii jus eſt, ſed iſtud patrocinium potius quam imperium poteſt nunc nominari. Cardinalis Alberonius, qui finitimam Æmiliæ Provinciam Legatus adminiſtrabat, quique alias tentaſſe dicitur, ut civitas S. Sedi omnino ſubjiceretur, urſit iſtam occaſionem, qua meliorem reperiri nunquam poſſe arbitrabatur, nuntiatque Pontifici acriter eas gentes vexari, paucorumque factione oppreſſas teneri: idcirco orare, ut afflictis ſuccurrat, neque per intermiſſiones intervallaque ſpem illarum leniorem faceret; negare in pace unquam futuras, niſi Pontificis ditioni ac poteſtati ſubjectas. His acceptis, Clemens Cardinali reſponſum dedit, quod ſi in propoſito permanere viderentur, earum finibus adeſſet, quotieſque pleraque ſaniorque pars populi ultro Pontificis authoritatem expoſceret, urbis poſſeſſionem caperet. Quo enim plus quis poteſt, eo moderatius imperio uti debet. Verum contra ea Alberonius eductis bis centum militibus, ſatellitumque multitudine urbem invadit, occupataque arce ad VIII. Kal. Novemb. in æde maxima jubet Magiſtratus principes dicere Sacramentum ſe ſemper in fide manſuros, neque Romanum Pontificem unquam deſerturos. Hoc idem multi formidoloſi jurant, alii recuſant, nonnullique re nova perterriti urbe dilapſi ſunt. Omnibus locis fit irruptio, multæ domus prædantur, & ex civibus unus Ravennam in carcerem perducitur. Id poſtquam a Clemente reſcitum, non potuit non magnopere factum improbare, atque illuc delegavit Henricum Henriquezium Peruſiæ Gubernatorem, virum ſane Majoribus ſuis digniſſimum ob ſpectatam illius multis, magniſque in rebus fidem, integritatem, atque ſapientiam, qui ſatellitio, militibuſque dimiſſis exploraret, utrum omnium conſenſu ad eum deferretur imperium; qua ultro oblata poteſtate, res publice jurejurando, ac fide ſanciretur; ſin minus, eorundem confirmatis privilegiis, ſumma ope tenderet, ut alienati inter ſe plebis & Nobilium animi conciliarentur. Eo ſub anni 1739. finem quum veniſſet, mandata diligenter perfecit; etenim cujuſque ordinis cognita voluntate, S. Marinum in libertatem aſſeruit; jus, atque ſupremum Sedis Apoſtolicæ dominium ſuſtinuit, Prætorem creavit, non pauca deſcripſit; Magiſtratum, qui tantum e viginti quinque civibus conſtabat, in antiquum numerum ſexaginta reſtituit: quibus aliiſque conſtitutis, perturbatum Reipublicæ ſtatum ſumma felicitate compoſuit.

Mariæ Thereſiæ Archiduciſſæ Auſtriæ, quum Florentiam hoc anno adveniſſet, Clemens Ruſam auream per Legatum miſit. Et qui ſemper liberaliſſimus, munificentiſſimuſque fuit, quum ſolvenda ſibi eſſent a Bononienſibus quadraginta quinque aureorum millia, quæ ſuperioribus annis dedit et mutuo, horum viginti quinque millia aſſignavit ad avertendas ab illorum agro alluviones, bina millia Seminario attribuit, decem vero millia deſtinavit in beneficium illius Academiæ, quæ ad naturæ leges, & ſyderum cœlique motus inveſtigandos conſtituta fuit. Cujus rei ne moreretur memoria, ſimulacrum Pontificis in ejuſdem Academiæ majori aula poſitum fuit, hac adjecta inſcriptione

CLEMENTI XII. P. M.

CVIVS MVNIFICENTIA

LOCVM BIBLIOTHECÆ

AMPLISSIMVM EXCITAVIT

INSTRVMENTIS ASTRONOMICIS

MIRO ARTIFICIO LONDINI CONFECTIS

SPECVLAM DITAVIT

SENATVS PRINCIPI OPTIME MERITO

M. P.

CVRANTIBVS INSTITVTO PRÆFECTIS

ANNO MDCCLVIII.

Vaticanam quoque Bibliothecam, quam novo ædificio, armariis, pluteis ampliaverat, liberaliter quoque ornavit magna vaſorum Etruſcorum varias picturas referentium copia; in eamque inſuper contulit ſummo pretio

coem-

coempta antiqua numiſmata, maximl, ut appellant, moduli, numero trecenta & duodetriginta, Græciæ & Ægypti Regum, ac Romanorum Cæſarum formas exprimentia, quæ Cardinalis Alexander Albanus privato ſtudio collegerat, & Rodulphinus Venutus Cortonenſis eruditis commentariis explicaverat. Atque hæc omnia ut diligentius cuſtodita poſteris perpetuum ſui erga litteras diſciplloaſque amoris monumentum exhiberent, hoc anno IX. Kal. Septemb. Sixti V. Pont. Max. edicta confirmavit, novaque edixit.

Interea vero aſſiduis oppreſſus curis, ſenioque prope jam confectus, in illam corporis ægritudinem, qua ſæpius afficiebatur, graviter adeo incidit, ut podagræ, quæ vel in viſcera ingruerat, doloribus vexatus, inſuperque ſævlente febri, dubia ſpe vitæ in extremo verſaretur diſcrimine. Adhibitis tamen remediis febris diſceſſit, leviorque morbus factus eſt. Igitur e præſenti vitæ periculo ereptus ad priſtinas occupationes rediit, aperte declarans ſollicitudinem ac ſtudium ea exequendi, quæ ſui muneris & officii eſſe viderentur. Ad perſequendum bellum, quod Rex Catholicus adverſus Anglos gerebat, ei veniam dedit ex ſacris in Hiſpania redditibus vicies centena millia nummum corrogandi. Jus nominandi ad Sacerdotia io Lotharingiæ & Barii Ducatu exiſtentia, nonnullis taotum exceptis, Chriſtianiſſimo Galliarum Regni indulſit. Oblatas ſibi Conſtitutiones Monachorum Maronitarum, ordinis S. Antonii Abbatis Congregationis Syriæ, S. Iſaiæ ouncupatæ, approbavit, idque publicis litteris teſtarum voluit.

Tali modo quum ad Januarii finem ann. 1740. perveniſſet, taota vis ſubito morbi protupit, ut inevitabilem ei attulerit vitæ finiendæ neceſſitatem. Urinæ enim difficultas eum prorſus ſomno privarat, febriſque non modo, ſed & pituita acceſſere. Ipſe quamvis gravi & mortifero morbo oppreſſus, nunquaro tamen ullam vocem parum conſtanti homine dignam emiſit, mortemque ita oppetiit quaſi ex æſtuolo Euripo ad tranquilliſſimum portum eſſet enataturus. Non enim male facti conſcientia agitabatur; qua in re animadverſum eſt, Fratri Barberinio Concionatori Apoſtolico, deinde Archiepiſcopo Ferrarienſi, qui tum in extremis ei aderat, eumque hortabatur ut Deum, ſi quid in Apoſtolatus munere deliquiſſet, deprecaretur, ingenue illum profeſſum fuiſſe *ſe, quantum noſſe poterat, in eodem munere nihil egiſſe, quod a recti juſtique tramite abhorrere crediidiſſet*. Quum igitur ingraveſceret in horam morbus, ſacroſanctum Chriſti Domini Noſtri Corpus ſumma veneratione ſuſcepit, poſteaque ſacro Oleo inunctus eſt. Sic omni apparatus inſtrumento ac viatico, quod Chriſtiano more tribui atque impertiri ſolet, ex hac vita demigravit poſtridie Nonas Februarii an. 1740. hora fere decima ſexta. Vixit annos circiter octoginta octo, Pontificatum geſſit novennio, & ſex menſibus, diebuſque XXV. Corpus ex Ædibus Quirinalibus ad Vaticanam Baſilicam noctu maxima frequentia populi, ac bonorum omnium alto ſilentio mœſtitiam ac dolorem teſtantium, translatum eſt. Tertio die Novendialium juſtorum, quæ Pontifici ex veteri inſtituto perſolvuntur, Æneas Sylvius Piccolomineus de laudibus illius diſcretam habuit orationem. Depoſitus eſt in eadem Baſilica eo conſilio, ut poſtea in Lateranenſem (ita enim ipſe præſcripſerat) aſportaretur, ac ſub porphyretico Mauſoleo, quod ſibi vivens poſuerat, collocaretur.

Statura fuit juſta, optima corporis temperatione, facie decora, magnamque dignitatem ac gravitatem præſeferente, colore ſubalbicanti, naſo oblongo & adunco; oculos item habuit cæruleos, & labium ſuperius prominens. Plures ei animi virtutes fuerunt, pietas in Deum, io egenos beneficentia, erga omnes, ac viros præſertim litteratos, & ſtudiis doctriniſque deditos liberalitas, in adverſis ſumma æquitas, divinæque voluntati conformatio. Affabilitatem cum majeſtate, lenitatem cum juſtitia ita conjunxit, ut una de altera nequicquam detraheret. Si quis unquam alius, fidei cultor, & propoſiti tenax fuit. In rebus præcipue gravioribus tractandis id habuit omnino, ut proprium non ſequeretur ingenium, ſed peritiſſimos conſuleret. Aditu facilis neminem quaotumvis infimum a ſe arcebat, omnium expoſtulationes qualibet hora libenter audiebat, ac nihil æqua petentibus denegabat. In omni re decorum ſemper tenuit, nunquam exceſſit. Sic ſe gerendo mirum videri minime debet, ſi ipſe moriendo tantum omnibus reliquerit doloris, quantum attulerit vivendo lætitiæ.

Hæc ſunt, quæ de Clementis vita rebuſque geſtis nobis erant commemoranda. Quibus non pauca alia non pigebit adjicere. Ut occurreret in primis ac provideret ei malo jamdiu in Germania pernicioſe introducto, quod unus ſæpe Epiſcopus plures ſimul adminiſtret Eccleſias, motu proprio vetuit, ne ulli deinceps, qui unius Epiſcopatu potiretur, venia concederetur, ut ad alium eligi poſſet, niſi cauſſa cognita: ſin vero duas obtineret Eccleſias, in Brevibus litteris, quibus ad aliam eligi permittitur; eam inſcribi conditionem juſſit, ne ad novam Eccleſiam aſſumeretur, quin unam ex prioribus dimiſiſſet; ei vero qui tribus jam eſſet implicitus, hoc indulgentiæ beneficium omnino denegandum. Edidit & monitum in Tabulario Congregationis Conſiſtorialis aſſervandum, quo præſcribitur, ut in poſterum cautius venia plurium Epiſcopatuum regendorum Germanis concedatur; & ne exempla tantummodo ſequantur, ſed cauſſæ perpendantur, adeo ut hujuſmodi Canonum relaxationes ex utilitate & bono Eccleſiarum, non autem perſonarum æſtimentur. Ad hoc declaravit non temere permittendum Epiſcopis tum Germanis, tum Polonis, ut plures ſimul retineant Dignitates & Canonicatus; ſed accurate diligenterque inſpiciendum, quid magis locorum, Eccleſiarum, & perſonarum habita ratione, ad majorem Dei gloriam conduceret.

Decretum etiam fecit, ne amplius facultas eſſet Conſiſtorialis Aulæ Advocatis ſibi adjutores impetrandi filios, vel fratres, alioſve, qui ſunt cum illis maximis vinculis propinquitatis conjuncti. Sanxit præterea, ut quoties ad hujuſmodi munus quis eligendus eſſet, Duodecemviri litibus judicandis tres curiæ patronos, quos digniſſimos judicaſſent, nominarent, quorum optio Summi Pontificis eſſet: ſalvo tamen earum nationum uſu, quibus ex Pontificum beneficio certus datus erat in eodem collegio locus. Voluit demum, ut qui factus fuiſſet Advocatus vel pauperum, vel Fiſci, ne ei alias cauſſas agere liceret, quam quæ ad officii ſui munus pertinerent.

Ordioi Scholarum Piarum (qui ſane plurimum Clementis beneficentiæ refert acceptum) licentiam largitus eſt, ut cujuſcumque ordinis pueros atque adoleſcentes, vulgaribus non modo litteris, ſed iis altioribus atque gravioribus informare, prætereaque ſeminaria, collegia, contubernia, prævio duntaxat Ordinarii conſenſu inſtituere poſſent. Conceſſa a Leone X. P. M. privilegia Canonicis Eccleſiæ Florentinæ, in quibus erat primum, ut iidem Canonici inter Protonotarios Sedis Apoſtolicæ haberentur, renovavit, ac confirmavit. Tabellionis officium a Leone pariter X. nationi Florentinæ in Urbe degenti conceſſum, moxque interruptum reſtituit. Et hoc quoque graviſſimum ſuos in cives benevolentiæ, & charitatis fuit argumentum, quod ann. 1730. in Collegium Duodecemvirûm litibus judicandis cooptavit Hieronymum Samminiatum Florentinum, ut negatam illis a Benedicto XIII. alternam cum Peruſinis ſucceſſionem ſarciret. Ludovici Chriſtianiſſimi Regis poſtulatu, Divionem nobiliſſimum Burgundiæ Provinciæ oppidum, antea Ligonicæ Diœceſis, nova ibi conſtituta Epiſcopali Sede, civitatis nomine decoravit. Quibus in Signatura Juſtitiæ ſuffragii ferendi jus eſt, in publicis ac ſolemnibus equitationibus fieri ſolitis magno pallio utendi & Pontificii geſtandi galeri facultatem dedit.

Non multo poſt edictum promulgavit de reprimendis profuſis ſumptibus veſtium auro & argento intextarum. Verum, quod pudeat, tot fruſtra renovata edicta ſatis jam oſtendunt luxuriem cunctis factam eſſe ſuperiorem legibus, adeo ut neſcio, an magis expediat connivere in prævalidis & adultis hujuſmodi vitiis, quam ut propalam fiat, iis coercendis publicam poteſtatem imparem eſſe. Confirmata Paulli IV. Conſtitutione, cujus eſt initium *Cum Venerabiles*, decrevit, ut in ſubrogando Cardinalium Collegii Principe, ſeu ut nos loquimur, Decano, ex iis primas ferret, qui eſſet antiquior ſuburbanus Epiſcopus, quique ſubrogationis tempore Romæ commoraretur, vel Reipublicæ cauſſa, vel alio quovis Pontificis mandato alibi conſiſteret. Quæ omnia eo ſpectabant in primis, ut Decanus Romanæ Aulæ rationes calleret, earumque uſum, atque experientiam haberet. Ad hoc nonnulla de ſex ſuburbicariis Epiſcopatibus, Cardinalibus tantummodo conferri ſolitis, præſcripſit.

Primi Genuenſes ſortitionis aleam invenere, qua nonaginta ſeu amplius, pro locorum conſuetudine, numerorum teſſeris in urnam incluſis, publiceque verſatis, quinque ex iis ad luſorum lucrum ſortiro educuntur. Dictu difficile eſt, quam longe lateque hujuſmodi aleæ libido hominum mentes occupaverit; quumque Innocentii XIII. permiſſu, qui etiam corollarium octoginta nummum in ſingulos centenos luſoribus præmium auferentibus addidit, Romæ ſortitio ageretur, grandis ex eo pecunia facta eſt, quæ alioquin extra imperii fines conceſſiſſet. At Benedictus XIII. valde dolens, ut in ejus vita dictum eſt, tanta eſſe homines dementia, ut inconſulta ſpe lucri maxima ſæpiſſime detrimenta facerent, quodque ineptiſſimum eſt, ſomniis & cabalis, ut ajunt, credentes ſuperſtitioſa ariolatione futurum ſe aſſequi poſſe confiderent, anathemate, aliiſque pœnis ſanxit, ne cuiquam ludendo pecunias exponere liceret. Verum ut fere hu-

manum

manum ingenium vetita flagrantius appetit, cupitque negata, nullo modo tanta ludendi ſitis extincta eſt; ſed in dies magis Pontificiæ ditionis populi prorſus pœnarum obliti, tum Neapolim, tum Mediolanum, alioque magnam pecuniæ copiam mittebant. Plurima maximaque incommoda hinc proveniebant, illud in primis quod pœna triremium in luſores conſtituta, & multos amitti ſubditos, & non paucas peſſumdari familias neceſſe erat. Quæ omnia ſedulo perpendens Clemens remedium non negligendum exiſtimavit. Itaque rem ad Theologos defert, quorum complurium ea fuit ſententia, abrogandam Benedicti Conſtitutionem, adbibitaque certa ratione ac moderatione, ejuſmodi ludi genus, tanquam minus malum, Romæ reſtituendum. Propoſitam hanc viam ſequutus eſt Clemens, quamvis a nonnullis acriter reſiſteretur; & ne pecunia ditione extraheretur, eam in ſortem alibi conjicere vetuit, relicta etiam excommunicationis pœna iis, qui in ludendo pravas artes adhibuiſſent, ſuperſtitionibuſque ſe obligaſſent. Itaque, quum res agi cœpta eſſet, plurimum hinc Pontificium ærarium lucri fecit, unde Clementi data materies ac facultas magis ac magis exercendæ beneficentiæ ac liberalitatis. Nam ea pecunia multorum inopiam ſublevavit, & multas virgines ac mulieres, quæ propter paupertatem conditionem reperire non poterant, dote attributa, collocavit. Xenodochia, Noſocomia, Brephotrophia vel de novo inſtituit, vel reditibus auxit. Laborantes ære alieno Romanæ ditionis civitates ſublevavit. Plurima ædificia publica conſtruxit. Etenim Familiæ Pontificiæ deſtinatas ædes ab Alexandro VII. incœptas, eleganter atque magnifice perfecit. Templum Infanti Jeſu ſacrum ad Eſquilini montis radices abſolvit. Ædes S. Petri in faſtigio Præneſtini Montis conſtitutas reficiendas locavit. Vaticanam Bibliothecam, novo juncto ædificio, produxit, hancque armariis, pluteiſque inſtruxit, tum ad excipiendos Orientales Codices juſſu ſuo comparatos, tum ad aſſervandam editorum librorum ſupellectilem, quam eidem Bibliothecæ Angelus Maria Cardinalis Quirinius dono dederat, quum in Cardinalis Benedicti Pamphilii S. R. E. Bibliothecarii locum ſubrogatus fuiſſet. Hic, ut motæ de ſe apud Clementem expectationi reſponderet, utque ei pro collato munere gratum magis magiſque ſe præberet, aliquem ex Veteribus Eccleſiæ Patribus ope Vaticanorum Codicum emendatiſſimum edere conſtituit. E quibus vel maxime intendit animum in S. Ephrem Orientalis Eccleſiæ Doctorem, Prophetam Syrorum cognominatum, in quo legendo Photius profeſſus eſt admirari ſe, quantum permoveat animos, quam alte penetret, quantum delectet, quantum denique ſucci & ſanguinis, copiæ, & ſuavitatis pleniſſimus eſſet. Hujus igitur Operum, quæ ad nos pervenerunt, editionem cum latina interpretatione aggreſſus eſt, ejus rei cura vel in primis demandata Joſepho Aſſemanio Maronitæ ejuſdem Bibliothecæ cuſtodi, viro eruditione, & linguarum peritia maxime exculto, atque Petro Ambaracho, itidem omnigenæ litteraturæ Maronitæ, qui poſtquam in Piſano Athenæo ſacrarum litterarum Profeſſoris honeſto munere functus eſſet, Societati Jeſu nomen dedit. Quodque jam dudum fuerat in votis, ſumma tanto operi manus impoſita eſt, quum ſex volumina in lucem prodiiſſent.

Denique ad conſtruendam in Cœnobio Aræ Cæli Bibliothecam Clemens octo circiter aureorum millia contulit. Dedit & pecuniam pro reſarciendis monaſterio, & Eccleſia SS. Vincentii & Anaſtaſii ad Aquas Salvias. Urbanas vias lapidibus quadratis ſtravit, & Conſulares Romam ferentes triginta & ultra annorum incuria interruptas, ac pene impervias munivit. Ad commodum præſidiariorum militum, aquam e Vaticano in Molem Hadrianam deduxit. Neque prætetibo quot, quibuſque beneficiis Cæſenates complexus eſt. Publico enim Gymnaſio ob imminutum Præceptorum numerum, atque extenuata ſtipendia priſtinum decus, Senatui dignitatem, atque turbatum antea imperium, quo Portum Cæſenaticum, adjectumque illi pagum Feudi jure moderabatur, Civibus ludicra certamina olim peculiari privilegio conceſſa, ac poſtea negata reddidit: nec non neglectam fontium cuſtodiam, in deterius mutatum jus Prætorium, ac ſublatum præfectum recognoſcendis valetudinis teſſeris, quas exhibeant neceſſe eſt, qui ad portum appellere cupiunt, ſi quando fœdæ luis, & contagionis ineſt ſuſpicio, in integrum reſtituit. Poſtremo ad pontem reficiendum in Sinapi flumine, cujus tamen nonniſi jacta ſunt fundamenta, quatuor aureorum millia iiſdem attribuit. Grati ipſi erga munificentiſſimum Principem, & litteris tot tantorumque beneficiorum memoriam conſecrarunt, & ejuſdem e marmore ſimulacrum in ædibus Senatus poſuerunt.

B E N E D I C T U S XIV.

BENEDICTI XIV. P. M. vitam reſque geſtas ſcripturus, de Lambertinæ Gentis, unde ortus eſt, vetuſtate, & gloria neque omnino tacendum, neque diligentius enarrandum puto. Alterum enim in hujuſmodi re plane inſolens & indecorum; alterum vel prope infinitum, vel minime neceſſarium: efficitque eadem ipſa Lambertini nominis celebritas, ut neutrum impune liceat, vel ſingula perſequi, vel omnia præterire. Itaque ut pauca e multis, eſt ea gens octo jam fere ſecula Bononiæ in primis nobilis; & Lambertum Mundi Comitis filium, natione Saxonem, qui cum Othone Cæſare Italiam adveniens, in ea urbe conſedit, authorem habet; a quo etiam dignitatem, & nomen accepit. Plurimi ex hac familia ſummi viri, duæ etiam ſanctitate illuſtres fœminæ extiterunt; Imelda videlicet, & Johanna, quæ Beatarum titulo cenſeri jam pridem ſunt cœptæ. Placentinæ Eccleſiæ præfuit Bernardus, Mediolanenſi Albertus, Inſulanæ Cæſar, ſumma quiſque cum laude, & opinione doctrinæ, quam ſibi maxime propriam, & perpetuam Cæſar præſtitit præclaro illo, quem conſcripſit, libro de Jurepatronatus. Litteratorum hominum in ea gente magnus eſt numerus: at litteras cum armis admirabili quadam ſocietate conjunxerunt Guidus, & Petrus, excellentes ambo interpretes legum & milites. Belli duces Gherardus, Eganus, Aldraghettus; multi præterea & ſtrenui; ſed iſti quidem eximii. Horum ille cum Bononienſium delecta manu, cui præerat, Gottifredo Bullionio ad Chriſti Servatoris ſepulcrum recuperandum magno auxilio fuit: alter, quod pro Cæſare Carolo IV. rem bene geſſerat, multis honoribus auctus, Aquilam etiam ejus munere adjunxit gentili ſtemmati: Aldraghettus autem ob Majoricam Inſulam, & Valentiam urbem Aragoniæ Regibus magnis victoriis conciliatas, eorum inſignia ultro conceſſa pro gentili ſtemmate habere cœpit. Atque id ſæculo quartodecimo. Superiore vero vel ineunte tanta jam erat Lambertinorum fama, & apud ſummos Principes gratia, ut reginam Friderici uxorem Conſtantiam, Petrum etiam Orientis Imperatorem cum Violante conjuge, hoſpitio exceperint; ſatis quidem magno familiæ ornamento. Auxit tamen id Imperator, qui non antea Bononia profectus eſt, quam Guidum familiæ tum principem ſolemni eorum temporum ritu Equitem creaverit. Conſilio autem, & ſapientia, rerumque uſu qui Rempublicam regerent, plurimos habuit ea ſtirps vel Guidos, vel Eganos, vel Cornelios, vel alio nomine Senatores ampliſſimos, ac de Patria optime meritos. Quo in genere ita excelluit Eganus Guidi Antonii filios, ut Bononia evocatus a Ferdinando, Siciliam pro Rege adminiſtraverit. Ut nihil dici verius poſſit, quam ex una gente propoſita eſſe civitati virtutum omnium exempla. Et vero magnum ſemper honorem habuit civitas Lambertinis; eoſque Podio Rhenarico, quod caſtrum in agro Bononienſi admodum nobile jam inde a ſeculo XV. obtinent, publice donatos voluit, non ſine illuſtri familiæ laudatione, & pulcherrima commemoratione meritorum, indignum putans aut a ſe minus ornari eos, a quibus maxime ornata eſſet, aut in iis ornandis ab Exteris Principibus ſuperari ſe, qui multis jam muneribus Lambertinos affecerant. His majoribus, Marcello Patre Bononiæ natus eſt Benedictus XIV. anno D. MDCLXXV. prid. Kal. Apriles; ac ſatis fauſto nomine Proſper Laurentius appellatus. Vix annum attigerat, cum pater deceſſit, magno totius civitatis deſiderio, & luctu. Mater deinde Lucretia Bulgarina, lectiſſima fœmina, alteris nuptiis cum Aloyſio Comite Bentivolo juncta eſt. Cujus quidem fœminæ virtutem & morum ſuavitatem, non obſcure id ipſum declarat, quod Lambertinum & Bentivolum, tales tantoſque viros, maritos meruit, ſuiſque ſemper utrique cariſſima. Puer ad Bentivolos tranſiit cum Matre, & in privigni domo aliquandiu educatus eſt. Patruum habebat Albertum ſingulari prudentia virum, ſuique amantiſſimum. Hic pueri ingenio, & in litterarum ſtudia propenſione, quæ jam tunc eluceſcebat, mirifice delectatus, ad duodecim Equites libentiſſime adduxit, iiſque tradidit in diſciplinam. Præe-

rant ii nobilibus inſtituendis loco in extrema urbe maxime apto, & quem ſibi Muſæ deligerent, pratis a poſtica ædium parte pulcherrimam ruris ſpeciem præbentibus, tum Rheno flumine adlabente, portuque ad naviculas in urbem recipiendas non procul conſtituto, ut vel ipſa loci amœnitate, rerumque jucundiſſimarum adſpectu ad litteras excolendas invitari atque allici juventus poſſet. Florebat ea tunc Academia optimis magiſtris vel domeſticis, vel adſcitis. In his Sanctes Stancarius Sacerdos, ac civis Bononienſis egregius plane litterarum latinarum doctor habebatur & erat. Nam præcipua quadam tum docendi aſſiduitate ac diligentia, tum præceptorum commoditate, & ſolertia ita adoleſcentulos, & brevi quidem, comparabat, non modo ut accurate ſcribere poſſent, ac pro re nata loqui; ſed quotidiana in ludo exercitatione, & quaſi certamine, eodem tempore dictaret ipſe italice, ii latine ſcriberent ſine mendo. Diſcipulorum erat nemo, qui Lambertino aut celerius arriperet, quæ tradebantur, aut firmius retineret, aut re perficeret aptius; ut propterea de bene collocata opera ſibi ipſe placeret Stancarius, & in eo erudiendo, quo minus laboris ac moleſtiæ, eo plus ſumeret diligentiæ atque ſtudii. Quem contra verebatur maxime Proſper & diligebat; ſeque illi de latini ſermonis facultate, qua præſtitit, & uſu, plurimum debere, magnamque habere gratiam cum ſemper affirmavit, tum luculentiſſime teſtatus eſt vel Pontifex, epiſtola ad Joannem Stancarium data, fratris filium, eumdemque in patrio Archigymnaſio philoſophiæ & medicinæ doctorem celeberrimum. Quæ res Stancario quidem fuit honorificentiſſima, tam illuſtri ſcilicet ejus accepto doctrinæ & diligentiæ ſuæ teſtimonio; at Pontifici ipſi multo glorioſior, tanto videlicet grati animi inditio, exemplo etiam plus ſatis ſingulari exhibito. Omnino autem ſic eum natura comparaverat, & divina quædam ratio, ut percepta beneficia nunquam animo exciderent; neque hominum vita, a quibus quid accepit, benevolentiam definiverit ſuam, ſed eorum memoriam & nomen grato animi ſenſu ſemper coluerit, & benevolentiam propagaverit etiam ad poſteros. Quod & in Stancario jam dudum vita functo manifeſtum eſt, & in multis aliis deinceps patuit. E Stancarii diſciplina ad philoſophiam ſe tranſtulit, in qua dum verſatur, Patruus conſilium capit adoleſcentulos Romam mittere. Erat Proſpero frater natu major Joannes: hi ſimul ad Urbem profecti, in Collegium, quod Clementinum vocant, ingreſſi ſunt, ad ſuſcepta ab utroque jam ſtudia conficienda, nova etiam ſuſcipienda, prout ex utriuſque re & volontate eſſet. Nondum enim erat fratribus conſtitutum, quam maxime vitæ rationem utervis iniret, altero in alterum familiæ & poſteritatis curam facile rejecturo, ſi ita vel alteri videretur, vel Patruo. Accidit autem, ut hanc omnem dubitationem tolleret Pontifex Alexander VIII. quem, duce Virgilio Malvetio, Bononienſium per id tempus legato ad Pontificem, vel primo in Urbem adventu adierunt, nihil prius habentes quam ut religioni ſatisfacerent. Cum igitur Pontifex multa de iis quæſiſſet vel ex iis ipſis, vel ex legato, tum vero, num eorum alter Romæ conſiſtere, deinde etiam, uter vellet; legatus autem alterum quidem Romæ futurum reſpondiſſet, porro neutrum id ſibi præ altero ſumere, neque dum alterutri quam ſe in partem daret exploratum ſatis eſſe. Pontifex in Proſperum intuens, quem tamen ignorabat natu minorem, eumque lætabundus deſignans, quin cunctandi, inquit, jam finis ſit? & quoniam diverſos abire adoleſcentes neceſſe eſt, iſtum Romæ habeamus; alter Patriæ commodis ſerviat, & generis perpetuitati conſulat. Itaque de Pontificis ſententia factum eſt; ſibique Proſper clericalem vitam propoſitam eſſe intelligens, ad ejus vitæ mores & ſtudia cogitationes jam tum omnes, atque animum adjecit. Neque vero auſpicatius iniſtitui vita poteſt, quam quæ ipſum Dei Vicarium authorem, & quaſi ſponſorem præſeferat. Quod tamen caſu accidiſſe minime putandum eſt. Erat enim io adoleſcentulo præclara quædam indoles & ingenii vis, quæ, quidquid pro ætate gravius dicendum eſſet, aut agendum, ſtatim proderet ſeſe, raperetque homines in admirationem: honeſta plane facies, & liberalis, animi index & ingenitæ nobilitatis: acres præter modum micanteſque oculi, in quibus mens ipſa crebris igniculis effulgeret: alacritas autem & facilitas toto vultu, geſtuque omni, & ſermone, quam verecundia commendaret, non obtunderet: accedebat etiam bona corporis habitudo, & virium firmitas, quæ magnis ſtudiorum, & munerum laboribus futura par eſſet: omnia denique in adoleſcentulo, qualia hominibus ad ſumma natis divino munere eſſe, & perſpici mature ſolent: ut Pontifex cum Proſperum Romæ detinebat, prævidiſſe potius videatur, quæ futura erant, quam divinaſſe. Agebat Lambertinus ætatis annum XV. cum in Clementinum ſe recepit; ibique biennium commoratus eſt. Quo tempore & intermiſſa philoſophiæ ſtudia abſolvit, & Theologiæ operam dedit, & tantam præterea litterarum varietatem complexus eſt, ut prodigio ſimile videri poſſit, ad tam multarum rerum cognitionem ſatis illi fuiſſe id temporis ſpatium, quod aliis pleriſque omnibus vel ad unius diſciplinæ ſtudium vix eſſe ſoleat. Poterat hoc nempe felicitate quadam ſingulari & plane ſua. Nam cum omnia facile aſſequeretur ingenio, tum adeo memoria valebat, ſemperque valuit, ut quæcumque ſemel didiciſſet, ea ſemper ſciret: neque recens cognitio veterem truderet, ſed ne loco quidem turbaret ſuo. Quo maxime fiebat, ut ſemel cognita explicare quoquo tempore poſſet tam diſtincte, quam ſi recens a diuturna meditatione diceret, eoque tam lucido ordine de re qualibet ageret, quem in ejus ſemper vel ſermonibus, vel ſcriptis admirati ſunt homines, & admirantur nihil fortaſſe minus quam doctrinam. Erat idem laboris & diligentiæ patiens ſupra quam aut ingenium, aut ætas ferre poſſe videretur. Non enim admodum ſæpe convenire ſolet ingenio excellenti cum diligentia; in ætatis autem fervore vix unquam. Somno parce utebatur, parceque ſemper eſt uſus, neque alio fere oblectamenti genere animum recreare conſuevit, quam deambulatione mutuiſque ſermonibus. In iis adeo erat jucundus, ut nihil ſupra. Natura enim feſtivum hominem finxit, & urbanitatis comitatiſque pleniſſimum. Multa ejus feruntur argute, & ex tempore dicta; nihilque diu per Urbem auditum eſt, ſi quidem venuſtatem & ſalem haberet, quod non Lambertino tribueretur. Hac tanta feſtivitate, & morum elegantia condiſcipulorum animos ita ſibi devinxerat, ut facile induceret quoquo vellet. Incitabat autem maxime ad communia litterarum ſtudia, atque omnem eruditionem. Cujus rei eſt hoc illuſtre exemplum, quod apponam. Nonis Julii feriæ ſunt in Clementino a pomeridianis in philoſophia & theologia exercitationibus. Id ægre ferens Lambertinus, collegas hortari, ut vacuo tempore uterentur, & magnum illius fructum polliceri, ſi partem juriſprudentiæ aliquam cognoſcerent; daturum ſe operam, ut hocce ſtudium quam commode eis cederet, atque etiam cum voluptate. Mos illi geſtus eſt; & condiſcipulorum magiſter non jam exemplo ſolum, ſed re, præſtitit quod receperat: juris civilis inſtitutiones eis tradidit, perque totas autumnales ferias propoſitum urgere non deſtitit, admirantibus ſcilicet Collegii Præfectis; qui porro ſatis inde conjicerent, quid ab eo expectandum eſſet in poſterum. Dum in eodem Collegio ſtudiorum cauſſa morabatur, ad Innocentium XII. Pontificem Maximum adeo præclaram habuit orationem, ut pius Pontifex in admirationem raptus omnia tunc in agro Bononienſi vacantia ſacerdotia illi contulerit; quæ tamen vix ſummam æquabant centum aureorum.

Adoleſcentiam egreſſus, atque e Clementino eductus Collegio, litterarum ſtudiis adeo intentum adjecit animum, ut quidquid bonarum artium, quidquid ſcientiarum eſt, acriter percurrerit. Præſertim vero juriſprudentiæ tum civili, tum canonicæ aſſidue incubuit. Hoc tamen canonicum ſtudium cum theologicis diſciplinis etiam conjunxit. Theologicam, inquam, diſciplinam excoluit, non tamen illam contentioſam & metaphyſicis diſtortam rationibus, quæ ſcholaſtica nuncupatur; ſed eam præcipue elegantiorem, & ad ſpeciem eruditæ vetuſtatis expreſſam, quæ a Dialecticorum dumetis ſemota ac diſcreta, ad liberioris campi ſpatia revocatur, & Dei verbo, nimirum Scripturæ, Traditionis, Conciliorum, Pontificum Decretorum, aliorumque veterum Patrum teſtimoniis innititur. Ad has facultates aſſequendas nedum clariſſimis Juriſconſultis, hominumque doctiſſimorum colloquio ac familiaritate uſus eſt, ſed optimos ipſe libros nocturna diurnaque manu verſavit. Ita doctiſſimus, & omnis Minervæ homo haberi cœpit.

Munus primum Advocati Conſiſtorialis uni ex nobilibus Bononienſibus reſervatum obtinuit; inde fidei Promotor renuntiatus eſt. Hiſce in muneribus tanta pietate enituit, morumque integritate, tamque enixe ad Eccleſiaſtica ſtudia vigilias ſuas accommodavit, ut Clemens XI. viri jam admirator eximius ſæpe eum de graviſſimis controverſiis conſuluerit. Ineunte an. 1712. Canonicatum in Baſilica Vaticana obtinuit, qui nuper vacabat, purpura donato Hannibale Albano. Mox die 11. Maji an. 1713. Ordini Præſulum Romanæ Curiæ adſcribitur. Tanta apud Pontificem pollebat Lambertinius opinione virtutis, ut raro quidem exemplo eum vix inter Præſules cooptatum, ad ferendum ſuffragium in pluribus ac gravioribus Urbis Magiſtratibus aſſumpſerit. Retentis quippe Advocati Conſiſtorialis, & Promotoris fidei muneribus, ſtatim Conſultor dicitur S. Officii, & Congregationi admovetur ſacrorum Rituum, Immunitatis Eccleſiaſticæ, & Reſidentiæ Epiſcoporum.

XII.

XII. vir etiam aſſumptus eſt in Tribunali Signaturæ Gratiæ. Tandem ab eodem Clemente XI. cum retentione officii Promotoris Fidei, aliorumque munerum a Secretis dictus eſt ampliſſimæ Congregationis Concilii. Ejus opera certatim utebantur eruditi viri, atque Urbis magnates; doctiſſimas ipſe in dies lucubrationes in vulgus emittebat pro cauſarum directione, præſertim vero pro enodandis in iiſdem ampliſſimis Congregationibus gravioribus fidei controverſiis, & pro Servorum Dei Beatificatione & Canonizatione. Tanquam Advocatus Conſiſtorialis pluries etiam fuit Rector publicæ Romanæ Univerſitatis, atque in ea ſcientias omnes arteſque liberales promovit. Ut paulliſper a labore quieſceret, aliquot Romanæ Curiæ Præſules, alioſque viros eruditione præſtantes ſub veſperam incredibili humanitate excipiebat. Vario ſermone primam noctem agitabat. Tunc ille non in luce modo atque in oculis hominum magnus, ſed intus domique præſtantior viſus eſt. Multiplici pollebat ſacrorum notitia Canonum, atque Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, pariterque Dogmaticæ, ac Polemicæ Theologiæ uſum promebat aſſidue. Omnia memoria tenebat, non præſentia, non domeſtica ſolum, ſed vetera etiam, & externa. Quandoque etiam ſalibus ac venuſtate jocorum verba condiebat, ſermoneſque tam copioſe, argute, ac nitide, ut ejus colloquio omnes frui ſummopere exoptarent. Sic ille procul ab oſtentatione nedum lepore ac comitate affluebat, ſed etiam ſeveram fovebat morum integritatem, omnigenamque doctrinam.

Hanc vitæ æquabilitatem ſervavit in aliis maximis Eccleſiæ Dignitatibus, atque etiam in Cathedra Petri collocatus, in qua cum incredibiles labores ſuſtinuerit in publicis & privatis, quibus Deo vacare ſolitus fuit, orationibus, in audiendis indiſcriminatim ſingulorum querelis, dirigendiſque Eccleſiaſticæ Ditionis negotiis, in rebus digerendis tractandiſque, quæ ad univerſam Rempublicam Chriſtianam pertinerent, ac, quod gravius eſt, in edendis tot auro cedroque dignis voluminibus, tamen vir laborioſiſſimus perpetua agendi, litteriſque vacandi conſuetudine delectatus, laboris moleſtias novis perpetuo laboribus depulerit, atque ex illorum fuerit varietate recreatus. Sed privatam ejus vitam proſequamur.

Ab Innocentio XIII. An. 1722. Canoniſta renuntiatus eſt ſacræ Pœnitentiariæ. Benedictus XIII. Archiepiſcopum Theodoſiæ primo eum dixit, deinde die 9. Decembris an. 1726. ſacro Cardinalium Collegio adjunxit; etſi diu eum in pectore, ut ajunt, retinuerit, nec niſi an. 1728. evulgaverit, eo conſilio, ut viri opera diutius uteretur. In Magiſtratibus enim, quos tanquam Præſul gerebat, aſſidue adſtabat Pontifici, hujuſque hic prudentia ac doctrina graviora Pontificatus negotia dirigebat. Hinc menſe Januario an. 1727. licet eum Epiſcopum Anconitanum adſegiſſet, eoſdem ut retineret graviſſimos Magiſtratus juſſit.

Quum Eccleſiam ſibi concreditam adiiſſet, præclara multa geſſit in Diœceſeos ſuæ utilitatem. Die 30. Aprilis an. 1728. Cardinalis declaratus eſt, & titulo decoratus S. Crucis in Hieruſalem. Congregationibus etiam eſt auctus S. Officii, Concilii Tridentini, Epiſcoporum & Regularium, ſacrorum Rituum, & Diſciplinæ Regularium. Mortuo Benedicto XIII. Comitiis interfuit, in quibus Clemens XII. R. P. creatus eſt, a quo ſtatim ex Anconitana Sede ad Patriæ Bononienſem Archiepiſcopatum tranſlatus eſt, die nempe 30. Aprilis an. 1730. Diœceſim ſuam non ſemel luſtravit; & quos ſecum adjutores Viſitationis ſolebat adducere, ſuis ipſe alebat impenſis, remiſſis quibuſcumque ſpeciebus annonaris, ſeu Tributis, quod genus *Procurationes* vocant. Populi, atque Eccleſiaſticorum mores emendare ſtuduit. Ipſe gregem ſuum frequentiſſime evangelico pavit eloquio, & diſciplinam Eccleſiaſticam ſaluberrimis evulgatis edictis ſtabilivit. Quæ edicta, perdoctæque inſtitutiones Bononiæ non ſemel, & alibi in vulgus prodierunt duo in volumina digeſtæ, atque a Chriſtiani Orbis Epiſcopis veluti exemplar paſtoralis ſollicitudinis exceptæ ſunt. Scripſit etiam eruditiſſime de Feſtis D. N. J. C. atque Sanctorum. In egenos pronus & liberalis, aditu facilis fuit, artium litterarumque propagator. Ut eas promoveret, & firmaret Religionem, Seminarii domum, nova inducta elegantiori forma ab imo reſtituit. Huic vero egregios præfecit Eccleſiaſticos viros, idoneoſque reditus adſignavit, quibuſdam ſuppreſſis ſacerdotiis, lociſque piis quaſi vetuſtate deletis, aut deſuetudine obliteratis. Nonnullas alias religioſas Familias, novoſque Dei verbi præcones in urbem deduxit. Nova oratoria aperuit, novas Eccleſias ædificari conceſſit, collatiſque ſubſidiis amplificavit Eccleſiam Metropolitanam, Sancti Petri nuncupatam, ampliſſimo ædificio, nobilique fronte abſolvendam ornandamque ſuſcepit, diruta interim ſublataque ſpatioſiſſima alias porticu, quam prius nobiliſſimo fornice inſtauraverat, & commodo populi itineri adaptaverat. Ædes S. Joannis *del Mercato* ad Confratres S. Mariæ *della morte* pertinentes, veteremque ædiculam *la Croce de' Santi* nuncupatam prope templum S. Pauli Barnabitarum elegantius reparavit, atque omnia ferme Oratoria & Eccleſiæ, promovente vel opem ferente eodem Cardinali Lambertinio, ad meliorem formam ſunt redactæ, vel picturis ornatæ, vel ſacra ſupellectile inſtructæ. Sacras quoque Pœnitentiales Declamationes, quas *Miſſiones* vocant, paſſim in urbe, atque in tota diœceſi haberi voluit, quas inter celebres illæ fuerunt, quas abſolvit P. Leonardus a Portu Mauritio Ligur, Concionator eximius & virtutibus clarus ex Minorum Reformatorum S. Franciſci Ordine. Has inter, aliaſque ſollicitudines memoratam collectionem *Notificationum*, edictorum, & inſtructionum Paſtoralium, tum eximium, omniumque eruditorum ſuffragiis celebratum opus *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione* abſolvit edid itque; alterumque inchoavit *de Synodo Diœceſana*, quod Pontifex electus perfecit, vulgavitque, ut viam monſtraret Epiſcopis ad ſuas rite & laudabiliter Synodos celebrandas.

Hæc quamquam magna, parva tamen videbuntur, ſi cum iis conferantur, quæ in commune Eccleſiæ bonum gentiumque felicitatem geſſit poſtea quam ad Apoſtolicam Petri Sedem evectus eſt. Decem annos quum rexiſſet Eccleſiam Bononienſem, mortuo Clemente XII. poſt diutinam ſex menſium Comitiorum fluctuationem, ipſe Summus Pontifex renunciatus eſt die 17. Auguſti ann. 1740.

Hoc anno Jubilæum univerſale indixit, totuſque inde in Eccleſiæ regimen curamque intentus, præclara multa aggreſſus eſt perfecitque modo breviter commemoranda. Congregationis pro Gubernio Civitatis Firmanæ ejuſque Comitatus, ab Innocentio XII. erectæ, novam formam conſtituit. Congregationem particularem ſuper promovendis ad Epiſcopatum erexit, ut quantum fieri poſſet, nonniſi viri morum integritate, ſacra doctrina, rerum Eccleſiaſticarum peritia, zelo domus Dei, & vero ſalutis animarum ſtudio præditi ad regendas Eccleſias aſſumerentur. Regularibus omnibus, exceptis Hoſpitalariis S. Joannis de Deo, exercitium artis aromatariæ pro ſæcularibus, venditionemque pharmacorum & medicamentorum prohibuit in tota ditione Eccleſiaſtica. Congregationem particularem nonnullorum Romanæ Curiæ Prælatorum Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum adjecit pro excipiendis examinandiſque Relationibus Epiſcoporum, & Abbatum ſuper ſtatibus eorundem Eccleſiarum. Guardiano pro tempore S. Sepulchri Ordinis Minorum de Obſervantia facultatem conceſſit, ut abſentibus Epiſcopis Latini ritus valeat conferre Sacramentum Confirmationis cum oleo & Chriſmate a Catholico Antiſtite benedictis. Conſecrationem Joannis Petri Meindarts Archiepiſcopi Ultrajectenſis damnavit, excommunicationiſque & ſuſpenſionis cenſuram in ipſum edixit. Clericis quamlibet negotiationem, etiam ſub alieno laici nomine, exceptis caſibus & circumſtantiis in Conſtitutione hac de re edita expreſſis, ſub pœnis alias contra Clericos negotiatores emanatis interdixit, pœnamque ſpolii ad eos etiam extendit, qui ab illo exempti ſunt per indulta perſonalia aut generalia ad effectum teſtandi vel tranſmittendi. Canonicos & Moniales Ordinis Hoſpitalarii S. Spiritus, in Hiſpaniarum & Poloniæ Regnis commorantes a juriſdictione Præceptoris Generalis S. Spiritus in Saxia de Urbe exemit, & locorum Ordinariis ſubjecit. Regni Poloniæ Antiſtites graviter admonuit, ut in admittendis conjugiorum diſſolutionibus caute procederent. Abuſus graviſſimos, qui in jejunii quadrageſimalis obſervatione irrepſerant, ſuſtulit. Pœnas adverſus Confeſſarios innovavit, qui pœnitentes ad turpia ſollicitant, cum præcepto hujuſmodi denuntiandi, & reſervatione abſolutionis quoad calumniatores; eodemque tempore ademit præterea Sacerdotibus facultatem Sacramentum Pœnitentiæ complicibus adminiſtrandi in peccato contra caſtitatem. Monialibus in Portugalliæ, & Algarbiorum Monaſteriis rigoroſam Clauſuram profeſſis & extra illa degentibus, reditum ad Clauſtra injunxit, egreſſumque in poſterum inhibuit. Mercimonia ſuper eleemoſynis Miſſarum ſub pœna cenſurarum, quarum abſolutio Romano Pontifici reſervatur, vetavit, dato hac etiam de re Brevi Encyclico ad Epiſcopos Provinciæ Pedemontanæ. Militiam S. Januarii Epiſcopi & Martyris a Carolo Rege utriuſque Siciliæ erectam confirmavit, ejuſque Officialibus & Militibus plura indulta & privilegia conceſſit. Juriſdictionem in Ægyptios, alioſque ritus Cophtici ad Eccleſiam Catholicam converſos, cujuſcumque ſint Diœceſis, Epiſcopo Hieroſolymitano ejuſdem ritus attribuit. Hiberniæ Epiſcopis in propriis Diœceſibus reſidentiam commendavit. Unicam comeſtionem diebus jejunii ab omnibus ſervandam eſſe, etiam ab iis, quibus ob cau-

ſas peculiares eſus carnium, ovorumque permittitur, definivit. Statuta hæc de re ſapientiſſime a Pontifice Daniel Concina edito commentario illuſtravit. Nationalem Synodum Maronitarum, habitam in Monte Libano an. *Domini* MDCCXXXVI., confirmavit. Cauſarum Matrimonialium judicia coram quibus, & quo ordine ac forma ſint peragenda, præſcripſit. Declarationem cum inſtructione ſuper dubiis reſpicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contracta, & contrahenda evulgavit. Matrimonia occulta quibus, & quomodo ſint permittenda, quibuſque cautelis celebranda, & in actis deſcribenda, & quomodo denique educationi, & indemnitati prolis conſulendum ſit, aperuit. Statuit Beatificationes ſervorum Dei, & Beatorum Canonizationes in Baſilica Principis Apoſtolorum peragi debere. Formam & ſolemnitatem in exequiis Romanæ Eccleſiæ Cardinalium ſervandam præſcripſit. Indorum in Provinciis Paraquariæ, Braſiliæ, & ad Flumen *de la Plata* exiſtentium indemnitati conſuluit. Clauſuram Monaſteriorum mulierum, ac virorum firmavit optimis legibus. De doctrina Chriſtiana populis tradenda, deque ratione ac methodo fidelium indigentiæ hac in re conſulendi utilia monita ad Epiſcopos dedit. Maronitarum Patriarchæ annuum charitativum ſubſidium attribuit, abrogata conſuetudine colligendi præſtationes pecuniarias in diſtributione ſacrorum Oleorum. Epiſcopis Maronitis certas ſedes aſſignavit. De appellationibus & inhibitionibus concedendis, vel denegandis egregia vulgavit. Revocavit peculiare ſtatutum Patrum Cappucinorum, quo ipſis vetitum erat, ne Confeſſariis extra proprium ordinem unquam confiteri poſſent. Apoſtolicos Miſſionarios miſit in Regnum Batgao in Magno Thibet, petente ipſo Rege Batgao. Spicarum collectionem poſt abſolutam meſſem pauperibus permittendam, ditionis Eccleſiaſticæ Epiſcopis injunxit. De dogmatibus, & Ritibus ab Italo-Græcis tenendis atque ſervandis Conſtitutionem edidit. Electionem Hieronymi de Bock in Harlemenſem Epiſcopum nullam & illicitam declaravit, eidemque inhibuit, ne conſecrationis munus auderet ſuſcipere. Ordinationes omnium Clericorum, & Sacerdotum Ritus Græco-Rutheni a Servtano Schiſmate ad Eccleſiæ ſinum redeuntium Epiſcopo Auxerenſi delegavit. Definivit Sacerdotes Miſſam celebrantes non teneri ſacram Euchariſtiam omnibus petentibus infra ipſam actionem miniſtrare. Suaſit Epiſcopis Ruthenis, ut unionem Monachorum S. Baſilii ſub unico Proto-Archimandrita promoverent atque foverent. De concurſu & examine habendo pro Parochialium Eccleſiarum collatione, deque appellationibus ab irrationali Ordinarii judicio admittendis vel rejiciendis non pauca ſanxit. Privilegia & exemptiones Almæ Domus Lauretanæ, nec non reſolutiones dubiorum & controverſiarum juriſdictionalium in ſynopſim redactas approbavit & confirmavit. Eccleſiæ Papienſi perpetuo univit Archiepiſcopatum Amaſienſem in partibus infidelium, aliaque privilegia eidem confirmavit, & reſpective conceſſit. Concionatoris Apoſtolici munus Ordini FF. Minorum S. Franciſci Cappucinorum perpetuo addixit. Electionem, ſeu poſtulationem duorum Patriarcharum Maronitarum ab Antiſtitibus illius Nationis diſſidentibus factam, caſſavit & annullavit, reſervataque S. Sedi Patriarchalis Eccleſiæ proviſione, Simonem Evodium Aſſemanum Archiepiſcopum Damaſcenum, Patriarcham Eccleſiæ Antiochenæ conſtituit. Dignitatem Proropapæ in Eccleſia Collegiata S. Mariæ *del Graſeo* Meſſanenſi, ejuſdemque liberam electionem, nec non ritus Græco-latini obſervantiam ipſius Eccleſiæ Clero in perpetuum aſſeruit. Eccleſiaſticam authoritatem in deſignandis publicarum precationum formulis, & in eiſdem indicendis ſimiliter aſſeruit. Natalem diem Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli per totam octavam Romæ ſolemniter celebrari voluit. Matrimoniorum firmitati conſulens, damnavit & annullavit pacta inter conjuges inita de non appellando a ſententia lata pro matrimonii nullitate: confirmavit Conſtitutionem editam ſuper hujuſmodi judiciorum forma; & Eccleſiaſticæ diſciplinæ obſervantiam in Matrimonii celebratione commendavit. Decreta de Ritibus Græcorum Melchitarum Patriarchatus Antiocheni, de juriſdictione Patriarchæ, & Epiſcoporum ejuſdem nationis, deque Monachorum & Monialium diſciplina in unum collecta promulgavit; quemadmodum & alia decreta ſuper pluribus diſciplinæ capitibus pro Incolis Regni Serviæ, & finitimarum regionum. Sæculariẓationem aliquot Eccleſiarum Germaniæ, aut eorundem redituum imminutionem a quibuſdam propoſitam reprobavit, & nunquam tolerandam edixit. Facultates Majoris Pœnitentiarii & Officii Pœnitentiariæ aperuit, & explicavit, deque hujus Officialibus, & muneribus plura deſignavit. Contra non promotos ad ſacrum Presbyteratus ordinem Miſſam celebrantes, aut Sacramentales confeſſiones excipientes multa conſtituit. Unionem omnium Monaſteriorum Ordinis S. Baſilii Magni Ruthenorum, tam Lithuaniæ, quam Ruſſiæ, ſeu Poloniæ in unicam Congregationem duabus Provinciis compoſitam confirmavit. Miſſam parochialem pro populo, conventualem vero pro benefactoribus Eccleſiæ applicandam eſſe ſanxit. Juriſdictionem Epiſcoporum quoad Eccleſias Parochiales Regularium & perſonas curam Animarum ſubditorum Sæcularium in eis exercentes monſtravit, & ſtabilivit. Jubilæum pro Chriſtifidelibus Italiæ & Inſularum adjacentium, divinam opem implorantibus pro pace inter Principes Chriſtianos, & Catholicæ Eccleſiæ neceſſitatibus conceſſit. Controverſias circa regimen Miſſionum in Regno Cocinchinæ exiſtentium, earumque limites, diremit. Interrogatus ab Archiepiſcopo S. Dominici in Inſula Hiſpaniola, an filii ex adulterio procreati legitimentur per ſubſequens matrimonium, perdoctam ad eundem dedit Epiſtolam. Tribunalia Romanæ Curiæ reformavit, authoritatemque judicum & ſingulorum juriſdictionem cum firmavit, tum certis limitibus præfinivit. Sinenſes, & Malabaricos ritus ceremoniaſque proſcripſit. Eſum carnium diebus ſabbati per annum, in regnis Caſtellæ, Legionis, & Indiarum permiſit. Conſtitutionem ab ſe contra *Sollicitantes* editam declaravit uberius, & confirmavit. Capitulo Generali Fratrum Eremitarum S. Auguſtini facultatem conceſſit eligendi deinceps priorem Generalem ad vitam in officio permanſurum. Regimini civitatum & locorum ditionis Eccleſiaſticæ, eveniente obitu Gubernatorum providit. Super dubiis ad ritus Eccleſiæ & Nationis Cophtorum pertinentibus præclaram inſtructionem vulgavit. Inſtrumentum appellationis Archiepiſcopi Ultrajectenſis, & Epiſcopi Harlemenſis ad futurum Generale Concilium a duobus ipſius Brevibus alias ad catholicos in fœderato Belgio expeditis prohibuit, atque damnavit. Ne Confeſſarii a Pœnitentibus exquirant ſociorum in crimine, ſeu complicum nomina cavit. Canonicos Regulares Lateranenſes, & Sanctiſſimi Salvatoris ad obtinenda beneficia Eccleſiaſtica ſæcularia cum cura & ſine cura, atque penſiones Eccleſiaſticas, capaces eſſe declaravit. Conſecrationem Joannis Van-Stiphout in Epiſcopum Harlemenſem damnavit. Dies feſtos de præcepto, æſtivis menſibus occurrentes pro nonnullis locis Regni Poloniæ reduxit. Fructus cenſuum, cambiorum &c. a Communitatibus Ditionis Eccleſiaſticæ contractorum ad æquitatis rationem exegit. Sacras Miſſiones in Neapolitano Regno haberi frequenter ſuaſit, earum directione Card. Spinellio, Archiepiſcopo Neapolitano, demandata. De cautelis præſtandis in conficiendis proceſſibus ſuper fama ſanctitatis ſervorum Dei, deque probibendis imaginibus Spiritus ſancti ſub humana ſpecie depicti, atque aliis ſuperſtitionibus non tolerandis præclara multa ad Auguſtanum Epiſcopum ſcripſit. Privilegium fori & Conſervatoriæ Scholaribus, Profeſſoribus, Doctoribus, aliiſque Univerſitati Avenionenſi addictis aſſeruit, & Primicerii ac judicum conſervatorum juriſdictionem præfinivit. Uſuras compeſcuit data ad Italiæ Epiſcopos Epiſtola. Mercatus diebus feſtis haberi prohibuit, & quomodo *nundinæ* ſub certis conditionibus tolerari poſſint, oſtendit. Civium Romanorum gradus certa ratione diſtinxit: Nobilium Ordinem, & Nobilium Conſcriptorum numerum deſignavit, ac methodum præſcripſit in cooptatione aliorum Nobilium deinceps obſervandam. Juriſdictionem Epiſcoporum in Eccleſias Parochiales Regularium pro Indiarum regionibus declaravit. Litteras jam editas adverſus Confeſſarios exquirentes a Pœnitentibus complicum nomina confirmavit, & pœnas in delinquentes ſtatuit cum præfinitione ordinis in hujuſmodi cauſis procedendi. Abuſibus in expeditione reſignationum Beneficiorum inductis ad eludendam Gregorii XIII. Conſtitutionem, occurrit. De Reſidentia Epiſcoporum æquiſſima præſcripſit & ſtatuit. Indulgentias tam docentibus, & addiſcentibus methodum orationis mentalis, quam ipſam orationem mentalem peragentibus conceſſit. Quando Judæorum ſive infantes, ſive adultos liceat baptizare docuit. Ampliavit Epiſcopis facultatem impertiendi benedictionem cum indulgentia plenaria fidelibus in mortis articulo conſtitutis, etiam per alios tam in civitatibus, quam in diœceſibus ab ipſis ſubdelegatos. Urbis Tribunalia in Judiciis criminalibus reformavit. Præſcripſit ordinem in cauſis ſuper nullitate profeſſionis regularis ſervandum; quemadmodum & ritum impertiendi Pontificiam Benedictionem ſuper populum a Regularibus eorum Ordinum, quibus facultas hujuſmodi ſtatis diebus a ſancta Sede indulta fuit. Societati Jeſu unum locum inter Conſultores Congregationis ſacrorum Rituum tribuit. S. Stephani Papæ & Martyris Militibus conceſſit, ut enſe ad latus inſtructi coram Romano Pontifice comparere poſſent. Inter provincias, civitates, & loca ditionis temporalis S. Sedis liberum mutuumque commercium eſſe voluit.

Sacer-

Sacerdotibus Regnorum, Dominiorumque Regum Hiſpaniarum, & Portugalliæ tres Miſſas in die commemorationis omnium defunctorum celebrandi indulſit. Cathedras duas, alteram Matheſeos, Chemiæ alteram in Urbis Archigymnaſio erexit. Poſt agitatam in Italia de feſtorum imminutiona quæſtionem decretum edidit, quo prohibuit, ne quis impoſterum eandem ſive pro, ſive contra retractaret. Dies feſtos in Regno Neapolitano citra Pharum, & in Diœceſibus Meſſanenſi, & Panormitana reduxit. Judæis converſis prohibuit quovis modo ſive in Judæorum vico, ſive extra coram Notario & teſtibus Chriſtianis libellum repudii dare uxoribus recuſantibus ſe convertere. Idem ſanxit pro mulieribus converſis quoad maritos in Judaiſmo remanentes. Joanni II. Portugalliæ, & Algarbiorum Regi, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum *Fideliſſimi* titulum aſſignavit. Matrimonium inter hominem Judæum & mulierem hæreticam, & generaliter inter perſonam baptizatam, aliamque non baptizatam, nullum eſſe declaravit propter impedimentum *diſparitatis cultus*; ideoque ſi infidelis baptizetur, renovandum decrevit. De Eccleſiarum cultu & nitore, de officiorum Eccleſiaſticorum, & Muſices ratione Epiſtolam Encyclicam, occaſione imminentis anni ſancti, ad Epiſcopos per ditionem Eccleſiaſticam conſtitutos die XIX. Februarii ann. MDCCXLIX. ſcripſit. Bona Archihoſpitalis S. Spiritus in Saxia a ſpolio Cameræ Apoſtolicæ debito exemit, Abbati Monaſterii Campidunenſis Ordinis S. Benedicti, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum facultatem conceſſit miniſtrandi Sacramentum Confirmationis Chriſtifidelibus ſuæ juriſdictioni ſpirituali ſubjectis. In Tribunali Gubernii almæ urbis, ejuſque Congregationibus certam agendi rationem præſcripſit, ſtatuitque modum præcipue exequendi earcerum viſitationes. Tribunali S. Inquiſitionis in Portugalliæ & Algarbiorum Regnis adjudicavit cognitionem *pertinentia* cauſarum contra Confeſſarios exquirentes a Pœnitentibus complicum nomina cum denegatione abſolutionis; eaque in re delinquentes, etiam ſine ſuſpicione pravi dogmatis, eidem Inquiſitionis officio denunciari juſſit. Univerſale Jubilæum anni ſancti 1750. indixit; eaque occaſione data encyclica Epiſtola ad Pœnitentiarios & Confeſſarios, de quæſtionibus & controverſiis olim excitatis circa opera injuncta pro Jubilæi acquiſitione, & circa facultates conceſſas, earumque uſum docte ſapienterque diſſeruit. Circa immunitatem Eccleſiaſticam nonnulla dubia declaravit poſt Conſtitutiones Benedicti XIII. & Clementis XII. excitata, aliaque hac de re opportuna ſtatuit, ac præcepit. Pro Cophtis Catholicis indultum conceſſit recipiendi Sacramentum Confirmationis a Presbytero Miſſionis præfecto. Propoſuit rationem ſecernendi honorarios a veris familiaribus S. R. E. Cardinalium & Prælatorum Romanæ Curiæ ad omnes juris effectus: confirmavit litteras Paulli V. ſuper inſtitutione, gubernio, & adminiſtratione menſæ nummulariæ S. Spiritus in Saxia de Urbe, aliaque opportune ſtatuit. Canonicis Regularibus Præmonſtratenſibus conceſſit ex integro privilegium aſſequendi & retinendi quaſcumque Parochiales & Vicarias tam Sæculares quam Regulares abſque diſpenſatione Apoſtolica. Methodum ſtatuit ſervandam in Congregationibus Capitolinis ſuper cauſis criminalibus locorum Feudalium populi Romani. Jejunium vigiliæ S. Mathiæ Apoſtoli ann. 1751. occurrentis ultima die carnis privii, transferri poſſe permiſit in ſabbatum Sexageſimæ. De extractione reorum ad ſacræ Inquiſitionis Officium ſpectantium a locis immunibus, ad quæ forte confugerint, plura præſcripſit. Roſam Auream Metropolitanæ Bononienſi Eccleſiæ ann. 1751. tranſmiſit: qua occaſione de more hoc eruditiſſime diſſeruit. Latini ritus presbyteris in Ruſſia Polonica degentibus permiſit in Ruthenorum unitorum Eccleſiis, deficientibus lapideis Altaribus, ſeu Tabulis conſecratis, & Calicibus aureis ſive argenteis, Miſſarum Sacrificia ſuper eorundem Ruthenorum Antimenſus, & cum Calicibus e ſtanno celebrare. Græci ritus obſervantiam, & linguæ græcæ ſtudium Ordinis S. Baſilii Monachis injunxit, & commendavit. Baſilicæ Lateranenſis Indulgentias confirmavit: illas vero, quæ Eccleſiis ipſius filiabus, ſeu ipſi aggregatis hactenus communicatæ fuerunt, ſuſpendit: & interim eiſdem alias indulgentias, & gratias ſpirituales conceſſit, ſeu reſpective communicari permiſit. Nonnullas ſocietates, ſeu conventicula *de' liberi Muratori*, ſeu *des Francs Maçons*, vel aliter nuncupata iterum damnavit & prohibuit. Ab Oratoriis privatis, quæ ſunt in domibus laicorum, abuſus auferri procuravit. Aperuit quæ ſunt vetita Hebræis habitantibus in iiſdem civitatibus, & locis, in quibus habitant Chriſtiani Epiſtola Encyclica ad Primatem, Archiepiſcopos, & Epiſcopos Regni Poloniæ. Aquileienſem Patriarchatum & Sedem ſuppreſſit & extinxit, duoſque Archiepiſcopatus erexit *Utinenſem*, & *Gorītienſem*; qua de re infra fuſius agemus. Eccleſias Parochiales, aliaque Officia ad animarum curam ſpectantia, in Indiis Occidentalibus Hiſpaniarum Regi ſubjectis, etiam ſæcularibus Clericis ſeu Presbyteris conferri poſſe conceſſit. Congregationi Fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe novum Cardinalem præfectum deputavit, & Congregationem particularem ſuper rebus œconomicis ejuſdem Fabricæ inſtituit. Aviæ neophytæ aſſeruit jus offerendi ad Baptiſmum infantes Judæos ex filio præmortuo nepotes. Martini de Prades Sacerdotis Montalbanenſis theſes in Sorbona propugnatas proſcripſit. Vaticanæ Baſilicæ Archipresbytero, Capitulo, & Clero nova privilegia & gratias conceſſit. Congregationis piorum Operariorum commodis & incrementis per opportuna decreta & indulta proſpexit. Ut Equites profeſſi Militiæ Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani ad Epiſcopatum, aut ad Cardinalitiam Dignitatem evecti, Crucem octagonam ex tela alba, tanquam habitum ſuæ religionis proprium, exterioribus veſtibus aſſutam geſtare valeant, conceſſit. Abbatiam Fuldenſem in Epiſcopatum erexit cum omnibus juribus & privilegiis, præſervato tamen ſtatu Regulari, ita ut idem Epiſcopus & Abbas Fuldenſis ſit, & nuncupetur. Damnavit, & prohibuit quinque propoſitiones duellorum abuſui faventes, veteresque leges adverſus duellantes editas innovavit, ac novis ſuperadditis pœnalibus confirmavit. Sanxit Cardinales Epiſcopos ſuburbicarios in propria Capella ſui Palatii Romæ exiſtentis, non poſſe ſuis ſubditis, præter primam tonſuram, conferre majores, vel minores Ordines, niſi requiſito, & præobtento Card. Urbis Vicarii conſenſu. Wilnenſis Collegii, ſeu Seminarii Apoſtolici, a Gregorio XIII. pro adoleſcentium Ruthenorum & Moſcovitarum educatione & inſtitutione erecti, optimo regimini providit. Regulas obſervandas in Anglicanis Miſſionibus ab Apoſtolicis Vicariis, nec non a Sacerdotibus Miſſionariis ſæcularibus ac regularibus tradidit. De beneficiis, & officiis curatis per Indiarum Occidentalium regiones ſæcularibus etiam Clericis, ſublato aſſerto Regularium privativo jure, conferendis Apoſtolicas litteras jam a ſe editas confirmavit & declaravit. Venetiarum Reipublicæ conceſſit jus nominandi ad Eccleſias Torcellanam, Caprularum, & Clodienſem. Canonicos Regolares & Moniales Ordinis Præmonſtratenſis ab omni juriſdictione Ordinariorum exemit. Ad exercendos erudiendoſque Picturæ, atque Sculpturæ tyrones Gymnaſium publicum ſeu Academiam in Ædibus Capitolinis erexit, annuo cenſu conſtituto in neceſſarios ſumptus, die 17. Martii 1754. Eccleſiaſticis omnibus Ritus Slavo-latini præcepit, ut in Miſſis & divinis officiis Slavum litterale idioma cum Characteribus Hieronymianis retineant, & Miſſalibus, Breviariis &c. utantur typis Congregationis propagandæ fidei editis. S. Leoni I. Papæ & Confeſſori Miſſam & Officium decrevit ſub ritu S. Doctorum. A Syriacis & Armenis in Latinorum Eccleſiis ſacra peragentibus proprium ritum ſervari præcepit. Miſſionariis denegavit facultatem diſpenſandi eoſdem Syriacos & Armenos ſuper abſtinentia a piſcibus jejunii tempore; omnes denique Græcos, & Orientales ritus conſervandos eſſe decrevit, monuitque Miſſionarios, ut in Orientalibus convertendis eos ab errore & ſchiſmate revocent, non a ſuis approbatis ritibus avertant. Ad incendium compeſcendum ad Eccleſiam S. Nicolai in Carcere exortum minus rite allatam fuiſſe ex Eccleſia ſacram Pixidem ſanctiſſimum Sacramentum intercludentem, eaque ſuper populum, & ad furentes flammas benedictum, rationibus pluribuſque allatis Eccleſiaſticis ſanctionibus demonſtravit, & ne tale quid exinde fiat, opportune ſancivit. Celebrationem trium Miſſarum Natalitiis Chriſti die præcipuum latinæ Eccleſiæ ritum eſſe demonſtravit; ideoque univerſim ab Orientalibus, præſertim vero ab Armenis Liburni in Portu commorantibus non uſurpandum decrevit. Facultatem tribuit Jacobo III. Magnæ Britanniæ Regi, ut SS. Euchariſtiam poſſet ſuſcipere, de ſpiritualis ſui directoris conſilio, etſi poſt mediam præcedentem noctem jentaculum aliquod, ſic exposcente valetudine, ſumpſerit.

Multa quoque alia hujus Pontificis merita egregia ſunt, quibus ornamentum Urbis, & totius Orbis utilitas continetur. Liberianæ Baſilicæ porticum refecit, atque adeo novam lectiſſimis lapidibus & columnis ornatam excitavit: primariam item ejus frontem extruxit marmoreo opere, ac ſtatuis inſignivit: ſuperque eam porticum alteram erexit, unde feſto Aſſumptionis B. Mariæ Virginis Apoſtolicam benedictionem populo ſolemni ritu impertiret: alia denique a ſolo erecta ædificia ad totius ædis formam exegit, interioremque Baſilicæ partem magnis ſumptibus inſtauravit. Ædem Seſſorianam, vulgo S. Crucis in Hieruſalem, cujus titulum, Cardinalis cum eſſet, ſuſtinuerat, porticu & laquearibus renovatis, directaque ad Lateranum via, clivis complanatis, fecit ſpecioſiorem. Ut pauperum, quos benevolen-

tia complectebatur vere paterna, uſibus commodiſque inſerviret, amplificavit Xenodochium S. Spiritus in Saxia, modicoque intervallo amplum ei, & magnificum cœmeterium adjecit. Antonini Pii columnæ ſuſtinendæ ſtylobatem collocavit e regione Curiæ Innocentianæ. Solis obeliſcum ex Campo Martio extraxit, magna ex parte annorum injuria labefactatum. Sacellum majus novæ Eccleſiæ S. Apollinaris exædificavit, ac marmoribus, aurique inductione conſpicuum redditum conſecravit. Secutus exemplum Clementis XII. deceſſoris ſui, Capitolinas ædes ſignis, anaglyphis, aliiſque antiquitatis monumentis auxit, & Vaticanam Bibliothecam locupletavit. Fornici maximo Baſilicæ S. Petri laboranti mole ſua proſpiciendum curavit, hominum doctiſſimorum conſilio & arte adhibitis. Inter quos numerandus vir famæ celebritate clariſſimus Joannes Polenus in Gymnaſio Patavino Matheſeos Profeſſor. Is accitu Benedicti evocatus anno 1743. Romam perrexit, ibique moratus eſt menſes duos hoſpes Caroli Cardinalis Rezzonici Epiſcopi Patavini recens electi. Ejus opinio Pontifici probata præ cæteris. Patavium donis auctus reverſus, juſſu ejuſdem Pontificis edidit ann. 1748. typis Seminarii ea de re Commentarium. Præclara item ædificia ad fontem aquæ Virginis, Romæ a deceſſoribus inchoata, perfecit Benedictus. Carolum Borbonium utriuſque Siciliæ Regem Velitris, quo in oppido belli cauſa diutius fuerat, anno 1744. Romam ex improviſo profectum, pedibus ſuis oſcula figere cupientem, paterna omnino benevolentia excepit, & quanta maxima potuit per id horarum, quibus in Urbe manſit, liberalitate proſequutus eſt. Factum eleganter, more ſcilicet ſuo, narrat Caſtruccius Bonamicius ad finem Commentarii de bello ad Velitras geſto. Advocatorum Conſiſtorialium Collegium, ſummo Pontifice ſacris operante, ſedem habere voluit ante Cubicularios honorarios. Approbavit novum Ordinem Clericorum Diſcalceatorum Paſſionis Jeſu Chriſti, quorum eſt inſtitutum prædicare eumdem Jeſum Chriſtum, & hunc Crucifixum, rationemque vitæ ejus, quoad fieri per humanam infirmitatem poteſt, imitari.

Alexandrum Saulium, Hieronymum Æmilianum Patricium Venetum Fundatorem Congregationis Somaſchæ, Joſephum a Matre Dei Scholarum Piarum, Joſephum a Cupertino Sacerdotem ex Ordine Conventualium, & Joannam Franciſcam Fremiot de Chantal retulit in Beatos: in Sanctos vero Fidelem a Sigmaringa Protomartyrem S. Congregationis de Propaganda fide ex Ordine Cappucinorum, Camillum de Lellis inſtitutorem Regularium Miniſtrantium infirmis, Petrum Regalatum Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia, Joſephum a Leoniſſa Cappucinum Confeſſorem, & Catharinam de Ricciis Monialem Ordinis S. Dominici. Ratum quoque juſſit cultum publicum ab *immemorabili tempore* exhibitum B. Johannæ Valeſiæ Francorum Reginæ, & B. Nicolao Albergato S. R. E. Cardinali, Bononienſi Antiſtiti, ex familia Carthuſianorum: item B. Benedicto a S. Philadelphio, laico profeſſo Ordinis Minorum Reformatorum S. Franciſci, vulgo dicto *il Santo nero*, quia fuſco colore erat, quippe natus ex parentibus ex Æthiopia in ſervitutem abductis in Inſulam Siciliæ. Cardinales creavit quatuor ſupra quinquaginta; inter quos Joannem Theodorum Bavarum, Caroli VII. Imperatoris fratrem, Ratiſponenſium & Leodienſium Antiſtitem, & Principem Henricum Benedictum Stuartum, nimirum ex Familia illa de fide Catholica egregie merita.

Martyrologium Romanum auctius edendum curavit: de qua editione ponderoſam ſcripſit Epiſtolam ad Joannem V. Regem Luſitanorum, eujus impenſis editio curata eſt. In maximis occupationibus nunquam intermittens ſtudia pietatis, Epiſcopos ſacro Chriſmate inungere conſuevit, Eccleſias conſecrare, Euchariſtiam & venerari ipſe publice, & alios ad ejuſdem venerationem ſuomet exemplo excitare: idemque in maximis pietatis officiis non intermittens ſtudia doctrinæ, ſingulis lunæ diebus conventum apud ſe celebrare virorum eruditorum, in quo tum de profana veterum Romanorum, tum de Catholicæ Eccleſiæ Hiſtoria, Conciliis, ac rebus Liturgicis diſputationes alternantur. In Æde Liberiana Pontificium Altare poſuit, & pridie Kalend. Octobris ann. 1750. ſacravit. Pinacothecam condidit, tabuliſque ingenti ſumptu comparatis implevit. In Baſilica Vaticana abſidum majorum ornamenta perfecit. S. Pauli templum via Oſtienſi reparavit, muſivo præſertim picturiſque reſtitutis, Pontificumque ſerie ad nos uſque perducta. Vetuſtiſſimam S. Marcellini ædem a fundamentis reſtituit. Lauretanæ B. Mariæ domui turrim addidit, porticumque amplificavit. Opportunis indultis veteres controverſias ſuſtulit inter Romanam Curiam & Reges Hiſpanos de jure patronatus in Eccleſiaſtica beneficia ejus regni. Cum Venetis quoque de utriuſque dominationis jure ac finibus lites compoſuit. Epiſcopis Varmienſi, Erbipolenſi, & Quinqueccleſienſi Pallium conceſſit, & jus crucis erectæ ferendæ Archiepiſcoporum inſtar. Pallii benedictionem inter functiones Pontificias relatam primis veſperis addixit diei feſti SS. Petri & Pauli, ritumque firmavit. Immaculatæ Virginis Conceptionem Pontificia Cappella in poſterum celebrari Romæ juſſit. Aſſiſienſi Templo, in quo S. Franciſci corpus ſervatur, Baſilicæ Patriarchalis & Cappellæ Papalis honorem tribuit. Archiepiſcopatum Bononienſem poſt annos XIV. dimiſit, contulitque Vincentio Cardinali Malvetio, Seminario jam extructo, & Baſilica Metropolitana magnifice exædificata, ornataque ingenti ſupellectile.

Poſtea longo debilitatus morbo, cum Miſſæ ſacrificium ſtans peragere non poſſet, pulcherrima præmiſſa de hac re Diſſertatione, quæ iterum ac ſæpius typis edita eſt, ſibi indulſit, ut ſuæ erga myſterium hoc longe omnium auguſtiſſimum pietati ac devotioni ſedens ſatisfaceret. Obiit V. Nonas Majas MDCCLVIII. annos natus LXXXIII. m. I. d. III. poſt annos Pontificatus XVII. m. VII. d. XVI. cum paucis ante diebus ad Goanum Archiepiſcopum mira prudentia & eruditione reſpondiſſet de Matrimonii impedimentis, & effugiis quibuſdam ad Concilii Tridentini decreta declinanda in ea regione quæſitis: & quidem ipſe per ſe, ut in Epiſtolæ exordio ſignificat, cum poſſet aliena ope uti, ſupremo ſibi ſervato judicio. Poſtremum hoc majus eſt quiddam in ſummæ ſenectutis homine perpetuis laboribus fracto, & bis lethali morbo ad extremam uſque ſacram unctionem afflicto, & proſtrato, quam ut exprimi verbis poſſit. Profecto talis fuit Pontifex, qui cum ſumma vitæ innocentia tantam doctrinæ copiam conjunxit, ut ad veteres Eccleſiæ Patres ac Doctores proxime acceſſiſſe videatur.

Nepotibus, & conſanguineis nihil ipſe unquam eſt elargitus; quamvis ſæpe memoraret Innocentii XII. Reſcriptum, lepide addebat, opus eſſe ad illius obſervantiam, ut aliqui Pontifices præſcripto detraherent, quod alii copioſe adjunxerunt. Quocirca ſi quid ad conſanguineos pervenit, Miniſtrorum Pontificiæ Curiæ, vix ipſo Pontifice conſcio, totum induſtriæ tribuendum eſt. Vel ipſi Heterodoxi, quibus Pontificia auctoritas nunquam arriſit, Benedicti ſapientiam, ſincerum animum, virtuteſque venerati ſunt. Matthæus Pfaffius in Diſſertatione quadam Tubingæ, ſeu Auguſtæ Svevorum ann. 1746. in lucem edita per multa ſæcula alterum in Romana Cathedra non ſediſſe Benedicto XIV. eruditiorem teſtatus eſt. Atque ut illos omittam ex his hominibus, qui vulgatis libris, & Benedicto inſcriptis, maximam Pontificiæ eruditionis æſtimationem conteſtati ſunt, Cl. Walpol Londini in Palatio ſuo ipſi ob ſingularem ſapientiam ſtatuam poſuit, atque perpulcro elogio ſubſcripſit. Elogium hoc ſane moribus Benedicti XIV. accommodatum a filio ejuſdem Cl. Walpol ingenioſe compoſitum lingua Anglica, Lambertinum in principatu innocentem prædicabat, qui gloriam Pontificiæ Thiaræ reſtauraverat; a Catholicis ſummo amore, a Proteſtantibus ſumma æſtimatione habitum, Eccleſiaſticum minime inſolentem, ab omni cupiditate & ambitione alienum, Principem ſine partium ſtudio, Pontificem ſine conſanguineis, Auctorem ſine vanitate, virum quem nec ingenium, nec poteſtas elevaverat. Tandem his verbis elogium abſolvitur: *Filius Miniſtri in Aula bene accepti, ſed qui nulli unquam Principi adulari conſuevit, nullum unquam Eccleſiaſticum veneratus eſt, in libera Proteſtantium regione hoc debitum laudis tributum optimo Pontifici Romanorum P.* Cum vero hujuſmodi elogium Benedicto oblatum fuiſſet, ſimulque de ſincero Auctoris animo certior eſſet factus, videor, inquit, ad normam ſtatuarum, quæ in foro D. Petri proſpiciuntur; procul enim optime elaboratæ apparent, atque oculos & admirationem ad ſe rapiunt; at cum prope inſpiciuntur, deformi ſtructura horrorem incutiunt.

Benedicti XIV. Opera auro cedroque digna quindecim voluminibus in folio excepit ediditque ann. 1767. Remondinius Typographus Venetus; Bullarium vero cum Romæ, tum typis Venetiis editum eſt quatuor Tomis, quorum primum ipſe Pontifex patriæ benevolus, & illuſtrium Pontificum Innocentii III. Honorii III. Gregorii IX. ac Bonifacii VIII. cum librum ſextum Decretalium, & Joannis XXI. cum Decretales Clementis V. ederent, exemplis adductus, *Doctoribus & Scholaribus univerſis Bononiæ commorantibus* inſcripſit. Mandavit item Mauro Sarrio e Camaldulenſium Familia viro doctiſſimo, ut Patrii Archigymnaſii Hiſtoriam conſcriberet; quam ille provinciam integre cumulateque obiiſſet, niſi morte præventus immatura fuiſſet, vix primo abſoluto volumine, quod ejus Concellita Fattorinius poſtea perfecit, ediditque.

Viro-

Digitized by Google

Vitorum doctrina & eruditione præſtantium famæ Pontifex litteratiſſimus proſpexit. Quum a P. Ginja Ordinis Eremitarum S. Auguſtini ſupremo Antiſtite didiciſſet ſupremum in Hiſpania Fidei Quæſitorem doctrinæ magni Hipponenſium Epiſcopi hoſtium dolis circumventum in Expurgatorium inter libros prohibitos immortalis memoriæ viri, Henrici Cardinalis Noriſii, Hiſtoriam Pelagianam, tum Diſſertationem de V. Synodo Œcumenica conjeciſſe, graviſſimam ad eumdem Quæſitorem ſcripſit Epiſtolam, fraterne illum interpellans, paterneque admonens, ut aquam præpararet, qua vaſtum incendium jam præparatum extingueret, vulnerique mederetur Auguſtinianæ Familiæ inflicto. „ Etſi memorata Noriſii Opera, inquiebat ſapientiſſimus Pontifex, aliquid Bajaniſmi, aut Janſeniſmi redolerent, prout Auctor Bibliothecæ Janſeniſticæ immerito autumavit, poſt tot annorum lapſum, in quorum decurſu ea ſummo plauſu excepta ſunt, nonne prudens Eccleſiaſtica œconomia exigebat, ut a proſcriptione abſtineretur, quam unuſquiſque prævidere poterat multa mala eſſe excitaturam, unitatem Eccleſiæ Hiſpanæ eſſe ſciſſuram, obſtrepentibus videlicet, prout unuſquiſque prævidere poterat, Auguſtiniani Ordinis Alumnis, & ipſorum aſſeclis, obſtrepentibus tot aliis doctis viris in Hiſpania degentibus, & partium ſtudio non abreptis, paratiſque ad aſſerendam Auctoris non incogniti, non gregarii, ſed litteratorum ſui temporis facile principis, & ex ſolo litteraturæ Eccleſiaſticæ & profanæ merito ſacro Cardinalium Collegio adſcripti? Nota profecto tuæ erunt eruditioni, quæ proſtant in Eccleſiaſticis Hiſtoriis prudentis œconomiæ exempla, juxta quæ pro ſcandalo frænando, maliſque imminentibus avertendis noſtri Majores cenſuerunt a rigore juris recedere, etſi locus illi eſſe debuiſſet. Tempore felic. recordat. Clementis XI. examinanda & proſcribenda delata ſunt celebris Tillemontii Opera. Accuſatores ex eis multa deprompſerant cenſura digna: Pontifex autem ſilentium impoſuit, ratus multa mala ex ejus prohibitione eſſe derivatura. Similique œconomia uſus eſt, cum ſupremæ Romanæ Inquiſitioni exhibitæ fuerunt ab accuſatoribus Vitæ Sanctorum a Bollandu inceptæ, & deinde a Papebrochio, aliiſque Soc. Jeſu Patribus continuatæ; etſi multa, & bene multa ſagaces accuſatores deprompſiſſent, quæ Theologicam cenſuram merebantur. Notum tibi procuildubio erit opus non multis abhinc annis editum, typiſque impreſſum, quod etſi nomine Authoris careat, omnes tamen probe ſciunt eſſe Boſſueti Epiſcopi Meldenſis, quod ipſe dum viveret compoſuerat, ita jubente Gallorum Rege Ludovico XIV. ſed manuſcriptum in nonnullis Bibliothecis reliquerat. Totum opus verſatur in aſſerendis Propoſitionibus a Clero Gallicano firmatis in Conventu anno 1682. Difficile profecto eſt aliud opus reperire, quod æque adverſetur doctrinæ extra Galliam ubique receptæ de Summi Pontificis ex Cathedra definientis infallibilitate, de ejus excellentia ſupra quodcumque Concilium Œcumenicum, de ejus jure indirectu, ſi potiſſimum Religionis & Eccleſiæ commodum id exigat, ſuper juribus temporalibus Principum ſupremorum. Tempore felicis recordationis Clementis XII. noſtri immediati prædeceſſoris ſerio actum eſt de opere proſcribendo, & tandem concluſum fuit, ut a proſcriptione abſtineretur, nedum ob memoriam authoris, & tot aliis capitibus de religione benemeriti, ſed ob juſtum novorum diſſidiorum timorem. Notum denique tibi erit nomen Luduvici Antonii Muratorii adhuc viventis, multorum librorum communi plauſu receptorum editoris. Oh quam multa in eis reperiuntur cenſura digna! Quot hujuſce furfuris Nos ipſi eos legentes offendimus! Quot nobis ab æmulis, & accuſatoribus oblata ſunt? Et Nos uſque adhuc abſtinuimus, & abſtinebimus ab operum condemnatione, noſtrorum Prædeceſſorum exemplis edocti, qui pacis & concordiæ amore a proſcribendis iis, quæ proſcriptionem merebantur, ceſſarunt, quando videlicet cenſuerunt plus mali quam boni ex proſcriptione derivandum. Hæc procedunt in hypotheſi, in qua Noriſiana opera Bajaniſmum, aut Janſeniſmum redolerent. Quid autem dicendum erit, cum ea Bajaniſmi & Janſeniſmi nota careant, & carere conſtet poſt multiplicatum ſuper eis examen in hac ſuprema Inquiſitione Romana, cui Summi Pontifices pro tempore viventes præſunt, quique mox recenſita examina ſuo calculo approbarunt? Quæ mox ſubdemus, non ex Hiſtoriis, non ex Authoribus uni vel alteri parti faventibus, ſed ex Monumentis, quæ ex Archivio ſupremæ Inquiſitionis ad nos deferri fecimus, deprehenduntur. Antequam Noriſius Hiſtoriam Pelagianam, & Diſſertationem ſuper V. Synodo typis ederet, rumor inſurrexit Bajaniſmi & Janſeniſmi; & hinc factum eſt, ut opus extra Urbem edendum, Theologorumque & extraneorum Reviſorum approbatione munitum ante editionem ad Urbem tranſmiſſum fuerit. Novi idcirco Reviſores in Urbe fuerunt deputati; & cum hi nihil mali, aut ſanæ doctrinæ adverſans in opere inveniſſent, Authori datum eſt, ut jure ſuo uteretur, compoſitumque opus Typis ederet. Opere edito novæ adverſus illud excitatæ ſunt controverſiæ, eo potiſſimum ſub obtentu, quod ei furtive additæ ferebantur nonnullæ paginæ, quæ non erant in opere manuſcripto, quæque idcirco non fuerant Reviſorum oculis ſubjectæ. Purgavit ſe ab hac calumnia Noriſius, & nulla nota ejus Operi inuſta fuit; communiſque plauſus nedum perſeveravit, ſed auctus etiam fuit. Degebat Noriſius Florentiæ apud Magnum Hetruriæ Ducem, & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Cathedram in Univerſitate Piſana moderabatur, tantique viri fama cum ad aures Innocentii XII. tunc Eccleſiam univerſalem gubernantis deveniſſet, ipſumque ad Urbem evocaſſet, ut officio primi cuſtodis Bibliothecæ Vaticanæ fungeretur, ipſiuſque æmuli bene prævidiſſent, ipſum ad Urbem fuiſſe vocatum, ut inter Cardinales mox creandos adſcriberetur, Pontifici Innocentio XII. detulerunt Noriſium eſſe virum doctum, ſed malæ doctrinæ, & libellis in vulgus ſparſis veteribus repetitis accuſationibus, Janſenianæ doctrinæ ipſum inſimularunt. Hæſitavit Innocentius, & ne in ſacrum Cardinalium Collegium virum adſcriberet malæ aut dubiæ doctrinæ, octo deputavit Theologos, qui a partium ſtudio abeſſent, illiſque curæ dedit, ut in Noriſii Opera acrius animadverterent. Theologi mandatis ea qua decet reverentia ſtrenue morem geſſerunt. Ipſorum ſententiæ in Congregatione ſupremæ Inquiſitionis, ſuffragantibus etiam Cardinalibus eidem adſcriptis perpenſæ ſunt; cumque nihil anathemate, vel alia cenſura dignum in Operibus fuerit adinventum, Pontifex Innocentius Theologorum, & Cardinalium ſenſum facto comprobavit; Conſultorum quippe Inquiſitionis Collegio Noriſium adſcripſit, quod utique non feciſſet, ſi de ejus ſana doctrina vel minimam habuiſſet ſuſpicionem. Æmuli etſi hoc novo fulmine perculſi, nocendi animum aliquatenus depoſuerunt; ſed ne ſupremæ Inquiſitionis judicium ab ipſo ſummo Pontifice, ut vidimus, comprobatum directe impugnare velle viderentur, nonnullos tantum dixerunt ſibi ſcrupulos ſupereſſe adverſus Noriſii doctrinam, quos & ſparſis in vulgus libellis ediderunt: & tunc juſſu Pontificis Innocentii, quinque Diſſertationes eruditas Noriſius elucubravit; primam *de Uno e Trinitate paſſo*; ſecundam, hoc eſt *Apologiam Monachorum Scythiæ ab Anonymi ſcrupulis vindicatam*; tertiam *de Anonymi ſcrupulis circa veterum Semipelagianorum Sectatores*: quartam, quæ continet *Reſponſionem ad Appendicem Authoris ſcrupulorum*: quintam denique, cui titulus: *Janſeniani erroris calumnia ſublata*. Prodierunt hæ Diſſertationes Romæ anno 1695. iterumque typis impreſſæ ſunt inter Opera omnia Cardinalis Noriſii editionis Veronenſis anni 1732. In eis celeberrimus Author univerſis adverſariorum petitionibus occurrit; ſcrupulos injectos exturbat, evellit, eradicat; & cum jure merito plaudentibus omnibus ut victor in Cardinalium Collegium fuerit adſcriptus, ab eodem Innocentio quoque inter Cardinales ſupremæ Inquiſitioni Romanæ præſidentes relatus eſt, & in ea, ſicut & in aliis Congregationibus, quibus adſcriptus fuit, uſque ad obitum ſtrenuam & maxime utilem operam navavit. Ex his, quæ fuſe tibi, Venerabilis Frater, expoſuimus, colligere poteris, Bajaniſmi & Janſeniſmi notam novam non eſſe, eamque repetitis ſolemnibus Romanis judiciis fuiſſe penitus eliminatam; non licuiſſe Hiſpanæ Inquiſitioni eam iterum in controverſiam vocare, multoque minus inter proſcriptos libros Opera Noriſiana recenſere; juſtiſſimos eſſe clamores Ordinis Auguſtiniani, & aliorum ipſi adhærentium; nec Nos denique, qui nedum memores ſumus eximiæ benevolentiæ, qua nos, etſi in ætate juvenili conſtitutos Cardinalis Noriſius proſequebatur, ſed ulterius veſtigiis Pontificum prædeceſſorum Noſtrorum inhærere tenemur, patienter eſſe laturos injuriam in Expurgatorio Hiſpano adverſus Cardinalem Noriſium ex improviſo & immerito jactatam. Te, venerabilis Frater, ex corde diligimus: nota nobis eſt tua eximia doctrina, noti tui labores pro Eccleſia Dei exantlati. Te merito æſtimamus, enixeque admonemus, & admonendo etiam rogamus, ut opportuna pares remedia, nec ſinas diſſidia inter te & Nos exoriri, & inter Inquiſitiones Romanam & Hiſpanam “. Hæc anno 1748. die 31. Julii

Bene-

Digitized by Google

Benedictus ſcribebat ad Supremum Hiſpaniæ Inquiſitorem, qui ſapienti excitatus Epiſtola illatam Noriſio injuriam protinus reparavit.

Sunt etiam Benedicti ſapientia prudentiaque plane dignæ regulæ, quas iis ſequendas ſervandaſque propoſuit, qui ceu relatores, conſultoreſque in examine judicioque librorum adhibentur, de quorum proſcriptione agitur in Indicis Congregatione. Proſtant hæ regulæ in Conſtitutione, quæ incipit *Sollicita ac provida Romanorum Pontificum*, anno 1753. edita, eaſque hoc loci percenſere erit operæ pretium. „ I. Meminerint, non id ſibi muneris, oneriſque impoſitum, ut libri ad examinandum ſibi traditi proſcriptionem modis omnibus curent, atque urgeant; ſed ut diligenti ſtudio, ac ſedato animo ipſum expendentes, fideles obſervationes ſuas, veraſque rationes Congregationi ſuppeditent, ex quibus rectum judicium de illo ferre, ejuſque proſcriptionem, emendationem, aut dimiſſionem pro merito decernere valeat. II. Tametſi hactenus cautum ſit, cavendumque deinceps non dubitemus, ut ad referendum, & conſulendum in prædicta Congregatione, ii ſolum admittantur, qui ſcientiam rerum, quas libri delati reſpective continent, diuturno ſtudio acquiſitam poſſideant; decet enim de artibus ſolos artifices judicare; nihilominus ſi forte eveniat, ut alicui per errorem materia aliqua diſcutienda committatur, ab illius peculiaribus ſtudiis aliena, idque a Cenſore, aut Conſultore electo, ex ipſa ſibi lectione deprehendatur; noverit is, ſe neque apud Deum, neque apud homines culpa vacaturum, niſi quamprimum id Congregationi aut Secretario aperiat, ſeque ad ferendam de hujuſmodi libro cenſuram minus aptum profeſſus, alium magis idoneum ad id muneris ſubrogari curet; quo tantum abeſt, ut exiſtimationis ſuæ diſpendium apud Pontificem & Cardinales paſſurus ſit, ut magnam potius probitatis & candoris opinionem & laudem ſibi ſit conciliaturus. III. De variis opinionibus atque ſententiis in unoquoque libro contentis, animo a præjudiciis vacuo, judicandum ſibi eſſe ſciant. Itaque nationis, familiæ, ſcholæ, inſtituti affectum excutiant; ſtudia partium ſeponant; Eccleſiæ ſanctæ dogmata, & communem Catholicorum doctrinam, quæ Conciliorum Generalium decretis, Romanorum Pontificum Conſtitutionibus, & Orthodoxorum Patrum atque Doctorum conſenſu continetur, unice præ oculis habeant; hoc de cætero cogitantes, non paucas eſſe opiniones, quæ uni ſcholæ, inſtituto, aut nationi certo certiores videntur, & nihilominus ſine ullo fidei, aut religionis detrimento, ab aliis catholicis viris rejiciuntur, atque impugnantur, oppoſitæque defenduntur, ſciente ac permittente Apoſtolica Sede, quæ unamquamque opinionem hujuſmodi in ſuo probabilitatis gradu relinquit. IV. Hoc quoque diligenter animadvertendum monemus, haud rectum judicium de vero authoris ſenſu fieri poſſe, niſi omni ex parte illius liber legatur, quæque diverſis in locis poſita, & collocata ſunt, inter ſe comparentur; univerſum præterea authoris conſilium & inſtitutum attente diſpiciatur; neque vero ex una vel altera propoſitione a ſuo contextu divulſa, vel ſeorſim ab aliis, quæ in eodem libro continentur, conſiderata & expenſa, de eo pronunciandum eſſe; ſæpe enim accidit, ut quod ab authore in aliquo Operis loco perfunctorie, aut ſubobſcure traditum eſt, ita alio in loco diſtincte, copioſe, aut dilucide explicetur, ut offuſæ priori ſententiæ tenebræ, quibus involuta pravi ſenſus ſpeciem exhibebat, penitus diſpellantur, omniſque labis expers propoſitio dignoſcatur. V. Quod ſi ambigua quædam exciderint authori, qui alioquin catholicus ſit, & integra religionis doctrinæque fama, æquitas ipſa poſtulare videtur, ut ejus dicta benigne, quantum licuerit, explicata, in bonam partem accipiantur ". Has ſimileſque regulas, quæ apud optimos ſcriptores de his agentes facile occurrent, ſemper animo præſentes habere voluit Benedictus Cenſores & Conſultores, quo valeant in hoc graviſſimo judicii genere, conſcientiæ ſuæ, authorum famæ, Eccleſiæ bono, & fidelium utilitati conſulere.

Cum Eccleſia Gallicana graviſſimis controverſiarum & diſſenſionum incommodis jactaretur, anno 1757. die V. Septembris Epiſtolam Encyclicam ad S. R. E. Cardinales, Archiepiſcopos, & Epiſcopos Regni Galliarum in Comitiis congregatos dedit, qua iis finis impoſitus eſt, eorumque furor coercitus, qui Euchariſtiam leviſſima plerumque de cauſſa illis denegabant, quos Conſtitutioni *Unigenitus* adverſari ſibi perſuaſerant. Conſtitutionis hujuſce dignitatem & authoritatem prædicavit Benedictus hac Encyclica, tum docuit quinam eidem refragari dicendi eſſent, & quando ſacramenta denegare fas eſſe liceret. „ Tanta eſt profecto, inquit, in Eccleſia Dei authoritas Apoſtolicæ Conſtitutionis, quæ incipit *Unigenitus*, eademque ſibi tam ſinceram venerationem, obſequium, & obedientiam ubique vindicat, ut nemo fidelium poſſit abſque ſalutis æternæ diſcrimine a debita erga ipſam ſubjectione ſe ſe ſubducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc porro conſequitur, ut in ea, quæ exorta eſt, controverſia, utrum hujuſmodi refractariis ſanctiſſimum Corporis Chriſti Viaticum expetentibus denegari debeat, ſine ulla hæſitatione reſpondendum ſit, quoties prædictæ Conſtitutioni publice & notorie refractarii ſint, denegandum eis eſſe; ex generali nimirum regula, quæ vetat publicum atque notorium peccatorem ad Euchariſtiæ communionis participationem admitti, ſive eam publice, ſive privatim requirat. Publici autem atque notorii ſunt refractarii, in caſu de quo agitur, quicumque per ſententiam a Judice competente prolatam rei declarati ſunt, eo nomine quod debitam prædictæ Conſtitutioni *Unigenitus* venerationem, obſequium, & obedientiam contumaciter denegaverint; quicumque etiam hujuſmodi contumaciæ reos ſe in judicio confeſſi ſunt; ac præterea illi, qui quamvis nec a Judice condemnati, neque reatum ſuum in judicio confeſſi fuerint, nihilominus vel eo tempore, quo ſacrum ipſum Viaticum ſuſcepturi ſunt, propriam inobedientiam, & contumaciam adverſus Conſtitutionem *Unigenitus* ſponte profitentur, vel in anteactæ vitæ decurſu aliquid evidenter commiſiſſe noſcuntur manifeſte oppoſitum venerationi, obſequio, & obedientiæ eidem debitæ Conſtitutioni, in eoque facto moraliter perſeverare; quod ita vulgo cognitum eſt, ut publicum ſcandalum inde exortum non adhuc ceſſaverit; in his enim caſibus eadem omnino adeſt moralis certitudo, quæ habetur de iis factis, ſuper quibus judex ſententiam tulit; vel ſaltem alia ſuppetit moralis certitudo prædictæ ſimilis & æquipollens. In quo tamen præ oculis habenda eſt differentia, quæ intercedit inter notorium illud, quo merum aliquod factum deprehenditur, cujus facti reatus in ſola externa actione conſiſtit, ut eſt notorietas uſurarii aut concubinarii, & aliud notorii genus, quo externa illa facta notari contigerit, quorum reatus ab interna etiam animi diſpoſitione plurimum pendet; de quo quidem notorii genere nunc agitur: alterum enim illud gravibus ſane probationibus evinci debet; ſed alterum gravioribus certioribuſque argumentis probari oportebit. Ea vero, quam ſupra innuimus, certitudo minime adeſſe cenſenda eſt in aliis caſibus, in quibus tantum nititur conjecturis, & præſumptionibus, quæ originem ſuam plerumque debent hominibus aut malo animo affectis, aut qui præjudicatis opinionibus, vel partium ſtudiis ducuntur; quibus dum fidem habetur, ſatis compertum eſt tum præteritorum temporum, tum ſatis noſtra experientia, quot modis homines errare & falli, ac in tranſverſum agi contingat. Quia vero nonnulli animarum Paſtores eccleſiæque Miniſtri pietate & zelo commendati, hujuſmodi conjecturis & præſumptionibus deferentes, dum ad ſacrum Viaticum aliquibus miniſtrandum advocantur animo anxii hærent, verentes ne id ſine propriæ conſcientiæ periculo adminiſtrare non poſſint, certam ſubnectimus agendi regulam, quam ſequantur. Hoc itaque animadvertere debent; an ſcilicet ei, qui extremum Viaticum poſtulat, quum antea ad ſacram menſam accederet, Paſchali præſertim tempore, a loci illius Parocho, ubi degebat, Euchariſtica communio adminiſtrata fuerit: ſi enim hæc illi in vita non fuerit denegata, argumento id erit aut hominem illum ab omni labe immunem, aut ſaltem non vere notorium peccatorem reputatum fuiſſe; indeque ſequetur ſacrum Viaticum eidem in exitu vitæ publice poſtulanti denegari non poſſe; niſi forte poſtquam olim ad Euchariſticam menſam admiſſus fuit, & ante id tempus, quo poſtrema Sacramenta requirit, aliquid commiſiſſe noſcatur, quo publici & notorii peccatoris notam, juxta præmiſſa, contraxerit. Ubi autem ex hac facti ſpecie certum ipſis non ſuppetat fundamentum, cui inſiſtere valeant, aliunde vero validæ adverſus ægrotum præſumptiones, & indicia gravia, & urgentia militent, ob quæ oborum ſibi ſcrupulum rationabiliter deponere nequeant, in his rerum circumſtantiis oportet eos, remotis arbitris, ægrotantem alloqui, eique cum omni lenitate, & manſuetudine, non tanquam diſputantes, eumque convincere volentes, oſtendere quæ & qualia ſunt indicia, quæ ſuſpectum reddunt ipſius vitæ tenorem, rogantes eum, & obſecrantes, ut reſipiſcat in eo ſaltem temporis articulo, a quo æterna ipſius ſalutis ſors pendet, eidemque præterea demonſtrantes, quod, quamvis ipſi parari ſint ſanctiſſimum Corporis Chriſti Viaticum ei miniſtrare, ac etiam reipſa illud ei

„ admi-

„ adminiſtrent, non ideo tamen tutus ipſe erit ante
„ Tribunal Chriſti, ſed potius novi & horrendi crimi-
„ nis reum ſe conſtituet, ex quo judicium ſibi mandu-
„ cavit & bibit; ceterum ſe non alia de cauſſa ſacra-
„ mentum Corporis Chriſti eidem miniſtraturos, niſi ut
„ Eccleſiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam, quam
„ habet, curam ut ſcandala publica anteverrat, pro
„ ſua etiam pietate ægroti ipſius infamiam præcavere
„ ſtudet; & idcirco eum a ſacra menſa non repellit,
„ dum ipſum licet peccatorem in conſpectu Domini re-
„ putet, non tamen in proprio Tribunali publicum,
„ atque notorium peccatorem agnoſcit. Hanc itaque
„ judicandi agendique normam oportet vos, venerabiles
„ fratres, utpote noſtro & Apoſtolicæ Sedis judicio
„ probatam, inferioribus animarum Paſtoribus, cæteriſ-
„ que Presbyteris, per Civitates & Diœceſes veſtras
„ ſacramenta legitime adminiſtrantibus, ſequendam &
„ obſervandam proponere. Quod quidem judicium ſu-
„ per vigentibus controverſiis a nobis interpoſitum, &
„ Eccleſiaſticis Regulis nititur, & Conciliorum olim in
„ ipſis Galliarum Regionibus habitorum decretis, &
„ gravium ipſius nationis veſtræ Theologorum ſententiis
„ fulcitur [a]. Hanc ſapientiſſimam Epiſtolam cum ne-
farius quidam Anonymus libello edito proſcidiſſet, ſta-
tim hic tanquam continens *aſſertiones repective falſas*,
temerarias, *ſcandaloſas*, *multimode injurioſas*, *contume-
lioſas*, *impudentes*, *captioſas*, *ſeditioſas*, & *ſchiſmati
faventes*, authoritate Apoſtolica a Benedicto nigro the-
ta notatus eſt, juſſumque fidei Quæſitoribus ut exactiſſi-
ma diligentia adhibita curarent authorem libelli detege-
re & agnoſcere, quo poſſet pro meritis caſtigari; ſic
exigente juſtitia publica, quæ pernicioſos hujuſmodi au-
ſus ſeveriori vindicta coerceri jubet. Anonymi hujuſ-
ce improbitatem luculentiſſime demonſtravit retuditque
Joannes Vincentius Patuzzius in Vindiciis Italicis lau-
datæ hactenus Encyclicæ Benedicti XIV. quæ etiam
in Gallicam linguam converſæ publicam bonorum o-
mnium adprobationem aſſecutæ ſunt; authoriſque famam
ac nomen latius propagarunt, & clariſſimum reddi-
dere.

Controverſias ob Aquilejenſem Patriarchatum excita-
tas, quæ Prædeceſſores ſuos fatigaverant, diremit, eo
ſublato ſuppreſſoque, ac duobus ejus loco erectis ſedibus
Archiepiſcopalibus, uti innuimus. Non erit abs re, ut
credimus, editæ hoc de negotio a Benedicto Conſti-
tutionis partem Lectoris oculis ſubjicere: „ Invocantes,
„ inquit, Nos exaudivit miſericors Dominus, dumque
„ maximarum tribulationum, & amaritudinum fluctibus
„ jactaremur, miſit ex alto adjutorium ſuum, factaque
„ tranquillitate, Nos uberi conſolationum ſuarum dul-
„ cedine recreavit. Ipſe etenim, in cujus manu ſunt
„ Regum corda, uno eodemque tempore chariſſimæ in
„ Chriſto filiæ noſtræ Mariæ Thereſiæ Hungariæ &
„ Bohemiæ Reginæ illuſtris in Romanorum Imperatri-
„ cem electæ animum inclinavit, ut de proponendo ſta-
„ bili remedio pro Aquilejenſibus rebus perpetuo com-
„ ponendis cogitaret; ſimulque effecit, ut dilecti filii
„ nobiles viri Dux & Reſpublica Venetiarum concordi
„ ſtudio id ipſum optarent. Cujus rei indubium teſti-
„ monium Nobis præbuerunt Epiſtolæ ad Nos conſcri-
„ ptæ tum a prædicta Maria Thereſia Regina in Im-
„ peratricem electa ſub die XVII. Martii currentis an-
„ ni MDCCLI., quas Nobis exhibuit dilectus filius
„ noſter Marius hujus S. R. E. Presbyter Cardinalis
„ Millinus nuncupatus, tum a præfato Venetiarum Du-
„ ce ſub die XXXI. ejuſdem menſis & anni, quas di-
„ lectus quoque filius noſter Carolus ejuſdem S. R. E.
„ Presbyter Cardinalis Rezzonicus etiam nuncupatus
„ nobis exhibuit. Qui ſane Marius & Carolus Cardi-
„ nales die VI. Aprilis ad audientiam noſtram una ſi-
„ mul ſe conferentes, memoratis reſpective litteris no-
„ bis redditis, non ſolum flagrantia utriuſque partis de-
„ ſideria, ut hujuſmodi perpetuo ac ſtabili remedio A-
„ quilejenſis Patriarchatus negotium terminaretur, una-
„ nimi Nobis voce repræſentarunt; ſed etiam ſingillatim
„ ea Nobis expoſuerunt, de quibus partes ipſæ olim
„ diſſentientes, noſtris invitationibus & hortationibus
„ obſecundantes, diligentibus tractatibus & colloquiis
„ habitis, convenerunt, cujus conventionis exempla in
„ ſcriptis redacta nobis relinquentes, earumdem partium
„ nomine nobis humiliter ſupplicarunt, ut illis, pro re-
„ rum conventarum ſubſiſtentia & obſervantia, appro-
„ bationis noſtræ robur adjicere, nec non pro earum-
„ dem rerum executione Apoſtolicæ noſtræ auctoritatis
„ plenitudinem interponere dignaremur. Articuli au-
„ tem conventionis inter prædictas partes initæ, qui
„ earumdem mandato ſubſcripti & reſpective ab ipſis
„ approbati, & ratificati fuerunt, ſunt tenoris ſequen-
„ tis: videlicet *Cum ſacra Cæſarea Regiaque Hungariæ*
„ *Bohemiæque Majeſtas Sereniſſimam Venetam Rempubli-*
„ *cam ſincero & ſingulari prorſus affectu proſequatur,*
„ *ac proinde de illibata cum eadem ſervanda amicitia,*
„ *bona vicinitate, ac unione quam maxime ſit ſtudio-*
„ *ſa; neque minus præfata Sereniſſima Reſpublica hanc*
„ *ipſam amicitiam, bonam vicinitatem, ac unionem*
„ *pari ſtudio excolere ſatagat; hinc quod tam ex una,*
„ *quam ex altera parte enixo ſtudio eo fuerit allabo-*
„ *ratum, ut quæ per aliquot ſæcula hucuſque ſubſtiterat*
„ *circa Aquilejenſem Patriarchatum controverſia, amica*
„ *ac utrinque æque decora via penitus ac eradicitus ter-*
„ *minetur. Quem in finem, ad opus tam ſalutare tra-*
„ *ctandum ac peragendum, ſacra Cæſarea Regiaque*
„ *Hungariæ & Bohemiæ Majeſtas Virum illuſtriſſimum*
„ *ac excellentiſſimum Dominum Corficium ſacri Romani*
„ *Imperii Comitem ab Ulfeld, ſuum Conſiliarium Sta-*
„ *tus actualem intimum, nec non Aulæ & Status Can-*
„ *cellarium, ſupremum ſupellectili Argenteæ Regni*
„ *Bohemiæ Hæreditarium Præfectum, Dominum Dyna-*
„ *ſtiarum Hoſtaſcov, Prodlitz, Ottaslawitz, & Zuliſch*
„ *&c. aurei velleris Equitem; Sereniſſima vero Veneta*
„ *Reſpublica ſuum in Aula Cæſarea commorantem Ora-*
„ *torem Ordinarium Illuſtriſſimum & excellentiſſimum*
„ *nobilem Dominum Andream Tronum Equitem &c.*
„ *plena facultate muniverint, qui, collatis prius inter*
„ *ſe colloquiis, de ſequentibus conditionibus convene-*
„ *runt.* Art. I. *Sacea Cæſarea Regiaque Majeſtas tum*
„ *Sanctitati ſuæ, tum Sereniſſimæ Venetæ Reipublicæ*
„ *optionem relinquit, num loco abolendi prorſus Pateiar-*
„ *chatus Aquilejenſis, duo Epiſcopatus, aut Archiepi-*
„ *ſcopatus, unus ex parte Imperii, & alter ex parte*
„ *Ditionum præfatæ Reipublicæ ſubditarum, inſtitui ve-*
„ *lint, quorum primus Goritienſis, alter Utinenſis in*
„ *poſterum nuncupabitur; ea tamen ſub conditione, ut*
„ *inter eandem, & Sereniſſimam Venetam Rempubli-*
„ *cam, quoad hanc novam inſtitutionem, & erectio-*
„ *nem, perfecta æqualitas obſervetur, & uterque ſeu*
„ *Epiſcopus, ſeu Archiepiſcopus, iiſdem prorſus gau-*
„ *deat facultatibus.* Art. II. *Ne dubium ullum ſuper-*
„ *eſſe queat, quid ſub omnimoda Aquilejenſis Patriar-*
„ *chatus abolitione juxta mentem contrahentium par-*
„ *tium, prævia Sanctitatis ſuæ in id ipſum conſenſu,*
„ *intelligatur; diſertim inter eaſdem conventum eſt,*
„ *ſub hac ipſa denominatione non ſolum ipſius Patriar-*
„ *chatus abolitionem, ſed & abolitionem inde dependen-*
„ *tium Tituli, Dignitatum, Canonicatuum, & Bene-*
„ *ficiorum intelligi debere; ita quidem, ut nullus in-*
„ *poſterum ſeu Canonicus, ſeu annexa quadam Aquile-*
„ *jenſi, qua Patriarchali, Eccleſiæ dignitate præditus,*
„ *ſe talem nuncupare audeat; ſed qui ex parte Imperii*
„ *ſunt, Goritienſes; & qui ex parte Venetæ Reipubli-*
„ *cæ ſunt, Utinenſes inpoſterum nuncupentur.* Art. III.
„ *Sacra Cæſarea, Regiaque Majeſtas conſentit, ut E-*
„ *minentiſſimus Dominus Cardinalis Delphinus, quam-*
„ *diu vixerit, nomen, titulum, & honores Patriarchæ*
„ *retineat; eo tamen pacto, ut ex conſenſu hocce ſuo*
„ *Auguſtæ Domus ſuæ, aut Sacri Romani Imperii juri-*
„ *bus, prout illa ante præſentis concordiæ Articulos com-*
„ *parata fuerunt, nullum vel minimum præjudicium il-*
„ *latum, nec quicquam in ditionibus ſuis præfato Eminen-*
„ *tiſſimo Domino Cardinali conceſſum cenſeri queat.* Art.
„ IV. *Mortuo autem eodem, nomen quoque & titulus*
„ *Patriarchæ iis in terris, quæ Aquilejenſi quondam*
„ *Eccleſiæ ſuberant, ceſſare omnino debebit.* Art. V.
„ *Sacra Cæſarea Regiaque majeſtas pro ſe, ſuiſque hæ-*
„ *redibus, & ſucceſſoribus, & Sereniſſima Veneta Reſ-*
„ *publica ſe ſe quam validiſſime æquali tam ex una,*
„ *quam ex altera parte eatione obſtringunt, quod nul-*
„ *lis unquam futuris temporibus, ultra ſupra memora-*
„ *tas concordiæ leges, multo minus contra eaſdem in*
„ *iis, quæ Aquilejenſem quondam Patriarchatum quo-*
„ *cumque demum modo, ſeu directe, ſeu indirecte*
„ *concernunt, quicquam a S. Sede Pontificia expetere,*
„ *aut ſi oblatum fuerit, accipere, ſed unice præſentis*
„ *concordiæ legibus ſtare velint.* Art. VI. *Sacea Cæ-*
„ *ſarea Regiaque Majeſtas pro ſe, ſuiſque hæredibus,*
„ *& ſucceſſoribus, quo fieri poteſt meliore & firmiore*
„ *modo, quæ jam in anteceſſum ſuo nomine tuitus de-*
„ *clarata fuerunt, denuo confirmat; nempe quod nunquam*
„ *ipſi in mentem venerit, ſub colore, prætextu, aut ex*
„ *cauſſa eorum, quæ circa Aquilejenſem Patriarchatum*
„ *ventilata hucuſque fuerunt, vel unicam terræ palmam*
„ *de territorio, quod Sereniſſimæ Venetæ Reipublicæ ſub-*
„ *eſt, ſibi aut in præſens, aut in poſterum arrogare;*
„ *renuntiando diſertius iis, quæ inde deſumi poſſent,*
„ *titulis aut prætenſionibus quibuſcumque.* Art. VII.
„ *Pro tollenda omni diſſidiorum cauſſa, reditus qui ad*
„ *Aquilejenſem Eccleſiam hactenus ſpectarunt, ita ſepa-*
„ *rentur, ut qui ex terris Auſtriacis proveniunt, con-*
„ *ſtituendo ibidem novo Epiſcopo, aut Archiepiſcopo,*
„ *eique ſubjectis Canonicis; illi vero, qui ex Veneto*
„ *territorio promanant, Utinenſi Epiſcopo, aut Archie-*
„ *piſcopo, & ibidem degentibus Canonicis ex aſſe ce-*

„ *dant,*

„ *dant. Et ſi qua adhuc ſuperſunt alia rerum capita ad Aquilejenſem Patriarchatum ſe ſe referentia, de iis ex æquo & bono inter ſacram Cæſaream Regiamque Majeſtatem & Sereniſſimam Venetam Rempublicam, ad inſtar eorum, quæ quoad limites obſervata hucuſque fuerunt, quo citius, eo melius amica pariter via terminentur.* Art. VIII. *Si quæ hinc inde durante controverſia, ſpeciatim ex Aquilejenſi Eccleſia ablata fuerint, bona fide quantocyus reſtituantur, & ſuper iis ad ſenſum præcedentis Articuli ex æquo & bono omnia terminentur.* Art. IX. *Ad normam præſentis conventionis, tam ex parte ſacræ Cæſareæ Regiæque Majeſtatis, quam ex parte Sereniſſimæ Venetæ Reipublicæ, apud Sanctitatem ſuam uſitato & decente modo inſtabitur, ut quemadmodum eadem pronam ſe jam in anteceſſum & propenſam declaravit erectioni duorum Epiſcopatuum, ſeu Archiepiſcopatuum iiſdem utrinque facultatibus munitorum benigne annuere; ita Sanctitas ſua ultimum tam ſalutari ſcopo, communi ac concordi ſtudio utrinque promovendo complementum quantocius dare velit.* Sane, ſi ex communi plauſu, quo hujus conventionis inter præfatos ſupremos Dominantes feliciter initæ, nec non ſingulorum capitum in ipſa conventione contentorum notitia, tam citra, quam ultra montes a viris cordatis, & publicæ tranquillitatis, rectique rerum ordinis amatoribus excepta fuit, de illa & de illis judicandum ſimpliciter nobis fuiſſe putaviſſemus; nil ultra laboris aut diligentiæ Nobis, aut illis, quorum conſiliis utimur, in eorundem examine adhibendum fuiſſet. Sed quoniam nihil omittendum nobis eſſe judicavimus, quod ad approbationem noſtram conſideratius, atque conſultius interponendam conducere valeret; quum ad memoriam noſtram revocaverimus tam ea, quæ in Eccleſiaſticis Annalibus habentur circa Patriarchatus Aquilejenſis exordia, graviſſimaſque perturbationes, quibus Eccleſia Dei propterea vexata fuit, quam quæ in Hiſtoriis ſæcularibus relata ſunt de multiplicibus diſſenſionibus, cruentiſque bellis, quæ inter Chriſtianos Principes, ejuſdem Patriarchatus occaſione, frequenter arſerunt; cujuſmodi periculis verendum erat, ne eorundem Chriſtianorum Principum pax & concordia, donec Patriarchatus ipſe ſubſiſteret, perpetuo expoſita remaneret, ipſius quoque Civitatis Aquilejenſis præſentem ſtatum præ oculis habentes, & miſeram conditionem, ad quam a tanto tempore redacta eſſe dignoſcitur, ut in multorum Patriarcharum ſerie nullus inveniatur, qui in ipſa reſederit, nec ullum in poſterum in ea manſurum fore credendum eſſe: Conſiderantes præterea, quibus cautelis plurium ſæculorum ſpatio ab Apoſtolica Sede procedi opus fuerit in ejuſdem Patriarchatus collatione, & proviſione, ad evitandas offenſiones, ac diſſenſionum bellorumque tumultus, qui inter ſupremos Principes ea occaſione accendi potuiſſent: quodque jam dudum paſtoralem ſollicitudinem noſtram magis angebat, perpenſis ſpiritualibus neceſſitatibus tot millium animarum ampliſſimam partem Aquilejenſis Diœceſis ultra modum extenſæ incolentium, & a Veneto Dominio diſſitarum, quarum regimen jam dudum, ob inextricabiles rerum ſæcularium difficultates, haud feliciter procedebat: qua de re cum plures recurſus a Patriarchis pro tempore ad hanc Apoſtolicam Sedem facti fuerint, dum ſtatum Eccleſiæ ſuæ eidem Apoſtolicæ Sedi ſtatutis temporibus de more referrent; cumque piorum atque prudentium virorum, graviſſimas dictarum animarum calamitates deplorantium, relationes & querelæ tum ad prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices, tum ad Nos ipſos ſæpe pervenerint, animo occurrebat, quam fruſtra iidem Prædeceſſores noſtri Pontificiæ ſollicitudinis officia ad hujuſmodi calamitates ſublevandas pluries interpoſuerint; quot etiam ad hoc idem inutiliter excogitata fuerint remedia, quæ vel optatam executionem, vel ſperatum fructum nequaquam obtinere, vel plenam recti ordinis reintegrationem producere non potuerunt, vel denique temporaneam duntaxat attulerunt utilitatem; cum ſcilicet ideo excogitata fuerint & adhibita, ut viam ſternerent ad firmum tandem, & ſtabile remedium memoratis deordinationibus perpetuo tollendis inveniendum. His omnibus matura conſideratione penſatis, iiſdemque conventionis Capitibus attente perpenſis, implorato ſæpius divini luminis adjutorio, ac requiſitis, auditiſque ſuper his nonnullorum Venerabilium noſtrorum Fratrum S. R. E. Cardinalium ſententiis, de eorum conſilio & aſſenſu, poſtulationibus hujuſmodi pro parte dictæ cariſſimæ in Chriſto Filiæ noſtræ Mariæ Thereſiæ Hungariæ, & Bohemiæ Reginæ Illuſtris in Romanorum Imperatricem electæ, nec non dilectorum filiorum nobilium Virorum Ducis, & Reipublicæ Venetiarum Nobis, ut præfertur, exhibitis in omnibus, & per omnia pleniſſime annuentes, non modo præinſerta omnia, & ſingula conventionis capita, utpote ad publicum bonum, & felix animarum regimen tendentia, præſentium literarum tenore laudamus, & approbamus; verum etiam per eaſdem præſentes ad ea exequenda, & ſtatuenda, quæ pertinent ad omnimodam atque perpetuam ſuppreſſionem Patriarchatus Aquilejenſis, necnon ad erectionem duorum Archiepiſcopatuum æqualibus omnino juribus, præeminentiis, ac prærogativis præditorum, relicto ut infra dilecto Filio noſtro Danieli S. R. E. Presbytero Cardinali Delfino nuncupativo, dum vixerit, Patriarchæ Titulo, procedere volentes, aliorum vero Capitum inter præfatas partes, ut ſupra dictum eſt, conventorum, ac reſpective a Nobis approbatorum executionem, per alias noſtras Apoſtolicas litteras implendam, ſtatuendamque reſervantes. De Apoſtolicæ poteſtatis noſtræ plenitudine, quæ Nobis datum eſt, juſtis concurrentibus cauſis, Eccleſias Parochiales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales erigere, transferre, ſupprimere, & extinguere, earumque Diœceſes dividere, ac ſeparare, prout in Domino expedire noverimus: motu proprio, & certa ſcientia, ac præſentium litterarum tenore in dicta Aquilejenſi Civitate, & Eccleſia Patriarchalem Cathedram, Dignitatem, & Sedem, Titulum, ac denominationem, atque omne Patriarchale, Metropoliticum, & Diœceſanum jus eidem Eccleſiæ, ac Sedi hactenus adnexum, necnon ipſius Eccleſiæ Capitulum, Dignitates, Canonicatus, atque Præbendas, itaut deinceps Patriarchalis, Archiepiſcopalis, aut Cathedralis Eccleſia, Aquilejenſis Patriarcha, Archiepiſcopus, aut Epiſcopus, vel illius Eccleſiæ Dignitas, aut Canonicus denominari poſſit, penitus, omnino, ac perpetuo ſupprimimus & extinguimus. Ut autem animabus Chriſtifidelium in locis hactenus Aquilejenſis Patriarchatus per Nos, ut præfertur, ſuppreſſi, & extincti ſpirituali juriſdictioni ſubjectis, quæque in temporalibus tam Venetæ Reipublicæ, quam Auſtriacæ Familiæ ſupremo parent dominio degentium, Eccleſiaſtici regiminis ſubſidia non deſint; ſimili motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine per eaſdem præſentes ex nunc in Civitate Utinenſi unam Archiepiſcopalem Cathedram, & Sedem, Archiepiſcopatum Utinenſem nuncupandam, cum omnibus, & ſingulis juribus, etiam Metropolitico, cæteriſque præeminentiis, & prærogativis aliis Archiepiſcopalibus Eccleſiis de jure, uſu, ac conſuetudine competentibus perpetuo erigimus, & conſtituimus; cui quidem Archiepiſcopatui pro peculiari ejus Diœceſi totum illum regionis tractum, qui temporali Reipublicæ Venetæ dominio ſubjectus eſt, & hactenus a pro tempore exiſtente Patriarcha Eccleſiæ Patriarchalis Aquilejenſis per Nos, ut præfertur, ſuppreſſæ, & extinctæ Diœceſano jure obtinebatur, & pacifice regebatur, tribuimus, & aſſignamus; nec non in ſuffraganeos eos omnes, & ſingulos Epiſcopos, quorum Cathedrales Eccleſiæ in præfatæ Reipublicæ Venetæ dominio conſiſtunt, quique ad hunc diem eidem Patriarchatui Aquilejenſi per Nos, ut præfertur, ſuppreſſo, & extincto ſubjecti fuerint, ſubjicimus, atque ſupponimus; prout latius, atque diſtinctius per alias noſtras Apoſtolicas litteras ſuper erectione hujuſmodi Utinenſis Eccleſiæ Archiepiſcopalis, æqualibus, ut præfertur, juribus, & prærogativis cum infraſcripta Goritienſi Archiepiſcopali pariter Eccleſia inſigniendæ, peculiariter expediendas ſtatuetur, & explicabitur. Simili quoque modo ex nunc in Civitate Goritienſi alteram Archiepiſcopalem Cathedram & Sedem, Archiepiſcopatum Goritienſem nuncupandam, cum omnibus & ſingulis prædictis juribus, etiam Metropolitico, cæteriſque præeminentiis, & prærogativis, aliis Archiepiſcopalibus Eccleſiis de jure, uſu, ac conſuetudine competentibus, earumdem præſentium tenore, dictiſque motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine perpetuo pariter erigimus, & conſtituimus; cui etiam Archiepiſcopatui pro ejus peculiari Diœceſi, alteram Patriarchalis hactenus Eccleſiæ Aquilejenſis, per Nos, ut præfertur, ſuppreſſæ, & extinctæ Diœceſis partem, quæ Auſtriacorum Principum dominio ſubeſt, quæque noviſſimis temporibus per Vicarium Apoſtolicum Epiſcopali charactere præditum, a Nobis ad tempus, & ad noſtrum, ac Sedis Apoſtolicæ beneplacitum inibi conſtitutum, in ſpiritualibus gubernata fuit, tribuimus, & aſſignamus, ita ut ſtatim, ac novæ Archiepiſcopali Goritienſi Eccleſiæ hujuſmodi Apoſtolica auctoritate futurus illi Archiepiſcopus præficietur, prædicti Apoſtolici Vicarii gubernium, necnon omnes, & ſingulæ providentiæ & ordinationes, ſive a prædeceſſoribus Noſtris Romanis Pontificibus, ſive a Nobis ipſis pro animarum regimine in dicta Aquilejenſis

„ quon-

Digitized by Google

„ quondam Diœceſis parte Auſtriacæ dictioni ſubjecta captæ, editæ, atque ſtatutæ, exinde in poſterum pro ſublatis, irritis, abrogatiſque eo ipſo habeantur; eidemque Goritienſi Archiepiſcopatui in ſuffraganeos, eos omnes, & ſingulos Epiſcopos, quorum Eccleſiæ Cathedrales in temporali Auſtriaca Ditione conſiſtunt, quique ad hunc diem Patriarchali Eccleſiæ Aquilejenſi per Nos, ut præfertur, ſuppreſſæ & extinctæ ſimili jure ſubjectæ fuerunt, ſupponimus, atque ſubjicimus; prout etiam in aliis noſtris Apoſtolicis litteris ſuper erectione hujuſmodi Goritienſis Eccleſiæ Archiepiſcopalis, æqualibus pariter juribus, & prærogativis cum ſupradicta Utinenſi Archiepiſcopali Eccleſia inſigniendæ peculiariter expediendis plenius atque diſtinctius ſtatuemus, & explicabimus. Et quoniam illuſtria religionis ac pietatis argumenta, quæ in tractatione hujus graviſſimi negotii, ex quo Eccleſia Dei tot perturbationes, & anxietates aliquot jam ſæculorum decurſu ſuſtinuit, necnon in ſuperius relata conventione inter prædictas partes provide inita, & a Nobis per præſentes approbata ex parte tam dictæ Mariæ Thereſiæ Reginæ in Imperatricem electæ, quam prædictorum Ducis, & Reipublicæ Venetiarum edita fuerunt, maximum utilitatis fructum eidem Eccleſiæ Dei in præſenti attulerunt, atque etiam in poſterum allatura fore proſpicimus; idcirco Nos, motu, ſcientia, & poteſtate paribus ipſarum tenore præſentium prædictæ Mariæ Thereſiæ Reginæ in Imperatricem electæ, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum ad præfatum Goritienſem Archiepiſcopatum per Nos, ut præfertur, erectum tam pro prima hac vice, quam quoties perpetuis futuris temporibus ipſum vacare contigerit, jus nominandi Nobis, & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti perſonam idoneam, per Nos, & ſucceſſores Noſtros ad eumdem Archiepiſcopatum Goritienſem pro tempore promovendam, eique præficiendam, necnon prædictis Duci, & Reipublicæ Venetiarum, ad alium Utinenſem Archiepiſcopatum etiam per Nos, ut præfertur, erectum, quoties per liberam præfati Danielis Cardinalis dimiſſionem, ſive per ejus deceſſum, ac etiam deinceps alio quovis modo perpetuis futuris temporibus vacare contigerit, ſimile jus nominandi Nobis, & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti perſonam idoneam etiam per Nos, & Romanos Pontifices Succeſſores Noſtros pro tempore ad eumdem Archiepiſcopatum Utinenſem promovendam etiam perpetuo reſpective concedimus, & impertimur, prout per alias quoque litteras in forma Brevis ſuper utriuſque juris nominandi hujuſmodi conceſſione peculiariter reſpective expediendas id ipſum ſtatuemus, ac indulgebimus. Præfato autem dilecto filio Noſtro Danieli Presbytero Card. Delfino nuncupato ob perſonalium ipſius meritorum magnitudinem, ut non obſtante Patriarchatus Aquilejenſis ſuppreſſione, & extinctione per Nos, ut præfertur, factis, ipſe nihilominus, quoad vixerit, abſolutum, & ſimplicem Patriarchæ titulum, & denominationem retinere & gerere poſſit, & valeat; ita tamen, ut ejuſdem in dicto Archiepiſcopatu Utinenſi ſucceſſores non alio quam Utinenſium Archiepiſcoporum titulo denominari poſſint, aut debeant, earumdem præſentium tenore concedimus & indulgemus. Aquilejenſis porro Civitas magnitudine quondam, & populi frequentia inſignis, quantum ab antiquo ſplendore prolapſa, quamque ad deteriorem conditionem redacta ſit, omnibus notum eſt atque compertum. Illius autem Incolarum cura Parochialis inter duas Eccleſias diviſa eſt, ab eiſque dependet, quarum una eſt ipſa, quæ hactenus Patriarchalis etiam extitit, Eccleſia in honorem Beatæ Mariæ Virginis, omnipotenti Deo dicata, cujus quidem animarum Parochianorum cura per ipſius Eccleſiæ Sacriſtam pro tempore exiſtentem exerceri conſuevit; altera vero eſt Parochialis Eccleſia S. Joannis in foro, ſeu in Platea nuncupata, cujus Rector, ſeu Presbyter Curatus a Communitate, & Hominibus dictæ Civitatis, ut accepimus, eligi, nominari, ac Ordinario loci præſentari ſolitus erga Parochianos Eccleſiæ hujuſmodi jura Parochialia exercet. Quum itaque Civitas Aquilejenſis ſub temporali Auſtriacorum Principum ditione conſtituta ſit; ideoque illius ſpirituale regimen juxta præmiſſa ad futurum Goritienſem Archiepiſcopum pertinere, idemque futurus Archiepiſcopus, Ordinario, & Diœceſano jure ſuam plenam juriſdictionem in eadem Civitate exercere debeat; ne quid unquam libero hujuſmodi juriſdictionis exercitio officere valeat, Nos in primodicta Eccleſia, cujus Patriarchalem qualitatem, necnon Cathedralitatem, aliaque prædicta jura jam ſuppreſſimus, & extinximus, omnem etiam Parochialitatem, illiuſque curam Parochialem, harum quoque ſerie ſupprimimus, & extinguimus; ac illius ſic ſuppreſſæ, & extinctæ animarum Parochianorum curam ad dictam Parochialem Eccleſiam S. Joannis in foro, ſeu in platea nuncupatam transferimus, illique ſubjicimus, & cum omnibus, & ſingulis Parochialibus juribus reſpective applicamus, appropriamus, & cum ea incorporamus: ita ut illius Rector, ſeu Parochus omnium animarum Chriſtifidelium tam ſuæ hactenus Parochiæ, quam etiam alteri in præfata Patriarchali olim Eccleſia ad hunc diem exiſtenti ſubjectorum curam, & regimen gerat, idemque una cum omnibus ſuis Parochianis, hoc eſt, cum univerſo Aquilejenſis Civitatis populo prædicti futuri Goritienſis Archiepiſcopi ordinario juri ſubjectus exiſtat. Cum vero Apoſtolica hæc Sancta Sedes inſignioribus quibuſdam Baſilicis libertatis, & exemptionis, ac immediate eidem Apoſtolicæ Sedi ſubjectionis privilegia impertiri conſueverit, Nos dictam Aquilejenſem quondam Patriarchalem Eccleſiam Pontificiæ liberalitatis muneribus decorare volentes, dicta poteſtatis plenitudine eamdem a futuri, & pro tempore exiſtentis Archiepiſcopi Goritienſis, & cujuſcumque alterius Archiepiſcopi, ſeu Epiſcopi juriſdictione in omnibus, & per omnia per eaſdem præſentes eximimus, & liberamus, ac perpetuis futuris temporibus exemptam, immunem, & liberam, Nobiſque, & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, & huic Apoſtolicæ Sedi immediate ſubjectam eſſe, & fore decernimus. Ne autem ob nimiam prædictæ civitatis Aquilejenſis a Romana Urbe, & Curia diſtantiam, ipſa Baſilica prædicta neceſſariæ aſſiſtentiæ præſidio careat, Apoſtolico Delegato in dicta civitate conſtituto, cui ab aliquot retro ſæculis Monialium Monaſterii Aquilejenſis gubernium Apoſtolica auctoritate independenter ab Ordinarii juriſdictione commiſſum dignoſcitur, ejuſque futuris Succeſſoribus, quos quidem in poſterum ſemper ex perſonis eorumdem Auſtriacorum Principum ſubditis eligendos fore ſtatuimus, & noſtras, & Apoſtolicæ Sedis vices committimus, ac demandamus, ut ipſe nunc exiſtens Delegatus, ejuſque Succeſſores hujuſmodi tanquam Apoſtolici ad hoc etiam Delegati, noſtroque, & ejuſdem Apoſtolicæ Sedis nomine, & auctoritate cum debita a Nobis, & Succeſſoribus Noſtris dependentia dictam Aquilejenſem Baſilicam olim Patriarchalem, ab Archiepiſcopi, ſive Epiſcopi juriſdictione exemptam, Nobiſque, & Apoſtolicæ Sedi, ut præfertur, immediate ſubjectam ſtudeant ſalubriter regere, feliciter gubernare, & provide conſervare “.

His alia Pontifex addit, quibus præmiſſorum omnium firmitati conſulit per opportunas clauſulas & decreta. Hæc autem prætermittimus, cum hactenus exſcripta modum rationemve ac conditiones ſatis doceant, quibus lis celeberrima de Aquilejenſi Patriarchatu ſub Benedicto XIV. tandem compoſita eſt. Denique ann. MDCCLVIII. Kalendis Aprilis litteris datis in forma Brevis ad Franciſcum S. R. E. Cardinalem de Saldanha eumdem conſtituit ac deputavit in Viſitatorem ac Reformatorem Clericorum Regularium Societatis Jeſu in Regnis Portugalliæ, Algarbiorum, & in Indiis Orientalibus, & Occidentalibus Regi Fideliſſimo ſubjectis.

C L E M E N S XIII.

CLEMENS XIII. ante Pontificatum Carolus Rezzonicus, Venetiis ex patriciis parentibus Joanne Baptiſta, & Victoria Barbadica in lucem prodiit die 7. Martii an. 1693. Decennis Bononiam ad Collegium S. Franciſci Xaverii perductus, humanioribus literis & philoſophiæ præceptis a Patribus Societatis Jeſu imbutus fuit. Venetias redux biennio juriſprudentiæ & dogmaticæ theologiæ impenſam operam navavit. Mox in Patavina Academia Doctoris inſignibus acceptis, Romam perrexit annos natus XXII. & in Academia Eccleſiaſtica exceptus eſt, in qua nobiles inſtituuntur adoleſcentes, qui Romanæ Eccleſiæ ſervitio addici volunt. Hoc loci utique juri magis magiſque perdiſcendo animum adjecit; utque id felicius adſequeretur, optimis juriſperitis uſus eſt, præſertim Jacobo Lanfredinio, advocato ea tempeſtate clariſſimo, ac dein S. R. E. Cardinali. Anno 1716. inter Præſules Romanæ Curiæ, & Prothonotarios de numero participantium recenſitus, cito regundis Eccleſiaſticæ Ditionis civitatibus admovetur. Reatinæ hinc primum, inde vero an. 1721. Fani Fortunæ urbi datus eſt prætor. Quæ munera poſteaquam ſingulari probitate prudentiaque geſſiſſet, anno 1725. Romam vocatur, & ad ferendum ſuffragium aſſumitur in Congregatione, quæ conſultationibus præeſt Status Eccleſiaſtici. Exeunte Benedicti XIII. Pontificatu an. 1729. XII. Vir Rotæ Romanæ renunciatur, & poſt annos octo a Clemente XII. in ſacrum Cardinalium Collegium cooptatur. Quo vita functo, Comitiis interfuit, ſuoque calculo electioni Benedicti XIV. ſuffragatus eſt; dieque 11. Martii an. 1743. rebus humanis erepto Joanni Ottabono in Epiſcopatu Patavino ſuffectus eſt.

Duobus menſibus, ac diebus tribus ab obitu Benedicti XIV., pridie nonas Julii an. MDCCLVIII. in Petri Sede collocatus eſt. A Clemente XII. nomen ſumpſit, a quo Cardinalis creatus fuerat. Quæ virtutes eum commendabant antea, ad novum cum ipſo ſplendoris decus evectæ. Supra cæteras eminens, & inſignis fuit ipſius erga pauperes tam petentes quam non petentes liberalitas, cujus etiam antea Patavii ſplendidiſſima monumenta reliquerat, quæ ne factus quidem Pontifex intermiſit. In horum allevamentum ſibi aſſignatas opes liberaliſſime contulit munificentiſſimus parens, & magnam quoque publicæ pecuniæ vim in graviſſima annonæ difficultate ad eos alendos ex ærario ſanctiore extraxit.

In promovendo Dei cultu præcipua ſollicitudo: in ſacris peragendis ſumma religio & Pontificia majeſtas. Euchariſtiam peculiari cultu proſequebatur, eandemque quadraginta præſertim horarum ſpatio publice expoſitam adoraturus hac illac per Urbem frequentiſſime ſe ſe agebat. Sanxit, ut ſingulis diebus Dominicis præfationem propriam non habentibus in Miſſa dicatur præfatio SS. Trinitatis. Feſtum decrevit Sacratiſſimi Cordis Jeſu ad renovandam paſſionis & Mortis Chriſti memoriam, & inſtitutionis Euchariſtici Panis oblati in ſalutem humani generis. Carolo III. Hiſpaniarum Rege petente, B. M. Virginem ſub titulo Conceptionis Immaculatæ totius Regni patronam principem jam ante electam in Comitiis generalibus confirmavit, ut conſtat ex literis datis Romæ VI. id. Novemb. an. 1760. & omnibus illius Imperio ſubjectis tam Regularibus quam ſæcularibus facultatem tribuit recitandi illius Officii, Miſſæque celebrandæ, quæ Minoribus tantum Fratribus peculiari conſtitutione conceditur. Joannem Cantium, Hieronymum Æmilianum, Jacobum Calaſanctium, Joſephum a Cupertino, Seraphinum ab Aſculo, & Joannam Franciſcam Fremiot de Chantal ſolemni ritu retulit inter ſanctos. Inter Beatos vero Bernardum a Corleone, & Gregorium Barbadicum, primum Bergomatem, tum Patavinum Epiſcopum, cujus virtutum ſedulus ipſe imitator fuit, & cujus cultum publicum, quacumque tandem ratione poterat, promoverat etiam antea, eique Sacellum Romæ in Templo D. Marci poſuit. Approbavit quoque cultum ante Decreta Urbani VIII. exhibitum Beatis Antonio Turriani vulgo dicto ab Aquila, Antonio de Amandula, Auguſtino Novelli Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Sebaſtiano Maggi, Benvenutæ Bojani Forojulienſi ex Ordine Prædicatorum, Petro a Moliano Ordinis Minorum S. Franciſci de Obſervantia, Angelo Auguſtino Mazzingoli Ordinis Carmelitarum antiquæ obſervantiæ Regularis, Jacobo Philippo Bertoni Ordinis Servorum B. M. Virginis, Vincentio de Rubeis Kadiubel Epiſcopo Cracovienſi, Philippo Placentino, Matthæo Epiſcopo Agrigentino. Præterea B. Euſtochii, B. Helenæ Henſelminæ, B. Beatricis Eſtenſis, B. Jordani Forzatè, quorum omnium corpora & habentur, & coluntur Patavii, cultum amplificavit.

Nihil præterea omiſit, quod Eccleſiæ bonum & morum integritatem ſpectaret. Viſitatorem ut ajunt, Apoſtolicum in Corſicam inteſtinis diſcordiis turbatam ire juſſit Cæſarem Creſcentium de Angelis, Epiſcopum Segninum in Latio, ne quid ibi, abſentibus Epiſcopis, res chriſtiana detrimenti caperet. Opinionum licentiam ſepreſſit, & libros catholicæ doctrinæ noxios infeſtoſque proſcripſit, inter quos *Hiſtoriam populi Dei* a Berrujerio Jeſuita primum Gallice editam, tum ab altero ejuſdem Sodali Italice factam. Synodum habitam Ultrajecti idibus Septembris ann. MDCCLXIII. irritam, ac nullam declaravit. Renovavit antiquos Canones in Clericos negotiatores, jejuniique diſciplinam aſſeruit, ſui Deceſſoris mentem exponens, Benedicti ſcilicet XIV. de diſpenſationibus, uti vocant, ſuper cibis jejunii tempore vetitis, ſtatuitque eas valere pro unica comeſtione tantum, qua excepta, *diſpenſatos* (ſive carnes iis concedantur, ſive lacticinia) *in omnibus æquiparandos eſſe illis, quibuſcum nulla eſt diſpenſatio*. Unam explicuit ex conditionibus neceſſariis ad indulgentias acquirendas. Ratum nempe habuit Decretum S. Congregationis Indulgentiis & ſanctorum Reliquiis præpoſitæ, editum die XIX. Maii MDCCLIX. quo ſancitur, quoties in Indulgentiarum Brevibus ponuntur illa verba *qui vere pœnitentes & confeſſi &c.* toties ad eas lucrandas neceſſario requiri Sacramentalem Confeſſionem etiam ab iis, qui nullius lethalis peccati ſibi conſcii ſunt. Et cum in eodem Decreto ſtatutum inſuper eſſet *præfatam Confeſſionem ſuffragari etiam in vigilia feſtivitatis*, petentibus Epiſcopis, Parochis, Monialibus, quibus id difficillimum videbatur, approbavit Decretum alterum ejuſdem Sac. Congregationis editum die IX. Decembris ann. MDCLXIII. quo Decretum prius declaratur, & ſtatuitur, qui pie vivunt & Sacramentalem Confeſſionem frequenter inſtituunt, ſaltem ſemel in Hebdomada, eos futuros idoneos ad recipiendam quamlibet indulgentiam, nihil tamen innovando quoad Jubilæum. Cardinales creavit duos & quinquaginta, ex quibus ſex ex Venetis. Eccleſiam Cathedralem Patavinam pretioſiſſima tranſmiſſa ſacra ſupellectile decoravit, ejuſque Canonicos, præter ornamenta ac jura, quæ ab Deceſſore ſuo in eos conferenda curaverat, novo auxit & ipſe honore. Crucem nimirum parvam ſingulis miſit encauſto cæſii coloris obductam, & argento circumdatam, in adverſa parte iconculam B. M. Virginis in cælum evectæ, in averſa B. Gregorii Barbadici habentem: eamque rubra tænia e collo pendentem ante pectus portare juſſit ſucceſſoribus tranſmittendam. Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis conceſſit, ut bis in anno poſt Miſſam ſolemnem Apoſtolicam benedictionem cum plenaria Indulgentia populo largiantur. Parœciis omnibus jus indulſit Altaris privilegiati ad ſeptennium duraturum, eodemque privilegio gaudere voluit Miſſas omnes in die Commemorationis omnium Defunctorum, & per ejus Octavam.

Poſt Religionis ſtudium nihil curavit impenſius, quam ut ſe communem omnium parentem benignitate exhiberet. Mariæ Thereſiæ Apoſtolicæ titulum confirmavit, quemadmodum Hungaricis etiam Regibus, ſimulque jus præmittendi ſibi vexillum Crucis. Utriuſque Siciliæ Regi Ferdinando Borbonio Regni *inveſtituram* conceſſit. Staniſlaum Poniatoſchium primus Poloniæ Regem ſalutavit. Venetam Rempublicam Roſa aurea donavit, eique jus regium dedit nominandi in poſterum certum virum in Sacræ Romanæ Rotæ Auditorem. Lucenſibus aſſignavit locum in Advocatorum Conſiſtorialium Collegio. Tum Pontificiæ Ditionis utilitatum ſtudioſus Anconæ Portum muniri, ampliari urbem Senogalliæ, ac Centumcellas dilatari ædificiis, & faciliorem acceſſum navibus reddi juſſit. Præterea eo imperante, exſiccari coeptæ Pomptinæ paludes, aquæ ſtagnantes in agro Bononienſi emitti, tutior eſſe Tiberis navigatio, purgato ejus alveo, ripiſque munitis. Mox Urbi exornandæ intentus Palatium Quirinale novo latere amplificavit. Annonam oleariam magnis impenſis ad Diocletiani Thermas conſtituit. Fontem Aquæ Virginis ſignis marmoreis additis condecoravit. Auxit celeberrimis Villæ Hadrianæ monumentis Muſæum Capitolinum. In Bibliotheca Vaticana perelegantem cellam inſtruxit ad ſervanda quæque pulchriora. Sed egregia quotidie cogitantem communis neceſſitas prævenit. Itaque IV. nonas Februarias anni MDCCLXIX. poſt annos X. menſes

VII.

VII. ac dies XXVII., quam cœperat regnare, repentina morte correptus exceſſit ætatis anno LXXV. menſe X. die XXVI. cum ingenti præcipue pauperum luctu, ac deſiderio.

Jam inde ab initio hujus Pontificatus ob diſſidia exorta cum Luſitaniæ Rege Fideliſſimo Joſepho I. Nuncius Apoſtolicus in Aula Ulyſſiponenſi non amplius ut antea receptus eſt. Cum potentiſſimis Galliarum, Hiſpaniarum, & utriuſque Siciliæ Regibus alia inſuper contentio excitata eſt, ex qua Avenionem, & Comitatum Venaiſinum, Beneventum, & Pontem Curvum Pontifex amiſit. Jeſuitarum Sodalitium edita Conſtitutiona *Apoſtolicum* Clemens confirmavit; ſed eo regnante Jeſuitæ ex omnibus Luſitaniæ primum, deinde Galliarum, Hiſpaniarum, utriuſque Siciliæ, & Parmenſis Ducis ditionibus expulſi ſunt.

C L E M E N S XIV.

CLEMENTI XIII. 14. Kal. Junias anni MDCCLXIX. ſucceſſit Clemens XIV. ſpectatæ doctrinæ ſummæque prudentiæ Pontifex. Is erat Laurentius Ganganelli Ordinis Minorum Conventualium. Habuit ex ſacro fonte Vincentii Antonii nomen. In Familiam S. Franciſci cooptatus Laurentius dictus a patre jam vita functo. Idem præterea ſi ſpectes natale ſolum, fuit de Oppido S. Archangeli Diœceſis Ariminenſis, ubi ejus pater medicinam faciebat: Si avos, ex S. Angelo in Vado; ſi domicilium, de Burgo Pacis Diœceſis Urbanienſis: ſi regularem familiam cui adſcriptus, Urbinas, ut patet ex litteris Apoſtolicis ab eo datis ſuis Concivibus Vadenſibus, & Urbanienſibus. Regulatis unus communi Cardinalium conſenſu plaudentibus omnibus & admirantibus, ad Supremum Sacerdotium evectus eſt, quo ſe jam pridem dignum reddiderat, muneribus præclare geſtis. Ad præcipuas enim ſui Ordinis Cathedras evectus fuerat cum philoſophiæ tum theologiæ Aſculi in Piceno, Mediolani, Bononiæ, Romæ in Collegio S. Bonaventuræ; & Conſultoris S. Romanæ Univerſalis Inquiſitionis munus ſuſtinuerat per annos XV. circiter, cum Cardinalis creatur.

V. Kal. Junias Romanus conſecratus eſt Pontifex, pridie vero Non. menſis coronatus. Difficilia Chriſtianæ Reipublicæ tempora animi conſtantia æquavit. Pontificatu vix inito de ſua electione certiores fecit Catholicæ communionis Epiſcopos per Epiſtolam ſapientiæ pietatiſque pleniſſimam, quam typis Romanæ Cameræ Apoſtolicæ vulgatam vir Clariſſimus Mamachius eruditis animadverſionibus illuſtravit. Cum primum poſt menſes ſex Lateranenſem Baſilicam ingrederetur, Archipresbyter Cardinalis Nerius Corſinius ita eum eſt alloquutus: *Ecce, Beatiſſime Pater, Sacroſancta Eccleſiæ Lateranenſis claves, Pontificatus tui inſignia. Hanc Eccleſiam collabentem viſus eſt olim in ſomnis Innocentio III. humeris ſuis ſuſtentare S. Franciſcus: & forte in illo viſus es tu, Beatiſſime Pater, quem difficillimis hiſce temporibus ex illius Familia eduxit Deus, & prælegit ad regendam Eccleſiam ſuam. Itaque Beatiſſime Pater, communibus votis tibi virtutem ex alto, tibi auxilium de ſancto, ſibi omnia ſancta, & læta precamur.* Permiſit ut Ferdinandus Primus Parmenſis Dux, & Maria Amalia Archidux Auſtriæ matrimonio jungerentur, Eccleſiaſticis impedimentis ſublatis. In graviſſimis expediendis negotiis, ac regibus ſibi conciliandis mira dexteritas. Luſitaniæ Regem ſumma celeritate, & omnium admiratione ad concordiam cum Sede Apoſtolica reduxit. In cujus rei memoriam numiſma cudi juſſit ann. MDCCLXX. cum hac inſcriptione *Refulſit ſol*, Feſto SS. Apoſtolorum Petri, & Pauli diſtribuendum. Hujuſce concordiæ confirmandæ gratia Innocentium de Comitibus Romanum ad eum legavit, a quo perhonorifice exceptus eſt. Id apertiſſime apparet ex Allocutione a Pontifice habita in Conſiſtorio ſecreto VIII. Id. Auguſti ann. MDCCLXX. Mox duos potentiſſimos Borbonios Reges ſibi conjunctiſſimos reddidit, Chriſtianiſſimum ſcilicet, & Catholicum, apud quem Matriti Apoſtolicam Nuntiaturam reſtituit non ſine ingenti Sedis Apoſtolicæ honore, & utilitate: Auditorium erexit inſtar Auditoris Rotæ Romanæ ſex Judicibus conſtans origine Hiſpanis a Rege Catholico præſentandis & a Summo Pontifice confirmandis. Primogenitum Aſturiæ Principis ex ſacro fonte ſuſcepit, ac decoravit ſplendidiſſimis tranſmiſſis faſciis per virum Nobilem Joſephum Doriam Genuenſem, creatum ab ipſo poſtea Archiepiſcopum Seleucienſem, miſſumque Nuntium Apoſtolicum ad Regem Chriſtianiſſimum. Mariam Antoniam Valburgam Caroli VII. Imperatoris primogenitam, ac duos alios nobiliſſimos Principes fratres Anglorum Regis comiter excepit, atque munifice. Cum Maria Thereſia magna Pannoniæ & Bohemiæ Regina, cum Joſepho II. Romanorum Imperatore, atque adeo cum omnibus catholicæ Religionis Principibus ac Regibus mutuum erat illi Epiſtolarum commercium, quorum omnium ſtudia atque venerationem in ſe excitavit, vel ab ipſis Eccleſiæ Romanæ hoſtibus magni factus. Suam erga Rempublicam Venetam propenſionem oſtendit, orta inter Capitulum S. Marci de Urbe & Legatum Venetum controverſia de quadam parte Ædis Marcianæ, utrum illa contineretur in donatione a Pio IV. Venetis facta. Quæſtionem Pontifex ad ſe vocavit, eamque datis literis IX. Kal. Septembris ann. MDCCLXX. ſic definivit; Si continetur, donationem confirmo: ſin minus, ego illam Venetæ Reipublicæ dono. Suſtulit Societatem Jeſu, re non ſolum maturius, ut ipſe fatetur, expenſa, ſed etiam fervidis precibus explorata, qua de re Conſtitutionem edidit, quam infra integram exhibebimus. Monachos Cæleſtinos in Gallia, & Congregationem Canonicorum Regularium S. Rufi petente Rege abolevit. Ibidem Minores Obſervantes dictos, ut etiam in Sabaudia, revocavit ad ordinem Conventualium, quos cum Romæ ad S. Petrum tum Laureti Pœnitentiarios conſtituit. Alias Eccleſias ſimul junxit, Sirmienſem & Boſnienſem in Hungaria, Cluſinam & Pientinam in Hetruria; alias in Epiſcopatus erexit, Beaæ nimirum, Brigantiæ, Caſtribranciæ & Penafielis, nec non Pinelli ac Lavaræ in Luſitania, Bugellæ in Pedemontio; inter quas Eccleſias unam Munchenſem in Hungaria Catholici græci ritus. Epiſcopo & Canonicis Genevenſibus jam diu a Calviniania de ſuis ſedibus exturbatis cum ſacras tum profanas ædes Anneſii ultro providit. Quod manifeſte colligitur ex Brevi dato Romæ IX. Kal. Septembris, quod cum ſit ineditum, ideo hæc ex eo ſubjicimus: *Præterea*, inquit, *cum ſicuti etiam accepimus, commoditas incolatus ven. fratri Epiſcopo Gebennenſi deficiat, & adhuc deſideretur Eccleſia, in qua tum ipſe, tum etiam dilecti filii Capitulum & Canonici ſacras functiones peragere, divinaque officia eo, quo par eſt, decore celebrare poſſint, ac valeant; hinc eſt, quod Nos tam gravi ipſorum neceſſitati paterna charitate conſulere volentes, Conventum & Eccleſiam S. Franciſci Anneſii motu proprio iiſdemque authoritate & tenore perpetuo ſupprimimus, ac quamcumque Regularitatis qualitatem ab eis tollimus, & amovemus, eumdemque Conventum cum ſuis omnibus adnexis .... pro commoda ac neceſſaria habitatione pro tempore exiſtentis Epiſcopi Gebennenſis concedimus & aſſignamus; Eccleſiamque prædictam cum omnibus ſacris ſupellectilibus iiſdem Epiſcopo & Capitulo tam quoad proprietatem, quam quoad uſum pro peragendis ibidem ſacris functionibus ..... tribuimus & applicamus.* Veræ Religionis ſollicitudine incenſus Aſſyrios, Perſas, Tranſilvanos, Ancyranos, abjuratis prius erroribus & ſchiſmate, in Catholicæ Eccleſiæ gremium recepit. Beatorum honore condecoravit Franciſcum Caraccioli Clericorum Minorum fundatorem, & ex Clericis Regularibus Paulum Burali, prius Epiſcopum Placentinum, poſtea Archiepiſcopum Neapolitanum. Ratum quoque juſſit cultum publicum *ab immemorabili tempore* exhibitum Sancti de Monte Fabro, Thomæ Bellaci Minoritis, Martyribus Hydruntinis, Nicolao de Furca Palenæ Congregationis Eremitarum S. Hieronymi, Joanni a Baculo Monacho Sylveſtrino, Gregorio Celli Auguſtinenſi, Catharinæ Morigiæ, & Julianæ Puricelli Monialibus Montis Variſii, Æmiliæ Bichieri Moniali ex Familia S. Dominici, Hieronymo de S. Angelo in Vado Ordinis Servorum B. M. Virginis, Bernardo Baden.

Jubilæum magnum decimum octavum indixit Ann. MDCCLXXIV. ſui Pontificatus V. ſed non celebravit morte præreptus. Neque ſolum Pontificem, ſed etiam virum Principem egit præclariſſime. Vectigalium onera levavit, annonam providit, commercium extendit, ac duos præcipue Portus in oculis habuit, Anconitanum ſcilicet, ac Centumcellenſem. Apoſtolicum Ærarium auxit parſimonia. In piorum hominum cœtus, ac præſertim in ampliſſimum S. Spiritus Xenodochium pecuniam ſuam erogavit. Sibi parcus, liberalis in omnes, præterquam in ſuos. Agrum Avenionenſem &

Comitatum Venaiſinum, Ducatum Beneventanum, ac Pontem Curvum recepit, luculentum benevolentiæ Principum teſtimonium. Hoc teſtatur Pontifex ipſe in Allocutione habita in Conſiſtorio ſecreto XVI. Kal. Febr. Ann. MDCCLXXIV. *Ad ineundam*, inquit, *priſtinam noſtram Avenionis, Comitatus Venaiſini, Beneventi, & Pontis Curvi poſſeſſionem Cariſſimi in Chriſto Filii noſtri Ludovicus Galliarum Rex Chriſtianiſſimus, & Ferdinandus utriuſque Siciliæ & Hieruſalem Rex illuſtris Nos ultro compellant, & tanquam ſua ipſi manu amantiſſime inducunt.* Et paullo poſt: *Neque ſolum poſitas eſſe ac deletas volunt ſuſpiciones omnes cujuſpiam quæ antea interceſſerit ſimultatis, ſed & confirmatam atque auctam mirifice inter nos benevolentiæ atque amoris conjunctionem. Lætandum nobis quidem magnopere eſt, atque eo uberius lætandum, quo magis ſancte pieque tueri jura ditionemque Eccleſiæ debemus, ut quæ a Majoribus accepimus, ſalva atque integra poſteris noſtris tranſmittamus.*

Converſus hinc ad literarum cultum, & Urbis decus augendum. Decreta Ferrarienſis Academiæ ad meliorem formam redegit. In Collegio Romano publicum Gymnaſium præſtantiſſimis diſciplinarum omnium profeſſoribus a ſe conductis, inſtituit, annuiſque reditibus ſtabilivit. In Æde Vaticana magnificentiſſimum Muſæum, quod ab illo dicitur Clementinum, Eruditorum commodo erexit, ac de ſuo pulcherrimis monumentis locupletavit. Ipſe propenſus in pauperes, laborum patientiſſimus, juſtus in pœnis inferendis, ſed non ſeverus, in ſuprema authoritate ſine faſtu, in rerum humanarum varietate ſemper idem ac ſibi conſtans, in audiendis & admittendis omnibus facilis & humanus. Nihil in hoc Pontifice non eximium: animo volutabat ingentia, eaque plerumque tanto ſilentio cujus erat amantiſſimus expediebat, ut eadem alii perfecta prius noſcerent, quam ſuſcepta. Tandem paullatim viribus deſtitutus X. Kal. Octobris Ann. MDCCLXXIV. extinctus eſt nono & ſexageſimo ætatis anno nondum expleto, ſolidæ pietatis editis argumentis. Eccleſiam adminiſtravit annos quinque, menſes quatuor, ac dies tres, Pontifex vere dignus imperio, & maxime memorabilis.

Ita fere habet Clementis XIV. elogium ſemel iterumque Romæ editum, ac deinde notis auctum recuſum in hiſtoria Pontificum Romanorum ab Antonio Sandinio conſcripta. Qui accuratiorem deſiderat rerum ab hoc Pontifice geſtarum hiſtoriam, adeat Commentarium quem Gallice edidit Vir politiſſimi eruditiſſimique ingenii Marchio Caracciolus, cui etiam plures ineditas debemus Clementis XIV. Epiſtolas.

Societatem Jeſu Clemens prorſus abolevit, ut ſupra innuimus; ſed quoniam in Conſtitutione, quam hac de re promulgavit, quæcumque ad hanc ſuppreſſionem pertinent opportune recenſentur, idcirco hic eam integram recudere Lectoribus non jucundum fore exiſtimavimus tanquam inſigne ac perpetuum Eccleſiaſticæ hiſtoriæ monumentum.

CLEMENS PP. XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ Dominus, ac Redemptor noſter JESUS CHRISTUS Princeps pacis a Propheta prænuntiatus, quod hunc in mundum veniens per Angelos primum paſtoribus ſignificavit, ac demum per ſe ipſum antequam in cælos aſcenderet, ſemel & iterum ſuis reliquit diſcipulis; ubi omnia Deo Patri reconciliaviſſet, pacificans per ſanguinem crucis ſuæ, ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt, Apoſtolis etiam reconciliationis tradidit miniſterium, poſuitque in eis verbum reconciliationis, ut legatione fungentes pro Chriſto, qui non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis, & dilectionis, univerſo Orbi pacem annuntiarent, & ad id potiſſimum ſua ſtudia conferrent ac labores, ut omnes in Chriſto geniti ſollicıti eſſent ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati ſunt in una ſpe vocationis, ad quam nequaquam pertingitur, ut inquit S. Gregorius Magnus, ſi non ad eam unita cum proximis mente curratur.

„ Hoc ipſum potiori quadam ratione nobis divinitus traditum reconciliationis verbum, & miniſterium, ubi primum, meritis prorſus imparibus, evecti fuimus ad hanc Petri Sedem, in memoriam revocavimus, die, noctuque præ oculis habuimus, cordique altiſſime inſcriptum gerentes, ei pro viribus ſatisfacere contendimus, divinam ad id opem aſſidue implorantes, ut cogitationes, & conſilia pacis nobis, & univerſo dominico gregi Deus infundere dignaretur, ad eamque conſequendam tutiſſimum nobis, firmiſſimumque aditum reſerare. Quinimo probe ſcientes, divino nos conſilio conſtitutos fuiſſe ſuper gentes, & ſuper regna, ut in excolenda vinea Sabaoth, conſervandoque Chriſtianæ Religionis ædificio, cujus Chriſtus eſt angularis lapis, evellamus, & deſtruamus, & diſperdamus, & diſſipemus, & ædificemus, & plantemus, eo ſemper fuimus animo, conſtantique voluntate, ut quemadmodum pro Chriſtianæ Reipublicæ quiete, & tranquillitate nihil a nobis prætermittendum eſſe cenſuimus, quod plantando, ædificandoque eſſet quovis modo accommodatum; ita, eodem mutuæ charitatis vinculo expoſtulante, ad evellendum, deſtruendumque, quidquid jucundiſſimum etiam nobis eſſet, atque gratiſſimum, & quo carere minime poſſemus ſine maxima animi moleſtia, & dolore, prompti æque eſſemus, atque parati.

„ Non eſt ſane ambigendum, ea inter, quæ ad Catholicæ Reipublicæ bonum, felicitatemque comparandam plurimum conferunt, principem fere locum tribuendum eſſe regularibus Ordinibus, ex quibus ampliſſimum in univerſam Chriſti Eccleſiam quavis ætate dimanavit ornamentum, præſidium, & utilitas. Hos idcirco Apoſtolica hæc Sedes approbavit non modo, ſuiſque fulcita eſt auſpiciis, verum etiam pluribus auxit beneficiis, exemptionibus, privilegiis, & facultatibus, ut ex his ad pietatem excolendam, & religionem, ad populorum mores verbo & exemplo rite informandos, ad fidei unitatem inter fideles ſervandam, confirmandamque, magis magiſque excitarentur, atque inflammarentur. Aſt ubi eo res devenit, ut ex aliquo regulari Ordine, vel non amplius uberrimi ii fructus, atque optatiſſima emolumenta a Chriſtiano populo perciperentur, ad quæ afferenda fuerant primitus inſtituti, vel detrimento potius eſſe viſi fuerint, ac perturbandæ magis populorum tranquillitati, quam eidem procurandæ accommodati, hæc eadem Apoſtolica Sedes, quæ eiſdem plantandis operam impenderat ſuam, ſuamque interpoſuerat auctoritatem, eos vel novis communire legibus, vel ad priſtinam vivendi ſeveritatem revocare, vel penitus etiam evellere, ac diſſipare minime dubitavit.

„ Hac ſane de cauſa Innocentius Papa III. prædeceſſor noſter cum comperiſſet, nimiam regularium Ordinum diverſitatem gravem in Eccleſiam Dei confuſionem inducere, in Concilio generali Lateranenſi IV. firmiter prohibuit, ne quis de cætero novam Religionem inveniat; ſed quicumque ad religionem converti voluerit, unam de approbatis aſſumat; decrevitque inſuper, ut qui voluerit religioſam domum de novo fundare, regulam, & inſtitutionem accipiat de approbatis. Unde conſequens fuit, ut non liceret omnino novam religionem inſtituere ſine ſpeciali Romani Pontificis licentia, & merito quidem; nam cum novæ Congregationes majoris perfectionis gratia inſtituantur, prius ab hac ſancta Apoſtolica Sede ipſa vitæ futuræ forma examinari, & perpendi debet diligenter, ne ſub ſpecie majoris boni, & ſanctioris vitæ, plurima in Eccleſia Dei incommoda, & fortaſſe etiam mala exoriantur.

„ Quamvis vero providentiſſime hæc fuerint ab Innocentio III. Prædeceſſore conſtituta, tamen poſtmodum non ſolum ab Apoſtolica Sede importuna petentium inhiatio aliquorum Ordinum Regularium approbationem extorſit, verum etiam nonnullorum præſumptuoſa temeritas diverſorum Ordinum, præcipue mendicantium nondum approbatorum, effrenatam quaſi multitudinem adinvenit. Quibus plene cognitis, ut malo ſtatim occurreret, Gregorius Papa X. pariter Prædeceſſor noſter in generali Concilio Lugdunenſi, renovata Conſtitutione ipſius Innocentii III. Prædeceſſoris, diſtrictius inhibuit, ne aliquis de cetero novum Ordinem, aut religionem adinveniat, vel habitum novæ religionis aſſumat. Cunctas vero generaliter religiones, & Ordines mendicantes poſt Concilium Lateranenſe IV. adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apoſtolicæ meruerunt, perpetuo prohibuit. Confirmatos autem ab Apoſtolica Sede modo decrevit ſubſiſtere infraſcripto: ut videlicet profeſſoribus eorundem Ordinum ita liceret in illis remanere, ſi voluerint, quod nullum deinceps ad eorum profeſſionem admitterent, nec de novo domum, vel aliquem locum acquirerent, nec domos, ſeu loca, quæ habebant, alienare valerent, ſine ejuſdem ſanctæ Sedis licentia ſpeciali. Ea enim omnia diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervavit in Terræ ſanctæ ſubſidium, vel pauperum, vel alios pios uſus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipſa commiſerit, convertenda. Perſonis quoque ipſorum Ordinum omnino interdixit quoad extraneos prædicationis, & audiendi confeſſiones officium, aut etiam ſepulturam. Declaravit tamen in hac Conſtitutione mi-

„ nime

nime comprehenſos eſſe Prædicatorum, & Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Eccleſiæ univerſali proveniens perhibebat approbatos. Voluitque inſuper Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum Ordines in ſolido ſtatu permanere, ex eo quod illorum inſtitutio prædictum generale Concilium Lateranenſe præceſſerat. Demum ſingularibus perſonis Ordinum, ad quos hæc Conſtitutio extendebatur, tranſeundi ad reliquos Ordines approbatos licentiam conceſſit generalem; ita tamen, ut nullus ordo ad alium, vel Conventus ad Conventum ſe, ac loca ſua totaliter transferret, non obtenta prius ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia.

„ Hiſcemet veſtigiis ſecundum tempotum circumſtantias inhæſerunt alii Romani Pontifices Prædeceſſores noſtri, quorum omnium decreta longum eſſet referre. Inter ceteros vero Clemens Papa V. parites Prædeceſſor noſter, per ſuas ſub plumbo 6. nonas Maji anno Incarnationis Dominicæ 1312. expeditas literas, Ordinem Militarem Templariorum nuncupatorum, quamvis legitime confirmatum, & alias de Chriſtiana Republica adeo præclare meritum, ut a Sede Apoſtolica inſignibus beneficiis, privilegiis, facultatibus, exemptionibus, licentiis cumulatus fuerit, ob univerſalem diffamationem ſuppreſſit, & totaliter extinxit, etiamſi Concilium generale Viennenſe, cui negotium examinandum commiſerat, a formali, & definitiva ferenda ſententia cenſuerit ſe abſtinere.

„ Sanctus Pius V. ſimiliter Prædeceſſor noſter, cujus inſignem ſanctitatem pie colit, & veneratur Eccleſia Catholica, Ordinem Regularem Fratrum Humiliatorum Concilio Lateranenſi anteriorem, approbatumque a felicis recordationis Innocentio III. Honorio III. Gregorio IX. & Nicolao V. Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus itidem noſtris, ob inobedientiam decretis Apoſtolicis, diſcordias domeſticas, & externas exortas, nullum omnino futuræ virtutis ſpecimen oſtendentem, & ex eo quia aliqui ejuſdem Ordinis in necem S. Caroli S. R. E. Cardinalis Borromæi Protectoris, ac Viſitatoris Apoſtolici dicti Ordinis ſcelerate conſpiraverint, extinxit, ac penitus abolevit.

„ Recolendæ memoriæ Urbanus Papa VIII. etiam Prædeceſſor noſter, per ſuas in ſimili forma Brevis die 6. Februarii 1626. expeditas literas, Congregationem Fratrum Conventualium Reformatorum a felicis memoriæ Sixto Papa V. itidem Prædeceſſore noſtro ſolemniter approbatam, & pluribus beneficiis, ac favoribus auctam, ex eo quia ex prædictis Fratribus ii in Eccleſia Dei ſpirituales fructus non prodierint, imo quamplures differentiæ inter eoſdem Fratres Conventuales Reformatos, ac Fratres Conventuales non reformatos ortæ fuerint, perpetuo ſuppreſſit, ac extinxit: Domus, Conventus, loca, ſupellectilem, bona, res, actiones, & jura ad prædictam Congregationem ſpectantia Ordini Fratrum Minorum S. Franciſci Conventualium conceſſit, & aſſignavit, exceptis tantum domo Neapolitana, & domo Sancti Antonii de Padua nuncupata de Urbe, quam poſtremam Cameræ Apoſtolicæ applicavit, & incorporavit, ſuæque, ſuorumque ſucceſſorum diſpoſitioni reſervavit: Fratribus denique prædictæ ſuppreſſæ Congregationis ad Fratres S. Franciſci Cappucinos, ſeu de Obſervantia nuncupatos tranſitum permiſit.

„ Idem Urbanus Papa VIII. per alias ſuas in pari forma Brevis die 2. Decembris 1643. expeditas litteras Ordinem Regularem Sanctorum Ambroſii, & Barnabæ ad nemus perpetuo ſuppreſſit, extinxit, & abolevit, ſubjecitque Regulares prædicti ſuppreſſi Ordinis juriſdictioni, & correctioni Ordinariorum locorum, prædictiſque Regularibus licentiam conceſſit ſe transferendi ad alios Ordines regulares ab Apoſtolica Sede approbatos. Quam ſuppreſſionem rec. memoriæ Innocentius Papa X. Prædeceſſor quoque Noſter ſolemniter per ſuas ſub plumbo Kal. Aprilis anno Incarnationis Dominicæ 1645. expeditas litteras confirmavit; & inſuper beneficia, Domus, & Monaſteria prædicti Ordinis, quæ antea regularia erant, ad ſæcularitatem reduxit, ac in poſterum ſæcularia fore, & eſſe declaravit.

„ Idemque Innocentius X. Prædeceſſor per ſuas in ſimili forma Brevis die 16. Martii 1645. expeditas litteras ob graves perturbationes excitatas inter Regulares Ordinis Pauperum Matris Dei Scolarum Piarum, etſi Ordo iſte prævio maturo examine a Gregorio Papa XV. Prædeceſſore Noſtro ſolemniter approbatus fuerit, præfatum regularem Ordinem in ſimplicem Congregationem, abſque ullorum votorum emiſſione, ad inſtar Inſtituti Congregationis presbyterorum ſecularium Oratorii in Eccleſia S. Mariæ in Vallicella de Urbe S. Philippi Neri nuncupatæ, reduxit: Regularibus prædicti Ordinis ſic reducti tranſitum ad quamcumque Religionem approbatam conceſſit: admiſſionem Novitiorum, & admiſſorum profeſſionem interdixit: ſuperioritatem denique, & juriſdictionem, quæ penes Miniſtrum Generalem, Viſitatores, alioſque Superiores reſidebat, in Ordinarios locorum totaliter tranſtulit: quæ omnia per aliquot annos conſecuta ſunt effectum, donec tandem Sedes hæc Apoſtolica, cognita prædicti inſtituti utilitate, illum ad priſtinam votorum ſolemnium formam revocavit, ac in perfectum regularem Ordinem redegit.

„ Per ſimiles ſuas in pari forma Brevis die 29. Octobris 1650. expeditas litteras idem Innocentius X. Prædeceſſor ob diſcordias quoque, & diſſenſiones exortas ſuppreſſit totaliter Ordinem S. Baſilii de Armenis: Regulares prædicti ſuppreſſi Ordinis omnimode juriſdictioni, & obedientiæ Ordinariorum locorum ſubjecit in habitu Clericorum ſecularium, aſſignata iiſdem congrua ſubſtentatione ex reditibus Conventuum ſuppreſſorum, illiſque etiam facultatem tranſeundi ad quamcumque religionem approbatam conceſſit.

„ Pariter ipſe Innocentius X. Prædeceſſor per alias ſuas in dicta forma Brevis die 22. Junii 1651. expeditas litteras attendens nullos ſpirituales fructus ex Regulari Congregatione Presbyterorum Boni Jeſus in Eccleſia ſperari poſſe, præfatam Congregationem perpetuo extinxit: Regulares prædictos juriſdictioni Ordinariorum locorum ſubjecit, aſſignata eiſdem congrua ſubſtentatione ex reditibus ſuppreſſæ Congregationis, & cum facultate tranſeundi ad quemlibet Ordinem Regularem approbatum a Sede Apoſtolica, ſuoque arbitrio reſervavit applicationem bonorum prædictæ Congregationis in alios pios uſus.

„ Denique felicis recordationis Clemens Papa IX. Prædeceſſor itidem Noſter cum animadverteret, tres Regulares Ordines, Canonicotum videlicet Regularium Sancti Georgii in Alga nuncupatorum, Hieronymianorum de Feſulis, ac tandem Jeſuatorum a Sancto Johanne Columbino inſtitutorum parum, vel nihil utilitatis, & commodi Chriſtiano populo afferre, aut ſperare poſſe, eos eſſe aliquando allaturos, de iis ſupprimendis, extinguendiſque conſilium cepit, idque perfecit ſuis litteris in ſimili forma Brevis die 6. Decembris 1668. expeditis, eorumque bona, & reditus ſatis conſpicuos, Venetorum Republica poſtulante, in eos ſumptus impendi voluit, qui ad Cretenſe bellum adverſus Turcas ſuſtinendum erant neceſſario ſubeundi.

„ In his vero omnibus decernendis, perficiendiſque ſatius ſemper duxerunt Prædeceſſores Noſtri ea uti conſultiſſima agendi ratione, quam ad intercludendum penitus aditum animorum contentionibus, & ad quælibet amovenda diſſidia, vel partium ſtudia magis conferre exiſtimarunt. Hinc moleſta illa, ac plena negotii prætermiſſa methodo, quæ in forenſibus inſtituendis judiciis adhiberi conſuevit, prudentiæ legibus unice inhærentes, ea poteſtatis plenitudine, qua tanquam Chriſti in terris Vicarii, ac ſupremi Chriſtianæ Reipublicæ moderatores ampliſſime donati ſunt, rem omnem abſolvendam curarunt, quin Regularibus Ordinibus ſuppreſſioni deſtinatis veniam facerent, & facultatem ſua experiundi jura, & graviſſimaa illas vel propulſandi criminationes, vel cauſas amoliendi, ob quas ad illud conſilii genus ſuſcipiendum adducebantur.

„ His igitur, aliiſque maximi apud omnes ponderis, & auctoritatis exemplis Nobis ante oculos propoſitis, vehementique ſimul flagrantes cupiditate, ut in ea, quam infra aperiemus, deliberatione, fidenti animo, tutoque pede incedamus, nihil diligentiæ omiſimus, & inquiſitionis, ut quidquid ad Regularis Ordinis, qui Societatis Jeſu vulgo dicitur, originem pertinet, progreſſum, hodiernumque ſtatum perſcrutaremur, & compertum inde habuimus, eum ad animarum ſalutem, ad Hæreticorum, & maxime Infidelium converſionem, ad majus denique pietatis, & religionis incrementum a Sancto ſuo Conditore fuiſſe inſtitutum; atque ad optatiſſimum hujuſmodi finem facilius, feliciuſque conſequendum, arctiſſimo Evangelicæ paupertatis voto tam in communi, quam in particulari fuiſſe Deo conſecratum, exceptis tantummodo ſtudiorum ſeu litterarum Collegiis, quibus poſſidendi reditus ita facta eſt vis, & poteſtas, ut nihil tamen ex iis reditibus in ipſius Societatis commodum, utilitatem, ac uſum impendi unquam poſſit, atque converti.

„ His, aliiſque ſanctiſſimis legibus probata primum fuit eadem Societas Jeſu a fel. memoriæ Paulo Papa III. Prædeceſſore Noſtro per ſuas ſub plumbo 5. Kal. Octobris anno Incarnationis Dominicæ 1540. expe-

„ ditas

„ ditas litteras, ab eodemque conceſſa ei fuit facultas condendi jura, atque ſtatuta, quibus Societatis præſidio, incolumitati, atque regimini firmiſſime conſuleretur. Et quamvis idem Paulus Prædeceſſor Societatem ipſam anguſtiſſimis ſexagiota duntaxat alumnorum limitibus ab initio circumſcripſiſſet; per alias tamen ſuas iiidem ſub plumbo pridie Kal. Martii ann. Incarnationis Dominicæ 1543. expeditas litteras locum dedit eadem in Societate iis omnibus, quos in eam excipere illius moderatoribus viſum fuiſſet opportunum, aut neceſſarium. Anno deinde 1549. ſuis in ſimili forma Brevis die 15. Novembris expeditis litteris idem Paulus Prædeceſſor pluribus, atque ampliſſimis privilegiis eamdem Societatem donavit, ac in his indultum alias per eumdem Præpoſitis Generalibus dictæ Societatis conceſſum admittendi viginti Presbyteros Coadiutores ſpirituales, eiſque impertiendi eaſdem facultates, gratiam, & auctoritatem, quibus Socii ipſi profeſſi donantur, ad alios quoſcumque, quos idoneos fore iidem Præpoſiti Generales cenſuerint, ullo abſque limite, & numero extendendum voluit, atque mandavit; ac præterea Societatem ipſam, & univerſos illius Socios, & perſonas, illorumque bona quæcumque ab omni ſuperioritate, juriſdictione, correctione quorumcumque Ordinariorum exemit, & vindicavit, ac ſub ſua, & Apoſtolicæ Sedis protectione ſuſcepit.

„ Haud minor fuit reliquorum Prædeceſſorum noſtrorum eamdem erga Societatem liberalitas, ac munificentia. Conſtat enim a fel. memoriæ Julio III. Paulo IV. Pio IV., & V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Clemente VIII. Paolo V. Leone XI. Gregorio XV. Urbano VIII. aliiſque Romanis Pontificibus privilegia eidem Societati jam antea tributa, vel confirmata fuiſſe, vel novis aucta acceſſionibus, vel apertiſſime declarata. Ex ipſo tamen Apoſtolicarum Conſtitutionum tenore, & verbis palam colligitur, eadem in Societate ſuo fere ab initio varia diſſidiorum, ac æmulationum ſemina pullulaſſe, ipſos non modo inter Socios, verum etiam cum aliis regularibus Ordinibus, Clero ſeculari, Academiis, Univerſitatibus, publicis litterarum Gymnaſiis, & cum ipſis etiam Principibus, quorum in ditionibus Societas fuerat excepta, eaſdemque contentiones, & diſſidia excitata modo fuiſſe de votorum indole, & natura, de tempore admittendorum Sociorum ad vota, de facultate Socios expellendi, de eiſdem Sociis ad ſacros Ordines promovendis ſine congrua, ac ſine votis ſolemnibus contra Concilii Tridentini, ac ſanctæ memoriæ Pii Papæ V. Prædeceſſoris noſtri decreta; modo de abſoluta poteſtate, quam Præpoſitus generalis ejuſdem Societatis ſibi vindicabat, ac de aliis rebus ad ipſius Societatis regimen ſpectantibus; modo de variis doctrinæ capitibus, de ſcholis, de exemptionibus, & privilegiis, quæ locorum Ordinarii, aliæque perſonæ in Eccleſiaſtica, vel ſeculari dignitate conſtitutæ ſuæ noxia eſſe juriſdictioni, ac juribus contendebant; ac demum minime defuerunt graviſſimæ accuſationes eiſdem Sociis objectæ, quæ Chriſtianæ Reipublicæ pacem, ac tranquillitatem non parum perturbarunt.

„ Multæ hinc ortæ adverſus Societatem querimoniæ, quæ nonnullorum etiam Principum auctoritate munitæ, ac relationibus ad fel. memoriæ Paulum IV., Pium V., & Sixtum V. Prædeceſſores noſtros delatæ fuerunt. In his fuit claræ memoriæ Philippus II. Hiſpaniarum Rex Catholicus, qui tum graviſſimas, quibus ille vehementer impellebatur rationes, tum etiam eos, quos ab Hiſpaniarum Inquiſitoribus adverſus immoderata Societatis privilegia, ac regiminis formam acceperat clamores, & contentionum capita a nonnullis ejuſdem etiam Societatis viris doctrina, & pietate ſpectatiſſimis confirmata, eidem Sixto V. Prædeceſſori exponenda curavit, apud eumdemque egit, ut Apoſtolicam Societatis viſitationem decerneret, atque committeret. Ipſius Philippi Regis petitionibus, & ſtudiis, quæ ſumma inniti æquitate animadverterat, annuit idem Sixtus Prædeceſſor, delegitque ad Apoſtolici Viſitatoris munus Epiſcopum prudentia, virtute, & doctrina omnibus commendatiſſimum, ac præterea Congregationem deſignavit nonnullorum S. R. E. Cardinalium, qui ei rei perficiendæ ſedulam navarent operam. Verum dicto Sixto V. Prædeceſſore immatura morte prærepto, ſaluberrimum ab eo ſuſceptum conſilium evanuit, omnique caruit effectu. Ad ſupremum autem Apoſtolatus apicem aſſumptus felicis recordationis Gregorius PP. XIV. per ſuas literas ſub plumbo 4. Kal. Julii ann. Dominicæ Incarnationis 1591. expeditas, Societatis inſtitutum ampliſſime iterum approbavit; rataque haberi juſſit, ac firma privilegia quæcumque eidem Societati a ſuis Prædeceſſoribus collata; & illud præ cæteris, quo cautum fuerat, ut a Societate expelli, dimittique poſſent Socii, forma judiciaria minime adhibita, nulla ſcilicet præmiſſa inquiſitione, nullis confectis actis, nullo ordine judiciario ſervato, nulliſque terminis, etiam ſubſtantialibus ſervatis, ſola facti veritate inſpecta, culpæ, vel rationabilis cauſæ tantum ratione habita, ac perſonarum, aliarumque circumſtantiarum. Altiſſimum inſuper ſilentium impoſuit; vetuitque ſub pœna potiſſimum excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis dictæ Societatis inſtitutum, conſtitutiones, aut decreta directe, vel indirecte impugnare auderet, vel aliquid de iis quovis modo immutari curaret. Jus tamen cuilibet reliquit, ut quidquid addendum, minuendum, aut immutandum cenſeret, ſibi tantummodo, & Romanis ſolum Pontificibus pro tempore exiſtentibus, vel immediate, vel per Apoſtolicæ Sedis Legatos, ſeu Nuncios ſignificare poſſet, atque proponere.

„ Tantum vero abeſt, ut hæc omnia ſatis fuerint compeſcendis adverſus Societatem clamoribus, & querelis, quin potius magis magiſque univerſum fere Orbem pervaſerunt moleſtiſſimæ contentiones de Societatis doctrina, quam fidei veluti orthodoxæ, boniſque moribus repugnantem plurimi traduxerunt; domeſticæ etiam, externæque efferbuerunt diſſenſiones, & frequentiores factæ ſunt in eam, de nimia potiſſimum terrenorum bonorum cupiditate accuſationes, ex quibus omnibus ſuam hauſerunt originem tum perturbationes illæ omnibus ſatis cognitæ, quæ Sedem Apoſtolicam ingenti mœrore affecerunt, ac moleſtia; tum capta a Principibus nonnullis in Societatem conſilia. Quo factum eſt, ut eadem Societas novam inſtituti ſui, ac privilegiorum confirmationem a felicis recordationis Paulo Papa V. Prædeceſſore Noſtro impetratura, coacta fuerit ab eo petere, ut rata habere vellet, ſuaque confirmare auctoritate decreta quædam in quinta generali Congregatione edita, atque ad verbum exſcripta in ſuis ſub plumbo, pridie Non. Septembris anno Incarnationis Dominicæ 1606. deſuper expeditis litteris; quibus in decretis diſertiſſime legitur, tam internas Sociorum ſimultates, ac turbas, quam exteriorum in Societatem querelas, ac poſtulationes Socios in Comitiis congregatos impuliſſe ad ſequens condendum ſtatutum: *Quoniam Societas noſtra, quæ ad fidei propagationem, & animarum lucra a Domino excitata eſt, ſicut per propria inſtituti miniſteria, quæ ſpiritualia arma ſunt, cum Eccleſiæ utilitate, ac proximorum ædificatione ſub crucis vexilla finem feliciter conſequi poteſt, quem intendit; ita & hæc bona impediret, & ſe maximis periculis exponeret, ſi ea tractaret, quæ ſecularia ſunt, & ad res politicas, atque ad ſtatus gubernationem pertinent: idcirco ſapientiſſime a noſtris majoribus ſtatutum eſt, ut militantes Deo aliis, quæ a noſtra profeſſione abhorrent, non implicemur. Cum autem his præſertim temporibus valde periculoſis, pluribus locis, & apud varios Principes (quorum tamen amorem, & caritatem ſanctæ memoriæ Pater Ignatius conſervandam ad divinum obſequium pertinere putavit) aliquorum fortaſſe culpa, & vel ambitione, vel indiſcreto zelo religio noſtra male audiat; & alioquin bonus Chriſti odor neceſſarius ſit ad fructificandum, cenſuit Congregatio ab omni ſpecie mali abſtinendum eſſe, & querelis, quoad fieri poterit, etiam ex falſis ſuſpicionibus provenientibus, occurrendum. Quare præſenti decreto graviter, & ſevere noſtris omnibus interdicit, ne in hujuſmodi publicis negotiis, etiam invitati, aut allecti ulla ratione ſe immiſceant, nec ullis precibus, aut ſuaſionibus ab inſtituta deflectant. Et præterea quibus efficacioribus remediis omnino huic morbo, ſicubi opus ſit, medicina adhibeatur, Patribus Definitoribus accurate decernendum, & definiendum commendavit.*

„ Maximo ſane animi Noſtri dolore obſervavimus, tam prædicta, quam alia complura deinceps adhibita remedia nihil ferme virtutis præſetuliſſe, & auctoritatis ad tot, ac tantas evellendas, diſſipandaſque turbas, accuſationes, & querimonias in ſæpe dictam Societatem, fruſtraque ad id laboraſſe ceteros Prædeceſſores noſtros Urbanum VIII., Clementem IX. X. XI. & XII. Alexandrum VII. & VIII. Innocentium X. XI. XII. & XIII. & Benedictum XIV. qui optatiſſimam conati ſunt Eccleſiæ reſtituere tranquillitatem plurimis ſaluberrimis editis Conſtitutionibus, tam circa ſæcularia negotia, ſive extra ſacras Miſſiones, ſive earum occaſione minime exercenda, quam circa diſſidia graviſſima, ac jurgia adverſus locorum Ordinarios, regulares Ordines, loca pia, atque Communitates cujuſvis generis in Europa, Aſia, & America non ſine ingenti animarum ruina, ac popu-

„ lorum

„ lorum admiratione a Societate acriter excitata, tum etiam ſuper interpretatione, & praxi ethnicorum quorumdam rituum aliquibus in locis paſſim adhibita, omiſſis iis, qui ab univerſali Eccleſia ſunt rite probati; vel ſuper earum ſententiarum uſu, & interpretatione, quas Apoſtolica Sedes tanquam ſcandaloſas, optimæque morum diſciplinæ manifeſte noxias merito proſcripſit; vel aliis demum ſuper rebus maximi equidem momenti, & ad Chriſtianorum dogmatum puritatem ſartam tectam ſervandam apprime neceſſariis, & ex quibus noſtra hac non minus, quam ſuperiori ætate plurima dimanarunt detrimenta, & incommoda; perturbationes nimirum, ac tumultus in nonnullis Catholicis regionibus; Eccleſiæ perſecutiones in quibuſdam Aſiæ & Europæ provinciis; ingens denique allatus eſt mœror Prædeceſſoribus noſtris, & in his piæ memoriæ Innocentio Papæ XI. qui neceſſitate compulſus eo devenit, ut Societati interdixerit novitios ad habitum admittere; tum Innocentio Papæ XIII. qui eamdem pœnam coactus fuit eidem comminari; ac tandem fel. memoriæ Benedicto Papæ XIV. qui viſitationem Domorum, Collegiorumque in ditione chariſſimi in Chriſto filii noſtri Luſitaniæ, & Algarbiorum Regis Fideliſſimi exiſtentium cenſuit decernendam; quin ullum ſubinde vel Sedi Apoſtolicæ ſolamen, vel Societati auxilium, vel Chriſtianæ Reipublicæ bonum acceſſerit ex noviſſimis Apoſtolicis litteris a felicis recordationis Clemente Papa XIII. immediato Prædeceſſore noſtro extortis potius, ut verbo utamur a Prædeceſſore noſtro Gregorio X. in ſupracitato Lugdunenſi Œcumenico Concilio adhibito, quam impetratis, quibus Societatis Jeſu inſtitutum magnopere commendatur, ac rurſus approbatur.

„ Poſt tot tantaſque procellas, ac tempeſtates acerbiſſimas futurum optimus quiſque ſperabat, ut optatiſſima illa tandem aliquando illuceſceret dies, quæ tranquillitatem, & pacem eſſet cumulatiſſime allatura. At Petri Cathedram gubernante eodem Clemente XIII. Prædeceſſore longe difficiliora, ac turbulentiora acceſſerunt tempora. Auctis enim quotidie magis in prædictam Societatem clamoribus, & querelis, quinimmo periculoſiſſimis alicubi exortis ſeditionibus, tumultibus, diſſidiis, & ſcandalis, quæ Chriſtianæ Charitatis vinculo labefactato, ac penitus diſrupto, fidelium animos ad partium ſtudia, odia, & inimicitias vehementer inflammarunt, eo diſcriminis, ac periculi res perducta viſa eſt, ut ii ipſi, quorum avita pietas, ac in Societatem liberalitas hæreditario quodam veluti jure a majoribus accepta omnium fere linguis ſummopere commendatur, chariſſimi nempe in Chriſto filii noſtri Reges Francorum, Hiſpaniarum, Luſitaniæ, ac utriuſque Siciliæ ſuis ex regnis, ditionibus, atque provinciis Socios dimittere coacti omnino fuerint, & expellere; hoc unum putantes extremum tot malis ſupereſſe remedium, & penitus neceſſarium ad impediendum, quominus chriſtiani populi in ipſo ſanctæ Matris Eccleſiæ ſinu ſe ſe invicem laceſſerent, provocarent, lacerarent.

„ Ratum vero habentes prædicti chariſſimi in Chriſto Filii noſtri, remedium hoc firmum eſſe non poſſe, ac univerſo Chriſtiano Orbi reconciliando accommodatum, niſi Societas ipſa prorſus extingueretur, ac ex integro ſupprimeretur; ſua idcirco apud præfatum Clementem PP. XIII. Prædeceſſorem expoſuerunt ſtudia, ac voluntatem, & qua valebant authoritate, & precibus, conjunctis ſimul votis expoſtularunt, ut efficaciſſima ea ratione perpetuæ ſuorum ſubditorum ſecuritati, univerſæque Chriſti Eccleſiæ bono providentiſſime conſuleret. Qui tamen præter omnium expectationem contigit ejuſdem Pontificis obitus rei curſum, exitumque prorſus impedivit. Hinc nobis in eadem Petri Cathedra, divina diſponente clementia, conſtitutis, eædem ſtatim oblatæ ſunt preces, petitiones, & vota, quibus ſua quoque addiderunt ſtudia, animique ſententiam Epiſcopi complures, aliique viri dignitate, doctrina, religione plurimum conſpicui.

„ Ut autem in re tam gravi, tantique momenti tutiſſimum caperemus conſilium, diuturno nobis temporis ſpatio opus eſſe judicavimus, non modo ut diligenter inquirere, maturius expendere, & conſultiſſime deliberare poſſemus, verum etiam ut multis gemitibus, & continuis precibus ſingulare a Patre luminum expoſceremus auxilium, & præſidium; qua etiam in re Fidelium omnium precibus pietatiſque operibus nos ſæpius apud Deum juvari curavimus. Perſcrutari inter cetera voluimus, quo innitatur fundamento pervagata illa apud plurimos opinio, religionem ſcilicet Clericorum Societatis Jeſu fuiſſe a Concilio Tridentino ſolemni quadam ratione approbatam, & confirmatam; nihilque aliud de ea actum fuiſſe comperimus in citato Concilio, quam ut a generali illo exciperetur decreto, quo de reliquis regularibus Ordinibus cautum fuit, ut finito tempore novitiatus, novitii, qui idonei inventi fuerint, ad profitendum admittantur, aut a Monaſterio ejiciantur. Quamobrem eadem ſancta Synodus (ſeſſ. 25. c. 16. de Regular.) declaravit ſe nolle aliquid innovare, aut prohibere, quin prædicta religio Clericorum Societatis Jeſu, juxta pium eorum inſtitutum a Sancta Sede Apoſtolica approbatum, Domino, & ejus Eccleſiæ inſervire poſſit.

„ Tot itaque, ac tam neceſſariis adhibitis mediis, divini Spiritus, ut confidimus, adjuti præſentia, & afflatu, nec non muneris noſtri compulſi neceſſitate, quo & ad Chriſtianæ Reipublicæ quietem, & tranquillitatem conciliandam, fovendam, roborandam, & ad illa omnia penitus de medio tollenda, quæ eidem detrimento vel minimo eſſe poſſunt, quantum vires ſinunt, arctiſſime adigimur; cumque præterea animadverterimus prædictam Societatem Jeſu uberrimos illos, ampliſſimoſque fructus, & utilitates afferre amplius non poſſe, ad quos inſtituta fuit, a tot Prædeceſſoribus noſtris approbata, ac plurimis ornata privilegiis, imo fieri aut vix, aut nullo modo poſſe, ut ea incolume manente, vera pax, ac diuturna Eccleſiæ reſtituatur; his propterea graviſſimis adducti cauſis, aliiſque preſſi rationibus, quas & prudentiæ leges, & optimum univerſalis Eccleſiæ regimen nobis ſuppeditant, altaque mente repoſitas ſervamus, veſtigiis inhærentes eorumdem Prædeceſſorum noſtrorum, & præſertim memorati Gregorii X. Prædeceſſoris in generali Concilio Lugdunenſi, cum & nunc de Societate agatur, tum inſtituti ſui, tum privilegiorum etiam ſuorum ratione, Mendicantium Ordinum numero adſcripta, maturo conſilio, ex certa ſcientia, & plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ ſæpedictam Societatem extinguimus, & ſupprimimus: tollimus, & abrogamus omnia, & ſingula ejus officia, miniſteria, & adminiſtrationes, Domus, Scholas, Collegia, Hoſpitia, Grancias, & loca quæcumque quavis in Provincia, Regno, & ditione exiſtentia, & modo quolibet ad eam pertinentia; ejus ſtatuta, mores, conſuetudines, Decreta, Conſtitutiones, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, aut alias roboratas; omnia item, & ſingula privilegia, & indulta generalia, vel ſpecialia, quorum tenores præſentibus, ac ſi de verbo ad verbum eſſent inſerta, ac etiamſi quibuſvis formulis, clauſulis irritantibus, & quibuſcumque vinculis, & decretis ſint concepta, pro plene, & ſufficienter expreſſis haberi volumus. Ideoque declaramus, caſſatam perpetuo manere, ac penitus extinctam omnem, & quamcumque authoritatem Præpoſiti generalis, Provincialium, Viſitatorum, aliorumque quorumlibet dictæ Societatis Superiorum, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, eamdemque juriſdictionem, & authoritatem in locorum Ordinarios totaliter, & omnimode transferimus, juxta modum, caſus, & perſonas, & iis ſub conditionibus, quas infra explicabimus; prohibentes, quemadmodum per præſentes prohibemus, ne ullus amplius in dictam Societatem excipiatur, & ad habitum, ac novitiatum admittatur; qui vero hactenus fuerunt excepti, ad profeſſionem votorum ſimplicium, vel ſolemnium ſub pœna nullitatis admiſſionis, & profeſſionis, aliiſque arbitrio noſtro ſervatis, nullo modo admitti poſſint, & valeant. Quinimmo volumus, præcipimus, & mandamus, ut qui nunc tyrocinio actu vacant, ſtatim, illico, immediate, & cum effectu dimittantur; ac ſimiliter vetamus, ne qui votorum ſimplicium profeſſionem emiſerunt, nulloque ſacro Ordine ſunt uſque adhuc initiati, poſſint ad majores ipſos Ordines promoveri prætextu, aut titulo vel jam emiſſæ in Societate profeſſionis, vel privilegiorum contra Concilii Tridentini decreta eidem Societati collatorum.

„ Quoniam vero eo noſtra tendunt ſtudia, ut quemadmodum Eccleſiæ utilitatibus, ac populorum tranquillitati conſulere cupimus, ita ſingulis ejuſdem religionis individuis, ſeu Sociis, quorum ſingulares perſonas paterne in Domino diligimus, ſolamen aliquod, & auxilium afferre ſtudeamus, ut ab omnibus, quibus hactenus vexati fuerunt contentionibus, diſſidiis, & angoribus liberi, fructuoſius vineam Domini poſſint excolere, & animarum ſaluti uberius prodeſſe; ideo decernimus & conſtituimus, ut Socii profeſſi votorum duntaxat ſimplicium, & ſacris Ordinibus nondum initiati, intra ſpatium temporis a locorum Ordinariis definiendum, ſatis congruum ad munus aliquod, vel officium, vel benevolum receptorem inveniendum, non tamen uno anno longius a data præſentium noſtrarum litterarum inchoandum, Domibus,

„ & Col-

„ & Collegiis ejuſdem Societatis omni votorum ſimplicium vinculo ſoluti egredi omnino debeant, earo vivendi rationem ſuſcepturi, quam ſingulorum vocationi, viribus, & conſcientiæ magis aptam in Domino judicaverint; cum & juxta Societatis privilegia dimitti ab ea hi poterant non alia de cauſa præter eam, quam Superiores prudentiæ, & circumſtantiis magis conformem putarent, nulla præmiſſa citatione, nullis confectis actis, nulloque judiciario ordine ſervato.

„ Omnibus autem Sociis ad ſacros Ordines promotis veniam facimus, ac poteſtatem, eaſdem Domos, aut Collegia Societatis deſerendi, vel ut ad aliquem ex regularibus Ordinibus a Sede Apoſtolica approbatis ſe conferant, ubi probationis tempus a Concilio Tridentino præſcriptum debebunt explere, ſi votorum ſimplicium profeſſionem in Societate emiſerint; ſi vero ſolemnium etiam votorum, per ſex tantum integros menſes in probatione ſtabunt, ſuper quo benigne cum eis diſpenſamus; vel ut in ſeculo maneant tanquam Presbyteri, & Clerici ſeculares ſub omnimoda, ac totali obedientia, & ſubjectione Ordinariorum, in quorum Diœceſi domicilium figant; decernentes inſuper, ut his, qui hac ratione in ſeculo manebunt congruum aliquod, donec proviſi aliunde non fuerint, aſſignetur ſtipendium ex reditibus Domus, ſeu Collegii, ubi morabantur, habito tamen reſpectu tum redituum, tum onerum eidem annexorum.

„ Profeſſi vero in ſacris Ordinibus jam conſtituti, qui vel timore ducti non ſatis honeſtæ ſuſtentationis ex defectu vel inopia congruæ, vel quia loco carent ubi domicilium ſibi comparent, vel ob provectam ætatem, infirmam valetudinem, aliamque juſtam, gravemque cauſam, Domus Societatis, ſeu Collegia derelinquere opportunum minime exiſtimaverint, ibidem manere poterunt; ea tamen lege, ut nullam prædictæ Domus, ſeu Collegii adminiſtrationem habeant, Clericorum Sæcularium veſte tantummodo utantur, vivantque Ordinario ejuſdem loci pleniſſime ſubjecti. Prohibemus autem omnino quominus in eorum qui deficient locum, alios ſufficiant; Domum de novo juxta Concilii Lugdunenſis decreta, ſeu aliquem locum acquirant; Domos inſuper, res, & loca, quæ nunc habent, alienare valeant; quin immo in unam tantum Domum, ſeu plures, habita ratione Sociorum, qui remanebunt, poterunt congregari, ita, ut Domus, quæ vacuæ relinquentur, poſſint in pios uſus converti juxta id quod ſacris Canonibus, voluntati fundatorum, divini cultus incremento, animarum ſaluti, ac publicæ utilitati videbitur ſuis loco, & tempore recte, riteque accommodatum. Interim vero vir aliquis ex Clero Sæculari prudentia, probiſque moribus præditus deſignabitur, qui dictarum Domorum præſit regimini, deleto penitus, & ſuppreſſo nomine Societatis.

„ Declaramus individuos etiam prædictæ Societatis ex omnibus Provinciis, a quibus jam reperiuntur expulſi, comprehenſos eſſe in hac Generali Societatis ſuppreſſione, ac proinde volumus, quod ſupradicti expulſi, etiamſi ad majores Ordines ſint, & exiſtant promoti, niſi ad alium regularem Ordinem tranſierint, ad ſtatum Clericorum, & Presbyterorum Sæcularium ipſo facto redigantur, & locorum Ordinariis totaliter ſubjiciantur.

„ Locorum Ordinarii, ſi eam, qua opus eſt, deprehenderint virtutem, doctrinam, morumque integritatem in iis, qui e Regulari Societatis Jeſu inſtituto ad Presbyterorum Sæcularium ſtatum in vim præſentium noſtrarum litterarum tranſierint, poterunt eis pro ſuo arbitrio facultatem largiri, aut denegare excipiendi Sacramentales Confeſſiones Chriſtifidelium, aut publicas ad populum habendi ſacras conciones, ſine qua licentia in ſcriptis nemo illorum iis fungi muneribus audebit. Hanc tamen facultatem iidem Epiſcopi, vel locorum Ordinarii nunquam quoad extraneos iis concedent, qui in Collegiis, aut Domibus antea ad Societatem pertinentibus vitam ducent, quibus proinde perpetuo interdicimus Sacramentum Pœnitentiæ extraneis adminiſtrare, vel prædicare, quemadmodum ipſe etiam Gregorius X. Prædeceſſor in citato generali Concilio ſimili modo prohibuit. Qua de re ipſorum Epiſcoporum oneramus conſcientiam, quos memores cupimus ſeveriſſimæ illius rationis, quam de ovibus eorum curæ commiſſis Deo ſunt redituri, & duriſſimi etiam illius judicii, quod iis, qui præſunt, ſupremus vivorum, & mortuorum judex minatur.

„ Volumus præterea, quod ſi quis eorum, qui Societatis inſtitutum profitebantur, munus exerceat erudiendi in litteris juventutem, aut magiſtrum agat in aliquo Collegio, aut ſchola, remotis penitus omnibus a regimine, adminiſtratione, & gubernio, iis tantum in docendi munere locus fiat perſeverandi, & poteſtas, qui ad bene de ſuis laboribus ſperandum ſignum aliquod præſeferant, & dummodo ab illis alienos ſe præbeant diſputationibus, & doctrinæ capitibus, quæ ſua vel laxitate, vel inanitate graviſſimas contentiones, & incommoda parere ſolent, & procreare; nec ullo unquam tempore ad hujuſmodi docendi munus ii admittantur, vel in eo, ſi nunc actu verſantur, ſuam ſinantur præſtare operam, qui ſcholarum quietem, ac publicam tranquillitatem non ſunt pro viribus conſervaturi.

„ Quo vero ad ſacras attinet Miſſiones, quarum etiam ratione intelligenda volumus quæcumque de Societatis ſuppreſſione diſpoſuimus, nobis reſervamus ea media conſtituere, quibus & infidelium converſio, & diſſidiorum ſedatio facilius, & firmius obtineri poſſit, & comparari.

„ Caſſatis autem, & penitus abrogatis, ut ſupra, privilegiis quibuſcumque, & ſtatutis ſæpedictæ Societatis, declaramus, ejus Socios, ubi a Domibus, & Collegiis Societatis egreſſi, & ad ſtatum Clericorum Sæcularium redacti fuerint, habiles eſſe, & idoneos ad obtinenda juxta ſacrorum Canonum, & Conſtitutionum Apoſtolicarum decreta, beneficia quæcumque tam ſine cura, quam cum cura, Officia, Dignitates, Perſonatos, & id genus alia, ad quæ omnia eis in Societate manentibus aditus fuerat penitus intercluſus a felicis recordationis Gregorii PP. XIII. per ſuas in ſimili forma Brevis dat. 10. Septembris 1584. expeditas litteras, quarum initium eſt: *Satis ſuperque*. Item iiſdem permittimus, quod pariter vetitum eis erat, ut eleemoſynam pro Miſſæ celebratione valeant percipere: poſſintque iis omnibus frui gratiis, & favoribus, quibus tanquam Clerici Regulares Societatis Jeſu perpetuo caruiſſent. Derogamus pariter omnibus, & ſingulis facultatibus, quibus a Præpoſito Generali, aliiſque Superioribus vi privilegiorum a Summis Pontificibus obtentorum, donati fuerint, legendi videlicet hæreticorum libros, & alios ab Apoſtolica Sede proſcriptos, & damnatos; non ſervandi jejuniorum dies, aut etiam cibis in iis non utendi; anteponendi, poſtponendique horarum Canonicarum recitationem, aliaque id genus, quibus in poſterum eos uti poſſe ſeveriſſime prohibemus; cum mens nobis, animuſque ſit, ut iidem tanquam Sæculares Presbyteri ad juris communis tramites ſuam accommodent vivendi rationem.

„ Vetamus, ne poſtquam præſentes noſtræ literæ promulgatæ fuerint, ac notæ redditæ, ullus audeat earum executionem ſuſpendere, etiam colore, titulo, prætextu cujuſvis petitionis, appellationis, recurſus, declarationis, aut conſultationis dubiorum, quæ forte oriri poſſent, alioque quovis prætextu præviſo, vel non præviſo. Volumus enim ex nunc, & immediate ſuppreſſionem, & caſſationem univerſæ prædictæ Societatis, & omnium ejus officiorum ſuum effectum ſortiri, forma, & modo a nobis ſupra expreſſis, ſub pœna majoris excommunicationis ipſo facto incurrendæ, nobis, noſtriſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus pro tempore reſervatæ adverſus quemcumque, qui noſtris hiſce litteris adimplendis impedimentum, obicem, aut moram opponere præſumpſerit.

„ Mandamus inſuper, ac in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, regularibus, ſæcularibus cujuſcumque gradus, dignitatis, qualitatis, & conditionis, & iis ſignanter, qui uſque adhuc Societati fuerunt adſcripti & inter Socios habiti, ne defendere audeant, impugnare, ſcribere, vel etiam loqui de hujuſmodi ſuppreſſione, deque ejus cauſis, & motivis, quemadmodum nec de Societatis inſtituto, regulis, conſtitutionibus, regiminis forma, aliave de re, quæ ad hujuſmodi pertinet argumentum, abſque expreſſa Romani Pontificis licentia; ac ſimili modo ſub pœna excommunicationis nobis, ac noſtris pro tempore ſucceſſoribus reſervatæ prohibemus omnibus, & ſingulis, ne hujus ſuppreſſionis occaſione ullum audeant, multoque minus eos, qui Socii fuerunt, injuriis, jurgiis, contumeliis aliove contemptus genere, voce, aut ſcripto, clam, aut palam afficere, ac laceſſire.

„ Hortamur omnes Chriſtianos Principes, ut ea, qua pollent, vi, auctoritate, & potentia, quam pro Sanctæ Romanæ Eccleſiæ defenſione, & patrocinio a Deo acceperunt, tum etiam eo, quo in hanc Apoſtolicam Sedem ducuntur obſequio, & cultu, ſuam præſtent operam, ac ſtudia, ut hæ noſtræ litteræ ſuum pleniſſime conſequantur effectum, quinimo ſingulis in iiſdem litteris contentis inhærentes ſimilia conſtituant, & promulgent decreta, per quæ omnino caveant, ne dum hæc noſtra voluntas executioni tra-

„ detur,

Digitized by Google

„ detur, ulla inter Fideles excitentur jurgia, contentiones, & diſſidia.

„ Hortamur denique Chriſtianos omnes, ac per Domini noſtri Jeſu Chriſti viſcera obſecramus, ut memores ſint, omnes eundem habere Magiſtrum, qui in cælis eſt; eumdem omnes Reparatorem, a quo empti ſumus pretio magno; eodem omnes lavacro aquæ in verbo vitæ regeneratos eſſe, & filios Dei, cohæredes autem Chriſti conſtitutos; eodem catholicæ doctrinæ, verbique divini pabulo nutritos; omnes demum unum corpus eſſe in Chriſto, ſingulos autem alterum alterius membra; atque idcirco neceſſe omnino eſſe, ut omnes communi caritatis vinculo ſimul colligati cum omnibus hominibus pacem habeant, ac nemini debeant quidquam, niſi ut invicem diligant, nam qui diligit proximum, legem implevit; ſummo proſequentes odio offenſiones, ſimultates, jurgia, inſidias, aliaque hujuſmodi ab antiquo humani generis hoſte excogitata, inventa, & excitata ad Eccleſiam Dei perturbandam, impediendamque æternam Fidelium felicitatem ſub fallaciſſimo ſcholarum, opinionum, vel etiam chriſtianæ perfectionis titulo, ac prætextu. Omnes tandem totis viribus contendant veram, germanamque ſibi ſapientiam comparare, de qua ſcriptum eſt per Sanctum Jacobum (cap. 3. Epiſt. Can. verſ. 13.) *Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ. Quod ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris, nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem. Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus, & contentio, ibi inconſtantia, & omne opus pravum. Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine æmulatione. Fructus autem juſtitiæ in pace ſeminatur facientibus pacem.*

„ Præſentes quoque litteras etiam ex eo quod Superiores, & alii religioſi ſæpedictæ Societatis, & cæteri quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo unquam tempore de ſubreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, & ſubſtantiali, ſive etiam ex eo quod in præmiſſis, ſeu eorum aliquo ſolemnitates, & quævis alia ſervanda, & adimplenda ſervata non fuerint; aut ex quocumque alio capite a jure, vel conſuetudine aliqua reſultante, etiam in corpore juris clauſo, ſeu etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis læſionis, & quovis alio prætextu, occaſione, vel cauſa, etiam quantumvis juſti, rationabili, & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmiſſorum neceſſario exprimenda foret, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controverſiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adverſus illas reſtitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel juſtitiæ remedium impetrari, ſeu quomodolibet conceſſo, aut impetrato quempiam uti, ſeu ſe juvari, in judicio, vel extra illud poſſe; ſed eaſdem præſentes ſemper, perpetuoque validas, firmas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac per omnes, & ſingulos ad quos ſpectat, & quomodolibet ſpectabit in futurum inviolabiliter obſervari.

„ Sicque, & non aliter in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque judices Ordinarios, & Delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apoſtolicæ Nuncios, & alios quavis auctoritate, & poteſtate fungentes, & functuros in quavis cauſa, & inſtantia, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, ſeu interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, ac definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

„ Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, etiam in Conciliis Generalibus editis, & quatenus opus ſit regula noſtra de non tollendo jure quæſito, nec non ſæpedictæ Societatis, illiuſque Domorum, Collegiorum, ac Eccleſiarum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis eidem Societati, illiuſque Superioribus, Religioſis, & perſonis quibuslibet ſub quibuſvis tenoribus, formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque decretis, etiam irritantibus, etiam motu ſimili, etiam conſiſtorialiter, ac alias quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum omnium, & ſingulorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata exprimerentur, & insererentur, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

„ Volumus autem, ut præſentium litterarum tranſumptis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

„ Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die XXI. Julii MDCCLXXIII. Pontificatus noſtri anno quinto.

C L E M E N S PP. XIV.

Ad futuram rei memoriam.

„ GRaviſſimis ex cauſis nuper nos per alias noſtras in ſimili forma Brevis die XXI. ſuperioris Menſis Julii expeditas literas, Societatem Jeſu extinctam, atque ſuppreſſam decrevimus, & declaravimus, prout in eiſdem noſtris literis, quarum tenores præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis haberi volumus, uberius continetur. Accitis poſtmodum die VI. currentis Menſis Auguſti dilectis Filiis noſtris S. R. E. Presbyteris Cardinalibus Andrea S. Matthæi in Merulana Corſino, Mario S. Auguſtini Mareſuſco, Franciſco S. Clementis Caraſa, & Franciſco Xaverio SS. Silveſtri, & Martini ad Montes de Zelada reſpective nuncupatis, ac dilecto quoque filio noſtro Antonio S. Georgii ad velum aureum ejuſdem S. R. E. Diacono Cardinali Caſali pariter nuncupato, nec non dilectis etiam filiis Magiſtris Vincentio Macedonio, & Onuphrio Alfano, nos eiſdem omnibus cauſas ipſas, totamque rei geſtæ ſeriem, ejuſque ſingulares etiam circumſtantias aperuimus, ac uberrime patefecimus; perlectiſque noſtris literis prædictis, ipſi omnia per nos geſta, & in eis contenta quam maxime, ac unanimiter commendantes, omnem promereri laudem agnoverunt, putarunt, ac crediderunt. Modo autem volentes, ne quæ in prædictis literis diſpoſita, conſtituta, & præſcripta ſunt, debitæ executioni, ac juxta animi noſtri ſententiam committantur; hinc eſt, quod motu proprio, atque ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, unam erigimus, atque inſtituimus Congregationem ex ſupradictis quinque Cardinalibus, ac duobus Romanæ Curiæ Prælatis, nec non ex duobus quoque Regularibus in Sacra Theologia præclaris, tanquam Conſultoribus a Nobis nominandis, quibus hæc præcipue cura incumbere debeat, ut ea omnia, quæ in dictis noſtris literis conſtituta ſunt, atque mandata, ſuum aſſequantur effectum; & ſi aliqua in earum executione circa modum, perſonas, & res olim ad Societatem ipſam ſpectantes ſuboriri imposterum unquam valeat dubitatio, nobis prius conſultis, tollatur, ac declaretur. Eidem vero ſic per nos inſtitutæ Congregationi, omnes, & quaſcumque pro executione dictarum literarum neceſſarias, & quomodolibet oportunas facultates, etiam ſummarie, ac ſine ſtrepitu, & figura judicii ſola facti veritate inſpecta, ac per inquiſitionem quoque procedendi adverſus omnes, & quaſcumque Perſonas cujuſvis ſtatus, gradus, qualitatis, & dignitatis exiſtant, ac res, bona, libros, ſcripturas, ſupellectilia, aliaque ad Societatem prædictam jam ſpectantia retinentes, occupantes, & occultantes, eaſque tam ſub Eccleſiaſticis cenſuris, quam ſub aliis arbitrio ipſius Congregationis imponendis pœnis ad earum revelationem, ac reſtitutionem cogendi, & compellendi, motu, ſcientia, & pari matura deliberatione tribuimus, & impertimur. Ne autem ea, quæ in Congregatione hujuſmodi pertractanda, atque diſcutienda erunt, revelentur, & ad aliorum aures perveniant, omnibus, & ſingulis eandem Congregationem conſtituentibus, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto abſque ul-

„ la declaratione incurrendæ, a qua nemo abſolutionis
„ beneficium, præterquam a nobis, ſeu Romano Pon-
„ tifice pro tempore exiſtente, niſi in mortis articulo
„ conſtitutus, valeat obtinere, prohibemus, atque ex-
„ preſſe interdicimus, ne ea, quæ quocumque modo in
„ dicta Congregatione propoſita, diſcuſſa, aut definita
„ fuerint, ſub quovis prætextu, cauſa, vel quæſito co-
„ lore patefacere, vel directe, aut indirecte revelare
„ valeant, aut præſumant. Præterea, attenta dictæ So-
„ cietatis ſuppreſſione, & extinctione, omnes, & quaſ-
„ cumque facultates, juriſdictiones, privilegia, & au-
„ ctoritates quorumcumque Collegiorum, Domorum,
„ Eccleſiarum, & Seminariorum, ac Perſonarum, i-
„ pſius ſic extinctæ Societatis Protectoribus, aliiſque et-
„ iam S. R. E. Cardinalibus, & magno quoque Pœ-
„ nitentiario ſuper eis quomodolibet conceſſas, indul-
„ tas, & attributas, motu, ſcientia, & deliberatione
„ ſimilibus ſuſpenſas pro nunc decernimus, & declara-
„ mus, atque omnimodam juriſdictionem, auctorita-
„ tem & poteſtatem in iis omnibus, quæ quoquomodo
„ Perſonas, Eccleſias, Domus, Collegia, res & bona
„ dictæ jam extinctæ Societatis reſpiciunt, privative,
„ quoad omnia alia Tribunalia, etiam quarumcumque
„ Congregationum earundem S. R. E. Cardinalium tam
„ Concilii Tridentini interpretum, quam Conſultatio-
„ tionibus Epiſcoporum & Regularium, ac negotiis
„ Propagandæ Fidei, ac Diſciplinæ Regulari Præpoſi-
„ torum, ſublata eis quavis aliter judicandi, & inter-
„ pretandi facultate, atque auctoritate, ad eandem
„ Congregationem per præſentes conſtitutam ſpectare,
„ & pertinere ſtatuimus, & jubemus. Volentes inſu-
„ per, ut ad dictam tantummodo Congregationem a
„ nobis, ut præfertur, erectam, privative pariter quoad
„ alios quoſcumque, & quæcumque alia Tribunalia,
„ ſpectet quoque, & pertineat, non ſolum providere,
„ ſive quæ Pœnitentiarios Baſilicæ Principis Apoſtolo-
„ rum de Urbe, ſive quæ alios Pœnitentiarios Almæ
„ Domus Lauretanæ reſpiciunt, ſed etiam Viros do-
„ ctrina, ac pietate præditos, in Superiores, Lecto-
„ res, ſeu Magiſtros Domorum, Collegiorum, & Se-
„ minariorum hujuſmodi eligere, ac deputare. Decer-
„ nentes eaſdem præſentes literas firmas, validas, &
„ efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & in-
„ tegros effectus ſortiri, & obtinere, ac illis, ad quos
„ ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit in
„ omnibus, & per omnia pleniſſime ſuffragari, ac ab
„ eis reſpective inviolabiliter obſervari; ſicque in præ-
„ miſſis per quoſcumque Judices ordinarios, & delega-
„ tos, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores,
„ ac ejuſdem S. R. E. Cardinales judicari, & definiri
„ debere; ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a
„ quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter
„ contigerit attentari; non obſtantibus Conſtitutionibus,
„ & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon quibuſvis et-
„ iam juramento, confirmatione Apoſtolica, aut qua-
„ vis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudini-
„ bus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſto-
„ licis in contrarium præmiſſorum quomodolibet con-
„ ceſſis, confirmatis, ac innovatis; quibus omnibus, &
„ ſingulis, illorum tenores præſentibus pro plene, &
„ ſufficienter expreſſis, ac inſertis habentes, ad præmiſ-
„ ſorum effectum ſpecialiter, & expreſſe derogamus,
„ cæteriſque contrariis quibuſcumque.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub
„ annulo Piſcatoris die XIII. Auguſti MDCCLXXIII.
„ Pontificatus noſtri anno V.

A. Card. Nigronus.

P I U S VI.

SEDET nunc in Romana Cathedra Jo. Angelus Braſchi Cæſenas. Ejus auſpicatiſſima electio contigit XV. Kal. Martias Ann. MDCCLXXV. magna Patrum Purpuratorum conſenſione, nondum expleto biennio, quo ipſe in ſacrum Cardinalium Collegium a Deceſſore ſuo Clemente XIV. adlectus fuerat. Octava ab ejuſdem electione die conſecrationem Epiſcopalem ſuſcepit, & coronatus eſt Summus Pontifex. Pius VI. appellari voluit ob ſingularem pietatem, qua S. Pium V. proſequitur, cupiens ejus exemplo & vitam inſtituere, & res chriſtianas procurare. Quum Jubilæum demortuus Summus Pontifex Clemens XIV. indixiſſet, Pius Portam quam *Sanctam* appellant aperuit, ac poſtea de more clauſit. Tum exeunte anno Jubilæum ad univerſum Orbem Catholicum extendit. Bonaventuram a Potentia ex Ordine Fratrum Minorum Conventualium Sacerdotem ſolemni ritu in Beatorum catalogum retulit. Litteras omnes ac Litteratos in pretio habet. Muſæum Clementinum in Ædibus Vaticanis a Prædeceſſore ſuo inſtitutum præclaris quotidie, & ſelectis antiquitatis monumentis ſummo ſtudio, atque impendio undique conquiſitis augere, ac ditare non deſinit. Ut ſingularem animi ſui pietatem, atque obſervantiam erga Apoſtolorum Principem expleat, ad eximium omnium Chriſtifidelium exemplum Vaticanam Baſilicam fere quotidie inviſit ad B. Petri Confeſſionem oraturus; atque ut id commodius peragere poſſit, Vaticanas Ædes toto anni tempore præter recentiorum Summorum Pontificum morem incolit, dempta æſtate, qua ut valetudini conſulat in Quirinali Palatio utpote ſub ſalubriori cælo poſito commoratur. Eadem erga Divum Petrum flagranti devotione ductus novum Vaticanæ Baſilicæ Sacrarium magnis ſumptibus ædificandum ſuſcepit, quod auguſtiſſimi Templi majeſtati ac magnificentiæ plane reſpondeat, atque ipſe ſolemni ritu primum lapidem jecit. Plures Epiſcopatus erexit, ſcilicet Decempagenſem, & Nanceienſem in Lotharingia, necnon Roſnavienſem, Neoſolienſem, Scepuſienſem, Sabarienſem, & Albæ Regalis in Hungaria, ibique duas quoque Eccleſias Epiſcopales fundavit Catholici Græci ritus, nempe Criſienſem in Croatia, & Varadinenſem in inferiori Hungaria. Inſignem vero Archiepiſcopatum Montis Regalis in Sicilia Archiepiſcopatui Panormitano in perpetuum conjunxit. Denique Olomucenſem Epiſcopatum in Germania conſpicuum Archiepiſcopatus honore decoravit, novumque Brinni in Moravia Epiſcopatum creavit, quem, ſicut antea ad Olomucenſem Diœceſim pertinebat, ita nunc eidem Metropolitico jure ſubjectum eſſe voluit. Canonicorum Regularium Ordinem Sancti Antonii Abbatis Viennenſis vulgo nuncupatum petente Chriſtianiſſimo Rege prorſus abolevit, ipſumque, ac ejus bona in Galliis potiſſimum exiſtentia ſacro Hieroſolymitanorum Militum Ordini in perpetuum univit, & applicavit. Reditus vero, qui ad Romanam ejuſdem ſuppreſſi Ordinis Domum pertinebant, majori ex parte ad Nobilium Eccleſiaſticorum Academiam tranſtulit, quam Pius jugibus beneficiis, & ſingulari favore proſequitur.

Agant vero Fideles præpotenti Deo grates quas poſſunt maximas, quod ſacro Cardinalium Collegio eam mentem dederit, ut hunc potiſſimum cooptarent, ac ferventiſſimas preces fundant ut publico Eccleſiæ bono diu piiſſimus, & ſapientiſſimus Pontifex vivat. Dubitare enim nullo modo licet, quin ille qui tam præclaris initiis Pontificatum auſpicatus eſt, eundem ſit pari virtutis acceſſione geſturus.

DISSERTATIO II.

DE MISSIONIBUS AD EXTERAS GENTES A GALLIS INSTITUTIS.

§. I.

Congregatio Sacerdotum a Miſſionibus exteris.

DE Miſſionibus exteris, ſeu ad exteras gentes ſermonem habituris rem ab ovo repetere juvat. Cum per annos circiter 25. Alexander de Rhodes Societatis Jeſu Presbyter oriundus Avenione felicem operam poſuiſſet in Miſſionibus Cocincinæ, Tunquini, & Sinenſis Imperii, Romam adiit, ubi Summo Pontifici Innocentio X. edixit neceſſitatem mittendi quam primum in haſce orientales plagas Epiſcopos, qui clerum in ſingulis nationibus ex indigenis conſtituerent, quatenus pro his naſcentibus Eccleſiis Sacerdotes initiarentur, qui quod ab Europæis Evangelii præconibus perſecutionum temporibus expelli ſolitis fruſtra ſperabatur, illis conferrent auxilium. Placuit conſilium Pontifici, qui Patri de Rhodes in mandatis dedit, ut operarios inquireret. Invenit hic Luteriæ Pariſiorum in parva Clericorum ſocietate, cujus alter Societatia Jeſu Presbyter N. Bagot curam gerebat. Illico Papa Nuncio in Francia N. Bagny præcepit, ut eos inter, qui ſe Miſſionibus addicebant, tres eligeret, quos Epiſcopali charactere digniores exiſtimaret. Hi fuere Franciſcus de Laval Montmorenci de Montigny, Franciſcus Pallu, & N. Pique. At defuncto Innocentio Papa, & Alexandro de Rhodes miſſo a Superioribus in Perſidem, pium hoc conſilium irritum fuit, aut certe moram paſſum eſt ad an. 1657. quo N. de Milion & Franciſcum Pallu Romam cum tribus aliis contendentes Ignatius Cotolendy Parochus S. Magdalenæ Aquiſextienſis Maſſiliam adivit, ut ipſum ſuſcepti operis conſortem adſciſcerent. Illi ultro ſe facturos, quando redirent, promiſerunt: quibus demum Romam ingreſſis, & inſtigante in primis Ducißa d'Aiguillon a Cardinali de Bagny deductis in conſpectum Alexandri VII. Pontificis, hic Franciſcum Pallu renunciavit Epiſcopum Heliopolis, & Vicarium Apoſtolicum Tonquini, adjecta cura quioque provinciarum Sinenſium Tunquini Regno viciniorum, qui Romæ ſtatim conſecratus eſt a Cardinali Antonio Barberino Præfecto Congregationi de Propaganda Fide. Idem quoque Summus Pontifex Petrum de la Mothe Lambert creavit Epiſcopum Berytenſem, & Vicarium Apoſtolicum Cocincinæ & regni de Laos cum adminiſtratione quinque provinciarum Sinenſium; qui, cum in Franciam rediret, Ignatium Cotolendy pro data fide Aquis-ſextiis convenit, ut pro ipſius votis ſocium miſſionis adhiberet. Nec mora is, cum Franciſco Deydier Telonenſi presbytero Pariſios acceſſit ad duos Vicarios Apoſtolicos, qui ex licentia ſibi a Pontifice data eligendi quem Pontificio munere digniorem judicarent, Ignatium Papæ indicarunt, a quo mox donatus Bullis, ſacram Pariſiis in Eccleſia S. Ludovici ab Archiepiſcopo Rotomagenſi inaugurationem an. 1660. accepit ſub titulo Epiſcopi Metellopolis, & Vicarii Apoſtolici Nanquini cum regimine ceterarum Sinenſium provinciarum. Ex tribus hiſce Epiſcopis Petrus de la Mothe Lambert Præſul Berytenſis primus hoc ipſo anno cum duobus ſociis Lutetia iter arripuit ad Sinenſes; ſed cum illuc per Tartarorum & Perſarum Imperia exæſtuante bello aditus eſſet occluſus, menſe Auguſto anni 1662. ad Siamenſe Regnum appulit. Inter hæc die 6. Januarii 1661. Pariſiis egreſſus cum duobus presbyteris NN. Hainques & Chevreuil Ignatius Cotolendy Epiſcopus Metellopolis, ut injunctum ſibi officium adimpleret, in pago dicto Palacol non longe ab urbe Maſulipatan profluvio ſanguinis die 6. Auguſti 1662. interiit. Natus Ignatius 24. Martii 1630. Brinolii, unde parentes ob peſtem Aquas-ſextias poſtea ſeceſſerant, vix annum ætatis decimum octavum attigerat, cum ruri degens licentiam obtinuit a vicinia Parochis in vicis, & pagis elementa doctrinæ Chriſtianæ pueros edocendi & populos informandi. Suſceptis in Theologia gradibus & ſubinde ſacris ordinibus, mox a Capitulo Metropolitano unius inſigniorum urbis Parochiarum curio renunciatur; quam provinciam abdicavit, ut ſe Miſſionibus devoveret. Denique Franciſcus Pallu Heliopolis Epiſcopus die 3. Januarii 1662. in viam ſe dedit cum ſociis aliquot, quibus illi duo ſocii Ignatii Cotolendy ſeſe comites apud Suratam adjunxerunt; haud prius ad Siamenſe Regnum appulſus eſt, quam anno 1664. Cum igitur ambo Vicarii Apoſtolici Siamum, quo neutri mens fuerat ſe conferendi, una cum ſociis, Deo providente, conveniſſent; viſus eſt locus Indiarum commodiſſimus, ut quaſi Miſſionum ſuarum meditullium eſſet, & hinc mutua negotiorum cum Europa procuratio foveretur. Quamobrem petentibus illis Regni hujus ſpiritualem adminiſtrationem, Pontifex juſſit, ut ſucceſſor demortui Metellopolis Epiſcopi inibi Vicarius Apoſtolicus aſſidue conſiſteret, inſularumque adjacentium Japoniæ, Pegon & Miſſionum omnium Indiarum curam obtineret. Dum vero quidam Evangelii præco Romam delegatus Vicariatum Siami petiturus revertitur, Petrus de la Mothe Lambert Epiſcopus Berytenſis ad Sinenſes profectus, facto naufragio, terra Siamum redire cogitur; quo tempore exorta perſecutione, Tunquini Franciſco Pallu Heliopolis Epiſcopo præſeptus fuit aditus, unde jam omnes Evangelii præcones extruſi fuerant, & illis quominus reverterentur interdictum. Ad hanc tamen Eccleſiam deſertam Vicarii Apoſtolici miſerunt Franciſcum Deydier, qui mira uſus prudentia illic perſeveravit, eamque Miſſionem fundavit, poſtmodum factus Epiſcopus Aſcalonis & Vicarius Apoſtolicus Tunquini.

Dira quoque ſæviebat Cocincinæ perſecutio, unde cum pulſi tres e Societate Jeſu Presbyteri, duoque Capucini Siamo Macaum pergentes, vi tempeſtatis Faifum ejecti fuiſſent, Vicarii Apoſtolici Cocincinam delegarunt N. Chevreuil, qui cum inibi aliquandiu laboraſſet, exul inde Siamum rediit. Verum Cocincinæ de novo apertam Miſſionem cum Collega repetiit tam feliciter, ut etiamnum ſingulari laude perſeveret.

§. II.

Miſſio Siamenſis.

SIami interea res belle ſe habebant ob eximiam Regis erga Vicarios Apoſtolicos exiſtimationem, quibus & locum ampliſſimum non longe ab urbe regia, & ſpecioſam Baſilicam ædificavit cum Seminario, ad quod acceſſerunt e Cocincina & Tunquino plures elementorum doctrinæ Chriſtianæ esplicatores ætatis provectæ & probatæ virtutis, quibus edoctis mores chriſtianos, & ad Eccleſiaſtica munia præparatis ſacros Ordines contulerunt, divioiſque vacaturos in patriam remiſerunt. Erectum etiam Collegium eſt, unitumque Seminario, in quod admittuntur liberi veterum Chriſtianorum Tunquinenſium, Cocincinenſium, Pegonenſium, Sinenſium, & Siamenſium, ex eoque prodierunt Presbyteri complures Tunquinenſes, & Sinenſes, qui Chriſtianam fidem hiſce in vaſtis regionibus tuentur. Haud procul a Seminario ædificatum fuit publicum Valetudinarium pro pauperibus ægris, in quo & remedia his, quos capere locus non poteſt, gratuito diſtribuuntur. Quodque notandum inprimis eſt, his tam Seminario, quam publico Valetudinario omni reditu deſtitutis Seminarium Pariſienſe omnia omnino neceſſaria ſuppeditat, nec non penſiones annuas Evangelii præconibus, & elementorum doctrinæ Chriſtianæ explicatoribus ſubminiſtrat. Hæ quidem duæ Miſſionum ſedes ingentibus oppugnatæ ſunt perſecutionibus, ſed gratia Dei prævalente, Gentilium furor expugnare illas non potuit, adeout Seminarium Siamenſe nunquam habere deſtiterit Vicarium Apoſtolicum ordine qui ſequitur.

§. III.

Siamenſes Vicarii Apoſtolici.

I. PEtrus de la Mothe Lambert Buxeriæ in Diœceſi Lexovienſi natus 18. Januarii 1624. & poſt in Curia ſubſidiorum Rotomagenſi Conſiliarius, cum tunc eſſet Epiſcopus Berytenſis inauguratus Pariſiis in Eccleſia Monialium a Viſitatione vici S. Antonii, & Vicarius Apoſtolicus Cocincinæ, regni de Laos, & quinque Sinenſium Provinciarum, primus Seminarium rexit uſque ad annum 1674. Ejus merito conciliata Regis Siami benevolentia, mirifice accrevit hæc Miſſio, exſtructis, ut diximus, Baſilica, Seminario, Collegio, & Valetudinario. Duas in Cocincina & Tunquino Viſitationes obivit Epiſcopales, duaſque Synodos habuit, in quibus ſtatuta celeberrima condidit, quæ Summus Pontifex probavit. Idem erexit Congregationem puellarum & viduarum ſub titulo Crucem amantium, quarum partes ſunt pie juniores puellas inſtituere. Denique Sanctiſſimi Paſtoris vitam pia morte finivit Siami die 15. Junii 1679.

II. Ludovicus I. Laneau natus apud Montem Dubletum in Cenomanis anno 1639. decurſis Lutetiæ Pariſiorum philoſophiæ, juris, ac theologiæ ſtudiis, Eccleſiaſticæ vitæ inſtitutum amplexus eſt tanta brevi cum Superiorum laude, ut anno 1662. dignus ſit habitus qui Præſulem Heliopolis Franciſcum Pallu ad Indos properantem comitaretur. Siami porro conſtitutus, munia ſibi commiſſa tam ferventer, tamque fideliter obivit, ut qui defuncto Ignatio Cotolendy Epiſcopo Metellopolis, & Vicario Apoſtolico Nanquini ſuccederet, delectus ſit an. 1673. ſub finem Septembris, quem Epiſcopus Berytenſis Petrus de la Mothe Lambert inauguravit Siami, aſſiſtentibus Heliopolis Epiſcopo & N. Chevreuil Sorbonæ Baccalaureo Sacerdote jamdudum in regionibus illis Evangelii præcone, 25. Martii die S. Paſchæ anno 1674. ſtatimque Ludovicus miſſus eſt in poſſeſſionem Vicariatus Apoſtolici non ſolum Nanquini in Imperio Sinenſi, verum etiam primariæ urbis, & totius Regni Siami, uti præceperat Clemens Papa IX. dato Diplomate 4. Julii 1669. Is autem magno jam in pretio habitus a Rege, facultatem obtinuit quinque in totidem provinciis Eccleſias conſtituendi, in quibus & Seminaria erexit. Iter fecit ad Cocincinam, Synodumque habuit apud Faifum, cui adfuere octo Sacerdotes Europæi, quatuor indigenæ, & octoginta Chriſtianæ doctrinæ elementorum explicatores, inauguravitque Guillelmum Mahot Epiſcopum Bidenſem & Vicarium Apoſtolicum hujus regni. Siamum poſtea rediit, ubi felicem operam formandis in Collegio ſcholaribus poſuit, viris Eccleſiaſticis in Seminario, & Catechumenis in toto Regno. Verum adveniente Regis morte, cum Ludovicus Antiſtes præcipuus extitiſſet Francos inter & Siamenſes conventionis arbiter, illorumque ſponſor, Siamenſibus a Francorum Duce obſidibus abductis, ſauciatus ipſe, raptatus, & catenis conſtrictus, carceri mancipatus fuit cum pluribus tam Evangelii præconibus, quam Seminarii alumnis, ſcholaribus, & Francis, expilatum Seminarium eſt. Tum quidem Cocincinæ Rex, paganus licet, Legatos miſit libertatem Præſulis poſtulaturos; ſed neque auditi ſunt. Attamen cum obſides Siamenſes ex urbe *de Pondichery* reduces Francorum in ſe urbanitatem Regi prædicaſſent, hic Præſulem & Evangelii præcones eductos e carcere quingentis donavit nummis. Suum inde Ludovicus repetiit Seminarium, quod cum Collegio reſtitutum incolis denuo frequentavit, obtenta interim aſſiduis precibus & ſtudiis centum Francorum libertate, quibus uſque ad diſceſſum ex mutuata pecunia victum & veſtitum ſubminiſtravit, & Chriſtianis, quorum plerique bona & libertatem pro ſervanda fide amiſerant, ſolatium præbuit. Nedum vero poſtea remiſſior eſſet Ludovicus in convertendis paganis, hoc pium opus novo proſecutus eſt ardore, & quidem tam laudabiliter tamque proſpere, ut immortuum piis illis exercitiis non ſolum Chriſtiani, verum & Gentiles, plebs & Magnates, atque ipſe Rex defleverint, qui & ſuis impenſis magnificum illi funus apparavit, adeo ut etiamnum Siami, & in omnibus circumvicinis locis ipſius memoria ſtet in laude, & benedictione.

III. Ludovicus II. de Cicè natus Redonis in Armorica anno 1650. ex antiquiſſima hujus provinciæ Familia, apprime imbutus Eccleſiaſtica diſciplina, & Sanctorum ſcientia in Pariſienſi S. Sulpicii Seminario, quas ambire poterat, Eccleſiæ Dignitatibus ſpretis, deſtinatur Evangelii præco apud Montem Regalem in Canadà, unde res magni momenti revocarunt eum in Franciam an. 1681. Aſt inibi diu non ſubſtitit; audiens ſiquidem quantos Evangelium progreſſus apud Indos faceret miniſterio Vicariorum Apoſtolicorum, collaborandi huic ſancto operi accenſus deſiderio, inſequentis anni die 6. Aprilis illuc profectus eſt cum Franciſco Pallu Heliopolis Epiſcopo, a quo deſtinatus in Cocincinam, illic præconis Evangelii munia exercuit uſque ad annum 1699. quo in Franciam remeavit. Tum vero cui probe nota erant ejus cum fidei ac morum ſinceritas, tum eruditio & prudentia ſingularis, Summus Pontifex Ludovicum nominavit Epiſcopum de Sabula, & ſucceſſorem Ludovici Laneau Epiſcopi Metellopolis in Vicariatu Apoſtolico Siami, & in adminiſtratione Miſſionum omnium. Anno itaque 1701. inauguratus Pariſiis a conſanguineo Sanbriocenſi Epiſcopo N. de Coetlogon, Siamum protinus adivit, ubi deceſſoris exemplum egregie æmulatus, diem ultimum clauſit die 1. Aprilis anno 1727.

IV. Jacobus Teſſier de Queralay Nannetis oriundus, Epiſcopus Roſalienſis Ludovico de Cicè ſucceſſit in Vicariatu Apoſtolico Siami. Rexit Seminarium Siamenſe, omneſque Indiarum Miſſiones uſque ad annum 1737. quo 27. Novembris deceſſit, audacter confeſſus fidem in ultima perſecutione circa 1732., in qua mortem non effugiſſet, niſi quod qui Siami reſidet Vicarius Apoſtolicus, Franciæ Regis hac in regione vices obire cenſeatur.

§. IV.

Vicarii Apoſtolici Tunquini.

I. FRanciſcus I. Pallu Toronis natus ex ingenua Familia, primum fuit Canonicus S. Martini, tum Romæ & Pariſiis Miſſionibus exteris inſtituendis ſedulam ac proſperam operam navavit. Quapropter Summus Pontifex Alexander VII. eum nominavit Epiſcopum Heliopolis & Vicarium Apoſtolicum Tunquini cum adminiſtratione quinque Provinciarum Cocincinæ. Sacro inunctus oleo Romæ in Eccleſia S. Petri a Card. Antonio Barberino Præfecto Congregationi de Propaganda fide, Pariſioſque reverſus, hinc terra viam arripuit ad Indos anno 1662. qui haud prius Siamum appulit quam anno 1664. Illic autem, cum bella inter Indorum Reges ſubſiſtere illum cogerent, cum Petro de la Mothe Lambert Epiſcopo Beritenſi, de quo ſupra in Vicariis Apoſtolicis Siamenſibus, & aliquot aliis Evangelicis præconibus librum de inſtitutionibus Apoſtolicis ſcripſit, qui probatus Summo Pontifici, impenſis Sac. Congregationis in lucem editus eſt. Sanctum Xaverium imitari ſollicitus Franciſcus ſuaſit Evangelii præconibus, ut votis emiſſis auſteriorem amplecterentur vitam, adeo tamen ut Papa probaret vota, alioqui nulla eſſent. Miratus eſt Pontifex zelum Epiſcopi, ſed vota improbavit. Siamo Tunquinum ire navigio tentat, quo in itinere circa 1673. procella jactatus Mechliniam, quaſi explorator & hæreticus ab Hiſpanis in cuſtodiam detruſus eſt, indeque Mexicum trajectus & hinc Matritum, ubi cum innocens ab Hiſpanorum Rege agnitus eſſet, donis ab eodem, & honoribus cumulatus Romam ſe contulit. Præſulem hunc tanti æſtimavit Innocentius XI. ut his excommunicatis, qui eum Mechliniæ detinuerant, in Palatio ſacræ Congregationis permiſerit habitare, & a Camera Apoſtolica quæque neceſſaria illi ſuppeditari curaverit. Neque vero temere factum eſt, imo Dei omnipotentis nutu, ut tum Romæ degeret hic Antiſtes, cum Luſitani Miſſionem Gallicam convellere totis viribus ſatagebant. Franciſco igitur promovente, datis a Pontifice duobus Vicariis Apoſtolicis pro Tunquino & alio pro Cocincina, in Franciam venit, adunavit octodecim Evangelii præconum turmam, quorum unus N. Maigrot, poſtea nominatus Epiſcopus de Conon, & Vicarius Apoſtolicus Provinciæ de Fokien, anno 1691. primum ſuum contra ſuperſtitiones Sinenſes commentarium dedit. Franciſcus autem cum illis octodecim operariis Cocincinam profectus, cum ad illam extraneis prohiberent acceſſum Tartari, appulit ad Inſulam Formoſam, unde copiarum Sinenſium vel Tartarorum dux eum traduxit ad Provinciam de Fokien. Illic tandem novem poſt menſes ærumnis confectus, ſed omni virtutum genere clarus migravit ad Dominum anno 1685.

II. Franciſcus II. Deydier natus Telone anno 1636. ex Familia nulli totius urbis ſeu gloria ſeu opibus cedente, tametſi filius unicus, Clero ſe addixit, qua in profeſſione brevi cum eruditione tum pietate præcelluit. Ab Ignatio Cotolendy poſtea Epiſcopo Metellopolis, de quo ſupra, ſocius adſcitus Pariſios acceſſit, unde ad Indos profectus, poſtmodum a Vicariis Apoſtolicis Franciſco de Pallu, & Petro de la Mothe Lambert miſſus eſt ad Eccleſiam Tunquini tunc temporis deſertam. Inibi certe eo majus erat periculum, quod Evangelii præcones hinc ejecti fuiſſent, & iis quominus re-

verte-

verterentur interdictum. Illuc tamen intrepidus properavit, ſecreto ſubiit, Miſſionem renovavit, Seminario conſtituto ex elementorum doctrinæ Chriſtianæ explicatoribus, quos ad Ordines ſacros præparavit. Cum vero huc Epiſcopus Beritenſis & Vicarius Apoſtolicus adveniſſet, duodecim Presbyteros, compluresque initiavit Clericos; & inde recedens, Franciſcum Deydier & Jacobum de Bourges Provicarios ſuos eo in regno reliquit. Hi duo, quo perſecutionem & exilium effugerent, ſimularunt ſe negotiatores, quibus regia Gallica Societas permiſit ſe dicere ejuſdem inſtitores, & negotiorum procuratores: ſicque ſuam fixere ſedem apud Hien vicum ad ripam magni fluvii non longe a mari, neque ab urbe principe, ubi tum Angli, tum Batavi ſecreto illis ſubminiſtrarunt merces ad faciendam exiguam apothecam. Illuc porro commercii obtentu Chriſtiani accedebant cum fiducia, quibus illorum ædes Eccleſiæ loco inſerviebant, & Seminarii elementorum doctrinæ Chriſtianæ explicatoribus. Denique Papa edoctus litteris Franciſci Pallu Epiſcopi Heliopolis labores aſſiduos & præclaras dotes Franciſci Deydier, & Jacobi de Bourges, illum Aſcalonis Epiſcopum, & hunc Antiſtitem d'Auren, ſuoſque in Tunquino Vicarios Apoſtolicos renuntiavit. Illis hæc nova dignitas invidiam conflavit Chriſtianorum ſchiſmaticorum, qui velut ditiſſimos Provinciæ, in qua reſidebant, illos Præfecto denunciarunt. Quare die Dominica hora tertia matutina illorum ædes circumobſeſſæ fuerunt a militibus, qui Chriſtianos illic congregatos catenis ferreis conſtrinxerunt, ædes expilarunt, amboſque Præſules ita crudeliter ceciderunt, ut, Jacobo ſemivivo relicto, Franciſcus capillis tractus, renibus coſtiſque duabus contractis, poſtridie alligatus ſit palo, ubi tribus diebus totidemque noctibus nudo capite expoſitus fuit ardentiſſimo æſtatis tempore infidelium cachinnis, & Apoſtatarum Chriſtianorum. Eo certe in ſupplicio martyrium conſummaſſet ſuum, niſi Eunuchus Franciſco familiatiſſimus, Regique pergratus illum liberaſſet. Præfectus autem, ejuſque ſatellites ſeverius multati ſunt, omniaque Præſulibus ablata reſtituere coacti.

Pace reſtituta, & ſanitate recuperata, ambo Prælati ſua munera repetierunt, ita ut altero peragrante provincias, alter apud Hien remanens novos edoceret elementorum doctrinæ Chriſtianæ explicatores, Seminarii alumnos ad Ordines præpararet, & Chriſtianorum, qui ex urbe regia circumvicinisque locis adventabant, confeſſiones audiret. Hæc dum agit verus Paſtor, qui non ſua quærit ſed quæ gregis, Franciſcus Deydier vitam reliquit menſe Julio 1693. poſt annos 14. Provicariatus, & 13. Vicariatus Apoſtolici in Miſſione Tunquini, quibus ad fidem plures Paganos, & ad pœnitentiam plurimos Chriſtianos convertit, erexit non paucas Parochias, initiavit triginta Presbyteros Tunquinenſes, erudivitque elementorum doctrinæ Chriſtianæ quinquaginta & amplius explicatores.

III. Jacobus de Bourges Lutetiæ natus ann. 1630. cum diſciplinis omnibus apprime fuiſſet excultus, anno ætatis 30. cum Franciſco Deydier euntem ad Indos Petrum de la Mothe Lambert comitatus eſt. Siamum appulſus, jubente hoc Antiſtite, adivit Romam; ubi ab Alexandro VII. impetravit, ut Regna Siami, Pegon, Laos, Camboye, & Champa cum Inſulis adjacentibus, & Japonia curæ Vicariorum Apoſtolicorum ſubeſſent; ſacræ propoſuit Congregationi Franciſcum Piquet conſulem Gallum apud Alep, ut eſſet Epiſcopus Babylonis; indeque transfretavit ad Indos cum ſex novis Evangelii præconibus, quorum tres in via occubuerunt. Jacobi dotes eximiæ, & aſſidui labores moverunt Franciſcum Pallu, ut ſcriberet ad Summum Pontificem, qui hunc Antiſtitem d'Auren, & in Tunquino Vicarium Apoſtolicum renunciavit, uti jam dictum eſt. Cum autem poſt obitum Franciſci Deydier in Vicariatu ſocii totum ſolus aliquot annis ſuſtinuiſſet pondus Miſſionis Tunquinenſis, rogavit Papam Jacobus, ut ſibi coadjutorem indulgeret Edmundum Belot, & loco defuncti Franciſci Deydier N. Lezoli Dominicanum inſtitueret Epiſcopum & Vicarium Apoſtolicum. Aſſenſit Pontifex Innocentius XII. cujus acceptis Bullis Tunquini anno 1700. biennio poſt die 8. Januarii Edmundum Belot Epiſcopum Baſileæ & coadjutorem ſuum inauguravit. At vero Chriſtiani Luſitanorum Papæ rebellium fautores, hoſce novos Epiſcopos agnoſcere detrectantes, oblatis pecunia & muneribus bene multis, edictum regium obtinuere, quo Franci omnes e regno pellebantur. Coadunati ergo, & aliquando diligenter cuſtoditi, pergenti Siamum impoſiti ſunt navi. Sed cum Jacobus ante profectionem ſibi navis præfectum conciliare ſtuduiſſet, hic Tunquino jam extra conſpectum poſito permiſit Edmundo Belot, & Evangelicis præconibus navi relicta ingredi naviculam gubernatam a Chriſtianis, qui paſtores ſuos in provinciam ab Aula Regia diſſitam reduxerunt. Inter hæc, dum inibi nonniſi clam iſti commorantur, Jacobus Epiſcopus d'Auren octogenarius cum frequenti ſcholarium Tunquinenſium caterva ſibi a Chriſtianis adducta Siamum feliciter appulit, a Ludovico de Cicè Metellopolis Epiſcopo, Clericis, & Chriſtianis reverenter exceptus, quin & ab ipſo Rege per aliquot e ſuis potentioribus præfectis, qui regiæ illum benevolentiæ ac tutelæ certiorem facerent. Tranquilliori ſtatu, quo paulo poſt Eccleſia Tunquini fruita eſt, recreatus Jacobus, nihil aliud cogitavit quam ſe ad mortem præparare. Tametſi gravatus annis, in nulla re piis defuit exercitiis, quibus in Seminario vacatur, ſolis ejuſdem alimentis contentus: qui demum violenta febre correptus, poſt duos patientiæ ſingularis menſes, omnibus Eccleſiæ Sacramentis munitus, Siami obdormivit in Domino ætatis anno 83. Incarnati Verbi 1713. cum per annos 53. & amplius Miſſionibus vacaſſet.

IV. Edmundus Belot natus Avalone in Burgundia, profectus eſt ad Indos anno 1682. Ad Miſſionem vero Tunquini deſtinatus tam aſſidue, tamque proſpere in ea laboravit, ut Jacobus de Bourges Epiſcopus d'Auren, de quo ſuperius, eum coadjutorem petitum & obtentum inauguraverit Epiſcopum Baſileæ die 8. Jan. 1702. illique viſitandi quotannis ſui Vicariatus Eccleſias, ceteraque obeundi Epiſcopalia munia, quibus ipſe per ætatem & infirmitatem corporis impar erat, curam commiſerit. Ab ingreſſis Tunquinum Presbyteris Gallis jam pene quadraginta effluxerant anni, quibus ſingulis octo circiter ſeu adultorum ſeu infantium millia ſacro lavacro abluta fuerant baptiſmatis; adeo ut ex Chriſtianorum mire adaucto numero labor in dies Vicariis Apoſtolicis accreſceret. Haud territus Edmundus totum ſolus perferebat pondus eo fervore, ut exultaret Epiſcopus d'Auren, & mirarentur fideles. Enimvero quamvis exortæ identidem diſcordiæ inteſtinæ a Chriſtianis Sedi Apoſtolicæ rebellibus fotæ, ac ſæpius excitatæ a paganis perſecutiones duriorem illi redderent paſtoralem ſollicitudinem, gratia Dei nihilominus exuberante, ſe ipſo fortior novas ſemper reſumebat vires. Pulſo e Tunquino an. 1712. Jacobo de Bourges Epiſcopo d'Auren, Edmundus ea gloria excelluit, ut binis prægravibus catenis onuſtus carceri mancipаretur, ubi ſub dio nimiis ſolis ardoribus, fami, ſiti, & omnis generis calamitatibus obnoxius, navi demum impoſitus ſit ad eundum Siamum; ſed cum in via Tunquinum regrediendi, præfecto navis favente, opportunitatem reperiſſet, anno integro inibi manſit abditus in vico ſilvas inter & montes medio, plures interim edocens elementorum doctrinæ Chriſtianæ explicatores, ex quibus tres ad Sacerdotium promovit. Sedata perſecutione ſuis e latebris egreſſus, ſolito fervore munia ſua repetiit; his, qui Chriſtianam religionem, dum ſævirent pagani, audacter profeſſi fuerant, animos addidit; plures Apoſtatas pœnitentiæ remedio in Eccleſiæ ſinum revocavit; quem demum poſt Eccleſiæ ſuæ ſplendorem reſtitutum Deus copioſa nimis futurus illi merces ad ſe vocavit die 2. Januarii 1717.

V. Gabriel Guiſain Pariſinus, præter voluntatem parentum ad Indos profectus circa 1699. ad Tunquinenſem Miſſionem allectus eſt ab Epiſcopo d'Auren Jacobo de Bourges, cujus laborum & ærumnarum effectus eſt particeps. Dein Edmundum Belot Epiſcopum abdere ſe coactum ſecutus eſt, quos ſi quis deprehendiſſet, quandoquidem ſolemni regio edicto extorres regno, morte affecti fuiſſent. Cum vero, pace reddita, ad ſua uterque munia rediiſſet, ac tandem Edmundus ſua morte Tunquinenſem Eccleſiam paſtore vacuam reliquiſſet, Summus Pontifex Gabrielem nominavit Epiſcopum de Laranda, & ſucceſſorem Edmundi in Vicariatu Apoſtolico Tunquini an. 1718. Haud prius tamen quam 1721. bullis acceptis Gabriel ſacram unctionem accepit Dominica 3. poſt Paſcha miniſterio N. Ceru Dominicani, Epiſcopi Niceæ & coadjutoris Patris de Saint-Croix Vicarii Apoſtolici in Tunquino. Excitata denuo perſecutione, nonniſi clam ſua obire munia in ſilvis & ſpeluncis cogebatur; qui demum rebus ad vitam maxime neceſſariis deſtitutus, & accedente thoracis diſtillatione conſumptus, ſpiritum Deo reddidit 17. Novembris 1723. ætatis 58. poſtquam in Miſſione 31. annos exegiſſet.

VI. N. Neez anno 1738. a Summo Pontifice renuntiatur Epiſcopus Senomaniæ & Vicarius Apoſtolicus Tunquini.

§. V.

§. V.

Vicarii Apoſtolici Cocincinæ.

I. PEtrus de la Mothe Lambert Epiſcopus Beritenſis, primus fuit Cocincinæ Vicarius Apoſtolicus: at Siami figere ſedem coactus eſt, ut diximus in Siamenſibus Vicariis Apoſtolicis. Uſus eſt autem Pro-Vicario Generali N. Guyart Pariſino, quo mortuo triduo poſt feſtum Pentecoſtes anno 1673. ipſius loco Guillelmum, qui ſequitur, adhibuit.

II. Guillelmus Mahot oriundus e vico d' Argentan in Diœceſi Sagienſi, Presbyter factus, enixe rogatus eſt ab Epiſcopo Diœceſano, ut inſignem Diœceſis Parochiam acciperet. Hanc ut provinciam effugeret, ſe occultavit, privatamque ducere vitam decrevit. Poſtea tamen precibus ad Deum fuſis, & conſilio ſuæ conſcientiæ moderatoris adductus, ut Miſſioni nomen daret, cum aliis pluribus Siamum petiit menſe Novembri 1665. an. ætatis 38. unde a Petro de la Mothe Lambert Epiſcopo Beritenſi ad Cocincinam miſſus, illic cum incredibili fervore laboravit, Gentiles multos ad fidem Chriſti convertit, quadriennem ſecundi principis natum aquis luſtralibus tinxit, ſanavitque a lethali morbo, qui tantum beneficium tam grato ſemper animo proſecutus eſt, ut a Chriſtiana nunquam defecerit Religione. Quod autem virum Apoſtolicum magis commendare debuerat, majorem in eum invidiam Gentilium concitavit. Delatus itaque Præfectis, comprehenſus, ferreis conſtrictus vinculis, & in horrendum conjectus eſt carcerem, unde non exivit, niſi ut ſiſteretur Regi, & ſupremo ejus Conſilio. Extra dubium erat, illum exilio ſaltem multandum, ſed Aulæ Primorum beneficio veniam ei Rex indulſit, plurimiſque Chriſtianis, qui cum ipſo comprehenſi fuerant, libertate donatis, ſeverius in Præfectos animadvertit, quod cum illis acerbius egiſſent. Mortuo Petro de la Mothe Lambert, ut diximus, an. 1679. Guillelmus jam tum ejus Pro-Vicarius a Summo Pontifice ſucceſſor datus eſt in Vicariatu Cocincinæ, bullis Siamum miſſis ad Epiſcopum Metellopolis Ludovicum Laneau, qui perſuaſus modeſtum hunc virum illam nunquam accepturum dignitatem, niſi ſancta vis adhiberetur, Cocincinam accedens Synodum Generalem coegit, in qua omnes Evangelii præcones, cæterique minores doctrinæ Chriſtianæ miniſtri ad pedes Guillelmi provoluti, ſua ſe munia relicturos, ſi reſpueret Epiſcopatum, illi denunciarunt. Victus demum tam acri precatione inaugurari ſe Epiſcopum Bideaſem permiſit prima Dominica Adventus, & inſtitui Cocincinæ Vicarium Apoſtolicum. Id muneris adimplendi novo accenſus zelo, perluſtravit totum gregem, ut Confirmationis Sacramentum conferret, rationem agendi præconum Evangelii inveſtigaret, & Chriſtianorum fidem excitaret. Redux Faifum, ubi maxime reſidebat, obiit 5. Junii 1684. ætatis annum agens 54. cujus tam celebris erat apud omnes Chriſtianos fama ſanctitatis, ut corpus ejus invitis miniſtris Evangelicis acceptum & conditum regionis more, triduo in Capella expoſitum voluerint, ab ipſiſque Gentilium urbis Primoribus funus honoratum.

III. N. Perez Presbyter Luſitanus Ibrida, educatus in Seminario Siamenſi, qui poſtmodum Bugiæ in partibus infidelium nominatus Epiſcopus, Cocincinæ tertius fuit Vicarius Apoſtolicus.

IV. Marinus Labbè ortu Cadomenſis, e Francia an. 1678. ad Cocincinæ Miſſionem deſtinatus, in ea laboravit uſque ad 1697. quo anno in Gallias revocatus fuit. Monitus autem circa id tempus Innocentius XII. Papa N. Perez infirmum eſſe atque imparem Vicariatus implendis officiis, Marinum creavit Epiſcopum Titopolis & N. Perez coadjutorem in Vicariatu Cocincinæ, qui vix conſentiens, Lutetiæ inauguratus eſt a Cardinali Noallio Diœceſano Archipræſule. Marinus tandem quindecim annis, quibus innumera cum a Gentilibus, tum a Chriſtianis Schiſmaticis mala ſuſtinuit, Vicarii Apoſtolici munere functus, Cocincinæ migravit ad Dominum anno 1723.

V. N. Italus Barnabita Marino ſucceſſor datus obiit 1738.

§. VI.

Epiſcopi Babylonis & in Perſide Vicarii Apoſtolici.

DEbet hic Epiſcopatus ſuam originem piæ largitati N. Duguè Bagnols Viduæ N. Ricovart, quæ ad illum fundandum miſit Romam 66000. libras, ex quibus collocatis in monte pietatis factus eſt annuus reditus 3300. librarum, modo redactus ad 1800. eademque pia femina voluit, ut primus Epiſcopus eſſet Bernardus a S. Thereſia Carmelita Excalceatus, cujus poſtea ſucceſſores nominarentur a Sac. Congregatione de Propaganda fide, ita tamen ut Gallus ſemper nominaretur. Vide Annales Carmelit. Excalceat. pag. 335.

I. Bernardus a S. Thereſia dictus in ſæculo Joannes du Val, natus eſt 22. Aprilis 1597. in urbe Clameciaco Agri Nivernenſis. Patruum habuit Joannem Baptiſtam du Val Antiſſiodorenſem, Pariſiis profeſſorem & interpretem linguarum Orientalium, veterum numiſmatum ſtudioſum, variiſque operibus notum, qui anno 1623. rationum domus ſororis Regis inſpector generalis audiebat. Avunculum quoque Bernardus habuit Antonium le Clerc de la Foreſt nobilem Antiſſiodorenſem, qui Senatoris Pariſienſis recuſato munere, ſatis habuit eſſe magiſter libellorum ſupplicum Reginæ Margaretæ, cui morienti adſtitit, tanta cum pietatis, tum eruditionis fama celebris, ut plures illius vitæ Authores, cujus exemplar habetur in bibliotheca S. Germani Pratenſis, etiam miraculis clarum exhibeant. Duorum illorum ductu Bernardus magnos in ſcientiis progreſſus fecit, maxime tamen in virtute, ad quam hortamentis & exemplis præſertim Avunculi excitatus, exemplo tandem affinis Germani le Prince, qui dimiſſo Canonicatu Antiſſiodorenſis Eccleſiæ Carmelitarum Excalceatorum amplexus erat inſtitutum, idem vitæ genus amplexus, cum habitu Bernardi a S. Thereſia ſortitus nomen. Novitiorum magiſtro feliciter uſus Alexandro a S. Franciſco nobili Romano, Papæ Leonis XI. nepote, & fratre Cardinalis Ubaldini tum in Francia Nuncii, piis ejuſdem curis ac ſollicitudini tam proſpere reſpondit, ut vota die 15. Martii anno 1615. emiſerit in Conventu Pariſienſi non ita pridem erecto. Eximius ſubinde verbi Dei præco effectus, modo, quo ſupra, nominatus fuit Epiſcopus. Romæ ſacram unctionem accepit a Cardinali Palloto, obtinuitque a Summo Pontifice titulum Vicarii Apoſtolici Iſpahami regis Perſarum ſedis, a quo inſuper Eccleſiæ Cteſiphontanæ Viſitator Apoſtolicus conſtitutus fuit. Ubi Perſidem attigit anno 1640. 9. Maji, quia familiaritate conjunctus erat cum Claudio Bernard, dicto paupere Sacerdote, ſepulto in Eccleſia Hoſpitalis Domus Charitatis apud Pariſios, ad eum ſcripſit Epiſtolam, quæ mortuum reperit. Subſcriptio ejus eſt *Fr. Bernard*, hoc eſt *Frere Bernard*, non vero *François Bernard*, ut in vita ejuſdem pauperis Sacerdotis anno 1708. authore P. Lempereur Societatis Jeſu presbytero legere eſt. Iſpahamum appulit Bernardus 7. Julii 1640. ubi diverſatus apud Carmelitas, qui jam ab anno 1605. inchoaverant Miſſionem, die feſto aſſumptionis B. Mariæ benigne auditus eſt a Perſarum Rege, ſtatimque hac in urbe Chriſtianis demorantibus inſtituendis operam dedit: ſingulis Dominicis rem divinam peragebat, concionabaturque, & poſthac eleemoſynam erogabat quadringentis & amplius pauperibus Chriſtianis. Ut autem facilius rem ſibi propoſitam exſequeretur, qua linguas addiſcendi facilitate pollebat, brevi Perſicam ita ſibi familiarem fecit, ut ejuſdem ſcripſerit Dictionarium, quod propria ejus manu ſcriptum fuiſſe teſtatur Annaliſta Ludovicus a S. Thereſia pag. 342. Tum igitur cum Perſis ſermonem habuit, quibus utpote ſcientiarum avidis chriſtianæ Religionis myſteria inſtillabat, caute rejectis quæ profitebantur capitibus. Sic multos idololatras convertit, in quibus unum Regi gratioſum tum ob genus illuſtre, tum ob animi dotes ſacro fonte abluit 18. Aprilis 1641. nominavitque Paulum Armandum; Paulum ſcilicet, quia præſertim S. Pauli Epiſtolis converſionem debebat; Armandum vero, quia Cardinalis Richelius Bernardo proficiſcenti ſignificaverat velle ſe Miſſionis hujus protectorem haberi. Tanta denique Bernardus apud Perſas authoritate valuit, ut qui pueros ægros & moribundos habebant, eos precibus ejus commendarent, imo ſi ſanitatis ſpes non eſſet, ejus omnimodæ committerent poteſtati, unde fiebat, ut clam eos baptizaret, & ſi convaleſcerent, Mercatoribus Chriſtianis traderet inſtituendos. Quin etiam contigit, ut quum parentes id ab ipſomet audiſſent, Baptiſmi formam addiſcere voluerint, quo ſuos animam agentes pueros noctu baptizarent, & ex illis plures hoc Sacramentum ſibi conferri efflagitaverint. Plurimos etiam Schiſmaticos Chriſtianos, quos vocant Armenios, Jacobitas, & Neſtorianos Catholicæ veritati reſtituit eo facilius, quod iis ſacramenta conferret gratis, & maxime ſacramentum Pœnitentiæ, cum ab eorum Sacerdotibus nonniſi multo pretio pro peccatorum numero, & qualitate conferretur. Verum cum aliquando Chriſtianum, quo uſus fuerat interprete, propter vitam diſſolutam cubiculo incluſiſſet, ne corrumperet alios exemplo, hic obtinendæ libertatis gratia profitens ſe Mahometanum, ſubmonuit *Muphti*, ut eum liberaret e domo *du Caliſe*, ſic appellabant Epiſcopum Bernardum, alioquin ipſum in die judicii accuſaret. Illum itaque *Muphti* eduxit, miſſis Satellitibus armatis, qui comprehenſum

ſimul

ſimul Epiſcopum ſiſtendum pro Tribunali *Muphti*, injuriis affectum, tribus ſauciarunt ictibus acinacis, quorum ei ſtigmata quoad vixit ſuperfuere; quem & plane interemiſſent, niſi ex eorum manibus ereptum regius Miniſter in ſuam domum deduxiſſet. Nec ſic tamen avocatus eſt a propoſito Bernardus; cœpit enim de Miſſionibus Regionis perquirere, quas cum ingentes reperiſſet, ſed operarios deficere, in Franciam rediit, ut de omnibus cum Cardinali Richelio colloquium haberet, & Seminarium extrueret, in quo plures adoleſcentes bonis moribus & ingenio præditi edocerentur linguas & ſcientias, mittendi poſtea in Perſidem ad inibi fidem Catholicam diſſeminandam. Defunctum reperit Cardinalem Bernardus; quamobrem ſolus operam navare conſtruendo Seminario compulſus, anno 1643. ædes atque aream in vico Poutonis ſuburbii S. Germani comparavit, quibus contigua platea *Babylonis* ab eodem Epiſcopo ſortita eſt nomen. Biennio poſt illum ob infirmitates ab aſſidua in ſua Diœceſi præſentia liberum fecit Summus Pontifex, indulſitque coadjutorem Placidum Ludovicum du Chemin Monachum Benedictinum, quem Epiſcopum Neocæſareæ nominavit. Cum autem anno 1647. Rex in ſuam poteſtatem Catalaniam redegiſſet, illuc miſſus Bernardus cum titulo omnium Regis Conſiliorum Aſſeſſoris, ad obeunda Epiſcopalia munia pro indigenis, qui receſſerant, Epiſcopis, quam fideliſſime hanc adimplevit provinciam cum ad animarum ſalutem, tum ad regiam ſtabiliendam authoritatem. Pariſios redux in unam ſe recepit Seminarii domum, ubi ſolitarie admodum vixit, nec minus parce, quo res Seminarii melius promoveret, huic tam bene affectus, ut ingraveſcente ætate anno 1663. quæ comparaverat in vico Poutonis Congregationi Miſſionum exterarum dederit, ſub penſione ter mille librarum ad vitam, & poſt mortem mille librarum pro denominatis in ea pactione, quæ Regi probata, in commentarios Senatus Pariſienſis hoc anno die 7. Septembris relata eſt. Suaſit autem & huic Congregationi Bernardus, ut cum Epiſcopis Babylonis perpetuam iniret ſocietatem. Denique obiit Lutetiæ ſeptuagenario duobus annis major ann. 1669. 10. Aprilis, poſtridie ſepultus apud Carmelitas Escalceatos; cor tamen delatum eſt ad Seminarium Miſſionum exterarum, ubi in Epigraphe *Cor Apoſtolicum* vocatur.

II. Placidus Ludovicus du Chemin antea Congregationis S. Mauri Monachus, Bernardi ſuperioris coadjutor, titulo Epiſcopi Neocæſareæ, ejuſdemque Epiſcopi, cum necdum ſuam inviſiſſet ſedem dimiſit. Mortuus eſt Pariſiis die 7. Menſis Novembris anni 1682. ætatis 75.

III. Franciſcus Piquet ortu Telonenſis, ſolum laicus & Conſul Gallus apud Alep, in locum cedentis Placidi a Congregatione de Propaganda fide deſtinatur, fama volante, quod eſſet Europæorum Evangelii præconum & Epiſcoporum Orientalium Catholicorum defenſor, egenorum parens, & uno verbo firmiſſimum Religionis columen haberetur. Adde, quod cum apud Aulas cum Turcicam, tum Perſicam magno eſſet in pretio, majora quolibet alio Eccleſiis Orientalibus beneficia præſtare poſſet. Audito igitur Papali Decreto Romam ſe contulit Franciſcus, ubi ſacris Ordinibus initiatus, ac tandem Babylonis Epiſcopus creatus, & Vicarius Apoſtolicus in Perſide, poſtea Lutetiam contendit, ſacrum iniit fœdus cum exterarum Miſſionum Congregatione, cujus alumnos Gallos NN. Roch, Samſon, Godereau, & plures alios propter ſe voluit ſemper aſſidere. Qui plura de Franciſco ſcire voluerit, conſulat ipſius vitam nuper editam a Carolo Octaviano d'Anthelmus Epiſcopo Graſſenſi. Obiit apud Hamadam die 25. Auguſti 1685.

IV. N. de Saint-Olon Gallus Theatinus, frater quondam Legati apud Marochum Franciſco ſucceſſit.

V. N. du Galiſeon poſt N. de Saint-Olon has Eccleſias ſuſcepit regendas.

VI. Dominicus Maria Varler nominatus quidem & ſacratus fuerat Epiſcopus Babylonis, ac Vicarius Apoſtolicus in Perſide; verum paulo poſt prohibitus a Papa ne diœceſim adiret, Ultrajectum ſe recepit, etiamnum ſuperſtes, cujus loco

VI. Emmanuel N. Carmelita Excalceatus a Summo Pontifice renunciatus, nunc degit Bagdati aut in Perſide.

§. VII.

Epiſcopi Quebecenſes, & Vicarii Apoſtolici in Canadà ſeu nova Francia.

GAllica Colonia, quæ primam ſedem in Canadà fixit circa 1534. quæque ab anno 1604. plurimum accreverat, in dies creſcente, Innocentius X. Papa nolens hanc novam Eccleſiam ſine paſtore relinquere, anno 1657. Franciſcum de Laval Montmorency de Montigny Epiſcopum Petreæ nominavit, ſuumque in Canada Vicarium Apoſtolicum. At cum anno 1674. Quebecum, volente & dotante Rege Ludovico XIV. erectum fuiſſet in Epiſcopatum, primus ab eodem renunciatus fuit Epiſcopus titularis.

I. Franciſcus de Laval Montmorency de Montigny natus 1622. licet hujus tam illuſtris & opulentæ gentis primogenitus, Clero nihilominus ſe addixit. Ut primum Miſſionis Gallicæ ad Indos conſilium probavit Papa, Nuncius ejus in Francia Joannes Franciſcus de Bagny Franciſcum deſignaverat primum Vicarium Apoſtolicum, uti ſupra dictum eſt; ſed cum ob exortas improviſo difficultates, id executioni demandatum non eſſet; poſtmodum ſpeciali Americæ Septentrionalis factum eſt bono, ut primus ejuſdem rector haberetur. Dum is adhuc ſolum eſſet Vicarius Apoſtolicus, Quebeci jam anno 1663. Seminarium excitaverat ad formandum Clerum, qui pietatem in Colonia Gallica foveret, & converſioni Barbarorum per ſilvas errantium intenderet. At ubi fuit Epiſcopus titularis, ſua in Eccleſia Cathedrali Capitulum inſtituit, cujus Canonici omnes quæ primitiva mitabatur in ſuis Miniſtris Eccleſia, ſervabant ad amuſſim, proprii ſcilicet abnegationem, cum ſua quiſque in Seminarium conferret, & pater communis quod cuique opus erat divideret, quodque uſibus honeſtis ſupererat, in eleemoſynas diſtribueretur; ſicque nullus erat pauper, nullus habendi cupidus. Idem Antiſtes Seminario præſidens continuum Clericis dabat exemplum propriæ utilitatis neglectus, laboris, modeſtiæ, ſobrietatis, & pœnitentiæ. A viſitanda Diœceſi aſperrimo hyemis in Canadà tempore nunquam deterritus eſt Franciſcus, quem cerneres ſæpius baculo innixum, & ſacco Eccleſiaſtica ſupellectile pleno humeris impoſito longas vias per nives peditem ſuſcepiſſe, ut Parochos animaret ad incommoda regionis aſperæ ſuſtinenda, & ſubditos fideles ad recte vivendum excitaret. Idem & futuri præſcius, ſuum videlicet Clerum imparem aliquando fore convertendis tot populis per haſce vaſtiſſimas Aquilonis Americani regiones diffuſis, anno 1674. Quebeci Parochiam & Seminarium univit Seminario Miſſionum exterarum Pariſienſi, ea lege ut iſtius directores Superiorem & Parochum nominarent, directoreſque & Evangelicos præcones mitterent; quam ob unionem regio Diplomate probatam, variis in locis novæ Franciæ, in Acadia & Miſſiſipi inſtitutæ ſunt Miſſiones. Tum demum Franciſcus exactis in Eccleſia Quebecenſi regenda triginta & amplius annis, fatiſcentibus viribus, trajecit in Galliam, dimiſſo Epiſcopatu 1685. cui præficiendum Regi propoſuit Joannem qui ſequitur. Vixit ſubinde privatus ad 1708. quo anno ætatis 86. plenus dierum & bonorum operum exceſſit e vita. Adhuc in Canada defletur Franciſcus, & pro ſancto habetur.

II. Joannes Baptiſta Lacroix Chevrieres de Saint-Valier doctor in Theologia Facultatis Pariſienſis Regi quondam ab eleemoſynis, Eques Melitenſis & Abbas Gimundi, ceſſione Franciſci ſuperioris admiſſa, nominatus ad hanc Eccleſiam menſe Aprilis 1685. ſacram unctionem accepit in Eccleſia S. Sulpicii Pariſienſi die 25. Januarii 1688. Rexit magna cum prudentia viginti circiter annos, & obiit 26. Decembris 1727.

III. Ludovicus Franciſcus de Mornay Capucinus, Eumeniæ titularis Præſul inauguratus eſt in Eccleſia Capucinorum vici S. Honorati a Cardinali de Rhoan, aſſiſtentibus Epiſcopis Vivarienſi, & Vaurenſi die 22. Aprilis 1714. Tum fuit coadjutor Quebecenſis, ac tandem Epiſcopus. Ceſſit anno 1733. & obiit Pariſiis 28. Novembris 1741. annum agens 78.

IV. Petrus Hermant d'Hoſquet patria Leodienſis, cum tunc eſſet Romæ procurator Miſſionum exterarum, inibi ſacratus eſt Epiſcopus Samoſatenſis 25. Decembris 1725. tum coadjutor Quebecenſis Epiſcopi Ludovici, & eo cedente 1733. Epiſcopus. Ceſſit & ipſe 1738.

V. Franciſcus Ludovicus de Lauberiviere ſuperiori cedenti ſucceſſor datus, ſacro inunctus eſt oleo in Sacello Seminarii S. Ludovici 16. Auguſti 1739. ab antiquiori Sedis ejuſdem Epiſcopo Ludovico Franciſco de Mornay, aſſiſtentibus Trecorenſi, & Bethleemitano Epiſcopis. Obiit poſt undecim dies quam adeptus poſſeſſionem fuerat.

VI. Henricus Maria du Breil de Pontbriant filius Joſephi Ivonis du Breil, & Mariæ Angelicæ Silviæ Marot de la Garaye, germanus Mariæ du Breil Abbatis Landavallis, ex Canonico Eccleſiæ Maclovienſis, & Epiſcopo Vicario Generali a Rege nominatus eſt Epiſcopus Quebecenſis menſe Decembri 1740. & Romæ propoſitus die 5. Martii ſequentis, Pariſiiſque inunctus in Sacello Archiepiſcopatus 9. Aprilis 1741. ab Epiſcopo S. Brioci, collaborantibus Epiſcopis Aginnenſi, & Bethleemitano: tandemque Regi ſacramentum dixit 17. eorumdem menſis & anni.

§. VIII.

§. VIII.

Seminarium Pariſienſe pro Miſſionibus ad exteras gentes, ſeu Congregatio Sacerdotum pro Miſſionibus exteris.

SItum in vico *du Bacy* ſuburbii S. Germaoi Seminarium Miſſionum exterarum inſtitutum eſt anno 1663. probante Rege eodem anno 26. Julii literis datis ad Armandum Poitevin & Michaelem Gazil Presbyteros, qui jam trium Vicariorum Apoſtolicorum negotia curabant. Has literar paullo poſt Senatus Pariſienſis, Camera rationum, & Caſtelletum inſcripſerunt commentariis. Annuit etiam Henricus de Bourbon Dux Vernolii qua commendatarius Abbas S. Germani, & eo oomine ſuburbii Dominus; quibus & acceſſit conſenſus Archiepiſcopi Pariſienſis, & Eminentiſſimi Cardinalis Chigii Sedis Apoſtolicæ Legati a latere. Porro inter alia bene multa, quæ hoc Seminarium maxime commendant, inde profecto non mediocre decus referre debet, quod tam Seminario, quam publico Valetudinatio Siamenſibus omni reditu deſtitutis quæque neceſſaria suppeditet, quio & annuas penſiones Evangelii præconibus, cæteriſque minoribus ſacræ hujus famiiliæ adminiſtris largiatur. Neque minor eſt hujus Seminarii laus, quod illi anno 1674. uoita ſint cum Parochia, tum Seminarium Quebeci, quorum Superiorem & Parochum nominare, directoreſque & Evangelicos præcones mittere ad illas duas in Acadia & Miſſiſipi natas ex ea unione Miſſiones penes eſt Directores Seminarii Pariſienſis. Hujus Eccleſia ædificari cœpit anno 1683. Superiorum elenchum hic adtexere viſum eſt.

§. IX.

Superiores Seminarii Miſſionum exterarum.

I. MIchael Gazil, vocatus Doctor Theologus & Archidiaconus io Eccleſia Cathedrali Ebroicenſi, alter Directorum Seminarii & Procurator Miſſionum exterarum, fuit alter Presbyterorum, quibus inſcriptum eſt diploma Regis hanc approbantis Congregationem aono 1663. 26. Julii. Primus autem Seminarii Superior memoratur.

II. Franciſcus primus de Meurs Sorbonæ Doctor electus in Superiorem anno 1664. cum aliquot annis hanc Domum digne ac laudabilites rexiſſet, accitus eſt ad Auguſtodunentem Diœceſim, ut Parochos ab manibus curis & occupationibus abductos piis exercitationibus excoleret; quo io munese tanto cum zelo ſe geſſit, ut aliquando ſub finem adhortationis pleuritide correptus, paucis poſt diebus ex hac vita deceſſerit.

III. Michael Gazil ſecuodus aſſumptus in Superiorem & Præfectum Domus aono 1667. nemioem ſuſpectum novarum hæreſeon, quæ delatæ ad Sedem Apoſtolicam fuerant, admitti voluit io Congregatione. Romam poſtea contendit, ubi prudenti conſilio uſus, vota quæ Siami præcones Evangelici aut emiſerant, aut emittere proponebant, quippe quæ ſtare cum illorum muniis haud poterant, reſcindi aut prohiberi curavit.

IV. Franciſcus II. Bezard Doctor Facultatis Pariſienſis, alter Directorum Seminarii & Procurator Miſſionum exterarum, ſucceſſor Michaeli datus eſt 1670. vir ſingularites in Deum affectus, ſibi durus, aliis benignus, regendis animabus adeo intentus, ut vix aliud efficere videretur; qui tamen omnibus Seminarii exercitatiooibus erat aſſiduus. Deoique tota ejus agendi ratio grata erat intus & extra; quaproptes iteruro electus anno 1697. dicitur ex primo aſſiſtente, aut ut alii voluot 1680.

V. Lucas Fermanel rexit Domum ſimul procurator exterarum Miſſionum ab anno 1674. ad 1677. quo factam a Petro de Pons Presbytero degente in Semioario fundationem pro quinque presbytesis hujus Congregationis accepit. Is erat doctus juxta ac pius, qui cum & opibus & amicis plurimum valens, ad Eccleſiaſticas dignitates pervenire potuiſſet, ſecedere in Seminarium maluit. De cætero ſeverius erat ipſius vitæ genus, quam ut eſſet diuturoa. Obiit in Seminario defletus ab omnibus ſodalibus, tanquam amicus, benefactor, & pater.

VI. Franciſcus Bezard ſucceſſit ex dictis anno 1677. aut 1680.

VII. Jacobus Carolus de Briſacier Doctor Theologus, Regi a Conſiliis, & Reginæ Mariæ Thereſiæ ab eleemoſynis & concionibus, prima vice 1681. & octies poſtea Superior electus, annis proinde viginti quatuor Seminarium rexit. Ingenii maturitas, ſermonis facundia tam in concionando, quam in familiari colloquio, peritia quoque animas regendi, & pietas ſingularis illi Regis, Aulicorum, ac totius Galliæ benevolentiam, & exiſtimationem conciliarunt. De hoc iterum inferius.

VIII. Ludovicus Tiberge Superior electus eſt 1692. & poſt alternis trienniis cum Superiore Jacobo Carolo uſqoe ad annum 1709. Ludovici conciones, epiſtolæ, funebres oratinnes, pii libri, & varia de cæremoniis Sinenſis Imperii opera teſtantur egregie tum eruditionem, tum ingenii acumen & ſagacitatem. Hioc illi, quemadmodum & Jacobo Carolo, plures haud tenues oblati ſunt Epiſcopatus, quos ambo conſtanter deprecati ſunt, majora ſe beneficia præſtituros Eccleſiæ ruendo Miſſiones rati, quam ſi Diœceſes gubernarent.

IX. N. Jobard regimen adeptus 1709. receſſit a Seminario, ut in Diœceſi laboraret, juſſu Cardinalis de Noailles Archiepiſcopi.

X. Jacobus Carolus de Briſacier, idem qui ſupra, abſcedente Jobardo, Semioario præfuit uſque ad 1736. quo anno munere abdicato defunctus eſt Pariſiis 23. Martii annos oatus 95. quem diu defleverunt, quas eleemoſynis ſuſtentabat, complures egenæ familiæ.

XI. Alexius de Combes abdicanti Jacobo Carolo ſuffectus eſt aono 1736.

Dum vero hæc aguntur, Arturus de Lionne circa 1686. nominatus fuit Epiſcopus Roſaliæ, & Vicarius Apoſtolicus du Sucheim in imperio Sinenſi, Filibertus Leblaoc 1605. Vicarius Apoſtolicus Provinciæ d' Yennan apud eoſdem Sinenſes, ac denique 1696. Ludovicus Quemenert Epiſcopus de Sura, inauguratus Pariſiis, & inde miſſus ad Sinenſes in Tunquino.

APPENDIX.

De Congregatione Propagandæ Fidei.

REceoſitis hactenus præclaris Gallorum inſtitutis Romani Pontifices præiverunt. Gregorius primum XV. anno MDCXXII. illuſtrem *de Propaganda Fide* Congregationem Romæ conſtituit, & uberrimis reditibus inſtruxit. Hujuſce Congregationis, quæ conſtat ex tredecim purpuratis Patribus, binis Sacerdotibus, quibus ſcriba adjunctus eſt, ut ipſius Gregorii Bulla habet, munus eſt religionem catholicam per omnes Orbis terrarum partes tueri & propagare. Auxit illam Urbanus VIII. & poſt eum innumeri alii zelo religionis viri conſpicui. Quocirca legatos plurimos ad remotiſſimos etiam populos amandat, libros varii generis, quibus ad peregrinas & partim barbaras linguas diſcendas opus eſt, edit, inſtitutiones Religionis chriſtianæ, aliaque opera vel ad pietatem excitandam, vel ad errores deſtruendos utilia, linguis & literis ſingulis gentibus propriis deſcribi curat, inſignem numerum juvenum ad obeundas ſacras legationes delectorum alit, & inſtituit, adoleſcentes, qui quotannis ex nationibus exteris Romam mittuntur, ut io patriam reverſi civium ſuorum magiſtri fiant, liberaliter educat & fovet. Addidit huic inſtituto Urbanus VIII. ano. MDCXXVII. Collegium ſeu *Seminarum pro Fide Propaganda*, in quo ex omnibus fere populis futuri apud exteras gentes chriſtianæ veritatis præcones educantur, & literis doctrinaque ad tantum munus neceſſariis maxima cura imbuuntur & præparantur. Initium tanti operis ſtudiis Joannis Baptiſtæ Viles Hiſpani in Aula Romana commorantis debetur, qui omnes opes, & poſſeſſiones ſuas una cum domo, quam pulcherrimam habebat, Pontifici ejus cauſſa obtulit. Hujus deinde liberalitatem multi alii imitati ſunt, nec imitari hodie deſinunt. Subjecerat primum Urbanus VIII. Collegii hujus curam & authoritatem tribus trium Templorum, quæ *Patriarchalia* vocantur, Canonicis; ab aono vero MDCXLI. Congregationis, quam Gregorium XV. inſtituiſſe diximus, mandatis regitur. Ita Moſhemius ſcribit *Hiſt. Chriſt.* Sæculo XVII. Sect. I. §. I. & II. ex Urbani Cerii, Hippolyti Helioti, aliorumque commentariis.

DISSERTATIO III.

DE PROPAGATIONE,

VICIBUSQUE RELIGIONIS CHRISTIANÆ

SÆCULIS XVII. & XVIII.

IN JAPONIA, SINIS, IMPERIO MAGNI MOGOLIS, BENGALA, MALABARIA, TONQUINO, COCHINCHINA, SIAMO, CÆTERISQUE INSULIS ADJACENTIBUS.

CAPUT I.

De progreſſu & adverſis rebus Religionis Catholicæ in Japonia.

LONGE lateque jam erat in Japonicis Inſulis propagata laboribus præcipue Franciſci Xaverii aliorumque Sacerdotum Societatis Jeſu Chriſtiana Religio, cum aliorum Ordinum alumni, quod magnum ſupereſſe numerum idololatrarum intellexiſſent, qui inſtitutione egerent, ſi Jeſuitis ſubſidio veniſſent, ex Europa in Philippinas Inſulas, indeque in Japoniam navigarunt (1). In his Dominicani, Franciſcani, Auguſtiniani ſuerunt. Dominicani anno 1602. in Japoniam ingreſſi, una cum ſociis Apoſtolatus Franciſcanis &c. tot iamque inſignes progreſſus fecerunt, ut Nangaſachii, multiſque aliis in oppidis magna Japoniorum multitudine ad Chriſtianam religionem perducta, Cœnobia conſtruxerint, Sodalitia inſtituerint eorum ſimilia, quæ in Europa vigent, idque laborarint, ut nihil incolis Inſularum deeſſet, quod conferret ad comparandam virtutem & pietatem (2).

Anno 1614. Dayfuſama Imperator erat Japoniorum (3). Is quum Bonziorum (4) artibus, ac fraude circumventus, male in Chriſtianos animatus eſſet, legem de noſtris templis, de cœnobiis religioſorum Ordinum, deque collegiis aut evertendis, aut incendendis tulit, eamque publicari in univerſo imperio præcepit. Cavit præterea, ne cui Europæo, qui ſacrum aliquod inſtitutum profiteretur, in ulla Inſularum Japonicarum conſiſtere liceret. Omnes enim finibus imperii exterminandos judicavit. Quod ſi quis contra facere auſus eſſet, noſſet de ſe graviſſimum ſupplicium eſſe ſumendum. Putabat enim, pulſis præconibus Religionis, neminem, qui ſibi onus inſtituendorum Japoniorum ſumeret, futurum. Curatum a præfectis pleriſque Provinciarum eſt, ut quæ ſancita ab Imperatore fuerant, perficerentur. Dum hæc agebantur, Dayfuſama in morbum incidit. Cum mortem imminere perſpiceret, filium Xoguſamam, quem imperii hæredem conſtituerat, ad ſeſe accivit, eique magnopere commendavit ſuperſtitionem Deorum; atque dato, inquit, operam, ne Chriſtiani in noſtram ditionem revertantur. Sunt illi infeſti nobis, & ſimulacra, quibus ſemper majores noſtri cultum adhibuerunt, non ſolum aſpernantur, ſed etiam e templis tollunt, eaque incendere, vel in mare projicere, ſi poſſint, non prætermittunt. Interim religioſi viri, de quibus dictum eſt, egredi ex oppidis, in cryptas ſeſe, atque in remota loca abdere, dum tempeſtas ſedaretur, conſtituerunt. His tamen rebus tantum optimis hominibus fiduciæ ac ſpiritus accedebat, ut non de tot incommodis cogitarent, ſed vinci ab ſe tunc maxime hoſtem humani generis poſſe arbitrarentur. Non illi edicta Principum, non iniquitatem locorum, in quibus degere cogerentur, atque anguſtias, & ancipitem terrorem intra extraque civitates, non Bonziorum maleficia timebant. Nihil minas, exilia, cruces, omniaque tormentorum genera, quæ parari iis intelligebant, qui dicto audientes eſſe noluiſſent, verebantur. Nam qui laboribus, anguſtiis, carceribus, ærumnis & introductam in mundum, & longe lateque fuiſſe ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus propagatam veram religionem notant, iidem tot acceptis detrimentis refloreſcere Japoniorum Eccleſiam, & amplificari majorem in modum oportere exiſtimabant.

Xoguſama, qui crudelitate patrem (5) ſuperabat, edicta interim propoſuit, quibus cavebatur, ne quis Japonius

(1) *La Hiſtoria Eccleſiaſtica delli ſucceſſi della Chriſtianità del Giappone dell' anno 1602. ch' entrò in quello l' Ordine de' Predicatori fino al mille ſeicento venti, compoſta dal P. F. Giacinto Orfanel del medeſimo Ordine, e miniſtro antico del S. Vangelo in quel Regno, e aggiunta fino al fine dell' anno 1622. dal P. F. Diego Collado Vicario Provinciale del detto Ordine nel detto Regno.* Ita refertur *in Summario Japonen. Servor. Dei Alphonſi Navarrete Ord. Præd. & ſociorum Martyr. Japonen.* Edita ea Hiſtoria eſt Matriti an. 1633.

(2) Urbanus Cerrius Sac. Congregat. *de Propaganda Fide* a ſecretis in libello, quem obtulit Innocentio XI. de ſtato Eccleſiæ &c. *La Fede Cattolica in breviſſimo tempo fece grandiſſimi progreſſi (nel Giappone) e particolarmente nella Città di Nangaſachi, qual' è il porto di maggior traffico. Arrivarono i Criſtiani nel Giappone al numero di ſeicento mila; eſſendovi ſtati fatti Veſcovi, e deſtinati molti altri dalla Congregazione. Vi ſtavano Agoſtiniani, Domenicani, Franceſcani, e Geſuiti. E queſti avevano 73. caſe aperte nel Regno, con Chieſe, e Seminarj, facendoſi grandiſſimo frutto. Molte furono le cagioni, per le quali ſi ſuſcitarono le perſecuzioni, e mancò la fede nel Giappone. Ma la maggiore fu il ſoſpetto dell' Imperatore, che dubitava che il Re di Spagna procuraſſe di ſoggiogarlo, come avea fatto nell' America al Re del Meſſico, ed anche ad altri, tanto più ch' era ſtato detto, in tali acquiſti eſſerſi valuto della pietà de' Religioſi che predicando l' Evangelo, avevano introdotto le ſue armi in quei Regni; eſſendo inventori di queſta calunnia gli Eretici Olandeſi, che trafficavano in quelle Iſole: e ſi ebbe un tal ſoſpetto da un Capitano Biſcaino, che andava ſcandagliando que' Porti.* Multa præterea alia fuiſſe in cauſſa ſcribit, quamobrem noſtros Imperatores Japoniæ inſectarentur, quæ libens prætereo.

(3) Hieronymus de Barreda Hiſpalenſis in citat. *Summario* pag. 2. ſic retulit: *So di certo, che l' Imperatore del Giappone Dayfuſama, padre dell' Imperatore attuale, moſſo dall' odio, e inimicizia, che avea contro la Fede di Criſto, e Legge dei Criſtiani, eccitò una gran perſecuzione contro la Criſtianità nel 1614. in tutto il Giappone, ordinando che foſſero gettate, diſtrutte e bruciate o rovinate tutte le Chieſe dei Criſtiani, Conventi e Collegj dei Religioſi; ordinando che tutti i detti Religioſi ſotto pena della vita uſciſſero dai ſuoi Regni, e non ritornaſſero più al Giappone, parendo a lui che mancando nei ſuoi Regni Religioſi maeſtri e predicatori della legge di Criſto, non ſi convertivano ad eſſa i ſuoi ſudditi, ed eſſendo morto detto Imperatore Dayfuſama nell' anno 1616. laſciò raccomandato al ſuo figliuolo Xoguſama, il quale gli ſucceſſe nell' impero, acciocchè continuaſſe colla detta perſecuzione della Criſtianità; perchè la legge de' Criſtiani, e i Sacerdoti, e Religioſi, che la inſegnavano, erano contrarj a' ſuoi Idoli, e alle ſue Sette.*

(4) Erant hi Sacerdotes Japoniorum.

(5) Petrus Baptiſta Ord. S. Franciſci cit. *Summar.* pag. 9. dicit, *ſe ſapere per eſperienza di quindici anni che fu miniſtro in quella converſione, che gl' Imperatori Dayfuſama, Xoguſama, Enoguſama tutti tre, uno ad eſempio dell' altro, ſempre impoſero leggi rigoroſe con pena di morte, che niun Giapponeſe ſi faceſſe Criſtiano, nè i Sacerdoti predicaſſero la vera legge, rinnovando i bandi di quando in quando, e i ſudetti empj comandamenti, perchè ſapevano che non ſi oſſervavano. E così il primo Tayco perſeguitò grandemente i Padri della Compagnia primi miniſtri di quella converſione; il quale anche ordinò per la medeſima cauſa, che ſi crocifiggeſſero i primi martiri del Giappone. E che il ſecondo Imperatore Xoguſama con il medeſimo preteſto cominciò a martirizzare una quantità di Criſtiani Giapponeſi, e ordinò la pubblicazione di un bando generale, col quale eſiliava i miniſtri: il che tutto faceva in odio di quelli, che predicavano la fede di Criſto noſtro Signore. E al preſente il ſuo figli-*

ponius Chriſtianiſmum profiteretur, neu cum Sacerdotibus Chriſtianorum agere, eoſque hoſpitio excipere auderet. Qui contra moliti quidquam fuiſſent, de his graviſſimum ſupplicium ſumi oportere, juſſit.

Xoguſamæ exemplum ſecutus Exonguſama eſt, qui ut imperii, ita ſævitiæ, & crudelitatis hæres fuit. Is e Societate Jeſu Sacerdotes tres comprehendi, & cruci affigi imperavit. Multi præterea capti, exquiſitiſſimiſque tormentis excruciati, martyrii palmam conſequuti feruntur Japonienſes, qui mori ſe malle dixerant, quam a Chriſto deficere, a quo ſe perpetuam felicitatem conſequuturos ſperarent (6).

Anno 1617. Alphonſus Navarettus Dominicanus, quoniam ab Omurenſibus Chriſtianis ad ſepulcra Petri ab Aſſumtione Franciſcani, & Joannis Baptiſtæ Taboræi Jeſuitæ, qui martyres paullo ante deceſſerant, concurſum fieri, tempuſque jam adveniſſe rei bene in ea urbe gerendæ acceperat, eo ſe conferre, ſalutemque Japoniorum curare ſtatuit. Sed quum imparem ſe tanto oneri ferendo eſſe arbitraretur, metueretque, ne ſi ſolus confirmare in officio omnes, eorumque *Confeſſiones* audire, ac diſſerere palam de religione cœpiſſet, ſatisfacere omnibus non poſſet, Ferdinandum a S. Joſepho Auguſtinianum, quo familiariter uti conſueverat, hortatus eſt, ut ſibi ſubſidio venire vellet. Quod ſi Ethnici reſtitiſſent, hoc eſſe reliquum ut ambo in carcerem conjiciantur, idque præmium referant, martyres ut migrent in patriam Beatorum. Ferdinandus initio hætere, & rem eſſe periculi plenam dicere, in quod ſe nemo temere conjicere deberet. At ubi rem diligenter expendit; quid, inquit, moramur? Hujus rei cauſſa ventum in Japoniam eſt. Parendum eſt igitur Navaretto, Omuramque, cum ipſe voluerit, abeundum. Antequam iter aggrederentur, Navarettus, qui plane, quæ ſibi impenderent, perſpiciebat, litteras ad fratres Prædicatores, qui in regione eadem verſabantur, in hanc fere ſententiam dedit: „ Jeſus in animis veſtris ſit, Fratres, vo-
„ biſque Spiritum Sanctum ſuum concedat. Noſtis vos
„ quidem ſenſim in hiſce locis minui numerum Chri-
„ ſtianorum, noſque neophytis exemplo eſſe oportere.
„ Quare obſecro vos *per viſcera miſericordiæ Dei no-*
„ *ſtri*, ut filii Dominici curetis eſſe, detiſque diligen-
„ tem operam, ut inter vos & alumnos Ordinum ce-
„ terorum pax atque concordia perpetuo ſervetur. Ego
„ Omuram abire conſtitui, ut ejus oppidi Chriſtianos
„ conſolari, atque confirmare in fide poſſim. Nam ſi
„ quod unquam, hoc illud eſt tempus, quo recenti
„ martyrum cruore ad religionem tuendam, virtutem-
„ que colendam incendantur. Faxit Deus, ut quod in
„ animum induxi, & noſtris utilitati, & ipſi gloriæ
„ eſſe poſſit. Vereor autem, ne Ethnici in carcerem
„ me conjiciant. Hoc ſi fecerint, Franciſcum Morale-
„ ſium mei loco vellem vobis eſſe præfectum. Quod ſi
„ me ipſum vita privarint, vobis, quem dignum eſſe
„ cenſueritis, præficitote. Oro denique obteſtorque vos
„ mihi ut ignoſcatis, condonetiſque ſi quidquam aut
„ privatus, aut in præfectura feci, quod vobis aliquid
„ attulerit offenſionis “. His ſcriptis litteris, quarum etiam ſimiles ad Franciſcum Moraleſium, Apollinarem Francum, alioſque Sacerdotes, qui in Japonia morabantur, Ferdinandus a S. Joſepho dedit, Omuram fortiſſimi viri profecti ſunt, ac neophytos in officio confirmare, eorumque *Confeſſiones* excipere, atque publice explicare incolis Evangelium cœperunt. Interea hujuſmodi rerum omnium, ne quid temere aggreſſus fuiſſe videretur, Præfectum Provinciæ Philippinæ Auguſtinianorum, cui parebat, Ferdinandus fecerat certiorem. Jam nunciatum fuerat Imperatori (7), Sacerdotes Europæos duos Omuram veniſſe, cœtuſque cogere ſolere. Quamobrem, vehementer iratus, ſuis imperavit, ut comprehenſos in carcerem truderent; ac poſt, ubi ventum nacti ſecundum eſſent, in navim inferrent, eoſque Nangaſachium tranſportare ne cunctarentur. His rebus, ut erat imperatum, geſtis, qui præfectus Nangaſachio urbi erat, ex religioſis viris, & navarcho Joachimo Firaiama, qui Alphonſum, Ferdinandumque in Japoniam tranſduxerat, atque ex Ferdinando Civereſio Hiſpano, qui Firandenſem quamdam civem in matrimonio habebat, eoſque hoſpitio exceperat, num in ſententia manerent, percunctatur. Cum eos conſtantes in fide perſiſtere videret, Alphonſum, Ferdinandum, & Joachimum navarchum vivos exuri, ceteros Chriſtianos duodecim interfici præcepit. Illi ubi ſe condemnatos cognorunt, omnes quam ob cauſam ſic eſſet judicatum quæſierunt, rogaruntque Præfectum, palam ut ediceret, quid peccaſſent, quare illos mortis eſſe reos arbitraretur. Præfectus Alphonſum, ac Ferdinandum aſpiciens, vos, inquit, exuri volo, propterea quod in Japoniam veneritis contra decreta Imperatoris propagatum Chriſtianam Religionem. Nam vos (converterat autem ad ceteros ſeſe) mori oportere cenſeo, quod hoſce duos in Japoniam adducere auſi ſitis, quibus potuiſtis rebus juveritis, hoſpitiove exceperitis, ſecus atque edicta poſtulent. His auditis vehementer lætati fortiſſimi viri fuerunt. Poſtero die ad locum ſupplicii perducti, indigniſque modis tractati, martyres obierunt. Eſt autem difficile omnia perſequi, quæ Chriſtiani Nangaſachienſes tunc temporis, inſequentibuſque annis perpeſſi ſunt. Quin etiam ſi quos Ethnici noſtrum Europæorum reperire potuerunt, de his ſupplicium graviſſimum ſumebant. Etenim quinquaginta, atque unus capti, exquiſitiſſimiſque ſuppliciis cruciati, partim denique igne, partim ferro, partim aliis tormentis necati ſunt. Exuſti vivi fuere Dominicani *Franciſcus Moraleſius*, *Alphonſus Mena*, *Angelus Orſuccius*, *Joſephus a S. Hyacintho*, *Hyacinthus Orſanellus* Sacerdotes, & Converſus *Alexius* Japonius; Franciſcani *Petrus Abulenſis*, *Richardus a S. Anna* Sacerdotes, *Leo & Vincentius* Converſi; Jeſuitæ *Carolus Spinula* Sacerdos, & Laici *Sebaſtianus Quimura*, *Petrus Sampus*, *Conſalvus Fuſayut*, *Thomas Acafoxius*, *Michael Xumpius*, *Antonius Kiunius & Ludovicus Cavara*; Seculares, ut vocant, *Antonius Corejus*, *Lucas Ictites* Japonius, *Paulus* Japonius, & *Antonius Sanga* Catechiſtes. Plexi autem ſunt capite Dominicani *Thomas* Sacerdos, & ex Ordine tertio *Johannes*; Jeſuita Laicus *Johannes Ciucogo*; Seculares *Iſabella Fernandeſia*, *Ignatius* hujus filius puer annorum quatuor, *Maria* Andreæ Tocuani martyris vidua, *Apollonia* vidua, *Agnes* vidua Coſmi martyris, *Marina* vidua, *Maria* Antonii Corei uxor, hujuſque filius Johannes, qui duodecimum agebat ætatis annum, ac *Petrus* frater annorum trium, Maria vidua Johannis Xuni martyris, *Dominica* vidua, *Magdalena* uxor Antonii Sangæ martyris, *Maria* uxor Pauli martyris, *Catharina Thecla* uxor Pauli Nangaixii, hujuſque filius *Petrus* ætatis annorum ſeptem, *Dominicus Naca-*

vus

---

figliuolo, che governa, ſi è moſtrato molto maggiore Tiranno, decollando, bruciando molta quantità di maeſtri dell' Evangelo, e di Criſtiani, che li ricevevano, tutto in odio della legge Evangelica, acciocchè queſta non ſi dilataſſe. Hoc idem alii teſtes referunt pag. eadem ſeq.

(6) De vexatis jam inde ab anno 1612. Chriſtianis, deque aliquot Japoniis juſſu Imperatoris ejus gentis excruciatis atque interfectis, deque iis, quæ poſt in Japonia rei Chriſtianæ evenerunt, confer *la Hiſtor. de la provincia del Santo Roſario de Filipinas, Japon, y China de la ſagrada Orden des Predicatores eſcrita por el Illuſtriſſimo Sennor Don Fray Diego Aduarte natural de la imperial Ciudad de Zaragoza, y obiſpo meritiſſimo de la nueva Segovia Añ Adida por el muy R. P. Fray Domingo Gonzalez Commiſſario del S. Oficio, y Regente del Colegio de Santo Thomas de Manila*, Editionis Cæſarauguſtæ anni 1693. Lib. I. cap. LXXV. pag. 371. ſeq. Et Lib. II. cap. I. pag. 397. ſeqq. & cap. VI. ſeqq. pag. 437. ſeqq. Tom. I.

(7) In citato *Summario* pag. 28. *Fra Alfonſo di Navarette, e F. Ferdinando di S. Giuſeppe delle ſopradette Religioni di S. Domenico, e di S. Agoſtino moſſi dallo zelo di devozione, e come fedeli, e miniſtri dell' Evangelo, vedendo il gran concorſo de' Criſtiani, che andavano pubblicamente a venerare i corpi de' Servi di Dio che avevano patito il martirio B. Pietro dell' Aſſunzione, e il P. Giambatteſta de Tavora della Compagnia di Gesù, e che parimente tra i medeſimi Criſtiani ſi era cominciato a praticare quello, che i Padri miniſtri dell' Evangelo grandemente ne eſortavano i Criſtiani a patire per la fede nella perſecuzione; mentre quelli non ſi aſſicuravano, ma ſi naſcondevano, per il che come queſti ſervi di Dio, ambidue ſuperiori, ciaſcuno della ſua religione, così per iſtretta amicizia che paſſava tra di loro, come per aſſenza de' loro ſudditi, ordinariamente ſi confeſſavano l' uno coll' altro ..... ſi riſolvettero di uſcire in pubblico, accompagnando la moltitudine de' Criſtiani, che andavano e venivano dai detti ſepolcri, come di fatto eſeguirono; e facendo una fraſcata alla porta della Città, ivi ſi poſero a predicare, e a confeſſare pubblicamente cogli abiti della loro Religione; che in queſto ſoddisfacevano a quello che loro toccava come miniſtri, che però di loro ſi diceva e mormorava come s' è detto. Facevano l' uffizio di predicatore, il che tutto, acciò non foſſe tenuta per coſa temeraria una ſimile azione pubblica, ne ſcriſſe al ſuo Superiore in queſta Città di Manila il ſervo di Dio F. Ferdinando di S. Giuſeppe in una lettera .... ſi ritrova appreſſo il ſuo Superiore in queſta ſopradetta Città, e che ſiccome l' altro ſuadetto fu così divoto e pubblico, ne nacque da queſto fatto che i Criſtiani andavano incontro a detti ſervi di Dio a baciare loro gli abiti ec. Dalla cui divozione .... irritato il tiranno, ordinò che foſſero preſi e carcerati*. Vide ceterorum teſtimonia, quæ ſequuntur. Confer etiam quæ ibidem ex Hiſtoria Orianelli referuntur, & quæ ſcripta leguntur in Hiſt. mox cit. *Provinciæ Philippinæ Dominicanorum* pag. 442. ſeqq.

nus Mathiæ martyris filius, *Petrus Notojuma* quinquennis Johannis martyris filius, *Bartholomæus Cavanus*, *Dominicus Tamanda*, *Damianus*, eoque natus *Michael* quinquennis puer, *Thomas Clemens*, hujuſque filius Antonius puer annorum trium, & *Clara*.

Cum Carolus Spinula impendere ſibi mortem videret, memor Ignatii pueri, Dominici Georgii Luſitani, qui martyr obierat anno ſuperiore, & Iſabellæ, de qua modo diximus, filii, timenſque ne ob tenellam ætatem tormentis cederet, Ethniciſque aſſentiretur; ubinam, inquit, meus eſt Ignatius? Quid de illo actum eſt puero? Mater, quæ proxime martyrium ſubitura aderat, puellum oſtendit, atque ecce illum tibi, inquit, mi Pater. Paratus eſt mecum interire. Ne time. Hunc ego conditori omnium Deo libenter ſacrificabo, quo nullam rem in mundo unquam habui cariorem. Tum mulier natum intuens, mi, inquit, Ignati, viden' eum, qui tibi baptiſmi aquis vitam eſt hac mortali, quam Chriſti amori poſtponis, largitus longe meliorem? Ei te commendato. Ab eo poſcito, ut tibi bene precari velit. Puer nihil cunctatus, genua flectit, junctiſque manibus, Spinulam orat, ut ſibi *benedictionem* impertiatur. Quæ res adeo commovit animos circumſtantium, ut plerique omnes collacrymarentur. Gemitus deinde ſequuti ſunt, atque clamores concitati, qui ſatellites carnificeſque perterruerunt; qui omnes, ne qua repente ſeditio exoriretur, quod juſſi ſunt, faciendum quam celerrime judicarunt. Igitur Mariam treſque alias mulieres adorti interfecerunt, quarum capita cum ad pedes pueri cecidiſſent, nihil ei terroris attulerunt. Mox carnifex matrem Ignatii aggreſſus interemit. Cujus item caput reciſum, cum ille ſibi ante pedes vidiſſet, tantum abfuit, ut fleret, ut ne perturbatus quidem eſſe videretur. Nam flexis genibus, ſponte ſua collum inclinavit, innuens velle ſe ejuſdem felicitatis participem eſſe, quæ matri paullo ante obtigiſſet. Igitur Spinula inſpectante occiſus a carnifice eſt, atque in patriam migravit Angelorum. His rebus peractis carnifices athletas Chriſti ceteros crudeliſſime acerbiſſimeque vexatos necaverunt (8).

Neque vero Nangaſachii ſolum, ſed etiam in aliis pleriſque urbibus, viciſque Japoniæ, aliarumque Inſularum Japonicarum ſævitum in Chriſtianos fuit. Nam Omuræ Dominicani *Thomas Zumarraga*, quatuorque alii, qui paullo ante, quam martyres obirent, cooptati in Ordinem fuerant, & Auguſtiniani tres, Præfecti juſſu extincti ſunt. Longum autem eſſet omnes numerare, memorareque varia genera ſuppliciorum, quibus fuerunt ab Ethnicis cruciati, propterea quod re quapiam viros Apoſtolicos juviſſent, & Chriſtianam religionem profiterentur. Firandi quoque præter Camillum Conſtantium Jeſuitam, fortiſſimum virum, alii non pauci ſtrenue pro Chriſto pugnarunt, palmamque martyrii conſequuti ſunt. Jedi præterea, aliiſque in oppidis, atque regnis maximo numero viri mulieresque mortem ſubierunt, ut religionem, quam colebant, fuſo ſanguine tueri ſe velle oſtenderent. Sed quid multis eſt opus? Plena erant omnia in Japonicis Inſulis cædium. Familiæ Chriſtianorum integræ, cives magna multitudine, hoſpiteſque ad ſupplicium rapiebantur; ac niſi ejurato Chriſto, nemini eorum vivere licebat. Itaque alii fame ac ſiti, alii lento igne, alii ferro necati. Non pauci aquæ incredibilem copiam bibere cogebantur, quibus oppletis proſtratiſque aſſeres imponebantur, atque ſuperpoſito ingenti pondere, ita premebantur ventres, ut ex ore, naribus, oculis aqua ſanguine permixta exprimeretur. Inter ungues carnemque digitorum multis præacutæ arundinis particulæ inſerebantur, quos ſubinde Ethnici terram digitis ſcalpere compellebant. Uno verbo nova quotidie tormentorum, ſuppliciorumque genera, inſtigantibus Bonziis, excogitabantur.

Petro Vaſqueſio, Johanne Ruedano, Ludovico Beltrano, Mancio a Cruce, Petro a S. Maria, aliiſque Dominicanis invictis martyribus Ethnicorum ſcelere ſublatis, Philippinenſes Prædicatores de novis miniſtris in Japoniam mittendis cogitarunt, ne, quam tot laboribus totque virorum fortiſſimorum ſanguine in eam regionem invexerant, religio vi artibuſque ſceleratorum extingueretur. Hoc idem alii quidam Ordines faciunt. Mittuntur a Dominicanis Antonius Gonzaleſius, Guillelmus Courtetus, Michael Ozataza, & Vincentius a Cruce, qui poſteaquam conflictati duriore fortuna & jactati tempeſtate fuiſſent, in Leckias tandem Inſulas pervenerunt, quæ in poteſtate erant Japoniorum. Courtetus, antequam Manila ſolviſſet, litteras ad Magiſtrum Ordinis ſui quarto idus Junias anno 1636. ſcripſit, quibus eum fecit itineris, quod ſuſciperet, certiorem. Eo cum XVII. Kalendas ſextiles appuliſſent, æquis ne principio, an iniquis uſi hoſpitibus inſulanis fuerint, non ſatis conſtat. Hoc certum eſt, paucis poſt diebus captos, juſſuque Præfecti in carcerem deductos, ac primum quidem Guillelmum, Michaelem, & Vincentium, deinde Antonium Nangaſachium menſe Septembri an. 1637. tranſvectos fuiſſe, ut quaſi rei perruptarum legum pœnas flagitiorum luerent. Guillelmum duoſque Dominicanos, de quibus ſupra demonſtratum eſt, ſimul atque portum tenuerunt, Judex conjici in carcerem præcepit. At ubi Antonium attigiſſe Nangaſachium intellexit, magiſtro ſatellitum imperavit, ut eum ſocioſque duos, Laurentium Ruitzium Indum Sinenſi patre ortum, & alterum natione Japonium, qui cauſſa religionis pulſus in exilium fuerat, ad ſeſe adducere ne cunctaretur. Ut ſatellites imperata fecerunt, Judex ex Antonio quæſivit, quodnam ei eſſet nomen, & quam religionem, quodque inſtitutum profiteretur. Ille Antonium Gonzaleſium ſeſe vocari, & Chriſtianum eſſe religione, atque inſtituto Dominicanum reſpondit, qui cum aliis tribus, quibus præfectus erat, in Japoniam venerit, ut errantibus imbutiſque ſuperſtitione incolis veritatem explicaret, atque eos qui Chriſtum colerent, quique tot adverſis rebus conflictarentur, in officio & fide confirmaret, ne metu ſuppliciorum idololatriæ ſcelere implicarentur. Scire quidem ſe ab Imperatore edicta eſſe publicata, quibus caveretur, ne quis Sacerdotum in Japoniam accedere auderet: ſed eſſe ſibi animarum ſalutem felicitatemque veram mortali hac vita, quam in diſcrimen conjecerat, potiorem. His aliiſque rebus de ſe, de religionis veritate, de transfugis qui a Chriſto defecerant, deque Præfecto Nangaſachiano, qui crudeliter acerbiſſimeque noſtros inſectabatur, dictis, ita Judicem commovit, ut eum extemplo cruciatu aquæ confici juberet. Etſi hoc erat ſupplicii genus omnium, quæ ſumere de reis Japonii ſolerent, graviſſimum; tamen Antonius, qui multo plura multoque graviora, ſi quæ poterant excogitari, pati averet, ubi de ſe tanta crudelitate decretum intellexit, ſummopere lætatus, gratias Chriſto Servatori egit, qui dignatus eum tanto honore fuiſſet, ut pro nomine ipſius non contumeliam modo, ſed atrociſſima etiam tormenta pateretur. Interim ſatellites, quæ uſui eſſe arbitrabantur, pararunt, eique ad locum ſpectaculo deſtinatum adducto in os infundibulum immiſerunt, ac tantam inde aquæ copiam in ejus ſtomachum infuderunt, ut intumeſceret venter maxime, ac diſrumpi videretur. Idem ſatellites ſociis illis duobus Laicis, quorum ſupra meminimus, cum facere cœpiſſent, ita miſeros acerbitate ſupplicii perterruerunt, ut Chriſtianos ſe eſſe negaverint. Poſteaquam laborare Antonium vehementer, & fortiter reſiſtere, animadverterunt, in terram projectum, aſſere, magniſque ponderibus impoſitis, ita compreſſerunt, ut ex ore, oculis, auribus, naribus, quemadmodum alio loco diximus, aqua ſanguine permixta eliceretur. Cum jam oppreſſum ac pene mortuum eſſe hominem vidiſſent, in carcerem intulerunt, ubi picta Beatæ Virginis Icon erat. Hanc ſatellites pedibus proterunt. Quanquam erat Antonius viribus deſtitutus, tamen quod ferre tantum dedecus non poſſet, projecit in terram ſeſe, ut eam non modo tegeret, ſed etiam veneraretur. Illi contra vim adhibent. Imaginem e manibus fortiſſimo viro eripiunt, atque conculcare pergunt. Conantem impedire, alapis cædunt. Animum deinde ad ſeducendum hominem convertunt. Adhortantur ut Judici morem gerat, ſeque Chriſtianum eſſe neget. Exemplum aliorum proponunt. Courtetum ſocioſque Dominicanos Japonicis ſacris, ejurato Chriſto, imbutos mentiuntur. Ad hæc ille: ego ne, inquit, ut noſtros tam fuiſſe impios arbitrer? Non committam. Novi qua ſint vitæ integritate, quantaque in ſuppliciis pro religione ſuſtinendis conſtantia. Hoc illi ſunt a Chriſto auxilium conſequuti. Itaque mentiri deſinite. Poſt, cum ipſe tot acceptis incommodis ita debilitatus corpore fractuſque eſſet, ut incedere nequiret, deportatus in carcerem eſt, ubi Courtetum fratreſque ceteros vidit, ac tanto gaudio exſultavit, tantamque lætitiam atque voluptatem percepit, ut ei reſtitui vires, addique majores ſpiritus viderentur. Jam Laurentius Ruitzius (quem ex Leckiis Inſulis cum Antonio deportatum Nangaſachium tormentique atrocitate perterrefactum, ceſſiſſe aliquando Ethnicis diximus) facti pœnitens, ad Chriſtum redierat, ſuppliciumque forti

(8) An. 1622. *Hiſtoire de l'Egliſe du Japon par Monſieur l'Abbé de T.....* Edit. Pariſ. 1689. pag. 373. ſeqq. Tom. II. Et Hiſt. *Philipp. Provinc. Ord. Prædic.* Tom. indic. pag. 323. ſeqq.

animo tulerat. Reſtabat ut Japonius ad ſanitatem reverteretur. Hunc ſatellites neſcio quibus rebus permoti, in eundem carcerem, in quo erant martyres incluſi, miſerant. Antonius etſi motu febris vehementi agitabatur, nihilominus orare hominem, atque obſecrare non deſiſtebat, ut ſuæ ſaluti proſpiceret, caveretque, ne declinato præſenti ſupplicio, in atrociſſimum ſempiternumque cruciatum immitteretur. Hoc Guillelmus, Michael, & Vincentius agunt. Vincitur Japonius, ſeque rurſus Chriſto conciliat. Itaque multis acerbiſſimiſque tormentis laceratus, martyr demum, uti credere quidem par eſt, migravit in patriam Beatorum. Interim Antonius, Japonio Eccleſiæ reſtituto, ſeſe iterum ad certamen parat. In locum ſupplicii delatus aquæ tormento ſubjicitur. Cum augeri febrim periculumque eſſe, ne moreretur, ſatellites animadvertiſſent, reducunt in carcerem. Ille quod fractum ſe eſſe, inſtareque jam ſibi mortem perſpiceret, Deo ſpiritum commendavit; dumque hymnos pſalmoſque recitaret, victor VI. Kal. Auguſti an. 1637. deceſſit (9).

Poſt Judex Courtetum, ſocioſque emitti e carcere, atque ad ſe deportari jubet. Adductos graviter accuſat, quod invito Imperatore in Japoniam venerint; quod imprudentes ſe in tam magnum tamque manifeſtum diſcrimen conjecerint; quod religionem Chriſtianam, finibus Imperii tot edictis exterminatam, in inſulam rurſum importare conati ſint, fuerintque in cauſſa, cur non ipſi modo, ſed alii quoque non pauci in fortunarum vitæque periculum venirent. Tum illi, fuiſſe ſibi, reſpondent, explorata, quæ de edictis ab Imperatore propoſitis diceret. Sed ita eſſe affectos atque inſtitutos ſe, ut propriæ mortali vitæ anteponendam arbitrentur religionem, perpetuamque ſalutem aliorum. Ne putet tam eſſe manifeſtum periculum, quod opponeret, ut vitari nulla ratione poſſit. Aliquos ſua memoria, multos ætate ſuperiorum Imperatorum Chriſtianos Sacerdotes eluſiſſe militum vigilantiam, atque in oppida ingreſſos apud eos delituiſſe, qui noſtris partibus ſtuderent, curaſſeque ut orthodoxi in fide, atque in officio confirmarentur. Quod ſi voluntate Conditoris hujus univerſitatis rerum effectum eſt, ut ipſi in hoſtium poteſtatem venirent; id tamen Chriſto gloriæ, & ſibi utilitati, ac ſaluti perpetuæ futurum. Nam ſibi vitio dari non poſſe, quod Chriſtianam religionem, quam Ethnici delere cogitarant, aut conſtabilire, aut reſtituere in Japonia curarint. Deo enim, qui ſic juberet, non homini, qualis erat Imperator, eſſe parendum. Judex deinde cum tentaſſet, ac neque hortatu, neque minis deterrere a ſententia martyres potuiſſet, eos ad locum ſupplicii duci, & aqua, ita uti de Antonio dictum eſt, torqueri imperavit. Dici vix poteſt, quanta animi tranquillitate ac fortitudine hoc tormenti genus Guillelmus & Michael ter ſuſtinuerint. Hymnos, cum torquerentur, recitabant, convertebant deinde ſe ad Japonios qui aderant, eoſque adhortabantur, ut ſi Ethnici eſſent, Chriſto ſeſe dederent, qui tantas vires ſuis militibus ad certandum concedere ſoleret; ſin autem occulti Chriſtiani, ejuſmodi pugnis aſſueſcerent, ſeque, dum tempus monuiſſet, ad confligendum cum hoſte compararent. Contra Vincentius cruciatuum atrocitate perterritus, immemor eorum, quæ olim religionis cauſſa paſſus eſt, cum in exilium pulſus, omnibuſque rebus expoliatus in ſummam egeſtatem redactus eſſet, aſſentiri Japoniis, promittereque ſe dixit, continuo, quæ vellent, facturum. Ejus caſus magnam Guillelmo & Michaeli triſtitiam attulit. Sed cum tres ſimul in carcerem delati eſſent, quod hi in fide manerent, ille, quod Japonius cum eſſet, Chriſtianam religionem, quam Imperator coli vetuiſſet, conſectatus eſſet, atque exulare juſſus, nihiloſecius in patriam revertiſſet; ventum in ſpem eſt fore, ut cognita peccati, quod admiſerat, gravitate, Vincentius reſipiſceret, & in Chriſti gratiam atque amicitiam redire poſſet. At ubi ſceleris magnitudinem exponere, & quantum detrimenti accepiſſet, revocare homini in mentem ceperunt, tum demum cognorunt, niſi gratiæ Dei ſingulari præſidio, reverti neminem ad ſanitatem. Poſtero die idem cruciatus genus viri fortiſſimi ſubierunt. Neque committendum Ethnici putarunt, ut Vincentius liber eſſet, qui cum Japonius natione eſſet, tum ſe cum exteris conjunxiſſet ſocietate religionis. Hoc tamen inter duos priores, atque Vincentium intererat, quod illi læti atque alacres, hic incolus atque ægre ferens ad ſuppliciorum locum deduceretur. Cum aqua nihil profici Ethnici viderent, graviora atque acerbiora tormenta parant: arundines ad ſe deferri præcipiunt. Partes inde abſcindunt, cultroque acuunt, quas digitis ad nodum uſque inter ungues, & carnem infigunt. Ea re viſa, qui ſpectabant, omnes cohorruere. Sed Guillelmus & Michael Deum collaudare, eique gratias referre nunquam ceſſarunt, quod tanto eos beneficio tantoque honore dignatus eſſet, ut tam magno ſuo dolore veritatem teſtificarentur, martyreſque decederent. Jam Sancti homines tot rantiſque cruciatibus lacerati, ac viribus deſtituti, pene exanimes jacebant, cum miſſi ab Judice fuerunt, qui dicerent, Guillelmo, atque Michaeli vivere licere, modo Chriſtiani eſſe deſinant, addicantque ſe legibus, ſacriſque Japoniorum. His intellectis, quaſi integris illi viribus eſſent, clamarunt alio ſe conſilio veniſſe ex Europa, quam ut tam inſigne ſcelus admitterent. Pro confirmanda ac dilatanda Chriſtiana religione iter ab ſe fuiſſe in Japoniam inſtitutum. Id ſi vivi conſequi nequiverunt pertinacia incolarum, confidere plane ſe divini numinis ope fretos fore ut conſtantia in perferendis ſuppliciis, morteque tandem ſua conſequantur.

Qua re commotus Judex conſtringi eos catenis, atque reportari in carcerem imperat. *Vincti* Chriſti, qui ſecum una adductum in locum eundem Vincentium viderunt, hominem aggrediuntur. Quid mali egerit, quem læſerit Deum, quantoque in ſempiternæ ſalutis periculo verſetur, exponunt. Obteſtantur ut in ſe redeat, ſuique miſereatur. Summa eſſe clementia Chriſtum. Fateatur ſe reum eſſe, petatque ex eo veniam. Ne timeat. Eum qui nolit peccatoris mortem, ſed velit, ut convertatur, & vivat, non ſeverum judicem, ſed miſericordem patrem futurum. Vincentius hac oratione permotus, gratiæque Dei beneficio immutatus, facti pœnitens, peccatum confeſſus eſt, flevit, veniam petiit, ac ſtatuit demum, quod ſibi ſuopte flagitio multiſque exemplo nocuiſſet, hoc totum ſua morte diluere. Itaque Judici ſe cum ſociis offert, clamat Chriſtianum eſſe ſe, neque tormentis neque mortis metu deterreri ab ſententia deinceps poſſe. Experiatur Judex, faciat quæ ſibi in mentem venerint. Se quod inconſtantia olim fecerit, conſtantia fortitudineque compenſaturum. Igitur aqua omnes torquentur. Deinde ita ſuſpenſi pedibus ſunt, ut ſuppoſito dolio pleno, pars ſuperior corporis aquæ immergeretur, impedireturque reſpirationem. Cum aliquandiu vexati hoc modo fuiſſent, ut jam ſuffocari, interireque viderentur, dolium removerunt, ipſoſque ſolutos, atque in carcerem incluſos ad d. V. Kal. Octob. detinuerunt. Quo die eos educunt, atque ad ſupplicii locum deferri curant. Scrobes ibi erant ab ſatellitibus factæ quinque, ut Martyres eum etiam cruciatum ſubirent, quem Japonii omnium eſſe acerbiſſimum arbitrantur. Itaque pedibus eos, duoſque Japonios, neſcio quos, ſuſpendunt, & in foveam cingulo tenus deprimunt. Tabulis inde ligneis corpora conſtringunt, & ſcrobes operiunt, ut ne quid eorum quæ dicantur, intelligere martyres poſſint, gravitatemque ſupplicii ſentiant. Sed hi ſumma lætitia fruebantur, & concitata interdum voce clamabant (ita ut qui aderant, audirent) nihil ſe tormenta vereri: eſſe ſibi brevi concedendam felicitatem a Chriſto, cujus cauſſa tot cruciatibus conflictati laceratique fuiſſent. Poſtridie ejus diei remotis tabulis, Ethnici duos illos Japonios deceſſiſſe, tres autem Dominicanos agere animam, mortique eſſe proximos cognoverunt. Nunciant Judici. Ille capite eos continuo plecti imperat. Carnifex, quod juſſus eſt, facit. Deinde corpora cremantur, atque in cineres rediguntur, quos Ethnici in mare projiciunt, ne quis eos Chriſtianorum religionis ergo colligeret (10). Tanta autem horum Martyrum in perferendis cruciatibus, ſuſtinendiſque atrociſſimis ſuppliciis virtus & fortitudo fuit, ut invenirentur ea ætate, qui dicerent, nullos ante in Japonia pro Chriſto pugnaſſe, qui comparari cum iis poſſe viderentur (11).

Sævitum quoque annis 1638. & 1639. cauſſa Chriſtianæ

(9) Vide Jacobum Laſonum *Ann. Dominic. Menſ. Septemb.* ad d. 24. pag. 503. ſeqq. & *Hiſt. Provinc. Philipp. Dominic.* pag. 753. ſeqq.

(10) Vide eumdem Laſonum ad d. 29. pag. 774. & Hiſt. mox cit. pag. 753.

(11) Jacobus Laſonus laudat. ad diem XXIX. Septemb. de Guilelmo Courteto, & Michaele de Ozaraza agens, *Ont été*, inquit, *inflexibles, & comme inſenſibles au milieu des plus effroyables tourments, & on les doit regarder comme les plus valeureux Martyrs, qui aient été juſqu' à cette heure dans le Japon, dit le R. P. Alexandre de Rodes, celebre Miſſionaire Jeſuite de la Chine dans ſa lettre du 2. Janvier 1638. qu'il écrivit de Macao au R. P. Georges de Rodes, ſon frere de la même Compagnie à Lyon, dont j'ai une copie autentique entre les mains.* Confer Antonii Franciſci Scardini e S. J. *Catalogum Regularium & Secularium, qui in Japoniæ Regnis uſque a fundata a S. Franciſco Xaverio Gentis Apoſtolo Eccleſia ab Ethnicis in odium fidei ſub quatuor tyrannis violenta morte ſublati ſunt.* Edit. Rom. an. 1646. pag. 76. & Dominici Marcheſii *Diarium Dominicanorum* ad diem XXIX. Septemb. pag. 172. tom. V. edit. 1679.

ſtianæ Religionis ab Japoniis in Chriſtianos incredibili crudelitate eſt, novaque Edicta publicata (12), quibus Luſitanis interdicebatur, ne naves in Japoniam appellerent, propterea quod Sacerdotes Chriſtianos in Inſulas transducere ſolerent, qui novam religionem incolis nunciarent, compellerentque, ut a patriis ritibus ſacriſque abducerentur. Quod ſi quis navarchus Luſitanorum contra quidquam molitus eſſet, is ſibi ab Imperatore non mercium, naviſque excuſſionem modo, ſed mortem etiam denunciari certo ſciret. Anno 1640. Luſitani Macaenſes, quum liberis in Japoniam commeatibus interclusis, non minima ſuis civibus afferri incommoda viderent, navim pararunt, legatoſque ad Imperatorem miſerunt, qui dicerent ſibi eſſe in animo mercatores in Inſulas mittere Japoniorum, rogarentque ut ejus voluntate id ſibi facere liceret. Imperator quod memoria tenebat (13) a mercatoribus tranſportari Sacerdotes Chriſtianos in Japoniam conſueſſe, non ſolum concedendum non putavit, ſed etiam comprehendi legatos, conjicique in carcerem, atrociſſimiſque ſuppliciis excruciari, atque interfici præcepit. Cum illi legatorum nomen apud omnes nationes ſanctum, inviolatumque ſemper fuiſſe, ſeque proinde per ſummam injuriam retentos, atque in vincula conjectos quererentur, Imperator, nullam ſe habere legatorum rationem reſpondit, qui contra atque ipſe conſtituiſſet, in Japoniam accedere non dubitaverant. Ac ſe quidem non ipſis modo non eſſe parcendum exiſtimare, ſed neque Regi, imo vero ne Chriſto quidem Deo Luſitanorum. Igitur legatos ſocioſque itineris, qui plus dignitate atque opibus valerent, capitis condemnavit, & perpaucos nautas dimiſit, iiſque ut Macaum redirent poteſtatem fecit, atque una edixit, ut eorum, quæ geſta eſſent, Luſitanos redderent certiores, nunciarentque, eum, qui in Japoniam poſthac contendere auſus eſſet, quam ſint ſeveri legum obſervatores Japonii, cogniturum.

Legatis, aliiſque quos diximus, interfectis, nautiſque perpaucis dimiſſis, Batavis in aliquot Inſulas veniendi facultas eſt facta, horumque, ut a quibuſdam noſtrorum hominum memoriæ proditum eſt, conſilio, ab Imperatoribus conſtitutum, ut qui in portum aliquem, qui ditionis eſſet Japoniorum, perveniſſent, crucem pedibus proterere cogerentur. Hac re audita plerique noſtrum deſerendos eſſe earum regionum incolas judicarunt, abſtinendumque ab eo itinere, quod nemini ſaluti, ſibique detrimento, atque exitio eſſe poſſet. Interea tamen Dominicani, qui in Philippinis Inſulis degebant, circumſpiciebant, ſi qua unquam rei bene gerendæ data opportunitas eſſet, ut coloniam in eaſdem ſuorum mitterent. Cumque nonnihil de iracundia odioque ab eis, quo in noſtros homines ferebantur, remiſſum intellectum eſt, experiri ſe velle dixerunt (14), deque ea re ad ſacram Congregationem de Propaganda Fide paulo ante Innocentii XI. P. M. tempora ſcripſerunt. Sed quæ res ante, eædem poſt etiam, ubi diligenter de voluntate Japoniorum quæſitum eſt, impediverunt, quo minus in ſuſcepto conſilio manendum arbitrarentur. Anno 1704. Joannes Baptiſta Sidotus in Inſulas contendere decrevit,

idque

(12) Edictum refert Scardimus lib. cit. pag. 78. Erat is Scardimus Procurator ad Urbem Provinciæ Japoniæ.

(13) Adeundus Scardimus Opuſcul. *de morte feliciſſima quatuor Luſitanorum legatorum, & ſociorum, quos Japoniæ Imperator occidit in odium Chriſtianæ Religionis.* Edit. Rom. 1746. pag. 1. ſeqq. Qui in novam Cellarii Geographiam Edit. an. 1716. adnotationes adjecit, ita ut moris eſt Lutheranorum, omnia quæ ab Orthodoxis geſta in Japonico Imperio ſunt, carpere & rejicere non dubitavit, quaſi eſſent plena mendaciorum. *De Inſulis*, inquit, *Japonicis adeunda Franc. Caronis deſcriptio Japonica: Literæ Xaverianæ nonnulla quidem has Inſulas concernentia produnt; ut multis fabulis de converſione hæreticorum refertæ ſunt, quod & de relationibus Jeſuitarum Japonicis dicendum. Pleraque enim ibi tradita fabulæ ſunt, uti & quæ de martyriis Chriſtianorum Japonicorum ibidem referuntur.* Quæ autem eſt, niſi hæc ſumma calumniandi licentia eſt? Sed bene habet. Nemo enim tam eſt ineptus, tamque imperitus rerum, ut magnis optimiſque viris, qui coram omnia viderunt, fidem omnem adimendam, atque huic calumniatori, qui in Germania vitam duxit, adjungendam putet. Bernardus Varenius homo de Proteſtantium quidem numero lib. *de Japoniorum Religione, de Chriſtianæ Religionis introductione in ea loca, deque ejuſdem extirpatione* Edit. Amſtelod. 1649. ſcribit hoc modo: *Afferamus*, loquit pag. 160. & ſeqq. *Belgarum (qui reformatæ, non Pontificiæ fuerunt Religionis, ne quis fidem deroget his, quæ afferuntur) hac de re ſcripta; deinde de cauſſis videbimus. Deſcriptioni Japoniæ auctore Caronio adjunctum eſt ſcriptum cujuſdam nomine Reyeri Geysberts, qui anno 1622. & ſeqq. procurandi commercii nomine Belgicæ ſocietatis in Japoniæ urbe Nangeſacque vixit. Illius titulus hic eſt:* Hiſtoria Martyrum, qui in Japonia propter Romano-Catholicam Religionem crudelibus & intolerabilibus affecti ſunt tormentis, vel etiam necati. *Sequitur jam ipſa deſcriptio, quam e Belgico ſermone tranſtuli. Ab anni 1622. initio, & exordio ſeq. 23. combuſti, & capite multati ſunt in urbe Nangeſacque centum & triginta circiter homines, partim viri, partim mulieres, partim pueri, & puellæ, in quorum numero præter alios Religioſos, fuerunt duo Sacerdotes ..... Inter combuſtos fuit quoque Italus quidam dictus* Spinula *ex urbe Genua .... Nimirum cum Sunegone Hiſpano, & Ludovico Pretenſi comburebantur, & capite multabantur 130. homines, & proxima vice 100. partim viri, partim pueri.* Pag. 166. ſcribit, 128. *& amplius an. 1624. in urbe Jedo.* Pag. 167. *Firando 36. vel 37. fuiſſe occiſos narrat.* Tum addit: *Eos inter, qui necati ſunt, vidimus puerulum ſex, vel ſeptem annorum, qui tanto animi gaudio geſtiens, prædicans, & cantans chriſtianos Pſalmos Japonico ſermone ad mortem properabat, ut in tali ætate mirati id valde ſimus. Quæ autem geſta Nangaſachii & alibi ann. 1626. fuerint*, idem Auctor proſequitur pag. 170. ſeq. *Ac die*, inquit, 19. *Menſis Junii juſſit gubernator collocari 33. palos, lignaque incendiaria circa illos poni diſtantia ſeſqui unius orgyæ, ut hic mos eſt. Vigeſimo die producere juſſit tredecim captivos cremandos, nimirum tres Sacerdotes, quorum unus erat Epiſcopus dictus Franciſcus Parquerus 70. annorum Luſitanus, ſecundus Balthaſarus de Torres Dominicanus 68. annorum Hiſpanus, tertius Joannes Baptiſta etiam Dominicanus 57. annorum Italus, præterea quinque Luſitani ..... Reliqui quinque Japonii erant ..... Sacerdotes, & Japonii Chriſtiani ad mortem uſque in fide perſeverarunt &c.* Multa alia idem narrat Auctor, quæ plane oſtendunt vera eſſe, teſte Geysbertſo hæretico, martyria; veraque ea, quæ de propagatione Orthodoxæ Chriſtianæ Religionis in Japonia Miſſionarii memoriæ prodiderunt. Labitur autem Varenus, qui de hiſce martyriis nihil eſſe ab Jeſuitis editum affirmat pag. 159. Sed ejus error Scriptorum, quos extrema in hoc caput adnotatione numerabo, auctoritate refelletur.

(14) Jacobus Laſorius Ann. Dominic. Menſ. Septemb. p. II. Chronol. Miſſion. FF. Præd. pag. CCLXIII. ad an. 1654. a Petro Ledo Præfecto Provinciæ curatum diligenter fuiſſe ſcribit, ut miniſtri præconeſque Chriſtianæ Religionis in Japoniam mitterentur; ſed exitu minus ſecundo, propterea quod portum nullum tenere illi potuerint, interclusis Japoniorum perfidia commeatibus non Luſitanorum modo, ſed etiam Hiſpanorum. Tentatum id quoque fuerat anno 1648. ſed eodem omnino exitu. Urbanus Cerrius l. cit. *Rimaſe*, inquit, *affatto abbandonata quella Criſtianità, che ſe vi foſſero ſtati ordinati Nazionali* (at ordinatos non paucos fuiſſe conſtat, in quos perinde Japonii ſævierunt) *a diſpetto di tutte le perſecuzioni, ſarebbe ancora in piedi. Nondimeno ve ne ſono rimaſi molti, che propagano la fede tra di loro, battezzandoſi dai padri i propri figliuoli; e ogni anno ne ſono anche molti martirizzati, onde hanno gran biſogno di operaj, e i Domenicani delle Filippine procurano ora di mandarveli ſegretamente.* Quod attinet ad Decretum Imperatoris de proterenda pedibus cruce ab Europæis, qui in Japoniam appuliſſent, ſic habet Georgius Pſalmanazarus *Deſcript. Inſ. Formoſ.* Edit. Gallicæ an. 1705. Amſtel. qui Batavos vindicare conatur pag. 227. ſeq. *Les Hollandois aiant appris le carnage épouventable, qui s' étoit fait des Chrêtiens dans le Japon .... ils prirent ce tems pour leur .... ils feignirent de ne pas entendre le mot de Chrêtien, & leur dirent, que ſi par ce mot, ils entendoient des gens qui adoroient la figure d' un homme Crucifié ..... non ſeulement ils n' étoient pas de ce genr, mais qu' ils déteſtoient leurs maximes .... On dit que ce ſont ceux qui s' aviſerent de faire dire à l' Empereur, que le veritable moyen de diſtinguer les Chrêtiens, dont il avoit lieu de ſe plaindre d' avec les Hollandois, ou autres Européens qui n' étoient pas de la même Religion, étoit de préſenter à tous les étrangers l' image d' un Crucifix, en leur propoſant de le fouler aux pieds. Je ne ſçai pourquoi on prétend imputer cette invention aux Hollandois. Etoit ce une choſe ſi difficile à imaginer pour croire, que cela ne peut venir dans l' eſprit des Japonnois? Quoi qu' il en ſoit, les Hollandois ne ſont pas, dit-on, difficulté de marcher ſur le Crucifixe toutes les fois qu' on le leur préſente. Ce fait ſuppoſé, comme ſelon toutes les apparences, ils ne le ſont pas par mépris pour la religion Chrêtienne* (quaſi vero ſine contemtu Religionis proculcari ſignum redemptionis noſtræ poſſit). *Quelques Jeſuites Portugais s' étant hazardés depuis ce tems là d' aller au Japon dans l' eſperance de n' être pas connus, ou qu' en ſe diſant Hollandois, on ne les inquieteroit pas, à peine eurent-ils mis pied à terre qu' on leur préſenta le Crucifix pour le fouler aux pieds. Ils en furent ſi effrayez, qu' aiant d' abord été reconnus, ils furent crucifiés au nombre de 46.* Sed quatuor vel quinque horum Jeſuitæ fuerunt, ceteri nautæ, militeſve. At Cerrius *loc. cit.* cauſſam, quamobrem latæ contra Chriſtianos ab Imperatore leges fuerunt, hanc eſſe cenſet, quod perſuaſum illi fuerit, Hiſpanorum, Luſitanorumque Reges in poteſtatem Japonios redigere inſtituiſſe, quod ipſum Americanis Regibus fecerant; atque idcirco Sacerdotes in eas inſulas miſiſſe, qui nationem ad Chriſtiana ſacra perducerent, quo res facilius habere exitum poſſet. Ejus calumniæ auctores Batavos fuiſſe.

Digitized by Google

idque tandem Tournonii Legati voluntate fecit. Cumque anno 1721. auditum Romæ eſſet, gratum hominem fuiſſe Imperatori, ventum in ſpem eſt fore, ut rurſum noſtris eodem accedere, nunciareque Evangelium incolis permitteretur, ut eſt auctor Polidorius in iis libris, quos de Clementis XI. vita ſcripſit. Sed deinde res contra, atque noſtri ſibi perſuaſerant, evenerunt (15).

CAPUT II.

De Vicibus Chriſtianæ Religionis in Sinenſi Imperio.

VAriæ ſunt Scriptorum, atque inter ſe diſſidentes de his, qui primi omnium in Sinenſe Imperium doctrinam Catholicam intulerunt, opiniones, aliis quidem eos e Societate Jeſu, aliis contra Dominicanos fuiſſe ajentibus. Qui (1) pro Jeſuitis pugnant, Matthæo Riccio id laudis eſſe tribuendum arbitrantur. Equidem etſi profitear inſtitutum Dominicanum, idque jam mihi honori atque gloriæ vertam, tamen ſi veri eſſe ſimile judicarem, ante Societatis Jeſu presbyteros Sinenſibus Evangelium nunciaſſe, quam in eam regionem penetraſſent noſtri, hanc eis laudem nunquam adimendam putaſſem. Nam qui de Japoniis agens Jeſuitas primos in eiſdem Inſulis, quod ita veritas poſceret, fuiſſe religionis Orthodoxæ præcones dixi, cur idem de Sinenſibus diſputans negarem? Ac Riccium quidem exitu fere Seculi XVI. in Sinenſem regionem veniſſe, tam eſt exploratum, ut revocari in controverſiam a nemine poſſe videatur. At medio fere ſæculo XVI. Gaſparem a Cruce (2) Dominicanum Sinenſibus Chriſtum annunciaſſe, librumque, cum in Luſitaniam reverti ſſet, de ſuo ad Sinas itinere, & Apoſtolatu vulgaſſe, teſtata quoque res eſt. Scio nimirum incolas pervicaces, obfirmatoſque in errore; idque tandem obtinuiſſe, ut ille ex Imperio pelleretur. Verum negari non poteſt, quin ejus opera intelligi Catholicorum nomen in iis regionibus cœperit. Rurſum anno 1590. Joannes Caſtillius, aliique Prædicatores experiri voluerunt (3) num tempus opportunum veniſſet, quo Sinenſes pertinacia deſiſterent, Chriſtoque aſſentirentur. At ubi portum tenuerunt, interrogati cujates eſſent, cum ſe ex Europa veniſſe, ut Chriſtum incolis nunciarent, dixiſſent, ad Præfectum adducti, ejuſque juſſu in vincula conjecti, annoque poſt pulſi in exilium fuerunt. Atque omnium *Religioſorum* primus, qui Sinice loqui atque explicare decreta Chriſtianæ religionis Sinenſibus potuit, qui in Philippinas Inſulas appellere ſolerent, Joannes Caboſius (4) Hiſpanus fuit. Sed qui primus Prædicatorum Ordinem in Sinenſi Imperio circa ann. 1630. conſtabilierit, Angelus Cocchius fuit Florentinus, qui cum ad Philippinas Inſulas appuliſſet, cognomen *a S. Antonino* Florentinorum Archiepiſcopo cepit, & *Angelus a S. Antonino* eſt appellatus (5). Riccius autem, de quo ſupra demonſtratum eſt, ante Cocchium venerat, atque una cum Sociis, quibus poterat modis, Chriſtianam religionem explicare, introducereque in Provincias cœperat. Rerum autem, quas ibidem geſſerunt, cum Riccius idem cer-

---

(15) Scriptores, qui de Japonicis Eccleſiis martyribuſque diſſeruerunt, nunc recenſendi ſunt. Conferat igitur, qui multa de his rebus volet (præter Maſſejum, & Turſellinum, Cerrium l. c. Didacum Aduartum, & Dominicum Gonzaleſium *Hiſt. Provinc. Philipp. Ord. Præd.* Tom. I. & II. Edit. cit. fortiſſimum Martyrem Hyacinthum Orſanelum, & Didacum Colladum *Hiſt. Eccleſ. de los ſucceſſos de la Chriſtianidad de Japon*, &c. ab ann. 1602. ad 1612., *Summarium Cauſſæ* Navaretti, aliorumque qui fidei cauſſa paſſi in Japonia ſunt, quod ſupra memoravimus) *la Lettera annua del Giappone dell' an. 1596. ſcritta dal P. Luigi Frois al R. P. Claudio Aquaviva Generale della Compagnia di Gesù tradotta in italiano dal P. Franceſco Mercati Romano della ſteſſa Compagnia*, Romæ an. 1599. Et *le Lettere del Giappone degli anni* 1574. 1575. 1576. *ſcritte dalli RR. PP. della Compagnia di Gesù, e dal Portogheſe tradotte nel volgare italiano*, Roma an. 1578., *e le due Lettere annue del Giappone degli anni* 1603. 1604. 1605. *e parte* 1606. *mandate dal P. Franceſco Paſio Viceprovinciale di quelle parti al M. R. P. Claudio Aquaviva Generale della Compagnia di Gesù*, Romæ 1608. *la Relacion del martyrio, que los Sanctos Padres Deſcalcos Franciſcanos, tres Hermianos de la Compagnia de Jeſus, y deciſiete Japones Chriſtianos padecieron en Japon, pour F. Ivan de Sancta Maria*, Matriti 1601. *La Hiſtoria de las islas del Archipelago, y Reynos de la gran China, Tartaria, Cochinchina, Malaca, Siam, Camboxa, y Japon, y de lo ſuccedido en ellos a los Religioſos Deſcalcos de la Orden del Seraſico Padre S. Franciſco, de la Provincia de S. Gregorio de las Filippinas, por F. Marcello de Ribadaneyra*, Barchinone an. 1601. *La Hiſtoria de las Miſſiones, que han hecho los Religioſos de la Compagnia de Jeſus, para predicar el ſancto Evangelio en la India Oriental, y en los Reynos de la China, y Japon. Primera y ſegunda parte por el P. Luis de Guſman*, Alcalà an. 1601. Et *Relacion annual de las Caſas, que han hecho los Padres de la Compagnia de Jeſus en la India Oriental, y en los Reynos de la China y Japon en los annos de 1600., y 1601., y del progreſſo de la Converſion, y Chriſtianidad de aquellas partes*, Valiſoleti an. 1604. *Litteras Japonicas an. 1606. Chinenſes an. 1606. 1607., illas a R. P. J. Rodriquez, has a R. P. Matthæo Riccio Soc. Jeſu tranſmiſſas ad Cl. Aquavivam, latine redditas a Rhetoribus Collegii S. J.* Antuerp. an. 1611. *Litteras Japonicas ann. 1609. & 1610. ex italicis latinas factas ab Andrea Schotto* Antuerp. an. 1615. *Rei Chriſtianæ apud Japonios Commentarium ex litteris annuis Soc. Jeſu annorum 1609. 10. 11. 12. collectum a Nicolao Trigantio* Aug. Vindelic. an. 1615. *Relacion del ſucceſſo que tuvo nueſtra ſanta fè en los Reynos de Japon, desde el anno 1612. haſta el anno 1615. imperando Cubſama, compueſta por el Padre Luis Pineiro S. J.*, Matriti an. 1617. In extremo hoc Opere extat catalogus eorum, qui ab anno 1564. ad an. 1615. in Japonia pro religione paſſi ſunt. *Brevem relat. de Perſec. in Chriſtianos Catholicos an. 1619. commota: ex litteris ann. Soc. Jeſu Anglice edit. an. 1619. Hiſtoria y Relacion del Japon, desde el anno 1612. haſta el de 1615. por el P. Pedro Morejon della C. de J.* Ulyſip. an. 1615. Guidonem Gualteſium *Legazione de' Principi del Giappone dell' anno 1585. a Gregorio XIII. ec. Edit.* Rom. an. 1586. & de eodem argumento Eduardum de Sande S. J. ex Ephemeride Legatorum in Macaenſi portu Imperii Sinici edit. 1590. *Iſtoria del Regno del Giappone, dell' antichità, nobiltà, e valore del ſuo Re Idate Maſamune, de' favori che ha fatto alla Criſtianità, e deſiderio che tiene di eſſere Criſtiano, e dell' aumento di noſtra S. Fede in quelle parti, e dell' Ambaſciata che ha inviata alla S. di N. S. Papa Paolo V. e delli ſuoi ſucceſſi, con varie altre coſe, fatta per il Dottor Scipione Amati Romano Interprete Iſtorico dell' Imbaſciata* Rom. ann. 1615. *Lettere annue del Giappone, China ec. al P. Generale della C. di Gesù ſcritte da' PP. della ſteſſa Compagnia negli anni 1615. 16. 17. 18. 19. volgarizzate dal P. Lorenzo delle Ponte.* Mediol. ann. 1621. *Hiſtoria y Relacion de los ſucceſſos en los Reynos de Japon y China desde el anno 1615. haſta el de 1619. por el P. Pedro Morejon S. J.* Ulyſip. an. 1621. Trigaultium, & Raderum *de Chriſtianis apud Japonios Triumphis, ſive de graviſſima ibidem contra fidem perſecutione exorta ab anno 1612. cum auctario & iconibus Sadelerianis*. Petrum Marinum *Hiſt. de ce qui s'eſt paſſé aux Royaumes du Japon & de la Chine tirée des lettres eſcrites ès annes 1621. 22.* Parif. 1627. Gaſparem Spitilliſium *S. J. Martyr. XXXVI. Chriſti pugilum in Japonia an. 1597. ſub Taicoſama Imper.* Fabium Ambroſium Spinulam *Soc. Jeſu* Vita del P. Carlo Spinola. *Lettera annua del Giappone dell' anno 1624. al M. R. P. Muzio Vitelleſchi Generale della Compagnia di Gesù Edit.* Rom. an. 1628. & Dilingæ an. 1628. *Lettere annue del Giappone degli anni 1625. 26. 27. al M. R. P. Muzio Vitelleſchi* Rom. an. 1632. *Narrationem perſecutionis ann. 1628. 29. 30. ex italico latine a Johanne Bollando Edit.* Antuerp. an. 1635. *& in Actis SS. Tom. I. Febr. pag. 723.* Garſiam Caraſium *Relacò de la perſecution ec. de l' ann. 1624.* Marinum la Naxa *de ſtatu perſecutionis Japonicæ &c. Illuſtri morte P. Marcelli Maſtrilli*, Cæſarauguſtæ ann. 1639. Joannem Baptiſtam Tavernerium *deſcript. Japon. & Perſec. Japonicæ ſæpe cum ejus itineribus edit. Hiſt. Eccleſ. de l' Isl. & Royaumes de Japon par le R. P. François Solier*, Parif. ann. 1627. Antonium Franciſcum Cardimum S. J. *Relazione della Provincia del Giappone.* Romæ 1643. *Et Faſciculus e Japonicis floribus ſuo adhuc madentibus ſanguine, compoſita ab eodem Cardimo.* Romæ 1646. Danielem Bartholum *Hiſtoria della Comp. di Gesù l' Aſia Part. I. & II. edit. an.* 1660. P. Craſſetum S. J. *Hiſt. de l' Egliſe du Japon par M. l' Abbè T.* Parif. an. 1689. Johannem Philippum Marinum S. J. *Iſtoria e Relazione del Tunchino, e del Giappone ec. edit.* Rom. 1665. Ex Proteſtantibus, præter Varenium, & Geysbertſium ſupra memoratos, pro Batavis agit Auctor de *Bibl. Hiſtorique Tom. V. pag.* 165. Vide etiam *Joannem Gaſparem Scheuchzerum*, cujus Opus ab Engelberto Kempfero Anglicum, & a D. de Maiſeaux gallicum factum, inſcriptum eſt *Hiſtoire Naturelle Civile & Eccleſiaſtique de l' Empire du Japon* Edit. Hagæ Comit. ann. 1729. Deſcriptionem Imperii Japonici dedit etiam Craſſetus initio *Hiſt. Eccleſ.* ejuſdem Imperii, quem conſule.

(1) *Lettres édifiantes* Tom. III. pag. 158.

(2) Confer Souzam III. Part. *Hiſt. S. Dominici* lib. III. cap. 1. & Laſonum *Chronol. des Miſſions des Freres Prêcheurs* præfixa Tom. II. Ann. Dominic. Menſis Septembris Edit. an. 1710. p. 111. & ſeq.

(3) Confer Laſonum ibid. ad an. 1592. pag. CLVIII.

(4) *Hiſt. Philipp. Provincia Dominic.* pag. 88.

(5) Ibid. pag. 620. ſeqq. & Laſonus ibid. pag. CCXXX. Is artes hoſtium eluſit, ut qui in Formoſam Inſulam primus navigarit, indeque ad Sinas penetraverit: id quod illi ne ſuſpicabantur quidem.

certiores Socios, qui in Europa degebant, feciſſet, vulgatæ 1615. anno, inſequentibuſque non Romæ (6) ſolum, ſed etiam alibi deſcriptiones fuerant. Contra paullo indiligentiores initio fuere Dominicani. Sed poſt ubi ortæ ſunt de ritibus Sinicis contentiones, quæ pertinebant ad Cocchium, ſtudio Navaretti primum, tum opera Aduarii & Gonzaleſii conſignata ſunt literis; quorum alter eſt aggreſſus, alter abſolvit Hiſtoriam Provinciæ Philippinæ Dominicanorum.

Jam vero ut Jeſuitæ ac Dominicani, ita aliorum quoque Ordinum alumni in Sinarum regionem vel ab ſuis, probantibus Romanis Pontificibus, vel a ſacra Congregatione de Propaganda Fide miſſi contenderunt, communibuſque ſtudiis elaborarunt, ut magis magiſque Eccleſiæ ibidem novæ conderentur, & quæ fundatæ fuerant conſtabilirentur, augerique majorem in modum poſſent.

Poſt de ritibus cæremoniiſque Sinenſium inter (7) Magiſtros Chriſtianorum oriri altercationes cœperunt. Cum aliqui nihil eas continere dicerent, quod ad religionem ſpectare videretur, alii mere *civiles* eſſe negarent; confugiendum ad Sedem Apoſtolicam putarunt, ut quid eſſet tenendum, docendumque cognoſcerent. Cum Romæ de ritibus actum eſſet, & ſacra Congregatio quid facto eſſet opus dijudicaſſet, Imperator Sinenſium ab ſuis circumventus, qui jactarent Europæos, imprimiſque Societatis Jeſu alumnos id eniti ac laborare maxime, ut Luſitani totius regionis imperio potirentur, non eos modo, qui in aliis oppidis rei Chriſtianæ confirmandæ augendæque operam navarent, verum etiam Mathematicos, qui in Metropoli verſarentur, magnamque obtinuiſſent authoritatem, finibus ſuæ ditionis exterminari oportere juſſit.

Sic interclusis noſtris ad Sinenſes commeatibus, fieri haud poſſe videbatur, ut in eas regiones Europæis, qui ritus præſertim omnes incolarum averſarentur, aditus pateret. Interea dicti Vicarii Apoſtolici tres fuerunt, qui ubi conſecrari Epiſcopi fuiſſent, Sinas peterent, circumſpicerentque ulla ne ratio iniri poſſet, qua Imperatoris in Orthodoxos Chriſtianos odium extingueretur. Novi illi Epiſcopi tres erant, Franciſcus de la Pallu Epiſcopus Heliopolitanus, Lambertus de la Motte Epiſcopus Berytenſis, & Edmundus de Colondi Metellopolitenſis. Hi cum neque mitigari Principis furorem, neque minui, omniaque jam impedita eſſe animadvertiſſent, alio ſibi eſſe concedendum judicarunt, ubi fructum aliquem itinerum, atque incommodorum ferrent. Igitur Heliopolites in Tunquinum, Berytenſis in Cochinchinam, & Metellopolites in Siamum propagandæ Religionis Chriſtianæ cauſſa contenderunt. Demum anno 1684. Heliopolitæ data facultas ad Sinas accedendi fuit; qui ſociis Maigroto, Blanco, nonnulliſque aliis uſus, haud mediocres brevi tempore progreſſus fecit. Sed cum diſſenſiones de ritibus majorem in modum augerentur, Maigrotus, qui Provinciæ Fokienſi præfectus erat, anno 1693. ſingulari decreto ſanxit, ne quis in civilibus ritus ejuſmodi numerare, eiſque uti auderet. Maigroto ceteri Vicarii Apoſtolici aſſenſi ſunt, iique Evangelii præcones, qui Edictis Pontificum, ſacrarumque Congregationum inſiſtendum arbitrabantur. Magnæ deinde tempeſtates conſequutæ ſunt, quæ Maigrotum, aliosque vel latere, vel fuga ſalutem petere perpulerunt. Interea docti piique Sacerdotes a Sacra Congregatione de Propaganda Fide in eam regionem mittebantur. Id ipſum Dominicani Philippinenſes, aliique Ordines curabant. Benedicto XIII. Pontifice Maximo, Ludovicus Maggius de itinere ad Sinas inſtituendo cogitare cœpit. De quo viro hæc ante annos paucos ſcripta Vicarii Generalis Congregationis S. Marci nomine ad Prædicatores Romanæ Provinciæ Epiſtola fuit: „ Etſi Ludovici Maggii Epiſcopi Barianenſis Viri Apoſtolici felix & pretioſa mors fuerit, quod hac ille certum, ut mihi facile perſuadeo, ac definitum locum conſequutus in cælo ſit, in quo beatus gloria ſempiterna fruatur; cum primum tamen accepi eum fuiſſe nobis ereptum, qui diu nobiſcum vixiſſet, fuiſſetque deinde labore, opera, ſuæque vitæ periculo utilis Chriſtianæ Reipublicæ, tuli equidem graviter ejus eventum, & minus exſpectato nuncio vehementer ſum perturbatus. Extorſit autem dolor mœrorem, non quod meruerem ne cum illo, cui expeditus ad Sanctorum Patriam aditus, optime; ſed quod incommodius nobiſcum actum eſſe cognoſcerem, qui hominem amiſiſſemus, qui ſingularem noſtræ Congregationi gloriam, illuſtre Ordini decus, magnamque attulit Chriſtianæ Religioni utilitatem. Nam cum Sextini, quod oppidum in ea Romandiolæ parte eſt, quæ Magno Duci Etruriæ paret, antiqua & illuſtri eo loco familia natus, pieque educatus eſſet a Franciſco Maggio patre, atque propterea cordi ſuam, aliorumque ſalutem haberet, noſtrum Inſtitutum anno 1715. amplexus eſt, quod id unum ad ea conſilia, quæ animo conceperat, perficienda aptum eſſe arbitraretur. Jam uſque autem ab eo tempore, quo nobis jure ſocietatis conjunctus fuit, tanta virtute eſſe cœpit, ut quamvis adverſa ſæpe valetudine conflictaretur, ſtuderet tamen, ut nulla eorum, quæ ad nos pertinent, officiorum ab ſe ſe fieret intermiſſio. Quare ne corporis quidem ægritudo obſtabat, quo minus parce ac duriter vitam ageret. Cum enim incredibili Chriſtianæ Religionis propagandæ deſiderio arderet, idque perſpiceret, obtineri ab eo non poſſe, cui commodum, lautum, & quietum vitæ genus placeret, nihil ſibi ſolatii concedendum putabat eſſe, ut quid ſuæ vires valerent experiretur. Benedicto XIII. P. M. an. circiter 1726. Romam venit, cumque in Cœnobio SS. Roſarii, quod eſt in Mario Monte, ageret, ſummis precibus ab optimo Pontifice, qui eo ſe quandoque animi cauſſa conferebat, petiit, ut ſibi ad Sinenſes Evangelium prædicatum contendere liceret. Juſſus, ut bono animo eſſet, utque aliquandiu expectaret, quoad S. Congregatio ejus uti opera conſtituiſſet, dedidit ſe ſe majore ſtudio exercitationi virtutis, & pietatis, ut jejunio, vigiliis, pedibuſque actis itineribus ad tantum opus ſe compararet, ne temere, dum tempus fuiſſet, ei ſe ſubjiceret oneri, cui ferendo impar eſſe videretur. Interea accidit, ut qui tunc erat Congregationis noſtræ Generalis Vicarius ad oppidum S. Miniatis, quod Florentia viginti quinque millia paſſuum diſtat, Novitios vellet mittere. Is quoniam ab recta adoleſcentium inſtitutione diſciplinam monaſticam pendere intelligebat, cognoſcebatque nullum Maggio reperiri Magiſtrum meliorem poſſe, ad hunc ſcripſit, ut ad Miniatenſe Cœnobium abire ne cunctaretur. Maggius nihil hæſitans paruit. Triennio ſeſe illud munus obierat, cum acceptæ ab Ordinis Magiſtro anno 1730. nomine ſacræ Congregationis de Propaganda literæ fuerunt, quibus Maggio ad Sinenſes proficiſcendi facultas concedebatur. Id ubi enunciatum eſt, quam potuit cito paravit ſe Maggius, atque in Gallias ad Ludovici Portum contendit. Inde nactus navem, atque opportunum ad navigandum tempus, eodem anno V. Decembris ſolvit, & pridie idus ſextiles an. 1731. Cantonum pervenit. Mirabile viſum eſt, quod cum ille, quamdiu verſatus in Europa eſt, continenter fere male ſe haberet, tum in itinere tam longo, totque adverſis rebus, quæ contigerunt, ne dolore quidem capitis laborarit. Ut Cantonum pervenit, decreta illi Succuamenſis Provincia eſt, quo Epiſcopo Molinerio auxilio eſſe poſſet. Februario menſe ann. 1732. Cantono diſceſſit, Petri Eju Sinenſis Chriſtiani coquum agens, ut habitu adeo abjecto ſuſpicari Ethnici nequirent, ipſum eſſe ex Europa, vitaretque hoc pacto ſupplicium. Poſt menſes duos Epiſcopum in Hu-Kuango Provincia reperit, juſſuſque fuit, ut Kin-ceu-fu, quæ urbs eſt Succuamenſis Provinciæ, proficiſceretur. Ubi eo pervenit, in Sacello, quod a Molinerio ex canna & palea constructum fuerat, quin ei prodire in conſpectum hominum liceret, conſtitit menſes tres, ut linguam Sinenſem diſceret. Cum vero tantum in eo ſermone facultatis conſequutus fuiſſet, quantum ſatis erat, ut incolarum *Confeſſiones* exciperet, dedit operam ut talis eſſet, qualem ſacra Congregatio futurum cognoverat. Ergo quo primum die prædicare cœpit, Sinenſes plus triginta Baptiſmi ſacramento initiavit. Eodem fere tempore nunciatum Maggio eſt, Molinerium gravi morbo eſſe correptum. Itaque in Hu-Kuangum magnis itineribus venit, qua in Provincia nullum remiſit tempus. Nam in adminiſtrandis myſteriis Baptiſmi & Pœnitentiæ, atque in habendis catechiſmis noctes integras inſumebat. Convaluit interea Molinerius, atque inde abiit Succuamenſem Provinciam viſitatum, relicto Maggio in Hu-Kuango, qui interdiu quidem iter per loca prærupta, valleſque abditas ad triginta plerumque, interdum autem ad quadraginta millia paſſuum pedeſter produce-

„ re,

(6) Vide Joannem Adamum Schall S. J. *Hiſtor. Narrat. de initio & progreſſu Miſſionis Soc. J. & de ortu ac progreſſu fidei Chriſtianæ in Regno Chinenſi, Viennæ in Auſtria an. 1665.*

(7) Conſule Diſſert. IV. quæ hanc ſubſequitur, de *Ritibus Sinicis* &c.

„ re, quamquam illi pedes ac tibiæ intumeſcerent, &
„ fame atque ſiti laboraret, quod divertere ad Ethni-
„ cos nollet ne cognoſceretur: noctu vero baptizare,
„ erudire imperitos, primaque luce rem divinam facere
„ ſolebat. Non eſt otium innumerabilia pericula, per-
„ ſecutiones, labores, incommoda, quibus ſex annorum
„ intervallo ſubactus fuit, commemorare. Horum o-
„ mnium cum ſacra Congregatio Cardinalium certior
„ eſſet facta, dignum eſſe Maggium cenſuit, quem E-
„ piſcopum deligeret, ut Molinerio vivo adjutor, ei-
„ que deinde mortuo ſucceſſor eſſet. Anno 1738. men-
„ ſe Octobri ſcriptæ ad eum & a ſacra Congregatio-
„ ne, & Magiſtro Ordinis literæ fuerunt, quibus ea
„ quidem jubebat, hic vero adhortabatur hominem, ut
„ ſeſe Epiſcopum conſecrari ſineret. Incredibile dictu
„ eſt, quam ille acerbe graviterque tulerit, ubi tan-
„ tum onus ſibi fuiſſe impoſitum cognovit. Morem ta-
„ men, ut par erat, geſſit, annoque 1740. creatus eſt
„ Epiſcopus Barianenſium. Igitur, cum ſe ad am-
„ pliſſimam dignitatem perductum vidiſſet, collegit con-
„ tinuo ſeſe, ſtatuitque non eſſe ſibi minuendum labo-
„ rem, ſed augendum. Quamobrem non vigiliis, non
„ periculis, non ærumnis, non fame, non ſiti, non nau-
„ fragiis, a quibus ſæpe fuit, ut pie licet credere, di-
„ vinitus liberatus, impediri potuit, quo minus quoti-
„ die Ethnicos ad veritatis cognitionem traducere eni-
„ teretur. Multis hominum millibus a ſuperſtitione ad
„ Chriſtianam religionem converſis, functus vir optimus
„ tot laboribus, quot ne numerare quidem poſſum,
„ quadrageſimo quinto ætatis anno, qui æræ Chriſtia-
„ næ 1744. fuit, quaſi præſagiret impendere ſibi ſu-
„ premum diem, vocavit ad ſe Vicarium Apoſtoli-
„ cum præfectum Jun-Anenſi Provinciæ, multiſque ver-
„ bis cum eo habitis de ſua Eccleſia, de populis qui
„ ſibi commiſſi fuerant, deque dilatandis finibus Ortho-
„ doxæ Reipublicæ Chriſtianorum, eundem tandem ut
„ ne ſe deſereret, obtecravit. Sed Jun-Anenſis rever-
„ ti in ſuam Provinciam ſtatuit. Reſtitit Maggius,
„ opuſque ſe tunc maxime illius opera habere dixit.
„ Interea cum infirma valetudine eſſet, *Confeſſiones* au-
„ diebat novorum Chriſtianorum. Sed cum vehemen-
„ ter ſtomacho laboraret, intellexit proximam ſibi eſſe
„ mortem. Quare neglectis potionibus, reliquiſque
„ medicamentis, quæ offerri ſibi videbat, veniſſe jam
„ tempus illud dixit, quo corpore laxatus, in cælum
„ migraturus eſſet. Corpore Chriſti Servatoris refe-
„ ctus, ſacriſque extremæ Unctionis initiatus XIII. Kal.
„ Septembres an. 1744. prima luce tam placide expira-
„ vit, ut ne hi quidem, qui prope aderant, deceſſiſſe
„ illum animadverterint. Flere continuo qui adſtabant,
„ queri lamentarique cœperunt, quod Magiſtrum, Pa-
„ ſtorem, atque parentem ſibi ereptum eſſe viderent
„ &c. “.

Fuit id denique Maggio conceſſum, ut antequam e vita decederet, controverſiæ de Ritibus a Benedicto XIV. P. M. finem impoſitum videret. Itaque ut ante confirmare in fide ſuos, hortarique eos ut Conſtitutioni *Ex illa die*, quam Clemens XI. vulgarat, obtemperarent, etiam atque etiam ſolebat, quin ullum inveniret Sinenſem Chriſtianorum qui admodum repugnaret; ita morti proximus, eiſdem præcepit, ut quæ tantus Pontifex ſuperſtitionis damnaſſet, nunquam uſurpare auderent, niſi venire in extremum perpetuumque cruciatum vellent.

Anno 1746. Ethnici Sinenſes, cum in Fokiena Provincia Dominicanos verſari intellexiſſent, idque agere ſedulo, ut incolæ noſtris ſacris imbuerentur, ad Præfectum retulerunt, quem eſſe cognorant hoſtem acerrimum Chriſtianorum. Is iratus, atque ægre ferens, omnes, quotquot reperiri poſſent, Chriſtianos comprehendi, cogique juſſit, ut Chriſtum deteſtarentur. Quæri præterea Dominicanos, atque ubi inventi eſſent, ad ſe adduci imperavit. Petrus Martyr Sanſius, de quo alio loco diximus, Epiſcopus Mauricaſtrenſis, dignitate inter Prædicatores eminebat; idque jam laborabat, ut ne fide, virtute, fortitudineque minor eſſe ceteris videretur. Itaque adeſſe quibus poterat, ſpirituſque addere conabatur. Sed quum quæri ſe ſocioſque ad necem accepiſſet, abdere ſe ie in aliquem locum conſtituit, ne quid temere aggreſſus eſſe exiſtimaretur. At quod latere diu hoſtes nequiviſſet, ipſe ſociique deinceps capti, ludibrioque habiti, raptique ad Præfectum, atque alapis cæſi fuerunt. Interim Sinenſes Chriſtiani multis magniſque injuriis afficiebantur. Viri, mulieres, pueri, puellæque in jus vocatæ magno numero, ſumma fortitudine Ethnicorum vim ſuſtinebant. Nam haud ita multi abduci a cultu religionis veræ potuerunt, perterriti gravitate ſuppliciorum. Lata ab judice ſententia eſt, ut quæ virginitatem Chriſto voverant, hæ omnes nubere cogerentur; ſed fruſtra. Mori enim ſe malle reſponderunt, quam fidem Chriſto ſervatori fallere. In his puella tredecim annorum erat. Hanc cum Carnifex excruciaret, atque alacrem tormenta perferre cerneret, contumelia eſt inſectatus; tum eam alloquens, an ignoras, inquit, eripi a me tibi vitam poſſe? Illa collum inclinans, en, inquit, facito quod minare. Nullam enim rem mihi efficere unquam poteritis gratiorem. Paucis poſt menſibus Epiſcopus, qui conjectus in carcerem fuerat, capite plexus eſt, de qua re Benedictus XIV. P. M. graviſſimam habuit ad Senatum S. R. E. Cardinalium (8) orationem. Serranus deinde, qui Epiſcopus dictus poſt Sanſium eſt, Alcoberus, Diazius, & Ro-

(8) *Allocutio SS. D. N. Benedicti PP. XIV. habita in Conſiſtorio ſecreto die 16. Septemb. 1748. de pretioſa morte Petri Martyris ex Ord. Præd. Epiſcopi Mauricaſtrenſis, Vicarii Apoſtolici Provinciæ Fokienſis in Regno Sinenſi.*

VENERABILES FRATRES.

Conſentaneum magnopere arbitramur, ſi ex hoc loco vobis exponamus ea, quibus ſancta Catholica Religio magna cum laude prædicatur. Itaque notum facimus vobis accepiſſe ex litteris, quæ nuper ex Sinenſi regno ad Nos pervenerunt, Epiſcopum Mauricaſtrenſem Vicarium Apoſtolicum Provinciæ Fokien, Petrum Martyrem nuncupatum, ex Ord. Prædicatorum, pro fidei Chriſtianæ defenſione vitam amiſiſſe: qui propterea, ſi veteri Eccleſiæ vocabulo uti velimus, Martyr conſummatus *appellari poteſt. Significatum eſt iiſdem litteris, alium ejuſdem Ordinis virum Religioſum, & ejuſdem Epiſcopi coadjutorem deſignatum, una cum tribus aliis ex ipſa eadem Familia S. Dominici inclusum carceribus detineri, inuſtaſque fronti ſingulorum Sinenſes notas, quibus rei mortis indicantur: qui ſane omnes pro vetuſta Eccleſiæ loquendi ratione* Martyres deſignati *vocari poſſunt.* Ubi Epiſtolam in manus ſumpſi, eamque legi ſæpius, ac redundantem in ea gratiam ſpiritus perſpexi; mihi videbar priſcis temporibus verſari, cum florerent Eccleſiæ Dei. *His verbis ſcripſit S. Baſilius Epiſt. 164. Edit. Pariſ. ad Aſcolium Epiſcopum Theſſalonicenſem, qui martyrium recenſuerat, quod plures Chriſtiani a barbaris ultra Danubium degentibus conſtanti animo pertulerant; & nos quam expoſituri ſumus libenter accommodamus. Porro res ita ſe habuit. Cum graviſſima in Provincia Fokien contra Chriſtianos tempeſtas excitata fuiſſet, ob quam territi perculſique plurimi a Catholica fide miſere deſciverunt, Mauricaſtrenſis Epiſcopus, qui Vicarii Apoſtolici munere illic fungebatur, latendum ſibi eſſe cenſuit in privatis ædibus, & a violento illo turbine pauliſper declinandum. Sed imminentem ſibi ruinam pertimeſcente hoſpitii Domino cum Epiſcopum diutius tueri latebris domus ſuæ recuſaret, vix ipſe in lucem prodiit, captus fuit, & in carcerem detruſus, ex quo tamen Chriſtianam fidem verbis & exemplo, quoad potuit, prædicabat. Quinnemo ante Judicem conſtitutus, ipſi libera voce denunciavit futurum aliud in fine mundi judicium, ubi vitæ anteactæ rationes exiguntur, & pro meritorum conditione præmia, vel ſupplicia decernuntur æterna. Quamobrem conviciis & injuriis primum oneratus, deinde tota vultu ob iteratos colaphos contuſus ac livens, candem capitis reus iniqui judicis ſententia declaratur. Illam Epiſcopus æquo animo libenter excepit, & Sacramentis expiari magno ſtudio poſtulavit. At, licet quidam Sacerdos, qui ſumma fide & amore Epiſcopum ſuum proſequebatur, nihil intentatum reliquerit, ut Euchariſtiæ Sacramentum ad ipſum deferret, vani tamen illius conatus irritique ceſſerunt. Poſtremo, cum dies illuxiſſet, qua capite plecti debebat Epiſcopus, carcere eductus, & magna ſatellitum turba ſtipatus, ad ſupplicii locum proceſſit, quem Gentilium multitudo, & non exiguus Chriſtianorum numerus ſequebantur. Collo ſuſpenſam gerebat tabellam, cui mortis cauſſa ſcripta erat, videlicet quod manu carnificis caput illi obtruncandum eſſet, ne hujuſmodi ſupplicia reliquis exemplo eſſet, eo quod ſuis mendaciis, uti ferebatur, plurimos decepiſſet. Incredibile eſt quam eximiam virtutem animique magnitudinem præ ſe ferret, cum ad mortem ſubeundam duceretur. Curis omnibus abjectis, aſſiduas in itinere preces Deo fundebat, & quo poterat maximo ſtudio ſe ipſum commendabat. Cum perveniſſet in locum ſupplicii, juſſus a carnifice, ut in genua provolveretur dicto paruit, & ſolum ab illa tantum temporis ſpatium exoravit, donec cœptas jam preces abſolveret. Quibus peractis, carnificem ipſemet admonuit, ut rem ſuam perficeret, qui vibrato gladio caput ab humeris ipſi præcidit. Gentiles ipſi virtutem tam ſingularem admirati ſunt, cruentoque ſpectaculo ſe commotos ac perculſos magnopere oſtenderunt; Chriſtiani vero mortem Paſtoris ſui lacrymis ac mœrore proſecuti ſunt; ita tamen ut animum non deſponderint, ſed corpus decenter efferentes, eo quidem loco primi condiderint, quo rei homines ſepeliri conſueverunt; ſed paulo poſt in cœmeterium fidelium idem corpus deferentes, ſuæque dignitatis inſignibus exornantes, decenti loco illud poſuerunt. Cum id fieret, Chriſtiani pietate ac religione ducti, particulas aliquas, præſertim veſtium, quæ ſanguine aſperſæ fuerant, ſibi comparantes, in varias etiam partes miſerunt, eo fortaſſe conſilio ac voluntate, ut publicæ venerationi exponantur.*

Cum

& Royus (nam hi quatuor erant ex Ordine Prædicatorum ſocii Epiſcopi Sanſii) extremo ſunt affecti ſupplicio, martyreſque, ut quidem credere par eſt, obierunt. (9) Atque ita ſane ut primi Sinarum martyres, ita poſtremi, omnes, quod quidem conſtat, Dominicani fuerunt; quibus quemadmodum vivis non in una Provincia Fokienſi modo, ſed in aliis etiam vexati Chriſtiani ſunt, ita cauſſa religionis ab Ethnicis ſublatis, ſperamus fore ut Eccleſiæ augeantur: cum experiundo conſtiterit, ſanguinem Martyrum ſemen eſſe verorum Chriſtianorum. Sed innumerabilia pene ſunt, quæ Dominicani, Franciſcani, aliique a S. Congregatione de Propaganda fide in Sinenſem regionem miſſi, præclare pro religione tuenda, atque confirmanda geſſerunt; quæque brevitas operis impedit quominus a nobis copioſe recenſeri, atque explicari poſſint (10).

CAPUT III.

De ortu & progreſſu Chriſtianæ Religionis in imperio Magni Mogolis, Bengala, Malabaria, Tonquino Cocinchina, Siamo, & in Inſulis adjacentibus.

QUI Magni Mogolis Imperio parent, ſunt ab occaſu Perſis, & Tartaris qua ſpectant ad Septemtriones finitimi. Fuiſſe autem eorum aliquos olim, qui Chriſtianam religionem profiterentur, negari nullo modo poteſt. Nunc maximam partem ita ſunt Muhamedanæ ſectæ addicti, ut Idololatriæ etiam ſuperſtitione implicari ferantur. Mogoles Reges a Tamerlane Tartarorum rege originem ducunt (1). Sunt autem in ea regione Evangelii præcones, qui Chriſtianæ religioni propagandæ operam navant (2). In Bengalenſe Regnum, quod ad Gangis oſtia ſitum eſt, ab Luſitanis eſt invecta Chriſtiana religio, (3), atque ita dein-

Cum hujuſmodi martyrii fama longe lateque pervagaretur, Pekini Epiſcopus pro gratiarum actione Canticum Te Deum *univerſis ſuæ ditionis Eccleſiis edixit. Eadem celebritas peracta fuit ab Epiſcopo Amacaenenſi, cui Epiſcopus Ecrinenſis Vicarius Apoſtolicus Tunnamenſis, Gubernator Luſitanus cum Senatu & multa Regularium frequentia præſentes interfuerunt. Inſuper tota Civitas triduo ſub veſperam funalibus accenſis, hilaritatem ſuam teſtata eſt. Si hæc ita ſe habeant, quemadmodum litteris ſuis commendavit Sacerdos ſæcularis, vir probus atque honeſtus, qui non ſolum omnia, quæ ſuperius commemoravimus, accurate ac diligenter deſcripſit; ſed plura ipſe oculis ſuis perſpexit; qui etiam, ut jam dictum eſt, captivum Epiſcopum & morti proximum Euchariſtia recreare conatus eſt; ſi, inquam, res ita ſe habeant, prout novit, aliiſque receatur acceptis monumentis confirmantur, martyrium & cauſa martyrii cum tempus poſtulaverit, facili negotio oſtendeatur. Nam facile conſtabit Tyrannum adductum fuiſſe odio in Catholicam religionem ut Epiſcopum reum mortis pronunciaret: argumento eſt tabella, quæ pendebat ipſius collo, & mortis cauſam inſcriptam præferebat; argumento eſt ſententia mortis a Tyranno prolata, in qua Epiſcopus obtruncandus carnifici traditur, eo quod hominum multitudinem perverſa religione ſeduxerit; argumento pariter erant infelices illi, qui a fide Catholica deficientes, ab omni diſcrimine immunes evaſerunt. Poſtremo accedit, quod furente tempeſtate illa perſecutionis, & alias quoque Provincias pervadente, nempe Xenſenſem, Xanſenſem, quæ Portimenſi Epiſcopo Vicario Apoſtolico ſubjiciuntur, illud compertum & exploratum Nobis eſt, ſacras Chriſtianorum ædes in illis locis dirutas, & ſolo æquatas fuiſſe, ita ut ipſe Epiſcopus, ſi fieri poſſit, Amacaum confugere cogitaverit.* Et paulo poſt: *Vulgata,* inquit, *& communis opinio omnium huic Mauricaſtrenſi Epiſcopo primi Martyris Sinenſis gloriam impertitur. Nos tamen certis argumentis adducimur, ut contrarium omnino ſentiamus. Etenim exploratum habemus, duas alias martyrii cauſas apud Sinenſes peractas ad Congregationem de Propaganda Fide ſuperiori tempore fuiſſe delatas, quarum prima quatuor Presbyteros complectitur, qui pro fide Chriſti ſupremum diem obierant; altera vero cauſa confecta eſt pro Sacerdote Franciſco de Capillas, qui Catholicam Religionem ſanguine ſuo confirmaverat. Cauſæ vero hujuſmodi juſſu Urbani VIII. prædeceſſoris Noſtri traditæ fuerunt Congregationi ſacrorum Rituum cujus etiam Decreta Nos ipſi perſpeximus, ad cauſam martyrii Franciſci de Capillas inſtituendam confecta. Alia quoque Decreta non ignoramus, quæ pro cauſſa eadem proſequenda edita fuerunt, cum Clemens IX. prædeceſſor Noſter ſummum Pontificatum adminiſtraret. Hæc veritatis amore dicta ſint, non vero ut nomen & gloriam &c. aut Ordinis S. Dominici laudes imminuantur; cum præſertim Venerabiles Dei famulus Franciſcus de Capillas & alii quatuor Sacerdotes, quos paulo ante recenſuimus, ex eadem S. Dominici Familia prodierint &c.* Igitur qui hactenus perfuncti martyrio in Sinenſi regione ſunt, hi omnes, tanto Pontifice teſte, fuerunt Dominicani.

(9) De horum martyrio alteram Allocutionem habuit Benedictus XIV. in Conſiſtorio ſecreto die XXIV. Januarii MDCCLII.

(10) Non abs re fuerit Hiſtoricos ſcriptoreſque numerare, qui res Sinenſes perſequuti ſunt. Sic tamen, ut eorum mentionem faciam ſolum, quorum commentarios legere potui. Kirkerus, Coupletus, Renaudotius, Polidorius &c. quos ſupra memoravi, locis indicatis. Aduartus, & Gonzaleſius in *Hiſt. Provinc. Philipp. Inſul. Chin. Japoniæ &c.* quam ſupra cum de Inſulis Japonicis ageremus, laudavimus. Lafontus loc. cit. Societatis Jeſu Scriptores qui hæc ediderunt: *Avviſi particolari delle Indie di Portogallo nuovamente avuti queſt' anno del 1555. dalli* RR. PP. *della Compagnia di Gesù, dove ſi dà informazione delle gran coſe, che ſi fanno per aumento della fede, colla deſcrizione e coſtumi delle Genti del Regno della China, e gli altri Paeſi incogniti nuovamente trovati, Roma an. 1556. Avviſi del Giappone degli anni 1582. 83. 84. con alcuni altri della China dell' 83. 84. cavati dalle Lettere della Compagnia di Gesù, Roma an. 1586. Litteræ Societatis Jeſu e Regno Sinarum annorum 1610. & 11, ad R. P. Claudium Aquavivam ejuſdem Societatis Prapoſit. general. Auctore P. Nicolao Trigautio ejuſdem Societatis, Auguſtæ Vindelicorum an. 1615. eadem Epiſtolæ italice, Romæ an. 1615. Relazione delle coſe più notabili ſcritte negli anni 1619. 20. 21. dalla China al M. R. in Criſto P. Muzio Vitelleſchi, Rom. an. 1624. Lettere annue del Tibet del 1626., e della China del 1624. ſcritte al P. Muzio Vitelleſchi, Romæ an. 1628.* Joannes Adamus Schallus *Hiſt. narrat. de initio & progreſſu Miſſionis S. J. & de progreſſu fidei Chriſtianæ in Regno Chinenſi, Viennæ Auſtriæ an. 1665. Breve compendioſa Relazione de' viaggi di tre Veſcovi Franceſi, che dalla S. mem. di Aleſſandro VII. furono mandati Vicarj Apoſtolici nè Regni della China, Cocincina, e Tonchino ec., Roma 1669.* Proſper Intorcetta S. J. *Compendioſa narrazione dello ſtato della Miſſione Cineſe, cominciando dall' anno 1581. ſino al 1669. offerta in Roma agli Eminentiſſimi Signori Cardinali della ſua. Congregazione de Propaganda Fide &c. Romæ ann. 1672. Auctor Athlantis hiſtorici Gallici tom. V.* Fr. Gonzaleſius Ord. Præd. *Relat. de la nouvelle perſecut. de la Chine.* Scriptores S. J. *des Lettres édifiantes* tom. VIII. ubi de perſecutione ann. 1694. *a Ram-Guam Iren* in Chriſtianos excitata; Daniel Papebrochius *in Paralip. ad conatum in Catalogus Pontific. tom. ultimo Maji pag. 131.* Scriptores, qui in controverſia de Sinenſibus Ritibus præcipuas partes egerunt, recenſiti ſunt in calce Diſſertationis de iiſdem Ritibus.

(1) Confer Catroum Hiſt. General. *de l' Empire du Mogol Tom. I. Parıſ.* an. 1715. Franciſcum Bernierum *Hiſtoire des Etats du grand Mogol Tom. I. Edit. an. 1670.*

(2) Cerrius de magnorum Mogolum Imperio, quos Tamerlano eſſe prognatos conſtat, l. c. agens: *Quanto alla Religione,* inquit, *ſono Maomettani, ſeguendo la Eſpoſizione dell' Alcorano fatta da Aly, portando anche gran venerazione al Sole. Arabeb, che fu Imperatore nel fine del ſecolo paſſato, parve che aveſſe qualche lume della fede Cattolica, facendo gran ſtima delle ſacre Imagini, e de' noſtri Sacerdoti, che ne mandò a prendere uno fino a Bengala, perchè lo iſtruiſſe; ma non bene intendendo i Miſterj della noſtra Fede, e non volendo laſciare la moltiplicità delle ſue concubine, non potè eſſere convertito. Succeſſe poi il figlio chiamato Corombo, che mentre era ribelle del Padre eſſendo ſtato ſoggiogato coll' avviſo de' Portogheſi, quali avendo anco rifiutato prima di collegarſi ſeco, giurò pubblicamente al ſuo falſo Profeta, che ſe mai aveſſe regnato, avrebbe perſeguitato tutti i Criſtiani, come ſucceſſe colla diſtruzione d'una Città de' Portogheſi. Nondimeno perchè nel tempo del Padre vi furono fatte molte converſioni, vi era nel 1640. qualche ſperanza di migliorare le condizioni della noſtra S. Fede; onde fu ſcritto per inviarvi Miſſionarj, ma fuori che nel Regno di Golgonda, ch' è tributario del gran Mogol, benchè ricchiſſimo per le miniere di diamanti, dove ſolevano ſtare i Teatini, ſcorrendo quelle Città, non ve n' è altra. E anche queſta Miſſione de' Teatini adeſſo è aſſai diminuita, ſtando tutti nell' Oſpizio di Lisbona, avendoſi relazione che un ſolo ve ne ſia reſtato. I Carmelitani ſcalzi poi ſtanno però in Tatta Città molto grande e popolata del Regno del Sindi, avendovi Chieſa con qualche quantità di fedeli, ſebbene dopo eſſerne ſtati ſcacciati i Portogheſi ſono aſſai diminuiti. Nel Regno di Decan ſoggetto in gran parte al gran Mogol ſta Suratte Città mercantile ſituata nel mar di Cambaja, e porto celebre dove concorre ogni ſorta di Nazione pel traffico. Qui hanno reſidenza i Cappuccini Franceſi, che ſono di gran ſollievo a Miſſionarj ne' loro paſſaggi alle Indie, e ritorni in Europa. Permette in ſomma il gran Mogol ne' ſuoi vaſtiſſimi Regni la libertà di coſcienza, e non impediſce a ſuoi popoli l' abbracciare la Fede di Criſto, il che dovrebbe invitare la S. Sede a provederla d' Operaj, e mandarvi anche un Veſcovo per dilatarvi la Religione Cattolica, non baſtando il ſolo Veſcovo di Hierapoli, al cui Vicariato Apoſtolico fu ſottomeſſo il vaſto Impero.* Vide Catrou l. c. pag. 113. & ſeqq. Sed Mogolitæ poſteaquam ante annos paucos ſubacti a Culichamo Perſarum Rege, factique ei ſtipendiarii fuerunt, æquiore ne, an iniquiore in noſtros ſint animo, mihi certe non conſtat.

(3) Cerrius ibid. *Il Regno di Bengala paeſe vaſtiſſimo .... pochi anni ſono fu tolto in gran parte dal Gran Mogol al Re*

deinceps Dominicanorum, Auguſtinianorum; Jeſuitarumque laboribus propagata, ut ſuperiore ſeculo permulti in eo Chriſtiani numerarentur (4).

Apud Malabaros ſunt, fueruntque olim Chriſtiani, qui majores ſuos ab Apoſtolo Thoma fuiſſe ad Chriſtiana ſacra perductos (5) arbitrarentur, atque id quidem non paucis noſtrorum hominum perſuaſerunt, qui ſeculis ſuperioribus in eam ſe regionem (6) nunciandi Evangelii cauſa contulerunt. Veruntamen cum eſſent aliqui ita comparati, ut niſi illuſtribus monumentis fultam, nullam rem ab hiſtorico pro certa ſumi oportere dicerent; hi ſane exiſtimaverunt cohibendam eſſe aſſenſionem. Contra alii ne veriſimile quidem eſſe judicarunt, quod leviſſimis ſolum conjecturis nixum videretur (7). Poſtremo non defuerunt, qui ſtatuendum putarunt Thomam, quo inſtitutore Malabari gloriabantur, non Apoſtolum illum Chriſti, ſed Manetis quemdam Diſcipulum fuiſſe, qui incautos, atque imperitos rerum improba oratione ad impiæ ſectæ cultum pertraxerit (8). Sexto, ſeptimove ſeculo, quod Neſtoriani, qui in Europa, atque Aſia Chriſtiana multa incommoda accepiſſent, mittendos quocumque tandem poſſent viros cenſuerunt, qui id laborarent, idque eniterentur, ut ſuorum numerum augerent. Horum deinde aliqui in Malabariam pervenerunt (9), multiſque ad Chriſtianam Religionem, ita ut eorum hæreſis flagitabat, perductis, Eccleſias conſtituerunt, quibus libros rituales in cœtu legendos tradiderunt, quos adhibere in Synaxi Neſtoriani ceteri conſueſſent. Sextodecimo ſeculo ineunte Luſitani in eam regionem inſtituendi commercii cauſa venerunt; cumque Malabaros partim Neſtorianos, partim Idololatras eſſe animadvertiſſent, de iis docendis, Romanæque Sedi conciliandis cogitarunt. Vincentius Gouvea Franciſcanus, qui incredibili dilatandorum Eccleſiæ finium deſiderio flagrabat, eo migravit, atque initium a Neſtorianis inſtituendis cepit. Fuerat is Joannis Albuquerqui primi Goenſium Epiſcopi perinde Franciſcani ſocius itineris, atque laborum. Cranganorum ut venit, atque docendo aliquos progreſſus facere potuit, Templum more Europæorum extrui curavit. Nam quæ habent Neſtoriani, ſimilia ſunt Pagodum Brachmanicarum. Sed quoniam hæreticorum permultos pertinacia deſiſtere nolle videbat, ad Luſitanum Pro-Regem Indiarum litteras ſcripſit, quibus eum majorem in modum obteſtabatur, ut eodem in oppido Collegium adoleſcentulorum conſtitui juberet. Hoc enim pacto adduci magnum eorum numerum poſſe putabat, ut abjecto errore, veram Chriſti doctrinam amplecterentur. Malabaros quippe, qui juvenes ex ſe natos, dum per ætatem licuiſſet, ordinatos eſſe presbyteros cognoſſent, permoveri facile poſſe, ut iis decretis aſſentirentur, quæ tametſi ante ab Europæis explicata neglexerant, doceri poſt nihilominus a filiis ſuis perſpicerent. At incolarum non pauci, ubi ſuos ad Latinorum partes transfugiſſe, Sacerdotioque fungi intellexerunt, non ſolum non audiendos, ſed etiam a cœtibus arcendos judicarunt, ne cives, imprimiſque propinquos, a patriis erroribus, ac ſuperſtitione deterrerent. Id ubi enunciatum eſt, Jeſuitæ aliam eſſe ineundam rationem cenſuerunt, qua Neſtorianos Malabaros Apoſtolicæ Sedi obligarent. Itaque muniti privilegiis Regis Luſitanorum, viros in eam Aſiæ regionem Syriace peritos miſerunt, qui linguam adoleſcentulos docerent, quæ magno uſui incolis eſſet, qui graviter de ſuis presbyteris propterea quod eam (10) minime callerent conquerebantur. Igitur *Vaipicota*, quo in oppido pauci agebant Neſtorianorum, Pro-Regis Luſitanici ope, Regiſque Cochinenſis voluntate, Collegio facto, quum docere incolas cœpiſſent, ita eos ſibi devinxerunt, ut eos non jam Latinos, qualis erat Vincentius, ſed populares ſuos eſſe prædicarent, frequenteſque ad ipſos concurrerent, ut ſermonem addiſcerent, quo in divinis officiis uterentur. Sed cognito deinceps quamobrem veniſſent, audientibus Jeſuitis cœperunt in ædibus Collegii Neſtorianiſmum tueri, adverſari noſtris, omnia denique agere, quibus eos obfirmatos in errore manere intelligeretur. Mar-Joſephus tunc erat miſſus ab Ebed-Jeſu Patriarcha Muſulis in Malabariam Antiſtes Neſtorianorum. Hunc Pro-Rex, aliique Europæi, ſi Romam ad Pontificem iviſſet, & ſchiſma deteſtatus eſſet, cenſuerunt, ubi revertiſſet, rem Catholicam curaturum. At quo tempore is in Luſitaniam navigabat, Neſtoriani, qui ægre ferebant Epiſcopi caſum, litteras ad Patriarcham dederunt, quibus orabant ut quem vellet, ad ipſus præſulem mittere ne cunctaretur. Patriarcha, qui tolli ſibi ab Latinis eam Eccleſiam nolebat, continuo morem Malabaris gerendum exiſtimavit. Itaque Mar-Abrahamo cuidam, quem Epiſcopum conſecrarat, juſſit, ut magnis itineribus in eam regionem contenderet, daretque operam, ne incolæ Latinorum oratione a Neſtorianiſmo abducerentur. Jam is clam venerat, cœtuſque cogere cœperat, atque omnium animos ſibi devinxerat, cum Mar-Joſephus deceptus ſimulatione virtutis, ac religionis Principibus Luſitanis, facultatem redeundi, quum Romam proficiſceretur obtinuit, atque in Malabariam revertit. Qua re cognita, Neſtoriani diviſi in factiones fuerunt, ita ut multi quidem Joſephi, alii Abrahami partes ſequerentur, ſeſeque invicem contumeliis proſcinderent, & ſchiſmatis accuſare non vererentur. Quamobrem Abrahamus navim conſcendere, ut Romam navigaret, coactus eſt. Sed nactus opportunitatem ad Muſulis Patriarcham Mar-Simeonem profugit. Inde quod minus fortaſſe æquo uſus Patriarcha fuiſſet, Romam venit, & propoſita fidei profeſſione, quam aliqui captioſam fuiſſe ferunt, cooptatus eſt in Ordinem Præſulum Catholicorum. Scriptæ deinde a Pio V. Pontifice Maximo litteræ an. 1567. ad Archiepiſcopum Goenſem fuerunt, quibus ei Pontifex in mandatis, ut in Mar-Joſephi doctrinam inquireret, dabat, præcipiebatque, ut ſi hæreticum eſſe deprehendiſſet, Romam hominem transferri curaret. Archiepiſcopus dicto audiens Mar-Joſepho Cochinum abire, atque in Europam navigare juſſit. In Urbem ductus, cum ibi aliquandiu conſtitiſſet, ſupremum obiit diem. Paullo poſt Mar-Abrahamus in Malabariam pervenit. Luſitani, qui

al Re di Aracaro. Ivi ſtanno da 22000. Criſtiani diviſi in undici Parrocchie, che hanno tutte il loro Vicario, e Parroco in tante Città differenti aſſai lontane fra loro. Vi fu portata la Fede da' Portogheſi, comprando quantità di ſchiavi, che facevano iſtruire, e battezzare coi loro figliuoli, eſſendo per altro aſſai difficile di trovare adulti, che ſiano tirati alla noſtra S. Fede.

(4) Conſule Laſonum loc. cit. Et Hiſt. Provinc. Philipp. Dominic. Tom. I. Quod attinet ad Auguſtinianos & Jeſuitas, Cerrius ibidem inquit: *Sta queſto Regno nella Dioceſi del Veſcovo di Meliapur .... e i PP. Agoſtiniani della Provincia di Goa ſono ivi Curati di quelle Chieſe, mandativi ogni tre anni dal Capitolo Provinciale, avendo un Convento in Ugheli, dove vanno prima ad apprendere la lingua del paeſe, e in queſta Città hanno Caſa anche i Geſuiti. Sono però in queſto Regno, come in quello di Aracaro, e Pegù, amminiſtrati pure da' PP. Agoſtiniani, infiniti diſordini.* Vide Juvencium Hiſt. S. J. Lib. XVIII. part. V. edit. 1710.

(5) Cerrius ibid. Vide Veſſerium la Croze *Hiſt. du Chriſtianiſme des Indes* pag. 38. lib. I. nam ceteros recenſere longum eſſet.

(6) Conſule Thomam Malvendam lib. IV. *de Antichriſto* cap. X., ceteroſque quos laodat Johannes Albertus Fabricius *Salut. Luc. Evang.* cap. XXXIV.

(7) Imo vero deceptos fuiſſe Malabaros Chriſtianos ſimilitudine nominis arbitrantur. Nam Armenium quamdam, cui erat Thomas nomen, Mercatorem, qui divitiis circumfluebat, Inſtitutorem fuiſſe Chriſtianorum Malabarorum circa VI. ſeculum ferunt. At Neſtorianus ne illa, an Jacobita fuerit, non conſtat. Confer *la Croze* l. cit. qui *Gouveam* Hiſtoricum citat. At longa eſſe hoc Armenio in Malabaria & reliqua India Aſiatica Chriſtianiſmum antiquiorem facile fortaſſe concedent. Nam etſi labi eos mihi facile perſuadeo, qui his a Pantæno primum, deinde a Frumentio fuiſſe Evangelium nunciatum cenſent, qua de re dicam alio loco opportune, ubi de Æthiopibus, tamen an. 325. vixiſſe in India Aſiana Epiſcopum Johannem conſtat ex Actis Synodi Nicenæ Tom. I. Concil. Harduini col. 316. & 423. ubi ſic habetur *Ἰωάννης Πέρσης τῆς ἐν Περσίδι πάσῃ, καὶ τῇ Ἰνδίᾳ Johannes Perſes* Eccleſiæ quæ *in Perſide univerſa & magna India* eſt Epiſcopus. Ac ſexto etiam ſæcolo Coſmas, qui Indopleuſtes eſt dictus, propterea quod in Indiam contendit, Eccleſias dicit fuiſſe ſua ætate *in Taprobana Inſula in India interiore.* At neſcire ſe dicit ſit ne ulla in *Male & in Calliana.* Vide Tom. II. Collect. vet. PP. Edit. Montfauconianæ an. 1706. *Malen a Malabaria, & Calliam a Calicut* non diſcrepare putat *la Croze.* De Indopleuſte confer Johannem Albertum Fabricium Tom. II. *Bibl. Græca.* Ac Juſtiniani quidem ætate in India Monachos viguiſſe, liquet ex Procopio, qui horum aliquos ex Serinda veniſſe, docuiſſeque Romanos rationem conficiendi ſerici narrat Lib. IV. *de Bello Gothico* cap. XVII. Cur autem veriſimile eſſe negent, neſcio. Nam teſtimonia quædam vaterum, & traditio Meliapurenſium & reliquorum Indorum, contra poſtulant. Confer Raulinum Diſſert. I.

(8) Jacobus Tollius *Inſign. Itinerar. Italici ad formulam receptionis* Manichæorum pag. 143. not. 63. Edit. 1696. Cujus tamen longe diſtat a veritate ſententia.

(9) Le Brun in Opere *de Cerem. Miſſæ* Gallica ſcript. tom. III., *La Croze* l. cit.

(10) *La Croze* ibid. Sed is auctor, quod Hæreticorum partibus ſtuderet, res optime pro Religione geſtas rapit in pejorem partem, atque impudenter mentitur.

ni, qui litteras ipſum a Pontifice detuliſſe intellexerant, eas ut produceret petierunt. Ubi legerunt, fraude Neſtoriani circumventos Romanos fuiſſe dixerunt; quamobrem expectaret, quoad ipſi, & rerum, quas molitus eſſet, & Religionis Mar-Abrahami facerent Pontificem certiorem. Interim apud Goenſes Dominicanos manere ne gravaretur. Ille, qui plane quorſum hæc pertinerent perſpiciebat, non enim culpa vacabat, inde elapſus, clam ad ſuos profugit, a quibus magnis gaudii ſignificationibus exceptus eſt, atque ordinare presbyteros, remque divinam ritu Neſtorianorum facere rurſum cœpit. Sed ut erat rei cujuſque ſimulator, ac diſſimulator, ad Pro-Regem, Præſuleſque Luſitanos ſcribebat, eſſe quidem ſe conjunctum Romanæ Sedi non communione ſolum, ſed etiam conſenſione decretorum Religionis. Aberat autem aliquanto longius, quam ut cognoſcere noſtri poſſent, verum ne, an falſum diceret. Jam Gregorius XIII. Summum Pontificatum adeptus fuerat, ac de Mar-Abrahamo, quod orthodoxus eſſet, intellexerat. Quare Epiſtolam ſuo nomine dari imperavit, qua ei præciperetur, ut Catholicam doctrinam in ſua Diœceſi explicari ſineret, atque Conciliis, quæ Goæ haberi ſolent, adeſſe ne recuſaret. At ne ſibi eſſe infeſtos Luſitanos, adeoque vereri ſe ne moleſtia afficeretur obtenderet, addi Pontifex juſſit, facultatem Mar-Abrahamo Goam contendendi dari, caverique ne quis in eum animadvertere audeat Catholicorum. Poſt Vincentius Fonſeca Archiepiſcopus Goenſis cogitare de Synodo celebranda cœpit. Quapropter ad Mar-Abrahamum, ut veniret, utque ne metueret ſcripſit. Idem Pro-Rex fecit Luſitanorum. Cum nullus tergiverſandi locus eſſet, paruit. Congregato Concilio Mar-Abrahamus propoſuit fidei profeſſionem, quæ omnium conſenſu probata eſt. Pollicitus deinde ſe, quæ conſtituta ab Synodo eſſent, diligenter obſervaturum, ad ſuos rediit. Etſi autem fidem, quam dederat, & juramento confirmarat, in rebus cæteris feſellit; tamen quod attinebat ad ordinationes, fallere nequivit, propterea quod Jeſuitæ duo Syriace periti dari illi ſocii fuiſſent, qui certe, quoniam aderant ſemper, non tacuiſſent, ſi quid ab eo peccari animadvertiſſent. Hæc cum ita ſe haberent, vereri Mar-Abrahamus cœpit, ne iram in ſe concitaret Patriarchæ Neſtorianorum. Igitur litteras ad eum de Synodo dedit, obſecravitque ſibi ut ignoſceret, quod interfuerit, quum inſiſtentibus Luſitanis, qui potentia authoritateque plurimum valerent, fieri aliter non potuiſſet. Propoſitam vero ab ſe fuiſſe *fidei profeſſionem*, quæ probata fuiſſet ſumma omnium Patrum conſenſione. His artibus ſe Patriarchæ ac Luſitanis ſatisfacturum arbitrabatur. Atque hæ ipſæ litteræ in manus venerunt Luſitanorum. Interim impoſtor quidam Malabariam venit, qui Mar-Simeon appellabatur, ſeſeque Epiſcopum jactabat. Diviſis Neſtorianis in factiones duas, quarum una Mar-Simeoni, altera Mar-Abrahamo parebat; is, quem ſecundo loco nominavi, aſſenſionum Pro-Regem Luſitanum certiorem fecit. Antiſtites Luſitani, idemque Pro-Rex, etſi Mar-Abrahami mores, ſubdolamque agendi rationem exploratam habebant, tamen committendum non putabant, ut ei Simeon anteponeretur, quod tuendas eſſe illius partes putarent, qui noſtris jam rebus quodammodo aſſueſſet, novoque beneficio conciliari Eccleſiæ Romanæ poſſe videretur. Simeon ſuis rebus affidens, Romam proficiſcitur. Sixtus V. Pontifex tunc erat univerſæ Eccleſiæ. Is Neſtorianum inſtitui in decretis Catholicæ religionis præcepit, cavitque, ne ille rem divinam facere auderet. Hujus rei cauſa hæc fuit. Scripſerat Simeon, ſi verum Gouvea prædicat, ad Patriarcham, ſe cum ad Malabaros veniſſet, cognoſſetque potentia artibuſque Luſitanorum ita eſſe in ea regione imminutas opes Catholici Neſtoriani, ut oppreſſa jam ſecta eſſe, ac pene deleta videretur, rem gratam Deo, ipſique Patriarchæ haud inutilem facturum putaſſe, ſi nomen ſibi, & auctoritatem Epiſcopi ſumſiſſet. Ejuſmodi litteræ cum a noſtris deprehenſæ fuiſſent, Simeoni magnum detrimentum attulerunt. Nam Ulyſſiponem perductus apud Franciſcanos manſit. Qua ex urbe Epiſtolas ſcribere audebat, quæ plenæ eſſent errorum Neſtorianorum. Earum aliquæ in manus Alexii Menezeſii Archiepiſcopi anno 1599. dum ſuam Diœceſim luſtraret venerunt. His lectis Alexius nihil cunctatus ſupremum fidei apud Luſitanos Inquiſitorem monendum putavit. Inde quid actum in Simeonem fuerit non conſtat. Mar-Abrahamus, quod Simeonem diſtineri in Luſitania ſciret, reſque ſuas confirmatas arbitraretur, obtemperare Synodis recuſabat. Id ubi allatum eſt anno 1595. Clemens VIII. Pont. Max. Menezeſio mandavit, ut in doctrinam moreſque ejus inquireret. Quod ſi lapſum iterum in errorem eſſe deprehendiſſet, proceſſum, ut vocant, conſcribi curaret, Romamque mitteret. Interim errantem detineret, ejuſque loco virum Syriace, ſi inveniri quidam poſſet, doctum Eccleſiæ Malabariæ Neſtorianorum præficeret, qui ſuſtineret Vicarii Apoſtolici dignitatem. Caveret autem, ne quis neſcio Romano Pontifice Epiſcopus eodem mitteretur. Menezeſius quod ſibi de *Proceſſu* fuerat imperatum fecit. Sed cum accepiſſet Mar-Abrahamum profugiſſe Angamalam, quo Luſitanis accedere non licebat, deſerendum pertinacem, atque in errorem obfirmatum ſenem exiſtimavit. Eo fere tempore Malabari Neſtoriani, qui Epiſcopum imparem oneri ferendo eſſe perſpicerent, ad Patriarcham de ſucceſſore, qui interea ſubſidio ſeni eſſet, ſcripſerunt. Id ut eſt Menezeſio nunciatum, Ormuſienſibus Luſitanis præcepit, ne Syrum quempiam Epiſcopum, neve Presbyterum in eam regionem penetrare ſinerent. Ni dicto audientes eſſent, ſcirent ſe rebus ſacris interdicendos. Quamobrem qui miſſus a Patriarcha fuerat, cum videret aditus omnes interclusos, neque viam eſſe ullam qua in Malabariam proficiſceretur, redire in patriam decrevit. His rebus geſtis animum Menezeſius ad Jacobum, quem Mar-Simeon, de quo paullo ante dictum eſt, ſuis præfecerat, reducendum convertit. Id ut facile conſequi poſſet, hortatus hominem eſt, ut Mar-Abrahamo ſeſe conjungeret. Ille quod magnam apud ſuos exiſtimationem ſanctitatis, & auctoritatem obtineret, metueretque, ne ſi Mar-Abrahamo paruiſſet, minore in pretio haberetur, nihili admonita Præſulis Goenſis fecit. Dum hæc Menezeſius laborabat, Mar-Abrahamum, ejuſque Archidiaconum monebat, ut pertinacia deſiſterent, decretiſque orthodoxæ religionis aſſentirentur, ſed fruſtra. Anno 1597. Menezeſio ſuam Diœceſim perluſtranti redditæ ſunt a Pro-Rege Mathia Albuquerquio litteræ, quibus ſignificabatur, Mar-Abrahamum Schiſmaticorum Epiſcopum deceſſiſſe, idque ab eo non poſtulari modo, ſed etiam flagitari, ut perficeret quæ ſibi eſſe ex uſu viderentur. Igitur ille ut Clementi VIII. Pontifici morem gereret, Vicarium Apoſtolicum, & Epiſcopatus moderatorem Franciſcum Rozium Jeſuitam dixit, qui primus deinde e Societate Jeſu Antiſtes in ea Indorum Diœceſi fuit. Is quum Syriace Malabariceque doctus eſſet, ſtatimque apud incolas eorum ſermone concionari cœpiſſet, multorum ſibi animos devinxit. At Luſitani, qui Archidiaconum ſingulari virtutis ſemper apud cives ſuos opinione verſatum fuiſſe, exque magna familia ortum ſcirent, intelligerentque ab eo, ſi perductus ad ſacra Catholicorum fuiſſet, maximum Malabarorum numerum Romanæ Eccleſiæ conciliaturum; ſin minus, facturum oratione auctoritateque ſua, ut ne ii quidem in ſententia manerent, qui Rozium conſectarentur, Menezeſii conſilium reprobandum, aliamque rationem ineundam judicarunt. Igitur Archiepiſcopo Goam reverſo quæ ſibi in mentem venerant expoſuerunt. Orarunt, ut rem diligenter conſideraret, ac ne tantam multitudinem hominum præcipiti ſententia iret perditum. Menezeſius, ut quod illi dicerent cognovit utile Chriſtianæ Reipublicæ futurum, litteras ad Archidiaconum dedit, quibus eum *Vicarium Generalem* conſtituebat, modo *profeſſionem fidei* orthodoxam ederet, & Franciſco Rozio, Rectoreque Collegii Vaipicotenſis adjutoribus uteretur: negavit Archidiaconus ſibi opus adjutore eſſe: *profeſſionem fidei* his conditionibus nullam ſe, dixit, ejuſmodi, qualem Archiepiſcopus præſcriberet, editurum. Cum nihil proficeret, illud conſilium capiundum Menezeſius cenſuit. Scripſit Archidiacono licere Vicarium eſſe Generalem Eccleſiæ Malabarorum, ſi tamen Catholicam fidem palam profiteri vellet. Accipere Archidiaconus conditionem ſimulavit, promiſitque ſe orthodoxam religionem feria quinta in Cœna Domini, qui dies ſanctus haberetur, prædicaturum: nam Epiſcopum expectabat a Patriarcha Neſtorianorum (ignorabat enim iter eſſe ab Luſitanis præcluſum) itaque circuitione eſſe opus arbitrabatur. Sed ubi intellexit id agere Latinos, idque magnopere ſtudere, ut ne aditus cuiquam Syrorum in Malabariam pateret, illuxiſſeque conſtitutum diem vidit, negavit ſe promiſſa ſervare velle, ut qui eam Religionem, quam a puero colere cœpiſſet, deſerendam nunquam eſſe exiſtimaret. Idem Neſtoriani cæteri fecerunt. His rebus intellectis Menezeſius Angamalam petere, & Archidiaconum in ordinem redigere decrevit. Id ubi Georgius (nam Archidiacono id erat nomen) reſcivit, diffidere ſuis rebus cœpit. Collegit igitur ſeſe, atque impediendum putavit, quominus iter Menezeſius aggrederetur. Cumque ſimulato eſſe opus exiſtimaret; ſcribere de fidei *profeſſione*, polliceri omnia, modo Jeſuitis nihil ſecum commune eſſet, diem ex die ducere. Erant Luſitanorum nonnulli, qui ad Jeſuitas quod attinebat, Georgio concedendum arbitrarentur. Sed Menezeſius, qui fraude, doloque malo id fieri a ſubdolo illo vafroque Archidiacono ſuſpicabatur, præter Jeſuitas enim nullos reperire exiſtimabat, qui periti Syriacæ linguæ eſſent, detegereque artes hominis valerent) negavit ſe a ſuſcepto conſilio diſ-

ceſſurum. Cum diutius ſe duci Menezeſius, multoſque perire cerneret, ne quid ab ſe peccatum eſſe videretur, Georgio permiſit, ut Vaipinum ad Franciſcanos ſeſe conferret, eamque fidei *formulam*, quæ ſibi propoſita fuiſſet, juraret ſe in poſterum tempus defenſurum. Ubi ea dies, quam ad rem perficiendam Archiepiſcopus conſtituerat, venit; Georgius adiit ad Franciſcanos, multiſque adſtantibus eam ſe religionem colere deinceps, tuerique velle affirmavit, cujus formulam Luſitaniæ Sacerdos quidam Laicus recitaverat. Erat Archidiaconus imperitus ſermonis Luſitanorum. Itaque vacare ſe culpa exiſtimabat, ſi probari ea ab ſeſe dixiſſet, quorum nullam haberet notionem. Gratulari qui aderant, Archidiacono, laudare fortunas Eccleſiæ Malabarorum, omnia denique bona dicere. At Jeſuitæ, quos artes Gergoii minime latebant, dolo actum clamabant. Interim Archidiaconus domum revertitur. Cives deinde ad ſe evocat. Narrat ſe Luſitanis fidem religionemque ſuam Vaipini probaſſe; neſcire ſe quid Sacerdos Europæus Luſitanice recitavit. Id unum ab ſe intellectum, Pontificem Romanum caput Eccleſiarum eſſe. Non repugnaſſe quidem ſe, quod negari nullo modo poſſet eſſe illum Primatem Latinorum. Harum rerum cum certior Menezeſius factus ab Jeſuitis fuiſſet, conſtituit iter, quod ante paraverat, non eſſe in aliud tempus differendum. Igitur cum multa oppida peragraſſet, Vaipicotam venit, & in conſeſſu ſacris interdixit eos, qui Babyloniorum Patriarcham Paſtorem eſſe Catholicæ Eccleſiæ affirmarent, & Archidiaconum, ſuoſque, ut ſubſcriberent, permovit. Malabari Neſtoriani, ut enunciatum id eſt, ad ædes Archidiaconi concurrerunt, queſtique de Menezeſio, quod S. Thomæ Eccleſiam pervertere conaretur, petierunt a Georgio, ut ſibi facultatem injuriam repellendi daret. Hæc tametſi cognita Archiepiſcopo erant, tamen nequidquam commovebatur. Nam his qui periculum, in quod ille ſeſe conjecerat, proponebant, quid timetis? inquit. Cauſa Dei eſt. Ipſe eam defendet. Poſt ipſe Archiepiſcopus reliquas Neſtorianorum Eccleſias luſtratum migravit, & aliquando cum Archidiacono inſtituit de religionis decretis diſputationem. Jam Archidiaconus ad ſuos reverterat, repudiatiſque iis, quæ geſta a Menezeſio fuiſſent, omnibus, ut Patriarcham Babyloniorum conſectarentur, præceperat; cum hortatu etiam civium inductus eſt, ut ſacris interdicendos ſtatueret eos, qui Goenſi Archipræſuli parere auderent. At Archiepiſcopus nihil prætermittebat, quod ad reducendos hæreticos pertineret. Nam etſi multa perpeſſus incommoda fuerat, tamen modo animas errantium ad veritatis cultum adducere poſſet, nihil metuendum, nihilque aut incommodi aut periculi declinandum arbitrabatur. Cum res anno 1599. ita ſeſe haberent, redditæ Menezeſio litteræ ab Archidiacono fuerunt, quibus ſignificabatur veniam ab eo peti, optarique maxime, ut noſtris ſocietate communionis conjungeretur. Incredibile dictu eſt, quam hæ jucundæ, grataeque Archiepiſcopo fuerint litteræ. Sed quoniam cujuſmodi eſſent ingenia hæreticorum plane norat, cauto eſſe opus arbitratus, capita quædam doctrinæ Georgio proponenda putavit, quæ ſi probaſſet, tum tandem omnibus perſuaſiſſet, eſſe illum in orthodoxis merito numerandum. Igitur uſus conſilio Theologorum, imprimiſque Jeſuitarum, quorum fidem, atque eruditionem cognitam habebat, ab Archidiacono poſtulavit; primo, ut Neſtorii ejuſque *Sectatorum Diodori*, atque *Theodori* hæreſes damnaret; ſecundo, ut unam eſſe legem Chriſti, quam omnes colere debeant, confiteretur; tertio, ut eam fidei profeſſionem ederet, quæ miſſa ad ipſum poſt Mar-Abrahami interitum fuerat; quarto, ut libros rituales, ceteroſque Neſtorianorum proferret, quo vel emendarentur, ſi ratio quidem poſceret, vel exurerentur: quinto ut Romanum Pontificem omnium omnino Eccleſiarum Patrem, Paſtorem, Magiſtrum, & Caput eſſe profiteretur; ſexto, ut Babyloniorum Patriarchæ anathema diceret; ſeptimo, ut nulli Epiſcopo pareret, quem conſtaret non eſſe voluntate Pontificis Maximi in Malabariam miſſum; octavo, ut Menezeſio, ceu Delegato Sedis Apoſtolicæ obtemperaret; nono ut litteras Encyclicas de celebranda Synodo mitteret, cui Presbyteri Neſtoriani intereſſent, iiſque omnibus, quæ conſtituta eſſent, aſſentirentur; decimo, ut Archiepiſcopo ſocium itinerum ſe futurum promitteret, quin ullos ſecum armatos milites duceret. His ad Archidiaconum datis, ut ſpatium intercedere poſſet, ne quid ab ſe ille temere actum aliquando cauſaretur, ei Menezeſius conceſſit, ut diem ſibi ad deliberandum ſumeret. Sed caveret, ne ipſos viginti dies prætergrederetur. Interea Archidiaconus authoritate Cochinenſis Regis fretus (nam is Rex cum Luſitanis promitteret, curaturum ſe, ut Neſtoriani noſtris partibus ſeſe addicerent, tum maxime ſchiſmaticos, ut in ſententia perſiſterent, exhortabatur) tergiverſari rurſum cœpit. Itaque Menezeſius de celebranda Diamperitana Synodo cogitavit, uſuſque adjutore Rozio Jeſuita viro Syriace imprimis docto decreta ſcribere eſt aggreſſus, quæ ſanciri communi conſenſione, probarique deberent. Dies Concilio conſtitutus eſt viceſimus Junii anno 1599. Archidiaconus, ut ne repugnare videretur, Encyclicas ad ſuos miſit, quibus ut Diamperiam accederent, Synodoque intereſſent præcepit. Paucis ante diebus, quam Synodus cogeretur, Goenſis Antiſtes Georgium, & Presbyteros ad ſe octo avovavit, iiſque decreta, quæ pubblicate ſtatuerat, legit, ac ſi quid contra ſentirent, eis ut proponerent poteſtatem fecit. Horum oratione accepta nonnulla, quæ permitti poterant, immutavit; cetera quæ ad religionis dogmata, rituſque majoris momenti pertinerent, rata haberi, atque immota manere voluit. Ubi ea dies, quam conſtituerat, venit, prima eſt habita Seſſio. Sancitum eſt, ut nemini eorum, qui adeſſent, neſcio Archiepiſcopo, eximere ſeſe, aut abire, antequam abſolutum eſſet Concilium, liceret; præſcriptæque preces fuerunt, quas adhibere eo tempore in celebranda liturgia presbyteri deberent. Cautum præterea fuit, ut ne quis privatos conventus cogeret. Poſtero die ventum in eumdem locum, & celebrata altera Seſſio eſt. Recitavit Goenſis Antiſtes fidei profeſſionem. Eam in poſterum religionem retenturos, Archidiaconus Presbyteſique Malabari plerique omnes polliciti ſunt, idque jurejurando ſanxerunt. Non defuerunt tamen, qui concitato tumultu rem feliciter cœptam interturbare niterentur. Sedatu tumultu Legatus Cochinenſis ad Menezeſium venit, quæſivitque ex eo ecquid eſſet ea Seſſione conſtitutum. Intellexit Archiepiſcopus quorſum hæc ſpectaret oratio. Itaque reſpondit, cum Neſtorianis nihil eſſe niſi de religione Chriſtiana, ejuſque decretis actum. Quamobrem nunciaret Regi, neque dereptum, neque eum eſſe ſe, qui deripi quidpiam de authoritate Regia patiatur. Jam presbyteri, & multi eorum, qui primas in Civitatibus partes obtinebant, ad noſtros ſerio acceſſerant, remque Catholicam, ita ut par erat, curabant; quæ res magnam Synodo afferebat utilitatem. Propoſita tertia inſequentibuſque Seſſionibus (novem autem ſunt celebratæ) recta de ſeptem Sacramentis ſententia, atque probata, pluribuſque rebus, quæ ad ritus, ac diſciplinam Eccleſiaſticam pertinerent conſtitutis, Eccleſiaque Malabarenſi Romanæ, ut quidem omnes ſibi perſuaſerant, conjuncta, id eſt Concilium dimiſſum. Qui noſtris partibus ſtudebant (nam erant nonnulli, qui ſe orthodoxos fingerent) ſingulari carmine labores, quibus erat perfunctus, reſque omnes, quas præclare Menezeſius in Synodo geſſerat, perſequuti ſunt, atque illud manare in eas Civitates curarunt, quas ille inviſere conſtituerat, ut eum veniſſet, a populo collaudaretur. Interim Archiepiſcupus quibus rebus poterat novos Catholicos juvabat, magniſque benevolentiæ, ac liberalitatis ſignificationibus dabat operam, ut quam doctrinam authoritate ſacrorum Bibliorum, veterumque Patrum nixam amplexi erant, indiciis etiam ejuſmodi illecti, profiteri peragerent, neque ſe a quoquam decipi paterentur. Eodem tempore Rozio Jeſuitæ in mandatis dedit, ut rituales libros Malabarorum Chriſtianorum corrigeret. Qui majore libertate quam ratio poſtularat, uſus, non modo errores, & Neſtorii, ac aliorum, qui ſuſpecti ejuſdem hæreſcos fuiſſent, nomina delevit, ſed etiam e Latinis codicibus haud pauca eſt mutuatus, liturgiamque dedit e Latina, atque Malabarica conflaram. Cum Menezeſius Eccleſiis Malabaricis recte inſtituendis ſtuderet, litteras a Clemente octavo Pontifice Maximo anno 1601. accepit, quibus ei poteſtas creandi Epiſcopum Chriſtianorum Sancti Thomæ (ſic enim Malabari Chriſtianis ſacris addicti vocabantur) Franciſcum Rozium Jeſuitam dabatur. Fuit id Menezeſio gratiſſimum. Itaque eum ad ſe continuo accivit, atque Antiſtitem conſecravit Angamalenſem. Anno 1605. Pauli V. Pontificis Maximi decreto in Cranganorum oppidum Angamalenſis idem Præſul tranſlatus eſt, & auctus Archiepiſcopi dignitate. Is Rozius cum comiter complecti incolas ſoleret, omnium fere ſibi animos devinxit; neque paſſus eſt, ut rebus novis Archidiaconus ſtuderet. In patriam tandem Menezeſius reverſus, dictuſque eſt (11) Archiepiſcopus Bracharenſium, quo in munere fungendo deceſſit. Anno 1617. Franciſcus Rozius

(11) Menezeſium laudant Clemens VIII. P. M. in Litteris ad ipſum datis 1599. apud Raulinum initio *Hiſt. Eccleſ. Malabar.* Antonius de Gouvea Auguſtinianus in eo libro, qui inſcribitur *Jornada do Arcebiſpo de Goa Dom Frey Aleyxo*

zius ſupremum obiit diem (12). Is ſibi ſucceſſorem e ſua Societate delegerat. Atque ita quoque factum dein-ceps fuit, quod Franciſcus Garziar Archiepiſcopatu eſt potitus Cranganorienſium. Malabari, qui ægre ferre ſe dicerent, de conjurando cogitarunt. Anno 1655. Ar-chidiaconum, qui illius, quem Menezeſius reduxerat, propinquus erat, adierunt, ac jurejurando (13) conſti-tuerunt ſe in poſterum tempus numquam Archiepiſco-pis uſuros, qui Jeſuitæ eſſent, ac Romano Pontifici parerent. Ad Patriarchas deinde Jacobitarum, Neſto-rianorum (14), Coptorumque ſcripſerunt, ut aliquem in Malabariam mitterent, qui ſuſtineret Archiepiſcopi dignitatem. Miſſus a Neſtoriano Ahatallas fuit, qui (15) epiſtolas ab eodem Patriarcha Babyloniorum im-petravit, quibus Malabari monebantur, ut ei omnium rerum fidem adjungerent. Sed Ahatallas a Luſitanis ca-ptus, & Goam perductus, quod hæreticus eſſet, abdu-cereque a recta ſententia Sancti Thomæ Chriſtianos co-naretur, extremo ſupplicio affectus eſt. Id ut eſt Ma-labaris nunciatum, vehementer perturbati ſunt, ſtatue-runtque quidvis perpeti potius, quam negotio deſiſtere. Itaque Archidiaconum Epiſcopum nominant, quodque Epiſcopi nulli adeſſent, contra atque inſtituta Chriſti poſtulabant, imponi eidem a duodecim presbyteris ma-nus, ipſumque hoc pacto conſecrari fecerunt. Diu ſe duriſſima preſſos fuiſſe ſervitute dixerunt. Timendum eſſe, ne ab Jeſuitis, qui ritum Syriacum delere con-tenderent, Archidiaconus ceterique Presbyteri Malaba-rorum dignitate boniſque Eccleſiaſticis privarentur. Gar-ziam ſuperbe, crudeliterque imperare (16). Hunc ſi i-terum ſibi præfeciſſent, de iis, qui conjuraſſent (erant autem maximo numero) graviſſimum ſupplicium ſum-turum. Itaque manendum in ſententia omnino eſſe, neque committendum, ut quiſquam ſuorum in extre-mum fortunarum, vitæque periculum veniret. Crebri ru-mores Romam afferebantur, litteriſque Luſitanorum cer-tior Pontifex fiebat, rem Catholicam in Malabaria labo-rare, metuendumque eſſe ne rurſum incolæ Chriſtiani o-mnes in poteſtatem redigerentur Neſtorianorum. His nun-ciis, litteriſque commotus Alexander VII. Pontifex, Carmelitis aliquot mandavit, ut in eam (17) regio-nem contenderent, utque amicos continere, transfugaſ-que ad ſanitatem reducere curarent. Carmelitæ quod juſſi fuerant facere non prætermiſerunt. Sed Malabari, qui ſpecie quidem fictæ ſimulationis Jeſuitas, re autem vera orthodoxam religionem averſabantur, cum initio verba illis dediſſent, tum demum induci numquam ſe poſſe dixerunt, ut decretis Romanæ Eccleſiæ aſſentiren-tur. At Carmelitæ, qui deſpondendum non eſſe ani-mum cenſebant, conventus habere, cum Paræcis agere, omnia denique experiri, ne fruſtra tam longo ſe iti neri commiſiſſe, totque laboribus perfuncti fuiſſe viderentur. Cum aliquos ſibi conciliaſſent, in eam ſpem venerunt, fore, ut ſi quiſquam ex eorum cœtu Antiſtes eſſet crea-tus eorum Chriſtianorum, omnes pertinacia deſiſterent, veramque religionem amplecterentur. Itaque, uno dem-to Hyacintho a S. Vincentio, ceteri anno 1659. Ro-mam reverterunt. Joſephus a S. Maria dictus, conſe-cratuſque Hierapolitanus (18) Epiſcopus eſt, Vicariuſ-que Apoſtolicus conſtitutus, qui anno 1660. Roma pro-fectus, anno 1661. extremo Aprili menſe in Indiam pervenit, intellexitque an. 1659. Garziam Archiepiſco-pum, & an. 1660. Hyacinthum, de quo paullo ante diximus, e vita migraſſe. Cochinum cum Hieropolita-nus Præſul veniſſet, ſumma Luſitanorum, & Malaba-rorum qui noſtris partibus ſtuderent voluntate, lætitia-que exceptus eſt. Archidiaconus, qui rebus ſuis diffide-bat, dolis, mendaciiſque opus eſſe putavit. Igitur ſpar-gere in vulgus cœpit, eum, qui ſe Hierapoleos Anti-ſtitem jactaret, neque Carmelitam, neque Epiſcopum Roma miſſum in Malabariam, ſed Jeſuitam eſſe, qui Goa Chriſtianos S. Thomæ circumventum veniſſet. Hieropolitanus continuo ad Paræcos quinquaginta duos ſcripſit, eiſque dolum detexit. Conventum tandem eſt, ut cum Archidiacono de reducendis hæreticis ageretur. Ei rei dies eſt conſtitutus. Quo die tanta impudentia ſuam cauſam defendere Neſtoriani cœperunt, torque fu-cis, dolis, calumniis uſi ſunt, ut ferendi non viderentur. Archidiaconus proſpiciebat, niſi ſalutem fuga pe-tiiſſet, Goam ſe ducendum, extremoque ſupplicio affi-ciendum, propterea quod orthodoxus cum fuiſſet, non ſolum ipſe defeciſſet a noſtris ſacris, ſed etiam ſuis, ut idem faceret, author fuiſſet, clam in locum ubi tuto verſaretur profugit. Anno 1663. Cochinum in poteſta-tem venit Batavorum. Ea res magnum noſtris attulit detrimentum. Neſtoriani a (19) Batavis impetrarunt, ut legem de Sacerdotibus Europæis e regno pellendis ferrent. Epiſcopus, qui inde excedere cogebatur, invi-to Archidiacono Alexandrum e Campo Malabarorum Catholicum, cujus virtutem cognitam habebat, Anti-ſtitem conſecravit Indorum (20) Chriſtianorum. Hic primus ejus gentis Præſulum, qui Pontifici parerent, fuit.

Aleyxo de Menezes &c. Edit. Conimbric. an. 1606. Joan-nes Maria Camporeus S. J. Epiſt. *Vaipicotæ* ann. 1599. ſcripta apud Raulinum ibid. Henricus Noriſius Auguſti-nianus S. R. E. Card. eruditiſſimus Differt. *de V. Syno-do* cap. XI. Joſephus Simonius Aſſemanus Differt. *de Sy-ris Neſtorianis*, Petrus Le Brun Congregat. Orat. Presb. tom. III. *de Cerem. Miſſæ*, multique alii, quorum ibi-dem ſeriem deſcribit Raulinus, qui fuſe copioſeque hi-ſtoriam deſcribit Synodi Diamperitanæ.

(12) Confer Raulinum *Hiſt. Synodi Diamperitanæ* Differt. V. Petrum Le Brun l. cit. Michaelem Leqateuum tom. II. Orient. Chriſt. col. 1286., Philippum Alegambium *Biblioth. Script. S. J.*, Joſephum Javencium *Hiſt. S. J.* Lib. XVIII. Poſt Rozium nominatus Hieronymus Xave-rius S. J. eſt, qui eodem anno 1617. deceſſit. Xaverio ſucceſſit Stephanus de Britto, qui decimo ſeptimo Epi-ſcopatus anno abiit. Britto ſuffectus eſt Garzias. Vide Auctores laudatos Raulinum, Lequienum &c.

(13) Confer Vincentium a S. Catharina Carmelitam Excal-ceatum *Viaggio all' Indie Orientali* Edit. Rom. 1672. lib. II. cap. VIII., & Raulinum l. c.

(14) Raul. ibid. *Clam itaque Caſſanarii vel a ſuo Patriar-cha, vel ut* (etiam) *ait Vincentius a S. Maria* (l. c. cap. VIII.) *a Patriarcha Cophtorum aut Jacobitarum alium Epiſcopum expoſtularunt, atque ad eos miſit ille Syrum Epiſcopum Abatallam nomine arabico, græco au-tem Theodorum, qui Damaſcenis præfuerat*. Mirum for-taſſe videri cuiquam poterit, Neſtorianos ad Monophy-ſitam litteras de Epiſcopo in Malabariam mittendo ſcri-pſiſſe. At ejus rei ſimile exemplum refert ſeptimi ſæculi in *Hiſt. Patriarch. Alex.* Renaudotius. Quamquam placet mihi Joſephi Simonii doctiſſimi viri ſententia, qui Aha-tallam Neſtorianum fuiſſe pugnat *Tom. VI. Bibl. Orien-tal.*

(15) De Ahatalla confer Vincentium a S. Catharina l. c., & Raulinum, qui hæc habet: *Homo fuit hic ſane diſco-lus: cum Meliapuram appuliſſet, mancipatus Luſitano-rum ſtadio litteras dedit Archidiacono, quibus certiorem reddebat illum de ſuo adventu, quodque mitteretur Pa-triarcha a Pontifice Romano aſtute aſſerebat. Malabaren-ſes conſpiratione facta, ut Epiſcopum Abatallam libertate donarent, ingentes turbas ciere cœperunt, atque manu facta viginti quinque millia armatorum Archidiacono du-cente copias, Garziam in obſidem libertatis Abatallæ capere conabantur Cochini. Indignatione vero penitus exarſerunt, cum illis nunciatum eſt, Abatallam Goam adductum fuiſſe, atque a Tribunali Inquiſitorum ſecula-ri brachio traditum eſſe flammiſque abſumptum*. Confer Vincentium a S. Maria lib. II. cap. VIII.

(16) Conqueſtiones Malabarorum deſcribit Vincentius a S. Catharina lib. II. cap. XV. Societatis Jeſu Sacerdotem La-tinos ritus introducere in Malabarorum Eccleſias curaſſe indicat etiam Daniel Bartholus in *Aſia* Edit. ann. 1667. pag. 432.

(17) Quatuor hi miniſtri Evangelici Carmelitæ fuerunt, hoc eſt Hyacinthus a S. Vincentio, Marcellus de S. Yvo, Joſephus a S. Maria, & Vincentius Maria a S. Catha-rina Senenſi. Conſtat ex lib. I. Operis mox indicati Vin-centii a S. Catharina, quem conſulere Lector poterit.

(18) Idem Joſephus in *expeditione ſecunda* lib. II. cap. VII. *E' impoſſibile riferire diſtintamente quanto ſi patiſſe per un meſe continuo non di negozi, ma d' inſidie, calun-nie, ſtratagemmi, e invenzioni diaboliche de' Sciſmatici per guadagnar la vittoria, e perder per ſempre quella povera Criſtianità. Chi ha letti gli Annali Eccleſiaſtici, vedrà epilogate in queſto miſerabile congreſſo tutte le aſtu-zie de' moderni, e antichi Ereſiarchi Ario, Pelagio, Lu-tero, e Calvino; e più sfacciate aſſai delle loro, avendo il favore de' Principi Idolatri fatti giudici della cauſa di Criſto ec.* Conſule quæ ſequuntur.

(19) Joſephus a S. Maria ibid. Raulinus ibid. *Cum autem ab anno 1661. uſque ad ann. 1663. Batavi Coulanum, Cranganorum, atque Cochinum expugnaſſent, pulſis inde Luſitanis, fugere coactus eſt Joſephus, qui tamen ante-quam inde diſcederet Epiſcopum illorum Chriſtianorum inauguravit Alexandrum, & Goam venit, & inde Ro-mam 6. Maji 1665.*

(20) Vide Raulinum ibid. Is Alexander an. 1676. deceſſit. Succeſſorem habuit Raphaelem Tiquedrum Indum. Rau-linus ibidem pag. 442. *Ex Epiſtola exarata Vaipeni in Malabaria ann. 1676. a P. Bartholomæo a Spiritu Sancto Carmelita Diſcalceato, ac Præfecto Miſſionibus Malaba-ricis, cujus apographum, atè & aliarum, de quibus in-fra, in Urbe nobis hoc anno 1744. liberaliſſime exhibuere viri omni exceptione majores, id inquam conſtat: Ale-xandrum de Campo petiiſſe a Summo Pontifice Epiſco-pum ſibi coadjutorem, & ſucceſſorem deſignari; cumque ipſius precibus Pontifex benigne annuiſſet, quatuor Car-melitas Excalceatos in Indiam miſit, ut quorum aptio-rem deprehenderent, Apoſtolica auctoritate Epiſcopum & ſucceſſorem Alexandri deſignarent. Quum vero Batavorum noviſſima expugnatio aditum non parum difficilem red-deret, Cæſaris interpoſitione miſſi, commeatum obtinuerant a Collegio Amſtelodamenſi. Ut autem in Indiam appel-*

lentes

Digitized by Google

fuit. Batavi, quibus Archidiaconi ſcelera, flagitiaque perſpecta erant, Megarenſis Antiſtitis Alexandri patrocinium ſuſceperunt. Anno 1665. Hierapolitanus Epiſcopus Romam venit, & Pontifici, ſacræque Congregationi, quæ geſſerat, narravit. Cum Innocentius XI. Pontifex Maximus Eccleſiam univerſam moderaretur, litteræ e Malabaria acceptæ ſunt, quibus ſignificabatur Archidiaconus periiſſe. Itaque miſſi Carmelitæ rurſum in oras ejus Imperii (21) fuerunt, qui circumſpicerent fieri ne ulli progreſſus ab noſtris in Malabaria poſſent, & ſi Alexander Magarenſis vita functus eſſet, ejus loco quem eſſe aptum judicaſſent, Antiſtitem dicerent, atque ejus rei ſacram Congregationem facerent certiorem. Inde ab Luſitanis Præſules Cranganorenſes e Societate Jeſu nominabantur, qui conſecrati ab Archiepiſcopis (22) curam aliquarum Eccleſiarum ejus gentis gerebant.

---

lentes hujuſmodi litteras Batavo Commendatori Van-Redo inſpiciendas porrexerunt, conſtanter ipſe aſſeverare cœpit, ſe nullam alterius electionem probaturum, quam Matthæi de Campo Alexandri de Campo Nepotis. Quod ideo dicebat, quia verebatur, ne Commiſſarii eligerent, ut ferebatur, D. Cuſtodem Epiſcopum Hierapolitanum, natione Indum, at ſtirpe Brachmanum. Pollicebatur etiam, ſi Matthæum inſtituerent, expeditam adeundi Cochinum facultatem, tum Batavorum gratiam, quæcumque demum ad victum neceſſaria; quod ſi ſecus facerent, ſe Matthæum renunciaturum Epiſcopum; Chriſtianos S. Thomæ ad obedientiam illi præſtandam coacturum; Commiſſarios tandem in Perſidem deportandos fore minitabatur, quibus etiam horæ breviſſimum tempus, ut decernerent, quid facto opus eſſet, deſignavit. Igitur Carmelitæ, qui ſe unum in Epiſcopum tuta conſcientia, eligere non poſſe arbitrabantur, ſub hac reſtrictione reſpondent, paratos nempe ſe eſſe eum in Epiſcopum deſignare, dum ea obſerventur, quæ ſacri Canones & quæ ipſis ſummus Pontifex præſcripſerat, atque in mandatis dederat. Quo accepto reſponſo Van-Redo, ut legitur in alia Epiſtola ſcripta Verapoli 26. Aprilis an. 1678. (Hanc Epiſtolam ſubſcribunt Fr. Bartholomæus a Spiritu Sancto, Præfectus, Fr. Angelus Franciſcus a S. Thereſia, & Bartholomæus Anna Clericus Syrus, Patria Aleppenſis) *Commiſſarios diſcedere juſſit, ut factam a ſe electionem Epiſcopo Alexandro atque ipſi Matthæo ejus nepoti annunciaret. Immo invaluit rumor, Commendatorem Van-Redo ex commiſſione Romanæ Curiæ, atque Menſelæ ſocietatis Batavicæ, Matthæum de Campo Epiſcopum conſtituiſſe. Commiſſarii vero Apoſtolici ſecedentes Mangatem, ex eo loco palam teſtati ſunt, notumque cunctis fecerunt, rumorem illum falſiſſimum eſſe, atque ut Pontificis juſſibus parerent, illico in Epiſcopum deſignarunt Dom. Raphaelem de Tiguedri nobilem Indigenam, Canonicum olim, Viſitatorem & Vicarium Generalem Epiſcopatus Cochenenſis Sede vacante. Hæc omnia ægre ferebat Van-Redo; quia ipſe & Alexander pacto convenerant de faciendo Epiſcopo Matthæo ejus nepote ..... Alexander vero rebus bene perpenſis, electionem Raphaelis approbavit, immo ipſi expeditam viam ad Montana Malabarica præbuit, atque omnes illi Chriſtiani obedientiam ipſi præſtiterunt.*

(21) Certius loc. cit. *L'antichiſſima Criſtianità fondata .... nella terra de Malavari, è ſottopoſta a 21. Regoli, ne' ſtati de' quali ſi trova diviſa, e ſparſa; eſſendo compoſta di 240. Villaggi fra grandi e piccoli, ove ſono 127. Chieſe co' loro Sacerdoti, che le offiziano al rito Soriano, e il numero de' Criſtiani arriva a 200000; i quali ſono molto divoti della S. Croce, delle anime del Purgatorio, e del ſanto digiuno; e benchè ſieno gente tutta de' boſchi, e montagne, con tutto ciò riſcono ottimi Cattolici, e molto obbedienti alla Chieſa Romana, e tal Criſtianità fra quei Regoli è aſſai ſtimata, e gode molti privilegi. Nel tempo però paſſato caddero per mancanza di operaj nello ſciſma di Neſtorio, riconoſcendo per loro Patriarca quello di Babilonia, da cui ricevevano i Veſcovi, ed erano governati diſpoticamente nello ſpirituale; onde eſſendo molt' anni viſſuti in queſta Ereſia, Iddio li liberò .... mentre eſſendo ſtato fatto Arciveſcovo di Goa Fra Aleſſio Menezes dell' Ord. di S. Agoſtino .... Prelato molto zelante delle anime, e dell' onor di Dio, vi andò in perſona, e con infiniti travagli, ſpeſe, e patimenti, alla fine purgò quei popoli dall' Ereſia, in cui miſeramente giacevano, e li reſtituì al grembo di S. M. Chieſa .... Eſſendo adunque la ſuddetta Criſtianità ridotta totalmente all' obbedienza della Chieſa Romana, gli fu dato un Arciveſcovo proprio, e vi furono mandati molti Padri della Compagnia, i quali l' hanno poſſeduta da 40. anni in circa; ma eſſendovi oltre la dignità Arcbiepiſcopale anco la ſeconda con titolo di Arcidiacono, che ha l' uffizio di Vicario Generale, ed è ſempre Nazionale; l' ultimo molto ambizioſo, ch' era ſempre paſſato con poca corriſpondenza col ſuo Arciveſcovo Padre della Compagnia, eſſendo anche i Criſtiani diſguſtati di detti Padri, non volle riconoſcerlo più per ſuo Paſtore, e lo fece diſcacciare inſieme con tutti i Geſuiti, e per maggiormente autenticare queſta riſoluzione, in pubblica Chieſa .... ſi fece giurare ſopra un Crocifiſſo di non mai più riconoſcerli in avvenire per loro Paſtori, e Direttori, ed eleggere per loro Governatore, e capo ſe medeſimo. Anzi la cecità di quei popoli arrivò a tanto oltre, che ſi congregarono di nuovo tutti, e dodici Sacerdoti principali conſagrarono Veſcovo il detto Arcidiacono, e per tale fu ſempre tenuto, ſtimato, e riverito; ordinando, diſpenſando, e amminiſtrando tutti i Sagramenti della Chieſa invalidamente ..... onde i buoni Sacerdoti, e Criſtiani obbedienti alla S. Sede ne diedero parte a Roma, e le Lettere arrivarono in tempo della S. mem. d' Aleſſandro VII. nelle quali iſtantemente, e in ſpecie dimandavano i PP. Carmelitani Scalzi, che furono loro con molta preſtezza mandati per più vie con ample facoltà, e dopo molti travagli e patimenti arrivarono a ſalvamento. Iddio ne ha molto ſervito; perchè riconoſciuto il loro errore, la maggior parte della ſuddetta Criſtianità di nuovo ſi ridusse all' obbedienza di S. M. Chieſa, conforme ſi può vedere ne' due Libri ſtampati in Roma da Monſig.* Sebaſtiani (Joſepho a S. Maria) *oggi Veſcovo di Città di Caſtello, e nell' altro del P. Vincenzo Maria già Procuratore Generale dei Carmelitani Scalzi, che furono di perſona in quelle parti; onde per far contrappoſto al detto intruſo, ch' era uno de' principali di quella Nazione, vi fu eletto col beneplacito Apoſtolico un Veſcovo nazionale con facoltà di Vicario Apoſtolico, che coll' ajuto di detti Padri ha ivi fatti gran progreſſi; anzi ultimamente dalla Congregazione ne ſono ſtati mandati quattro con facoltà di poter ſoſtituire al detto Veſcovo di Megara Vicario Apoſtolico il Succeſſore, per recidere ogni radice del pernicioſo ſciſma, che dall' empio Arcidiacono, che s' intruſe in quella Chieſa, fu ſuſcitato. Si è avuta però pochi meſi ſono certa notizia che ſia morto; onde ſi ſpera la unione di quei Cattolici, ch' erano in grandiſſima diſſenſione e diſcordia.*

(22) Raphaeli Tiguedro, de quo paulo ante diximus, ſucceſſit Didacus ab Annunciatione Congregationis S. Joannis Evangeliſtæ, dictuſque eſt Archiepiſcopus Cranganorenſis die 29. Aprilis anni 1694. *Raulinus* loc. cit. anno 1702. Cum dignitate ſe Didacus abdicaſſet, Joannes Ribeirus S. J., quem P. Tachardus Epiſt. e Bengala ann. 1712. ſcripta (*Lettres édif.* Recueil XII. pag. 385. ſeq.) memorat, Antiſtes eſt ejus Eccleſiæ renunciatus, in eiſque regionibus functus ſuo munere fuit, expertuſque eſt inimicos non Batavos ſolum, ſed etiam Chriſtianos, propterea quod ii Carmelitam, non Jeſuitam Epiſcopum optarent, ut ex eorum conventis conſtat, quæ ſic habent: *Conventus & juramentum factum a Chriſtianis S. Thomæ ob adventum Archiepiſcopi* (Riberii) *anno a Nativitate Chriſti 1704. & anno Collam 879. die 20. Junii Carturte in Eccleſia parva, nos omnes deputati Eccleſiarum, quæ ſitæ ſunt in Patrotta verſus meridiem, in unum congregati coram domino Archidiacono ſtatuimus & ſcripſimus hoc negotium: nempe permanere ita, quouſque noſtræ querimoniæ rationem audiens ſummus Pontifex decernat, atque indulgeat, quod ſicuti antactis temporibus uſque in præſens Epiſcopus ex Ordine Carmelitarum, ejuſdemque Ordinis Patres in noſtris moleſtiis, & acerbitatibus conſolati nos ſunt, & noſtrum promoverunt profectum, ita deinceps facere pergant.* Subdit Raulinus ubi hæc retulit pag. 447. deinde Refractarios Conventionis hujus & juramenti excommunicando ita clauſulam extremam imponunt: *In cujus rei teſtes advocamus Dominum Noſtrum Jeſum Chriſtum, Beatiſſimam Virginem, ac Apoſtolos XII Subſcribunt Abrahamus Sacerdos, Georgius Sac. Thomas Sac. Georgius alter Sac. Alexander Sac., Jacobus Sac. Joſephus Sac.* Addit Raulinus: *Nec minus inviſus erat Schiſmaticis Archiepiſcopus Riberius quam Caſſanaris Catholicis; immo ab illis illiberaliter plane habitus eſt, atque eodem anno 1704. una cum Epiſcopo Thoma hæretico Jacobita, libellum ſupplicem ſcripſerant ii Schiſmatici Summo Pontifici in Eccleſia S. Georgii Martyris* Rapolini *congregati, in quo primum conqueruntur de Pauliſtis (hoc nomine appellabant Jeſuitas a Collegio D. Pauli) cauſſantes, quod propter vexationes ſibi ab ipſis illatas jampridem ſub Archiepiſcopo Garzia ab Eccleſia Romana diſceſſerint; deinde gratulabantur Papæ de Miſſione Patrum Carmelitarum; poſtulabant exinde, quod ritus & conſuetudines Syriacas in tota Malabaria obſervari juberet, exponebant demum fore, ut Eccleſia illa non aliter optime gubernaretur, quam ſi Angelus Epiſcopus una cum Epiſcopo Thoma regiminis habenas moderandas ſuſciperet. Subſcribit deinde libellum* Thomas Epiſcopus pauper & humilis: Porta totius Indiæ. *Quæ ſubſcriptionis forma in alio ejuſdem Thomæ Epiſtola legitur, quam Aſſemanus ex Archivo S. Congregationis de Propaganda fide Syriace exaratam & Latine excerpſit Tom. IV. Bibl. Oriental. a pag. 464. uſque ad 467. ſcripta ab illo Pharaur Patona (Pharaoe) anno 1720. Ignatio Patriarchæ Antiochiæ, quæ tamen hic paullulum immutata ita habet:* Porta totius Indiæ. *Poſt Thomam igitur ſubſcribitur ſupplex libellus a præcipuis Sacerdotibus duodecim, & novem ſupra viginti Eccleſiæ. Libellum deinde miſit Angelus Epiſcopus Metellopolitanus Patri Auguſtino a S. Ezechiel exiſtenti Banderabaſſi die 29. Decembris an. 1704., ut eum Romam petens Summo Pontifici offerret, ſimulque ei injungit, ut ab eodem litteras Apoſtolicas poſtulet, ut Sacerdotibus Serræ Malabaricæ liceat indiſcriminatim celebrare ſive in azymo ſive in fermentato; ita ſibi ſpondere, quod diſſidio miteſcerent, & Schiſmatici ad ſinum Eccleſiæ Romanæ redirent .... Alterum ejuſdem fere argumenti libellum Summo Pontifici obtulerant Catholici laici: id tantum adjungunt, ope Alexandri Epiſcopi, ac Patrum Carmelitarum, poſt exortum Schiſma unam ſupra ſeptuaginta extare Eccleſias omni ex parte Romanæ Eccleſiæ addictas, ac præterea decem & octo ſupra viginti*

omni

Digitized by Google

rebant. Anno 1714. Mar-Thomas (23) Epiſcopus fuiſſe fertur Chriſtianorum, qui Monophyſiſmum profiterentur. Quo quidem tempore Mar-Gabriel e Syria miſſus, Neſtorianorum cœtum moderabatur. Intelligo autem imminutas admodum deinceps hujus factæ opes fuiſſe. Monophyſitarum enim dolis maximam eorum partem in oppoſitum errorem declinaſſe intelligo. Sed his annis paucis, cum dictus a Patriarcha Jacobitarum Antiſtes Malabarorum neſcio quis eſſet (qui circumventus fortaſſe a Proteſtantibus, cultum ſacrarum imaginum damnaret) atque in Malabariam appuliſſet, novamque doctrinam explicare aggreſſus eſſet; adeo commovit animos incolarum, ut Archidiaconi voluntate Romam Carmelitas miſerint, petierintque ſibi a Romano Pontifice Epiſcopum dari. Hi Carmelitæ anno ſuperiore in Urbem pervenerunt. Iidem cum a ſacra Congregatione quæſiſſent, quamobrem Liturgiam, quam, ut typis mandaretur, Romam miſerant, minime probaſſet; intellexiſſentque publicari Liturgiam non oportere, quæ partim Latinum, partim Syriacum ritum contineret; velle autem Pontificem, ut ritus cujuſque Eccleſiæ modo nihil complectantur, quod erroris ſuſpectum eſſe poſſit, ſerventur; reſponderunt, obtinuiſſe eandem Liturgiam in Malabaria, ita ut non ab Catholicis modo, ſed etiam a Neſtorianis, & Monophyſitis adhibeatur. Atque hæc de Chriſtianis Malabaris dicta ſunto (24).

Tonquinum Regnum proximum eſt Sinarum Imperio, qua ad Orientem & Septentriones ſpectat, attingit a Meridie Cochinchinam, & ab Occaſu Lajorum & Bramarum fines. Hoc Regnum provinciam olim Sinenſis Imperii fuiſſe ferunt (25). Igitur cum olim in Sinis Chriſtiani verſarentur, veri eſſe ſimile cuipiam videbitur, in Tonquino etiam ejus religionis homines ſaltem aliquos floruiſſe, qui primis temporibus rectam ſententiam, poſt vero ab hæreticis circumventi Neſtorianiſmum conſectarentur. Sed quoniam vetus nullum extat monumentum, quo hæc ſtatui confirmarique opinio poſſit, ad Apoſtolicos viros deſcendam neceſſe eſt, qui in illud Regnum XVII. Eccleſiæ ſæculo venerunt, contenderuntque ut noſtra eodem religio introduceretur. Igitur Dominicani (26) & Jeſuitæ (27), qui gentes barbaras efferatiſque moribus viventes manſuetas reddere, Chriſtoque conciliare ſtudebant, cum in Tonquino Regno ſuperſtitionem invaluiſſe cognoſſent, quæ ab ea non admodum diſcreparet, quam Sinenſes colere ſolerent, in illud viros Apoſtolicos mittere, dareque operam incolis a cultu idolorum ad veram Religionem convertendis decreverunt. Hi magnos laborum fructus reportarunt, plurimiſque perſuaſerunt, eum, qui decreta Chriſtianæ fidei, ignoraret, perpetuo periturum. Quæ res cum diu celari non potuiſſet, propoſitum (28) anno 1664. die 24. Januarii edictum eſt, quo præcones Evangelii inde excedere jubebantur. Antequam ea lex eſſet publicata, cum Rex ab ſuis intellexiſſet, viros Apoſtolicos circiter decem omnes fere regni provincias peragrare, idque agere ſedulo, ut Tonquinenſes patrios ritus, religionemque desererent, eis ut ad ſe ad conſtitutum, quod jam indicarat, tempus venirent, præcepit, quin rationem, quamobrem eos vocarat, expoſuiſſet. Illi ignari rerum omnium, quas inimicorum Chriſtiani nominis conſulto Rex paraviſſet, continuo atque ad ejus ædes acceſſerunt, comprehenſi, atque navem conſcendere adacti, Macaum tranſducti ſunt, uno Jeſuitarum Rectore excepto, quem in Metropoli cum Socio detinendum exiſtimavit, cuique ne cœtus cogeret, neu quidquam quod ad amplificandam Eccleſiam ſpectaret, moliretur juſſit. Hoc ſtatu cum triennio fere in Tonquino res noſtræ fuiſſent, nunciatum Regi eſt, Jeſuitam, neſcio quem, contra atque ipſe imperaſſet, in Regno verſari, auctoremque incolis eſſe, ut numinibus patriis neglectis novam religionem amplecterentur. Quapropter non hic ſolum, ſed duo illi etiam, de quibus modo demonſtratum eſt, juſſi ſunt abire exulatum, coactique in novam navim ingredi, atque in Bataviam tranſduci, ne ipſi Chriſtianique ceteri furorem in ſe Ethnicorum concitarent, Eccleſiaſque tot laboribus conſtitutas imprudentes perderent. Paullo poſt edictum, cujus ſupra meminimus, publicatum fuit. Quo circiter tempore tres Epiſcopi Galli in Cochinchinam, & Tonquinum *Vicarii Apoſtolici* ab Alexandro VII. P. M. miſſi, in Orientalem Indiam pervenerunt. Erant hi Lambertus, Cotolendeyus, & Pallus. Franciſcus Heliopolitanus, qui eorum Antiſtitum unus, præfectuſque Tonquinenſibus erat, cum certior eſſet factus, aditus in illud Regnum omnes interclufos eſſe, neque eo cuiquam noſtrorum Sacerdotum contendere licere, dici vix poteſt, quam moleſte atque acerbe tulerit. Sed cum collegiſſet ſeſe, conſideraſſetque etiam, atque etiam quid facto opus eſſe videretur, nihil veritus pericula, in quæ ſe ipſum conjiciebat, Tonquinum petere, & fortunam, quæcumque accideret, experiri conſtituit. Interea ad Tonquinenſes Chriſtianos ſcripſit, eoſque hortatus majorem in modum fuit, ut ne ſe vinci paterentur. Nam tormenta ærumnaſque, quibus premebantur, eis gloriæ, & Eccleſiæ commodo, atque utilitati futuras. Circumſpiciebat porro Epiſcopus, via ne ulla reperiri poſſet, qua iter in Tonquinum inſtitueretur. Cum nulla ſeſe offerret, D. Mottæ Lamberti Berytenſis Epiſcopi (nam is erat alter eorum, de quibus dictum mox eſt) conſilio

omni ex parte ſchiſmaticas .... Id autem negotii plurimum faceſſebat Ribeiro, quod tumultuantibus adverſus eum cum Schiſmaticis, tum etiam Catholicis & Eccleſiaſticis & ſecularibus, auxilium opemque illis ferebant Batavi. Itaque Gubernator Batavus coacto Miniſtrorum Batavorum conſilio, Cochini die 9. Julii Edictum conſcripſit, quod poſt paucos dies, nimirum die 17. menſis ejuſdem ann. 1704. promulgatum fuit cum teſtificatione Danielis Giuntis, qui erat Conſilio a ſecretis adverſus quemdam (*ita erat ſcriptum*) Sacerdotem Romanum in Luſitania natum Ordinis Pauliſtarum, Johannem Reibeiro nominatum *&c. Conſtat autem poſterioribus nunciis, quod Joannes Ribeiro omnibus exantlatis moleſtiis illis, atque acerbitatibus, Eccleſiam Malabarenſem uſque ad an. 1720. moderatus fuerit, ſive id tribuendum videatur hujus viri prudentiſſimo zelo, & in rebus gerendis ſolertiæ, ſive eximio Patrum Carmelitarum ſtudio in procuranda pace.* Hæc ille. Poſt Riberium Epiſcopus eſt Cranganorenſis conſtitutus Antonius Pimentelus Jeſuita.

(23) Cum diviſi Malabari in factiones eſſent, parſque Romanæ Sedi, pars vero Muſulis Patriarchæ pareret; Jacobitæ opportunam nacti occaſionem, a ſuo cœtu primum circa annum 1663. Gregorium quemdam in eam regionem miſerunt, qui multos ad Monophyſiſmum traduxit. Ei ſucceſſit Baſilius, huic Johannes, Johanni Thomas, de quo agimus, qui jam Epiſcopatu potiebatur anno 1704. Is ſcripſit ad Ignatium Patriarcham Jacobitarum ann. 1709. & an. 1720. Confer Aſſemanum Tom. IV. Bibl. Orient. & Raulinum l. c. De Gabriele Neſtoriano, qui an. 1714. Epiſcopus Malabarorum ejus factionis erat, adeundus Aſſemanus ibid. Ex clariſſimo autem viro Nicolao Lercario ſacræ Congregationi de Propaganda fide a ſecretis accepi, quod de Malabaris Hæreticis ex Neſtorianiſmo ad Eutychianiſmum traductis, & nunc Jacobitæ cujuſdam, qui Iconoclaſta eſt, ſcelere, permotis, ut ad S. Sedem de Catholica religione ſuſcipienda ſcriberent, dixi. Sunt autem ii, qui una cum Archidiacono Catholicos ſe futuros pollicentur, fere triginta hominum millia.

(24) Quæ hactenus de Chriſtianis Malabaris diſputata ſunt, ea nos a Gouvea, libro inſcripto *Jornada de Menezes*. Edit. 1606. Barrera S. J. *Relazione della Miſſione nella Provincia del Malabar* Edit. 1645. Alegambio, Jarencio, Raulino, Lequienio, Renaudotio, Joſepho Sebaſtiano, qui a S. Maria dicebatur, Epiſcopo primum Hierapolitano, inde Biſiñianenſi, poſt Tiſernate, Vincentio Maria a S. Catharina l. c. Lebrunio mutuati ſumus. Uſus præterea ſum Crozæi animadverſionibus; cujus tamen errata quædam, quin illum nominarem, fretus illuſtribus monumentis, rejeci, perplura alia tum oppugnaturus, cum tempus monuerit. Confer etiam, ſi placet, Scriptores quos laudat Fabricius *Salut. Lux Evangelii* cap. XLII.

(25) Urbanus Cerrius lib. ſæpius cit. & Alexander de Rhodes S. J. *Relazione de' felici ſucceſſi della S. Fede predicata da PP. della Compagnia di Gesù nel regno del Tunchino alla Santità di N. S. Papa Innocenzio X.* lib. I.

(26) Confer Laforum *Hiſt. Chron. des Miſſ. des Freres Prêcheurs* pag. CXXXVIII. & *Hiſt. Provinc. Philipp. Ord. Præd.*

(27) Vide Alexand. de Rhodes ibid. Lib. II. cap. I. & Joſephum Tiſſanerum S. J. *Relat. du Voyage depuis la France, juſque au Royaume de Tunquin* cap. XXIII.

(28) Edictum refert D. Pallu Epiſcopus Heliopolitanus: *Relazione de' Viaggi di tre Veſcovi &c.* ſupra cit. pag. 20. quod ſic habet: *Noi abbiamo ſcacciato, e ſcacciamo perpetuamente fuori del noſtro Regno i Padri, i quali eſſendo fuggiaſchi dalle loro terre, ſono venuti a inſegnare a' popoli groſſolani, agl' ignoranti, e alle donne una legge, ch' è ſenza fondamento, e tanto più perniciosa e ridicola, quanto che inſegna che non biſogna rendere culto alcuno nè allo Spirito, nè al Demonio; una legge che vuole, che le mogli abbandonino i loro mariti, e i mariti le mogli ec. E perciò noi ordiniamo, che i capi de' noſtri officiali che riſiedono appreſſo di noi nella noſtra corte, e quelli che comandano nelle Aldee* (che ſono le loro Città, e caſtelli) *uſino ogni poſſibile diligenza per radunare inſieme tutti i libri di orazioni, e dove ſi contiene la dottrina, che queſti Padri hanno ſeminata per lo Regno, e li facciano abbruciare; acciocchè niente rimanga di legge così malvagia. Comandiamo ad ognuno che avrà notizia de' Catechiſti, e de' Predicatori di queſta Religione, di rivelarli, promettendo ricompenſa ec.*

Digitized by Google

lio permotus, Siami manere, plebemque ibidem inſtituere decrevit, quoad opportunitatem nactus eſſet eo penetrandi, quo Pontifex præcepiſſet. Poſt multas ob cauſſas Heliopolites Siamo proficiſci, atque in Europam redire voluit. Ubi inde diſceſſit, litteræ ad ipſum ab Catechiſte quodam Tonquinenſi redditæ Berytenſi fuerunt, quibus ſignificabatur, lectam fuiſſe in cœtu Epiſtolam, quam ille cum Siami ageret, ad Chriſtianos miſerat, eamque jam maximam omnibus attuliſſe alacritatem. Propoſitum quidem fuiſſe edictum adverſus Sacerdotes & Catechiſtas haud diu poſt, quam e Tonquino pulſi Jeſuitæ fuerunt; ſed nihil ex eo noſtros accepiſſe calamitatis. Itaque libere Chriſtianis in regno, tutoque degere licere. Quod ſi viri Apoſtolici revertiſſent, id regi, qui interdum rogitaret, num redierint, gratum futurum. Præterea eſſe aliquos, qui cenſeant, Regis voluntate ſcriptum ab Ethnicis Tonquinenſibus ad Viſitatorem Macaenſium Jeſuitarum, ut ſuorum aliquos in regnum mitteret. Quamobrem confidere ſe fore, ut Jeſuitæ revertantur, Epiſcopuſque præfici incolis Chriſtianis poſſit. His lectis litteris, Berytenſis Antiſtes Deyderum ſacerdotem e ſuis quemdam Tonquinenſis linguæ peritum anno 1665. delegit, cui in mandatis, ut in eam regionem proficiſceretur, & Chriſtianos conſolaretur, atque adjuvaret, dedit. Multos is quidem progreſſus fecerat, cum an. 1671. Berytenſis ipſe, ut Deydero majores ſpiritus adderet, Tonquinum petiit. Inde Jeſuitæ rurſum amplificare fines Tonquinenſium Eccleſiarum cœperunt, quæ ſtudiis ſuperiorum Evangelii præconum, ſanguineque tot martyrum (29) inſtitutæ fuerant. Hoc idem Sacerdotes, quos deinde Vicarii Apoſtolici miſerant, faciebant. Sed ortæ inter Miſſionarios contentiones ſunt, quod eorum aliqui primos ſe omnium rerum, ſacerdoteſque a Vicariis Apoſtolicis miſſos (30), ipſoſque Vicarios Janſeniana hæreſi imbutos eſſe jactarent, impedirentque, ne quis ab eis Sacramenta ſuſciperet, defenderentque litteras a Pontifice datas, quæ relatæ in acta ab Luſitanis non eſſent, irritas cenſeri oportere, quod privilegia Regi ab Apoſtolica Sede conceſſa viguiſſent. Harum rerum ubi Clemens X. P. M. certior eſt factus, cum plane perſpiceret, eorum hominum temeritate, maliſque artibus magnum afferri Tonquinenſibus detrimentum, rurſum ad Vicarios litteras, quibus eis dignitatem auctoritatemque confirmabat, ſcripſit. Addidit Vicarium quartum, qui Sinenſis cum eſſet, tum ob linguæ facultatem, prodeſſe Chriſtianæ Reipublicæ poterat. At repugnantes obſirmati in ſententia manere, Præfecto Ordini obſiſtere, omnia denique miſcere, modo ne Vicariis parere cogerentur. Itaque mortuo Clemente X. Urbanus Cerrius (31) qui Congregationi de propaganda fide a ſecretis erat, Innocentium XI. qui Clementi ſucceſſerat, oravit atque obſecravit, ut ne quid prætermitteret, quod ad reprimendos diſſenſionum auctores ſpectare videretur. Ei Pontifex reſpondit, ſibi curæ rem adeo gravem futuram. Cura diligentiaque Romanorum Pontificum ſedati aliquanto tumultus deinceps fuerunt, dataque Vicariis Apoſtolicis facultas Tonquinenſes inſtituendi, agendique ut qui Chriſtianis partibus ſeſe addixerant, in fide officioque confirmarentur. Interea viri Apoſtolici palam de religione quidquam prædicare non audebant, propterea quod revocata Edicta non fuiſſent, quibus ut in noſtros Ethnici inquirerent, renunciarentque, quæ deprehendiſſent, Regi jubebantur. Anno 1705. a transfuga, neſcio quo, Vicarii Apoſtolici *Miſſionariique* accuſati fuerunt, quod leges a Regibus latas contemnere, Chriſtianiſque ſacris imbuere incolas conarentur. Anno 1706. Gubernatori cuidam in mandatis datum ab Rege fuit, ut inveſtigaret, vera ne eſſent, quæ ille ipſe transfuga dixerat. Is cum cognoſſet ab civitatibus vicisque aliquot comiter exceptos Vicarios, præconeſque aliquot Evangelii fuiſſe, Chriſtianos pecunia multavit, quin ullum religionem, quam amplexus eſſet, ejurare coegerit. Sed ne cognoſci in poſterum tempus, rurſumque accuſari poſſent, eis, ut cœtus clam haberent, utque cruces imagineſque Sanctorum, quas Princeps retineri a quoquam vetuiſſet, abſconderent, præcepit. Ea res magnopere impediebat, quominus res Eccleſiarum Tonquinenſium amplificarentur. Nam etſi erant permulti, qui Chriſtianiſmum colere optarent; quoniam tamen paupertate premebantur, impetrare id quidem a ſe ipſis non poterant, quod, ſi coacti fuiſſent pecuniam numerare, ne in extremam miſeriam inciderent verebantur. At viri Apoſtolici nullam ab ſe fieri patiebantur officii intermiſſionem. Peragrare oppida vicoſve, audire pœnitentes, rem divinam facere, omnia denique exſequi, quæ ad incolarum ſalutem pertinerent. Quo tempore aliqui, quod res diligenter celata non fuiſſet, capti, atque ad Judices adducti, pulſi tandem in exilium fuerunt. Auctus deinde Dominicanorum, Jeſuitarum, aliorumque (32) opera in regno eſt numerus Chriſtianorum. Nunc Vicarius eſt ibidem Apoſtolicus Hilarius a Jeſu Auguſtinianus *Excalceatus*, Epiſcopus Coricenſium. Hoc Epiſcopo quatuor Jeſuitæ fortiſſimi viri Ann. 1737. religionis Chriſtianæ cauſſa capite plexi ſunt. Quo anno, cum Franciſcus Gilius Federicus Dertoſenſis Ord. Præd. in oppido Luctuy ageret, ac futurum aliquem, qui ſe accuſaret, ne ſuſpicaretur quidem, noctu magno numero Ethnici una cum ſacrificulo Thaytinho homine ſceleſto, atque hoſte nefario Chriſtianæ religionis eodem concurrerunt, dumque ſummo mane Franciſcus rem divinam faceret, ædes, ut ne elabi poſſet, obſederunt, captumque & funibus deligatum ſecum in navim tranſtulerunt, atque in aliud oppidum ad ſacrificuli ædes abduxerunt, qui fore confidebat, ut ſibi, cum noſtris Gilium reſtituiſſet, pecunia numeraretur. Id ubi nunciatum Præfecto eſt, Franciſcum ad ſe adduci imperavit. Sacrificulus, qui rebus ſuis diffidebat (nam contra leges in ædes ſuas Sacerdotem Chriſtianum tranſtulerat) in Metropolim ad Regem, quæ evenerant, nunciaturus contendit. Quæ res in cauſſa fuit, cur optimo viro libere abire minime liceret. Nam præfectus, qui dimittere hominem conſtituerat, metuens, ne pœnas violatæ legis lueret, ad Regem adiit, & ſacrificulum accuſavit, Giliumque in poteſtatem permiſit Ethnicorum. Igitur in carcerem conjectus vir fortiſſimus,

(29) Cerrius l. c. *Per una fiera perſecuzione furono forzati* (i Miſſionarj ad abbandonare i Tunchineſi) *ſicchè del 1666. quando vi arrivarono i Miſſionarj mandati dal Veſcovo di Berito, era ſotto graviſſime pene proibita la religione Cattolica; ma contuttociò hanno colla loro attenzione, e virtù operato maraviglie nelle converſioni di ſoggetti qualificatiſſimi della Corte, e infinità d' idolatri. E benchè le perſecuzioni ſieno ritornate più fiere che mai con tormenti e morte de' fedeli; nondimeno, conforme l' antica Chieſa, col ſangue de' Martiri ſi è moltiplicata ſempre più la Fede di Criſto; ſicchè ſi può dire adeſſo, che la maggiore e migliore parte del Tunchino ſia Cattolica. E ſe a quel Re ſi ſcriveſſe da V. S. con invitarlo a ricevere la noſtra ſanta Religione, mandandogli qualche dono ſecondo l' uſo dell' Oriente (che dimoſtra ſtima ed affetto) ſarebbe facil coſa che dal* Bua, *o dal* Cioa *foſſe abbracciata.*

(30) Cerrius ibid. *E' noto alla Congregazione, quali e quante contraddizioni abbiano ſempre mosse da certuni, che come primi nelle Indie mal volentieri tollerano di vederſi ſoggetti a' Vicarj Apoſtolici; parendo loro di aver perduta in buona parte la ſtima, e di non eſſere come in paſſato arbitri delle inclinazioni di quei popoli, che ben conobbero riſplendere vantaggioſamente la bontà e diſintereſſe de' Vicarj; onde cominciarono in pubbliche adunanze, e nelle Chieſe a ſcreditarli, e ſuſcitando un rigido e dannabile ſciſma, hanno con lettere circolari inſinuato a que' fedeli, che non riconoſcano, nè preſtino obbedienza alcuna; dando loro a credere con argute invenzioni, che ſono Veſcovi intruſi, ed eretici, e tutti i Sagramenti amminiſtrati da' loro Sacerdoti nulli e ſacrileghi; onde con tal ſuppoſto fanno loro continuamente rinnovare, e predicando che è meglio morire ſenza Sagramenti, che prenderli da loro; e perciò perſeguitati, e ſcreditati da coſtoro, altri furono traſportati all' Inquiſizione di Goa, ed altri barbaramente ſcacciati da' medeſimi Principi gentili.* Confer quæ ſequuntur.

(31) Cerrius ibid. *Arrivate qua queſte giuſtiſſime lamentazioni, furono dalla ſant. mem. di Clemente X. a ſupplicazione della Congregazione ſpediti nuovi Brevi, che convalidavano i primi già conceduti a favore de' detti Vicarj; accreſcendo non meno la loro giuriſdizione, che il numero di eſſi, con creare per quarto Vicario Apoſtolico nella China un Domenicano Chineſe, ch' eſſendo Nazionale, più facilmente poteſſe introdurre la Religione in quel grande Impero ... Seguitarono* (niente di meno gli oppoſitori) *più che mai a perſeguitarli, attraverſando ogni loro operazione con diſprezzo della S. Sede, a' di cui Brevi, e Bolle viene impedita l' eſecuzione con deteſtabile ſuppoſto, che non poſſa togliere i diritti della Corte di Portogallo. Spedirono perciò detti Vicarj Apoſtolici nuovo Agente con replicate iſtanze, che ſi deſſe rimedio a queſte oſtinate oppoſizioni ..... Oppure che la S. Sede li richiamaſſe; giacchè le loro operazioni zelanti .... ſervivano ſolamente per farli reſtare vilipeſi ec.* Erat ei Epiſcopo Dominicano Sinenſi Gregorius Lopenſius nomen. *Hiſt. Phil. Prov. Dominic.* Tom. II.

(32) Hilarius a Jeſu in *Racconto iſtorico della prigionia, e morte glorioſa de' Servi di Dio, i PP. Franceſco Gil de Federich, e Matteo Alfonſo Leziniana, Miſſionarj Spagnuoli dell' Ord. de' Predicatori, decollati nel Regno del Tunchino per la Cattolica Religione li 22. Gennajo dell' anno 1745. ſcritto dall' illuſtriſſimo e Reverendiſſimo Monſignore Fra Ilario di Gesù Agoſtiniano Scalzo Veſcovo Coricenſe, e Vicario Apoſtolico nel Tunchino Rom. 1746.*

mus, etſi febri ſæpe agitaretur, multiſque incommodis a cupidis pecuniæ cuſtodibus carcerum premi ſoleret, ludibrioque puerorum exponeretur; tamen omnia æquo animo ferebat, curabatque ut non modo noſtri in fide manerent, ſed Ethnici etiam ad cultum religionis veræ converterentur. Atque hæc quidem ille ad exitum anni 1743. ſolus erat perpeſſus, cum intellectum eſt, Matthæum Aloyſium Lezinianam perinde Dominicanum iiſdem in ædibus, eademque hora, qua ipſe an. 1737. in poteſtatem Ethnicorum venerat, comprehenſum eſſe, atque in urbem Regni principem transferri oportere, ut eidem Gilio ſocius gloriæ ac felicitatis eſſet. Anno 1744. tertio Kalendas Junias adductus ad Regem, hujuſque voluntate traditus iiſdem carcerum cuſtodibus eſt, quibus aſſervandi Gilii impoſitum onus fuerat. Anno 1745. XII. Kal. Jan. certior Franciſcus eſt factus, ſe poſtero die eſſe gladio, ob res pro religione Chriſtiana geſtas, percutiendum. Id quum gratum Franciſco eſſet, ut qui nihil magis in vita optaverat, tum grave atque moleſtum Matthæo erat, quod metueret, ne ſi dimiſſus aliquando fuiſſet, martyrii gloria, cujus deſiderio flagrabat, privaretur. XI. Kal. Aprilis ſummo mane rem divinam uterque fecit, & poſteaquam Franciſcus primo carcerum cuſtodi gratias, quas potuit, maximas habuit, milites acceſſerunt, qui eum ad ſupplicii locum ducerent. Matthæus, qui ſejungi ab amico, ſocioque pœnarum non poterat, impetravit, ut ſibi eum comitari permitteretur. Cum ille alacer, hic mœſtus incederent, nuncii accurrerunt, qui dicerent, juſſiſſe Regem, ut Matthæus etiam eodem ſupplicii genere afficeretur. Igitur pleni gaudii ad deſtinatum locum venerunt, atque ubi ſe Chriſtianorum precibus commendarunt, capite diminuti, martyres obierunt. Optimis fortiſſimiſque viris ſublatis, minus eſſe crudeles in Chriſtianos Ethnici cœperunt. Itaque viris Apoſtolicis majores, uberioreſque fructus referre hac noſtra ætate licet. Sed de Tonquino ſatis dictum eſto (33).

Tonquino finitima eſt Cochinchina. Sunt autem hujus Regni incolæ acutis ingeniis, propenſique ad amplectendam Chriſtianam religionem. Ac niſi ſæpe regiis edictis deterriti fuiſſent, perpauci Cochinchinenſes a noſtris ſacris, inſtitutiſque alieni reperirentur. Nihiloſecius fuerunt ſuperiore ſeculo, ſuntque in eo, proximoque Regno quod Champà vocatur, & Cochinchinenſi Regi paret, permulti, qui noſtris ſe legibus obſtrinxerint, inducti Dominicanorum, Jeſuitarum, aliorumque virorum Religioſorum oratione, qui eo ſe introducendæ, dilatandæque veræ religionis cauſſa contulerunt (34).

In Siamenſe Imperium perinde eſt a noſtris primum, tum a Vicariis Apoſtolicis laboratum, ut noſtra Religio inveheretur (35), latiuſque in dies maneret. Etſi enim Reges falſorum numinum ſuperſtitione detinebantur; tamen liberam noſtris concedebant prædicandi Evangelii poteſtatem. Ac niſi Muhamedani, quorum ibidem haud exigua eſt auctoritas, reſtitiſſent, longe major in Siamo, proximiſque Regnis fuiſſet numerus Chriſtianorum. In Cambojæ quoque regno viri Apoſtolici (36), ſanctæque Sedis Vicarii haud exiguos fructus reportarunt, proximiſque in oppidis Chriſtiana religio viget (37).

In Java, aliiſque inſulis, quas ante Luſitani obtinebant, deindeque in poteſtatem venerunt Batavorum, ſeculo XVI. felices ſucceſſus res noſtræ initio habuerunt, ſed immutata ratio eſt ſeculo ſuperiore, dum viris Apoſtolicis, imprimiſque Jeſuitis, interdictus in eam inſulam ab Hollandis aditus fuerit, cautumque ne quis no-

(33) Eorum, qui de rebus Tunquinenſibus ſcripſerunt, conſulat Lector Alexandrum de Rhodes, aliosque, quos paullo ante memoravi; Danielem Bartholum S. J. *Hiſt. dell' Aſia S. J.* parte II. Romæ 1661., Johannem Philippum Marinum Genuenſem S. J. *Delle Miſſioni de' PP. della Compagnia di Gesù ec.* Romæ 1665. Anonymum *Hiſt. des Royaumes de Tunquin & de Lao à Paris* 1666. Cornelium Hazart S. J. *Chriſtianiſmus Catholicus per Univerſum Terrarum Orbem propagatus ſeculo in primis XV. & XVI.* Belgice Amſt. & cum Auctario interpretis Mathiæ Soutermani S. J. Germanice, Viennæ in Auſtria an. 1683. Hunc nominat Joannes Albertus Fabricius *Salutari Lucæ Evangelii* Cap. XXXII. *Voyage d'un Miſſionaire de la Compagnie de Jeſus en Tunquin, en Perſe, en Armenie, en Arabie, & en Barbarie* ab anno 1688. ad 1709. Pariſ. 1750. & Epiſtolas aliquot ad eam rem attinentes, quas collegerunt Carolus Gobienus & Duoldus, variiſque voluminibus ediderunt, inſcripſeruntque *Lettres Edifiantes & Curieuſes &c.*

(34) De Miſſionibus in Cochinchinam confer Franciſci Bugenii litteras inde ſcriptas an. 1619. Gaſparis Luſſii an. 1621. Pallu *Breve e compendioſa narrazione de' Viaggi di tre Veſcovi Franzeſi ec.* Cerri l. cit. *Rieſcono i Cocincineſi molto propenſi al Criſtianeſimo: che ſe non foſſero le perſecuzioni, e gli Editti regj, facilmente in breve tempo ſi convertirebbero.... Sta queſto regno ſotto la cura paſtorale del Veſcovo di Berito, uno de' Vicarj Apoſtolici, e altri Miſſionarj, e vi hanno fatto grandiſſimo frutto, come anche nel regno di Champà ſoggetto al Re della Cocincina.* Vide præterea Chriſtophorum Borrium *Relaz. della Miſſione nel regno della Cocincina* an. 1631. Jacobum Lambertum S. J. *de Regno Cocincinenſi*, Jacobum de Marchault *de Regno Cocinchin.* Gallice edit. an. 1632. Mitto ceteros, ne ſim longior quam oportet. Nunc temporis viri Apoſtolici religioni in eo Regno dilatandæ operam felici ſucceſſu navant. In his eſt Joſephus Macionius Ord. Præd. Florentinus.

(35) De propenſione Regum Siamenſium erga Chriſtianos agit Pallu l. c. Cerrius, *E' ſituato*, inquit, *queſto regno nella parte meridionale dell' Indie, paſſato il Golfo di Bengala; ed è diviſo in undici provincie, ch' erano una volta undici regni, delle quali la principale è Siam, così nominata dalla Città metropoli poſta ſul mare, porto comodiſſimo, e ſede reale. Si permette in queſta Città, e in tutto il regno, benchè il Re ſia idolatra, l' eſercizio libero d' ogni religione, onde i Vicarj Apoſtolici col conſenſo della S. Sede hanno ivi fermata la reſidenza di uno di loro; avendoſi aperta Chieſa, e fondato un Seminario, dove s'iſtruiſcono i naturali per ordinarli Sacerdoti .... Il maggior impedimento, che per la propagazione della fede ſia in detto regno, è il credito, e la potenza che hanno i Maomettani, i quali non mancano di uſare ogni arte per introdurvi la loro peſſima ſetta; anzi non è gran tempo, che il Re fu invitato ad abbracciarla con ſolenne ambaſceria dalla Regina d' Archen, che governa il più conſiderabil regno dell' iſola di Sumatra, e anche dal Re di Golgonda, ambidue Maomettani. Con tutto ciò vi ſi ſono fatti grandiſſimi progreſſi da' Miſſionarj, non ſolo in Siam, ma nelle altre provincie, particolarmente in Teſſerim, battezzando anche molte perſone principali di quella Corte.* Anno 1688. Rex Gallorum Ludovicus XIV. Legato, quem in Siamum miſerat, in mandatis dedit, ut de pertrahendo ad Chriſtiana Sacra Siamenſium Rege ageret. Id ille cum in eam regionem perveniſſet contendit. Sed fruſtra. *Voyage de Siam des Peres Jeſuites envoyés par le Roy aux Indes & à la Chine* Tom. I. Iidem Jeſuitæ curarunt, & Regi perſuaſerunt, ut XII. Mathematicos a præpoſito generali peteret. Horum enim opem confidebant fore, ut Rex ad ſanitatem reverteretur. Anno 1687. crebris rumoribus Ludovicus Rex intelligebat, eſſe Siamenſem bene in Chriſtianos animatum. Igitur Miſſionarios eodem mitti curavit. Sed rebus immutatis Viri Apoſtolici Pondicheriam, quæ ſita eſt in ora Coromandelienſi, ſe contulerunt. *Memoires du Comte de Forbin Relat. de revol. arrivée à Siam* an. 1688. P. d' Orleans S. J. *dans la vie de Conſtance Phaulcon premier Miniſtre du Roy de Siam* Pariſ. 1690. Anno 1688. Jeſuitæ a Siamo pulſi in Coromandelienſem oram appulerant, unaque cum Capuccinis dilatandæ Chriſtianæ Religioni Pondicheriæ operam dederunt, ut eſt apud Norbertum. Sed de ſtatu religionis in Siamenſi Regno adeundi Loubera, *Deſcript. du Royaume de Siam*, ceterique quos Jo. Albertus Fabricius numerat *Salut. Lucæ Evangelii* Cap. XL. Jam inde autem ab anno 1566. Dominicani de reducendis Siamenſibus cogitaverant, idque ut exequerentur, Hieronymum a Cruce cum ſocio in Regnum miſerant. Ethnici autem commoti Hieronymum interfecerunt. Conſtat ex litteris Ferdinandi a S. Maria, quas Malaca ad Magiſtrum Ordinis Romam miſit, apud Lafuenum l. c. pag. CXXI.

(36) Proximum eſt Siamenſi Cambojanum Regnum. Anno circiter 1596. Dominicani & Franciſcani Regis Pramcari voluntate prædicare ibidem Evangelium cœperunt. *Hiſt. Prov. Philipp. Ord. Præd.* Tom. I. Anno 1628. eodem rurſum Viros Apoſtolicos Dominicani transferri curarunt. Vicarii Apoſtolici, quos ab Alexandro VII. miſſos in Orientales Indias diximus, aliquos in eo ipſo regno progreſſus fecerunt. Cerrius l. c. Vide librum inſcriptum *Relation des Miſſions des Eveques françois aux Royaume de Siam de la Cochinchine, de Camboy & du Tonchin depuis 1666. juſque 1672. Paris 1674. Suite de la relation es années 1672. juſqu' au 1675. Pariſ. 1680.*

(37) Cerrius l. cit. *Goa ſolamente, città bella, e popolata con Chaul, Barrino, Damano, e Dieu piccoli contadi aſſai vicini colle iſole di Macao, ſono rimaſi ſotto il dominio già vaſto di Portogallo. Sta in Goa l' Arciveſcovo con gran Capitolo e Clero ec.* Johannes Albertus Fabricius lib. cit. cap. XLII. *Caput ditionum juris Eccleſiaſtici in Aſia eſt Goa expugnata ab Albukerkio an. 1508. & ab an. 1540. Sedes Archiepiſcopi Metropolitani. Præter ſummum Vicarium Epiſcopum Goæ verſantem, quatuor ſuffraganeos ſub ſe habet Epiſcopos, Cochinenſem, Meliaporenſem, Malacenſem, & Macaitanum (quintus enim Nangaſachienſis in inſulis Japoniæ, poſt Luſitanos Japonia ejectos, eſſe deſiit.) Angamalenſem præterea Archiepiſcopum &c.* Hæc ille. Epiſcoporum Meliaporenſium ſeriem deſcribit Raulinus Diſſert. V. in Hiſt. Synodi Diamperitanæ, & Antonius Cajetanus de Souſa initio *Commentarior.* Acad. Ulyſipp. an. 1722., qui eodem etiam volumine ſeriem texit Cochinenſium, & Macaenſium. Sed de laboribus Ordinum Religioſorum in Indiis Orientalibus, inprimiſque Franciſci Xaverii, ſanctiſſimi viri, adeundi Petrus Maffejus Bergomas *Hiſtoriar. Indicar.* lib. 1. Franciſcus Xoverius ipſe in epiſtolis ad Maffejum, in extremo eodem volumine, & apud Turſellinum in fine voluminis *de vita & rebus geſtis Franciſci Xaverii* Edit. an. 1596.

noſtrum, cui poteſtas ab ipſis non eſſet (38) facta, eodem appellere auderet. Atque ut in Java inſula, ita in Malaca Regno (39) Indiæ extra Gangem, Ceylano, quæ vetus (40) Taprobana a pleriſque creditur, Maldiviſque (41) Inſulis haud paucis nunciatum a viris Apoſtolicis, quos eo Luſitani tranſduxerant, ſæculo XVI. Evangelium eſt, ac late longeque propagatum. Imminutæ tamen opes Catholicorum ibidem, atque in multis pene deletæ a Batavis, Britanniſque fuerunt. Moluccas inſulas non diu ante annum 1511. detectas, ab anno 1529. Luſitani; Hiſpani vero ab an. 1580. obtinuerunt, quoad magnam eorum partem anno 1600. Batavi in ſuam redegerunt poteſtatem. In has Calvanus Præfectus cum veniſſet, magnam Eccleſiæ Catholicæ, converſione multorum ad Chriſtiana ſacra, attulerat utilitatem. Super Moluccas ſeptentriones verſus ſunt Philippinæ, quarum eſt maximus numerus. Nam aliqui 1200. alii aliquanto eſſe plures contendunt. Harum multas obtinent Hiſpani. Præcipua eſt Luzonia, ſeu Manila, Archiepiſcopi ſedes. Incredibile dictu eſt, quantam in his vim quantamque copiam hominum Dominicani, Franciſcani, Auguſtiniani (42), Carmelitæ, Ca-

an. 1596. *Hiſt. Prov. Philipp. Dominic.* Petrus Jarricus S. J. Hiſt. *des choſes le plus memorables avenues tant en Indes Orientales, qu' aux autres pays de la découverte des Portugais &c.* Edit. an. 1610. Ludovicus Guſmanus S. J. *Hiſt. de las Miſſiones que han hecho los Religioſos dela Compagnia de Jeſu en la India Oriental &c.* Edit. an. 1601. Chriſtianus Suareſius de Figueroa *Relat. de las Coſas, que hiſieron los Padres de la Compania por las partes de Orient.* Edit. 1614. Marcellus Ribadaneira Franciſcanus *Hiſt. de las islas, de la gran China, Tartaria, Cochinchina, Siam, Camboxa, y Japan, y de lo ſucedido en ellos a los Religioſos Deſcalços de la Orden del Seraphico Padre S. Franceſco de la provincia de S. Gregorio de las Philipinas* Edit. 1601. Hanuardi de Cameren *Epiſtolarum Japonicarum collectio de multorum in variis Inſulis gentilium ad Chriſti fidem converſione, adjunctis epiſtolis Aſiaticis de Tartarorum imperio, religione, & moribus an.* 1569. Epiſtolæ *Coſmi Turriani S. J. an.* 1551. *de rebus Indicis; & Gaſparis Vilelæ S. J. an.* 1554. Martinus Ignatius Franciſcanus *Itiner. in Ind. Occident. & Orient. an.* 1584. Joannes Baptiſta Peruſſius S. J. *Hiſtorica narratio de Rege Mogol, & Regnor. Jap. converſ. an.* 1597. Nicolaus Pimenta Soc. Jeſu *de rebus geſtis in Ind. Orient. a PP. Societatis Jeſu an.* 1598. & 1599. *Edit. an.* 1601. Johannes de Lucena *Hiſt. & Vita Franciſci Xaverii, & de rebus geſtis aliorum Religioſor. S. J. Edit. an.* 1613. Emmanuel *Faria de Souſa* Aſia Portugueſa Edit. 1666. Joannes de Barros *Decadib. de Aſia Vol.* 3. *Edit.* 1628. Didacus de Cato *Decadib. de Aſia an.* 1619. Joannes Vayus S. J. Collect. *epiſt. de rebus Japonicis, Indicis &c. Edit. Antuerp.* 1605. Mitto cæteros, quos numerat Fabricius in *Lib. qui de Salut. luce Evangelii* inſcribitur. Johannes Baptiſta Macatus S. J. *Geſta a PP. Soc. Jeſu in Regno Tibet, & Siam Edit. Pariſ.* Michael Angelus Lualdus *l' India Orientale ſoggetta al Vangelo Edit. Rom. an.* 1653. Utinam a Sac. Congreg. de Propaganda Fide negotium cuiquam conſcribendæ Hiſtoriæ Miſſionum daretur! Quot inde commoda Reſpublica pararet populi Chriſtiani! Id fortaſſe aliquando fiet. Sed tempore.

(38) De Javis inſulis conſule, præter Scriptores Luſitanos, Petrum Maffejum *Hiſtoriar. Indicar.* Lib. V. & Lib. X. ubi quid actum in iis a præconibus Religioſis fuerit, narrat. Quæ vero geſta deinde a Batavis ſint, oſtendit Cerrius l. c. inquiens: *Avendo preſo piede la Compagnia d' Ollanda nella Java maggiore, & ivi fondata la città, e fortezza di Batavia...., facendoſi anche Signora delle iſole Molucche, acquiſtò nel* 1631. *la città di Malaca, e poi la iſola di Ceilan. Quindi ſcorrendo alla coſta di Coromandel, ſoggiogò molti altri luoghi ne' Regni di Bengala, e Meliapor, tutto togliendo alla Corona di Portogallo; anzi accoſtandoſi a Goa nel* 1672. *s' impadronì del capo di Comorino della Coſta di Fervancor, di Cranganor, Poliporto, Cavaron, e della famoſa città de Cocino, facendoſi in ſomma padrona quaſi aſſoluta di tutta la India Orientale con tanto potere, ricchezza, e vaſcelli, che ſi rende impoſſibile il toglierc queſto poſſeſſo, ſe non ſi ſoggioga tutta la Olanda. E' vero però, che il Re di Danimarca ha nella detta coſta di Coromandel una fortezza chiamata Tringabar, e il Re d' Inghilterra vi ne poſſiede un' altra nominata Madraſpatan, dove ſtanno i Cappucini Franceſi aſſai ben veduti dal Governatore.... Da queſta gran perdita de' Portogheſi ne ſeguitò lo ſtato miſerabile di quella Criſtianità; avendovi gli Olandeſi diſtrutte e profanate le Chieſe, convertiti in uſi mondani i Sacri vaſi, e vilipeſe le S. imagini, e le reliquie, diſcacciando con bandi rigoroſi tutti i Sacerdoti, e particolarmente i Geſuiti; onde ſenza il conſenſo loro è impoſſibile il mantenere, non che propagare la fede cattolica in queſti vaſti paeſi, dove al tempo de' Portogheſi ſi profeſſava con ogni libertà.* Pulſis noſtris, Proteſtantes conati ſunt Inſulanos ad ſuam Reformationem pertrahere; idque jam multis partibus obtinuerunt. Nam ita eſt a Jacobo Viſchero ſcriptum Tom. III. *Biblioth. Hiſt. Theol. Bremenſ.* & Tom. V. De ſtatu inſulæ agunt Franciſcus Michael Janiconus *Dans l' ètat preſent de la Repub. des Provinces Unies Hagæ Comitum Edit.* 1729., & auctores Itinerariorum *le Recueil des voyages qui ont ſervi à l' établiſſement & au progrès de la Compagnie des Indes Orientales Edit. Amſt. an.* 1712.

(39) Ab Urbano VIII. in Bulla Canonizat. S. Franciſci Xaverii Sanctus idem appellatur *Novus Indiarum Apoſtolus.... qui effecerit, ut multa centena hominum millia, qui in tenebris.... ambulabant, ad agnitionem veræ lucis perducti regenerationis lavacro mundarentur. Nam præter Indos, Bracmanes, & Malabares... ipſe primus Paravis, Malais, Jais, Atenis, Mindanois, Malaeaſibus, & Japonibus Evangelium Chriſti annuntiaverat; multique illarum regionum reges, & magni principes ingenti cum fidei noſtræ emolumento ſuavi Chriſti jugo colla ſubdiderunt.* Confer Turſallinum in vita Franciſci Xaverii. Negari tamen non poteſt, quin diu ante S. Xaverium & Jeſuitas, Dominicani atque Franciſcani Chriſtianiſmum in Inſulas Aſiaticas, Indiamque pene univerſam intulerint. Adeundus Hieronymus Platus Soc. Jeſu P. II. *de bono ſtatu Religionis* cap. XXX., & apud Laſonum, ubi innumerabiles pene homines Indos, Arabas, Perſas a Dominicanis fuiſſe circa an. 1504. ad noſtra ſacra perductos ſcribit. Viros Apoſtolicos, qui una cum Dominico Souſa functi his laboribus fuerunt, recenſet Laſonus. Illi quidem in Malabaria, & Ora Coromandelenſi, aliiſque in regnis Indiæ Evangelium promulgaverunt, Eccleſiaſque conſtituerunt, ut ex Luſitanis Scriptoribus oſtendit idem Laſonus. Confer illum ad annum 1519. Malacæ, quæ anno 1515. in poteſtatem venit Luſitanorum, primus omnium idem ipſe Souſa Chriſtum incolis nuntiavit. Vide Gaſparem Corream *Jornada dos Alburquerſque* cap. IV. VIII. XIX. XLII. Atque eſt vere opportuneque obſervatum a Laſono, primos fuiſſe omnium Fratres Prædicatores, qui poſt appullum Luſitanorum in Indias Epiſcopos Goanis dederint, templaque in iis locis extruxerint. Præmia autem hæc fuiſſe laborum, quos majores noſtri in Mogolia, atque Tartaria, Indiciſque Inſulis ſubierunt. De Dominicanis, & aliis Ordinum Religioſorum alumnis, qui Malacæ agebant, religionemque propagare conabantur, quo tempore capta urbs a Batavis fuit, deque adverſis rebus, quæ iiſdem contigerunt, vide *Hiſt. Inſul. Philip. Provinc. Dominic.* Tom. II.

(40) Ceylanum Inſulam cum occupaſſent Luſitani, Chriſtianam fieri curarunt. Vide Joannem Barrium Decade III. Lib. II. C. V., & Joannem Ribeirum de eadem Inſula, & Fabricium loco mox indicando. Anno 1656. vitari incolæ Chriſtiani a Batavis cœperunt. Confer, ſi licet, Jo. Albertum Fabricium *Salut. luce Evang.* a Coſma Indopleuſte Tom. II. Collect. Veter. Script. Edit. Montfauc. anno. 1706. *Selediva* nomine eam Inſulam appellari novi quidam Scriptores cenſent. Immo vero eandem alii atque veterum Taprobanam eſſe exiſtimant. Confer Cellar. Tom. II. Geogr. Antiq.

(41) De Maldivis conſule Maffejum lib. VII. Veteres Relationes editas a Renaudotio, & Renaudotium ipſum in Notis. Regi eas Muhamedano parere ſcribit Pyrardus *Itiner.* Gallice edito part. I. cap. X. Pauci ibidem Chriſtiani verſantur, atque ii quidem non Religionis propagandæ, ſed mercaturæ exercendæ cauſſa.

(42) Jam inde ab eo tempore, quo detectæ eæ ipſæ Inſulæ fuerunt, Dominicani, Franciſcani, aliique ex aliis Ordinibus religioſi viri, quorum ſupra facta mentio eſt, introducere in eas, ibique propagare Chriſtianam religionem cœperunt. Confer *Hiſt. Prov. Philipp. Dominic.* lib. I. Quos deinde progreſſus fecerint ex ſeqq. libris cognoſci poteſt. Urbanus Cerrius l. c. de ſtatu Religionis in Philippinis, ut erat an. 1678., ſcribens inquit: *Nelle Iſole ſtanno ſparſi più di* 500. *Religioſi di vario Religioni, Agoſtiniani, Domenicani, Franceſcani, Geſuiti, e Agoſtiniani Scalzi, ivi chiamati Recolletti, riſedendo in diverſe Chieſe, dove non con nome di Parrochi, ma di dottrinari inſegnano la dottrina Criſtiana, e vi hanno fatte numeroſe converſioni quaſi di due milioni di anime, attendendo con ogni diligenza alla propagazione della Fede. La principale di queſte Iſole è Luzon, nella quale ſta Manila Arciveſcovato, e Città aſſai popolata, piena di Chieſe, Conventi, Collegj, Oſpedali, e altri luoghi pii. Ne' ſuoi Borghi dimorano quaſi dieci mila Chineſi, che per opera di detti Religioſi ne paſſano continuamente alla fede Cattolica; eſſendo gente aſſai ingegnoſa, dove gli altri abitanti ſono aſſai rozzi, e pigri. Nella medeſima Iſola ſtanno due altri Veſcovati, uno della nuova Cazeres, oltre quello detto del nome di Gesù, che ha la reſidenza in un' altra Iſola chiamata Sebù. Sono dalle dette Iſole uſciti in altri tempi diligentiſſimi Operaj per le Miſſioni del Giappone; e adeſſo paſſano molti Domenicani, e Franceſcani anche nella China ..... Le Iſole de' Ladroni ... formano una linea retta dal Giappone fino alla nuova Guinea .... Da dieci anni in qua un Geſuita chiamato il P. S. Vittores operò tanto colla Regina, co' Miniſtri, e con i ſuoi Superiori, che vi fondò una Miſſione della ſua Religione, quale in breviſſimo tempo vi fece grandiſſimo frutto; ma egli vi reſtò ultimamente martirizzato con due ſuoi compagni; onde vi furono l' anno paſſato mandati ſei altri Padri in ſoccorſo della Miſſione.* Dominicani, & Franciſcani, Auguſtiniani, Jeſuitæ, & Carmelitæ id vehementer laborant, ut eos Inſulanos, qui nondum de Chriſto cognorunt, ad veram Religionem adducant.

Capucini, Jeſuitæ &c. ad veram religionem amplectendam induxerint. Quum enim ſuas Provincias instituerint, in quibus ſeveritas legum vigeret, ſtudiaque litterarum colerentur; ita exemplo, doctrinaque valuerunt, ut non modo Inſulanos, in quos inciderant, eoſque quos (43) recens invenerunt ignaros religionis veræ, reduxerint ad ſanitatem; ſed etiam miniſtros Evangelii in Indiam Orientalem fere univerſam miſerint, quorum plerique omnes magnos retulerunt laborum fructus; permulti autem martyres obierunt. In Formoſam religionem orthodoxam intulere Dominicani, Franciſcani, aliique Eccleſiaſtici viri. Sed Batavorum deinde in Catholicos odio, imminutæ res noſtræ in Inſula, ac pene deletæ fuerunt.

(43) Ante annos paucos novas Provincias Dominicani detexerunt, in eaſque ſe nunciatum Evangelium contulerunt. Cum eorum, qui primi iter eſſent aggreſſi, maxima pars ob ingentes labores, & graviſſima incommoda interiiſſent; ſuffecti alii ſunt, qui non modo Inſulanos, ac potiſſimum Paniquenſes ad chriſtiana ſacra colenda permoverunt, verum etiam ad parendum Hiſpanorum Regi. In Capitulo generali Bononiæ a FF. Prædicatoribus celebrato an. 1748., quo quidem in Capitulo electus cunctis ſuffragiis Antoninus Bremondus Maſſilienſis (vir ſumma & morum integritate, & prudentia, & doctrina, atque eruditione) Magiſter Ordinis fuit, decretum eſt, ut hæc in Acta referrentur: *Denunciamus, fratres noſtros Sanctiſſimi Roſarii Philippinarum poſt inſtauratas in nova Segovia quinque Miſſiones, aliamque erectam in Provincia Pangaſianan, ad Inſulas, quas vocant de Batan, Barbarorum Colonis frequentiſſimas appuliſſe, ſedemque in ea fixiſſe, quæ Calayan appellatur, ubi rudem ac ſuperſtitioſam gentem Chriſtianæ Religionis myſteriis imbuendam feliciter ſuſcepere, pluribus etiam Apoſtatis ibidem latitantibus in Eccleſiæ ſinum reductis ..... Nova iiſdem meſſis oblata eſt ann. 1739., plurimarum ſcilicet variarumque gentium, quibus in centro Inſulæ Luzoniæ inacceſſorum montium aſperitate circumſeptis nullum Evangelii lumen affulſerat. Intentatus aliis, patuit non ſine divino Numine Miſſionariis noſtris ad eas acceſſus per incredibiles viarum labores, per graviſſima æſtus & gelu, famis & ſitis incommoda, per multa demum vitæ pericula, quibus tres eorum unius anni ſpatio confecti, & deſiderati ſunt. Ceteri autem ſpe contra ſpem zelo fidei agentes, ſuſceptæ expeditionis fructum tulerunt, in barbaram illam incultamque nationem penetrantes, ubi nova inſtituta Miſſio, cui titulus S. Crucis impoſitus, facili & expedito poſteris patefacto itinere a Provincia de Cagayan in Provinciam Pangaſianam, commercio in primis utili, atque animabus Chriſto lucrifaciendis aptiſſimo ..... Ipſam gentem exlegem atque efferatam Prædicatoribus æſque ad mortis minas ante obſiſtentem, ſumma induſtria, lenitate, ac patientia ad rationalis primum politicæque vitæ rationem inſtitutam, mox fidei rudimentis imbutam, ad eam amplectendam ita allexerunt, ut deſcendentibus quotidie e vicinis montibus Gentilium catervis Evangelii prædicationem avidiſſime excepturis, jam plurimi eorum religionis Catholicæ jugo colla ſubmiſerint; ſpem certiſſimam facientes, innumerabilem Nationem per octoginta & amplius populos diffuſam, divina gratia cœptum opus perficiente, in unum Chriſti gregem coalituram.* Hujus Provinciæ Patribus, cum rebus omnibus quibus poterant Cardinalem Tournonium juviſſent, Clemens XI. Pontifex Maximus Litteras in *forma Brevis* dedit, quibus eis gratias egit, promiſitque fore, ut quam gratum Sedi Apoſtolicæ feciſſent, aliquando cognoſcerent. Confer *Bullar. Ord. Præd.* Tom. VI. Et Patris Fabri *Epiſt.* Tom. X. *Lettres édif.*

DISSERTATIO IV.

DE PROSCRIPTIS

SINENSIUM RITIBUS,

QUORUM HISTORIA EXPONITUR CUM APPENDICE MONUMENTORUM.

§. I.

RITUUM Sinenſium nomine certæ quædam cæremoniæ & ſacrificia veniunt, quæ vaſtiſſimi Imperii Sinarum incolæ Cælo, Confucio, & Progenitoribus ſuis vita functis peragère conſueverunt. Hos Ritus tuto exerceri poſſe, ſalva Catholici cultus & Religionis integritate, e Societate Jeſu evangelici præcones contendebant, negantibus & obſiſtentibus aliis, præſertim fratribus Ordinis Prædicatorum, tum etiam Vicariis Apoſtolicis, & Chriſtianæ legis atque doctrinæ Nuntiis, quos *Seculares* vulgo nominant. Præcipuo rerum apparatu obitos ritus *civiles* duntaxat pronuntiabant ſacri Operarii Societatis. Alii *religioſos* aſſerebant & noxios, evincebantque gravibus omnino momentis & rationibus. Non defuerunt ex exteris qui Jeſuitis acceſſerint: erant & in Societate, quamquam pauci, qui contra Socios ſentiebant.

§. II.

Ejuſmodi cæremoniarum perniciosam conditionem omnium primus Urbano VIII. Pontifici Maximo detexit, & ad Apoſtolicam Sedem detulit P. Joannes Baptiſta *de Morales* Hiſpanus Boeticus, perinſignis Theologus, Aſtygi natus anno circiter MDXCVII. de quo ita Echardus Tom. II. *Script. Ord. Præd.* pag. 611.
„ Adoleſcens in Patria Ordini Prædicatorum adſcriptus,
„ poſt egregios in ſacris litteris ut & in pietate pro-
„ greſſus, fidei promovendæ ſtudio, ſalutiſque anima-
„ rum zelo ardens, novis, quos noſter Antonius *Gut-*
„ *tierez* in Provinciæ Philippinarum ſupplementum con-
„ ſcribebat, Miſſionariis junior adhuc Diaconuſque tan-
„ tum adjungi obtinuit, Mexicoque tranſiens presbyter
„ inauguratus an. MDCXVIII. vel inſequenti Ma-
„ nilam pervenit. Mox in eam Inſulæ regionem *Pa-*
„ *rian* dictam a Sinis inhabitatam miſſus, lingua brevi
„ comparata, novis illis Chriſtianis inſtituendis, proſe-
„ lytiſque ad Chriſtum adducendis decem annis ſoli-
„ dis cum non pœnitendo fructu deſudavit. Anno
„ MDCXXIX. in Imperio magni Mogolis fidei ſtabi-
„ liendæ quædam ſpes affulgebat. Eo igitur miſſus eſt
„ cum quatuor e noſtris. Cambojam ſcilicet, ſive
„ Cambajam, ejuſdem nominis Regni Metropolim,
„ fruſtra tamen, ſemel ac iterum eo ſe contulit, non-
„ dum iis terris arridente gratia. At tandem, quod
„ in votis potiſſimum habebat, licet aperire non aude-
„ ret, vocationem a Deo probe ſciens expectandam,
„ quæ Superiorum voce explicatur, conſecutus eſt. Ce-
„ lebris ille noſter Angelus *Coqui*, de quo ſupra ad
„ 1633. vaſtiſſimum illud Sinarum Imperium anno
„ MDCXXXI. intraverat, Eccleſiam Miſſionemque
„ ſtabilem fundarat ac firmarat, operarios in ingentem
„ ac paratam meſſem inſtantius petebat ſibique coadju-
„ tores: tum Joannem Baptiſtam noſtrum jubet Phi-
„ lippinarum Provincialis eo ſe conferre; qui mox di-
„ cto obediens eo advolat ſocio e ſacra Minorum Fa-
„ milia unico F. Antonio a S. Maria, quocum an-
„ no MDCXXXIII. ad civitatem *Fogan* ſecunda Julii
„ acceſſit. Ibi quam ſtrenue pro Chriſto dicendo, ope-
„ tando, ac etiam patiendo laboraverit, ac ſpatio
„ XXXII. fere annorum deſudarit, noſtri referre non
„ eſt inſtituti, de quibus Hiſtoriam Provinciæ noſtræ
„ Philippinarum adeat lector curioſus, præſertim T.
„ I. lib. 2. capp. 53. & 54. & Tom. II. paſſim, ac
„ præſertim lib. 2. cap. 27. ad 32. Paucis dixiſſe ſat
„ nobis ſit, alterum fuiſſe a F. Angelo *Coqui* Miſſionis
„ noſtræ Sinicæ erectorem, ejuſdem fere ſemper ab in-
„ de præfectum, verboque & exemplo inſtitutorem,
„ pluries ab ejus Imperii gente *pro falſa ſecta Dei* (ſic
„ enim titulus ipſe ferebat, ſive ſententia Judicis) va-
„ riis calamitatibus & torturis vexatum, flagellis etiam
„ diriſſime cæſum, e provincia in provinciam agen-
„ te quorumdam invidia injectum, imo & anno
„ MDCXXXVIII. tota ditione majoribus cum op-
„ probris pulſum. Quorum occaſio potiſſima fuit,
„ quæ noſtros & Ordinis Minorum Miſſionarios in-
„ ter ex una parte, & Patres Societatis ex alte-
„ ra verſabatur de cultu Confucii, avorumque &
„ progenitorum aris & ſacrificiis controverſia; his iſtos
„ ritus omnes civiles politicoſque tantum, ac proinde
„ licitos eſſe contendentibus; illis vero contra ſuperſti-
„ tioſos, ac idololatricos, nec ferendos conteſtantibus.
„ Ea de cauſſa Romam provinciarum Philippinarum
„ noſtræ, ac Minorum Procurator miſſus, qui ſum-
„ mum Pontificem conſuleret, illuc non ſine graviſſimis
„ terra marique exantlatis laboribus & periculis tan-
„ dem anno MDCXLIII. pervenit, oblatoque Urba-
„ no VIII. quæſitorum ſuorum memoriali, interea
„ dum de reſponſione tractarent Judices a Pontifice con-
„ ſtituti, habita ſunt Ordinis generaliſſima Comitia an-
„ no MDCXLIV. quibus ipſe interfuit Philippinarum
„ Provinciæ Definitor. Die XXIX. Julii ejuſdem anni
„ extincto Urbano VIII. ab Innocentio X. die XV.
„ Septembris ſequentis electo, decretum tandem XII.
„ Septembris MDCXLV. emanavit ad quæſita plane
„ reſpondens, quoque videbantur ſopiendæ omnes con-
„ troverſiæ. Hoc ubi in Hiſpania, quo ſe jam contule-
„ rat, accepit, mox regreſſum parat, præclarum Miſ-
„ ſionariorum noſtrorum triginta ſecum ducens ſupple-
„ mentum; at variis in itinere retardatus difficultati-
„ bus, nonniſi XXIII. Decembris MDCXLIX. ad re-
„ lictam & optatam ſuam in Sina ſtationem acceſſit...
„ Tum vero unius Dei prædicationi, fideique dilata-
„ tioni per varias Provincias incumbere cœpit ſi un-
„ quam alias ardentius; verum & recruduerunt ſimul
„ in eum priores perſecutiones, quas quidem ab infide-
„ libus illatas, qui non ſemel peſſime exceptum fere
„ necaverunt, gloriæ ducebat: at animo continuo an-
„ gebatur, quod Decretum Innocentii X. ubique, ac
„ quibus oportebat denunciatum, non, uti par erat,
„ exciperetur; imo vi alterius decreti a Patribus Socie-
„ tatis XII. Martii MDCLVI. ab Alexandro VII.
„ obtenti, & in ſpeciem contrarii, ut illi perſuadere
„ conabantur, omnino eluderetur, & veluti caſſum fie-
„ ret. Cum autem de ſumma fidei in eo agi ſibi vi-
„ deretur, ritus illos Sinicos, quamdiu vixit, & verbo
„ & ſcripto impugnavit; neophytis ſuis omnino interdi-
„ xit; ad baptiſmum aſpirantes, niſi eis renunciarent,
„ non admiſit; imo & moriens diſcipulis, quos infor-
„ maverat, ut in idem inſtarent ultimis verbis veluti
„ teſtamento præſcripſit. Obiit magna apud omnes Sæ-
„ culares & Regulares omnium Ordinum etiam Socie-
„ tatis Jeſu cum opinione ſanctitatis XVII. Septembris
„ MDCLXIV. ætatis LXVII. hora quarta poſt me-
„ ridiem apud Sinas in civitate *Foningchen* provinciæ
„ *Fokieng* metropoli “. Hucuſque diligens doctuſque biographus Echardus, qui exſcriptis librorum indicem addit, quos Moraleſius elucubravit. Ex his duos tantum commemorabimus. Primus tunc titulum habet: *Relatio & libellus ſupplex F. Joannis Baptiſtæ de Morales, ab eo & ſeptem aliis Miſſionariis Apoſtolicis Ord. FF. Prædicatorum in Sinarum Imperio ſubſcriptus, & oblatus ſacræ Congregationi de Propaganda Fide, una cum quæſtionibus XXII. ab iiſdem propoſitis circa mores, ac Ritus Sinicos XXX. Maji MDCLXI. ad ſanctam Sedem Apoſtolicam in ſacra Congregatione de Propaganda Fide.* Hunc libellum primo vulgavit Natalis Alexander in Gallica *Apologia* Dominicanorum inter documenta a pag. 29. ad 118. Cum dicto Joanne Baptiſta Moraleſio ſubſcripſerunt Fr. Timotheus a S. Antonino, Dominicus *Coronado*, Franciſcus *Varo*, Dominicus *de Navarette*, Joannes *de Polanco*. Hujus exemplar ipſius Moraleſii manu ſcriptum, & aliorum ſeptem Dominicanorum Miſſionariorum chirographo ſubſigna-

tum, extat apud Pariſienſes Prædicatores ad S. Honoratum charta Sinenſi bombycina guttiolis aureis pro more patriæ inſperſa & flagellata foliis 21. *Princ.* „ F. Joannes Baptiſta de Morales Ordinis Prædicatorum omnium Fratrum ejuſdem Ordinis in ampliſſimo Sinarum Regno præfectus Apoſtolicus, ſacroſanctum Evangelium pacis annunciantes, maximoque cum labore ſemen divini verbi in gentium cordibus ſeminantes, exilia non ſemel ex Sinæ Regno rectorum, & vice regis imperio pro Catholica fide ſupportantes, multoties coram Tyrannis prætoribus publice & crudeliter uſque ad ſanguinis effuſionem aliqui ex ipſis Miſſionariis miniſtris verberati: denique relictis aliis ærumnis, ac laboribus, quos prædicti fratres in eodem Regno paſſi ſunt, & adhuc patiuntur, unus illorum pro Chriſti fide poſt multa tormentorum genera, carceris ſqualorem, famem, & crudeliſſimas vapulationes, inductuſque a quodam tyranno Judice, ut fidem Catholicam relinqueret, quod conſtanti animo venerabilis frater facere renuit, tandem de mandato alterius tyranni Judicis capite truncatus ad æternam felicitatem pertingere meruit: igitur Fratres Prædicatores, qui in vinea Domini Sabaoth plurimum laborant &c. “ Secundi a Moraleſio compoſiti libelli hæc inſcriptio eſt: *Tractatus ex diverſis materiis compoſitus ad explicandas, & elucidandas opiniones, & controverſias, quæ inter Patres Societatis Jeſu & Religioſos ſacri Ordinis Prædicatorum in hoc permagno Sinarum Imperio ortæ fuerunt, & adhuc reperiuntur, a P. F. Joanne Baptiſta de Morales ejuſdem Ordinis Prædicatorum alumno, ac in Sina antiquo Miſſionario collectus, ac omni fidelitate, veritateque in lucem editus anno Chriſti MDCLXIII. Index materiarum omnium, quæ in magno hoc Tractatu continentur: I. Patrum Societatis antiqua ſententia eſt, in iis infidelium Regnis, in quibus Evangelium prædicant & adminiſtrant Sacramenta, non admittendos nec tolerandos aliorum Ordinum Regulares. Adverſa eſt penitus Fratrum Prædicatorum ſententia:* Tractatus I. per capp. diſtinctus ut & ſeqq. *II. Confucium, quem Sinæ venerantur ut magiſtrum, unum verum Deum agnoviſſe docent & tuentur PP. Societatis, negant Fratres Prædicatores:* Tract. 2. *III. Quid de cultu a Sinis Confucio & avis defunctis exhibito ſentiant PP. Societatis, exponitur, nempe civilem tantum & licitum; contra FF. Prædicatores ſuperſtitioſum & illicitum:* Tract. 3. *IV. In pluribus aliis articulis Dogmaticis aliter ſentiunt Socii, aliter Fratres Prædicatores:* Tract. 4. *V. Propoſitiones ex Patrum Societatis operibus lingua Sinica exaratis & excuſis excerptæ, quas non probant FF. Prædicatores:* Tract. 5. Tractatum hunc magnum præ manibus habuit Natalis Alexander, ut teſtatur in laudata Apologia pag. 293. Vidit etiam ſaltem ex parte Epiſcopus Roſalienſis Arturus de Lyonne; qui plura alia ejuſdem Moraleſii αὐτόγραφα circa controverſias has Sinicas vidit & tenuit, quibus illum priorem ſententiam nunquam mutaſſe, evincitur. Libellum quidem, ſive *Catechiſmum Sinice ſcriptum* Moraleſio tribuere Patres Societatis; ſed quam longe a vero aberrarint, demonſtravit Natalis Alexander in citata *Apologia*, & quod inter ejus opera non ſolum a nullo Dominicanorum, ſed nec a Patribus Brancato & Fabro Sociis recenſeatur, & quod aliunde ex omnibus ab eo ſcriptis certiſſimum ſit ſententiam Jeſuitarum de Ritibus Sinicis ad ultimum uſque ſpiritum improbaſſe, & ut ſui impugnarent commendaſſe, ut Franciſcus *Varo* concellita, qui ultimum ejus halitum hauſit, ſibi ab eo præſcriptum D. Ludovico de Cicè præfecto tum Miſſionis Apoſtolico, poſtea Epiſcopo Sabulenſi teſtatus eſt. Hunc itaque libellum ex operibus Moraleſii expungas. An libellus hic apud Sinas fuerit excuſus, ſe neſcire affirmavit Fr. Joannes Franciſcus Aleoniſſa Ordinis Minorum Epiſcopus Berytenſis in Sina Vicarius Apoſtolicus in Reſponſis ad Quæſita Card. Caſanata P. II. num. 21. addens in manus ſuas nunquam veniſſe.

§. III.

A tali igitur tantoque viro de Sinenſium Rituum perverſitate Urbanus VIII. edoctus in eam incubuit curam diligenter, ut quæ Moraleſius expoſuerat, ſedulo expenderentur. Sed brevi defuncto Pontifice, ejus ſucceſſor Innocentius altero ab inito Pontificatu anno id reſponſi dedit, quod Moraleſii votis & expectationi reſponderet. Innocentii decreto parere non ſolum Jeſuitæ detrectarunt; ſed etiam paullo poſt Martinio pariter Jeſuita novam Sinenſium Rituum proponente ſpeciem, anno ab ortu Servatoris milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto decretum a ſacra Congregatione ſanctiſſimæ Inquiſitionis, ab Alexandro VII. approbatum prodiit, quo de priori non pauca derogata videbantur. Exortæ ob id apud Sinenſes contentiones maximæ, conſtantibuſque validarum partium ſtudiis Ritus ipſi, pro perſonarum & cauſſæ diſcrimine, perinde defenſi & oppugnati, ac ſi una omnes aras focoſque traheret dimicatio. Ut res in judicium contentioſe vocata fieret clarior, multi ultro citroque miſſi, & allegati viri graves, ac Theologi: plures item ſcripti editique libri. Diligentiam tamen longe præcipuam impenderunt Romani Pontifices, præſertim Clemens X. & Innocentius XII. Præter ea, quorum meminimus, in controverſia Rituum Sinenſium ediderat Moraleſius libellum ita inſcriptum: *Scriptum alterum R. P. F. Joannis Baptiſtæ Morales propria ipſius manu Hiſpanica lingua ſcriptum, in quo etiam poſt Decretum anni MDCLVI. ſuper his controverſiis declarat & probat, ſe ex conſcientia non poſſe ſe conformare praxi Patrum Societatis.* Primum hoc eſt ex authenticis documentis, quæ Domino Carolo Maigrot Vicario Apoſtolico Fokienſi, ac deinde Epiſcopo Cononenſi exhibuerunt FF. Emanuel *Trigueros* & Maginus *Ventallos* antiqui ex Dominicanis in Provincia Fokienſi Miſſionarii, præſentibus Arturo *de Lionne* & Philiberto *Le Blanc* Miſſionariis Apoſtolicis in civitate *Fochu* XVI. Decembris MDCXCI. Maigrotus poſt hæc aliaque mature expenſa documenta, adverſus Ritus ipſos & nonnulla ad Dei nomen ſpectantia vocabula illuſtre edictum promulgavit; ex quo tamen exorta diſſidia jam pridem, vehementius exarſere. Clementis proinde juſſu de rebus in diſceptationem vocatis exactiſſimo judicio inſtituto, ac diſſidentium ſubinde rationibus coram Cardinalibus orthodoxæ fidei Quæſitoribus, gravibuſque Theologis mature excuſſis, tandem duodecimo Calendas Decembris anno a Virginis partu ſeptingenteſimo quarto ſupra milleſimum ipſemet Pontifex execratis luculenta oratione cæremoniis, pravique opinamentis, quibus tot populi ludificabantur, Ritus hujuſmodi peculiari decreto proſcripſit: vetuitque a Chriſtianis nbiri, vel ab Idolorum cultoribus peractis illis intereſſe. Ad ſignificandum verum Deum vox *TIENCHU*, id eſt *cœli Dominus* probata eſt, rejectis nominibus TIEN & XAN-TI, quæ *cœlum* & *ſupremus Imperator* exprimunt. Tabellarum appenſio cum inſcriptione Sinica *King-Tien*, *Cœlum colito*, in Chriſtianorum Eccleſiis vetita. Ne cui denique actioni fraus ſubeſſet impoſterum, atque periculum, Progenitorum mortuorum Tabellæ cum Sinica epigraphe, qua ſedes ſpiritus vel animæ deſignatur, eliminatæ penitus.

§. IV.

Hoc Sedis Apoſtolicæ judicium de Ritibus, atque Cæremoniis Sinenſibus promulgavit Carolus Thomas Turnonius, quem ipſe Pontifex Clemens XI. ad Sinas miſſionum cauſſa ablegaverat. Quo enim quiſque ex Chriſtiana præſertim populi ab Apoſtolica Sede erat remotior, miſerior, deſpectior, eo arctiori paternæ caritatis vinculo illum Clemens complectebatur, ac dies noctesque habebat in oculis. Neglectam ejuſdem conditionem, diſcrimina, damna, propria diſpendia arbitrabatur; nec tanto amore natos amantiſſimus Pater tueri ſolet, quanto ipſe proſequebatur id genus hominum. Vel a primis Pontificatus menſibus erga Indos divino plane inſpirante Numine ita eſt affectus, ut quum altius in dies ea cura torqueret, quo tempore ab orthodoxa Eccleſia Dominici Adventus memoria recolitur, de ſuccurrendo omnino tot populis, mittendoque vel in remotiſſimas Sinarum regiones cum ampla poteſtate delecto Apoſtolicæ Sedis adminiſtro impenſe cogitaverit. Expetitum in tanto negotio, quæ ſuis, qua aliorum proborum precibus a Deo lumen clarius affulſit, nec uno argumenti genere patuit. Suboleſcentia Chriſtianorum agmina perniciosis dolis humanæ ſalutis hoſtis, ac Ethnicorum artibus attentata, populorum divinæ gratiæ expertium ingens numerus, immane terrarum & marium eoſdem a Pontificia Sede dirimens ſpatium, pertinaces denique præcipue contentiones, quæ inter Evangelicos adminiſtros de Ritibus a Chriſtiano populo vitandis, vel tuto ſervandis id maxime temporis agitabantur, paternum Clementis animum ita ſollicitabant, ut compluries dolere ſe dixerit, optatiſſimum iter maturare non poſſe, tantamque in extremi Orbis finibus pro divina gloria, & creditarum ſibi gentium ſalute obire provinciam. Intelligebat quippe Pontifex, immanem locorum intercapedinem cogitans, laboranti Eccleſiæ, atque ope indigentibus populis congruenti ſubſidio opitulari non poſſe, niſi quiſpiam opportuna pollens auctoritate in rem præſentem veniret; ac nationum indole, doctrina, moribus, cæremoniis exploratis, prava convelleret, vitiata emendaret, turbas religionis præpedientes incrementa pacaret, plenamque ac tutam tradendi Evangelii regulam magiſterio ſupremæ Sedis præſcriptam proponeret; tum ſuo ipſe exemplo dirigeret, atque firmaret.

Vi-

Virum igitur integritate morum, doctrina atque prudentia commendatum cogitanti, cui tantum merito imponeret onus, Carolus Thomas Maillard de Tournon Taurinenſis ab honorario Pontificis Cubiculo, genere ac virtutibus notus occurrit. Qui concordi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, & totius Urbis honorifico teſtimonio comprobatus, Antiochenus renuntiatur Patriarcha. Ipſe natali die feſto S. Thomæ Apoſtoli Indorum, Caroli que Patroni ab eodem Clemente conſecratus, non ita multo poſt *Viſitator Apoſtolicus* cum poteſtate Legati de Latere in vaſtiſſimum Sinarum Imperium, aliaque finitima Orientalium Indiarum regna una cum multis lectiſſimis Evangelicæ legis præconibus mittitur anno 1702., pretioſa ſupellectile, & quanta licuit in magna Pontificii ærarii difficultate inſtructus pecunia. Additis amoris & officii plenis litteris cum muneribus, materia juxta ſpectandis & opere, Canghio utriuſque Tartariæ & Sinarum Imperatori Pontificis nomine exhibendis: quibus facillime Princeps potentiſſimus, uſquequaque a Chriſtianis ſacris minime abhorrens, conciliari poſſet, taliſque reddi, qui graviter pro divina gloria laborantibus præſto eſſet, aut ſaltem non adverſus. Felici Tournonius navigatione uſus, ubique honorifice exceptus, ac pro viribus orthodoxæ Eccleſiæ propagandæ ſtudens, biennii itinere ad Sinarum Imperium incolumis cum ſociis pervenit; ſingularis lætitiæ, ac ſinceræ venerationis teſtimoniis ab Chriſtianis populis, ac longe præcipua & plane inſueta honoris ſignificatione ab Imperii Optimatibus, Imperatore mandante, ſuſceptus; liberaliterque ac ſplendide, quocumque diverteret, habitus. Teſtatus hæc ipſa eſt Carolus Thomas datis ad Clementem litteris ab Xao-ceu-fuo in Provincia Cantonenſi, quo tempore ad Imperatoris Aulam properabat; honorifico ſibi præparato aditu per religioſos viros Societatis Jeſu, quorum magna apud Principem erat auctoritas. Æque præcipuis honoribus, & obſervantiæ argumentis ab ipſo tandem Imperatore Pekini eſt exceptus. Regiæ porro menſæ adhibitus, novis ac plane ſingularibus reverentiæ ſignificationibus, pro more gentis, afficitur. Tournonii ſapientiam, officia, dictorumque gravitatem demiratus Princeps, gratias ſe Clementi Summo Pontifici habere maximas dixit, quod tanti animi dotibus, miraque prudentia ornatum virum ad Sinas legaſſet; meritiſque auctum laudibus, ne quod voluntatis & pretii deſideraretur indicium, magnificis quoque muneribus largiſſime cumulavit. Auſpicia tam læta optatos rerum eventus ſubſequuturos arbitratus Clemens, ingens ex nuntio gaudium concepit. Breviſſimum tamen idem reddidit longa illa malorum ſeries, de quibus modo ſumus acturi. In ſeptem diſtincta articulos lata a Pontifice ſententia erat, quam innuimus, adverſus cæremonias rituſque Sinenſes, totidem reſpondens capitibus Edicti Epiſcopi (1) Cononenſis, in quod adverſarii Jeſuitæ vires omnes & tela converterant. Nec alires quam de iniquo auſu pronuntiabant, licet ille *donec aliter ab Apoſtolica Sede decerneretur*, ea ſe mandare aperte ſignificaſſet. Dilata tamen juſtis ex cauſſis in Urbe & Europa optatiſſimi Decreti promulgatio eſt: quam uti valde neceſſariam, quum acriter apud Clementem urgerent plurimi, is in præconcepta ſententia conſtantiſſime perſtitit. Sperabat nempe factum iri ſapientiſſimus Pontifex, ut Sinenſium aſſertores Rituum noſcentes tandem in quas tricas ſe ſe ultro conjecerant, Tournonio Apoſtolicæ Sedis Legato Sinarum Imperium attingente, illico ſalubribus monitis victi cederent, erroremque deponerent; ne publicam probro futuram damnationem pervicaci repugnantia accerſerent. Fuere nihilominus jam tum qui verebantur, ne, quum Patriarcha vel temperatiſſimis a Pontifice conceptam verbis ſententiam in Sinis promulgaret, id contra fas Jeſuitæ indigniſſime ferrent; Sinarum præterea Imperator, & Luſitani, concitatis in Legatum animis, eum veluti noxia imperio, atque regii Patronatus juri poteſtate fungentem extremis malis conficerent. Ut vanum alii riſere metum; veriſſimum tamen, & luctuoſis exemplis, non ita multo poſt comprobavit eventus. Difficile captu Societatis ſtudioſis viſum, hujus alumnos ab initio cauſſam, neceſſitate cogente nulla, totius Ordinis opibus propugnandam ſuſcepiſſe: mirum quammaxime vel poſt diremtam a Summo Pontifice controverſiam, tanta animorum contentione aliquandiu male ceptis inhæſiſſe. Quum ea prudenter jam pridem abſtinere, ſuſceptamve illa animi moderatione tueri debuiſſent, qua alii in Sinarum Imperio religioſi uſi, certiſſimo Apoſtolicæ Sedis judicio omnino acquieverunt, nec fallacibus nixam momentis propriam porro rurſus obtruſere ſententiam.

§. V.

Obſtitere primum Tournonio, dum Madurenſe, Meyſſur, & Carnatenſe cura vigili Regna complexus, edito Pudicherii edicto, omnem ab iis, qui Chriſtianæ Religioni nomen dabant, idololatriæ amorem, ac ſenſum penitus evellere ſtuduit, ut ad Diſſertationis calcem dicetur; tum vero acrius, cum Sedis Apoſtolicæ judicium in ritus Sinenſes latum, approbatumque a Clemente Pontifice ann. 1704. Nankini promulgavit (2). Quum enim hæc in Sinis & in Indiis aliaque plura, non ſine magno divinæ gloriæ augmento & populorum bono decreviſſet, non pauci Religioſi viri, e Societate Jeſu præſertim, reperti ſunt, qui debitam illi obedientiam denegaverint.

Sacris ab ipſo interdicti, ac debitis pro crimine pœnis ad præſcriptum Eccleſiæ legum affecti, quum pari judicii ſeveritate ab inferioribus etiam Epiſcopis coerceri debuiſſent, Auguſtinus ab Annuntiatione Goanus Archiepiſcopus liberius in Tournonium agendi anſam refragantibus dedit: cenſura illius acta perſtrinxit: ſalutaribus mandatis & inſtitutis interceſſit. Longius porro confidentia progreſſus, ſuperioris judicis partes ſibi arrogavit, ac vix Patriarchæ dicam non ſcripſit. Audax tamen publicavit edictum, quo notam Indis univerſis Tournonii auctoritatem convulſit, delens & irritans quæcumque idem ſapientiſſime conſtituerat. Ubi Clemens hæc didicit, poſt auſa improbata, atque reſciſſa, graves ad Auguſtinum litteras ſcripſit. Iniquæ rei turpitudine palam expoſita, factum infectum reddere juſſit, Tournonioque, qua decebat in Apoſtolicam Sedem, cujus Adminiſtrum longe potiſſimum agebat, veneratione obſequi. Nihil tamen quod Pontificiæ voluntati, ac debito faceret ſatis, conſtat Archiepiſcopum præſtitiſſe.

Quo tempore liberius in Tournonium ſunt conatus exerti, Evangelici præcones univerſi Imperatorium obtinere Diploma ſunt compulſi, quo in Sinis verſari permittebatur in poſterum: carentes diſcedere juſſi. Illud autem aſſequuturis præcipuum coram Imperatore de Confuſiana doctrina, ejuſque germana Sinenſium librorum ſententia examen erat ſubeundum: probati autem verbo & ſcripto profiteri exercendorum Sinenſium Rituum methodum Matthæi Riccii aliorumque Presbyterorum e Societate Jeſu adigebantur, quæ recta adverſabatur nuperis conſtitutis Romani Pontificis. Nec deerant arreptæ ex conquiſita occaſione cauſſæ, ut emerita glorioſi certaminis palma fallaci judicum judicio privari viderentur, ſi aliter a propoſito dimoveri non poſſent; neque ſpes erat, poſt felia Sinenſis doctrinæ, atque ſermonis experimentum, oppoſitas illos Apoſtolicæ ſanctioni ſectari partes. Ob id non pauci e Sinis excedere ſunt coacti, quorum utiliſſima Catholicis populis opera tunc potiſſimum neceſſaria cenſebatur. Pernicioſo molimine orthodoxæ Religionis extra omnem idololatrici cultus ſuſpicionem propagandæ ſpes certo fuiſſet erepta, ni Deus Optimus Maximus, qui ſuam ubique tuetur Eccleſiam, optimæ cauſæ paulo poſt feliciora tempora tribuiſſet, quibus ethnici Imperatoris propenſa in Catholicam religionem & Pontificem Maximum voluntas clarioribus argumentis patuit. Laborandum tamen fuit, ne improba vis, quæ multos oppreſſit, univerſos abriperet. Fieri non potuit, quin altiſſime Clemens commoveretur, ubi comperit novam hanc tempeſtatem Alumnos e Societate Jeſu in Imperatoris Aula verſantes excitaſſe magno cum aliorum dolore, ac indignatione Ordinis univerſi, cujus longe aliud erat propoſitum, alii conatus; ita vulgo creditum eſt. Antiochenus Patriarcha, qui luctuoſæ procellæ ſpectator interfuit, & acerbius quam ceteri, funeſtiſſimis illius pulſatus eſt fluctibus, invicto animi robore & ſanis conſiliis, quum præſenti ope non poſſet, laborantibus adfuit. Doli quoque non inſcius, quinto decimo Calendas Februarii an. 1707. ad Franciſcum Gerbillionum, Gallorum Presbyterorum ejuſdem Societatis præſidem, ceteroſque in Pekinenſi Aula manentes Socios mœſtas litteras ſcripſit Nankini; *Ego*, inquit, *non minus ſuper afflictis rebus Miſſionis, quam ſuper iis, qui eam affligunt, lacrymas coram Deo diu noctuque effundo. Si ignoraſſem cauſſam malorum, eorumque auctores, alacriori animo ea ferrem. Damnata eſt praxis veſtra a ſuprema Sede; ſed magis deteſtandus immoderatus agendi modus, quo pudorem veſtrum cum everſione Miſſionis Apoſtolicæ ſepelire contenditis. Sanis conſiliis auditum non præbuiſtis; modo ad horrenda confugitis. Quid dicam? proh dolor! Finita eſt cauſſa, & nondum finitus eſt error. Deſtruitur Miſſio, antequam reformetur.*

§. VI.

---

(1) Append. Monument. I. II. III.

(2) Append. Monument. IV.

§. VI.

Quoniam vero ea jam Tournonii in Eccleſiam erant merita, & comprobata duris laboribus virtus, ut ampliori præmio bonorum judicio digniſſima haberentur, Calendis Auguſti commemorati anni 1707. poſt vulgatum in Conſiſtorio Joſephum Vallemanum Fabrianenſem, Archiepiſcopum Athenarum & Apoſtolici Palatii Præfectum, quem jam pridem una cum aliis undeviginti Presbyterum Cardinalem creaverat, honore pari Thomam Carolum Clemens ornavit. Cui purpureum Pileum detulere Evangelii præcones paulo poſt in Indias a Pontifice miſſi, numero ſpectandi atque delecti. Improborum hominum dolis converſæ per eoſdem dies fuerant res Tournonii: quique olim ab Imperatore ſuſpiciebatur, & fiebat maximi, inopinato iratum Principem expertus, tanquam ſuppoſitus ſeu turbulentus, & audax Summi Pontificis & Apoſtolicæ Sedis Adminiſter in Sinas acceſſiſſet, malis ingentibus eſt factus obnoxius. De his monitus Clemens, interpoſitis cum Imperatore precibus & officiis, omnem lapidem movit, ut Patriarcha in priſtinæ gratiæ atque honoris locum reſtitueretur; aut ſaltem libera Europam repetendi poteſtas fieret. Id facile ab Imperatore obtinendi ſpem Pontifici ingeſſere honorificæ ipſius eodem anno cum Sinicis muneribus acceptæ litteræ. Eas Romam attulit Sabinus Marianus Tournonio a cognitionibus: qui ad Clementem officiorum cauſſa a Can-ghio allegatus, amplioribus cumulatus donis, & referendæ gratiæ argumentis in Sinas rediit. Quæ Carolus Thomas de Sinarum cæremoniis ſupremo Romanæ Eccleſiæ judicio damnatis ad Pontificis præſcriptum egerat, tantam illi conflarunt invidiam. Hæc aliquandiu privatis tecta pectoribus, tum demum in vim publicam & apertam erupit, quando allato de Sinenſium Ritibus comprobandis Imperatoris Edicto, ut ipſimet Tournonius ſubſcriberet, atque obſequeretur, conſtantiſſime renuit. Turbata ob id jam eſſe omnia, ac diriſſima ſibi imminere, probe videbat Cardinalis fortiſſimus. Se tamen, ac ſua nihili pendens, ut ea accuraret, quæ erant Jeſu Chriſti, idololatræ Principis ira opprimi maluit, quam ſanctiſſimis Pontificis Maximi conſtitutis turpi ſcelere refragari. Aucta vero in dies mala eo tandem proceſſere, ut duriſſimum ſubeunti carcerem, & aſperrima quæque pro orthodoxa Religione & veritate ferenti acerbiorem ipſa morte vitam reddiderint. Serio Clemens univerſa cogitans, dolore conficiebatur intimo, cum Tournonii cauſſa, tum præcipue quia ſpem illam penitus ſpectabat areſcere, quam jamdudum feliciſſimis initiis conceperat fore, ut piis, atque conſtantibus tanti viri laboribus non Ethnicorum duntaxat rituum labes e Sinenſium Chriſtianorum cordibus omnino evelleretur, ſed & Catholica Religio amplioribus in dies aucta præſidiis, brevi longe lateque per vaſtiſſimos illos terrarum tractus diffunderetur. Videbat Clemens quantum ſibi ac Religioni obeſſet Pontificii nominis dignitatem, & Apoſtolicæ Sedis auctoritatem in eo contemni: tum etiam inter Chriſtianos idololatris immixtos populos, Chriſtianorum perverſitate, & conlata ab Ethnicis ope tyrannica, miſerrime injuriis patere atque viloſcere. Nefas autem omni ſcelere cenſebat turpius, Romanæ Eccleſiæ Cardinali ampliſſimo, genere juxta ac virtutibus claro, ad promovendam cum animarum ſalute integritatem orthodoxæ fidei, ſupremique Eccleſiæ Præſulis decreta debitæ exſequutioni mandanda per innumera & maxima vitæ diſcrimina extremos orbis fines peragranti, tam indignam illos homines mercedem rependere, qui minime omnium debuerant. Hi etiam bonorum quotquot ſenſus erant.

§. VII.

Antequam in Sinas Pontificiæ pervenirent litteræ, abire permiſſus eſt ab Imperatore Tournonius. Quoniam vero in Chriſtianæ legis atque doctrinæ nuntios damnatis Sinenſium ritibus adverſantes permoleſta ſæviebat divexatio, inopinato ejuſdem Principis juſſu, Junio menſe ejuſdem anni 1707. ad Machaonenſem urbem, in qua & Luſitani dominabantur, eſt attractus: ut ibi, donec procella ſedaretur, conquieſceret. Longe tamen acerbiſſimum novæ tempeſtatis turbinem in ipſo ad ejus quietem delecto loco ſubire coactus fuit ab Didaco de Pinho Tereyra Generali Gubernatore, ceteriſque Luſitanorum Regis Adminiſtris: quin etiam a Machaonenſium Epiſcopo Joanne de Caſal, & a Laurentio Comez ejuſdem Antiſtitis cum ampla facultate Vicario, cuncta arcano molientibus dolo, nulla perſonæ & ampliſſimi Ordinis habita ratione, nulla tantæ in Aſia Pontificis Maximi, & Apoſtolicæ Sedis nomine geſtæ dignitatis, vel ſacrarum ſanctionum; gentium quoque violato jure, quod vel a barbaris Nationibus ſacroſanctum haberi ſolet, aſperrimis injuriis & ærumnis eſt affectus. Omnium primi memorati Regis Miniſtri conductam a Tournonio Machaone domum arcta atque perpetua multorum militum ſepſere cuſtodia. Paulo poſt diurnis atque nocturnis incommodis miſerrime cruciato, exercitatione ampliſſimæ poteſtatis & juriſdictionis Apoſtolicæ legationis interdixere. Rigidum porro vulgarunt Edictum, quo univerſis Machaonenſibus civibus imperatum, ne quid cum Patriarcha commercii vel conſuetudinis haberent. Pari in ſocios ac familiares uſi ſævitia. Quamquam ita perſpicue adnitentibus, ac imperantibus Ethnicis, Catholicorum opera & dolis malis, Tournonium vexatum fuiſſe paulo poſt compertum eſt, ut aliis alii ſuccenturiati, eodem omnes ſtudiis variis collineaverint. Enimvero, ubi primum Tournonius Machaonem attigit, ea idololatræ Imperatoris Luſitanis Miniſtris cum minis gravibus intentata ſunt juſſa, quibus nihil ille præfetulit manifeſtius, quam innocentem Patriarcham ipſorum nequitia diuturno carcera, & pœnis velle confectum. Poſt accepta Cardinalatus inſignia non ultimus ex iis Imperatoriæ Aulæ ac Regionum Præſidibus, quos Sinenſes *Mandarinos* appellant, itemque Luſitani atrocius in Carolum Thomam ſæviere. Fugam illum molitum, & Europam cogitaſſe commenti, gravioris culpæ reum pronuntiarunt. Vallatæ proinde arctiori ædes præſidio: negata etiam cibis, potui, ac rebus, quibus indigebat, inferendis via, ut inedia & anguſtia ſtrenuiſſimus Chriſti miles conficeretur. Eidem obedientes perduelles habiti, diriſque pœnis & probris affecti: ipſa etiam palam religione deſpecta. Hæc luculentis a Tournonio, ſociis, aliiſque Evangelicis apud Sinas & Indos præconibus narrata litteris, delibavit & Clemens, tantam regiorum hominum improbitatem cum Joanne Luſitanorum Rege querens & expoſtulans. Dignam quoque crudeli facinore animadverſionem, nedum probroſis malis remedia præſentiſſima incaſſum flagitans, ut oppreſſum tot præſtigiis & cruciatibus Cardinalem in libertatem vindicaret. Suam porro Machaonenſi Epiſcopo, atque Vicario temeritatem exprobravit; (1) datoque Idibus Martii peculiari diplomate utriuſque in Tournonium Acta reſcidit damnavitque.

§. VIII.

Eos dolebat Pontifex potiſſimum Romanæ Eccleſiæ ſanctionibus in Sinenſium Ritus jam pridem editis obniti, quos orthodoxæ fidei, & ſacri inſtituti profeſſio arctiſſimis nominibus obſequentes poſcebat. Acerbius autem conficiebatur memoria repetens, refragantes homines ob vetitorum Rituum ſtudium, integro Catholicæ Religionis ſervando ac proferendo in Sinis cultui, aſtutia & dolis obices ponere: Apoſtolica Decreta, editumque in rem ipſam a Tournonio peculiare mandatum deſpicari: tum etiam diras in Evangelicos præcones Pontificis Maximi conſtituta ſervantes excire turbas, & malum arceſſere. Qui mitiori præditi ingenio, ac ſapientiores ex obluctantibus videbantur, latum a Summo Pontifice in abſurdos Ritus Decretum vana interpretatione ludebant: atque *conditionatum*, non *abſolutum* ajebant. Quod fallaci quorumdam in Europa verſantium, eaſdemque cum ipſis tuentium partes admonitu certum haberent, cujuſvis generis per Cardinalem ceteroſque Apoſtolicos Adminiſtros objecta momenta tricas putabant, & inſulſas nænias. Rem penitus Clemens compertam habens, ut pernicioſæ licentiæ ingentium malorum fonti evelleret fomites, anno 1710. menſe Septembri peculiari declaratione pronuntiavit (2), Apoſtolicæ Sedis Decreta in cauſſa Rituum Sinenſium lata, & confirmata die vigeſima Novembris anno ſeptingenteſimo quarto ſupra milleſimum, una cum memorato Tournonii Cardinalis mandato die 25. Januarii anno ejuſdem ſæculi ſeptimo edito, *ab omnibus & ſingulis, ad quos pertinent, inconcuſſe & inviolabiliter eſſe ſervanda: quovis contrafaciendi quæſito colore, ſeu prætextu penitus ſublato.* Contumaces, nulla tergiverſatione, ſeu etiam interpoſita ad Apoſtolicam Sedem appellatione ſuffragante, ipſiſmet graviſſimis Eccleſiæ pœnis multavit, quas idem Cardinalis mandato ſuo expreſſerat. Quæcumque vero integritati orthodoxæ Religio-

(1) Append. Monument. V. (2) Append. Monument. VIII. num. IX.

ligionis temere infigendam labem, eique latius in Sinarum Imperio caſte, ſanctèque propagandæ injecta ſublaturus impedimenta, congruentem agendorum rationem, & inſtitutionem præſcribi, eamque Tournonio Cardinali, vel alteri in Tournonii locum ſubrogando, tum etiam Epiſcopis & Vicariis Apoſtolicis mitti juſſit, ut non minus debitæ Apoſtolicorum Decretorum exſequutioni, quam Evangelicorum Adminiſtrorum concordiæ, ac unanimæ Catholicæ veritatis prædicationi opportune conſuleretur. Intemperantem in utramque partem ſcribendi licentiam coercuit: præcipiens, ne a quoquam deinceps de damnatis Sinenſibus cæremoniis ſcripti libri, inconſulta Apoſtolica Sede, vulgarentur. Neque ab alio facultatem de hujuſmodi Ritibus pertractandi impetrandam edixit, quam a Summo Pontifice in Congregatione ſupremæ Inquiſitionis orthodoxæ fidei. Miſſæ ſunt inſuper Clementis juſſu ab Antonio Bancherio ejuſdem Inquiſitionis Aſſeſſore Præſidibus Religioſorum hominum in Sinis degentium præcipuæ litteræ, quibus Pontificio nomine ſignificatum: edita ab Apoſtolica Sede Novembri menſe ante ſexennium in Sinenſes Ritus Decreta ita abſoluta eſſe, ut nulli prorſus conditioni, quæ plenam ipſorum exſequutionem differret, vel impediret, eſſent innixa. Mandatum proinde ſingulis eſt, ut conſtantiſſimam Pontificis mentem Evangelii e propria Familia præconibus in Sinarum Imperio morantibus, nulla mora interpoſita, aperirent; illoſque ad integre & exacte Apoſtolicis Decretis obediendum adigerent.

§. IX.

Suam tamen Turnonius operam Impenſis nuper in res Sinicas a Clemente ſtudiis navare non potuit, quippe qui tres propemodum ante menſes Macaone vita deceſſerat. Triennalibus vie fortuitiſſimus rerum anguſtiis, vexatione permoleſtæ cuſtodiæ, aliiſque gravibus periclitantis valetudinis affectus ærumnis, quum duriſſimum vitæ genus experiretur, ineunte vere vehementibus viſcerum doloribus afflictari cœpit. Quibus ſupra modum ob curas mordaces, & permoleſta imbecilli corporis incommoda in dies auctis, tandem ſexto idus Junias ipſo ſacratiſſimo Pentecoſtes die, poſtquam in ſacellum delatus divinis Myſteriis interfuiſſet, Euchariſtia refectus, & Sacræ Unctionis vallatus præſidio migravit ad Chriſtum anno ætatis ſecundo & quadrageſimo. Supremis Tabulis pecuniam, quæ quotidianis ſuperfuit impendiis, pauperibus diſtribuendam reliquit: Conſanguineis nudam eum imagine Chriſti Domini crucem legavit; propagandæ fidei in Sinis Opus ex aſſe hæredem ſcripſit. Poſt obitum ab ipſomet Clemente in Apoſtolico Senatu honorifico ad Cardinales (1) ſermone laudatur; mox in Pontificio Sacello piaculari impertitus Sacrificio, magnificis cohoneſtatur exſequiis; inter quarum ſolemnia panegyrica item eſt oratione commendatus a Carolo Majella. Spectatis jamdiu in Europa virtutibus, rebuſque geſtis præclare in Aſia pro Orthodoxa Religione, non aliud poſteritati nomen reliquit, quam quod invicti Martyres Chriſti, perfuncti pro Catholica Eccleſia laboribus, ac fortiter inter diriſſimos cruciatus morte obita, promereri conſueverunt. Intempeſtivus, & perincommodus compertus Tournonii interitus Religioni apud Sinenſes afflictæ: cui vel carcere præpeditus Cardinalis magno erat præſidio & levamento. Maturatæ tamen viro inclyto mortis cauſſa, & egregia, quibus eminebat, virtutum ornamenta luctum Clementi minime cumularunt; imo vero omnem penitus doloris ſenſum abſterſere, conſtantem illo ſpem fovente, illuſtrem animam e carceris ſqualloribus, & cruciatibus ad æternam beatorum hominum felicitatem, Deumque perfruendum commigraſſe (2).

§. X.

Vulgata per Europam Tournonii morte, Luſitanorum Regis Miniſtri Macaone conſidentes ingentem ſubierunt invidiam. Notati etiam Jeſuitæ, quod potentes & in pretio apud Sinenſium Imperatorem habiti, tum etiam præfectos, quos *Mandarinos* nominant, magnifice agentes, periclitanti Religionis cauſſa Cardinali opem non tulerint; quin Pontificiis Decretis in Sinenſium cæremonias promulgatis parere reluctantes, adverſæ Tournonio ſtuderent parti, iiſque, qui ſumma rerum ponebantur, auctores eſſent, ut in virum ſanctiſſimum ſævirent. *Paucorum culpa*, inquit Polidorius Lib. III. de vita & rebus geſtis Clementis XI. pag. 228. & ſeqq. *acerbiore animorum ſenſu improbati præſides, quod, quum male a ſuis apud Sinas, Indoſque facta multiplici diſpendii genere divinæ gloriæ incremento obeſſent, par malo remedium non adhiberent: pœnarumque exemplis univerſæ ob id traductæ Societati gravis animis, & integris non conſulerent. Inter poſtulata, quæ Procuratores e ſingulis Ordinis Provinciis ſequenti anno duodecimo Calendas Decembris ad conſuetum Procuratorum Conventum Romæ habitum miſſi expoſuere, hanc etiam criminationem* ſumma contentione & acerrimis omnium ſtudiis propulſandam tanquam longe maximi ponderis ad Provinciarum pacem, & exiſtimationem *vindicandam denuntiaverunt. Nimirum:* Societatem a vehementioribus adverſariis paſſim inſimulari, erga Decreta Pontificia præ cæteris exactam ſubmiſſionem buccinare; ab ea tamen præ cæteris deficere, dum ad ſalivam Decreta non ſunt. *Qua indigniſſima accuſatione lacerari univerſæ Societatis nomen majorem ſibi inuſſiſſe dolorem, quam inferrent aliæ innumeræ expoſtulationes, obtrectationes, & calumniæ in eandem diſſeminari ſolitæ, querebantur. Itaque ſuum eſſe rati adverſo conatu, ac publico teſtimonio notam objectam depellere, uno omnes ſuffragio judicarunt, ut ſolemni ac legitima quadam actione, quæ vim & locum obtineret cujuſcumque apologiæ, Præpoſitus Generalis Societatis provolutus ad Summi Pontificis pedes, & coram Eccleſia univerſa, nomine totius Ordinis conteſtaretur, & declararet conſtantiſſimam totius Societatis fidem in retinendis, & ad ultimum uſque vitæ ſpiritum exſequutioni mandandis quæcumque eſſent ab Apoſtolica Sede præſcripta, conſtituta, & imperata: præſertim vero quod ſpectat ad Decreta per Clementem de Ritibus Sinenſibus cum anno milleſimo ſeptingenteſimo quarto die viceſima Novembris, tum anno milleſimo ſeptingenteſimo edita. Quæ quidem conſtituta, etiam prout ab eodem Pontifice Maximo explicata & expoſita fuerunt in litteris ipſius nomine ſcriptis ab Aſſeſſore Tribunalis Inquiſitionis fidei ad memoratum Præpoſitum Generalem die undecima menſis Octobris labentis anni, inviole & inviolate ſine ulla contradictione, tergiverſatione, aut cunctatione,* quovis contradicendi quæſito colore, aut prætextu penitus ſublato, *ſibi adamuſſim ſervanda ſponte, & libere ſuſcipere, & complecti Societatem univerſam. Præſtitit id ipſo die totius Ordinis nomine Michael Angelus Tamburinus Generalis Præpoſitus, iiſdem fere verbis ſignificatione concepta. Declarationem inſuper adjecit: quod ſi quis nihilominus a Societate eſſet ubicumque terrarum, qui aliter ſentiret, & loqueretur (id enim omnino prævenire, vel impedire nullam ſatis humanam prudentiam in tanta ſubjectorum multitudine poſſe) nomine totius Societatis ſe jam tum illum reprobaſſe, repudiaſſe, meritaque mulctandum pœna, verum Societatis non agnoſcere atque habere filium. Ab hac id genus homines degeneres ſemper habitos & habendos. Ne vero par culpæ noxa deeſſet, eos pro viribus perpetuo compreſſum iri. Longe plura & apertiora in eam ſententiam ſe dicturum, ſi paria æquiſſimo ac obſequentiſſimo in Apoſtolicam Sedem animo verba ſuppeterent, quæ Societatis mentem redderent clariorem. Prolatis tamen vim omnem ineſſe ſe cupere, quam magis idonea & opportuna præ ſe ferre poſſent & habere. Oblatam a Generali Præpoſito, Aſſiſtentibus Nationum, & Procuratoribus Provinciarum declarationem Summus Pontifex benigne excepit, typiſque publicis mandari & pervulgari ſivit: ut expoſita animorum ſenſa nota fierent univerſis; ſimul gravis, qua Societas laborabat invidia, mature remitteret. Digna vero Pontifice maximo ad eoſdem Præſides oratione præmiſſa id deinceps accurare vehementer eſt adhortatus, ut conſtanti univerſi ſtudio ac fida voluntate, incorrupta Religionis cauſſam ubique gentium ſedulo tuerentur, inanes ſemper declarationes futuras monens, ſi a rebus abluderent facta.*

§. XI.

Hactenus Polidorius. Nihilominus edita ab Apoſtolica Sede adverſus Ritus Sinenſes Decreta eludere, ut antea, Jeſuitæ aliqui perrexerunt, debitamque illorum exſequutionem vaferrime detrectarunt; futiles interim cauſſas obtendentes, quibus concepta ſpe Pontificem fruſtrare auſi ſunt. Turbatus igitur, uti antea, religionis ſtatus apud Sinas, valido per eoſdem dies impedimento fuit, quominus Clemens expetitæ ab Luſitaniæ Rege trium novorum Epiſcopatuum in illorum Imperio conſtitutioni aſſentiretur. Satius id in aliud tempus differendum ducens, quo liberior atque felicior Catholicæ Religionis propagatio ſperari poſſet,

(1) Append. Monument. VI.

(2) Append. Monument. VII.

poſſet, conſtanti prædicatorum Evangelii redintegrato conſenſu. Ut eorumdem noxia religionis diſſidia in Sinis & in Indiis penitus extinguerentur, ac perenni Apoſtolici miniſterii felicitati conſuleretur, utrobique conſidentes Epiſcopi, cæterique Apoſtolicæ Sedis Vicarii, & Adminiſtri enixe a Clemente poſtularunt. Nihil vero ſtudioſius ſuapte natura in rebus gravibus vitare ſolitus Pontifex, quam inconſultam properantiam, diuturna deliberatione perpenſo negotio, ac divino implorato lumine, quo, quid potiſſimum in re tanti momenti decernendum eſſet, agnoſceret, tandem irrogatam multifariam Pontificiæ auctoritati injuriam, & animarum perniciem uno tempore propulſaturus, quartodecimo Calendas Aprilis an. 1715. Sanctionem edidit, cui initium *Ex illa Die* (r). Hac ex plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis omnibus & ſingulis Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque quocumque modo proprio vel alieno nomine Eccleſiaſtica juriſdictione fungentibus, itemque Evangelicis præconibus cujuſcumque Ordinis, cœtus, & inſtituti in Sinarum Imperio, aliiſque finitimis, vel adjacentibus Regnis, Provinciis, & locis exiſtentibus, aut quovis tempore permanſuris imperavit, ut reſponſa & Apoſtolicæ Sedis Decreta adverſus Sinenſes Ritus ante decennium Novembri exeunte menſe ſancita (quæ integra & abſoluta & omnino *finitæ cauſſæ* peremptoria eſſe pronuntiat) *omnimode* ac inviolate ſervarent: tum etiam pro viribus ab aliis ſervari eniterentur. Qui ſecus agerent Epiſcopi, illico ſubmoti eſſent ab exercitatione Pontificalium muniorum, & ab Eccleſiarum ingreſſu repulſi; reliqui univerſi a Catholica communione ſecreti haberentur. Qua pœna reos ſolvendi poteſtatem, ſecluſo mortis articulo, unus deinceps Romanus Pontifex obtineret. Eadem nota illos omnes irretitos denuntiavit, qui in ipſiſmet Regionibus Apoſtolicum obituri miniſterium, non ante conceptis verbis interpoſito jurejurando pollicerentur, ſe prorſus exacte, abſolute & integre nuperrimam Conſtitutionem, ac deſignata in ipſa Decreta, atque reſponſa, omni dolo, ac tergiverſatione ſublata, exſequuturos. Promiſſionem vero jurantis ſubſcriptione munitam, vel legitimum ejuſdem exemplum Romam ad Cardinalium cœtum, qui de fide quærunt, excluſa mora, mitti voluit, ut plana omnia, ac expedita eſſent in poſterum. Quo arctius ad Apoſtolicam implendam Sanctionem devotos Deo Viros Clemens adigeret, refragantes, præter deſignatas paullo ante pœnas, quocumque jure ſuffragii in univerſis comitiis exutos dixit. Sincero excepta obſequio Clementis Conſtitutio ad Catholicæ Religionis ſervandam integritatem, & uberiora divinæ gloriæ incrementa conduxit. Sinarum, & quæ Sinis ſunt conterminæ Urbium & Regionum Antiſtites nullo non reverentiæ genere juſſa impleverunt. Non eadem tamen omnibus in re tanti ponderis mens fuit, nec ſpectata voluntas. Ad Sebaſtianum de Andraſſa Peſſiha Goanum paullo poſt renuntiatum Archiepiſcopum datis litteris, Pontifex negotium urſit vehementer; mandavitque inſuper, ut quæcumque Auguſtinus Goanorum Antiſtes, nuper vita functus, in Tournonium Cardinalem admiſerat, velut ab Apoſtolica Sede damnata atque reſciſſa, ipſe penitus abolita haberi ſtuderet. Nec quidquam ſibi ſumeret, vel ab Auguſtino attentata ſervaret, quod Apoſtolicorum Vicariorum juriſdictionem, ac ſupremam ſummi Pontificis auctoritatem impeteret. Bina ejuſdem Conſtitutionis exempla ad Joannem Regem Pontifex miſit, fidenter flagitans, ut ſuis in remotiſſimis illis regionibus verſantibus adminiſtris, præſertim vero Goanis & Macaonenſibus, obnixe imperaret, ne Apoſtolicis mandatis interponerent impedimenta. Imo, ſi quod alii objicerent, ſedulo removeri curarent. Jam tum enim Pontifex præviderat non defuturos, qui priſtinæ mordicus hærentes pertinaciæ, Luſitanorum etiam nomine & poteſtate abuterentur.

§. XII.

Et vero poſt vulgatam Romæ Apoſtolicam Conſtitutionem *Ex illa die*, qua Decreta adverſus Sinenſes Ritus jam pridem lata integre & exacte ſervari jubebantur, quibuſcumque rationibus & cauſſis ad illorum exſequutionem declinandam objectis omnino ſublatis, novæ in Sinis turbæ ſunt excitatæ. Graves autem difficultates & impedimenta, quæ illi promulgandæ interceſſerant, conſequutæ ſunt minæ, & terrores Europæis injecti: potiſſimum vero Evangelii promulgatoribus, quorum non dubia erat obſervantia, & obedientia erga Pontificem Maximum. Sparſus etiam mox rumor Europam pervaſit, factum iri, ut ab Imperatore ſummopere indignato Apoſtolici adminiſtri ex univerſo ipſius Imperio ejicerentur: gravibus una indictis pœnis, ne quis deinceps in ampliſſimæ ditionis ſuæ regnis Chriſtianam legem edoceret, vel profiteretur. Hæc opera ſtudioque Jeſuitarum in vulgus diſſeminabantur. Moleſtis hiſce nuntiis commotus Pontifex, quamvis omnem moverit lapidem, ut imminens periculum propulſaret; ob rei nihilominus gravitatem aliquandiu mœſtus ac trepidus manſit ancipiti metu. Anno interim 1719. Clementi ex gravi morbo convaleſcenti Joannis Luſitanorum Regis afferuntur litteræ, quibus ſignificabatur, Indis ſuis miniſtris, præſertim Goanis & Machaonenſibus, imperatum, ut remotis obicibus, ſi qui fuerant interpoſiti, memoratæ Conſtitutionis exſequutioni ſedulo patrocinarentur. Nuper autem ex ipſomet Sinarum Imperio nuntiatur, illa omnia abeſſe pericula, quæ anno 1718. præſertim Chriſtianæ legis aſſeclis ferebantur inſtare. Etenim qui rerum potiebatur vir oppido quam prudens, ac animi temperantia præditus ſingulari, non modo Chriſtianæ Religioni non erat adverſus, quin favebat, ejuſque mores, inſtituta, doctrinam faciebat plurimi. Erga Clementem vero ita erat affectus, ut eum amaret ſimul, atque ſuſpiceret. Conſtans prœterea in Sinis, atque finitimis provinciis ſapientiſſimorum virorum ſententia fuit, non unis patefacta litteris: ſi patri voluntate miniſtri obtigiſſent Principi, feliciora Chriſtianæ rei tempora apud Sinas illucere nequiviſſe.

§. XIII.

Profecto non obſcura, nec pauca tantarum rerum, iniquo ceteroquin tempore humaniſſimus Princeps argumenta præbuit; e quibus, ne latius, quam res ſinit, vagetur oratio, duo memoria digna, pretium operæ facturi, dictis atteximus. Quum ante triennium Chriſtianæ legis ſectatores Europæi inſimulati eſſent, ſeditiones in Sinarum Imperio valde moliri; ipſoſque Evangelii vulgatores prædicandæ veritatis obtentu clam milites ſcribere, ut ad præſtitutum tempus internis, externiſque conglobatis copiis, Provinciam Imperatoriæ ditionis quam florentem, ac dilatandis conatibus opportunam interciperent; tametſi ad extrema quæque ſeveritatis exempla ab Idololatris judicibus & magiſtratibus incitaretur, eos nihilominus Imperator audire noluit; nihil uſpiam tale ab profitentibus illam religionem ſuſpicans, quæ reverentiam cum fide & obſequio Principibus exhibendam edocet præcipitque, nedum iniqua id genus facta vetat & exſecratur. Aliud moderationis & eximiæ in Clementem exiſtimationis ſpecimen præ ſe tulit, quum ante plures annos duplici ad ipſum legatione miſſis Antonio Barros & Antonio Beaulvolierio; tum Joſepho Provana & Raymundo de Arxo e Societate Jeſu Presbyteris, ut ſuo nomine honorifica Clementi impertirent officia, & certa negotia conficienda proponerent, reſponſo omnino caruit. Legatorum memoria prorſus interciderat; nec quid ipſi apud Pontificem egiſſent, aliqua illi ex parte ſignificatum eſt: quamvis frequentes interea ex Urbe Roma, Italia, & Europa nuntii cum litteris ad Sinas & Indias commeaſſent. Averſi interea a Pontifice animo non deerant, qui ſuaderent, infelicem utriuſque Legationis eventum Clementis vitio tribuendum, & forſitan etiam Imperatoriæ dignitatis contemtui: incitabantque ſæpius ad ea in Apoſtolicos miniſtros decernenda indignationis exempla, quæ Pontifici acciderent permoleſta. Ita tamen improborum hominum conſultationes Imperator eluſit, ut ingenioſus ad cauſſas, expectato, dilatoque in annos plures Legatorum Nuntio, alias atque alias conſtituerit inducias. Quidquam porro de Legatis afferente nemine: ad extremum ſui ſemper ſimilliimus teſtatum fecit: *Se de Clemente ita ſentire, ut plane judicaret, in eum culpam minime potuiſſe cadere; nec latere quo apud ipſum honoris loco eſſet: qui nihil ſtudioſius curaret, quam ab injuriis amico Principi inferendis abeſſe.* Enim vero tam honorifice de Clemente ſentiens, atque denuntians Can-Ghius non erravit. Antonii ſiquidem Romæ viſi ſunt nunquam; quippe qui dum in Europam tranſmitterent, naufragio periere. Ex aliis vero, legatione ad Pontificem feliciter obita, Raymundus quum Sinas repetit, in Hiſpaniis vita deceſſit: Joſeph gravibus tentatus morbis, diu in Italia conſiſtit; nec ante quam Clemens alteram ad Sinarum Imperium legationem parare conſtituit, iter continuavit intermiſſum: vim propemodum, referentibus ſociis, languido & affecto corpori inferens, ut ſeſe opportunus, quamvis tardius quam oportuerat, oppe-

(r) Append. Monument. VIII. num. XI.

opperienti Principi ſiſteret, tricaſque diſſolveret. Sed & ipſe Luſitanorum convectus nave, antequam Sinas attingeret, prope Indias mortem obiit.

§. XIV.

Spectata in Imperatore prudentiæ ac temperantiæ exempla ubi Clemens novit, potioribus illi adſtrictus caritatis vinculis, de nova in Sinas maturanda legatione decrevit; ut qua litteris, qua Pontificii Legati verbis, & officiis conſtantiſſimam voluntatem comprobaret, gratum ſuum teſtaretur animum; & quod præcipuum in tanto negotio ſibi finem conſtituit, ampliora Catholicæ Religioni, ejuſque aſſeclis commoda exoraret. Arbitratus itaque feliciſſimam Sinenſibus, ac Indis Eccleſiis Apoſtolici Miniſtri præſentiam & operam, gratam quoque Imperatori futuram, nec uno nomine Evangelicis præconibus utilem, divina per publicas & privatas preces implorata ope, tum etiam Cardinalium negotiis Propagandæ Fidei præpoſitorum exquiſita ſententia, Carolum Ambroſium Mediobarbam Ticinenſem, in utraque Signatura Referendarium, omnium ſuffragiis atque judicio comprobatum, ad id munus delegit. Quem decimo Calendas Octobris anni 1719. Alexandrinum Patriarcham creavit, ac ſubinde *Viſitatorem Apoſtolicum* cum poteſtate Legati de latere ad Imperium Sinarum, aliaque finitima Orientalium Indiarum Regna una cum quatuor atque viginti ſelectis Evangelii evulgatoribus, præſtantique aliorum bonis artibus atque illuſtribus diſciplinis excellentium virorum manu allegavit. Maiori, qua licuit ſollicitudine imperans, ut ad confovendum inter ſacros miniſtros amorem pacis, ac tantopere neceſſariam laborantibus in Chriſti regno concordiam viribus totis incumberet: diſpiceretque an Apoſtolici Operarii deſignatam Conſtitutionem *Ex illa die* debitæ exſequutioni mandaſſent, prout interpoſito jurejurando promiſerant ſinguli. Denique an ingeſta Pontifici & ſparſa per Europam a cujuſque Religioſæ Familiæ in Sinis, & Indiis degentis præſidibus ſplendidiſſima verba rebus fideliſſime reſponderent & factis. Multi ſiquidem ex iiſdem regionibus nuntiabant, mala non penitus ademta. Vulgatum eſt etiam, Jeſuitas, ne Clementinæ Sanctioni palam adverſarentur, atque iis irretirentur pœnis, quæ in refragantes ſunt inflictæ, propagandæ Chriſtianæ Religionis miniſterium deſeruiſſe, de re ſua duntaxat accuranda ſollicitos. Ipſorum præterea non paucos eadem qua prius pertinacia Apoſtolicæ Sedis Decretis obniſos, vetitos tueri Ritus & provehere. Hæc quemadmodum Clementem ſolicitabant; ita præcipuæ fuere cauſſæ, cur alteram ipſe in Sinas Apoſtolici Inſpectoris miſſionem decreverit. Felicibus magnanimi conatus proluſurus ſucceſſibus, aliquot ante menſes Sinarum Imperatorem litteris de nova ad ipſum legatione adornanda, ut Chriſtianæ Legis & Eccleſiæ curaret emolumenta, certiorem fecerat. Aliquot item eodem tempore Religioſos viros Evangelicos miniſtros, quaſi legati præcurſores miſit, quos ut benigne ille exciperet, ac libenter audiret, flagitavit: acrioribus una ſtimulis ad Chriſtianæ Religionis tutelam atque favorem augendum impulit. Multa quoque ac maximi apud Sinas habita munera, potentiſſimo Principi per Patriarcham Pontificio nomine exhibenda, comportari juſſit: ut nullum fere eſſet argumenti genus, quo illius animum & voluntatem ad confovendam Chriſti cauſſam non alliceret, ac ſibi arctius devinciret.

Carolo Ambroſio & ſociis ab Urbe diſcedentibus eam cujuſcumque itineris ſuſcipiendi libertatem ſartam tectamque eſſe denuntiavit, præſcripſitque, quam quibuſvis Apoſtolicis viris Orientales Indias Sinaſque petituris Paulus V. Urbanus VIII. & Clemens X. ſunt impertiti, & cautam in poſterum eſſe voluerunt. Deliberationem proinde Sinicum per Luſitaniam faciendi iter, ne idem Pontifex eo animo comprobaſſe videretur, ut in uſum revocaret antiquata Decreta, quibus hujuſmodi ſacri homines Chriſtianam fidem legemque nuntiandi cauſſa in Sinas & Indias tranſmittentes, aliam quam Luſitaniæ viam tenere vetabantur, ſive, ut Pontificio adminiſtro, ejuſque ſociis poteſtatem a quoquam impetraret, vel tribui ſineret, obeundi utrobique munus Apoſtolicum; id conſilii ea duntaxat ratione ab ſe initum, complexumque in præcipua Oratione Conſiſtoriali patefecit, ut *Viſitator* debitas Luſitanorum Regi gratias haberet, quod opem atque præſidium pro fauſto legationis ſucceſſu ille ultro obtulerit: oblationiſque fructum Carolus Ambroſius largiori beneficiorum copia cum ſociis experiretur. Enimvero Joannes Rex obligatam Clementi fidem liberans, conceptamque ſimul ab eo ſpem implens, Patriarcham ſingularibus honoris, & reverentiæ argumentis proſequutus excepit. Liberaliter porro habuit, atque dimiſit, pecuniam in commeatum & itineris impenſas ex regio ærario erogavit. Nulla inſuper præcipuæ beneficentiæ ac debiti Sedi Apoſtolicæ obſequii argumenta deſiderari paſſus, feliciter pro Clementis voto, implendo muneri præſentiſſimum ubique patrocinium impertiit. Octavo Calendas Aprilis anni 1720. Ulyſſipone Patriarcha cum ſociis ſolvit; ſecundoque longiſſimæ navigationis curſu in Indias primo, mox in ampliſſimum Sinarum Imperium pervenit. Eximios illi honores cum dignitas ipſa, quam ſuſtinebat, tum exacta Clementis prudentia, datis antea ad univerſos Indiarum, & Sinarum Epiſcopos, itemque Apoſtolicos Vicarios litteris, comparavit. Curam ille omnem & operam navans, ut ardua magniſque periculis provincia patens, undecumque Pontificiam expectationem impleret & deſiderium.

§. XV.

Novem fere menſium ſpatio Ulyſſipone in Sinas perfunctus itinere, tandem extremo menſe Decembri Carolus Ambroſius honorifice ab Imperatore ſuſcipitur. Hic Clementis acceptis litteris, ac de illius ſalute Legatum percontatus, expletis more Sinico cæremoniis ac perſolutis officiis, ſplendidiſſimo excepit convivio, ſedereque juſſit in occidentali parte ſolii a primi ordinis Magiſtratibus primum. Subinde non vulgaribus reverentiæ ſignificationibus affectum, Imperatoriis pavit cibis, propriaque manu tradito dignatus eſt vini poculo. Singularis venerationis aucturus ſpecimina, præcepit inſuper Mandarinis ut in limine Aulæ vini cyathum ſingulis Legati comitibus & familiaribus offerrent. Aeris vero rigorem cogitans, & veſtes, quibus Patriarcha pro more gentis induebatur tenuiſſimas, imperatorio indumento e *Zibellinis* pellibus egregie compacto eumdem donavit, & amiciri voluit. Abſoluto convivio, Carolo Ambroſio gratias habuit. Dilatoque in ſequentes dies tractando a Patriarcha religionis negotio, in iis, quæ deinceps per interpretem ſunt inſtituta, colloquiis, contra ſpem nulli conſtantius Principem adverſari Legatus novit, quam Apoſtolicis decretis latis in Sinenſes Ritus, eorumque publicæ exſequutioni intercedere. Damnatarum a Pontifice cæremoniarum oſores Imperator variis officiis Pontificiæ Conſtitutioni obluctantium inſtructiſſimus, opportune, importune rudes, Sinicæ doctrinæ ac linguæ imperitos, fallaces, improbos, publicæ tranquillitatis perturbatores: nonnullos etiam deſignatos nomine, inter quos Maigrotum, innocentia atque integræ religionis ſtudio claros, perduelles notare, ac judicio capitis arceſſere. Nihil contra ſtudioſius, atque contentius præ ſe ferre, quam judicem religionis agere: damnatam a Pontifice maximo tueri cauſſam; ejuſque audaces in Sinarum Imperio propugnatores, ſcitos, doctos, ſibi gratos jactare & efferre laudibus. Legatum præterea ſuſpectum traducere. Clementem Sinicorum Rituum propugnatoribus adverſum, deceptum pronuntiare, terrores injicere, duriſſimas optiones proponere, extrema Religionis diſpendia minitari. Quod autem ſupra modum dolorem augebat, & inteſtina pericula, Chriſto nomen dantes vario pro doctrinarum ac cæremoniarum diſcrimine, quibus inhærebant, diſcreti agnomine, atque invicem excepti animo, triſtiſſimam ſchiſmatis ſpeciem referebant. In ipſa Imperatoris Aula probe rei conſcia bifariam Chriſtianis diviſis, proſcriptos ab Apoſtolica Sede Ritus deteſtantes *Preſbyterorum Congregationis S. Petri*; Pontificiis vero decretis obnitentes *Jeſuitarum* audiebant aſſeclæ.

§. XVI.

Hoc in diſcrimen, tantaſque in anguſtias cum ſe Patriarcha Alexandrinus conjectum vidiſſet, *Permiſſiones* quaſdam concedere coactus fuit, edita Paſtorali Epiſtola Macai die 4. Novembris 1721. (1), quibus tamen *Permiſſionibus* nequaquam Conſtitutionem Clementis XI. *Ex illa die* infringere ullo modo ſibi eſſe in animo declaravit, cum illam vim omnem potius habere, mandarique exſequutioni omnino neceſſe eſſet. Cum vero hujuſcemodi *Permiſſionum* notitiam neophytis haud eſſe neceſſariam putaret, quos nimirum ſatis erat in viam ſalutis dirigere juxta Clementis laudatæ Conſtitutionis præſcripta, vetuit ne quis illas in linguam Tartaram aut Sinicam converteret. Quod tamen minime ſervatum

tum

(1) Append. Monument. VIII. num. XV.

tum fuit; nam, quod mirum, Pekini Epiſcopus contra expreſſam Patriarchæ voluntatem per binas ſuas Paſtorales mandavit ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ univerſis Diœceſeos ſuæ Miſſionariis ut obſervarent, & obſervari præciperent Conſtitutionem *Ex illa die* juxta Permiſſiones, quas ipſe contendebat ad ea potiſſimum referri, quæ in præcitata Conſtitutione fuerant ſolemniter interdicta. Neque hiſce auſibus contentus, præcepit inſuper, ut Chriſtifideles quater ſingulis annis in diebus omnium celeberrimis diſtincte inſtruerentur cum in iis, quæ Conſtitutione Apoſtolica prohibentur, tum in iis quæ a Patriarchæ Alexandiini Paſtorali permittuntur.

§. XVII.

Sed vero quum *Permiſſiones* iſtæ cum Clementis XI. Conſtitutione componi haud poſſent, idque plures Miſſionarii probe intelligerent; hinc iſti Conſtitutioni *Ex illa die* unice adhærentes, obedienteſque, nunquam iis ſibi eſſe utendum cenſuerunt. Hinc jurgia contentioneſque inter Miſſionarios excitatæ ab iis, qui Clementis Conſtitutionem ad normam Permiſſionum Alexan..ini Patriarchæ unice eſſe excipiendam contendebant. Incaſſum ad eam diem nimirum vigilantiſſimi Pontificis cura, & ſana pars Societatis Jeſu decretis, denuntiationibus, monitis, graviſſimis denique in extremam animarum perniciem irrogatis pœnis æquam mentem nefariis refragantibus viſæ ſunt indere: fruſtra præſens contendit & Patriarcha, ut funeſto ſublato diſſidio, univerſi cum Apoſtolica Sede tutiſſima Religionis & veritatis magiſtra ſentirent, nec alii *Apollo*, alii *Cephæ*, ſed concordi caritate, fidei præterea atque doctrinæ conſenſione omnes eſſent Jeſu Chriſti, ſuas in terris gerenti vices ex animo obtemperantes ſummo Pontifici. Infelicem hunc Eccleſiæ Sinenſis ſtatum miſeratus idem Carolus Ambroſius Patriarcha, paullo poſt iterum tranſmiſſo mari, novis objectus periculis, in Italiam rediit, Innocentio XIII. P. M. cui vigentium in Sinis malorum ſpectator & teſtis locupletiſſimus luctuoſam rerum ſeriem, atque conditionem expoſuit. Extat hujus Patriarchæ Diarium itineris & legationis a P. Vianio ex Ordine Servorum B. M. Virginis italice perſcriptum, editumque primo Mediolani an. 1739. & poſtea Lucæ. Mediobarbus paullo poſt Laudis Pompejæ in Inſubria creatus Epiſcopus eſt; eique vita functo ſucceſſit An. 1742. Joſeph Galeratus. Anno 1738. Epiſcopus Halicarnaſſenſis de la Beaume in regnum Indiæ ulterioris Cocinchinam miſſus fuit, deceſſitque anno 1740.

§. XVIII.

Integratæ proinde in Jeſuitas graviſſimæ accuſationes, atque querelæ. Harum æquitare veritateque comperta, Innocentius XIII. ceu qui cum Ulyſſipone Sedis Apoſtolicæ Nuntius verſaretur rerum in Sinis geſtarum erat egregie gnarus, eſpeditius ſibi rem eſſe agendam ratus die 29. Auguſti an. 1723. vocato ad ſe Tamburinio, totius Societatis Præſide, zelo Dei domus plenus cum indignationem ſuam illi vehementer expoſuit, tum juſſit ut ad Cardinalem Secretarium Status, ut vocant, ſe conferret, ab eo ſui maodata auditurus. Hic vero nomine Pontificis plura eſſe præſtanda a Tamburinin ſignificavit, ſi Societatem ſuam ſartam tectamque ſervare veller; ac primo quidem enitendum, ut Clementis Conſtitutioni *Ex illa die* omnes alumni Societatis reverenter obtemperarent. 2. E Miſſionibus illico eos eſſe revocandos, qui contumaciter id præſtare detrectabant. 3. Trium annorum ſpatio exhibenda eſſe authentica monumenta, quibus illos Clementinis Decretis de Ritibus Sinenſibus adamuſſim paruiſſe conſtaret. 4. Neminem ab eo tempore deinceps in Societatem admittendum eſſe. 5. Nullum pariter Jeſuitam ad Sinenſes Miſſiones ab eo eſſe ablegandum, aut ſæcularem, qui in Regionibus nomen daret Societati. 6. Iis, qui jam ad Sinas pervenerant, præcipiendum ut eo loci morarentur quidem, ſed tamen intelligerent omni ſibi agendarum Miſſionum exercitio abſtinendum eſſe, quoad uſque nova Sedis Apoſtolicæ juſſa vulgarentur. 7. Præſidem Societatis revocare debere omnem facultatem, ceteris ſibi ſubjectis Superioribus conceſſam, Socior ad Miſſiones Sinarum, Indiarumque dimittendi. 8. Quum notum exploratumque eſſet Jeſuitarum Pekinenſium machinationibus aliquot Miſſionarios in carceres detruſos fuiſſe; a Societatis Generali Præſide illico eſſe laborandum, ut illi priſtinæ libertati redderentur, præcipue

Ad Nat. Alex. Suppl. P. II.

Sacerdotes Theodoricus Pedrinius, Ludovicus Antonius Appianius, & Antonius Guignj. 9. Ab eodem Generali Societatis encyclica epiſtola omnibus ejuſdem alumnis denunciandum eſſe gravi interpoſito præcepto, ne quis contra Sedis Apoſtolicæ decreta adverſus Ritus Sinenſes edita muſſitare auderet. 10. Demum ne Roma diſcederet P. Nicolaus Gianpriamo abſque expreſſa Pontificis facultate. Hæc ſe Pontificia juſſa ſervaturum ſpopondit Antiſtes Societatis, promiſſionemque & ſui & Adſiſtentium ſubſcriptionibus munitam confirmavit die 13. Septembris ejuſdem anni 1723. ut monumenta produnt, quæ in Archivo Congregationis de Propaganda Fide aſſervantur.

Juſſa hæc Innocentii erant validiſſima, ac plane idonea ad nefarios Sedis Apoſtolicæ Decretorum oſores coercendos; plenumque fortaſſe effectum conſequuta eſſent, ſi illorum Auctor diutius vixiſſet. Sed huic paucos poſt menſes vita functo, quum Benedictus XIII. ſucceſſiſſet, multa miſcendi turbandique Jeſuitis facultas obtigit. Anno nihilominus 1724. die 18. Septembris, plurium Cardinalium habita Congregatione, Innocentii XIII. præcepta ſervanda eſſe ſanxit, illorumque obſervationem Generali Societatis commendavit. Benedictus vero die 12. Decembris an. 1727. Prædeceſſorum Decreta adverſus Ritus Malabaricos confirmavit, rataque omnino eſſe voluit.

§. XIX.

Clemens XII. Benedicti in Petri Cathedra ſucceſſor, nervos omnes vireſque intendit, ut prædeceſſorum Pontificum de rebus Sinicis Decreta plenum abſolutumque effectum ſortirentur. Certior imprimis factus diſſenſionum jurgiorumque, quæ binæ commemoratæ Paſtorales litteræ Pekinenſis Epiſcopi pepererant, decreto edito die 26. Septembris ann. 1735. (1) illas caſſavit, & annullavit, ſibi & Apoſtolicæ Sedi reſervata facultate Chriſtifidelibus in Regno Sinarum degentibus aperiendi ſuam & dictæ Sedis mentem poſt maturam itidem habitam deliberationem ſuper aliis rebus, quæ materiam *Permiſſionum* a Patriarcha Alexandrino conceſſarum reſpiciebant. Præterea idem Clemens Cardinalis Tournonii confirmavit edictum, novaque præcepta jam factis adjunsit, ſignificavitque Præſuli Societatis ſupremo, ut tandem aliquando ex ſuo cœtu alumni reſipiſcerent, Sediſque Apoſtolicæ Decreta revererentur. Sed quam multi his rurſum obniti perrexerint, ex Relationibus licet intelligere, quas ad ſacram Congregationem de Propaganda Fide perferendas curavit Claudius de Viſdelou, Epiſcopus Claudiopolitanus e Societate Jeſu. Extat de hoc egregio viro P. Norberti Epiſtola ad Benedictum XIV. aliorum itidem Miſſionariorum nomine perſcripta; cujus heic partem edere operæ pretium fuerit:

SUMMO PONTIFICI BENEDICTO XIV.

Beatiſſime Pater

„ Virorum zelo Apoſtolico, conſtantiaque Evangeli-
„ ca illuſtrium virtutes ad ſanctæ Sedis ſolium deferre
„ conſuetudo eſt, æque ac religio; ut Summorum Pon-
„ tificum judicio probari, & ore laudari, Eccleſiæ or-
„ namento magis, & exemplo inſervire queant. Eo
„ animo illuſtriſſimum Dominum Claudium de Viſdelou,
„ Epiſcopum Claudiopolitanum, virum vere Apoſtoli-
„ cum, ſanctæ Sedis intrepidum defenſorem, ad Te,
„ Beatiſſime Pater, humillime & ſuppliciter adducimus,
„ & illius maximo cum luctu annuntiamus obitum.
„ Dignus ille ſancti Evangelii miniſter, ex hac vita,
„ die glorioſiſſimi Martini Epiſcopi Turonenſis anni
„ currentis 1737. in noſtra Pudicherii habitatione mi-
„ gravit in cælum, quo ſua merita vocant, ut ſpera-
„ mus. Nihil enim illi ad perfectam vitæ integrita-
„ tem, & laudem defuit, utpote præcipua in illum a
„ Patre dona confluxere; quapropter in publicis ejus
„ exſequiis, ſolemniori ritu peractis qui in hiſce Miſ-
„ ſionibus obſervari poteſt, funebrem pro inſuetæ vir-
„ tutis viri memoria orationem ad populum omittere
„ non debuimus, illamque communi conſilio ad ve-
„ ſtram offerre Sanctitatem ac conſecrare fortaſſe non
„ incongrue judicavimus. Enimvero per eam Sanctitas
„ veſtra puræ & immaculatæ Religionis zelatorem ma-
„ ximum, Pontificiæ auctoritatis generoſiſſimum pro-
„ pugnatorem, Decretorum ac Conſtitutionum S. Sedis
„ aſſertorem fortiſſimum, magnum in Indicis & Sinicis
„ Miſſionibus lumen; uno verbo piiſſimi Caroli Tho-

(1) Append. Monument. VIII. num. XVIII. & Monument. X.

„ mæ Cardinalis de Tournon invincibilis patientiæ, &
„ admirabilis conſtantiæ, aliarumque illius a latere
„ Legati virtutum fidelem intelliget ac videbit ſectato-
„ rem. Hi duo, Beatiſſime Pater, illuſtriſſimi Antiſti-
„ tes ſunt ex iis miſericordiæ viris, quorum pietates
„ non defuere, & quorum nomina extollere, & laudes
„ nuntiare gaudet Eccleſia, & debent in hac præſertim
„ Mundi parte Miſſionarii veræ ac ſanæ doctrinæ æ-
„ mulatores, Paſtoriſque Paſtorum præcepta & judicia
„ ſervantes. Ignoſcat igitur Sanctitas veſtra, hiſce lau-
„ dibus in eos Apoſtolicos viros, quorum merita, quo-
„ rum exempla hac noſtra ætate mirati ſumus, noſtrum
„ pro ſervanda ſuper Ritus Malabaricos puritate, a
„ ſancta Sede ordinata, zelum. Quod perſpeximus,
„ Beatiſſime Pater, quod oculis noſtris vidimus, teſta-
„ mur, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium noſtrum:
„ facta antiquitus & noviter relata certo, licet amare,
„ illud corroborant &c. “

§. XX.

Tandem cum id, quod Clemens XII. ſibi, ac Sanctæ Sedi Chriſtianis Sinenſibus declarandum reſervavit, materia Permiſſionum eſſet, de quibus certior jam fuerat factus, deque maxima inde ſecuta inter Miſſionarios diſſenſione, quum alii Clementis XI. Conſtitutionem *Ex illa die* vim omnem amittere contenderent, ſi Permiſſiones illæ in praxi conſiſterent, alii autem factis palam demonſtrarent, Permiſſionum colore ſe ad prædictæ Conſtitutionis obſervantiam minime teneri juxta illa, quæ in ipſa Conſtitutione præſcribuntur, Benedictus XIV. Pontifex ſapientiſſimus, examine continuato Permiſſionum, quod Clementis XII. inceptum fuerat juſſu, Conſtitutionem edidit incipientem *Ex quo ſingulari Dei providentia* anno 1742. (1) in qua prædeceſſorum Pontificum primo Decretis recitatis, Permiſſiones illas denuo irritas nullaſque eſſe juſſit, tum juramenti Formulam ampliavit, cui ſubſcriberent ſacris Miſſionibus in Sinis operam dantes, atque daturi impoſterum, Ritibus illis eliminatis omnino atque proſcriptis, tanquam ab eorum profeſſione alienis, qui Chriſtiani cenſeri volunt. Quam Conſtitutionem Benedicti XIV. quum accepiſſet Petrus Martyr Sanſius, Epiſcopus Mauricaſtrenſis, de quo præcedenti Diſſertatione diximus, hanc ad ſuos Fokienſes Epiſtolam dedit: „ Nos D. F. Petrus Sans, Dei &
„ Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus Mauricaſtrenſis,
„ Vicarius Apoſtolicus Provinciæ Fo-kien, adminiſtra-
„ torque Provinciarum Che-Kiang-Sy omnibus admo-
„ dum RR. PP. Miſſionariis Apoſtolicis ad noſtram
„ juriſdictionem pertinentibus ſalutem in Domino ſem-
„ piternam. Poſteaquam in hac provincia Fokienſi Im-
„ perii Sinarum fuit a nobis SS. D. N. Benedicti
„ divina providentia Papæ XIV. promulgata Conſtitu-
„ tio, quæ incipit: *Ex qua ſingulari Dei providentia*
„ *&c. ſuper Ritibus & Cæremoniis Sinenſibus*, mox
„ quidam ex Miſſionariis varia nobis propoſuere dubia,
„ quibus partim reſpondimus, partim diſtulimus reſpon-
„ ſum, ut opportuno tempore faceremus ſatis. At
„ non ſine ingenti mœrore dicere cogimur, quæ omni-
„ no tacere vellemus. Decreta ſcilicet Pontificia hoc
„ in Sinarum Imperio divulgata, ne ad optatum Sum-
„ mi Pontificis perveniant effectum, contingit illis id
„ ipſum, quod pueris Hebræorum recens in Ægypto
„ natis, qui ne ad ætatem virilem ac perfectam ad-
„ venirent, ſtatim Pharaonis imperio de medio tolle-
„ bantur. Ita fere hic obtingit, dum multi ex Miſſio-
„ nariis ſuis cum quæſitis, vel potius querelis ac ca-
„ villationibus, omni conatu obtendentes, vellent De-
„ creta Pontificia, quæ in lucem prodeunt, communi
„ luce privari. Sed eis forſan non venit in mentem a
„ Domino eſſe definitum, portas inferi adverſus Eccle-
„ ſiam non poſſe prævalere. Quapropter Pharao, qui
„ ſemper in circuitu velut impius ambulavit, populum
„ Hebræorum haudquaquam ſuperare valuit, ſed quaſi
„ ludens cum Moyſe, in ſuo circulo vitioſo de verbis
„ ad ſigna, & de ſignis ad verba, tandem nec verbis
„ ob duritiam cordis ſatis eruditus, nec plagis graviſſi-
„ mis emendatus, juſto Dei judicio, ut aliani periculo
„ cuncti ſaperent, una cum magno exercitu Ægyptio-
„ rum ſcelerum pœnas expendit in Mari rubro. Ti-
„ meamus ergo, veritatique, ut par eſt, obtempere-
„ mus, ne ſi Eccleſiæ Prælati diſſentientes in Sinis vi-
„ derint Miſſionarios, exprobrent eis cum Apoſtolo *Sem-*
„ *per diſcentes & nunquam ad ſcientiam veritatis per-*
„ *venientes. Et quemadmodum Jannes, & Mambre re-*
„ *ſtiterunt Moyſi, ita & hi reſiſtunt veritati.*. Ideo
„ magnopere formidanda eſt Eminentiſſimi Cardinalis
„ Tournonii ſententia, quam ſæpenumero non ſine ſtu-
„ pore legimus & audivimus; ſcilicet *Miſſio deſtruetur,*
„ *& error non emendabitur*. Nonne Eccleſia Dei vivi
„ eſt columna, & firmamentum veritatis? Columna re-
„ vera ignea, quæ noctis illuminat tenebras, & ad
„ terram uſque promiſſionis fideles ducit Iſraelitas. Hæc
„ utique eſt columna nubis, quæ ab ardore ſolis nos
„ protegit; imo contra paſſionum impetus nos defen-
„ dit. Et ne doctrinis variis & peregrinis abducamur,
„ in columna nubis loquebatur ad eos, ut crederent
„ Domino, & Moyſi ſervo ejus. In hac enim columna
„ etiam hodie loquitur Dominus Pontifici ſervo ſuo, ut
„ credamus Domino, & ſervo ejus. Tantæ igitur co-
„ lumnæ niſibus totis innitamur, ut caſum & ruinam
„ evitemus. Et ne forte decipiamur, toto corde creda-
„ mus veritati. Nam ſi Summus Pontifex Chriſti mi-
„ niſtros perſpexerit diſcordes, merito conquereretur di-
„ cens: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis*
„ *mihi?* Plurimi fortaſſe reſpondebunt: *Durus eſt hic*
„ *ſermo, & quis poteſt eum audire? ita ut multi abi-*
„ *rent, & relinquerent Dominum.* At Jeſus ait diſci-
„ pulis ſuis: *Numquid & vos vultis abire?* Ac ſi di-
„ ceres, ſi vobis abire placet, patent portæ, abite.
„ Nihil tamen de doctrina ſua Dominus temperavit.
„ Imo potius ait per Matthæum: *Intrate per angu-*
„ *ſtam portam; quia lata porta, & ſpatioſa via eſt,*
„ *quæ ducit ad perditionem: & multi ſunt, qui in-*
„ *trant per eam. Quam anguſta & arcta via eſt, quæ*
„ *ducit ad vitam! Et pauci ſunt, qui inveniunt eam.*
„ Qui ad tantum tonitru non expergiſcitur, non dor-
„ mit, ſed mortuus eſt. Multos in admirationem rapit
„ attente conſiderare, quam alacriter, grandi manuum
„ plauſu, Miſſionarios non paucos quaſi viginti uſos
„ fuiſſe Alexandrini Patriarchæ Permiſſionibus, quin
„ animum miniſtri adverterent, tales Permiſſiones Con-
„ ſtitutioni Apoſtolicæ *Ex illa die* plane eſſe contra-
„ rias. Cum vero prædictæ Permiſſiones a SS. Papa
„ Benedicto XIV. merito damnantur, plures Miſſiona-
„ rii ſubito commoventur. Quæſtiones undique rurſum
„ excitantur, totaque Sinenſis confunditur Eccleſia, ita
„ ut clamore magno inclamet validiſſime: *Filii matris*
„ *meæ pugnaverunt contra me*. Et cum Vicarii Apo-
„ ſtolici opportunum velint opponere remedium, ubi-
„ que contradicitur, gemebundique dicere coguntur:
„ *Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtris*. Nihi-
„ lominus a minis cavete, quæſo, in Conſtitutione Apo-
„ ſtolica apertiſſime fulminatis. Pariterque Paulus A-
„ poſtolus de geſtis antiquorum Patrum ſermonem fa-
„ ciens, univerſis Chriſtifidelibus comminatur dicens:
„ *Hæc autem omnia in figura contingebant illis: ſcri-*
„ *pta autem ſunt ad correptionem noſtram. Itaque qui*
„ *ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.* Quapropter cun-
„ cto populo Iſraelitico ajebat Moyſes: *Si difficile &*
„ *ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter*
„ *ſanguinem & ſanguinem, cauſſam & cauſſam, le-*
„ *pram & lepram, & judicum intra portas videris*
„ *verba variari, ſurge & adſcende ad locum, quem*
„ *elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad ſacerdotes*
„ *Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tem-*
„ *pore, quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii*
„ *veritatem; & facies quodcumque dixerint, qui præ-*
„ *ſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te*
„ *juxta legem ejus, ſequeriſque ſententiam eorum, nec*
„ *declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram. Qui au-*
„ *tem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio,*
„ *qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto*
„ *judicis, morietur homo ille, & auferes malum de*
„ *Iſrael; cunctuſque populus audiens timebit, ut nul-*
„ *lus deinceps intumeſcat ſuperbia.* En quomodo iſta
„ ſcripta ſunt ad correptionem noſtram! Utinam tan-
„ tam pœnam ſolvat nemo! ſed Conſtitutioni Apoſto-
„ licæ omnino pareat, & in *captivitatem redigat in-*
„ *tellectum in obſequium Chriſti, qui dilexit Eccleſiam,*
„ *& ſe ipſam tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret mun-*
„ *dans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſam*
„ *Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam.* Equi-
„ dem fœdata eſſet Eccleſia Sinenſis, inutiles cæremonias ac
„ ritus vetitos peragendo. *Et quamvis lavaretur nitro,*
„ *& multiplicaret ſibi herbam Borith, maculata eſſet*
„ *iniquitate ſua coram Deo.*. Quapropter conteſtor vos
„ hodierna die, quia *mundus ſum a ſanguine omnium*:
„ jam enim Eccleſia per ſua Decreta Pontificia omne
„ conſilium Dei annuntiavit vobis. Itaque ut noſtro
„ munere perfungamur, duo præcipimus quæ ſequun-
„ tur. Primum: Miſſionarii, qui in noſtro diſtrictu,
„ & ju-

(1) Append. Monument. VIII.

„ & juriſdictione Sacramenta fidelibus adminiſtrant, niſi
„ imperatum a SS. Papa Benedicto XIV. juramentum
„ antea præſtiterint, conceſſas eis facultates per præſen-
„ tes revocamus, ac revocatas eſſe decernimus. Secun-
„ dum: ſi quis autem Miſſionarius (quod Deus aver-
„ tat) permiſerit Chriſtifidelibus ea, quæ jam a ſan-
„ ctiſſimis Pontificibus ſunt damnata, non ſolum facul-
„ tates ei conceſſas revocamus, ſed eum inſuper pœna
„ excommunicationis latæ ſententiæ illico ſubjicimus.
„ Poſtremo omnibus Evangelicis Operariis ad noſtram
„ juriſdictionem pertinentibus verba Ezechielis in me-
„ moriam revocamus, quæ ſunt tenoris ſequentis: *Si*
„ *ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſo-*
„ *nuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, vene-*
„ *ritque gladius, & tulerit de eis animam: ille qui-*
„ *dem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem*
„ *ejus de manu ſpeculatoris requiram*. Datum Moyang.
„ Prov. Fokien. die 22. Menſis Julii 1745. “

§. XXI.

Hæc erant, quæ nobis breviter de Ritibus Sinenſibus erant edicenda. In quibus equidem perſequendis uſi ſumus præcipue libris, quos de vita Clementis XI. compoſuit Polidorius; in iis enim Tournonii, & Mediobarbæ legationes complexus eſt. In his autem potiora continentur, quæ in controverſia illa contigerunt. Quum autem Polidorius illorum nomina non ſemel reticuerit, qui tamen præcipuas turbas adverſus Apoſtolicæ Sedis Decreta excitarunt, non dubitavimus paullo clarius aliquando eloqui, verbis paullo durioribus illos perſtringere, quos Eccleſia ipſa omni reprehenſione atque execratione dignos deinceps judicavit. In cæteris autem enarrandis, quæ poſt illas legationes evenere, ordinem fere ſecuti ſumus Decretorum, quæ adverſus vindices Sinenſium Rituum edita ſunt, quæque Appendicis loco huic diſſertationi ſubnectemus. Non eſt autem, cur pluribus multiſque palam fiat, quantopere a veritate abſceſſerint, qui ritus illos ac cæremonias cum profeſſione Catholica conſociari poſſe defenderunt. Paucis rem pertractat Natalis Alexander in Epiſtola CII. in qua oſtendendum aggreditur Chriſtianis inter Paganos degentibus nullo prætextu licere eorum ſacrificiis, aut aliis ritibus ſuperſtitioſis miniſtrare vel intereſſe etiam ficte, & averſa ab illis intentione. Et certe, quin Apoſtolica Decreta heic denuo urgeamus, qui hæc licere Chriſtianis defendunt, in hæreſim Elceſeitarum incurrere convinci poſſunt, quos Elxai pſeudo-propheta *ſimulatores eſſe docuit, cum ullum negaret eſſe crimen, ſi quis perſecutionis tempore idola veneretur, dummodo minime id ex animo faciat; aut ſi quid oretenus, non item animo profiteatur*; ut refert Epiphanius lib. I. Hæreſi XIX. Illis, qui hæc licere contendunt, & perniciosam adeo ſimulationem ab idololatriæ labe vindicare conantur, opponendus eſt præclarus ille Tertulliani locus *Apologetici* cap. 25. *Igitur provocati ad ſacrificandum, obſtruimus gradum pro fide conſcientiæ noſtræ, qua certi ſumus, ad quos iſta perveniant officia ſub imaginum proſtitutione, & humanorum nominum conſecratione. Sed quidam dementiam exiſtimant, quod cum poſſimus & ſacrificare in præſenti, & illæſi abire, manente apud animum propoſito, obſtinationem ſaluti præferamus. Datis ſcilicet conſilium, quo vobis abutamur, ſed agnoſcimus unde talia ſuggerantur. Ille ſcilicet ſpiritus dæmoniaca & angelica paratura, qui noſter ob divortium æmulus, & ob Dei gratiam invidus, de mentibus veſtris adverſus nos præliatur*. Quæ conventio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem conſenſus templi Dei idolis? Vos enim eſtis templum Dei vivi. *Fugite idololatriam, omnem utique & totam* (ait alibi ibidem Tertullianus). *Recogita ſylvam, & quanta latitant ſpinæ. Nihil dandum idolo, ſed nec ſumendum ab idolo. Si in idolo recumbere alienum eſt a fide, quid in idoli habitu videri? Quæ communio Chriſti & Belia? Et ideo fugite. Longum enim divortium mandat ab idololatria, in nullo proxime agendum. Draco etiam terrenus de longinquo homines ſpiritu abſorbet. Altius Joannes:* Filioli (*inquit*) cuſtodite vos ab idolis. *Non jam ab Idololatria quaſi ab officio, ſed ab idolis, ideſt ab ipſa effigie eorum .... Nuſquam Chriſtianus aliud eſt. Unum Evangelium, & unus Jeſus, negaturus omnem negatorem, & confeſſurus omnem confeſſorem Dei, & ſalvam facturus animam pro nomine ejus amiſſam, perditurus autem de contrario adverſus nomen ejus lucri habitam .... Non admittit ſtatus fidei neceſſitates. Nulla eſt neceſſitas delinquendi, quibus una eſt neceſſitas non delinquendi. Nam & ad ſacrificandum, & directe negandum neceſſitate quis premitur tormentorum, ſive pœnarum; tamen nec illi neceſſitati diſciplina connivet; quia potior eſt neceſſitas timendæ negationis & obeundi martyrii, quam evadendæ paſſionis & implendi officii. Cæterum ſubvertit totam ſubſtantiam Sacramenti cauſatio ejuſmodi, ut etiam voluntariis delictis fibulam laxet. Nam & voluntas poterit neceſſitas contendi, habens ſcilicet unde cogatur*.

Tertull. lib. De Coron. militis cap. 11.

Fruſtra vero reſpondent Neoterici, ritus illos, prout ab Ethnicis fiunt, ſuperſtitioſos, & idololatricos eſſe: at cæremonias ſive obſervantias eſſe mere civiles, prout a Chriſtianis uſurpantur. Eadem enim cavillatione philoſophi pagani, qui Deos inanes, & falſos eſſe exiſtimabant, & omnes gentilium ſacrorum cæremonias quaſi civiles cultus, non quaſi religioſos uſurpare ſe, ac frequentare dicebant, cum procul a plebe philoſopharentur, ab idololatria excuſari poſſent. Sic enim de cæremoniis illis Seneca apud S. Auguſtinum lib. VI. *de Civitate Dei* cap. X. *Quæ omnia ſapiens ſervabit tanquam legibus juſſa, non quaſi Diis grata. Omnem iſtam Deorum turbam, quam longo ævo longa ſuperſtitio congeſſit, ſic adorabimus, ut meminerimus cultum ejus magis ad morem quam ad rem pertinere*. Sane ritus in honorem Philoſophi, & progenitorum, qui animalium immolatione, oblatione carnium, libatione vini, invocatione ſpiritus, ſuffitibus, cereorum accenſione, proſtrationibus coram tabella, quæ inſcribitur *Sedes animæ*, bonorum a Paganis defunctis expectatione conſtant; Ritus, inquam, illi ad idololatriam pertinent, *cujus afflatum vice peſtis etiam e longinquo devitari*, Apoſtoli & Apoſtolici viri voluerunt, *non in Idolorum tantum cultu, ſed & in univerſa ſerie humanæ ſuperſtitionis, ſive Diis ſuis, ſive defunctis, ſive Regibus mancipata, vel ad eoſdem ſpiritus immundos pertinentis, modo per ſacrificia & ſacerdotia, modo per feſtos dies, & alia id genus*, ut loquitur Tertullianus lib. *de Idololatria* cap. XIII.

Nec refert quod Philoſophum & progenitores ſuos homines fuiſſe Pagani illi agnoſcant. Nam & Deos ſuos olim homines fuiſſe veteres Idololatræ Græci & Romani agnoſcebant, & ultro fatebantur. *Recogitemus*, inquit Tertullianus ibidem cap. XV. *omnem idololatriam in homines eſſe culturam, cum & ipſos Deos nationum homines retro fuiſſe etiam apud ſuos conſtet. Itaque nihil intereſt, ſuperioris, an hujus ſæculi viri. ſuperſtitio iſta præſtetur. Idololatria non propter perſonas, quæ apponuntur, ſed propter officia iſta damnata eſt, quæ ad dæmones pertinent*.

Cultus, quem Pagani illi progenitoribus ſuis exhibent, in oblationibus, ſuffitibus, nidoribus, libationibus, genuflexionibus, proſtrationibus, precationibus, conſultationibus, ſeu interrogationibus coram eorum imaginibus poſitus, nihil differt a cultu, quo Ethnici Græci & Romani defunctos olim ſuos proſequebantur. *Sed*, inquit Tertullianus lib. *de Spectaculis* cap. VI. *de idololatria nihil differt apud nos ſub quo nomine & titulo, dum ad eoſdem ſpiritus perveniat, quibus renuntiamus licet mortuis. Licebit, Diis ſuis faciant, proinde mortuis ſuis faciunt. Una conditio utriuſque eſt, una idololatria, una renuntiatio noſtra adverſus idololatriam*. Et cap. XII. *Et idololatria parentationis eſt ſpecies. Tam hæc, quam illa mortuis miniſtrat. In mortuorum autem idolis dæmonia conſiſtunt, ut & titulos conſideremus*. Et cap. XIII. *Propterea igitur, quoniam utraque ſpecies idolorum conditionis unius eſt, dum mortui & Dii unum ſunt, utraque idololatria abſtinemus; nec minus templa, quam monumenta deſpuimus, neutram aram novimus, neutram effigiem adoramus: non ſacrificamus, non parentamus, ſed neque de ſacrificato, & parentato edimus: quia non poſſumus cœnam Dei edere, & cœnam dæmoniorum*. His igitur Ritibus miniſtrare, aut intereſſe Chriſtiani non poſſunt, quin idololatriæ participes ſint. Nec illos excuſat alienus ab idololatria animus. *Nam cum exterior cultus ſit ſignum interioris cultus: ſicut eſt pernicioſum mendacium, ſi quis verbis aſſerat contrarium ejus, quod per veram fidem tenet in corde; ita etiam eſt pernicioſa falſitas, ſi quis exteriorem cultum exhibeat alicui contra id, quod ſentit in mente*. Unde S. Auguſtinus dixit contra Senecam, quod *Eo damnabilius iſta, quæ mendaciter agebat, ſic ageret, ut eum populus veraciter agere exiſtimaret*. Hinc rurſum S. Thomas Art. III. ad Reſponſ. ad tertium: *Idololatria*, inquit, *præſupponit interiorem infidelitatem, & adjicit exterius indebitum cultum: ſi vero ſit exterior tantum idololatria abſque interiori infidelitate, additur culpa falſitatis*.

S. Thom. 2. 2. q. 94. art. 2.

Lib. 6. de Civit. Dei c. 10.

Neophytorum nemo difficultatem obtendat ab his abſtinendi propter conſanguineorum offenſiones, odia acerbiſſima, excluſionem a publicis muneribus, & gradibus, perſecutiones, mulctas, reique familiaris detrimenta, honoris, famæ, vitæ pericula. Undique ſcopuli, fateor; ſed *inter hos ſcopulos, & ſinus, inter hæc vada & freta idololatria velificata ſpiritu Dei fides navigat, tuta ſi cauta, ſecura ſi attonita .... Nihil eſſe facilius poteſt, quam cautio idololatriæ, ſi timor ejus in capite*

Tertull. lib. de Idololatr. cap. 24.

pite ſit . Quacumque neceſſitas minor eſt, periculo tanto comparata . Propterea Spiritus Sanctus conſultantibus tunc Apoſtolis vinculum & jugum Nobis relaxavit, ut idololatria devitanda vacaremus . Hæc erit lex noſtra, quo expedita, hoc plenius adminiſtranda, propria Chriſtianorum, per quam ab Ethnicis agnoſcimur, & examinamur . Hæc accedentibus ad fidem proponenda, & ingredientibus in fidem inculcanda eſt, ut accedentes deliberent, obſervantes renuntient ſibi . Hæc Natalis Alexander, qui non una lucubratione fuſiori adverſus Ritus Sinenſes feliciter decertavit . Si quis vero librorum indicem ſub oculis habere velit, qui hac in controverſia ab utraque certantium parte in vulgus editi ſunt, is illum accipiat uti a Mamachio exhibetur Lib. II. *Origin. & Antiquit. Chriſtian.* Cap. XXIX. pag. 408. & ſeqq. *De Ritibus Sinenſibus*, inquit, *eorum, qui politicos eſſe dicerent, quorum eſt a S. Sede proſcripta ſententia, hæc ſcripta reperi :* „ *Danielis Papebrochii*
„ Diſſertatio de Epickia ſeu diſcretione in prædicando
„ Sinis Tartariſque Evangelio tenenda tom. ultim. Maji
„ pag. 140. & ſeqq. Defenſe des nouveaux Chreſtiens,
„ & des Miſſionaires de la Chine, du Japon, & des
„ Indes ſecund. edit. Pariſiis ann. 1688. Defenſe des
„ nouveaux Chrêtiens & des Miſſionaires de la Chine,
„ du Japon, & des Indes . Par le P. Tellier de la
„ Compagnie de Jeſus . Pariſ. ann. 1694. Vol. 2. Iſto-
„ ria dell' Editto dell' Imperatore della Cina in favore
„ della Religione Criſtiana coll' aggiunta di alcune no-
„ tizie intorno agli onori, che i Cineſi rendono a Con-
„ fucio, e a' Defonti ſcritta in lingua franceſe dal P.
„ Carlo de Gobien della Compagnia di Gesù, & traſ-
„ portata nella Italiana dal P. Carlo Giacinto Ferrero
„ della medeſima Compagnia . Taurini an. 1690. *Idem*
„ *opus ante Gallice prodierat* Pariſiis an. 1688. Apolo-
„ gia pro Decreto SS. D. N. Alexandri VII. & praxi
„ Jeſuitarum circa cæremonias, quibus Sinæ Confucium
„ & progenitores mortuos colunt, ex PP. Dominicano-
„ rum, & Franciſcanorum ſcriptis concinnata . Lovanii
„ anno 1700. De Sinenſium Ritibus politicis Acta ; ſeu
„ Rev. P. Jac. le Faure &c. Soc. Jeſu &c. Pariſ. 1700.
„ Diſcrepanze, o contradizioni intorno al fatto tra' mo-
„ derni impugnatori de' Riti Cineſi . Colon. an. 1700. Pro-
„ teſtation des Jeſuites à l' occaſion du dernier Decret ſur
„ les affaires de la Chine avec des Reflexions ſur la pro-
„ teſtation des Meſſieurs des Miſſions étrangeres : *ſine*
„ *nota loci & temporis* . L' état préſent de l' Egliſe de
„ la Chine adreſſé a Monſeigneurs les Eveques : *ſine no-*
„ *ta loci & temporis* . Lettre à Meſſieurs du Seminai-
„ re des Miſſions étrangeres ſur ce qu' ils accuſent les
„ Jeſuites, de ne s' être pas ſoumis ſincerement au no-
„ veau Decret touchant les affaires de la Chine : *ſine*
„ *nota loci & temporis* . Reflexions Generales ſur la
„ lettre, qui paroit ſous le nom de Meſſieurs du Se-
„ minaire des Miſſions étrangeres touchant les ceremo-
„ nies Chinoiſes ann. 1700. Lettera al Sereniſſimo Du-
„ ca del Maine intorno alle cerimonie della Cina ſcrit-
„ ta dal P. Luigi le Comte della Compagnia di Gesù
„ Miſſionario Cineſe anno 1700. De Sinenſium Ritibus
„ politicis Acta, ſeu R. Patris Franciſci Brancati S. J.
„ apud Sinas per annos 34. Miſſionarii Reſponſio Apo-
„ logetica ad R. P. Dominicum Navarette Ord. Præd.
„ Pariſ. an. 1700. La verità, e la innocenza de' Miſ-
„ ſionarj della Compagnia di Gesù nella Cina difeſa
„ contro un libello intitolato Apologia delle Riſpoſte
„ date dal Procuratore del Cardinale di Tournon a cin-
„ que memoriali del P. Provana contro le oſſervazioni
„ di un Autore Anonimo : *ſine nota loci & temporis* .
„ Monumenta Sinica in diſquiſitionibus criticis pro vera
„ Apologia Jeſuitarum contra falſam Apologiam Do-
„ minicanorum, & pro recto totius cauſſæ Sinenſis ju-
„ dicio, Authore quodam Societatis Jeſu Theologo an.
„ 1700. Expoſitio facti de Sinenſibus controverſiis a
„ PP. Societatis Jeſu oblata S. Congregationi S. Offi-
„ cii &c. an. 1700. Acta Cantonienſia authentica, in
„ quibus praxis Miſſionariorum Societatis Jeſu circa Ri-
„ tus Sinenſes approbata eſt communi conſenſu Patrum
„ Dominicanorum & Jeſuitarum qui erant in China
„ &c. ann. 1700. De Ritibus Sinenſium erga Confu-
„ cium Philoſophum & progenitores mortuos Alexan-
„ dri VII. Decreto permiſſis &c. Leodii & Venetiis
„ an. 1700. Vera Sinenſium ſententia de Tabella Con-
„ fucio & progenitoribus inſcripta &c. ſecundum PP.
„ Societatis Jeſu an. 1700. Iſtoria dell' Editto dell' Im-
„ peradore della China : *ſine nota loci & temporis* . R.
„ P. Proſperi Intorcetta S. J. Miſſion. Sinenſis teſtimo-
„ nium de cultu Sinenſi datum an. 1668. &c. Pariſiis
„ an. 1700. Difeſa de' Miſſionarj Cineſi della Comp.
„ di Gesù in riſpoſta all' Apologia de' PP. Domenica-
„ ni Miſſionarj della Cina &c. Colon. Ann. 1701.
„ Traité ſur quelques points de la Religion des Chi-
„ nois par le R. P. Longobardi de la Compagnie de
„ Jeſus Pariſ. ann. 1701. Ad virum nobilem de cultu
„ Confucii Philoſophi &c. Leodii an. 1700. Rifleſſioni
„ ſopra un Trattato che ha per titolo Conformità del-
„ le cerimonie Cineſi colla idolatria Greca e Romana
„ del Sig. Amato Danio . Panormi 1701. Riſpoſta di
„ un Religioſo della Comp. di Gesù alla lettera ſcrit-
„ ta da un Religioſo dell' Ordine de' PP. ai PP. Ge-
„ ſuiti del Collegio di Pechino nella Cina an. 1701.
„ Priere pour l' Egliſe de la Chine, & les raiſons, qui
„ ont engagé à donner préſentement cette priere 1702.
„ Aggiunta alla difeſa de' Miſſionarj Cineſi della Com-
„ pagnia di Gesù ad una piccola ſua impugnazione,
„ che va ſotto il titolo di poſcritta Colon. 1701. Eſa-
„ me dell' autorità, e vera intelligenza delle teſtimo-
„ nianze degli Scrittori Geſuiti allegare in prova &c.
„ ann. 1701. Dimoſtrazione della giuſtizia de' Geſuiti
„ nella cauſa Cineſe conſiſtenre in cento ragioni Colon.
„ an. 1701. Rifleſſioni ſopra alcuni teſti eſtratti da un
„ libro intitolato *Innocentia Victrix* an. 1702. Raccol-
„ ta di alcune deciſioni e iſtruzioni colle quali ſi dimo-
„ ſtra qual ſia ſtata la pratica della Chieſa nel propa-
„ gare la fede ec. Opera di Daniele del Pico an. 1702.
„ Lettera 1. all' Autore del diſinganno an. 1702. Voce
„ della verità riſvegliata dallo ſtrepito delle calunnie a
„ favore della innocenza &c. *Sine nota loci & tempo-*
„ *ris* . Catalogo degli inganni principali contenuti nel-
„ la prima parte del diſinganno . L' inganno naſcoſto
„ nel diſinganno, e diſcoperto da un P. della Compa-
„ gnia di G. ec. Coloniæ 1702. Atti imperiali auten-
„ tici di Pechino negli anni 1705. 1706. Riſpoſta Ca-
„ valleresca a dodici Queſiti nati per occaſione della
„ ſcrittura pubblicata a' Cavalieri, e agli uomini di
„ onore per iſcarico della imputazione di Religione con-
„ taminata ec. an. 1710. Caduceus Sinicus moderno-
„ rum Decretorum explanatio Theologica Apoſtolicæ
„ Sedis judicio ſubjecta . Colon. Agripp. 1713. “ .

Contra pugnant pro Sedis Apoſtolicæ ſententia Natalis Alexander „ Apologie des Dominicains Miſſionai-
„ res de la Chine, ou Reponſe au livre du P. le Tel-
„ lier Jeſuite &c. Colon. an. 1699. Eadem Italice ibid.
„ an. 1699. La Lettera di Riſpoſta ad un Amico del
„ P. ſuo Anani ſopra la lettera concernente i riti del-
„ la Compagnia ec. Colon. an. 1700. Eſtratto del Trat-
„ tato compoſto dal Reverendiſſimo P. Franceſco Va-
„ ro dell' Ord. de' Predicatori Vicario Apoſtolico delle
„ Miſſioni ſtraniere della China in Italiano, e Veſco-
„ vo nominato di Canton ec. Colon. an. 1700. Me-
„ morie Iſtoriche della controverſia de' culti Cineſi let-
„ tera de' Signori Superiore, e Direttori del Seminario
„ delle Miſſioni ſtraniere della Cina in Italiano e in
„ Franzeſe ec. Due pareri di cento venti Dottori del-
„ le univerſità di Parigi ec. Colon. 1700. Lettere di
„ un Dottore di Teologia dell' Univerſità di Parigi dell'
„ Ord. de' Predicatori intorno alle idolatrie, e ſuper-
„ ſtizioni della China : Colon. 1700. *Joſephus Maria*
„ *Taballius Ord. Pred.* Nel diſinganno contrappoſto al-
„ la difeſa de' Miſſionarj Cineſi della Compagnia di
„ Gesù : Colon. an. 1701. Vol. 2. in 8. *Dupinius* de-
„ fenſe de la Cenſure de la faculté de Theologie de
„ Paris du 18. Octobre 1700. &c. Pariſiis 1701. Let-
„ tera di una perſona pia ſopra una ſcrittura de' RR.
„ PP. Geſuiti contro la Cenſura fatta dalla facoltà di
„ Parigi &c. con una Riſpoſta dell' Illuſtriſſimo Nava-
„ rette Arciveſcovo di S. Domingo all' Apologia de'
„ PP. Geſuiti della China : Coloniæ *ſine nota tempo-*
„ *ris* . *Franciſcus de Nicalais* : Reſp. Epiſcopi Bery-
„ tenſis ad Cardinalem Mareſcotum ſuper ſcriptur. Lu-
„ dovici le Comte Soc. Jeſu . Colon. 1701. *Natalis A-*
„ *lexander* conformità delle cerimonie Cineſi colla ido-
„ latria Greca e Romana ec. Colon. 1701. Al M. R.
„ P. della Compagnia di Gesù Autore della Riſpoſta
„ alla Lettera ſcritta da un Religioſo dell' Ord. de'
„ Pred. ai PP. Geſuiti del Collegio di Pechino nella
„ Cina . Tridenti 1702. Acta cauſſæ Rituum ſeu ce-
„ remoniarum Sinenſium &c. Romæ ex Typographia
„ Rev. Cameræ Apoſtolicæ an. 1704. Lettre de M. Ma-
„ rin Labbé nommé par le S. Siege Eveque de Titopolis
„ &c. Antuerpiæ an. 1702. Memoires pour Rome ſur
„ l' état de la Religion Chrêtienne dans la Chine avec
„ le decret de N. S. P. le Pape Clem. XI. & le man-
„ dement de M. le Cardinal de Tournon ann. 1709.
„ Conſiderazioni ſu la Scrittura intitolata Rifleſſioni ſo-
„ pra la cauſa della Cina ec. an. 1709. Difeſa del
„ Giudizio formato dalla S. Sede Apoſtolica nel dì 20.
„ Novembre 1704. e pubblicato in Nankino dal Card.
„ di Tournon alli 7. Febbrajo 1707. intorno a' riti e
„ ceremonie Cineſi &c. Taurini 1709. Riſpoſta de' Si-
„ gnori delle Miſſioni ſtraniere alla proteſta, e rifleſſio-
„ ni de' PP. Geſuiti pubblicata colle ſtampe di Francia
„ li 5. Luglio 1710. e tradotta in Italiano in tutto il
„ Meſe dell' Agoſto ſeguente. *Joannes Jacobus Faſinel-*
„ *lus*

„ lus Apologia delle riſpoſte date dal Procuratore dell' Eminentiſſimo Sig. Cardinale de Tournon a' cinque memoriali del P. Provana ec. an. 1710. Contra impoſte, o ſieno eſami di tutte le ſcritture pubblicate da' protettori de' Riti condannati della Cina: intorno ad un fatto accaduto in Scio nell' anno 1694. ec. Taurini *ſine temporis nota*. La Calunnia convinta, cioè riſpoſta a un libello pubblicato da' Difenſori de' Riti: Ecrits des Meſſieurs des Miſſ. Etrang. ſur l'affaire de la Chine an. 1710. Memoires pour Rome ſur l' Etat de la Religion Chrêtienne dans la Chine ann. 1710. Reponſe de Meſſieurs des Miſſions étrangeres à la proteſtation des Jeſuites. 2. Edit. ann. 1711. Recueil des Pieces touchans l' Hiſtoire de la Compagnie compoſée par le Pere Joſeph Jouvenci Jeſuite, & ſupprimée par arrêt du Parlement de Paris du 24. Mars 1713. Leodii an. 1713. Relation de la nouvelle perſecution de la Chine juſque a la mort du Cardinal de Tournon dreſſée par le R. P. P. François Gonzales de S. Pierre religieux de l'Ordre de S. Dominique an. 1714. *Carolus Maigrottus*: Examen des fauſſetez ſur les cultes Chinois avancées par le Pere Joſeph Jouvenci Jeſuite dans l' Hiſtoire de la Compagnie de Jeſus, traduit d'un écrit latin, compoſé par le R. P. Minorelli de l' Ordre de S. Dominique 1714. *Vianius*: Iſtoria delle coſe operate nella China da Monſignor Carlo Ambrogio Mezzabarba &c. Mediol. & Lucæ: *Multa hujuſmodi comparuerunt in lucem non a Dominicanis ſolum, ſed etiam ab aliis ſcripta, atque ab eorum quoque nonnullis, qui dicerentur vel minus eſſe animo propenſo in Societatem, vel etiam ſuſpecti Janſeniſmi. Atque in primis numerant Norbertum de Bar le Duc Cappucinum, qui an.* 1742. *edidit* Memorie utili e neceſſarie riſpetto alle Miſſioni delle Indie Orientali &c. *In poſtremis non eos modo, qui Moralem* practicam Jeſuitarum & Moralem Jeſuitarum &c. *ediderunt, ſed collectorem etiam* Des Anecdotes ſur l' état de la Religion dans la Chine, *cujus collectionis primum vol. publicari cæpit Pariſiis an.* 1733. *& ſeqq. Qui plures Scriptores hujuſmodi rerum deſiderat, is conſulat Raphaelem Savonarolam* Cl. Regularem Theatinum Tom. II. *Orb. Terr. Univ.* ſub nomine Alphonſi Laſor a Varea pag. 519. ſeqq. edit. 1713.

§. XXII.

Supereſt ut de Malabaricis Ritibus pauca quædam adjiciantur ad hujuſce Diſſertationis complementum. Qua quidem in re exſequenda Mamachium ſequemur, qui hac de re agit poſt ea, quæ de fidei propagatione apud eoſdem populos facta ſupra ex ipſo decerpſimus §. III. Diſſert. II. Itaque Malabarorum, inquit, ac Coromandelenſium Idololatrarum haud pauci Chriſtianam Religionem amplexi ſunt. Sed pars eorum ritus quoſdam ſuperſtitioſos retinendos putarunt. Magnæ inde ſunt ortæ contentiones. Cardinalis Tournonius eoſdem ritus damnavit (1), cavitque ne a quoquam deinceps uſurparentur. Ei controverſiæ Benedictus XIV. finem impoſuit, vulgata Conſtitutione, quam nos huc in Appendicem transferendam putavimus (2). Eo in edicto Pudicherii edito ſtatuerat Tournonius, 1. ut in adminiſtrando Baptiſmo non omittantur Sacramentalia. 2. Ut baptizato imponatur nomen alicujus Sancti. 3. Ut generaliter nomina rerum ſacrarum non depraventur. 4. Ut collatio Baptiſmi infantibus non protrahatur. 5. Ut matrimonia non contrahantur ante pubertatem. 6. Ut ne mulieres utantur Taly (præfefert id imaginem *Pylejaris* idoli) ad inſtar gentilium, nec funiculo 108. filorum. 7. Ut nuptiarum ritus ab omni ſuperſtitione expurgentur. 8. Ut ne fructus vulgo Cocco frangatur ad capienda auſpicia. 9. Ut ne mulieres arceantur a Sacramentis cauſſa menſtruæ expurgationis. 10. Ut ne fiat feſtiva gratulatio ſuper prima purgatione puellis contingente. 11. Ut Pareis (hoc eſt infimæ conditionis hominibus) omne præſtetur ſpirituale ſubſidium etiam in ipſorum domibus. 12. Ut ne Chriſtiani tibicines, aliique muſices profeſſores operam in idolorum pagodis præſtent. 13. Ut comprehendi etiam Miſſionarii intelligantur Conſtitutione Gregorii XV. circa lavacra & ablutiones. 14. Ut ne quiſquam cineribus utatur præter modum & tempus ab Eccleſia receptum, atque ut omnia ſuperſtitioſa reprobentur. 15. Ut nemo Chriſtifidelium ejus loci libros Ethnicorum legat. Quoniam autem de re maxima, eaque graviſſima agebatur, idem Antiochenus Patriarcha, ut inquit Benedictus XIV. in cit. Conſtit. litteris ſuis totam rei geſtæ ſeriem Apoſtolicæ Sedi exactiſſime renunciavit, latumque a ſe Decretum ſupremo illius judicio ſubjecit. Quibus ad Urbem allatis litteris, Clemens XI. ſupradictum Tournonii, Vicarii Apoſtolici, Decretum rite perpenſum, atque etiam in Congregatione S. Officii diligenti examini ſubjectum, in omnibus ſervandum, & exſequendum eſſe ſtatuit, ea tamen addita clauſula: *Donec a S. Sede Apoſtolica proviſum fuerit, poſtquam eos audierit, ſi qui erunt, qui aliquid adverſus contenta in hujuſmodi Decreto aſſerendum habuerint*. Verum hanc providentiam, ubereſque, quos inde ſpes erat obventuros, fructus fruſtratus eſt falſus rumor, qui paucos poſt annos per Indias increbuit, ipſum nempe Clementem XI. & telarum Patriarchæ Antiocheni Tournonii Decretum revocaviſſe, & nonnullas ex eis cæremonias approbaſſe, quas ille tanquam ſuperſtitioſas minimeque ferendas proſcripſerat. Cui falſo rumori curſum intercepturus laudatus Pontifex Clemens XI. utque omnibus manifeſta redderet animi ſui ſenſa, die 1. Septembris an. 1712. extrahi Tabulariis mandavit authenticum exemplum Decreti, quod die VII. Januarii 1706. emanaverat, illudque Epiſcopo Meliapurenſi tranſmitti. Ac ne ullo modo Pontificiæ mentis Oraculum in dubium poſſet revocari, Decreti exemplo jungendaa alligandaſque voluit litteras Apoſtolicas in forma Brevis, *Venerabilis frater* (3) &c. Sunt præterea litteræ a Sacra Congregatione de Propaganda Fide ad Claudiopolitanum Epiſcopum in eandem ſententiam datæ. Sed quum rituum quorumdam patroni, inprimiſque Jeſuitæ inſtarent, Pontifex rem omnem, ut ajunt, a capite repetendam putavit. Controverſiam ut breviter complecteretur, Proſpero Lambertino viro doctiſſimo, tum quidem S. Univerſalis Inquiſitionis Conſultori, poſtea Romano Pontifici Benedicti XIV. nomine, in mandatis dedit. Jam muneri ſuo Lambertinus, ut erat magno ingenio, atque incredibili non peritia maxima hujuſmodi rerum modo, ſed etiam diligentia, ſatisfecerat, cum Clemens XI. e vita migravit. Succeſſit Innocentius XIII. Is viros aliquot doctos congregari, communicatiſque conſiliis, quid facto eſſet opus dicere juſſit. At paullo ante, quam res eſſet perfecta, idem Pontifex obiit. Ejus loco Benedictus XIII. Ord. Prædicatorum decus & ornamentum electus eſt, qui controverſiæ finem impoſuit. Apoſtolicas litteras in forma Brevis an. 1727. exeunte ad univerſos *Epiſcopos & Miſſionarios Regnorum Madurenſis, Mayſſurenſis, & Carnatenſis dedit, quibus Caroli Cardinalis Tournonii Decretum confirmavit, obſervandumque præcepit* (4). Mortuo Benedicto rituum defenſores ad Clementem XII. confugerunt. Nihil ſibi legitime de litteris Benedicti denunciatum dixerunt. Itaque orarunt, ut S. Officii Congregationi mandaret, ut in cauſſam inquireret, ſtatueretque quid factu eſſet opportunum. Annuit Pontifex. Ei Congregationi conſtitutus eſt dies. Patres in ædes Prædicatorum ad Minervæ convenerunt. Majorem partem Decretorum Tournonii omnino ſervandam, nonnulla explicanda cenſuerunt. Horum quidem ſunt confirmatæ auctoritate Clementis ſententiæ. Qui ante reſtiterant, paullulum acquieſcendum exiſtimarunt. Igitur litteræ Pontificis publicatæ ſunt. Etſi viri Apoſtolici conſenſerunt; tamen fuerunt, qui poſt contra facere auderent. Rurſum Clemens an. 1739. die XIII. Maji ad Epiſcopos & Miſſionarios litteras miſit, utque jurejurando omnes ſeſe obtemperaturos pollicerentur, præcepit; & formam, qua eſſet jurandum præſcripſit, cavitque, ne quis munere Apoſtolico fungeretur eorum, qui eo juramenti genere ſeſe obſtringere recuſaſſet. Scripſit præterea ad Epiſcopos. Vehementer de exitu incerto priorum litterarum (5) conqueſtus eſt, rerumque omnium ut ſe certiorem facerent imperavit. Præpoſitis deinde Generalibus Ordinum religioſorum edixit, ut ſuos ad parendum compellerent, recuſantes in Europam revocarent. Omnes imperata fecerunt. Igitur certis documentis intellectum fuit, Epiſcopos, Miſſionarioſque obtemperaſſe. Interim Proſper Card. Lambertinus, mortuo Clemente, Pontifex renunciatus eſt. Huic documenta, quibus omnes Sanctæ Sedi ſatisfeciſſe conſtabat, redduntur. Dici vix poteſt, quantum inde lætitiæ optimus Pontifex cœperit: animum mox ad reliquas dubitationes tollendas convertit. Erant nonnulli, qui jurisjurandi religionem, cenſuraſque graves ſibi eſſe dicerent, peterentque,

(1) Append. Monument. IX. num. IV.
(2) Append. Monument. IX.
(3) Append. Monument. X. num. VIII.
(4) Append. Monument. IX. num. XI.
(5) Append. Monument. IX. num. XIII.

que, ut *diſpenſationem* de omittendis *Sacramentalibus* in baptiſmo prorogaro, explicareque articulum de rebus ſacris Pareis adminiſtrandis Pontifex ne gravaretur. Si enim ad abjectiſſimum illud hominum genus adire, eique Sacramenta adhibere univerſi Evangelii præcones pergerent, verendum eſſe ajebant, ne Ethnici nobiles a Chriſtiana religione ſuſcipienda in poſterum tempus deterrerentur. Itaque eam ineundam rationem, quam voce Clemens XII. adhiberi dixiſſet, poſſe. His igitur ut Pontifex ſatisfaceret, reſpondit: nihil ejuſmodi a Clemente fuiſſe conſtitutum. Juſjurandum Miſſionario nemini prætermittere (s) licere. Mirari ſe quid ſit, quod tot annorum intervallo inſtituti ita Catechumeni in his regionibus non ſint, ut ſatius eſſe adhibere ſalivam inſufflationeſque in adminiſtrando baptiſmo, ut Sacramentale quodpiam, putent. Permitti tamen ab ſe ad decennium ejus *Diſpenſationis* prorogationem. Quibus autem modis uti ea Miſſionarii deberent, docuit. Quod ſi qui eſſent Malabari, qui ineptam eſſe ac minus decentem Sacramentalis ritus materiam ſalivam, inſufflationeſque cenſerent, hos baptiſmo initiari non oportere. Interim ut Catechumeni recte inſtituerentur, juſſit. Neque enim ſperarent Miſſionarii, ſe poſt decennium eſſe ſimile quidpiam conceſſurum. Decretum Tournonii *de Pareis* omnino juſtum neceſſariumque eſſe dixit, idque jam Scripturarum Patrumque auctoritate demonſtrari poſſe. Quamobrem grava acerbeque ferre, eſſe aliquos, qui repugnent, quo minus ſervetur. Jeſuitas, qui convertendis Madurenſibus &c. operam darent, id proponere ut aliqui *ad præcipuam Parearum curam deputantur*. Id Pontifici conſilium, quoniam ita tempus moneret, probari, modo erga *Pareas* eodem atque erga nobiles amore ferantur. Deputari igitur ſufficientem numerum Miſſionariorum, qui *Pareis* adſiſtant, horumque loco, ſi inde migraſſent, aut e vita deceſſiſſent, alios ſubrogari præcepit. Hoc niſi intra quinquennium, ſuperius autem intra decennium impletum reſciverit, novos ſe viros Apoſtolicos in ea regna miſſurum, ipſoſque qui repugnaſſent parere, ut in Europam redeant, coacturum. Superſtitiones geſtandi Taly, *frangendi Cocci*, impediendique quominus *menſtruata* in Eccleſias ingrediantur, damnari oportere. Obſervanda eſſe quæ Sancta Sedes præſcripſit. Nemini aliter, quæ ſancita ſint, interpretari fas eſſe. Eum qui contra hæc omnia quidquam agere non vereatur, in indignationem Omnipotentis Dei, ſanctorumque Apoſtolorum Petri & Pauli incurſurum. Decreti a Tournonio editi æquitatem perdocto opere defendit Aloyſius Maria Lucinius Ord. Præd. S. Officii in Urbe Commiſſarius, ut vocant, poſt vero S. R. E. Cardinalis, edidítque eum hoc titulo *Eſame e difeſa del Decreto pubblicato in Pondicherì da Monſignor Carlo Tommaſo di Tournon Patriarca d' Antiochia, Commiſſario e Viſitatore Apoſtolico con podeſtà di Legato a Latere delle Indie Orientali, Imperio della Cina, e Iſole adjacenti; dipoi Cardinale della S. Romana Chieſa, approvato, e confermato con breve dal Sommo Pontefice Benedetto XIII, preſentata alla medeſima Santità ſua ec. In Roma.*

(s) Append. Monument. IX.

APPEN-

APPENDIX MONUMENTORUM.

MONUMENTUM I.

MANDATUM,

Seu Edictum Domini Caroli Maigrot Vicarii Apoſtolici Fokienſis in Regno Sinarum, nunc Epiſcopi Cononenſis.

„ CAROLUS Maigrot Sacerdos, Vicarius Apoſtolicus Fokienſis, ſacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Sociuſque Sorbonicus omnibus Vicariatus noſtri Conſacerdotibus ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Ex quo in Sinarum Imperium, Deo favente, appulimus, nobis ſemper hæc Vicariorum Apoſtolicorum ſollicitudinis præcipua pars viſa eſt, ut diverſis quæſtionibus, de quibus inter Miſſionarios jamdiu controvertitur, finem, ſi fieri poſſet, afferrent: ſin minus, regulam Miſſionariis traderent, quæ donec Apoſtolica Sedes controverſiam dijudicaret, æquali ab omnibus uſu, & ratione ſervaretur. Neque enim quod ſæpius gementes conſpeximus, ſine magno Eccleſiarum iſtarum detrimento accidit, ut Evangelii Miniſtri in rebus, quæ ad Dei cultum, & idololatriæ extirpationem attinent, inter ſe non conſentiant; ut quod alii ſine idololatriæ labe fieri poſſe non putent, hoc alii Chriſtianos facere permittant, aut etiam ad faciendum adhortentur; utque illi ipſi, qui certos uſus ſuperſtitioſos eſſe arbitrantur, eoſdem pro bono pacis interdum tolerent. E qua mali tolerantia malum radices agere, atque in dies incrementum accipere, diuturna experientia cognovimus.

„ Et quidem plerique Vicariatus noſtri Miſſionarii hanc in quæſtionibus tanti momenti non ſententiarum modo diſcrepantiam, ſed praxis & uſus diſſimilitudinem tolli magnopere cupientes noſtram pro eo, quo indigni fungimur, Vicarii Apoſtolici munere ſententiam ſciſcitati ſunt: ac ne continuis conſcientiæ ſcrupulis, & angoribus premerentur, *aliquid ſaltem per interim a nobis decerni ſæpius inſtarunt.* Rerum autem gravitas fecit, ut non ita cito reſponderimus, atque illi exoptabant. Etſi enim jam a multo tempore bon. mem. Epiſcopi Heliopolitani, olim Vicarii Apoſtolici Fokienſis, & Sinarum Miſſionum Generalis Adminiſtratoris juſſu, cum ſuas nobis vices demandaret, his rebus incumberemus, nova tamen & acrior diligentia, poſtquam ad Apoſtolicum Vicariatum a S. Sede electi fuimus, adhibenda eſſe viſa eſt. Qua in re id vere affirmare poſſumus, nihil a nobis ſponte prætermiſſum fuiſſe, ut ſive ex Sinicis fontibus, ſive ex commentariis hoc in genere Europæo idiomate conſcriptis, quoſcumque habere potuerimus, ſive ex eruditorum virorum conſortio veritatem indagaremus. Et quod omnium maxime neceſſarium eſt, Deum jugi ſacrificio, & aſſiduis precibus obſecravimus, ut tenebras noſtras illuminaret, & ſemitas ſuas, quodque placitum & acceptum eſt in oculis ſuis, edoceret.

„ Cum itaque Decretis & Conſtitutionibus Apoſtolicis ſancitum ſit ad Apoſtolicos Vicarios ſpectare, ut iis, quæ ad cultum divinum & bonos mores pertinent, intra ſuorum Vicariatuum fines provideant, ut hac in parte officio noſtro faciamus ſatis, omnibus & ſingulis Vicariatus noſtri Miſſionariis obſervanda præcipimus quæ ſequuntur, *donec aliter ab Apoſtolica Sede decretum fuerit.*

„ Primo. Excluſis nominibus Europæis, quæ nonniſi barbaro quodam modo Sinicis litteris, & vocibus exprimi poſſunt, Deum Optim. Max. longo uſu recepto nomine TIEN CHU cæli Dominum appellandum eſſe ſtatuimus, itaut duæ aliæ Sinicæ voces TIEN Cælum & XANG TI ſupremus Imperator prorſus repellantur. Multo minus affirmetur id, quod Sinæ præfatis nominibus TIEN & XANG TI intelligunt, Deum eſſe, quem Chriſtiani colimus.

„ Secundo. Diſtricte prohibemus, ne in ulla Eccleſia tabella quædam, cui hæ duæ litteræ CŒLUM COLITO KING TIEN inſcriptæ ſunt, appendatur, & ubicumque appenſa fuerit, intra duos menſes auferri mandamus, cum aliis ejuſdem ſenſus tabellis, & verſibus, in quibus nomina TIEN & XANG TI Deo affinguntur, ac noſtro quidem judicio, cum omnes illæ tabellæ, tum ea in primis, quæ litteras KING TIEN continet, ab idololatria excuſari non poſſint. Tametſi vero non ita certa res eſſet, ac nobis videtur, vel ipſa periculi ſuſpicio, ne ab Evangelii miniſtris abominatio deſolationis in loco ſacro collocetur, nos ab ejuſmodi tabellis deterrere debet; maxime cum experientia nobis conſtet, eos Vicariatus noſtri Miſſionarios, quorum in Eccleſiis tabellæ illæ non habentur, nihilo ad Evangelium prædicandum imparatiores eſſe, nec minorem, quam alii, laborum ſuorum fructum percipere.

„ Tertio. Quæſita ſuper capitibus Summo Pontifici Alexandro VII. propoſita multis in rebus non eſſe veridica declaramus, ac proinde Miſſionarios reſponſis ab Apoſtolica Sede, recte quidem & ſapienter, at juxta circumſtantias in dubiis expreſſas datis, inniti non poſſe ad uſitatum apud Sinas Confucii & Progenitorum cultum permittendum.

„ Quarto. Miſſionarii nullatenus, nullaque de cauſa Chriſtianis permittant ſolemnibus, quæ ſemel & iterum ſingulis annis Confucio & Progenitoribus offerri ſolent, ſacrificiis ſeu oblationibus præeſſe, miniſtrare aut intereſſe, quas oblationes ſuperſtitione imbutas eſſe declaramus.

„ Quinto. Miſſionarios, qui in locis, ubi Evangelio operam navant, tabellarum in Defunctorum honorem privatis in domibus erectarum uſum abolere ſtuduerunt, magnopere laudamus, atque ut eo quo cœperunt, pede in poſterum pergant, adhortamur: ubi vero hunc uſum tollere difficilius erit, ad hoc ſaltem temperamentum res revocetur, ut ſublatis litteris XIN CHU XIN GOEI, LING GOEI, ſolummodo Defuncti nomen tabellæ inſcribatur: aut ad ſummum litera GOEI ſuperaddatur; ac ne hujuſmodi tabella, quam in prædicta forma, donec Apoſtolica Sedes de re ipſa judicaverit, non omnino reprobamus, ſuperſtitioſe accipiatur, in loco ubi tabellæ privatis in domibus erigi ſolent, ſcripta majoribus characteribus declaratio apponatur, in qua & quæ ſit Chriſtianorum de Defunctis fides, & qualis filiorum ac nepotum in Progenitores pietas eſſe debeat, enuntietur: cujus declarationis formam ad hujus mandati calcem tradidimus, neque tamen prohibemus aliam ejuſdem ſenſus apponi, ſi modo prius a nobis approbata fuerit.

„ Sexto. Cum nonnulla ſeu verbo, ſeu ſcripto evulgari animadverterimus, quæ incautos in errorem inducunt, & viam ad ſuperſtitionem patefaciunt, V. G.

„ Philoſophiam, quam Sinæ profitentur, ſi bene intelligatur, nihil habere legi Chriſtianæ contrarium.

„ Nomine TAY KIE ſapientiſſimos Priſcos Deum cauſam primam rerum omnium definire voluiſſe.

„ Cultum, quem Confuſius ſpiritibus adhibuit, civilem potius quam religioſum fuiſſe.

„ Librum, quem Sinæ JE KING appellant, ſummam eſſe optimæ doctrinæ phyſicæ & moralis.

„ Hæc & ſimilia, uti falſo, temere, & ſcandaloſe dicta ſcriptave, diſtricte inhibemus, ne in toto Vicariatu noſtro diſſeminentur.

„ Septimo. Caveant Miſſionarii, ne qui Chriſtiani Sinicos libros in ſcholis legunt, atheiſmum & diverſas ſuperſtitiones, quibus illi libri, tam in textu, quam in commentariis ſcatent, in auditorum animos infundant. Sed illos Miſſionarii admoneant, ut obvios errores refutent, & errorum occaſione, quæ de Deo, de Mundi creatione, & gubernatione, Chriſtiana Religio tradit, diſcipulos diligenter edoceant, atque eoſdem Chriſtianos Miſſionarii frequenter commonefaciant, ne quod facile contingit, ſuis in ſcriptionibus aliquid e ſcholæ litterariæ principiis legi Chriſtianæ contrarium admiſceant.

„ Sunt & aliæ quæſtiones, quas hac vice nondum attingimus; quia cum memoratis capitibus, quæ præcipua ſunt, & e quibus alia magna ex parte dependent, proviſum fuerit, facilius erit, quid in cæteris tenendum ſit, præſcribere & in uſum inducere.

„ Si quis autem Miſſionarius, quod abſit, nulla habita hujus declarationis, & Mandati ratione, intra

„ duos menſes memoratas tabellas, & verſus ab Eccleſiis ſuis, aut domibus non auferat, aut intra præfatum tempus manum operi non adhibeat, ut quas præſcribimus, regulas in uſum & mores inducat, conceſſas ei a nobis, & a quocumque alio Vicario & Provicario Apoſtolico facultates per præſentes revocamus, ac pro tempore præfato revocatas eſſe declaramus.

„ Neque tamen hac præſenti declaratione & Mandato eos culpare intendimus, qui aliter antea cenſuerunt, aliamque praxim ſecuti ſunt ab ea, quam in poſterum ſequendam eſſe ſtatuimus; mirum enim videri non debet, ſi in rebus hujuſmodi Miſſionarii omnes unius, ejuſdemque ſententiæ non fuerint, & eam unuſquiſque praxim amplexus ſit, quæ ſibi in Domino magis veritati conſona videbatur: nunc vero omnes ſtudia noſtra conferamus, ut idem ſapiamus, ut unanimes uno ore exhibeamus iſtam Eccleſiam non habentem maculam aut rugam, ſed ut ſit ſancta, & immaculata, ac Deus pacis, & dilectionis erit nobiſcum. Datum in Oppido Changlò Provinciæ Fokienſis die 26. menſis Martii 1693.

Carolus Maigrot Presbyter
Vicarius Apoſtolicus Fokienſis.

MONUMENTUM II.

QUÆSITA

In Cauſa Rituum Sinenſium ſuper Mandata ſeu Edicta Domini Caroli Maigrot Vicarii Apoſtolici Fokienſis in Regno Sinarum, nunc Epiſcopi Cononenſis, ab Eminentiſſimis & Reverendiſſimis DD. Cardinalibus ſpecialiter a ſanctæ memoriæ Innocentio PP. XII. deputatis poſt varias Congregationes ac longum juſtum hinc inde deductorum examen, confecta: primum quidem Theologis & Qualificatoribus ad id ſelectis propoſita, ac deinde in Congregatione Generali S. Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis diſcuſſa & reſoluta.

„ Controverſiis in Imperio Sinico subortis inter Miſſionarios Apoſtolicos, iiſque ad ſanctam Sedem delatis ſub Innocentio X., Alexandro VII., & Clemente IX., num quædam quæ a Sinis Gentilibus peraguntur, præſertim erga Confucium antiquum Philoſophum, & Progenitores defunctos permitti poſſint iis, qui ad Chriſtianam fidem converſi fuerint; propterea quod alii ex Miſſionariis aſſirmarent actiones illas ſuperſtitioſas, vel idololatricas eſſe, alii e contra civiles tantum, & politicas.

„ Die 12. Septembris 1645. Quæſita quædam in Sac. Congregatione de Propaganda Fide propoſita, examinata & reſoluta fuerunt, approbante ſanct. mem. Innocentio X.

„ Alia quoque in Sac. Congregatione S. Officii pariter diſcuſſa & reſoluta die 23. Martii 1656. ſan. mem. Alexander VII. approbavit. Et demum die 20. Novembris 1669. ſanct. mem. Clemens IX. utraque vim habere pro diverſa facti, & circumſtantiarum expoſitione declaravit.

„ At vero cum ejuſmodi controverſiæ Miſſionariorum non adhuc quieſcerent, D. Carolus Maigrot Vicarius Apoſtolicus Fokienſis, nunc Epiſcopus Cononenſis, in toto ſuo Vicariatu quædam obſervanda præcepit, donec aliter ab Apoſtolica Sede decretum fuerit. Edicto promulgato die 26. Martii 1693. & in ſeptem articulos diſtributo.

„ Porro petente eodem Domino Maigrot ſui Mandati confirmationem, ſanct. mem. Innocentius XII. rem ad ſacram Congregationem S. Officii diligentiſſime diſcutiendam remiſit, deputatis ad id quatuor Theologis Qualificatoribus, videlicet patre D. Joanne Maria Gabriellio Abbate Generali Reformatorum S. Bernardi, nunc S. R. E. Cardinali, Patre Nicolao Serrano Priore Generali Fratrum Eremitarum S. Auguſtini, Patre Philippo a S. Nicolao Exgenerali Carmelitarum Diſcalceatorum, & Patre Carolo Franciſco Vareſio olim Commiſſario Generali Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia Reformatorum.

„ Utque opportuna Quæſita proponerentur, & de facti circumſtantiis probe conſtaret, Sanctitas ſua juſſit adeſſe Patrem Joannem Franciſcum a Leoniſſa Ord. Min. de Obſervantia Reformatorum Epiſcopum Berytenſem & Vicarium Apoſtolicum *Hu Quang*, qui poſt longam plurium annorum in Imperio Sinico moram, huc redux advenit, rerum quæ in illis regionibus peraguntur, oculatæ fidei teſtis, Sinarumque rituum apprime inſtructus.

„ Igitur ſolerti cura, & omnibus ſerio exacteque perpenſis, & addita facti circumſtantiarum plena enarratione, infraſcripta efformata fuerunt Quæſita ſuper unoquoque ex ſeptem Articulis D. Maigrot Vicarii Apoſtolici Fokienſis, videlicet:

Super primo Articulo.

„ Primo. Quæritur, an excludi debeant nomina Europæa ad ſignificandum Deum Optimum Maximum.

„ Nomen enim Deus, aliaque vocabula Europæa, quibus ſupremum Ens ſignificatur, Sinicis characteribus exprimi vix poſſe, nullamque rei ſignificatæ ideam apud Sinas excitare videntur. Videri poſſunt (A).

„ Secundo. Quæritur, an ad ſignificandum Deum Optimum Maximum repellendæ ſint voces TIEN, Cælum, vel XANG TI ſupremus Imperator.

„ Ratio dubitandi eſt, quia licet aliqui Miſſionarii Europæi exiſtimaverint, & exiſtiment antiquos Sinas præfatis nominibus TIEN & XANG TI indigitaſſe Deum vivum & verum; nihilominus Miſſionarii fere omnes aſſerunt, quod Sinenſes litterati, quæ eſt præcipua in Sinæ Imperio Secta, doctrinam exponunt, & ſequuntur, ſaltem a quingentis annis, cum in atheiſmum deciderint, vel omnes, vel ut aliquibus videtur, fere omnes nominibus TIEN & XANG TI, nil aliud niſi cælum materiale, & viſibile, vel ad ſummum quandam cæli virtutem eidem cælo inſitam, quam rerum omnium principium, ſeu potius comprincipium eſſe putant, deſignant. Unde Cælo ſic ſumpto, quemadmodum & Terræ, Planetis, Montibus, & Fluviis reſpective ſacrificant: & in regiis urbibus Peching, & Nanchiung Templa viſuntur, in quibus ſtatis anni temporibus, præſertim in Templo Pechinenſi, ipſemet Imperator Cælo ſolemne ſacrificium offert (B).

„ Tertio. Quæritur, an Deus Optimus Maximus ſit appellandus nomine TIEN CHU, Cæli Dominus.

„ Ratio eſt, quia ab omnibus Miſſionariis Sinenſibus vocabulum TIEN CHU ad ſignificandum Deum Optimum Maximum longo uſu receptum eſt. Et in hoc partes diſſentire non videntur. Videri poſſunt iidem Auctores; quibus additur (C).

„ Quarto. Quæritur, an attentis prædictis liceat affirmare Sinas præfatis nominibus TIEN XANG TI intelligere Deum, quem Chriſtiani colunt.

Super ſecundo Articulo.

„ Primo. Quæritur, an permitti poſſit appendi in Eccleſiis Chriſtianorum tabellam inſcriptam KING TIEN Cælum colito.

„ Ratio dubitandi eſt, quia prædicta vox TIEN nunc temporis a Sinenſibus litteratis accipitur pro cælo materiali, ut ſupra dictum eſt in ratione dubitandi ad tertium quæſitum ſuper primo Articulo (D).

„ Et quatenus negative.

„ Secundo. Quæritur, an ſaltem permitti poſſit cum *Declaratione*, & qua.

Super

(A) *Supplex Libellus Procuratoris Generalis Societatis Jeſu* §. il primo.
Obſervationes P. Dez in Mandatum Vicarii Maigrot a Patribus Soc. Jeſu Sac. Congregationi exhibitæ fol. 108. §. Prævalait, par. 2. Obſerv. I.
(B) *Semeda Relazione della Gran Monarchia della China p. 2. cap. 27. pag. 105. qui ſolummodo teſtatur ſacrificare Cælo.*
Maffæus Hiſtoriarum Indicarum pag. 100. ait, quod aliqui Cælum præcipue omni ſtudio colendum exiſtimant.
Joannes Gueber in libro Italico: Notizie varie dell' Impero della China *pag. 88. teſtatur ſacrificare Cælo.*
Memoriale Procuratoris Generalis Soc. Jeſu ſacræ Congregationi exhibitam §. il primo.
Videantur Ludovicus le Compte in libro Gallico: Nouveaux Memoires Tom. 2. pag. 186. *& Pater a Leoniſſa in ſuis Reſponſionibus ad Quæſita ſacræ Congregationis ....*
Et ad Quæſita Eminentiſſimi Caſanate.
Longobardus apud Navarettam tom. 1. pag. 246.
(C) *Pater a Leoniſſa in ſuis Reſponſ. ad Quæſita ſac. Congregationis Particularis.*
Et ad Quæſita Eminentiſſimi Caſanate.
(D) *Videri poſſunt Auctores allegati littera* B.

Super tertio Articulo.

„ Proponetur Quæſitum infra, quia pendet a decidendis ſequentibus.

Super quarto Articulo.

„ Primo. Quæritur, an ſuperſtitione imbuta ſint ſolemnia, quæ ſemel & iterum ſingulis annis Confucio & Progenitoribus offerri ſolent, ſacrificia, ſeu oblationes, ita ut iis præeſſe, miniſtrare, aut intereſſe, Chriſtianis nullatenus nullaque de cauſa permitti poſſit.

„ Ratio dubitandi eſt reſpectu Confucii, quia Secta litteraria, quæ primas obtinet in illo Imperio, non ſolum uti magiſtrum, verum etiam uti Sanctum colere videtur. (E)

„ Præterea in quadam oblatione facienda Confucio, quæ deſcribitur in Libro ſeu Rituali Sinico TA MING HOEY TIEN, nonnullæ orationes ſeu offertoria præſcripta ſunt, in quibus Confucii virtus cælo terræque æquiparatur, doctrina antiquis moderniſque præfertur: imo ex quo homines eſſe cœperunt, nemo illum æquaſſe dicitur, & quod ejus ſpiritus præteritos XING ſeu Sanctos excellit. Quod autem hic dictio XING ſanctitatem potius, quam ſapientiam ſimul & ſanctitatem ſignificet, infertur ex hoc, quod inter illos, qui Confucium præceſſerunt, & XING ſuperius appellantur, comprehenduntur ſaltem nonnulli, de quibus expreſſis verbis in claſſicis Sinarum libris dicitur, quod poſt mortem in cælum evolarunt, & in cælis poteſtatem habent favendi hominibus, eoſque etiam Sinenſes antiquitus ut Sanctos venerati ſunt, & hactenus celebrant ut tales. Inſuper alibi in libris Sinicis habentur hæc XING SIN CHY CHYYE: JU IAO, XUN, VEN VANG, CHEV KUNG KANG CHU; id eſt Sanctorum virorum ſummitas: & ut verbi gratia: Antiquiſſimi Imperatores IAO & XUN, Rex VEN VANG, Princeps CHEV KUNG & KUNG CHU ſeu Confucius. Quod vero hoc etiam in loco dictio XING ſanctitatem potius, quam ſapientiam ſignificet, inferri videtur ex eo, quod omnes ante Confucium hic nominati apud Sinas in ſuprema Sanctorum ſerie ab antiquis temporibus referantur, & ut tales ab iiſdem Sinenſibus ſemper habiti fuerint, ut conſtat ex libris eorum claſſicis, licet apud Sinenſes atheos præfata dictio XING in aliaris textibus perfectiſſimum & ſapientiſſimum virum, vel ſummum perfectionis gradum, ad quem homines Cælo ſeu Natura favente pertingere poſſunt, ſignificare videatur.

„ Ipſe Confucius in ſingulis civitatibus ædes habet ei dedicatas, quæ Gymnaſia non ſunt, nec Aulæ tantum eſſe videntur, ſed potius Capellæ, eo quod Sinice vocentur MIAO, quo vocabulo Idolorum templa deſignantur, & a nonnullis authoribus Ædes prædictæ Templa, ſeu Fana dicantur. Videri poſſunt (F).

„ In quibus Ædibus extat effigies Confucii, vel ſaltem tabella cum hac inſcriptione *Sedes Spiritus ſanctiſſimi vel ſapientiſſimi Protomagiſtri Confucii*, quæ verbis Sinicis eſt hujuſmodi CHI XING SIEN SU KUNG CHU XIN GOEY, ut teſtatur P. a Leoniſſa, qui aſſerit dictionem Sinicam XING non ſignificare tantummodo Sanctum, ſed aliquando etiam Sapientem. Alii præfatam inſcriptionem ſic latine vertunt: *Sanctiſſimi, & ſuper-excellentiſſimi.*

„ Mandarini, ſeu Gubernatores, ac Magiſtratus urbium una cum Litteratorum Præfectis, nec non Graduatis ſeu Doctoribus bis in anno, nempe circa æquinoctium Veris & Autumni ibidem ſolemnem oblationem ſeu ſacrificium peragunt, in quo a Miniſtro & Aſſiſtentibus cum variis genuflexionibus & inclinationibus, dirigente cæremoniarum Magiſtro, ante tabellam Confucii ſupra menſam ſeu Altare expoſitam, candelis accenſis, cum odorum ſuffitu, immolati ſeu immolandi animalis ſanguis ac pili offeruntur, ac deinde terræ infodiuntur, itemque panni ſerici, qui poſtea extra templum, ſeu ædem in proximo atrio,

Ad Nat. Alex. Suppl. P. II.

accenſo igne, comburuntur. Item vinum libatur, occiſorum animalium, ſuis videlicet, capræ, ſeu cervi, & ſimilium carnes immolantur; quæ inter aſſiſtentes & alios, peracta oblatione ſeu ſacrificio, diſtribuuntur, & ab omnibus magni ſiunt, & comeduntur. Ante omnia autem jam a principio Confucii ſpiritus invitatur, ut adſit, immolatiſque fruatur, venienſque ad oblationem certis cæremoniis recipitur, eique quidquid in ſacrificio geritur, tanquam præſenti in tabella ſignificatur: Miniſtris nonnullorum ante ſacrificium dierum jejunia, & a thoro conjugali abſtinentia publico ritu præſcripta ſunt: hoſtias immolandas, fuſo in earum auriculis probandi cauſa liquore quodam, ſeu vino calido, ſeligunt. Oblatio incipit poſt primum, aut ſecundum galli cantum, & ſummo mane terminatur: ſpiritum Confucii, finita oblatione, abeuntem grato animo, ac certis verborum formulis proſequuntur: & adſtantibus omnibus, antequam dimittantur, ob ſacrificium bene peractum, felicitates plurimæ promittuntur, prout in Rituali TA MING HOEI TIEN, Tomo ſeu Tractatu 91. in deſcriptione oblationis faciendæ Confucio apud Patrem a Leoniſſa videri poſſunt reſpective. (G)

„ Præter prædictas binas ſolemnes oblationes, aliæ minus ſolemnes eodem in loco, ſeu quidam alii ritus, & cæremoniæ in ejuſdem Confucii honorem ſtatutis temporibus peraguntur, tum a Magiſtratibus ſeu Gubernatoribus urbium, tum a reliquis litteratis, de quibus etſi ſpeciatim a Vicario Apoſtolico Maigrot mentio facta non fuerit, nihilominus quia in Quæſitis P. Martin Societatis Jeſu aliqua ſaltem expoſita fuerunt, hic aliud quæſitum ad rem clarius elucidandam inſtituitur.

„ Secundo. Igitur quæritur, an cæremoniæ, ritus, & oblationes minus ſolemnes, quæ fiunt in honorem ejuſdem Confucii, a Chriſtianis licite exerceri, & peragi poſſint in loco præfato.

„ Ratio dubitandi, præter dicta in præcedenti ratione ad primum, eſt, quia bis ſingulis menſibus in novilunio ſcilicet, & plenilunio cujuſcumque urbis Mandarinus, ſeu primarius Magiſtratus, aliique officiales & litterati ſummo mane ædem ſeu templum Confucii magna cum pompa adeunt, & ante ejus effigiem ſeu tabellam, accenſis cereis, cum thuris atque odorum ſuffitu, repetitis vicibus genuflectunt, toto corpore proſtrati, ac terram fronte percutientes. Item quandoque, præſertim in novilunio, ab aliquibus vinum & olera quædam ac fructus offerri ſolent. Mandarini, ſeu Gubernatores urbium, ac Magiſtratus, antequam dignitatem adeant, ſeu ſtatim poſt aditam dignitatem, ad ædem Confucii pergunt, ibique ante ejus effigiem ſeu tabellam eadem peragunt, quæ fieri ab eis in novilunio, ac plenilunio modo dictum eſt; non tamen olera, vinum, nec fructus offerunt. Videri poſſunt (H).

„ Reſpectu vero Progenitorum, ratio dubitandi circa ſolemnes oblationes, quæ in primo quæſito proponuntur, eſt, quia Sinæ defunctos parentes ſeu Progenitores, ſaltem uſque ad quartum gradum, publico ac ſingulari cultu proſequuntur, ædes eis dedicant, quæ potius capellæ, & templa, quam ſimplices aulæ videntur eſſe, tum ex his quæ in eis geruntur, tum ex nomine MIAO quo Imperialium aliorumque Imperii Procerum, Progenitorum defunctorum ædes ex antiquiſſima inſtitutione vocantur; quo pariter nomine etiam Idolorum templa communiter deſignantur, ut ſupra dictum eſt; & animalium quoque ſanguine ex antiquiſſimo Ritu in Rituali LY KI præſcripto, uti etiam oblationum, ſeu ſacrificiorum vaſa, quæ nulli uſui extra templa prædicta applicari licet, dedicari ſolent, veſtes vero quibus Proceres, ac præſertim Imperatores uti ſolebant, aut ſolent in præfatis oblationibus, ſpeciali ritu in eodem LY KI præſcripto fieri debent, ac conſumptæ obſoletæque cremari, ne profanis uſibus inſerviant.

„ Cæterorum autem Progenitorum defunctorum ædes, licet non MIAO, ſed CKU TANG appellentur, in re id ipſum ſignificare, & ad eoſdem cultus erga de-

functo-

(E) *Videri poſſunt Semedo* Relazione della Gran Monarchia della China part. 1. cap. 10. *pag.* 63.
Kirker China illuſtrata part. 3. cap. 1. fol. 132. & pag. 137. col. 2.
De Marin. Hiſt. de ſel. Succ. lib. 1. cap. 8. pag. 104. *qui tamen loquitur de Tunchinenſibus.*
Rhodes in Catechiſ. pag. 113. *& in* Relazione Hiſtorica *de Tunchino pag.* 60.
Bartol. La Cina *lib.* 1. *pag.* 74. *verſ.* 12.

(F) *Trigantius & Riccius de Chriſtian. Expedit. lib.* 1. *pag.* 108.
Semedo part. 1. *cap.* 10. *pag.* 63.
Kirker China illuſtrata part. 3. *cap.* 1. *pag.* 132. *col.* 1.
(G) *Bartol. China par.* 3. *lib.* 1. *pag.* 71.
Kirker in China illuſtrata p. 3. *cap.* 10. *pag.* 132.
Le Tellier Tom. 2. *pag.* 274. §. Vous direz.
(H) *Lopez cap.* 5. *de Confucio n.* 60. *circa med. pag.* 64.

„ functorum præfatorum ſpiritus exhibendos deſtinari videntur; quia tam in ædibus CHUNG MIAO dictis, quam in CHU TANG nuncupatis imagines, ſeu ſtatuæ primariorum Progenitorum reperiuntur, aut ſaltem & communiter ubique tabellæ progenitorum aſſervantur ſupra menſam vel Altare cum hac inſcriptione *Sedes Spiritus N. Defuncti Progenitoris*.

„ Quæ quidem tabellæ, ſaltem his temporibus, ideo fieri videntur, ut non tantummodo loco ſpirituum, ſeu defunctorum adhibeantur, ſed etiam ut iidem ſpiritus ſeu defunctorum animæ quodammodo in eis reſideant; quia eo tempore quo defuncti Progenitores ſepeliuntur, quo etiam earumdem tabellarum incipit uſus, in ipſomet ſepulturæ loco, ut ex Rituali Sinico KIA LY nuncupato conſtat, ad dictas tabellas, flexis genibus, & expreſſis verbis, ſpiritus ſeu animæ præfatæ invitantur, ut in illis reſideant, & domum revertantur; quo facto, eædem tabellæ ſolemniter domum deferuntur, ac ſtatuto tempore in ædibus præfatis etiam ſolemniter collocantur. Dicitur etiam in dicto Rituali, quod quando in præfatis tabellis aliquæ litteræ mutandæ vel addendæ ſunt (quod quidem fit, quando in ædes præfatas novæ tabellæ introducuntur, & antiquæ ſeu priores ad gradum ſuperiorem tranſeunt juxta ordinem conſanguinitatis, vel quando ab Imperatore nova dignitas ſeu dignitatis titulus aliquibus Progenitoribus defunctis juxta Regni morem confertur, qui tabellis inſcribendus eſt) aqua madefiant, ut abradi poſſint, & abraſis, lotiſque, lotionis aqua in ædis ſeu Templi parietem projiciatur; quæ ceremonia ſummam Sinenſium reverentiam erga eaſdem tabellas indicare videtur. Item in eodem Rituali dicitur, quod tranſacto quarto conſanguinitatis gradu, quando ſcilicet in ædibus, ſeu templis præfatis dictas tabellas aſſervari amplius non licet, hujuſmodi tabellæ terræ infodi debent reſpective, vel in propriis ſepulturis eorumdem Progenitorum, vel in parte anteriori ædis, ſeu prope januam. Antiquitus autem ab ædibus CHUNG MIAO nuncupatis ad alias ædes transferri ſolebant, ibique aſſervari, & recondi; & in Rituali KIA LY dicitur, quod Imperator & Imperii Proceres id faciunt. Ad eaſdem tabellas, vel ad ea loca, & ſedilia, ſeu menſas, in quibus dictæ tabellæ e ſuis tabernaculis cum ſpeciali reverentia extractæ, expoſitæ jam ſunt, ſi adhiberi debeant, eorumdem Progenitorum ſpiritus, ſeu animæ, præſertim ſolemnium oblationum tempore, invitantur, ut deſcendant, & in eis maneant; quod quidem fit vel expreſſis verbis, ut conſtat ex formula deſcripta in Rituali KIA LY, ubi de oblationibus faciendis primis familiarum Progenitoribus XY CHU & SIEN CHU nuncupatis, qui jam quartum gradum aſcendentiæ præceſſerunt, fit ſermo; quæ formula in medio ædis ſeu templi ante vas ibidem cum carbonibus accenſis poſitum, flexis genibus a primario oblationis miniſtro recitari debet, eaque recitata, ſuper eiſdem carbonibus cum ſpeciali cæremonia animalis ſeu victimæ pinguedo ponitur, ſeu effunditur, ut vapor aſcendat, vel ſaltem & ſemper cum cæremonia effundendi vinum ſuper palearum manipulum, quæ KIANG XIN, ideſt deſcenſus ſpirituum in eodem Rituali appellatur, quæque pariter cum ſolemnitate & reverentia magna ordinarie fieri debet in medio templi, ſeu ædis ante menſam, ſeu Altare ubi odores cremantur, quæ HIANG CHO, id eſt odorum menſa vocatur; ibique poſtea fit alia ſimilis cæremonia effundendi vinum, quæ vocatur CHY, ideſt oblatio, quæ loco ſpirituum fit. (fierique dicitur antiquis vini inſtitutoribus ſeu inventoribus). Itemque Progenitores, ſeu Progenitorum ſpiritus invitantur, ut oblatis fruantur, ſeu frui velint, ut in eodem Rituali præſcribitur. De eodem deſcenſu ſeu adventu ſpirituum, etiam Progenitorum defunctorum, & de fruitione ſeu acceptatione oblatorum pluries fit mentio in libris antiquis, & aliis Ritualibus Sinicis; unde multi Sinenſes eoſdem Progenitorum ſpiritus cæremoniis ſupradictis invitatos venire & frui putant, aut credunt. Non pauci tamen ad imaginariam, vel dubiam potius, quam realem ſpirituum præſentiam, adventum, & fruitionem hæc omnia, ut etiam ex libris & Ritualibus Sinicis colligitur, reducere videntur; Confucius vero in libro LUN YU ait; CHI JU CHAY CHI XIN JU XIN CHAY, id eſt offerendum ſeu ſacrificandum eſt, veluti adeſſent (ſcilicet illi quibus offertur) offerendum ſeu ſacrificandum eſt ſpiritibus, veluti ſpiritus adeſſent, ſeu exiſterent. Statutis autem anni temporibus in iiſdem locis ſeu templis præfatorum Progenitorum defunctorum ſpiritibus ſolemnes oblationes ſeu ſacrificia offeruntur, ad quæ tantummodo cujuſque familiæ viri ac mulieres reſpective conveniunt, ac earumdem familiarum primogeniti ex lege debent primaria officia in dictis oblationibus exercere, qui etiam propriis manibus animalia offerenda occidunt in locis, ac cum cæremoniis in Ritualibus pro perſonarum qualitate reſpective præſcriptis; omniaque peraguntur eodem fere ritu, mutatis mutandis, qui ſupra in oblationibus ſolemnibus Confucio exhibitis deſcriptus eſt. In templis ſeu in ædibus CHU TANG nuncupatis juxta Rituale KIA LY ſerica non offeruntur, nec in eodem fit mentio illius papyraceæ monetæ, quæ nunc temporis in omnibus oblationibus, quæ Progenitoribus defunctis a Gentilibus fieri ſolent, crematur, eo quod hæc cæremonia non ſit propria Sectæ litterariæ; neque in fine oblationis illa verborum formula præſcribitur, qua oblationibus abeuntes ſpiritus proſequuntur, ſed tantum ad id quædam inclinationes & proſtrationes faciendæ referuntur, quibus peractis tabellæ, ſi adhibitæ & expoſitæ fuerint, in locum ſuum reportantur, & in tabernaculis reponuntur, nec non Progenitorum nomine, ſeu de mandato eorumdem, ut in Rituali KIA LY dicitur, a Magiſtro cæremoniarum Miniſtris primariis, & implicita adſtantibus omnibus plurimæ felicitates promittuntur, & antequam fiant nonnullæ ex prædictis ſolemnibus oblationibus, ſortibus cum ſpeciali cæremonia ante januam ædis, ſeu Templi CHU TANG eligitur dies, & de felici electione monentur pariter ſpeciali ſitu in eadem æde, ſeu Templo Progenitores defuncti, ſeu eorumdem ſpiritus, ut videre eſt in dicto Rituali, in quo etiam dicitur, quod omnes oblationes CHI conſiſtunt tantummodo, ſeu principaliter in totali ſoliditate & perfectione amoris & reverentiæ, & ideo pauperes juxta paupertatem ſuam, infimi juxta vires ſuas in illis faciendis ſe gerant; qui vero divitiis & viribus abundant, juxta præſcriptos ritus eas peragant.

„ Preces vero, licet ex antiquiſſimo Ritu in libro ſeu Rituali LY KY tantummodo certis temporibus, ſeu pro publicis Imperii neceſſitatibus in Templis Progenitorum defunctorum CHUNG MIAO nuncupatis peragendæ præſcribantur, & non pro privatis neceſſitatibus, ſeu indigentiis, vel ad privatas felicitates poſtulandas, cum e contra hoc ipſum ex eodem antiquiſſimo Ritu in oblationibus etiam ſolemnibus ordinatim offerendis interdictum videatur; nihilominus etiam ad privatas felicitates ab eiſdem Progenitoribus defunctis petendas, deprecationes, præſertim nunc temporis, a Sinenſibus quandoque fieri referuntur, & probantur ex alio Rituali Sinico in quatuor Tomos diviſo & KIA LY pariter dicto, quo Gentiles paſſim utuntur in Sinis, licet hujuſmodi deprecationes non fuerint authoritate publica, ſed potius tacita permiſſione in eodem Rituali, & alibi a privatis Doctoribus inſertæ. Communiter autem eo magis felices, ac fortunatos ſe fore putant, aut ſperant, quo majori pietate ac diligentia ſolitis officiis erga præfatos defunctos functi fuerint. Ex claſſico Rituali etiam habetur, quod in alendis animalibus ad uſum ſacrificiorum tum XANG TI, tum ſpiritibus omnibus etiam progenitorum in templis, & locis eiſdem reſpective dicatis offerendorum deſtinatis Imperii urbium Præfectis de mandato regio injunctum ſit, ut omnem curam adhibeant, populiſque id ipſum ſuadeant, eo quod ad felicitates pro eiſdem populis petendas in dictis oblationibus offerri debeant. Item ex claſſicis Ritualibus plura referuntur, unde deduci videtur, Sinenſes non tantum a XANG TI aliiſque ſpiritibus, montium ſcilicet, fluminum &c. verum etiam a ſpiritibus defunctorum felicitates plurimas concedi ob præfatas oblationes bene peractas docuiſſe, credidiſſe ab antiquo tempore, aut ſaltem finxiſſe.

„ Qui vero atheiſticam doctrinam profitentur, & loquuntur, licet eorumdem ſpirituum exiſtentiam negent, tamen quadam motione ſympathica per diſpoſitionem Miniſtris ad ſacrificandum, vel offerendum præſcriptam, cæli aerem tenuiſſimum, in quem defunctorum ſpiritus reſolvi aſſerunt, concitari, aa moveri, & quodammodo attrahi ad oblationem inſinuant, unde beneficos influxus erga offerentes, adſtanteſque promanare docent: quod infertur etiam ex iis, quæ habentur in extractis ex libro, cui titulus *Confucius Sinarum Philoſophus*, *per Patres Societatis iterum impreſſis*, *ac in parvo libello Sac. Congregationi oblatis*. Tandem præfati Athei, pro ut antiqui omnes, ſub nomine QUEY XIN ſpiritus omnes etiam defunctorum, dum generice eos deſignare, vel nominare volunt, comprehendunt; & præfatis QUEY XIN generice multa præclara referunt,

„ ſicque

„ ſicque populis erga illos timorem pariter & honorem ſuadent (L).

„ Præter prædictas ſolemnes oblationes, quæ fiunt in honorem defunctorum Progenitorum, aliæ etiam minus ſolemnes oblationes, nec non alö ritus, ac cæremoniæ eiſdem in ædibus, ſeu Templis diverſis anni temporibus, præſertim prima die anni Sinici, in ſolſtitiis, ac ſingulis menſibus, in novilunio ſcilicet & plenilunio, in honorem eorumdem defunctorum fieri ſolent: de quibus licet Vicarius Apoſtolicus Maigrot ſpecificam mentionem non fecerit, expedire videtur, ob rationem ſupra allatam, ubi de oblationibus minus ſolemnibus Confucio fieri ſolitis agitur, ut etiam ſpeciale quæſitum hic inſtituatur, unde

„ Tertio. Quæritur, an Chriſtianis liceat in præfatis ædibus ſeu Templis ſupradictas oblationes minos ſolemnes offerre, in eis miniſtrare, ſeu quomodolibet inſervire; nec non alios ritus & cæremonias peragere.

„ Ratio dubitandi, præter ea quæ dicta ſunt in ſuperiori ratione ad quæſitum reſpectu præfatorum defunctorum, eſt, quia ſupradictis temporibus uniuſcujuſque familiæ perſonæ utriuſque ſexus, ad quas juxta præſcriptum in Ritualibus Sinicis, ac præcipue in Rituali KIA LY, ex officio ſpectat, ſummo mane debitis, ac ſpecioſis veſtibus indutæ, ædes Progenitoribus dicatas, ac pridie pro more ornatas reſpective adeunt, in eis coram tabellis eorumdem Progenitorum poſt ablutionem manuum, cum variis inclinationibus & genuflexionibus, e tabernaculis per miniſtros deſignatos extractis, & ſuper menſam, ſeu Altare collocatis, cereis accenſis, odores ac thura cremantur, vinum libatur, & ſuper palearum manipulum effunditur (quæ cæremonia indicat deſcenſum ſpirituum) fructus varii, ac potio CHA dicta offertur, ſeu apponitur, coram qualibet ex eiſdem tabellis; ac tandem cum aliis genuflexionibus & inclinationibus ſpiritibus abeuntibus quodammodo vale dicitur.

„ In plenilunio vero juxta ea, quæ habentur in Rituali KIA LY, cæremonia extrahendi tabellas e tabernaculis non fit, vinum non apponitur; ſed fructus, potio CHA, cætera ut in novilunio peraguntur.

„ Inſuper diebus quaſi ſingulis, & in cæteris caſibus coram tabellis præfatis ab his, ad quos ſpectat, inclinationes & proſtrationes variæ fiunt, odoreſque quandoque cremantur cereis accenſis.

„ Tandem qui ſunt tenuioris fortunæ, ut non habeant ædes, ſeu templa Progenitoribus defunctis dicata, in domibus privatis coram tabellis eorumdem in ſupradictis anni temporibus reſpective, accenſis candelis cum thuris ſeu odorum ſuffitu offerunt, ſeu apponunt carnes, vinum, potionem CHA; fructus & alia hujuſmodi, genuflexionibus, ſeu inclinationibus etiam adhibitis minori tamen cum ſolemnitate. Sinæ enim domi communiter habent locum aliquem tanquam lararium, ubi dictas tabellas cum ſolita inſcriptione aſſervant, eaſque ſingulis diebus ſæpe ſalutant, ac certis temporibus, uti dictum eſt, coram eiſdem ritus ac cæremonias præfatas peragunt.

„ Item Sinenſes fere omnes ſepulcra eorumdem Progenitorum, quæ in montibus ſeu locis præaltis extra moenia ſunt, ſemel in anno adeunt; ibi oblationem faciunt, apponendo ſcilicet carnes, vinum, fructus, potionem CHA, & alia hujuſmodi, cum ſolitis genuflexionibus & inclinationibus: aliquando autem ſolemnius hæc omnia peragunt juxta ritus, ac vires; adhibita etiam cæremonia effundendi vinum, quæ, ut ſupra, KIANG XIN vocatur; herbas etiam, & gramina circa ſepulturas nata eradicant, purgant, plorant; mox finitis lacrymis oblatis veſcuntur.

„ Alias inſuper oblationes, tum ſolemnes, tum minus ſolemnes, Sinenſes facere ſolent mortuis Progenitoribus, præſertim a die obitus uſquequo ſepulturæ tradantur, quæ excepta circumſtantia Templi ſeu ædis, nec non veſtium ſpecioſarum, quia lugubribus veſtimentis eo tempore utuntur, in cæteris cum ſupradictis reſpective concordant. Et ideo

„ Quarto. Quæritur, an Chriſtianis liceat præfatas oblationes, ritus, ac cæremonias coram ſupradictis Progenitorum tabellis in privatis domibus, vel etiam in eorumdem Progenitorum ſepulchris, aut antequam defuncti prædicti ſepulturæ tradantur, in eorum honorem fieri conſuetas, una cum gentilibus, vel ſeorſim peragere, eiſque miniſtrare aut intereſſe.

„ Quinto. Quæritur, an Chriſtianis liceat præfatas omnes oblationes tum ſolemniores tum minus ſolemnes, nec non alios ritus ac cæremonias, tam in ædibus ſeu templis defunctorum, quam domi, & in ſepulchris, prout ſupra relatæ ſunt, peragere, aut eis ſimul cum gentilibus intereſſe, vel in eis miniſtrare, ſaltem præmiſſa publica, vel ſecreta proteſtatione eos non religioſo, ſed civili tantum ac publico cultu erga defunctos Progenitores hæc omnia præſtare, nec ab eis quidquam petere aut ſperare.

„ Sexto. Quæritur, an liceat, ſeu permitti poſſit Chriſtianis eaſdem omnes oblationes reſpective in locis ſupradictis, vel ſaltem domi, ac defunctorum ſepulchris ſeorſim, vel etiam cum gentilibus offerre, aliosque ritus ac cæremonias peragere, ſublatis omnino ſuperſtitioſis, vel ſuperſtitionis ſpeciem præſeferentibus, hoc eſt ea tantummodo offerendo, quæ juxta morem Regni vivis offerri ſolent, & cum cæremoniis ac ritibus erga vivos fieri, vel adhiberi ſolitis. Et an hoc liceat, præmiſſa, ſeu adhibita ſupradicta proteſtatione.

„ Ratio eſt, quia niſi hæc ſaltem Sinenſibus Chriſtianis permittantur, valde timendum eſt, ne qui Chriſtiani jam ſunt, Chriſtianam Religionem penitus abjiciant; & qui nondum illam ſuſcepere, impoſterum nullatenus amplexentur: imo in Chriſtianos tanquam in patriorum rituum erga defunctos Progenitores deſertores ac deſtructores inſurgant, eoſque ac Miſſionarios omnes minis ac perſecutionibus exagitent, & a Regno penitus excludant.

„ Ita, quoad factum pertinet, teſtatur P. Joannes Franciſcus de Nicolais a Leoniſſa Vicarius Apoſtolicus *Hu Quang* Epiſcopus Berytenſis, apud quem ſunt Ritualia, aut textus allegati, eaque exhibuit, & interpretatus eſt.

Super quinto Articulo.

„ Quæritur primo, an Chriſtianis permitti poſſit dictas tabellas Progenitorum in privatis domibus retinere cum inſcriptione XIN CHU, XIN COEI, LING GOEI id eſt: *Thronus, ſeu ſedes ſpiritus ſeu Animæ N. defuncti.*

„ Et quatenus negative.

„ Secundo. Quæritur, an ſaltem abraſa ea inſcriptione, ſolummodo defuncti nomine inſcripto, aut ad ſummum ſuperaddita littera GOEI Sedes ſeu Thronus.

„ Et quatenus negative.

„ Tertio. Quæritur, an ſaltem cum declaratione qua declaretur, quæ ſit Chriſtianorum de defunctis fides; & qualis filiorum, ac nepotum in progenitores pietas eſſe debeat.

„ Hic quæritur, quid decernendum ſit circa tertium Articulum ſupra omiſſum tenoris ſequentis:

„ Quæſita ſuper capitibus inter hujus Miſſionis Operarios controverſis, S. P. Alexandro VII. propoſita, multis in rebus non eſſe veridica declaramus, ac proinde Miſſionarios, reſponſis ab Apoſtolica Sede recte quidem & ſapienter, at juxta circumſtantias in dubiis expreſſas datis, inniti non poſſe ad uſitatum apud Sinas Confucii, & Progenitorum cultum permittendum.

Super ſexto Articulo.

„ Quæritur, quid decernendum ſit ſuper ſexto articulo præfati edicti D. Maigrot, tenoris ſequentis: Cum nonnulla ſeu verbo, ſeu ſcripto evulgari animadverterimus, quæ incautos in errorem inducunt, & viam ad ſuperſtitionem patefaciunt, verbi gratia Philoſophiam, quam Sinæ profitentur, ſi bene intelligatur, nihil habere legi Chriſtianæ contrarium.

„ Nomine TAY KIES ſapientiſſimos Priſcos Deum cauſam primam rerum omnium definire voluiſſe.

„ Cultum, quem Confucius ſpiritibus adhibuit, civilem potius quam religioſum fuiſſe.

„ Librum, quem Sinæ IE KING appellant, ſummam eſſe optimæ doctrinæ phyſicæ & moralis.

„ Hæc & ſimilia, uti falſo, temere & ſcandaloſe dicta, ſcriptave, diſtricte inhibemus, ne in toto Vicariatu noſtro diſſeminentur.

Su-

(L) *Maſſæus Hiſt. pag. 100. Semed. part. 1. cap. 118. pag. 101. ubi tamen negat eſſe proprie ſacrificia. Alexand. de Rhodes lib. 1. cap. 17. pag. 88. & 89. qui loquitur de Tunchino. De Marin. lib. 1. cap. 14. fol. 155. qui pariter de Tunquino.*

Super ſeptimo Articulo.

„ Quæritur, an ſit approbandum quod D. Maigrot diſponit in ſeptimo Articulo tenoris ſequentis : *Caveant Miſſionarii &c.*

M O N U M E N T U M III.

R E S P O N S A

Quæ ad quæſita ſuperius relata, prævio diuturno, maturo, ac diligentiſſimo examine de mandato ſa. me. INNOCENTII XII. *prius inchoato, ac deinde juſſu Sanctiſſimi* D.N.D.CLEMENTIS PAPÆ XI. *per plures annos continuato, a Sac. Congregatione Eminentiſſimorum ac Reverendiſſimorum* DD. S. R. E. *Cardinalium in tota Republica Chriſtiana adverſus hæreticam pravitatem Generalium Inquiſitorum a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatorum auditis partibus, necnon Theologorum, & Qualificatorum ad id deputatorum votis, data fuerunt, ac poſtmodum ab eodem Sanctiſſimo Domino noſtro approbata, & confirmata.*

Super primo Articulo.

„ AD primum quæſitum Sacra Congregatio cenſuit, non eſſe adhibenda nomina Europæa ad ſignificandum Deum Opt. Max. inutilis ſiquidem eſſet eorum uſus, poſito quod illa Sinicis characteribus exprimi vix poſſint, nec ullam apud Sinas rei ſignificatæ ideam excitare valeant.

„ Ad ſecundum reſpondit affirmative. Si enim illis vocibus apud præcipuam Sinenſium Sectam, quæ literatorum nuncupatur, nonniſi cælum corporeum & viſibile, vel quædam cæli virtus eidem cælo inſita deſignatur, quæcumque alia tandem eiſdem vocibus ſignificatio attribui valeat, abſtinere ab eis prorſus debent Miſſionarii, ne anſam præbeant illis gentibus exiſtimandi nihil aliud eſſe Deum, quem Chriſtiani colunt, quam cælum corporeum, aut ejus virtutem.

„ Ad tertium. Similiter reſpondit affirmative; præſertim cum nulla hac in re adſit inter partes controverſia.

„ Ad quartum. Sufficienter fuiſſe proviſum in reſponſione ad 2. Quæſitum.

Super ſecundo Articulo.

„ Ad primum. Attentis iis, quæ dicta ſunt in reſponſione ad ſecundum quæſitum primi articuli, Sac. Congregatio reſpondit permittendum non eſſe in Eccleſiis Chriſtianorum appendi tabellam, de qua agitur, nec jam appenſam retineri. Etſi enim nefas omnino ſit ſuſpicari, quod aliqui miniſtri Evangelici tabellam hujuſmodi in Eccleſiis Chriſtianorum permittentes alio animo id faciant, quam per inſcriptionem in ea appoſitam non cæli materialis, ſed Factoris ac Domini cæli, adeoque veri Dei cultum explicandi : abſtinendum tamen omnino eſt ab illa praxi, quam, juxta ea quæ habentur apud S. Leonem *Serm. 7. de Nativit. Dom.* cum quis in noſtris invenerit, qui erroribus relictis Chriſtianam fidem amplexus eſt, eam ſecum partem opinionis vetuſtæ, tanquam probabilem retinere poſſet, quam fidelibus & infidelibus viderit eſſe communem.

„ Ad ſecundum. Præſuppoſita inſcriptione, de qua agitur, reſpondit negative. Quod ſi loco inſcriptionis *Cælum colito* proponeretur alia *Dominum cæli colito*, eſſet hoc ſubrogatio novæ tabellæ, non declaratio antiquæ.

Super tertio Articulo.

„ Remiſſa ad alium locum quæſtione, remittitur & ad illum reſponſio.

Super quarto Articulo.

„ Ad ſex quæſita hujus articuli Sac. Congregatio reſpondit : Chriſtianis nullatenus, nullaque de cauſſa eſſe permittendum præeſſe, miniſtrare, aut intereſſe ſolemnibus ſacrificiis ſeu oblationibus, quæ in utroque Æquinoctio cujuſque anni Confucio, & Progenitoribus defunctis fieri ſolent, tanquam ſuperſtitione imbutis.

„ Similiter non eſſe permittendum in ædibus Confucii, quæ eo appellari dicuntur vocabulo, quod apud Sinas idolorum templum deſignari dicitur, exerceri ac peragi a Chriſtianis cæremonias, ritus, & oblationes, quæ in honorem ejuſdem Confucii fieri dicuntur, tum ſingulis menſibus in novilunio & plenilunio a Mandarinis ſeu primariis Magiſtratibus, aliiſque officialibus, & litteratis, tum ab iiſdem Mandarinis ſeu Gubernatoribus, ac Magiſtratibus, antequam dignitatem adeant, ſeu ſaltem poſt ejuſdem poſſeſſionem adeptam, tum denique a litteratis, qui poſtquam ad gradus ſunt admiſſi, e veſtigio ad templum, ſeu ædem Confucii ſe conferunt.

„ Idem non eſſe permittendum Chriſtianis in templis, ſeu ædibus Progenitoribus dicatis oblationes minus ſolemnes eiſdem facere, nec in illis miniſtrare, aut quomodolibet inſervire, vel alios ritus, & cæremonias peragere.

„ Demum nec eſſe permittendum Chriſtianis præfatas oblationes, ritus ac cæremonias, prout in quæſitis relatæ ſunt, coram Progenitorum tabellis in privatis domibus, nec in eorumdem Progenitorum ſepulchris, aut antequam defuncti ſepulturæ tradantur, in eorum honorem fieri conſuetas, una cum Gentilibus, vel ſeorſim peragere, eiſque miniſtrare, aut intereſſe ; imo prædicta omnia, tanquam a ſuperſtitione inſeparabilia, juxta ea quæ in quæſitis propoſita ſunt, ne quidem eſſe permittenda Chriſtianis præmiſſe publica vel ſecreta proteſtatione, ſe non religioſo, ſed civili ac politico tantum cultu erga defunctos illa præſtare, nec ab eis quidquam petere aut ſperare.

„ Ceterum per reſponſa hujuſmodi non cenſendam eſſe damnatam præſentiam illam, ſeu aſſiſtentiam mere materialem, quam cum Gentilibus ſuperſtitioſa peragentibus, citra ullam ſive expreſſam ſive tacitam geſtorum approbationem, aut quovis miniſterio penitus excluſo, eiſdem ſuperſtitionis actibus quandoque præſtari contingat a Chriſtianis, cum aliter odia, & inimicitiæ vitari non poſſunt, facta tamen fidei proteſtatione, & ceſſante periculo ſubverſionis.

„ Similiter nec per eadem reſponſa vetari, quominus erga defunctos peragi poſſint alia, ſi quæ ſint juxta earum gentium mores, quæ vere ſuperſtitioſa non ſint, nec ſuperſtitionis ſpeciem præſeferant, ſed intra limites civilium ac politicorum rituum contineantur. Porro quænam hæc ſint, & quibus adhibitis cautelis tolerari valeant, tum Domini Patriarchæ Antiocheni Commiſſarii, & Viſitatoris Generalis in Imperio Sinarum, tum Epiſcoporum, ac Vicariorum Apoſtolicorum illarum partium judicio relinquendum eſſe ; qui tamen interea omni quo poterunt ſtudio ac diligentia curare debebunt, ut gentium cæremoniis penitus ſublatis, illi ſenſim a Chriſtianis, & pro Chriſtianis hac in re uſu recipiantur ritus, quos Catholica Eccleſia pro defunctis pie præſcripſit.

Super quinto Articulo.

„ Ad tria quæſita hujus articuli Sacra Congregatio reſpondit : Chriſtianis non poſſe permitti tabellas Progenitorum, juxta Sinenſium morem, in privatis domibus retinere, cum inſcriptione, qua thronus ſeu ſedes ſpiritus vel animæ N. defuncti, adeoque qua ſpiritum, ſeu animam illius defuncti ibidem aliquando ſiſti, vel reſidere ſignificetur ; imo nec cum alia, qua ſedes ſeu thronus, adeoque idem ac priori, licet magis contracta, inſcriptione deſignari videatur.

„ Quo vero ad tabellas ſolo defuncti nomine inſcriptas, tolerari poſſe illarum uſum ſecluſo ſcandalo ; hoc eſt, dummodo qui Chriſtiani non ſunt, arbitrari non poſſint tabellas hujuſmodi a Chriſtianis retineri ea mente, qua ipſi illas retinent, & adjecta inſuper declaratione ad latus ipſarum tabellarum apponenda, qua & quæ ſit Chriſtianorum de defunctis fides, & qualis filiorum ac nepotum in Progenitores pietas eſſe debeat, enuncietur.

„ Ad quæſitum tertii articuli huc remiſſum, Sacra Congregatio ſatius duxit nihil reſpondere, ne alias Sedes Apoſtolica ab eo, quem in ejuſmodi controverſiis Sinicis hactenus tenuit, antiquo more recedere cogatur, quo nimirum ad ea, quæ ſibi pro tempore, tametſi diverſimode, expoſita fuerunt, reſponſa quidem veritatis ſemper dare, nunquam vero ſuper expoſitorum hujuſmodi veritate, ſeu falſitate pronunciare conſuevit.

Super ſexto Articulo.

„ Nihil certi firmari poſſe quoad propoſitiones enunciatas in hoc ſexto articulo, niſi præhabitis plenioribus & neceſſariis rerum in eis contentarum notitiis. Interea tamen committendum eſſe Præfato Domino

„ Pa-

„ Patriarchæ Antiocheno, ut auditis Epiſcopis & Vicariis Apoſtolicis, nec non peritioribus Miſſionariis illarum partium, hac in re id ſtatuat, atque decernat, quod juxta datam ſibi a Domino prudentiam Catholicæ Religionis indemnitati, atque animarum ſaluti magis expedire cenſuerit.

Super ſeptimo Articulo.

„ Præſuppoſito quod Sinici libri atheiſmum & diverſas ſuperſtitiones contineant, prout in mandato Domini Epiſcopi Cononenſis dicitur, utile non modo ac ſalutare, ſed & omnino neceſſarium fuiſſe monitum, de quo agitur in ſeptimo articulo, adeoque illud eſſe approbandum.

„ Laudandam demum eſſe declarationem in calce ejuſdem mandati adjectam, qua dicitur culpandos non eſſe illos Miſſionarios, qui aliam praxim ab ea, quæ in ipſo mandato præſcribitur, ſequi hactenus duxerunt; cum mirum videri non debeat, quod in hujuſmodi materia per tot annos diſcuſſa, & in qua juxta diverſas Apoſtolicæ Sedi expoſitas circumſtantias, diverſa itidem antehac emanarunt ejuſdem Sedis reſponſa, concordes omnes non fuerint in eadem ſententia. Ita proinde hac in re agendum fore tum a præfato Domino Patriarcha Antiocheno, tum ab aliis, quibus ſuperius reſponſorum executio injungetur, ut omnis quidem Ethnicæ ſuperſtitionis ſpecies, ejuſque afflatus, juxta Tertulliani monitum *lib. de idololatria*, etiam de longinquo devitetur: inſimul tamen Operariorum Evangelicorum in vinea Domini ſtrenue ac ſedulo laborantium, qui priuſquam ſupra relata dubia ex ſolita hujus S. Sedis providentia, ac rectitudine dirimerentur, aliter ſenſerunt, honori ac famæ conſulatur, nec tanquam idololatriæ fautores traducantur; præſertim quia pleraque ex illis, quæ Chriſtianis permittenda non eſſe, ſicut permittitur, reſponſum fuit, ipſi quoque ſe nunquam revera permiſiſſe declararunt; nec dubitandum ſit illos, finita jam cauſſa, præfatæ ſanctæ Sedis mandatis ea, qua decet, humilitate & obedientia eſſe obſecuturos.

„ *Feria 5. die 20. Novembris 1704. In Congregatione Generali S. Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Quirinali coram S. D. N. D. Clemente divina providentia Papa XI. ac Eminentiſſimis & Reverendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis. Sanctitas ſua, poſtquam in pluribus Congregationibus coram ſe habitis, ab ipſo ſui Pontificatus primordio, ſuper præmiſſis quæſitis, ſeu dubiis Theologorum, ac Qualificatorum ad id a ſancta memoria Innocentio XII. deputatorum ſententias exceperat: poſtquam itidem plures de iis egerat coram DD. Epiſcopis Berytenſi, & Roſalienſi Vicariis Apoſtolicis in Regno Sinarum, Romæ nunc commorantibus: ac poſtquam demum quicquid in ejuſmodi controverſiis Patres Franciſcus Noel, & Gaſpar Caſtner Soc. Jeſu Procuratores & Miſſionarii Apoſtolici ejuſdem Regni deducere potuerunt, ſeu voluerunt, audiverat: Reſponſa ſupradicta, quæ in aliis præcedentibus Congregationibus ſimiliter coram Sanctitate ſua habitis diu multumque diſcuſſa, ac mature examinata fuerant, confirmavit, & approbavit, illaque domino Carolo Thomæ de Tournon Patriarchæ Antiocheno Commiſſario, & Viſitatori Apoſtolico in præfato Sinarum, & aliis Indiarum Orientalium Regnis tranſmitti mandavit, una cum congrua & opportuna inſtructione deſuper facienda, ad hoc ut tam ipſe, quam reliqui Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſeu alii, qui in illis partibus Viſitatoris, Delegati, ſeu Vicarii Apoſtolici munus exercent, vel impoſterum exercebunt, Reſponſa hujuſmodi ab omnibus, & ſingulis nunc, & pro tempore ibidem exiſtentibus Miſſionariis cujuſcumque Ordinis, Religionis, & Inſtituti, etiam Soc. Jeſu, nec non ab univerſis Chriſtifidelibus earumdem partium ſub pœnis canonicis ea, qua decet, obedientia ſervari curent, & faciant; ſuſpenſa tamen interea, juſtis & rationabilibus cauſis animum Sanctitatis ſuæ moventibus, eorumdem Reſponſorum publicatione, ſeu quavis evulgatione tam in Urbe, quam in aliis Europæ partibus. In contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.*

Joſeph Bartolus Sanctæ Romanæ & univerſalis Inquiſitionis Notarius.

MONUMENTUM IV.

DECRETUM

Eminentiſſimi Card. Tournonii, Patriarchæ Antiocheni, a SS. D. N. Clemente Papa XI. ad Sinarum Imperium cum poteſtate Legati a latere miſſi, quo Chriſti Miniſtris ad Imperatoris Tribunal citatis (a), *ac de Chriſtiana religione ab eodem interrogandis præſcribit atque decernit, quid illis ſit reſpondendum, ſimulque Sedis Apoſtolicæ judicium de cultu Sinenſium, die 20. Novembris 1704. Romæ latum, quo lis illa magna finita eſt, publice denunciat.*

„ CArolus Thomas Maillard de Tournon, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Patriarcha Antiochenus, SS. D. N. Clementis divina Providentia Papæ XI. Prælatus domeſticus, ejuſque Pontificio Solio aſſiſtens, nec non S. R. Univerſalis Inquiſitionis Conſultor, ac in Indiis Orientalibus, & Sinarum Imperio, finitimiſque Regnis, & Inſulis Commiſſarius Apoſtolicus & Viſitator Generalis cum facultate Legati de Latere &c.

Reverendiſſimis Dominis & Fratribus Epiſcopis, locorum Ordinariis, & Vicariis Apoſtolicis, Reverendiſſimis Provicariis, nec non Miſſionariis Apoſtolicis in Regnis Sinarum ſalutem in Domino ſempiternam.

„ Quandoquidem audivimus Evangelicos Operarios accerſiri, de aliquibus ad ſanctam Religionem ſpectantibus interrogandos, ut ſelectum Dominici verbi ſemen a noxiis ſuperſtitionum oleribus publica confeſſione ſeparare valeamus, utque ſimus unanimes veritatis teſtes & aſſertores, atque ſine ſcandalo errantium in invio, uno ore & corde Deum glorificemus, qui non eſt diſſenſionis Deus, inhærentes menti S. Sedis Apoſtolicæ & deciſioni (de qua nobis conſtat) ab eadem ſuprema Sede, atque a SS. D. N. Clemente Divina Providentia Papa XI. nuper emanatæ, poſt emenſa tot annorum ſtudia, & labores in examine controverſiarum hanc Miſſionem diu exagitantium, regulam & legem certam, ab omnibus in poſterum obſervandam, pro muneris noſtri debito proponere, declarare & ſtatuere decrevimus, prout in ſubſequentibus reſponſis ad quæſita, quæ fertur eſſe facienda, cum ea majori qua fungimur poteſtate, etiam Legati de Latere, proponimus, ſtatuimus, & decernimus, & ab omnibus Miſſionariis tam Sæcularibus, quam Regularibus, cujuſcumque Ordinis, etiam Societatis Jeſu, in hac Miſſione obſervari mandamus.

„ Si interrogentur de doctrina, legibus, & ritibus, ſeu conſuetudinibus Sinicis in genere, an illis conſentiant, an promittant illos aut illas non impugnare, nec contra ſcribere, aut prædicare? Reſpondere tenebuntur, quod ea quæ ſunt conformia Chriſtianæ legi, & cum ea licite & rite componi poſſunt, affirmative; quoad alia, negative.

„ Si deinde interrogentur, quænam ſint in divina lege, quæ Sinarum doctrinæ non ſunt conformia? Reſpondebunt plura (b). Et ad exemplificandum inducti, dicere poterunt pro libitu ea, quæ ſibi occurrent de ſortibus, de ſacrificiis, ſeu CI, quæ fiunt cælo, terræ, ſoli, lunæ, planetis, ſpiritibus, artium inventoribus, & aliis: cum ſoli Deo rerum omnium conditori liceat Chriſtianis ſacrificare, & ab eo proſpera quæque & adverſa ſortiantur.

„ Si deſcendant interrogationes ad CI, ſeu ſacrificia Confucii, & Progenitorum (c) negative reſpondebunt: non poſſumus illa facere, aut permittere divinæ legis cultoribus.

„ Item

(a) Ea citatio peculiari Imperatoris Edicto facta eſt, & a Jeſuitis Pekinenſibus per Encyclicam Epiſtolam ad cæteros Miſſionarios ſcriptam denunciata.

(b) Hactenus Jeſuitis viſum erat, nihil in Sinenſium philoſophia contineri, quod cum Chriſtiana Religione componi non poſſet. Hic jam oppoſitum declaratur.

(c) Confucium Sinarum Philoſophum, ac Progenitores defunctos non veris ſacrificiis, ſed ritibus mere civilibus a Sinenſibus coli contenderunt Jeſuitæ; atque ita cultum illum iiſdem ad fidem converſis licitum fecerant. Contrarium hic ſtatui vides; ſacrificia nimirum illa eſſe, ac prorſus illicita.

„ Item negative quoad uſum tabellarum defuncto-
„ rum Progenitorum (d) juxta morem Sinicum.
„ Item negative ſi interrogentur an *Kam ti* vel *Tien*
„ ſint Chriſtianorum verus Deus (e)?
„ Si interrogentur, quare de prædictis ita ſentiant?
„ Reſpondebunt; quia non componuntur cum cultu ve-
„ ri Dei; & ita a ſuprema Sede eſt deciſum, quæ eſt
„ Regula infallibilis Chriſtianorum in rebus fidei.
Si circa tempus deciſionis? Omnibus ſit notum, illam
„ emanaſſe die 20. Novembris 1704.
„ Si demum dicatur, quomodo vobis de hoc con-
„ ſtat? Reſpondebunt: nobis conſtat ex declaratione de
„ hoc facta a Patriarcha Antiocheno Superiore noſtro,
„ qui Oracula Summi Pontificis in ſe habet, vigore
„ ſuarum facultatum; & tenemur ei credere.
„ Et ita ex commiſſa nobis, licet immeritis, autho-
„ ritate Apoſtolica, etiam cum facultate Legati de la-
„ tere, omnibus & ſingulis Epiſcopis, Vicariis Apoſto-
„ licis, locorum Ordinariis, Miſſionariis, & Presbyte-
„ ris, tam Sæcularibus, quam Regularibus, etiam So-
„ cietatis Jeſu, in hac Sinica Miſſione exiſtentibus, &
„ in futurum extituris præcipimus, & obſervari manda-
„ mus, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ,
„ ſanctæ Sedi Apoſtolicæ ita reſervatæ & nobis, ut ne
„ quidem ſub prætextu cujuſcumque privilegii a Sum-
„ mis Pontificibus conceſſi, etiam Patribus Societatis
„ Jeſu, ab excommunicatione poſſit quis unquam abſol-
„ vi præterquam in mortis articulo: ad quem ſolum
„ effectum, & non in aliis caſibus, & quatenus opus
„ ſit, quodcumque privilegium hujuſmodi, vigore ſpe-
„ cialis facultatis, qua ad id fungimur, ſuſpendimus, &
„ revocamus; ſublata etiam facultate eludendi, ſeu ali-
„ ter interpretandi hoc noſtrum Mandatum, ſub præ-
„ textu Decreti (f) Alexandri S. memoriæ Papæ
„ VII. editi anno 1656. vel alicujus magni periculi.
„ Etenim ex ſpeciali Indulto Apoſtolicarum Conſtitu-
„ tionum interpretatio, & declaratio nobis eſt commiſſa
„ &c. (g) Ac præterea declaramus, non obſtante di-
„ cto Decreto, aut quocumque gravi periculo, ita ab
„ omnibus in hac Miſſione permanere, vel ingredi vo-
„ lentibus, ſub prædicta pœna ipſo facto incurrenda,
„ eſſe tenendum, docendum, & reſpondendum: cum
„ maximum Religionis, & Miſſionis bonum proprie
„ conſiſtat in decore, & honore divinæ Sponſæ, quam
„ Chriſtus acquiſivit ſanguine ſuo, & inconſutili veſte
„ contexit.

„ Datum Nankini die 25. Januarii 1707. Pontifica-
„ tus autem SS. D. N. Clementis divina Providentia
„ Papæ XI. anno ſeptimo.

Carolus Thomas Patriarcha Antiochenus Vi-
ſitator Apoſtolicus.

Publicata Nankini die 7. Februarii
1707.

*Andreas Candela S. Viſitationis Apoſtolicæ Cancell,
& Miſſionarius Apoſtolicus.*

M O N U M E N T U M V.

*Littera Apoſtolica Clementis XI. quibus geſta ab Epi-
ſcopo Macaonenſi in Card. Tournonium damnantur.*

C L E M E N S P A P A XI.

Ad futuram rei memoriam.

„ AD Apoſtolatus noſtri notitiam, non ſine graviſ-
„ ſima animi noſtri moleſtia, pervenit, quod Ve-
„ ner. Frater Joannes de Cazal Epiſcopus Macaonen.
„ tametſi alias, nempe ſtatim ac ad illius manus deve-
„ nerant quædam noſtræ in ſimili forma Brevis lite-
„ ræ, quibus ei ſignificaveramus, nos in illas partes
„ ablegaſſe dilectum Filium noſtrum Carolum Thomam
„ S. R. E. Cardinalem de Tournon tunc Patriarcham
„ Antiochenum, eique munus noſtri, & Apoſtolicæ Se-
„ dis Commiſſarii, ac Viſitatoris Generalis in Sinarum,
„ & aliis Indiarum Orientalium Regnis, cum poteſta-
„ te etiam noſtri & ejuſdem Sedis de Latere Legati de-
„ mandaſſe; ipſe Joannes Epiſcopus debita reverentia,
„ atque obedientia, ut par erat, ejuſdem Caroli Tho-
„ mæ Cardinalis, tunc Patriarchæ, ac Commiſſarii,
„ & Viſitatoris Generalis juriſdictionem, abſque ulla
„ mora agnoviſſet, quinimmo id ipſum per ſuum Edi-
„ ctum publice affixum, & promulgatum, toto litera-
„ rum noſtrarum præfatarum tenore inſerto, palam de-
„ claraſſet: nihilominus poſtea tam acriter, atque im-
„ pudenter ipſius Caroli Thomæ Cardinalis, tunc Pa-
„ triarchæ, ac Commiſſarii, & Viſitatoris Generalis
„ authoritatem, poteſtatem, ac dignitatem, adeoque et-
„ iam noſtra, & dictæ Sedis jura impetere auſus fuit,
„ ut non modo per alium ſuum Edictum vigore qua-
„ rumdam aſſertarum literarum ſibi hac in re a Ven.
„ Fratre Auguſtino ab Annunciatione Archiepiſcopo Goa-
„ no ſcriptarum, illique forſan ejuſdem Auguſtini Ar-
„ chiepiſcopi Edicto conſimilium, quod dudum per alias
„ noſtras in ſimili forma Brevis die 4. Januarii 1707.
„ expeditas literas nullum, irritum, atque invalidum
„ declaravimus, publicatum, D. Carolo Thomæ Cardi-
„ nali, tunc Patriarchæ ac Commiſſario, & Viſitato-
„ ri Generali cujuſvis juriſdictionis exercitium in ſua
„ Diœceſi Macaon. interdixerit, omnemque ei a ſuis ſub-
„ ditis obedientiæ actum exhiberi prohibuerit: verum
„ etiam ejus nomine a quodam Laurentio Gomez aſſer-
„ to illius Vicario Generali adverſum dilectum filium
„ Conſtantinum a Spiritu Sancto Priorem, alioſque tunc
„ exiſtentes Fratres Conventus noſtræ Dominæ de Gra-
„ tia nuncupati Macaonen. Ordinis Eremitarum San-
„ cti Auguſtini, eo quia ipſum Carolum Thomam Car-
„ dinalem tunc Patriarcham, atque Commiſſarium, &
„ Viſitatorem Generalem honorifice excepiſſent, ad in-
„ terdicti, aliaſque pœnas, & cenſuras Eccleſiaſticas
„ non minus nulliter quam injuſte deventum fuerit. Ad
„ hæc idem Joannes Epiſcopus eo temeritatis proceſſit,
„ ut minime attendens ad petram unde exciſus fuerat,
„ quaſcumque cenſuras a prædicto Carolo Thoma Car-
„ dinale tunc Patriarcha, ac Commiſſario, & Viſitato-
„ re Generali latas pro irritis, & nullis habendas eſſe
„ publice declaravit, immo etiam contra ipſum Caro-
„ lum Thomam Cardinalem tunc Patriarcham, ac Com-
„ miſſarium, & Viſitatorem Generalem, inverſo ſane
„ pœnarum per Canonicas Sanctiones irrogatarum uſu,
„ majoris excommunicationis ſententiam promulgare non
„ erubuerit: ita plane Apoſtolicæ Juriſdictionis hoſtis,
„ & everſor factus, qui illius cuſtos, & vindex præci-
„ puus

(*d*) Defunctorum Progenitorum tabellas, ad ſolam memoriam atque pietatem in Nepotibus excitandam, a Sinenſibus ſervari propugnaverant Jeſuitæ; atque adeo ritum illum, non tam ſuperſtitionis, quam filialis pietatis eſſe contenderant. Et hic tamen ritus modo proſcribitur, ob id certe quod multa ſuperſtitioſa contineat. Nam præter alia tabellas illas *animarum ſedes* eſſe putant, eaſque illis aſſiſtere, ad Nepotum oblationes, & ſacrificia recipienda.

(*e*) Sinenſes cælum materiale, ſeu vim ipſam activam cæli colunt, uti primum rerum principium, quod plerumque Sinicis illis vocabulis exprimunt *Xam ti*, vel *Tien*. Jeſuitæ autem verum Deum, qui a Chriſtianis colitur, eiſdem ipſis nominibus nuncupabant, cælumque colendum dictitabant; ita tamen ut cæli nomine, rerum omnium conditorem per figuram intelligerent. Atque illud eſt, quod præſenti Decreto prohibetur, ne forte Sinenſes eumdem a nobis coli Deum exiſtiment, qui ab ipſis impie colitur.

(*f*) Hoc ipſum Decretum eſt a Jeſuita Martinio quondam extortum, facto perperam expoſito, & diſſimulatis Sinenſium actibus, quibus Confucium & Progenitores colunt; eoque ad hanc uſque diem abuſi ſunt Jeſuitæ, ad Innocentii X. Decretum, quo ritus illi anno 1645. proſcripti fuerant, eludendum, & ad Epiſcopi Cononenſis Vicarii Apoſtolici Fokienſis judicium deprimendum. Quare præſenti Edicto cavetur, ne quid ſimile contingat in poſterum.

(*g*) Cum Decreta duo in ſpeciem pugnantia circumferantur: alterum quidem Innocentii X. quo Sinenſium ritus, quales a Joanne Baptiſta de Morales Dominicano expoſiti fuerant, damnabantur; alterum Alexandri VII. quo iidem ritus, quales a Martinio Jeſuita multo fuco obducti fuerant, magna ex parte permittebantur, nec niſi difficulter ſciri Romæ poſſet, quinam Oratorum rem ipſam, uti veritas habet, Apoſtolicæ Sedi expoſuiſſet; idcirco ejuſdem Legato poteſtas facta eſt, ut facto rei experimento, ei maxime Decreto ſtandum ediceret, quod integra Oratoris fide niti deprehenderet. Quapropter comperta jam tandem factæ a Martinio expoſitionis falſitate, declarat nihil Alexandri Decretum Sinenſium ritibus ſuffragari, ut contra præſens mandatum defendi poſſint.

„ pius eſſe debuiſſet. Præterea adeo ſe immemorem oſtendit venerabilis dignitatis ſui characteris, ac inviolabilis religionis illius jurisjurandi, quo ſe Deo, nobis, & Eccleſiæ in ſuſcipiendo conſecrationis munere obſtrinxerat, ut Miniſtris, ac Officialibus Laicis earumdem partium duriora quæque adverſus dignitatem, immo etiam perſonam præfati Caroli Thomæ Cardinalis tunc Patriarchæ, ac Commiſſarii & Viſitatoris Generalis molientibus ſe ſociaverit, ac pene dux eorum, qui Chriſtum Domini ſacrilego ac deteſtabili auſu multifariam vexarunt, & forte etiam adhuc vexant, fieri non formidaverit: aliaque plura adverſus ejuſdem Caroli Thomæ Cardinalis tunc Patriarchæ, ac Commiſſarii, & Viſitatoris Generalis, immo potius adverſus noſtram, & Sedis præfatæ authoritatem, ac juriſdictionem attentare præſumpſerit. Innotuit pariter nobis, quod præmiſſis attentis D. Carolus Thomas Cardinalis tunc Patriarcha, ac Commiſſarius, & Viſitator Generalis, tametſi tunc temporis in præfata Civitate Macaonen., non quidem a Paganis, ſed ab Officialibus, & Miniſtris Chriſtianis, nulla ſacri characteris, nulla præſtantiſſimæ ſuæ dignitatis, nulla eccleſiaſticarum ſanctionum, nulla denique juris gentium, quod apud barbaras quoque nationes ſacroſanctum, ac inviolabile eſt, habita ratione, multorum militum diurna, nocturnaque cuſtodia ut captivus detineretur, aliiſque acerbiſſimis ac plene incredibilibus injuriis, & contumeliis, ipſis exhorreſcentibus Ethnicis, afflictus reperiretur; nihilominus inter affectæ valetudinis, ac tot aliarum tribulationum, quas perferebat, incommoda, creſcens quotidie magis in charitate Chriſti, invictoque animo illius cauſam agens, poſtquam præcipuos ejuſmodi ſacrilegorum exceſſuum adverſus ejus perſonam, ac dignitatem commiſſorum authores, ac vere iniquitatis filios, canonicæ ſeveritatis mucrone percuſſerat, illoſque affixis publice contra eos ſchedulis majoris excommunicationis pœnam incurriſſe pronunciaverat: inter alia, ad quæ, ut ſua, quinimmo noſtra, & ejuſdem Sedis jura fortiter tueretur, imperterrito animo devenit; omnia, & ſingula per Curiam Epiſcopalem Macaonen. contra ipſum, ejuſque Juriſdictionem geſta, ut præfertur, utpote impedientia exercitium muneris ſibi a nobis commiſſi, nec non Eccleſiaſticæ libertatis & Apoſtolicæ authoritatis ſummopere læſiva circumſcripſit, annullavit, revocavit, ac uti nulliter, attentare, temere, & audacter facta declaravit. Sententiam inſuper aſſerti interdicti in Fratres, & Eccleſiam præfati Conventus Ordinis Eremitarum Sancti Auguſtini, ſicut præmittitur, latam, necnon quaſcumque Citationes, Mandata, Edicta, ac Scripturas juriſdictionem Apoſtolicam quomodolibet lædentes, aut illi quoquo modo contrarias revocari, aboleri, deleri, ac pro nulliter factis, nulliuſque roboris, ac momenti haberi, & habendas eſſe mandavit; ipſum vero Joannem Epiſcopum propter præmiſſa cenſuras omnes a Sacris Canonibus, & Apoſtolicis Conſtitutionibus, ac præſertim Literis die Cœnæ Domini ſingulis annis legi & promulgari ſolitis, contra ſimilia perpetrantes inflictas damnabiliter incurriſſe, illumque pro excommunicato & a Fidelium conſortio ſegregato, & vitando haberi, & habendum eſſe ſimiliter declaravit. Poſt hæc cum accepiſſet in eadem civitate Macaonen. non ſemel adverſus Pontificiæ Poteſtatis jura, & Eccleſiaſticam libertatem conveniſſe in unum, atque in tenebrarum conſilia, non modo Miniſtros, & Officiales Laicos ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti, ſed etiam eos, qui cæteris lucis exempla præbere, atque utpote de altari viventes, vel Religioſo ſtrictioris vitæ, & obedientiæ Inſtituto addicti, Apoſtolicam authoritatem præcipue excolere debuiſſent, turpiter conſpiraſſe: omnia, & ſingula in ejuſmodi conventibus, ſeu potius conciliabulis decreta, & ſtatuta, quæ Sedis Apoſtolicæ præfatæ, & Eccleſiaſticæ immunitatis jura quovis modo lædere poterant, uti nulla, irrita, & invalida, nulliuſque roboris, & momenti pariter habenda eſſe decrevit, omneſque, & ſingulos cujuſvis ſtatus, & conditionis, ſive Laicos, ſive Eccleſiaſticos, tam Sæculares, quam Regulares cujuſcumque Ordinis, vel Inſtituti, qui conventibus, ſeu conciliabulis hujuſmodi interfuerant, ibique aut ſuadendo, aut conſulendo, aut ſubſcribendo, aut mandando, aut alias quomodolibet, directe, vel indirecte Decretis, & Statutis prædictis conſenſerant, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas contra hæc perpetrantes in Apoſtolicis Conſtitutionibus, ac potiſſimum Literis die Cœnæ Domini legi ſolitis ſupradictis contentas incurriſſe; illoſque propterea pro excommunicatis, & a fidelium gremio ſegregatis, & vitandis haberi, & habendos eſſe denunciavit. Noviſſime demum e remotiſſimis illis regionibus nobis ſignificatum fuit, illatas eidem Carolo Thomæ Cardinali Commiſſario, & Viſitatori generali, ejuſque dignitati multiplices, ac pene inauditas vexationes, etiam poſtquam illuc innotuerat, eum eximiis ita exigentibus meritis ad ſublimem Cardinalatus honorem a nobis evectum fuiſſe, minime ceſſaſſe: præ cæteris vero ſupradictum Laurentium Gomez aſſertum Vicarium Generalem Macaonen. in alium prorupiſſe graviſſimum exceſſum; cum enim dictus Carolus Thomas Cardinalis ob juſtas, & rationabiles cauſas ab eo expreſſas dilectos filios Presbyteros Regulares Societatis Jeſu in dicta Civitate Macaonen. exiſtentes, illorumque Eccleſiam, Collegium, ac Seminarium Eccleſiaſtico Interdicto ſuppoſuiſſet, idem Laurentius non modo interdictum hujuſmodi irritum, ac nullum temere declaravit; verum etiam ſuo ad id promulgato Monitorio, ſeu Edicto, omnibus & ſingulis Epiſcopatus Macaonen. ſubditis, cujuſcumque tandem gradus, conditionis, & præeminentiæ exiſterent, ne cum dilecto filio Petro de Amaral Fratre expreſſe profeſſo Ordinis Prædicatorum, qui pro debita eidem Carolo Thomæ Cardinali ſemper, & conſtanter præſtita obedientia ærumnas plurimas magno fortique animo ſuſtinuit, aliiſque Fratribus Conventus Macaonen. dicti Ordinis, immo nec cum aliis quibuſcumque ſive Laicis ſive Eccleſiaſticis, tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuſcumque Ordinis, ſeu Inſtituti D. Carolo Thomæ Cardinali obedientiam exhibentibus conſortium ullum, ſeu commercium haberent, ſub pœna excommunicationis per contravenientes eo ipſo incurrenda diſtricte prohibuit, ac interdixit. Quibus permotus, aliiſque pluribus ſupradicti Laurentii reatibus attentis, idem Carolus Thomas Cardinalis ipſum Laurentium excommunicatum publice declaravit, & tanquam putridum membrum a Chriſtifidelium conſortio abſciſſum pronunciavit: ſubinde vero prædictum Joannem Epiſcopum non modo ejuſdem Laurentii ſui aſſerti Vicarii Generalis geſta temere ac perperam propugnantem, ſed etiam ſecundum duritiam ſuam & impœnitens cor theſaurizantem ſibi iram in die iræ, ac peccatum ſuper peccatum adjicere non dubitantem, menſe Septembri anni 1709. dilecto Filio Promotore Fiſcali ſuæ Apoſtolicæ Viſitationis inſtante, ad comparendum infra annum in alma Urbe noſtra coram nobis, ac ſe defendendum, & purgandum de exceſſibus in præjudicium Eccleſiæ, atque Apoſtolicæ Sedis prædictæ, & contra proprium juramentum Epiſcopale commiſſis, necnon ad dicendum cauſam, quare contra ipſum ad depoſitionis, aliaſque graviores pœnas arbitrio noſtro irrogandas, procedi non deberet, citari, ac moneri juſſit, & mandavit. Cum autem ea omnia, quæ adverſus præfatum Carolum Thomam Cardinalem, ſicut præmittitur, decreta, geſta atque attentata fuerunt, quæque profecto nonniſi ſummo omnium Chriſti Fidelium horrore, ac mœrore audiri poſſunt, intolerabilem prorſus Eccleſiaſticæ immunitatis, Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus conſtitutæ, debitæque huic Sanctæ Sedi obedientiæ violationem, immo potius everſionem importent: adeoque Romanum Pontificem in ſuprema dictæ Sedis ſpecula cum poteſtatis plenitudine ab altiſſimo collocatum, ad quem in primis pertinent damna, & offenſæ, quæ Chriſtis Domini inferuntur, in tanta, & tam gravi divini omnis, atque humani juris perturbatione otioſum, ac deſidem eſſe minime patiantur: Hinc eſt, quod nos, qui ex commiſſi nobis cælitus Paſtoralis officii debito, quorumcumque eidem Apoſtolicæ Sedi, ſanctæque Dei Eccleſiæ competentium jurium, necnon quarumvis Eccleſiaſticarum perſonarum, præſertim non minus inſignium meritorum, quam ſublimis in eadem Eccleſia gradus ſplendore fulgentium, libertatis, ac dignitatis aſſertores in terris, ac vindices a Domino conſtituti ſumus; tametſi dictus Carolus Thomas Cardinalis, quantum ſibi inter illas, in quibus verſabatur, & forſan adhuc etiam verſatur, anguſtias permiſſum fuit, ea omnia, quæ ad ipſius munus pertinebant, quæque proinde firma ſemper, & ſalva eſſe volumus, ſtrenue, ac fideliter, ut præfertur, implere non prætermiſerit: nihilominus Pontificii etiam Judicii noſtri acceſſione Eccleſiaſticæ Juriſdictionis indemnitati uberius conſulere, noſtraque, & dictæ Sedis jura ſarta, tecta, atque illibata, quantum nobis ex alto conceditur, enixius tueri, & conſervare cupientes, necnon omnium & ſingulorum in præmiſſis, ſeu eorum occaſione, tam ab eiſdem Joanne Epiſcopo, ac Laurentio Gomez ejus aſſerto Vicario Generali, quam a prædictis Officialibus, ac Miniſtris, aliiſve quibuſcumque perſonis, ſive Eccleſiaſticis, ſive Laicis quomodolibet actorum & geſtorum ſeriem, cauſas, & circumſtantias etiam aggravantes,

„ necnon Officialium, Miniſtrorum, aliorumque præfa-
„ torum qualitates, dignitates, nomina, & cognomi-
„ na, aliave quæcumque etiam ſpecificam, & indivi-
„ duam mentionem, & expreſſionem requirentia, præ-
„ ſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, ac exa-
„ ctiſſime, & accuratiſſime ſpecificatis habentes: Mo-
„ tu proprio, ac ex certa ſcientia, ac matura delibe-
„ ratione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitu-
„ dine præfata omnia & ſingula Decreta, Monitoria,
„ Ordinationes, Literas, Cenſuras, Declarationes, Re-
„ ſolutiones, Interdicta, Mandata, & Edicta, ac alia
„ quælibet tam Joanne Epiſcopo, & Laurentio Go-
„ mex ejus aſſerto Vicario Generali, quam ab Of-
„ ficialibus, & Miniſtris ſupradictis, aliiſque quibuſvis
„ perſonis tam Sæcularibus, quam Eccleſiaſticis, ſive
„ Laicis cujuſcomque tandem ſtatus, gradus, conditionis
„ & dignitatis fuerint, quam cujuſvis Ordinis, Con-
„ gregationis, Inſtituti, & Societatis etiam Jeſu, Re-
„ gularibus in præmiſſis, ſive eorum occaſione adverſus
„ perſonam ſeu dignitatem ſupradicti Caroli Thomæ
„ Cardinalis Commiſſarii, & Viſitatoris Generalis, ſeu
„ alias in præjudicium libertatis, Immunitatis, & ju-
„ riſdictionis Eccleſiaſticæ, atque authoritatis Apoſtoli-
„ cæ reſpective quovis modo edita, promulgata, ſcri-
„ pta, lata, acta, facta, geſta, & perpetrata cum o-
„ mnibus, & ſingulis inde ſequutis, & forſan quando-
„ cumque ſequuturis penitus, & omnino nulla, irrita,
„ invalida, iniqua, injuſta, damnata, reprobata, ina-
„ nia, temeraria, & a non habentibus poteſtatem da-
„ mnabiliter attentata, ac de facto præſumpta, nulliuſ-
„ que roboris & momenti, vel efficaciæ eſſe, & ab
„ initio fuiſſe, & perpetuo fore, neminemque ad illo-
„ rum obſervantiam teneri; immo nec ea a quopiam
„ obſervari poſſe vel potuiſſe, neque illa ullum ſtatum
„ facere vel feciſſe, ſed perinde ac ſi numquam ema-
„ naſſent nec facta fuiſſent, pro non extantibus & non
„ factis perpetuo itidem haberi debere, tenore præſen-
„ tium declaramus. Et nihilominus ad majorem, &
„ abundantiorem cautelam, & quatenus opus ſit, illa
„ omnia, & ſingula, motu, ſcientia, deliberatione, &
„ poteſtatis plenitudine peribus, harum ſerie damna-
„ mus, reprobamus, revocamus, caſſamus, irritamus,
„ annullamus, & abolemus, viribuſque, & effectu pe-
„ nitus, & omnino vacuamus, ac pro damnatis, re-
„ probatis, revocatis, caſſatis, irritis, nullis, invali-
„ dis, & abolitis, viribuſque, & effectu penitus, & o-
„ mnino vacuis ſemper haberi volumus & mandamus.
„ Firmas præterea, ac ſalvas eſſe ſimiliter volumus,
„ atque decernimus quaſcumque cenſuras, & pœnas
„ Eccleſiaſticas, ſive a jure, ſive a præfato Carolo
„ Thoma Cardinale latas, & promulgatas, quas
„ præfati, & alii quilibet, qui præmiſſa perpe-
„ trarunt, necnon adhærentes, fautores, & defenſo-
„ res eorum, ſive qui illis auxilium, conſilium,
„ vel favorem quomodolibet præſtiterunt, propter
„ eadem præmiſſa quovis modo incurrerunt, a quibus
„ poſt condignam Eccleſiæ præſtitam ſatisfactionem
„ nonniſi a nobis, ſeu Romano Pontifice pro tempore
„ exiſtente, vel etiam ab ipſo Carolo Thoma Cardi-
„ nale aliove Commiſſario, & Viſitatore generali di-
„ ctarum partium ſimiliter pro tempore exiſtente (præ-
„ terquam in mortis articulo, & tunc cum reinciden-
„ tia in eaſdem cenſuras eo ipſo, quo convaluerint)
„ abſolvi & liberari valeant: Facultate inſuper non ſo-
„ lum nobis, & huic ſanctæ Sedi, ſed etiam ipſi Ca-
„ rolo Thomæ Cardinali, ſeu pro tempore exiſtenti
„ Commiſſario, & Viſitatori generali prædicto expreſſe
„ reſervata, quatenus illi minime redierint ad cor, ſed
„ in ſua contumacia perſiſtentes cenſuras, & pœnas
„ Eccleſiaſticas hujuſmodi animo, quod abſit, ſubſti-
„ nuerint indurato, ad alia canonica, & ſeveriora re-
„ media quandocumque procedendi. Decernentes etiam
„ eaſdem præſentes literas, & in eis contenta quæcum-
„ que etiam ex eo, quod præfati, & alii quicumque
„ in præmiſſis, ſeu eorum aliquo jus, vel intereſſe ha-
„ bentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, cujuſ-
„ vis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, & digni-
„ tatis exiſtant, ſeu alias ſpecifica, & individua men-
„ tione, & expreſſione digni illis non conſenſerint,
„ nec ad ea vocati, citati, & auditi, cauſæque pro-
„ pter quas præſentes emanarint ſufficienter adductæ,
„ verificatæ, & juſtificatæ non fuerint, aut ex alia
„ qualibet etiam quantumvis juridica, & privilegiata
„ cauſa, colore, prætextu, & capite etiam in corpore
„ juris clauſo, etiam enormis, enormiſſimæ, & tota-
„ lis læſionis nullo unquam tempore de ſubreptionis
„ vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis
„ noſtræ, vel intereſſe habentium conſenſus, aliove quo-
„ libet etiamſi quantumvis magno, & ſubſtantiali, ac
„ inexcogitato, & inexcogitabili defectu notari, impu-
„ gnari, infringi, retractari, in controverſiam vocari,
„ aut ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas ape-
„ ritionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quod-
„ cumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari,
„ vel impetrari, aut impetrato, ſeu etiam motu,
„ ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus conceſſo,
„ vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud
„ uti, ſeu ſe juvare ullo modo poſſe, ſed ipſas præ-
„ ſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exi-
„ ſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus
„ ſortiri, & obtinere, ac ab illis ad quos ſpectat, &
„ pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter,
„ & inconcuſſe obſervari; ſicque, & non aliter in præ-
„ miſſis per quoſcumque Judices ordinarios, & delega-
„ tos, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores,
„ ac S. R. E. præfatæ Cardinales, etiam de Latere
„ Legatos, & ejuſdem Sedis Nuncios, aliosve quosli-
„ bet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes,
„ & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis
„ aliter judicandi, & interpretandi facultate, & autho-
„ ritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & ina-
„ ne, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis authorita-
„ te, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non
„ obſtantibus præmiſſis, ac quatenus opus ſit, noſtra,
„ & Cancellariæ Apoſtolicæ regula de jure quæſito
„ non tollendo, aliiſque Apoſtolicis, ac in univerſali-
„ bus, Provincialibuſque, & Synodalibus Conciliis edi-
„ tis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, &
„ ordinationibus, necnon Eccleſiæ Macaonenſis, & quo-
„ rumcumque Ordinum, Congregationum, Inſtituto-
„ rum, & Societatum, etiam Jeſu, aliiſve quibuſvis
„ etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel qua-
„ vis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudini-
„ bus, ac uſibus & ſtylis, etiam immemorabilibus:
„ Privilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis
„ Eccleſiæ Macaonen. Ordinibus, Congregationibus,
„ Inſtitutis, & Societatis etiam Jeſu, prædictis, illo-
„ rumque reſpective Præſulibus ſuperioribus, & per-
„ ſonis, aliiſque quibuslibet, etiam quantumvis ſubli-
„ mibus, & ſpecialiſſima mentione dignis, ſub quibuſ-
„ cumque verborum tenoribus, & formis, ac cum qui-
„ buſvis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque
„ efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, ir-
„ ritantibuſque, & aliis Decretis, etiam motu, ſcien-
„ tia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ſeu ad qua-
„ rumcumque perſonarum etiam Imperiali, Regali,
„ aliave qualibet mundana, vel Eccleſiaſtica dignitate
„ fulgentium inſtantiam, aut earum contemplatione,
„ ſeu alias quomodolibet in genere, vel in ſpecie, et-
„ iam conſiſtorialiter in contrarium præmiſſorum con-
„ ceſſis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiſ-
„ cumque vicibus approbatis, confirmatis, & innova-
„ tis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illo-
„ rum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis
„ tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua,
„ ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas ge-
„ nerales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia
„ expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad
„ hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de ver-
„ bo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in
„ illis tradita obſervata, exprimerentur, & infererentur
„ tur præſentibus, pro plene, & ſufficienter expreſſis,
„ & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore per-
„ manſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice dunta-
„ xat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ac derogatum
„ eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.
„ Volumus autem, ut earumdem præſentium literarum
„ tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu ali-
„ cujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo Perſonæ
„ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem
„ prorſus fides tam in judicio, quam extra illud ubi-
„ que adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur,
„ ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

„ Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſca-
„ toris die 15. Martii MDCCXI. Pontificatus noſtri
„ anno XI.

F. Olivierius.

MONUMENTUM VI.

VERBA

Per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum Clementem Papam XI. habita in Conſiſtorio ſecreto fer. IV. 14. Octobris 1711. de obitu Cardinalis de Tournon.

„ VEnerabiles Fratres. Sæpius Nos ex hoc loco pu-
„ blica mala deflevimus; domeſticam hodie no-
„ ſtram, ac veſtram itidem jacturam dolemus; niſi ta-
„ men

men & publica dici illa mereatur; quamquam, cum noſtra, & veſtra ſit, cenſeri etiam debet univerſæ Eccleſiæ calamitas. Bene jam intelligitis, de acerbo Nos obitu *Caroli Thomæ* Cardinalis de Tournon verba facturos. Amiſimus, Venerabiles Fratres, amiſimus orthodoxæ Religionis zelatorem maximum: Pontificiæ auctoritatis intrepidum defenſorem: Eccleſiaſticæ diſciplinæ aſſertorem fortiſſimum: magnum Ordinis veſtri lumen, & ornamentum. Amiſimus filium noſtrum, Fratrem veſtrum, plurimis, quos pro Chriſti cauſſa ſuſcepit, laboribus attritum, diuturnis, quas pertulit, ærumnis confectum, contumeliis, quas forti magnoque animo ſuſtinuit, innumeris velut aurum in fornace probatum. Hæc tamen ſi recte perpendantur, tantum abeſt ut ad cumulandum luctum noſtrum ſint apta, ut potius omnem doloris ſenſum ab animis noſtris abſtergant. Neque enim, juxta monitum Apoſtoli, contriſtari de dormientibus debemus, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Pretioſam in conſpectu Domini piiſſimi Cardinalis mortem fuiſſe, juſte ſperare Nos jubet eximius ille Catholicæ fidei propagandæ zelus, quo ubi primum ad Apoſtolicum miniſterium a Deo vocatus per Nos fuit, illico obtemperans humiliter, Aulam, Urbem, parentes, conſanguineos, amicos, eaque omnia, quæ natura cuique gratiſſima facit, alacri, ſicuti noſtis, animo dereliquit, longiſſimoque itineri, ac periculorum pleno ſe committere non dubitavit. Sperare Nos jubet ardens illa charitas, qua tot remotiſſimis terrarum, mariumque ſpatiis peragratis, nunquam fecit animam ſuam pretioſiorem quam ſe: ac foras miſſo timore, loquutus fuit de teſtimoniis Domini in conſpectu Regum, & non fuit confuſus: ſemperque in tribulationibus gaudens, pergratum Deo & Angelis ejus ſpectaculum exhibuit. Sperare Nos jubet excelſus ille humanarum rerum contemptus, quo ampliſſimam dignitatem, ad quam, ſuis ita abunde exigentibus meritis, a Nobis evectus fuerat, & a qua nihil aliud, quam pro Eccleſia & pro Chriſto uſque ad ſanguinis effuſionem incluſive, imperterrite decertandi onus, ac monitum acceperat, dimiſſurum ſe potius, quam in Europam, Miſſionibus Sinicis derelictis, remigraturum, ſerio ad Nos ſcripſit, & palam profeſſus fuit. Sperare Nos jubet ſingularis illa pietas, qua in ſupremis ſuis tabulis, relicta pauperibus pecunia, conſanguineis legata cruce, propagandæ fidei Opus vere ſanctiſſimum ex aſſe ſcripſit hæredem: illuſtre Nobis documentum relinquens, quæ & qualia eſſe debeant eorum teſtamenta, qui de Altari vixerunt, & Eccleſiæ miniſteriis ſe addixerunt. Sperare Nos demum jubet invicta illa Sacerdotalis roboris conſtantia, qua vir vere Apoſtolicus, tametſi ſuſtentaretur pane tribulationis, & aqua anguſtiæ, officium tamen ſuum nunquam dimiſit: ac non minus diuturnæ cuſtodiæ injuriis, quam aliis graviſſimis vexationibus ad ſupremum uſque vitæ ſpiritum fortiter toleratis, curſum conſummavit, fidem ſervavit. Quid ergo reliquum eſt, niſi quod & merito etiam ſperemus, repoſitam ei fuiſſe coronam juſtitiæ? Ita ſane & juſte ſperare Nos convenit. Verum, quia id facit humana fragilitas, ut de mundano pulvere etiam religioſa corda ſæpe ſordeſcant, Noſtras pro defuncti Cardinalis anima ad Deum preces, atque ſuffragia deeſſe, chriſtianæ charitatis ratio non patitur. Id & privatim hactenus Nos ipſi ſæpius agere non omiſimus, ac, ut aliquid præter morem erga inſuetæ virtutis viri memoriam peragamus, publicis inſuper in Pontificio noſtro Sacello exequiis ſtata die vobis indicenda ſolemni ritu præſtabimus. Firmam interim in ſpem adducimur, fore ut Cardinalis de Tournon Sinenſem Miſſionem, quam vivens dilexit, etiam e cœleſti ſtatione benigno vultu reſpicere non dedignetur, ſuaque ope id in primis efficiat, ut quod ipſe anxiis adeo votis exoptavit, avulſis tandem ex illo agro, quæ inimicus homo ſuperſeminavit, zizaniis, Catholicæ fidei ſeges illic refloreſcat, & ad majorem divini Nominis gloriam uberius in dies multiplicetur.

MONUMENTUM VII.

ORATIO

Habita in Sacello Pontificio V. Kal. Decemb. A. D. MDCCXI. in funere Card. Caroli Thomæ Maillard de Tournon &c. a Carolo Majello ab in imo SS. Domini Sacello, & altero Bibliothecæ Vaticanæ Præfecto.

TAnta mihi, *Beatiſſime Pater*, in hodierna celebritate oboriuntur argumenta lætitiæ, ac tantus Apoſtolicæ virtutis ſplendor affulget, ut hic funeris ornatus ad triſtitiam intructus, qui cæteris mortuorum laudationibus ſuffragari conſueverat, inviſus orationi meæ, atque importunus objiciatur. Nam qui antea ex hoc loco indictis exequiarum honoribus, Virorum Principum memoriam ſupremo laudis officio ſunt proſequuti, cum chriſtianæ rei jacturam plerique oratione defleverint, funebrem tumuli apparationem nacti ſunt mœroris ſui ſenſibus obſecundantem: mihi vero ſacrarum rerum non detrimenta, ſed eximia quædam triumphi ſpecies in ipſa mortis recordatione obverſatur. Dicendum eſt enim de immortalis memoriæ viro S. R. Eccl. Cardinale *Carolo Thoma Maillard de Tournon*, qui rebus ſapienter, & fortiter ad extremum uſque ſpiritum geſtis, in aſperrima Sinenſi, & Indica expeditione mirificum propagandæ Catholicæ Religionis ſtudium præſtitit, ac Sedis Apoſtolicæ authoritatem & jura vindicavit. Cujus itineribus, periculis, ærumnis, morborum, mortiſque cruciatibus pro Dei gloria ſummopere appetitis, atque alacri animo exceptis, ac ſuperatis, ſicut nihil eſſe potuit Chriſto ſpectatori jucundius; ita nihil eſſe debet ad excitandam omnium Chriſtianorum, atque adeo hujus ſanctiſſimi Conventus hilaritatem vehementius. Jure itaque optandum erat, ut militem Chriſti, nec maris, nec barbariæ, nec mortis diſcrimina pertimeſcentem triumphali potius ritu, apparatuque, trophæis, imaginibus, literiſque factorum teſtibus, magnifico opere extructa mole exhiberemus. Præſertim, quod ita non ſolum juſta fortiſſimo Athletæ officia ſolverentur, ſed mea quoque laudantis infirmitas plurima ope relevaretur. Nam quæcumque mihi verbis aſſequi non licet, ipſa pompæ inſignia oculis, & animis affigerent, & inferrent: nec rerum magnitudini quidquam loquendi inopia detractum iret. Sed quoniam divino conſilio datum eſt, ut optimi Cardinalis egregia virtus inter adverſa potiſſimum emineret; ſentio memoriam illius, & gloriæ curſum vitæ curſibus obſequentem, cum recordationi rerum geſtarum nulla artis ſolertia opituletur, immo adverſantem illa patiatur oratoris infantiam. Eo tamen fiet, ut nihil de claritate meritorum, aut imagines, aut ſigna, aut eloquentia ſibi decerpant. *Turnonium* igitur ſolis divinorum beneficiorum luminibus expreſſum attendite, immo expreſſum in eo Evangelici Miniſtri ſimulacrum, atque una divinæ Sapientiæ triumphos, quæ certamen forte dedit illi, ut vinceret. Hujus ego certaminis ubi fuero multiplicem, aſperam, atque inuſitatam conditionem exequutus, tunc omnes intelligent, quibus armis victor e pugna, vitaque *Carolus Thomas* exceſſerit. Nihil habuit antiquius, Pontificatu inito, Clemens XI. quam ut ad extremas Sinenſis Imperii, & Indiarum Orientalium plagas Apoſtolicam providentiam intenderet, ubi primordia chriſtiani nominis ad ſpem uberrimæ ſegetis ſuboleſcentia ſenſerat diaboli dolis, & artibus attentari; atque interceptum prope Evangelicæ doctrinæ iter ut explicaret, nihil pietati, vigilantiæ, conſiliiſque ſuis reliquum fecit. Intelligebat Pontifex ſapientiſſimus, in tanta locorum diſtantia, atque ultimis illis terrarum, mariſque receſſibus, naſcenti Eccleſiæ rite proſpici non poſſe, niſi qui authoritate valeret in rem præſentem veniret, & populorum ritibus, cæremoniis, moribus exploratis, depravata emendaret, turbas incrementa Religionis interpellantes extingueret, & tradendi Evangelii explanatam regulam, præſcriptionemque proponeret. Quo ipſe Pontificali ardore æſtuabat palam profeſſus eſt, nihil ſibi gratius fuiſſe futurum, quam in provinciam illam vere Apoſtolicam præſens obiret, viamque ſollicitudine omnium Eccleſiarum interclusam indoluit. Quem igitur unum ampliſſima poteſtate auctum delegaret a Deo Patre luminum diuturnis precibus cum flagitaſſet, in *Carolum Thomam Turnonium* ita oculos conjecit, ut divino quodam inſtinctu ad illum deligendum excitari ſe, urgeri, impellique affirmaret. Tournoniæ gentis nobilitas, non pietate minus quam vetuſtate, & honoribus commen-

Digitized by Google

„ datiſſima, & majorum exempla, qui ſtrenua, & fideli opera ſeſe, & Romanam Purpuram celebraverant, indolem Caroli Thomæ ſacris laboribus deſponderant. Excultum eccleſiaſticis ſtudiis ingenium, jam antea lauream Theologiæ, & Canonici Juris commeritum, mores ad ſummam Religionem compoſitos, traductam aſſiduis innocentiæ argumentis ætatem, animi candorem, fidem, ſapientiam, fortitudinem, ac ſummum Dei gloriæ amorem perſpexerat ſanctiſſimus Pontifex tum præſertim, cum ſacri Cubiculi honore donatum, iis negotiis tranſigendis probavit, unde divinis rebus maxime conſultum vellet, quo illum ratus eſt, nullis humanarum neceſſitudinum rationibus pericula novæ militiæ detrectaturum. Et quidem præter modeſtiæ obteſtationem, qua ſe votis ejus imparem faſſus eſt, opinione alacriorem invenit, oblataque difficultatis ſpecie non deterritum, ſed provocatum, atque imperatis ultro obſequentiſſimum. Non hæc levia fuere certaminis præludia, ſed cum ærumnarum conferto agmine congreſſus acerrimus. Tunc ille tota acie conflixit, & debellavit, cum ſimul omnia animo objecta pro Chriſto contempſit, quæ deinde ſingula in laborioſiſſimo curriculo ſuſtineret; adverſam valetudinem, longiſſimos & infeſtos curſus navigationis, inhoſpita maria, barbaras terras, efferatas gentes, ancipitem acceſſum, reditum vix ſperandum. Quanti ea duceret Carolus, ſatis oſtendunt literæ illæ, quibus Marchionem Turnonium parentem ſuum rei totius certiorem fecit, quas cum ſæpius relego, veterum Confeſſorum magnanimitatem repræſentantes, Deo Opt. Max. gratulari geſtio, quod in Eccleſia ſua nova ſemper inſtauret exempla virtutum. Cum enim nullas vitæ illecebras ſibi cunctationem obtuliſſe, ac beatiſſimam ſortem futuram ſcripſiſſet, ſi pro Apoſtolica Romana Religione mortem occumberet, Patrem oravit, ut Abrahami virtutem imitatus, ſacrificium filii merito ſuæ alacritatis augeret, & quam filio vitam dederat, Deo auctori libens offerret. Nimirum tantum aberat, ut ſuorum deſiderio retardaretur, ut illos potius ad fœdera pietatis incenderet; nec jura ſanguinis ultra valere pateretur, quam ad Chriſtianæ obedientiæ ſanctiſſimam communionem. Salutem igitur commendatarum ſibi gentium anhelantem, & Patriarcham Antiochiæ renunciatum Clemens XI. epiſcopalibus ſacris initiavit auſpicatiſſimo die S. Thomæ Apoſtoli, cui imbuendi chriſtianis myſteriis Indi orientales ſortito evenerant, quo ſeilo die Carolus Thomas fuerat in lucem editus, Deo deſtinante, Thomæ Apoſtoli provinciam, & ſollicitudinem ſubiturus. Mox omni humanarum curarum impedimento explicatus, & perſolutis chriſtianæ caritatis officiis amicos, conſanguineos, Urbem, patriam, domum non amplius repetendam ſuprema ſalute impartivit, & quo per Clementem a Deo legabatur, relictis omnibus, ſequutus eſt Chriſtum. Hac quidem magnanima rerum cariſſimarum abdicatione ſancti plerique viri in chriſtianis caſtris confecere ſtipendia ſanctitatis; & cum propter nomen Chriſti ſua reliquiſſent, uno illo ſecundo prælio perfuncti evocati ſunt ad coronam. Sed ubi veteranis militibus propoſita ſunt ultima experimenta virtutis, ibi Carolo Thomæ poſitum eſt militiæ tyrocinium, immo potius auctoramentum. Nondum enim ad ſibi commiſſa externa, & tranſmarina bella ſe comparaverat, cum inteſtina prius, & domeſtica naturæ, & ſanguinis oppreſſit & profligavit, inde auſpicatus ſtudium laboris, ubi metam Evangelicæ laudis alii tenuiſſent. Sed jam abeuntem, atque ad Indias properantem Carolum oratione proſequamur inter ea immenſi Oceani pericula, quorum ſola cognitione exhorreſcere conſuevimus. Sæpe illi quidem in longa multorum menſium jactatione inter incredibiles moleſtias de capite dimicatum eſt; ſemel tamen teſtatiſſima Dei ope ſervatus eſt, cum conclamata omnium ſalute ſe chriſtianis præſidiis, & vectores ad mortem ſubeundam communiſſet. Pelago enim maxime fæviente, ubi Turnonius ſacroſanctæ Crucis ſignum chriſtiano more turbinibus objecit, repente concidit vis tempeſtatis, ut vitam quidem pro Chriſto impendendam ad illuminandas provincias afferret, nec illi multiplicata contemptæ mortis victoria ſubduceretur, antequam cum hoſte decerneret. Cui ſcilicet datum erat, non ut aliis commilitonibus Chriſti, irruentes modo hoſtes bello refutare, ſed abditos laceſſere, & per plurima certamina imperium ſuperſtitionis quærere, cui ſigna, & arma veritatis inferret. Inter maxima navigationis incommoda illud unum triſte accidit Carolo, quod contracto morbo, cujus pertinacia diutiſſime vexatus eſt, metueret, ne qua mora ſacris laboribus occurſaret. Vicit tamen languorem corporis animi robur; nam ubi Inſulas optatiſſimas attigit, quamquam ſæpe affectis viribus decumbere cogeretur, non ad valetudinem reparandam, ſed ad ſalutem populorum curas advertens, ut ſanctitas veræ Religionis ſanctiſſimis vitæ exemplis commendaretur, incredibile dictu eſt, quibus virtutum argumentis, qua benignitate, qua vigilantia, qua liberalitate, quo fluxarum rerum neglectu Evangelicum opus cunctis probaverit. Eccleſiarum neceſſitates explorare, inopiam levare, obſtantia removere, excitare deſides, fovere alacres, & leges ſapientiſſimas augendæ Reipublicæ Chriſtianæ præſcribere, ut hominem tanquam e Cælo ſibi demiſſum univerſi ſuſpicerent, qui non ſua quæreret, ſed quæ Jeſu Chriſti; qui forma factus gregis ex animo, ut maxima dignitate cæteris præluceret, ita contentiſſimo labore omnibus anteiret, & bonum certamen fidei certaret, ut apprehenderet vitam æternam. Inſulis luſtratis, Sinenſi tandem litori appulit, atque agrum illum, quem venditis omnibus comparaverat, Sponſamque ſibi ſanguineum futuram conſalutavit. Terræ vix expoſito novum belli genus, durius illud quidem, & periculoſius oblatum eſt, potentiſſimo Sinarum Imperatore in omnes honores effuſo, & Magiſtratibus, populiſque in cultum, & obſervantiam Apoſtolici Legati certantibus. Regiæ menſæ adhibitum ſingularibus honorificentiæ ſignificationibus pro more gentis Imperator accepit; ejuſque ſapientiam, officia, dictorumque gravitatem demiratus, gratias, inquit, ſe Summo Pontifici habere maximas, quod tantæ prudentiæ virum ad ſe legaſſet; tum magnificis muneribus tam large cumulavit, nihil ut voluntatis & benevolentiæ deſiderandum ſupereſſe videretur. At vir Apoſtolicus, qui legatione pro Chriſto fungebatur, nec honores, aut opes conquiſiturus Sinenſes regiones obibat, invictum animum inter honores blandimenta geſſit, quem inter adverſa ſervaverat. Imperatorem enim de Chriſtiana Religione percunctantem pro tempore ita excepit, ut nec veritati deeſſet, nec de conſtantia decederet; atque Ethnici quidem hominis errores aperiret, temeritatem vero judicii declinaret. Quamobrem ſuccenturiatæ hactenus poteſtates tenebrarum in apertam vim ex occultis inſidiis eruperunt. Imperatoris edictum de Sinenſium ritibus affertur, cui Legatus Apoſtolicus obedientiam profiteatur. Poſtulationem a canonicis inſtitutis abhorrentem, & Romanæ Eccleſiæ refragantem deteſtatus *Tournonius* in repentinam, nec improviſam temporum aſperitatem conjectus eſt. Extemplo enim fraudulenta Aulæ benignitas in virulenta odia conceſſit, minæ ubique atrociſſimæ perſtrepuerunt, & offenſiones Imperatoris, ac gentis aviti erroris tenaciſſimæ extrema omnia denunciabant. *Turnonius*, quanquam ad impetum coorti turbinis moleſtiſſima corporis ægritudo acceſſiſſet, nihil omiſit, quo impendentem eccleſiaſticæ vineæ vaſtitatem averteret; ſed cum ſecum reputaret, Cruce Chriſti ſubnixam Eccleſiam Confeſſorum ærumnis increbuiſſe, ſuos hortatus, ut magno animo hoſtem opperirentur, adeſſe ſibi diem, quem votis expetiverat, atque inter rudimenta Sinenſis Eccleſiæ primæva Chriſtianorum tempora renovata eſſe gratulabatur. Conſuetis ergo Ethnicorum calumniis appetitus, quod publicam quietem perturbaret, toto Imperio proſcribitur. Minaciſſimæ literæ proſcriptionem comitantur; literis terror necis adjicitur; necem vero ipſam inſultantium ludibria acerbitate ſuperarunt. His fluctibus agitatus, columbæ ſimplicitate, & ſerpentis prudentia, quas ex Evangelio expreſſerat, primum modeſtiſſima epiſtola apud Imperatorem illatas calumnias depulit; tum tuendæ Religioni intentus, de abolendis Sinenſium ritibus Apoſtolicam ſententiam edictis propoſuit, & rem periculi plenam, quam favente Aula vix experiri licuiſſet, aggreſſus eſt, Rege, & Regno furente, & nequidquam ſilentium indicente, cum, Apoſtolis docentibus, non poſſet quæ audiverat, non loqui. Quantam ipſe rebus ſuis pugnam, cladem que conciret, non ignorabat; ſed officii duxit, ut Religione periclitante, in caput ſuum potius perniciem arceſſeret. Neque enim facere poterat, quin Miniſtros Eccleſiæ regio accitu ad Aulam commeantes, de contaminatis cæremoniis reſponſuros, ad omnem inquiſitionis ſubtilitatem inſtrueret; quippe quem non prudentia carnis erudiverat, ut ementitæ dexteritatis nomine tempori cederet, cum fierent greges in rapinam, & oves in devorationem; ſed Clementis præcepta, & Dei verba informaverant, ut gladio veniente ſpeculator buccina inſonaret, ut aſcenderet ex adverſo, & murum opponeret pro domo Iſrael. Heu terras deplorandis tenebris conſepultas, futuras quidem tanto cultore beatas, ſed illo ejecto voluntaria cæcitate, & ſempiterno exitio miſerandas, qualem veritatis præconem, & vindicem pepuliſtis! Quibus lu-

„ mini-

„ minibus populos veſtros orbaſtis! Quid vineæ ſuæ, quid vobis redimendis ultra facere *Clemens* Paterfamilias poterat! Servos alios comprehendiſtis, alios cecidiſtis; noviſſime filium ſuum, cujus dignitatem ſperaverat verituras, diro exilio multaſtis. Non ille Regni pacem turbaturus advenerat; ſed Evangelio pacis truculentam diaboli tyrannidem everſurus. Illatum tamen veſtræ captivitati bellum vivens ipſe non deſeret, moriens redintegrabit, & morte obita ſperare licet cæleſti præſidio confecturum. Ad initia demum teterrima devenimus. Quanquam enim ſatis ad coronam certatum eſſe videatur; nondum tamen certamina commiſſa ſunt Turnonio digna, & heroica duntaxat fortitudine ſuſtinenda. Machaonenſem ad urbem in cuſtodiam Imperatoris juſſu tradendus Patriarcha deportatur; qua in arena pugilem Chriſti per duriſſima quæque inferorum rabies exercuit. Senſit tamen, verbum Dei non eſſe alligatum, neque ullis poſſe vinculis mancipari chriſtianam libertatem, cum vidit decretis, legibus, authoritate oppreſſoribus imperantem, & ex ipſa adverſorum conflictione erectiorem. Quare humani generis hoſte in omnem atrocitatem excito, ut ſeveriori animadverſioni prætexerentur cauſæ, novorum criminum Carolo Thomæ conflata eſt invidia. Miſſa militari manu cum urgeretur, ut ſe omni juriſdictione legationis abdicaret, conſueta animi præſentia reſpondit, fidem Sanctæ Sedi obſtrictam ſibi eſſe vita ipſa potiorem, animamque ſe libentiſſime daturum, ne debitæ Romano Pontifici obedientiæ derogaret. Tunc imperata facere abnuenti, tanquam novi maleficii reo, ſententiam cuſtodiæ arctioris indicunt; ſtatione pro foribus excubante occluſi aditus, interdicta commercia, atque abrogata per ſummam temeritatem Apoſtolico Legato omnis authoritas. Tum atrociori crimini datum eſt, quod tres ex inclita Prædicatorum familia divini operis miniſtros eadem tempeſtate jactatos, cum egeſtate miſerrima agerentur ad interitum, reficiendos excepiſſet. Hæc eſt delictorum gravitas, quæ integerrimum Patriarcham in novam malorum colluvionem perfundedit: his fidei, & miſericordiæ ſenſibus, quos religio, & natura animis indidit, tanto inimicorum odio conflagravit; qui tamen ejus laudi ſerviunt, etiam cum facinora objectant; nam crimina ipſa, quæ ſupplicis vindicarunt, ad perpetuam Turnonii commendationem redundabunt. Tantis cum malis Turnonius integris adhuc viribus luctabatur, cum Clementis XI. judicio, & bonorum omnium præconio palmam emeritus, Romana Purpura donatus eſt, quo die Petri vincula ſolemni ritu venerabatur Eccleſia; tanquam Beatiſſimus Apoſtolorum Princeps ſocium vinculorum, gloriæ quoque ſocium deſignaret. Ex eo tamen collatæ dignitatis beneficio ad Clementem quidem juſtæ laudes, ad cæteros ſumma lætitia, ſola vero ad Carolum Thomam novorum fluctuum procella pervenit. Relata enim honoris inſignia cum accepiſſet, tanto furore ad illum perdendum bacchati ſunt hoſtes, ut auſpicia fundendi ſanguinis, novo Purpuræ ſacramento ſuffragante, lætabundus amplecteretur. Fugam illum moliri, atque in Europam cogitare comminiſcuntur: eoque obtentu, ita præſidio vallatæ ſunt ædes patientiſſimi Cardinalis; ut negata etiam cibis inferendis via, longa fame tabeſceret. Quos interea inſultus, quæ probra, quæ convicia devoraverit, prætermittere animus jubet, quem ſatis diu contriſtavit commemoratio deteſtandæ crudelitatis. Tempus eſt, ut ad ſpectaculum Chriſtianis & Angelis pulcherrimum oculos convertamus, & admirabilem Turnonii tranquillitatem inter tantas furentium turbas intueamur. Sunt enimvero inhabitantis virtutis Chriſti effectus inſignes, quos non mundi ſapientia, ſed crucis ſtultitia intelligit, gloriari de contumeliis, ſuperabundare gaudio in omni tribulatione, mortem ambire, & omnia tormenta diaboli provocare. Hos fructus Crucis dulces gutturi ſuo cum deguſtaſſet Turnonius, nihil aliud verebatur, quam ne ſibi eriperetur corona ſupplicii. Quare literis abſentes, crebris ſermonibus familiares obteſtabatur, uti à Deo impetrarent, ne confeſſionis ipſi curſus interſiſteret, & oppetendæ mortis opportunitas dilaberetur. Hinc inflammata illa virtutis æmulatio, ubi audiſſet quempiam ſuorum Chriſti paſſionibus communicantem. Hinc literæ illæ divinum ignem ſpirantes, quibus eos ita ſolabatur, ut deſiderio tantæ felicitatis confici videretur. Hinc interpellationes apud amicos, quos timeret pugnæ ſuæ interventores. Cum enim reſciviſſet Præfectum Inſularum, quas Philippinas appellant, apud Imperatorem Sinarum per literas queſtum eſſe, quod ſanctæ Eccleſiæ Cardinalis tam indigne haberetur, gratias illi plurimas egit, quod Eccleſiaſticæ cauſæ patrocinium ſuſcepiſſet; hortatus præterea, ut omnem certantis ſollicitudinem deponeret, neque putaret, ſe in palæſtra tolerantiæ defatigatum. Hinc preces, quibus ſatellites ipſos oravit, ut ſibi quoque vincula injicerentur, cum vidit Interpretem ſuum in ea, qua vehebantur navi, Imperatore jubente, catenis conſtrictum; quod cum exorare nequiſſet, catenas ſaltem ſtrenui viri iterum, & ſæpius obortis lacrymis oſculatus eſt. Ejus certe rei, quam dicturus ſum, minorem fidem faceret oratio mea, niſi Clementem XI. haberemus teſtem, & laudatorem. Plerique putabant fore, ut honor Purpuræ eo maxime Turnonio gratus accideret, quod intelligeret, ſe jam aliquando e barbarorum manibus atque in portum e naufragio revocandum. Sed qui mirabilia, & humanis ſenſibus impervia operatur Deus, Turnonium reddidit alia omnia ſentientem; metus enim, ne ab ea dignitate ſibi patientiæ diuturnioris palma extorqueretur, ſummo dolore affectum impulit, ut apud ſanctiſſimum Pontificem ſuppliciter, eamque ab ſe deprecaretur mandati honoris amplitudinem, atque apud alios collocandam rogaret, ſi de ſuſcepta provincia, & agone decedere cogeretur; quod mallet carceris ſqualore, & ignominia Crucis, quam ſplendore dignitatis ornari. O virum maxima dignitate majorem, dignum plane, quem Clemens ad pugnam emiſerit, & ad præmia vocaverit! quem Chriſto confixum Cruci, nec ludibria divellerent, nec honores abſtraherent; qui omnia arbitraretur detrimenta, ut Chriſtum lucrifaceret; qui ſic curreret, ut comprehenderet; ſic pugnaret, non aerem verberans, neque ut corruptibilem coronam acciperet, ſed incorruptam. Hujus coronæ opifices cum adverſarios ſuos exiſtimaret, caritate Chriſti adigebatur, ut etiam pro perſecutoribus oraret, eorumque cauſam ageret, non ſolum apud Deum jugibus lacrymis, ſed etiam apud homines maximis officiis. Cum Prorex Cantonenſis Magiſtratum Sinenſem, Mandarinum vocant, qui tanta in Legatum ſævitia uſus erat, re comperta ſpoliare præfectura, non ſine mortis comminatione decreviſſet, interceſſit Vir clementiſſimus, ac offenſiones beneficiis rependens, gratiam pro contumelia retulit; & cui deberet confeſſionis dignitatem, Magiſtratus honorem reſtituit. Augebat hanc Spiritus Sancti flammam certa fiducia, quæ Cardinalem Religionis obſidem, & captivum vinctum in Domino, præcepto gaudio conſolabatur, futurum ſcilicet, ut per tantam laborum perpeſſionem de Satanæ inſidiis Eccleſia triumpharet; ſecum feliciter actum putans, ſi quocumque mortis ſuæ genere revocandis ab errore Sinenſibus provideretur. Quod quidem verbis, factiſque luculentis, ſed maxime omnium ultima voluntatis conteſtatione prætulit, qua cum pauperibus nomina, fratrique ſuo Crucem legaſſet, Opus propugnandæ apud Sinas Religionis hæredem inſtituit; ut quanquam terris ereptus per Miniſtros Eccleſiæ ad veritatis agnitionem Sinenſes adduceret, a quorum ſalutis amore nullis injuriis avocari poſſet. Diſpenſabat enim ultima officia ſpiritus Chriſti, ut pauperes ſibi caritate, conſanguineos in Cruce conjunctos agnoſceret, Sinenſium autem redemptionem cunctis rebus anteferret. Ita Religionis ſtudium, quo cum Crucis amore, & miſericordia in pauperes totius vitæ rationes adminiſtraverat, ſupremas etiam tabulas obſignavit. Vicere tandem Turnonii preces, quibus tam ſollicite obſecraverat, ut in Sinenſi expeditione curſum conſummaret; quanquam Beatiſſimus Pontifex omnes authoritatis nervos intendiſſet, & ſumma ope, verbis, literis, officiis niſus eſſet, ut cariſſimum filium in libertatem vindicaret. Ne quid autem de conſortio Crucis abeſſet, ſub poſtremos triennalis cuſtodiæ menſes vehementiſſimis viſcerum doloribus diſcruciatus eſt, quos ex tantis moleſtiis hauſerat, quoſque potiſſimum ab alienæ cæcitatis commiſeratione ſuſceperat, identidem confeſſus illam omni ſenſu doloris ſibi eſſe amariorem, donec ſacratiſſimo die Pentecoſtes, quo promulgandi Evangelii, Chriſtianæque legis colebantur initia, poſtquam in ſacellum, lethali languore fruſtra obnitente, delatus eſſet, & ſacroſanctis myſteriis interfuiſſet, Viatico Corporis Chriſti refectus, atque in lectulum reportatus, extrema vi morbi correptus eſt. Tum ſacræ Unctionis præſidio armatus, e tanto conflictu, vinculis, exilioque, ut a Domini benignitate, & Militis virtute ſperamus, ad cæleſtem Jeruſalem, quæ libera eſt, convolavit. Jam nihil eſt, inviſtiſſime Cardinalis, quod te abeunte, orationem noſtram in terris illis ingratiſſimis ultra detineat, ubi jam nihil erat, quod te ad gaudium Domini tui properantem diutius moraretur. Nihil tibi tentandum, nihil tolerandum, nihil vincendum ſupererat. Quidquid conari poſſet natura in blanditiis, metus in

„ peti-

periculis, valetudo in doloribus, exilia & carceres in anguſtiis, opprobrium in contumeliis, deviceras. Animam pro Religione devoveras, atque in omnes partes heroicis cœptis reſponderas. Apoſtolorum curſus, Martyrum conſtantiam, Pontificum ſollicitudinem, Doctorum labores imitatus, erroribus propulſandis, diſciplina reſtituenda, ſuppliciis perferendis, & Chriſti Lege coram Regibus, & gentibus prædicanda. Te quidem Roma præſtolabatur, de prælio revertentem complexura: ſed clarior erat victoria, quam ut cæleſtem triumphum terreſtri oratione præverteremus. Beatiſſimum Patrem, tuique amantiſſimum, ad cujus pedes, & amplexus remeare non potuiſti, fratres tuos Cardinales ampliſſimos, quos in gratulationem obvios habere non licuit, habes ad nominis tui ſplendorem, & ornandam meritorum memoriam geſtientes. Quanquam vero præclariſſima rerum monumenta, partim carceris tenebris oppreſſa, partim intervallis itinerum intercepta deliteſcant; pauca tamen, quæ quaſi erumpere, & manare potuerunt, gloria Purpuram, virtutibus Eccleſiam, poſteritatem exemplis locupletabunt. Nec ulla vetuſtas in laudibus tuis Dei laudes reticebit, qui te dederit in murum æreum populo terræ, ut bellantes adverſum te non prævalerent; qui te fecerit columnam in templo ſuo; & quem, ſicut pie credimus, tibi vincenti dediſſe in triumphante Eccleſia manna abſconditum, ita daturum ſperamus etiam in militante nomen novum.

MONUMENTUM VIII.

BENEDICTUS PAPA XIV,

Ad perpetuam rei memoriam.

„ I. EX quo ſingulari Dei providentia factum eſt, ut Orientalium & Occidentalium Indiarum regiones Europæ innoteſcerent, Apoſtolica S. Sedes, quæ ab ipſis Eccleſiæ incunabulis Evangelicæ veritatis lumen ubique diffundere, & illud ab omni erroris umbra ſervare maximo ſtudio curavit, in his quoque noviſſimis temporibus Evangelicos Operarios in antedictas regiones ſedulo miſit, ut idololatria ibi late dominante funditus eradicata, Chriſtianæ fidei ſemen opportune ſpargerent, atque horrentes illos & incultos campos in fertiles florenteſque vineas uberrimos æternæ vitæ fructus daturas commutarent. Ex regionibus autem illis, quas S. Sedes præ cæteris ante oculos habuit, fuit profecto ampliſſimum Sinarum Imperium: in quo quidem negari non poteſt, quin Chriſtiana fides progreſſus ingentes fecerit, longe etiam majores factura, niſi coorta inter Operarios a S. Sede illuc miſſos diſſidia curſum intercidiſſent.

„ II. Occaſionem diſſidiis ejuſmodi dederunt cæremoniæ quædam & ritus, quibus Sinenſes ad Confucium philoſophum, & majores ſuos honoribus proſequendos uti conſueverunt: cum nonnulli ex Miſſionariis contenderent, eas eſſe cæremonias & ritus mere civiles, adeoque concedendos iis, qui relicto Idolorum cultu Chriſtianam Religionem amplectebantur; contra vero alii eos, utpote ſuperſtitionem olentes, ſine gravi religionis injuria permitti nullo modo poſſe aſſererent. Quæ ſane controverſia multis annis Apoſtolicæ Sedis curam & ſollicitudinem ad ſe traxit; cum id maxime caveat, ne zizania in Agro Dominico radices agant; aut, ſi forte egerint, eæ, quam cito fieri poteſt, evellantur.

„ III. Primo itaque ad S. Sedis tribunal cauſam hanc detulerunt ii, qui cæremonias illas & ritus Sinicos ſuperſtitione imbutos ſuſpicabantur. Super illis dubia nonnulla propoſita fuerunt Congregationi de Propaganda Fide, quæ an. 1645. comprobavit Reſponſa, ac Deciſiones Theologorum, qui cæremonias & ritus eoſdem ſuperſtitione revera infectos judicarunt. Proinde Innocentius Papa X. ad præfatæ Congregationis preces omnibus & ſingulis Miſſionariis ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ſibi ac ſanctæ Sedi reſervatæ, mandavit ut reſponſa ac deciſiones prædictas omnino obſervarent, eaſque ad praxim deducerent, donec ſibi & Apoſtolicæ Sedi aliter viſum non eſſet.

„ IV. Verum paulo poſt ab aliis ejuſdem Miſſionis Operariis alia dubia de iiſdem ritibus & cæremoniis ipſimet Congregationi de Propaganda Fide fuerunt exhibita, ex quibus cæremoniæ ipſæ, rituſque nullam in ſe ſuperſtitionem habere videbantur. Negotium itaque hujuſmodi ab Alexandro Papa VII. ſacræ Inquiſitionis Congregationi commiſſum fuit: quæ, prout varia diverſaque ratione fuerat ſibi de eiſdem cæremoniis expoſitum, alias quidem tanquam mere civiles, & politicas eſſe permittendas, alias vero minime tolerari poſſe judicavit: idemque Alexander Pontifex an. 1656. hanc ſententiam probavit & confirmavit.

„ V. Sed ecce tertio ad S. Sedem hæc eadem controverſia. Cum plura dubia Sacræ Inquiſitionis Congregationi propoſita fuiſſent, illud quoque ab ea quæſitum fuit, utrum adhuc vigeret Innocentii Papæ X. præceptum, quo ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ mandabat obſervantiam reſponſionum ac deciſionum, quæ a Congregatione de Propaganda anno 1645. ut ſupra dictum eſt, emanaverant. Præterea, an, ſtantibus recens expoſitis dubiis, earum praxis retinenda foret: cum præſertim obſtare videretur decretum ſacræ Inquiſitionis, quod ab ea emanavit anno 1656. ſuper quæſitis nonnullis diverſa ratione, aliiſque circumſtantiis propoſitis ab Operariis Apoſtolicis in Sinarum Regno commorantibus. Reſpondit ad hæc Sacræ Inquiſitionis Congregatio, de Propaganda fide Decretum adhuc vigere habita ratione rerum, quæ fuerunt in dubiis expoſitæ; neque illud fuiſſe circumſcriptum a Decreto Sacræ Inquiſitionis quod anno 1656. emanavit: immo eſſe omnino obſervandum juxta quæſita, circumſtantias, & omnia ea, quæ in antedictis dubiis continentur. Declaravit pariter eodem modo eſſe obſervandum prædictum Sacræ Congregationis Decretum anni 1656. juxta quæſita, circumſtantias & reliqua in ipſis expreſſa. Hoc autem Decretum Clemens Papa IX. confirmavit.

„ VI. Cum autem omnia præfata Decreta pro varia rerum expoſitarum ratione fuerint facta ac promulgata, tantum abfuit, ut rituum Sinenſium controverſia finem obtineret, ut magis illa vires, & incrementum acquireret. Nam ſciſſis Evangelicis Operariis in partes, adducta res fuit in acriorem animorum, & ſententiarum contentionem. Atque hinc, non ſine gravi ſcandalo, magnoque fidei damno, conſecuta eſt prædicatio non uniformis, & non eadem ubique Chriſtianorum illorum diſciplina, & inſtitutio. De his autem abſurdis certior factus Innocentius Papa XII. Prædeceſſor noſter, id muneris ſui omnino eſſe putavit, ut pernicioſis adeo diſſidiis finis daretur; proinde exactam maximeque accuratam totius hujus controverſiæ diſcuſſionem Sacræ Inquiſitionis Congregationi commiſit. Cumque nihil intentatum reliquiſſet, quod ſinceram facti notitiam obtineret; formata quoque fuerunt de illius mandato ſumma cum diligentia Quæſita, quæ per eamdem ſacram Congregationem reſolverentur.

„ VII. Quæſitorum illorum examen Innocentii Papæ XII. mors intercepit. Clemens autem XI. qui ſucceſſit, Prædeceſſoris ſui zelo plenus, coram ſe Quæſitorum eorumdem examen fieri voluit. Quamobrem poſt diuturnam, maturam, & accuratiſſimam rei diſcuſſionem, poſt auditas ex utraque parte rationes, quibus libere producendis unicuique locus ampliſſimus datus fuit, idem Clemens Papa XI. anno 1704. confirmavit, & Apoſtolica authoritate comprobavit præmemoratæ Sacræ Congregationis reſponſiones ad omnia & ſingula Quæſita propoſita, quibus ritus Sinenſes, utpote ſuperſtitione imbuti, prohibebantur; mandavitque præfatas reſponſiones ad Carolum Thomam de Tournon Antiochiæ Patriarcham, Commiſſarium & in Sinarum Regno Viſitatorem Apoſtolicum tranſmitti; ut nimirum exactam earumdem obſervantiam omnibus & ſingulis Miſſionariis, pœnis quoque canonicis in Refractarios indictis, præciperet.

„ VIII. Promulgavit quidem Patriarcha Antiochenus deciſionem Apoſtolicam addito decreto, quo ab univerſis ejus obſervantiam exigebat. Cum autem illam tentaſſent eludere, variiſque inanibus rationibus effugere ii, qui Sinenſes ritus tanquam politicos, ac mere civiles propugnaverant; prædictus Pontifex Clemens XI. Decreto, quod per Sacræ Inquiſitionis Congregationem emanavit anno 1710. præcepit omnimodam & inviolabilem earumdem reſponſionum abs ſe Apoſtolica authoritate confirmatarum obſervantiam, & alia quæ Decreto ipſo continentur, quod eſt tenoris ſequentis.

DECRETUM

„ *Super omnimoda ac inviolabili obſervatione reſponſorum alias in cauſa rituum ſeu cæremoniarum Sinenſium a Sacra Congregatione datorum, & a Sanctiſſimo approbatorum, cum aliis ordinationibus Feria V. die XXV. Septembris MDCCX.*

„ IX. *In Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico* *Qui-*

„ Quirinali coram Sanctiſſimo Domino Noſtro D. Clemente divina providentia Papa XI. ac Eminentiſſimis & Reverendiſſimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

„ Idem Sanctiſſimus Dominus noſter in cauſa rituum ſeu cæremoniarum Sinenſium, auditis tam in Congregationibus anno præterito non ſemel, quam in aliis, menſe & anno præſentibus pluries coram Sanctitate Sua habitis, præfatorum Eminentiſſimorum & Reverendiſſimorum DD. Cardinalium, qui rem mature ac diligentiſſime diſcuſſerunt, ſententiis, decrevit, & declaravit, Reſponſa alias in cauſa hujuſmodi ab eadem Congregatione data, & a Sanctitate Sua die 20. Novembris 1704. confirmata & approbata, nec non Mandatum, ſeu Decretum ab Eminentiſſimo, & Reverendiſſimo Domino D. Cardinali de Tournon, tunc Patriarcha Antiocheno, Commiſſario & Viſitatore Apoſtolico Generali in Imperio Sinarum die 25. Januarii 1707. hac de re editum, ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, inconcuſſe, & inviolabiliter, ſub cenſuris & pœnis in Mandato, ſeu Decreto hujuſmodi expreſſis, obſervandu eſſe, quovis contrafaciendi quæſito colore, ſeu prætextu penitus ſublato, ac potiſſimum non obſtante quacumque appellatione a quibuſvis perſonis ſive Sæcularibus ſive Regularibus, etiam ſpecifica & individua mentione, & expreſſione dignis, ac quavis Eccleſiaſtica dignitate fulgentibus, ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, quam propterea Sanctitas Sua rejiciendam eſſe decrevit, ac re ipſa rejecit. Porro cum idem D. Cardinalis de Tournon in ſuo Mandato, ſeu Decreto ſupradicto Apoſtolicæ deciſioni die 20. Novembris 1704. latæ ſe expreſſe inhærere profeſſus fuerit, Sanctitas Sua ulterius declaravit, ipſum Mandatum ſeu Decretum una cum cenſuris in eo contentis ad normam eorumdem Reſponſorum accipiendum eſſe; ita ut nihil per illud reſponſis præfatis additum, ſeu detractum fuiſſe cenſendum ſit, ac omnia, quæ in eis inſunt, etiam in Mandato, ſeu Decreto prædicto ineſſe intelligantur. Ceterum Sanctitas Sua, tametſi non ſine ingenti animi ſui mœrore acceperit, quod humoai generis hoſtis multiplicia in dies zizania in latiſſimis illis regionibus ſuperſeminare non ceſſat, non tamen propterea in eis Catholicæ Religionis propagandæ ſaluberrimum ac ſanctiſſimum opus ullatenus deſerere volens, ſed illud majori, qua poteſt, animi contentione ac ſtudio, iiſque potiſſimum diſſidiis, quibus inibi Chriſtianæ fidei ſeges veluti ſpinis ſuffocatur, prorſus ſubmotis, ardentius ſemper & enixius promovere cupiens, congruam ſuper præmiſſis, aliiſque ad ea pertinentibus inſtructionem confici, illamque dicto D. Cardinali de Tournon, quatenus adhuc in illis partibus commoretur, ſin minus illi, qui ejus loco deputatus fuerit, necnon Epiſcopis & Vicariis Apoſtolicis earumdem partium tranſmitti mandavit, qua non minus debitæ Apoſtolicorum Decretorum executioni, quam Miſſionariorum concordiæ, Evangelicæ veritatis prædicationi, atque animarum ſaluti opportune conſulatur. Demum ut nimiæ illi de his rebus ſcribendi licentiæ, quæ non ſine fidelium ſcandalo inter partes diuturna contentione exaſperatas invaluit, modus imponatur, Sanctitas Sua diſtricte præcepit omnibus & ſingulis cujuſvis Ordinis, Congregationis, Inſtituti, & Societatis, etiam de neceſſitate exprimendæ, Regularibus, aliiſque quibuſcumque Sæcularibus perſonis tam Eccleſiaſticis, quam laicis, cujuſcumque tandem ſtatus, gradus, conditionis, & dignitatis exiſtant, ut in poſterum non audeant ſub quovis quæſito colore, vel prætextu imprimere, vel quoquomodo in lucem edere libros, libellos, relationes, theſes, folia, ſeu ſcripta quæcumque, in quibus ex profeſſo, vel incidenter de ritibus Sinicis hujuſmodi, vel de controverſiis deſuper, ſeu illorum occaſione exortis quomodolibet tractetur, ſine expreſſa & ſpeciali licentia a Sanctitate Sua, ſeu pre tempore exiſtente Romano Pontifice in Congregatione ſupradicta ſanctæ & univerſalis Inquiſitrenis obtinenda. Ut autem ejuſmodi prohibitio inviolabiliter obſervetur, eadem Sanctitas Sua voluit & declaravit, contravenientes quoſcumque excommunicationis latæ ſententiæ, Regulares vero etiam privationis vocis activæ & paſſivæ pœnas ipſo facto abſque alia declaratione incurrere, & nihilominus aliis etiam pœnis Sanctitatis Suæ, & ſucceſſorum ſuorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis ſubjacere. Libros porro, libellos, relationes, theſes, folia, ac ſcripta quæcumque, quæ in futurum contra præſentis prohibitionis tenorem edi contigerit (ultra ullam aliorum hactenus editorum approbationem, ſuper. quibus opportune providebitur) pro expreſſo prohibitis haberi voluit, abſque alia declaratione, ſub pœnis & cenſuris in regulis Indicis librorum prohibitorum contentis. Impreſſores vero, præter ſcriptorum ſic impreſſorum amiſſionem, pecuniariis, aliiſque corporalibus pœnis, juxta criminis gravitatem, teneri mandavit. In contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque.

Joſeph Bartolus S. Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis Notarius.

X. At vero nec Decretum hujuſmodi ad difficiles animos ſubjiciendos valuit. Itaque Clemens idem Papa XI. quo illos tandem aliquando frænaret, Conſtitutionem anno 1715. evulgavit, qua ſolemniter iterum confirmavit antedictas Sacræ Inquiſitionis Reſponſiones, eaſque exacte & adamuſſim obſervari mandavit, præcluſis omnibus iis effugiis, quibus perfectam earum obſervantiam contumaces homines aliquo pacto evadere potuiſſent, & eſt tenoris qui ſequitur.

CLEMENTIS PAPÆ XI.

„ Præceptum ſuper omnimoda, abſoluta, integra, & inviolabili obſervatione eorum, quæ alias a Sanctitate Sua in cauſa rituum ſeu cæremoniarum Sinenſium decreta fuerunt; cum rejectione quarumcumque rationum, ſeu excuſationum ad ejuſmodi Decretorum executionem decliaandam allatarum, ac præſcriptione formulæ juramenti per Miſſionarios illarum partium præſentes & futuros hac in re præſtandi.

CLEMENS PAPA XI.

Ad futuram rei memoriam.

„ XI. Ex illa die, qua nullo licet meritorum noſtrorum ſuffragio, Catholicæ Eccleſiæ gubernacula, hoc eſt, munus ſua amplitudine graviſſimum, ac temporum iniquitate moleſtiſſimum, Deo ſic diſponente, ſuſcepimus, nihil nobis manum clavo admoventibus antiquius fuit, quam acerrimas contentiones jam pridem in Imperio Sinarum inter Apoſtolicos illarum partium Miſſionarios exortas, ſemperque in dies magis invaleſcentes tam circa quaſdam voces Sinicas ad ſanctum & ineffabile Dei nomen exprimendum inibi uſurpatas, quam circa nonnullos earum gentium ritus, veluti ſuperſtitioſos a quibuſdam ex Miſſionariis prædictis reprobatos, ab aliis vero, utpote eos civiles tantum aſſerentibus permiſſos, Apoſtolici judicii cenſura opportune dirimere, ut, ſublatis diſſidiis, Chriſtianæ Religionis, Catholicæque fidei propagationem turbantibus, omnes tandem id ipſum dicerent in eodem ſenſu, & in eadem ſententia, unoque ore glorificaretur Deus ab iis, qui ſanctificati ſunt in Chriſto Jeſu.

„ Hoc conſilio reſponſa illa, quæ ad varias quæſtiones ſuper ejuſmodi rebus excitatas, prævio diuturno examine, dudum videlicet tempore fel. record. Innocentii Papæ XII. Prædeceſſoris Noſtri inchoato, ac deinde juſſu Noſtro per plures annos continuato, auditiſque utriuſque partis rationibus, nec non complurium Theologorum & Qualificatorum ſententiis, a Congregatione Venerabilium Fratrum Noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium in tota Republica Chriſtiana Generalium Inquiſitorum adverſus hæreticam pravitatem auctoritate Apoſtolica deputatorum data fuerunt, Nos die 20. Novembris 1704. eadem auctoritate confirmavimus & approbavimus.

„ Ea autem, quæ in reſponſis huj ſmodi Decreta fuerunt, ſunt quæ ſequuntur: Cum Deus Optimus Maximus congrue apud Sinas vocabulis Europæis exprimi nequeat, ad eumdem verum Deum ſignificandum, vocabulum TIEN CHU, hoc eſt, Cæli Dominus, quod a Sinenſibus Miſſionariis, & fidelibus longo & probato uſu receptum eſſe dignoſcitur, admittendum eſſe; nomina vero TIEN Cælum, & XANG TI ſupremus Imperator, penitus rejicienda.

„ Idcirco tabellas cum inſcriptione Sinica KING TIEN, Cœlum colito, in Eccleſiis Chriſtianorum appendi, ſeu jam appenſas in poſterum inibi retineri permittendum non eſſe.

„ Ad hæc nullatenus, nullaque de cauſſa permittendum eſſe Chriſtifidelibus, quod præſint, miniſtrent, aut interſint ſolemnibus ſacrificiis, ſeu oblationibus, quæ a Sinenſibus in utroque æquinoctio cujuſcumque anni Confucio, & Progenitoribus defunctis fieri ſolent, tanquam ſuperſtitione imbutis. Similiter nec eſſe permittendum, quod in Ædibus Confucii, quæ Sinicu nomine MIAO appellantur, iidem Chriſtifideles

„ exer-

Digitized by Google

„ exerceant, ac peragant cæremonias, ritus, & oblationes, quæ in honorem eiuſdem Confucii fiunt tum ſingulis menſibus in novilunio & plenilunio a Mandarinis, ſeu primariis Magiſtratibus, aliiſque officialibus, & litteratis; tum ab eiſdem Mandarinis, ſeu Gubernatoribus ac Magiſtratibus, antequam dignitatem adeant, ſeu ſaltem poſt ejus poſſeſſionem adeptam; tum denique a litteratis, qui poſtquam ad gradus ſunt admiſſi, e veſtigio ad templum ſeu ædem Confucii ſe conferunt.

„ Præterea non eſſe permittendum Chriſtianis in templis, ſeu ædibus Progenitoribus dicatis oblationes minus ſolemnes iiſdem facere, nec in illis miniſtrare, aut quomodolibet inſervire, vel alios ritus, & cæremonias peragere.

„ Item nec eſſe permittendum præfatis Chriſtianis oblationes, ritus, & cæremonias hujuſmodi coram Progenitorum tabellis in privatis domibus, ſive in eorumdem Progenitorum ſepulcris, ſive antequam defuncti ſepulturæ tradantur, in eorumdem honorem fieri conſuetas, una cum Gentilibus, vel ſeorſim ab illis peragere, eiſque miniſtrare, aut intereſſe, imo prædicta omnia, utpote quæ perpenſis hinc inde deductis, nec non diligenter, ac mature diſcuſſis omnibus, ita peragi comperta ſunt, ut a ſuperſtitione ſeparari nequeant, Chriſtianæ legis cultoribus ne quidem permittenda eſſe, præmiſſa publica vel ſecreta proteſtatione, ſe non religioſo, ſed civili ac politico tantum cultu erga defunctos illa præſtare, nec ab eis quidquam petere, aut ſperare.

„ Non tamen per hæc cenſendam eſſe damnatam præſentiam illam, ſeu aſſiſtentiam mere materialem, quam cum Gentilibus ſuperſtitioſa peragentibus, citra ullam ſive expreſſam, ſive tacitam geſtorum approbationem, ac quovis miniſterio penitus ſecluſo, eiſdem ſuperſtitioſis actibus quandoque præſtari contingat a Chriſtianis, cum aliter odia, & inimicitiæ vitari non poſſunt: facta tamen prius, ſi commode fieri poterit, fidei proteſtatione, ac ceſſante periculo ſubverſionis.

„ Demum permittendum non eſſe Chriſtifidelibus tabellas defunctorum Progenitorum in ſuis privatis domibus retinere, juxta illarum partium morem; hoc eſt cum inſcriptione Sinica, qua Thronus ſeu Sedes ſpiritus, vel animæ N. ſignificetur; immo nec cum alia, qua Sedes ſeu Thronus, adeoque idem, ac priori licet magis contracta inſcriptione, deſignari videatur. Quo vero ad tabellas ſolo defuncti nomine inſcriptas, tolerari poſſe illarum uſum; dummodo in eis conficiendis omittantur omnia, quæ ſuperſtitionem redolent, ac ſecluſo ſcandalo; hoc eſt, dummodo qui Chriſtiani non ſunt, arbitrari non poſſint, tabellas hujuſmodi a Chriſtianis retineri ea mente, qua ipſi illas retinent, nec non adjecta inſuper declaratione ad latus ipſarum tabellarum apponenda, qua & quæ ſit Chriſtianorum de defunctis fides, & qualis filiorum ac nepotum in Progenitores pietas eſſe debeat, enuntietur.

„ Per præmiſſa nihilominus non vetari, quominus erga defunctos peragi poſſint alia, ſi quæ ſint, ab iis gentibus peragi conſueta, quæ vere ſuperſtitioſa non ſint, nec ſuperſtitionis ſpeciem præſeferant, ſed intra limites civilium & politicorum rituum contineantur. Porro quænam hæc ſint, & quibus adhibitis cautelis tolerari valeant, tum pro tempore exiſtentis Commiſſarii & Viſitatoris Generalis Apoſtolici, ſeu ejus vices exercentis in Imperio Sinarum, tum Epiſcoporum & Vicariorum Apoſtolicorum illarum partium judicio relinquendum eſſe: qui tamen interea omni, quo poterunt, ſtudio, ac diligentia curare debebunt, ut Gentium cæremoniis penitus ſublatis, illi ſenſim a Chriſtianis & pro Chriſtianis hac in re uſu recipiantur ritus, quos Catholica Eccleſia pro defunctis pie præſcripſit.

„ *Poſt hæc vero labente fere ſexennio, nempe die 25. Septembris 1710. auditis iterum dictorum Cardinalium, qui rem mature ac diligentiſſime diſcuſſerunt, ſuffragiis, eadem Reſponſa, nec non Mandatum, ſeu Decretum, quod illis expreſſe inhærendo, a piæ recordationis Carolo Thoma, dum vixit, ejuſdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali de Tournon nuncupato, tunc Patriarcha Antiocheno Commiſſario, & Viſitatore Apoſtolico Generali in præfato Imperio Sinarum die 25. Januarii 1707. editum fuit, ab omnibus & ſingulis, ad quos ſpectabat, inconcuſſe & inviolabiliter ſub pœnis, & cenſuris in Mandato, ſeu Decreto hujuſmodi expreſſis obſervanda eſſe decrevimus, & declaravimus, quovis contrafaciendi quæſito colore, ſeu prætextu penitus ſublato, ac potiſſimum non obſtante quacumque appellatione a quibuſvis perſonis ad Nos & Sedem Apoſtolicam interpoſita, quam propterea prorſus rejiciendam eſſe ſimiliter decrevimus, ac reipſa rejecimus, prout in Decreto hac ſuper re edito fuſius continetur.*

„ *Hæc omnia plene & abunde ſufficere debuiſſent, ut ea, quæ inimicus homo superſeminaverat, zizania ex agro illo radicitus evellerentur, fideleſque omnes Noſtris, & hujus Sanctæ Sedis mandatis ea, qua par erat, humilitate & obedientia obſequerentur; præſertim cum in calce Reſponſorum prædictorum a Nobis, ſicut præmittitur, confirmatorum & approbatorum, cauſam jam finitam eſſe apertis, & perſpicuis verbis pronuntiatum fuerit.*

„ *Verum, cum, ſicuti ex eiſdem partibus non ſine intimo animi Noſtri dolore ad Noſtri pervenit Apoſtolatus auditum, tam enixe a Nobis præſcripta Reſponſorum hujuſmodi executio male a pleriſque, ſive vano falſoque obtentu, quod illa a Nobis ſuſpenſa fuerint, vel minus legitime promulgata, ſive conditionum, ut perperam aſſeritur, in eis inſertarum, & ante executionem ipſam verificandarum, factorumve, ſuper quibus ipſa emanarunt, non juſtificatorum ratione, ſive ulteriorum a Nobis in ea re edendarum declarationum colore, ſive gravium, quæ tum Miſſionariis, tum Miſſioni ipſi ex demandata executione obvenire poſſent, periculorum formidine, ſive demum Decreti dudum, nempe die 23. Martii 1656. ſuper ejuſmodi ritibus ſeu cæremoniis Sinicis a præfata Congregatione Cardinalium editi, ac a recolendæ memoriæ Alexandro Papa VII. etiam Prædeceſſore Noſtro approbati prætextu, nec non ſine gravi Pontificiæ Noſtræ auctoritatis injuria, Chriſtifidelium ſcandalo, ac ſalutis animarum detrimento, ſatis diu, multumque eludatur, aut ſaltem nimium retardetur.*

„ *Hinc eſt, quod Nos, ex commiſſo Nobis divinitus Apoſtolicæ ſervitutis munere, difficultates, tergiverſationes, ſubterfugia, & prætextus hujuſmodi penitus, & omnino e medio tollere ac rejicere, nec non Chriſtifidelium quieti, animarumque ſaluti, quantum Nobis ex alto conceditur, proſpicere cupientes, de eorumdem Cardinalium conſilio, ac etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnibus & ſingulis Archiepiſcopis, & Epiſcopis in ſupradicto Sinarum Imperio, aliiſque ei conterminis, ſive adjacentibus Regnis, ac Provinciis nunc & pro tempore quandocumque exiſtentibus, ſub ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium & Interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, eorum vero officialibus, ac Vicariis in ſpiritualibus generalibus, aliiſque illorum locorum Ordinariis, ac etiam Vicariis Apoſtolicis, qui Epiſcopi non ſint, eorumve Provicariis, nec non Miſſionariis tam Sæcularibus, quam cujuſvis Ordinis, Congregationis, Inſtituti, & Societatis etiam Jeſu, Regularibus, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, a qua nemo a quoquam præterquam a Nobis, ſeu Romano Pontifice pro tempore exiſtente, niſi in mortis articulo conſtitutus, abſolvi poſſit; & quoad Regulares, etiam privationis vocis activæ & paſſivæ pœnis per contrafacientes ipſo facto abſque alia declaratione incurrendis, tenore præſentium præcipimus, ac in virtute S. obedientiæ mandamus, ut Reſponſa præinſerta, omniaque & ſingula in eis contenta exacte, integre, abſoluta, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervent; ac ab eis, quorum cura ad illos ſpectat, ſimiliter obſervari, quantum in ipſis eſt, curent, & faciant: neque illis, ſive alio ex ſuperius expreſſis, ſive alio quovis titulo, cauſa, occaſione, colore, vel prætextu contravenire quoquo modo audeant, vel præſumant.*

„ *Præterea motu, ſcientia, deliberatione, & poteſtatis plenitudine paribus, harum ſerie ſtatuimus, & ſub eiſdem excommunicationis reſervatæ, ac privationis vocis activæ & paſſivæ pœnis ordinamus, ut omnes & ſinguli Eccleſiaſtici tam Sæculares, quam prædictorum Ordinum, Congregationum, Inſtitutorum, & Societatum etiam Jeſu, Regulares ad Sinas, aliave præfata Regna, & Provincias, ſive ab hac S. Sede, ſive etiam ab eorum Superioribus miſſi, & quandocumque in poſterum mittendi, cujuſvis tandem tituli, aut facultatis vigore illic exiſtant, vel in futurum extiterint; miſſi ſcilicet, ſtatim ac præſentes litteræ eis innotuerint; mittendi vero, antequam ibidem aliquod Miſſionarii munus exercere incipiant, juramentum de fideliter, integre, ac inviolabiliter obſervando ejuſmodi præcepto, ac Mandato Noſtro, juxta formulam in præſentium litterarum calce annotandam, in manibus Commiſſarii, & Viſitatoris Apoſtolici in præfato Imperio Sinarum pro tempore exiſtentis, vel alterius ab illo deputati, ſive, eo deficiente, in manibus Epiſcoporum, vel Vicariorum Apoſtolicorum dictarum partium, in quorum reſpective juriſdictione commorantur, vel commorabuntur, aut*

„ *aliorum*

aliorum ab eis deputatorum in eiſdem partibus exiſtentium, præſtare omnino debeant, ac teneantur; ita ut ante præſtationem juramenti hujuſmodi, & ſubſcriptionem ſub eadem formula ab unoquoque, qui juramentum ipſum præſtiterit, propria manu faciendam, nullum Miſſionarii munus continuare, aut exercere, imo nec tanquam deputati ab Epiſcopis, ſeu Ordinariis locorum, aut tanquam ſimplices ſuæ religionis Presbyteri, ſive alio quovis titulo, cauſa, ſeu privilegio, de quibus expreſſa, ſpecialis, & ſpecialiſſima eſſet facienda mentio, Chriſtifidelium confeſſiones audire, concionari, aut Sacramenta quomodolibet adminiſtrare ullo modo valeant, nulliſque omnino facultatibus, ſive ſibi ſpeciatim, ſive ſuis reſpective Ordinibus, Congregationibus, Inſtitutis, & Societatibus etiam Jeſu, hujuſmodi generaliter a S. Sede præfata conceſſis uti poſſint; ſed quoad eos, præter, & ultra ſuperius expreſſas pœnas, omnes & ſingulæ facultates prædictæ omnino ceſſent, nulliuſque roboris ſint, & eſſe cenſeantur.

„ Omnia autem juramenta hujuſmodi per quoſcumque Miſſionarios tam Sæculares quam Regulares, in memoratorum Commiſſarii & Viſitatoris Apoſtolici pro tempore exiſtentis, ſive Epiſcoporum, aut Vicariorum Apoſtolicorum manibus, ſicut præmittitur, præſtanda, poſtquam ſubſcriptione munita fuerint, vel ſaltem authentica illorum exempla per eoſdem Commiſſarium & Viſitatorem Apoſtolicum pro tempore exiſtentem, Epiſcopos, & Vicarios Apoſtolicos, ad præfatam Congregationem Cardinalium, quanto citius fieri poterit, tranſmittantur.

„ Superiores vero Regulares cujuſvis Ordinis, Congregationis, Inſtituti, & Societatis, etiam Jeſu, illi nunc & pro tempore exiſtentes, ſub eiſdem pœnis teneantur non ſolum idem juramentum in præfatorum ſive Commiſſarii & Viſitatoris Apoſtolici pro tempore exiſtentis, ſive Epiſcoporum, aut Vicariorum Apoſtolicorum manibus, juxta modum ſupra præſcriptum, præſtare, ejuſque formulæ ſubſcribere; ſed etiam illius præſtationem a ſuis reſpective ſubditis exigere, ac authentica ea ſuper re documenta quamprimum tranſmittere ad ſuos reſpective Superiores Generales, qui illa memoratæ Congregationi Cardinalium ſtatim tradere debebunt.

„ Decernentes, eaſdem præſentes litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod prædicti, & alii quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis exiſtant, ſeu alias ſpecifica & individua mentione, & expreſſione digni, illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi, cauſæque, propter quas præſentes emanarint, ſufficienter adductæ, verificatæ, & juſtificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica & privilegiata cauſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis læſionis, nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, vel intereſſe habentium conſenſus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno & ſubſtantiali, ac inexcogitato, & inexcogitabili, individuamque expreſſionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, invalidari, retractari, in controverſiam vocari, aut ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, ſeu etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus conceſſo vel emanato, quempiam in judicio, vel extra illud, uti, ſeu ſe juvare ullo modo poſſe; ſed ipſas præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, quibuſcumque juris, ſeu facti defectibus qui adverſus illas, etiam quorumvis a Sede præfata conceſſorum privilegiorum prætextu, ad effectum impediendi, ſeu retardandi earum executionem, quovis modo, ſeu quavis ex cauſa opponi, ſeu objici poſſent, minime refragantibus, ſuos plenarios & integros effectus ſortiri, & obtinere; eiſque propterea omnibus & ſingulis quomodolibet allatis, ſeu afferendis impedimentis penitus, & omnino rejectis, ac nequaquam attentis, ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari; ſicque, & non aliter in præmiſſis per quoſcumque judices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac ejuſdem S. Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiam de latere Legatos, & præfatæ Sedis Nuncios, alioſque quoſlibet quacumque præeminentia & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate & authoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum & inane ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

„ Non obſtantibus præmiſſis, &, quatenus opus ſit, noſtra & Cancellariæ Apoſtolicæ Regula de jure quæſito non tollendo, aliiſque Apoſtolicis, ac in Univerſalibus, Provincialibuſque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus & Ordinationibus, nec non quorumcumque Ordinum Congregationum, Inſtitutorum, & Societatum, etiam Jeſu, ac quarumvis Eccleſiarum, & aliis quibuslibet, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alias roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac præſcriptionibus quantumcumque longiſſimis, & immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis, Ordinibus, Congregationibus, Inſtitutis, & Societatibus, etiam Jeſu, ac Eccleſiis prædictis, aliiſve quibuslibet perſonis, etiam quantumvis ſublimibus, & ſpecialiſſima mentione dignis a Sede prædicta ex quacumque cauſa etiam per viam contractus, & remunerationis, ſub quibuſcumque verborum tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis Decretis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ſeu ad quarumcumque perſonarum, etiam imperiali, regali, aliave qualibet mundana vel Eccleſiaſtica dignitate fulgentium inſtantiam, aut earum contemplatione, ſeu alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, editis, factis, ac pluries iteratis, ac quantiſcumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, exprimerentur, & insererentur, præſentibus pro plene & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſe derogamus, & derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

„ Formula autem juramenti, ſicut præmittitur, præſtandi eſt quæ ſequitur, videlicet: Ego N. Miſſionarius ad Sinas, vel ad Regnum N., vel ad Provinciam N. a S. Sede Apoſtolica, vel a Superioribus meis, juxta facultates eis a Sede Apoſtolica conceſſas, miſſus, vel deſtinatus, Præcepto, ac Mandato Apoſtolico ſuper ritibus & cæremoniis Sinenſibus in Conſtitutione Sanctiſſimi Domini Noſtri Clementis Divina providentia Papæ XI. hac de re edita, qua præſentis juramenti formula præſcripta eſt, contento, ac mihi per integram ejuſdem Conſtitutionis lectionem optime noto, plene ac fideliter parebo, illudque exacte, abſolute, ac inviolabiliter obſervabo, & abſque ulla tergiverſatione adimplebo. Si autem, (quod Deus avertat) quoquo modo contravenerim, toties quoties id evenerit, pœnis per prædictam Conſtitutionem impoſitis me ſubjectum agnoſco & declaro. Ita tactis ſacroſanctis Evangeliis promitto, voveo, & juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.

Ego N. manu propria.

„ Ceterum volumus, & expreſſe mandamus, ut eædem præſentes literæ, ſeu earum exempla, etiam impreſſa, notificentur, & intimentur omnibus & ſingulis memoratorum Ordinum, Congregationum, Inſtitutorum, & Societatum, etiam Jeſu, Superioribus generalibus, ad hoc ut tam ſuo, quam prædictorum eis reſpective ſubditorum, ſeu inferiorum nomine, ipſas literas fideliter exequi, & obſervare ſpondeant, actumque ſponſionis hujuſmodi in ſcriptis reddant: earum vero exempla prædicta pluribus viis, quanto citius fieri poterit, tranſmittant ad eoſdem ſuos ſubditos, ſeu inferiores in Sinis, aliiſque Regnis, & Provinciis ſupradictis degentes, cum arctiſſimis præceptis eaſdem literas, & in eis contenta quæcumque plenarie, & integre, ac vere, realiter, & cum effectu in omnibus, & per omnia ſimiliter exequendi & obſervandi. Quia vero difficile foret, literas hujuſmodi originales ubique oſtendi & publicari, volumus pariter & decernimus, illarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eandem prorſus fidem tam in

„ *judicio, quam extra illud, ubique locorum haberi, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 19. Martii 1715. Pontificatus noſtri anno decimo quinto.*

F. Oliverius.

„ XII. Per Conſtitutionem Apoſtolicam adeo ſolemnem, qua Clemens Papa XI. ſe huic controverſiæ finem dediſſe teſtatur, juſtum & æquum videbatur, eos, qui ſanctæ Sedis authoritatem ſe ſe quam maxime revereri profitentur, humili & obſequenti animo illius judicio ſemet omnino ſubjicere, nec ulterius quicquam cavillari. Nihilominus inobedientes & captioſi homines exactam ejuſdem Conſtitutionis obſervantiam ſe effugere poſſe putarunt, ea ratione quod illa præcepti titulum præfert, quaſi vero non indiſſolubilis legis, ſed præcepti mere Eccleſiaſtici vim haberet; tum etiam quod illam debilitatam exiſtimarent ex Permiſſionibus quibuſdam, quas ſuper iiſdem Sinenſibus ritibus publicavit Carolus Ambroſius Mediobarbus Patriarcha Alexandrinus, cum Commiſſarium & Viſitatorem Generalem Apoſtolicum in iis regionibus ageret.

„ XIII. Nos igitur animadvertentes, prædictam Conſtitutionem Chriſtiani cultus puritatem reſpicere, quam illa ab omni ſuperſtitionis labe immunem ſervare contendit, nullo modo ferre poſſumus, quemquam exiſtere, qui eidem repugnare temere audeat, aut contemnere, perinde ac ipſa ſupremam Apoſtolicæ Sedis deciſionem non contineret, & id, quo de agitur, non ad religionem ſpectaret, ſed quid per ſe indifferens foret, aut quædam variabilis diſciplinæ ratio. Proinde authoritate ab omnipotenti Deo nobis tradita uti volentes ad illam in ſuo robore omnino ſervandam, de authoritatis ejuſdem plenitudine non modo eam approbamus & confirmamus, ſed etiam quantum poſſumus, omnem vim, & firmitatem ad illam magis magiſque roborandam ac ſtabiliendam adjicimus, eamque in ſe plenam & omnimodam Apoſtolicæ Conſtitutionis authoritatem habere dicimus, & declaramus.

„ XIV. Permiſſiones autem, quarum obtentu aliqui prædictæ Conſtitutionis robur infringere conantur, originem duxerunt a Reſponſionibus quibuſdam, quas duo viri, qui jam pridem in Sinarum Regno fuerant, ad quæſita nonnulla dederunt, quæ ſuper ejuſdem Conſtitutionis Apoſtolicæ executione, ac praxi Miſſionarii quidam propoſuerant. Reſponſiones itaque hujuſmodi una cum dubiis illis, nullo tamen Romani Pontificis ſive approbantis, ſive aliquid de ſuo addentis judicio, tranſmiſſæ fuerunt ad prælatum Patriarcham Alexandrinum, ejus animi inſtruendi cauſa, utque illis uteretur, prout circumſtantiæ rerum ac temporis poſtularent: integro tamen remanente Apoſtolicæ Sedis jure eas comprobandi, vel etiam revocandi, ſi quando conformes, aut repugnantes Conſtitutionis præfatæ Decretis ullo modo compertæ forent.

„ XV. Vix Sinarum Regnum Patriarcha Alexandrinus ingreſſus, in iis anguſtiis ſe poſitum intellexit, ut coactus fuerit in publicum emittere, non quidem Reſponſiones, quas præmemorati duo viri ad propoſita quæſita dederant, bene vero Permiſſiones octo, quæ ab illis fuerant deductæ, atque inde ab eodem Patriarcha in Paſtorali ſua Epiſtola inſertæ, cujus tenor eſt, uti ſequitur.

„ *Carolus Ambroſius Mediobarbus Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratia Patriarcha Alexandrinus, nec non in Indiis Orientalibus, ac Sinarum Imperio, finitimiſque Regnis, & Inſulis Commiſſarius, & Viſitator Generalis Apoſtolicus cum facultate Legati de Latere &c.*

„ *Omnibus Epiſcopis, Vicariis Apoſtolicis, ac Miſſionariis, qui in prædictis partibus degunt, ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus.*

„ XVI. *Benedictus Deus & Pater Domini Noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, ut poſſimus conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipſi a Deo. Nil etenim Nobis magis in animo fuit, ex quo in Sinarum Imperium Deo favente, pervenimus, quam cum iis omnibus, qui in hac Evangelica vinea laborant, os ad os loqui. Deſideravimus enim videre vos, ut aliquid impertiremur vobis gratiæ ſpiritualis ad confirmandum vos; ideſt ſimul conſolari in vobis per eam, quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam. Verum quia non ſapientiam hujus ſæculi locuti fuimus, in timore & tremore multo fuimus apud vos, ſatiuſque duximus, ad ſedandam tempeſtatem adverſus Evangelicos Operarios ingruentem, Nos in mare projicere, ut vos jactari ſinatis. Adjutor noſter nunc & erit ille Deus, qui dedit nobis in mari viam, & in aquis torrentibus ſemitam. Veritatem dicimus in Chriſto, non mentimur, teſtimonium nobis perhibente conſcientia noſtra in Spiritu Sancto, quoniam triſtitia nobis magna eſt, & continuus dolor adhæret cordi noſtro, quod præſentes non potuerimus ſolari vos, ut fructum aliquem haberemus, & in vobis & in cæteris gentibus. At vero quod non licuit per præſentiam agere, ſaltem per Epiſtolam non impedimur. Primum quidem gratias agimus Deo noſtro per Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis, qui Spiritu Sancto ferventes & fortes, ſanctæ Sedis mandatis rationabile exhibetis miniſterium veſtrum, jactantes cogitatum in eum, cui a Domino dictum eſt: Paſce oves meas: cui traditæ ſunt claves Domus David, ſi aperit non eſt qui claudat: ſi claudit non eſt qui aperiat. Quotquot eſtis macte animis, vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini, quia merces veſtra magna eſt in cælis. Miniſterium veſtrum implete, attendite vobis & doctrinæ. Lucernæ eſtote, non minus lucentes exemplo, ac zelo prædicationis ardentes. Si qui vero adhuc eſſent hæſitantes, & in opere non efficaces, obſecramus vos, fratres, per nomen Domini Noſtri Jeſu Chriſti, ut id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata; ſitis perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Non amplius invicem judicemus. Unuſquiſque veſtrum pari humilitate & obedientia S. Sedis mandatis obſequatur, ut veſtra obedientia in omnem locum divulgetur. Non enim opus eſt, ut aliquem actum faciamus, ut Sanctiſſimi Domini noſtri Clementis Papæ XI. mandata jam promulgata vobis innoteſcant, vimque habeant; ut abſque ulla tergiverſatione executioni mandentur. Nihil proinde innovamus, ſed relinquimus res, prout ſunt; hoc eſt nullatenus Conſtitutionem ſuper ritibus Sinicis a SS. Domino Noſtro Clemente Papa XI. die 19. Martii 1715. emanatam ſuſpendimus; aut, quæ in ea vetantur, permittimus. Ab aliquo tamen quibuſdam Miſſionariis circa quaſdam cæremonias peragi conſuetas ſuborta dubia, ut quilibet in vinea Domini ſtrenue, ac viriliter laborare queat, nonnulla admittamus quæ permitti poterunt, quæ & ſeparatim unicuique ſecundum quæſita dediſſemus, niſi compertum Nobis eſſet, una cum incertis nuntiis jam diſſeminata proborum animos, & Chriſtifideles bonæ voluntatis non parum perturbaſſe. Omni igitur, quo poteritis ſtudio, ac diligentia curare debetis, ut gentium cæremoniis penitus ſublatis, illi ſenſim a Chriſtianis, & pro Chriſtianis uſu recipiantur ritus, quos Catholica Eccleſia pie præſcripſit. Primo.* Permittitur Chriſtianis Sinenſibus in ſuis privatis domibus uti tabellis defunctorum inſcriptis ſolo defuncti nomine, appoſita ad latus declaratione debita, & omiſſa quacumque ſuperſtitione, nec non ſecluſo omni ſcandalo. *Secundo*. Permittuntur omnes cæremoniæ nationis Sinicæ erga defunctos, quæ non ſint aut ſuperſtitioſæ, aut ſuſpectæ, ſed civiles. *Tertio*. Permittitur Confucii cultus ille, qui civilis eſt, & etiam ejuſdem tabellæ purgatæ & litteris & ſuperſtitioſa inſcriptione, & adjuncta declaratione debita, ſicut permittitur ante ejus tabellam correctam accendi candelam, uri odores, apponi comeſtibilia &c. *Quarto*. Permittitur pro uſu & expenſis funerum offerri candelas, odores, adjuncta in ſchedula debita declaratione. *Quinto*. Permittuntur reverentiæ genuflexionum, & proſtrationum erga tabellam correctam, aut etiam erga feretrum aut defunctum. *Sexto*. Permittuntur præparari menſæ cum dulciariis, fructibus, carne, & cibis uſualibus circa, aut coram feretro, ubi ſit tabella correcta, cum debita declaratione, & omiſſis ſuperſtitioſis, pro quadam honeſtate tantum & pietate erga defunctos. *Septimo*. Permittitur coram tabella correcta reverentia dicta *Ko teu* tum in anno novo Sinico, tum in aliis anni temporibus. *Octavo*. Permittitur coram tabellis reformatis accendi candelas, uri odores cum debitis cautelis, ſicut etiam ante tumulum, ubi pariter collocari poſſunt cibi, ut ſupra dictum eſt, adhibitis cautelis, ut in ſuperioribus. *Apoſtolici ergo viri Eccleſiam adhibentes non habentem maculam neque rugam, ponant manum ſuam ad aratrum, nec reſpiciant retro. Videte, fratres, vocationem veſtram; non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur. Obſecramus itaque vos, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Ne diutius agamus ſecundum poteſtatem, paterne vos commonere volumus per epiſtolam. Amabilem illum patrem familias, qui exiit*

„ *primo*

„ *primo mane conducere operarios in vineam ſuam, audiis:* Quid hic ſtatis tota die otioſi? Ite & vos in vineam meam. *Vocem patris perpendite, & illam judicis timete. Ipſi vos probate: virtus enim Dei erit vobis in auxilium, ac plenam miniſterio verbi Dei functi recipietis mercedem, immarceſcibilem nimirum a Paſtorum principe gloriæ coronam. Ne quis vos ſeducat inanibus verbis obedire veritati. Scitote, quod obedientes voci ejus, qui miſit vos, rationem non eritis reddituri pro animabus; ſed unuſquiſque veſtrum pro ſe rationem reddet Deo. Quicumque ſub diverſis prætextibus ceſſandum ſibi putat a miniſterio Miſſionarii, lædit animam ſuam, & de alienis æterno judici rationem reddet. Quam dabit homo commutationem pro anima ſua, & pro alienis? Deus eſt vitis vera, vos palmites. Qui non ferent fructus in eum, areſcent tanquam palmites, & collecti, & alligati in faſciculos ad comburendum, mittentur in caminum ignis inextinguibilis. Reſpicite Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſecus viam ambulantem, qui in fici arbore nihil invenit, niſi folia tantum, & ait illi:* Nunquam ex te naſcantur fructus in ſempiternum. *Si aliqui palmites jamdiu converſi in amaritudinem, qui expectabantur ut tandem facerent uvas, ſpinas ſuper ſpinas adjeciſſent, væ, væ a die iræ, a die furoris & indignationis Domini! Attendite ad verba, quæ mandat vobis per ſervum ſuum Dominus adhuc miſericors. Revertimini ad Deum veſtrum, manete in eo, qui manens in vobis purgabit vos, & deſideratos cunctis gentibus fructus afferetis. Apoſtolico ſatisfeciſſe nos muneri judicamus: non enim ſubterfugimus, quominus annuntiaremus omne conſilium Dei vobis, ut nullam excuſationem habeatis de peccatis veſtris. De cetero quotquot eritis obedientes, fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite, pacem habete: & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.*

„ *Cum vero ad promovendam in neophytis debitam Decretis Apoſtolicis obedientiam, præſentiam litterarum noſtrarum notitiam iiſdem Neophytis minime neceſſariam eſſe, ſed ſatis eſſe eos in viam ſalutis dirigere juxta Pontificiæ Conſtitutionis præſcripta, compertum ſit; ne quis eorum, ad quos præſentes litteræ directæ ſunt, cujuſcumque Ordinis, aut Inſtituti, aut Congregationis fuerit, aut Societatis, etiam Jeſu, præſentes litteras, aut quæ in eis continentur (exceptis Permiſſionibus, quæ quidem caute, & ubi neceſſitas tantum, aut utilitas poſtulaverit, patefaciendæ erunt) ſive directe ſive indirecte per ſe, vel per alium voce tenus, aut ſcripto in linguam Tartaram, aut Sinicam vertat, aut quocumque modo cuilibet, qui Miſſionarius non ſit, nota faciat, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, a qua nonniſi a nobis, aut a Summo Pontifice (præterquam in articulo mortis conſtitutus) abſolvi poſſit, & quoad Regulares etiam privationis vocis activæ & paſſivæ pœnis per contrafacientes ipſo facto abſque alia declaratione incurrendis, tenore præſentium vetamus, & in virtute S. obedientiæ prohibemus. Datum Macai in Palatio noſtræ reſidentiæ die 4. Novembris anno 1721.*

„ XVII. Cum autem Patriarcha Alexandrinus in præallata Paſtorali mentem ſuam ſatis prudenter explicuiſſet, nimirum paſtoralis hujus ſuæ Epiſtolæ notitia opus non eſſe ad promovendam in Neophytis erga Pontificia Decreta venerationem & obſervantiam, cum ſatis eſſet, ut juxta Conſtitutionis Pontificiæ mandata in via ſalutis dirigerentur: præterea cum omnibus, & quibuſcumque interdictum voluiſſet, ſub pœna quoque excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis illam in Sinenſem aut in Tartaricum ſermonem verteret, aut cuiquam, qui Miſſionarius non eſſet, eam palam faceret; de Permiſſionibus autem cum ſtatuiſſet, nonniſi caute, & ubi tantum utilitas, vel neceſſitas id poſtularet, eſſe evulgandas; profecto omnis, ad quem paſtoralis illa epiſtola dirigebatur, ex tali procedendi modo haud obſcure inferre debebat, quantis ille animi anguſtiis obſeſſus, & quam anceps & perplexus in Permiſſionibus hujuſmodi proponendis extitiſſet: adeo ut œconomia quadam uſus fuiſſet ad loci & temporis circumſtantias prorſus neceſſaria: a qua putandum eſt eum receſſurum fuiſſe, ſi libertas ſibi data eſſet rem diſcutiendi cum Epiſcopis, aliiſque doctis viris, qui nihil aliud quam Chriſtiani cultus puritatem, & Apoſtolicæ Conſtitutionis obſervantiam ante oculos haberent. At Permiſſiones illæ contra expreſſam adeo Patriarchæ ipſius voluntatem evulgatæ; & quod mirum, Pekini Epiſcopus per binas ſuas Paſtorales mandavit, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ, univerſis Diœceſis ſuæ Miſſionariis, ut obſervarent, & obſervari præciperent Conſtitutionem *Ex illa die* juxta Permiſſiones, quas ipſe contendebat ad ea potiſſimum referri, quæ in præcitata Conſtitutione fuerant ſolemniter interdicta; præcepit inſuper, ut Chriſtifideles quater ſingulis annis in diebus omnium celeberrimis diſtincte inſtruerentur cum in iis, quæ in Conſtitutione Apoſtolica prohibentur, tum in iis, quæ a Patiarchæ Alexandrini Paſtorali permittuntur.

Ad Nat. Alex. Suppl. P. II.

„ XVIII. Enimvero Clemens Papa XII. Prædeceſſor noſter tam audax Epiſcopi Pekinenſis factum æquo animo ferre haud potens, muneri ſuo maxime intereſſe judicavit binas illas epiſtolas damnare, ac penitus reprobare Apoſtolico Brevi, quod anno 1735. promulgavit; in quo ſibi ac Sanctæ Sedi facultatem reſervavit declarandi Sinenſibus Chriſtianis mentem ſuam, & ejuſdem Sanctæ Sedis ſententiam in iis aliiſque, quæ ad materiam hujuſmodi ſpectarent. Præfatum autem Breve eſt tenoris ſequentis.

CLEMENTIS PAPÆ XII.

„ *Revocatio, & annullatio, & caſſatio duarum epiſtolarum paſtoralium bon. mem. Franciſci Epiſcopi Pekinenſis nuper defuncti, die VI. Julii & die XXIII. Decembris MDCCXXIII. circa ritus Sinenſes editarum.*

CLEMENS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ *Apoſtolicæ ſollicitudinis nobis divinitus commiſſæ ratio nos admonet, ut ea, quæ Chriſtianæ religionis, catholicæque fidei propagationi ac incrementis quacumque ratione obſiſtere poſſe dignoſcuntur, quantum Nobis ex alto conceditur, ſcindere, ac e medio tollere ſtudeamus. Cum itaque, ſicut ad Apoſtolatus noſtri notitiam pervenit, occaſione binarum epiſtolarum, quas Paſtorales vocant, bon. mem. Franciſci, dum viveret, Epiſcopi Pekinenſis nuper defuncti, die VI. Julii & die 23. Decembris Anni 1733. circa ritus Sinenſes editarum graves in Imperio Sinarum inter Apoſtolicos illarum partium Miſſionarios exortæ fuerint diſſenſiones, quæ uberes fructus, quos Sancta Mater Eccleſia ex aſſiduo Operariorum in illam Agri Dominici partem miſſorum labore præſtolatur, impedire aut morari poſſent; Nos ut priſtina inter eos Miſſionarios pax & animorum concordia, ſublatis quibuſvis diſſidiis, reſtituatur, de opportuno in præmiſſis remedio providere volentes, ac epiſtolarum prædictarum tenores, & alia quacumque etiam ſpecificam, & individuam mentionem, & expreſſionem requirentia, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & exacte ſpecificatis habentes, de nonnullorum Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, qui juſſu noſtro epiſtolas ipſas ſedulo, ac diligenter examinarunt, conſilio, ac etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine binas memorati Franciſci Epiſcopi Pekinenſis Epiſtolas Paſtorales præfatas, ac pœnas & alia quæcumque in eis contenta, cum omnibus & ſingulis inde ſecutis, & forſan quandocumque ſecuturis, penitus & omnino nulla, invalida, & irrita, nulliuſque prorſus roboris & momenti eſſe, & perpetuo fore, tenore præſentium declaramus: & nihilominus ad majorem cautelam, &, quatenus opus ſit, illa omnia & ſingula motu, ſcientia, deliberatione, & poteſtatis plenitudine paribus harum ſerie itidem perpetuo revocamus, caſſamus, irritamus, annullamus, & abolemus, viribuſque, & effectu penitus & omnino vacuamus, ac pro revocatis, caſſatis, irritis, nullis, invalidis, & abolitis, viribuſque & effectu penitus & omnino vacuis ſemper haberi volumus: Nobis inſuper & Apoſtolicæ Sedi reſervantes facultatem Chriſtifidelibus in eodem Regno degentibus aperiendi noſtram & dictæ Sedis mentem poſt maturam itidem habitam deliberationem ſuper aliis rebus, quæ hujuſmodi materiam reſpiciant: decernentes, ipſas præſentes litteras ſemper firmas, validas & efficaces exiſtere & fore, ſuoſque plenarios & integros effectus ſortiri, & obtinere, & ab omnibus & ſingulis, ad quos quomodolibet ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, præſertim vero Archiepiſcopis, Epiſcopis, Vicariis, Provicariis, & Miſſionariis Apoſtolicis tam Sæcularibus quam cujuſvis Ordinis, Congregationis, Inſtituti, & Societatis etiam Jeſu, Regularibus in ſupradicto Sinarum Regno nunc & pro tempore exiſtentibus, inviolabiliter & inconcuſſe obſervari; ſicque, & non aliter in præmiſſis per quoſcumque judices ordinarios, & delegatos, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac ejuſdem S.*

 „ *R. E.*

„ *R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis præfatæ Nuncios, aliosve quoslibet, quacumque præeminentia & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere; ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari; in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Volumus autem, ut earumdem præſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die 26. Septembris 1735. Pontificatus noſtri anno ſexto.*

F. Card. Oliverius.

„ XIX. Id vero, quod idem Pontifex Clemens XII. ſibi ac ſanctæ Sedi Chriſtianis Sinenſibus declarandum reſervavit, erat profecto materia Permiſſionum, de quibus certior jam factus fuerat, deque maxima inde ſecuta inter Miſſionarios diſſenſione; cum alii contenderent Conſtitutionem *Ex illa die* omnem vim ſuam amittere, ſi Permiſſiones illæ in praxi conſiſtant; alii vero factis palam oſtenderent, Permiſſionum colore ſe ad prædictæ Conſtitutionis obſervantiam minime teneri, juxta illa, quæ in ipſa Conſtitutione præſcribuntur. Itaque præfatus Prædeceſſor noſter, quo Chriſtianæ Religionis puritatem, quæ in iis regionibus per exactam prememoratæ Conſtitutionis obſervantiam ſervanda erat, aſſereret, & controverſiis iſtiuſmodi finem aliquando imponeret, examini perquam diligenti totum Permiſſionum negotium commiſit, ita ut a Theologis, tum etiam a S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ſacræ Inquiſitioni præpoſitis mature ſerioque diſcuteretur. Antequam vero ſupremam de illis ſententiam pronuntiaret, ad pleniorem facti notitiam obtinendam, omnes, & ſingulos quotquot in Urbe exiſterent, Sinarum Miſſionarios, tum etiam complures juvenes, qui ex iis regionibus in Europam educationis, & chriſtianæ rei addiſcendæ cauſſa venerant, ad examen ſuper his, ſervato juris ordine, vocari juſſit.

„ Nos igitur Prædeceſſoris noſtri veſtigiis inſiſtentes, eodemque religionis zelo, quo ille, incenſi, ut tanti momenti opus, quod ipſe morte præoccupatus abſolvere minime potuit, aliquando tandem, Deo auxiliante, perficeremus, Permiſſiones illas, & quidem ſingulas, coram Nobis ſummo ſtudio ac diligentia examinari curavimus, neque laborem noſtrum tantum, ſed Cardinalium quoque, & ſacræ Inquiſitionis Conſultorum doctrinam & conſilium exquiſivimus, ac tandem ſatis aperte compertum habemus, antedictas Permiſſiones nunquam a ſancta Sede probatas, Apoſtolicæ Clementis Papæ XI. Conſtitutioni repugnare, atque adverſari, utpote quæ partim cæremonias, rituſque Sinenſes a prædicta Conſtitutione proſcriptos admittant, ac veluti probatos atque utendos concedant, partim regulis in ipſa traditis ad vitandum ſuperſtitionis periculum opponantur. Nolentes itaque quemquam ad Conſtitutionem ipſam ſummo Chriſtianæ Religionis damno malitioſe evertendam Permiſſionibus ejuſmodi uti, definimus, ac declaramus, præfatas Permiſſiones ita eſſe habendas, ac ſi nunquam extitiſſent, earumque praxim tanquam ſuperſtitioſam omnino damnamus & execramur. Itaque præſentis hujus noſtræ Conſtitutionis perpetuo valituræ vi revocamus, reſcindimus, abrogamus, atque omni vigore & effectu vacuas eſſe volumus omnes illas & ſingulas Permiſſiones, eaſque ſemper uti caſſas, irritas, invalidas, & nullius prorſus roboris aut vigoris habendas eſſe dicimus, & pronunciamus.

„ Præterea cum Clemens Papa XI. in Conſtitutione *Ex illa die* appoſuerit hæc verba: *Per præmiſſa nihilominus non vetari, quominus erga defunctos peragi poſſint alia, ſi quæ ſint, quæ vere ſuperſtitioſa non ſint &c.* Nos dicimus & declaramus ea verba: *alia ſi quæ ſint;* intelligenda de uſibus, & cæremoniis diverſis ab illis, quas idem Pontifex Apoſtolica Conſtitutione jam interdixerat, & quas Nos pariter eadem auctoritate confirmamus, atque interdicimus, ne antedictis Permiſſionibus, quas omnino damnatas volumus, ullus impoſterum locus pateat.

„ Diſtricte itaque prohibemus, ne quis Archiepiſcopus, aut Epiſcopus, aut Vicarius, aut Delegatus Apoſtolicus, aut Miſſionarius tam ſæcularis quam regularis, cujuſcumque Ordinis, Congregationis, Inſtituti etiam Societatis Jeſu, aliorumque de quibus expreſſa & individua mentio fieri debeat, Permiſſionibus prædictis ullo pacto uti valeat ſive publice, ſive privatim, ſive palam, ſive clam, neque audeat, vel præſumat Conſtitutionis paulo ante citata verba aliter, ac Nos ſupra declaravimus, alicui explicare, aut interpretari. Quare ex prædictorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, motu quoque proprio, ac certa ſcientia, maturaque deliberatione, tum etiam de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis, Conſtitutionis præſentis tenore, in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, & expreſſe mandamus omnibus, & ſingulis Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Sinarum Imperio, aliiſque Regnis ſive finitimis, ſive adjacentibus, nunc exiſtentibus, aut olim pro tempore futuris, ſub pœnis ſuſpenſionis a Pontificalium exercitio, & ab Eccleſiæ ingreſſu interdicti, eorum vero Officialibus & Vicariis in ſpiritualibus generalibus, aliiſque eorumdem locorum ordinariis Vicariis, tum etiam eorum Provicariis, & inſuper Miſſionariis univerſis tam Sæcularibus quam Regularibus, cujuſcumque Ordinis, Congregationis, Inſtituti etiam Societatis Jeſu, ſub pœnis privationis quarumcumque, quibus gaudent, facultatum, & ſuſpenſionis ab exercitio curæ animarum, tum etiam ſuſpenſionis a divinis ipſo facto incurrendæ abſque alia declaratione, demum excommunicationis latæ ſententiæ, a qua non poſſint, niſi a Nobis, & a Romano Pontifice pro tempore exiſtente abſolvi, præterquam in articulo mortis conſtituti, addita quoad Regulares etiam vocis activæ & paſſivæ privationis pœna, præcipimus & diſtricte mandamus, ut omnia & ſingula, quæ in hac noſtra Conſtitutione continentur, exacte, integre, abſolute, inviolabiliter, atque immobiliter, non modo ipſi obſervent, ſed etiam omni conatu, ac ſtudio ea ipſa obſervari curent a ſingulis & univerſis, qui quoquo modo ad eorum curam, & regimen ſpectant; nec colore, cauſſa, occaſione, ſeu prætextu aliquo huic noſtræ Conſtitutioni ulla in parte contraire, aut adverſari audeant, vel præſumant. Præterea quoad Miſſionarios Regulares cujuſcumque Ordinis, Congregationis, Inſtituti, ac Societatis quoque Jeſu, ſi quis eorum (quod Deus avertat) exactam, integram, abſolutam, inviolabilem, ſtrictamque obedientiam denegaverit iis, quæ a Nobis præſentis hujus Conſtitutionis tenore ſtatuuntur, ac præcipiuntur, eorum Superioribus tam Provincialibus, quam Generalibus in virtute ſanctæ obedientiæ expreſſe mandamus, ut homines hujuſmodi contumaces, perditos, ac refractarios a Miſſionibus abſque ulla mora dimoveant, eoſque in Europam ſtatim revocent, ac de illis notitiam nobis exhibeant, ut reos pro gravitate criminis punire valeamus. Quod ſi prædicti Superiores Provinciales, aut Generales huic noſtro præcepto minus obtemperaverint, aut in eo deſides fuerint, Nos contra ipſos quoque procedere non recuſabimus, atque inter cætera mittendi aliquem ex ipſorum Ordine in earum regionum Miſſiones privilegio, ſeu facultate eos perpetuo privabimus.

„ Poſtremo, ut hæc noſtra Conſtitutio in ſuo robore ſemper integra, ac firma maneat, volumus quoque, ut ad formulam juramenti a Clemente Papa XI. in ſua Conſtitutione præſcriptam, nonnulla adjiciantur, quæ maxime neceſſaria putavimus. Idcirco omnes qui præfatæ Conſtitutionis vigore ſub pœnis in ea contentis juramentum præſtare debebunt, impoſterum ſequenti formula utentur, videlicet: *Ego N. Miſſionarius ad Sinas, vel ad Regnum N., vel ad Provinciam N. a Sede Apoſtolica, vel a Superioribus meis juxta facultates eis a Sede Apoſtolica conceſſas miſſus, vel deſtinatus, præcepto ac Mandato Apoſtolico ſuper ritibus ac cæremoniis Sinenſibus in Conſtitutione Clementis Papæ XI. hac de re edita, qua præſentis juramenti formula præſcripta eſt, contento, ac mihi per integram ejuſdem Conſtitutionis lecturam apprime noto plene ac fideliter parebo, illudque exacte, abſolute, ac inviolabiliter obſervabo, & abſque ulla tergiverſatione adimplebo, atque pro virili enitar, ut a Chriſtianis Sinenſibus, quorum ſpiritualem directionem quoquo modo me habere contigerit, ſimilis obedientia eidem præſtetur. Ac inſuper, quantum in me eſt, nunquam patiar, ut ritus & cæremoniæ Sinenſes in literis Paſtoralibus Patriarchæ Alexandrini Macai datis die 4. Novembris 1721. permiſſæ, ac a Sanctiſſimo Domino noſtro Benedicto Papa XIV. damnatæ ab eiſdem Chriſtianis ad praxim deducantur. Si autem (quod Deus avertat) quoquo modo contravenerim, toties, quoties id evenerit, pœnis per prædictas Conſtitutiones impoſitis me ſubjectum agnoſco & declaro. Ita tactis ſacroſanctis Evangeliis promitto, voveo, &*

„ *jura.*

„ *juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc S. Dei Evangelia. Ego N. manu propria.* Confidimus igitur fore, ut Princeps Paſtorum Jeſus Chriſtus laboribus a Nobis, qui ejus vices in terris gerimus, in hoc graviſſimo negotio diu impenſis benedicat, ut in ampliſſimis illis regionibus Evangelica lux clare, nitideque affulgeat, ac præpotenti manu ſua ſic pia noſtra conſilia promoveat, ut regionum earundem Paſtores intelligant, planeque ſibi perſuadeant obligationem, qua ipſi tenentur vocem noſtram audire & ſequi. Confidimus quoque (Deo favente) ex eorum cordibus inanem illum metum ſublatum iri, ne videlicet per exactam Pontificiorum Decretorum obſervantiam infidelium converſio retardetur. Nam hæc a divina gratia ſperari potiſſimum debet, quæ quidem ab eorum miniſterio longe non aberit, ſi chriſtianæ religionis veritatem impavide prædicaverint, atque ea puritate, quæ ipſis ab Apoſtolica hac S. Sede tradita eſt, parati quoque ad eam propugnandam ſanguinem effundere exemplo Apoſtolorum aliorumque Chriſtianæ Fidei clariſſimorum propugnatorum, quorum ſanguis tantum abfuit, ut Evangelii curſum intercipere aut retardaret, ut potius vineam Domini florentem magis, & fidelium animarum copioſiorem effecerit. Nos quidem pro viribus noſtris Deum obſecrabimus, ut invictam illis hanc animi firmitatem & Apoſtolici zeli robur concedat. Verum ad eorum memoriam reducimus, ut quando ad ſacras Miſſiones deſtinantur, ſe tanquam veros Jeſu Chriſti diſcipulos cogitent, & ab eodem ſe miſſos fuiſſe, non ad gaudia temporalia, ſed ad magna certamina; non ad honores, ſed ad deſpectiones; non ad otium, ſed ad labores; non ad requiem, ſed ad afferendum fructum multum in patientia.

„ Volumus autem, ut earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem fides prorſus adhibeatur, quæ ipſis originalibus litteris adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

„ Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, innovationis, revocationis, reſciſſionis, abolitionis, caſſationis, annullationis, damnationis, ac ordinationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri ac Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem quinto Idus Julii anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo Pontificatus Noſtri anno ſecundo.

P. Cardinalis Prodatarius

D. Cardinalis Paſſioneus.

Viſa de Curia. N. Antonellus

J. B. Eugenius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

„ *Anno a Nativitate D. N. J. C. 1742. Indictione V. die vero 9. Auguſti, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini Noſtri D. Benedicti divina providentia Papæ XIV. anno ſecundo ſupradicta Conſtitutio affixa & publicata fuit ad valvas Baſilicæ Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum, & Cancellariæ Apoſtolicæ Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis & conſuetis Urbis per me Sebaſtianum Amadeum Apoſt. Curſorem.*

N. Cappelli Mag. Curſor.

MONUMENTUM IX.

Sanctiſſimi Domini Noſtri Domini

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Super Ritibus, Cæremoniis, Uſibus, & Conſuetudinibus in Regnis Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi Indiarum Orientalium obſervandis, ſeu vitandis, permittendis, aut abolendis cum opportunis Declarationibus, Ordinationibus, & Præceptis.

Benedictus Epiſcopus Servus Servorum Dei.
Ad perpetuam rei memoriam.

„ I. Omnium ſollicitudinum, quæ demandatum Nobis, divino prorſus conſilio, nulloque merito noſtro, ſupremi, univerſaliſque Paſtoris munus graviſſimum præter modum, formidandumque conſtituunt, potiſſima ſane, quæque magis animum noſtrum exſtimulat, Noſque perpetuo trepidantes, & anxios habet, ea eſt, ut concreditum Nobis Fidei depoſitum, integrum, illibatumque ſervemus; ideoque omne ſtudium noſtrum, operamque in id conferamus, ut late diffluentes ſuper faciem terræ cæleſtis doctrinæ latices nullo aut corruptelæ luto, aut erroris inficiantur veneno, dumque Evangelica lux undequaque diffunditur, nulla forte Gentilitatis ſuperſtitione obumbretur; atque ut iis, quos e poteſtate tenebrarum erutos, confractis ferreis infidelitatis vectibus, in admirabile lumen ſuum vocavit miſericors Deus, in ſpemque evexit æternæ ſalutis, & hæreditatis, corde credentes ad juſtitiam, operibuſque quod credunt comprobantes, & myſticis Corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, digna ſe membra exhibentes, id ipſum dicant, ut Apoſtolus exoptabat ardenter, & ſint perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Hinc cum primum Altiſſimo placuit humilitatem noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem evehere, nulli umquam labori parcere decrevimus, quem non ſolum ad propagandam in omnem terram fidei, & ſalutis ſcientiam, ſed etiam ad unitatem ſpiritus, & doctrinæ inter fideles ubique fovendam, & confirmandam, vel, ſicubi opus eſſet, reconciliandam, & ſtabiliendam, opitulante Deo, proficuum, & neceſſarium fore deprehenderemus.

„ II. Verum quum eam ob cauſam ad extremas uſque Orbis Terræ plagas mentis noſtræ obtutus dirigeremus, eoſque peculiariter figeremus in novella illa germina Chriſtianitatis, quæ, divina irrorante gratia, in novis Eccleſiis Regnorum Madurenſis, Mayſſurenſis, & Carnatenſis dudum pullularunt, non parvam Nobis inde laborum, atque curarum materiem allatum iri verebamur, dum animo recenſeremus, quantum, & quandiu Apoſtolica Prædeceſſorum noſtrum deſudaſſet induſtria, ut ex recens coaleſcentibus prædictorum Regnorum Eccleſiis, vanarum obſervationum, rituumque a Chriſtiana Religione abhorrentium zizania radicitus evellerent, atque importunas controverſias inter ſacros ipſos regionum illarum Operarios in re tam gravi exortas, &, quod magis dolendum erat, inimici hominis opera, noſtris adhuc temporibus perſtantes, componerent, atque eliminarent. Attamen fiduciam noſtram collocantes in Domino, qui humanos animos, ubi vult, fortiter, ſuaviterque inflectit; potiſſimum vero quum delatis ad Nos argumentis filialis obedientiæ, qua plerique illarum partium Miſſionarii ſuprema hujus Apoſtolicæ Sedis Decreta ſe excipere profeſſi ſunt; nobis expoſitum fuit, ad omnes demum iis de rebus controverſias ſedandas, ac prædictarum Eccleſiarum ſtatum componendum, atque firmandum, nil aliud jam reliquum eſſe, quam ut ad nonnulla poſtulata, quæ ex parte aliquorum Operariorum hujuſmodi Nobis proponebantur, congruæ reſolutiones, & reſponſiones Apoſtolica authoritate prodirent, magnam in ſpem erecti ſumus, fore ut, ſublatis per opportuna reſcripta propoſitis dubitationibus, ac finitivis demum noſtris, & hujus Apoſtolicæ Sedis mandatis, atque præceptis editis, ac promulgatis, optatus aliquando finis imponeretur diuturnis, moleſtiſque diſſenſionibus, quæ Prædicationis Evangelicæ in prædictis Regnis olim diſſeminatæ fructum late inficientes, ipſaſque novarum Eccleſiarum ſoboles vehementi diſcordiarum turbine agitantes, eo rem adduxerant, ut tot verbi Dei præcones eximii ſine cauſa adhuc laboraſſe, largoſque ſudores, & ſanguinem ipſum fruſtra effudiſſe viderentur.

III. Ut enim multa prætereamus, quæ retroactis temporibus hac in re acciderunt; graviores, quas innuimus, controverſiæ hoc ipſo ineunte ſæculo eruperunt, ſeu potius renovatæ fuerunt, quum a fel. record. Prædeceſſore noſtro Clemente Papa XI. miſſus ad oram Coromandeli appulit bo. me. Carolus Thomas, tunc Patriarcha Antiochenus cum poteſtate Legati a latere in Indiis Orientalibus Commiſſarius, & Viſitator Apoſtolicus, deinde hujus S. R. E. Cardinalis Tournonius nuncupatus. Is enim, eo cum appuliſſet, ad trutinam vocatis nonnullis cæremoniis, quæ ab aliquibus Miſſionariis obſervabantur, vel permittebantur, ab aliis vero tanquam Chriſtianæ pietatis ſpiritui minime conformes rejiciebantur, unde diſcordiarum, & funeſtiſſimarum diſputationum ſemina; exploratis ea qua par erat diligentia factis, & circumſtantiis, e re Chriſtiana eſſe, ſuique Officii partes exigere judicavit, plures hujuſmodi cæremonias gravi interdicto proſcribere, atque damnare, latoque Edicto, ſeu Decreto certam Miſſionariis normam præſcribere, quam in excolendo Dominico illo agro cun-

„ cti

„ cti ſervarent, ut divini Verbi ſemen, præciſis lolio, & vepribus, altas agere radices, & feliciſſime poſſet propagari. Quod quidem a ſe editum Decretum a Miſſionum illarum Provincialibus, & Superioribus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, a cæteris vero ſubditis Miſſionariis ſub pœna ſuſpenſionis a divinis ipſo facto incurrendæ, inviolabiliter obſervari, & executioni mandari præcepit, donec aliter Apoſtolica Sedes provideret. Exemplum autem Decreti ejuſmodi eſt, videlicet.

„ IV. *Carolus Thomas Maillard de Tournon, Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Patriarcha Antiochenus, Sanctiſſimi D. N. Clementis Divina Providentia Papæ XI. Prælatus domeſticus, ejus Pontificio Solio Aſſiſtens, necnon Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem Conſultor, ac in Indiis Orientalibus, & Sinarum Imperio, finitimiſque Inſulis Commiſſarius, & Viſitator Apoſtolicus cum facultate Legati de Latere.*

„ *Inter graviores, quibus premimur, curas pro Apoſtolici Viſitatoris munere nobis, licet tanto oneri imparibus, injuncto, ea ſane eſt præcipua, cum nos huc miſſos eſſe conſideramus ad expurgandum Dominicum agrum a zizaniis novella Chriſti germina ſuffocantibus, & de alienis peccatis rationem eſſe reddituros, qui æternam Dei ultionem pro noſtris nunquam ſatis expiandis jure formidamus. Quamobrem ſtatim atque ad has Indiarum oras appulimus, mentis noſtræ oculos per vaſtiſſimas illas Orientales regiones circumferentes, dum corpus pertinaci morbo jaceret detentum, Miſſionum neceſſitates undique inquirere curavimus, ut iiſdem pro viribus de opportuno remedio proſpiceremus. Et quidem merito inter primas noſtræ ſollicitudini occurrerunt novæ Domini vineæ in Regnis Madurenſi, & Mayſſur, recentiuſque Carnatenſi iiſdem fere legibus, parique labore ab Evangelicis Societatis Jeſu Operariis Luſitanis, & Gallis plantatæ, ubi inter Ethnicorum, & Gentilium perſecutiones, ac inter tot vitæ aſperitates virentes germinant Evangelii palmites, aſſiduis Miſſionariorum ſudoribus irrigati, illuc ſane fuiſſemus, non minus laboris, quam gaudii in Chriſto Jeſu participes eſſe vehementer cupientes, niſi hoc nobis diuturna infirmitas prohibuiſſet. Quod autem per nos ipſos immediate obtinere non licuit, exhibitum erga nos, & S. Sedem Apoſtolicam obſequium a Patribus Venantio Bouchet Carnatenſis Miſſionis Superiore, & Carolo Michaele Bartoldo Madurenſe Miſſionario, viris doctrina, & propaganda fidei zelo præſtantibus, opportune ſuppeditavit. Enimvero cum ab illis in moribus, lingua, & religione iſtarum regionum ex longa in his vita conſuetudine apprime verſatis plura certius cognoverimus, quæ eoſdem palmites enerves reddant, & fructu vacuos, utpote qui Gentilium vanitatibus magis inhæreant, quam viti, quæ eſt Chriſtus; in multo experimento tribulationis abundantia gaudii noſtri fuit. Rebus itaque maturo examini ſuppoſitis, dictiſque Patribus oretenus, ac in ſcriptis fuſe auditis, atque Dei ope publicis precibus implorata, ut fidei puritati, ſpiritualique Chriſtianorum proventui ſalubriter in Domino conſulamus, utque fiat oblatio Gentilium accepta, & ſanctificata in Spiritu Sancto, ad præſens Decretum authoritate Apoſtolica, etiam cum facultate Legati de Latere, devenimus.*

„ *Et a Sacramentorum adminiſtratione exordium ſumentes, diſtricte prohibemus, ne in baptizandis tam pueris, quam adultis cujuſcumque ſexus, & conditionis, omittantur Sacramentalia, ſed omnia palam adhibeantur, & ſignanter ſaliva, ſal, & inſufflatio, quæ ex Apoſtolica traditione Catholica Eccleſia recepit, ac ob recondita in his ſacris cæremoniis divinæ erga nos bonitatis myſteria, ſancte, & inviolabiliter cuſtodivit; Decreto ſanctæ Univerſalis Romanæ Inquiſitionis de anno 1656. pro Sinis facto, ob diverſas cationes, & circumſtantias, minime obſtante.*

„ *Item præcipimus, ut juxta laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem ſemper imponatur baptizando a baptizante nomen alicujus Sancti in Martyrologio Romano deſcripti, omnino interdictis nominibus Idolorum, vel falſæ Religionis Pœnitentium, quibus Gentiles utuntur, & Neophyti hactenus appellari conſueverant, antequam eſſent per Baptiſmum divina gratia renati. Nec Parochis, ſeu Miſſionariis ſub quovis prætextu liceat, Crucis, Sanctorum, & rerum ſacrarum nomina per tranſlata immutare, nec ea alio idiomate explicare, niſi latino, vel ſaltem Indico, quatenus voces Indicæ Religionis latinæ ſignificationi liquido, & ad amuſſim reſpondeant.*

„ *Et quia audivimus, Baptiſmum Infantium ex Chriſtianis parentibus ortorum, eorumdem incuria ſæpe ſæpius diu protrahi, non ſine maximo dictorum infantium ſalutis diſcrimine, monemus Evangelicos Operarios, ut ſacrorum Canonum memores, terminum breviorem, quam fieri poſſit, attentis circumſtantiis, genitoribus præfigant, graviter conſcientiam eorum onerantes, niſi filios intra præfixum tempus ad Eccleſiam deferant ſacro fonte abluendos.*

„ *Præterea cum moris hujus regionis ſit, ut Infantes ſex vel ſeptem annorum, interdum etiam in teneriori ætate ex genitorum conſenſu, matrimonium indiſſolubile de præſenti contrahant per impoſitionem* Tally, *ſeu aureæ tesseræ nuptialis, uxoris collo penſilis; Miſſionariis mandamus, ne hujuſmodi irrita Matrimonia inter Chriſtianos fieri permittant, nec ſponſos ſic conjunctos cohabitare ſinant, donec completa legitima ætate, & explorato eorum conſenſu, in faciem Eccleſiæ, juxta formam a ſacro Concilio Tridentino præſcriptam, verum, & canonicum matrimonium contraxerint. Et quoniam apud peritiores impiæ illius religionis Sectatores* Tally *præſefert imaginem licet informem Pulleyaris, ſive Pyllaiaris Idoli nuptialibus cæremoniis præpoſiti; cumque dedeceat Chriſtianas mulieres talem effigiem collo deferre in ſignum matrimonii, diſtricte prohibemus, ne in poſterum audeant* Tally *cum hac effigie collo appendere; & ne uxores innuptæ videantur, poterunt uti alio* Tally *vel ſanctiſſimæ Crucis, vel Domini Noſtri Jeſu Chriſti, vel Beatiſſimæ Virginis, vel alia quavis religioſa imagine ornato: & cum ſuperſtitione non careat funiculus centum & octo filis compoſitus, & croceo ſucco delinitus, quo plerique dictum* Tally *appendunt, prohibemus etiam dictorum filorum numerum, & unctionem.*

„ *Cæremoniæ etiam nuptiales juxta harum regionum morem tot ſunt, tantaque ſuperſtitione maculatæ, ut tutius remedium aptari non poſſet, quam eas omnino interdicendo, cum undique noxia Gentilitatis labe ſcateant, & difficillimum ſit eas a ſuperſtitioſis expurgare. At vero ut faciliori converſionum viæ & Neophytorum commodo, quantum fieri poteſt, in Domino indulgeamus, Miſſionariis, & præcipue Miſſionum Superioribus injungimus, ut novis adhibitis diligentiis, ſeveriorique calculo ſuperſtitioſa omnia a dictis cæremoniis expungant, ita ut nihil inultum relinquatur, quod Chriſtianam pietatem offendat, & Gentilium ſuperſtitionem redoleat, & ſignanter præter eas, quas audivimus jam ſtatutas in hac materia ab iiſdem Miſſionariis reformationes, ramus arboris Areſciomaca omnino auferatur, ferculorum numerus, non minus ac cibi præſcripta qualitas, varietur; circuli ſuper caput ſponſorum ad tollenda maleficia omittantur; & quod de ferculis diximus, de lutris vaſis ibidem adhiberi ſolitis a nobis dictum, & prohibitum intelligatur; fructus etiam vulgo dictus Cocco, ex cujus fractione proſperitatis, vel infortunii auſpicia Gentiles temere ducunt, vel omnino a Chriſtianorum nuptiis rejiciatur, vel ſaltem, ſi illum comedere velint, non publice, ſed ſecreto, & extra ſolemnitatem aperiatur ab iis, qui Evangelica luce edocti, ab hujuſmodi auſpiciorum deliramento ſunt alieni.*

„ *Nullus rite, & ſufficienter diſpoſitus arceatur a Sacramento Pœnitentiæ, ad peccatorum remiſſionem, tanquam inſtrumento divinæ Miſericordiæ a Chriſto Domino inſtituto, & ſignanter mulieres menſtruali morbo laborantes, non attentis diebus purificationis juxta mores Gentilium, cum hæc Sacramentalis vera animæ purificatio, & non alia, ſit attendenda a Chriſtifidelibus, eorumque Paſtoribus; quibus præterea non liceat, nec per ſe ipſos, nec per Catechiſtas, nec per alios quoſcumque, dictis mulieribus prohibere acceſſum ad Eccleſiam, vel ad Confeſſarium, durante dicta infirmitate, & dicto purificationis tempore. Dedecet etiam Chriſtianæ Virginis honeſtatem prima vice dicto morbo laborantis, illum Cognatis, Vicinis, & Amicis notum facere, ac inverecunde publicare, iiſque, Ethnicorum more, & ritu, in ejus domum collectis, ſuper re tam ſordida feſtum inſtituere. Quocirca hujuſmodi celebritates, & ritus orthodoxis puellis penitus interdicimus, & abolemus; Miſſionariiſque injungimus, ut non ſolum eas, verum etiam Genitores moneant, quam diſſona ſit virginei pudoris legibus hujuſmodi obſcœna conſuetudo, quæ a Gentilium impudentia videtur inducta, ut ita labefactata puellarum verecundia, eas effrænate ad libidinem provocare valeant.*

„ *Ferre pariter non poſſumus, quod a Medicis ſpiritualibus pro animarum ſalute ea caritatis officia denegentur, quæ Medici Gentiles, nobilis etiam generis, ſeu Caſtæ, pro corporis ſalute præſtare non dedignantur infirmis etiam abjectæ, & infimæ conditionis, vulgo dictis Pareas. Quapropter diſtricte man-*

„ *da-*

Digitized by Google

„ damus Miſſionariis, ut quantum in ipſis erit, nemini e Chriſtianis ægrotis, quantumvis Pareas, & vilioris, ſi adeſſent, generis hominibus, deſideranda relinquatur in infirmitate copia Confeſſarii, & ne, ingraveſcentibus morbis, cum graviſſimo vitæ temporalis periculo, æternæ conſulere cogantur, iiſdem Miſſionariis præcipimus, ne infirmos hujuſmodi conditionis ad Eccleſiam deferendos expectent, ſed conſultius domos, ubi ægrotant, pro viribus petant ad eos inviſendos, ac piis ſermonibus, & precibus, Sacramentorumque pabulo recreandos, atque demum eos in extremo vitæ diſcrimine conſtitutos ſancto infirmorum Oleo deliniant, abſque perſonarum, aut ſexus acceptione, expreſſe damnantes quamcumque praxim huic Chriſtianæ pietatis officio contrariam.

„ Non ſine maximo animi noſtri mœrore accepimus etiam, Chriſtianos tympanorum pulſatores, Tibicines, aut alterius cujuſcumque muſici inſtrumenti ſonatores ad Idolorum feſtivitates, & ſacrificia acceſſiri, ad ludendum, & interdum etiam cogi, ob quamdam ſervitutis ſpeciem erga publicum ab ipſis contractæ per hujuſmodi artis exercitium, nec facile eſſe Miſſionariis eos ab hoc deteſtabili abuſu avertere: quocirca conſiderantes, quam gravem rationem eſſemus Deo reddituri, ſi hujuſmodi Chriſtifideles a Dæmoniorum honore, & cultu pro viribus non revocaremus, illis prohibemus, ne impoſterum audeant, nec in Pagodis, nec extra, tum occaſione ſacrificiorum, tum quarumcumque ſolemnitatum ſuperſtitioſo cultu imbutarum, ſonare, aut canere, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, cum nullo modo liceat Chriſti famulis Belial inſervire. Ideoque Miſſionarii non ſolum eos monere tenebuntur de præfata prohibitione, verum etiam illam omnino executioni demandare, & contrafacientes ab Eccleſia expellere, donec ex corde reſipiſcant, & publicis pœnitentiæ ſignis patratum ſcandalum emendaverint.

„ Declaramus præterea Pontificiam Conſtitutionem Gregorii Papæ XV. incipientem: Romanæ Sedis Antiſtes: ad petitionem Patrum Societatis Jeſu editam, qua indigenis Chriſtifidelibus lavacra non alia occaſione, & fine, quam corporis reficiendi, & a naturalibus ſordibus mundandi, ab Apoſtolica Sede permittuntur, interdictis tempore, & modo, quibus a Gentilibus adhiberi ſolent, æque afficere Evangelicos Operarios, quibus propterea non liceat ſub quacumque alia cauſa, & fine, etiam ad effectum, ut exiſtimentur Sanias, ſeu Brachmanes, præ cæteris dediti hujuſmodi ablutionibus, illis uti præſertim ſtatutis eorum horis, & ante, vel immediate poſt quamcumque ſacram functionem.

„ Cineres itidem ex vaccæ ſtercore confectos, & impuram Gentilium pœnitentiam a Rutren inſtitutam redolentes, benedicere, eoſque fronti Sacro Chriſmate delinitæ impingere, ſive alia quæcumque ſigna albi, vel rubei coloris, quibus Indi ſuperſtitioſiſſimi in fronte, vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte utuntur, deferre prohibemus. Mandantes, ut Sanctæ Eccleſiæ conſuetudo, piique ritus Cineres benedicendi, illiſque Chriſtianorum caput Cruce ſignandi, ad humanæ infirmitatis memoriam recolendam, religioſe ſerventur, tempore, ac modo ab Eccleſia præſcripto, ſcilicet feria quarta Cinerum, & non alias.

„ Et demum, quia ex librorum de falſa religione, & de rebus obſcœnis, ſuperſtitioſiſque tractantium lectura venenum ut plurimum ſerpere ſolet ad cor fidelium, quo non minus fidei puritas offenditur, quam mores corrumpuntur, magnopere commendantes zelum, ac ſtudium Miſſionariorum, qui libros ſacram Eccleſiæ Catholicæ doctrinam, rerumque ſacrarum monumenta continentes, pro Indorum Chriſtifidelium eruditione in linguam Malabaricam, ſeu Tamulicam tranſtulere, vel novos pro illorum commodo, & inſtitutione compoſuerunt; iiſdem Chriſtifidelibus expreſſe interdicimus, fabuloſos Gentilium libros, eoſque legere, & retinere prohibemus, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, niſi prius habita licentia Parochi, ſeu Miſſionarii curam animarum exercentis, quorum prudentiæ committimus facultatem ſuper hoc diſpenſandi, & libros (ſi qui forte ſunt) noxia ſuperſtitione vacuos, & nihil contra bonos mores tractantes, pro Chriſtianorum uſu ſeligendi, eorumque lecturam permittendi.

„ Ea igitur univerſa, & ſingula auctoritate Apoſtolica, & tenore prædictis damnamus, ac diſtrictiori, qua poſſumus, modo prohibemus. Mandantes Patri Provinciali Provinciæ Malabaricæ, cæteriſque Superioribus Societatis Jeſu in Indiis Orientalibus, ut hoc noſtrum Decretum notificent ſingulis Miſſionariis, ſive aliis quibuſcumque curam animarum exercentibus ſibi ſubjectis, illudque perpetuo, & inviolabiliter exequi faciant, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ quoad Provinciales, & Superiores, & ſuſpenſionis a divinis ipſo facto incurrenda, quoad ſubditos contrafacientes, ſeu aliter permittentes. Atque ita decernimus, & mandamus in omnibus, donec aliud fuerit ab Apoſtolica Sede, vel a Nobis ejuſdem auctoritate proviſum, inviolabiliter ſervari, non obſtantibus quibuſcumque.

„ Et ne ex his, quæ expreſſe præcepta, vel prohibita a Nobis fuere, tacitum quis deducere valeat, in reliquis practicari ſolitis in iſtis Miſſionibus, noſtrum aſſenſum, ſeu approbationem: (cum plura forſan reformatione digna Noſtram cognitionem effugerint, & alia maturius examen poſtulantia indeciſa remanſerint) hanc interpretationem omnino rejicimus, & menti Noſtræ eſſe contrariam declaramus. Volumus autem juſtis de cauſis, ut hoc noſtrum Decretum afficiat, & pro publicato habeatur poſt illius traditionem a noſtro Cancellario faciendam Patri Guidoni Tachard Vice-Provinciali Patrum Gallorum Societatis Jeſu in Indiis, cui propterea in virtute ſanctæ obedientiæ onus injungimus quatuor ſimilia exemplaria tranſmittendi ad Patrem Provincialem Provinciæ Malabaricæ, ac ad Patres Superiores Miſſionum Madurenſis, & Mayſſur, & Carnatenſis, quibus poſt bimeſtre, & reliquis Miſſionariis poſt trimeſtre a die conſignationis faciendæ dicto Patri Tachard, idem Decretum pro publicato, & notificato pariter habeatur. Datum Pudicherii in ſancta Viſitatione Apoſtolica hac die 23. Junii 1704. & publicatum die 8. Julii ejuſdem anni 1704. per traditionem factam coram Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Domino per me Cancellarium infraſcriptum Rev. Patri Guidoni Tachard Patrum Gallorum Societatis Jeſu in Indiis Orientalibus Superiori, præſentibus RR. Patribus Franciſco Laines Superiore Miſſionis Madurenſis, ac Venantio Bouchet Superiore Miſſionis Carnatenſis.

Carolus Thomas Patriarcha Antiochenus
Viſitator Apoſtolicus.

Andreas Candela S. Viſitationis Apoſtolicæ
Cancellarius.

„ V. Quoniam autem de re maxima, eaque graviſſima agebatur, idem Antiochenus Patriarcha litteris ſuis totam rei geſtæ ſeriem Apoſtolicæ Sedi exactiſſime renuntiavit, latumque ab ſe Decretum ſupremo illius judicio ſubjecit. Quibus ad Urbem allatis litteris, idem Prædeceſſor Noſter Clemens Papa XI. ſupradictum Vicarii Apoſtolici Decretum rite perpenſum, atque etiam in Congregatione S. Officii diligenti examini ſubjectum, in omnibus ſervandum, & exequendum eſſe ſtatuit, ea tamen addita clauſula: Donec aliter a Sede Apoſtolica proviſum fuerit, poſtquam eos audierit, ſi qui erunt, qui aliquid adverſus contenta in hujuſmodi Decreto afferendum habuerint. Ea Pontificis in Congregatione Sancti Officii reſolutio ſequentis eſt tenoris, videlicet:

Feria V. die VII. Januarii 1706.

„ VI. In Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Vaticano coram Sanctiſſimo Domino N. D. Clemente divina Providentia Papa XI. ac Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

„ Idem Sanctiſſimus Dominus Noſter relato tenore Decreti editi Pudicherii die 23. Junii 1704. a D. Carolo Thoma de Tournon Patriarcha Antiocheno Commiſſario, & Viſitatore Apoſtolico in Imperio Sinarum, & aliis Indiarum Orientalium Regnis, nec non litterarum inde ſcriptarum ab eodem D. Patriarcha, nempe die 9. Julii dicti anni 1704. ad præfatos Eminentiſſimos, & Reverendiſſimos DD. Cardinales, ac die 10. ejuſdem menſis ad R. P. D. Aſſeſſorem, diſerte ſuper iiſdem de more locutus fuit. Auditis deinde Votis præfatorum DD. Cardinalium, dixit, reſcribendum eſſe D. Patriarchæ, commendando illius prudentiam, ac zelum, & quod exacte obſervari debeant ea omnia, quæ in Decreto ſupradicto fuerunt ab ipſo præſcripta, donec aliter a Sede Apoſtolica proviſum fuerit, poſtquam eos audierit, ſi qui erunt, qui aliquid adverſus contenta in hujuſmodi Decreto afferendum habuerint.

„ Juſſit quoque Sanctitas Sua, quod per Patrem Conſultorem Joannem Damaſcenum Ordinis Fratrum Mi-

„ norum

norum S. Franciſci Conventualium reaſſumantur ea omnia, quæ circa nonnullos ritus, ut aſſeritur, ſuperſtitioſos Chriſtianis Malabaris in Indiis Orientalibus a quibuſdam Miſſionariis, ut prætenditur, permiſſos, jampridem ad eamdem Apoſtolicam Sedem delata fuerunt a Fratre Franciſco Maria Turonenſi Ordinis Minorum ejuſdem S. Franciſci Cappuccinorum Miſſionario illarum partium, ad hoc, ut idem P. Conſultor de iis, quæ ſive a ſanct. mem. Gregorio XV. in ſuis litteris die 31. *Januarii* 1623. *in forma Brevis deſuper expeditis, ſive ab eodem D. Patriarcha in ſuo Decreto prædicto expreſſe damnata, vel prohibita non fuerint, conficiat ſummarium, ſuper quo diſcuti, ac diſcerni valeat quid ſit agendum.*

„ *Quæ vero ad quæſtionem de quibuſdam ignobilibus, ac infimæ ſortis hominibus, qui in eiſdem Regionibus vocantur Pareas, & a nobilibus tamquam infames, & damnati vitantur, Sanctitas Sua dixit, quod ſeparatim examinari debeat.*

„ VII. Verum hanc providentiam, uberesque, quos inde ſpes erat proventuros, fructus fruſtratus eſt falſus rumor, qui paucos poſt annos per Indias increbuit, ipſum nempe Clementem XI. Prædeceſſorem & relatum Patriarchæ Decretum revocaviſſe, & nonnullas ex iis cæremoniis adprobaſſe, quas ille tamquam ſuperſtitioſas, minimeque ferendas proſcripſerat. Cui falſo rumori curſum intercepturus laudatus Pontifex Clemens XI. utque omnibus manifeſta redderet animi ſui ſenſa, atque impugnatoribus Decretorum a Patriarcha prædicto editorum omne penitus effugium adimeret, quo a præſtanda eiſdem Decretis debita obedientia ſe ſubtrahere quoquo modo poſſent, die prima Septembris anni MDCCXII. extrahi ex Tabulariis mandavit authenticum exemplum Decreti, quod prædicta die VII. Januarii an. MDCCVI. emanaverat, & ſuperius tranſcriptum eſt, illudque Epiſcopo Meliapurenſi tranſmitti juſſit, ut ex eo & is probe noſceret, & aliis etiam Epiſcopis, & Miſſionariis earum Regionum palam faceret, quid ea uſque de Patriarchæ Antiocheni Decreto Apoſtolica Sedes judicaſſet. Ac ne ullo modo Pontificiæ mentis oraculum in dubium poſſet revocari, Decreti exemplo jungendas, alligandaſque voluit litteras Apoſtolicas in forma Brevis, ut ſequitur.

„ VIII. *Venerabilis Frater &c. Non ſine gravi animi Noſtri moleſtia iſtis in partibus evulgatum fuiſſe audivimus, quod præſcripta in quodam Decreto die* 23. *Junii* 1704. *Puduberii edito a bon. mem. Cardinali de Tournon, cum illuc ad Sinenſis Imperii oras tranſmigraturus acceſſit, a Nobis reſciſſa, & abrogata, ac ſimul cæremoniæ, & ritus, qui eodem Decreto ſuperſtitionis labe infecti declarantur, vel omni, vel aliqua ex parte approbati, ac permiſſi fuerint. Cum autem maxime cupiamus, ut in re tanti momenti non modo Fraternitati tuæ, verum etiam, te curante, ceteris iſtarum partium Antiſtitibus, ac Miſſionariis aperte veritas innoteſcat; tibi conjuncta folia a Notario ſanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis ſubſcripta, ac ejuſdem Inquiſitionis ſigno roborata, mittenda duximus, ex quibus abunde, ac luculenter intelliges, quænam ejuſmodi in rebus hactenus fuerit, & adhuc ſit Noſtra mens, donec a Nobis, & Apoſtolica Sede aliter decernatur. Quod ſupereſt, Paſtorum Principem enixe rogamus, ut in arduis Paſtoralis officii curis cæleſti ope ſua tibi jugiter adeſſe velit. Et Fraternitati tuæ Apoſtolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die* 17. *Septembris anni* 1712. *Pontificatus noſtri anno duodecimo.*

„ IX. Quoniam autem unus, & alter annus elapſus jam erat, nec dum conſtiterat S. Officii Decretum, Pontificiaſque litteras Meliapurenſi Epiſcopo redditas fuiſſe; idcirco Congregatio S. R. E. Cardinalium negotiis de Propaganda fide præpoſitorum novum Decreti, litterarumque exemplum Epiſcopo Claudiopolitano in Cucichenſi Provincia Apoſtolico Vicario die xxiv. Julii anno MDCCXIV. tranſmitti curavit, ipſique Pontificio nomine mandavit, ut ſi forte priores litteræ deperiiſſent, aliave de cauſa Decreti promulgatio ſecuta non eſſet, caveret ipſe diligenter, ut poſteriores hæ ſaltem Meliapurenſi Epiſcopo juridice redderentur, eoque debitam Pontificiis mandatis obedientiam præſtare aut reluctante, aut differente, idem ipſe Claudiopolitanus Epiſcopus Apoſtolicæ Sedis judicium, nulla interpoſita mora, executioni mandaret.

„ X. Cum tamen Patriarchæ Antiocheni Viſitatoris, & Commiſſarii Decretum confirmatum quidem fuiſſet, ſed ea addita reſervatione: *Donec aliter a Sede Apoſtolica proviſum fuerit*, poſtquam eos audierit, ſi qui erunt, qui aliquid adverſus contenta in hujuſmodi Decreto afferendum habuerint: haud difficilem ſe præbuit Clemens XI. audiendis Miſſionariis, qui poſt Decreti confirmationem, aliiſque temporibus, Romam venerant, eorumque preces benigne excepit, quibus enixe petebant, ut cenſurarum, quæ in eo Decreto continebantur, ſuſpenſionem, unaque ſimul moderationem, aut ipſiuſmet Decreti interpretationem concederet: utque res maturius expediretur, auditis jam non ſemel Miſſionariis prædictis, Nobis in minoribus agentibus, ſanctæque univerſalis Inquiſitionis Conſultoris munus obeuntibus mandavit, ut ab initio rem totam penitus cognoſceremus, atque collectis, quæ ex utraque parte afferebantur, rationum momentis, de illa ad S. Officii Congregationem pleniſſime referremus. Hinc productis ex una parte a Decreti impugnatoribus facti, juriſque non exiguæ molis voluminibus, prodiriſque antiquis, & recentibus documentis, quibus vetitas Decreto obſervantias ſuperſtitione vacare, omnique labe carere conabantur oſtendere; exhibitiſque ex alia, quæ Decreto favebant, rationibus multiplicibus, plenam inde hauſimus cauſæ totius cognitionem, eoque res, quod ad Nos attinebat, adducta erat, ut poſſemus jam de ea exacte referre. Verum Clemente XI. vita functo, ejus ſucceſſor fel. pariter record. Innocentius Papa XIII. huic cauſæ cognoſcendæ peculiarem Congregationem ex lectiſſimis conflatam viris non minus integritate, quam prudentia, doctrinaque præſtantibus (quos inter Nos etiam, etſi prædictis qualitatibus minime præditi, adſcripti fuimus) deputavit. Qui ſelecti viri ſæpius, per duos, & amplius annos, inter ſe convenientes, communicatis conſiliis, longa rerum indagine, & exquiſita adhibita diligentia, articulatim rem totam diſcuſſerunt, Partibus tam voce, quam ſcripto iterum, ac ſæpius auditis. Cum autem eo res perveniſſet, Innocentio XIII. e vivis ſublato, ad Petri Cathedram evectus eſt ſan. mem. Benedictus Papa XIII., qui eorum omnium, quæ in hac cauſa geſta fuerant, certior apprime factus, nec minori fragrans deſiderio eam ad optatum finem perducendi, ſupradictam Congregationem pro ejuſdem cauſæ recto, expeditoque curſu ab Innocentio deceſſore inſtitutam confirmavit, atque inceptum examen perſequi juſſit; eaque non multo poſt examini finem impoſuit.

„ XI. His ita peractis, idem prælaudatus Pontifex Benedictus XIII. cauſa ad ſe avocata, Apoſtolicas litteras in forma Brevis anno MDCCXXVII. exeunte ad univerſos Epiſcopos, & Miſſionarios Regnorum Madurenſis, Mayſſurenſis, & Carnatenſis dedit, quibus prædicti Caroli Thomæ Card. Tournonii Decretum confirmavit, obſervandumque præcepit. Litteræ ſunt hujuſmodi, videlicet:

Venerabilibus Fratribus, ac dilectis filiis, Epiſcopis, & Apoſtolicis Miſſionariis in Regnis Indiarum Orientalium Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi

BENEDICTUS PAPA XIII.

Venerabiles Fratres, ac dilecti Filii ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

„ XII. *Ad aures noſtras pervenit, vocationem Gentium, Eccleſiæque incrementa, propter ſubortas inter Operarios Evangelicæ meſſis controverſias, magnis iſthic difficultatibus laborare. Quæ quidem eo graviorem Nobis dolorem attulerunt, quo remedia ſalubriter alias adhibita diutius a nonnullis repudiari intelleximus. Jam enim per bon. mem. Carolum Thomam Patriarcham tunc Antiochenum, cum poteſtate Legati de Latere Apoſtolicum Viſitatorem, deinde hujus S. R. E. Cardinalem, pleraque ad gliſcentes lites componendas, explicandaſque difficultates ſapienter præſcripta fuerant, decreto condito Pudicherii in ſacra Viſitatione Apoſtolica die* 23. *menſis Junii anni* 1704. *die vero octava Julii ejuſdem anni promulgato. Partibus autem nondum acquieſcentibus, de mente fel. record. Clementis XI. Prædeceſſoris noſtri diverſa opinantibus, & vulgantibus, idem Prædeceſſor noſter, datis ad Ven. Fratrem Epiſcopum Meliapurenſem litteris die xvii. menſis Septembris anni MDCCXII. ſuam de ſervandis decretis mentem opportune declaravit. Ut igitur noſtra quoque ſollicitudinis partes ad controverſias avertendas, & ſalutem gentium concordibus ſtudiis facilius a Vobis procurandam adhibeamus; præſertim ne quis in ſilentio noſtro detractum aliquid eſſe ſuſpicetur mandatis, & declarationibus antedictis; laudati Anteceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, decreta ejuſdem Patriarchæ An-*

„ *tioche-*

„ *tiocheni noſtra etiam auctoritate confirmamus, eorumque obedientiam, & obſervantiam ſimiliter mandamus, & requirimus. Decretum quoque de Sacramentis adminiſtrandis moribundis hominibus infimæ conditionis, quos Pareas appellant, ulteriori dilatione remota, pariter ſervari, & impleri præcipimus. Veſtrum autem erit, ut mandata per Anteceſſorem Noſtrum, & per Nos ipſos Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, in omnibus confirmata, impigre, & obſequenter facientes opus Dei, quod tanta eum animi alacritate ſuſcepiſtis, rite, unanimiter, ſtudioſeque perficiatis. Ac vobis, venerabiles Fratres, dilecti Filii, Apoſtolicam benedictionem peramanter impertimur.*

„ *Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die xii. Decembris MDCCXXVII. Pontificatus noſtri anno IV.*

„ XIII. Tantum vero abfuit, ut qui pro ritibus eo Decreto damnatis pugnabant, huic novæ ejuſdem Decreti confirmationi acquieſcerent, quin potius anno 1732. Prædeceſſori noſtro Clementi Papæ XII. in Benedicti locum ſubrogato declaraverint, ſe nihil de nova confirmatione audiviſſe, neque aliquid, quod ad eam ſpectaret, Epiſcopis, & Miſſionariis Indiarum fuiſſe legitime denuntiatum; ideoque enixis precibus ab eo poſtulaverint, ut, non obſtante Benedicti XIII. diſpoſitione, dignaretur hanc eamdem cauſam denuo S. Officii Congregationis examini, & cognitioni ſubjicere. Et quamquam, aliis earum Partium Miſſionariis cauſam finitam eſſe, & in rem judicatam abiiſſe reputantibus, ſeu excipientibus, non deeſſent, qui poſtulatis haud annuendum eſſe crederent, iiſque adverſarentur; attamen idem Pontifex Clemens XII. ſupremum tandem acerrimis, perniciosiſque diſſidiis finem fieri peroptans, ſupradictorum preces admittendas exiſtimavit, declaravitque in cauſa poſſe procedi. Quare totius materiæ inſtaurata diſceptatione, & per duos fere annos continuata, documentis certis, & neceſſariis ex utraque parte productis, factaque præſertim Decreti impugnatoribus ampliſſima facultate afferendi quidquid in controverſum quemque Articulum deducendum, allegandumque e re ſua judicarent; poſt plures Congregationes habitas in Conventu S. Mariæ ſupra Minervam a S. R. E. Cardinalibus in negotiis Fidei Generalibus Inquiſitoribus per univerſam Chriſtianam Rempublicam deputatis, hi tandem quid ipſorum judicio in controverſis articulis aut confirmandum, aut moderandum, declarandum denique, aut aliqua ex parte remittendum eſſet, aperuerunt; eorumque reſolutiones probavit, confirmavitque prælaudatus Clemens Papa XII., illaſque inſerendas decrevit Apoſtolicis litteris in forma Brevis, quibus Madurenſibus, Mayſſurenſibus, & Carnatenſibus Epiſcopis, ac Miſſionariis Apoſtolica auctoritate mandavit, injunxitque, ut lata ab ſe Decreta tum religioſe ipſi obſervarent, tum ab aliis omnibus ſumma fide, ac diligentia obſervari curarent. Litteræ in forma Brevis ſunt ſequentis tenoris:

Venerabilibus Fratribus, ac dilectis Filiis Epiſcopis, & Apoſtolicis Miſſionariis in Regnis Indiarum Orientalium Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi

CLEMENS PAPA XII.

Venerabiles Fratres, dilecti Filii, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

„ *Compertum, exploratumque Vobis eſſe non ambigimus, Carolum Thomam bon. mem. tunc Patriarcham Antiochenum cum poteſtate Legati a Latere Apoſtolicum Commiſſarium, & Viſitatorem, deinde hujus S. R. E. Cardinalem de Tournon a Prædeceſſore noſtro fel. record. Clemente XI. ad Sinas anno 1702. miſſum, ubi primum ad Arcem Pudicherii appulit, ut gravibus, & urgentibus Miſſionum in Regnis Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi ſaluberrime dirigendarum neceſſitatibus opportune proſpiceret, condidiſſe die 23. menſis Junii anni 1704. Decreta nonnulla, quæ die 8. menſis Julii ejuſdem anni promulgavit. Cum autem aliquot ex Venerabilibus Fratribus, & dilectis Filiis, Epiſcopis, & ſacris Indiarum Orientalium Operariis, quibuſdam in iiſdem Decretis contentis minime acquieſcentes, reclamaſſent, laudatus Prædeceſſor noſter Clemens XI. litteris in forma Brevis ad Epiſcopum Meliapurenſem die 17. menſis Septembris an. 1712. datis, eorumdem Decretorum obedientiam, & obſervantiam tamdiu requiſivit, ac mandavit, donec Apoſtolica hac Sedes Cauſa momentis fideliter relatis, & accuratius inſpectis, quas noviſſet juſtitiæ magis conſentaneas, & propagandæ Chriſtianæ fidei magis idoneas, providentiæ ſuæ vias, ac rationes iniret. Benedictus etiam XIII. fel. record. itidem Prædeceſſor noſter provide Clementis XI. mandatis, declarationibus, atque veſtigiis inhærens, litteris quoque in forma Brevis die 12. menſis Novembris anni 1727. datis memorata Cardinalis Tournonii Decreta confirmationis robore ſimiliter munivit. Nos vero, qui plane immerentes ipſis Summis Pontificibus in Apoſtolica ſervitute ſucceſſimus, nihil optamus impenſius, quam ut ſacroſancta Jeſu Chriſti Fides amplius in dies promoveatur, atque omni ope curemus, ut ſi qua forte magnis ejuſdem incrementis, & propagationi occurrant impedimenta, (Deo votis noſtris obſecundante) penitus auferantur. Itaque poſtquam neceſſaria, & certiora habuimus documenta, Theologorum, ac præſertim Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium per univerſam Chriſtianam Rempublicam Generalium Inquiſitorum ſuffragia exquiſivimus, quæque iidem Venerabiles Fratres noſtri Cardinales confirmanda, aut moderanda, vel declaranda, atque in nonnullis remittenda Nobis conſulere decreverunt, ex ſequentibus Dubiis hic inſertis plane Vos dignoſcetis.*

„ Dubia pro Miſſionibus Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi exorta occaſione Decreti clar. mem. R. P. D. Caroli Thomæ Maillart de Tournon Patriarchæ Antiocheni, poſtea S. R. E. Cardinalis, editi Pudicherii die 23. Junii 1704. propoſita in Congregationibus Generalibus S. Officii, habitis in Conventu S. Mariæ ſuper Minervam coram Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus, præſentibus DD. Conſultoribus, infraſcriptis diebus: ſuper quibus Dubiis iidem Eminentiſſimi ſuam protulerunt ſententiam, prout infra, videlicet.

Feria 4. die 21. Januarii 1733.

„ Primum dubium: *An, & quomodo Decretum clar. mem. Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis:* Diſtricte prohibemus, ut in baptizandis tam pueris, quam adultis cujuſcumque ſexus, & conditionis, omittantur Sacramentalia, ſed omnia palam adhibeantur, & ſignanter ſaliva, ſal, & inſufflatio, quæ ex Apoſtolica traditione Catholica Eccleſia recepit, & ob recondita in iis ſacris cæremoniis divinæ erga nos bonitatis myſteria, ſancte, & inviolabiliter cuſtodivit, Decreto ſanctæ, & univerſalis Inquiſitionis de anno 1656. pro Sinis facto, ob diverſas rationes, & circumſtantias minime obſtante.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Confirmandum eſſe Decretum Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon, ſed conſulendum Sanctiſſimo, quod Miſſionariis Regnorum Madurenſis, Mayſſurenſis, & Carnatenſis diſpenſationem concedat, ad decennium duraturam, omittendi in collatione Baptiſmi ſalivam, & occulte utendi inſufflationibus, in caſibus tamen particularibus, & in quibus gravis, & proportionata neceſſitas urgeat, ſuper quæ conſcientia Miſſionariorum oneratur; dummodo non laborent errore habendi ſalivam, & anhelitum, tamquam materiam ineptam, vel incapacem ad inſerviendum pro Sacramentalibus cæremoniis in Baptiſmo, utpote omnino incapaces Baptiſmi: eiſque Miſſionariis injungendum, ut debitam inſtructionem, aliaſque omnes poſſibiles diligentias adhibeant, ut averſio populorum a ſaliva, & inſufflatione amoveatur, & de inſtructione, aliiſque diligentiis adhibitis ſanctam Sedem intra tempus decennii certiorent.

„ Inſuper monendos eſſe Miſſionarios ſuper gravi negligentia non recurrendi ad S. Sedem pro obtinenda facultate diſpenſandi, & male ſe geſſiſſe Epiſcopos concedendo hujuſmodi diſpenſationem, inconſulta Apoſtolica Sede.

„ Secundum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis:* Item præcipimus, ut, juxta laudabilem Eccleſiæ conſuetudinem, ſemper imponatur baptizando a Baptizante nomen alicujus Sancti in Martyrologio Romano deſcripti, omnino interdictis nominibus Idolorum, vel falſæ Religionis Pœnitentium, quibus Gentiles utuntur, & Neophyti hactenus appellari conſueverunt, antequam per Baptiſmum eſſent divinæ Gratiæ renati.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Moderandum eſſe Decretum, deleto verbo: *Præcipimus:* cum clauſula: *Curent, quantum fieri poteſt;* firma remanente interdictione, quoad nomina Idolorum, & falſæ Religionis Pœnitentium.

Feria 4. die 22. Aprilis 1733.

„ Tertium Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Nec Parochis, ſeu Miſſionariis ſub quovis prætextu liceat ſanctiſſimæ Crucis, Sanctorum, & rerum ſacrarum nomina per tranſlata immutare, nec ea alio idiomate explicare, niſi Latino, vel ſaltem Indico, quatenus voces Indicæ Regionis Latinæ ſignificationi liquido, & adamuſſim reſpondeant.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Quod ſervetur Decretum Eminentiſſimi de Tournon, & declaretur, non habere locum in vocibus, & nominibus jam ab inſtitutione Miſſionis communiter receptis; quæ tamen per hanc declarationem nec approbantur, neque reprobantur.

„ Quartum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Et quia audivimus, Baptiſmum infantium ex Chriſtianis Parentibus ortorum, eorumdem incuria, ſæpe ſæpius diu protrahi, non ſine maximo dictorum infantium ſalutis diſcrimine, monemus Evangelicos Operarios, ut ſacrorum Canonum memores, terminum breviorem, quam fieri poſſit, attentis circumſtantiis, Genitoribus præfigant, graviter conſcientiam eorum onerantes, niſi filios intra præfixum tempus ad Eccleſiam deferant ſacro Fonte abluendos.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon.

„ Quintum Dubium: *An, & quomodo prædictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Præterea cum moris hujuſmodi Regionis ſit, ut infantes ſex, vel ſeptem annorum, interdum etiam in teneriori ætate, ex Genitorum conſenſu, matrimonium indiſſolubile de præſenti contrahant per impoſitionem Taly, ſeu aureæ teſſeræ nuptialis uxoris collo penſilis, Miſſionariis mandamus, ne hujuſmodi irrita matrimonia inter Chriſtianos fieri permittant, nec ſponſos ſic conjunctos cohabitare ſinant, donec completa legitima ætate, & explorato eorum conſenſu, in faciem Eccleſiæ, juxta formam a Sac. Concilio Tridentino præſcriptam, verum, & canonicum Matrimonium contraxerint.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Exequendum eſſe Decretum Eminentiſſimi de Tournon; cum declaratione tamen ſervandam eſſe formam pro Matrimoniis a Sacr. Concilio Tridentino præſcriptam in locis, in quibus Decretum dicti Concilii in cap. primo Seſſ. XXIV. de Reform. Matrim. publicatum eſt, & impoſterum publicabitur, neque ejus obſervantia ſit impoſſibilis; & Miſſionarii curent, quantum fieri poteſt, ut in omnibus locis Miſſionum illarum partium dictum Decretum Concilii publicetur.

„ Sextum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Et quoniam apud peritiores impiæ illius Religionis Sectatores Taly præſefert imaginem, licet informem, Pulleyaris, ſeu Pyllejaris Idoli nuptialibus cæremoniis præpoſiti; cumque dedeceat Chriſtianas mulieres talem effigiem collo deferre in ſignum Matrimonii, diſtricte prohibemus, ne impoſterum audeant Taly cum hac effigie collo appendere; & ne Uxores innuptæ videantur, poterunt uti alio Taly, vel ſanctiſſimæ Crucis, vel ſanctiſſimi Domini Noſtri Jeſu Chriſti, vel Beatæ Virginis, vel alia quavis religioſa imagine ornato.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi de Tournon, quamvis Miſſionarii aſſerant, nunquam permiſiſſe geſtationem dicti Taly.

„ Septimum Dubium: *An, & quomodo prædictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Et cum ſuperſtitione non careat funiculus centum & octo filis compoſitus, & croceo ſucco delinitus, quo plerique dictum Taly appendunt, prohibemus etiam dictorum filorum numerum, & unctionem.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi de Tournon.

„ Octavum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Cæremoniæ etiam nuptiales juxta harum regionum morem tot ſunt, tantaque ſuperſtitione maculatæ, ut tutius remedium aptari non poſſit, quam eas omnino interdicendo, cum undique noxia Gentilitatis labe ſcateant, & difficillimum ſit eas a ſuperſtitioſis expurgare. At vero ut faciliori converſionum viæ, & Neophytorum commodo, quantum fieri poteſt, in Domino indulgeamus, Miſſionariis, & præcipue Miſſionum Superioribus injungimus, ut novis adhibitis diligentiis, ſeveriorique calculo, ſuperſtitioſa omnia a dictis cæremoniis expungant, ita ut nihil inultum relinquatur, quod Chriſtianam pietatem offendat, & Gentilium ſuperſtitionem redoleat, & ſignanter, præter eas, quas audivimus jam ſtatutas in hac materia ab iiſdem Miſſionariis reformationes, ramus arboris Areſciomata omnino auferatur, ferculorum numerus non minus, ac cibi præſcripta qualitas varietur: circuli ſuper caput ſponſorum ad tollenda maleficia omittantur: & quod de ferculis diximus, de luteis vaſis ibidem adhiberi ſolitis a nobis dictum, & prohibitum intelligatur.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon.

Feria 4. die 23. Julii 1733.

„ Nonum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Fructus etiam, vulgo dictus Cocoo, ex cujus fractione proſperitatis, vel infortunii auſpicia Gentiles temere ducunt, vel omnino a Chriſtianorum nuptiis rejiciatur, vel ſaltem, ſi illum comedere velint, non publice, ſed ſecreto, & extra ſolemnitatem aperiatur ab iis, qui Evangelica luce edocti, ab hujuſmodi auſpiciorum deliramento ſunt immunes.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Dilata.

„ Decimum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Nullus rite, & ſufficienter diſpoſitus arceatur a Sacramento Pœnitentiæ, & ſignanter mulieres menſtruali morbo laborantes, non attentis diebus purificationis juxta morem Gentilium; cum hæc Sacramentalis vera animæ purificatio, & non alia, ſit attendenda a Chriſtifidelibus, eorumque Paſtoribus; quibus præterea non liceat, nec per ſeipſos, nec per Catechiſtas, nec per alios quoſcumque, dictis Mulieribus prohibere acceſſum ad Eccleſiam, vel ad Confeſſarium durante dicta infirmitate, & dictæ purificationis tempore.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon.

„ Undecimum Dubium: *An, & quomodo exequendum ſit dictum Decretum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Dedecet etiam Chriſtianæ Virginis honeſtati prima vice dicto morbo laborantis illum Cognatis, Vicinis, & Amicis notum facere, & inverecunde publicare, iiſque Ethnicorum more, & ritu in ejus domum collectis, ſuper re tam ſordida feſtum inſtituere. Quocirca hujuſmodi ſolemnitates, & ritus orthodoxis puellis interdicimus, & abolemus, Miſſionariiſque injungimus, ut non ſolum eas, verum etiam Genitores moneant, quam diſſona ſit virginei pudoris legibus ejuſmodi obſcœna conſuetudo, quæ a Gentilium impudentia videtur inducta, ut ita, labefactata puellarum verecundia, eas effrænate ad libidinem provocare valeant.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Quod curent Miſſionarii abolere feſtum ſub titulo Menſtrui, ſed ſub titulo Nuptiarum tantum permittant.

Feria 4. die 9. Septembris 1733.

„ Nonum Dubium ſupradicta die 22. Julii propoſitum, ſed non reſolutum: *An, & quomodo prædictum Decretum ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Fructus etiam vulgo dictus Cocco, ex cujus fractione proſperitatis, vel infortunii auſpicia Gentiles temere ducunt, vel omnino a Chriſtianorum nuptiis rejiciatur, vel ſaltem, ſi illum comedere velint, non publice, ſed ſecreto, & extra ſolemnitatem aperiatur ab iis, qui Evangelica luce edocti, ab hujuſmodi auſpiciorum deliramento ſunt immunes.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum prædicti Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon.

„ Decimum ſecundum Dubium: *An, & quomodo Decretum prædicti Em. Card. de Tournon ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis*: Ferre pariter non poſſumus, quod a Medicis ſpiritualibus pro animarum ſalute ea caritatis officia denegentur, quæ Medici Gentiles nobilis etiam generis, ſeu Caſtæ, pro corporis ſalute præſtare non dedignantur infirmis, licet abjectæ, & infimæ conditionis, vulgo dictis Pareas. Quapropter diſtricte mandamus Miſſionariis, ut, quantum in ipſis erit, nemini e Chriſtianis ægrotis, quantumvis Pareas, & vilioris, ſi adeſſent, generis hominibus, deſideranda relinquatur in infirmitate copia Confeſſarii; & ne, ingraveſcentibus morbis, cum graviſſimo vitæ corporalis periculo, æternæ conſulere cogantur, iiſdem Miſſionariis

„ præ-

„ præcipimus, ne infirmos hujuſmodi conditionis ad Eccleſiam deferendos expectent, ſed conſultius domos, ubi ægrotant, pro viribus petant ad eos inviſendos, ac piis ſermonibus, & precibus, Sacramentorumque pabulo recreandos, atque demum eos in extremo vitæ diſcrimine conſtitutos ſancto infirmorum Oleo deliniant, abſque perſonarum, aut ſexus acceptione, expreſſe damnantes quamcumque praxim huic Chriſtianæ pietatis officio contrariam.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi de Tournon: præterea monendos Miſſionarios, quod neque ad Baptiſmum admittant Indos, qui in ea ſunt opinione, Pareas a Deo eſſe reprobatos, & ideo nullam poſſe ſperare ſalutem, niſi eam opinionem depoſuerint.

„ Decimum tertium Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum exequendum ſit in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis:* Non ſine maximo animi noſtri mœrore accepimus, etiam Chriſtianos tympanorum pulſatores, Tibicines, vel alterius cujuſcumque muſici inſtrumenti Sonatores ad Idolorum feſtivitates, & ſacrificia accerſiri, ad ludendum, & interdum etiam cogi, ob quamdam ſervitutis ſpeciem erga publicum ab ipſis contractæ per hujuſmodi artis exercitium, nec facile eſſe Miſſionariis eos ab hoc deteſtabili abuſu avertere. Quocirca conſiderantes, quam gravem rationem eſſemus Deo reddituri, ſi hujuſmodi Chriſtifideles a Dæmoniorum honore, & cultu pro viribus non revocaremus; illis prohibemus, ne impoſterum audeant, nec in Pagodis, nec extra, tum occaſione ſacrificiorum, tum quarumcumque ſolemnitatum ſuperſtitioſo cultu imbutarum, ſonare, aut canere, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, cum nullo modo liceat Chriſti famulis Belial inſervire; ideoque Miſſionarii non ſolum eos monere tenebuntur de prædicta prohibitione, verum etiam illam omnino executioni demandare, & contrafacientes ab Eccleſia expellere, donec ex corde reſipiſcant, & publicis pœnitentiæ ſignis patratum ſcandalum emendaverint.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon.

„ Decimum quartum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum exequendum ſit in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis:* Declaramus præterea Pontificiam Conſtitutionem Gregorii Papæ XV. incipient. *Romanæ Sedis Antiſtes*, ad petitionem PP. Societatis Jeſu editam, quæ indigenis Chriſtifidelibus lavacra, non alia occaſione, & fine, quam corporis reficiendi, & a naturalibus ſordibus mundandi, ab Apoſtolica Sede permittuntur, interdictis tempore, & modo, quibus a Gentilibus adhiberi ſolent, æque afficere Evangelicos Operarios: quibus propterea non liceat ſub quacumque alia cauſa, & fine, etiam ad effectum, ut exiſtimentur Sanias ſeu Brachmanes, præ cæteris dediti hujuſmodi ablutionibus, illis uti, præſertim ſtatutis eorum horis, & ante, vel immediate poſt quamcumque ſacram functionem.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon.

Feria 4. die 16. Septembris 1733.

„ Decimum quintum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum Cardinalis de Tournon ſit exequendum in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis:* Cineres itidem ex vaccæ ſtercore confectos, & impiam Gentilium pœnitentiam a Rutren inſtitutam redolentes, benedicere, eoſque fronti ſacro Chriſmate delinitæ impingere, ſive quæcumque alia ſigna albi, vel rubei coloris, quibus Indi ſuperſtitioſiſſimi in fronte, vel in pectore, vel in alia quavis corporis parte utuntur, deferre prohibemus; mandantes, ut ſanctæ Eccleſiæ conſuetudo, piique ritus Cineres benedicendi, illiſque Chriſtianorum caput Cruce ſignandi ad humanæ infirmitatis memoriam recolendam, religioſe ſerventur tempore, ac modo ab Eccleſia præſcripto, ſcilicet Feria 4. Cinerum, & non alias.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Confirmandum eſſe Decretum Eminentiſſimi Card. de Tournon, ſervata in omnibus Conſtitutione Gregorii XV. edita die 31. Januarii 1623. quæ incipit: *Romanæ Sedis Antiſtes*.

„ Præterea Eminentiſſimi dixerunt: Quod fiat Decretum, quo imponatur Miſſionariis cujuſcumque Ordinis, etiam Societatis Jeſu, in Partibus infidelium degentibus, ne audeant permittere ritus, vel conſuetudines proprias Gentilium, nec illos, aut illas proprio arbitrio vertere in Ritus, vel Conſuetudines Chriſtianæ Religionis, inconſulta S. Sede; & Miſſionarii meminerint præceptionis Alexandri VII. in ſua Conſtitutione incipien. *Sacroſanct.* la 46. ſequentibus verbis expreſſ. Ne ob inſtructionis defectum, qui ſacro Baptiſmate initiantur, immaculatam Chriſti legem profanis, ac gentilitiis inſtitutis ex ignorantia fœdent, ac Idololatriam cum Orthodoxa Fide confundant, ut ſæpe inibi evenire enunciatum eſt; caveant ii, qui iiſdem inſtruendis incumbunt, ne impoſterum ullus ad Baptiſma admittatur, qui gentilitios mores prorſus non exuerit, & in fide non ſit ſufficienter inſtructus.

„ Decimum ſextum, & ultimum Dubium: *An, & quomodo dictum Decretum exequendum ſit in ea parte, quæ eſt tenoris ſequentis:* Et demum, quia ex librorum de falſa religiona, & de rebus obſcœnis, & ſuperſtitioſis tractantium lectura, venenum, ut plurimum, ſerpere ſolet ad cor fidelium, quo non minus fidei puritas offenditur, quam mores corrumpuntur, magnopere commendantes zelum, ac ſtudium Miſſionariorum, qui libros ſacram Eccleſiæ Catholicæ doctrinam, rerumque ſacrarum monumenta continentes pro Indorum Chriſtifidelium eruditione in linguam Malabaricam, ſeu Tamulicam tranſtulere, vel novos pro illorum commodo, & inſtitutione compoſuerunt, iiſdem Chriſtifidelibus expreſſe interdicimus fabuloſos Gentilium libros, eoſque legere, & retinere prohibemus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, niſi prius habita licentia Parochi, ſeu Miſſionarii curam animarum exercentis, quorum prudentiæ committimus facultatem ſuper hoc diſpenſandi, & libros (ſi qui forte ſunt) noxia ſuperſtitione vacuos, & nihil contra bonos mores tractantes, pro Chriſtianorum uſu ſeligendi, eorumque lecturam permittendi.

„ Eminentiſſimi dixerunt: Servandum eſſe Decretum Eminentiſſimi Cardinalis de Tournon.

„ *Quibus dubiis, & rerum reſolutionibus Nobis per Venerabilem Fratrem Archiepiſcopum Damiata, Congregationis ſancti Officii Aſſeſſorem relatis, reſolutiones ipſas plene approbantes, cuncta ea, quæ juxta earum tenorem confirmanda, aut moderanda, vel declaranda, ac in nonnullis remittenda viſa ſunt, reſpective confirmavimus, moderavimus, declaravimus, & in nonnullis remiſimus. Quocirca, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, Vobis injungimus, & mandamus, ut pro ſingulari veſtra in Nos, atque hanc ſanctam Sedem reverentia, quæcumque per haſce noſtras Litteras de Apoſtolicæ authoritatis plenitudine, vel confirmata, vel decreta, aut præſcripta ſunt, ſanctiſſime cuſtodiatis, atque ab omnibus ſervanda ſtudioſiſſime curetis: obſecrantes Vos in Domino per viſcera Miſericordiæ Dei noſtri, ut controverſiis jam remotis, & omnino evulſis, alacres, atque animi noſtri ſenſibus concordes, ſtudia, & labores veſtros in animarum ſalutem, quæ præſtantiſſimus veſtræ vocationis eſt finis, pro viribus conferatis. Atque Vobis, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die XXIV. Auguſti MDCCXXXIV. Pontificatus noſtri anno quinto.*

„ XIV. Poſt diutinam, accuratamque factorum, atque rationum in utramque partem diſceptationem, poſt tam ſolemne denique cauſæ judicium, in magnam ſpem venerat Apoſtolica Sedes, non ſecus ac Romæ litigiis finis erat impoſitus, ita & in Indiis tandem aliquando a diſcordiis, abuſibuſque ceſſatum iri; cum præſertim ii, qui Decretum impugnaverant, ſive illius æquitate cognita, ſeu moderationibus, declarationibus, & relaxationibus jam impetratis ſatis ſibi factum exiſtimantes, non ſolum æquo animo illud recepiſſent, ſed fidem quoque ſuam obligaſſent, ſe omnino operam daturos, ut quæcumque in litteris Apoſtolicis eſſent præſcripta, integre executioni mandarentur. Huc accedebat, quod Apoſtolicæ Sedi non fama ſolum, ſed certis, graviſſimiſque teſtimoniis allatum erat, publicatas jam fuiſſe Pontificias litteras, & ſubſcriptas ab omnibus Miſſionariis, & mutuum inter partes perfectæ communionis, atque concordiæ vinculum redintegratum, quod multis annis non ſine ingenti Miſſionum damno inter illas fuerat interruptum.

„ XV. At tam felicibus initiis conceptum gaudium ſtatim evanuit; triſtiſſimus ſiquidem nuntius quam citiſſime Sedi Apoſtolicæ allatus eſt, Miſſionarios ſcilicet, qui Card. Tournonii Decretum impugnaverant, non obſtantibus Clementis XII. literis Apoſtolicis ſolemni formula ab iis acceptatis, publicatiſque, damnatos tamen ritus, ac cæremonias juxta earundem litterarum præſcriptum minime aboleri poſſe cauſantes, tantum ſibi licentiæ ſumere, ut eos, eaſque adhuc uſu permittere, & retinere non dubitarent. Cumque de tamdiu dilata ab iis obedientia in dies fama

„ increbeſceret, præſatus Clemens Papa XII. ut debitum Pontificiis mandatis obſequium, & obſervantiam vindicaret, certamque redderet impoſterum eorum, quæ in prædictis Pontificiis Literis mandabantur, executionem, alteris in ſimili forma Brevis datis die XIII. Maji anni MDCCXXXIX. Apoſtolicis literis, earum Regionum Epiſcopis, & Miſſionariis præceptum iteravit, gravioribus etiam pœnis impoſitis, ut eadem exactiſſime ſervarent, quæ in ſuis præmiſſis literis mandabantur, ſublata cuilibet ſecus interpretandi facultate; verum ad id illico ſe adſtringerent ſolemni jurejurando interpoſito, juxta formulas reſpective eiſdem præſcriptas. Literæ in forma Brevis ſequentis ſunt tenoris:

„ XVI. *Venerabilibus Fratribus, ac dilectis filiis Epiſcopis, & Apoſtolicis Miſſionariis in Regnis Indiarum Orientalium Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi.*

CLEMENS PAPA XII.

Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

„ *Concredita nobis Dominici gregis cura continuo nos urget in id præcipue, & tota ſollicitudine incumbere, ut ab iis maxime, qui ſortiti ſunt partem Miniſterii hujus, & in lucem gentium ſunt miſſi, erga S. Sedem, ac Apoſtolica mandata filiale obſequium exhibeatur, atque Fidei dogmata, ſacroſque Eccleſiæ ritus & ipſi intemerate retineant, & alios edoceant, ut quos locorum immenſa ſpatia a Petri Sede longe disjungunt, eos tamen Fides eadem in unitate ſpiritus, & doctrina conglutinet. Alias itaque per ſimiles literas noſtras ſub datum 24. Auguſti 1734. incipientes:* Compertum, exploratumque, *Fraternitates veſtras, omneſque Miſſionarios, eo majori, quo potuimus, paterno charitatis affectu requiſivimus, & declaravimus, quam impenſe exoptaremus, ut qui in Regnis iſtis Chriſti Fidei veritatem agnoſcentes convertuntur, ſuperſtitioſos Gentilium ritus omnino abjicerent, atque averſarentur, ne habeantur & ipſi ad inſtar eorum, qui cum Dominum colerent, diis quoque ſerviebant juxta conſuetudines Gentium: atque in re tanti momenti nulla eſſet offendiculi occaſio, auditis Theologorum, ac præſertim Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium per univerſam chriſtianam Rempublicam Generalium Inquiſitorum ſuffragiis, plura, juxta dubia tunc propoſita, provide ſtatuimus, & a Miſſionariis obſervanda præſcripſimus. Quorum omnium in nos obſervantia, ac ſtudium amplificandæ Fidei in certam ſpem nos erigunt, ut pari contentione pro viribus obtemperare ſatagant, nec ullus erit, qui deteſtabili indulgentia aliter fieri poſſe cogitet, & veluti infideles filii peccare eos faciant peccatum magnum. Sane etſi hiſce mediis muneri noſtro ſatisfeciſſe, ac ſine ſollicitudine eſſe ſuaderent, attamen rei momentum, a qua Fidei puritas, atque integritas pendet, nunquam hanc in nobis curam delebit, niſi ad magnitudinem negotii opportuniora ſemper comparemus remedia. Quare Fraternitatibus veſtris, & Miſſionariis omnibus, quibus prædictas noſtras literas direximus, ſive Sæculares, ſive Regulares cujuſcumque Religionis, Congregationis, Inſtituti, Societatis etiam Jeſu, fueritis, demandamus, & præcipimus, ut omnia, & ſingula quæ in dictis noſtris literis continentur, integre, exacte, ac inviolabiliter obſervetis, atque ab eis, quorum cura ad vos ſpectat, remota penitus quavis aliter interpretandi poteſtate, adamuſſim obſervari faciatis, in virtute ſanctæ obedientiæ, ſub pœna ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium, interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, & reſpective excommunicationis latæ ſententiæ, a qua nemo veſtrum a quoquam, præterquam a nobis, ſeu Romano Pontifice pro tempore exiſtente, excepto tamen mortis articulo, abſolvi poſſitis; & quoad Regulares inſuper privationis vocis activæ, & paſſivæ etiam ipſo facto, & ſine ulla alia declaratione incurrendæ. Itidem ſub iiſdem pœnis, & cenſuris pari authoritate præcipimus, & mandamus, ut omnes, & ſinguli, qui ab hac ſancta Sede, ſive ab eorum reſpective Superioribus, ad iſta Regna ſacris obeundis Miſſionibus miſſi eritis, ſtatim ac de hiſce literis noſtris certiores facti fueritis, vel quavis alia denunciatione de illis notitiam habueritis, juramentum præſtetis, integre, exacte, ac omnimode implere, quæ provide a nobis in iiſdem literis conſtituta fuerunt, neque illis ulla in parte, quovis ſub prætextu contraire. Illis etiam, qui quandocumque hoc munus ſuſcepturi erunt, mandamus, ac præcipimus ſub iiſdem omnibus cenſuris, & pœnis, ut nullo pacto audeant vel minimum actum explere, niſi antea & ipſi juramentum prædictum præſtiterint; quin nec tanquam Presbyteri Sæculares ab Ordinariis locorum deputati, ſeu veluti ſimplices Religioſi, vel quovis alio titulo, & nomine Chriſtifidelium Confeſſiones excipere, conciones habere, aut Sacramenta miniſtrare, ſed omni prorſus careant poteſtate, derogando quibuſvis privilegiis, ſibi ipſis, aut veſtræ reſpective Religioni, Ordini, Congregationi, & Societati etiam Jeſu, ſpecialiter, aut generaliter a nobis, & a Prædeceſſoribus Noſtris quacumque ex cauſa conceſſis. Juramenta prædicta Sæculares Miſſionarios coram locorum ordinariis, Regulares coram Superioribus, vel Apoſtolicis Vicariis præſtare demandamus, Vicarios vero ipſos, & Superiores in manibus Epiſcoporum. Nec eadem tantum verbo proferre, ſed ſcripto juxta formam per Nos præſcriptam, & infra adnotandam, aut propria manu ſubſignare teneamini ſub iiſdem cenſuris, & pœnis. Hoc etiam juramentum præſtandum fore mandamus, ac requirimus ab illis, qui ad Epiſcopale munus ab hac ſancta Sede promoveri meruerint, vel ipſomet die, quo in manibus Epiſcoporum ſolemnem emiſſuri erunt Fidei profeſſionem, vel in actu eorum conſecrationis. Quorum juramentorum ſubſignata exemplaria, relicta iſthic in Archivis authentica copia, ad Congregationem de Propaganda Fide, per Epiſcopos, & Superiores Regulares reſpective tranſmitti volumus, a qua ad illam S. Officii remittantur, ut ſint obſequii erga Nos, noſtraſque juſſiones, puritatis, integritatiſque Fidei veſtræ monumenta. Ne vero tam literarum noſtrarum ſub prædicta die 24. Auguſti 1734. quam præſentium ullus ignorantiam allegare valeat; hortamur Fraternitates veſtras, ac in Domino obteſtamur, ut quo primum illas, atque præſentes receperitis, ſtatim publicare faciatis, ac ad ſingulos Miſſionarios, ſive Sæculares, ſive Regulares fuerint, ſub veſtra reſpective juriſdictione degentes eaſdem tranſmittatis. Hoc ipſum præcipimus Apoſtolicis Vicariis, aliiſque Regularium Superioribus. Contrafacientes, vel negligentes declaramus incurrere ipſo facto pœnam ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium, & interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ; Regulares autem excommunicationis latæ ſententiæ, privationis officiorum, & vocis activæ, & paſſivæ.*

„ Formula autem juramenti, ſicut præmittitur, a Miſſionariis præſtandi eſt quæ ſequitur, videlicet: Ego N. Ordinis N. ſeu Societatis Jeſu Miſſionarius ad Regnum N. vel ad Provinciam N. in Indiis Orientalibus a Sede Apoſtolica, vel a meis Superioribus, juxta facultates ei a Sede Apoſtolica conceſſas miſſus, vel deſtinatus, parendo præcepto Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ Clementis XII. per literas Apoſtolicas in forma Brevis datas die 13. Maji anno 1739. injuncto omnibus Miſſionariis in dictis Miſſionibus, præſtandi juramentum fideliter ſervandi diſpoſitionem Apoſtolicam circa Ritus Malabaricos ad formam literarum Apoſtolicarum in forma Brevis ejuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri die 24. Auguſti 1734. incipien. *Compertum, exploratumque*, mihi per integram ejuſdem Brevis lecturam optime noto, promitto, me plene, & fideliter pariturum, illudque exacte, integre, abſolute, & inviolabiliter obſervaturum, & abſque ulla tergiverſatione adimpleturum, necnon ad formam dicti Brevis inſtructurum Chriſtianos mihi commiſſos tam in concionibus, quam in privatis inſtructionibus, ac præſertim Catechumenos, antequam baptizentur; & niſi promittant obſervantiam dicti Brevis, ejuſque diſpoſitionum, & prohibitionum, me ipſos non baptizaturum; prout quoque curaturum omni ſtudio, quo potero, ac omni diligentia, ut ſublatis gentium cæremoniis, illi a chriſtianis ſuſcipiantur, & retineantur ritus, quos Catholica Eccleſia pie præſcripſit. Si autem (quod Deus avertat) in toto, vel in parte contravenerim, toties pœnis a Sanctiſſimo Domino noſtro impoſitis in Decreto, ſeu literis Apoſtolicis, ut ſupra, ſuper præſtatione hujus juramenti, mihi pariter per integram lecturam notis, me ſubjectum agnoſco, & declaro. Ita tactis SS. Evangeliis promitto, voveo, & juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc SS. Dei Evangelia.

Ego N. manu propria.

„ *Formula vero juramenti ut ſupra, præſtandi ab Epiſcopis eſt, quæ ſequitur, videlicet:* Ego N. Epiſcopus Civitatis N. memor juramenti a me præſtiti in actu meæ ſolemnis Conſecrationis, quo Romano Pontifici fidem, ſubjectionem, & obedientiam promiſi, tum inſuper eorum, quæ provide ſanxit Clemens XII. Pontifex Maximus circa ritus Malabaricos in litteris Apoſtolicis in forma Brevis, Epiſco-

„ pis, &

„ pis, & Miſſionariis uſque ſub die 24. Auguſti 1734. tranſmiſſis, parendo mandatis Sanctitatis Suæ per alias ſimiles Litteras die 13. Maji 1739. injunctis, ut in argumentum meæ erga Sedem Apoſtolicam obedientiæ, non minus quam filialis obſequii me jurisjurandi religione obſtringam, juro, & promitto, me plene, & fideliter eaſdem litteras Apoſtolicas ſub dicta die 24. Auguſti 1734. executurum, atque ea, quæ in illis præſcripta ſunt, exacte, integre, abſolute, ac inviolabiliter obſervaturum, curaturum pariter, quantum in me erit, ut ii omnes, qui mea in Diœceſi Miſſionarii, & Sacerdotes ſunt, vel futuri erunt, illas eodem prorſus modo in omnibus ſervent, atque exequantur, & contra inobedientes, ſi qui fuerint, me proceſſurum ad formam Brevis ſub die 13. Maji 1739. ut tandem ſublatis gentium cæremoniis, illi a Chriſtianis recipiantur ritus, quos Catholica Eccleſia pie præſcripſit, ac jugiter ſervat. Utque de hac mea voluntate, juramento, filialique obſequio erga Romanum Pontificem, ejuſque mandata perenne exiſtat monumentum, propria manu me ſubſcribo.

Ego N. Epiſcopus N.

„ *Cœterum etſi magna Nobis ſpes ſit, Fraternitates Veſtras, & Miſſionarios omnes noſtrae voces, & monita excipere diligenter, ac filiali obſequio exequi, curam inſuper ſollicitudinemque plurimam gerere, ut tam orthodoxæ Religionis puritati, integritatique, quam gentium ſaluti adjumenta ſitis, omneſque in hanc unicam rem, maximam utique, labores, ſudoreſque conferre, ut tandem, qui Chriſti amplectuntur fidem, ſuperſtitioſos averſentur ritus, eoſque tantum ſuſcipiant, & retineant, quos Catholica Eccleſia pie præſcripſit, ac jugiter ſervat; attamen pro Paſtoralis Officii debito, ac Paternæ caritatis ſtimulo, iterum, iterumque commonere non deſiſtimus; ne a Paſtorum Principe in cuſtodia gregis ſui minus vigilaſſe dijudicemur: & Vobis interim in auſpicium bonorum omnium Apoſtolicam Benedictionem impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die* XIII. *Maji* MDCCXXXIX. *Pontificatus Noſtri anno nono.*

„ XVII. Haſce Clementis XII. Litteras aliæ ſubſecutæ ſunt, prænominatis earum regionum Epiſcopis peculiariter inſcriptæ, quibus idem Pontifex & conceptum animo intimum dolorem, ob nondum ſibi delatam certam exoptatamque notitiam de præſtita Apoſtolicis mandatis debita obſervantia, gravibus verbis patefecit, & eorumdem Epiſcoporum zelum, ac religinnem excitare curavit, ut ipſi exemplo, ac diligentia ſua præeuntes, cæterorum obedientiam ſollicite promoverent. Harum litterarum hujuſmodi exemplum eſt:

„ XVIII. *Venerabilibus Fratribus Epiſcopis in Regnis Indiarum Orientalium Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi*

CLEMENS PAPA XII.

Venerabiles Fratres, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

„ *Continere labia noſtra non poſſumus, quin vos, Venerabiles Fratres, Apoſtolica voce iterum alloquamur: moleſte Nos, imo graviter ferre, uſque adhuc certam denunciationem minime accepiſſe, qui tandem exitus contigerit noſtris litteris, quae die* 24. *Auguſti* 1734. *Vobis, & Miſſionariis iſthic commorantibus dedimus. Sane taciturnitas hæc curarum & anguſtiæ noſtro paterno erga vos amori cauſa eſt, tum & maxime quia, incerta licet, ſparſæ hic ſunt voces, eaſdem noſtras Litteras, & Decreta in publicum ab omnibus minime poſita fuiſſe, nec exacte, prout oportet, adimpleri; quin non deeſſe aliquos, qui diverſa opinantes, ac loquentes, adducunt diſcipulos poſt ſe. Quare primum Fraternitates veſtras ex animo requirimus, ut quomodo iſthic res ſe habeat, quamprimum renuncietis, ne longior tarditas acerbiorem Nobis afferat moleſtiam; deinde firma ſpe ducimur, zelo Dei vos impellente in doctrina ſana nobiſcum exſurgere in eos, qui contradicunt, ut memores officii, cui ſe addixerunt, ſedulo caveant, ac diligenter proſpiciant, ne culpa eorum, gentes iſtæ ſint timentes Dominum, ſed nihilominus & Idolis ſuis ſervientes. Hac de cauſa alteras miſimus Litteras Fraternitatibus veſtris, atque Miſſionariis, quibus gravioribus ſub pœnis demandamus, ut noſtræ voluntatis ſenſibus, & Decretis obediant, & opere compleant. Ne vero, ut hactenus, unus alterum incuſet, & Nos, qui licet præſentes iſthic ſpiritu, corpore tamen abſentes, ſuſpenſos incerti nuncii diu retineant, juramentum ab unoquoque ex Miſſionariis propria manu ſubſignandum, expetere duximus, quo quiſque profiteatur noſtris juſſionibus promptam, atque exactam præſtare obedientiam, prout latius in iiſdem litteris continetur. Hoc etſi tuto Nobis polliceamur pro omnium pietate, & religione, attamen plurimum collatura erit Fraternitatum veſtrarum exemplum authoritas, quoties idem jurisjurandi ſacramentum, in certum erga S. Sedem, & in Nos obſequii veſtri teſtimonium præſtitiſſe, atque Nobis miſiſſe, vos intelligant, prout in Domino etiam, atque etiam obteſtamur. Porro hanc unam eſſe detegendæ veritatis viam, unum præſidium ad obſtruendum os loquentium iniqua, voſmet facile cognoſcere non dubitamus: quare Pontificiam voluntatem, ceteroquin in vos propenſam, magis magiſque vobis devincietis, ſi induſtriæ, cogitationi, ſtudio denique veſtro vim addetis exemplo, nec ſane veremur, quin eam reverentiam, quam, ſuſcipientes Epiſcopale munus, huic S. Sedi, & Apoſtolicis mandatis ſpopondiſtis, hac iam opportuna occaſione explicaturi luculentius eritis, ut quos ad juramentum proferendum vos adire conſtringimus, ex facto etiam veſtro obedire præceptis noſtris arctius impellantur, ac vobis Venerabiles Fratres in perpetuum amoris noſtri pignus Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die* XIII. *Maji* MDCCXXXIX. *Pontificatus Noſtri Anno nono.*

„ XIX. Neque vero his, quamvis adeo enucleate præſcriptis, plane contentus idem Clemens Papa XII. Superiores quoque Generales Miſſionariorum in Orientalibus Indiis degentium, eorum præſertim, qui, ut Apoſtolicæ Sedi relatum erat, detrectabant adhuc obſequentis animi erga ejuſdem Sedis mandata certa argumenta exhibere, adſtrinxit, eoſque ſub pœnis ſuſpenſionis a divinis, privationis vocis activæ, ac paſſivæ, aliiſque gravioribus arbitrio ſuo reſervatis, Apoſtolicæ etiam Sedis indignationis, formali præcepto, eoque juridice indicto, adegit ad tranſmittenda ſuis reſpective Religioſis exempla Apoſtolicarum litterarum a ſe tunc editarum, atque ad earum publicationem, & exactam, integram, inviolabilemque obſervantiam pro viribus præcipiendam; ea lege addita, ut ſi aliquis eſſet ex Miſſionariis, qui mandatis reluctaretur, aut contrafacere auderet, ſolemni ſtatim præcepto per Superiorem Generalem cogeretur, relictis Miſſionibus, e Provincia decedere, atque in Europam reverti. Et ne in re adeo gravi intentatum aliquod remedium relinqueretur, terminum annorum trium conſtituit, intra quem Superiores Generaler prædicti tenerentur certis, authenticiſque documentis Sedi Apoſtolicæ plenam, atque integram Decretorum, litterarumque obſervantiam indubitate probare, atque præſertim exempla jurisjurandi, ut præfertur, præſtandi, propria uniuſcujuſque Miſſionarii manu, cujuſcumque fuerit Inſtituti, ſubſcripta, exhibere.

„ XX. His ita conſtitutis, atque mandatis obtemperantes omnes Epiſcopi, & Miſſionarii Apoſtolici Regnorum Madurenſis, Mayſſurenſis, & Carnatenſis, nominatimque, qui pridem contra Cardinalis Tournonii Decretum ſteterant, fide data, ſacramentoque interpoſito, exactam, integram, abſolutam, inviolabilemque obſervantiam litterarum, quarum ſuperius exemplum inſertum eſt, quodque incipit: *Compertum exploratumque*, promiſerunt ſecundum formulas aliis in litteris Pontificiis expreſſas, quæ pariter enunciatæ jam ſunt, quæque incipiunt: *Concredita Nobis Dominici Gregis*. Utque ſuum Nobis ad Pontificatus apicem evectis, ſanctæque Sedi fidele obſequium, & ſubmiſſionem certo probarent argumento, ad manus noſtras exempla reddi curarunt ſolemnis jurisjurandi, quod ſinguli præſtiterunt.

„ XXI. Hunc igitur fructum ex prudenti conſtantique, quam hactenus recenſuimus, Prædeceſſorum noſtrorum agendi ratione nobis colligere datum eſt: neque jam temere videmur hanc animo ſpem concepiſſe, ut quæcumque dubia ſuper executione eorum, quæ ab iiſdem Prædeceſſoribus præſcripta memoravimus, adhuc reliqua ſunt, reſolutis, ut infra, propoſitis quæſtionibus, penitus ſubmoveantur, omneſque demum inter ſacros iſtarum regionum Operarios diſſenſiones, & controverſiæ compoſitæ conticeſcant; atque Apoſtolica mandata, & Decreta, quæ, gravi præmiſſa ponderatione, ac de conſilin Venerabilium Fratrum noſtrorum in tota Republica Chriſtiana in negotiis Fidei Generalium Inquiſitorum ſpecialiter deputatorum, aliorumque Virorum pietate ac doctrina

„ præ-

„ præſtantium, harum ſerie edituri ſumus, pari obedientiæ alacritate ab omnibus iſtarum partium Miſſionariis excipiantur, ac debitæ executioni demandentur.

„ XXII. Nonnulli ſiquidem, poſtquam litteris ſuis profeſſi ſunt ſervatas a ſe fuiſſe Apoſtolicas litteras *Compertum, exploratumque*, ſeque accuſatos idcirco perperam fuiſſe tamquam refractarios; affirmantes nihilominus, in maximas, atque extremas animi anguſtias ſe eſſe coniectos, ob jurisjurandi religionem, ob excommunicationis periculum, aliaſque graviſſimas pœnas, quibus inobedientes, legive repugnantes inevitabili nexu obligati ſunt, atque obnoxii; communi illorum omnium nomine, qui in pari muneris, & periculi ſocietate verſantur, ad ſublavandas ſuas, ut ajunt, oneratas, trepidanteſque conſcientias, atque ad plurimorum Chriſtianorum ſalutem, qui recenter converſi perſecutionum procellis aſſidue conflictantur, in tuto collocandam, tria a Nobis flagitarunt.

„ XXIII. Primum illud eſt, ut onere ſubleventur (quod quidem onus graviſſimum, intolerandumque appellant) tot juramentorum, cenſurarumque, quibus inextricabilibus veluti laqueis eorum conſcientiæ vinciuntur, quibuſve fit, ut propriæ amittendæ ſalutis periculo expoſiti, de aliena procuranda cogitationem prope omnem deponere cogantur.

„ XXIV. Alterum, ut diſpenſatio alias conceſſa ſuper inſufflationum, atque ſalivæ rito, in Sacramento Baptiſmatis miniſtrando, prorogetur, eo vel maxime, quod non tali lege ſit hujuſmodi ritus inductus, in qua diſpenſatio locum habere non poſſit; imo, ut ea concedatur neceſſarium eſſe ajunt, ad conſervandam prorogandamque diſſeminatam jam, ac diffuſam fidem in vaſtiſſimis illis regionibus, quarum Incolæ ingenito veluti horrore, ſeu potius inveterato, & communi præjudicio, ita ſalivam averſantur, ut de eo evellendo prope jam ſit ab ais deſperatum.

„ XXV. Tertium, ut aperta, atque plana tradatur interpretatio præcepti a Cardinali Tournonio Miſſionariis graviſſime injuncti, atque ab Apoſtolica Sede confirmati, aiſque inculcati, ut abjectiſſimum hominum genus, vulgo Pareas, minime deſerant, ſed cum domi aliquo morbo laborantes detinentur, eos inviſant, eiſque, cum opus fuerit, Sacramenta miniſtrent, omnibuſque erga eos caritatis, atque pietatis officiis defungantur. Nam, ſine aliqua præfati Decreti declaratione, perniciem eis, qui Chriſtianæ Religioni nomen dederunt, imminere prorſus arbitrantur, Gentiliumque ad fidem converſionem impoſſibilem penitus evaſuram. Itaque eorumdem Parearum ſaluri providendum eſſe tentur, non adigendos ſacros Operarios ad ingrediendum earum domos, quod certe, ut aſſerunt, axitio Miſſionibus foret, ſed alia ratione, atque ea potiſſimum, quam ipſi primo induxerunt, quaque uſi ſunt poſt Apoſtolicas etiam litteras promulgaras, quarum initium: *Compertum, exploratumque*, obtentu verbalis cujuſdam declarationis, quam ipſis ſuus Miſſionum Procurator ſignificaverat.

„ XXVI. Rumore itaque ad Nos allato de hujuſmodi vocali declarationa, quæ Clementi Papæ XII. Prædeceſſori noſtro tribuebatur, & cujus etiam exemplum, monumentumque in Actis, & Tabulario ſanctæ Inquiſitionis relatum fuiſſe, atque reconditum ferebatur, exemplum, monumentumve hujuſmodi diligentiſſime exquiri mandavimus. Cumque illud nuſquam inventum ſit, longa licet atque exactiſſima indagine inveſtigatum, cum etiam adminiſtri, quorum cuſtodiæ mandandum fuerat, ea de re per noſmetipſos interrogati, nihil hujuſmodi a ſe viſum, nihil auditum fuiſſe, & nunquam ad ſe perveniſſe prædictam declarationem, propthereaque & in Actis, & in Archivio deſiderari conſtanter, & indubitare affirmaverint; cum denique ipſius noſtri Prædeceſſoris ea de re mentem, atque ſententiam in Apoſtolicis ejus litteris ſupra relatis luce ipſa clarius expreſſam, exploratamque haberemus; totum hoc graviſſimum, & inveteratum negotium, cum approbatione, & conſilio Venerabilium Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium Generalium Inquiſitorum, ut ſupra, deputatorum, eodem dijudicare, ac definire deliberavimus. Auditiſque propterea tum eorumdem Venerabilium Fratrum Noſtrorum, tum etiam Conſultorum ſententiis, ac rurſus ad trutinam revocatis, & coram Nobis multum, diuque perpenſis, atque diſcuſſis moderationibus illis, quas poſtulatunt a Nobis illi, qui duram, atque difficilem Decretorum toties enunciatorum integram, abſolutamque obſervantiam exiſtimarunt, in hunc qui ſequitur, modum ſtatuimus, atque decrevimus.

„ XXVII. Ac primo quidem, animadvertentes impoſitam jorisjurandi legem eſſe veluti ſaluberrimum antidotum extinguendo glucentium litium, diſcordiarumque veneno, aptiſſimumque ad cohibendam licentiam, libertatemque opinandi, interpretandi, agendi denique pro libito in re tam gravi, & periculoſa frænum exiſtere; cenſuras quoque a prædicto Clemente XII. Prædeceſſora Noſtro in enunciatis litteris, incipien. *Concredita Nobis*, conſtitutas, ad ſolos duntaxat pertinere Apoſtolicæ legis præceptorum violatores, eaſdemque in hujuſmodi tantum refractarios, quorum animos neque Eccleſiaſticæ manſuetudinis officia, neque paternæ admonitionis caritas vincere, aut inflectere ullo modo poſſent, juſtiſſimam pœnam eſſe, & fore reputantes; non ſolum inopportunum cenſuimus jusjurandum aliqua in parte remittere, aut moderari cenſuras; quod primo fiut ab illis propoſitum; verum etiam de prædicto conſilio, & aſſenſu, ac de plenitudine poteſtatis a Deo Nobis concreditæ, illud, illaſque probamus, confirmamus, & innovamus; illudque, & illas omne robur, & firmamentum, omnemque vim, & efficaciam in poſterum ſemper habere, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, atque ab illis ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſa obſervari decernimus, & jubemus.

„ XXVIII. Quod autem attinet ad ſecundam poſtulationem de proroganda ſupradicta diſpenſatione, quam Prædeceſſor Noſter in decennium conceſſit, ut ſcilicet per id temporis, in Sacramento Baptiſmatis conferendo, ſalivæ uſu abſtinere, & ſacras inſufflationes io occulto adhibere liceret, non tamen hoc generatim, neque indiſtincte, ſed ubi gravis aliqua, & certa neceſſitas poſtularet, ut luculentius in eiſdem litteris Apoſtolicis, quarum initium: *Compertum, exploratumque*, expreſſum eſt; Nos declarare ſatis non poſſumus, quam ægre feramus, quod nullis adhuc certis indiciis, aut argumentis cognoſcere potuerimus, utrum Miſſionarii per id decennii tempus, quod jam dilapſum eſſe dignoſcitur, ad Apoſtolicarum litterarum præſcriptum, in eo pro viribus elaboraverint, atque ea, qua par erat, fide, ac diligentia, omne ſuum ſtudium, operamque adhibuerint, ut vanus ille horror, & parum æqua averſatio prædictorum Sacramentalium, quæ Gentium illarum animis inſidere fertur, ſenſim emendara, demum ab eiſdem penitus deponeretur. Nemo quippe ignorat, Sacramentalium, de quibus agitur, uſum, ſive inſtitutionis antiquitas, ex qua ritus illi in Eccleſiam derivati ſunt, ſive multiplex myſteriorum ſignificatio, quæ in illis continetur, ſiva demum Romanæ Eccleſiæ omnium Magiſtræ ſpectetur authoritas, quæ eoſdem in ſuis Ritualibus receptos inviolabiliter obſervari præcepit, jure, ac merito venerandum aſſe, præcipuoque ſemper in honore habendum, & conſequenter incapacem prorſus recipiendæ Baptiſmatis gratiæ eum eſſe, qui falſo ſibi perſuaſerit, inſufflationes, atque ſalivam aptam haud eſſe materiam ſacramentalium cæremoniarum, graviſſimique piaculi expertem non futurum, qui ſic opinanti conferre illud auderet.

„ XXIX. Et quamquam exploratum eſſet, Gentes illas hoc pravo errore minime detineri, ſed ob id tantum a prædictorum Sacramentalium uſu abhorrere, quod ingenita quadam, ut ferunt, averſione ſalivam, anhelitumque abominentur, non minori tamen induſtria ſacris Miniſtris adnitendum eſt, ut ex earum animis perperam conceptum horrorem, ineptamque averſionem alliminent, atque ablegent: aliter timendum merito eſſet, ne illarum Regionum Neophyti, confirmata io ipſorum mentibus hujuſmodi abominatione, eo uſque deſipiant, ut eamdem etiam transferant ad miracula, quæ per ſalivam Chriſtus Redemptor Noſter edidit, ipſumque propterea miraculorum, & ſalutis noſtræ Authorem, quo nihil profecto magis impium excogitari poteſt, averſentur. Utque alia prætereamus, illud tandem non diutius eſt differendum, ut in Regnis Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi Baptiſmi Sacramentum rite, ſancteque miniſtretur; iiſdem adhibitis Sacramentalibus, & cæremoniis, quibus Romana utitur Eccleſia, ex qua ad gentes illas fidei lux propagata eſt, dediſcantque tandem novelli Regionum illarum fideles id horrera, quod Deus dignatus eſt facere.

„ XXX. Verumtamen ut memorata Sacramentalium prædictorum abominatio ſuaviter, leviterque ex eorum animis divelli poſſit, neve hujuſmodi lex, quæ Sacramentalium uſum præſcribit, ad nimiam in ſpeciem ſeveritatem exacta, eas adducere calamitates videatur, quæ ex illa, tamquam e fonte, in Eccle-

„ ſiis,

„ ſias, atque Miſſiones dimanaturæ denunciantur, Nos enarratis de cauſis diſpenſationem, quam Prædeceſſor Noſter in litteris jam relatis conceſſit, iterum concedendam, prorogandamque decrevimus in aliud decennium, quod a die datæ præſentis Noſtræ Apoſtolicæ Conſtitutionis eſt inchoandum.

„ XXXI. Ex quo fas eſt intelligere, non eam eſſe, aut fuiſſe noſtram, & Apoſtolicæ Sedis ſententiam, quod ſcilicet nullus diſpenſationi locus eſſe poſſit in hujuſmodi ſacrorum Rituum, & Sacramentalium materia, nec ulla diſpenſandi neceſſitas aut ſufficiens cauſa unquam valeat allegari. Verum, cum ex rationibus ſuperius allatis, nullo pacto permitti valeat, venerabiles adeo ritus, ac traditum a Patribus, ſanctéque ab Eccleſia ſervatum hujuſmodi Sacramentalium uſum penitus aboleri; vel eorum contemptui, aut erroribus circa eadem inducendis, vel jam conceptis amplius confirmandis occaſionem præberi; idcirco omnibus dictorum Regnorum Miſſionariis diſtricte præcipimus, ut hac diſpenſatione benigne a Nobis indulta, nonniſi certis in caſibus, & cum gravis id neceſſitas poſtulabit, de quo eorum conſcientiam oneramus, utantur, nec niſi in prædictis caſibus ſalivæ uſum in adminiſtratione Baptiſmatis poſſint omittere, & occultas adhibere inſufflationes; modo ii, qui ſe baptizandos offerunt, in ea non ſint opinione, ut credant ſalivam, atque inſufflationes hujuſmodi ineptam eſſe, atque indecentem Sacramentalis ritus materiam: qui enim adeo falſa, atque diſtorta perſuaſione imbuti eſſent, tamquam indigni, & incapaces Sacramenti Baptiſmatis licite ſuſcipiendi, ab eo repellendi eſſent. Volumus autem, atque omnibus, & ſingulis prædictorum Regnorum Epiſcopis, & Miſſionariis in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, & expreſſe jubemus, ut & communibus ſtudiis, atque conſiliis, & ſinguli pro virili parte, intra præfinitum decennii tempus, omnibus viribus, nerviſque contendant, & quemadmodum fuerat eiſdem a ſan. mem. Prædeceſſore Noſtro imperatum, non intermiſſis laboribus aſſidue curent, ut ex illarum Gentium animis errorum tenebræ, maleſanæque opiniones, quibus obcæcantur, & miſerrime detinentur, penitus diſcuſſæ, ac radicitus evulſæ eliminentur. Ut vero indultum, prorogatumque a Nobis tempus ſanctiſſimis Romanæ Eccleſiæ cæremoniis prædictis, quæ tamdiu a Sede Apoſtolica commendatæ, atque inculcatæ fuerunt, facilius apud Nationes illas inſinuandis vere conducat, utque ulterior hujuſmodi rituum prætermiſſio (quam tamen extra veræ neceſſitatis caſus, ut ſupra, nullatenus conceſſam, aut licitam eſſe, iterum declaramus) alendis Populorum erroribus, atque difficultatibus augendis, confirmandiſque anſam non præbeat; univerſis Gentium illarum Epiſcopis, & Miſſionariis prædictis notum eſſe volumus, hoc exacto decennio, nullis aut precibus, aut rationibus, quæ porrigi, proferrique umquam poſſent, aliam denuo prorogationem conceſſum iri.

„ XXXII. Ad tertium denique, quod pertinet poſtulatum, ut nempe apertius, atque diſtinctius declaretur Decreti articulus, quo laudatus bon. mem. Carolus Thomas Card. Tournonius ſancivit, ut Miſſionarii ad Pareas ægrotantes accedant, ut Sacramenta deſiderantibus etiam domi adminiſtrent, ut denique illis omnia præſtent ſpiritualia ſubſidia, quæ caritas, religio, & officii ratio Evangelicis Operariis nullo diſcrimine, nulloque reſpectu, Fidelibus univerſis, adverſa præſertim valetudine conflictatis, adminiſtranda præſcribunt: nemo profecto non videt, quantumvis maximæ proponantur difficultates, in quas incurrere Miſſionarii ſe poſſe dicunt, ſi huic præcepto tam juſto, tam ſancto parere velint, ferendum tamen nullo modo eſſe, quod caſas humiliorum hujuſmodi hominum et morbo decumbentium ſubire recuſent, atque illos in ſummo etiam vitæ diſcrimine, aut Sacramentis omnino carere ſinant, aut ſaltem eorumdem percipiendorum maximam illis ingerant difficultatem. Nulla etenim apud Deum eſt perſonarum acceptio; nec ullum deſpicere fas eſt eorum, quos Unigenitus Dei Filius per novam generationem ſibi conjunctos, non confunditur Fratres vocare: quin imo *elegit Deus pauperes in hoc Mundo, divites in Fide, & heredes regni, quod repromiſit diligentibus ſe*. Quæ qui contemnunt, exhonorantes pauperem, & fratrem humilem confundentes in humilitate ſua, hi porro longe nimis diſcedunt a doctrina, & exemplo Chriſti Domini Salvatoris noſtri, qui nos non divina tantum voce, ſed magnis etiam, atque illuſtribus factis edocuit, quanti apud nos eſſe debeant, qui pauperes, atque abjecti per mundi inſaniam vocantur. *Ecce enim*, ajebat S. Gregorius Pontifex Maximus, *ire non vult Filius Dei ad filium Reguli, & tamen venire paratus eſt ad ſalutem ſervi. Certe ſi nos cujuſpiam ſervus rogaret, ut ad eum ire deberemus, protinus nobis noſtra ſuperbia in cogitatione tacita reſponderet dicens: non eas, quia temetipſum degeneras; honor tuus deſpicitur, locus vileſcit. Ecce de Cælo venit, qui ſervo in terram occurrere non deſpicit.*

„ XXXIII. Quare ut graviſſimo huic malo remedium afferrent Prædeceſſores Noſtri Romani Pontifices Gregorius XV. Alexander VII., & Clemens IX. in ſuis Apoſtolicis Litteris die XXXI. Januarii MDCXXIII., die XVIII. Januar. an. MDCLVIII. & die XIII. Septembris anni MDCLXIX. reſpective datis, omni animorum contentione, atque zelo obtinere curarunt (quod & Nos eorum veſtigiis inhærentes ſummopere optamus, & quantum in Domino poſſumus, diſtricte præcipimus, & mandamus) ut Nobiles cum plebeiis in unam, eamdemque Eccleſiam convenientes, una ſimul divini verbi pabulo reficerentur, & Eccleſiæ Sacramenta reciperent, utque Miſſionarii Regnorum, Provinciarumque Orientalium Indiarum, ſui officii memores, ita animo eſſent comparati, atque diſpoſiti, ut, non ſecus ac Nobilibus, abjectis quoque, & infimæ ſortis hominibus, in iis, quæ ad ſpiritualem eorum profectum pertinent, præſto eſſent, illiſque in propriis etiam domibus, etſi humillimis, ac ſordidis, ſacrum Viaticum miniſtrare minime recuſarent. At, quod maxime Nos angit, ſive ob immodicum illum horrorem, quo claro genere nati infimæ plebis homines, ut fertur, ita averſantur, ut vel illorum contactu ſe commaculari, nobilitateque, & gradu cadere ſibi perſuadeant (qui tamen horror cum ſit Chriſti lege damnatus, e Chriſtianorum animo omnino eſt eliminandus) ſive ob patrias leges, imperiaque Regum idololatrarum, quibus Chriſtiani in iis regionibus ſubjecti ſunt, aliave tandem de cauſa id evenerit; fruſtra certe fuerunt Prædeceſſorum Noſtrorum conſilia, paternæ exhortationes, præcepta demum, queis uſi ſunt, ut infimi hujus generis hominum converſioni, ac ſaluti procurandæ, quantum optaverant, plene conſulerent, ac providerent.

„ XXXIV. Cum vero, & Nos Chriſti Domini documentis, Prædeceſſorumque Noſtrorum exemplo excitati, anxie cogitaremus, qua ratione illud tandem reipſa conſequi poſſemus, quod eiſdem Prædeceſſoribus Noſtris tantopere cordi fuit; opportune accidit, ut Societatis Jeſu Miſſionarii, quorum villicationi Regnorum Madurenſis, Mayſſurenſis, & Carnatenſis Miſſiones potiſſimum concreditæ ſunt, poſtquam declarari a Nobis articulum de Pareis poſtularunt, paratos ſe Nobis obtulerint, pollicitique ſint, modo id Nos ipſi probaremus, certos aliquos delegare Miſſionarios, qui Pareis convertendis dirigendiſque præcipue dent operam. Quod quidem eorum conſilium, quo Pareatum converſioni, & ſaluti ſatis bene conſultum fore confidimus, paterno gaudio ſuſcipientes, pro temporum circumſtantiis probandum, commendandumque eſſe duximus, oblationiſque Nobis factæ, ac religioſi promiſſi exemplum ab eorum Præpoſito Generali ſubſcriptum in hujus Romanæ, atque univerſalis Inquiſitionis Tabularium referri, perpetuoque aſſervari mandavimus.

„ XXXV. Præmonemus itaque in primis partium illarum Miſſionarios univerſos, ut quæ Apoſtolici eorum miniſterii erga Fideles omnes ex Divina inſtitutione potiſſimæ partes ſunt, minime obliviſcantur; ac ſerio perpendentes, quod inter eos, qui Filii Dei ſunt, per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu, juxta doctrinam Apoſtoli, jam non eſt ſervus, neque liber, non eſt maſculus, neque fœmina, ſed omnes unum ſunt in Chriſto Jeſu; quod ipſe quoque Salvator noſter a Deo Patre ſuo poſtulaverat pro omnibus, qui credituri erant per verbum Diſcipulorum in ipſum, rogans nimirum: *Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint, ut credat mundus, quia tu me miſiſti*; novos credentes inſtruant, oportere illos eo mutuæ caritatis vinculo inter ſeſe colligari, ex qua veluti teſſera, & divini Filii ab æterno Patre miſſionem, & Chriſtianæ Religionis veritatem facile Gentiles agnoſcant.

„ XXXVI. Deinde vero tot ſtatim pro Pareis Miſſionarios deputari volumus, & præcipimus, quot neceſſarii, & reipſa ſufficientes reputabuntur pro eorum debita cura ſingulis in locis exercenda, qui peculiari ſtudio eorumdem domos, ubi ægrotant, pro viribus petant, ad eos inviſendos, ac piis ſermonibus, ac precibus, Sacramentorumque pabulo recreandos, eoſque demum in extremo vitæ diſcrimine conſtitutos ſancto Infirmorum Oleo delinendos, abſque

„ Per-

„ Perſonarum, aut ſexus exceptione. Ubi vero contigerit præfatos Miſſionarios ad Parearum curam præcipue deputatos, aut eorum aliquem e vivis excedere, vel alio abire, alterum alterius loco continuo ſubrogari mandavimus: & intra ſpatium quinquennii a die datæ præſentium certiſſima, atque authentica documenta de mandatorum noſtrorum executione Apoſtolicæ Sedi reddi debere præcipimus. Quod ſi intra quinquennii ſpatium hujuſmodi documenta reddita minime fuerint, vel iis redditis, minime conſtiterit alios Miſſionarios ad præcipuam illam Parearum curam exercendam ſubrogatos fuiſſe in eorum locum, quos vel obiiſſe, vel alia de cauſa officio deeſſe contigerit: tum etiam ſi intra ſpatium annorum decem omnes non fuiſſent adhibitæ diligentiæ, quæ tam a Prædeceſſoribus Noſtris, quam a Nobis ipſis ſuperius præſcriptæ ſunt, ad evincendum, expellendumque horrorem, quo Gentes earum Regionum inſufflationes, atque ſalivam in Sacramenti Baptiſmatis adminiſtratione, & ſuſceptione, averſari dicuntur; de quo tamen minime dubitare Nos ſinit filialis obedientia, quam iis præ ceteris Miſſionariis in Apoſtolicam Sedem ſe profiteri gloriantur: aut denique ſi omnes adhibitæ diligentiæ fruſtra ceſſiſſent; quod ſecus fore confidimus, dum mentis noſtræ oculos ad miſericordiarum Patrem, totiuſque conſolationis Deum, cujus agitur cauſa, convertimus; in quemcumque eventum, ne Miſſiones illas tot virorum laboribus, ac ſanguine fundatas deſeramus, a quo ſane longiſſime abſumus; decernimus, & mandamus, ut alii Miſſionarii ſive ſæculares, ſive Regulares ex alio cœtu, vel inſtituto, in ea Regna mittantur, ut experiamur, num Deus, cujus incomprehenſibilia ſunt judicia, in aliorum Operariorum villicationem divitias miſericordiæ ſuæ effundere decreverit, eorumque labore, atque induſtria illos fructus in præfatis Regionibus, & Gentibus producere, quos Miſſionariorum nunc ibi laborantium ſudoribus, nulla licet ipſorum culpa, vel omiſſione, conſequi non potuerimus.

„ XXXVII. Et quamquam confidimus prædictos Miſſionarios nunc, & pro tempore ibi exiſtentes, pro ſuo erga Apoſtolicam Sedem obſequio, ab excitandis turbis alienos futuros, nec ullum juſſionibus noſtris obſtaculum, aut impedimentum allatum iri, ſi dum ipſi in iis Regionibus commorantur, eo novi Miſſionarii accederent, ibique verſarentur; tamen quoniam Apoſtolici muneris id a Nobis ratio exigit, ut caveamus pericula, quæ Chriſtianæ caritati offendiculo eſſe poſſent; hinc eſt, quod Societatis Jeſu Miſſionariis, qui in Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi Regnis tunc erunt, virtute ſanctæ obedientiæ jubemus, atque præcipimus, ut quicumque caſus ex ſupradictis evenerit, quo, vel omnia, vel aliqua ex his, quæ per præſentes litteras noſtras circa præmiſſa decrevimus, & obſervari mandavimus, intra præfinitum reſpective tempus, integre exacteque, ut par eſt, impleta non fuerint, ſive id ex eorum facto, ſive ex omiſſione, ſive ex prava, & contra litteralem earumdem præſentium ſenſum diſtorta mentis, & voluntatis noſtræ interpretatione, ſive demum ex qualibet alia cauſa, etiam de neceſſitate exprimenda, id contigerit; ſtatim, relictis prædictarum Regionum Miſſionibus, quarum in iis Regnis exercendarum, & quocumque titulo, etiam deputatorum ab Epiſcopis, ſeu Ordinariis locorum, aut ſimplicium ſuæ Religionis Presbyterorum, ſeu quolibet alio colore proſequendarum, jure omni, officio, & facultate ex eo tempore in poſterum jam nunc eos a Nobis privatos, & imminutos declaramus, atque ex nunc prout ex tunc, & e contra, auctoritate Apoſtolica, & earumdem præſentium tenore privamus, & imminuimus, illico, non expectata alia noſtra, & Sedis Apoſtolicæ declaratione, juſſione, aut ſententia, in Europam revertantur, uberiores, ut ſperamus, in hiſce Partibus fructus relaturi.

„ XXXVIII. Demum etſi ii Miſſionarii, qui moderandas cenſuras, diſpenſandum ſuper inſufflationum, & ſalivæ ritu in Sacramento Baptiſmatis adminiſtrando, atque articulum de Pareis declarandum poſtulaverunt, nil difficultatis præſetulerint circa alia capita Decreti prædicti Caroli Thomæ Cardinalis Tournonii, & Apoſtolicarum Litterarum Clementis Papæ XII. quarum initium *Compertum, exploratumque*; ex aliorum nihilominus litteris ingenti noſtro dolore accepimus, ex Miſſionariis alios eſſe, qui nulla habita interdicti a præfato Cardinali Tournonio lati, ampliſſimeque a Prædeceſſore noſtro confirmati ratione, eo uſque progrediuntur, ut Chriſtianis mulieribus geſtare permittant monile collo ſuſpenſum, contracti teſſeram Matrimonii, quod Regionis illius lingua Taly denominatum, effigiem quamdam habet informem Idoli, quod profanis earum Gentium nuptiis præſidere fertur, ipſiſque pariter fidelibus, quo tempore ab illis nuptiæ celebrantur, permittant fructum, vulgo *Cocco* nuncupatum, frangere, ad hoc ut futurorum inde auſpicia vel fauſta, vel infauſta deſumant: mulieribus demum, cum menſibus detinentur, Templi acceſſu, & ſalutari Pœnitentiæ Sacramento interdicant. Quamobrem Nos animo reputantes, quam ſit execrandum, mulieres illas, quæ ſub Crucis vexillo militant, ornatas incedere hujuſmodi inſignibus, quæ aut Idololatriam important, aut de Gentilitatis ſuperſtitione ſuſpecta ſint, prout dubio procul eſt memoratum Taly, neceſſario proinde damnatum; quamque Chriſtifideles dedeceat, ritus, cæremoniaſque ſequi, vel imitari, ethnicam ſuperſtitionem redolentes, qua certe non vacat illa nuptiarum tempore in prædictis Regionibus uſitata præfati *Cocco* diſtractio, quæ idcirco jure, & merito pariter reprobata dignoſcitur; quam denique juſtum ſit menſium tempore minime arcere Templis, & ſalutari Pœnitentiæ Sacramento fideles mulieres, quas laudabili praxi admittit Eccleſia Redemptoris veſtigiis inſiſteos, qui ſanguinis fluxu laborantem non abjecit: *Si enim*, ut olim ſcripſit laudatus S. Gregorius Magnus, *in ſanguinis fluxu poſita laudabiliter potuit Domini veſtimenta tangere; cur quæ menſtruum ſanguinis patitur, ei non liceat Domini Eccleſiam intrare?*

„ Hæc, inquam, reputantes, ac relatis, & minime ferendis abuſibus pro Apoſtolici muneris ratione remedium adhibere quam maxime cupientes, mandamus, & virtute ſanctæ obedientiæ tenore præſentis noſtræ Conſtitutionis perpetuæ legis vim habituræ jubemus, atque diſtricte præcipimus univerſis Epiſcopis, atque omnibus, & ſingulis tam Sæcularibus, quam Regularibus, ex quocumque ſint Ordine, Congregatione, Inſtituto, nominatimque ex Societate etiam Jeſu, in Orientalium Indiarum Regnis Madurenſi, Mayſſurenſi, & Carnatenſi exiſtentibus Apoſtolicis Miſſionariis, ut omnia, & ſingula, quæ in ſupra inſertis Clementis Papæ XII. litteris, quarum initium *Compertum, exploratumque*, quas etiam auctoritate noſtra, quatenus opus ſit, in omnibus, & per omnia approbamus, confirmamus, & innovamus, contenta ſunt, tam quæ ſupradicta capita reſpiciunt, quam alia quæcumque per eaſdem litteras præſcripta, & definita, ad eorum normam, quæ idem Prædeceſſor Noſter alteris pariter ſuperius inſertis Apoſtolicis litteris, incipien. *Concredita Nobis*, conſtituit, & ſanxit, non ſolum ipſi pro virili parte integre, exacte, abſolute, inviolabiliter, perpetuoque obſervent, atque adimpleant, verum etiam, quantum in ipſis eſt, ut ab univerſis fidelibus, qui eorum curæ ſunt concrediti, exacte ſerventur, & impleantur, omni ſtudio, ac viribus curent, atque contendant.

„ Denique eoſdem Epiſcopos, & Miſſionarios omnes rogamus, & obſecramus per Dominum Jeſum Chriſtum, & per caritatem Sancti Spiritus, ut nihil aliud ſapientes præter id, quod a Nobis, & a Prædeceſſoribus Noſtris conſtitutum fuit, ſalutare Dei, quod per eorum miniſterium Regionum iſtarum Gentibus miſſum eſt, pari zelo, ac puritate propagare non intermittant; omnique ſtudio dent operam, ut nedum in novellis Chriſtifidelibus veteris hominis veſtigia penitus expungantur, deleanturque; verum etiam quæcumque vel ſymbola, vel imagines, aut figuræ, atque omnis demum ſpecies mala, ipſaque veluti umbra, & odor ethnicæ ſuperſtitionis ab ipſis eliminentur; illud cogitantes, ejuſmodi cæremoniis, vaniſque obſervationibus, quæ Idololatriæ reliquiæ ſunt, earum Gentium animos inextricabilibus veluti laqueis irretiri, ac vetuſtos ali, confirmarique errores, quibus miſere detinebantur. Quod ſi aliquos Regionum illarum fideles, veluti parvulos adhuc fluctuantes, Paganorum contemptus, contumelias, aut perſecutiones, propter Eccleſiæ præceptorum, & rituum obſervantiam, formidare conſpexerint; illud ipſis illuſtre monitum, quod Sanctus Auguſtinus Eccleſiæ Doctor in pari argumento reliquit, commemorare, atque inculcare non deſinant: *Si quæritis, unde vincantur Pagani, unde illuminentur*; quodque ad ipſos Evangelii præcones præcipue dictum eſſe dignoſcitur: *Si quæritis, unde ad vitam vocentur, deſerite ſolemnitates eorum, deſerite nugas ipſorum.*

„ Volumus autem, atque decernimus, eaſdem præſentes litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod prædicti Miſſionarii, eorumque Procuratores, & alii quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, cu-

„ juſvis

„ juſvis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis exiſtant, ſeu alias ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione digni, illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi, cauſæque propter quas præſentes emanaverint, ſufficientes adductæ, verificatæ, & juſtificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata cauſa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis læſionis, nullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, vel intereſſe habentium conſenſus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, & ſubſtantiali, ac inexcogitato, & inexcogitabili, individuamque expreſſionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, invalidari, retractari, in controverſiam vocari, aut ad terminos juris reduci, ſeu adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari; ſed ipſas præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, quibuſcumque juris, ſeu facti defectibus, qui adverſus illas, etiam quorumvis a Sede præfata conceſſorum Privilegiorum prætextu, ad effectum impediendi, ſeu retardandi earum executionem, quovis modo, ſeu quavis ex cauſa opponi, ſeu objici poſſent, minime refragantibus, ſuos plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere; eaſque propterea, omnibus, & ſingulis quomodolibet allatis, ſeu afferendis impedimentis penitus & omnino rejectis, ac nequaquam attentis, ab illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari; ſicque, & non aliter in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam ejuſdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere legatos, & præfatæ Sedis Nuncios, alioſve quoſlibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, judicari, & definiri deberet, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

„ Non obſtantibus præmiſſis, &, quatenus opus ſit, noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ Regula *de jure quæſito non tollendo*, aliiſque Apoſtolicis, ac in univerſalibus, Provincialibuſque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus: nec non quorumcumque Ordinum, Congregationum, Inſtitutorum, & Societatum, etiam Jeſu, & quarumvis Eccleſiarum, & aliis quibuslibet, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, ac præſcriptionibus quantumcumque longiſſimis, & immemorabilibus. Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apoſtolicis, Ordinibus, Congregationibus, Inſtitutis, & Societatibus, etiam Jeſu, ac Eccleſiis prædictis, aliiſve quibuslibet perſonis, etiam quantumvis ſublimibus, & ſpecioſiſſima mentione dignis, a Sede prædicta ex quacumque cauſa, etiam per viam contractus, & remunerationis, ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis Decretis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ſeu ad quarumcumque Perſonarum, etiam Imperiali, Regali, aliave qualibet mundana, vel Eccleſiaſtica dignitate fulgentium inſtantiam, aut earum contemplatione, ſeu alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, editis, factis, ac pluries iteratis, ac quantiſcumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut alia aliqua exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, exprimerentur, & inſererentur, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, & derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

„ Quia vero difficile foret literas hujuſmodi originales ubique oſtendi, & publicari, volumus pariter, & decernimus, illarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii Publici ſubſcriptis, & Sigillo Perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eandem prorſus fidem, tam in judicio, quam extra illud, ubique locorum haberi, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

„ Inſuper volumus, & expreſſe mandamus, ut eædem præſentes literæ, ſeu earum exempla, etiam impreſſa, notificentur, & intimentur omnibus, & ſingulis memoratorum Miſſionariorum, cujuſcumque Ordinis, Congregationis, Inſtituti, Societatis, etiam Jeſu, Superioribus Generalibus, & Procuratoribus Generalibus, ad hoc ut tam ſuo, quam prædictorum eis reſpective ſubditorum, ſeu inferiorum nomine, ipſas literas fideliter exequi, & obſervare ſpondeant, actumque ſponſionis hujuſmodi in ſcriptis reddant, earum vero exempla prædicta, præter ea, quæ a Congregatione Venerabilium Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandæ Fidei præpoſitorum, ad Epiſcopos prædictorum Regnorum legitime publicanda, de mandato pariter noſtro, tranſmittentur, iidem Superiores, aut Procuratores Generales pluribus viis, quanto citius fieri poterit, tranſmittant ad eoſdem ſuos Subditos, ſeu Inferiores in Regnis ſupradictis degentes, cum arctiſſimis præceptis eaſdem literas, & in eis contenta quæcumque plenarie, & integre, ac vere, realiter, & cum effectu in omnibus, & per omnia ſimiliter exequendi, & obſervandi.

„ Et nihilominus, quocumque modo earundem præſentium exempla in prædictis Regnis legitime publicata fuerint, & promulgata, volumus, ut ſtatim poſt hujuſmodi publicationem, omnes, & ſingulos, quos concernunt, ſeu concernent in futurum, perinde afficiant, ac ſi unicuique illorum perſonaliter intimatæ, & notificatæ fuiſſent.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc noſtrarum approbationis, confirmationis, innovationis, declarationum, decretorum, præceptorum, mandati, ſtatuti, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXXXXIV. pridie Idus Septembris Pontificatus Noſtri anno quinto.

D. Card. Paſſioneus.

I. Datarius.

Viſa de Curia I. C. Boſchi.

I. B. Eugenius.

Regiſtrata in Secretaria Breviom.

Loco ✠ Plumbi.

„ Anno a Nativitate Domini milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo quarto, Indictione ſeptima, die vero 7. Menſis Octobris, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Benedicti Divina Providentia Papæ XIV. anno quinto, ſupradictæ Literæ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Baſilicarum Lateranenſis, Principis Apoſtolorum, & S. Mariæ Majoris de Urbe, & in acie Campi Floræ, ac aliis in locis ſolitis, & conſuetis per me Nicolaum Capelli Apoſtolicum Curſorem.

Bandinus Cheti Magiſter Curſorum.

MONUMENTUM X.

Venerabili Fratri Polycarpo Epiſcopo Pekinenſi in Sinis

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

„ REdditæ Nobis fuerunt eodem tempore duæ Fraternitatis tuæ Epiſtolæ; prima quidem die decima menſis Januarii elapſi anni 1743. qua gratiarum actionem Nobis, quod tibi Epiſcopatum Pekinenſem in Sinis contulerimus, referre ſtudes; altera vero die quinta menſis itidem Januarii currentis anni 1744. data, qua dolens quereris, Te apud Nos

„ tanquam debitæ Apoſtolicis Conſtitutionibus ac Decretis obedientiæ reum fuiſſe peractum. Una inſimul cum hiſce Epiſtolis tuis accepimus pariter ſolemnem jurisjurandi a Te in Epiſcopali tua inauguratione delati, juxta formam ac tenorem tibi præſcriptum in ipſis Noſtris tuæ ad Epiſcopatum promotionis literis in ſimili forma Brevis expeditis, Actum; nec non duo alia a Te ſeorſim præſcripta teſtimonia, alterum quidem de jurejurando ſuper Apoſtolicæ Conſtitutionis quæ incipit *Ex illa die*; alterum vero de jurejurando etiam ſuper alterius Apoſtolicæ Conſtitutionis, quæ incipit *Ex quo*, obſervantia, præſtitis. Hiſce omnibus conjuncta erant nonnulla etiam præſcripta Miſſionariorum teſtimonia, qui te ſtudioſum zelantemque ſuper obſervantia memoratæ Apoſtolicæ Conſtitutionis *Ex illa die* eſſe teſtabantur, quemadmodum Tu ipſe Sacramento conteſtaris.

„ §. I. Sed Fraternitati tuæ &c. *Et infra:* Id unum in animo ſemper fixum permaneat, tam apud Nos ipſos, quam apud Venerabiles Fratres noſtros S. R. E. Cardinales negotiis & conſultationibus quarumcumque Congregationum Apoſtolicæ hujus Sanctæ Sedis præpoſitos, plurimum valere hoc unicum & maximum ad accuſationum veritatem falſitatemve dijudicandam, comprobandamve, argumentum, novam ſcilicet poſt criminum delationes initam agendi rationem. Quamobrem adeſto animis & enitere, ut quemadmodum Tu ſpopondiſti, & Nos de Fraternitate tua Nobis pollicemur, ita deinceps te in omnibus rebus geras, ut tuam erga Apoſtolicas Conſtitutiones, atque eas præſertim, de quibus agitur, obedientiam, reverentiam, zelumque non ſolum Nobis, ſed univerſis etiam probare & reipſa commonſtrare ex animo ſatagas. Hinc enim fore confidimus, ut falſitatis redarguantur accuſationes de geſtarum rerum ratione a Te hactenus habita inſtructæ.

„ §. 2. Porro ut ceteris in tuis literis a te propoſitis ſatisfaciamus; aliteris quidem, quod eum per quatuordecim annos operam laboreſque tuos in S. Miſſionibus antea peragendis impenderis, atque adeo optime noveris iſtarum partium ac populorum ingenia & rerum vices, ac conteſtari præ cæteris poſſis, præſentia certe tempora expoſcere, non anguſtiari vaſa carnis, ſed dilatari ſpatia charitatis; ac propterea melius fuiſſe conſultum, res omnes in eodem, quo reperiebantur, ſtatu relinquere, cum in præſentia omnis ſpes de exigenda a Chriſtifidelibus iſtarum partium debita Apoſtolicis Conſtitutionibus obedientia penitus præciſa videatur; Apoſtolica namque Sacroſanctum Jeſu Chriſti Evangelium prædicandi libertas non tam impedita, quam certe ſublata eſt; quippe quod Chriſtifideles per vim metumque ad Idolorum templa traduntur; unde timendum eſt, ne proximum immineat ſacris Miſſionibus excidium: Nec Fraternitati tuæ, nec aliis in vinea Dei adlaborantibus inſunt vires, quibus per vim etiam Chriſtifideles, ut veſtris mandatis ea, qua par eſt, reverentia obediant, cogi poſſint: Tartari pariter & ipſi fideles, tam intra Pekini mœnia, quam in ſuburbiis, ſub gravi duræ ſervitutis jugo degentes, omni procul dubio antiquis indulgentiis, permiſſionibuſque per abuſum inhærentes, ne a Dominis ad Imperatorem deferantur, Apoſtolicarum Conſtitutionum obſervantiam periculis ac tormentis poſthabebunt; quamvis Fraternitas tua aliique Miſſionarii per paſtorales exhortationes monere obteſtarique minime omittant.

„ §. 3. At liceat, ut Fraternitati tuæ replicemus, poſt ſuſceptum conſilium, onuſque per tot annos retinendi ſervarique faciendi patrios Sinarum ritus, priſcaſque cæremonias, propoſitis tot tantiſque in varias partes trahentibus dubiis & diſputationibus, poſt diuturnam accuratiſſimamque, adhibitis diligentiis, requiſitiſque debitis notitiis, eorumdem rituum & cæremoniarum diſcuſſionem, fieri ne poterat, ut ſine graviſſimo conſcientiæ angore conſilia tanta providentia capta, & Conſtitutiones tanta ſapientia propoſitæ amplius differrentur? Certe ſi obſirmatis patronorum proſcriptorum rituum cæremoniarumque hujuſmodi ſenſibus votiſque aſſenſum ſatisfactumque fuiſſet, nunquam profecto adveniſſet tempus, verba tua uſurpamus, anguſtiandi vaſa carnis. Nos quidem non latet, vobis deeſſe cogendi compellendique vires; ſed ſcimus & certi ſumus, eandem ineſſe vobis virtutem, quam habebant Sanctiſſimi Jeſu Chriſti Apoſtoli (ſi tamen Apoſtolico ſpiritu ducti ad Evangelium prædicandum ad remotiſſimos populos acceſſiſtis) qui reponentes omnem fiduciam in eo, qui eos confortabat, Deo & ferventis caritatis zelo, & verbi divini miniſterio non ſolum gentes ad credendum perducebant, ſed credentes etiam, nova fidei germina, collectumque Jeſu Chriſti gregem providentiſſime regebant, & ſuaviter fortiterque incendebant, & excitabant ad illud jucundiſſimum ſpectaculum a Minucio Felice deſcriptum, præſertim ubi ob oculos ponit lætitiam Chriſtifidelium, qui intentatas minas objectaque tormenta deſpicientes, libertatem ſuam adverſus Reges & Principes erigebant, ſoli Deo cedebant.

„ §. 4. Ingenti cum animi noſtri dolore & graviori, quam explicari poſſit, mœrore tuum excepimus ſane nuntium de perſecutionibus iſthic adverſus ſacroſanctam Jeſu Chriſti Religionem ſævientibus: verum quod hujuſmodi perſecutiones, ſi minime fuiſſent proſcripti ritus cæremoniæque Sinenſes, ſi minime ſublatæ fuiſſent indulgentiæ permiſſioneſque laudati Caroli Ambroſii Patriarchæ, vel deſinerent, vel mitiores fierent, ſive prædicandi Evangelium libertas magis coaleſceret, nec Chriſtifideles ad idolorum templa raperentur: hæc ne ii quidem ſibi, qui res juxta humanæ prudentiæ regulas dijudicant, unquam perſuadebunt; quanto magis eadem in animum nunquam inducent ſuum ii, quibus pro comperto exploratoque eſt, quod Chriſtiana Religio inter perſecutiones ſemper increverit adoleveritque?

„ §. 5. Omnibus jam notum eſt, in rebus ad orthodoxam Religionem ſpectantibus, patientiam *ſive* tolerantiam, ubi de ſuperſtitione, vel *idololatria* agitur, nullo pacto haberi poſſe; tunc enim juxta Tertullianum: *Omnis patientia hujuſmodi Idololatria*. Cæterum unicum ac ſingulare ſolatium, quo nos dolentes mœrenteſque conſolamur, inde affertur, quod ex tuis litteris perſpicimus, Te pro debita Apoſtolicis Conſtitutionibus, ac Decretis obſervantia probe ſtudioſum planeque accenſum eſſe. Quamobrem fore in Patre miſericordiarum & Deo totius conſolationis confidimus, ut Chriſtifideles propoſito Fraternitatis tuæ exemplo, zelo, opera, conſiliis, & monitis excitati, orthodoxam fidem integram, reliquiarumque gentilitatis omnino puram putamque, ad Principis etiam tenebrarum contemptum deſpicatumque, conſtanti pectore profiteri non erubeſcant. Nam *utile eſt, & ſalutare*, ut S. Cyprianus Epiſcopus & Martyr verbo & opere docuit, *cum ſe Epiſcopus per firmamentum fidei Fratribus præbet imitandum*. Interea a bonorum omnium largitore Deo uberrimam cæleſtium chariſmatum copiam Fraternitati tuæ apprecantes, Apoſtolicam Benedictionem Tibi, Venerabilis Frater, etiam peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die XIX. Decembris MDCCXLIV. Pontificatus noſtri anno quinto.

Cajetanus Amatus.

Google

DISSERTATIO V.

DE

ERRORIBUS, HÆRESIBUSQUE

SÆCULI XVII. & XVIII.

DE Erroribus Hæreſibuſque dicturi, quibus mali homines Eccleſiam Dei infeſtare hoc ſæculo pertentarunt, non erit abs re cum Moshemio ab iis initium ducere, qui omnem ſus deque religionem vertere voluiſſe viſi ſunt. Angli a Cromwelli tyrannidis temporibus gentem ſuam atrociſſimorum vitiorum & ſcelerum contagionem invaſiſſe, hanc deinde immoderatam de rebus ſacris diſputandi & dubitandi licentiam peperiſſe, utramque magnam vim hominum ingenii ſui laſcivia & protervia ad omnem pietatis, & religionis ſenſum extinguendum abutentium produxiſſe, conqueruntur. Neque vanam hanc eſſe querimoniam cum plura oſtendunt eorum exempla, qui poſt hanc ætatem ex Anglis aut omni plane religioni bellum indixerunt, aut illam unice, quam ratio & natura docent, ſequendam eſſe publice contenderunt, tum tot eximii libri, quibus graviſſimi gentis Scriptores religionis majeſtatem & divinitatem ab injuriis eorum vindicarunt. Omnium vero potentiſſime, non temere hæc perhiberi, ſuadet illuſtre eruditiſſimi Equitis Roberti Boylii inſtitutum, qui A. MDCXCI. in Teſtamenti tabulis eximiam divitiarum ſuarum partem religioni legavit, ex cujus fructibus præmium in ſingulos annos ſolveretur viris acutis & diſertis, qui progredienti impietati reſiſtere, atque pro concione octies quotannis Religionis tam naturalis, quam divinitus patefactæ veritatem demonſtrare, & firmare vellent. Suſceperunt munus hoc ad noſtram uſque memoriam maximi & ingenioſiſſimi homines, quorum diſputationes aut ſermones magna cum utilitate totius Europæ in lucem publicam producti ſunt. Eorum Index ſermonum in Bibliotheca Anglica Tom. XV. P. II. exhibetur; eruditam vero & concinne digeſtam Epitomen omnium, quæ adhuc recitatæ ſunt, hujus argumenti Orationum non ita pridem edidit Anglorum lingua Gilbertus Burnetus, quam & Galli & Germani civitate ſua inde donarunt.

§. I.

De Thoma Hobbeſio.

DUx & ſignifer improbæ factionis, quæ Deum reſque ſacras hac tempeſtate in Anglia oppugnavit, vulgo Anglis eſſe dicitur *Thomas Hobbeſius* Malmesburienſis, homo audax, verſutus, ſubtilis & perſpicax, at ingenio ditior quam doctrina, rerumque divinarum & humanarum cognitione. Invenit is tamen extra Angliam patronos quoſdam, qui erraſſe quidem hominem, at ita turpiter non erraſſe pugnant, ut Deum cultumque ejus tolleret. Horum in numero cenſentur Nicolaus Hieronymus Gundlingius & Godofredus Arnoldus, contra quos diſputat Joannes Franciſcus Buddæus in Theſibus *de Atheiſmo & ſuperſtitione* Cap. I. Si non omni Dei & Religionis ſenſu caruit, hoc tamen haud ægre largientur, quibus libri, quos reliquit, non ſegniter lecti ſunt, planum eſſe per præcepta ejus iter ad omnis rei divinæ contemtionem: nec obſcura ſunt in illis ſigna mentis a Chriſto & Sacris Chriſtianis alieniſſimæ. Jam ſenem tamen ad ſanitatem rediiſſe, & ſententias antea propoſitas publice condemnaſſe refert Antonius Voodius, qui *Athen. Oxon.* vol. II. pag. 646. refert ſcriptam eſſe ab *Hobbeſio Apologiam pro ſe ſcriptiſque ſuis*, in qua profeſſus ſit, ſententias in *Leviathane* a ſe traditas ſibi nunquam vere placuiſſe, verum ingenii tantum exercendi cauſſa propoſitas, nec poſt ſcriptum hunc librum vel publice vel privatim defenſas, ſed judicio Eccleſiæ ſubjectas eſſe: ea ſigillatim, quæ receptis de Deo & Religione ſcitis repugnare in ſcriptis ſuis videantur, non tamquam certa & vera, ſed ut probabilia, & eo tantum conſilio, ut de illis ſtatuerent rerum ſacrarum & divinarum conſulti, promulgata eſſe. Sed non addit annum Voodius, inquit Moshemius *Hiſt. Chriſt. Sæcul. XVII. Sect. I.* §. XXII. in notis, quo hæc *Apologia* prodiit; quod argumento eſt, non ipſi tractare hunc libellum licuiſſe. Silet etiam, utrum mortuo an vivente *Hobbeſio* in lucem exierit. Poſitus vero quum ſit in Indice ſcriptorum Hobbeſii poſt annum MDCLXXXII. probabiliter conjicias poſt fata hominis demum emiſſum eſſe. Diem enim obiit A. MDCLXXIX. Nondum igitur ſatis conſtat, quemadmodum de hac mutatione *Hobbeſii* ſentiendum ſit. Crediderim extare *Apologiam* ejuſmodi *Hobbeſianam*: at fortaſſe ab amicorum ejus quodam, ut mortui famæ conſuleret, conſcripta eſt. Quod ſi tamen & ab ipſo exarata & edita eſſet, parum eos juvaret, qui memoriæ ejus bene cupiunt. Ea enim, qua Hobbeſius ſeſe excuſavit ratione, omnes illi ſeſe purgare ſolent, qui odium & indignationem pravis & noxiis opinionibus partam propulſare volunt, quo ſecurius vivere queant, tales licet, quales fuerant, eſſe perſeverent.

§. II.

De Joanne Wilmoto, & Antonio Ashley Cooper, Comite Shafſburio.

CUm *Hobbeſio* deliravit quoque Joannes *Wilmotus* Comes Roffenſis, vir ſagax tamen ingeniique elegantia præditus, at ſupra omnem modum levis, & dum vires corporis animo obſequebantur, vitioſus & libidinoſus. De vita & ſcriptis ejus legatur Voodius *Athenarum Oxonienſium* vol. II. De ingenio vero, quod ſortitus fuerat, poetico agit Voltaerius *Mélange de Littérature & de Philoſophie* cap. XXXIV. Monitore potiſſimum Gilberto Burneto an. MDCLXXX. quo deceſſit, errores ſuos & crimina agnovit *Wilmotus*.

Huic jungendus eſt non apertus quidem, at ob ſales, dictionis leporem, ingeniique ſummam amœnitatem & copiam quo cautior & occultior, eo periculoſior rei chriſtianæ hoſtis Antonius *Ashley Cooper*, Comes *Shafſburius*, anno MDCCIII. Neapoli lenta tabe conſumtus. Extant hujus varii libri ſæpius editi, omnes & orationis & ſententiarum naturali quadam pulcritudine eximii, verum teneris animis & imparatis vehementer metuendi.

§. III.

De Joanne Tolando, Eduardo de Cherbury, Carolo Blount.

AGreſtis & hebes eſt, ſi cum his conferatur, Joannes *Tolandus* Hibernus, qui extrema ſæculi parte jam libellis quibuſdam in Sacra Chriſtiana contumelioſis ſemetipſum & patriam infamare non eſt veritus. Sed ut raro fautores deſiderant qui vitiorum amori fomenta ſuppeditant; ita hic etiam homo non indoctus quidem, verum impius, glorioſus, & turpiſſimi moris, rerum imperitis aliquid eſſe viſus eſt. *Tolandi Nazarenum* confutavit laudatus Moshemius.

Cæteros ex Anglis ejuſdem generis, at obſcuriores commemorare nihil attinet: addat tamen, ſi quis velit, agmini Eduardum Henricum *de Cherbury* Equitem & philoſophum, qui neceſſitatem Chriſtianæ Religionis ad ſalutem obtinendam negavit. Scripſit *de cauſſis errorum*, & *de Religione Gentilium*, aliaque ſatis nota Eruditis, qui etiam non ignorant Confutationes, quas his oppoſuere Joannes Maſæus & Chriſtianus Kortholtus. Caput vulgo & pater familiæ *Naturaliſtarum* vocatur. Addat etiam Carolum *Blount*, *Oraculorum rationis* authorem, qui an. MDCXCIII. ipſe ſibi mortem conſcivit.

§. IV.

De Julio Cæſare Vanino.

IN Gallia Angliæ adverſa Julius Cæſar *Vaninus* Italus, patria Neapolitanus, ſcriptor *Amphitheatri Providentiæ, & Dialogorum de Natura* publice Toloſæ an. MDCXXIX. tanquam protervus Dei omniſque Religionis hoſtis combuſtus eſt. Honeſte vixiſſe Bælius contendit; quod ſi ita fuit, oportet illum contra ac imple ſentiebat ſe geſſiſſe: certe illius Dialogi omni turpitudine ſcatent. Sunt præterea teſtes omni exceptione majores, qui flagitioſæ vitæ a Vanino actæ fidem faciuot. Inter quos Bartholomæus Gramondus, qui tunc Toloſæ præerat, publicamque poteſtatem exercebat; oam lib. 3. *Hiſt. Gall.* ita narrat: *Vidi ego in cuſtodia, vidi in patibulo, videram antequam ſubiret vincula: flagitioſus in libertate, voluptatum ſectator avidus; in carcere Catholicus: in extremis omni philoſophiæ præſidio deſtitutus, amens moritur.* Gramondo conſentanea tradit ſuis in Geneſim Commentariis Merſennus, qui Pariſiis degebat, quando Vanini cauſſa Toloſæ agebatur, ut notat P. Cerbonius lib. I. Theolog. Naturalis Art. I. §. I. Nec conſtans Vaninus in ſua impietate fuit, uti Bælius contendit, ut inde concludat, Atheiſmo ſuos non defuiſſe martyras; oam uti proſequitur Gramondus: *Poſtulatus corruptæ per novum dogma juventutis in vincula conjicitur, catholicumque ſe orthodoxum mentitus differt quam meruerat pœnam ..... Falſo ſane imperterritum ſe dixit ſceleſtus homo, quem vidimus dejectum animo philoſophia uti peſſime, cujus ſe mentiebatur profeſſorem.*

§. V.

De Coſmo Ruggerio, Caſimiro Leczynski, & Mathia Knutzen.

COſmi *Ruggerii* Florentini, ſcelerati hominis, qui A. MDCXV. Lutetiæ Pariſiorum extinctus eſt, famam nemo facile bonus tuebitur. Vana enim ſibi videri omnia audacter, propius a morte remotus, profitebatur, quæ de ſupremo Numine & de malis geniis ferrentur.

Caſimirus *Leczynskius*, Eques Polonus An. MDCLXXXIX. Varſoviæ capitali ſupplicio, ob Deum divinamque negatam providentiam affectus eſt.

Mathias *Knutzen* Holſatus in Germania, excors & emotæ mentis homo novam *Conſcientiariorum*, ideſt hominum conſcientiæ ſive rectæ rationis dictata unice, ſpreto Deo, ſequentium condere Sectam nitebatur: qui facile tamen repreſſus, & amentiſſimum conſilium dimittere coactus eſt.

§. VI.

De Benedicto Spinoza, ejuſque præcipuis diſcipulis.

PRinceps & acutiſſimus omnium, qui hoc ſæculo ipſum rerum omnium Authorem in Naturam æterni fati & neceſſitatis legibus alligatam converterunt, putatur Benedictus *Spinoza*, Judæus Luſitanus, qui Hagæ Comitum ao. MDCLXXVII. diem obiit. Libris ſuis, illis maxime, qui poſt obitum ejus prodierunt, id aperte agit, ut hanc rerum Univerſitatem a Deo minime differre, & quæcumque fiunt, æterna & immutabili lege Naturæ, ex infinito tempore neceſſario exiſtentis, & agentis, contingere convincat. Quæ ſi vera forent, jam ſibi unuſquiſque ipſe Deus eſſet, nec ulla ratione peccare poſſet. Eorum Indicem bene longum, a quibus Spinoza confutatus eſt, exhibet præter alios Joannes Albertus Fabricius *Bibliotb. Græc.* Lib. V. P. III. Vera ejus de Deo ſententia, obſervaote Moshemio, ex Ethica, quæ poſt ejus obitum in lucem protracta eſt, minime vero ex Tractatu Theologico-politico, quem vivens emiſit, æſtimari debet. In hoc enim non ſecus diſputat, ac ſi Numen quoddam æternum a Natura rerum & Materia diſtinctum crederet, quod religionem ad homines amore & æquitate imbuendos promulgari curaverit, & eventis mirabilibus quidem, at ipſa tamen naturæ lege ac virtute productis, confirmaverit. In Ethica vero, quam diximus, clarius ſententiam ſuam explicat, Deumque ipſam eſſe rerum Naturam neceſſarios motus inteſtina virtute ſua edentem demonſtrare ſtudet. Hæc ad eos refellendos conducunt, qui meliorem fuiſſe Spinozam contendunt, quam vulgo credatur, ſententiæque ſuæ rationes ex Tractatu Theologico-politico promunt. Utrum gradatim ad deteriora progreſſus fuerit, an vero caute, dum vixit, & prudenter vera animi ſui ſenſa celaverit, difficile dictu eſt. Hoc certe conſtat Spinozæ Epicureos præluſiſſe, alioſque qui cum Lucano in libro nono Pharſaliæ dixere

Eſt ne Dei ſedes niſi terra & pontus & aer
Et cælum & virtus? Superos quid quærimus ultra?
Juppiter eſt quodcumque vides, quocumque moveris.

Primas tenent inter diſcipulos Spinozæ, qui *Pantheiſtæ* a dogmate, quod ſuum fecere, quam a Magiſtro appellari malunt, Ludovicus *Mejerus*, Medicus quo familiariter uſus eſt, *Lucas* quidam, Comes Bovlainvilliers, & quidam alii. Mejero uſus eſt Spinoza interprete in illis, quæ belgice ſcripſerat, latine convertendis. Hic morienti Magiſtro, cujus morbum fruſtra ſanare tentaverat, adfuit. Hic denique opera ejus poſthuma cum præfatione edidit, qua nihil *Spinozæ* diſciplinam a Chriſtiana diverſum tradere infeliciter demonſtrare vult. Ipſe etiam notiſſimi libelli, cujus index *Philoſophia Scripturæ Interpres, Eleutheropoli 1666.* author eſt: quo quidem ſacrorum librorum dignitas omnis & authoritas philoſophiæ judicio ſubjicitur.

Lucas Medicus Hagenſis, atque medicamentis ſuis panchreſtis, & morum perverſitate celebris fuit. Reliquit flagitioſus homo vitam *Spinozæ*, ex qua Lenglet du Freſnoy promſit ex, quæ Hiſtoriæ *Spinozæ* a Joanne Collero ſcriptæ addidit. Circumfertur etiam, eximioque pretio hominibus chartarum hujuſmodi cupidis venditur medulla ejus diſciplinæ Spinoſiſticæ *l' Eſprit de Spinoza*, cum qua ſi conferantur ea, quæ ipſe Spinoza ſcripſit, ſacra hæc, pia & tolerabilia videntur. Eo uſque infelix Scriptor omnes pudoris, prudentiæ & ſapientiæ limites tranſiliit.

Bovlainvillierſius ex ſcriptis variis ad Hiſtoriam & Rempublicam Galliarum pertinentibus, ex vita Muhamedis, & ſatis parum proſperis, aliiſque rebus notus, tam ſui diſſimilis fuit, ut parem fere ſuperſtitioni & Atheiſmo locum in animo male compoſito tribueret. Nullum enim licet alium eſſe Deum putaret, quam rerum Naturam, Muhamedem tamen non dubitabat pro viro divinitus excitato ad genus humanum erudiendum habere, & fata tam hominum ſingulorum, quam rerum publicarum ex aſtris prædici poſſe arbitrabatur. Moleſte ferebat vir boni publici ſcilicet amantiſſimus, præclaram Spinozæ diſciplinam ab omnibus fere male intelligi: quare laborem ſponte ſuſcepit plana eam & mediocribus ingeniis accommodata ratione declarandi, & exponendi. Succeſſit hoc conſilium, ſed hunc unice fructum tulit, ut omnes jam clarius, quam antea ſentiamus, nec Baylium, nec cæteros, qui *Spinozæ* decreta & in ſe rationi contraria, & omni religioni, & virtuti peſtifera eſſe, cenſuerunt, temere judicaſſe. Æternis dignus tenebris hic labor erat; verum Lenglerus *de Freſnoy* in lucem eum protulit, ac quo ſecurius emeretur & legeretur, falſo *Confutationis diſciplinæ Spinozæ* titulo exornavit, additis nonnullis, quibus vere hoc nomen convenit, & Spinozæ vita.

Denique Joannes Tolandus quo inopiæ ſuæ & eſurienti libidini ſubveniret, edidit Coſmopoli ſeu Londini 1720. infamem & peſſimum librum *Pantheiſticon* inſcriptum, quo *formula celebrandæ Societatis Socraticæ*, ſeu *Pantheiſtica*, id eſt ratio Conventuum, quos *Pantheiſtas* ubique diſperſos agere fingit, exhibetur, & mores ſimul factionis taoquam in tabula repræſentantur. Colloquuntur in Opuſculo hoc, quo nullum fieri bonis & incautis mentibus perniencioſius poteſt, Præſet ampliſſimi *Pantheiſtarum* Collegii, ejuſque membra. Ille ſociis & collegis ſuis veritaris, libertatis, valetudinis curam ſollicite commendat, & ſuperſtitionem, id eſt religionem diſſuadet, interdum ſelectos ex Cicerone & Seneca locos, in quibus ineſt aliquid impietati favens, fratribus prælegit. Hi ſancte mandatis ejus ſe obtemperaturos eſſe promittunt. Nonnunquam univerſa turba ſic animatur, ut vocem una tollat, & verſus quoſdam ex antiquis Latinorum poetis, moribus & præceptis ſuis convenientes hilariter canat. Si tales ſunt, quales hic ſiſtuntur ſodales *Pantheiſtæ*, virorum ſapientum haud eſt cum illis diſputare, ſed bonorum Magiſtratuum providere, oe in civitatem tam petulantia ingenia irrepant, & civium animos ab officio abducant.

§. VII.

De Secta Quackerorum.

QUI jam de præcipuis egimus monſtris, quæ Aoglia contra religionem peperit, rerum jam ratio flagitat, ut de Secta *Quackerorum* diſſeramus. Hujus originem & dogmata ſubtiliter & acute expoſuit Moshemius in *Hiſt. Chriſt.* Sæculi XVII. ſect. II. P. II. cap. IV. laudatis Scriptoribus, quorum narrationibus

bus ſe tuto inniti poſſe credidit, ut veriorem illorum hominum diſciplinam exhiberet. Moshemio igitur præeunte & nos de hac Secta quæ inſtituto conveniunt, in medium afferemus. Qui Anglorum ſermone *Quackeri* vocantur, latine ſunt *Trementes* ſeu *Tremuli*. Impoſuit eis hoc nomen A. MDCL. Gervaſius Bennetus judex Derbienſis: utrum ideo, quod toto corpore contremiſcerent, antequam dicendi de rebus ſacris initium facerent, an vero propterea quod *Foxus* & Socii ejus dicerent, tremendum eſſe homini ad verbi Dei auditum, non ſatis liquet. Ipſi patiuntur interim hoc ſe vocabulo, modo recte intelligatur, appellari. Malunt tamen a primario dogmate ſuo *Filii* ſeu *Confeſſores* lucis nominari. Familiari ſermone ſe *Amicos* vocare ſolent. Ortus Sectæ in illa incidit Anglorum tempora, quibus bello civili ardebant omnia, & ex latebris ſuis in publicum prodibant, quicumque vel Civitatis, vel Religionis novam formam animo conceperant. Parens eſt Georgius *Foxus*, ſutor, homo natura triſtiſſimus, lucifugus, & ad omnia ſibi fingenda in primis aptus. Is an. MDCXLVII. jam quum viginti tres annos natus eſſet, Angliæ quaſdam Provincias percurrebat plenum ſeſe numine dictitans, atque populum ad vocem verbi divini in omnium animis latentis attendendam exhortans. Carolo I. interfecto quum & ſacræ & civiles leges una extinctæ viderentur eſſe, majora audebat, Plurimos enim ejuſdem ingenii homines utriuſque ſexus, diſcipulos & amicos nactus, univerſam cum illis Angliam concitabat, imo an. MDCLI. publicos ad Deum colendum conventus, tanquam inutiles & parum Chriſtianos, ubi poterat, diſturbabat. Qua de cauſa & ipſe & Socii in carceres conjiciebantur aliquoties, & a judicibus caſtigabantur.

§. VIII.

Secta primi motus ſub Cromwellio.

PRima hæc *Trementium* Familia ex hominibus magnam partem conſtabat emotæ mentis, & fanaticis, multaque ideo committebat, quæ ipſi hodie moderatiores *Quackeri* excuſant quidem, at probare & laudare nolunt. Plerique enim viri fœminæque vehementer in omnes religiones declamabant, cultum publicum Sacrorumque Miniſtros exquiſitis contumeliis & injuriis invadebant, Magiſtratuum juſſa & leges contemnebant religionis & divini inſtinctus obtentu; denique utramque Rempublicam vehementer conturbabant. Quare nil mirum eſt, multos levitatis & ſtultitiæ ſuæ exquiſitas ſæpe dediſſe pœnas. Cromwellius nulli ceteroquin Sectæ inimicus, turbulentam tamen hanc multitudinem metuebat, & opprimendam primo eſſe ſtatuebat. Quum vero cunctis & promiſſis & minis ſuis eam potentiorem eſſe cerneret, prudenter ſe ſe continebat, idque unum ſibi providendum eſſe rebatur, ne ſeditionem in populo commoveret, & novæ dominationis ſuæ fundamenta labefactaret. Quacketos tamen ſemper Cromwellio inimiciſſimos manſiſſe Clarendonius refert in Hiſtoria Rebellionis bellorumque civilium Angliæ.

§. IX.

Progreſſus Caroli II. & Jacobi II. ætate.

PAullatim vero, ut fit, immoderatus ille adoleſcentis Familiæ ardor deferveſcebat, divinumque illud lumen, quo ſe jactant *Quackeri*, gradatim turbare civitatem deſinebat. Carolo II. deinde regnante & religio & diſciplina eorum formam magis ſtabilem & certis finibus deſcriptam obtinebat: in quo Foxus cura & ſtudio Roberti *Barclaii*, Equitis Scoti, Georgii *Keithi*, & Samuelis *Fisheri* virorum eruditorum, qui ad ejus ſe ſe familiaritatem adjungebant, potiſſimum adjuvabatur. Hi enim Triumviri vagam & laxam *Foxi*, viri illiterati, diſciplinam ſub certas leges vocabant & dirigebant. Verum diu Quackeris ſapientioribus & quietioribus plus miſeriæ & calamitatum in Anglia ſuſtinendum fuit, quam furentes & turbulenti ſuſtinuerant, non tam religionis quam morum & conſuetudinum nomine. Magiſtratus nempe quum honorificis vocabulis compellare, & decenter ſalutare, quum ſacramento fidem Regi polliceri, quum denique decimam fructuum partem ſacro Ordini pendere recuſarent, mali & periculoſi cives videbantur, & plurimis ſæpe malis afficiebantur. Sub Jacobo II. lætioribus uti fatis, maxime ab ann. MDCLXXXV. incipiebant: quod quidem celeberrimo Guilielmo *Penn* debebant, cujus opera Rex in maximi momenti rebus utebatur. Qui pacem omnibus Sectis conceſſit Guilielmus III. huic demum genti etiam publica libertate & tranquillitate frui permiſit.

§. X.

Propagatio Sectæ extra Angliam.

PReſſi & vexati in Patria Quackeri ſcita ſua ad alias proſeminare gentes, & variis in provinciis tutiores ſibi ſedes parare & conſtituere ſtudebant. Tentata eſt Germania, Pruſſia, Gallia, Italia, Græcia, Batavia, Holſatia: verum vano plerumque labore. Exorari tamen ſe poſtremo Batavi paſſi ſunt, ut habitandi apud ſe poteſtatem familiis quibuſdam concederent: quam quidem adhuc habent. In Americam multi ex hoc genere non diu poſt initia Sectæ jam profecti ſunt. Poſtea vero ſingulari facto contigit, ut in hac Orbis terrarum parte libertatis ejus & fortunarum domicilium veluti collocaretur. Guilielmus *Penn*, filius pro-præfecti Claſſis Anglicæ, qui ann. MDCLXVIII. Quackerianam religionem adoptaverat, anno MDCLXXX. a Carolo II. & Senatu Regni ampliſſima in America Provincia tum temporis inculta, donabatur, ut præmium, quod ſummis Parentis meritis Reſpublica debebat, hac ratione perſolveretur. Is homo minime hebes & præterea diſertus, in novum regnum ſuum fratrum & ſociorum coloniam deducebat, remque publicam ibi condebat forma, legibus, inſtitutis nulli civitatum hujus Orbis ſimilem. Dominantur in ea *Quackeri*: civibus vero adſcribi poſſunt omnes, qui unum tantum ſupremum eſſe Numen, quod rebus humanis providet, fatentur, idque ſi minus ſignis, vitæ tamen & morum probitate colunt. Provincia univerſa a domino *Penſylvania* nomen accepit: primaria ejus urbs Philadelphia vocata eſt,

§. XI.

Controverſia & diſſidia inter Quackeros.

FOxo adhuc vivente, rixæ ſæpe ac diſſidia inter *Quackeros* naſcebantur, an. MDCLVI. MDCLXI. MDCLXXXIII. & alios, non de religione quidem, ſed de diſciplina, de moribus, de rebus minutis: verum hæ contentiones plerumque brevi tempore componebantur. Mortuo vero Foxo, deceſſit autem MDCXCI. gravioribus turbis tum alii, tum Georgius *Keithus* in primis, totius Sectæ facile doctiſſimus, fores aperiebat. *Keithus* nempe fratribus reliquis in Penſylvania cum de aliis rebus, tum præſertim de humana Chriſti natura ſecus ſentire, quam veritatis ratio poſtulat, videbatur. Statuebat duplicem eſſe Servatori noſtro humanam naturam, alteram cæleſtem & ſpiritualem, alteram terrenam & corpoream. Ferre & hoc & alia *Keithi* commenta moderatiſſime tuliſſent homines, qui univerſam religionem ad ſenſum neſcio quem revocant, niſi fratrum Americanorum mirabiles opiniones idem vehementius reprehendiſſet, & in primis univerſam Servatoris noſtri hiſtoriam in allegoriam ſeu ſymbolicam explicationem officiorum, quæ religio poſcit ab hominibus, converti ab illis noluiſſet. In Europa quidem non audent Quackeri veritatem hiſtoriæ Jeſu Chriſti inficiari: at in America, ubi nihil metuendum eſt, aperte quæ mente volvunt dicuntur enuntiare, atque Chriſtum extra nos negare. Lis hæc inter *Keithum* ceteroſque Quackeros in nonnullis Conciliis totius Sectæ in Anglia diſceptata & ad ipſum magnæ Britanniæ Senatum delata, poſtremo ita an. MDCXCV. terminata eſt, ut *Keithus* cum ſuis ſacrorum communione ſemoveretur. Ipſe hac injuria permotus, elapſis aliquot annis, ad Anglicanam Eccleſiam redibat, cujus membrum obiit. Amici ejus privatos diu conventus egerunt, nunc ſi famæ credere licet, ſociis reconciliati ſunt.

§. XII.

Dogmata Quackerorum.

PRinceps Quackerorum dogma eſt, latere in omnium hominum mentibus partem aliquam rationis & naturæ divinæ, ſeu ſcintillam quandam ſapientiæ illius, quæ in ipſo Deo eſt. Hanc mole corporis, & caligine carnis, qua cingimur, oppreſſam, quiſquis veræ felicitatis & æternæ ſalutis cupidus eſt, in ſe a rebus externis redeundo, contemplando, & vim ſenſuum debilitando, elicere, excitare, inflammare debet. Quod qui fecerit, is ex intimis mentis receſſibus admirabilem ſibi lucem oriri, aut cæleſtem vocem prorumpere ſentiet, veritatis omnis divinæ magiſtram, & certiſſimum conjunctionis cum ſupremo Numine pignus. Quia Chriſtus in omnibus qui naſcuntur reſidet, ideo 1. omnis in eo religio poſita eſt, ut homo mentem a rebus externis avocet, ſenſuum imperium infirmet, totus in ſemet ipſe deſcendat, ſummaque attentione, quæ reconditus in pe-

ctore

ctore Chriſtus, ſeu lumen interius jubet & dictat, excipiat. 2. Verbum externum, id eſt Scriptura ſacra, non ad ſalutem hominum vel inſtituit vel ducit; nec enim litterarum & vocabulorum tanta poteſt eſſe virtus, quum vita careant, ut animum hominis illuminent, ac Deo conjungant. Hoc unum ſacri libri fructum præſtant legenti, ut animum ejus ad interius verbum audiendum, & ad ſcholam Chriſti intus docentis quærendam excitent & ſtimulent. 3. Qui ſcripto hoc verbo deſtituti ſunt, Deorum cultores, Judæi, Muhamedani, barbaræ gentes adminiculo quidem aliquo potiundæ ſalutis, non ipſa ſalutis via & diſciplina, egent. Interiori enim præceptori, qui ſilente tantum homine nunquam ſilet, ſi operam dederint, abunde ex hoc, quæ ſcitu & factu neceſſaria ſunt, accipient. 4. Ampliſſime igitur patet Civitas Jeſu Chriſti, & univerſum genus humanum comprehendit; omnes enim mortales Chriſtum animo incluſum gerunt, & per hunc, maxima licet in barbarie, omnique Religionis Chriſtianæ ignoratione verſentur, & in hac vita, & in futura ſapientes & beati fieri poſſunt, Qui honeſte vivunt, & libidinum impetus coercent, ſive Judæi ſint, ſive Muhamedani, ſive multorum Deorum cultores, & hi Deo per Chriſtum intra mentem eorum latentem jungentur, & æternum juncti erunt. 5. Ne intus præſentem Chriſtum facile cernant, & audiant homines, corpus maxime impedit, grave, obſcurum, ex vitioſa materia conflatum, quo tecti ſunt, Quare etiam atque etiam videndum eſt, ne communio hujus mentem obtundat, conturbet, & per ſenſus rerum externarum ſimulacris repleat, Neque hanc ob cauſſam credibile eſt, fore, ut Deus aliquando mentes ex carcere ſuo elapſas in eum denuo detrudat, ſed, quæ de corporum in vitam reditu ſcripta leguntur, aut figurate intelligenda, aut de novis & cæleſtibus corporibus accipienda ſunt.

§. XIII.

Diſciplina.

QUackerorum autem diſciplina vivendique ratio ita fere ſe habent. Conveniunt quidem diebus illis, quibus vulgo reliqui Chriſtiani congregantur, religionis nomine: ſed nec dies feſtos celebrant, nec cæremoniis & ritibus utuntur, nec inſtitutis & legibus religionem, quam totam in Chriſti in animis abditi cultu collocant, alligari patiuntur. Docent, quibus placet, in Concionibus tam viri quam fœminæ: quis enim hominibus, in quibus Chriſtus loquitur & vivit, facultate fratres alloquendi & inſtituendi interdixerit? Preces, hymnos, reliqua, quibus ceterorum Chriſtianorum Conventus publici diſtinguuntur, neſciunt & repudiant. Nec baptiſmo novos cives ſuos luſtrant, nec Cœna, ut Anglicani cæteri, memoriam mortis, & beneficiorum Chriſti renovant. Utrumque enim hoc inſtitutum Judaicum, & a Servatore ideo tantum olim adhibitum eſſe opinantur, ut ſpectabili quadam imagine in baptiſmo animorum myſticam luſtrationem, & in Cœna divina mentium alimenta ante oculos quaſi poneret. Conſuetudine etiam vivendi & ipſa forma ab aliis facile dignoſcuntur. Non obvios ſalutant, non humanis & officioſis verbis alios compellant, non Magiſtratibus & in dignitatis quodam gradu poſitis aut corporis motu aut verbis honorificis reverentiam aliquam teſtantur, non vitam, bona, & famam ab aliorum injuriis defendunt, non jurejurando aliquid confirmant, non judices implorant, & eos, a quibus læſi ſunt, accuſant: contra vultu ipſo & oris habitu, veſtitu prorſus agreſti & ſimplici, ſermone, cibo, aliiſque rebus ex illis, quos inter degunt, ſeſe eximunt. Adſunt tamen, qui narrant, teſtes ſpectatæ fidei, ab hac rigida regula Quackeros, Anglos maxime, qui mercatura rem feliciter quærunt, multum jam defeciſſe, & paullatim magis deſciſcere, imo ipſam majorum religionem haud paullo ſapientius inſtruere & explanare. Eſt hoc etiam teſtatiſſimum, plurimos veram, quam a Patribus acceptam habent, religionem non intelligere.

§. XIV.

Forma Gubernationis.

PRincipia Sectæ omnis ordinis & gubernationis neſcia erant. Procedente vero tempore Duces animadverterunt, Rempublicam ſuam ſine legibus & præfectis ſtare nullo modo poſſe, & ſummam confuſionem effugere. Itaque Collegia Seniorum inſtituta ſunt, quæ diſceptant, & expediunt omnia, quibus dubitationis aliquid & difficultatis adjunctum eſt, & ſtudioſe cavent, ne quis aliquid præpoſtere, & cum detrimento Cœtus agat. His nomina profitentur, qui nuptias meditantur: his ortus & obitus membrorum Societatis denuntiantur: his qui verba facere ad populum volunt, ſermones ſuos nonnullis in locis ſcriptos exhibent, ut videant, num lucem ferre queant. Neque enim, quod olim licebat, hodie unicuique, cui placet, ubique declamare ad populum integrum eſt, poſtquam multorum ineptiſſimæ orationes gravem familiæ invidiam & ludibrium pepererunt. Sunt etiam in majoribus, Londini maxime, Cœtibus certi homines, quorum eſt populum cohortari, ſi forte deſit ex multitudine, qui fratres monere & incitare velit, ne, quod ſæpe quondam uſuvenit, concio, deficiente oratore, vacua dimitti debeat. Neceſſe quidem non eſt, ut in Quackerorum Conventibus concionetur aliquis: neque enim ideo fratres coeunt, ut externum magiſtrum audiant, ſed ut ad illius, quem intus quiſque mente incluſum gerit, vocem attendant, ſeu, ut loqui ſolent, *in ſemetipſos introvertant:* at quoniam muti Conventus illi hoſtibus gentis cavillandi occaſionem & ridendi præbuerunt, nunc certi Oratores conſtituti ſunt, quibus quoque modicum laboris præmium dari ſolet. Quotannis Quackeri Londini, hebdomade feſtum Pentecoſtes antecedente, Comitia totius Eccleſiæ celebrant, ad quæ omnium Cœtuum legati veniunt; & in his Comitiis graviores cauſſæ cognoſcuntur, & dirimuntur. Queruntur & hodierni Quackeri de multis calamitatibus; ſed has omnes ideo tantum experiuntur, quia decimas pendere recuſant. Sed jam cœptam de hæreſibus erroribuſque Sæculi XVII. & XVIII. narrationem proſequamur.

§. XV.

De Antonia Bourignonia.

ANtonia *Bourignonia de la Porte*, Virgo Flandrica, afflatam ſe ſe a ſupremo Numine, & ad religionem Chriſtianam inter Sectarum rixas & diſputationes amiſſam & extinctam inſtaurandam mirabiliter inſtitutam eſſe gloriabatur. Implevit mulier, lingua volubili, inuſitato quodam naturæ ardore & inexhauſta imaginationis ubertate inſtructa, Provincias Belgicas & Cimbriam, in qua aliquot annos verſata eſt, commentorum ſuorum fama; nec indoctis tantum & rudibus, verum etiam eruditis quibuſdam viris, veritatem *eorum* perſuaſit. Docuit præterea Adamum ante lapſum fuiſſe utriuſque ſexus, & filios pariturum abſque muliebri concubitu, ipſumque revera hoc pacto genuiſſe humanam naturam: tum religionem Chriſtianam interiori quodam animi motu & ſenſu, non cognitione & factis contineri. Deceſſit, variis poſtquam fatis jactata fuiſſet, Franeckeræ Friſiorum *ann.* MDCLXXX. Vates & augur ſit neceſſe eſt, qui ex ſcriptis ejus, quæ plurima protulit, concinnam quamdam & omnibus ſibi partibus reſpondentem religionis formam confecerit. Inter Patronos ejus recenſetur Petrus Poiretus, vir acrioris ingenii & philoſophiæ Carteſianæ in primis peritus; qui quidem exemplo ſuo luculenter docuit, non ita diſtare ſcientiam & inſcientiam, rationem & ſuperſtitionem, ut in uno homine ſimul commorari & ſociatis viribus monſtra parere nequeant,

§. XVI.

De Jana Leada.

IDem, ſimillimum certe, conſilium, idem inſtitutum, idem denique ingenium fuit Janæ *Leadæ*, quæ ſeculo XVII. ad finem feſtinante in Anglia viſis, vaticinationibus, promiſſis, dogmatibus ſuis non ex populo tantum multos, ſed etiam doctiorum aliquos obcœcavit, & *Societati Philadelphicæ* originem potiſſimum dedit. Fore enim in univerſum arbitrabatur, ut omnes inter Chriſtianos contentiones plane ceſſent, unaque prorſus concors & pulcherrima fiat Jeſu Chriſti civitas in his terris, ſi cuncti mentem magiſtro interiori fingendam, erudiendam, flectendam, relictis aliis formulis, legibus & opinionibus committant, neque dubitabat Dei verbis polliceri, talem, qualem ipſa cogitatione informaverat, Sanctorum multitudinem ante Orbis hujus exitum coactum iri. Licuit hoc tanto fidentius bonæ fœminæ promittere, quanto certius putavit Cœtum ſuum *Philadelphicum* illam ipſam eſſe familiam Jeſu Chriſti, in qua una divinus Spiritus habitet & dominetur.

§. XVII.

De Iſaaco Peyrerio.

ISaacus Peyrerius Calviniſta Gallus, genere Aquitanus, patria Burdigalenſis an. MDCLV. effutire auſus eſt, Adamum fuiſſe duntaxat primum Judæorum Parentem, quorum hiſtoriam Moſes in Libro Geneſeos enarraverit, ſed non fuiſſe cæterorum, ac ſubinde alios ante Adamum extitiſſe homines a Deo creatos, quos ideo *Praadamitas* appellavit. Abſurdum ſyſtema duobus in libris tueri conatus eſt, quorum alterum inſcripſit *Praadamitæ, ſive exercitatio ſuper verſus XII. XIII. & XIV. Capitis V. Epiſtola ad Romanos*; alterum *Syſtema Theologicum ex Praadamitarum hypotheſi*. Poſt varios caſus variaque diſcrimina rerum cum ſe Peyrerius ſuumque ſyſtema a Catholicis æque, ac Calviniſtis ſuis male acceptum vidiſſet, facti pœnitens Romam ſedente Alexandro VII. veniam petiturus acceſſit, annoque MDCLVII. epiſtolam ad Philutimum edidit, in qua momenta profert propter quæ Calvini ſectam ab ſe ejurari oportere crediderit, adjecto ad calcem libello ſupplici, in quo hiſce verbis de aliis ante Adamum conditis hominibus opinionem rejecit: *Fateor coram Sanctitate veſtra, tanquam coram Deo, cujus imaginem Sanctitas veſtra gerit in Eccleſia Dei, me non latuiſſe hypotheſim, quæ mihi venit in mentem de primis hominibus ante Adamum conditis, diverſam penitus abiiſſe ab opinione ſanctorum Patrum, nec non aberraviſſe a toto orthodoxorum Canone Conciliorum, totamque doctrinæ Chriſtianæ fabricam de homine lapſo & redempto fundatam fuiſſe a Patribus Concilii ſuper hypotheſim de Adamo primo omnium hominum formato, a quo deinceps totum genus humanum derivatum ac propagatum eſſet.* Aguot de Peyrerio Petrus Bayle Tom. III. Dictionarii, Bernardus Monnoye Tom. II. *Menagian.* Godofridus Arnoldus & alii. Antequam errores evulgaret Peyrerius, lucubrationem ſuam ad amicum miſerat cum Ovidii verſu, mutata voce *Urbem* in *Ignem*

Vade nec invideo, ſine me liber ibis in ignem.

Sed & anno a libri ſui editione inſequenti Bruxellis in carcerem auctor conjiciebatur, pœnaſque debitas ſibi evadebat abſurdi ſyſtematis, & Sectæ Calviniſticæ ejuratione.

§. XVIII.

De Thoma Angla.

THomas *Albius*, ſive Bracklo, *Thomæ Angli* nomine, quod a Patria accepit, notior, medio ſæculo XVII. plurimis libellis editis, multum ſibi famæ in Belgio, Gallia, Luſitania, & in Anglia, at nec parum quoque invidiæ in Cœtu ſuo comparabat. Valebat ſine dubio ſubtilitate & ingenio: at Philoſophiæ Peripateticæ decretis, quibus præter modum deditus erat, dogmata quædam religionis Catholicæ interpretari & enodare audebat. Qua fidentia duce quum ad opiniones inauditas delatus eſſet, libri ejus Romæ damnati ſunt. Dicitur in Anglia mortuus eſſe, & Sectam inter ſuos condidiſſe, quam dies diſpulit, uti ex Petri Baylii Dictionario, & Hadriano Bailleto in vita Renati Carteſii refert Moshemius *Hiſt. Chriſt.* ſæcul. XVII. Sect. II. P. I. cap. I. §. LI.

§. XIX.

De Joſepho Borri.

JOſephus Franciſcus *Borri*, Eques Mediolanenſis, rerum chimicarum & medicarum peritiſſimus, ſi vera ſunt, quæ de rebus ejus feruntur, non tam erravit, quam deliravit. Tam ſtulta enim ſunt & abſurda, quæ de Maria Virgine, de Spiritu Sancto, de nova Civitate cæleſti a ſe conſtruenda, de Romani Pontificis interitu nugatus eſſe perhibetur, ſanum ut hominis caput fuiſſe, nemo unus ipſe ſanus arbitrari queat. Levitatis, vanitatis & fallaciæ plurimum, bonæ mentis & recti conſilii haud multum in eo fuiſſe, res, quas paſſim geſſit, abunde declarant. Piis ſalutaribuſque documentis depoſitis ſpretiſque, quæ in Romano Seminario imbiberat, contaminata vita, peſtilentibus exemplis, virulentis colloquiis, & abſurdiſſimis erroribus otioſos quoſdam homines ſtuduit inficere. Jactabat ſe eſſe Chriſtum, qui totum deberet Orbem ſuis ſubdere legibus, novam fidem, novos ritus, novam Eccleſiam inſtituere. Viſiones Angelorum, miracula, & neſcio quas prædictiones ineptiſſime obtrudebat. De Myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis impie ſentiebat, & B. Virginem Deam eſſe effutiebat, aliaque perinde ridicula procudebat dogmata, quæ ut per totum Orbem diſſeminare poſſet, duodecim Socios, velut totidem Apoſtolos, ſibi delegit lymphaticus Novator, quibus, quod ſatis feſtivum ac lepidum eſt, Regnorum dominia, ampliſſimas opes, & aureos montes pollicitus eſt. At pro theſauro carbones, & pro Regnis opibuſque, carceres, exilia, exſpoliationes bonorum, variaſque alias calamitates incurrerunt deluſi illi Pſeudo-Apoſtoli. Roma ſiquidem, Alexandro VII. Pontificatum gerente, præcipiti fuga cum Sociis ſuis Joſephus Borri ſecedere coactus, Mediolanum ſe recepit, ubi tamen nec ipſe, nec Sodales diu potuere conſiſtere; nam a fidei Quæſitore detecti, alii carcere mancipati, alii in exilium acti ſero intellexerunt ſe vana ſpe lactatos falſiſque promiſſis ab Anteſignano ſuo *Borrio* ineſcatos fuiſſe. Qui quidem his ſolertior e naufragio tunc enatavit, atque tempeſtive fugam arripiens in Germaniam conceſſit, dein Bataviam, tum Daniam peragravit; ac tandem in Germaniam reverſus captus eſt, & a Leopoldo Imperatore Clementi X. R. P. traditus ea tamen conditione, ut ejus vitæ parceretur. Tunc *Borrius* poſt ſalutares pœnitentias exhortationeſque, rediit ad ſanam mentem, quam jam pridem emotam ipſe, licet peritus medicus, ſumto helleboro hactenus curare noluerat. Nec ſolum deliria ſua, divina adfulgente gratia, agnovit *Borrius*, verum etiam ſolemni execratione eadem deteſtatus eſt in Eccleſia S. Mariæ ſuper Minervam Romæ die XXVII. Septembris an. 1672. & a Cenſuris abſolutus, atque ut moris eſt, habitu pœnitentiæ indutus, in carceres Inquiſitionis primum detruſus eſt, inde poſtea ad molem Hadriani, quæ nunc Arx S. Angeli vocatur, translatus fuit, ubi editis veræ pœnitentiæ ac ſinceræ converſionis ſignis, ſicut a viris fidei probatiſſimæ oculatiſque teſtibus ſe accepiſſe teſtatur Graveſonius, ex hac vita migravit. De Borrio nonnulla in Clementis IX. vita dicta jam ſunt.

§. XX.

De Edmundo Richerio.

IS Caduſiæ in Diœceſi Lingonenſi natus, cum Lutetiam ſtudiorum cauſa veniſſet, ac Presbyter & Doctor, deindeque Syndicus S. Facultatis Pariſienſis anno 1608. creatus eſſet; anno demum 1612. ob publicatum anno 1611. *De Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate* libellum, comitiis Sociorum de Syndici gradu dejectus eſt. Hac accepta calamitate, etſi ſubjectum ab ſe libellum cenſuræ, atque judicio Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæque fuiſſe diceret, perſtitit tamen in antecœpta opinione, eamque non longa apologia ſolum, ſed etiam anno 1613. ſcripto teſtamento defendit. (1) Sed anno 1620. ut Cardinali de Rets Pariſienſi Archiepiſcopo obtemperaret, eo ſe animo libellum *De Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate* edidiſſe, ſcripſit, ut quæ vetus Pariſienſis Scholæ doctrina eſſet, intelligeretur. Nihilo ſecius fuiſſe aliquos, qui nonnulla, quæ obſcura propter brevitatem eſſent, in pejorem partem rapere auderent, hiſque de auctoritate Pontificis nonnihil dereptum vociferarentur. Se autem eorum, quæ ſtatuiſſet, rationem, ſi viſum opportunum eſſet, perfacile redditurum. Interea ſubjici ab ſe, ut ſæpe alias fecerat, ſua quæque opera Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæque Sedis judicio. Hanc ille declarationem, quam vocant, an. 1622. ſuo chirographo confirmavit, omiſſiſque iis, quæ ante de cauſa oſtendendæ Scholæ Pariſienſis doctrinæ adnotaverat, ſuo libro præfigi curavit (2). Anno 1625. ut quæ vellet, quæque ſentiret, poſterorum memoriæ commendaret; eos, qui de ſe quidquam ab æmulis dici intellexiſſent, obteſtatus etiam, atque etiam ſcripto eſt, ut ſi unquam ipſum in eas anguſtias redactum accepiſſent, ut ſuum de *Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate* librum rejiceret, aut illius partem ullam immutaret, reprobaretve, contra atque declaratio an. 1622. coram notario literis tradita, atque obſignata ferret; id ipſum non ſponte, ſed vi, ac metu, qui in virum conſtantem caderet, feciſſe; atque

(1) Extat apud Carolum du Pleſſis d'Argentrè pag. 303. tom. II. Collect. de Novis Erroribus; & Tom. I. Defenſ. libri de Eccleſ. & Polit. Poteſtate pag. 31. Edit. Colon. an. 1701.

(2) Tom. I. *Defenſ. Richerianæ* pag. 22. Edit. Colon. ann. 1701.

que adeo totum falſum, confictum, inaneque eſſe arbitraremur (1). Anno 1629. cum decima octava Junii menſis die eam rurſus edere declarationem, quam an. 1622. perſcripſerat, decreviſſet; idque, ita ut fit, enunciari, ſpargique in vulgus cœpiſſet, ſeptimoque Idus Decembris certior a Card. Richelio factus eſſet, placere Regi, ut pax in Sorbonæ Collegio ſervaretur: diſſenſiones tolli declaratione illa non poſſe: quare conſcribi, publicarique accuratiorem alteram oportere; declarationem ſecundam ab eodem Cardinali, ut ferunt, dictatam deſcripſit, atque conſignandam ad Notarios detulit (2). Erat hæc illius declarationis ſumma: Eorum, quæ libello de Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate continerentur, nonnulla a malevolis adripi in pejorem partem. Hoc ſe omnibus teſtatum eſſe perſpectumque cupere. Voluiſſe ſemper, velleque ſe, ut libellus idem Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, Sediſque Apoſtolicæ judicio ſubjiciatur; eoque ſe vehementer angi, quo intelligeret, eſſe quoſdam, qui imminutam ab ſe Pontificis, Præſulumque Eccleſiaſticorum poteſtatem fuiſſe contenderent. Propoſitiones quaſcumque, quatenus Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ judicio, ut ſonant, contrarias, vehementer ab ſe non improbari modo, ſed etiam condemnari. Id ſe non coactum, ſed ſponte, libereque facere (3). Interea conqueri pertinaciores Richeriani, carpere Cardinalem Richelium, vim Richerio illatam dicere. Alii contra Richerium laudare, qui colendæ pacis cauſſa declarationem probaſſet; excuſare; teſtari denique, eum non unius Apoſtolicæ Sedis, ſed Eccleſiæ univerſæ, Sediſque Apoſtolicæ junctim cenſuræ, judicioque ſuum ſubjeciſſe librum, perſtitiſſeque in ſententia (4); idque Teſtamento confirmaviſſe, quod viceſima quarta Decembris die anno 1620. recognorit, concluſerit, obſignarit (5). Anno 1631. cum gravi nephritidis morbo Richerius laboraret, palinodiam ſatis longam ſcripſiſſe fertur (6), dixiſſeque Doctoribus tribus, qui ipſius inviſendi cauſa venerant, calumnia ſuos inimicos agere, qui, quod ipſe ſponte feciſſet, id factum fuiſſe jactarent metu (7). Fateor autem neſcire me, quæ ratio Andream Duvalium, Petavium, Argentreum, Boſſuetum, Graveſonum, Niſſoronum, aliosque impulerit, ut hanc palinodiam a Fontaino allatam prætermitterent, cum homines alioqui ceteras Richerii declarationes, ad depellendam invidiam, colligendas, deſcribendaſque putaverint. Quamquam ne Fontaino quidem mirari ſatis rationem poſſim, qui eam aſſerens, a quo demum acceperit, indicandum non exiſtimavit. Nam quod ſcribit, relictam eam in Muſeo fuiſſe a moriente Richerio, vereor, ne movere nequeat Richerianos, qui res imprimis teſtatas, recteque conſtitutas calumniando pervertere conantur. Itaque etſi tot graviſſimorum hominum teſtimoniis, Richerium declarationem a Cardinali Richelio propoſitam ſponte, libereque ſubſcripſiſſe conſtat; id tamen vi fuiſſe factum, non dixerunt modo, ſed etiam literarum mandarunt monumentis. Eſt enim apud Claudium Bartholomæum Moriſotum (8), compoſitum ab Richerio fuiſſe Henrici Borbonii hortatu *de Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate* librum. Gravitet id tuliſſe Urbanum VIII. Pontificem. Itaque primum Eſpernonio Duci, tum Cardinali Richelio promiſiſſe, ejus ſe filium, hujuſque fratrem in Cardinalium Collegium cooptaturum, modo eorum authoritate, potentia, artibuſque Richerius aut in Romanorum poteſtatem veniret, aut revocare quæ ſcripſerat, cogeretur. Suſceptum fruſtra hunc fuiſſe laborem ab Eſpernonio. Richelium, qui Pontifici confirmarat, eam rem ſibi curæ futuram, uſum fuiſſe Joſephi Capuccini, qui tunc Lutetiæ agebat, opera. Ab hoc igitur, qui hoſpitio Notarium Apoſtolicum in Galliam ab Urbano miſſum exceperat, quibuſque poterat modis non minus Pontifici, quam Richelio ſatisfacere conſtituerat, Richerium ad prandium fuiſſe vocatum, imprudentemque, ac nihil tale ſuſpicantem oppreſſum, armatiſque ſatellitibus adductis coactum, ut non deſcriberet modo, ſed etiam probaret *palinodiam* eorum, quæ libello de Eccleſiaſtica, atque Politica Poteſtate continerentur. Inde Richerium trementem reverti ſſe domum, cumque ſecum, quæ ſibi evenerant, cogitaret, ad Moriſotum ſcripſiſſe: indignum eſſe illius amicitia ſe; ultimum ei vale dicere; ſolvi ſe, fatalemque ignaviam pœnitentia, & morte expiare. Hac ſcripta, clauſa, obſignataque Epiſtola eum inclinantem ſe, ut ego, inquit Moriſotus, noviſſime accepi, in vicinum meniæ thorum, cœlumque aſpicientem animam emiſiſſe. Ac de Moriſoto quidem alias. Quod autem Joannes Georgius Schelhornius in Epiſtola ad Card. Quirinum (9) Moriſoti locum, lectoribus rem gratam facturus, tranſtulerit, ut ea quæ a Monarchicis Pontificiis in hominem grandævum geſta fuiſſent, oſtenderet; tam indignum viro & ſapiente, & bene morato eſt, ut ferri nullo modo poſſe videatur. Sapiens enim beneque moratus qui eſt, nunquam committet, ut ipſum quiſquam circumventum fuiſſe mendaciis, quæ facile poſſint detegi, arbitretur. Quis vero tam eſt ignarus Richerianæ hiſtoriæ, ut non animadvertat, Moriſoti Epiſtolam plenam eſſe mendaciorum? Imprimis ann. 1631. Richerium deceſſiſſe conſtat (10). Quæ igitur confidentia Moriſoti fuit, ut perinde de Richerio ageret, ac ſi anno 1633. ſupremum clauſiſſet diem? Ille enim 1633. anno Epiſtolam ad Courtetum dedit, quæ ſic habet: *Jam vita Richerii noſtri terminata eſt*. Et paulo poſt: *Quibus ſcriptis, clauſaque, & obſignata Epiſtola, ut ego noviſſime accepi ..... preſſam recenti malo animam emiſit*. Quemadmodum autem noviſſime accepi dixiſſet, niſi anno, quo ſcribebat, obiiſſe Richerium putaſſet? Expectaſſe vero tamdiu amicos, ut de re tanta virum Richerio devinctum certiorem facerent, ſuſpicari qui poſſumus? Deinde quid illud eſt, quod addit de recenti malo? Annon Richerius anno 1629. hortatu Richelii, proponente Joſepho Capuccino, declarationem ſcripſit, annoque 1631. biennio nempe poſtea quam ſcripſit, interiit? Non ergo, ſi ullum fuit unquam, tam recens id malum fuit, ut ejus, non ætatis, adverſæque valetudinis cauſſa, homo grandævus, ut Schelhornius Moriſotum ſequutus jactat, & graviſſimo, diuturnoque nephritidis morbo laborans, periret. Eſt autem horum ſimile, quod Moriſotus de Henrico Borbonio Principe (11) mentitur; cum Richerius, non Henrici Borbonii, ſed Nicolai Verduni hortatu, atque impulſu id ab ſe opus fuiſſe perſcriptum tradiderit. Neque eſt verius, quod idem adjungit Moriſotus, quodque Schelhornius confirmat, perveniſſe ad extremam ſenectutem, nempe ad annum ætatis ſuæ 84. Richerium. Anno 1613. die 22. Novembris, ut eſt in ejus teſtamento, ætatis ille annum agebat quinquageſimum tertium cum menſe uno, & duobus, ac viginti diebus. Quare ann. 1631. quo certe obiit (12), annum ætatis 71. non 84. numerarit, neceſſe eſt. Qua quidem ex re intelligitur,

(1) Dupleſſis d' Argentrè l. cit. pag. 301.
(2) Tom. I. *Defenſ.* cit. pag. 25.
(3) Apud du Pleſſis d' Argentrè &c. Tom. I. *Defenſ. Rich.* pag. 23. Spondanum ad ann. 1629. Duvalium Tom. II. Opp. Roccabertum Bibltoth. Pontific.
(4) Tom. 2. *Defenſ. Rich.* pag. 24.
(5) Ibid.
(6) Hanc deſcribit P. la Fontaine Tom. III. *Conſtit. Unigenitus &c.* edit. Rom. 1721. pag. 1194.
(7) Apud Duvalium ibid.
(8) Centur. II. Epiſt. epiſt. IX. ad Courtetum pag. 16. edit. Divionenſis an. 1656.
(9) *De Conſilio de emendanda Eccleſia* edit. Tigur. 1748. pag. 8.
(10) Confer *Teſtimonium Doctorum Pariſ.* apud Duvalium l. cit.
(11) Moriſotus ibid. *Libellulum*, inquit, *anno ſalutis* 1611. *ſcripſerat* de Eccleſiaſtica & Politica Poteſtate *ſuadente Henrico Borbonio primo Principe*. At Richerius in ſuo teſtamento pag. 31. Tom. I. *Defenſ. Richer. edit.* Col. 1701. *Anno* 1611. inquit, *poſt ſolutionem Capituli Generalis Dominicanorum, rogatu atque impulſu viri ampliſſimi Nicolai Verduni primi Præſidis Curiæ Parlamenti*, *ego libellum* de Eccleſiaſtica & politica poteſtate lucubravi ... *quem libellum publici juris feci, quando cauſa Academiæ Pariſienſis contra Jeſuitas in ampliſſimo Ordine perorata eſt*.

(12) Apud Duvalium l. c. „ Anno Domini 1631. die nona „ Decembris coram me Petro Le Gay ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, & Curiæ Archiepiſcopalis Pariſienſis Notario .... ſubſignato, & in præſentia Curatus Parochiæ S. Jo. Evangeliſtæ Collegii Cardinalis Monachi, in Univerſitate Pariſienſi fundati, Carolus Ternois etiam Presbyter, & Theologiæ Baccalaureus.... „ & Johannes de Tour Presbyter Doctor Theologus... „ qui pro ſalute, & unione Eccleſiæ, & S. Sedis Apoſtolicæ honore, & ut integra prædicti Collegii fama „ conſervetur, credentes ſe in conſcientia adſtrictos eſſe ad teſtandum, & declarandum, quod acceperunt, „ & audierunt a Venerabili viro Magiſtro Emundo Richer, dum viveret, Doctore Theologo .... ſuper declaratione libri ſui de Eccleſiaſtica, & Politica Poteſtate ab eo a duobus annis habita, necnon proteſtatione, & ſubmiſſione ſua inter manus DD. Eminentiſſimi Cardinalis de Richelieu vivendi, & moriendi „ in obedientia Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ ob obſtruendum os maledicentium, & calumniantium contra memoriam, & famam, atque ſana conſilia dicti „ defuncti Richer, ea, quæ ſequuntur declarant, & teſtantur. Scilicet prædictum Richer ſponte, & abſque „ cujuſquam impulſu, & requiſitione ſignificaſſe, & conſtanter affirmaſſe prædictam ſuam declarationem, & „ proteſtationem a ſe cum ampliſſima libertate, & plenaria voluntate, nec non abſque cujuſquam reſpectu „ fa-

gitur, tam indiligentem virum, qualis Moriſotus fuit, ut neque quot tunc annos natus Richerius fuerit, neque quo æræ Chriſtianæ anno e vita migraverit, neque cujus viri impulſu animum ad ſcribendum *de Eccleſiaſtica Poteſtate* librum appulerit, nec quorum cauſa, quo ſuo ſenſu, quibus modis, quo tempore declarationem probaverit, ſciret; amici Richerii nomine fortaſſe vix, ſcriptoris autem, cui ſit credendum, authoritate, ne vix quidem dignum videri. Quis enim ſibi perſuadeat, eum, ſi tam conjunctus amicitia Richerio, quam jactare ſolebat, fuiſſet, tanta in Richerianarum rerum ignoratione verſari potuiſſe? Quod ſi in deſcribendis rebus, de quibus nulla eſſet diſſenſio, quaſque exploratas, cognitaſque habere facile poterat, turpiter erravit; de *πολιτικῶς* differens turpius erraſſe neceſſe eſt, quum dogmatum Richerianorum, rumorumque vulgi ſtudioſior inveſtigator, quam Richerii diligens, veruſque amicus eſſet. Nihiloſecius Schelhornius, contra Doctorum Pariſienſium trium, qui brevi morituro Richerio aderant, (t) ipſorumque Richerianæ defenſionis Editorum fidem, Moriſoto Scriptori & minus diligenti, & male in noſtros animato credendum cenſet. Hactenus Mamachius Lib. IV. orig. pag. 250. ubi Richerii Opus exagitat. Eſt autem hæc Richeriani Operis ſumma apud Carolum du Pleſſis d' Argentrè *Collect. Judiciorum de novis erroribus* Tom. 1. ,, Sicut jure naturali omnis perfecta ſocietas ,, prius, immediate ac eſſentialiter poteſtatem habet ſe ,, ipſam gubernandi habitu, & in actu ſignato, ante- ,, quam aliqui homines, & Magiſtratus eam habeant ,, poteſtatem monarchice, ariſtocratice, aut democrati- ,, ce in actu exercitu, pariter etiam Eccleſia &c. " Richerius cum Card. de Cuſa inquit in defenſione ſui libelli nuper in lucem edita lib. 2. cap. 1. §. 3. pag. 62. Itaque Richerius pro certo ſumit, ſummam potentiam rectionis in communitate populi prius, immediatius & eſſentialius reſidere, quam in rege, ſimiliterque de Eccleſia judicat. Hanc comparationem ſeu collationem Eccleſiaſticæ poteſtatis cum politica & civili in libello Richerii explicatam Concilium Senonenſis Provinciæ, Pariſiis congregatum ann. 1612. jure ac merito reprobavit, itemque Aquenſe Concilium. Ipſa monumenta hujus cauſſæ exſcribentur tom. 2. ibique cum Joanne Gerſon, Pariſienſis Eccleſiæ Cancellario docebimus; ut in homine aliud eſt *totum ſubjectum* corpus, *quod* videndi facultatem recipit, & aliud *ſubjectum in quo* facultas videndi per ſe proxime accipitur, ſic in Eccleſia omnium Chriſtianorum ſocietas, quæ tanquam ovile ex ovibus, & paſtoribus conſtat, totum quaſi ſubjectum corpus eſt, quod cœleſtium clavium potentiam in ſe accipit, eamque proprie habens inſtar totius denominatur. Sed ipſum ſubjectum, in quo ſumma poteſtas, & ditio cœleſtium clavium proxime accipitur, collegium eſt Pontificum & Sacerdotum, quorum caput in terris eſt Romanus Epiſcopus. Vel ſi, commutatis verbis, dicere mavis, hujuſmodi proximum ſubjectum *in quo* &c. B. Petrus eſt una cum ipſo Collegio Apoſtolorum & 72. diſcipulorum. Quem ſacrum Ordinem Petrus, ut ſupremus Vicarius Chriſti in terris, & Apoſtolorum Caput repræſentabat. Ab hac ſententia doctiſſimi Gerſonis Senonenſe Concilium & Aquenſe non receſſit. At Edmundus Richerius in ſuo libello *de Eccleſiaſtica & politica poteſtate*, exemplo a facultate videndi, quæ toti corpori inſervit, totiuſque para eſt, aſſumpto temere abutitur, ut doceat ſacram juriſdictionem, quæ poteſtas cœleſtium clavium vocatur, in tota communitate omnium Chriſtianorum, hoc eſt, univerſæ Eccleſiæ, tanquam in proximo ſubjecto, prius, immediatius, & eſſentialius reſidere, quam in Collegio Epiſcoporum & Presbyterorum, perinde quaſi divinitus tantum inſtituti ſint, ut velut miniſtros Eccleſiæ ſe gerant. Sed hos Miniſtros Dei & Legatos divinos Scriptura *Ad Nat. Alex. Suppl.* P. II. centies appellat. Richerius in eo hallucinatur, quod finem, propter quem cœleſtes claves datæ ſunt, cum proximo ſubjecto, in quo eædem claves immediate accipiuntur, ad utilitatem totius Eccleſiæ confundere non ceſſet. A defenſoribus Pontificiæ authoritatis vehementes perſecutiones pertulit Richerius, Magiſtratui, quem *Parlamentum* vocant, ſummopere acceptus. Cum vero exortis inter Venetorum Rempublicam & Paulum V. diſſidiis, quidam Joannis Gerſonis Tractatus recuſi forent Venetiis, refutati a Venerabili Bellarmino; Richerius ardenti animo ſcripſit Gerſonis Apologiam, editque ulterius ann. 1611. librum initio laudatum. In quo præter expoſita hactenus, docuit, Eccleſiam præcipue Conciliorum Canone gubernari; Romanum Pontificem nihil abſque aliis Epiſcopis in rebus magni momenti poſſe decernere; Beneficia quælibet Eccleſiaſtica ſpatio 1400. annorum communi jure ſacris electionibus collata, habere a lege naturali & divina confirmationem.

§. XXI.

De Marco Antonio de Dominis.

MA Antonius *de Dominis*, inquit Spondanus ad an. 1616. olim Societatis Jeſu, poſtea Epiſcopus Segnienſis, deinde Archiepiſcopus Spalatenſis Dalmatiæ & Croatiæ primas, innata animi inquietudine & æſtro amiſſæ litis de quadam penſione annua, qua prædictus Archiepiſcopatus erat oneratus, percitus, & quod ſuis Suffraganeis odio & contemtui ſe eſſe animadverteret, de patria & fide deſerenda infauſtum conſilium cepit; perque Helvetiam ac ſuperiorem Germaniam in Belgium, atque inde in Angliam trajecit: ubi benigne a Rege exceptus, duo ingentia volumina Rapſodiarum contra fidem Catholicam & œconomiam Eccleſiaſticam evulgavit titulo *de Republica Chriſtiana*, quæ multi Catholici continuo variis in locis confutarunt. Anno 1622. vitam hujuſmodi pertæſus, & opera Oratoris Hiſpanici in Anglia commorantis ſecurus a Pontifice Gregorio XV. redditus de venia, palinodiam canens, ac valedicens Angliæ Romam pervenit ad finem Novembris; ibique ejurata hæreſi, ſcriptum edidit, quo diſtinctè revocavit quæcumque adverſus Eccleſiæ Catholicæ doctrinam evomuiſſet, eademque confutavit. At anno 1624. ad vomitum reverſus, cum nova per litteras de hæreſi cum Anglis inire conſilia detectus fuiſſet, in Arcem S. Angeli conjectus fuit. Ubi paullo poſt, ut erat ſenex, & pinguis ac ventroſus gravi morbo correptus, Dei benignitate viſus eſt ad cor redire, deteſtatique errores; ac moriturus Sacramentis Eccleſiæ curatus eſt cum ſignis pœnitentiæ. Cujus nihilominus corpus, ob relapſum, una cum impiis ejus ſcriptis in exemplum, manu carnificis in Campo Floræ publice combuſtum eſt menſe Decembri, quo mortuus eſt. Docuit autem *De Dominis 1. omnimodam paritatem & æqualitatem fuiſſe inter Apoſtolos. 2. Petrum neque Caput neque Principem Apoſtolorum fuiſſe. 3. Apoſtolis nihil datum, nihil conceſſum, niſi purum miniſterium fidei Chriſti per Evangelii prædicationem miniſterialiter, & non poteſtative propaganda. 4. Chriſtum dum mortalis fuit, non fuiſſe Caput Eccleſiæ, neque Eccleſiam veram extitiſſe. 5. Nullam Chriſto mortali Eccleſiæ adminiſtrationem commiſſam fuiſſe. 6. Chriſtum fuiſſe tantum inviſibile Eccleſiæ Caput, ex quo regimine monarchico in Eccleſia rejecto ariſtocraticum eſſe conſtituendum cenſebat. 7. Nullam omnino poteſtatem, ſed nudum tantum miniſterium, quod poteſtatem expellit, in Apoſtolis fuiſſe. 8. Petrum non formaliter & vere, ſed potius parabolice claves a Domino recepiſſe, ex quo inſerebat Petrum eſſe Eccleſiæ figuram. 9. Apoſtolos ut Chriſti Paſtores non*

 eſſe

,, factum fuiſſe, & nullas minas, nullaſque promiſſiones ,, vim ullam apud ſe unquam habuiſſe, quatenus diceret, & declararet ea, quæ ſibi maxima arridebant, ,, aut contra mentem ſuam pugnabant; ſeque facta hac ,, declaratione in quietem, & tranquillitatem diem ſuum ,, extremum clauſurum, eo quod beneficio illius ſibi ,, ipſi conciliaſſet eos, qui ſibi antea infenſi, & inimici ,, credebantur. Inſuper teſtantur prædicti Fourment, & ,, Ternois, ſe menſe Auguſto nuper elapſo cum ipſo ,, Richerio, poſt reſolutionem ab eo captam ſuſtinendi ,, inciſionem, ſeque propterea ad mortem præparandi, ,, pro debito ſui officii de prædicta declaratione, & proteſtatione egiſſe, qui quidem ea, quæ ſupra ſunt expoſita, eis reiteravit: quod nempe declarationem, & ,, proteſtationem prædictam, quam de libro ſuo fecerat, approbabat, & eos eſſe ſuos inimicos declarabat, qui rumorem ſpargebant, ſe prædictam declarationem invitum, & contra voluntatem, aut ſententiam ſuam, ſeu propter reverentiam, atque reſpectum ,, erga prædictum Dominum Cardinalem de Richelieu ,, feciſſe, & habuiſſe &c. " Quis autem præferendum his, qui præſto Richerio aderant, Moriſotum & abſentem, & qui ab aliis quæ ſcripſit acceperat, arbitretur? Nam quod ille, ait, literas ſe ab Richerio accepiſſe, tam verum eſt, quam eſt verum, quod ſcribit de mortuo anno 1633. eodem Richerio, quem conſtat biennio ante ſupremum obiiſſe diem. Niſi forte velimus eam eſſe Epiſtolam falſo Moriſoto adſcriptam.

(t) Editores defenſionis Richerianæ tom. 1. pag. 22. *Cum calor quæreretur pacis in Collegio Sorbonico ſtabiliendæ, quam Richerius ne tantillum quidem unquam labefactaverat &c. Ut ergo publicæ atque privatæ pacis amantiſſimus, declarationem ſibi a Card. Richelio dictatam & oblatam in ejus ædibus exſcripſit, atque obſignavit in Camera P. Joſephi Ord. Cappucinorum &c.* Multa de Richerio diſputant Bailletus in ejus vita (ſed is Moriſotum ſequutus errat) Niceronus, aliique, quos enumerare non vacat.

eſſe oves. 10. *Petrum Iſraelitarum tantum oves paſcendas ſuſcepiſſe*. 11. *Petrum non habuiſſe ſupremum principatum*. 12. *Quicumque ab Apoſtolis Epiſcopi fiebant, eos protinus habuiſſe eandem Apoſtolicam poteſtatem univerſalem in Eccleſia*. 13. *Epiſcopos & Preſbyteros inter ſe differre eſſentialiter*. 14. *Quemlibet Epiſcopum eſſe Monarcham in ſuo regimine*. 15. *Deum ſuum concurſum ſpecialem noluiſſe ullo Sacramento obligare*. 16. *Sacramentum Ordinis, cui Deus ſpecialem ſuum concurſum obligavit, non eſſe vere Sacramentum*. 17. *Juriſdictionem in habitu in utroque Epiſcopo de jure divino univerſalem, in tota Eccleſia eſſe: in actu vero non eſſe niſi in propria Eccleſia*. 18. *Papam in Epiſcopos nullam poteſtatem habere aut exercere poſſe ea de cauſſa, quod tota juriſdictio de jure divino, qua in Apoſtolis fuit, ſit etiam in Epiſcopo, ex quo inferebat poteſtatem Epiſcopi non pendere a Papa, ſed æqualem cum Papa habere in tota Eccleſia; addebatque Epiſcopos nulli certæ Eccleſiæ de jure divino eſſe arctandos, eo quod de jure divino per omnes Eccleſias excurrere poſſint*. 19. *Vinculum Epiſcopi cum Eccleſia in communi ſolvibile eſſe*. 20. *Epiſcopos prælationem ac juriſdictionem in Preſbyteros ex laicorum Principum poteſtate ſumſiſſe exordium*. 21. *Eccleſiam votum continentiæ Sacris Ordinibus annectere non poſſe*. 22. *Monachorum inſtitutum nulla publica inſtitutione emerſiſſe, & eorum ſtatum a laicalis ordinis ſtatu non eſſe ſeparatum*. 23. *Votum perſonale ex ſola interna deliberatione & pleniſſima electione non oriri*. 24. *Inæqualitatem, prælationem, & ſubjectionem in Eccleſia introductam, maximam in eam invexiſſe confuſionem*. 25. *Populi in electione Epiſcopi conſenſum requirendum eſſe, atque electionis jus intrinſece habere*. 26. *Epiſcopos jus habere eligendi ſucceſſores*. 27. *Epiſcoporum ordinationem, non legem, non canonem, non præceptum ſed nudam conſuetudinem eſſe*. 28. *Epiſcopos in ſua Eccleſia jure divino, immediate ſoli Deo eſſe ſubjectos*. 29. *Jure divino nullos eſſe Metropolitanos, nullos Primates, nullos Patriarchas, & nullum eſſe diſcrimen inter Patriarcham & Archiepiſcopum*. 30. *Patriarchales Sedes, ſcilicet Alexandrinam, Romanam, & Antiochenam primatum ſupra cæteras Eccleſias habere ob eminentiam Civitatum ſæcularium*. 31. *Pallium nihil poteſtatis tribuere Metropolitanis*. 32. *Eccleſiam Romanam paucarum dumtaxat Eccleſiarum eſſe caput, & ejus præeminentiam ab Urbis magnitudine pendere*. 33. *Neque Petro, neque ulli Apoſtolo datam in Eccleſia perſonalem ſucceſſionem, & claves non Petro, ſed Eccleſiæ a Chriſto eſſe collatas, & Papam claves ab Eccleſia accepiſſe*. 34. *Appellationes Eccleſiarum ad Romanam Sedem non eſſe tolerandas*. 35. *Canones Sardicenſis Concilii nullius eſſe in Eccleſia authoritatis*. 36. *Cardinales nullam ſuper alios prærogativam habere*. 37. *Papam Romanum non eſſe verum Petri ſucceſſorem*. Ita fere hujuſce Apoſtatæ errores & dogmata enumerat Dominicus Berninus in Hæreſeon Hiſtoria Sæcul. XVII. Cap. I. Romæ edita, ubi etiam addit Dominicum Gravinam Dominicanum, Philippum Fabrum Ordinis Minorum Conventualium S. Franciſci, Zachariam Boverium Capuccinum, & Dominicum Venetum Vercellarum Epiſcopum in eadem ſtylum acuiſſe.

§. XXII.

De Secta Illuminatorum.

IN Hiſpania circa A. MDCXXIII. prodiit hæc Secta *Illuminatorum*, cujus adſeclæ eadem fere docuere quæ in Italia poſtmodum docuit Michael *Molinos*, caput impuriſſimum *Quietiſtarum*, ut mox palam fiet. Bonaventura Malvaſia in *Catalogo Hæreſum* centuria decima ſexta, ex eoque Graveſonius, ſexaginta ſex propoſitiones refert, quas ab hiſce Sectariis approbatas Andreas Paccecus, ſupremus in Regnis Hiſpaniarum fidei Quæſitor, damnavit. Aſſerebant in primis, *mentalem Orationem divino præcepto imperatam eſſe adeo, ut per eam omnia impleantur*. 2. *Dei ſervos nec laborare debere, nec Prælato ulli obedire, quando mentalis Oratio impeditur*. 3. *In elevatione Sanctiſſimi Sacramenti claudendos eſſe oculos*. 4. *Eum, qui pervenerit ad certum perfectionis ſtatum, nec videre poſſe ſacras imagines, nec divinum verbum audire, neque alia facere, huic Sectæ & doctrinæ contraria*. 5. *Orationem & abſtinentiam non poſſe diu ſimul, niſi miraculo conſiſtere*. 6. *Orantem ita ſe debere in Dei præſentiam colligere, ut nec diſcurrat, nec meditetur vel paſſionem vel humanitatem Chriſti*. 7. *Eum, qui Orationi mentali vacat, poſſe ab audienda Miſſa etiam diebus feſtis abſtinere*. 8. *Poſſe hominem ad eum perfectionis gradum pervenire, ut gratia animæ facultates ſubmergat, nec poſſit anima vel progredi, vel retrogredi, & ad eum perfectionis ſtatum pervenire, ut Sanctorum interceſſione non egeat*. 9. *Illuminatos ſpernere debere omnes Theologos & Concionatores*. Denique ut cætera prætermittamus eorumdem deliria, dictitabant, *Actus eo magis meritorios eſſe, quo minor eſt ſenſibilis devotio, & turpes actus & inhoneſtos tactus cum Sectæ ſuæ fœminis ac puellis non eſſe peccata, imo virtutes potius ac pietatem*. Hos Hiſpani *los Allumbrados* vocavere.

§. XXIII.

De Cornelio Janſenio.

JAnſenius anno 1585. ex honeſtis catholicisque parentibus natus eſt in territorio Laerdamenſi apud Batavos. Poſtquam litteras humaniores Ultrajecti didiciſſet anno ætatis XVIII. Societati Jeſu nomen dedit; tum ea relicta Lovanii operam philoſophiæ navavit, in eaque cæteris quatuor Collegiorum condiſcipulis palmam præripuit. Emenſo eodem loci Theologiæ curriculo Pariſios ſe contulit, ubi Abbatis Sancyrani, quo cum Lovanii amicitiam inierat, ope & favore Collegii Bajonenſis Primarius inſtituitur. Poſt annos duodecim Lovanium redux, Collegio S. Pulcheriæ præficitur, anno 1617. laurea doctorali donatus Theologiam primum, deinde ſacras litteras interpretatus eſt. Abſolutis celeberrimis Congregationibus *de Auxiliis divinæ gratiæ*, ac rejecta in aliud tempus Apoſtolicæ Sedis definitione adverſus Molinæ novitates, hujus Sectatores, quod fulminis ictum inſperato declinaſſent, audaciores facti, Moliniana placita ardentius tueri, ac ubique diſſeminare aggreſſi ſunt. Nec irriti ſane fuerunt eorum conatus; cum enim ex una parte Moliniſmus & novitatis ſpeciem haberet, ac corruptæ naturæ propenſionibus plurimum faveret; ex altera Eccleſiæ ſilentium oculis imperitæ multitudinis turpitudinem ac perniciem novarum opinionum ſubduceret, brevi auctus eſt numerus Moliniſtarum, cujus favore Jeſuitarum factio majores vires accepit, nihilque intentatum reliquit, ut latius in dies propagaret, ac utique eam abſtergeret ignominiam, quam ex variis celebriorum Theologorum, & Univerſitatum cenſuris Moliniſmus acceperat. Hinc omnes artes a Jeſuitis adhibitæ, ut inter Doctores Univerſitatum cooptarentur, maxime vero Univerſitatis Lovanienſis, quæ exorienti in Leſſii & Hamelii ſcriptis Moliniſmo primum vulnus inflixerat, idemque etiam poſt editum Decretum Pauli V. refricaverat antiquam cenſuram confirmando, novamque Cathedram S. Auguſtini nomine nuncupatam adverſus Molinianas novitates erexerat: id quod maxime Jeſuitarum animos perculerat, ut ipſi fatentur in imagine primi Sæculi lib. 6. *Ad extremum Lectio publica extra ordinem adverſus Leſſii doctrinam inſtituta non ſinebat obduci cicatricem, ſed erat unguis in vulnere, noſtramque ignominiam perpetuo refricabat*. Nullum itaque lapidem non moverunt apud Hiſpaniæ Regem, ut in Lovanienſi Univerſitate Theologiam docere poſſent. Quod demum largitate ac munificentia Philippi IV. tandem obtinuerunt. At quum id ægre ferrent Doctores Lovanienſes, antequam Regium placitum exequutioni demandarent, Legatum ad Regem mittere decreverunt, qui rerum ſtatum eidem exponeret, damnaque ob regium illud Decretum toti Univerſitati, ac ſaniori doctrinæ impendentia patefaceret, ac ita ſi fieri poſſet, beneficium in Jeſuitas conlatum revocaretur. Hoc munus Cornelio Janſenio demandatum fuit, quem gratia apud Regem Hiſpaniæ valere plurimum ignorare non poterant, non ſolum ob illius præclara merita in Chriſtianam Rempublicam, ſed etiam in Auſtriacam familiam, cujus jura in Belgium adverſus Galliarum Regem defenderat, edito ſub nomine Alexandri Patricii Armachani Theologi libro inſcripto *Mars Gallicus*. Hujus ſane legationem acceptiſſimam Regi fuiſſe probavit eventus; nam facultatem docendi, quam Jeſuitis fecerat, ſuſpendit; Janſenium vero Iprenſem renunciavit Epiſcopum. Rebus Univerſitatis Lovanii ita compoſitis cum Janſenius ad Sedem Iprenſem aſcendiſſet anno 1636. Opus, cui jam ab annis viginti manum admoverat, collatis etiam ſtudiis cum Sancyrano, perficere aggreſſus eſt: tunc enim latius in dies ſerpebat Moliniana lues. Hunc Operi titulum fecit *Cornelii Janſenii Epiſcopi Iprenſis Auguſtinus*; quoniam in eo nihil niſi puriſſimam S. Auguſtini doctrinam, in cujus operum lectione ætatem ferme contriverat, expreſſiſſe ſibi viſus erat. Tres illud in partes diſtribuit; in quarum prima Hiſtoriam Pelagianam, ac Semipelagianam contexuit; in altera rationem modumque aperuit definiendi & explicandi ſacra fidei myſteria, maxime prædeſtinationis & gratiæ; ex ſacrarum nimirum authoritate litterarum & Patrum, præſertim Auguſtini, cujus de hoc argumento doctrinam ab Eccleſia celebratam probatamque eſſe demonſtrat: agit deinde de gratia primi hominis & Angelorum, ac de

ſtatu

ſtatu naturæ puræ latiſſime differit. In tertia vero parte de gratia Redemtoris, ejuſque vi & efficacia, ac de gratuita prædeſtinatione diſputat. Cui demum parallelum ſuccedit inter errores Maſſilienſium & Molinistarum. Hoc Opus Urbano VIII. qui tum Eccleſiæ clavum tenebat, inſcribere cogitaverat Janſenius, ac vel ipſam pararat epiſtolam, qua ſe ſuique ingenii fœtum ſummi Pontificis judicio & authoritati devovebat; at contagioſa lue, quæ tum in Urbe graſſabatur, præreptus exſequi cogitata non potuit, quæ tamen jam jam moriturus expreſſit, aliiſque demandavit, hoc ſcripto Teſtamento: *Ego Cornelius Dei, & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus Iprenſis de mea libera voluntate do, & dono omnia mea ſcripta ad explicationem S. Auguſtini ſpectantia, Capellano meo Reginaldo Lamæo; partim quia magno labore ea ſcripſi, vel dictavi, partim quia ſine Originali copia corrigi non poteſt. Hac tamen mente hanc donationem facio, ut cum doctiſſimis viris magnifico Domino Liberto Fromondo & Reverendo Domino Henrico Caleno Canonico Mechlinienſi conferat, & diſponat de editione quam fideliſſime. Sentio enim aliquid difficulter mutari poſſe. Si tamen Romana Sedes aliquid mutari velit, ſum obediens filius, & illius Eccleſiæ, in qua ſemper vixi, uſque ad hunc lectum mortis obediens ſum. Actum 6. Maji 1638.* Infra ſcriptum erat *Cornelius Janſenius*, impreſſumque ſigillum ejuſdem. Quæ ſane demonſtrant animum Catholici Epiſcopi egregia catholicum, dignumque viro Catholico in opere perficiendo conſilium. Hinc neſcio qua lege æquitatis ſibi licitum eſſe nonnulli putaverint tanti Epiſcopi memoriam injuriis maledictiſque proſcindere ac cineres exturbare; ejus perſonæ invidiam creare, eique dum viveret, Opuſque ſuum adornaret ex Auguſtino, vel prava animi conſilia, vel vitium ſuperbiæ, aliaque id genus exprobrare. Certe quantum ad illius mores & animi dotes pertinet, vir fuit Janſenius, juxta illius vitæ Scriptores, pietate, religione in Deum, vitæ modeſtia, morumque diſciplina, comitate atque affabilitate, ſed maxime prudentia conſpicuus. Ingenium illi fuit acerrimum, judicium graviſſimum, memoria capaciſſima; quibus naturæ dotibus noctu diuque pertinax ſtudium acceſſerat, & veritatis amor immenſus, quam tamen in tradenda S. Auguſtini doctrina non eſt aſſequutus, Eccleſia judice. Omnia Auguſtini Opera decies, libros vero de gratia divina, & libero arbitrio pluſquam trigeſies a capite ad calcem evolverat. Scripſit Orationem de interioris hominis reformatione, Alexipharmacum civibus Sylvæ-Ducenſibus propinatum adverſus miniſtrorum ſuorum faſcinum; Spongiam Notarum, quibus Alexipharmacum aſpergit Giſbertus Voetius: Commentaria in Pentateuchum, in quatuor Evangelia, in Proverbia & alia.

Defuncto Janſenio, ut hujus votis annuerent Fromondus & Calenus executores Teſtamentarii, Janſeniani Operis editionem procurabant; cujus rei admoniti Jeſuitæ, authoris fama operiſque gravitate perterriti, quaſi Moliniani ſyſtematis exterminium futurum, ubi illud in lucem prodiiſſet, vererentur, operam dederunt apud Nuncium Apoſtolicum Bruxellarum, & Cardinalem Franciſcum Barberinum Urbani VIII. nepotem, ut illius editio interciperetur, ſed fruſtra; nam ea abſoluta in lucem tandem prodiit ſemen illud tot tantarumque diſcordiarum, quæ deinde ſubſecutæ ſunt. In Gallias delatum Janſenii Opus, quo tempore Gallici Imperii ſupremum miniſterium obibat Cardinalis Julius Mazarinus, ab Iſaaco Haberto, poſtea Vabrenſi Epiſcopo examinatum fuit, ex eoque quinque fuere propoſitiones excerptæ cenſura configendæ.

Prima hæc erat: *Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis, volentibus & conantibus, ſecundum præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia.*

Secunda: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.*

Tertia: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione.*

Quarta: *Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei: ſed in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.*

Quinta: *Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.*

Excerptæ quinque illæ Janſenii propoſitiones ad judicium Epiſcoporum Gallicanorum, qui ſolita tunc Comitia Pariſiis celebrabant, delatæ ſunt. Has omnino configendas eſſe cenſuit Sacer Conſeſſus. At quum de Epiſcopo hic quæſtio eſſet, & quidem alienæ ditionis, in quem nullum jus, authoritatem nullam Galliarum Epiſcopi obtinebant, damnationem in quinque propoſitiones excerptas non ferendam quidem judicarunt, ſed ſupplicandum cenſuerunt Apoſtolicæ Sedi, ut de iis ſententiam ipſa ferret. Quare litteras obſequentis officii teſtes Innocentio X. qui tunc Eccleſiam moderabatur, ſcripſerunt Epiſcopi Gallicani, quibus configendas Propoſitiones ad illius tribunal detulere. Cauſſa Romam delata maturo judicio diſcuſſa eſt; ac tandem propoſitiones illæ quinque ut hæreticæ, erroneæ, impiæ, ſcandaloſæ proſcriptæ ſunt anno 1653. Ut primum in Gallias pervenit Diploma Pontificium, non defuere, qui, ut damnationis vim effugerent, illico reſponderunt, propoſitiones merito quidem damnatas eſſe; at alieno omnino ſenſu, quam quo illas Janſenius docuiſſet. Hinc factum eſt, ut Alexander VII. qui Innocentio X. proxime ſucceſſit, novo diplomate edito eaſdem propoſitiones a prædeceſſore ſuo damnatas & a ſe damnari declaraverit in ſenſu ab Authore intento. Credi vix poteſt, quot inde Janſenianorum obmurmurationes prodierint. Janſenii ſenſum ab errore penitus alienum multo altius conclamarunt; tametſi propoſitionibus illis ſenſus aliquis ineſſet merito proſcribendus. Eccleſiam in juris quæſtione dirimenda, an ſcilicet propoſitiones illæ hæreticæ eſſent, nulli obnoxiam errori faſſi ſunt; ſecus in Facti controverſia decernenda, qualis profecto eſt illa *Quiſnam Janſenii ſenſus eſſet*; atque idcirco non pauci Alexandri VII. Conſtitutioni parere renuerunt. Quid plura? Creſcente in dies virorum Janſenii partibus addictorum factione fidei formulam edidit Summus Pontifex, cui viri omnes in ſuſpicionem vocati (atque etiam Sanctimoniales, quæ ea ſuligine reſperſæ putabantur) ſubſcribere coacti ſunt. Hæc erat Formula, ſive *Formularium* ab Alexandro præſcriptum: *Ego. N. Conſtitutioni Apoſtolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maji anno 1653. & Conſtitutioni Alexandri VII, datæ die 16. Octobris anno 1656. SS. Pontificum me ſubjicio, & quinque propoſitiones ex Cornelii Janſenii libro, cui nomen Auguſtinus excerptas, & in ſenſu ab eodem Authore intento, prout illas per dictas Conſtitutiones Sedes Apoſtolica damnavit, ſincero animo rejicio ac damno, & ita juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei Evangelia.* At hic rurſus non minima circulatio fuit. Subſcriptionem nonnulli negarunt: alii ſubſcriptionem circumſcriptione aliqua reſtrinxerunt; ita nempe ſubſcribendo: *In dogmatibus fidem præſto, in Factis reverentiam*; hoc eſt, fide credo, dogmata illa quinque jure eſſe damnata; ſed in altero, quod facti caput attinet, Janſenium nempe dogmata illa eo ipſo hæretico ſenſu docuiſſe, non fidem, ſed reverentiam Eccleſiæ præſto. Non minimas in Eccleſia Gallicana turbas excitavit ille ſubſcribendi modus. Hunc Epiſcopi nonnulli, quibus ſubſcriptiones illas ſuſcipiendi munus incumbebat, recipiebant ac ratum habebant: Alii nullas iſtiuſmodi ſubſcriptiones acceptabant, ſed nude, nulloque appoſito temperamento ſubſcribi volebant abſque diſtinctione juris & facti. Atque ii quidem duas in partes ſcindebantur. Quidam nullum idcirco ſubſcriptioni temperamentum apponi patiebantur, quod quæſtionem Facti a quæſtione juris ſecerni non poſſe crederent, Eccleſiamque in utraque dirimenda infallibilem judicarent: alii ab iſtiuſmodi reſtrictione abſtinendum volebant, tametſi Factum a jure longe ſecernerent; quia eam inutilem reputabant, & ab Eccleſiæ uſu alienam. Quoties enim (inquiebant) alicui inſtrumento ſubſcribitur, ad omnes inſtrumenti partes ſubſcriptio refertur, prout cujuſque partis conditio poſtulat; nec neceſſe eſt, ut tot illa in ſubſcriptionibus temperamenta & clauſulas reponamus. Cum ergo Janſenianarum propoſitionum damnatio dogma complectatur & Factum; quorum primum fidem exigit, alterum puram ac meram reverentiam, ſubſcriptio etiam nude appoſita fidem dogmati præſtat, & facto ſolummodo reverentiam; tametſi diſtinctis illud verbis nullatenus exprimatur. Verum cum Janſenii fautores reponerent, id quidem verum eſſe, ſeque etiam damnationis Formulario ſine clauſula ſubſcripturos, niſi pertimeſcerent ne forte nebulones aliqui abſolutam illorum ſubſcriptionem perperam interpretarentur; illamque ad factum non aliter, quam ad jus inique detorquerent. Res compoſitione finita eſt. Declararunt ſcilicet Epiſcopi viginti publicis Inſtrumentis a Notariis exceptis, ſe ſubſcriptionem quidem abſolutam ab iis exigere, non quod factum cum jure promiſcue confundi, eademque religione utramque a fidelibus credi vellent; ſed quod duo hæc ſatis per ſe ſe diſtincta ſupponerentur; nec clauſulis & additamentis in ſubſcriptione diſtingui neceſſe eſſet præter ſolitum Eccleſiæ morem. Negotium iis Epiſcopis aliquandiu faceſſitum eſt, quaſi Janſenii partiariis abundantius indulſiſſent. At re ad Clementis IX. qui Alexandro VII. ſucceſſit, Tribunal delata, eorum agendi ratio probata eſt, zelus laudatus, pacis amor commendatus; eoque pacto Eccleſiæ Gallicanæ inteſtino veluti bello diſciſſæ re-

ſtituta pax fuit, ut in Clementis IX. vita diximus.

Neque tamen partibus ſuis omnibus abſoluta fuit. Hanc nonnulli Ardeliones quantocitius interturbarunt. Cum enim quinque famoſas Propoſitiones hæreticas pronunciaſſet Alexander VII. in ſenſu a Janſenio intento; nec tamen quis ille ſenſus eſſet, expoſuiſſet: non defuere male feriati cavillatores, qui varios in Janſenio ſenſus a damnato remotiſſimos, corraſis inde verbulis, venarentur; legitimas Auguſtini & Thomæ ſententias a Janſenio forte aſſertas exquirerent (nemo enim errantium eſt, qui non veri aliquid obiter dixerit) ut in illas Pontificiam damnationem referrent. Quam audaciam ut opportuno remedio frænaret SS. Pontifex, qui Eccleſiam Catholicam pari tunc religione ac majeſtate regebat, Innocentius XII. ſenſum in quinque famoſis propoſitionibus damnatum fixit *in Brevi ad Belgii Epiſcopos dato anno* 1694. illumque eſſe pronunciavit, quem verba ipſa præ ſe ferunt, quique per ſe legentibus obvius eſt; ne in fabricandis pro arbitrio Janſenii ſenſibus iniquo & fraudulento labore deſudarent inquieti homines, qui nihil oblique non moverant, ut Scholæ Thomiſticæ doctrinam Janſenii damnatione peritam effutirent. Quin etiam in eodem Brevi vetuit, ne quis aliquem invidioſo Janſeniani nomine inſimularet, niſi Eccleſiaſtico judicio convictus eſſet, proſcriptas quinque propoſitiones, aut ſaltem ex illis aliquam propugnaſſe. Ecquis enim petulantiam illam ferat, inquit Serrius quem heic excipimus, qua homunciones plerumque inſcientes, ac prorſus ignari viros eruditos ac pios invidioſo *Janſeniſtæ* nomine traducunt ob id unum, quod in divinæ Gratiæ controverſiis Auguſtini dogmata tenacius æmulentur, a Molinianis abſurditatibus abhorrentes; cum ceteroquin a Janſenii erroribus ita procul abſint, ut abeſt Moliniana ab Auguſtini doctrina, illorumque damnationi ſponte ſubſcripſerint? Quanti autem hujuſce generis Janſeniſtæ ſint, intelligere licet ex Bibliotheca *Janſeniſtica*, & *Dictionario* Janſeniſtico, quorum illa P. De Colonia Jeſuitam, iſtud vero Patrem Patuel ejuſdem Societatis authorem habet. Opus utrumque Romæ damnatum fuit. Quod quidem injuria eſſe factum cum quidam Jeſuita Anonymus Doctoris Sorbonici larva aſſumpta arroganter inſolenterque demonſtrandum ſuſcepiſſet; Sacra Indicis Congregatio opellam hanc tanquam libellum famoſum confixit; Ricchinius vero, qui eidem Congregationi erat a ſecretis, *de juſta Bibliotheca Janſenianæ proſcriptione* ſub nomine Romani Philalethis ad Theologum Lovanienſem epiſtolam perdoctam elegantemque dedit, in qua perverſa horumce Scriptorum conſilia patefecit, & pro meritis caſtigavit. Digna nobis hæc Ricchinii epiſtola viſa eſt, quæ hic loci recuderetur. Itaque ſic habet:

„ Non unum illud, quod ad me miſiſti, apparuit in Urbe exemplum epiſtolæ Doctoris Sorbonici ad amicum Belgam, qua damnatæ non ita pridem a Sacra Indicis Congregatione Bibliothecæ Janſeniſticæ Decretum inique proſcinditur: alia multa circumferuntur miſſa ad Cardinales, alioſque Viros, qui quanto cum ſtomacho, quantaque cum indignatione ſcriptum legerint cum ineptum, & inſulſum, tum temeritatis, audaciæque plenum, dici vix poteſt. Improbus ille qui confecit, cum parum ad eam, quam ſumit, Doctoris Sorbonici perſonam accommodata loquatur, perfecit omnino, ne ibi, & a quo credi vellet, cuſum fuiſſe putaretur, & ipſe diu latere non poſſit. Varias propterea in animis hominum ſuſpiciones diſſeminavit, quas ego, quoniam mea, atque ut puto, tua parvi intereſt verum noſſe authorem, ſilentio prætereo. Caveat tamen is, quiſque fuerit, ſibique proſpiciat: nam ſi, quod fieri poſſe audio, certis prodatur indiciis,

„ *Flebit, & inſignis tota cantabitur Urbe.*

„ Putavit fortaſſe veſanus Author ſcriptum Chriſtiano homine indignum minus fore invidioſum, propterea quod unum illum, qui Congregationi eſt a ſecretis, Reverendiſs. Ricchinium videri velit laceſſere, atque inſectari; ſed eo viſus eſt omnibus bonis deterius feciſſe, quod viam ſibi, & improbo cuique patefecit ad ipſam Cardinalium Congregationem, & Pontificem O. M. per latus Adminiſtri impune feriendum. Neque enim ignorare poterat, ecquæ ſint in ea Congregatione Ricchinii partes. Quid ſi illa non conſuli ſe, cum libri damnantur, non ullum diceret ferre ſuffragium; ſed libros, qui accuſantur, duntaxat ad Cenſores tranſmittere, & poſtquam illi ad Congregationem retulerint, Decretum, quod uni Cardinales pronunciarunt, in tabulas referre; nonne in ipſam Congregationem, nonne in Pontificem ipſum manifeſtum eſſet omnia recidere maledicta? Itaque nihil Authori epiſtolæ prodeſt in Ricchinium, quod ipſum tamen indignum, ac temerarium eſt, tam multa invehi; ejuſque fraudi, invidiæ, & livori Decretum, quod illi diſplicet, imputare. Nemo enim dubitat quin illud non Ricchinius, ſed ſacra ediderit Congregatio, & Pontifex ipſe juſſerit promulgari.

„ At qui Pontifex? Doctiſſimus ille quidem, ac tolerantiſſimus, ingenti acie omnia pervadens ac circumſpiciens, & quo, ut ipſi fatentur Hæretici, non ullus multis ab hinc annis omni genere doctrinarum ornatior Sedem Apoſtolicam occupavit. Ab hoc Pontifice Ricchinii artibus, ait epiſtolæ Author, circumvento, atque inſidiis irretito exorta eſt Bibliothecæ Janſeniſticæ proſcriptio. Poſſum ego putare Virum eſſe Catholicum, qui Romanum Pontificem, ſive ille ſit, ſiva non ſit doctus, cum Fidei, & Reipublicæ Chriſtianæ negotia tractat, Adminiſtri fraudibus dicere audeat circumveniri, decipi, circumduci? Quid ſperamus fore deinceps in religione tutum hac via improbis hominibus ad maledicendum, & Romæ Decreta contemnenda patefacta? Idem vero jactatum in Benedictum XIV. quale tandem convicium eſt? quæ injuria? quæ contemptio? Hic tantus Pontifex tam exigue ſapere viſus eſt Scriptori maledicentiſſimo, ut quid contineretur Bibliotheca Janſeniſtica ad diligentiſſimum Congregationis examen deducta, ignoraret prorſus, neque poſſet, quin Ricchinii fraudibus caperetur, de ea judicare. Huic Pontifici, quo e manibus imperitorum Librum eriperet exitioſum, neceſſe fuit Ricchinium imponere, atque inſidiari. Quid poſſet e grege Lutheranorum Scriptor deterius in Pontificem Romanum jactare?

„ Et vero ſi liber aliquis minus juſte Pontificis juſſu fuiſſet a Congregatione proſcriptus, æquum erat, virum Catholicum moderate ferre, atque ab injuria, & contumelia ſibi temperare: quanto vero magis cum juſtiſſima fuerit Bibliothecæ Janſeniſticæ condemnatio? Dicam tibi de ea quod ſentio, & optimum quemque ſentire video, liberius quam ulli hactenus dixerim. Cum primum edita fuit, nemo Coloniæ diligentiam in libris notandis, qui pravitate Janſeniſticæ doctrinæ eſſent infecti, non laudavit, nemo non vituperavit licentiam, & temeritatem, qua uſus eſt in reponendis eodem numero pleriſque virorum Catholicorum libris ob quaſdam opiniones, quæ non modo damnatæ non eſſent, ſed libere a Scholis Catholicis, & quod majus eſt, Romæ ſub oculis Romanorum Pontificum publice defenderentur. Id enim agere, præterquam quod injurioſum erat Catholicis viris, putabant non licere Coloniæ per leges Romanorum Pontificum Innocentii XII. Clementis XI. itemque XII. qui cum viderent eſſe qui temere invidioſa Janſeniſmi accuſatione abuterentur, & ſamoſes Auguſtinianæ, Thomiſticæque Scholæ opiniones, quo ſuas melius tuerentur, Janſenii Queſnelliique erroribus affines eſſe prædicarent, indignum eſſe judicarunt, præclariſſimas Scholas obnoxias eſſe calumniæ, & malitioſam coerceri debere accuſationem. Quare prohibuerunt, graviſſima propoſita pœna, ne quiſquam diſputando, aut ſcribendo auderet earum Scholarum opiniones ulla ejuſmodi afficere cenſura. Digni profecto erant tres illi Pontifices, quibus Colonia homo privatus, Scriptor exigui nominis obtemperaret. Obtemperavit autem? Nemo fortaſſe eorum Decreta, quæ juſtiſſima erant, minoris fecit, & impudentius violavit. Multos ille Scriptores Catholicos, veſtræ præſertim Academiæ Lovanienſis, Baii, Janſeniique diſcipulis adnumeravit, propterea ſolum quod opiniones defenderent aut de victrici, minimeque neceſſitante delectatione, aut de actionibus deliberatis in Deum cum aliquo amoris initio referendis; aut de eodem charitatis amore cum attritione ſupernaturali in Sacramento Pœnitentiæ conjungendo: quas opiniones cum nunquam Sedes Apoſtolica reprobarit, certumque ſit ab omni diſtare periculo, magna inſolentia eſt privatum audere notare, & Hæreticis, qui defendunt, accenſere. Multo vero major, quod Romani Pontifices, id ne fieret, vetarunt. Potes ipſa per te, ſi vacat, ac lubet, videre quot, qualeſque viros, quod eas tuerentur opiniones, retulerit Colonia in numerum Janſeniſtarum. Non debuit autem tandem aliquando damnari liber, in quo author inſigni temeritate, dolo malo, incredibili audacia viris Catholicis errores, atque hæreſes affingit? Non debuit coerceri arrogantia, qua non ſolum judicium antevertit Eccleſiæ, ſed contra etiam quam ipſa ſanxit, in ſuſpicionem vocare nititur Scriptores innocentiſſimos, quorumque doctrina nulli eſt obnoxia cenſuræ?

„ Eos autem, qui aliquando accuſati, ſapientiſſimis Viris, quorum intereſt judicare, abeſſe viſi ſunt a pravitate doctrinæ, audere in numerum Hæreticorum

„ refer-

„ referre, quæ perverſitas eſt? Loquor ego de Noriſio, in quo unu violando execrabilis mihi videtur, & minime ferenda Coloniæ temeritas. Fatetur ipſe ter ejus Scripta ad Romanæ Inquiſitionis Tribunal fuiſſe delata, ter item cognita cauſa dimiſſa fuiſſe ſine cenſura. Qui quidem vir non ſolum poſt accuratum operum ſuorum examen notatus non eſt, ſed etiam magno præmio a Pontifice Romano cumulatus. Nam Cardinalis creatus eſt, cooptatuſque in illud ipſum, apud quod accuſatus fuerat, Cardinalium Inquiſitorum Collegium, ſplendidiſſimum ſemper, ut eum appellat Benedictus XIV. habitus eſt lumen Apoſtolici Senatus, & quod minoris non facio, commendatiſſimus præconiis omnium Litteratorum. Poſſes tu, poſſem ego, poſſet quivis alius, ſi Janſeniſmi accuſaretur, his quibus abſolutus eſt Noriſius, melioribus indiciis, ſanctioribuſque teſtibus cupere abſolvi? Ego certe non cuperem. Nam video magnum Athanaſium non alia ratione ſanctum Dionyſium Alexandrinorum Epiſcopum vindicaſſe ab Arianorum calumnia, quam quod nunquam ille vir impietatis, cujus inſimulabatur ab Hæreticis, convictus fuiſſet ab Epiſcopis, ejuſque memoria, perinde ac ceterorum orthodoxorum Patrum, celebris hactenus haberetur. *Hoc unum*, ajebat Athanaſius, *magno eſt argumento, nihil Arianos veri dicere, & calumniis conari premere virum*. Non ſic agitur hodie: non idem quod Dionyſio profuit, videmus prodeſſe Noriſio. Hic tantus vir, hic Scriptor egregius, & Cardinalis celeberrimus inter Bajaniſtas, & Janſeniſtas, agente Colonia, comparet; & qui Summis Pontificibus, qui Romanæ Inquiſitionis Judicibus Eminentiſſimis, qui denique eruditis Theologis, atque omnibus bonis viſus non eſt malam tueri doctrinam, viſus eſt Coloniæ, videtur Authori Epiſtolæ: qui duo plus vident, quam viderint Pontifices, Cardinales, Theologi, Cenſoreſque Romani. Ecquis autem ferre hanc tantam audaciam poterit, quæ ſpreto alienæ innocentiæ graviſſimo indicio, ne tantorum quidem virorum exiſtimationi parcit ac famæ? Cui autem minus ferenda quam Indicis Congregationi, ſi quidem ſuam tueri vellet Regulam, qua vetat tolerari libros, *qui famæ proximorum, præſertim Eccleſiaſticorum, detrahunt*? Nihil eſt autem quod majorem Catholici atque Eccleſiaſtici Scriptoris famæ labem inurat, quam eum in ſuſpicionem hæreſis vocare, præſertim ſi fiat dolo malo, & non apud eos, quorum intereſt judicare, legitime accuſetur. Poſtquam autem accuſatus fuerit, & minime condemnatus, quæ improbitas, quæ iniquitas eſt, optimo ſpreto judicio perſeverare illum apud vulgus rerum imperitum traducere?

„ Etſi autem ob unum Noriſium tam gravi injuria affectum, Pontificeſque Romanos, & Cardinales a Colonia contemptui habitos ſatis juſte apparet Bibliothecam Janſeniſticam fuiſſe proſcriptam; cave putes alias deeſſe cauſas cur damnari oporteret. Quid enim, ut aliquas ſpeciminis loco commemorem, quid peccavit Cardinalis Bona, quid Epiſcopus Genettus, ut hos quoque Colonia Janſeniſtis conſociaret? Cardinalis Bonæ, ait Colonia, damnata Romæ fuit Epiſtola quædam. Quæ Bonæ Epiſtola? Scilicet illa, quæ ſcripta ad Philalethem Eupiſtinum, Bonæ revera ſit, anne ſit dubitare ſe dicit. At non erat profecto cur Colonia dubitaret. Hanc Bona vere ſcripſit Epiſtolam ad Philalethem, quo nomine latet Theologus Belga neſcio quis, cujus ſcripta vindicaverat a cenſura Cardinalis doctiſſimus. Sed cum in eam Epiſtolam Anonymus quidam, idemque Moliniſmi ſuſpectus commentationes quaſdam parvo libello vulgaſſet, hunc, non Epiſtolam Bonæ, Romana damnavit Inquiſitio, propterea ſic in Indice: *Liber, cui titulus Epiſtola ſub nomine Eminentiſſimi D. Jo. S. R. E. Cardinalis Bonæ approbans doctrinam Philalethis Eupiſtini*. Nunc adverte animum. Agitur de viro inſigni, de Cardinali Bona, Hæreticis annumerando; & hac utitur diligentia Bibliothecæ Janſenianæ Collector: qua putas uſum fuiſſe, cum tot alios minorum gentium Theologos in eam conjecit?

„ Dignus etiam Genettus erat, qui inter Janſeniſtas non cenſeretur. Hunc ad ſcribendum Moralem Theologiam impulere, ut conſtat inter omnes, Camuſius, & Grimaldus Cardinales. Ad id vero, quod exoperat, perſequendum hortatus vehementer eſt qui tum Indicis Congregationi erat a ſecretis. Ejus Theologiam probavit Romæ Cardinalis Capiſuccus cum eſſet ſacri Palatii Magiſter: editas vero contra primum, & alterum Volumen animadverſiones reprobavit Sacra Inquiſitionis Congregatio. Eandem vero Theologiam doceri voluit in Seminario Montis Faliſci celebris, ac Venerabilis Cardinalis Barbadicus. Hæc, quæ typis vulgata neminem latere poterant, unus ignoravit Colonia, Genettumque cum Janſeniſtis conjunxit. Accipe cauſam. Abeſt ille quidem doctiſſimus Epiſcopus ab omni Janſeniana pravitate quam longiſſime; at quia Probabiliſmum refellit, mollioreſque Caſuiſtas inſectatur, par eſt ut in Janſeniſtis numeretur. Itane vero agendum cum Noriſio, cum Bona, cum Genetto? Itane cum ſanctiſſimis Epiſcopis, & Cardinalibus, ut aliorum Ordinum Theologos, Scriptoreſque prætermittam?

„ Quid ego tamen Epiſcopos, & Cardinales commemoro? Habeto, quoniam in hunc locum perveni, reverentiæ, egregiæque fidei Bibliographi Janſeniſtarum cum de Sanctis Eccleſiæ Doctoribus ageretur exemplum unum & alterum. Statuit a damnata Richerii doctrina nihil diſtare Favuelium. Noſti quamobrem? Quod doceat: *pertinere ad multitudinem leges condere, vel ad eum qui curam habet multitudinis*. Quid ſi conceptis verbis idem doceat Thomas Aquinas? Quid ſi Aquinatem omnes ſequantur Theologi, Juriſque periti? Vides aut ſummam inſcitiam, ſi hæc ignoravit, quæ omnibus Theologis ſunt in ore; aut, ſi non ignoravit, ſummam improbitatem, quod per eum, qui expreſſam afferebat Sancti Thomæ ſententiam, conatus eſt Angelicum Doctorem in numerum referre Janſeniſtarum. Horum utrum ſit, pete a Colonia.

„ Idem te docebit, quid ſibi velit, cum relata Romanis litteris hac Epiſcopi Caſtorienſis propoſitione: *Catholici colunt Sanctos in cælo commorantes eodem modo, quo colunt Sanctos hic in terra exulantes*, abſurdum eſſe pronunciat, eique Calvinianos omnes non ægre ſubſcripturos aſſeverat. Utinam vero tam parati, atque Colonia ſibi fingit, aut credit, forent omnes Calvinianæ Sectæ homines ad ſubſcribendum huic ſententiæ. Et miror ſane, virum catholicorum dogmatum tam imperitum, quique per ſummam inſcitiam, quæ Eccleſiæ Romanæ propria ſunt, putat eſſe Calvinianæ, auſum eſſe ſe ſe ad ſcribendum conferre, docendumque, ut ipſe pollicetur, & jactat, populum Chriſtianum, qui poſſit Evangelium Chriſti ſecernere ab Evangelio diaboli. At ſi erat ipſe Evangelii Chriſti tam imperitus, ut plane confunderet cum Evangelio Diaboli, debuerat prius Bellarminum legere inſtituti ſui Theologum, quam in publicum prodiret ad dedocendos Chriſtianos doctrinam Catholicam. Ex eo didiciſſet, in eo errore fuiſſe Calvinum, ut omnem cultum civilem, ac religioſum Sanctis in cælo negaret adhibendum; neque tam facile, ut aſſeverare audet, Calviniſtas ſubſcripturos propoſitioni Epiſcopi Caſtorienſis, quæ vera, quæ Catholica eſt, quæque ab omnibus docetur Eccleſiæ Romanæ Theologis. Age vero: quo nititur Epiſcopus Caſtorienſis auctore? Cujus adhibet verba? Nonne ipſam recitat Auguſtini ſententiam? Nonne hic illius propoſitionis eſt auctor graviſſimus? Sic eſt: nihil horum non vidit, aut videre Colonia non debuit: ſed non putavit Evangelium Chriſti recte poſſe ſecerni ab Evangelio Diaboli, niſi D. Thomam cum Richerio, cum Calvino conjungeret Auguſtinum. Ecquæ non erunt, ſi hæc non ſunt, errata; quæ abſurda, ob quæ tandem debeat liber aliquis malis annumerari, atque inter pernicioſos referri? Horum tamen Coloniæ peccatorum, ejuſque malæ fidei, inſcitiæque exemplorum videbis propediem mirificam copiam, ſi, quod magnopere ſuadeo, volet amicus meus, qui collegit, in vulgus edere. Quare mitto modo de ceteris ejus multis, & magnis erratis dicere, de quibus dicetur ab amico copioſe, & accurate.

„ Ad hæc pauca tamen quæ commemoravi, neſcio quid poſſit Auctor Epiſtolæ reponere, niſi, quod in ea facit, eo confugiat: Coloniæ fuiſſe conſilium recenſere in eo libro non ſolum certos, & minime dubios Janſeniſtas, ſed eos etiam, qui inſimulati, aut in ſuſpicionem erroris vocati aliquando fuerunt; propterea Noriſium, Genettum, ceteroſque horum ſimiles non prætermiſiſſe. Sed quid Colonia, quid Auctor Epiſtolæ diceret, ſi quiſpiam concinnata Bibliotheca Pelagiana, aut Semipelagiana, in ea Molinam, qui apud ſanctam Sedem accuſatus hujus hæreſis eſt, nequedum innocens a judicio dimiſſus, reponeret? Quid ſi Vaſqueſium a Suareſio, atque hunc viciſſim a Vaſqueſio in ejuſdem hæreſis ſuſpicionem adductum, deinde horum duorum, & Molinæ omnes Diſcipulos Semipelagianis accenſeret? Placeretne conſilium, quod ille habuiſſe ſe diceret patefaciendi cum certos, tum dubios, & ſuſpectos Semipelagianos? Ego vero quin expectem quid iſto ingenio homines dicturi pro Molina ſint, ſatis intelligo conſilii Co-

„ loniæ

„ loniæ improbitatem, quæ una cauſam continet, cur Bibliotheca Janſeniſtica proſcribatur. Non enim hodie parum abeſt, quin accuſetur, vel in ſuſpicionem vocetur, ſed accuſatur reipſa, & in ſuſpicionem Janſeniſmi vocatur quicumque repudiato, ut licet, ac decet, Molina, doctrinam tuetur ſanioris ſcholæ Auguſtinianæ, vel eas, quas ſupra indicavi, Lovanienſis Academiæ veſtræ opiniones defendit. Incredibilis eſt enim omnium imperitorum accuſandi libido, qui jam pene in Symbolo Apoſtolorum videntur ſibi Janſeniſmum videre; neque poſſum non mirari Cardinali Thomaſio viro ſancto, atque eruditiſſimo, qui Laderchio in ſuſpicionem venit Janſeniſmi, Coloniam pepercisse. Dignus ſcilicet erat qui cum Noriſio, & cum Bona in ejus Bibliotheca conjungeretur. Itaque ſi, ut quiſpiam locum habeat in Bibliotheca Janſeniſtica, ſufficit eum ſemel accuſari, aut in ſuſpicionem adduci Janſeniſmi, illi uni locum non habebunt, qui Molinam ſequuntur, illi uni, qui, quæ Molinianis non placent, oderint opiniones. Fac enim, ut ſignificantius, quod volo, dicam, eſſe in aliqua Civitate Epiſcopum Molinianis devotum opinionibus; quot, bone Deus, erunt in eadem Janſeniſtæ! Erunt omnes Auguſtiniani, Erunt omnes Dominicani, ceterique Thomiſtæ. Erunt omnes qui Molinæ nollent aſſentiri. Quid ego tamen Molinianum Epiſcopum quæro, ut tibi quam facile Janſeniſmi conſletur invidia demonſtrem? Vide quid agant, cum puriaris Auguſtinianæ Scholæ ſunt Epiſcopi imbuti doctrina. Nonne hos ipſos audaciſſime oppugnant, & calumnioſe traducunt? Non ignoras tu quidem quæ acta non ita pridem ſuot adverſus Turonenſium Archiepiſcopum virum doctiſſimum, imprimiſque ſtudioſum Sedis Apoſtolicæ. Hunc, quod edita de juſtitia chriſtiana paſtorali inſtitutione quaſdam docere videretur Auguſtinianas opiniones, & malignis cenſuris, editiſque libellis furioſiſſime appetiverunt, & Conſtitutionis *Unigenitus* violatorem, fautoremque Baji, & Queſnelli inſimulare non dubitarunt. Vicit quidem, repreſſitque importunos accuſatores doctiſſimi Præſulis innocentia, & cauſæ bonitas, idem tamen duobus, aut ſummum tribus abhinc annis in Bibliotheca Janſeniſtica, ſi tum quidem edenda foret aucta, ut tertio jam, vel quarto factum eſt, novis Janſeniſtis procul dubio compareret. Quidni? Accuſatus aliquando fuit: non omittendus idcirco ab iis qui recudendæ, augendæque Bibliothecæ curam ſuſciperent. I nunc, & viſo ne his quidem parci ſummis, & ſanctiſſimis viris dum vivunt, ſpera, ſi potes, tutum a periculo fore quemquam alium privatorum hominum, nacti cum fuerint hi malitioſi Janſeniſtarum Cenſores ſuarum partium Epiſcopum.

„ Poteſt etiam, quid cuiquam timendum ſit, ex eo cognoſci, quod non ita pridem accidit Berto cl. Auguſtiniano Theologo. Noſti? Ne illi quidem, qui Romæ ſcribunt, quorumque ſcripta a Magiſtro Sacri Palatii, & ab iis, quibus ipſe mandat, doctiſſimis Theologis probata fuere, tuti ſunt a calumnia. Et tamen non facile eduntur Romæ libri, qui poſſint hæreſis merito accuſari, & miror, cum accuſantur, Romæ taceri. Sed de Berto dicam poſtea. Intellige modo quam parum pro ſano reſpondeat Epiſtolæ Auctor, cum propoſitum Coloniæ fuiſſe dicit, non ſolum certos, ſed etiam ſuſpectos, & ſemel accuſatos Janſeniſmi in ſua Bibliotheca recenſere: quaſi vero in tanta accuſandi licentia, quanta nequit verbis exponi, quantamque in dies videmus percrebeſcere, ferri æquo animo poſſet, eſſe unum, qui accuſationes monumentis mandaret litterarum, atque ita mandaret, ut accuſationes ſæpe probando, nunquam refellendo, accuſatorum autem præjudicia, inſcitiam, malitiam, & partium ſtudia ſemper prætereundo, numquam innocens appareret qui ſemel fuerat accuſatus.

„ At non erat, inquit ille, Coloniæ expectandum Sedis Apoſtolicæ judicium, ut quæ Noriſio, Genetto, aliiſque Scriptoribus contigerunt, narraret: quare nihil, ſi narravit, contra Sedem Apoſtolicam peccaſſe videtur. At ſi narrare tantum volebat, & rei litterariæ Hiſtoricum agere, cur in Bibliothecæ proœmio denunciavit id ſe præſtiturum, ut antidotum paret Chriſtianis, impuroſque fontes ac veneno illitos, qui jam multos infecerunt, commonſtret? Cur addidit, velle ſe omni perſonarum generi regulam exhibere, qua triticum a zizaniis, & Evangelium Chriſti ab Evangelio diaboli ſecernant? Erat ne operæ pretium hæc præſtare volenti viros Catholicos & Scriptores innocentiſſimos cum Hæreticis confundere? Nonne ſic triticum cum zizaniis, Evangelium Chriſti cum Evangelio diaboli magis confunditur, eo in libro, in quo regula parabatur, qua facile ſecernerentur? Fuerunt, inquit Colonia, ejuſque vindex, illi quoque accuſati Janſeniſmi, & propterea id quoque Lectoribus narrandum. At regulam præbere qui vult omni generi perſonarum, qua Evangelium Chriſti ſecernant ab Evangelio diaboli; non id attendere debet, utrum aliqui accuſati Janſeniſmi fuerint, ſed magis utrum reipſa Janſeniani ſint: nam ſi revera non ſunt, dum in eorum cenſum referuntur, ea propoſita regula, turpiter decipitur, cum vult doceri, populus Chriſtianus. Itaque cognoſce improbam fraudem, & compoſitum horum Scriptorum ad fallendum ingenium. Vidit Colonia, ſi Noriſium, alioſque viros Catholicos in Bibliotheca ſua reponeret, futuros qui id vehementer reprehenderent, & violata eſſe dicerent Romanorum Pontificum Decreta: quare velle ſe dixit, non ſolum eos qui ſunt, ſed eos etiam qui eſſe Janſeniſtæ viſi ſunt, & in ſuſpicionem hujus Hæreſis aliquando adducti, in Bibliotheca Janſeniſtica reponere. Quo facto duo conſequebatur, nam erat, quod reprehenſoribus reſponderet, ſe, quod Romani Pontifices non prohibuiſſent, narrare, eos Scriptores fuiſſe aliquando Janſeniſmi ſuſpectos; unaque efficiebat, ut hæc in animis Lectorum perpetuo hæreret ſuſpicio, cum, declarato regulam ſe velle præbere quam indicavimus, & Scriptores illos Janſeniſtis adnumerando, ſignificaret, quidpiam ei regulæ, quam conſtituerat, abfuturum, ſi eos prætermitteret, eſſeque in iis aliqua zizania, & partem aliquam Evangelii diaboli. Hoc enim efficere Bibliotheca Janſeniſtica debebat, ut qui ſemel accuſatus Janſeniſmi fuerat, numquam innocens judicaretur. Jam vero quis erit innocens, ſi ſemel accuſaſſe ſufficiat?

„ Vide parem in Auctore Epiſtolæ improbitatem. Colonia, inquit, nihil aliud egit, quam quæ Noriſio contigerunt, referre. Idem paullo poſt, ſacræ Indicis Congregationis Decretum conſiſtere non poſſe, & nauci fieri debere impudentiſſime blaterat: *Nam ſi Decreto*, inquit, *huic ſtamus, ab omni Janſeniſmi ſuſpicione vacat Noriſius, Serry, aliique id genus homines. Adfirmabunt alii a P. de Colonia injuria Janſenianis adnumerari Abbatem S. Cyrani, Arnaldum, Nicolium, Paſcalem, Juveninum, ceteroſque ad unum omnes, Romamque hos quoque ab Janſeniſ nota vindicaſſe, dum Bibliothecam illam legi vetuit.* Intelligis modo quo pertineant eorum, quæ Scriptoribus contigerunt, malitioſæ narrationes? Non enim obſcure loquitur. Velit nolit Pontifex, velint nolint Romanæ Inquiſitionis, & Indicis Congregationes, non vacat a Janſeniſmi ſuſpicione Noriſius: neque magis eum poterit Roma vindicare, quam Sancyranum, Arnaldum ceteroſque Janſeniſtas. Sic eſt, ſi Pontificum opponis Decreta, reſpondent ſe, quæ in cauſa Noriſii acta ſunt, referre. At ſi Romæ Bibliotheca damnatur, Decretum nullum eſt: *Nam ſi huic ſtamus, ab omni Janſeniſmi ſuſpicione vacat Noriſius.* Hæccine a Romanis Judicibus diſſimulanda, ac ferenda?

„ Huic autem incredibili arrogantiæ, his molitionibus, non potentiæ Dominicanorum, non eorum in Jeſuitas livori debuerat maledicus Scriptor damnationem aſſignare Bibliothecæ Janſeniſticæ. Neque enim tantus ſtupor, torpedo tanta ſapientiſſimos Cardinales occupavit, ut, cum ipſi habiti ſint a Colonia contemptui, vallent potius Dominicanorum, ſi quis eſſet, ſervire livori, quam ſui Ordinis dignitatem tueri. Nemo tamen non videt hæc ab homine profligatæ conſcientiæ, procacique animi jactare impudenter fuiſſe ad conflandam Dominicanis invidiam. Sed ego Dominicanos omitto, qui, ſi putabunt e re, ac dignitate ſua eſſe obſcuro ineptoque Scriptori, ejuſque maledictis animum advertere, defendent ipſi ſe, defendent ſuos. Docebunt Auctorem Epiſtolæ, quamobrem non Gravelonius, non Concina, non alii damnentur, & doceri ab eo volent, num quiſquam alterius Inſtituti, dignus qui damnaretur, accuſatus propterea a ſuis fuerit, veluti Serrius ab Agnano Dominicano Bibliothecæ Caſanatenſi olim Præfecto. Non enim ſatis illis fuit Serrium, cum erravit, a Lucinio, & Vandendyckio item Dominicanis publice refelli; ſed viſum eſt præterea fore glorioſum ſibi, ſi accuſarent ipſi, & darent operam, ut damnaretur. Abundant illi hujus erga veritatem, erga Eccleſiam amoris, vindictæque in ſuos pulcherrimis exemplis, quæ non facile apud eos invenias, qui cum ſoli ſibi ſapere videantur, errantes Sodales ſuos etiam adverſus Apoſtolicæ Sedis judicia magno Eccleſiæ ſcandalo pervicaciter, impudenterque defendunt. Hæc conſideranda prius fuerant Epiſtolæ ſcribillatori, quam compilatis ex proſcripto Theophili Raynaudi Opuſculo

„ ſculo

„ ſculo eos laceſſeret maledictis, rancidiſque cantilenis, quæ nemo ſtomachans non legit, ſciens a malevolo obtrectatore eſſe profecta. Si autem livoris eorum nimiæque potentiæ alia non affert exempla, quæ numquam afferet; hoc certe damnatæ Bibliothecæ Janſeniſticæ, & hujus quodcumque ſimile numquam officiet gloriæ, & moderationi Dominicanorum, quorum opera ſane utili, fideli, & ſincera ſemper uſæ ſunt Romanæ Congregationes. Expectare autem a Dominicanis, ut minime malos ſuorum libros propterea ſolum quod uni & alteri diſplicent, accuſent ipſi, aut, quantum in ipſis eſt, patiantur ab aliis accuſari, & prohiberi, injuſtum eſt, ac plane ridiculum. Quandoquidem autem Concinæ vehementer iraſcitur, quæſivi quid rei eſſent paradoxa, quæ illum tantopere urunt, ac ſollicitum habent. Væ! non Concinæ, ſed iis, qui vellent eum damnari, ſi liber iſte ad Romanam deferatur Inquiſitionem. Intelliget Congregatio Eminentiſſimorum Judicum qui ſint impudentiſſimi contemptores Decretorum ſuorum.

„ Multo etiam, meo judicio, melius feciſſet, ſi Berti Auguſtiniani Theologiam ſilentio præteriiſſet, de qua magis incorrupte Romanos Cenſores judicaſſe puto, quam ii judicarint, qui eam Janſeniſmi, & Bajaniſmi inſimularunt. Bertus, ſcripta Apologia, Commentarios ſuos ab omni criminatione ſtrenue vindicavit, oſtenditque ab omni Baji, Janſeniique errore vacuos eſſe, perinde ac vacua cenſetur eſſe multorum Societatis Jeſu Theologorum, & Galliæ Epiſcoporum doctrina. Hanc Apologiam probavit Ricchinius, quem Auctor Epiſtolæ contumelioſum fuiſſe arguit contra Archiepiſcopum Viennenſem, quem libri contra Bertum ſcripti fuiſſe dicit auctorem. Id ſi verum ſit, neſcio plane quam apud eum, qui latere ſtuduerat, gratiam inire poſſit: eo præſertim quod ab tali viro Sedis Apoſtolicæ maxime ſtudioſo, & cum Chriſtianæ modeſtiæ, tum veritatis amantiſſimo credi non poterat ſcriptum cum Scholæ Auguſtinianæ, ejuſque Theologis, tum Romanis Cenſoribus tam injurioſum eſſe profectum. Romæ certe ferebatur, atque etiamnum a pleriſque creditur ejus libri auctor Epiſcopus Rutenenſis Theologus Molinianus; neque poterat Ricchinius, contra quam omnibus fere erat perſuaſum, divinare, non huic, ſed Archiepiſcopo Viennenſi eſſe attribuendum. Poterat autem? Ne nunc quidem poteſt. Nam quæ prudentia eſt Anonymo Eccleſiæ Decretorum violatori fidem adhibere? Hoc etiam ad cetera mala deeſſet, ut revereri deberemus omnes Anonymos, qui ſcripto laceſſunt, eoſque Epiſcopos, aut Archiepiſcopos eſſe putare, quo liberior, & ſecurior campus pateret Molinianis ad optimum quemque injuriis, contumeliiſque impune oppetendum. Fac tamen Auctori Epiſtolæ fidem eſſe adhibendam. Quid amplius dixiſſe invenies & quidem parce Ricchinium quod Bertus ipſe uberius in ſua Apologia, luculenterque demonſtrat? Sed hæc ad cauſam non attinent. Illud tamen animadverte, quo reprehenſionem concludit Anonymus: *Ita ſcilicet Ordinem Epiſcopalem reveretur Ricchinius*. Næ dignam tali monitore ſententiam! An non tibi videtur ſatis idoneus ad docendos alios erga Ordinem Epiſcopalem reverentiam? qui Pontificem, qui Cardinales, qui Romanas Congregationes horrendum in modum contempſit, earum Adminiſtrum commonefacit, ut Ordinem Epiſcopalem revereatur. Quid facias tam lepido capiti?

„ Puto tamen Ricchinium qua eſt probitate, ac religione hunc ordinem revereri. Atqui multo magis Decreta Innocentii XII. Clementis XI. itemque XII. digna erant, quæ Auctor, quicumque ſit, Libri adverſus Bertum editi revereretur, neque contra quam illi ſanxerunt, Auguſtinianam Scholam inique traduceret, ejuſque præclaros Theologos Baji, Janſeniique diſcipulos, & Auguſtini *Filios ſpurios* contumelioſe appellaret. Cupio videre licuiſſe Anonymo juſſa Romanorum Pontificum procaciter contemnere; non licuiſſe Berto, non licuiſſe Ricchinio contra contemptorem mutire.

„ Unum reſtat, ut qualem fructum ex hac larvati Sorbonici Epiſtola percipiat Hæreſis Janſeniana diligenter attendas. Equidem cœpta eſt hæc Hæreſis, cum primum damnata fuit, plurimum a Catholicis juvari. Nam quæ odio, ut par erat, habita ab omnibus fuiſſet, planeque concidiſſet, ſi in iis, in quibus erat, oppugnata fuiſſet; improborum opera in viros Catholicos, & egregios Scriptores malitioſe tranſlata exui quodammodo deformitate cœpit, & minus, quam reipſa eſt, pernicioſa judicari. Veri Janſeniſtæ, non hebetes illi quidem, ſed vafro, acutoque ingenio, quod viderunt quanti ſua intereſſet, hæreſim quam tuerentur, non modo ab ſe, ſed etiam a noſtris communem prædicari cum Catholicis Scholis, ſibi non defuerunt, quin diligentiſſime efficerent, ut cauſæ ſuæ horum improborum malitia prodeſſet. Ergo viam, quæ illis commonſtrata a noſtris fuerat, ſecure inſiſtentes modo ſocietatem, conjunctionemque doctrinæ ſuæ cum Scholis Catholicis prædicare; modo liberius jactare, phantaſma eſſe Janſeniſmum; atque ipſius hæreſis, qua compuncti fuerant, nullum præferre pudorem: quæ res non iis male procedere videbantur. Nam qui poterant minus docti, imperitumque vulgus non facile putare, phantaſma eſſe Janſeniſmum, cum perſpicerent eorum pleroſque, qui Janſeniſmi a Scriptoribus Catholicis inſimulabantur, magnos eſſe in Eccleſia, ac ſummis etiam honoribus perfungi? Quem vero Arnaldi, Queſnellique fautorem pudere poterat Janſeniſtam vocari, cum perpetuo audiret, eo nomine appellari Cardinales aliquos, Epiſcopos plures, doctiſſimos ſine numero variorum Ordinum viros? Quid quæris? Nequiſſimo conſilio ſubventum eſt Sectæ Janſeniſtarum. Nam cum alia quavis hæreſi damnata, princeps ſemper cura fuerit quam plurimos eidem eripere, hac Janſeniſtarum proſcripta, laboratum eſt maxime, quam plurimos in eam conjicere. Hoc autem tantum malum, quod optimo conſilio minuere pro viribus conati fuerant Annatus, Decampus, Sanfelicius, aliique Societatis Jeſu Patres, & Theologi doctiſſimi, majorem in modum auxit Colonia, & perennari ſtuduit eo in libro, in quo omnium Ordinum multos, & magnos viros Janſeniſtis annumerando, Sectam deterrimam multo maxime illuſtrem reddidit, effecitque ut multo inſolentius, quam pridem feciſſent, jactare poſſent Janſeniſtæ, ſe cum præclaris Thomæ, atque Auguſtini diſcipulis commune habere fatum, & cauſam. Hunc librum, quo bonæ cauſæ plurimum detrimenti afferebatur, damnavit non ita pridem ſacra Indicis Congregatio, effecitque Decreto ſuo, ut omnes intelligerent, nihil eam hæreſim habere commune cum Schola D. Thomæ, Divique Auguſtini, & horum pleroſque diſcipulos per ſummam injuriam cum Janſenianis fuiſſe conſcriptos. Hoc Romæ declarato, jacent homines Janſeniani, deſtitutique magno præſidio, quod habebant in ſocietate illuſtrium Theologorum, non poſſunt amplius tegere ſe ſe, & ullam apud imperitos cum Catholicis Scholis jactare conjunctionem. Sed ecce tibi audax Congregationis criminator, qui Colonia, quantum in ipſo eſt, vindicato, ac reſtituto, non patitur tantum beneficium eſſe diuturnum, neque veretur iterum Janſeniſtas erigere, eodemque ſubſidio, quo eos Colonia firmarat, roborare. Non ille Janſenianam veritatis zelo hæreſim odit, ſed iniquo fert animo in ea non eſſe Noriſium, non eſſe Bonam, non eſſe Genettum, non ceteros eſſe Scriptores noſtros, quos eſſe voluit Colonia: quaſi una ſit via ad Hæreſim Janſenianam oppugnandam eam in optimos quoſque Eccleſiæ Romanæ transferre Theologos. Nam quod ipſe, damnata Bibliotheca Janſeniſtica, Noriſioque, & aliis Catholicis viris a calumnia vindicatis, veretur ne res haud male Janſenianis procedat, agnoſcis quam ſit non ſolum, ut demonſtravi, temerarium, ſed etiam inane, & longe petitum. Quid timet autem? Non defuturos, ait, qui, Noriſio vindicato, dicant Sancyranum etiam, ceteroſque Portuegienſes injuria a Colonia fuiſſe in Bibliotheca repoſitos, & hos quoque a Janſeniſmi cenſura vindicatos. Non puto quemquam inveniri tam pingui, ſtolidoque ingenio, ut ei cadere in cogitationem poſſit, utrum, vindicato Noriſio, Arnaldus etiam, & Sancyranus vindicati cenſendi ſint a Janſeniſmi cenſura. Fac tamen eſſe, qui ſic, ut ſomniat Auctor Epiſtolæ, velit deſipere. Quale tandem peccatum erit reſpondere: Bibliothecam Janſeniſticam non eſſe normam Catholicorum, non unum eſſe Coloniam, cui neglectis veris Magiſtris auſcultare debeat populus Chriſtianus, atque ex eo quæ vitanda ſunt diſcere vitare? Quale, ſi addamus, Romanos eſſe Pontifices, eſſe Cardinalium Congregationes, quæ, qui ſint veri Janſeniſtæ eorumque errores doceant, & commonſtrent; Coloniam denique privatum eſſe Scriptorem, nullius nominis Theologum, imperitum Catholicorum dogmatum, falſumque in recenſendis Janſeniſtis eſſe? Ceterum tot jam ſunt a Sede Apoſtolica in veros Janſeniſtas lata decreta, ut illi tergiverſari non poſſint, multoque minus, damnato Colonia, eniti latere. Quid igitur? Deſinent tandem aliquando deſipere Janſeniani? Nihil minus. Contemnent magis, magiſque Romæ Decreta, eoſque quemadmodum contemnere poſſint, docuit omnium optime Epiſtolæ

„ Auctor

„ Auctor exemplo, dictoque, præſertim cum audeat effutire: *Catholicorum cum Janſeniſtis controverſiam, eo demum verti, utrum quinque propoſitiones quo ab Eccleſia damnatæ ſunt ſenſu, revera extent in Janſenii libro*. Negant quidem extare Janſeniani; non in eo tamen ſita eſt omnis eorum cum Catholicis controverſia. Quod eo dico, ut hujus Cenſoris agnoſcas inſcitiam. Arripient tamen, quod ille tribuit, Janſeniani, & audito Romanum Pontificem idem ſæpe declaraſſe, audacius multo, quam antea reſpondebunt, extortum fraudibus, & inſidiis fuiſſe Janſenii damnationis Decretum; circumventum fuiſſe Pontificem, illuſum Cardinalibus. Num hæc, inquient illi, accidere Romæ poſſunt, cum damnatur Colonia, non item poſſunt, cum damnatur Janſenius? Aut longe difficilius putatur eſſe, quid Colonia peccarit, atque utrum Pontificum Decreta violarit, agnoſcere, quam Janſenii ſenſum in ejus libris inveſtigare? En arma quæ parata Janſeniſtis ſunt ab Auctore Epiſtolæ: quibus ſi utantur, neſcio plane quid a noſtris reponi poſſit, niſi illud reſpondeatur, exiſſe, cum hæc ſcriptitaret, de judicio, de mente Romanæ Congregationis criminatorem. Neque vero poteſt quin plane exierit, cum non animadverterit, ſe ſe ita ſcribendo viciſſe temeritatem omnium Janſeniſtarum, atque effeciſſe exemplo ſuo, ut deinceps omnem, ſi quis in eis ſupereſſet, abiicerent pudorem.

„ Ut autem nihil deeſſet ad ſummam impudentiam, neque ſolum Janſenianos, ſed etiam omnes improbos incitaret, impelleretque ad Indicis Congregationis contemptum, librisque ab ea proſcriptos impune legendos, inſinuavit quoque illud Menagii: *Notabitur Romæ, legetur ergo*. Non deſunt, qui illud uſurpent, profligatæ conſcientiæ homines; & non deerunt deinceps multo plures, cum videant eſſe Theologos, qui illud ſuggerere, atque probare non dubitent. Horum, horum opera viſæ ſunt deterrimum in modum ſperni Romanæ Congregationes; & non ſolum legi, ſed etiam furtivis typis iterum edi in Italia, vulgarique libri, quos illæ damnarunt. Sed hæc viderint illi, quorum intereſt ſalvam eſſe, nihilque ex improbitate malorum detrimenti capere Chriſtianam Rempublicam.

„ Nos, quando tam multi ſunt hæretici homines, qui hanc Apoſtolicam Sedem inique contemnunt, ac maledictis inſectantur, Deum precemur O. M. ut ei ſaltem omnes obſequantur, & pareant, qui Catholicorum nomine ac religione cenſentur, ejuſque ſanctiones, qua par eſt reverentia, excipiant ii cum primis, qui *cæca quadam obedientia ſe ſe amplecti* prædicant *quidquid Roma decreverit*; unaque eliciat ut ad ſanitatem redeant refragatores, ſibique dictum accipiant a Spiritu Sancto. *Non judices contra judicem, quoniam ſecundum quod juſtum eſt judicat*. Tum illud intelligant: Quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.

Datum Romæ pridie Idus Martii MDCCL.

§. XXIV.

De Michaele Molinoſio.

MIchael de Molinos Hiſpanus Presbyter patriam habuit Cæſaraugustam in Aragonia. Inſignis hypocrita fuit, tantamque vultu habituque modeſtiam, ac ſimplicitatem effingere ſtuduit, ut plurimorum animos, Romæ præſertim, multorum annorum ſpatio ſibi conciliarit, & peſtilentiſſimis erroribus infecerit. *Cujuſvis infamiam*, inquit Pacichellius, qui ea tempeſtate ſcribebat, Tom. I. Epiſtolar. Familiar. *longe ſuperavit damnatiſſimi hominis Michael Molinos, natione Hiſpanus, patria Aragonius. Viginti & duobus annis, quibus Romæ vixit, ſtabilienda Quietiſtarum hæreſi, quam ipſe commentus eſt, ſedulam navavit operam a ſubornatione ſequioris ſexus, uti hæreticis ſemper ſolemne fuit, auſpicatus. Propriam annihilationem (ſic enim loquuntur vulgo) qua media Deo uniri poſſit anima, & quieſcere, minime ſollicita de his, quæ corpori obveniunt, ſummopere inculcabat, qua in re nimirum doctrinæ ſuæ cardinem conſtituit. Ex hoc principio veluti fonte hauriebat, nullum actum animæ poſitivum aut præmio aut pœna dignum eſſe, cum nec anima nec ejus potentiæ annihilatæ cooperentur. Hinc facilis in omne ſcelus, omnemque voluptatem ruina. Capto Molinos anno MDCLXXXVII. propoſitionibus, quas ſe promulgaſſe faſſus eſt, ad examen a fidei Quæſitoribus coram Cardinalibus & Summo Pontifice vocatis, orationis methodum, quam profitebantur Quietiſtæ ſic dicti a quiete, ob quod & Sectæ nomen adhæſit, damnavit S. Sedes ſimul cum ſexaginta octo numero propoſitionibus, hæreſeos, ſcandali, & blaſphemiæ. Juſſu etiam Summi Pontificis Innocentii XI. cuncta ejus Opera flammis adjudicata ſunt. Coactus ipſe Molinos de pegmate erecto in Templo Dominicanorum S. Mariæ ſuper Minervam in Urbe, coram Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Senatu palinodiam canere, ad perpetuos carceres damnatus fuit. Fertur illum ſerio pœnitere criminum ſexageſimum ætatis annum agens. Nativa, qua pollebat, dicendi facultate, aliiſque artibus ita pluribus impoſuit, ut ſanctus haberetur, licet vitam fœdiſſimis erroribus contaminatam duxerit. Per duodecim integros annos crimina apud Sacerdotem nunquam depoſuit, quum a Sacris faciendis non abſtineret. Quatuor millia aureorum, & duodecim millia Epiſtolarum, quarum ope Sectatores ejus innotuerunt, reperta ſunt in ejus ſcriniis &c.* Ita Pacichellus oculatus teſtis. Sed operæ pretium fuerit Innocentii XI. heic Conſtitutionem, qua Molinoſii errores proſcribuntur, exſcribere, ut cum hujuſce Sectarii errorum hiſtoria, tum nequitia luculentius dignoſcantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

„ CÆleſtis Paſtor Chriſtus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variiſque gentium erroribus involutum a poteſtate Diaboli, ſub qua miſere poſt lapſum primi Parentis tenebatur, ſua ineffabili miſeratione liberaret, carnem ſumere & in ligno Crucis chirographo Redemptionis noſtræ affixo in teſtimonium ſuæ in nos caritatis ſe ſe hoſtiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus eſt: mox rediturus in cælum Eccleſiam Catholicam ſponſam ſuam tanquam Civitatem ſanctam Hieruſalem deſcendentem de cælo, non habentem rugam neque maculam, unam ſanctamque in terris relinquens, armis potentiæ ſuæ contra portas inferi circumvallatam, Petro Apoſtolorum Principi, & Succeſſoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipſius ore hauſtam, ſartam rectamque cuſtodirent, ne oves pretioſo ſuo Sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent: quod præcipue Beato Petro mandaſſe ſacræ Litteræ docent. Cui enim Apoſtolorum niſi Petro dixit: *Paſce oves meas?* & rurſus: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos?* Quare Nobis, qui non noſtris meritis, ſed inſcrutabili Dei Omnipotentis conſilio in ejuſdem Petri Cathedra pari poteſtate ſedemus, ſemper fixum in animo fuit, ut populus Chriſtianus eam ſectaretur fidem, quæ a Chriſto Domino per Apoſtolos ſuos perpetua, & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque ipſe uſque ad ſæculi conſummationem permanſuram eſſe promiſit.

„ Cum igitur ad Apoſtolatum noſtrum relatum fuiſſet, quemdam Michaelem *de Molinos* prava dogmata tum verbo tum ſcripto docuiſſe, & in praxim deduxiſſe, quæ prætextu Orationis quietis contra doctrinam & uſum a ſanctis Patribus ab ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis receptum, Fideles a vera religione, & a Chriſtianæ pietatis puritate in maximos errores & turpiſſima quæque inducebant: Nos, cui ſemper cordi fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commiſſæ, purgatis pravarum opinionum erroribus, ad optatum ſalutis portum tuto pervenire poſſint, legitimis præcedentibus judiciis, prædictum Michaelem *de Molinos* carceribus mancipari mandavimus. Deinde coram nobis & Venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana Generalibus Inquiſitoribus Apoſtolica authoritate ſpecialiter deputatis, auditis pluribus in ſacra Theologia Magiſtris, eorumque ſuffragiis tum voce tum ſcripto ſuſceptis matureque perpenſis, implorata etiam S. Spiritus aſſiſtentia, cum prædictorum fratrum noſtrorum unanimi voto, ad damnationem infraſcriptarum propoſitionum ejuſdem Michaelis *de Molinos*, a quo fuerunt pro ſuis recognitæ, & de quibus propoſitionibus tanquam a ſe dictatis, ſcriptis, communicatis, & creditis ipſe convictus, & reſpective confeſſus fuerat, ut latius in Proceſſu & decreto de Mandato noſtro lato die 28. Auguſti præſentis anni 1686. devenire ut infra decrevimus.

PRO-

PROPOSITIONES.

„ 1. *Oportet hominem ſuas potentias annihilare; & hæc eſt via interna.* 2. *Velle operari active, eſt Deum offendere, qui vult eſſe ipſe ſolus agens: & ideo opus eſt ſe ipſum in Deo totum & totaliter derelinquere, & poſtea permanere, velut corpus exanime.* 3. *Vota de aliquo faciendo ſunt perfectionis impeditiva.* 4. *Activitas naturalis eſt gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem; quia Deus operari vult in nobis ſine nobis.* 5. *Nihil operando anima ſe annihilat, & ad ipſum principium redit, & ad ſuam originem quæ eſt eſſentia Dei, in qua transformata remanet & divinizata: & Deus tunc in ſe ipſo remanet, quia tunc non ſunt amplius duæ res unitæ, ſed una tantum, & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & anima ſe ipſam annihilat in eſſe operativo.* 6. *Via interna eſt illa, quæ non cognoſcitur nec lumen nec amor, nec reſignatio, & non oportet Deum cognoſcere: & hoc modo recte proceditur.* 7. *Non debet anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiſo, nec de inferno, nec de morte, nec de æternitate.* 8. *Non debet velle ſcire, an gradiatur cum voluntate Dei; an cum eadem voluntate reſignata maneat nec ne; nec opus eſt ut velit cognoſcere ſuum ſtatum, nec proprium nihil, ſed debet ut corpus exanime manere.* 9. *Non debet anima nec ſui reminiſci, nec Dei, nec cujuſcumque rei; & in via interna omnis reflexio eſt nociva, etiam reflexio ad ſuas humanas actiones, & ad proprios defectus.* 10. *Si propriis defectibus alios ſcandalizet, non eſt neceſſarium reflectere, dummodo non adſit voluntas ſcandalizandi; & ad proprios defectus non poſſe reflectere gratia Dei eſt.* 11. *Ad dubia quæ occurrunt, an recte procedatur, nec ne, non eſt opus reflectere.* 12. *Qui ſuum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere nec de Inferno, nec de Paradiſo, nec debet deſiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ ſanctitatis, nec propriæ ſalutis, cujus ſpem expurgare debet.* 13. *Reſignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda eſt cogitatio, & cura de omni re noſtra, & relinquere ut faciat in nobis ſuam divinam voluntatem.* 14. *Qui divinæ voluntati reſignatus eſt, non convenit ut a Deo rem aliquam petat; quia petere eſt imperfectio, cum ſit actus propriæ voluntatis & electionis, & eſt velle quod divina voluntas noſtræ conformetur, & non quod noſtra divinæ. Et illud* petite & accipietis *non eſt dictum a Chriſto pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Imo hujuſmodi animæ eo perveniunt, ut non poſſint a Deo rem aliquam petere.* 15. *Sicut non debent a Deo rem aliquam petere; ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque eſt actus propriæ voluntatis.* 16. *Non convenit indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita; quia melius eſt divinæ juſtitiæ ſatisfacere, quam divinam miſericordiam quærere: quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & iſtud ab amore noſtri intereſſato; nec eſt res Deo grata, nec meritoria; quia eſt velle crucem fugere.* 17. *Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura & cogitatione animæ noſtræ, non eſt amplius habenda ratio tentationum; nec eis alia reſiſtentia fieri debet, niſi negativa, nulla adhibita induſtria; & ſi natura commovetur, oportet ſinere ut commoveatur, quia eſt natura.* 18. *Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, ſpeciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in ſpiritu & veritate.* 19. *Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.* 20. *Aſſerere quod in oratione opus eſt ſibi per diſcurſum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia eſt. Deus nunquam loquitur, ejus locutio eſt operatio; & ſemper in anima operatur, quando hæc ſuis diſcurſibus, cogitationibus & operationibus eum non impedit.* 21. *In oratione opus eſt manere in fide obſcura & univerſali, cum quiete, & oblivione cujuſcumque cogitationis particularis ac diſtinctæ attributorum Dei ac Trinitatis; & ſic in Dei præſentia manere ad illum adorandum & amandum, eique inſerviendum, ſed abſque productione actuum, quia Deus in his ſibi non complacet.* 22. *Cognitio hæc per fidem non eſt actus a creatura productus, ſed eſt cognitio a Deo creaturæ tradita, quam creatura ſe habere non cognoſcit, nec poſtea cognoſcit illam ſe habuiſſe, & idem dicitur de amore.* 23. *Myſtici cum S. Bernardo in ſcala clauſtralium diſtinguunt quatuor gradus, lectionem, meditationem, orationem, & contemplationem infuſam. Qui ſemper in primo ſiſtit, nunquam ad ſecundum pertranſit. Qui ſemper in ſecundo perſiſtit, nunquam ad tertium pervenit, qui eſt noſtra contemplatio acquiſita, in qua per totam vitam perſiſtendum eſt, dummodo Deus animam non trahat, abſque eo quod ipſa id expectet, ad contemplationem infuſam; & hac ceſſante anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipſo permanere, abſque eo quod amplius redeat ad ſecundum aut primum.* 24. *Qualeſcumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, fidem, ſacramenta, ſi voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, ſed cum indifferentia, & reſignatione tolerentur, non impediunt orationem fidei; imo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis divinæ voluntati reſignata remanet.* 25. *Etiamſi ſuperveniat ſomnus, & dormiatur, nihilominus fit oratio & contemplatio actualis; quia oratio & reſignatio, reſignatio & oratio idem ſunt; & dum reſignatio perdurat, perdurat & oratio.* 26. *Tres illæ viæ purgativa, illuminativa, & unitiva eſt abſurdum maximum, quod dictum fuerit in myſtica, cum non ſit niſi unica via, ſcilicet via interna.* 27. *Qui deſiderat & amplectitur devotionem ſenſibilem, non deſiderat, nec quærit Deum, ſed ſeipſum; & male agit cum eam deſiderat & eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tam in locis ſacris, quam in diebus ſolemnibus.* 28. *Tædium rerum ſpiritualium bonum eſt, ſiquidem per illud purgatur amor proprius.* 29. *Dum anima interna faſtidit diſcurſus de Deo & virtutes, & frigida remanet, nullum in ſe ipſa ſentiens fervorem, bonum ſignum eſt.* 30. *Totum ſenſibile, quod experimur in via ſpirituali, eſt abominabile, ſpurcum, & immundum.* 31. *Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a ſenſibus cognoſci. Opus eſt amittere virtutes.* 32. *Nec ante, nec poſt communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro iſtis animabus internis) quam permanentia in ſolita reſignatione paſſiva, quia modo perfectiore ſupplet omnes actus virtutum qui poſſunt, & fiunt in via ordinaria. Et ſi hac occaſione communionis inſurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi ſunt, quoties non dignoſcatur eos eſſe ex impulſu ſpeciali Dei, alias ſunt impulſus naturæ nondum mortuæ.* 33. *Male agit anima, quæ procedit per hanc viam internam, ſi in diebus ſolemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in ſe devotum aliquem ſenſum; quoniam animæ internæ omnes dies ſunt æquales, omnes feſtivi. Et idem dicitur de locis ſacris; quia hujuſmodi animabus omnia loca æqualia ſunt.* 34. *Verbis & lingua gratias agere Deo non eſt pro animabus internis, quæ in ſilentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis: & quo magis Deo ſe reſignant, experiuntur ſe non poſſe Orationem Dominicam ſeu Pater noſter recitare.* 35. *Non convenit animabus hujus viæ internæ, quod faciant operationes etiam virtuoſas, ex propria electione, & activitate, alias non eſſent mortuæ; nec debent elicere actus amoris erga B. V. Sanctos, aut humanitatem Chriſti; quia cum iſta objecta ſenſibilia ſint, talis eſt amor erga illa.* 36. *Nulla creatura, nec B. Virgo, nec Sancti ſedere debent in corde noſtro: quia ſolus Deus vult illud occupare, & poſſidere.* 37. *In occaſione tentationum, etiam furioſarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppoſitarum, ſed debet in ſupradicto amore & reſignatione permanere.* 38. *Crux voluntaria mortificationum pondus grave eſt & infructuoſum, ideoque dimittenda.* 39. *Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non ſufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæſionem.* 40. *B. Virgo nunquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus ſanctior. Igitur ad ſanctitatem perveniri poteſt abſque opere exteriori.* 41. *Deus permittit & vult, ad nos humiliandos & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, dæmon violentiam inferat earum corporibus, eaſque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & ſine mentis offuſcatione, movendo phyſice illarum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per ſe peccaminoſos: in quo caſu non ſunt peccata, quia his non adeſt conſenſus.* 42. *Poteſt dari caſus, quod hujuſmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum perſonarum, ſcilicet maris & fœminæ, & ex parte utriuſque ſequatur actus.* 43. *Deus præteritis ſæculis Sanctos efficiebat tyrannorum miniſterio, nunc vero eos efficit Sanctos miniſterio dæmonum, qui cauſando in eis prædictas violentias, facit ut illi ſe ipſos magis de-*

ſpiciant, atque annihilent, & ſe Deo reſignent. 44. Job blaſphemavit, & tamen non peccavit labiis ſuis, quia fuit ex dæmonis violentia. 45. S. Paulus hujuſmodi dæmonis violentias in ſuo corpore paſſus eſt, unde ſcripſit: Non quod volo bonum hoc ago; ſed quod nolo malum hoc facio. *46. Hujuſmodi violentiæ ſunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem & unionem perducendam, nec alia ſupereſt via, & hæc eſt via facilior & tutior. 47. Cum hujuſmodi violentiæ occurrunt, ſinere oportet ut Satanas operetur, nullam adhibendo induſtriam, nullumque proprium conatum; ſed permanere debet homo in ſuo nihilo: & etiamſi ſequantur pollutiones & actus obſcœni propriis manibus, & etiam pejora, non opus eſt ſe ipſum inquietare, ſed foras emittendi ſunt ſcrupuli, dubia, & timores: quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magis candida, & acquiritur ſancta libertas. Et præ omnibus non opus eſt hæc confiteri, & ſanctiſſime fit non confitendo: quia hoc pacto ſuperatur dæmon, & acquiritur theſaurus pacis. 48. Satanas, qui hujuſmodi violentias infert, ſuadet deinde gravia eſſe delicta, ut anima ſe inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur, unde ad ejus vires enervandas, melius eſt ea non confiteri, quia non ſunt peccata, nec etiam venialia. 49. Job ex violentia dæmonis ſe propriis manibus polluebat eodem tempore, quo mundas habebat ad Deum preces (ſic interpretando locum ex Cap. XVI. Iob). 50. David, Hieremias, & multi ex ſanctis Prophetis hujuſmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum. 51. In ſacra Scriptura multa ſunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminoſos: uti illud de Sampſone, qui per violentiam ſe ipſum occidit cum Philiſtæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus eſt; quæ alias erant prohibita, & peccata fuiſſent: de Juditha, quæ Holoferni mentita fuit; de Eliſæo qui pueris maledixit; de Elia qui combuſſit Duces cum turmis Regis Achab. An vero fuerit violentia immediate a Deo peracta, vel dæmonum miniſterio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur. 52. Cum igitur violentiæ etiam impuræ abſque mentis offuſcatione accidunt; tunc anima Deo poteſt uniri, & de facto ſemper magis unitur. 53. Ad cognoſcendum in praxi, an aliqua operatio in aliis perſonis fuerit violenta, regula de hoc, nedum ſunt proteſtationes animarum illarum, quæ proteſtantur ſe dictis violentiis non conſenſiſſe, aut jurare non poſſe, quod iis conſenſerint, & videre quod ſint animæ, quæ proficiunt in via interna: ſed regulam ſumerem a lumine quodam actuali cognitione humana, ac theologica ſuperiore, quod me certo cognoſcere facit cum interna certitudine, quod talis operatio eſt violenta, & certus ſum quod hoc lumen a Deo procedit, quia ad me provenit conjunctum cum certitudine quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipſe ſit qui revelat, & anima in contrarium non poteſt dubitare. 54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis ſe deluſos invenient, & confuſos, & cum omnibus paſſionibus in alio mundo purgandis. 55. Per hanc viam internam pervenitur, etſi multa cum ſufferentia, ad purgandas & extinguendas omnes paſſiones, ita quod nihil amplius ſentitur, nihil, nihil; nec ulla ſentitur inquietudo, ſicut corpus mortuum, nec anima ſe amplius commoveri ſinit. 56. Duæ leges, duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius: unde quando hic purgatus eſt, & mortuus, ut fit per viam internam, non adſunt amplius illæ duæ leges, & duæ cupiditates; nec ulterius lapſus aliquis incurritur; nec aliquid ſentitur amplius, ne quidem veniale peccatum. 57. Per contemplationem acquiſitam pervenitur ad ſtatum non faciendi amplius peccata nec mortalia nec venialia. 58. Ad hujuſmodi ſtatum pervenitur non reflectendo amplius ad proprias operationes, quia defectus ex reflexione oriuntur. 59. Via interna ſejuncta eſt a Confeſſione, a Confeſſariis, & a caſibus conſcientiæ, a Theologis, & philoſophia. 60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut ſint mortuæ, Deus confeſſionem aliquando efficit impoſſibilem, & ſupplet ipſe tanta gratia præſervante, quantam in Sacramento reciperent, & ideo hujuſmodi animabus non eſt bonum in tali caſu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, quia id eſt in illis impoſſibile. 61. Anima cum ad mortem myſticam pervenit, non poteſt amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abſtulit. 62. Per viam internam pervenitur ad continuum ſtatum immobilem in pace imperturbabili. 63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem ſenſuum; quinimmo ſignum quod quis in ſtatu nihilitatis maneat, id eſt mortis myſticæ, eſt, ſi ſenſus exteriores non repræſentent amplius res ſenſibiles, unde ſunt, ac ſi non eſſent; quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus ſe ad eas applicet. 64. Theologus minorem diſpoſitionem habet, quam homo rudis ad ſtatum contemplativi; primo quia non habet fidem adeo puram; ſecundo quia non eſt adeo humilis; tertio quia non adeo curat propriam ſalutem; quarto quia caput refertum habet phantaſmatibus, ſpeciebus, opinionibus, & ſpeculationibus, & non poteſt in illud ingredi verum lumen. 65. Præpoſitis obediendum eſt in exteriore, & latitudo voti obedientiæ Religioſorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore vero aliter ſe res habet, quo ſolus Deus & Director intrant. 66. Riſa digna eſt nova quædam doctrina in Eccleſia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Epiſcopo: quod ſi Epiſcopus non ſit capax, anima ipſum cum ſuo Directore adeat. Novam dico doctrinam; quia nec Sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Authores eam unquam tradiderunt, nec tradere poſſunt; quia Eccleſia non judicat de occultis, & anima jus habet eligendi quemcumque ſibi bene viſum. 67. Dicere quod internum manifeſtandum eſt exteriori tribunali Præpoſitorum, & quod peccatum ſit id non facere, eſt manifeſta deceptio; quia Eccleſia non judicat de occultis, & propriis animabus præjudicant his deceptionibus & ſimulationibus. 68. In mundo non eſt facultas, nec juriſdictio ad præcipiendum, ut manifeſtentur epiſtolæ Directoris quoad internum animæ; & ideo opus eſt animadvertere, quod hoc eſt inſultus Satanæ &c.*

„ Quas quidem propoſitiones tanquam hæreticas, ſuſpectas, erroneas, ſcandaloſas, blaſphemas, piarum aurium offenſivas, temerarias, Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas & everſivas, & ſeditioſas reſpective, ac quæcumque ſuper iis verbo, ſcripto, vel typis emiſſa, pariter cum voto eorumdem Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium & Inquiſitorum Generalium damnavimus, circumſcripſimus, & abolevimus: deque eiſdem, & ſimilibus omnibus, & ſingulis poſthac quoquo modo loquendi, ſcribendi, diſputandi, eaſque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuſcumque interdiximus, & contra facientes omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis, & officiis ipſo facto perpetuo privavimus, & inhabiles ad quæcumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipſo innodavimus, a quo niſi a Nobis, & a Romanis Pontificibus ſucceſſoribus noſtris non valeant abſolvi. Præterea eodem noſtro Decreto prohibuimus & damnavimus omnes libros, omniaque opera, quocumque loco & idiomate impreſſa, nec non omnia manuſcripta ejuſdem Michaelis *de Molinos*; vetuimuſque ne quis cujuſcumque gradus, conditionis, vel ſtatus, etiam ſpeciali nota dignus, audeat ſub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, ſive ſub ejuſdem verbis, ſub æqualibus aut æquipollentibus, ſive abſque nomine, ſeu ficto, aut alieno nomine ea impune facere; neque impreſſa, ſeu manuſcripta legere, vel apud ſe retinere, ſed Ordinariis locorum aut hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus ſtatim tradere & conſignare teneantur, ſub eiſdem pœnis ſuperius inflictis, qui Ordinarii & Inquiſitores ſtatim ea igni comburi faciant.

„ Tandem, ut prædictus Michael *de Molinos*, ob hæreſes, errores, & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum, & ipſius emendationem plecteretur, lecto in eadem noſtra Congregatione toto proceſſu, & auditis dilectis filiis Conſultoribus noſtræ S. Inquiſitionis Officii in Sacra Theologia & Jure Pontificio Magiſtris cum eorumdem Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium unanimi voto dictum Michaelem *de Molinos*, tanquam reum convictum, & confeſſum reſpective, & uti hæreticum formalem, licet pœnitentem, in pœnam arcti & perpetui carceris, & ad peragendas alias pœnitentias ſalutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipſum emittenda, ſervato juris ordine, damnavimus; mandantes ut die & hora præfigendis in Eccleſia S. Mariæ ſupra Minervam hujus almæ Urbis, præſentibus omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, & Romanæ Curiæ noſtræ Prælatis, univerſoque populo ad id etiam per conceſſionem indulgentiarum convocando, ex alio tenor proceſſus, ſtante in ſuggeſtu eodem Mi-

„ chaele *de Molinos*, una cum ſententia inde ſecuta le-
„ geretur: & poſtquam idem *de Molinos* habitu pœni-
„ tentiæ indutus prædictos errores & hæreſes publice
„ abjuraſſet, facultatem dedimus dilecto filio noſtro S.
„ Officii Commiſſario, ut eum a Cenſuris, quibus in-
„ nodatus erat, in forma Eccleſiæ conſueta abſolveret:
„ quæ omnia in executionem dictæ noſtræ Ordinatio-
„ nis die 3. Septembris labentis anni ſolemniter adim-
„ pleta ſunt, &c. Datum Romæ apud S.Mariam Ma-
„ jorem anno Incarnationis Dominicæ 1687. 12. Ka-
„ lendas Decembris Pontificatus noſtri anno duode-
„ cimo".

Commiſſarii Generalis in Urbe munere hoc tempore magna ſui & Ordinis gloria fungebatur Thomas Mazza Forolivienſis ex Familia Prædicatorum, qui Innocentii XI. juſſu in Quietiſtarum errores, & Anteſignani Michaelis *Molinos*, ejuſque erroris ſociorum diligenter inquiſivit, ac poſt longiſſimi tædioſiſſimique Proceſſus moras tandem prædicti Molinoſii ſolemnem ſuſcepit abjurationem, maximo inauditoque præſente populorum concurſu. Deceſſit Michael *Molinoſius* die XXVIII. Novembris an. MDCXCII. Quæ confixa fuiſſe dogmata diximus, partim ex ejus nondum editis ſcriptis, partim ex vulgatis deſumta ſunt. In his præcipuum locum tenet ille, qui inſcribitur *la Guida Spirituale*, ſive *via* aut *manuductio ad vitam*, quam myſtici *ſpiritualem*, & *contemplativam* nominare ſolent, in quo capitales veterum Beguardorum & Beguinarum errores ab Inferis revocavit, & ad ſceleſta quævis flagitia perpetranda oſtium aperuit.

§. XXV.

De Petro Matthæo Petruccio.

PEtrus Matthæus *Petruccius* Æſinus, & Congregationis Oratorii in Patria alumnus, ab Innocentio XI. primum Æſinus Epiſcopus, tum anno 1686. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis creatus eſt. Quum plures eo circiter tempore, quo Michael Molinoſius damnatus eſt, italico ſermone in vulgus libellos edidiſſet, nempe *la Vergine Aſſunta: la Contemplazione miſtica: il tutto in niente: Poeſie ſacre ec.* in graviſſimas offenſiones incurrit, maximamque nominis ſui jacturam ſubiit; nam ii diligenter expenſi proſcripti ſunt S. Univerſalis Inquiſitionis Decreto ceu Molinoſii erroribus infecti. Præbuit tamen tum Petruccius egregia humilitatis ſpecimina. Primus enim ipſe illos damnavit, petiitque ut comburerentur, atque ob id acceptus denuo Pontifici facultatem eſt aſſecutus ad ſuum Epiſcopatum redeundi. Parum tamen ibidem ſubſtitit, & Romæ ut plurimum verſatus eſt. Demum tædio affectus anteacti infortunii, ſtudioque flagrans vitæ privatæ, an. 1696. Epiſcopatu ſe ſe abdicavit. Pontifex vero duorum millium aureorum penſionem motu proprio Cardinali adſignavit. Ut ſibi ad ſuam Oratorii Congregationem redeundi copia fieret, pluries ſed fruſtra petiit. Ipſe interim moribus omnique vitæ genere vere pius, religioſum in ſæculo degens ſervavit inſtitutum.

Communem menſam cum ſuis familiaribus & ſibi inſervientibus habebat, eodem prorſus modo, quo inter ſui Ordinis confratres utebatur. Jejuniis vigiliiſque pollebat. Congregationibus præſto erat, quibus erat addictus; præſertim vero a S. Congregatione Epiſcoporum & Regularium ſæpe adhibitus in viſitationibus explendis Apoſtolicis, vigilantiam vere paſtoralem adhibuit. Hinc Viſitator miſſus in Provinciam S. Severini, adeo in Cleri reformationem, & populi ſalutem incubuit, ut curarum pondere oppreſſus obierit die 5. Julii an. 1701. anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo. Ita fere in ejus vita Marius Guarnaccius, qui Ciacconianum opus continuavit.

§. XXVI.

De Franciſco Malevallio, & P. Guillerio.

QUamquam Molinoſii doctrina talis eſſet, ut illam cordatus quiſque horrere exſecrarique deberet, nonnullorum tamen in novum ſpiritualitatis pietatiſque genus, tum in res, quæ intelligi haud poſſent, ſtudium nimium & amor effecit, ut brevi Gallias quoque pervaderet, falleretque viros, quos ejuſmodi illuſionibus haud facile eſſe obnoxios dixiſſes. Hos inter enumeramus Franciſcum *Malevallium* Maſſilienſem, qui an. 1676. Molinoſii placita confirmare conatus eſt in Opere, cui titulum indidit *Pratique facile pour élever l'Ame à la Contemplation*; quod an. 1688. Romanorum judicum cenſuram ſubiit, damnatumque fuit. Deceſſit Author Maſſiliæ an. 1719. non obſcuris editis cum ſuæ in Romanam cenſuram reverentiæ, tum in Molinoſii doctrinam execrationis documentis. Malavallio præiverat *P. Guillerius* Jeſuita, quem Petrus Nicolius in celeberrimo *de Oratione* Tractatu præcipue perſtrinxit & refutavit.

§. XXVII.

De Joanna Maria Bouvieres de la Mothe Guyon, & P. La Combe.

ILluſtris hæc fœmina non mali quidem animi, vitæque emendatæ, ſed mobilis ingenii, & ex ſenſu ſuo, quo nihil eſt fallacius, religionis naturam definiens, Quietiſticam diſciplinam in Gallia ſcriptis diſſeminavit, quorum inſcriptio, *Moyen court & facile pour faire l'oraiſon &c. Cantique des Cantiques interprêté ſelon le ſens myſtique &c. la Réprêſentation des voies interieures &c.* In novæ perverſæque doctrinæ placitis non parum Guyoniam obfirmavit *P. La Combe*, Barnabita Allobrox, quem Molinoſii doctrinæ ſtudioſum fuiſſe cum ejus vitæ acta teſtantur, tum libellus plane perſuadet ab eodem hoc titulo editus, *Analyſe de l'Oraiſon mentale*.

Confixere hos omnes myſticos libellos cenſuris ſuis plures Galliarum Antiſtites, ſolidiſſime vero confutavit Jacobus Benignus Boſſuetus pluribus auro cedroque dignis elucubrationibus quæ in ſexto ejuſdem Operum volumine continentur.

§. XXVIII.

De Franciſco de Fenelon Archiepiſcopo Cameracenſi.

CUM Boſſuetus pro libro ſuo adverſus Guyoniæ errores exarato, Franciſci Salignaci *Fenelonii* Archiepiſcopi Cameracenſis ſuffragium exoptaret, hic non modo piam fœminam temere multis ab adverſario maculis inſperſam eſſe judicavit, ſed etiam libro edito an. 1697. *Explication des Maximes des Saints ſur la vie interieure* præcipua Guyoniæ placita ſtabilire voluiſſe viſus eſt. Hac de cauſſa excitatus Boſſuetus denuo in arenam deſcendit, noviſque editis ſcriptis novum hunc Quietiſticæ doctrinæ vindicem profligandum ſuſcepit, egitque cum apud Ludovicum XIV. Galliarum Regem, tum apud Innocentium XII. præcipue ut *Fenelonii* ſententiæ damnarentur. Diu multumque hujus libro Romæ excuſſo, tandem Innocentius tres ſupra viginti ex eo decerptas propoſitiones damnavit hac Brevi Epiſtola.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

„ CUM alias ad Apoſtolatus noſtri notitiam perve-
„ nerit, in lucem prodiiſſe librum quemdam Gal-
„ lico idiomate editum, cui titulus: *Explication des ma-*
„ *ximes des Saints ſur la vie interieure par Monſieur*
„ *François de Salignac Fenelon Archévêque Duc de Cam-*
„ *bray, Précepteur de Meſſeigneurs les Ducs de Bour-*
„ *gogne, d'Anjou & de Berry. A Paris chez Pierre*
„ *Auboin, Pierre Emery, Charles Clouſier* 1697. ingens
„ vero ſubinde de non ſana libri hujus doctrina exci-
„ tatus in Galliis rumor adeo percrebuerit, ut oppor-
„ tunam Paſtoralis vigilantiæ noſtræ opem efflagitave-
„ rit; Nos eumdem librum nonnullis ex Venerabilibus
„ Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, aliiſque in
„ ſacra Theologia Magiſtris, mature, ut rei gravitas
„ poſtulare videbatur, examinandum commiſimus.
„ Porro hi mandatis noſtris obſequentes, poſtquam in
„ quampluribus Congregationibus varias propoſitiones
„ ex eodem libro excerptas diuturno accuratoque exa-
„ mine diſcuſſerant, quid ſuper earum ſingulis ſibi vide-
„ retur, tam voce quam ſcripto nobis expoſuerunt.
„ Auditis igitur in pluribus itidem coram Nobis deſuper
„ actis Congregationibus memoratorum Cardinalium,
„ & in ſacra Theologia Magiſtrorum ſententiis, Do-
„ minici gregis Nobis ab æterno Paſtore crediti pericu-
„ lis, quantum Nobis ex alto conceditur, occurrere cu-
„ pientes, motu proprio, ac ex certa ſcientia, & ma-
„ tura deliberatione Noſtra, deque Apoſtolicæ poteſta-
„ tis plenitudine, librum prædictum ubicumque, &
„ quocumque alio idiomate, ſeu quavis editione, aut
„ verſione huc uſque impreſſum aut impoſterum impri-
„ mendum, quippe ex cujus lectione & uſu fideles ſen-
„ ſim in errores ab Eccleſia Catholica jam damnatos
„ induci poſſent, ac inſuper tanquam continentem pro-
„ poſitiones, ſive in obvio earum verborum ſenſu, ſive
„ attenta ſententiarum connexione, temerarias, ſcanda-
„ loſas, male ſonantes, piarum aurium offenſivas, in
„ praxi pernicioſas, ac etiam erroneas reſpective, te-

„ nore præſentium damnamus & reprobamus, ipſiuſque libri impreſſionem, deſcriptionem, lectionem, retentionem, & uſum omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus etiam ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione dignis, ſub pœna excommunicationis per contrafacientes ipſo facto abſque alia declaratione incurrenda, interdicimus & prohibemus: volentes & Apoſtolica authoritate mandantes, ut quicumque ſupradictum libellum penes ſe habuerint, illum ſtatim atque præſentes litteræ eis innotuerint, locorum Ordinariis, vel hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus tradere ac conſignare omnino teneantur, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque &c. Ceterum propoſitiones in dicto libro contentæ, quas Apoſtolici cenſura judicii, ſicut præmittitur, configendas duximus, ex Gallico idiomate in latinum verſæ, ſunt tenoris, qui ſequitur, videlicet:

„ 1. *Datur habitualis ſtatus amoris Dei, qui eſt caritas pura & ſine ulla admixtione motivi proprii intereſſe. Neque timor pœnarum, neque deſiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in amando inveniendam.*

„ 2. *In ſtatu vitæ contemplativæ ſive unitivæ, amittitur omne motivum intereſſatum timoris & ſpei.*

„ 3. *Id quod eſt eſſentiale in directione animæ eſt, non aliud facere quam ſequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcautione & ſubtilitate. Oportet ſe intra hos limites continere, ut ſinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, niſi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum eſt animabus adhuc ſibimet affixis, & ideo poteſt illas ſcandalizare, aut in perturbationem conjicere.*

„ 4. *In ſtatu ſanctæ indifferentiæ anima non habet amplius deſideria voluntaria & deliberata propter ſuum intereſſe, exceptis iis occaſionibus, in quibus toti ſuæ gratiæ fideliter non cooperatur.*

„ 5. *In eodem ſtatu ſanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus ut ſimus perfecti, & beati propter intereſſe proprium; ſed omnem perfectionem ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res iſtas impreſſione ſuæ gratiæ.*

„ 6. *In hoc ſanctæ indifferentiæ ſtatu nolumus amplius ſalutem, ut ſalutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem noſtrorum meritorum, ut noſtram intereſſe omnium maximum; ſed eam volumus voluntate plena, ut gloriam & beneplacitum Dei, ut rem quam ipſe vult, & quam nos vult velle propter ipſum.*

„ 7. *Derelictio non eſt niſi abnegatio, ſeu ſui ipſius renuntiatio, quam Jeſus Chriſtus a nobis in Evangelio requirit poſtquam externa omnia reliquerimus. Iſta noſtri ipſorum abnegatio non eſt, niſi quoad intereſſe proprium .... Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, ſeu ſui ipſius derelictio exerceri debet, ſunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem, nullum ei oſtendendo perfugium, neque ullam ſpem quoad ſuum intereſſe proprium, etiam æternum.*

„ 8. *Omnia ſacrificia, quæ fieri ſolent ab animabus quam maxime diſintereſſatis circa earum æternam beatitudinem, ſunt conditionalia .... Sed hoc ſacrificium non poteſt eſſe abſolutum in ſtatu ordinario. In uno extremorum probationum caſu hoc ſacrificium fit aliquo modo abſolutum.*

„ 9. *In extremis probationibus poteſt animæ invincibiliter perſuaſum eſſe perſuaſione reflexa, & quæ non eſt intimus conſcientiæ fundus, ſe juſte reprobatam eſſe a Deo.*

„ 10. *Tunc anima diviſa a ſemetipſa expirat, cum Chriſto in Cruce dicens: Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me? In hac involuntaria impreſſione deſperationis conficit ſacrificium abſolutum ſui intereſſe proprii quoad æternitatem.*

„ 11. *In hoc ſtatu anima amittit omnem ſpem ſui proprii intereſſe, ſed nunquam amittit in parte ſuperiori, ideſt in ſuis actibus directis & intimis ſpem perfectam, quæ eſt deſiderium diſintereſſatum promiſſionum.*

„ 12. *Director tunc poteſt huic animæ permittere, ut ſimpliciter acquieſcat jacturæ ſui proprii intereſſe, & juſtæ condemnationi, quam ſibi a Deo indictam credit.*

„ 13. *Inferior Chriſti pars in Cruce non communicavit ſuperiori ſuas involuntarias perturbationes.*

„ 14. *In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quædam ſeparatio partis ſuperioris animæ ab inferiori .... In iſta ſeparatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca & involuntaria perturbatione: nam totum, quod eſt involuntarium & intellectuale, eſt partis ſuperioris.*

„ 15. *Meditatio conſtat diſcurſivis actibus, qui a ſe invicem facile diſtinguuntur .... Iſta compoſitio actuum diſcurſivorum, & reflexorum eſt propria exercitatio amoris intereſſati.*

„ 16. *Datur ſtatus contemplationis adeo ſublimis, adeoque perfectæ, ut fiat habitualis, ita ut quoties anima actu orat, ſua oratio ſit contemplativa, non diſcurſiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejuſque actus methodicos.*

„ 17. *Animæ contemplativæ privantur intuitu diſtincto, ſenſibili & reflexo Jeſu Chriſti duobus temporibus diverſis .... Primo, in fervore naſcente earum contemplationis ..... Secundo anima amittit intuitum Jeſu Chriſti in extremis probationibus.*

„ 18. *In ſtatu paſſivo exercentur omnes virtutes diſtinctæ, non cogitando quod ſunt virtutes. In quolibet momento aliud non cogitatur quam facere id quod Deus vult; amplius & amor zelotypus ſimul efficit, ne quis ſibi virtutem velit, nec unquam ſit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non eſt.*

„ 19. *Poteſt dici in hoc ſenſu, quod anima paſſiva & diſintereſſata nec ipſum amorem vult amplius, quatenus eſt ſua perfectio & ſua felicitas, ſed ſolum quatenus eſt id, quod a nobis Deus vult.*

„ 20. *In confitendo debent animæ transformatæ ſua peccata deteſtari, & condemnare ſe & deſiderare remiſſionem ſuorum peccatorum, non ut propriam purificationem, & liberationem, ſed ut rem quam Deus vult, & vult nos velle propter ſuam gloriam.*

„ 21. *Sancti myſtici excluſerunt a ſtatu animarum transformatarum exercitationes virtutum.*

„ 22. *Quamvis hæc doctrina* (*de puro amore*) *non eſſet pura & ſimplex perfectio Evangelica in univerſa traditione deſignata, antiqui Paſtores non proponebant paſſim multitudini juſtorum, niſi exercitia amoris intereſſati eorum gratiæ proportionata.*

„ 23. *Purus amor ipſe ſolus conſtituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, & meritorii ſunt.*

„ Non intendimus tamen per expreſſam propoſitionum hujuſmodi reprobationem alia in eodem libro contenta ullatenus approbare &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die 12. Martii 1699. Pontificatus noſtri anno octavo ".

Sententiam hanc in ſe latam ſine ulla exceptione probavit, gregique ſuo notam fecit Fenelonius, uti in vita Innocentii XII. dictum eſt. Sed de tota hac Quietiſtarum Hiſtoria Racinius conſulatur Tom. XIII. Art. XXXIV. *Abrégé de l' Hiſtoire Eccléſiaſtique*. Copioſe etiam, & Moshemii judicio ſatis ingenue hiſtoriam certaminis inter Boſſuetum & Fenelonium perſequutus eſt *Touſſaints du Pleſſis* ex familia Benedictinorum in Hiſtoria Gallica Eccleſiæ Meldenſis lib. V. Tom. I. Partium autem ſtudio plus tribuit *Ramſay* in vita Fenelonii edita an. 1723. Acta publica exhibet Carolus *du Pleſſis d' Argentré* in Collectione Judiciorum *de novis erroribus* Tom. III. P. II. pag. 402.

Interea damnandos illos errores cum Gallicani Præſules DD. Ludovicus Antonius de Noailles Archiepiſcopus Pariſienſis, Jacobus Benignus Boſſuetus Epiſcopus Meldenſis, Paulus Godet des Marets Epiſcopus Carnotenſis, paſtoralibus inſtitutionibus, aliiſque palmaribus ſcriptis expugnaſſent: Summi Pontificis Conſtitutionem, qua demum cauſſa finita eſt, omnes Gallicanæ Eccleſiæ Epiſcopi per ſingulas Metropoles ſacra juſſione Chriſtianiſſimi Regis congregati, ſumma devotione, ac veneratione receperunt, & in ſingulis Diœceſum ſuarum Eccleſiis promulgari & executioni mandari decreverunt, prout Rex magnus edixerat, declaratione data Verſaliis die 4. Auguſti 1699. & in tabulas ſupremi Senatus relata ex ſolemni Senatus-Conſulto die 14. Auguſti ejuſdem anni. Ipſeque Archiepiſcopus Cameracenſis, uti innuimus, Comprovincialibus ſuis Epiſcopis adunatis, Pontificiam Conſtitutionem ſubmiſſo animo recepit, promulgavitque, librum ſuum prohibuit, & propoſitiones ex eo excerptas ſecundum tenorem ejuſdem Conſtitutionis damnavit, Mandato hoc Archiepiſcopali ea de re in Diœceſi ſua publicato:

Fran-

Franciſcus Dei miſericordia & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ gratia Archiepiſcopus Dux Cameracenſis, ſancti Imperii Princeps &c. Clero Sæculari & Regulari noſtræ Diœceſis, Salutem & Benedictionem in Domino.

„ Nos ipſos vobis totos debemus, Fratres cariſſimi,
„ ſi quidem non ſumus amplius noſtri, ſed gregis, qui
„ nobis creditus eſt: *Nos autem Servos veſtros per Je-*
„ *ſum*. Eo urgemur affectu, ut cor noſtrum vobis pan-
„ damus, communicantes vobiſcum, quæ Nos ſpectant
„ in cauſa libri, cui titulus eſt *Explications des Maxi-*
„ *mes des Saints*. Tandem Sanctiſſimus Dominus no-
„ ſter Papa hunc librum damnavit, cum propoſitioni-
„ bus viginti tribus ex eo excerptis, Brevi Apoſtolico
„ dato die 12. Martii MDCXCIX. quod jam ubique
„ vulgatum, vobiſque notum eſt.
„ Huic Brevi, cariſſimi Fratres, tum quod libri tex-
„ tum attinet, tum quod propoſitiones XXIII. ſpe-
„ ctat, ſimpliciter, abſolute & abſque umbra reſtri-
„ ctionis adhæremus. Quamobrem tam librum ipſum,
„ quam XXIII. propoſitiones, præciſe, ſub eadem for-
„ ma, & cum iiſdem qualificationibus, ſimpliciter, ab-
„ ſolute & ſine ulla reſtrictione damnamus. Sub iiſdem
„ etiam pœnis fidelibus hujus Diœceſis inhibemus, ne
„ hunc librum legant, aut retineant. Humiliationem
„ noſtram conſolabimur, dilectiſſimi Fratres, modo mi-
„ niſterium verbi, quod ad veſtram ſanctificationem a
„ Domino accepimus, inde non infirmetur, nec obſtet
„ humiliatio Paſtoris, quin grex in Dei gratia creſcat.
„ Vos igitur toto animo ad ſinceram obedientiam, ab-
„ ſolutamque docilitatem adhortamur, ne ſenſim con-
„ tabeſcat ſimplicitas obedientiæ ſanctæ Sedi debitæ,
„ cujus exemplum, per Dei gratiam, ad extremum uſ-
„ que ſpiritum vobis præbere volumus. Abſit, ut in
„ ore hominum ſimus ad eorum offenſionem; faxit
„ Deus, ut meminerint Paſtori fuiſſe perſuaſum ſe ma-
„ gis docilem eſſe debere, quam poſtremam gregis ovi-
„ culam; nullumque ſubmiſſioni ſuæ & obedientiæ
„ modum, ac finem poſuiſſe. Opto, ac precor, Fra-
„ tres cariſſimi, ut gratia D. N. J. C. charitas Dei,
„ & communicatio S. Spiritus maneat cum omnibus
„ vobis. Amen.

Franciſcus Archiepiſcopus Dux Cameracenſis.

De Mandato Illuſtriſſimi D. Archiepiſcopi Des Anges a Secretis.

Datum Cameraci 9. Aprilis 1699.

Ita illuſtris Fenelonius in Mandato ſuo heic Latine e Gallico idiomate ſumma fide reddito, ad oves ſibi concreditas loquebatur, magis certe ob humiliratem fideique confeſſionem laudandus, quam propter falſam proſcriptamque doctrinam reprehendendus.

§. XXIX.

De Joſepho Beccarellio, & Pelaginis.

QUietiſtarum hæreſim, & quæ inde conſequitur, turpitudinum omnium licentiam, occultis conventiculis docuit rurſum, excercendamque propoſuit Joſephus Beccarelli Diœceſis Brixienſis Presbyter; qui ejus comperta nequitia anno 1710. die 13. Septembris palam abjurara coactus eſt, & ad ſeptennium damnatus ad triremes. Illum vero Decemviri, ideſt excelſus Venetorum Senatus ann. 1711. perpetuo tetroque carceri addixerunt. Solicitudini & vigilantiæ Joannis Cardinalis Badoarii Brixienſis Epiſcopi tribuenda eſt ſetpentis clanculum peſtilentiæ detectio, atque extinctio. Ita de Beccarello ſcribit P. Joannes Laurentius Berti in Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Breviario cap. III. ad ſæculum XVIII. Beccarellio eadem in Brixienſi Diœceſi, præcipue in Vallibus, præiverant *Pelagini*, ita a Jacobo Philippo a S. Pelagia, viro laico Mediolanenſi, nuncupati. Quorum errores, & latebras in apricum produxit Petrus Cardinalis Ottobonus, Brixianus Epiſcopus, ac poſtea Romanus Pontifex ſub Alexandri VIII. nomine; miſſis illuc anno 1656. probis doctiſque viris Lucio Avoltorio Canonico, Carolo Como Auguſtiniano, & Carolo Montino Brixiæ Eccleſiæ Parochialis S. Zenonis Rectore. Ab his Fidei Quæſitores excitati, capti non pauci ex Pelaginis ſunt, & cum primis Marcus Antonius Recaldinius, Joannes Baptiſta Mauritius, & Benedictus Paſſaneſius; quorum prior Tarviſii errores ſuos ſolemniter ejuravit, & magna inde ſectam adſperſit infamia. Acta Berninius recitat.

§. XXX.

De Silveſtro Legni, Joanne Vecchiolio, Julio Legni, Bonaventura Arigontio, & Bernardino Salviato.

DE his ita ſcribit Graveſonius Colloq. III. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſæculorum XVII. & XVIII. Hanc eſſe veram, & unicam Atheorum inſaniæ cauſſam, ut vitiis nimirum libere indulgeant, Dei exiſtentiam negare, ſatis ipſe compertum habeo ex his, quæ duobus ab hinc annis Romæ propriis oculis vidi, & audivi, dum in Eccleſia S. Mariæ ſuper Minervam Ordinis Prædicatorum, præſentibus Cardinalibus, Prælatis, Conſultoribus, Miniſtris Tribunalis S. Officii; inſpectantibus ex variis cancellis, hinc inde per Eccleſiam diſpoſitis, Principibus & Nobilibus Romanis, ac concurrente ad hoc ſpectaculum tota ex Urbe populo, quinque nequiſſimi viri oriundi Velitris, quæ Urbs eſt Volſcorum XX. mille paſſuum Roma diſtans, Atheiſmum publice ejurarunt. Horum primus, & aliorum quatuor anteſignanus erat Silveſter *Legni*, alter Joannes *Vechioli*, tertius Julius *Legni* filius prænominati Silveſtri *Legui*, quartus Bonaventura *Arigoni*, poſtremus Bernardinus *Salviati*. Dolore, fateor, contabui, & obrigui timore, dum alta voce legerentur impietates, quarum rei manifeſto, & publica confuſione convicti ſunt flagitioſiſſimi illi homines, negantes exiſtentiam Dei, immortalitatem animæ rationalis, Infernum & Paradiſum; dum audivi ſacrilegas, & hactenus inauditas blaſphemias, quas in Chriſtum Dominum Salvatorem noſtrum infrunito ore proferre ſoliti erant, nec non execranda libidinum monſtra, quibus ſeſe turpiter fœdabant, quæ hic referre pudor vetat, quæque non aliter, quam vivicomburio puniri debebant: mitiori tamen pœna in eos animadverſum eſt; quia impietates ſuas non ſolum confeſſi, ſed etiam coram Tribunali Sacræ Inquiſitionis deteſtati ſunt, eaſque palam induti habitu pœnitentiæ ejurarunt in Eccleſia S. Mariæ ſuper Minervam, ubi a Reverendiſſimo P. Ludovico Maria *Lucino* O. P. Sanctæ Romanæ Inquiſitionis Commiſſario Generali ab excommunicatione majori, quam incurrerant, fuerunt abſoluti, & poſtea ad plangenda peccata ſua in carceribus S. Officii recluſi ſunt, cum hoc tamen diſcrimine, quod Silveſter *Legni*, qui alios ætate & impietate ſuperabat, quique Atheiſmum ejuravit die 25. menſis Januarii MDCCXIX. duro, arcto, & perpetuo carceri mancipatus ſit; alter ſeu Joannes *Vecchioli*, qui iridem die 25. Januarii ejuſdem anni Atheiſmum ejuravit, carceri ad ſeptennium addictus ſit; tertio, ſeu Julio *Legni*, qui Atheiſmum ejuravit die 26. ejuſdem menſis & anni MDCCXIX. quique impietate patrem ſuum æquabat, eadem ac patri impoſita fuerit pœna, ſeu durus, arctus, & perpetuus carcer. Denique alii duo, ſeu Bonaventura *Arigoni* & Bernardinus *Salviati*, qui pariter die XXVI. ejuſdem menſis & anni Atheiſmum ejurarunt, pœnam carceris ad decennium ſubire juſſi ſunt. Sic ubique terrarum puniri ac coerceri deberent impii illi homines, qui juventum animos pravis colloquiis corrumpunt, eoſque falſæ libertatis, & in vitiis vitæque deliciis immunitatis promiſſa ſecuritate, ſenſim ſine ſenſu in Atheiſmum præcipitant.

§. XXXI.

De Paſchaſio Queſnello.

PAſchaſius Queſnellus Pariſiis natus eſt anno 1634. Poſt emenſa humaniorum litterarum, & theologiæ curricula, anno 1657. Oratorio Berulliano nomen dedit. Cum propoſitæ in Congregationis Comitiis Formulæ contra Baji & Janſenii adſerta proprium calculum adjicere detrectaſſet, ut ſibi conſuleret, Bruxellas ſe recepit, ubi a Mechlinenſi Archiepiſcopo carceri addictus eſt: at amicorum opera effracto pariete Hollandiam petiit; ibique plura ſcripſit, quæ recenſebimus. Præ cæteris *Conſiderationes Morales in novum Teſtamentum* ingentes ei calamitates attulere. Prodiit primum hoc opus an. 1671. & ſolum quatuor Evangelia complectebatur unico volumine in 12. cum brevioribus quibuſdam Reflexionibus moralibus, adeoque probatum fuit Felici Vialard Catalaunenſium Epiſcopo, ut eodem anno die 9. Novembris edito paſtorali documento Eccleſiaſticis ſuæ Diœceſeos illud commendarit. Anno 1687. prolixiorem ſui Operis editionem vulgavit Queſnellus tribus voluminibus in 12., quæ Morales Conſiderationes in ſingulos N. T. libros complectebatur. Ampliorem adhuc edidit annis 1693. & 1694., atque tunc Opus numeris omnibus abſolutum viſum eſt. At

„ ad

ad Apoſtolicam Sedem delatum accuſatumque, die 13. Julii an. 1708. S. Inquiſitionis Decreto uti fidelibus perniciosiſſimum damnatum fuit. Sed quibuſdam adverſus hanc præſcriptionem obſtrepentibus, Rex Chriſtianiſſimus commotionibus fatigatus, quæ occaſione Queſoelliani Operis excitatæ fuerant, rem totam Clementi XI. dijudicaodam obtulit, per ſuum in Urbe Oratorem petens, ut Queſnelli liber novo ſubjiciatur examini, perniciosæque ex eo propoſitiones extrahantur, tum debita cenſura notentur. Regis Chriſtianiſſimi votis ſatisfecit Clemens XI. Imminentis Romani judicii conſcius factus Queſoellus datis litteris an. 1712. ſuppliciter audiri petiit, ſed fruſtra. Iraque die 8. Septembris anni 1713. Clemens celeberrimam adverſus ejuſdem librum Conſtitutionem edidit, incipientem *Unigenitus*, quam heic ſubjicimus.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei Univerſis Chriſtifidelibus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

„ UNigenitus Dei filius pro noſtra & totius Mundi ſalute filius hominis factus, dum diſcipulos ſuos doctrina veritatis inſtrueret, univerſamque Eccleſiam ſuam in Apoſtolis erudiret, præſentia diſponens & futura proſpiciens, præclaro ac ſaluberrimo documento nos admonuit, ut attenderemus a falſis Prophetis, qui veniunt ad nos in veſtimentis ovium, quorum nomine potiſſimum demonſtrantur Magiſtri illi mendaces, & in deceptione illuſores, qui ſplendida pietatis ſpecie prava dogmata latenter inſinuantes, introducunt Sectas perditionis ſub imagine ſanctitatis; utque facilius incautis obrepant, quaſi deponentes lupinam pellem, & ſe divinæ legis ſententiis, velut quibuſdam ovium vellenbus obvolventes ſanctarum Scripturarum, adeoque etiam ipſius novi Teſtamenti verbis, quæ multipliciter in ſuam aliorumque perditionem depravant, nequiter abutuntur: antiqui ſcilicet, a quo progeniti ſunt, mendacii parentis exemplo, ac magiſterio edocti, nullam omnino ad fallendum eſſe expeditiorem viam, quum ut ubi nefarii erroris ſubintroducitur fraudulentia, ibi divinorum verborum prætendatur auctoritas.

„ His Nos vere divinis monitis inſtructi, ubi primum, non ſine intima cordis noſtri amaritudine, accepimus librum quemdam Gallico idiomate olim impreſſum, & in plures tomos diſtributum, ſub titulo: *Le Nouveau Teſtament en François avec des Réflexions Morales ſur chaque Verſet* &c. *à Paris* 1699.; aliter vero *Abrégé de la Morale de l'Evangile, des Actes des Apoſtres, des Epiſtres de S. Paul, des Epiſtres Canoniques & de l'Apocalypſe, ou Penſées Chrétiennes ſur le texte de ces livres ſacrez* &c. *à Paris* 1693. & 1694. tametſi alias a Nobis damnatum, ac revera catholicis veritatibus pravarum doctrinarum mendacia multifariam permiſcentem, adhuc tamen tanquam ab omni errore immunem a pluribus haberi, Chriſtifidelium manibus paſſim obtrudi, ac nonnullorum nova ſemper tentantium conſilio, & opera ſtudioſe nimis quaquaverſum diſſeminari, etiam latine redditum, ut perniciosæ inſtitutionis contagium, ſi fieri poſſit, pertranſeat de gente in gentem, & de regno ad populum alterum; verſutis hujuſmodi ſeductionibus atque fallaciis creditum Nobis Dominicum gregem in viam perditionis ſenſim abduci ſummopere doluimus; adeoque Paſtoralis non minus curæ Noſtræ ſtimulis, quam frequentibus orthodoxæ fidei zelatorum querelis, maxime vero complurium Venerabilium fratrum, præſertim Galliæ Epiſcoporum, litteris, ac precibus excitati, gliſcenti morbo, qui etiam aliquando poſſet in deteriora quæque proruere, validiori aliquo remedio obviam ire decrevimus.

„ Et quidem ad ipſam ingruentis mali cauſam providæ Noſtræ conſiderationis intuitum convertentes, perſpicue novimus ſummam hujuſmodi libri perniciem ideo potiſſimum progredi, & invaleſcere, quod eadem intus lateat, & velut improba ſanies, nonniſi ſecto ulcere, foras erumpat, cum liber ipſe primo aſpectu legentes ſpecie quadam pietatis illiciat: molliti enim ſunt ſermones ejus ſuper oleum, ſed ipſi ſunt jacula, & quidem intento arcu ad nocendum parata, ut ſagittent in obſcuro rectos corde. Nihil propterea opportunius aut ſalubrius præſtari a Nobis poſſe arbitrati ſumus, quam ſi fallacem libri doctrinam generatim ſolummodo a Nobis hactenus indicatam, pluribus ſingillatim ex eo decerptis Propoſitionibus, diſtinctius & apertius explicaremus, atque univerſis Chriſtifidelibus noxia zizaniorum ſemina e medio tritici, quo tegebantur, educta, velut ob oculos exponeremus. Ita nimirum denudatis, & quaſi in propatulo poſitis, non uno quidem aut altero, ſed plurimis graviſſimiſque jam pridem damnatis, tum etiam nove adinventis erroribus, plane confidimus, benedicente Domino, fore ut omnes tandem apertæ jam manifeſtæque veritati cedere compellantur.

„ Id ipſum maxime e re catholica futurum, ſedandis præſertim in florentiſſimo Galliæ Regno exortis ingeniorum varie opinantium, jamque in acerbiores ſciſſuras protendentium diſſidiis apprime proficuum; conſcientiarum denique tranquillitati perutile, & propemodum neceſſarium non modo præfati Epiſcopi, ſed ipſe etiam in primis cariſſimus in Chriſto Filius noſter Ludovicus Francorum Rex Chriſtianiſſimus, cujus eximium in tuenda Catholicæ fidei puritate, extirpandiſque erroribus zelum ſatis laudare non poſſumus, ſæpius Nobis eſt conteſtatus, repetitis propterea vere piis & Chriſtianiſſimo Rege dignis officiis, atque ardentibus votis a Nobis efflagitans, ut inſtanti animarum neceſſitati prolata quantocius Apoſtolici cenſura judicii conſuleremus.

„ Hinc adſpirante Domino, ejuſque cæleſti ope confiſi, ſalutare opus ſedulo diligenterque, ut rei magnitudo poſtulabat, aggreſſi ſumus, ac plurimas ex prædicto libro, juxta ſupra recenſitas reſpective Editiones, fideliter extractas, & tum gallico tum latino idiomate expreſſas Propoſitiones a compluribus in ſacra Theologia Magiſtris, primo quidem coram duobus ex Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus accurate diſcuti; deinde vero coram Nobis, adhibito etiam aliorum plurium Cardinalium conſilio, quam maxima diligentia ac maturitate ſingularum inſuper Propoſitionum cum ipſomet libri textu exactiſſime facta collatione, pluries iteratis Congregationibus, expendi & examinari mandavimus. Hujuſmodi autem Propoſitiones ſunt, quæ ſequuntur, videlicet.

„ 1. *Quid aliud remanet animæ, quæ Deum atque ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum & peccati conſecutiones, ſuperba paupertas & ſegnis indigentia, hoc eſt generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?*

„ 2. *Jeſu Chriſti gratia, principium efficax boni cujuſcumque generis, neceſſaria eſt ad omne opus bonum; abſque illa non ſolum nihil fit, ſed nec fieri poteſt.*

„ 3. *In vanum Domine præcipis, ſi tu ipſe non das, quod præcipis.*

„ 4. *Ita Domine. Omnia poſſibilia ſunt ei, cui omnia poſſibilia facis, eadem operando in illo.*

„ 5. *Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ ſuæ, exhortationes & gratia exteriores non inſerviunt, niſi ad illud magis obdurandum.*

„ 6. *Diſcrimen inter fœdus judaicum & chriſtianum eſt, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis a peccatore, relinquendo illum in ſua impotentia, in iſto vero Deus peccatori dat quod jubet, illum ſua gratia purificando.*

„ 7. *Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipſi ſuam legem? Quæ vero felicitas non eſt admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat quod petiit a nobis?*

„ 8. *Nos non pertinemus ad novum fœdus, niſi in quantum participes ſumus ipſius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.*

„ 9. *Gratia Chriſti eſt gratia ſuprema, ſine qua confiteri Chriſtum nunquam poſſumus, & cum qua nunquam illum abnegamus.*

„ 10. *Gratia eſt operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare.*

„ 11. *Gratia non eſt aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei, jubentis & facientis quod jubet.*

„ 12. *Quando Deus vult ſalvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis ſequitur voluntatem Dei.*

„ 13. *Quando Deus vult animam ſalvam facere, & eam tangit interiori gratiæ ſuæ manu, nulla voluntas humana ei reſiſtit.*

„ 14. *Quantumcumque remotus a ſalute ſit peccator obſtinatus, quando Jeſus ſe ei videndum exhibet lumine ſalutari ſuæ gratiæ, oportet ut ſe dedat, accurrat, ſeſe humiliet, & adoret Salvatorem ſuum.*

„ 15. *Quando Deus mandatum ſuum, & ſuam æternam locutionem comitatur unctione ſui Spiritus, & interiori vi gratiæ ſuæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit.*

„ 16. *Nulla ſunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil reſiſtit Omnipotenti.*

„ 17.

„ 17. *Gratia eſt vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac nos venire facit ad Jeſum Chriſtum; quicumque ad eum non venit poſtquam audivit vocem exteriorem filii, nullatenus eſt doctus a Patre.*

„ 18. *Semen verbi, quod manus Dei irrigat, ſemper affert fructum ſuum.*

„ 19. *Dei gratia nihil aliud eſt, quam ejus omnipotens voluntas; hæc eſt idea, quam Deus ipſe nobis tradit in omnibus ſuis Scripturis.*

„ 20. *Vera gratiæ idea eſt, quod Deus vult ſibi a nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt; loquitur tanquam Dominus, & omnia ſibi ſubmiſſa ſunt.*

„ 21. *Gratia Jeſu Chriſti eſt gratia fortis, potens, ſuprema, invincibilis, utpote quæ eſt operatio voluntatis Omnipotentis, ſequela & imitatio operationis Dei incarnantis & reſuſcitantis filium ſuum.*

„ 22. *Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipſius voluntatis conſenſu, demonſtratur illico nobis in Incarnatione, veluti in fonte, atque archetypo omnium aliarum operationum miſericordiæ & gratiæ: quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes a Deo ſunt, ſicut ipſa originalis operatio.*

„ 23. *Deus ipſe nobis ideam tradidit omnipotentis operationis ſuæ gratiæ, eam ſignificans per illam, qua creaturas e nihilo producit, & mortuis reddit vitam.*

„ 24. *Juſta idea, quam Centurio habet de Omnipotentia Dei, & Jeſu Chriſti in ſanandis corporibus ſolo motu ſuæ voluntatis, eſt imago ideæ, quæ haberi debet de Omnipotentia ſuæ gratiæ in ſanandis animabus a cupiditate.*

„ 25. *Deus illuminat animam, & eam ſanat æque ac corpus ſola ſua voluntate; jubet, & ipſi obtemperatur.*

„ 26. *Nullæ dantur gratiæ niſi per fidem.*

„ 27. *Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.*

„ 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.*

„ 29. *Extra Eccleſiam nulla conceditur gratia.*

„ 30. *Omnes, quos Deus vult ſalvare per Chriſtum, ſalvantur infallibiliter.*

„ 31. *Deſideria Chriſti ſemper habent ſuum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.*

„ 32. *Jeſus Chriſtus ſe morti tradidit ad liberandum pro ſemper ſuo ſanguine Primogenitos, id eſt Electos de manu Angeli exterminatoris.*

„ 33. *Proh quantum oportet bonis terrenis & ſibimetipſi renuntiaſſe, ad hoc ut quis fiduciam habeat ſibi, ut ita dicam, appropriandi Chriſtum Jeſum, ejus amorem, mortem & myſteria, ut facit S. Paulus dicens:* Qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me!

„ 34. *Gratia Adami non producebat niſi merita humana.*

„ 35. *Gratia Adami eſt ſequela creationis, & erat debita naturæ ſanæ & integræ.*

„ 36. *Differentia eſſentialis inter gratiam Adami & ſtatus innocentiæ, ac gratiam Chriſtianam eſt, quod primam unuſquiſque in propria perſona recepiſſet; iſta vero non recipitur niſi in perſona Jeſu Chriſti reſuſcitati, cui nos uniti ſumus.*

„ 37. *Gratia Adami, ſanctificando illum in ſemetipſo, erat illi proportionata; gratia Chriſtiana nos ſanctificando in Jeſu Chriſto, eſt omnipotens & digna filio Dei.*

„ 38. *Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſine gratia liberatoris.*

„ 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum, ardoris niſi ad ſe præcipitandum, virium niſi ad ſe vulnerandum; eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.*

„ 40. *Sine gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.*

„ 41. *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in philoſophis Ethnicis, non poteſt venire niſi a Deo, & ſine gratia non producit niſi præſumtionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.*

„ 42. *Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad ſacrificium fidei; ſine hoc nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas.*

„ 43. *Primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere ut moriamur peccato; adeo ut ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.*

„ 44. *Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones & actiones omnes noſtræ naſcuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur: & amor, quo nos ipſos ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.*

„ 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.*

„ 46. *Cupiditas aut caritas uſum ſenſuum bonum vel malum faciunt.*

„ 47. *Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt caritas. Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt quod apparet exterius; alioquin non eſt niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.*

„ 48. *Quid aliud eſſe poſſumus niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſine fidei lumine, ſine Chriſto, & ſine caritate?*

„ 49. *Ut nullum peccatum eſt ſine timore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſine amore Dei.*

„ 50. *Fruſtra clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus caritatis non eſt ille, qui clamat.*

„ 51. *Fides juſtificat quando operatur; ſed ipſa non operatur niſi per caritatem.*

„ 52. *Omnia alia ſalutis media continentur in fide tanquam in ſuo germine & ſemine; ſed hæc fides non eſt abſque amore & fiducia.*

„ 53. *Sola caritas Chriſtiano modo facit (actiones Chriſtianas) per relationem ad Deum & Jeſum Chriſtum.*

„ 54. *Sola caritas eſt, quæ Deo loquitur, eam ſolam Deus audit.*

„ 55. *Deus non coronat niſi caritatem; qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit.*

„ 56. *Deus non remunerat niſi caritatem, quoniam caritas ſola Deum honorat.*

„ 57. *Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei.*

„ 58. *Nec Deus eſt, nec Religio, ubi non eſt caritas.*

„ 59. *Oratio impiorum eſt novum peccatum; & omne quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium.*

„ 60. *Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc eſt magis violenta, eo magis ducit ad deſperationem.*

„ 61. *Timor nonniſi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur.*

„ 62. *Qui a malo non abſtinet, niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.*

„ 63. *Baptizatus adhuc eſt ſub lege ſicut Judæus, ſi legem non adimpleat, aut adimpleat ex ſolo timore.*

„ 64. *Sub maledicto legis nunquam fit bonum, quia peccator ſive faciendo malum, ſive illud nonniſi ob timorem evitando.*

„ 65. *Moyſes, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores legis mortui ſunt, abſque eo quod ullum Deo dederint filium; cum non effecerint niſi mancipia per timorem.*

„ 66. *Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem ſicuti beſtiæ; ſed per fidem & per amorem ſicuti filii.*

„ 67. *Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.*

„ 68. *Dei bonitas abbreviavit viam ſalutis claudendo totum in fide, & precibus.*

„ 69. *Fides, uſus, argumentum, & præmium fidei totum eſt donum puræ liberalitatis Dei.*

„ 70. *Nunquam Deus affligit innocentem, & afflictiones ſemper ſerviunt vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.*

„ 71. *Homo ob ſui conſervationem poteſt ſeſe diſpenſare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.*

„ 72. *Nota Eccleſiæ Chriſtianæ eſt quod ſit catholica, comprehendens & omnes Angelos Dei & omnes electos & juſtos terræ, & omnium ſæculorum.*

„ 73. *Quid eſt Eccleſia, niſi cœtus filiorum Dei manentium in ejus ſinu, adoptatorum in Chriſto, ſubſiſtentium in ejus perſona, redemptorum ejus ſanguine, viventium ejus ſpiritu, agentium per ejus gratiam, & expectantium gratiam futuri ſæculi?*

„ 74. *Eccleſia ſive integer Chriſtus, Incarnatum Verbum habet ut caput, omnes vero Sanctos ut membra.*

„ 75. *Eccleſia eſt unus ſolus homo, compoſitus ex pluribus membris, quorum Chriſtus eſt caput, vita, ſubſiſtentia, & perſona: unus ſolus Chriſtus, compoſitus ex pluribus Sanctis, quorum eſt ſanctificator.*

„ 76.

„ 76. *Nihil ſpatioſius Eccleſia Dei, quia omnes electi & juſti omnium ſæculorum illam componunt.*

„ 77. *Qui non ducit vitam dignam filio Dei, & membro Chriſti, ceſſat interius habere Deum pro patre, & Chriſtum pro capite.*

„ 78. *Separatur quis a populo electo, cujus figura fuit populus Judaicus, & caput eſt Jeſus Chriſtus, tam non vivendo ſecundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.*

„ 79. *Utile & neceſſarium eſt omni tempore, omni loco, & omni perſonarum generi ſtudere & cognoſcere ſpiritum, pietatem, & myſteria ſacræ Scripturæ.*

„ 80. *Lectio ſacræ Scripturæ eſt pro omnibus.*

„ 81. *Obſcuritas ſancta Verbi Dei non eſt laicis ratio diſpenſandi ſe ipſos ab ejus lectione.*

„ 82. *Dies Dominicus a Chriſtianis debet ſanctificari lectionibus pietatis, & ſuper omnia ſanctarum Scripturarum. Damnoſum eſt velle Chriſtianum ab hac lectione retrahere.*

„ 83. *Eſt illuſio ſibi perſuadere, quod notitia myſteriorum Religionis non debeat communicari fœminis lectione ſacrorum librorum. Non ex fœminarum ſimplicitate, ſed ex ſuperba virorum ſcientia ortus eſt Scripturarum abuſus, & natæ ſunt hæreſes.*

„ 84. *Abripere e Chriſtianorum manibus novum Teſtamentum, ſeu eis illud clauſum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, eſt illis Chriſti os obturare.*

„ 85. *Interdicere Chriſtianis lectionem ſacræ Scripturæ, præſertim Evangelii, eſt interdicere uſum luminis filiis lucis, & facere, ut patiantur ſpeciem quamdam excommunicationis.*

„ 86. *Eripere ſimplici populo hoc ſolatium jungendi vocem ſuam voci totius Eccleſiæ, eſt uſus contrarius praxi Apoſtolicæ & intentioni Dei.*

„ 87. *Modus plenus ſapientia, lumine, & caritate eſt dare animabus tempus portandi cum humilitate, & ſentiendi ſtatum peccati, petendi ſpiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus ſatisfacere juſtitiæ Dei, antequam reconcilientur.*

„ 88. *Ignoramus quid ſit peccatum, & vera pœnitentia, quando volumus ſtatim reſtitui poſſeſſioni bonorum illorum, quibus nos peccatum ſpoliavit, & detrectamus ſeparationis iſtius ferre confuſionem.*

„ 89. *Quartus decimus gradus converſionis peccatoris eſt, quod, cum ſit jam reconciliatus, habet jus aſſiſtendi ſacrificio Eccleſiæ.*

„ 90. *Eccleſia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Paſtores de conſenſu, ſaltem præſumpto, totius corporis.*

„ 91. *Excommunicationis injuſtæ metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito noſtro. Nunquam eximus ab Eccleſia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulſi, quando Deo, Jeſu Chriſto, atque ipſi Eccleſiæ per caritatem affixi ſumus.*

„ 92. *Pati potius in pace excommunicationem & anathema injuſtum, quam prodere veritatem, eſt imitari S. Paulum: tantum abeſt, ut ſit erigere ſe contra auctoritatem, ac ſcindere unitatem.*

„ 93. *Jeſus quandoque ſanat vulnera, quæ præceps primorum Paſtorum feſtinatio infligit ſine ipſius mandato: Jeſus reſtituit, quod ipſi inconſiderato zelo reſcindunt.*

„ 94. *Nihil pejorem de Eccleſia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri ſupra fidem fidelium, & foveri diviſiones propter res, quæ nec fidem lædunt nec mores.*

„ 95. *Veritates eo devenerunt, ut ſint lingua peregrina quaſi pleriſque Chriſtianis, & modus eas prædicandi eſt velut idioma incognitum; adeo remotus eſt a ſimplicitate Apoſtolorum, & ſupra communem captum fidelium. Neque ſatis advertitur, quod hic defectus ſit unum ex ſignis maxime ſenſibilibus ſenectutis Eccleſiæ, & iræ Dei in filios ſuos.*

„ 96. *Deus permittit ut omnes poteſtates ſint contrariæ prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non poſſit, niſi divinæ gratiæ.*

„ 97. *Nimis ſæpe contingit, membra illa, quæ magis ſancte ac magis ſtricte unita ſunt Eccleſiæ, deſpici atque tractari tanquam indigna ut ſint in Eccleſia, vel tamquam ab ea ſeparata; ſed juſtus vivit ex fide, & non ex opinione hominum.*

„ 98. *Status perſecutionis & pœnarum, quas quis tolerat tanquam hæreticus, flagitioſus & impius, ultima plerumque probatio eſt, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem Jeſu Chriſto.*

„ 99. *Pervicacia, præventio, obſtinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoſcere ſe fuiſſe deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in ſua Eccleſia poſuit, ut in ea eſſet odor vitæ, V.G. bonos libros, inſtructiones, ſancta exempla &c.*

„ 100. *Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, perſequendo veritatem, ejuſque diſcipulos, tempus hoc advenit. . . . Haberi & tractari a Religionis miniſtris tanquam impium & indignum omni commercio cum Deo, tanquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in ſocietate Sanctorum, eſt hominibus piis morte corporis mors terribilior. Fruſtra quis ſibi blanditur de ſuarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, perſequendo flamma ferroque viros probos, ſi propria paſſione eſt excæcatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus ſacrificare Deo impium, & ſacrificamus Diabolo Dei ſervum.*

„ 101. *Nihil Spiritui Dei, & doctrinæ Jeſu Chriſti magis opponitur, quam communia facere juramenta in Eccleſia: quia hoc eſt multiplicare occaſiones pejerandi, laqueos tendere infirmis, & idiotis, & efficere, ut nomen & veritas Dei aliquando deſerviant conſilio impiorum.*

„ Auditis itaque tum voce, tum ſcriptis nobis exhibitis præfatorum Cardinalium, aliorumque Theologorum ſuffragiis, divinique in primis luminis, privatis ad eum finem, publiciſque etiam indictis precibus, implorato præſidio, omnes & ſingulas Propoſitiones præinſertas tanquam falſas & captioſas, male ſonantes, piarum aurium offenſivas, ſcandaloſas, pernicioſas, temerarias, Eccleſiæ & ejus praxi injurioſas, neque in Eccleſiam ſolum, ſed etiam in poteſtates ſæculi contumelioſas, ſeditioſas, impias, blaſphemas, ſuſpectas de hæreſi, ac hæreſim ipſam ſapientes, nec non hæreticis & hæreſibus ac etiam ſchiſmati faventes, erroneas, hæreſi proximas, pluries damnatas, ac demum etiam hæreticas, variaſque hæreſes & potiſſimum illas, quæ in famoſis Janſenii Propoſitionibus, & quidem in eo ſenſu, in quo hæ damnatæ fuerunt, acceptis, continentur, manifeſte innovantes, reſpective hac noſtra perpetuo valitura Conſtitutione declaramus, damnamus & reprobamus.

„ Mandantes omnibus utriuſque ſexus Chriſtifidelibus, ne de dictis Propoſitionibus ſentire, docere, prædicare aliter præſumant, quam in hac eadem noſtra Conſtitutione continetur; ita ut quicumque illas, vel illarum aliquam, conjunctim, vel diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis etiam diſputative, publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, Eccleſiaſticis cenſuris, aliiſque contra ſimilia perpetrantes a *jure* ſtatutis pœnis ipſo facto, abſque alia declaratione ſubjaceat.

„ Cæterum per expreſſam præfatarum Propoſitionum reprobationem alia in eodem libro contenta nullatenus approbare intendimus; cum præſertim in decurſu examinis complures alias in eo deprehenderimus Propoſitiones illis, quæ ut ſupra damnatæ fuerunt, conſimiles & affines, iiſdemque erroribus imbutas; nec ſane paucas ſub imaginario quodam veluti graſſantis hodie perſecutionis obtentu, inobedientiam & pervicaciam nutrientes, eaſque falſo Chriſtianæ patientiæ nomine prædicantes: quas propterea ſingulatim recenſere & nimis longum eſſe duximus, & minime neceſſarium; ac demum quod intolerabilius eſt, ſacrum ipſum novi Teſtamenti textum damnabiliter viriatum comperetimus, & alteri dudum reprobatæ verſioni Gallicæ Montenſi in multis conformem, a vulgara vero editione, quæ tot ſæculorum uſu in Eccleſia probata eſt, atque ab Orthodoxis omnibus pro authentica haberi debet, multipliciter diſcrepantem, & aberrantem, pluriesque in alienos, exoticos, ac ſæpe noxios ſenſus non ſine maxima perverſitate detortum.

„ Eumdem propterea librum, utpote per dulces ſermones & benedictiones, ut Apoſtolus loquitur, hoc eſt, ſub falſa piæ inſtitutionis imagine, ſeducendis innocentium cordibus longe accommodatum, ſive præmiſſis, ſive alio quovis titulo inſcriptum, ubicumque & quocumque alio idiomate, ſeu quavis editione aut verſione hactenus impreſſum, aut in poſterum (quod abſit) imprimendum, authoritate Apoſtolica tenore præſentium iterum prohibemus, ac ſimiliter damnamus; quemadmodum etiam alios omnes & ſingulos in ejus defenſionem tam ſcripto quam typis editos, ſeu forſan (quod Deus avertat) edendos libros ſeu libellos, eorumque lectionem, deſcriptionem, retentionem, & uſum omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus ſub pœna excommunicationis per contrafacientes ipſo facto incurrenda prohibemus pariter & interdicimus &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1713.

„ ſexto

„ ſexto idus Septembris Pontificatus noſtri anno decimo tertio “.

Ut ſe injuſte petitum hoc Apoſtolico diplomate, utque Janſenii partes tueretur, plura in vulgus edidit Queſnellus, quæ recenſet P. Richardus in Dictionario Univerſali Pariſiis edito 1761. Tom. IV. V. *Queſnel*, ubi accuratiſſimum illius Operum catalogum exhibet, qui hujuſmodi eſt: „ On a de lui: 1. Les *Reflexions Morales ſur le nouveau Teſtament*, en quatre volumes in 8. dont les éditions les plus complettes ſont celles de 1699. & de 1708. & dont il y a cent une propoſitions condamnées par la Bulle *Unigenitus Dei filius* qui fut donnée le 8. Septembre 1713. par le Pape Clement XI. 2. On a du Pere Queſnel une édition des œuvres de Saint Leon. 3. *Tradition de l' Egliſe Romaine ſur la prédeſtination des Saints, & ſur la grace efficace*, à Cologne 1687. quatre volumes in 12. ſous le nom du Germain Docteur en Théologie. 4. *Hiſtoire abrégée des Congregations* de auxiliis 1686. 5. *Apologie Hiſtorique des deux cenſures de Louvain & de Douai ſur la matière de la Grace*, ſous le nom du Sieur Gery Bachelier en Théologie in 12. à Cologne 1688. 6. *La Diſcipline de l' Egliſe*, tirée *du nouveau Teſtament, & de quelques anciens Conciles*, deux volumes in 4. en 1689. à Lyon. 7. *Regles de la diſcipline Eccléſiaſtique, recueillies des Conciles, des Synodes de France, & des SS. Peres de l' Egliſe, touchant l' état & les mœurs du Clergé*. Cet ouvrage eſt du Pere Darcis de l' Oratoire, mais l' édition de 1679. eſt du Pere Queſnel. 8. *Cauſa Arnaldina* in 8. 1699. C' eſt un recueil des pièces latines qui ſont preſque toutes de M. Arnauld & de M. Nicole. 9. *Juſtification de M. Arnauld contre la Cenſure de 1656.* &c. à Liege en 1702. 3. vol. in 12. C' eſt encore un recueil de pièces. 10. Lettre à M. Vanſuſteren en 1703. 11. Motif de droit en 1704. principalement contre M. l' Archevêque de Malines & ſa procedure. 12. Lettre au Roi contre les Jeſuites 1704. 13. Lettre à M. le Chancelier, en 1704. 14. Lettre à un Archevêque 1704. 15. Lettre d' un particulier à un ami 1704. 16. Idée générale du libelle du fiſcal de Malines 1705. 17. Anatomie de la ſentence de l' Archevêque de Malines contre le Pere Queſnel in 12. 1705. 18. Memoire juſtificatif du recours qu' a le Pere Queſnel au Roi 1711. 19. Edition des Lettres de M. le Prince de Conti, & du Pere Dechamps Jeſuite avec des notes 1689. 20. Divers Ecrits touchant la fourberie de Douai 1691. 21. Le Roman ſeditieux du Neſtorianiſme renaiſſant, convaincu de calomnie & d' eſtravagance 1693. 22. Trois humbles remonſtrances à M. Humbert de Precipiano, Archevêque de Malines ſur ſon Decret de 15. Janvier 1695. &c. in 12. 23. Memorial touchant les accuſations de Janſeniſme &c. 1696. 24. Hiſtoire abrégée de la vie & des ouvrages de M. Arnauld, ou queſtion curieuſe &c. 1690. pluſieurs fois réimprimée. 25. Défenſe de Deux Brefs de N. S. P. le Pape Innocent XII. 1697. 26. Lettre a M. Heyart, pour ſervir de ſupplement à la défenſe des deux Brefs en 1697. 27. Premier & ſecond memoire en faveur du Seminaire de Liege contre les prétentions des Jeſuites in 12. 1698. & quelques autres ouvrages ſur le même ſujet. 28. Solution de divers problèmes très-importants pour la paix de l' Egliſe &c. 29. La foi & l' innocence du Clergé de Hollande défendues, en 1700. 30. Le Pere Bouhours Jeſuite convaincu de ſes calomnies anciennes, & nouvelles contre MM. de Port Royal, ou Recueil des divers écrits faits contre ſes deux lettres, & d' autres libelles &c. 1700. 31. Avis ſincères aux Catholiques des Provinces unies ſur le Decret de l' Inquiſition contre M. l' Archevêque de Sebaſte 1704. 32. Trois memoires ſur l' introduction du Formulaire dans les Pays-Bas en 1707. 33. Lettre à M. Decker ſur ſon nouveau ſyſtème du Janſeniſme. 34. Divers abus & nullités du Decret de Rome du 4. Octobre 1707. contre M. L' Archevêque de Sebaſte en 1708. 35. Défenſe de la juſtice &c. dans la cauſe de M. Vandeneſſe, Paſteur de Sainte Catherine de Bruxelles contre M. l' Archevêque de Malines in 4. 1708. 36. Déſaveu d' un libelle calomnieux fauſſement attribué au Pere Queſnel. 37. Une réponſe aux deux lettres de M. de Fenelon, Archevêque de Cambrai en 1711. 38. Une réponſe a M. de Witte ſur ſon dernier écrit, où il pretend juſtifier ſa dénonciation de la Bulle de N. S. P. Clement XI. &c. en 1712. 39. L' intrigue découverte au ſujet de la lettre de M. L' Abbé Bochart de Saron en 1711. 40. Le Nouvel Adam. 41. Entretiens ſur le Decret de Rome du 23. Juillet 1708. contre les Reflexions Morales du nouveau Teſtament. 42. Edition de la juſtification des Reflexions ſur le nouveau Teſtament en 1712. 43. Explication Apologetique des ſentimens du P. Queſnel dans ſes Reflexions ſur le nouveau Teſtament &c. 1712. 44. Vains efforts des Jeſuites contre la juſtification des Reflexions ſur le nouveau Teſtament, compoſée par M. Boſſuet in 12. en 1713. 45. Deux lettres au ſujet de la Conſtitution *Unigenitus* en 1714. 46. Proteſtation & plainte du Pere Queſnel contre la Bulle *Unigenitus* en 1715. 47. Sept Memoires pour ſervir à l' examen de la Conſtitution *Unigenitus* 7. vol. in 12. en 1713. 1714. 1715. & 1716. 48. Première lettre à M. l' Evêque de Poitiers du 12. Mars 1716. ſur le même ſujet. 49. Réponſe à une conſultation ſur le devoir d' une Religieuſe ſur le même ſujet en 1716. 50. Lettre a M. le Cardinal de Rohan ſur le même ſujet en 1716. 51. Lettre Apologetique à M. l' Evêque de Beauvais en 1716. 52. Deux actes d' appel de la Bulle *Unigenitus*, & une réponſe à quelques accuſations des Evêques ſur le même ſujet 1719. 53. Inſcription en faux ſur le même ſujet. 54. Juſtification du droit des chapitres d' Utrecht 2. vol. in 4. 1719. 55. La paix de Clement IX. contre l' Hiſtoire des cinq propoſitions de M. du Mas, Docteur de Sorbonne, à Chambery en 1700. 56. Une lettre au Pere de la Chaiſe Jeſuite, & pluſieurs autres lettres ſur le ſyſtème de la grace générale. 57. L' Idée du Sacerdoce, & du ſacrifice de Jeſus Chriſt. 58. Le trois conſecrations, la baptiſmale, la ſacerdotale, & la religieuſe in 8. 59. Elevations à Jeſus Chriſt ſur la paſſion, & ſur ſa mort in 18. 60. Jeſus pénitent in 12. 61. Du bonheur de la mort Chrétienne in 12. 62. Prières Chrétiennes, avec des pratiques de pieté 2. vol. in 12. 63. L' Office de Jeſus avec des Reflexions. 64. Nouvelles prières Chrétiennes, avec des pratiques de pieté ſur la dédicace des Egliſes &c. in 12. 65. Prières à N. S. J. C. au nom des jeunes gens &c. in 12. 66. Eloge Hiſtorique de M. Des-Mahis, Chanoine d' Orleans. 67. Recueil de lettres ſpirituelles ſur divers ſujets de morale, & de pieté in 12. 3. vol. à Paris, chez Barois en 1731.

Interim poſt editam Bullam *Unigenitus*, cum non pauci putarent in illa damnari magni Auguſtini doctrinam (quod tamen cum ipſe Clemens XI. tum alii Pontifices eſſe a vero alienum declaraverunt) ad futurum Œcumenicum Concilium appellarunt. Horum primi fuere quatuor Galliarum Epiſcopi Mirapiſcæ, Agathopolis ſeu Montis Peſſuli, Bononiæ, & Santii, qui Appellationis libellum vulgarunt anno 1717. die 1. Martii. Eidem libello die 5. ejuſdem menſis ex CX. Doctoribus, quibus Theologica Sorbonæ Facultas conſtabat, ſubſcripſerunt XCVII. duodecim nil decernentibus, & hæſitantibus, & uno tantummodo repugnante. Crevit inde magnopere multitudo adverſantium Conſtitutioni; atque hi ſunt qui dicuntur *Appellantes*. Verum ipſa Conſtitutio a majori Galliarum quoque parte recepta eſt, atque ne quis audeat ei refragari, ſolemni actu, quem *Juſtitiæ* vocitant, anno 1756. die 13. Decembris Rex Chriſtianiſſimus Ludovicus XV. mandavit.

§. XXXII.

De Petro Jannonio.

PEtrus Jannonius, ſeu *Giannone* natus eſt anno MDCLXXVI. die octava menſis Maji in oppido vulgo dicto *Iſchitello*, qui locus in ea Apuliæ parte ſitus eſt, quæ Mons Garganus dicitur, ex mediocris quidem conditionis, ſed honeſtis parentibus, Patre Scipione *Giannone*, Matre vero Lucreria *Migaglia*, qui eum educarunt in ſolida pietate. Jam adoleſcens Grammaticam didicit, & politiores litteras in eodem oppido ſub optimo præceptore, qui erat quidam Monachus Franciſcanus, quo duce valde profecit. Adultus an. MDCXC. ætatis ſuæ decimo quinto jam completo, Parentum juſſu Neapolim petiit ſtudendi cauſſa juriſprudentiæ, quo in loco uſus eſt præceptore eximia doctrina prædito Dominico *Auliſio*, in Athenæo Neapolitano legum primario Profeſſore, ſub quo tum juriſprudentiæ, tum philoſophiæ, ac hiſtoriæ tam profanæ quam ſacræ, ut erat præcoci ingenio præditus, magno animi ardore operam dedit, nec ſine condiſcipulorum ac amicorum admiratione in iis quam maxime profecit. Deinde quum fori veſtigia ſequi ſtatuiſſet, præceptorem ſibi elegit doctiſſimum virum Cajetanum *Argentum* virum omnigena eruditione præditum, juriſprudentiæ ſplendorem, cujus laudes velle condigna panegyri proſequi, hic loci noſtrum non eſt. Sub hujus diſciplina adeo profecit, ut omnium ore ſummus cauſarum patronus ſalutaretur, &

merito. Plurimas cum ſui temporis celebrioribus Advocatis controverſias habuit, & maaime in materia, quæ dicitur *Juriſdictionalis*, multaſque compoſuit Allegationes doctiſſimas atque eruditas; & quamvis in foro aſſidue operam navaret, ita ut nil temporis ei ſupereſſet ad alia agenda; licet gravi hypochondriæ morbo laboraret, nihilominus noctes ducebat inſomnes, ſemper in evolvendis libris eruditis, & ad hiſtoriam noſtram pertinentibus occupatus; quibus in ſtudiis tantum progreſſus eſt, ut ſpatio viginti annorum magnis exantlatis laboribus, anno MDCCXXIII. Neapoli typis mandaverit celeberrimum ac eruditiſſimum Opus, ita inſcriptum: *Iſtoria Civile del Regno di Napoli libri XL. ſcritti da Pietro Giannone Giureconſulto ed Avvocato Napoletano.* Quod quidem Opus in quatuor volumina diſtributum eſt, quorum tomus primus continet libros octo, in quibus tractatur Politia Regni Neapolitani ſub Romanis, Gothis, Græcis, & Langobardis; alter vero continet politiam ipſiuſmet Regni ſub Northmannis, & Suevis, & in undecim libros eſt diſtributus. Tertius vero tomus agit de politia Regni ſub Regibus Andegavenſibus, & Aragonenſibus, quam rem expedit Author undecim libris. Quartus vero & ultimus tomus dividitur in decem libros, in quibus Author politiam Regni ſub Auſtriacis Principibus deſcribit. Quo in opere difficultates multas atque tenebras, quibus hiſtoria noſtra tot per ſæcula premebatur, qua per Chronologiam reſtitutam, qua per cæterorum factorum antiquorum circumſtantias optime examinatas, amovit, & ſuo nitori reſtituit. Huic Operi non parum adjumenti contulit Academia, quam in domo ſupradicti Cajetani *Argenti* ipſe Petrus frequentabat; cujus Academiæ inſtitutum erat materias eruditas, præcipue Regnorum utriuſque Siciliæ tractare; in quam quum adſcitus eſſet Petrus, Concubinatus antiqui tractatio ei forte obtigit; quam quidem tractationem cum vellet a prima origine ad noſtra uſque tempora digerere, oportuit hac occaſione totam hiſtoriam Regni ſub omnibus ſuis Principibus & Dynaſtis vertere, atque examinare. Hæc itaque origo Operis fuit. Opus ſane immortalitate dignum, niſi cenſuras incurriſſet Romanæ Curiæ, tum quia librum ſine Eccleſiaſtica adprobatione ipſe edidit, tum quia regia jura, vulgo *Regalia*, nimio ardore adſerebat adverſus eandem Romanam Curiam; a qua illius Opus ſtatim proſcriptum eſt Decreto feria quinta edito die 1. Julii an. 1723. atque hiſce verbis concepto: *In Congregatione Generali S. Romanæ & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico coram Sanctiſſimo Domino noſtro Innocentio divina providentia Papa XIII. ac Eminentiſſimis & Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a S. Sede ſpecialiter deputatis, Sanctiſſimus Dominus noſter Innocentius XIII. habitis prius plurium inſignium in ſacra Theologia Magiſtrorum ac Profeſſorum, nec non memoratæ Congregationis S. R. E. in tota Republica Chriſtiana Generalium Inquiſitorum votis, libros typis editos, & in quatuor Tomos diviſos, quibus titulus eſt* Dell' Iſtoria Civile del Regno di Napoli ec. *prohibendos atque damnandos cenſuit, prout præſenti Decreto authoritate Apoſtolica omnino prohibet & damnat, uti continentes doctrinas, & propoſitiones quamplurimas falſas, temerarias, ſcandaloſas, ſeditioſas, per ſummam calumniam injurioſas omnibus Eccleſiæ ordinibus, & toti Eccleſiaſticæ hierarchiæ, præſertim S. Sedi Apoſtolicæ, erroneas, ſchiſmaticas, atque impias, & hæreſes ut minimum ſapientes. Hos igitur libros ſic prohibitos & damnatos Sanctitas Sua vetat, ne quis, cujuſcumque ſit ſtatus, & conditionis ullo modo, & ſub quocumque prætextu iterum imprimere vel imprimi facere, neque jam quocumque loco, & quocumque idiomate impreſſos apud ſe retinere & legere audeat, ſed eos ordinariis locorum, aut hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus ſtatim & cum effectu tradere & conſignare teneatur ſub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis, aliiſque pœnis arbitrio Sanctitatis Suæ infligendis &c.* Cenſuris quoque Eccleſiaſticis ab Eminentiſſimo Franciſco Cardinali Pignatellio, Archiepiſcopo Neapolitano non ſolum perculſus Jannonius, ſed etiam omnium Eccleſiaſticorum tum Sæcularium tum Regularium conſenſu atque vocibus laceſſitus undequaque, ſolum vertit ſibi ſummopere timens, ne a populo vocibus Eccleſiaſticorum concitato male adficeretur, exemplaribus editis apud amicos ſecreto depoſitis, ne in manus tum Curiæ Eccleſiaſticæ, tum Laicalis inciderent; nam Regium Collaterale Conſilium, adnitente tunc temporis maxime Prorege Althano Cardinali, eos inquirebat. Itaque ſolum vertere coactus Vindobonam petendam ſibi ſtatuit, ut ſub auſpiciis Caroli VI. Cæſaris, tunc temporis Regni Neapolitani Regis, tutam vitam agere poſſet. Itaque menſe Majo pedeſtri itinere Sipontum petiit, ex quo navi ad Littus Tergeſtanum traductus, circa finem menſis Junii anni ſupradicti Vindobonam pervenit. Interim Cæſar, ut animo liberali ſemper fuit erga omnes eruditos homines, aliquibus, qui apud eum plurimum tunc temporis gratia valebant, adnitentibus, Petrum ſubditum ſuum, & patrocinio ſuo, & liberalitate dignatus eſt; nam ei permiſit Vindobonæ tutam vitam agere, & annua mercede florenorum mille cohoneſtavit. Qua in urbe dum ſine timore verſaretur, non ſe in otium abdidit, ſed dies atque noctes plurima meditatus eſt; & primo reſponſionem adverſus librum R. P. Joſephi *Sanfelicis* Societatis Jeſu Sacerdotis atque Theologi, qui omnium primus, mentito nomine, & ſub larva *Euſebii Philopatriæ* duos tomos edidit Coloniæ, ſed revera Neapoli, anno MDCCXXVIII. quorum titulus: *Rifleſſioni morali e Teologiche ſopra l' Iſtoria Civile del Regno di Napoli.* Hoc Opus conſtat epiſtolis triginta quinque, quibus ille ſphalmata multa atque errata in hiſtoria Regni, ne dicam hæreſes, ſe reperiſſe gloriatur, atque librum authoremque igne ferroque exterminandum cenſet. Tantum facinus non cenſuit inultum relinquendum eſſe Petrus. Statim itaque novum Opus meditatus eſt, quo & Adverſarii ineptias in hiſtoria perſtringeret, & propriam hiſtoriam a culpis atque erroribus, quorum accuſabatur, vindicaret. Et quia a prædicto *Euſebio* & quoad mores, & quoad cetera fortunæ bona etiam laceſſitus fuerat nimis inepte, nil mirum eſt, ſi Petrus atra bile, qua multum laborabat, Adverſarium ſuum, quem prius telis jaculiſque plurimis adflixerat, multo etiam ſale poſtea perſficaverit. Hinc illæ amaræ ironiæ, hinc illi ſales, quibus & Opus illud oppletum eſt, & Adverſarium ſuum & Monachos, Monachorumque ſectatores, ſpretu, atque cachinnis ille perſtringit. Operi titulum fecit *Profeſſione di Fede ſcritta da Pietro Giannone al P. Giuſeppe Sanfelice Geſuita dimorante in Roma, per la di cui ſantità, e fervorato zelo, e calde eſortazioni, s' è il medeſimo convertito a quella credenza, che è inculcata dalle ſue Rifleſſioni Morali e Teologiche.* Hoc Opus typis tunc temporis non eſt editum, ſed manuſcriptum tantum vulgatum eſt. Siluit Euſebius; & Euſebii ſors non terruit P. Sebaſtianum *Pauli*, Clericum Regularem Congregationis Matris Dei, virum eruditum, atque Oratorem celeberrimum, quin adverſus hiſtoriam civilem, ſuppreſſo nomine, inſurgeret, Opuſculo edito italice, cui titulus: *Annotazioni critiche ſopra il nono libro del Tomo ſecondo della Storia Civile di Napoli del Sig. Pietro Giannone, qual nono libro è compoſto in* 56. *pagine in quarto*, ſine nota tum loci, tum temporis. Contendebat Reverendus Pater prædictus in nono libro Hiſtoriæ Civilis multa ſphalmata tam in Chronologia, quam in Hiſtoria Northmannorum ab Auctore admiſſa eſſe, quæ amico ſuo aperit, nam Epiſtolæ formam Operi aptavit. At Petrus, qui nondum animo quieverat præteritum ob bellum ſuſceptum contra Euſebium, ut erat nimio calore præditus, ſtatim adverſus Adverſarium ſuum inſurrexit edito Opuſculo, cui titulus: *Riſpoſta alle Annotazioni critiche ſopra il nono libro della Storia Civile del Regno di Napoli, anno* MDCCXXXI. ſine nota loci, & temporis, & larvam ſicuti detraxit Euſebio, ſic auctorem hujus Opuſculi omnibus palam fecit: qua Reſponſione propriæ hiſtoriæ defenſionem ſuſcepit, & Adverſarium qua factis, qua rationibus, qua conjecturis, nunquam ſine lepore, a veritate aberrantem in ſemitam reducere conatus eſt. Quies hinc nata Petro Jannonio. Interim Vindobonæ moram dum agit, & Procerum Aulas dum colit, amicorum, qui in urbe Neapolitana degebant, & negotia procurabat apud Cæſaris Miniſtros, & reliquum temporis ſtudio donabat vel in Cæſarea Bibliotheca, vel in propriis ædibus. At quum dignum exiſtimaſſet cura ſua amicos certiores facere tum de Conſiliis, tum de Dicaſteriis urbis Vindobonæ, ut expeditius faciliuſque dignoſcerent, quæ cauſſa, quo in Conſilio, vel Dicaſterio agenda eſſet, de his Conſiliis & Dicaſteriis Opuſculum edidit ad commodum & inſtructionem tum peregrinorum Vindobonam convenientium, ut res ſuas procurarent, tum exterorum alibi degentium, ut prædicta Conſilia ac Dicaſteria cognoſcerent, & rei ſuæ magis conſulerent. Opuſculo nomen inſcripſit: *Jani Perontini Juriſconſulti de Conſiliis ac Dicaſteriis, quæ in urbe Vindobona habentur, liber ſingularis. Halæ Magdeburgicæ* MDCCXXXII. At non licuit amplius Petro pace propriis laboribus ſibi parta quæſitaque frui, & operam navare amœnioribus litteris. Res ita ſe habuit. Philippus V. Hiſpaniarum Rex Regna utriuſque Siciliæ ut ſibi vindicaret, negotium marti commiſit, & expeditionis ducem ſelegit Carolum Borbonium, Hiſpaniarum Infantem, ſuum filium, qui dux brevi Regnum Neapolitanum Hiſpanicæ Monarchiæ ſubdidit, atque parva mora interjecta ſortem ſimilem experti ſunt Siculi: quæ

Regna

Regna poſtea ab eodem Rege Philippo ipſi belli duci Carolo donata fuerunt, a quo omnes mercedes, quæ variis de cauſſis ſolvebantur, extinctæ fuerunt in beneficium Regii Fiſci. Hinc cauſſa Petro ut Vindobonam dereret, quo in loco nimis anguſte quoad rem familiarem, ei vivendum erat, ſi diutius ibi vitam ducere vellet. Mercede enim ab Imperatore ei donata deſtituebatur, quæ conſtabat ex proventibus, qui vulgo appellantur *Diritus Secretaria Sicula*: itaque ut rei ſuæ magis conſuleret, & quia ſperabat poſſe in Patriam remeare, ſtatuit inde diſcedere. Vale itaque dicto Vindobonæ, Italiam petiit, & Venetiis domicilium conſtituit; quem in locum pervenit die 2. menſis Septembris MDCCXXXIV. & a Cl. Senatore Angelo Piſano comiter exceptus eſt; at ibi ei multum non licuit immorari; nam anno vix elapſo ex improviſo Reipublicæ mandato die XIV. menſis Septembris anno MDCCXXXV. inde expulſus fuit, & extra Reipublicæ juriſdictionem ejectus. Interim quum Petrus undequaque ſibi pericula imminere conſpiceret, nec Vindobonam iterum petere, cui vale dixerat, nec Patriam, in qua Eccleſiaſticos omnes timebat, nec Romam, a qua præcipue timendum erat, ſe conferre auſus eſt. Itaque admodum dubius mentito nomine, nempe ſub nomine Antonii *Rinaldi*, primo Mutinam petiit; quo in loco circa menſem moratus Mediolanum contendit; & dum ibi una cum Joanne *Jannonio* ſuo filio naturali itineris comite morari ſtatuit ſub auſpiciis Regis Sardiniæ, fortuna eum fefellit; nam ejuſdem Regis mandato Senatus Mediolanenſis eum exſilio multavit circa finem menſis Novembris anno MDCCXXXV. Itaque ſtatuit Genevam ſecedere, quæ urbs quaſi Italiæ oſtium eſt, donec conatibus amicorum, qui apud Miniſtros Regis utriuſque Siciliæ nullum officium omittebant, ut eum aliquo honore decoratum in Patriam reducerent, fortuna faveret. Quo loci die ſexta menſis Decembris anni ejuſdem pervenit, & apud Carolum *Sheneve* ejuſdem civitatis hominem hoſpitium ſumſit, & frequenter ad Bibliopolam Jacobum Boſquet ventitabat. Hac in Civitate quatuor menſes moratus eſt, & interim tomum quintum Hiſtoriæ Civilis inceptum Vindobonæ, continuatum Venetiis perfecit. Ut vero animum a curis quibus premebatur, ſubducere tantiſper valeret, invitante præcipue Joſepho Guaſtaldi, Regi Sardiniæ a Cubiculo, qui ex ejus contubernio multam voluptatem capere ſe fingebat, & cui ipſe multum fidebat, ſtatuit ruſticam quamdam domum in Sabaudia ſitam, & a prædicto amico Guaſtaldo ei oblatam petere, ut ibi feriaretur per dies aliquot: quæ domus ſita erat in loco dicto *Veſene*. Haud mora, comitante eodem amico, die XXV. menſis Martii MDCCXXXVI. rus prædictum petiit; ea etiam de cauſſa ut paſchalem eo loci communionem ſumeret; quod multum valiturum ad famam tutandam, quam ejus inimici lacerabant, Guaſtaldus ſæpius inculcaverat. At vix dum eo pervenit, quod ſtatim in laqueum ſe incidiſſe cognovit; nam & locus prædictus Regis Sardiniæ juriſdictioni erat ſubjectus, & nondum prima nox tranſierat, quum Regis Miniſtri eum dormientem aggrediuntur, & bene cuſtoditum abducunt, atque in carcerem civitatis Cameriaci, quæ Sabaudiæ urbs eſt, conjiciunt: quo in carcere per dies quatuordecim moratus eſt; fuitque ad illum cum militibus ductus a Guaſtaldo, mortalium peſſimo. Inde in Caſtrum *Miolans* dictum translatus fuit, quod oppidum diſtat a Cameriaco duodecim mille paſſus, ibique per menſes decem & octo detentus eſt. Quo loci ſolitariam vitam ducere debuit, interdictus commercio aliorum & libris, excepto Tito Livio. At qui vivido ingenio a natura donatus eſt, ut experientia conſtat, inertem vitam agere non poteſt. Hinc Petrus novum munus adgreditur, ut tædia otii carceriſque leniret, & Decades Livii vulgari ſermone reddere ſuſcipit, & vitæ ſuæ heu nimis tragicæ hiſtoriam texere. Utrumque opus eodem temporis ſpatio perfecit, ut teſtatur prædictus ejus filius naturalis ſocius Patris in eadem tragœdia & amanuenſis. Quo tempore elapſo, nempe die XIV. menſis Septembris an. MDCCXXXVII. Regii milites inde eum abducunt, atque a filio divellunt, quem ſui juris pronunciant, atque ut intra non multos dies extra Regis ditionem ſe conferat, jubent, & interim aliquot aureis eum donant itineris impenſis ſubeundis. Sic ipſe invitus invitum patrem relinquit, cui ne ut vale diceret quidem permiſſum fuit. At Petro longe alia ſors; nam & ſcriptis ſpoliatus, ſortis ſuæ incertus Taurinum perducitur, & in carceres ſitos ad portam ejuſdem urbis, quæ Padi, vulgo *del Pò*, nuncupatur, conjicitur; quo loci per ſex menſes detentus fuit, etiam interdictus hominum commercio, & omnibus libris, exceptis Operibus P. Pauli Segneri S. J. quorum uſus permittente Marchione Ormea, ei a R. Sacerdote ſæculari Aſtrua conceſſus fuit. Horum lectione dum ſummopere delectabatur, fruebaturque etiam colloquiis P. Joannis Baptiſtæ *Prever*, D. Philippi Nerii Oratorii Preſbyteri, hominis ſingularis probitatis fama conſpicui, ſacræ Inquiſitionis Vicarium ſponte, ut ad ſe veniret, requiſivit, cum quo poſtquam longum ſermonem habuiſſet, tandem ſtatuit errores ſuos abjurare. Itaque die XXIV. menſis Martii MDCCXXXVIII. in iiſdem carceribus coram Inquiſitore ſupremi Tribunalis ſacræ Inquiſitionis abjuravit omnes Propoſitiones erroneas, falſas, ſcandaloſas, & ut minimum hæreſim ſapientes, quæ in ſcriptis ab eo compoſitis reperiuntur, ut ex actis paret ejurationis, quæ mox ſubjungemus. Hoc in actu ita ſe geſſit, ut veterem hominem eum in totum exuiſſe putares, & novum & Chriſtianum induiſſe. Itaque die IV. menſis Aprilis ejuſdem anni abſolutus fuit ab eodem Inquiſitore; & die XV. ejuſdem menſis Regis mandato translatus fuit in Caſtrum civitatis Cebæ, quæ in Pedemontio eſt, ibique ad annum uſque MDCCXLV. permanſit, quo denuo Taurinum perductus in Arce regiæ urbis conſedit, piis iterum P. *Prever* modo commemorati officiis commendatus. Hoc in loco deceſſit die 17. Martii anni MDCCXLVIII. cum annum ageret ſecundum ſupra ſeptuageſimum. Ingenio fuit præcoci, atque ad omnia apto, ut ex ejus ſcriptis adparet: memoria pollebat, ut amicis notum eſt: hypochondria laborabat: ſanitatem ut tueretur, matutina deambulatione delectabatur. Ciborum parcus; Litteratorum & eruditorum hominum amiciſſimus fuit. Hæc ſunt fere, quæ de Petro Jannonio memoriæ commendavit, dum hic adhuc inter vivos ageret, Auctor anonymus, cujus libellum Parti primæ Tomi II. Joannes Lamius Operis inſeruit, quod inſcripſit: *Memorabilia Italorum eruditione præſtantium, quibus vertens ſæculum gloriatur.* His nos adjiciemus *Abjurationem* ſeu palinodiam, de qua ſupra diximus. Pluries hæc edita eſt; noviſſime vero Tom. II. Operum Poſthumorum ejuſdem Jannonii, quæ Venetiis an. 1768. typis Joannis Baptiſtæ Paſquali prodierunt, pagg. 117. & ſeqq. Ita autem ſe habet, atque inſcripta eſt:

A B I U R A

Di Pietro Giannone Giureconſulto Napoletano

„ Fatta avanti il Vicario Generale del S. Officio
„ di Torino Delegato del Tribunale dell' Inquiſi-
„ zione di Roma. Eſtratta dagl' Atti del medeſimo
„ Tribunale dal P. Maeſtro Fra Gian-Domenico A-
„ gnani Bibliotecario in S. Domenico della Minerva
„ di Roma, e tranſmeſſa in Napoli al P. Abate D.
„ Placido Troyli dell' Ordine Ciſtercienſe Teologo del-
„ la fedeliſſima Città di Napoli ed Iſtorico del Re-
„ gno.

„ *Acta Retractationis, ſeu Abjurationis Petri Gian-*
„ *none, die 24. Martii 1738.*

„ *Attentis litteris ſacra, & ſupremæ Congregationis*
„ *ſub die decima quarta Martii anni currentis, & re-*
„ *ceptis per Tabellionem ſub die vigeſima prima ejuſ-*
„ *dem una cum commiſſione & inſtructione nobis tranſmiſ-*
„ *ſa de modo ſumendi ſpontaneam comparitionem, ſeu*
„ *retractationem, aut abjurationem Doctoris Petri Gian-*
„ *none Neapolitani detenti in carceribus laicalibus po-*
„ *ſitis ad Portam dictam* del Po, *prout ipſemet petiit*
„ *a Sacra Congregatione, prout in litteris, & pariter*
„ *eodem tempore, & cum ejuſdem litteris, compendio-*
„ *ſum Reſcriptum omnium ejuſdem reatuum ob majo-*
„ *rem informationem ſumendi ſupradictam retractatio-*
„ *nem ſpontaneam cum ordine communicandi ipſam Pa-*
„ *tri Prever Congregationis Oratorii Sancti Philippi,*
„ *tamquam Confeſſori, & Directori ejuſdem, veluti lu-*
„ *men ad efficaciorem aſſiſtentiam pro exoneratione con-*
„ *ſcientia ipſius* Petri Giannone. *Ideo communicata di-*
„ *cta inſtructione prædicto Patri Prever, admodum Re-*
„ *verendus Pater Magiſter Frater Joannes Albertus Al-*
„ *ſerius Vicarius Generalis Sancti Officii Taurini his*
„ *omnibus conſideratis, & excuſſis, decrevit ſe trans-*
„ *ferre ad dictos carceres, & ad ſupradictum Petrum*
„ Giannone, *ad effectum, ſecundum inſtructionem, ſu-*
„ *mendi ſupradictam ſpontaneam comparitionem, &*
„ *abjurationem prout fuerit in mei præſentia.*

„ *Ita eſt; Frater Joannes Thomas Villata Notarius*
„ *Sancti Officii, die quarta Aprilis milleſimo ſeptin-*
„ *genteſimo trigeſimo octavo.*

„ *In exequutione ſupradicti Decreti, ſupradictus Re-*
„ *verendus P. M. F. Joannes Albertus Alſerius Vica-*
„ *rius Generalis Sancti Officii Taurini ſe contulit ad*
„ *carceres ſitos ad portam dictam* del Po, *& ad ſupra-*
„ *dictum Doctorem Petrum* Giannone *Neapolitanum de-*
„ *tentum in dictis carceribus ad effectum, ut ſupra, in*
„ *meique infraſcripti Notarii aſſumti præſentia & im-*
„ *mediate, ſponte, & perſonaliter comparuit coram*

„ *eodem, loco, ut ſupra, ſupradictus Doctor Petrus* Giannone *in dictis carceribus detentus una cum eodem Patre Joanne Baptiſta Prever Congregationis Oratorii Sancti Philippi Nerii Notario aſſumto, & tanquam Confeſſore Directore ipſius Petri, ætatis ſuæ annorum ſexaginta ſex, filius quondam Scipionis, Neapolitanus, petens audiri pro exoneratione conſcientiæ ſuæ, cui data facultate, & juramento veritatis dicendæ, quod præſtitit tactis Scripturis, & Evangeliis, depoſuit, ut infra.*

„ Ho fatto chiamare voſtra Paternità con aver fatto ricorſo alla Sagra Congregazione per eſſere ſpontaneamente ſentito, affine di ſgravare la mia conſcienza, e per potere godere la miſericordia del ſagro Tribunale dell' Inquiſizione, con deporre tutti i miei reati ai piedi del medeſimo, ed ottenere, ſe ſi compiace, l' aſſoluzione, intendendo abiurare come verrà dal Tribunale giudicato, deteſtare, e ritrattare tutto ciò, in che poſſa avere, e con iſtampe, e con manoſcritti, o con fatti, o in parole mancato, ſottomettendo in tutto, e per tutto alla S. Madre Chieſa, ed al ſacro Tribunale del S. Officio.

„ In eſecuzione dunque della mia ſpontanea comparſa, per fare la più ſincera, e reale ritrattazione, e rendermi più capace della miſericordia di queſto Tribunale, colle mie proprie mani ho ſcritto in queſti fogli tutto ciò che poſſo del mio reato commeſſo, e capace di cenſura. Quali fogli tengo quì pronti per preſentarli a voſtra Paternità quando me lo comanderà.

„ *His habitis, & auditis cum dixerit ſupradictus Doctor Petrus Giannone habere penes ſe quædam folia manuſcripta, in quibus reperiuntur omnes reatus digni cenſura, motivo illa præſentandi S. Officio, ideo ponit ſuper Bancum Juris.*

„ *Et facto poſuit ſuper Bancum Juris ſex folia longitudinis unius palmi, & duorum digitorum, latitudine fere unius palmi, ſcripta tantum per columnam in tribus foliis ex utraque parte, & primum folium* incipit: *Intorno all' Iſtoria Civile* in principio, & in fine *a condannare li miei errori, e debolezza umana. Quæ folia ſignata litera A. poſita fuerunt in actis, tanquam per modum ſuæ ſpontaneæ comparitionis; & primo*

„ I. Intorno all' Iſtoria Civile del Regno di Napoli dico che non ebbi altra mira ſe non che di chiarire la polizia, e le leggi di quel Regno, e poichè non poteva nettamente concepirſi ſe non con dare una idea dell' Ordine Eccleſiaſtico, che occupa la maggior parte di quello, mi convenne trattare degli Ordini Regolari, e con tale occaſione degli abuſi. Se ho ecceduto in narrargli, come ora me ne accorgo, intendo ritrattarmene; e ſe poteſſi, vorrei che ora foſſero annullate tali ſtampe, affinchè non ſi apporti per quelle ſcandalo ad altri, e danno alla Chieſa; con che li condanno, e ritratto.

„ Perciò che riguarda la riſpoſta fatta al P. Sanfelice, il quale con due Tomi in quarto ſtampati in Roma, ſcriſſe non tanto contro l' Iſtoria ſuddetta, quanto contro il ſuo Autore, caricandolo di molte contumelie, ſicchè dal Conſiglio Collaterale di Napoli fu dichiarato per Libello famoſo, non ebbi animo di offendere la Chieſa di Roma; ma fu dettata unicamente per deridere il P. Sanfelice, il quale m' imputa d' Eretico, perchè aveva finte maſſime eſorbitanti della poteſtà Pontificia, facendogli vedere che quelle ſi leggono in più Autori Romani, e ben ſapendo, che Autori ſerj, e gravi abborrivano tali maſſime: e così parimente de' miracoli, che ſi narrano da altri Scrittori, non approvati da più gravi, e ſerj. Nè inteſi mai, che quella ſcrittura ſi pubblicaſſe, nè mai conſentii che quella foſſe data alle ſtampe: anzi procurai che non mai ſi ſtampaſſe, come fatta per puro ſcherzo, e per deriſione del Padre Sanfelice preſſo li miei amici; e con dolore ſeppi poi che manoſcritta giraſſe intorno; onde ſiccome non fu mia volontà di pobblicarla, così ora proteſto, e deſidero che ſe ne ſpenga affatto ogni memoria, e la caſſo, irrito, e ritratto, avendola come non foſſe ſcritta nè mai da me dettata.

„ Terzo: Intorno al libro de Conſiliis, & Dicaſteriis urbis Vindobonæ, queſto libro non lo riconoſco per mio, ma fu rifatto da una mia Relazione manoſcritta, che io mandai in Napoli ad un Reggente del Conſiglio Collaterale, il quale mi ricercò che gli inviaſſi una diſtinta Relazione di tutti i Conſigli, e Dicaſterj di Vienna, la quale la dettai in lingua Italiana, e gliela mandai per ſua inſtruzione, ed uſo; non già che doveſſe pubblicarſi in ſtampa. Poi ſeppi che capitata in mano di alcuni Tedeſchi, la fecero tradurre in lingua latina, e che la dettero alle ſtampe, molto alterata però dal ſuo originale manoſcritto in lingua Italiana; onde non devo riconoſcerlo per mio, e perciò tutte le propoſizioni, che per cauſa mia ſi foſſero ritrovate in quello, ſcandaloſe, temerarie, falſe, contumelioſe, erronee, e proſſime all' Ereſia, anche le ritratto, e condanno, abbiuro, e deteſto.

„ Quarto: Perciò che riguarda gli altri manoſcritti mandati in Roma della Regia Maeſtà del Re di Sardegna, il primo de' Rimedi contro le ſcomuniche invalide, fu dettato contro la cenſura del Vicario di Napoli, il quale credette poterla fulminare, perchè io non aveva cercato a lui la licenza di potere ſtampare l' Iſtoria Civile del Regno di Napoli; onde fu compoſto per mia difeſa, affinchè foſſe rimoſſa come nulla ed invalida, e le altre parti, che la compongono, *de' modi de' quali i Principi poſſo valerſi per farla rivocare*, furono dettate nel caſo che il Vicario non voleſſe da ſe ſteſſo rivocarla; ma tutte queſte ſcritture non furono fatte per darli alle ſtampe, nè poi più ſervirono, poichè il Cardinal Pignatelli allora Arciveſcovo di Napoli, conoſciuto il motivo in cui ſi appoggiava la cenſura, ed il mio ricorſo fatto a ſua Eminenza perchè la toglieſſe, mentre io era in Vienna mi mandò l' aſſoluzione; e fu rimeſſa, e caſſata da quell' Arciveſcovo; onde non fu d' uopo nemmeno pubblicare quelle ſcritture, ma rimaſero in profondo obblio, come quelle che più non ſervivano: nè ebbi mai l' animo di ſtamparle, e dovunque manoſcritte ſi trovino, anche ora le caſſo, irrito e ritratto, abbiuro, e deteſto.

„ Così l' altro manoſcritto intorno alla proibizione de' libri non fu compoſto per darlo alle ſtampe, ma unicamente per ſincerare l' animo debole di alcuni, e per dimoſtrare quanto potei a mia difeſa in quelle propoſizioni, ſopra le quali ſi appoggiò la proibizione; ma queſto non biſognò, e ſi tenne ſempre naſcoſto per non pubblicarſi, onde ſe in quello ci foſſe ecceſſo, come conoſco eſſervi, nè ſi conformaſſe alla ſanta credenza della Chieſa Romana, lo rivoco, ritratto, abbiuro, e deteſto.

„ Quinto: Per ciò che riguarda gli altri manoſcritti, e note, che teneva meco, e ritrovati non ſono, che cartole, e piccole memorie che ſecondo andava leggendo alcuni autori io notava, ed ancorchè aveſſero relazione fra di loro, e portaſſero ſeco un gruppo di diverſi errori, non furono da me abbracciati, ma unicamente per notare gli altrui ſentimenti; ed in ciò confeſſo di avere errato, perchè non doveva nè leggere tali libri, nè traſcrivere da eſſi tali errori, onde tutte le ſuddette memorie deſidero che ſi caſſino, aboliſcano, e non ſi ſerbi di eſſe memoria, nè veſtigio alcuno, mentre le deteſto, irrito, ritratto, ed aboliſco.

„ Seſto: Intorno al ritratto del Concubinato, non ſi ebbe animo di darlo alle ſtampe, ma fu ſcritto iſtoricamente per difeſa di due capi dell' Iſtoria Civile, dove io parlava del Concubinato antico de' Romani; nè mai ho creduto che quello oggi foſſe permeſſo. Con tutto ciò mi rincreſce avere meſſo in iſcritto tal materia, dalla quale avrebbe potuto forſe recarſi ſcandolo. E perciò ſiccome non ebbi animo di ſtamparlo, così deſidero che ſe ne perda ogni memoria, e ſi abbia come non ſcritto, che però lo deteſto, irrito, ed abbiuro.

„ Settimo: In quanto agli ſcritti filoſofici ben ſi conoſce che non ſono miei ſentimenti, ma bensì d' altri filoſofi, a' quali non mi uniformai, anzi in altre cartuccie furono da me notati i loro abbagli, e da me conoſciute le beſtemmie, e propoſizioni ereticali, e li ſcriſſi per notarli, non già per abbracciarli, le quali propoſizioni abbiuro, e deteſto.

„ Per ultimo: Quanto mai ſi trovaſſe in tali cartuccie, e manoſcritti, ed ogni mia memoria, che non foſſe conforme alla S. dottrina della Chieſa, e che poteſſe altrui eſſere di ſcandolo, e di errore, tutte ritratto, rifiuto, ed abbiuro, e prego la divina miſericordia, che ſiccome mi ha dato lume di conoſcere i miei errori, ſicchè ne aveſſi potuto avere pieno dolore, e pentimento, così mi conceda il ſuo perdono, ſiccome lo chieggo alla Santa Madre Chieſa Cattolica, ed a tutti i ſuoi fedeli dello ſcandolo dato, e danni recati; pregando in fine tutti a condannare i miei errori, e umane debolezze, ed avermi nell' avvenire nel loro concetto per uomo diverſo, di quello che forſe aveva io dato occaſione per i miei ſcritti di farmi credere, e reputare, proteſtandomi di vivere, e morire vero figlio ubbidiente alla Santa Madre Chieſa.

„ E per mia maggiore ritrattazione, (e ciò ſia a tutti noto) quando la Santa Chieſa giudichi bene di

„ fare

fare ſtampare queſta mia ritrattazione per metterla in pubblico ad eſempio degli altri, mi ſarà ſomma gloria, a conſolazione, e però per maggiormente aſſicurare la Santa Chieſa, ed il ſuo Tribunale di quanto qui in queſti fogli ho deteſtato, e deteſto, mi ſottoſcrivo: Pietro Giannone.

„ Aggiungo a queſta mia ſpontanea comparizione, che ſupplico Voſtra Paternità molto Reverenda fare ſcrivere qualmente nell'anno 1735. nel fine di Novembre non avendo nè ſuſſiſtenza, nè terreno da potere abitare in Italia forſe a motivo de' miei manoſcritti, così penſai di ritirarmi in Ginevra, non già (per Dio grazia) a motivo di cangiar religione, ma per neceſſità di vivere, e come pure la mia Storia Civile di Napoli ſoprannominata la volevano tradurre e farla ſtampare in Franzeſe, così avevano a caro in Ginevra la mia aſſiſtenza, conchè mi portai colà per queſto fine, non avendo altra ſtrada da mantenermi. Ma non fu poi ſtampata: ben può eſſere tradotta, come ſo in fatti eſſere in parte tradotta in Franzeſe, ma non mai ſtampata, che io ſappia, eſſendo ormai tre anni, che io fui arreſtato, e che manco da detta Città di Ginevra.

„ Debbo ben dire per maggiore iſgravio di mia coſcienza, che quando foſſe proſeguita la mia dimora in Ginevra, e non aveſſi avuta ſuſſiſtenza, probabilmente mi ſarei indotto a travagliare, e comporre il quinto tomo di detta Iſtoria. Quando mai foſſi perciò incorſo in qualche errore, parimente deteſto il tutto, e ne chiamo la miſericordia di Dio, ed aſſoluzione; con dire che in quei tre meſi, e mezzo che ho dimorato in Ginevra ho ſempre viſſuto cattolicamente, sì nell' udire la Santa Meſſa, che in ogni altro dogma ſpettante alla Cattolica Chieſa Apoſtolica Romana, ed in fatto fui arreſtato nella Domenica delle Palme per eſſermi portato in un Villaggio fuori di Ginevra, ſtato di S. M. Re di Sardegna per adempire il precetto paſquale. E queſto è quanto devo dire, e rappreſentare a Voſtra Paternità in ſgravio di mia coſcienza. Pregando ognuno, che poſſa avere de' ſuddetti libri, e manoſcritti, conſegnarli alla Santa Chieſa, come iniqui, ſcellerati, e ſcandaloſi, deteſtando il tutto.

„ *Licet in ſuis foliis judicialiter conſignatis Sancto Officio appareat ſua intentio & credulitas; attamen ut clarius, & ſecurius procedatur in abſolutione, & ſententia, fuit*

„ *Interrogatus an credat vel crediderit licitum eſſe, vel fuiſſe viro catholico typis mandare ſupradictam hiſtoriam continentem propoſitiones temerarias, ſcandaloſas, ſeditioſas, per ſummam calumniam injurioſas omnibus Eccleſiæ ordinibus, & toti Eccleſiæ hierarchiæ, præſertim Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, erroneas, ſchiſmaticas, & hæreſim ut minimum ſapientes? Reſpondit catholice.*

„ *Interrogatus an credat, vel crediderit licitum eſſe, vel fuiſſe viro catholico manifeſtare, vel publicare quoddam manuſcriptum contra P. Sanfelice ſub titulo:* Profeſſione di fede ſcritta dal Dottor Pietro Giannone; *prout in ſcriptis, & in ſpontanea comparitione? Reſpondit catholice.*

„ *Interrogatus an credat, licitum fuiſſe Venetiis imprimere, vel permittere impreſſionem operis hujus tituli;* Jani Perontini, prout in ſcriptione? *Reſpondit catholice.*

„ *Interrogatus an credat, vel crediderit licitum eſſe vel fuiſſe viro catholico ſcribere, vel aliis tradere manuſcripta in ordine ad invaliditatem excommunicationum, prout in ſcriptis, & in ſua ſpontanea comparitione? Similiter tractatum de falſis imputationibus, prout in ſua comparitione? nec non tractatum* di qual forza, e vigore eſſer devono le proibizioni de' libri fatte in Roma, *prout in ſua ſpontanea comparitione?* concludendo, che ſimili decreti proibitori non debbano mai aver forza, *prout in ſua comparitione?* e che i ſpurghi de' libri debbono farſi da' Principi, *prout in ſua ſpontanea comparitione, ſicut per Judices ſunt prohibiti? Reſpondit;* Già ho detto nella mia ritrattazione, perchè lo feci. Per altro ho fatto male, nè mai ho creduto che foſſe lecito.

„ *Interrogatus an credat, vel crediderit licitum eſſe, vel fuiſſe viro catholico dicere, vel ſuſtinere,* che le proibizioni che ſi fanno in Roma vengono precedute dalla cenſura de' Frati qualificatori &c. *ut in ſua ſpontanea comparitione? Reſpondit catholice.*

„ *Interrogatus an credat, vel crediderit licitum eſſe, vel fuiſſe viro catholico dicere,* che i Caſiſti ſi hanno fatto una Morale a loro modo, *prout in ſua ſpontanea comparitione? Reſpondit catholice.*

„ *Interrogatus an credat, vel crediderit licitum eſſe, vel fuiſſe viro catholico retinere manuſcriptum cum titulo* del Regoo celeſte e terreno libri due *continentem plures propoſitiones hæreticales; nec non retinere plura manuſcripta, quæ poſſent formare viginti Volumina, & multa alia manuſcripta, ſeu folia contradicentia Eccleſiæ Catholicæ? Reſpondit:* Replico, che ſempre ho viſſuto da vero figlio di S. Chieſa Cattolica, come in tutto ciò che ſono ſtato finora interrogato; conoſcendo beniſſimo, come allora conoſceva, che non ſi poteva fare quanto ho fatto ſenza un grand' aggravio di coſcienza, e contravvenzione alle Leggi Cattoliche Apoſtoliche Romane. Ma perchè *abyſſus abyſſum invocat*, mi ſono traſportato a tutto ciò che ho detto, fatto, e ſcritto. Perlochè imploro la miſericordia del Tribunale ad eſſere riconciliato coo la Santa Madre Chieſa, rendendo prima a Dio grazie del lume che mi ha dato in farmi conoſcere i miei errori, poſcia alla Real Maeſtà di Sardegna, e ſuoi Miniſtri che mi abbiano fatto arreſtare, perchè nel miſero ſtato in cui mi ritrovava poteva cadere in altri errori: conchè pregherò ſempre S. D. M. per la loro conſervazione.

„ *Quibus habitis, & acceptis, cum catholice reſponderit ſuper credulitate, dimiſſus fuit, ſalva ſententia abjurationis de vehementi, necnon ſalutaribus pœnitentiis; & pro fide in confirmationem omnium ſupradictorum denuo ſe ſubſcripſit:* Pietro Giannone.

„ *Acta ſunt per me Joannem Baptiſtam Prever Congregationis Oratorii S. Philippi Nerii Notarium aſſumptum.*

„ *Deinde ſub die 3. Aprilis 1738. prævia abjuratione de vehementi, fuit abſolutus in forma ſolita &c. cum pœnitentiis ſalutaribus.*

Sententia, & Abſolutio.

„ Noi Fra Gio. Alberto Alfieri Maeſtro di Sagra Teologia Vicario Generale del S. Offizio di Torino.

„ Eſſendo che tu Pietro Giannone di Napoli figlio del fu Scipione compariſti ſpontaneamente in queſto S. Officio, e contro te ſteſſo giuridicamente deponeſti d'avere fatto ſtampare libri, e compoſte molte altre ſcritture tutte meritevoli di grave cenſura; cioè l' Iſtoria Civile del Regno di Napoli con dottrine, e propoſizioni falſe, temerarie, ſcandaloſe, calunnioſe, ed ingiurioſe alla Santa Sede e Religione; di avere pubblicato un manoſcritto contro il P. Sanfelice Geſuita impugnatore della detta Iſtoria ſotto titolo di Profeſſione di fede, come nella tua ſpontanea comparizione, e contro la giuriſdizione, ed autorità Apoſtolica; di avere ſparſo in Venezia un' Opera col titolo *Jani Perontini*, con propoſizioni ſcandaloſe, falſe, temerarie contro la Religione, la Giuriſdizione Eccleſiaſtica, come nella tua ſpontanea comparizione; di eſſere ſtato in Ginevra con intenzione (per vivere) di ſeguitare il quinto Tomo di detta Iſtoria; di avere tenuti varj manoſcritti intorno alle ſcomuniche, sì invalide, che valide, e proibizione de' libri, come nella tua ſpontanea comparizione; di avere ſcritto un Trattato del concubinato anticamente permeſſo, e ſcritto contro la proibizione de' libri; di avere tenuti varj manoſcritti continenti propoſizioni temerarie contro la Chieſa, come ſopra nella tua ſpontanea comparizione; Foſti da noi interrogato ſopra la credulità, e che riſpondeſti cattolicamente. Per tanto avendo noi viſta e maturamente conſiderata queſta tua ſpontanea comparizione, e quanto di ragione ſi doveva vedere, e conſiderare, ſiamo venuti contro di te all' infraſcritta definitiva ſentenza.

„ Invocato il ſantiſſimo nome di noſtro Signor Gesù Criſto, e della glorioſiſſima ſua Madre ſempre Vergine Maria, e di S. Pietro Martire noſtro Protettore, avendo avanti di noi li ſagroſanti Evangelj, acciocchè dal volto di Dio proceda il noſtro giudizio, e gli occhi noſtri veggano l' equità. Per queſta noſtra definitiva ſentenza, quale ſedendo pro Tribunali proferiamo, in queſti ſcritti, in queſto luogo, ed ora da noi eletti diciamo, pronunciamo, e ſentenziamo, dichiarjamo, e ordiniamo, che tu Pietro Giannone ſopradd. per le coſe da te dette e confeſſate come ſopra, cioè per avere fatto ſtampare libri, e compoſte molte altre ſcritture tutte meritevoli di grave cenſura, cioè l' Iſtoria Civile del Regno di Napoli con dottrine, e propoſizioni falſe, temerarie, ſcandaloſe, ingiurioſe, calunnioſe alla Santa Sede, e Religione; di avere pubblicato un manoſcritto contro il P. Sanfelice Geſuita impugnatore della detta Iſtoria ſotto titolo Profeſſione di Fede, come nella tua ſpontanea comparizione, contro la giuriſdizione,

„ ed

„ ed autorità apoſtolica; di avere ſparſo in Venezia un' Opera col titolo Jani Perontini, con propoſizioni ſcandoloſe, falſe, a temerarie contro la giuriſdizione Eccleſiaſtica, come nella tua ſpontanea comparizione; di eſſere ſtato in Ginevra con intenzione (per vivere) di ſeguitare il quinto Tomo della tua Iſtoria; di avere tenuti varj manoſcritti intorno alle ſcomuniche, sì invalide, che valide, e proibizioni de' libri, come nella tua ſpontanea comparizione; di avere ſcritto contro la proibizione de' libri; di avere tenuto varj manoſcritti contenenti propoſizioni contrarie alla Chieſa, come nella tua ſpontanea comparizione. Ti ſiei reſo veramente ſoſpetto di ereſia, e perciò ſiei incorſo in tutte le pene, e cenſure, che ſono da' Sagri Canoni, e da altre coſtituzioni generali, e particolari contro ſimili delinquenti impoſte, e promulgate.

„ Ma perchè ſpontaneamente ſiei comparſo in queſto S. Officio, e liberamente hai confeſſato i tuoi errori, domandandone miſericordia, e perdono, ſaremo contenti aſſolverti dalle ſcommuniche, nelle quali per le predette coſe poteſſi eſſere incorſo, purchè prima col cuor ſincero, e fede non finta abbiuri, maledichi, e deteſti li ſuddetti errori, e generalmente ogni, e qualunque altro errore, ſortilegio, ed ereſia, che contradica alla Santa Cattolica, ed Apoſtolica Romana Chieſa, come per queſta difinitiva ſentenza ti comandiamo che facci, nel modo e forma che da noi ti ſarà data.

„ Ed acciocchè queſti tuoi errori non reſtino del tutto impuniti, ed ottenghi più facilmente da noſtro Sig. Iddio miſericordia e perdono, per penitenza ſalutare t' imponiamo.

„ 1. Che quanto prima confeſſi i tuoi peccati ad un Sacerdote dall' Ordinario approvato, a di ſua licenza ti communichi.

„ 2. Che per un anno reciti per una volta la ſettimana la terza parte del Santiſſimo Roſario per le anime eſiſtenti nel Purgatorio.

„ 3. Che per tre anni proſſimi avvenire ti confeſſi, e ti comunichi nelle quattro principali ſolennità, cioè nella Natività di noſtro Signor Gesù Criſto, nella Reſurrezione, nella Pentecoſte, e nella Solennità di tutti i Santi riſervando a noi l' autorità d' accreſcere, diminuire, commutare, rimettere, e condonare in tutto, o in parte le ſuddette penitenze.

„ E così diciamo, pronunciamo, ſentenziamo, dichiariamo, ordiniamo, penitenziamo, e riſerviamo in queſto ed ogni altro miglior modo che di ragione potemo, e dovemo.

„ *Ego Frater Jo. Albertus Alferius S. T. Magiſter Vicarius Generalis Sancti Officii ita pronunciavi die 4. Menſis Aprilis 1738.*

„ *Lecta, lata, & in ſcriptis ſententialiter promulgata fuit ſupradicta ſententia per ſupradictum P. Vicarium Generalem Sancti Officii pro Tribunali ſedentem, Lecta vero per me Notarium infraſcriptum intelligibili voce.*

„ *Ita eſt. Ego Jo. Baptiſta Prever Oratorii Sancti Philippi Neri Notarius aſſumptus.*

Abjuratio de Vehementi.

„ Io Pietro Giannone di Napoli d' età mia d' anni ſeſſantadue coſtituito perſonalmente in giudizio, ed inginocchiato avanti Voſtra Paternità molto Reverenda Vicario del S. Officio di Turino, avendo avanti gl' occhi miei i ſacroſanti Evangeli, quali colle mie mani tocco, giuro che ſempre ho creduto, credo adeſſo, e con ajuto di Dio crederò ſempre per l' avvenire tutto quello che tiene, crede, e predica, ed inſegna la Santa Chieſa Cattolica Romana. Ma perchè dal S. Officio ſono ſtato giudicato veementemente ſoſpetto d' ereſia per avere compoſto, e fatto ſtampare la Storia Civile del Regno di Napoli con propoſizioni falſe, temerarie, ſcandaloſe, calunnioſe, ingiurioſe alla Santa Sede, e Religione, di avere pubblicato un manoſcritto contro il P. Sanfelice Geſuita, come nella mia ſpontanea comparizione, e contro la giuriſdizione, ed autorità Eccleſiaſtica; di avere ſparſo in Venezia un' Opera col titolo *Jani Perontini* con propoſizioni ſcandaloſe, falſe, temerarie contro la giuriſdizione Eccleſiaſtica, come nella mia ſpontanea comparizione; di eſſere ſtato a Ginevra, con intenzione (per vivere) di ſeguitare il quinto Tomo della detta Iſtoria; di avere tenuti varj manoſcritti intorno alle ſcomuniche sì valide, che invalide, e proibizioni de' libri, come nella mia ſpontanea comparazione; di avere ſcritto un trattato del Concubinato anticamente permeſſo, e ſcritto contro la proibizione de' libri; di aver tenuti varj manoſcritti contenenti propoſizioni contrarie alla Chieſa, come ſopra nella mia ſpontanea comparizione.

„ Per tanto io per levare dalla mente de' fedeli di Criſto queſta veemente ſoſpezione contro di me con sì giuſte ragioni concepita, abbiuro, maledico, deteſto i ſuddetti errori, e generalmente ogni qualunque altro errore, e ſortilegio, che contraddica alla detta Santa Cattolica Apoſtolica Romana Chieſa, e giuro che per l' avvenire non farò, nè dirò mai più coſa, per la quale ſi poſſa avere di me tal ſoſpezione, nemmeno avrò pratica, e converſazione di Eretici, ovvero che ſiano ſoſpetti di ereſia; ma ſe conoſcerò alcun tale, lo denuncierò al S. Officio, ed all' Ordinario del luogo, ove mi ritroverò. Giuro anche, e prometto di adempire tutte le penitenze che mi ſono ſtate, e mi ſaranno da queſto S. Officio impoſte; e contravenendo io in alcune di queſte mie proteſte, e giuramenti (che Dio non voglia) mi ſottometto adeſſo per allora a tutte le pene, e gaſtighi, che ſono da' Sagri Canoni, ed altre coſtituzioni generali e particolari contro ſimili delinquenti impoſte, e promulgate.

„ Così Iddio mi ajuti, e queſti ſuoi ſacroſanti Evangelj, quali colle proprie mani tocco .... Io Pietro Giannone ſuddetto ho promeſſo, giurato, ed abbiurato queſto giorno quattro Aprile 1738. ed in fede mi ſono ſottoſcritto alla preſente cedola di mia abbiurazione recitata di parola in parola nel ſuddetto carcere. Pietro Giannone.

„ *Succeſſive, & incontinenti ſupradictus Petrus Giannone genuflexus coram Vicario Generali S. Officii, ut ſupra, abſolutus fuit ad cautelam ab excommunicatione quam præmiſſorum cauſa, & deriſ[illegible] quomolibet forſitan incurrerat, ac comuni fide[illegible] cœtui participationique Eccleſiaſticorum Sacrame[illegible], & Sanctæ Matris Eccleſiæ veritati, & gremio [illegible]tus, adhibitis precationibus fuit dimiſſus.*

„ *Ita eſt Pater Joannes Baptiſta Prever Congregationis Oratorii Sancti Philippi Nerii Notarius aſſumptus Sancti Officii.*

„ Relazione ſincera di quello che ho oſſervato e conoſciuto ne' ſentimenti del fu Avvocato Pietro Giannone Napoletano, sì per il tempo che viſſe, e n' ebbi la direzione, che in occaſione della di lui morte.

„ Prima, che dal Caſtello di Miolans, dove era ſtato rinchiuſo, foſſe condotto a Torino, io non lo conoſcevo, e ſolamente avevo inteſo di lui quello che con rincreſcimento criminoſo ne ſentivano gli uomini da bene. Fu poi l' anno 1738. traſportato in queſta Città col fine che ſi adoperaſſe il zelo di qualche perſona Religioſa per ridurlo ad un vero ravvedimento, e così ricondurre a Gesù Criſto una pecora così miſeramente traviata.

„ Ebbi per tanto ordine dal fu Sig. Marcheſe d' Ormea d' intraprendere queſta buona opera, ed era veramente grande la premura che ſi aveva di fargli conoſcere i ſuoi errori, diſingannarlo, e convincerlo. Erano queſti errori ſparſi nella Storia Civile, ed Eccleſiaſtica del Regno di Napoli da lui compoſta, ed ancora più ne' peſſimi ſuoi manoſcritti ritrovati preſſo del medeſimo; mi diſſe che mi dava ſei meſi di tempo; non mi ſgomentai per tanto, confidando nel Signore, che tutto può, e dà a chi ſi impiega per amore di lui nella converſione de' peccatori ſomma virtù, e forza. Grazie al cielo, cui tutto ſi dee unicamente attribuire, poche viſite, e conferenze baſtarono per toccarli il cuore, e fargli conoſcere, confeſſare, e deteſtare i ſuoi mancamenti: eſſendomi ſingolarmente valſo per illuminarlo di alcuni Teſti dell' Epiſtole di S. Paolo, e di S. Pietro; onde egli poi convinto, commoſſo, ed intenerito m' abbracciò nell' atto che io ne partiva, e mi diſſe; *Fuit homo miſſus a Deo*. Ed io riſpoſi che avevo appunto la ſorte di portare il nome di S. Gio. Battiſta ſoggiungendo che ringraziaſſe il Signore di una così grande miſericordia.

„ Mi ricordo che nella mia prima viſita gli diſſi, che non penſaſſe più ad uſcire di carcere, nè a mutare ſtato; mentre qualunque eſito aveſſe avuta la mia ingerenza, ſarebbe ſtato, ſe buono, utile a lui per l' anima ſolamente, e non per altro; come poi veramente così fu, e potei conoſcere, che n' era perſuaſo.

„ Deſiderò poi di leggere buoni libri, e me ne domandò; onde io gli portai quello di S. Agoſtino *de Civitate Dei*, come paruto a me il più adatto a maggiormente iſtruirlo, e confermarlo nel ſuo ravvedimento; me ne ringraziò, e ne ringraziava continuamente il Signore Padre de' lumi, e delle miſericordie, ſiccome ancora diceva che Iddio benedirebbe S.

„ M. per

M. per avergli uſata queſta carità, e cercato il ſuo ſalvamento, conoſcendo, come pure diceva ogni dì più, che al ſuo arreſto doveva la ſua liberazione; e ſoggiungeva che il Cielo l'aveſſe condotto a Ginevra luogo degli errori per di là ricondurlo pietoſamente, dove aveſſe a conoſcergli, e piangergli in una prigionia per lui ſalutare. Venne intanto il Venerdì Santo di quell'anno, giorno in cui il Padre Vicario del S. Uffizio ſtimò di ſentire, e riceverne la ritrattazione, ed *abbiura*, ed io ebbi il contento di ſervirgli da Segretario.

„ Queſta egli fece colle lacrime agli occhi, e colle più affettuoſe dimoſtrazioni di un vero cuore pentito, onde s'intenerì, e prima dell'atto medeſimo ſi eſibì di ſcriverla, come fece di proprio pugno, e ſi dichiarò pronto a ſpiegarvi tutto quello di più che li foſſe ſuggerito, eſſendo intenzione ſua che la ritrattazione foſſe non ſolamenta vera, ma anche intiera, e come per ogni riguardo doveva eſſere.

„ Fece poi nelle mie mani una Confeſſione generale che mi conſolò, e ricevette la ſanta Comunione Paſquale. Fu indi traſferito al Caſtello di Ceva, e vi ſtette inſino all'anno 1745. Da Ceva mi ſcriſſe la lettera, di cui ſi traſmette la copia; ſi può da da queſta anche conoſcere i ſentimenti, che aveva in quel tempo. L'Opera di cui egli parla nella Lettera, non è poi capitata nelle mie mani, e per qualche tempo non ricevei nemmeno altre ſue lettere.

„ Per occaſione poi della guerra il Signore diſpoſe che foſſe condotto a Torino, e nella Cittadella, dove giunto fu riconſegnato alla mia direzione. I ſentimenti ſuoi erano ſempre coſtanti nella ritrattazione fatta de' paſſati errori, e ſecondo la medeſima, proteſtandoſi che aveva, e dimoſtrerebbe ſempre un vero, e filiale riſpetto alla Santa Sede, accompagnato da quegli atti di riverenza, e di ubbidienza, i quali ſono alla Santa Chieſa dovuti, e proprj di un fedel Criſtiano, confeſſando, che i ſuoi traſcorſi erano provenuti da uno ſpirito di vanità, per cui cercava di farſi un nome, ſenza riflettere ſe quel nome era poi veramente buono, e ſingolarmente avanti Dio, e che ſpinto poi dalla paſſione, e dall'impegno preſo ſi era inoltrato in tanti errori e ſcandali, e come chi cammina per la dritta ſtrada ſuole andare di virtù in virtù, così di fallo io fallo chi per l'obliqua; dichiarando quindi di avere mal fatto nel comporre, e dare alla luce quella Storia del Regno di Napoli, e di avere conſervare quell'altre carte, che diceva eſſere veramente infami.

„ I ſuoi coſtumi in tutto queſto tempo ſono ſempre ſtati come quegli di un buon Criſtiano, ed i ſuoi diſcorſi ancora, parlando con ſomma riverenza della noſtra ſanta Fede, e de' Santi: ſi confeſſava ſpeſſo da me, e ſi comunicava.

La ſua occupazione era per lo più la Sagra Scrittura che aveva ſempre per le mani, e ſi tratteneva ancora nel leggere i ſacri Eſpoſitori. Non diede mai contraſſegno di diſguſto, o noja della ſua prigionia, ed ivi viveva con tranquillità di ſpirito, e ſi può dire, per quanto egli moſtrava, con una ſanta contentezza; quella che Iddio dà a chi gliela chiede in anguſtie, ed in iſtrettezze.

„ Voleva per fine dare di mano ad un'opera, ed era anche ſecondo il mio deſiderio per trattare delle maſſime del Vangelo, e di quelle del Mondo, e già ne aveva in mente l'idea, e l'oſſatura, e me ne fece una diſtinta narrazione, di cui era contento: ma Iddio diſpoſe altrimenti, perchè caduto infermo fu troncato il filo dell'opera, e della vita.

„ La di lui malattia non durò più di giorni otto. Gli diſſi un dì, che ſi muniſſe de' ſantiſſimi Sagramenti, e sì mi riſpoſe: *Aggiuſtiamo bene la conſcienza, acciocchè compaja bella al Tribunale di Dio, e torniamo a ripigliare alquanto le coſe paſſate*.

„ Ricevè divotamente tutti li Sagramenti, e il dì 17. Marzo dell'anno ſcorſo 1748. paſsò a miglior vità in età di anni ſettantadue, facendo la morte che fanno i veri penitenti convertiti al Signore, cui ſi raccomandava fervorotamente, dicendo alli circoſtanti: pregate Iddio per me.

„ Ed ecco il fine che fece queſt'uomo per una ſpecial miſericordia di Dio.

„ Così io dichiaro, ed atteſto avanti il Signore, cui ſe ne devono le grazie, e la gloria, con mio giuramento toccato il petto.

„ Di più atteſto con mio giuramento eſſere la lettera qui acchiuſa copia fedele di quella ſcrittami dal detto Avvocato Giannone da Ceva ....

Torino 26. Agoſto 1749.

„ Dichiaro io qui ſottoſcritto Protonotario Apoſtolico, qualmente la preſenta Copia di relazione ſincera ſopra de' ſentimenti in vita, e in morte del fu Avvocato D. Pietro Giannone ſia ſtata ricavata ad litteram e fedelmente dal ſuo originala ſcritto tutto di pugno, e ſottoſcritto dal medeſimo Padre Giambattiſta Prever della Congregazione dell'Oratorio di Torino vivente, e che a me lo conſegnò a fine di poterſi copiare per farſene buon'uſo; onde ſi poſſa avervi tutta la credenza. In fede di che ne poſſo fare, e fo giuramento tacto pectore Sacerdotali; e mi ſottoſcrivo.

Giulio Ceſare Valmagini
Protonotario Apoſtolico.

DIS-

DISSERTATIO VI.

DE

CONCILIIS

SÆCULI XVII. & XVIII. CELEBRATIS.

§. I.

De Concilio Mechlinienſi Provinciali.

SEDENTE Paulo V. in Romana Cathedra hoc Concilium celebratum eſt anno MDCVII. pluresque conditi fuere Canones, quorum aliquot commemorabimus.

Tit. I. *De Profeſſione fidei, ac de his, quæ ad ejuſdem fidei integritatem conſervandam pertinent* Cap. IX. *Ludi Theatrales non aliter deinceps permittantur, quam ſi ab Ordinario, vel eo, quem ipſe ad id deputaverit, permittendi videantur. Idemque ſit de actionibus Mimorum & Hiſtrionum, qui vulgo Camer-Speelders vocantur; ac de cantilenis, rhythmis, & quibuſvis ſcripturis, quæ paſſim ab ignotis & exteris hominibus venales circumferuntur, aut etiam publice decantantur. Et ut hæc omnia exactius obſerventur, decernit Synodus ſupplicandum Sereniſſimis Principibus, ut in eo authoritatem ſuam interponant.*

Tit. III. *de Sacramento Baptiſmi* Cap. VII. *Hortatur hæc Synodus, & requirit omnes Magiſtratus ſingulorum locorum, ne quam ad obſtetricandum parturientibus admittant, niſi prius a Curato loci, ubi obſtetrix moratur, teſtimonium ſinceræ & catholicæ fidei habeat, profeſſionemque fidei coram Archipresbytero ſuo faciat; nec non materiam formamque Baptiſmi teſtimonio ejuſdem Curati probe calleat: ultra conſuetum juramentum juret etiam, quod infantes a ſe excipiendos quantocyus, vel ſaltem intra paucos dies baptizari curabit; aut ſi obſiſtentibus parentibus vel amicis id efficere non poſſit, mox paſtori loci eos denuntiet.*

Tit. V. *de Sacramento Pœnitentiæ* Cap. II. *Judicem ſedentem ſententias ferre oportet; ideo etiam Confeſſarius nonniſi ſedens confeſſiones excipiat; quacumque etiam pœnitentes dignitate fulgeant.*

Tit. XI. *De doctrina & prædicatione Verbi Dei* Cap. III. *Abſtineant Concionatores ab inanibus ac difficilibus, captumque auditorum ſuperantibus, & ad fidei ædificationem minus pertinentibus quæſtionibus, a convitiis, a fabuloſis, & a narratione apocryphorum, iiſque omnibus, quæ vel auditoribus riſum moveant, vel eorum animos a ſuperioribus ſuis avertant: neve paſſim hæreticorum argumenta apud imperitam multitudinem conferant; ſed ea tantum doceant, quæ ad fidem veram, pietatem, obedientiam, & concordiam pertinent, quæque ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem: annunciando cum brevitate, & facultate ſermonis vitia quæ quemque declinare, & virtutes quas ſectari oportet.*

Tit. XV. *De ſuperſtitione* Cap. I. *Nemo ad morbos vel vulnera hominum aut brutorum curanda ſuperſtitioſis remediis utatur; vel ſuper rebus deperditis, ac ſuper futuris eventibus, aut quibuſvis ſecretis, divinos, ſeu pro divinis ſe venditantes conſulere præſumant. Si quis aliquid horum fecerit, & monitus non abſtinuerit, mox ipſi Ordinario vel Officiali denuntietur, juxta Bullam Sixti V. editam contra exercentes aſtrologiæ judiciariæ artem, quæ incipit:* Cæli & Terræ Creator.

Eodem Titulo Cap. IV. *Nullus omnino exorcizare præſumat ſine licentia Ordinarii in ſcriptis obtenta; nemo etiam utatur aliis exorciſmis, quam ab Ordinario approbatis, vel poteſtate exorcizandi ulla ratione abutatur, ſub pœna perpetuæ privationis illius officii, & alia arbitraria.*

Recitatis hiſce Canonibus hæc notat Cabaſſutius: De Ariolis & Aruſpicibus ac Sortilegiis Levit. 20. 6. *Anima, quæ declinaverit ad Magos & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.* Deuteron. 18. 9. *Quando ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inveniatur in te qui luſtret filium ſuum aut filiam ducens per ignem; aut qui Ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia aut auguria; nec ſit maleficus aut incantator, nec qui Pythones conſulat, nec divinos, aut quærat a mortuis veritatem: Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.* Sunt & alia innumera in Scripturis divinis loca. Saul Rex, occiſis Magis, nihilominus Pythoniſſam conſuluit, a qua per necromantiam, ſui exercitus cladem, & ſuam ſuorumque mortem addiſcit. Ochoſias Rex Iſrael ægrotans dum mittit ad Acharonitas conſultum de ſua valetudine idolum Beelzebub, occurrit ejus nunciis Elias Dei Propheta, eique prædicit Regis mortem imminentem in pœnam criminis, quo Dæmonium conſulere attentaſſet. Sacra Eccleſiæ Concilia anathemate feriunt quoſcumque ad divinos ſeu Magos recurrentes, aut ad dæmoniacas ſortes, & phylacteria. Ita Laodicenum can. 36. Agathenſe c. 42. Aurelianenſe I. c. 32. Carthaginenſe IV. can. 89. Plura require apud Gratianum cauſa 26. q. 12. 3. 4. 5. Varia ſuperſtitionum genera condemnando commemorat Auguſtinus lib. I. *de Doctr. Chriſt.* capp. 19. 20. 21. Vide etiam in Decretal. *de Sortilegiis.*

Tit. XVI. *De Epiſcopis* Cap. III. *Inter cætera meminerint oneris prædicandi verbi Dei, & totius Diœceſeos ſingulis ſaltem bienniis viſitandæ.*

Ibid. Cap. IV. *Curent etiam, ut jura & ſtipendia ſecretariorum, & aliorum quorumcumque miniſtrorum ſuorum ſacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini in nullo contrarientur; atque inſuper pro qualitate laborum, & ratione ſumptuum ita ſint moderata, ut iis ſe gravari nemo jure conqueri poſſit: & ſi quis in eorum exactione exceſſiſſe deprehendatur, graviter puniatur: & relapſus, officio privetur.*

Tit. XVIII. *De vita & honeſtate Clericorum eorumque correctione* Cap. III. *Nemo beneficiatus, vel in Ordine ſacro conſtitutus barbam geſtet alatam; & quilibet Sacerdos ita inſuper ſuperius labrum coſciſſum habeat, ut Sanguinem Chriſti ſumpturo non ſit impedimento.*

Eodem Tit. Cap. IV. *Etſi habitus non faciat Monachum, tenentur tamen Clerici in oppidis veſtes geſtare ſuæ Ordini congruentes, ut per decentiam habitus extrinſeci morum honeſtatem intrinſecam oſtendant: ideoque tunicas exteriores manicatas, & clericale biretum, quod eſt Eccleſiaſticorum hominum proprium, ſemper gerant: galerum vero non adhibeant, niſi cum ob adverſam valetudinem, aut aeris intemperiem, pluviam ingruentem adhiberi oporteat; qui tamen ſericus non ſit, aut inſtar militarium turbinatus: quem etiam, cum primum in Eccleſiam, vel in ædes publicas præcipue ingreſſi ſunt, ſtatim deponant. Qui vero ruri agunt, veſtem interiorem, ut minimum, ad dimidium tibiarum uſque promiſſam habere debeant &c.*

§. II.

De Concilio Narbonenſi Provinciali.

ANno Domini MDCIX. habitum eſt Concilium Provinciale Narbonenſe ſub Ludovico de Vervins, Archiepiſcopo Primate, & Præſidente. Saluberrima ex eo Decreta prodiere, & inter alia hæc quæ ſubjicimus.

Cap. III. De libris vetitis: *Biblia vero Sacra, idiomate Gallico conſcripta, legere aut domi retinere nemini liceat; niſi ab Epiſcopo, aut ejus Vicario Generale expreſſa in ſcriptis obtenta licentia; quam non concedent niſi eiſdem viſis, lectis & approbatis; ne venenum ab hæreticis ſparſum in permultis Verſionibus, leniter ſerpens, animas alioquin pias inficiat.*

Cap. XXII. De Extrema Unctione: *Extremam Unctionem infirmantibus ſolamen eſſe ad ſalutem corporis recuperandam, & medium aptiſſimum ab hac vita cum majori gratia diſcedendum ex D. Jacobi verbis ſatis conſtat; quoniam, ut ait, orante Sacerdote & ægrotum oleo ungente in nomine Domini ſalvatur infirmus; & ſi in*

Digitized by Google

ſi in peccatis ſit, remittuntur ei: ideo Parochi cum Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ægroto miniſtraverint, hortabuntur eumdem, ut ſe ad ſacram Unctionem recipiendam præparet: ſubditos vero omnes frequenter moneant, ne ſint in ſuſcipiendo tam utili Sacramento negligentes, & curent crebris monitionibus imperitum vulgus ab illa inani & impia opinione abducere, qua plerique ſiniſtre de virtute hujus Sacramenti ſentiunt, perinde ac ſi mortem ægris acceleret; cum tamen certum ſit hujus virtute Sacramenti, non animæ tantum, ſed & corporis ſanitatem a Deo optimo maximo ſæpiſſime concedi. Eos ſæpius viſitent Parochi, quibus hoc Sacramentum contulerint; non enim muneri proprio ſatis eſt factum, niſi eos in periculo mortis inviſant, & hortentur ad conſtantiam in fide, patientiam in morbo, ut finem ſuum feliciter explere poſſint in Religione Catholica, cum de æterno bono aut malo in tali ſtatu agatur.

Illud vero Sacramentum non illis ſolum conferant Parochi, de quorum ſalute corporis nulla omnino eſt ſpes, ſed illis etiam in quibus vitæ diſcrimen eſſe judicabunt. Et ut interſint dum tale Sacramentum confertur, hortentur fideles, & indulgentias quadraginta dierum, quas intereſſentibus ter Pater & Ave pro ægroto recitantibus conferimus, intelligibili voce publicent.

Ex hujuſce Concilii Decretis, quæ ad *Epiſcopos* pertinent ex Tit. XXVI. recitat Cabaſſutius.

Primum in ſanctis meditationibus, & orationibus certam ſibi quotidie horam ſumat Epiſcopus, quam in ſtudio & exercitatione divinarum contemplationum inſumat: in quibus Deo non pro ſe tantum, ſed pro fidelibus ſibi commiſſis preces fundat humiliter; ut quod in ipſis confractum eſt, divina bonitate alligetur, quod languidum eſt, ſanetur; perditum reparetur, & quod bonum eſt, conſervetur. Singulis diebus ad veſperam horam deſignet, qua ſuam familiam ad ſacellum domeſticum aut oratorium convocet, ubi ipſo præſente, ſi non impeditus ſit, recitari faciat Litanias, & pias orationes; tum quiſque breve examen conſcientiæ efficiat; profeſtis diebus Miſſæ ſaltem ſacrificio interſit Epiſcopus, ſi ipſe celebrare non poſſit: Dominicis vero & feſtivis Miſſam dicat, cum ipſe ſit aſſumtus ex hominibus ut pro peccatis populi ſacrificium offerat.

Quotieſcumque munia Pontificalia exercebit, paratus accedet; poſt Miſſam celebratam in fine expreſſe orabit, ut ſibi præſto ſit Dei gratia in tali munere obeundo: ut vero populus miniſterii ab eo peragendi, illiuſque inſtitutionis cauſſas odorari poſſit, priuſquam ea munia aggrediatur Epiſcopus, eaſdem brevi ad populum habita concione explicabit.

Canonicas horas diſtincte & attente, ſi non cum choro, apud ſe recitent Epiſcopi ſtatis horis, quas præveniendo potius quam tardando perſolvere debent.

Singulis diebus feſtis & Dominicis in choro divinis officiis, ſaltem Miſſæ & Veſperis interſint.

Officiarios & maxime officiales, ac promotores, viros proba vita & doctrina conſpicuos inſtituant, ut ſi aliquantulum in ſcientia deficiant, illud vitæ probitate & integritate compenſent.

Se faciles adeuntibus præbeant, præſertim vero conquerentibus de injuriis receptis, denuncianeibus ex charitate defectus ſubditorum quorumcumque, & pauperum miſerias, vel infirmorum dolores declarantibus; quibus ita paterna dilectione provideant, ut egentibus largas eleemoſynas concedant, inimicos concilient, infirmos viſitent, quibus ſanctam benedictionem concedendo & dolorem levabunt, & forſan ex Dei bonitate ſanitatem reſtituent.

Convivia non faciant frequentia, a laicorum nimia familiaritate abſtineant, ne ſic dignitatem imminuant, ſed tempus pro exercitatione aſſumendum ſacrorum librorum lectioni, & piis hominum colloquiis impendant; petentibus maxime conſilium dent, & afflictos benigne conſolentur.

In domibus ſuis fœminas non admittant; domeſticos de fide bene ſentientes, modeſtos & pios habeant, quos ſemel in menſe confiteri, & ſacram Euchariſtiam ſumere procurent, & lectionem ſacrorum librorum in menſa per Clericum faciendam.

Si Coepiſcorum aliquos temporum vel bellorum injuria, fame, peſtilentia, aut aliarum difficultatum calamitatibus oppreſſos ſciverit, orationibus & privatis & publicis, largaque eleemoſynarum largitione conabitur quam citiſſime ſublevare.

Frugali menſa & mediocri ſupellectili contenti ſint Epiſcopi, atque in caliquo vitæ genere mediocritatem ſectentur; caveantque ne quid in tota familia ſua ab hoc ſancto inſtituto alienum appareat, quodque ſimplicitatem, pietatem, divini cultus ardorem, & vanitatis mundique contemptum non præ ſe ferat: ſicuti enim ſordidis & maculatis veſtibus indui non eſt licitum; ita pretioſis & profanis aut varie contextis uti non decet. Non in publicum prodeant ſine talari tunica & roqueto. Juxta temporum & locorum rationes, veſtiantur modeſte, ita ut gravitatem ſapiant; ſive in publico, ſive privatim, ſive in itinere, ſive in Civitate ſemper in eo habitu, & forma incedant, quo appareant & judicentur Epiſcopi.

Tonſuram ſemper conſpicuam gerant in capite grandiorem multo quam cæteri inferiores Sacerdotes, tanquam a terrenis curis magis abſtracti: populo ſemper ſanctam benedictionem impartiantur, dum per civitatem aut diœceſim incedunt.

Picturas omnes profanas res repræſentantes domi non retineant: obſcœnas omnino rejiciant, eaſque tantum habeant, quæ ad pietatem provocant intuentes.

Quos habebunt domi Clericos, nonniſi Clericali, & decenti habitu uti permittant, illoſque non retineant niſi bonæ exiſtimationis. Opera miſericordiæ frequenter exerceant, ut ſancta converſatione quaſi Epiſcoporum teſtes ſint, & imitatores: quorum unum ſuper familiam conſtituant, qui laicorum domeſticorum actiones percunctetur, & videat num aliquid præter decentiam Chriſtianæ converſationis perpetrent, & delinquentes corrigat; non enim fas eſt in tali familia ſcandaloſos aut ullius criminis ſuſpectos eſſe; ideo errantes ſevere reprimant per ſe Epiſcopi, pertinaces e familia excludant, ægrotantes omni ſollicitudine & pietate curent, nec ſumptibus parcant.

Gravem aliquem Sæcularem aut Regularem Confeſſarium eligant, qui ſit ſacra ſcientia, prudentia, & vitæ ſanctitate inſignis, cujus ſtudio & precationis ſpiritu in gravioribus difficultatibus uti poſſint.

Capitulis Metropolitanis & Cathedralium Eccleſiarum præcipimus, ut ſtatim poſt mortem Prælati, Metropolitanum & Coepiſcopos noſtros commonefaciant; qui omnes ſolemni cæremonia Miſſam pro defuncto celebrari curabunt: tum indictis publicis ſupplicationibus Deum deprecabuntur, ut orbato gregi velit juxta cor ſuum Paſtorem mature concedere.

§. III.

De Conciliis Senonenſi, & Aquenſi.

ANNO MDCXII. Jacobus Cardinalis Perronius Archiepiſcopus Senonenſis, Galliarumque & Germaniæ Primas Concilium habuit Pariſiis; cui Henricus Pariſienſis, Franciſcus Antiſſiodorenſis, Joannes Meldenſis, Gabriel Aurelianenſis, Renatus Trecenſis, Euſtachius Nivernenſis, & Philippus Carnutenſis Comprovinciales Epiſcopi interfuerunt. In eo damnatus eſt Richerii liber *de eccleſiaſtica & politica poteſtate* ob multas *quas continet propoſitiones, expoſitiones, & allegationes falſas, erroneas, ſcandaloſas, ſchiſmaticas, &, ut ſonant, hæreticas; juribus tam Regis, quam Eccleſiæ Gallicanæ, ejuſque immunitatibus & libertatibus per nos non tactis.*

Eodem anno MDCXII. in Concilio Provinciali Aquenſi, Paulus Aquenſis Archiepiſcopus, Carolus Rejenſis, Bartholomæus Forojulienſis, & Tuſſanus Siſtaricenſis eumdem Richerii librum cenſura notarunt, in eoque ſe deprehendiſſe teſtati ſunt *multas propoſitiones, expoſitiones, allegationes & doctrinas falſas, ſcandaloſas, ſchiſmaticas, & impietatem gravemque errorem ſapientes.*

§. IV.

De Concilio Burdigalenſi.

HÆC Provincialis Synodus Burdigalæ convocata fuit ab Eminentiſſimo Cardinali Franciſco de Sourdis Burdigalenſium Archiepiſcopo, Aquitaniæ Primate, ſummo exiſtente Pontifice Urbano VIII. anno 1624. Ludovico XIII. in Gallia regnante. Hæc poſtrema Synodus Provincialis eſt, quam diſcutit Cabaſſutius in ſua *Notitia Eccleſiaſtica.*

Tit. IX. De Dimiſſoriis litteris: *Graviter officiunt rectæ Miniſtrorum Eccleſiæ ordinationi facultates* de promovendo a quocumque. *Quare ut probe norit Epiſcopus ſubditorum Eccleſiæ ſuæ mores, per ſemetipſum ordines conferre teneatur, niſi ægritudine aut alia juſta cauſa impediatur: qua ſubſiſtente, ſubditos ſuos aliter quam jam probatos, examinatos, & de quorum probitate, moribus, & converſatione per denunciationes in Eccleſia factas ſibi conſtet, ad alium viciniorem, ſeu alios certos, non* quoſcumque *dimittat, cauſam in litteris exprimendo cur a ſe non potuerint ordinari; neque ad plures Ordines ſacros ſuſcipiendos, ſed ad unum Ordinem duntaxat: quo ſuſcepto, vel temporibus ordinationum a die facultatis conceſſæ proxime ſequentibus*

lapſis, quaſcumque facultatis litteras nullas eſſe, & omni virtute carere declaramus. Conformatur Tridentino Concilio Seſſ. 7. cap. 11. 12. 13.

Quia vero complurimi ob incapacitatem & pravam vitam ab Ordinariis ſuis repulſam paſſi, facultates de promovendo a quocumque *obtinentes ſeu habere prætendentes, ſine commendatione & licentia Ordinariorum ſuorum contra ſacros Canones ſæpiſſime promoventur; nullus deinceps a quoquam Epiſcopo, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti, vel privilegii prætextu, etiam ſtatis temporibus promoveatur, niſi ejus probitas ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur: ſi ſecus fiat, Ordinans a collatione ordinum per annum juxta ſacri Concilii Tridentini Decretum; & Ordinatus a ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.* Iſtud decernitur in Tridentino ſeſſ. 23. cap. 8.

Sed neque liceat Capitulis Eccleſiarum, aut aliis quibuſcumque in juriſdictione Epiſcopi loco Capituli Sede vacante ſuccedentibus infra annum a die vacationis, Ordinis licentiam, aut litteras dimiſſorias, ſeu Reverendas, *ut aliqui vocant, tam ex juris communis diſpoſitione, quam etiam ex cujuſvis privilegii, aut conſuetudinis vigore, alicui, qui beneficii Eccleſiaſtici recepti ſive recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere: ſi ſecus fiat, Capitulum contraveniens Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: alii autem loco Capituli exiſtentes, ab officio & beneficio per annum ſint ipſo jure ſuſpenſi: ſic ordinati vero, ſi in minoribus conſtituti fuerint, nullo clericali privilegio præſertim in criminalibus gaudeant; in majoribus vero ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſint ipſo jure ſuſpenſi. Abbates etiam, & alii exemti, aut Collegia vel Capitula quæcumque, etiam Cathedralium, litteras dimiſſorias aliquibus Clericis ſecularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere non poſſint; ſed horum omnium ordinatio ſervatis omnibus a ſacro Concilio Tridentino decretis ad Epiſcopos, intra quorum fines conſiſtunt, pertineat; non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Unde Superioribus Monaſteriorum, in quibus Religioſi fixam & firmam commorandi ſedem habent, prohibemus ne litteras dimiſſorias Religioſis ſuis, ut a* quocumque *ordinentur, concedant; ſed a ſuo Pontifice, aut ab alio de ejus licentia ordinandos eſſe duntaxat decernimus. Eos vero, qui pro inſtituto ad varia domicilia certis temporum intervallis transferuntur, cum litteris Provincialium ſuorum de voto emiſſo religionis fidem facientibus, ab Ordinario loci, in quo pro tempore degunt, tantum admitti præcipimus: ab aliis nunquam niſi atteſtatione prohabita a Pontifice loci ſeu Vicario Generali obtenta, qua cur a ſe non potuerint ordinari, perhibeatur. Omnes autem litteras Ordinis proxime ſuſcepti ordinanti Epiſcopo exhibere, aut alias de eodem ſuſcepto fidem facere teneantur.*

Tridentinum Seſſ. 7. Cap. 10. Concilium etiam generale Lugdunenſe ſub Gregorio X. eos, qui ſcienter ordinaverint Clericum alienum, per annum a collatione Ordinum ſuſpendit. Et poſtquam ſuſpenſio fuerit manifeſtata, poterunt ſuſpenſi illius Epiſcopi ſubditi, ſine hujus licentia, a vicinis Epiſcopis præcedente debito examine ordinari, ut refertur C. *Eos qui, de temp. Ordin. in 6.* Concilium Sardicenſe Can. 15. 18. & 19. ipſumque Nicænum can. 16. declarant ejus ordinationem, quæ fit ab alio Epiſcopo abſque litteris proprii Epiſcopi, eſſe irritam, &, ut loquuntur, ἄκυρον. Huc pertinet apud Gratianum diſt. 71. per totam. Cumque cenſuræ, ſi violentur per ſacri Ordinis exercitium, inducant ipſo facto irregularitatem; is qui violat hoc modo ejuſmodi ſuſpenſionem, irregularitatem contrahit, a qua, ſi ſit occulta, poteſt quidem proprius Epiſcopus diſpenſare juxta Concilium Tridentinum Seſſ. 14. Cap. 6. Sed ſi publice innotuerit, ſolus Papa diſpenſare ab illa poteſt irregularitate, eamque remittere. Videndus ea de re Bonacina *Tract. de diſpenſat.* in part. diſputat. 3. q. 2. p. 11. n. 28. Quod autem violatio cenſuræ cujuſvis per exercitium Ordinis ſacri pariat irregularitatem, liquet ex *C. Apoſtolica &c. ſi celebrat, de Cler. excomm. miniſtrante.*

Quanta vero ſit adhibenda in ſacris conferendis ordinationibus cautio, docet Apoſtolus I. ad Tim. 5. his verbis: *Manus cito nemini impoſueris, & ne communicaveris peccatis alienis*: Et Leo Papa Magnus epiſt. 1. alias 87. ad Epiſcopos Africanos, in qua exponit eadem Apoſtoli verba. De eodem quoque Leone refert Sophronius cap. 149. quod cum plures noctes ad ſacram Apoſtolorum memoriam excubaſſet, orans pro ſuorum remiſſione peccatorum, reſponſum habuiſſe a S. Petro ſibi apparente, omnia ei præterita dimiſſa eſſe peccata, ſolis iis exceptis, quæ in ordinationibus aliquando commiſiſſet. Summus quoque Pontifex Hormiſda epiſt. 25. ad univerſos Epiſcopos Hiſpaniæ Cap. I. inquit: *Ut in ſacerdotibus ordinandis quæ ſunt præſcripta, & a Patribus definita cogitetis: quia ſicut eſt caput Eccleſiæ Chriſtus, Chriſti autem vicarii Sacerdotes: ſic & in eligendis his curam oportet eſſe præcipuam. Irreprehenſibiles enim eſſe convenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis: nec quidquam illi deeſſe perſonæ, penes quam eſt religionis ſumma, & ſubſtantia diſciplinæ: & æſtimet quis pretium dominici gregis, ut ſciat quod meritum conſtituendi debeat eſſe Paſtoris. Hoc ita fiet, ſi non Sacerdotii gradus ſaltu quodam paſſim laicis transferantur. Longa debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur Eccleſiæ. Diſcere prius quiſque debet ante quam doceat, & exemplum religioſæ converſationis de ſe potius aliis præſtare quam ſumere; emendatiorem eſſe convenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo.*

Tit. XXII. De Concilio Provinciali. *Teneantur omnes Epiſcopi ſub pœnis ſacris Canonibus latis, ſtata die Concilio adeſſe. Itaque in benedictionibus tempora prævenire curent, ut illuminata mente & purgato ſpiritu principali affectu, conjunctis & ſollicitis animis Eccleſiæ Dei providere poſſint.*

Et quidem in hoc ipſo Concilio Epiſcopus Comprovincialis admonitus & rogatus, ut ad Concilium conveniret, ſuaſque in rebus definiendis partes conferret, nec tamen parere dignatus eſſet; inquiſitum tandem de eo fuit, ejuſque malo regimine, ratione cujus Vicarium Generalem, quem ſibi elegerat ſuis conformem moribus, & lucro addictiſſimum, inſtante Synodi Promotore, Synodus ipſa officio depoſuit, eidemque ex officio alterum Generalem Vicarium ſubrogavit meritis præcellentem. Antiſtes vero ipſe Sarlatenſis damnatus eſt privatione tertiæ partis proventuum Epiſcopalium, quorum detractione & ſequeſtratione Cathedralis Eccleſia, quam ſummopere neglexerat, repararetur, ut liquet ex Concilii actis. De Metropolitano quidem decernit Nicolaus Papa ſcribens ad Rodulphum Bituricenſem Epiſcopum, nihil poſſe Metropolitanum aut Primatem in Suffraganei Parochia, excepto appellationis judicio, ut refertur *in C. Conqueſtus 9. q. 3. & c. 1. de Officio Legati*. Loquitur porro de poteſtate quæ uſu frequentiſſima erat: quotidie namque occurrebant apud Metropolitarum tribunal dirimendæ appellationum cauſæ; minus vero frequentior erat cæterarum prærogativarum uſus & occaſio, inter quas non minima erat indictio & convocatio Synodorum Provinciæ, & inflictio pœnarum, quibus mulctandi erant Suffraganei Prælati, qui per contumaciam non adventarent, neque excuſationis cauſas allegarent. Concilii Laodiceni canone 40. jubetur Epiſcopis ad Synodum vocatis, ut accedere non pigritentur, niſi valetudine impediantur. Habetur *diſt.* 18. *c. Non oportet vocatos.* Concilii etiam Arelatenſis II. cap. 19. eadem iteratur juſſio ſub pœna ſuſpenſionis uſque ad ſubſequentem Synodum Provincialem, in qua ſe ſiſtens obtenta abſolutione prioris contumaciæ, recipi & conſedere poterat. Habetur *Can. Si quis autem diſt.* 18. Antiquitus etiam nemini electo in Epiſcopum licet conſecrationem ſuſcipere, niſi de manu proprii Metropolitani, ut conſtituit primum Nicænum Concilium can. 4. & 6. Itemque Antiochenum can. 19. & Innocentius I. epiſt. ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum cap. I. Et Leo Papa Magnus epiſt. 4. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum cap. 4. & Gelaſius Papa epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ. Quin etiam ſi quando Metropolitanus per ægritudinem aliudve impedimentum tum non poterat novum Suffraganeum conſecrare, jus habebat alium vice ſua Epiſcopum delegandi ad hoc munus, cui vices has gerenti reliqui Suffraganei cæteri cedere tenebantur, uti declarat Innocentius III. *Cap. quod Sedem Apoſtolicam de Off. judic. Ordin.* Omitto antiquum jus viſitandi Provinciam, & ad hoc procurationes exigendi; *Cap. Cum ex officio de præſcriptionibus*, aliaque priſca Metropolitarum jura.

§. V.

De Concilio Conſtantinopolitano Anni 1638.

VUlgata Conſtantinopoli Fidei Confeſſione, quam Patriarcha Cyrillus Lucar edidit in gratiam Calviniſtarum, ut fuſius infra exponetur, Cyrillus Berrhoenſis exauctorato Cyrillo Lucari ſuffectus Synodum habuit Conſtantinopoli, cui adfuit Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Clerus univerſus cum Patriarchis Alexandrino & Hieroſolymitano, ac viginti tribus Epiſcopis Orientalibus, in eaque in Calvinianam illam Confeſſionem, ejuſque nefarium authorem anathema pronunciatum fuit. Quod in aliis quoque Synodis mox percenſendis non ſemel iteratum eſt, oſtenſumque hoc modo, quan-

topere

topere Eccleſiæ illæ Orientales quamvis diro ſchiſmate a Sede Beati Petri ſejunctæ a novitatibus erroribuſque abhorrerent, quibus præſidium aliquod Calviniſtæ vaferrime conciliare ſemper ſtuduerunt.

§. VI.

De Concilio Conſtantinopolitano Anni 1642.

Elapſo ſæculo XVII. perdiriſſimus Cyrillus Lucar, vir Græcus egit cum Batavorum Calviniſtarum Oratore, qui pro commerciis gentis ſuæ tuendis & promovendis ad Portam reſidet Turcarum Monarchæ, ſi ejus interventu hoc impetraret, ut ad Sedem Patriarchalem Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ promoveretur, ſe tanto obſtrictum beneficio deinceps omni ſtudio elaboraturum, ut Calvioiana Secta toto Oriente propagaretur. Propoſitionem Batavus lubens excepit, egitque cum Batavorum Optimatibus, ut vim auri Reſpublica illa ſuppeditaret, qua corruptus Præfectus Prætorio, quem magnum Viſirem vocant, Turcarum Monarchæ perſuaderet, ut ſuprema qua pollet authoritate Cyrillum Eccleſiæ regiæ civitatis Patriarcham conſtitueret, qui etiam corraſa undique pecunia, & pollicitationa dignitatum & emolumentorum Græcanicæ Eccleſiæ, multorum ſtudia ſibi conciliavit. Provectus igitur hiſce artibus, hiſque patronis ad concupitam illam Sedem, Calvinianos errores ſenſim inſinuare exorſus eſt, deinde majore ſumta fiducia confidentius animis inſtillare per ſe, & corruptos a ſe Concionatores. Et quamvis permulti reſiſterent, atque obniterentur, non paucos tamen ſeduxit, ſuiſque partibus addixit. Sed tamen Veteratoris hujus oppignoratam novatoribus hæreticis fidem, & ſacrilegas ab eo ſuſcitatas de religione contentiones ejus diremit interitus. Qui enim ei ſucceſſor datus eſt Parthenius nuperas Orientalis Eccleſiæ labes ac ruinas coacta Conſtantinopoli Græcorum Epiſcoporum Synodo reparavit an. 1642. Cujus Acta & Decreta Moldavorum Principi Baſilio Baibondæ dedicata, typis publicis idem Patriarcha Parthenius in Moldavia ab Jaſio Typographo imprimi curavit, græco ſermone poſtmodum in latinum verſo. Et ſubſcripſerunt Parthenius dictus Œcumenicus Patriarcha, Petrus Mogilas Metropolitanus Ruſſiæ, cumque his alii plerique Antiſtites, omneſque primarii magnæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Miniſtri ac Officiales. Grande fuit operæ pretium Synodi hujus promulgatio, ex qua perſpicuum fit, vix ullum eſſe dogma Novatorum a ſacroſancta Œcumenica Tridentina Synodo damnatum, quod pariter Synodus iſta Græcanica non deteſtetur. Quod tamen Miniſtri ſectarii ſtudioſe diſſimulant & occultant; imo vero imperitis & vecordibus fraudulenter ex occaſione Schiſmatis execrandi, quo ſe olim Græcanici ab Eccleſia Romana ſejunxerunt, aſſeverare audent habere ſe Græcos ſecum in rebus fidei convenientes, prorſuſque ab Eccleſiæ Romanæ doctrina diſſentientes. Per hanc vero Synodum illa manifeſte convincitur impoſtura, ut ad hujuſce Synodi Decreta animadverit Cabaſſutius optimæ frugis adpoſitis animadverſionibus, quas heic non prætermittemus.

Primo quidem Decreto Concilii hujus immerito exploditur illa propoſitio, cui conſentiunt cum univerſa Eccleſia Catholica ſequaces Calvini, Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere; hoc tamen ab hæreticis diſcrimine, quatenus illi non ex divina & infuſa divinitus fide iſtud credunt, ſed humana quadam & naturali proprii judicii perſuaſione; ſi enim ex perſuaſione a fide proficiſcente ex Eccleſia, quæ falli aut fallere nequit in hujuſmodi propoſitionibus circa res fidei ac æternæ ſalutis, id ipſis perſuaſum eſſet, utique in omnem Eccleſiæ doctrinam conſentirent; quandoquidem caput Eccleſiæ Chriſtus portas inferi nunquam adverſus eam prævalituras conteſtatus, & evidenter adſtruit, ſi quis Eccleſiam audire noluerit, habendum eſſe pro ethnico & publicano, ejuſque Apoſtolus aſſerit Eccleſiam Dei columnam eſſe ac firmamentum omnis veritatis. Præclare ait Auguſtinus lib. de *Unitate Eccleſiæ* cap. 4. *Item quicumque credunt quidem, quod Chriſtus Jeſus ita in carne venerit, ut in eadem carne, ut dictum eſt, venerit, & in eadem in qua natus & paſſus eſt ſurrexerit, & ipſe ſit Filius Dei, Deus apud Deum, & cum Patre unum, & incommutabile verbum Patris, per quod facta ſunt omnia; ſed tamen ab ejus corpore, quod eſt Eccleſia, ita diſſentiunt, ut eorum communio non ſit cum toto quacumque diffunditur, ſed in aliqua parte ſeparata inveniatur, manifeſtum eſt, eos non eſſe in Catholica Eccleſia. Quapropter quia cum Donatiſtis quæſtio nobis eſt non de capite, ſed de corpore, id eſt non de ipſo Salvatore Jeſu Chriſto, ſed de ejus Eccleſia, ipſum caput, de quo conſentimus, oſtendat nobis corpus ſuum, de quo diſſentimus &c.* S. Doctor Thomas Aquinas cæterique methodici Theologi hoc idem hoc argumento probant. Tunc fides in aliquo perit, quando in eo deperit formale objectum fidei: at vero in hæretico etiam unicum fidei articulum inficiante perit objectum formale fidei, quod eſt veritas prima in Deo atteſtante & docente, ac proponente per Eccleſiam & Scripturas divinas ab eadem Eccleſia expoſitas, cujus eſt officium de ſacris Libris judicandi, eorumque veros ſenſus explicandi, dirigente Spiritu Sancto, quem eidem affuturum pollicitus eſt Deus omnibus diebus ad uſque ſæculorum finem, & conſummationem. Hæreticus autem, qui vel unum ab Eccleſia aſſertum fidei articulum rejicit, quamvis cæteris omnibus aſſentiri profiteatur, ad proprium judicium ac libitum ſuam determinat, ac definit contenſionem acquieſcens iis, quæ ſibi arrident, reliqua autem ſibi diſplicentia deſpiciens, rejecta Eccleſiæ proponentis authoritate. Quapropter L. 1. C. de Hæret. erudito definit hæreticum, ut ſit omnis qui vel minimo negotio a judicio catholicæ Eccleſiæ aberrat. Igitur etiam in iis, quæ ſimul cum Eccleſia credere ſe profitetur, neque formatam neque informem retinet fidem. Etiamſi enim fides noſtra non terminetur aut reſolvatur, niſi ad primam, quæ Deus eſt, veritatem revelantem; tamen Eccleſiæ propoſitio, per quam nos docet veritatem, eſt conditio ſine qua non aſſentiremur Deo revelanti: nec Evangelio, teſtante Auguſtino, crederemus, niſi Eccleſiæ jubentis juberet, ac ſuaderet authoritas.

Excepto primo hujus Synodi Decreto, quod errori Græcanico velificatur, cætera omnia quæ ſequuntur orthodoxæ fidei conformantur. Quale eſt iſtud ſecundum, quo damnantur Calviniani ſolius ſacræ Scripturæ authoritatem ut unicam rectæ fidei ac religionis normam aſtruentes, ſacras vero Traditiones, quas Magnus Baſilius cæterique veteres Sancti, tum Græci, tum Latini Patres ſacris libris æquiparant, procaciter reſpuentes.

Tertio Articulo Concilii Patres Calvinianum dogma cum execratione proſcribunt, Deum ſola voluntate, nullaque habita meritorum ratione, quoſdam in æternam gloriam, alios in æterna ſupplicia prædeſtinare.

Nec minori deteſtatione quartum damnant, Deum reprobos de induſtria ad peccata impellere ac incitare ea vi, cui homo non poſſit obſiſtere.

V. Divinæ Providentiæ proprie ac primario attribuenda eſſe crimina omnia, quæ a cunctis malis tam Angelis, quam hominibus, ſecundum ejus permiſſionem, perpetrantur.

VI. Univerſam naturam humanam infectam fuiſſe peccatis, non ſolum originis per primum parentem Adamum, ſed etiam actualibus iiſque mortiferis, ne maximo quidem inter natos mulierum excepto, neque Virgine inter omnes mulieres benedicta.

VII. Tollendas eſſe Sanctorum interceſſiones, & Beatorum Angelorum protectionem, & cuſtodiam.

VIII. Statuentium fide, abſque operibus, homines ſalutem conſequi.

IX. Terreſtrem ac cæleſtem Hierarchiam confundens dogma, tollenſque Pontificiam poteſtatem.

X. Aſſerentes pari temeritate hujus terreſtris Eccleſiæ membra ſolos eſſe apud Deum electos, neque illos cæteros credentes, qui divinorum Sacramentorum ſunt participes, nec tamen ad æternam felicitatem prædeſtinati, atque ita Judam, dum eſſet innocens, nunquam ad Eccleſiæ corpus pertinuiſſe; Paulum vero dum Eccleſiam perſequebatur ejuſdem Eccleſiæ membrum extitiſſe, eo quod eſſet ab utero matris prædeſtinatus.

XI. Quod Calviniani enitentes Patrum doctrinas abolere, Eccleſiam dicant immediate a Spiritu Sancto doceri, nullatenus utente hominum manibus aut lingua, cum tamen homines Prophetæ, & Apoſtoli fuerint, qui verbum Dei, a quo mittebantur, prædicarint, & ſcriptis conſignarint; Pauluſque Apoſtolus ad Epheſios conteſtetur: *Ipſe dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Patronos & Doctores, ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Dei*. Patres enim divino Spiritu impulſi nos docent non ſecundum hominem, ut cum Apoſtolo loquamur, ſed per revelationem Jeſu Chriſti. Quod vero addunt iidem Sectarii, fieri poſſe ut erret Eccleſia, quamvis & Doctorem Spiritum, & Chriſtum Caput habeat, quam neque maculam habere neque rugam, ſed totam pulchram & perfectam eſſe, columnamque & firmamentum veritatis ſcriptum eſt, & quam quicumque non audierit juſſum ſit haberi ut ethnicum & publicanum, damnat hæc Synodus ut prorſus impium, & his aliiſque divinarum Scripturarum teſtificationibus adverſans.

XII. Damnat quoque illud dogma, nullam eſſe bonis operibus in hominum ſalute partem: quo non ſolum virtus omnis cæleſtiſque vita, ſed & omnis Scri-

ptura Sacra tollitur, quæ homines ad bonas actiones adhortatur, ut ſalutem conſequantur.

XIII. Adſtruitur contra eoſdem liberum arbitrium hominum.

XIV. Damnat in eiſdem abolitionem quinque Sacramentorum. *Negat Eccleſiæ Sacramenta quinque, Sacerdotium, ſacram Unctionem, ſacrum Oleum, Confeſſionem cum Pœnitentia, & honorabile Connubium. Quæ omnia ut ſacra & divinam gratiam conferentia, nobis antiqua traditio reliquit.* His adjungere mihi viſum eſt hominis Græci, Græcanicæque Religionis tenaciſſimi teſtimonium. Is eſt Gabriel Severus Philadelphienſis, qui græce opuſculum edidit a ſe elucubratum *περὶ τῶν μυστηρίων ἁγίων de Sanctis Sacramentis*. Quod idem ipſe curavit Venetiis typis imprimi. Cujus cap. 5. ſic docet Ἑπτά εἰσι τὰ τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια κ. τ. λ. *Septem ſunt Eccleſiæ Sacramenta, ſcilicet ſanctum Baptiſma, ſancta Unctio, ſanctum Sacrificium, Ordo Sacer, Pœnitentia, legitimum Conjugium, & ſacrum Oleum.* Idemque hæc adjungit cap. 7. de ſacro charactere, quem aliqua inſigunt Sacramenta: *Sacramenta præbentia ſuſcipientibus ea indelebiles characteres, ſunt nimirum divinum Baptiſma & Sacerdotium; alii etiam recte pieque divinam Chriſmatis unctionem adjungunt.*

XV. Duo vero duntaxat Sacramenta admittens Calvini Secta, eorum virtutem non recte exponit. Nam baptiſmo ipſum ita juſtificari baptizatum putat, ut perire is nullo modo poſſit: eos quippe qui non ſunt divinitus electi, niſi exterius ſignum aquæ ſuſcipiant, nullatenus hoc lavacro juſtificari cenſent.

XVI. Divinam autem Euchariſtiam ita convellit, ut nihil ipſi aliud niſi nudam figuram relinquat, quaſi adhuc in umbra veteris legis ſerviremus. Negat enim eum, qui videtur & comeditur, panem jam ſanctificatum eſſe verum Chriſti corpus, ſed ſpiritualiter tantum intellectum, aut potius imaginando fictum, quod omni impietate plenum eſt; neque dixit Jeſus: *hoc eſt figura corporis mei*, ſed *hoc eſt corpus meum. Hoc eſt ſanguis meus*. Hoc ſcilicet quod videtur, & accipitur & comeditur, & frangitur, ſanctificatum jam & benedictum.

Cujus teſtimonium paulo ante adduxi, Gabriel Severus Philadelphienſis tractatum alterum contexuit *περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας λειτουργίας de Sacramento divinæ Miſſæ*, ſeu *Sacrificii*, in quo tranſubſtantiationem profitetur panis & vini in Carnem & Sanguinem Chriſti. Ita vero ſcribit: *Liturgia eſt Sacramentum ſumptionis tranſubſtantiatorum panis & vini in Salvatoris noſtri Carnem & Sanguinem, quibus evidenter repræſentatur ſepultura & reſurrectio illius.* Porro hic Auctor Schiſmaticus *μετουσίωσιν Tranſubſtantiationem*, & vocem *μετουσιοῦσθαι tranſubſtantiari*, & *μετουσιωθὲν tranſubſtantiatum*, tum hoc ipſo Tractatu, tum in ſua adverſus Occidentales Apologia *περὶ τῶν ἁγίων δώρων* ſæpenumero ſanctiſſimæ Euchariſtiæ applicat; qua in Apologia idem Auctor diſertiſſime aſſerit per hanc *μετουσίαν* deperdi panis & vini ſubſtantiam, tranſmutarique in adorandam ſubſtantiam Corporis, & Sanguinis Domini, ſolis remanentibus panis & vini accidentibus per admirabilem Chriſti ad noſtram infirmitatem condeſcenſum; ideoque Sacramentum iſtud, & Sacrificium ſupremo cultu eſſe a fidelibus venerandum. His liquido convincitur quorumdam hæreticorum Sacramentariorum præſtigioſa impoſtura de Græcanicarum Eccleſiarum religione apud rerum imperitos mentiri audentium; cum tamen occidentales Sacramentarii in omnibus rebus, in quibus circa religionem a nobis diſſident, ac præſertim circa veritatem tranſubſtantiationis, & Sacrificii, circaque divinum Euchariſtiæ cultum, a Græcis anathematizentur, nec habeant quidquam cum Græcanicis adverſus nos commune, niſi ſolum apoſtaſiæ ab Apoſtoli Petri Cathedra flagitium.

XVII. Damnatur Calvinianus error, quo Purgatorii fides rejicitur, ut ſimul repudientur pro fidelibus defunctis preces, & commemorationes Eccleſiæ, per quas ſperant remiſſionem, ac refrigerium illis, qui torquentur in Purgatorio, propitiante Deo indultum iri. Haſce vero temporales & expiatorias poſt exceſſum iſtius vitæ pœnas vocat hoc ipſo Articulo Synodus iſta *καθαρτήριον πῦρ Purgatorium ignem*. Cui Divus Baſilius (ut cæteros ſileam Græcos Patres) perſpicue adſtipulatur, ita ſcribens in Iſaiæ caput nonum: *Si igitur per confeſſionem detexerimus peccatum, jam ſuccreſcens gravamen areſecimus, dignum plane quod depaſcatur, ac devoret purgatorius ignis. Non omnimodam internecionem ac exterminium comminatur Deus, ſed innuit expurgationem juxta Apoſtoli ſententiam: quia ſi cujus opus exarſerit, damnum patietur: ipſe autem ſalvus fiet, ſic tamen quaſi per ignem.* Baſilio fraternus accedit calculus Gregorii Nyſſeni, qui in ſermone de non lugendis fidelibus hac vita defunctis, ait quoſdam eorum exacta iſta mortali vita in ignem purgatorium mitti, quo abſtergantur contractæ ab eis materiæ labes: *Aliis autem poſt hanc vitam purgatorio igne materiæ labes abſtergentibus*, ut mirum ſit Græcos in Concilio Florentino aperte profeſſos fuiſſe ſe ignem nullum in Purgatorio agnoſcere. Sacra vero Synodus non judicavit aliud ab ipſis exigendum niſi pœnalem, qualiſcumque eſſet, in Purgatorio animarum non ſufficienter expurgatarum dolorem; qui mitigari atque auferri queat viventium ſuffragiis; quæ conſtans ſemper extiterat Græcarum Eccleſiarum profeſſio.

Ultimo demum Decreto hæc Synodus eoſdem damnat hæreticos, non ſolum quia ſacros Codices alieno a ſanctis Patribus ſenſu exponere audent; ſed etiam quia nonnullos ex divinis libros expungere præſumunt, quos ſanctæ æque ac Œcumenicæ Synodi pro ſacris agnoverunt. Et inſuper eoſdem damnat venerabilium imaginum venerationem & cultum reſpuentes, quem ſancta Œcumenica Synodus ſeptima damnando Iconomachos confirmavit.

§. VII.

De Synodo Hieroſolymitana.

ADverſus Calviniſtas, *Orientalem Eccleſiam de Deo rebuſque divinis hæretice cum ipſis ſentire mentientes* Synodum celebravit Doſitheus Patriarcha anno MDCLXXII., quam Tom. XI. Conciliorum vulgavit Harduinus. In Epiſtola ad Epiſcopos ita de Hæreticis hiſce loquitur Doſitheus: *Sciendum eſt, hæreticorum hujuſmodi præpoſitos, doctrinam Orientalis Eccleſiæ haud quidem ignorantes, ſuos tamen circa Deum reſque divinas errores illi affingere, eamque quo rudiores ſeducant potiſſime, opera data inculpare. Cum enim ab Occidentalibus jam jam receſſerint, ſeque ab omni demum Eccleſia Catholica procul fecerint, maniſeſtiſſime ſeſe probant hæreticos, imo & hæreticorum coryphæos. Nam falſa atque inepta non modo dogmata, ſui ſupra modum amantes induxere, ſi tamen dogmata licet fabellas appellare: at etiam Eccleſiæ prorſus extorres facti ſunt, cum Eccleſia Catholica, ut dictum eſt, nulla penitus communione conjuncti. Ac eorum, quos ſuis ſeduxere fabulis, converſionem veluti pertimeſcentes, eo fraudis confugere, ut quod illi circa fidem ſentiunt, hoc ipſum & Orientalem ſentire Eccleſiam perſuaderent. (Deo nempe, etſi mirabiliter id ſinente, ut ſignificanter Chriſtianum nec dici poſſe, nec eſſe, Eccleſiæ nomine non inſignitum: quin & docente, eos, etſi neſcientes, hoc ipſo Catholicæ Eccleſiæ fuiſſe allectos, quod in illa mereri ſeſe moliti ſunt perſuadere). Non ita porro id probare nituntur, ut vera eſſe univerſa ea, quæ credimus, aſſerant: ſi enim ita eſſet, alia in nobis nequaquam reprehenderent, at nobiſcum in omnibus conſentirent; ſed nec apud nos ſeſe conſtituere Magiſtros appeterent, qui heri, & nudiuſtertius frementes meditati ſunt inania: imo a Nobis edoceri noſtræque obedire fidei ſtatuerent, quam prædicantibus Apoſtolis Eccleſia Catholica ſuſcepit, modo tenet, ac in finem ſæculi, ſcilicet quoadusque veniat Dominus, ipſo Deo Salvatore duce, conſervabit &c.* Pergit Patriarcha Hæreticorum oſtendere novitatem, inaneſque, quos adhibuere, conatus, ut Orientales ſuas in partes pertraherent. „ Elapſis, inquit,
„ ab Luthero quinquaginta annis, Martinus Cruſius
„ Tubingenſis, cæterique cum eo novitatum Lutheri peri-
„ tiores (porro non alia eſt Lutheri hæreſis, atque Cal-
„ vini, quamquam nonnihil videtur intereſſe) ſuæ ca-
„ pita profeſſionis ad eum, qui Catholicæ Eccleſiæ
„ Conſtantinopolitanæ id temporis clavum tenebat, di-
„ rexere; quatenus, uti dicebant, dignoſcerent, an
„ cum Orientali Eccleſia de doctrina convenirent. Ve-
„ rum ad illos, immo & contra ipſos, inſignis ille
„ Patriarcha ſermones tres, ſeu magis peritas Reſpon-
„ ſiones reſcripſit; quibus & omnem eorum hæreſim
„ theologice juxta ac catholice confutabat, & ortho-
„ doxas opiniones, quaſcumque a principio Eccleſia
„ obtinuit Orientalis, eos edocebat; quamquam hæc
„ illi nequaquam attenderunt; quippe nuncium pietati
„ penitus remiſeriot. Habetur liber iſte græce & lati-
„ ne editus Wittembergæ in Germania anno ſalutis
„ 1584. Sed & ante Patriarcham iſtum, nomine Jere-
„ miam, Joannes Nathanael presbyter & œconomus
„ Conſtantinopoleos, in Tractatu, quem de expoſitione
„ ſacræ Liturgiæ edidit; ac rurſum poſt eumdem Hie-
„ remiam, Gabriel Severus Moraanus fratrum noſtro-
„ rum Cretenſium Archiepiſcopus in Libro, quem de
„ ſeptem Eccleſiæ catholicæ Sacramentis compoſuit,
„ univerſam Eccleſiæ Orientalis doctrinam manifeſtius
„ exhibuere. Non ſolum autem iſti, ſed & alii bene

„ mul-

„ multi (quos cum opus fuerit, recenſebimus) idem nuper argumentum ſunt proſecuti. Ac in primis ante annos ſex aut ſeptem prodiit in lucem liber, cui titulus: *Confeſſio Orthodoxa Eccleſiæ Orientalis* ab ſanctiſſimo quidem illo Kiæbæ Archiepiſcopo Petro exaratus: at ob nonnulla obſcura, & emendatione digna, quæ habebat, ab Meletio Cretenſi, magnæ Eccleſiæ, quæ eſt Conſtantinopoli, Doctore, ac Protoſyncello, juſſu Synodi apud Jaſium celebratæ explicatus, & emendatus. Huoc omnino excepit, & modo etiam excipit Eccleſia Orientalis; ac optimus, illuſtriſſimus, nec non & ſapientiſſimus Princeps Panagiotti, utriuſque Imperii, Orientalis nimirum & Occidentalis, linguarum toterpres peritiſſimus, ac pietatis zelantiſſimus, ad unum autographi apicem typis mandavit. Cum itaque hæc omnia probe ſciant Adverſarii noſtri, atque prædictorum etiam librorum plurimi apud illos fuerint excuſi; manifeſtum eſt, eos non jam ex fidei noſtræ ignotatione, ſed ex ſumma impudentia nobis imponere, & ad ſimplicium ruinam ea nobis affingere, quæ noſtra non ſunt, ſuſcepiſſe &c. “. Et quia Calviniſtæ in medium protulerant Cyrilli Lucaris Cretenſis ac Patriarchæ CP. Confeſſionem, ex qua cum ipſis Eccleſiam Orientalem ſentire deducerent, ideo Doſitheus Patriarcha cæterique, qui eidem Synodo interfuerunt, Nectarius nimirum ex-Patriarcha, ſex Metropolitani, & Archimandritæ, Presbyteri, Diaconi, & Monachi tres ſupta quinquaginta, ut firmiorem tum propriæ Confeſſionis fidei expoſitionem, tum Calvinianæ Cyrilli Lucaris Confeſſionis damnationem ederent, utriuſque Synodi antea commemoratæ, atque adverſus eandem ipſam Cyrilli Lucaris Calvinianam fidei Confeſſionem celebratæ, acta retulerunt, innovarunt, & confirmarunt. Graviter item conquesti ſunt, quod Calviniſtæ (quos vocant *vaniloquos*, *novatores*, *hæreticos*, *mendaces architectos*, *apoſtatas*, *artificioſos Scripturæ & Patrum*, *hæreticorum more*, *expoſitores*) poſt tot Græcorum Patrum declarationes, poſt typis editam Confeſſionem orthodoxam, poſt reprobatas, & perculſas anathemate Cyrilli Lucaris impias *Reſponſiones* Eccleſiam Græcam calumniari non ceſſent, aſſerendo hanc Calvinianam Cyrilli Lucaris Confeſſionem univerſæ Eccleſiæ Orientali fuiſſe probatam. Quod putidum mendacium ut falſi convincat, prædicta Synodus Hieroſolymitana declarat primo, hanc Confeſſionem Calvinianam a Cyrillo Lucare, nemine Orientalium conſcio, ſed prorſus clanculum editam, ac male conſarcinatam fuiſſe. Secundo ejuſdem Cyrilli Lucaris Calvinianam Confeſſionem non eſſe Orientalis Eccleſiæ Confeſſionem. Tertio prædictæ Confeſſionis Cyrilli Lucaris capita ita ab Eccleſia Orientali fuiſſe reprobata, ut his contraria vel ipſe Cyrillus Lucar in Homiliis, ſingulis Dominicis ac feſtis diebus ab ipſo Conſtantinopoli pronunciatis, etiam cum execratione docuerit, atque ab Synodis duabus frequentiſſimis propterea excommunicatione & anathemate perculſus ſit, quod ſcriptis quoque ea impugnare detrectaverit. Poſt has declarationes Synodus octodecim capitibus clare explicat, ſolideque vindicat Eccleſiæ Orientalis doctrinam, definitque contra hæreticos Calviniſtas, liberum hominis arbitrium per peccatum Adami non fuiſſe extinctum. Ad juſtificationem non ſufficere ſolam fidem in Chriſtum Mediatorem abſque bonis operibus. Septem eſſe Sacramenta: Baptiſmum delere peccatum originale: Panem & vinum ſubſtantialiter converti in Corpus & Sanguinem Chriſti in auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento: Sanctos tanquam Dei amicos colendos, & invocandos: ſacris imaginibus cultum eſſe exhibendum; retinendas eſſe traditiones, quas ſive per Scripturam, ſive per ſermonem Catholica didicit Eccleſia, quæ Sancto Spiritu erudita errare non poteſt. Hujuſce Synodi titulus juxta latinam verſionem, quam Anonymus e Congregatione S. Mauri Monachus adornavit, hic eſt: *Clypeus fidei orthodoxæ, ſeu Apologia adverſus hæreticos Calviniſtas, Eccleſiam Orientalem ſecum idem de Deo, rebuſque divinis ſentire mentientes editus a Synodo Hieroſolymitana*. Quod opus ab eadem Synodo comprobatum idem Doſitheus Patriarcha Hieroſolymitanus novis argumentis, & teſtimoniis Patrum Græcorum auxit, illuſtravit, & anno 1690. in Walachia publicavit ſub hoc novo titulo: *Enchiridion fidei neceſſarium ad confutandas calumnias Calviniſtarum, qui Eccleſiam Orientalem de Deo, rebuſque divinis cum ipſis idem ſentire mentiuntur*. Conſule aureum Arnaldi & Nicolii Opus a Renaudotio poſtmodum abſolutum *de Perpetuitate Fidei* &c.

§. VIII.

De Concilio Provinciali Mœſiæ & Epiri.

MEmorat hocce Concilium Pollidorius Lib. II. de Vita Clementis XI. ad annum 1703. pag. 102., ubi inquit: „ Hanc ipſam Paſtoralis muneris ſollicitudinem Italis, aliiſque in remotiſſimis regionibus conſtitutis Epiſcopis enixe Clemens commendavit. Nudis tamen monitis non contentus rem urſiſſe, alienæ quoque inertiæ mala ſtuduit pro virili depellere. Itaque Joſephum Criſpinum Ametinum, & Marcum Battaglinum Nucetinum Antiſtites Diœceſeon Oſtienſis & Veliternæ, Portuenſis, Præneſtinæ, Albanæ & Sabinæ: Franciſcum Mariam de Aſte Hydruntinæ Eccleſiæ Præſidem Tuſculanæ: Vincentium Zmajeuievikium Antibarenſem Archiepiſcopum, Primatemque Serviæ, omnium prorſus Epiſcopatuum Mœſiæ & Epiri *Apoſtolicos Viſitatores* cum ampla poteſtate conſtituit. Qui ſuas ſtudioſe obeuntes partes, ſacrarum rerum dignitatem, atque decora cum Eccleſiæ diſciplina, & religionis incremento provexerunt. Ac Vincentius quidem poſt expletum, quod ſibi imperatum eſt, munus, cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, ceteriſque Principibus Cleri Mœſiæ & Epiri Concilium habuit: in quo multa opportuna de Sacramentis, rebus ſacris, Clericorum moribus, & orthodoxæ fidei cultu inter Turcas ægre ſervando, & proferendo decreta ſunt. Actum eſt etiam de finibus Diœceſeon Sappatenſis, Alexienſis, Albanenſis, Pullatenſis, & regione Poſtireppenſi, quam tres Antiſtites, nempe Scodrenſis, Sappatenſis ac Pollatenſis non ſine gravi ac periculoſo diſſidio ſibi vindicabant. Certis itaque cuique deſignatis, attributis & aſſertis locis, quæ deinceps alter cum alterius juris detrimento uſurpare non poſſet. Ab eodem ſtrenuo Apoſtolicæ Sedis Miniſtro rerum ſacrarum in Epiro ſtatum, populorumque mores & ſtudia edoctus Pontifex, novum religioni, atque Eccleſiaſticæ diſciplinæ præſidium decrevit adjicere. Quare non ita molto poſt ejuſdem Nationis adoleſcentibus Romæ certum ac perpetuum in Collegio de Fide Propaganda locum conſtituit, congruenti attributa dote, qua oppreſſæ Turcarum tyrannide genti perennis beneficii conſtaret fructus.

§. IX.

De Concilio Lateranenſi ſub Benedicto XIII. P. M.

DIgnitate cæteras Synodos hoc noſtro ſæculo coactas ea antecellit, quam an. 1724. die 24. Decembris indixit Benedictus XIII. veteris diſciplinæ amantiſſimus Pontifex, in feſto Pentecoſtes anni ſequentis in Eccleſia Lateranenſi celebrandam. Plures hocce Concilium, ut ſcribit Bertius, Congregationes præceſſere in Collegio *de Propaganda fide*, quum ea Pontifici mens ineſſet, illa præſertim, quæ in Bulla *In illa die* contra Ritus Sinenſium a Clemente XI. ſancita fuerant, confirmandi. His aliiſque congreſſibus illorum rituum comprobata eſt ſuperſtitio, adverſus Confratres teſtimonium quoque perhibente P. Fouquet Jeſuita Gallo, qui apud Sinas verſatus veritatem ſuiſmet oculis conſpexerat. Comprobata item fuit Ambroſii Mediobarbi Apoſtolici ad Sinas Legati agendi ratio, atque prudentia. Tum præſtituto die inchoata eſt Synodus. Interfuere priori Seſſioni Cardinales XXXII., Archiepiſcopi, & Epiſcopi LVII., cunctiſque aſſentientibus decem Articuli ad fidem moreſque ſpectantes firmati ſunt. Pertractatum in aliis Seſſionibus de Clericis, de Feſtis, de Sacramentorum adminiſtratione, de immunitate Eccleſiarum, de Monachis & Eremitis, de Confraternitatibus laicorum, de Puellarum recluſoriis, de Sepulturis, Seminariis, ceteriſque ad optimum Eccleſiæ regimen pertinentibus. Poſt Seſſionem IV. diſputatum eſt, num Provinciale Concilium, cui Romanus Pontifex præſit, obliget univerſam Eccleſiam. Contradicente Cardinali de Polignac, indeciſa controverſia permanſit. Concilium iſtud Lateranenſe abſolutum fuit eodem anno 1725. proxima Dominica Sanctiſſimæ Trinitatis; eique poſt Pontificem Benedictum ſubſcripſere Cardinales XXXII. Epiſcopi XLIV. Abſentium Prælatorum Procuratores XXXV., numero omnes CXI. Provincialis autem fuit Synodus, non Œcumenica, ut idem Pontifex declaravit; neque enim ad hanc celebrandam invitavit totius Orbis Epiſcopos. Decreta hujus Lateranenſis Concilii peculiariter hoc loco non recenſemus; ſunt enim ea in manibus omnium fere Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudioſorum.

§. X.

§. X.

De Concilio Provinciali Ebredunenſi.

HAbuit hoc Provinciale Concilium an. 1727. menſibus Auguſto & Septembri Petrus de Guerin de Tencin Archiepiſcopus Princeps Ebredunenſis. Notatu maxime digna ſunt, quæ Cap. II. *de Conſtitutionibus Apoſtolicis* ſtatuta fuerunt; & ſunt quæ ſequuntur

Cum fides ſit humanæ ſalutis initium, & (1) fundamentum, ac ſine illa impoſſibile ſit placere Deo; *primum ac præcipuum Paſtoralis ſollicitudinis caput eſt, illam integram illibatamque ſervare.*

Quoniam igitur in ſimplicitate fidei quidam non ambulantes, Conſtitutionibus Apoſtolicis, quibus ſucreſcentes noviſſimis temporibus errores damnati ſunt, palam & aperte refragantur, aut eas ſubdolis interpretationibus conantur eludere, idcirco de obedientia illis Conſtitutionibus debita ſequentes articulos promulgandos judicavit hæc ſancta Synodus.

I.

Conſtitutio Unigenitus, *quæ centum & una Queſnelli Propoſitiones damnatæ ſunt, cui ſuffragata eſt univerſalis Eccleſia, eſt dogmaticum, definitivum, & irretractabile judicium illius Eccleſiæ, de qua divino ore dictum eſt:* Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. *Si quis igitur eidem Conſtitutioni corde & animo non acquieſcit, aut veram, & ſinceram obedientiam non præſtat, inter eos habeatur,* qui circa fidem naufragaverunt. *Quod ſi nonnulli creſcente contumacia, hæreticorum veſtigiis inſiſtentes, a præfato dogmatico judicio, quo non laudabiles Patrum ſententiæ, non innoxiæ Catholicarum Scholarum opiniones, ut calumniantur Novatores, ſed in primis Baji & Janſenii errores jam dudum damnati, iterum damnantur, ad futurum generale Concilium provocare præſumpſerint, hujuſmodi provocationem noverint eſſe ipſo jure irritam, ſcandaloſam, ſchiſmaticam, jam damnatis erroribus faventem, Sedi Apoſtolicæ & Eccleſiæ injurioſam.*

II.

Quoniam autem quidam eorum, per quos oborta ſunt memorata ſcandala, præſcriptæ ab Alexandro VII. formulæ reluctantes diverſis cavillationibus vim illius eludere conantur, obtenduntque Eccleſiam non exigere, ut quiſque ſubſcribendo præfatæ formulæ juramento profiteatur, ſenſum hæreticum in quinque Propoſitionibus ab Innocentio X. damnatam contineri in Cornelii Janſenii libro; ideo nos ejuſdem Alexandri VII. Conſtitutioni inhærentes, præfatam illam ſubſcriptionis interpretationem declaramus pernicioſam, temerariam, Eccleſiæ & ejus proxi injurioſam, ſchiſmaticam, nec non hæreticis & hæreſibus faventem, & ut talem rejicimus & damnamus.

III.

Quod ſpectat ad inquietos illos homines, qui non ſine gravi Sedis Apoſtolicæ injuria, maximoque totius Eccleſiæ ſcandalo, docere non verentur, ad obedientiam præfatis Conſtitutionibus Apoſtolicis debitam, non requiri, ut quis prædicti Janſeniani libri ſenſum in antedictis quinque Propoſitionibus damnatum, interius ut hæreticum damnet; ſed ſatis eſſe, ſi ea de re obſequioſum, ut vocant, ſilentium teneatur, doctrinam illam declarat hæc S. Synodus ab omni catholico abhorrendam, fallacem, pernicioſam, & perjuriis faventem; hujus enim doctrinæ pallio non deponitur error, ſed abſconditur; Eccleſiæ illuditur, non paretur; & lata filiis inobedientiæ via ſternitur ad fovendam ſilentio hæreſim; ſtatuitque juxta Conſtitutionem Clementis XI. Vineam Domini Sabaoth, *obedientiæ, quæ memoratis Apoſtolicis Conſtitutionibus debetur, minime ſatisfieri, ſed damnatum in quinque præfatis Propoſitionibus Janſenii libri ſenſum, quem illarum verba præ ſe ferunt, ab omnibus Chriſtifidelibus ut hæreticum non ore ſolum, ſed corde rejici, ac damnari debere; & qui ſecus docuerint, vel quovis modo aſſeruerint, ſubjacere cenſuris & pœnis in ſupradictis Conſtitutionibus contentis.*

IV.

Neminem ad ſacros Ordines promoveant Epiſcopi, aut ad Confeſſiones audiendas, & munia Concionatoris obeunda applicent, vel ad beneficia poſſidenda admittant, niſi prius Conſtitutionum Innocentii X. & Alexandri VII. ſubſcriptionem exegerint, & de præſtita Clementis XI. Conſtitutionibus Vineam Domini Sabaoth, & Unigenitus Dei filius, *ſincera ac demiſſa obedientia certiores facti fuerint.*

V.

Denique cum Novatores ſparſis ubique virulentis ac fallacibus libellis incautos homines ipſoſque etiam, ſi fieri poſſet, electos in errores ſuos inducere conentur, eaque prævaleat iniquitas temporum, ut libri improbi, quo graviori anathemate feriuntur, eo curioſius requirantur, & legantur avidius; ne venenum latius ſerpat, & ut a noxiis paſcuis Chriſti oves arceantur, piorum Conciliorum veſtigiis inhærens declarat hæc Sancta Synodus, omnes, qui prohibitos libros ſeu libellos, & præſertim adverſus præfatas Conſtitutiones Apoſtolicas recens vulgatos, tam ſcripto quam typis editos, legere, deſcribere, aut apud ſe retinere auſi fuerint, excommunicationis vinculo eſſe ipſo facto innodatos, a qua niſi ſpeciali licentia (excluſo mortis articulo) abſolvi nequeant.

Sunt hæc præcipua Ebredunenſis Synodi Decreta, quæ ea de cauſſa potiſſimum indicta fuit, ut Paſtoralis Inſtructio Epiſcopi Senicienſium, anno ſuperiori edita, damnaretur. Stitit ſe Epiſcopus Sanicienſis, regia vocatus epiſtola, annum agens octuageſimum Ebredunenſi Synodo, in qua prædicta inſtructio damnata fuit, quoniam in ea laudantur Reflexiones Morales Paſchaſii Queſnellii, & Conſtitutio *Unigenitus* refutatur. Quamquam vero contra hanc ſententiam ſenex Epiſcopus proteſtatus ſit, duodecim Præſules pro illo apud Regem interceſſerint, & quinquaginta Pariſienſes Advocati res in conventu Ebreduni geſtas, agendique modum improbaverint; Benedictus tamen XIII. ſummopere illum commendavit in Epiſtola ad Archiepiſcopum de Tencin, qui etiam poſtea purpura decoratus fuit. Chriſtianiſſimus etiam Rex in ſua ad eumdem Præſulem epiſtola, quæ in Synodo fuerant acta, ſua auctoritate munivit. Sanicienſium Præſule amoto, hujus Eccleſiæ *adminiſtratio* commiſſa eſt ab eadem Synodo D. de Saleon, qui deinde ad Archiepiſcopatum Viennenſem evectus ætate noſtra Benedicto XIV. P.M. libros Patrum Belelli & Berti tanquam hæretico ſpiritu animoque malo conſcriptos non minus infeliciter, quam inepte denunciavit.

§. XI.

De Nationali Maronitarum Concilio.

CElebrata fuit hæc Synodus Montis Libani in Eccleſia B. M. V. de Loaiſa Monachorum S. Antonii an. 1736. ineunte Octobre. Interfuere Patriarcha Antiochenus, XIV. Epiſcopi Maronitæ, duo Syri, totidem Armeni, Abbates aliique complures; in eaque Decreta S. Congregationis de Propaganda fide propoſita & recepta fuerunt: actum etiam de numero, limitibus & diviſione Diœceſum Maronitarum, & de contributione erogari ſolita Epiſcopis in collatione Ordinum, & ſacrorum Oleorum diſtributione. Plenius hæc intelliguntur ex Litteris Apoſtolicis Benedicti XIV. an. 1741. Kalendis Septembris datis, quibus hæc Synodus confirmatur: „ Etſi autem, inquit Benedictus §. 2. & ſeqq. „ Venerabiles Fratres Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique pro tempore exiſtentes inclytæ Nationis Maronitarum, quæ ab ipſa ſua origine Orthodoxam Romanam fidem profeſſa, ſemper intactam ab infidelibus, hæreticis, ſchiſmaticis undique circumſidentibus cuſtodire, atque Apoſtolicæ huic S. Sedi arctiſſime adhærere, debitaque obedientia obſequi ſtuduit, ac pergit, cœtus & Synodos hujuſmodi veluti in ſpeciem inter ſe celebrare non deſtiterint; nunquam tamen apud illos Provinciale, ſeu totius Nationis Concilium habitum fuiſſe conſtat. Quo factum fuit, ut, cum nonnulla ad diſciplinam Eccleſiaſticam potiſſimum ſpectantia ſenſim a primæva inſtitutione, ac ſplendore declinare viderentur, ad eadem ſuſtinenda reparandaque aſſidue per Congregationem Venerabilium fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium, tum Generalis adverſus hæreticam pravitatem Inquiſitionis,

(1) Concil. Trid. Seſſ. 6. de Ref. c. 8. Ad Hebr. 11.

„ nis, tum Propagandæ fidei, Decreta ſuper propoſitis dubiis, & exortis controverſiis, quantum fieri potuit, conſuleretur. Quæ certe providentia jam dudum inita ac ſervata, etſi quodammodo ſalutaris, haud tamen ſatis viſa fuit modernis Venerabilibus fratribus Joſepho Petro Patriarchæ Antiocheno, cæteriſque Archiepiſcopis, & Epiſcopis ejuſdem Nationis Maronitarum, ut votorum ſuorum compotes fierent. Quamobrem per ſupplices Litteras eximiis ſingularis erga Apoſtolicam hanc Sanctam Sedem reverentiæ & obedientiæ notis inſignes, iterum atque iterum datas, non modo abuſus ſenſim irreptos, ac controverſias & confuſiones pacem plerumque interturbantes e medio tollendas ſignificabant: verum enixis etiam precibus tandem poſtularunt, ut ad graviſſimum hujuſmodi negotium cum ejuſdem Nationis decore atque utilitate conficiendum, adlegare dignaretur Apoſtolica Sedes dilectum filium Joſephum Aſſemanum ejuſdem Nationis virum, primæ in Bibliotheca noſtra Vaticana cuſtodiæ Præfectum, Canonicum Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, Magiſtrum in utraque Signatura noſtra Referendarium, Prælatum domeſticum, & intimum Cubicularium noſtrum, quem triginta fere ab hinc annis nobis notum & acceptum, tum propter obſequia ſua in earundem Congregationum Inquiſitionis, & Propagandæ Fidei negotiis Nationum Orientalium expediendis laudabiliter præſtita, & tot volumina de Orientalibus præſertim, aliiſque rebus jam typis edita, plurimi facimus. Itaque felicis recordationis Clemens PP. XII. Prædeceſſor noſter, ex ejuſdem Congregationis Propagandæ Fidei conſilio, ſupplicationibus hujuſmodi inclinatus, laudatum Joſephum Simonium, tum ſuis Apoſtolicis litteris in ſimili forma Brevis, tum decreto & inſtructione ſuper nonnullis Articulis peculiari reformatione dignis habitis, & faculiare Synodum Provincialem ſeu totius Nationis, ſi opus fuiſſet, congregandi inſtructum, ablegare dignatus fuit. Hic autem ſupremis ejuſdem Clementis Prædeceſſoris juſſibus ea, qua decebat, obedientia obtemperans, Orientem contendit. Poſtquam ad Libanum Montem acceſſit, Apoſtolica mandata, Decreta, & inſtructionem dictæ Congregationis in Apoſtolicis litteris, & Decretis, ut præmittitur, contenta, iiſdem Joſepho Petro Patriarchæ, aliiſque Præſulibus Maronitis expoſuit. Quibus omnibus cum veneratione Apoſtolicæ Sedi debita exceptis, lectiſque, unanimi conſenſu ſtatutum fuit, ut Synodus hujuſmodi haberetur, in qua non ſolum recitarentur, atque obſervanda proponerentur Decreta, & Ordinationes dictæ Congregationis Propagandæ Fidei; verum etiam alia Decreta, & Canones, ſi aliquo pacto id ad Eccleſiaſticam diſciplinam cum ejuſdem Nationis laude reformandam illuſtrandamque neceſſarium atque opportunum fuiſſet viſum, conderentur. Interea variis congreſſibus antea peractis, Synodus hujuſmodi, quæ jam indicta fuerat, in Eccleſia ſub invocatione B. Virginis Mariæ Immaculatæ Monaſterii de Louiſa dilectorum filiorum Monachorum S. Antonii Congregationis Montis Libani in Provincia Cheſroanenſi Phœniciæ convocata fuit. In ea ſane, præter Patriarcham, & Ablegatum hujuſmodi, interfuerunt Archiepiſcopi, & Epiſcopi, nimirum quatuordecim Maronitæ, duo Syri, & totidem Armeni, Abbates Generales Monachorum tum S. Antonii Congregationis Montis Libani, tum ſancti Iſaiæ, ſinguli cum quatuor Definitoribus, & aliis Abbatibus localibus, tam ejuſdem Congregationis Montis Libani, quam Monaſteriorum antiqui Inſtituti, Locumtenens cuſtodiæ Hieroſolymorum, ac totius terræ Sanctæ, Apoſtolici Miſſionarii omnium Ordinum, qui in Syria & Palæſtina commorantur, nempe S. Franciſci Minorum de Obſervantia, & Capuccinorum, ſanctæ Mariæ de Monte Carmelo Excalceatorum nuncupatorum; & Clerici Regulares Societatis Jeſu, ac quamplures Archipresbyteri, Parochi, Presbyteri, Theologi, Collegii Pontificii de Urbe olim alumni, aliique Clerici, Monachi, Principes, ac Magnates Gazeni, Hebaiſcii, & aliarum familiarum inſignium Montis Libani, & Antilibani. Antedicti omnes in ſeſſionibus tam matutinis, quam veſpertinis trigeſima menſis Septembris, ac prima, & ſecunda diebus menſis Octobris anni MDCCXXXVI. habitis, inſimul convenientes, poſtquam recitata & propoſita fuerant Decreta, Canones, & Articuli juxta inſtructionem dictæ Congregationis Propagandæ Fidei, ut præmittitur, in Synodo hujuſmodi condita & contenta, non ſolum omnia & ſingula comprobarunt, laudaveruntque, iiſque omnes & ſinguli, qui ſuffragium & votum habebant, aliique ſubſcripſerunt; verum etiam litteras, quibus & ea quæ geſta erant, ſignificabant, & ipſum Ablegatum propter ſuum zelum, prudentiam, doctrinam, pietatem, ſapientemque in rebus geſtis habitam rationem, maximopere commendabant, diebus tertia, quarta, quinta, ſeptima & decimaquinta ejuſdem menſis, & anni datas, ad Clementem Prædeceſſorem præfatum, & ſæpe dictam Congregationem perferendas curarunt, ſuppliciter expoſtulantes, ut Synodus hujuſmodi, prævia Apoſtolicæ hujus ſanctæ Sedis examine, cenſura, & correctione, quatenus neceſſitas exegiſſet, Apoſtolica authoritate approbata, & confirmata, typis etiam arabicis dictæ Congregationis Propagandæ Fidei in lucem prodiret. Interea dum ipſe Joſeph Simonius Ablegatus inſtructioni memoratæ Congregationis, & bonæ mem. Felicis Cardinalis Zondadari, dum viveret, Nationis Maronitarum protectoris, & hujuſmodi ad Montem Libanum ablegationis ponentis, mandatis obtemperaturus, & iis, qui in dicta Synodo ſuffragati fuerant, morem geſturus, ſtatim nonnulla in quibuſdam Articulis, ut præmittitur, contenta, ac primum hic Romæ, deinde in memorata Synodo jam diſcuſſa atque decreta, executioni mandanda curat, ac præſertim omnimodam Monialium a Monachis ſeparationem, non levis eumdem Ablegatum inter & Patriarcham, quoad modum ſeparationis, emerſit diſſenſio. Acceſſit deinde controverſia de inhibita quacumque vel modica pecuniæ ſumma, aut aliarum rerum contributione, tum in ſacrorum Oleorum diſtributione, tum in ſacrorum Ordinum collatione, Patriarchæ aut Epiſcopis alias ſolvi & erogari ſolita. Demum de ſtatuta uniuſcujuſque propriæ Eccleſiæ Antiſtitis firma incardinatione, & Epiſcopatuum ad certum numerum, juxta folium ab ipſo Patriarcha, Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſubſcriptum, reductione, diſſidium erupit. De hiſce omnibus idem Patriarcha & per ſuas litteras anno MDCCXXXVII. ſcriptas, & per ſuum Nuntium an. MDCCXXXVIII. hanc almam Urbem aſſequutum, Apoſtolicam Sedem conſuluit. Narratis autem relatiſque prius in ſæpedicta Congregatione Propagandæ Fidei non ſemel habita quam plurimis, tum quoad puncta in antedictis Articulis contenta, tum quoad authoritatem legitimitatemque Synodi præfatæ, rationum momentis, hinc inde adductis, & accuratiſſime expenſis; audita tum Venerabilis Fratris Gabrielis Eva Archiepiſcopi Cypri Maronitæ, tum dilectorum filiorum Thomæ Budi Abbatis Generalis Monachorum S. Antonii dictæ Congregationis Montis Libani, & Pompilii Rodata in Bibliotheca noſtra Vaticana Græci Scriptoris, & de rebus Orientalibus non ignari, quibus Synodus præfata revidenda, & examinanda commiſſa fuerat, relatione, particularem Congregationem eorumdem Venerabilium Fratrum noſtrorum Propagandæ Fidei jam a nobis deputatam, coram nobis die XXVII. proxime elapſi menſis Auguſti, ponente dilecto pariter Filio noſtro Vincentio S. R. E. Cardinali Petra ejuſdem Congregationis Propagandæ Fidei Præfecto, in locum dilecti itidem Filii noſtri S. R. E. præfatæ Cardinalis Rezzonici ponentis abſentis ſuffecto, habendam indiximus. Propoſita fuerunt in Congregatione hujuſmodi dubia, quæ ſequuntur: I. *An conſtet de legitimitate dictæ Synodi?* II. *An Canon quoad cohabitationem prohibitam Monialium, ſeu Mulierum cum Monachis, ſuſtineatur; vel quomodo moderandus?* III. *An Canon prohibens Patriarchæ quamcumque exactionem in diſtributione Olei ſancti Parochis, ſuſtineatur & mereatur confirmationem?* IV. *An Canon quoad reſidentiam Epiſcoporum Maronitarum in propriis titulis Eccleſiarum Epiſcopalium, ſit approbandus; & quid quoad Appendicem Synodi Cap. XLI. in quo adeſt diviſio ſedium Epiſcopalium, cum limitibus Diœceſum Maronitarum pro diſtributione Diœceſum in tot Epiſcopis, ita ut non poſſint amoveri a Patriarcha?* V. *An ſit conſulendum Sanctiſſimo pro approbatione dictæ Synodi etiam per Breve Apoſtolicum?* Ad quæ ſane dubia omnibus ſedulo expenſis, per eoſdem Cardinales reſponſum fuit. Ad primum *conſtare de legitimitate Synodi, omnibus ſuffragantibus*. Ad ſecundum: *pro approbatione Canonis, citra tamen approbationem Monaſteriorum*. Ad tertium: *Approbandum, & ad Sanctiſſimum qui dignetur alio modo providere Domino Patriarchæ*. Ad quartum: *Pro approbatione Canonis demandantis reſidentiam Epiſcoporum: & ad Sanctiſſimum quoad contenta in Appendice Cap. XLI. in quo proponuntur Metropolitarum & Epiſcoporum Maronitarum ſedes & limites*. Ad quintum: *Ad Sanctiſſimum, qui dignetur approbare Synodum, cum Brevi Apoſtolico*. Hinc eſt quod Nos, qui in ſublimi ſacroſancti Apoſtolatus ſpecula per divinæ bonitatis abundantiam conſtituti, nihil optamus impenſius, quam ut per univerſum Catholicum Orbem evangelizemus, & dog-

„ mata

Google

„ mata Orthodoxæ fidei omnes Chriſtifideles edocea-
„ mus, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ præcepta intacta ſan-
„ ctiſſime ſervanda curemus; eapropter omnibus & ſin-
„ gulis diſſidiis, controverſiis, diſſenſionibus, cæteriſque
„ quibuſcumque, quæ ad hanc uſque diem ſuper præmiſ-
„ ſis omnibus quocumque pacto, & quomodolibet ex-
„ citata fuerunt, perpetuum ſilentium imponentes; nec
„ non omnium, & ſingulorum ſupra memoratorum Pa-
„ triarchæ, Ablegati, Archiepiſcoporum, Epiſcopo-
„ rum, cæterorumque Nationis Maronitarum hominum
„ votis hac in re, quantum cum Domino poſſumus,
„ favorabiliter annuere, eorumque ſingulares perſonas
„ ſpecialibus favoribus & gratiis proſequi volentes, at-
„ que Apoſtolicis laudibus commendantes, & a quibuſ-
„ vis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti,
„ aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis, a
„ jure vel ab homine quavis occaſione, vel cauſa la-
„ tis, ſi quibus quomodolibet innodatæ exiſtunt, ad ef-
„ fectum præſentium duntaxat conſequendum, harum
„ ſerie abſolventes, & abſolutas fore cenſentes, ſuppli-
„ cationibus eorundem nomine Nobis ſuper hoc humi-
„ liter porrectis inclinati, de eorumdem Venerabilium
„ Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio,
„ Synodum hujuſmodi, omniaque & ſingula, in ea,
„ ut præmittitur, edita, ſtatuta, decreta, Ordina-
„ tiones, & Canones, authoritate Apoſtolica tenore
„ præſentium confirmamus, & approbamus, illique in-
„ violabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus; ita
„ tamen quod per noſtram prædictæ Synodi confirma-
„ tionem nihil derogatum eſſe cenſeatur Conſtitutioni-
„ bus Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtro-
„ rum, & Decretis Conciliorum Generalium ſuper Ri-
„ tibus cæterarum quarumcumque Nationum, ſive ſpe-
„ cialiter, ſive generaliter factis, quæ non obſtante hu-
„ juſmodi confirmatione, in ſuo robore permanere de-
„ beant; ac ſalva ſemper in præmiſſis authoritate di-
„ ctæ Congregationis Propagandæ Fidei, Nobis ta-
„ men, ac Succeſſoribus noſtris Romanis Pontificibus,
„ toties quoties opus fuerit, ſuper præmiſſis omnibus
„ prius conſultis “. Adhibere ſolet, inquit Bertius in Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Breviario Sæcul. XVIII. Cap. II. hanc clauſulam Apoſtolica Sedes in qualibet confirmatione Synodorum Orientalium; adhibuitque illam anno 1714. confirmando Synodum Albaniæ, ſive Epiri, & anno 1720. confirmando Synodum Ruthenorum Samoſcii in Polonia celebratam.

§. XII.

De Synodis Hiſpaniæ.

ANno 1600. Synodus Oriolana celebrata eſt a D. Joſepho Stephano Oriolano Antiſtite, in qua actum de receptione ſacri Concilii Tridentini, de opera diligenti adhibenda a Parochis in converſione *Moriſchorum* procuranda, multiſque aliis cum ad Sacramenta, tum ad diſciplinam pertinentibus. Cap. XVII. *De Miſſa B. Rochi tempore peſtis ſingulis feriis tertiis celebranda* ita ſtatuitur: *Piam populi propenſionem, devotionemque in Domino commendantes, maxime hoc tempore, quo peccatis noſtris exigentibus, peſtis in hoc regno Valentino graſſatur, & late contagione metuenda ſerpit, in B. Rochum Confeſſorem in dies augeri & accendi magis ac magis cupientes (cujus veneranda imago coloribus expreſſa in oppido de Calloſa noſtræ Diœceſis, pluries ſudore madida viſa eſt, ejuſque lampas oleo ebullire conſpecta, cujus unctione plurimos fidelium a variis ægritudinibus liberatos eſſe aſſeritur) volumus ut durante hac calamitate, quæ nobis imminet, in tertia feria cujuslibet hebdomadæ, de illo in omnibus noſtris Eccleſiis Miſſa privata vel publica de uno Confeſſore non Pontifice recitetur, & eleemoſynæ, quæ intuitu illius imaginis fidelium largitione donantur, in illius extruendum & amplificandum Eremitorium cedant.*

Anno MDCI. Concilium III. Provinciale Limanum in Civitate Lima Toribius Mogrovexius Archiepiſcopus Regum ſive Limenſis habuit. Idem duo alia Concilia celebravit annis MDCII. & MDCIV. quorum Acta & Decreta ad calcem Tomi IV. Conciliorum Hiſpaniæ invenias a Cardinali de Aguirre collectorum.

§. XIII.

De quibuſdam aliis Conciliis Synodiſque Diœceſanis præſertim Italiæ.

SEdente Paullo V. in Petri Cathedra habitæ ſunt Synodi nonnullæ, videlicet una Glaſcuæ in Scotia menſe Junio anno ſalutis 1610. in quo confirmata eſt authoritas Epiſcoporum in regimine, ordinatione, ac juriſdictione ſuarum Eccleſiarum.

Anno 1616. menſe Martio in Urbe Apamea Meſopotamiæ habita eſt Synodus ab Elia Patriarcha Babylonis, occaſione profeſſionis fidei a Paulo Pontifice acceptæ, quam cuncti amplexi ſunt.

Sub ejuſdem Pauli Pontificatu habitum eſt Concilium Provinciale Petricoviense Bernardo Maczieouuski S. R. E. Presbytero Cardinali Archiepiſcopo Gneſnenſi ad reſtaurandos tum Cleri tum populi mores, ac pro unione Ruthenorum Ritus Græci cum Eccleſia Romana promovenda.

Synodum quoque ſuam celebrarunt Rutheni Ritus Græci præſidente Hipatio Pociey Metropolita Kiovienſi, qui a ſchiſmate ad Eccleſiæ Catholicæ communionem redierat.

Anno primo Pontificatus Gregorii XV. nempe 1621. die 26. Aprilis habitum eſt Concilium Provinciale Petricovienſe pro immunitate Eccleſiaſtica, & Clericorum moribus reſtaurandis: præfuit illi Laurentius Gembicius Archiepiſcopus Gneſnenſis, cujus Conſtitutiones Gregorius approbavit.

Urbano VIII. Pontifice ann. 1625. alterum Petricovienſe Concilium habitum eſt. Ann. 1634. Varſavienſe primum, tum ſecundum pro diſciplina Eccleſiaſtica reſtauranda, depravatorum morum correctione, & divini cultus propagatione.

Si porro omnia Concilia Provincialia vel Diœceſana, quæ in Italia celebrata fuerunt hac tempeſtate, percenſere, eorumque Acta ac Decreta ſeligere vellem, longius quam par eſſet, Diſſertatio noſtra protraheretur, & in tanta rerum dicendarum copia vix illa exitum reperiret. At enim præter triginta quatuor Concilia Beneventana quæ convocavit edi ditque Vincentius Maria Card. Urſinus, poſtea Benedictus XIII. alia quampluri ma ſunt coacta, inter quæ potiſſimum numerantur Concilium Mediolanenſe ſeptimum a Friderico Cardinali Borromæo S. Caroli Nepote, ſucceſſore & virtutum imitatore congregatum. Concilium inſuper Senenſe a Franciſco Maria Cardinali Taurusio habitum: duo etiam Neapolitana, tria S. Severinæ, Ravennatenſe, Florentinum, Urbinatenſe, Turritanum in Sardinia; duæ Synodi Æſinæ ſub Cardinali Matthæo Patricio Epiſcopo, Albingaunenſis Synodus, Amerina ſub Antonio Gratiano, Synodus Aſſiſienſis ſub Cardinali Nerlio, Synodus Averſana, Synodus Bononienſis ſub Card. Jacobo Boncompagno, Synodus Cæſenatenſis ſub Cardinali Denofſio, Synodus Lunenſis & Sarzanenſis ſub Cardinali Benedicto Lomellino, Synodus Auximana ſub Card. Antonio Maria Gallo, Synodus Montisfaliſci ſub Card. Marco Antonio Barbadico, Synodus Nonantulæ ſub Cardinali de Angelis, Synodus Sabinenſis ſub Card. Ptolomæo Gallo, Synodus Sutrina ſub Card. Julio Spinula, & aliæ hujuſmodi, Eugubina, Genuenſis, Aſculana, Roſſanenſis, Venuſina &c. Hiſce Synodorum nominibus recitatis, fuſe Graveſonius pertractat de Synodo Diœceſana inſignium Abbatiarum S. Mariæ Farfenſis & S. Salvatoris Majoris, Ordinis S. Benedicti, quam Eminentiſſimus Carolus Barberinus, Presbyter Cardinalis Tituli S. Laurentii in Lucina, & Sacroſanctæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum Archipresbyter, & ſacrorum Monaſteriorum earumdem Abbatiarum Abbas, & perpetuus Commendator, nec non earumdem Diœceſum ac juriſdictionum Ordinarius celebravit An. MDCLXXXV. Hujus Synodi Farfenſis Acta & Decreta nonnulla in varia capita diſtributa, cum eodem Graveſonio referemus. In primis cap. 3. Farfenſis Synodus admonet verbi Dei præcones, ut ſæpius animo reputantes altiſſimam proprii muneris vocationem recte tractent & annuncient verbum veritatis, non ſemetipſos, ſed Jeſum Chriſtum prædicantes, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis, ac ſubinde ſeſe in omnibus exhibeant ejuſdem Chriſti Miniſtros, & diſpenſatores myſteriorum Dei: loca, ad quæ diverterint, bono virtutis odore perfundant, ſeque animarum ſaluti, non temporalis ſtipendii lucro inhiare oſtendant: parentibus præcipue inculcent arctiſſimam obligationem, qua naturali jure & ex præcepto divino tenentur liberos ſuos bonis moribus imbuere & in viam Dei dirigere, adeoque illos moneant, ut filios ipſi inſtruant, & ad Eccleſias doctrina Chriſtiana erudiendos mittant. Denique verbi Dei præconibus præcipit Synodus, ut vitia omnia generatim reprehendant, eaque præſertim, quæ ex Parochorum relatione frequentiora & manifeſtiora eſſe noverint in locis, ubi concionantur. Capite nono, quod eſt *de Sacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento*, injungit Parochis, ut caveant, ne quoſvis indiſcriminatim ad ſacram communionis menſam admittant, ſed potius excludant publice excommunicatos, concubinarios, meretrices, blaſphemos, maleficos, uſurarios publicos, itemque publice criminoſos, & eos præterea, qui in odio proximi cum ſcandalo perſeverant, nec non conjuges cohabita-

re ſine

te ſine caoſa legitima nolentes, niſi prius ii omnes certum pœnitentiæ cum vitæ emendatione ſignum dederint. Capite XI. quod eſt *de Sacramento Pœnitentiæ*, Synodus Farfenſis præcipit Confeſſario, ut, ſi pœnitentes offenderit, qui ad reſtitutionem rerum, ſeu famæ teneantur, eos exacte de ſua obligatione admoneat, cui ſi ſatisfacere expreſſe nolint, aut alias nolle eam adimplere liquido judicare poſſit, eis abſolutionem deneget, neque eorum pollicitationibus, ſeu ipſi Confeſſario, ſeu aliis pluries factis, & ſemper effectu carentibus, facile credat: ſed eo caſu, niſi circumſtantiis certa ſpes faciendæ reſtitutionis effulſerit, abſolutionem tandiu differat, quouſque reſtitutione facta, ſi poſſint, illata damna reparaverint. Eoque diligentiorem in hac materia operam probatos Authores legendo, & juſtitiam præ oculis habendo Confeſſarius adhibere debet, quod majus ei periculum imminet pœnitentium ſe peccatis, atque etiam obligationibus irretiendi, ſi injuſta conſilia, etiam per ignorantiam craſſam & affectatam, ſuggerendo, alieni damni cauſſa extiterit. Præterea, cum his, qui nec peccata, nec proximas peccandi conſuetudines relinquere volunt, abſolutio tanquam indignis deneganda ſit, prohibet Synodus Farfenſis, ne Confeſſarius abſolutionis beneficium impertiatur concubinariis, meretricibus, uſurariis, blaſphemare inter ludendum ſolitis & tamen ludere pergentibus, odia & inimicitias exercentibus, nec tamen deponentibus, aut ignoſcere recuſantibus, aliiſque hujuſmodi, niſi per tantum temporis ſpatium ab his ſceleribus ſe abſtineant, ut Confeſſarius ſpem moraliter certam habeat, eoſdem impoſterum vitam emendandi firmum propoſitum animo concepiſſe. Confeſſarius autem quam maximam curam adhibebit, ut peccatores gravitatem primum peccatorum ſuorum ac turpitudinem deprehendant, deinde ſalutari timore concuſſi, ſed inconcuſſa fide, ſpe certa, & charitate non ficta erecti præteritos annos in amaritudine animæ recogitantes vetera commiſſa deteſtari, & meliorem vitam inchoare incipiant, atque admiſſas noxas non ſolum per humilem miſeriarum hujus vitæ perpeſſionem, verum etiam per ſalutares pœnitentias abolere proponant. Et quia ſatisfactiones pro peccatis non tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed ad præteritorum etiam criminum vindictam & caſtigationem imponuntur, Confeſſarius diligentiſſime cavere debet, ne connivendo, & indulgentius cum pœnitentibus agendo, pro delictis graviſſimis opera leviſſima imponat, & ſe alienorum criminum participem efficiat. Debebit ergo confeſſarius, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate peccatorum & pœnitentium facultate, inſpecta etiam doloris magnitudine, ſalutares, convenientes, & peccatorum redemptrices ſatisfactiones injungere; & quamvis ob refrigeſcentem fidelium caritatem, canonum pœnitentialium rigor paulatim remiſſus, multumque relaxatus in Eccleſia reperiatur, poterit tamen Confeſſarius illam ſanctiſſimorum hominum diſciplinam pœnitentibus delictis gravioribus obſtrictis ob oculos ponere, ut dum lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis manſuetudinem, & ſuperbis humilitatem præcipit; ſcelerum ſuorum magnitudinem pœnarum gravitate commetientes, & benignius ſecum agi quam commererentur videntes; libenter, promte jejunia ad domandam carnis concupiſcentiam, eleemoſynas ad frænandam concupiſcentiam oculorum, orationem denique ad ſuperbiam vitæ deprimendam, non modo cum injunguntur, ſed ultro etiam & ſponte complectantur. Ut autem Confeſſarii, quos a purioris doctrinæ moralis ſtudio ac praxi nunquam recedere oportet, ſemper præ oculis haberent illos errores, a quibus potiſſimum in Sacramentorum adminiſtratione præcavere & abhorrere debent, Synodus hæc publicari juſſit, & inter acta Synodalia inſeruit primum Decretum Alexandri VII. datum die 25. Septembris an. MDCLXV. quo viginti octo laxiorum Caſuiſtarum propoſitiones damnantur; inſuper alterum ejuſdem Pontificis Decretum datum XVIII. menſis Martii anni MDCLXVI. quo ſeptemdecim eorumdem mollium Caſuiſtarum configuntur propoſitiones; denique Decretum Innocentii XI. Summi Pontificis promulgatum die 2. menſis Novembris an. MDCLXVII. quo proſcribuntur ſexaginta quinque propoſitiones novellorum illorum Caſuiſtarum, qui Chriſtianæ moralis doctrinæ puritatem, pernicioſis inductis corruptelis, infuſcarunt, ejuſque ſanctitatem laxiſſimis opinionibus & vaniſſimis diſtinctionum metaphyſicarum nugis inquinarunt. Cap. XVIII. quod eſt de *Feſtorum obſervantia*, onus imponit Synodus Parochis ſollicite invigilandi, omnemque adhibendi operam, ut populi ſibi commiſſi feſtos dies rite obſervent, ſimulque eos docendi, dierum feſtorum obſervantiam conſiſtere in perfecta, & plena applicatione ad divina, & in religioſa ab omni opere ſervili, ſive illud mechanicum, ſive rurale ſit, ceſſatione; atque adeo totos ſacris meditationibus, precibus, aliiſque charitatis & religionis operationibus eſſe impendendos. Præcipit inſuper Parochis, ut præcipue doceant, teneri ſub pœna peccati mortalis omnes fideles ſingulis diebus dominicis & feſtivis, aſſiſtere ea, qua decet, pietate mentiſque attentione integræ Miſſæ ſacrificio; ita ut dum Miſſa, officia divina, ſacra concio, doctrina Chriſtiana, vel quæcumque alia functio peragitur, nulli in Eccleſia, vel prope illam ſtrepitus, clamores, aut importunæ confabulationes permittantur; cantilenæ autem, inſtrumentorum concentus, ſaltationes, luctæ, ſpectacula, circulatorum ineptiæ, ludive quilibet prope Eccleſiam ounquam, nec alibi etiam per plateas dierum feſtorum tempore ullatenus tolerentur: denique intempetantes compotationes, taxillorum & chartarum luſus toto die feſto, etiam per carniſprivium omnino prohibeantur; ſicut & comœdiæ in privatis domibus prædictis diebus, & tempore dum divina officia celebrantur. Cap. XIX. quod eſt *de Jejunio*, volens Synodus Farfenſis ut ſacrum, & maxime acceptabile quadrageſimæ tempus eo quo debet fructu a populis celebretur, jubet Parochis ut eos efficaciter, & opportune præmoneant, illius obſervantiam licentia atque intemperantia præcedentium dierum non recte ſuſcipi, nec in peccatis jejunando recte peragi, neque ſine magno jejunio, abſtinentia ſcilicet iniquitatum, Paſchali cæleſtis panis ſaturitate licere frui. Quocirca, ut omnis non ſolum culpa, ſed etiam culpæ occaſio cautius tempore quadrageſimæ quam alias vitari poſſint, diſtricte inhibet prædicta Synodus, ne a feria IV. cinerum uſque ad feſtum Paſchatis fiant ſpectacula inania, comœdiæ, tripudia, compotationes, convivia, alearum & taxillorum ludi, & quælibet licentioſa conventicula ſub gravibus pœnis tam contra Authores, quam contra illos, qui eis quomodocumque interſunt. Capite XXI. quod eſt *de Vita & honeſtate Clericorum*, ſanctiſſimas leges condidit Synodus Farfenſis, quæ utinam omnium Clericorum alte inſiderent animis, & ad praxim redigerentur. Et primo quidem præcipit Clericis, ut libros pios crebro evolvant; inanes, ſcurriles, & impuros ne nominari quidem apud ſe permittant. Secundo tum Sacerdotibus, tum Clericis ſub pœna ſuſpenſionis a divinis ipſo facto incurrendæ vetat, ne taxillis, aleis, foliiſque luſoriis ullo pacto ludere, vel domum ad ludendum commodare audeant, vel quovis modo ludi participes, aut ſpectatores eſſe. Tertio jubet Clericis, ut a venationibus, in quibus canum, armorum, clamorumque ſtrepitus intervenire ſolent, omnino abſtineant; ut convivia ſæcularia fugiant, & ubique victus frugalitati ſtudeant; ut vino, in quo eſt luxuria, modice utantur: ut choreis, ſpectaculis ſcenicis, aliiſque cœtibus, ubi amatoria & turpia obſcœnis verbis, atque indecora corporis motibus laſcivoque cantu exprimuntur, nullo modo interſint: ut ad comœdias non accedant, nec larvati ſeu perſonati in publicum prodeant: ut vitent fœminarum ædes; familiaritates, congreſſus, & ſecreta colloquia, quovis officii, aut pietatis prætextu, nullatenus frequentent: ut nullum mercaturæ aut negotiationis genus vel per ſe vel per alium exerceant; aliena prædia, reditus, vectigalia non conducant; nulliſque ſæcularibus perſonis, præcipue fœminis, in procurandis negotiis, aut domus gubernatione famulentur: ut denique domi ſe, ſuaque religioſa diſciplina componant; raro per publicum, gravique inceſſu, oculorum totiuſque corporis modeſto habitu interiorem animi moderationem oſtendant; in Eccleſia frequentes ſuo quiſque miniſterio, & divino cultui intenti, nihil niſi ſanctum faciant aut cogitent; ubique morum innocentia, tacendi, loquendi, atque agendi prudentia, in Superiores reverentia atque obedientia, erga alios benignitate, inter ſe fraterno amore, vocationis, qua vocati ſunt, memores appareant, cum omni humilitate, & patientia ſupportantes invicem in charitate &c. Poſtremo, ut miſſa faciam brevitatis ergo bene multa alia, quæ ad reſarciendam Eccleſiæ diſciplinam, moreſque reformandos ſtatuit hæc Synodus, pauca duntaxat addam, quæ cap. XL. quod eſt *de Uſuris, ac illicitis Contractibus*, ad peſtiferam uſurarum luem, utriuſque Teſtamenti paginis, civilibus & canonicis legibus reprobatam, radicitus extirpandam, in his, qui ineuntur, contractibus neceſſario obſervanda decrevit. Hortatur quippe hæc Synodus, & obſecrat omnes Parochos, Confeſſarios, Concionatores, alioſque curam animarum exercentes, ut ſacros Canones, ſummorum Pontificum Conſtitutiones, probatoſque authores indefeſſo ſtudio evolventes, ſanam de Contractibus doctrinam apprime calleant, quam populis ſibi commiſſis, Contractus cenſuum, ſocietatum, alioſque inire volentibus, omnibus denique, maxime Tabellionibus, aut eorum vices fungentibus, ſequendam proponant; occaſionemque ſæpe, & liberaliter arripiant fidelem plebem enucleate docendi, atque mo-

nefaciendi, ut in præfatis Contractibus faciendis memores charitatis, juſtitiæ, æquitatis, bonæ fidei, ſpontanei conſenſus, inviolabilis juramentorum, & promiſſorum religionis, nec non Evangelii monitis *mutuum dantes nihil inde ſperantes*, proximorum in ſe affectum, vitam, juſtitiam, & gloriam a Deo omnium Patre & juſto ſimul Judice conſequantur. Monet præterea Synodus Parochos, Confeſſarios & Concionatores, ut acriter invehantur in eos, qui per vim, & metum, per dolos ac fraudes, per colluſiones, deceptiones, pauperumque, per fas & nefas, oppreſſiones, vias Domini rectas ſubvertunt, & eluſis in communem utilitatem latis legibus, nulla in proximos amoris aut æquitatis ratione habita, viſcera miſericordiæ claudunt & crudeliter obdurant, nefariaſque rapinas, aut palam, cum impune poſſunt; aut ſi ſecus, clam in pupillorum, viduarum, operariorum, aliorumque miſeria oppreſſorum perniciem exercent. Quamobrem ad graviſſimos illos tollendos abuſus, prohibet hæc Synodus Confeſſariis, ne alienorum bonorum raptores, uſurpatores, detentores, & præcipue uſurarios, debitarumque mercedum fraudatores, atque etiam horum omnium filios & hæredes crudeli, & iniqua indulgentia palpent, eoſque niſi facta reali reſtitutione, aut certe detecto in ipſis firmo quam primum reſtituendi propoſito, a peccatis abſolvant; gnari, ſi ſecus fecerint, ſe alienis peccatis innecti, & in defectum ſuorum pœnitentium ad reſtitutionem obligari. Præcipit quoque Parochis, ut maxima diligentia invigilent ſuper cenſuum, ſocietatum, aliiſque factis faciendiſque contractibus, quibus ſi lædi æquitatis & juſtitiæ jura, Summorum Pontificum Pii V. Conſtitutionem 79. & Sixti V. Conſtitutionem 45. infringi liquido cognoverint, quantum poſſunt, iniri impediant, jamque initos omni conatu reſcindi procurent; quorum monitis & increpationibus ſi qui manifeſte refragentur, perpetua infamia notati, nec vivi ad Sacramenta, nec mortui ad Eccleſiaſticam ſepulturam admittantur, niſi prius pro uſurarum debito ſolutione reali ſatisfecerint, aut fidejuſſoribus, pignoribuſque legitimam cautionem præſtiterint. Hæc Italica Synodus ideo *Farfenſis* nuncupatur, quod fuerit celebrata in clariſſimo Ordinis S. Benedicti Monaſterio Abbatiæ ſub titulo S. Mariæ Virginis, quæ vulgo *de Farfa* dicitur, eo quod in territorio Diœceſis Sabinenſis, in Ducatu Spoletano viginti duobus millibus paſſuum ab Urbe Roma diſtans, verſus Boream ad *Farfa* fluviolum vulgo italice *Farfaro* ſit.

Præter commemoratas hactenus Synodos, aliæ inſuper in Italia fuere celebratæ; uti quinque Viterbii a Cardinali Franciſco Maria Brancacci; Veliterna a Franciſco Card. Barberino; tres Piſanæ ſub Archiepiſcopo & Primate Franciſco Froſini an. 1708. 1717. & 1726. ſtylo Piſano; & denique plures in Gallia Subalpina maxime hoc ſæculo XVIII.

De Cleri Gallicani Comitiis, quæ pluries duobus hiſce ſæculis, quorum hiſtoriam ſcribimus, coacta fuerunt, quæque inſtar Nationalium Synodorum ſunt, nihil diximus; propterea quod illorum mentio opportunior occurret in Diſſertatione de Doctrina præſertim Morali ſæculi XVII. & XVIII. quam mox ſubjungemus.

DISSERTATIO VII.

DE ECCLESIÆ DOCTRINA PRÆSERTIM MORALI, QUÆ SÆCULIS XVII. & XVIII. OBTINUIT.

§. I.

Caſuiſtarum novitatibus, erroribuſque obſiſtunt Romani Pontifices, & cum primis Alexander VII.

DOCTRINAM, quæ ad fidem moreſque pertinet, uti antea, ita etiam duobus hiſce ſæculis incorruptam, atque incontaminatam ſervare ſtuduit Eccleſia Chriſti, iis repreſſis atque damnatis, qui eam quovis modo maculare pertentarunt, ut apparet ex hæreſeon errorumque hiſtoria, quam texuimus. Hinc cum Sæculo XVII. fungorum inſtar Caſuiſtæ plorimi pollulare cœpiſſent, quorum Ethice molliori omnia ſus deque miſcebantur, cunctiſque perpetrandis ſceleribus latiſſima ſternebatur via, illico ſanctiores Eccleſiarum Præſules, impr imiſque Romani Pontifices tanto malo obviam ire ſategerunt, doctiſſimis in vulgus editis documentis, queis Chriſtiani docerentur, quantopere ſibi eſſet cavendum a novis iis magiſtris, quorum libri unice ad eorum perniciem nati factique eſſe viderentur. Ex tot libris ad animarum detrimentum ſparſis Rothomagenſes, Pariſienſes, & aliarum Galliæ urbium Parochi, doctrina & pietate inſignes, multas propoſitiones collegerunt, eaſque Clero Gallicano in Comitiis Generalibus anno MDCLVI. congregato diſcutiendas præbuerunt. Harum propoſitionum lectio horrore quidem perculit Gallicanos Antiſtites, magnuſque illos omnes zelus & ardor inceſſit coercendæ illorum Scriptorum audaciæ, qui tam nefarie ſanctiſſima quæque Evangelii dogmata pervertebant; temporis tamen anguſtiis, & concludendi diuturnioris Conventus neceſſitate a ferenda cenſura præpediti fuerunt. Sed ne hac cenſuræ dilatione malum ingraveſceret, placuit Epiſcopis, Cleri Gallicani impenſis in lucem edi S. Caroli Borromæi inſtitutiones ad Confeſſarios, quibus animarum Rectores poſſent interim inſiſtere, quouſque fortius remedium præberetur. Diſſoluto Galliæ Epiſcoporum Conventu, prodiit in lucem *Apologia Caſuiſtarum* anno 1657. authore P. Pirot e Societate Jeſu, quæ ſtatim, cum laxiſſimis opinionibus ſcateret, non ſolum ab Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopis, & a ſacra Facultate Pariſienſi confixa eſt, ſed etiam proſcripta fuit ab Alexandro VII. die XXVI. menſis Auguſti MDCLIX. Idem Alexander Pontifex die 30. Januarii anno 1659. plurimas proſcripſit propoſitiones, quæ hujuſmodi ſunt.

1. *Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Epiſcopis, ut ſæcularium Confeſſiones audiri poſſint; neque ex illius Concilii authoritate privilegia Regularium reſtringi poſſunt, cum in Gallia receptum non ſit, præterquam in deciſionibus fidei; neque etiam Bulla Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.*

Eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, in hæreſim & Schiſma inducens, ſacro Concilio Tridentino & Sedi Apoſtolicæ injurioſa.

2. *Ubi Concilium Tridentinum eſt receptum, non poſſunt Epiſcopi reſtringere vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confeſſiones audiendas, neque illas ulla ex cauſa revocare. Quinimmo Ordinum Mendicantium Religioſi ad eas approbationes obtinendas non tenentur; & ſi ab Epiſcopis Religioſi non probentur, rejectio illa tantumdem valet, ac ſi approbatio conceſſa fuiſſet.*

Complexe accepta eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, & erronea.

3. *Regulares Ordinum Mendicantium ſemel approbati ab uno Epiſcopo ad Confeſſiones audiendas in ſua Diœceſi, habentur pro approbatis in aliis Diœceſibus, nec nova Epiſcoporum indigent approbatione. Regulares habent poteſtatem abſolvendi a peccatis Epiſcopo reſervatis, etiamſi ab Epiſcopo authoritas ipſis indulta non fuerit.*

Quoad primam partem eſt falſa, & ſaluti animarum pernicioſa. Quoad 2. partem eſt falſa, authoritati Epiſcoporum & Sedi Apoſtolicæ injurioſa.

4. *Nullus in foro conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur nec ad annuam confeſſionem, nec ad Miſſas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catecheſibus annunciantur, & docentur.*

Quoad primam & ſecundam partem ſimpliciter accepta eſt erronea & temeraria; ſuppoſitis vero privilegiis Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Et quoad tertiam partem de auditione Verbi Dei ſervetur diſpoſitio ſacri Concilii Tridentini.

5. *Talem legem in hac materia nec Epiſcopi, nec Concilia Provinciarum, vel Nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Eccleſiaſticis cenſuris mulctare poſſunt.*

Suppoſitis itidem Privilegiis Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram, verum iſta non eſt prædicanda, nec publice docenda, prout nec præcedens quarta.

6. *Regulares Mendicantes petere poſſunt licite a judicibus ſæcularibus, ut injungant Epiſcopis, quatenus ipſis mandata concedant ad prædicandum in Adventu & Quadrageſima. Quod ſi renuant facere Epiſcopi, Decretum judicum ſæcularium tantumdem valet, ac ſi permiſſio dictis Religioſis conceſſa fuiſſet.*

Eſt falſa, erronea, & in hæreſim ac ſchiſma inducens.

Hanc ergo qualificationem & declarationem a cunctis tenendam, ſequendam, & in praxi obſervandam eſſe, Sanctitas Sua declaravit, & mandavit ſub pœnis contra Schiſmaticos, temerarios, ſeditioſos, & de hæreſi ſuſpectos reſpective impoſitis. Contrariis quibuſcumque non obſtantibus &c.

Anno 1665. die 24. Septembris multo plures propoſitiones, & commenta Caſuiſtarum Apoſtolico mucrone confixit idem Pontifex, Decreto edito, quod tale eſt.

„ Sanctiſſimus Dominus Noſter audivit non ſine ma-
„ gno animi ſui mœrore, complures opiniones Chri-
„ ſtianæ Diſciplinæ relaxativas, & animarum perniciem
„ inferentes, partim antiquatas iterum ſuſcitari, partim
„ noviter prodire: & ſummam illam luxuriantium in-
„ geniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam
„ in rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinan-
„ di irrepſit alienus omnino ab Evangelica ſimplicitate,
„ ſanctorumque Patrum doctrina, & quem ſi pro re-
„ cta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens irru-
„ ptura eſſet vitæ Chriſtianæ corruptela. Quare ne
„ ullo unquam tempore viam ſalutis, quam ſuprema
„ veritas Deus, cujus verba in æternum permanent,
„ arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilata-
„ ri, ſeu verius perverti contingeret, idem SS. D. N.
„ ut oves ſibi concreditas ab hujuſmodi ſpatioſa, lata-
„ que, per quam itur ad perditionem, via, pro Paſto-
„ rali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret, earun-
„ dem opinionum examen pluribus in ſacra Theologia
„ Magiſtris, & deinde Eminentiſſimis & Reverendiſſi-
„ mis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem
„ Generalibus Inquiſitoribus ſerio commiſit: qui tan-
„ tum negotium ſtrenue aggreſſi, eique ſedulo incum-
„ bentes, & mature diſcuſſis uſque ad hanc diem in-
„ fraſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum
„ ſua ſuffragia Sanctitati Suæ ſingillatim expoſuerunt.

PROPOSITIONES.

1. *Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum fidei, ſpei, & charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.*

2. *Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.*

3. *Sententia aſſerens, Bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 18. Julii in Conſiſtorio ſacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa, & tolerata eſt.*

4. *Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.*

5. *Quamvis evidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denuntiare, ſi probare non poſſis.*

6. *Confeſſarius, qui in Sacramentali Confeſſione tribuit pœnitenti chartam poſtea legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, ac proinde non eſt denuntiandus.*

7. *Modus evadendi obligationem denuntiandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante: hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denuntiandi.*

8. *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licite accipere applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem; idque poſt Decretum Urbani VIII.*

9. *Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere collato illi minore ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.*

10. *Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificium unum offerre: neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmata danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.*

11. *Peccata in confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.*

12. *Mendicantes poſſunt abſolvere a caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.*

13. *Satisfacit præcepto annuæ confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſte reprobato.*

14. *Qui facit confeſſionem voluntarie nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.*

15. *Pœnitens propria authoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.*

16. *Qui Beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

17. *Eſt licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit: uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publice, & coram graviſſimis viris prædicta impingere, niſi occidatur.*

18. *Licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, & etiam judicem, a quo iniqua certo imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.*

19. *Non peccat Maritus occidens propria authoritate uxorem in adulterio deprehenſam.*

20. *Reſtitutio a S. Pio V. impoſita Beneficiatis non recitantibus non debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriam judicis, eo quod ſit pœna.*

21. *Habens Cappellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi officium per alium recitet.*

22. *Non eſt contra juſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis; quia collator conferens illa Beneficia Eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

23. *Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemtu vel inobedientia hoc faciat; puta, quia non vult ſe ſubjicere præcepto.*

24. *Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ; ideoque ſufficit dicere in Confeſſione ſe procuraſſe pollutionem.*

25. *Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit confeſſionis præcepto, dicens: commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.*

26. *Quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.*

27. *Si liber ſit alicujus junioris & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet rejectam eſſe a Sede Apoſtolica, tamquam improbabilem.*

28. *Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem a Principe promulgatam.*

Anno 1666. die 18. Martii Decreto altero, ſequentes etiam propoſitiones ut minimum tanquam ſcandaloſas uti modo recitatas, damnavit idem Romanus Pontifex Alexander.

PROPOSITIONES.

29. *In die jejunii qui ſæpius modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.*

30. *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii; nec debent ſe certificare, an labor ſit comparabilis jejunio.*

31. *Excuſantur abſolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.*

32. *Non eſt evidens, quod conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in quadrageſima obliget.*

33. *Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas antea Beneficiarius de fructibus ſui Beneficii fecerit.*

34. *In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit præcepto.*

35. *Unico Officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino.*

36. *Regulares poſſunt in foro conſcientiæ uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſſe revocata per Concilium Tridentinum.*

37. *Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie ſunt revalidatæ.*

38. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quam primum, eſt conſilium, non præceptum.*

39. *Illa particula quamprimum intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.*

40. *Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.*

41. *Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo, Regalo, dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.*

42. *Licitum eſt mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.*

43. *Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos.*

44. *Quoad forum conſcientiæ reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant Cenſuræ.*

45. *Libri prohibiti, donec expurgentur, poſſunt retineri, uſque dum adhibita diligentia corrigantur.*

§. II.

Innocentius XI.

PAri ſtudio Innocentius XI. Chriſtianæ Reipublicæ bonum procuravit non paucas configendo propoſitiones, quas Caſuiſtarum maleſanum ingenium obtruſerat. Decretum edidit die 2. Martii 1679. eoque quæ ſequuntur, ad minimum pariter uti ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas, damnavit aſſertiones.

1. *Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.*

2. *Probabiliter exiſtimo Judicem poſſe judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.*

3. *Generatim dum probabilitate, ſive intrinſeca, ſive extrinſeca quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.*

4. *Ab infidelitate excuſabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.*

5. *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.*

6. *Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigoroſe quinquenniis per ſe obligare præceptum charitatis erga Deum.*

7. *Tunc ſolum obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſimus.*

8. *Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum, modo non obſit valetudini: quia licite poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.*

9. *Opus*

9. Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.

12. Vix in ſæcularibus invenies, etiam in Regibus, ſuperfluum ſtatui: & ita vix aliquis tenetur ad eleemoſynam, quando tenetur tantum ex ſuperfluo ſtatui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & deſiderare, non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem uti malum Patris, ſed ut bonum cupientis; quia nimirum ei obventura eſt pinguis hæreditas.

15. Licitum eſt filio gaudere de parricidio Parentis a ſe in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate conſecutas.

16. Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundum ſe.

17. Satis eſt actum fidei ſemel in vita elicere.

18. Si a poteſtate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo & fidei glorioſum conſulo: tacere, ut peccaminoſum per ſe non damno.

19. Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

20. Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habeat ſupernaturalem.

21. Aſſenſus fidei ſupernaturalis & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolum probabili revelationis, immo cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus.

22. Nonniſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex teſtimonio creaturarum ſimilive motivo ad juſtificationem ſufficit.

24. Vocare Deum in teſtem mendacii levis, non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

25. Cum cauſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſive gravis.

26. Si quis vel ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatur, ſive propria ſponte, ſive recreationis cauſa, ſive quocumque alio fine juret, ſe non feciſſe aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis additum verum, revera non mentitur, nec eſt perjurus.

27. Cauſa juſta utendi his amphibologiis, eſt quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magiſtratum, vel Officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis a ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis; quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

30. Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, ſi impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

31. Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei.

32. Non ſolum licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.

33. Licitum eſt tam hæredi, quam legatario contra injuſte impedientem ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicut & jus habenti in cathedram, vel præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſte impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile omnem fœtum, quamdiu in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur; ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permiſſum eſt furari non ſolum in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occulte heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario quod recipiunt.

38. Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere quod ablatum eſt per parva furta, quantacumque ſit magna ſumma totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus eſt, etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem quam futuram; poteſt creditor aliquid ultra ſortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari.

42. Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolum ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum.

43. Quidni nonniſi veniale ſit detrahentis authoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?

44. Probabile eſt non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat; & ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed duntaxat, tamquam motivum conferendi vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immo etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur, quam res ſpiritualis.

47. Cum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui non quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent; Concilium vel primo videtur per hoc digniores, non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concurſus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi diſſonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non eſt; unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpe eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

50. Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium; ideoque ſufficit in confeſſione dicere ſe eſſe fornicatum.

51. Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, qui duas ejus partes, immo quatuor, ſimul a diverſis celebrantibus audit.

54. Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad ſe minorem.

55. Præcepto communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Corporis Domini manducationem.

56. Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57. Probabile eſt ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam.

58. Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

59. Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſos, ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

61. Poteſt aliquando abſolvi qui in proxima occaſione peccandi verſatur quam poteſt, & non vult omittere, quinimmo directe, & ex propoſito quærit, aut ſe ingerit.

62. Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

63. Licitum eſt quærere directe occaſionem proximam pec-

peccandi pro bono ſpirituali vel temporali noſtro, vel proximi.

64. *Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam etiam culpabilem neſciat Myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

65. *Sufficit illa Myſteria ſemel crediſſe.*

„ Quicumque autem (inquit Pontifex) cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illam, vel illarum aliquam, „ conjunctim vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel „ de eis diſputative, publice, aut privatim tractaverit, „ vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto „ incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, a qua „ non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, „ quacunque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

„ Inſuper diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ, & „ ſub interminatione divini Judicii prohibet omnibus „ Chriſti Fidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, „ & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum „ ad praxim deducant.

„ Tandem ut ab injurioſis contentionibus Doctores, „ ſeu Scholaſtici, aut alii quicumque impoſterum ſe abſtineant, & ut paci, & charitati conſulatur, idem „ Sanctiſſimus in virtute ſanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis, „ quam in theſibus, diſputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni cenſura, & nota, necnon a quibuſcumque conviciis contra eas propoſitiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede recognitæ, ſuper iiſdem propoſitionibus judicium proferatur.

Damnavit etiam Innocentius duas theſes de omnipotentia donata & ſubjecta creaturæ, die 23. Novembris 1679. & ſunt hæ.

1. *Deus donat nobis omnipotentiam ſuam, ut ea utamur, ſicut aliquis donat alteri villam, aut librum.*

2. *Deus ſubjicit nobis ſuam omnipotentiam.*

Denique, quin Conſtitutionem ejuſdem Pontificis iterum commemoremus, quam adverſus Molinoſium emiſit, die 18. Novembris 1682. theſim hanc proſcripſit de uſu ſcientiæ ex Confeſſione acquiſitæ.

Scientia ex Confeſſione acquiſita uti licet, modo fiat ſine directa aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, niſi aliud multo majus ex non uſu ſequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.

Addita deinde, ait in Decreto, *explicatione ſive limitatione, quod ſit intelligenda de uſu ſcientiæ ex Confeſſione acquiſitæ cum gravamine pœnitentis, ſecluſa quacumque revelatione, atque in caſu quo multo majus gravamen ejuſdem pœnitentis ex non uſu ſequeretur*; ſtatutum fuit, *dictam propoſitionem quatenus admittit uſum dictæ ſcientiæ cum gravamine pœnitentis, omnino prohibendam eſſe, etiam cum dicta explicatione, ſive limitatione.*

§. III.

Alexander VIII.

Anno 1690. die 24. Auguſti Alexander VIII. duas haſce theſes damnavit.

1. *Bonitas objectiva conſiſtit in convenientia objecti cum natura rationali, formalis vero in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc ſufficit, ut actus moralis tendat in ultimum finem interpretative. Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decurſu vitæ ſuæ moralis.*

2. *Peccatum philoſophicum ſeu morale eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali & rectæ rationi: theologicum vero & morale eſt tranſgreſſio libera divinæ legis. Philoſophicum quantumvis grave, in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.*

Primam theſim damnavit Alexander ut *hæreticam*, ſecundam autem declaravit *ſcandaloſam, temerariam, piarum aurium offenſivam, & erroneam*. Diu autem eſt, inquit Hyacinthus Serry Lib. III. Cap. XLVIII. *Hiſt. Congregationum de Auxiliis*, cum Molinianæ doctrinæ cardinem in peccati philoſophici errore tanquam principio potiſſimum verti putant Theologi bene multi, colliguntque argumento non longius accerſito, ſed e ſuo nato, ac ſponte fluente. Cum enim gratiam ſufficientem actualem, in mentis illuſtratione, voluntatiſque excitatione poſitam, idcirco maxime univerſis hominibus indiſcriminatim præſto eſſe doceant, quod alias admiſſa delicta vitio nobis minime verterentur; id certe principii loco ponunt, eum peccati culpa minime teneri, Deumque re ipſa nequaquam offendere, qui nulla ſibi gratia affulgente & adſpirante, de Deo actu ejuſve lege non cogitaret. Baſtidam eodem ſtetiſſe principio in Congregatione 45. coram Clemente VIII. animadvertit idem præclariſſimus Hiſtoricus, eodemque atque vitulo liberales gratiarum ſufficientium largitores adeo palam eſt, ut ſolem lucere meridie probandum ille adgrederetur, qui id congeſtis teſtimoniis vellet adſtruere. Hic peccati philoſophici inſanus error, ſparſo per Normanniam libello recuſus fuit a P. Buffiero Jeſuita, quem Illuſtriſſimus Rothomagenſium Archiepiſcopus Epiſtola Paſtorali die 28. Martii 1697. infra exhibenda, perſtrinxit. Eumdem denique errorem, ſed nova larva obductum, inſtauravit Pariſiis Germanus Becheferius Societatis Profeſſor Theologus in Theologicis Theſibus, quas habuit die 14. Decembris 1699. ut fuſius poſt pauca dicetur.

Denique Alexander VIII. die 7. Decembris anni 1690. alterum Decretum adverſus pernicioſas doctrinas edidit, damnavitque unam ſupra triginta propoſitiones, quæ ſunt hujuſmodi.

1. *In ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale, & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in cauſa ſua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis.*

2. *Tametſi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in ſtatu naturæ lapſæ operantem ex ipſa non excuſat a peccato formali.*

3. *Non licet ſequi opinionem, vel inter probabiles, probabiliſſimam.*

4. *Dedit ſemetipſum pro nobis oblationem Deo, non pro ſolis Electis, ſed pro omnibus & ſolis Fidelibus.*

5. *Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jeſu Chriſto influxum; adeoque hinc recte inferes in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem, ſine omni gratia ſufficienti.*

6. *Gratia ſufficiens ſtatui noſtro, non tam utilis, quam pernicioſa eſt, ſic ut proinde merito poſſimus petere: a gratia ſufficienti libera nos, Domine.*

7. *Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio, vel mundi; ſi Dei, Charitas Patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt mala eſt.*

8. *Neceſſe eſt, infidelem in omni opere peccare.*

9. *Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu.*

10. *Intentio, qua quis deteſtatur malum & proſequitur bonum, mere ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.*

11. *Omne, quod non eſt ex Fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.*

12. *Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides; & etiamſi videantur credere, non eſt Fides divina, ſed humana.*

13. *Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.*

14. *Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.*

15. *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.*

16. *Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio, natura rei id ipſum quodammodo dictante.*

17. *Per illam praxim mox abſolvendi, ordo Pœnitentiæ eſt inverſus.*

18. *Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed abuſu.*

19. *Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.*

20. *Confeſſiones apud Religioſos factæ, pleræque vel ſacrilegæ ſunt, vel invalidæ.*

21. *Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, ſeu ſatisfactione ob quæſtum, ſeu lucrum ſubſidii temporalis.*

22. *Sacrilegi ſunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.*

23. *Similiter arcendi ſunt a Sacra Communione, quibus nondum ineſt amor Dei puriſſimus, & omnis mixtionis expers.*

24. *Oblatio in Templo, quæ fiebat a B. M. V. die Purificationis ſuæ per duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccatis, ſufficienter teſtatur, quod indiguerit purificatione, & quod filius, qui*

qui offerebatur, etiam macula matris maculatus eſſet, ſecundum verba legis.

25. *Dei Patris ſedentis ſimulacrum nefas eſt chriſtiano in Templo collocare.*

26. *Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana eſt.*

27. *Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac forma collatus, in nomine Patris &c. prætermiſſis illis, Ego te baptizo.*

28. *Valet Baptiſmus collatus a Miniſtro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervat, intus vero in corde ſuo apud ſe reſolvit: non intendo facere quod facit Eccleſia.*

29. *Futilis, & toties convulſa eſt aſſertio de Pontificis Romani ſupra Concilium Œcumenicum authoritate, atque in fidei quæſtionibus decernendis infallibilitate.*

30. *Ubi quis invenerit doctrinam in Auguſtino clare fundatam, illam abſolute poteſt tenere, & docere, non reſpiciendo ad ullam Pontificis Bullam.*

31. *Bulla Urbani VIII. in eminenti eſt ſubreptitia.*

Enumeratas hactenus propoſitiones *tanquam temerarias, ſcandaloſas, male ſonantes, injurioſas, hæreſi proximas, hæreſim ſapientes, erroneas, ſchiſmaticas, & hæreticas reſpective*, damnavit & prohibuit Alexander VIII.

§. IV.

Innocentius XII. & Clemens XI.

INnocentius XII. novorum Quietiſtarum & Franciſci de Fenelon Archiepiſcopi Cameracenſis anno 1699. damnavit propoſitiones viginti tres.

Clemens XI. anno 1704. die 28. Januarii Launoii librum inſcriptum *Véritable tradition de l' Egliſe ſur la Prédeſtination & la Grace* typis procuſum Leodii ann. 1702. in S. Patrem Auguſtinum injuriarum pleniſſimum, damnavit. Hyacinthus Serry, non ſolum contra Launojum magni Auguſtini vindicias elucubravit, verum etiam lepidula Epiſtola, ut ait Bertius, quaſi ex Elyſiis data oſtendit, quidquid Launojus in Auguſtinum effutiit, depromtum fuiſſe ex Scriptoribus Societatis Jeſu, quorum enumerat ſaltem viginti, nempe Andream Junium, Chriſtophorum Ortegam, Dionyſium Petavium, Franciſcum Annatum, Gabrielem Vaſquez, Jacobum Sirmondum, Joannem Adamum, Joannem Hamelium, Joannem Ituren, Joannem Marianam, Joannem Martinonum, Joannem Baptiſtam Gueſnay, Leonardum Leſſium, Levinum le Mayer, Ludovicum Molinam, Petrum Halloix, Petrum l' Abbè, Stephanum de Champs, Theophilum Raynaudum, & Thomam Bonartum. Plura alia Clemens XI. in Religionem zeli ſui argumenta exhibuit, ac præcipue in ſummis maximiſque, quos obivit, laboribus, ut Janſeniſticæ doctrinæ vindices, & pervicaciſſimos Rituum Sinenſium defenſores compeſceret, & ad ſaniora conſilia revocaret. Quidam tamen Avitus Academicus in libello inſcripto *De Clementina periodo*, *Hodie Forma ſervi reverſa eſt in formam Dei*, oppugnatam hæreſim Eutychetis inſcite & impudenter viſus eſt ſibi deprehendere in Homilia, quam idem Clemens XI. in ſacro purpuratorum Patrum Senatu, & frequentiſſima Eccleſiaſticorum virorum concione habuit an. 1702. & in qua laudata verba *Hodie* &c. leguntur. At allatam Clementinam periodum, gravem eſſe, & ab omni vel minimo errore immunem demonſtravit Bertius Lib. XXVI. Cap. XIX. *de Theologicis diſciplinis*. Oſtendit nimirum *formæ* vocabulum non tantum ſignificare *naturam*, ſed & apud Latinos, & apud Græcos, non profanos tantum, ſed etiam ſacros divinoſque Scriptores commonſtrare effigiem, imaginem, & externa latentis naturæ dignitatiſque argumenta. Hoc ſenſu uſurpat vocem illam Cicero l. 2. de Officiis, & 2. de Finibus, Virgilius in 6. Æneid. Terentius in *Andria*, & nullus eſt qui non habeat in ſermonis conſuetudine *Egregius forma*, *forma liberali*, *forma bona*. Clemens autem XI. latini ſermonis proprietatem, quantum ſingula ejus ſcripta teſtantur, novit maxime. Non ſolum latinum *forma*, etiam græcum μορφὴ cum naturam, tum externam faciem ſignificat. Duplicem naturam demonſtrat Apoſtolus ad Philippenſes ſcribens: ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων & μορφὴν δούλου λαβών. *Qui cum in forma Dei eſſet*, & *formam ſervi accipiens*. Pro effigie, ac faciei imagine uſurpatur vox eadem μορφὴ Marci XVI. 12. ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ *in alia effigie*. Itaque Clemens dum ait *Hodie forma ſervi reverſa eſt in formam Dei*, non commixtionem oſtendit humanæ divinæque naturæ, ſed commutationem corporis tot vulneribus ſauciati, & cujus non erat ſpecies aut decor, in ſplendidum ac redivivum; ita ut, quemadmodum ex priori effigie dignoſcebatur humanitas, ita ex gloria reſurgentis fit manifeſtata divinitas. Non ergo natura in naturam reverſa eſt, ſed noſtræ mortalitatis imago in gloriam immortalitatis; ex qua Chriſtum, quem reputarunt ſceleroſum & impium, agnoverunt eſſe mundi reparatorem, & unigenitum filium Dei. Neque, ut Clementina oratio hunc referat ſenſum, indiget benigna interpretatione legentium. Senſum ipſum exhibet, ut qui illum non percipit, aut detorquet, vel inſigniter ſit malignus, vel habeat fungum pro cerebro. Enimvero in eadem Homilia ad hunc modum loquitur Romanus Pontifex: *Hodie nimirum novus Adam non in animam viventem, ſed in Spiritum Sanctum vivificantem formatus apparuit, novam mundo daturus progeniem, non terrenam & ſordidam, ſed cæleſtem & ſplendidam. Hodie verum Dei templum Judaica nuper impietate deſtructum divina poſt triduum omnipotentia reparavit. Hodie forma ſervi reverſa eſt in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad priſtinæ altitudinis rediit majeſtatem. Hodie qui traditus fuerat propter delicta noſtra, reſurrexit propter juſtificationem noſtram. Reddunt inferna victorem, ſuſcipiunt ſuperna triumphantem: infirmitas quippe in virtutem, mortalitas in immortalitatem, contumelia tranſivit in gloriam.* Vide quid ſit formam ſervi in Dei formam reverti. Non eſt utriuſque naturæ permixtio, ſed paſſionis & contumeliæ in gloriam reſurgentis commutatio. Alia in eandem rem profert Bertius, ab his conſulendus, quibus modo dicta ſatis non ſunt ad criminationem Clementi XI. affictam dignoſcendam.

§. V.

Benedictus XIV.

PAri ſtudio cæteri, qui poſtea floruere, Pontifices res Chriſtianas curarunt, ingruenteſque Caſuiſtarum licentiæ laxitates repreſſerunt, quemadmodum ex eorum rebus geſtis in prima Diſſertatione comprehenſis intelligere licet. Benedictus XIV. an. MDCCLII. quarto idus Novembris quinque has *de Duello* propoſitiones rejecit.

1. *Vir militaris, qui niſi offerat vel acceptet duellum, tanquam formidoloſus, timidus, abjectus & ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo ſe ſuoſque ſuſtentat, privaretur, vel promotionis alias ſibi debitæ ac promeritæ ſpe perpetuo carere deberet, culpa & pœna vacaret, ſive offerat ſive acceptet duellum.*

2. *Excuſari poſſunt etiam, honoris tuendi vel humanæ vilipenſionis vitandæ gratia duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo ſciunt, pugnam non eſſe ſecuturam, utpote ab aliis impediendam.*

3. *Non incurrit in Eccleſiaſticas pœnas ab Eccleſia contra duellantes latas, dux vel officialis militiæ acceptans duellum, ex gravi metu amiſſionis famæ & officii.*

4. *Licitum eſt in ſtatu hominis naturali, acceptare & offerre duellum ad ſervandas cum honore fortunas, quando alio remedio eorum jactura propulſari nequit.*

5. *Aſſerta licentia pro ſtatu naturali, applicari etiam poteſt ſtatui civitatis male ordinatæ, in qua nimirum vel negligentia, vel malitia Magiſtratus, juſtitia aperte denegatur.*

Quas propoſitiones non ſolum tamquam *falſas, ſcandaloſas, ac pernicioſas* rejecit Benedictus, ac ut tales prohibuit atque damnavit in Conſtitutione, quæ incipit *Deteſtabilem*, ſed etiam novas pœnas in duellantes decrevit. Idem Benedictus plures evulgavit Epiſtolas Encyclicas, quibus ſanctior diſciplina morum, & tutiſſima purioris Ethices præcepta ſancita ſunt, ut in ejus vita innuimus. Sed nullum Pontificium Decretum magis exacerbavit mollioris ethices patronos, quam illud quod adverſus putidam P. Bentii Jeſuitæ die 16. Aprilis an. 1744. vulgatum fuit. Ediderat hic anno ſuperiori Diſſertationem *in Caſus reſervatos Venetæ Diœceſeos*, atque in ea Caſum VIII. hiſce conceptum verbis: *Qualibet impudicitia cum Monialibus facta, vel quocumque modo attentata*, explanaturus, inter alia quæſitum hujuſmodi ſibi propoſuerat, *an reſervatione afficiatur qui cum Moniali peragat vel attentet actus ſubimpudicos de ſe veniales v. g. vellicare genas, mammillas tangere, & ſolum ex pravo affectu vel ex prava intentione mortales*; cui ita ſatisfecit, *R. negative; nam juxta noſtram regulam octavam, nonniſi peccata per externam malitiam mortalia reſervantur*. Enormis hæc & ſcandali plena doctrina non potuit multos non offendere, atque excitare ad illam exagitandam. Hoc ſtatim exſequutus eſt Daniel Concina editis *Epiſtolis Theologico-Moralibus* Venetiis 1744. in quibus valido & vehementi ſtylo, nec minori doctrinæ apparatu ſingularia Bentii placita excuſſit. Re interea ad judicium Apoſtolicæ Sedis delata, die 16. Aprilis 1744. ſolemni

Con-

Digitized by Google

Congregationis S. Officii Decreto Bentii Diſſertatio carbone notata eſt, tanquam continens propoſitiones *reſpective falſas, male ſonantes, ſcandaloſas, & piarum aurium offenſivas*. Quo Decreto pariter damnati vetitique ſunt libri quicumque editi vel edendi in Bentii defenſionem. Pontifex Benedictus non ſatis eo Decreto ſcandalo conſultum putans, quod intulerat Bentius, voluit inſuper, ut is publico ſcripto palinodiam caneret, quod celerrime, & libentiſſime etiam, ut accepimus, præſtitit. Quem deinde, fidelium exhomologeſes excipiendi in Veneta Diœceſi a Patriarcha privatum facultate, Concellitæ, inito conſilio, Patavium ablegarunt. Denique Benedictus ſecundam partem *Hiſtoriæ Populi Dei* jam proſcriptam, italico ſermone iterum editam una cum adjectis Diſſertationibus rurſus an. 1758. die 17. Februarii damnavit. Plures illam Hiſtoriam confutarunt; locupletiſſime vero Franciſcus Epiſcopus Sueſſionenſis in Inſtructione Paſtorali edita an. 1759. poſtea italice factam vulgatamque Brixiæ typis Rizzardi,

§. VI.

De fatis Caſuiſtarum in Gallia.

UBI Caſuiſtæ in Galliis caput cœperunt attollere, non defuere illico, qui illos exagitandos ſuſciperent. Anno 1641. Academia Pariſienſis P. Stephani Baunii S. J. Moralem Theologiam tanquam laxiſſimas ſententias docentem, damnavit. Anno inſequenti 1642. eoſdem Baunii libros cenſura perſtrinxit, ceu qui *ad mollitiem & diſſolutionem morum homines inducerent, æquitati naturali, juri gentium adverſarentur, blaſphemias, uſuras, ſimonias quaſi leviora peccata nequiſſime excuſarent*. Anno 1656. Patribus in Comitiis Pariſienbus plures adverſus Caſuiſtas exhibitæ animadverſiones fuere, ut initio hujuſce Diſſertationis monuimus. Sed cum jam jam Comitia eſſent diſſolvenda, juſſum interea Petro de Marca Toloſatium Archiepiſcopo, ut Gallice redderet S. Caroli Borromæi monita atque inſtructiones ad Confeſſarios: quod illico præſtitum fuit, præmiſſa Patrum Epiſtola, in qua inter cætera hæc leguntur: *Novitiæ illæ opiniones ita Chriſtianam morum diſciplinam, & Evangelicam vivendi normam adulterarunt, ut hujuſmodi ſcientia quævis ignorantia longe ſit potior*. Cum ſe Jeſuitæ præſertim tuerentur, atque non paucos in vulgus ederent libros, plures editæ ſunt adverſus eos elucubrationes, in quibus vitia & monſtra diſciplinæ morum, quam docebant, expoſita, & caſtigata ſunt. Cæteris palmam præripuit Blaſius Paſchaſius in opere inſcripto *Les Provinciales, ou lettres écrites par Louis de Montalte à un Provincial de ſes amis & aux Jeſuites ſur la Morale & la politique de ces Peres*. Hoc opus illuſtravit Petrus Nicolius adſcito Guilielmi Vendrockii nomine. Immiſerunt in terribilem hunc adverſarium Jeſuitæ locupletiſſima ingenia ſua, in primiſque Gabrielem Danielem, qui faſſus eſt pleraque ſcripta Paſchalio a Jeſuitis appoſita infirma eſſe. Celebratum etiam tunc temporis fuit opus alterum ob teſtimoniorum & locorum ex probatiſſimis Jeſuitarum ſcriptis multitudinem, hoc titulo inſignitum *La Morale des Jeſuites extraite fidellement de leurs livres imprimez avec la permiſſion & l' approbation des Superieurs de leur Compagnie par un Docteur de Sorbonne*. Author hujus Perraut. Pariſiis hic liber, adnitentibus Jeſuitis, igni traditus eſt. Nec immerito; nam hunc unum qui legerit, is nihil eorum ignorabit, quæ vitio data ſunt morum doctoribus Jeſuiticis. Ipſis vero factis & vitæ rationibus exprimere ſolitos fuiſſe Jeſuitas, in remotioribus maxime regionibus, quæ docuere, magno labore demonſtrandum ſibi ſumſit Antonius Arnaldus famoſo opere, cui titulum fecit *La Morale pratique des Jeſuites*, cujus octo extant volumina ſuperiori ſæculo paullatim edita, & Amſtelodami poſtea an. 1742. recuſa. Tres hi adverſus Jeſuitas libelli æquo juſtoque Apoſtolicæ Sedis judicio fuere proſcripti. Hiſtoriam turbarum, in Gallia & in aliis locis ex Jeſuitarum his de re morali opinionibus natarum, exhibet Author Operis *Catechiſme hiſtorique & dogmatique ſur les conteſtations qui diviſent maintenant l' Egliſe* 1730.

Anno 1657. Authore Joanne Pirot S. J. prodiit *Apologia Caſuiſtarum, calumniis Janſeniſtorum oppoſita*. Hoc in Opere immaniores ſententiæ propugnantur, in eoque Sancheſius, qui in propinandis laxitatibus vix quemquam ſuperiorem habuit, ceu eruditiſſimus Theologiæ morum præceptor proponitur & acclamatur. Zelus doctiorum Galliæ Theologorum adverſus Pirotii Opus ſtatim emicuit. Omnium primus Aurelianenſis Epiſcopus in Synodo habita an. 1658. tum Epiſcopus Tullenſis in graviſſima Paſtorali epiſtola tenebris dignum illud judicarunt. Archiepiſcopus Senonenſis in Synodo coacta die quarta Septembris anni ejuſdem 1658. editam a Pirotio Apologiam confixit, tamquam librum *qui fait un horrible renverſement dans toute la doctrine des mœurs n'y ayant preſque rien qu'il n'y altère, & qu'il n'y corrompe*. His aliiſque cenſuris, Alexandri VII. R. P. judicium acceſſit, a quo idem Pirotii Opus peculiari decreto an. 1656. confixum fuit.

Epiſcoporum Galliæ pro ſaniori ethice ſervanda Paſtorales Epiſtolas ſi recenſere vel commemorare vellem, infinitus eſſem. Anno 1697. celeberrima prodiit Jacobi Nicolai Colbert Archiepiſcopi Rothomagenſis Epiſtola Paſtoralis adverſus benignioris doctrinæ patronos, impimiſque Buffierum, qui complures propoſitiones deteſtari ſcripto compulſus eſt. Hanc heic integram damus, latine redditam, prout ſcilicet eam exhibet Natalis ipſe Alexander in Appendice Monumentorum ad Theologiam ſuam Dogmaticam & Moralem hoc titulo:

Epiſtola Paſtoralis Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi D. D. Archiepiſcopi Rothomagenſis Normanniæ Primatis Jacobi Nicolai Colbert occaſione libelli in ſua Diœceſi diſſeminati, cui titulus Difficultez propoſées &c.

„ JAcobus Nicolaus Colbert, permiſſione divina Ro-
„ thomagenſis Archiepiſcopus, Normanniæ Primas,
„ Venerabilibus Fratribus noſtris Decano, Canoni-
„ cis, & Capitulo Cathedralis Eccleſiæ noſtræ: Deca-
„ nis, Canonicis, & Capitulis Eccleſiarum Collegia-
„ tarum, Rectoribus Parochiarum, aliiſque Eccleſia-
„ ſticis viris Diœceſis noſtræ, ſalutem, & benedictio-
„ nem. Præcipuas inter Paſtoralis officii noſtri partes,
„ graviſſima ſemper viſa nobis eſt obligatio, morum
„ doctrinam omni modo puram ſervare, uniformemque
„ in Diœceſi noſtra ſtabilire diſciplinam. Hoc animo
„ aſſiduitatem in Collationibus Eccleſiaſticis vobis com-
„ mendavimus, ut de regulis diſciplinæ, ac de Mora-
„ lis Chriſtianæ principiis communiter inſtituti idem
„ ſentiretis, unamque commiſſas vobis animas dirigendi
„ rationem teneretis; atque ita ſana doctrina auctori-
„ tatem obtineret, magiſque indocilia ingenia illi ſe
„ ſubjicere compellerentur. Verum juſtæ nobis fuere ti-
„ mendi rationes, ne viri quamplures Eccleſiaſtici recen-
„ tiorum Auctorum, qui de moralibus rebus ſcripſe-
„ runt, lectioni ſine delectu ſe dantes aberrarent, ma-
„ los duces ſecuti, aliique principiis cum aliorum prin-
„ cipiis e regione pugnantia amplecterentur. Hæc ut
„ avertamus pericula, conveniens judicavimus in argu-
„ mentis Collationum anno proxime elapſo propoſitis
„ libros vobis præſcribere, quos ad veſtras deciſiones
„ reſponſaque formanda conſulere debetis. Librorum
„ Theologiæ Moralis ab Epiſcopis doctrina pariter,
„ ac pietate celebratiſſimis editorum lectionem vobis
„ commendavimus, operaque Doctorum, quorum ſpe-
„ ctata eruditio, quæ ſolida firmaque principia, & de-
„ ciſiones, ſeu reſponſa in libris Sacris, & Traditione
„ SS. Patrum fundata continent, puris fontibus, ex
„ quibus veras regulas morum haurire debetis. Dele-
„ ctus ille Auctorum adeo neceſſarius, *ut idipſum di-* 1.Cor. 1.10.
„ *catis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata, ſitis au-*
„ *tem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia*
„ ..... *& in eadem permaneatis regula*, occaſionem
„ dedit anonymo libello in noſtra Diœceſi diſſemina-
„ to, cui titulus eſt: *Difficultez propoſées à Monſei-*
„ *gneur l' Archeveſque ſur divers endroits des livres*
„ *dont il recomande la lecture à ſes Curez*. Id eſt, *dif-*
„ *ficultates propoſitæ Domino Archiepiſcopo circa varios*
„ *locos librorum, quorum lectionem Curatis ſuis com-*
„ *mendat*. Hujus Auctor libelli, damnanda adverſus
„ Epiſcopalem auctoritatem contumacia doctrinam Ar-
„ chiepiſcopi ſui, & illorum, quorum utitur miniſterio,
„ Diœceſanis ejus ſuſpectam efficere conatur. Nihil
„ quippe in locis omnibus Auctorum a nobis indicatis
„ inveniens, quod reprehendere poſſet, omnium quæ
„ de aliis quæſtionibus ſcripſerunt, de quibus locuti non
„ fuimus, nos vadimonium vult exhibere; & circa has
„ iſtas quæſtiones, quæ nos minime ſpectant, certiores
„ moralis Chriſtianæ veritates, & firmiores ſtatus Ec-
„ cleſiaſtici regulas impugnat. Quaſcumque latebras ob-
„ ſcuritatis affectet, ne damnatos Gallicanorum Epi-
„ ſcoporum cenſuris, & ſummorum Pontificum Decretis
„ errores aperte renovare videatur, perſpectum ſatis eſt
„ ex iis, quas proponit, objectionibus, hunc ejus eſſe
„ ſcopum illos ut renovet; eoque tendit temeritas,
„ qua in ordine propoſitionum veri fines, juſtæque ſe-
„ veritatis modum excedentium deſcribit certiſſima, re-
„ ceptiſſimaque dogmata, damnatis illis erroribus con-
„ traria. Sic doctrina probabilitatis tot cenſuris con-
„ fixa pernicioſo iſto libello inſinuatur: peccati philo-
„ ſophici principia pariter adſtruuntur. De beneficio-
„ rum curam animarum annexam habentium ingreſſu
„ eo modo loquitur, qui & ſcandalum moveat, & ad

„ ever-

„ everſionem tendat omnium, quæ ſacris Canonibus conſtituta ſunt ad Clericorum ambitionem comprimendam. Nihil vero publicam indignationem concitare juſtius poteſt, quam extrema iſtius Auctoris audacia, qua aſſerere non dubitat, eos omnes, qui amorem Dei, ſaltem inchoatum ad juſtificationem in Pœnitentiæ Sacramento neceſſarium propugnant, puram putam Lutheri doctrinam a Concilio Tridentino damnatam ſuſtinere. Quo denique tempore Summus Pontifex a Deo Eccleſiæ datus ad pacem in ea firmandam, injungit Epiſcopis, ne ulla ratione quempiam vaga illa accuſatione, & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci, & infirmari ſinant, niſi prius convictus fuerit aliquam ex quinque Propoſitionibus damnatis tenuiſſe, ille pacis æque, ac veritatis inimicus hac inſuper habita contemptaque regula, quam præſcribit æquitas, & quam io Diœceſi noſtra accuratiſſime obſervari volumus, Jaoſeniaoos vocare audet, qui errores ejus non ſequuotur de artentione ad malitiam, & pravitatem actionis, quam ille quidem ad peccandum neceſſariam eſſe propugnat; aut qui circa alia Moralis Chriſtianæ capita doctrinam prorſus Catholicam docent. Offenſio publica, quam in noſtra Diœceſi libellus iſte excitavit, ad inquirendum in auctores, aut diſſeminatores ſcripti tam ſeditioſi nos impulit; compertumque habuimus *P. Buffierum Societatis Jeſu Profeſſorem*, unum ex iis eſſe, qui illud ſtudioſe in vulgus diſſeminabant. Tam nefandæ temeritatis licentiam impunitam, inoltamque ferri non debere judicavimus; quamobrem illum ſacro multavimus interdicto, ejuſque Superiores vocavimus, ut propoſitiones contrarias libelli ſupra dicti erroribus ab illo ſubſcribi, eoſque errores ab illo ejurari, ſeu improbari de Mandato noſtro curarent, qua ſatisfactione injuria Epiſcopali auctoritati illata expiaretur: & Superiorum quidem humilem erga Epiſcopatum reverentiam probavimus & laudavimus. Omnem enim auctoritatem ſuam adhibuere, ut P. Buffierum ad plenam ſatisfactionem adducerent. Verum eorum juſſioni, ac Archiepiſcopi ſui mandatis parere vir ille rebellis recuſavit, & contumaciam ejus, qua par erat ſeveritate puniverunt. Opportunum porro Nobis viſum eſt pro veritatis, & ſacri noſtri characteris juribus, ac honore ſervandis, quin etiam, ut Jeſuitarum honori conſulamus, hic inſerere litteras, quas Pater Vice-Provincialis ad nos dedit, necnon propoſitiones, quarum ſubſcriptionem P. Buffiero imperavit, ut nobis comprobaret, Societatis Præpoſitos, ob pravam libelli doctrinam, & ſeditioſam P. Buffieri agendi rationem damnare.

Epiſtola Patris Ayraut Vice-Provincialis Societatis Jeſu in Provincia Franciæ, ad Illuſtriſſimum, ac Reverendiſſimum DD. Archiepiſcopum Rothomagenſem, de libello a P. Buffiero diſſeminato.

Illuſtriſſime Archipræſul.

„ DE obedientia P. Buffieri ſperaveram iteratis mandatis me ab ipſo impetraturum, ut quam optaverat amplitudo tua ſatisfactionem illi exhiberet, improbando, & ejuraodo libellum, & propoſitionibus infraſcriptis, prout juſſit amplitudo tua, ſubſcribendo. Id mihi ſpoponderat, ac de ipſius bona fide non dubitans meam tibi obſtrinxeram. Verum cum ille Pater exinde obedire pertinaciter recuſaverit, nihil aliud facere poſſum, Illuſtriſſime Domine, quam ſevere in ipſum animadvertere ob culpas graves in tota iſtius negotii ſerie ab ipſo commiſſas, quibus indignationem in ſe tuam arceſſivit. Propterea ipſum relego Conſopitum, ubi in Collegio noſtro recluſus maneat, illique omnibus Societatis functionibus, omnique extra commercio ſit interdictum, donec amplitudini tuæ placuerit pœnam ejus finire, qua certe majorem illi infligere meæ non eſt poteſtatis.

„ Spero fore, ut amplitudinis tuæ benignitas liberet me ab anxietate, quam parior, & moleſtum iſtud negotium tandem finiat, certiorem me faciendo, quod meam hac in re probatam habeat agendi rationem, qui ſum maxima cum reverentia

Illuſtriſſime Archipræſul

Amplitudinis tuæ
Humiliſſimus Obſequentiſſimus ſeruus

Guillelmus Ayraut Vice-Provincialis
Societatis Jeſu in Provincia Franciæ.

Lutetiæ Pariſiorum in Domo Profeſſa die 2. Februarii 1697.

Ad Nat. Alex. Suppl. P. II.

PROPOSITIONES

Ab Illuſtriſſimo DD. Archiepiſcopo Rothomagenſi determinatæ, ac de ejus mandato a P. *Buffiero* ſubſcribendæ

„ *Impoſito mihi a R. P. Guillelmo Ayraut Vice-Provinciali Societatis Jeſu in Provincia Franciæ præcepto, ut Illuſtriſſimo DD. Archiepiſcopo Rothomagenſi faciam ſatis ratione libelli, cui titulus eſt;* Difficultates propoſitæ; &c. *atque ſubſcribam propoſitionibus ejus nomine mihi deſignandis, cum ſummiſſa erga tantum Archipræſulem reverentia & obedientia, & grati animi erga potentiſſimum Societatis noſtræ Protectorem publica animi teſtimonia edere non poſſim, agnoſco, & declaro Auctorem libelli, qualiſcumque ſit, a reverentia eidem Archipræſuli debita cum ſcandalo defeciſſe, Opus edendo, quo pax Diœceſis perturbari poteſt, avertendo Clerum ab obſervantia mandatorum ejuſdem D. Archiepiſcopi & quod ſententiis quampluribus refertum eſt, rectitudini, ac puritati Moralis Chriſtianæ contrariis. Ut autem omnibus innoteſcat quantum improbem hujus opiniones Auctoris, quæ nec mea ſunt, nec Societatis noſtræ, ſequentibus propoſitionibus ſubſcripſi.*

„ 1. *Circa doctrinam probabilitatis, damnare me profiteor quicquid Innocentii XI. Pontificis Maximi Decreto die 2. Martii 1679. damnatum eſt.*

„ 2. *Quod ſpectat peccatum philoſophicum, damno, quod ab Alexandro octavo Summo Pontifice damnatum eſt Decreto edito die 24. Auguſti 1690. privatimque agnoſco, & profiteor, quod & Societatis noſtræ Patres in ſuis circa peccatum philoſophicum declarationibus agnoverunt, & profeſſi ſunt falſum eſſe, quod neceſſaria ſit actualis attentio ad malitiam actionis, ut in peccatum imputetur.*

„ 3. *Peccatores excæcati, & obdurati, qui homicidia, adulteria, & alia crimina ſine conſcientiæ ſtimulo committunt, non animadvertentes, quod illa perpetrando Deum offendant, & quod illa contraria ſint legi naturali, pœnarum inferni nihilominus rei ſunt; cum excuſari propterea non poſſint a peccato mortali, quod actu ad actionis malitiam non attendant.*

„ 4. *Obligatio amandi Deum, primum & præcipuum eſt hominis officium, & nulla vitæ pars eo amore, ſaltem habituali, vacare debet.*

„ 5. *Omne opus, ut vere Chriſtianum, ac meritorium ſit, ex amore Dei, ſaltem habituali, ceu ex principio oriri, ad eumque ceu ad finem ultimum referri debet.*

„ 6. *Quicumque aſſerit, amorem Dei inchoatum neceſſarium eſſe ad excludendam affectum peccati, a doctrina Lutheri alieniſſimus eſt.*

„ 7. *Agnoſco, & profiteor nullam eſſe veram converſionem ſine aliquo Dei amore, nec peccatorem ſufficienter diſpoſitum eſſe poſſe ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ conſequendam, niſi Deum, ut omnis juſtitiæ fontem, diligere incipiat.*

„ 8. *Ambitionis reus eſt, generatim loquendo, quicumque pro ſe Epiſcopatum, curam Parochialem, aut quodvis aliud beneficium curam animarum annexam habens poſtulat; indignumque reddit vel ipſa poſtulatio.*

„ 9. *Apoſtoli verbis abutitur, quicumque dixerit, niſi liceret Epiſcopatum poſtulare, nos ſeduxiſſet Apoſtolus ſcribendo:* Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.

„ *Qui majorum, & nobiliorum Eccleſiarum ſuggeſta, ſeu pulpita ambiunt & poſtulant, ut nominis claritatem conſequantur, ſicque viam ſibi parent ad Epiſcopatum, prædicatione abutuntur, & miniſterium Evangelii profanant.*

„ Quamvis prorro ſapientia, & zelo Superiorum Societatis Jeſu ſublatum ſcandalum hac in occaſione judicemus; quia tamen anonymus iſte libellus per omnem Diœceſim noſtram ſtudioſe diſſeminatus eſt, officii noſtri eſſe ducimus præjudicia delere, quæ in minus peritorum animis forte peperit circa probabilitatem, amorem Dei, peccatum Philoſophicum, & ambitionem. Et ut præſtemus, quod debemus veritati, hac Inſtructione Paſtorali ſanam doctrinam vobis explicabimus, quam in omni Diœceſi noſtra doceri volumus circa hæc Moralis Chriſtianæ fundamentalia capita, ab Auctore libelli everſa: expreſſe declarantes, Nos omnem a Deo nobis commiſſam auctoritatem adhibituros, ut profanas deſtruamus novitates, quas falſi nominis ſcientia documentis noſtris poſſet opponere, & ut impediamus, ne ſimplices animæ a falſis Doctoribus ſeducantur, qui doctrinam

„ traderent inſtructionibus noſtris contrariam. Jeſuitas Diœceſis noſtræ id non commiſſuros ſpopondit nobis Pater Ayraut, ipſiſque expreſſe mandavit, ut principia mox a nobis proponenda adamuſſim ſequerentur. Cum abuſus probabilitatis non privatus modo ſit error, ſed radix, & origo laxitatum omnium, quas recentiores Caſuiſtæ in morum diſciplinam invexerunt, neceſſarium duximus paulo fuſius vobis explicare principia, quibus adhærere debetis circa illud, quod maximi certe momenti eſt, Moralis Chriſtianæ caput. Quiſquis ad certiora doctrinæ morum principia vel minimum attenderit, facile convincitur, nos ſemper teneri, ſub pœna peccati, præponere opinionem, quæ nobis probabilior ſimul, & tutior videtur, ei, quæ & minus tuta, & minus probabilis eſt. Hæc regula adeo conſentanea eſt rationi, ut ab ea nunquam diſcedant homines, cum de temporalibus illorum commodis agitur: unde non ſine dolore videmus novos probabilitatis Doctores ita temerarios eſſe, ut contrariam prorſus regulam in conſcientiæ rebus proponant; & Chriſtianos de ſalute ſua tam parum eſſe ſollicitos, ut eam ſequantur. Cum inter plurimas rationes, auctoritateſque fluctuamus, quarum aliæ nobis perſuadent aliquid contrarium eſſe Legi Dei, aliæ non eſſe diſſentaneum, mens certe noſtra dubia manet, nec pronunciare poteſt, qua ex parte ſtet veritas. Tunc tenemur ſequi regulam in Jure Canonico toties repetitam, & quam ipſi Ethnici, ceu legem indiſpenſabilem ſpectarunt, *In dubio viam eligendam eſſe tutiorem*. Ab hac regula qui aberrat, hoc ipſo peccat, S. Auguſtino judice, quod in negotio ſalutis ſuæ certis incerta præponit. At vero cum rationes & auctoritates, quæ actionem aliquam divina lege vetitam eſſe oſtendunt, probabiliores, & validiores nobis videntur iis, quæ proferuntur, ut probetur eſſe licitam: multo evidentius eſt teneri nos abſolute ſequi opinionem tutiorem, ac probabiliorem. Deſerere, quod nobis verum videtur, ut ſequamur, quod falſum eſſe probabilius judicavimus, amor veritatis non permittit. Fidelitas quam legi debemus, nos determinat ad amplectendum quod illi magis conſentaneum agnoſcimus; & conſcientia majori lumine mentis formata, tam clare dictat nobis tenendum eſſe, quod tutius, & probabilius eſt, ut partem oppoſitam amplecti, niſi ipſa repugnante, & reclamante non poſſimus. Quod quidem ex omnium Theologorum ſententia excuſari a peccato nullatenus poteſt, etiamſi conſcientia erronea ſit, ut docet S. Paulus, de illis agens, qui certorum ciborum uſum prohibitum eſſe credebant. His enim veſci abſque peccato non poterant, Apoſtolo judice, quamvis contrariæ ſententiæ probabilitas certo conſtaret. Sola ergo cupiditas efficere poteſt, ſi minus probabilem, minuſque tutam opinionem probabiliori ſimul, ac tutiori præponamus, & quod illam adſtruit principium, certiſſimas duas noſtrarum actionum regulas, legem Dei ſcilicet, ac conſcientiam evertit. Duas iſtas regulas perfecte explicat celeber. S. Thom. locus, qui Scripturæ Sacræ, & Patrum principia circa id caput paucis complectitur, & ad falſam probabilitatis doctrinam penitus deſtruendam ſufficit: *Dicendum* (inquit Sanctus ille Doctor) *quod duobus modis aliquis ad peccatum obligatur; uno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur; alio modo contra conſcientiam, etiamſi non ſit contra legem, ut ſi conſcientia dictat alicui, quod levare feſtucam de terra ſit peccatum mortale. Ex conſcientia autem aliquis obligatur ad peccatum, ſive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, ſive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem, quod agitur contra Legem, ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc, quod eſt ſecundum conſcientiam, & ſimiliter quod eſt contra conſcientiam, eſt malum, quamvis non ſit contra legem*. Immutabilibus illis duabus actionum noſtrarum regulis novi Theologi probabilitatem, veriſimilibus fundatam, aut Doctorum quorumdam auctoritate nixam ſubſtituerunt; quarum conditionum alterutra, ſecundum illos ſemper ſufficiens eſt, ut opinio in praxi tuta cenſeatur. Addunt quidem interdum, ad probabilitatem opinionis requiri, ut nec Scripturæ Sacræ, nec Traditioni contraria ſit, gravibuſque rationibus muniatur, adverſus quam nullum argumentum convincens proferatur: ſed ſpecioſa duntaxat verba ſunt ad abſcondendum doctrinæ venenum adinventa. Gravium enim rationum nomine vere ſolidas, firmaſque rationes non intelligunt, cum tales inveniri non poſſint ad probationem, ac munimen falſarum opinionum, quales ſunt maxima ex parte, quæ ab ipſis ut probabiles propugnantur; ſed id volunt unum, ut qui opinionem aliam amplectitur, bonis eam rationibus fultam cenſeat; quod certe omnis generis erroribus & ſophiſmatis convenire poteſt. Quod autem ajunt, probabiles opiniones Scripturæ, vel Traditioni contrarias eſſe non debere, non ita intelligunt, ut tam ſacris regulis re ipſa non repugnent; id volunt unum, ut iſtarum opinionum ſectatores, illas Scripturæ, & Traditioni evidenter contrarias non judicent. Tandem ſecundum illorum principia nulla convictio eſt adverſus opinionem, quam graves tuentur Auctores, quia præſumendum eſt, illos ſolutiones nobis incognitas excogitaſſe, & inveniſſe. Verum omnis ille modificationum fucus, quem probabiliſmi Auctores adhibent, ut eorum opinio minus invidioſa videatur, non impedit, quin duos in errores impingant, quibus fundamentalia Moralis Chriſtianæ principia evertuntur. Primus eſt: ex quo opinio, quæ blanditur cupiditati, certo probabilis eſt, tuto nos illam amplecti, & in praxi ſequi poſſe, relicta opinione contraria, quæ & probabilior videtur, & tutior. Alter: probabilitatem extrinſecam Doctorum quorumdam auctoritate fultam, ſemper ſufficere, ut opinio tuta in praxi cenſeatur: eamque conſcientiæ luminibus, & ſententiæ, quæ proprio judicio verior videtur, licite præponi. Inde Chriſtianis in inſtituenda vitæ ratione verum, an falſum ſequantur, perinde eſt, ut recte obſervat Eminentiſſimus Cardinalis de Aguirre, ob eruditionem æque, ac pietatem reverendus, fateturque ſtudium olim ſuum, dum probabiliſmum, quem nunc totis viribus impugnat, ſectaretur, ſitum fuiſſe in examinando potius, an aliquid eſſet probabile, quam in inveſtigando an eſſet verum. Contradictoriæ opiniones, velut probabiles proponuntur eo nomine, quod a diverſis Auctoribus propugnatæ ſint; eaſque, ceu æque tutas in praxi amplecti poſſunt illi ipſi, quibus ſpeculativo judicio falſæ videntur, ut recentioribus Caſuiſtis placet. Secundum nova hæc principia cognitam deſerere veritatem, quiſque ſine prævaricatione poteſt. Vanis illis diſtinctiunculis certitudinis practicæ, & certitudinis ſpeculativæ, ſe juſtiores conſcientiæ ſtimulos retundere, ac ſedare poſſe novi Doctores gloriantur: Doctrina denique probabilitatis, humana ratio, quantumvis peccato depravata actionum Chriſtiani hominis regula evadit: *Via quæ videtur homini recta*, numquam *ducit ad mortem*. Doctores, etiam cum errant, duces fiunt, quos ſequi tutum eſt, nec ullum eſt periculum *cadendi in foveam*, ſequendo duces cæcos, ſi gravium Auctorum nomen habeant. Hinc conſequens erit, Judæos falſas Magiſtrorum ſuorum traditiones tuto ſequi potuiſſe; quin & Jeſu Chriſti damnationem a Doctoribus ſuis conclamatam, ut probabilem ſpectare, illamque ſine labe criminis approbare. Si neceſſariæ illa probabilitatis conſectaria vobis horrorem incutiunt, ſi vel ſola iſtius doctrinæ novitas, ſine qua Orbis Chriſtianus fuit ad poſtremum uſque ſæculum, quo prodire cœpit, vos ad eam rejiciendam obligat, ex ejus uſu intelligetis, quam neceſſarium ſit longius ſerpentem cohibere. Turba recentiorum Caſuiſtarum, qui Scripturam ſacram, & Patres deſeruerunt, ut propria commenta, privatumque ſenſum, aut nuperorum quorumdam Doctorum auctoritatem ſequerentur, inanium ratiuncularum levitate abrepti erraverunt. Tam ſtupenda fuit eorum cæcitas, ut opiniones omnibus naturæ luminibus contrarias propugnaverint, quas ipſi Ethnicisſimi ſapientes non ſine horrore audiviſſent, & perniciofas adeo ſententias quaſi tutas, & ſecundum probabilitatis principia propoſuerunt. Proſper Fagnani Canonici Juris ſcientia in Romana Curia ſpectatiſſimus, in Commentario ad Caput, *Ne innitaris*, ubi falſam probabilitatis doctrinam egregie refellit, errorum monſtra recenſet, quæ probabilium opinionum effrenata licentia peperit. Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopi harum ſententiarum enormitate perculſi, totque propoſitiones ſcandaloſas in ſuis Apologiæ Caſuiſtarum cenſuris damnantes, everſæ pene morum diſciplinæ cauſam indigitarunt, licentiam ſequendi opinionem minus probabilem & minus tutam, & attributum extrinſecæ probabilitati ſecuritatis privilegium. Hanc doctrinam adeo pernicioſam judicavit pius, & eruditus P. Thirſus Gonzalez Societatis Jeſu Præpoſitus Generalis, ut injuriam Societati factam proclamet, quod illi fuerit imputata, & in egregio Opere, quod edidit in lucem, *De recto probabilium opinionum uſu*, prolixa Præfatione oſtendit, Jeſuitas non eſſe primos hujus opinionis Auctores, imo plures ejus impugnatores ex Societate prodiiſſe, inter alios Comitulum, cujus reſponſiones Morales a novorum Caſuiſtarum diſſolutis opinionibus longe alienæ ſunt, quia doctrinam, ex qua prodierunt, luculenter impugnavit. De tanti momenti argumento

S. Thom. Quodlib. 3. art. 3.

„ dicen-

„ dicendi finem facimus, duas propoſitiones in directione animarum deteſtandas vobis indicantes, quas probabilitatis defenſores docuere. Prima eſt: *Conſcientiæ moderator, cujus ſententia de caſibus conſcientiæ rogatur, reſpondere poteſt ſecundum opinionem probabilem, quam falſam judicat*. Ne tam erroneo principio, & agendi ratione tam perverſa animas perdatis, attendite vos a Fidelibus conſuli, & interrogari, ut magiſtros veraces, & ſinceros, qui viam Dei in veritate docere debetis. Vos illis reſpondere debere, quod Dominus annunciare præcipit; Deum rationem a vobis exacturum pro animabus, quas falſis opinionibus ſeduxeritis; violare vos ſanctitatem, & fidem miniſterii veſtri, ſi palpetis carnalium hominum cupiditatem, qui veniunt ad vos cum eo affectu, quem Judæis exprobrabat Deus: *Dicunt videntibus, nolite videre, & aſpicientibus, nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores*. Altera propoſitio eſt: *Cum pœnitens opinionem ſequitur ab aliquibus Doctoribus aſſertam, Confeſſarius debet illum abſolvere, quamvis opinionem illam falſam judicet*. Ne adeo falſam pacem detis, quæ nihil prodeſſet recipientibus, vobis etiam dantibus pernicioſa eſſet. Memineritis vos in ſacro tribunali perſonam Chriſti gerere, ut eos ſolos in terra ſolvatis, quos merito creditis ab illo ſolvi in cælo: ipſoſque Probabiliſtas (quamvis olim aliter ſenſerint) hodie damnare Judicem, qui in cauſa rei temporalis ſententiam ferret ſecundum opinionem minus veriſimilem; & Medicum, qui remedia infirmi curationi minus convenientia, minuſque ſalutaria adhibet. Falſis illis Regulis præclarum, & inconcuſſum Felicis Papæ III. principium opponite, quod præ oculis ſemper vos habere volumus in directione animarum: *Quod ſe decipit ipſe, qui fallit, nihilque per noſtram facilitatem tribunali excelſi Judicis derogari, cui illa ſunt rata, quæ pia, quæ vera, quæ juſta ſunt*. Novis illis Theologis ſatis non fuit doctrina probabilitatis ad regulas morum evertendas abuti; animam inſuper, ac principium reliquarum virtutum Chriſtianarum deſtruxerunt editis circa divinum amorem erroribus. Solum naturæ lumen docet hominem, amorem cultum eſſe perpetuum, gratique animi officium, Deo debitum, propter quem conditus eſt, & a quo accepit omnia. Beatitudinis deſiderio, quod omnium motuum ejus principium eſt, ſemper incitatur ad amandum ſolum bonum, quo repleri poſſit ejus animus: lexque immutabilis, a qua deficere ſine injuſtitia non poteſt, jubet ut omnibus actionibus ſuis ad Deum ut ad finem ultimum ſuum tendat. Tota denique ſeries Scripturarum non præcipit niſi Dei amorem. Hoc mandatum legem complectitur, & Prophetas: vehementiſſima ad illud implendum incitamenta, media, ſive auxilia efficaciſſima in Chriſto Jeſu invenimus. Vix credi potuiſſet, officium adeo juſtum, adeo amabile apud Chriſtianos in dubium revocari potuiſſe. Novi nihilominus Doctores inventi ſunt, quibus Deum ſemper amandi neceſſitas grave jugum viſa eſt, a quo totam pene hominis vitam immunem, ac liberam eſſe voluerunt. Probabilem velut opinionem propoſuere, ſingulis tantummodo quinquenniis præceptum amoris Dei obligare, ejuſque obſervationem ad horam mortis, & ad occaſiones aliquas admodum raras reſtringentes, aſſerere non erubuerunt, reliquo vitæ tempore Deum, redundantia quadam bonitatis, non tam nobis præcipere, ut ipſum diligamus, quam ne odio habeamus. Ut porro damnetur quicquid in Libello anonymo tendit ad renovandum tam enormes errores, inter propoſitiones, quibus P. *Buffierum* ſubſcribere Superiores Societatis juſſerunt, hanc deſignavimus: *Nullam vitæ partem ab amore Dei immunem eſſe debere*. Hæc ratio nos ad omnes actus noſtros movere debet; nullus ſiquidem eſt, cujus Deus regula, finiſque eſſe non debeat ſecundum expreſſa S. Pauli verba: *Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*. Quæ verba S. Thomas, & doctiores Scripturæ Sacræ Interpretes præceptum continere ſenſerunt, quod ſine aliquo genere peccati non poſſit omitti. Quam late pateat hoc officium, vobis melius explicare non poſſumus, quam S. Auguſtini verbis lib. 1. de Doctrina Chriſtiana. *Hæc regula dilectionis conſtituta eſt*, inquit, *dilige proximum tuum ſicut te ipſum; Deum vero ex toto corde & ex tota anima, & ex tota mente, ut omnes cogitationes tuas, & omnem vitam, & omnem intellectum in eum conferas, a quo habeas ea ipſa, quæ confers. Cum autem ait, toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ noſtræ partem reliquit, quæ vacare debeat, & quaſi locum dare, ut alia re velit frui; ſed quid-*

„ *quid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus dilectionis impetus currit*. Verum ut æquivocationes omnes tollantur, quibus tanti momenti materiam noviſſimis hiſce temporibus intricarunt, & obſcurarunt, continua illa noſtrorum operum ad Deum relatio, qua præceptum amoris impletur, minime ſita eſt in conceptione, aut recitatione certarum formularum, quæ in manualibus precum libris, *actus amoris Dei* inſcribuntur. Cogitare poſſumus nos Deum amare, idque illi dicere, quamvis illum re ipſa non amemus. Contra vero, ſæpe in imo corde latet amor Dei, nec diſtinctis reflexionibus percipitur, aut verbis exprimitur. Qui nobis præceptus eſt amor, propenſio eſt voluntatis noſtræ, motuſque cordis a Spiritu Sancto productus, quo ad Deum ut ad finem ſuum ultimum tendit amor; nec re movetur altera, ut agat, quam deſiderio illi placendi, humano amori in eo ſimilis, quo ad gratificandum & ſerviendum amico ferimur, & ad ejus affectus ac ſtudia obſervanda, ut illi placeamus, illumque magis promereamur, quamvis ſæpe non cogitemus nos ipſum amare, neque id ipſi verbis ſignificemus, & profiteamur. Quæ tamen non ita intelligi volumus, ut non ſit utilis cogitatio, quæ interdum animum ſubit, quod diligat Deum, & propter gloriam ejus agat. Quæ id exprimunt verba in juſtorum animis, teſtimonia ſunt amoris, quo Deum proſequuntur, & colunt, ſimul & media ſunt, quibus ardentior fiat, & efficacior. Peccatoribus vero utiles ſunt cogitationes illæ, piæque Deum precandi formulæ, ut illorum affectum in Deum excitent, aut certe duritiam cordis illis exprobrent, illorumque mentibus pietatis ſenſus proponant, quibus affici deberent. Amor ille, quem omnium actionum noſtrarum motivum eſſe oportet, quamvis diſtincte ſemper non percipiatur, quarta Propoſitione deſignavimus. Amoris ſaltem habitualis nomine, quo nullam vitæ noſtræ partem vacare debere diximus, ſignificatum eſt nos ſemper teneri ad agendum propter Deum, utque illi placeamus, quamvis continua, & actualis mentis attentio neque poſſibilis ſit, nec neceſſaria. Veruntamen amor ille habitualis cum charitate ſanctificante minime confundendus eſt. Abſit enim ut eos, qui juſtificati non ſunt, in omnibus operibus ſuis peccare ſentiamus, vel dicamus. Imo certiſſima veritas eſt, eos, in quibus cupiditas adhuc dominatur, amoris actualis, & tranſeuntis impulſu interdum agere, quo hæc illorum actio ſit bona, illoſque ad juſtificationem diſponit. Neque etiam charitas habitualis ad ſanctificandum univerſas juſtorum actiones ſufficit, quorum aliquæ ex cupiditate velut ex principio oriuntur. Nulla itaque in ipſis etiam Juſtis opera vere Chriſtiana ſunt præter ea, quæ ſunt ex impulſu, vel motivo divini amoris, quem Deus intimo in corde videt, quamvis ipſi ſemper hunc animi ſui affectum non percipiant. Verus hic ſenſus eſt 4. & 5. Articulorum ſuperius præſcriptorum. Iidem illi Theologi, qui juſti hominis vitam ad externam officiorum perfunctionem, æque laborioſam, ac ſterilem ſecluſo ab ejus operibus divini amoris motivo, reſtrinxerunt, peccatores etiam abſolverunt ab obligatione diligendi Deum, ut cum ipſo reconcilientur, & in gratiam redeant docendo ſolum metum pœnarum Inferni ad ipſorum juſtificationem cum pœnitentiæ Sacramento ſufficere. Facilitas illa ad Deum redeundi ſine ejus amore, quam non habuere qui ſub veteris legis jugo vivebant, novis illis Theologis gratia ſingularis viſa eſt novo Teſtamento conceſſa, fructuſque utiliſſimus Sanguinis Chriſti pro nobis effuſi, & in Sacramento nobis applicati. Abſona illa doctrina in Eccleſia incognita ante poſtremum ſæculum, quo primum ut probabilis opinio proponi cœpit, quam Suarez ipſe (quo maxime authore propagata eſt) hoc Sæculo ineunte faſſus eſt, *nec certam eſſe, nec communem, nec valde antiquam*, neminemque hanc in hora mortis tuto ſequi poſſe non dubitanter aſſeruit: hæc, inquam, doctrina per ſummam, & quæ vix capi poſſit cæcitatem ab Authore libelli proponitur, ut ſola, quam vis Catholicus tenere valeat, ſententia. Si enim Author ille anonymus audiatur, *quicumque exigit amorem Dei ſaltem inchoatum, ut affectus peccati ex hominis animo excludatur, puram putam Lutheri doctrinam docet: & ſi metus pœnarum affectum peccati non tolleret, eo fieret homo magis peccator, & hypocrita contra doctrinam expreſſam Tridentini Concilii*: ſic veluti fidei articulum obtrudit errorem contrarium veritati ex Scriptura, & Traditione certiſſimæ, & per ſe ipſam evidentiſſimæ: qua aſſeritur, hominem peccati mortalis reum Sacramento Pœnitentiæ juſtificari non poſſe, niſi ejus animus ad eum, a quo defecit, ultimi finis ordinem amore Dei revo-

„ cetur. Timor quidem pœnarum inferni utiliſſimus
„ eſt, ut peccatorem ad ſe ipſum revocet; malam con-
„ tinet voluntatem, ne foris prodeat; & ſalutari ama-
„ ritudine conſpergens noxias voluptates, viam parat ad
„ juſtitiam. Donum Dei eſt, & impulſus Spiritus San-
„ cti quo debilitatur cupiditas; tantum abeſt ut homi-
„ nem reddat magis peccatorem & hypocritam, quem-
„ admodum Lutherus docebat. Verum quamdiu me-
„ tus pœnarum æternarum ſola ratio eſt peccatorem
„ continens, non eſt immutatus ejus animus, quamvis
„ manus ejus a pravo opere cohibeatur; peccatum non
„ odit, quod ſponte committeret, ſi ſperare poſſet im-
„ punitatem; tantumque a juſtitia alienus eſt, adeo *ju-
„ ſtitiæ inimicus*, ut eam, ſi poſſet, auferret, peritu-
„ rorum, quæ ſemper diligit, bonorum fruitionem tam
„ ſevere prohibentem atque punientem. Niſi ergo a
„ timore illo ſervili ad amorem tranſeat juſtitiæ, niſi
„ Deo reſtituat in corde ſuo locum, quem dederat crea-
„ turæ, illam præeligendo, & prædiligendo (cum præ-
„ dilectio creaturæ crimen ejus fuerit) ordini ſem-
„ per contrarius, Dei ſemper inimicus eſt, ac proinde
„ incapax virtutem, ac fructum Sanguinis Jeſu Chriſti
„ in Pœnitentiæ Sacramento recipiendi. Id perſpicue
„ ſatis docet Sancta Synodus Tridentina exigens diſpo-
„ ſitionem neceſſariam ad gratiam juſtificationis, etiam
„ in Baptiſmo, conſequendam, ut peccator Deum tan-
„ quam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat. Fal-
„ ſus, alienuſque ſenſus, quem Tridentino Concilio af-
„ fingere conati ſunt attritionis ſervilis defenſores, to-
„ ties tamque luculenter confutatus eſt, ut etiamnum
„ ſine ignorantia, vel malitia renovari non poſſit.
„ Pravam illam doctrinam ab omnibus melioris notæ
„ Theologis reprobatam ſumma cum lætitia videmus.
„ Superiores Jeſuitarum conqueruntur, quod ſpectetur
„ ut doctrina Societatis. Coram nobis affirmarunt ſe
„ illam abſolute damnare, ſeque illam omni ex parte
„ ſententiam amplecti de Dei amore, quam exprimunt
„ ſuperius deſcriptæ propoſitiones, quibus continetur do-
„ ctrina, quam in Diœceſi noſtra teneri volumus, &
„ jubemus. Nihil amplius circa hoc caput nobis di-
„ cendum ſupereſt: Vos tantum adhortamur, ut ſancta
„ hæc, & ſaluberrima veritas de amoris Dei neceſſita-
„ te ad gratiam juſtificationis in Sacramento Pœniten-
„ tiæ conſequendam, vobis in ejus adminiſtratione re-
„ gula ſit, quibus plene perſuaſum eſt, quod omnis, *qui
„ non diligit, manet in morte*, nec Deum remittere pec-
„ cata, niſi illis, quorum animus mutatus eſt, ac ſin-
„ cere converſus. Sinceram illam converſionem ex mu-
„ tatione vitæ dignisque pœnitentiæ fructibus explora-
„ tam & probatam habeatis; *nec pro ſalutaribus dila-
„ tionum remediis exitioſa præcipitatæ communionis ve-
„ nena* illis detis, in quibus hæc veræ converſionis ſigna
„ non videritis, quæ ſola ſunt ab omnium temporum
„ Sanctis agnita, & recepta. Pravum dogma, quod
„ libelli author inſinuat de attentione ad malitiam a-
„ ctionis, quam vult eſſe neceſſariam ut peccatum im-
„ putetur, nos impellit ut pernicioſas omnes falſi hu-
„ jus principii conſecutiones vobis aperiamus. Error
„ eſt a quibuſdam noviſſimorum temporum Theologis
„ propugnatus, ut actio ſatis libera cenſeatur ad con-
„ ſtituendum reum hominem non ſufficere, ut cogno-
„ ſcat, quod ſibi proponit agendum, ſed neceſſarium eſ-
„ ſe inſuper, ut cognoſcat ſe male agere, idque cogi-
„ tet agendo, & animadvertat. Exempli gratia, qui
„ ultionis libidine impulſus interficit inimicum, cædem
„ ſe committere ſatis novit; ſed ut illi cædes in pec-
„ catum imputetur, neceſſe eſt ſecundum novos illos Theo-
„ logos, ut cognoſcat ultionem eſſe divina lege prohi-
„ bitam, ad idque attendat cædem illam perpetrando.
„ Pernicioſa illa doctrina a P. Baunay propugnata a
„ pluribus Galliæ Eccleſiis damnata eſt, ut error ma-
„ nifeſtus, ſecundum quem nulla eſſent amplius igno-
„ rantiæ, & concupiſcentiæ peccata contra definitionem
„ Conciliorum, & expreſſa Scripturæ Sacræ, ac Pa-
„ trum teſtimonia. Hanc etiam doctrinam Theolo-
„ gicæ Facultates Pariſienſis & Lovanienſis, ceu opinio-
„ nem communibus Theologiæ Chriſtianæ principiis
„ contrariam, & inaudita, graviſſimaque peccata ex-
„ cuſantem, cenſuris ſuis confixerunt. Et certe Ju-
„ dæi, qui perſecuti ſunt Apoſtolos, *arbitrati obſequium
„ ſe præſtare Deo*, & qui Chriſtum Jeſum morti tra-
„ diderunt *per ignorantiam* teſte S. Petro, authorem vi-
„ tæ ſine peccato interfeciſſent ſecundum nova illa prin-
„ cipia, quamvis S. Paulus aſſerat illos peccatorum ſuo-
„ rum menſuram hoc crimine cumulaſſe, & iram Dei,
„ qua in finem uſque oppreſſi ſunt, provocaſſe. Quæ
„ non tam ut crimina execramur, quam ut monſtra, quæ
„ quarumdam gentium moribus invaluerunt, & probata
„ ſunt, ac integrorum populorum Religione fuere conſe-
„ crata. Qui majori ſapientiæ fama apud Ethnicos
„ floruere, deteſtabiliorum flagitiorum licentiam, ceu præ-
„ mium egregiis in rempublicam meritis eſſe permit-
„ tenda cenſuerunt. Si peccata excuſet juris naturalis
„ ignorantia, dicendum eſt, gentes illas infideles, & ea-
„ rum Philoſophos potuiſſe ſine peccato turpiſſima quæ-
„ que, & deteſtabilia perpetrare, quæ innocua, immo
„ laudabilia exiſtimabant. Secundum hæc principia non
„ jam timendæ eſſent ignorantia, & cæcitas, utpote
„ media tutiſſima, quibus homines ab omni peccato im-
„ munes eſſe poſſent. Verum ſi novi illi Theologi au-
„ diantur, præter mali cognitionem neceſſaria etiam eſt
„ actualis attentio ad malitiam actionis, ut vitio de-
„ tur legis tranſgreſſori. Cum itaque peccator firmo,
„ & intrepido greſſu currit ad mortem, ut S. Bernar-
„ di verbis utar, habitus inveteratus criminis, qui ad
„ officium, ad legem, ad malitiam operis ipſam actu
„ attendere non ſinit, ipſum a peccato immunem præ-
„ ſtabit; & eorum diſpoſitio, qui *tenebris obſcuratum
„ habentes intellectum, alienati a via Dei per igno-
„ rantiam, quæ eſt in illis propter cæcitatem cordis
„ ipſorum, deſperantes tradiderunt ſemetipſos impudici-
„ tiæ ad operationem immunditiæ omnis in avaritiam*;
„ diſpoſitio, inquam, tam horrenda, quam S. Paulus
„ velut conſummatæ iniquitatis fructum indigitat, o-
„ mnem iniquitatem abolebit. Peſtiferum, quod mox
„ vobis expoſuimus, principium peccati philoſophici do-
„ ctrinam peperit, cujus ſola expoſitio horrore percel-
„ lit animos. Iidem ſcilicet Theologi, qui peccata
„ rectæ rationi contraria non imputari cenſent, ſi qui
„ illa committit, malitiam illorum ignoret, aut ad il-
„ lam non attendat, conſequenter ad ſua principia ra-
„ tiocinati pariter docuerunt, ut peccator Deum offen-
„ diſſe cenſeatur legem ejus ſponte violando, neceſſe eſſe
„ ut noverit actionem ſuam lege divina eſſe vetitam,
„ atque ad hanc prohibitionem attendens, nihilominus
„ illam commiſerit. Hinc horrendum illud parado-
„ xum, quod nemo homo, quantumvis depravatus, ſine
„ indignatione audivit: *Peccatum philoſophicum, ſeu
„ morale (id eſt actus humanus diſconveniens naturæ
„ rationali, & rectæ rationi), quantumvis grave, in
„ illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non co-
„ gitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei,
„ neque peccatum diſſolvens amicitiam Dei, neque æter-
„ na pœna dignum*. Secundum execrandam illam do-
„ ctrinam cum impius ſuæ rationis prorſus oblitus eo
„ devenit amentiæ, ut dicat in corde ſuo: *Non eſt
„ Deus*; quantumvis abominandus ſit, *homicida, for-
„ nicator, veneficus; pars illius non erit in ſtagno ar-
„ denti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda*. Ut-
„ que de Atheiſmo impræſentiarum ſileamus, illi, de
„ quibus Scriptura dicit non eſſe Deum in conſpectu eo-
„ rum, eiſque judicia ab eorum facie auferri, non ſo-
„ lum ignem æternum pro omnibus illis criminibus in
„ omnimoda Dei oblivione commiſſis non merentur, ſed
„ nec eorum cum Deo fœdus frangitur, amici ejus ad-
„ huc permanent, & contra verbum Spiritus Sancti,
„ lux, & tenebræ, Chriſtus, & Belial convenire, &
„ conjungi poſſunt. Contra doctrinam tam inſanam
„ ac pernicioſam Eccleſia inſurrexit univerſa, & cum
„ gaudio excepit juſtam ejus damnationem ab Alexan-
„ dro Octavo Pontifice Maximo pronunciatam, velut
„ doctrinæ *ſcandaloſæ, temerariæ, piarum aurium offen-
„ ſivæ, & erroneæ*. Ut errores tam enormes cavean-
„ tur, huic adhærendum eſt principio: *Neceſſariam non
„ eſſe attentionem ad malitiam actionis vetitæ, ut no-
„ bis peccatum imputetur*. Tam certum conſtanſque
„ principium libelli anonymi Author inter Moralis
„ plus juſto, (ut illi quidem videtur) ſeveræ propo-
„ ſitiones, quas ſuſcepit impugnandas, temere numeravit.
„ Totum illud argumentum implicat, ignorantiam fa-
„ cti cum ignorantia peccati, juris poſitivi cum juris
„ naturalis ignorantia confundens, neque aliud ex ejus
„ verbis colligi poteſt, niſi illum communiores Theolo-
„ giæ notiones non habere, aut errores in Morali per-
„ nicioſiſſimos renovare velle. Verum cognita, rece-
„ ptaque ab omnibus principia vobis repetere ſatius eſt,
„ quam ut ullum circa tanti momenti dogma dubium
„ ſuperſit. Omnis Theologorum cœtus ignorantiam
„ facti diſtinguit ab ignorantia peccati. Inter illos con-
„ venit, eum, qui hominem interficit, putans ſe occi-
„ dere feram, homicidium libere non commiſiſſe, &
„ ignorantiam illum a peccato excuſare: ſed ab errore
„ longe alieni ſunt, ut ſentiant eum, qui ſciens volens
„ hominem occidere, vel homicidium licitum eſſe exi-
„ ſtimaret, aut qui ad cædis malitiam non attenderet,
„ peccati non eſſe reum. *Quia voluit, fecit* (ait S.
„ Auguſtinus) *etiamſi non quia voluit, peccavit, ne-
„ ſciens peccatum eſſe quod fecit: ita non tale pecca-
„ tum ſine voluntate eſſe potuit, ſed voluntate facti,
„ non voluntate peccati, quod tamen factum peccatum
„ fuit. Hoc enim factum eſt, quod fieri non debuit*.
„ Theologi pariter omnes conſentiunt, leges poſitivas in-
„ vin-

„ vincibiliter ignorari poſſe, earumque violationem hac in hypotheſi reum non facere tranſgreſſorem. Verum nemo illorum, qui ſecundum Scripturam Sacram & Traditionem ſentiunt, non propugnat, ut veritatem inconcuſſam, principia communia juris naturalis invincibiliter ignorari non poſſe: nec illum, qui homicidium, adulterium, aut quodvis aliud illius generis crimen commiſerit, excuſari umquam poſſe, eo nomine quod hæc flagitia legi naturali contraria eſſe ignoraverit, vel ad id non attenderit. Sola cordis depravatione, & corruptione factum eſt, ut neſciverit, vel non attenderit ad veritates, quas naturæ lumen omnes, & ſingulos homines edocet, quales ſunt, quæ Decalogo continentur. Quod vobis exempli gratia proferimus, ut a quæſtionibus graves inter Theologos controverſis abſtineamus. Quod ſi damnanda prævaricatio eſt agnitæ veritati reſiſtere, hujus cognitione privari mores tantum inquinatiſſimi, vitaque cumprimis flagitioſa merentur. *Omnes*, inquit S. Thomas, *tenentur ſcire univerſalia juris præcepta, ſinguli autem ea quæ ad eorum ſtatum, vel officium pertinent .... Si ſit eorum quæ ſcire tenetur, & poteſt .... talis ignorantia non totaliter excuſat a peccato*. Sancti illius Doctoris principium, quod vobis proponimus, ceu unum ex fundamentis doctrinæ morum a Patribus traditum & ab antiquis Scholaſticis poſitum eſt, quorum teſtimonia, & rationes in reſponſis Moralibus Comitoli Societatis Jeſu Theologi collectas invenietis. Et hoc unum principium ſufficit ad evertendum errores omnes, quos vobis jam expoſuimus, & quicquid ad eorum renovationem in libello anonymo tendit. Quamvis autem pernicioſis principiis ſcateat hic libellus, nihil tamen Morali Jeſu Chriſti, rectiſque regulis capitalius adverſatur eo, quod de ambitione ſcribit. Author ille ignorat, vel contemnit quicquid nos docet Eccleſia de neceſſitate vocationis ad beneficia, quibus animarum cura adnexa eſt, & omnia Sanctorum pronunciata eorum exemplis confirmata de fuga dignitatum Eccleſiaſticarum. Stupor illorum, qui tam formidandorum onerum periculis non terrentur, & aliorum præſumptio, qui ſe ſacris illis functionibus pares ſemper exiſtimant, non videntur illi diſpoſitiones, quæ indignum reddant poſtulantem. S. Pauli verbis cum ſcandalo abutitur, ut ambitioſas Parochialis Curiæ, vel Epiſcopatus poſtulationes, & aucupia licita eſſe perſuadeat. In pulpitis inſignioribus ad famam concionari, ut ad Epiſcopatum perveniatur, una ipſi videtur legitima ad ſummam illam dignitatem via. Sic Eccleſiæ munera eminentiorem poſtulantia ſanctimoniam, ambitioſis, & Evangelicum miniſterium profanantibus ut ad ea adſcendant debita ſunt, ſi temerarius libelli Scriptor audiatur. Sed & Epiſcopis injuriam facit, cum ſupponit illos ſacrarum Eccleſiæ regularum adeo eſſe immemores, ut beneficia curam animarum adnexam habentia domeſticis Clericis vulgo conferant, qui in eorum familia, & miniſterio non manent niſi ut illa obtineant. Et ex ejus quidem verbis conſequens eſt, illum collationes hujuſmodi ſimoniacas approbare. Denique quicquid hoc de argumento ediſſerit, proprie lectio publica eſt, qua docentur avaritia, & ambitio, qua omnes regulæ humanitatis, & contemptus rerum temporalium, quas in ſchola Chriſti Jeſu didiciſtis, penitus evertuntur, & ſpernitur quicquid ſacris Canonibus præſcriptum eſt de aditu Beneficiorum, quibus animarum cura adnexa eſt. Vera principia falſis libelli propoſitionibus de petitionibus hujuſmodi Beneficiorum oppoſita Articulis 8. 9. & 10. ſupra poſitis tenete, & iſtius Authoris opiniones hac in materia rejicite, ceu errores ſcandaloſos, quibus & omnes Eccleſiæ regulæ, & Sanctorum documenta deſtruuntur.

CONCLUSIO.

„ Ex his, quæ de prava libelli doctrina retulimus, procul dubio judicabitis, nos ſilere hac in occaſione minime potuiſſe, niſi præcipuæ Paſtoralis Officii noſtri parti deeſſe vellemus. Nobis quippe pretioſum doctrinæ depoſitum concreditum eſt, nec tolerare poſſumus errores, quibus Moralis Chriſtianæ ſanctitas ut Dogmatum puritas corrumpitur, niſi depoſiti fidem violemus. Quo magis errores illi doctrinæ Evangelicæ integritatem oppugnant, eo magis ipſis obſiſtendum eſt diſſolutis hiſce temporibus, quibus Apoſtoli ad Timotheum ſuum ſcribentis verba conveniunt: *Erit tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus*. Vos vero doctrinæ, quam vobis tradidimus, firmiter adhærete, ut poſſitis *exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere*. Cum dubia vobis occurrent, quæ jure naturali, vel jure divino poſitivo, ſolvi poſſunt, Sacras Scripturas, & SS. Patres earum Interpretes conſulite: nec de illis quæſtionibus novos Caſuiſtas audiatis, niſi quatenus eorum opiniones Scriptura Sacra, & Traditione nituntur: illorum authoritatem, ac teſtimonia nihili facientes, cum ſua duntaxat commenta, viſioneſque cordis ſui proferent. Plus illis tribuere poteſtis, cum iis de quæſtionibus agitur, quæ poſitivis legibus dirimuntur, quales ſunt cenſuræ, & ſimilis generis argumenta. Quæ in poſtremis legibus Canonicis obſcura ſunt, in eorum operibus expoſita invenietis: ab illiſque diſcetis præſentem Eccleſiæ uſum circa caſus, quos leges prævidere non potuere. Verum ne *doctrinis peregrinis* abducamini, ſummam reverentiam erga ſanctam antiquitatem ſemper conſervate, illi pro viribus ſtudete, ut ex ſacris ejus monumentis ſtatus veſtri officia diſcatis. Cum ſacroſancta Synodus Tridentina Canones antiquos de vita Clericorum renovaverit, id certe incitamento vobis eſſe debet, ut Canones illos ſpiritu Dei conditos, & totius Mundi reverentia conſecratos memoriæ commendetis, ut eorum ſemper ſpiritum ſequamini, etiam cum illos ad litteram obſervare non valetis. Ad vitandas denique pernicioſas laxitates, noviſſimis hiſce temporibus adinventas, & a novellis Theologis propugnatas, alte animis veſtris inſideat regula illa Vincentii Lirinenſis, quæ morum non minus quam miſteriorum Fidei doctrinam ſpectat: *Annunciare aliquid Chriſtianis Catholicis præter id quod acceperint, numquam licuit, nuſquam licet, numquam licebit, & anathematizare eos, qui annunciant aliquid præter id, quod ſemel acceptum eſt, numquam non oportuit, nuſquam non oportet, numquam non oportebit*.

„ *Datum Rothomagi in Palatio noſtro Archiepiſcopali die 28. Martii 1697.*

Jacobus Nicolaus Colbert Archiepiſcopus Rothomagenſis.

De mandato Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi,

Grebauval.

Tandem aliquando rediens ad officium P. Buffier, libellum damnatum ſaniore conſilio reprobavit, ejuravit, præſcriptiſque a religioſiſſimo Archiepiſcopo propoſitionibus, ſecundum formulam ab eo traditam, cum reverentia ſubſcripſit, Præpoſitorum ſuorum mandatis obſecutus.

Eodem Anno 1697. Carolus Mauritius le Tellier Archiepiſcopus Dux Rhemenſis, Ludovicus Antonius de Noailles, Archiepiſcopus Pariſienſis, Jacobus Benignus Boſſuet, Epiſcopus Meldenſis, Guido de Seve Epiſcopus Atrebatenſis, & Henricus Feydeau de Brou Epiſcopus Ambianenſis ad Innocentium XII. Epiſtolam dederunt contra librum, cui titulus eſt *Nodus Prædeſtinationis diſſolutus authore Cæleſtino S. R. E. Presb. Cardinali Sfondrato* typis Romæ mandatum anno MDCXCVI. Digna etiam hæc nobis epiſtola viſa eſt quæ hoc loci legeretur. En itaque illam:

BEATISSIME PATER.

„ EPiſcoporum eſt ſine perſonarum acceptione detegere errores, qui quo altiore loco ſe attollunt, eo graviore ictu conterendi. Itaque ad Apoſtolatum veſtrum deferre cogimur propoſitiones iſtas; *Primam, quantum ex parte Dei eſt, omnes dilecti, omnes ad vitam æternam, aut aliquid, quod vita æterna melius ſit (ut de infantibus Baptiſmo non tinctis poſtea dicemus) deſtinati, &c.* Hæc ſcripta reperimus in libro, cui titulus, *Nodus Prædeſtinationis diſſolutus*. Neque enim metuimus, Beatiſſime Pater, ne quia Eminentiſſimum Cæleſtinum Sfondratum, tot egregiis dotibus commendatum, ut ſerviret Eccleſiæ, ad tantam dignitatem provexiſtis, idcirco illius quoque ignoſcatis erratis, quæ ad Eccleſiæ fidem labefactandam pertinerent: immo vero ſcimus veſtram Sanctitatem, ut veritati, & Eccleſiæ ſerviat, nullius nomini parcituram, ac magis peccaturos nos, ſi neceſſaria taceamus. Sane faveamus licet optimi viri memoriæ, ingenio, & elegantiæ, tamen obſtupuimus ad inauditas voces. Sed cum Author ad alios nos remittat locos, ubi de infantibus ſermo ſit, ad eam tandem partem legendo devenimus, in qua hæc ſunt poſita: *Parvulos quod attinet, qui ſine Baptiſmo decedunt, cæleſti quidem regno, quaſi paterna culpæ reos, nec expiatos excluſit. Non excluſit tamen naturalibus bonis* (beatitudine ſcilicet naturali; quod pri-

„ mum

„ mum annotamus) & *a peccato præſervavit, æterno-*
„ *que ſupplicio, quo, ſi adoleſcerent, puniendi eſſent;*
„ *cum ſola*, inquit, *præſervatio a peccato* (quam ſem-
„ per ſupponit in parvulis originali licet vero magno-
„ que peccato inquinatis) *pluris valeat, majoriſque*
„ *pretii ſit, quam regnum ipſum cæleſte*. Quaſi major
„ res ſit tantum carere malis, quam æterna vita, Deo-
„ que ipſo perfrui. Quæ tam abſurda, tam vana ſunt,
„ ut Chriſtianæ aures ferre non poſſint. Quo magis le-
„ gendo proceſſimus, B. P. eo pejora occurrebant, qua-
„ lia profecto hæc ſunt: *In hac parvulorum cauſa con-*
„ *ſiderandum eſt, licet Deus ad cæleſtem gloriam eos non*
„ *admiſerit, alio tamen, multoque majori beneficio af-*
„ *feciſſe, quod illi ipſi longe cælo prætuliſſent, & nos*
„ *quoque ſi electio daretur, multo magis pretii, quam*
„ *cælum duceremus:* unde concludit, *Ergo nulla dolen-*
„ *di, nulla conquerendi, ſed magis gaudendi, grateſque*
„ *agendi cauſa eſt:* ut profecto parentibus Chriſtianis
„ parvulos ſuos amittentibus ſine baptiſmi gratia non
„ luctus, ut fit, ſed gratulatio indicenda ſit; ipſi vero
„ parvuli, tanti licet Sacramenti exſortes, lætis ma-
„ gis vocibus, quam lacrymis proſequendi videantur.
„ Hæc quidem ſufficerent ad condemnationem tam
„ inauditæ novitatis; ſin autem reſponderi volunt au-
„ thoris ratiociniis ex parvulorum innocentia, ut vo-
„ cat, perſonali repetitis, de his quidem mox videri-
„ mus, ſi veſtra Sanctitas permiſerit: rogamus inte-
„ rim Te teſte, Te Judice, Beatiſſime Pater, ecquid
„ in fidei quæſtionibus ratiocinia ſine Scripturis, ac
„ Traditione valeant? Cum Propheta clamet, ad le-
„ gem magis, & ad teſtimonium, ad Traditionem, ad
„ Patres: ne ſi tu, Theologe, quiſquis es, aliquid
„ Evangelicæ prædicationi addideris, quacumque di-
„ gnitate fulgens, quocumque hominum præſidio fre-
„ tus, ſis licet Apoſtolus, ſis licet Angelus, ab alta
„ Petri Sede tanquam e cælo feriaris, ac ſermones tui
„ anathema fiant. Et tamen illa ſubtilia argumento-
„ rum inventa videamus, ipſumque erroris recludamus
„ fontem: *Nempe*, inquit, actualibus *cum venialibus*
„ *tum etiam mortalibus peccatis ſubduci* regno eſt po-
„ tius, atque ut verbis clarioribus Authoris utamur,
„ *innocentiæ perſonalis donum, & immunitatis a pec-*
„ *cato tantum eſt, ut ipſi parvuli millies cælo carere*
„ *mallent, quam vel uno peccato involvi; nulluſque*
„ *Chriſtianorum eſt, cujus non idem votum eſſe debeat:*
„ quod eſt vaniſſimum. Neque enim ſi vetuit Apoſto-
„ lus, ne *faciamus mala, ut veniant bona;* ideo pro-
„ hibere poſſumus Deum, quominus ex permiſſis pec-
„ catis pro ſua excellentiſſima poteſtate majora bona
„ eliciat, quam ea, quæ ante peccata futura erant;
„ neque propterea peccatis delectamur, abſit; ſed eidem
„ Apoſtolo dicenti credimus: ubi *abundavit delictum,*
„ *ſuperabundaſſe & gratiam*. Nempe ex peccatis me-
„ minimus tantam gratiæ acceſſionem factam, ut et-
„ iam eorum acceſſione Chriſtum habeamus: nec ſi Pe-
„ trus e lapſu evaſit humilior ac deinde fortior, atque
„ felicior, ideo liceat nobis peccatum innocentiæ, ſed
„ uberiorem poſt peccatum gratiam minori anteferre,
„ Deique omnia mala vertentis in bonum exſuperantiſ-
„ ſimam prædicare bonitatem. De his ergo argutiis,
„ Beatiſſime Pater, ſalva reverentia Veſtræ Apoſtoli-
„ cæ Sanctitatis, id merito dixerimus: *Telas araneæ*
„ *texuerant*, quibus imbecilles animæ caperentur; ne-
„ que enim quod peccatum toto animo horreamus, id-
„ eo invidere debemus aut Deo liberalitatem ſuam,
„ aut nobis felicitatem noſtram: nec prohibere quis
„ poſſit, quominus cum Eccleſia concinamus lætum il-
„ lud, ac fauſtum, *Felix culpa*, & *O vere neceſſarium*
„ *Adæ peccatum*. Hæc vera, hæc pia ſunt, nec ex re-
„ centibus novæ pietatis ducta commentis, ſed ex ve-
„ ris fontibus Chriſtiani, Apoſtolicique ſpiritus. Quod
„ autem toties parvulis immunitas a peccato, ipſaque
„ adeo innocentia tribuatur, intolerabile credimus,
„ vanaque erroris excuſatio eſt, quod illa innocentia
„ novo atque ambiguo nomine *perſonalis* vocatur: Ne-
„ que enim parvulorum perſona innocens eſt, ad quam
„ peccatum ipſum, quod eſt mors animæ, tranſit, ut
„ eſt in Arauſicano II. ac poſtea in Tridentino Con-
„ cilio definitum: non, inquam, perſona innocens eſt,
„ eo quod careat peccatis propria voluntate contra-
„ ctis: immo vero peccatrix, quæ ſub ira Dei, atque
„ in poteſtate tenebrarum naſcitur; quæ exorciſmis ex-
„ ſufflatur; quæ aqua mundatur; valetque omnino illud,
„ quod a Sancto Auguſtino Synodus Tridentina de-
„ prompſit, originale peccatum non utique nobis eſſe
„ extraneum, immo ut *origine unum*, ita *propagatio-*
„ *ne unicuique eſſe proprium:* nec niſi inhærente, &
„ propria ſanctitate purgandum. Ejicite ergo, Beatiſſi-
„ me Pater, ex Eccleſia Dei, cui pari integritate, ac
„ poteſtate præſidetis, degeneres, molleſque ſenten-
„ tias, quæ pietatis ſpecie vim ipſam pietatis infrin-
„ gunt. Neque enim diſſolvit, ſed implicat nodos, qui
„ humanis affectibus, exilibuſque argutiis magis, quam
„ Eccleſiæ traditione ducitur. Nec ſemel dixiſſe con-
„ tentus, eumdem errorem inculcat magnificentioribus
„ verbis, cum dona collata parvulis ſine Chriſti Sacra-
„ mento decedentibus *ad Chriſti merita ac redemptio-*
„ *nem* pertinere aſſerit: ut hinc quoque vel maxime
„ redempti parvuli cenſeantur, quod Sacramenti re-
„ demptionis expertes, nulla in Redemptoris regno,
„ & corpore parte ſint: quo quid abſurdius, & in
„ Redemptorem ipſum contumelioſius dici poſſit, nos
„ quidem non videmus. Quo loco idem Author hoc et-
„ iam addit: Non damnari parvulos: quippe qui pro-
„ pter alienum, nec perſonale peccatum damnari non
„ poſſint. At quis hæc docuit? Non certe Concilium
„ Lugdunenſe II. ſub Gregorio X. non Florentinum
„ ſub Eugenio IV. quorum hæc fides eſt, hæc defini-
„ tio: *Illorum animas, qui in actuali mortali pecca-*
„ *to, vel cum ſolo originali decedunt, mox in infer-*
„ *num deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendos.*
„ En quo, en quibuſcum deſcendant, qui natura filii
„ iræ, exoſi, & inviſi cum cæteris damnatis ad infer-
„ num detruduntur: quos tamen Author noſter, non
„ damnari docet, quaſi aliud ſit damnari, quam ad In-
„ fernum deſcendere. Inſuper ſi Deo placet, patriæ exi-
„ lium, favori, & gratiæ iram, denique *ipſi Cælo* in-
„ fernum anteponit: uſque adeo ſummis ima permi-
„ ſcet. Quod vero damnari negat, qui a pœna ſenſus,
„ hoc eſt ab ignis æterni cruciatu paſſim immunes
„ habeantur; quid ad nos, qui ea de re non contendi-
„ mus? Conſulant, qui voluerint, doctiſſimum Diony-
„ ſium Petavium; conſulant in primis Eminentiſſimum
„ Henricum Noriſium a veſtra Sanctitate inſignis do-
„ ctrinæ merito, Chriſtiano orbe applaudente, ad ſum-
„ ma quæque provectum: nos quidem hæc prætermit-
„ timus, ac Theologis diſputanda relinquimus. Quam
„ autem ſit immanis error, ab inferno, ac damnatio-
„ ne abſolvere parvulos ſine Chriſti Sacramento defun-
„ ctos, Cardinalis Bellarmini verbis malumus, quam
„ noſtris dicere: qui quidem ex prædictis, aliiſque de-
„ cretis, hanc ſententiam, ab Ambroſio licet Cathari-
„ no, aliiſque defenſam, non modo *falſam*, ſed etiam
„ *hæreticam exiſtimandam eſſe* concludit; & contra,
„ *fide Catholica tenendam, parvulos ſine baptiſmo de-*
„ *cedentes, abſolute eſſe damnatos: nec ſola cæleſti,*
„ *ſed etiam naturali beatitudine perpetuo carituros, qui*
„ *nempe ſunt, eruntque ſemper averſi habitualiter a*
„ *Deo:* deguntque, ac ſemper degent in carcere infer-
„ ni: ex Concilii Lugdunenſis Œcumenici decretis in
„ Concilio Florentino repetitis, Eccleſia Orientali una
„ cum Romana, & Occidentali in unam fidem conci-
„ nente. Ex his igitur, aliiſque decretis, teſte Bellar-
„ mino, illi parvuli *ſub poteſtate diaboli in carcere in-*
„ *ferno degunt*, loco, inquit, horrido, atque tenebri-
„ coſo; quod quid eſt aliud, quam projici cum damna-
„ tis in horrendas illas exteriores tenebras, & ibidem
„ eſſe ſub poteſtate tenebrarum, quarum id regnum
„ eſt? De affectibus vero illis, quos pios vocant, ju-
„ vat eumdem Bellarminum audire, hæc ſancte & gra-
„ viter diſſerentem: *Nihil prodeſſe parvulis jam de-*
„ *functis miſericordiam noſtram, & contra nihil eiſ-*
„ *dem obeſſe noſtræ ſententiæ ſeveritatem: multum au-*
„ *tem nobis obeſſe, ſi ob inutilem miſericordiam erga*
„ *defunctos pertinaciter aliquid contra Scripturas, aut*
„ *Eccleſiam defendamus.* Idcirco non affectum quem-
„ dam humanum, quo plerique moveri ſolent, ſed Scri-
„ pturæ, Conciliorum, & Patrum ſententiam conſule-
„ re, & ſequi debemus. Atque abfuiſſe quidem a ce-
„ leberrimo Sfondrato Cardinali hanc pertinaciam, fa-
„ cile confidimus: cæterum tacere non poſſumus id,
„ quod de S. Auguſtino ſcribit: *Numquam, ſcilicet,*
„ *Auguſtinum hoc modo philoſophatum eſſe, ſed incau-*
„ *ſa parvulorum*, nonniſi ad occulta Dei judicia pro-
„ vocaſſe. Hæc ille de S. Auguſtino, quem in ipſo
„ libri titulo ſuæ ſolutionis authorem prædicabat. Et
„ tamen poſtea ejuſdem doctrinæ diffiſus, ac plus tan-
„ to Doctore (abſit verbo injuria) ſibi ſapere viſus,
„ hæc ſubdit: *Nec id ad Auguſtini inſtitutum pertine-*
„ *bat, nec voluit ipſe aliis adimere libertatem ea omnia*
„ *dicendi, quæ deinceps opportuna viderentur: præſer-*
„ *tim*, inquit, *adverſus Calvinum, atque Janſenium:*
„ quo ſane prætextu ad nova, & inaudita quæque
„ proſiliunt. An enim ſi novi authores confutandi ve-
„ niunt, ideo nova quoque dogmata invehi neceſſe eſt
„ in Eccleſiam? Nempe hæc, quod parvuli tam lu-
„ ctuoſo puniantur exilio, non ad illa tremenda judi-
„ cia, ſed ad Dei gratiam potiorem referri oportere?
„ Quæ profecto ſi ad nodum reprobationis parvulorum
„ diſſolvendum pertinerent, quo in loco explicando
„ Auguſtinus totus eſt, non ab ejus inſtituto abhorre-
„ rent. Sed ille huic nodo non aliam ſolutionem affert,

„ quam

„ quam illud Apoſtoli *Tu quis es?* & illud in cauſa parvulorum toties repetitum: *An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa* originis vitiatæ, atque damnatæ, *facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Neque quidquam aliud in parvulorum, ac in tota prædeſtinationis cauſa, B. Auguſtinus aut quæſivit, aut prompſit; immo illud quærentibus id aperte ſignificat, cui non iſta ſufficiant, ut quærat doctiores, ſed caveat, ne inveniat præſumptores. Neque minus alienum eſt a B. Doctoris ſenſu, quod illud Sapientiæ: *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus*, transfertur ad parvulos. Illud enim de juſtis, ne ſua juſtitia recederent, eſſe prolatum & locus ipſe clamat, & B. Auguſtinus, aliique Orthodoxi omnes, uno ore conſentiunt; ad gratiam autem pertinere quod ſine Baptiſmo ſapiantur infantes in infernum carcerem devolvendi, tanquam eis ſubtracto baptiſmo potior obventura ſit felicitas, & gratia, non ipſe Catharinus, non ipſi Pelagiani auſi ſunt aſſerere; qui cum iiſdem parvulis aut vitam æternam, aut naturalem aſſignent beatitudinem; non tamen eam qualemcumque aut vitam æternam, aut felicitatem regno præferendam putant. Cauſa autem errandi hæc fuit, quod tanti nodi diſſolutor nequidem naturam, ac vim peccati originalis agnovit, atque etiam ex S. Auguſtino probare nititur, parvulis in præſenti vita cruciatis eſſe aliquid *bonæ compenſationis, quod in æterna vita reſervet Deus: quoniam quamquam nihil boni fecerint, tamen non peccaverint aliquid*. Quam quidem ſententiam idem Cardinalis a B. Auguſtino in epiſtola ad Hieronymum rettactatam fatetur, *non quidem ut erroneam, & falſam, ſed tamen ut minus firmam, validamque*. Hæc quidem Sfondratus Cardinalis aſſeruit: nec legere voluit in eadem Epiſtola, nullam iiſdem parvulis *compenſationem cogitandam*, quibus inſuper *damnatio præparata eſt*: eamque eſſe *robuſtiſſimam, ac fundatiſſimam Eccleſiæ fidem*. De fide ergo eſt illa damnatio parvulorum, quam illi compenſationi Auguſtinus opponit: de fide, inquam, eſt illa damnatio, quæ licet, Auguſtino teſte, omnium mitiſſima, non tamen proinde ſanctitati, ac æternæ felicitati anteferenda ſit: neque ullum præſidium in illa eſt epiſtola ad Hieronymum, quam author diſſoluti nodi tanta confidentia proferebat. Idem alibi ſcripſit: *Fatendum, quia nunquam parvulis ante baptiſmum ſublatis Deus vitam æternam volait, iſtos ad alium finem claſſemque providentiæ pertinere*. Quo loco perſpicuum eſt, eumdem authorem totius humani generis primævæ inſtitutionis oblitum. Quis enim Chriſtianus negat univerſam Adæ ſobolem in eo ad æternam vitam fuiſſe ordinatam? Non ergo parvuli ad alium finem, aut ad aliam claſſem providentiæ revocandi ſunt; ſed plane ad communem creaturæ rationalis ordinem ſedigendi, ut nec ſine Sacramento Redemptoris vitam æternam, ad quam inſtituti erant, recuperare poſſint, nec ejus jactura ſine certa, & juſta damnatione mulctari. Hæc quidem ſunt, quæ attinent ad parvulorum ſtatum: pluribus ſuperſedemus, quibus quippe animus eſt ea promere, quæ magis ad exponendum, quam ad refellendum errorem neceſſaria videantur. Nunc ad alterum caput pergimus; nec veremur ne parenti optimo, atque ſanctiſſimo tædio ſimus, cui res maximas ejus Apoſtolico judicio decidendas ſumma cum animi demiſſione ſubjicimus. Altera ergo propoſitio ſic habet: *Ut demus* (Braſilienſes, alioſque) *ita ignoraſſe* (Deum, hoc eſt, invincibiliter) *id quoque magna beneficii, & gratiæ pars eſt*. Quæ quidem, Beatiſſime Pater, liceat enim nobis in optimi parentis ſinum intimos animi noſtri ſenſus deponere, non ſine maximo dolore referimus. Sed ſunt quæ magis doleant, nempe ſequentia, quibus iſta muniuntur: *Cum enim*, inquit, *peccatum ſit eſſentialiter offenſio, & injuria Dei, ſublata Dei cognitione neceſſario ſequitur, nec injuriam, nec peccatum, nec æternam pœnam eſſe*: reddique *impeccabiles*, atque ab æterna pœna prorſus impunes, etiam parricidas, hoſpitum necatores, ac portenta libidinum conſectantes, quos Deus tanta gratia, hoc eſt cæcitate mentis, ſummaque ſui ignoratione donaverit. Quod quid eſt aliud, quam peccatum ipſum philoſophicum ab Alexandro VIII. felicis recordationis anteceſſore veſtro tanta perſpicuitate damnatum? Hæc nempe ad Sinenſes ſolatia deferebant, quibus excæcatæ gentis ac de parentum ſuorum ſapientia immenſum gloriantis ſuperbiam demulcerent. Horum ergo gratia quærebatur: *An infideles præcepta naturalia transgredientes pœnas æternas mereantur*, & negabant aliqui, *quia ignorantia Dei & legislatoris a tam gravi pœna excuſantur*. Sic enim blandiebantur Sinenſibus. At ſacræ Congregationis authoritate Conſultores reſcribebant, procul dubio damnari eos, idque pœnis æternis, de quibus quæſtio inſtituta erat, nec illam turpiſſimam ignorationis Dei excuſationem admittebant. Alexander vero VIII. recentiſſimo edicto die 24. Auguſti 1690. decernebat hoc, *Temerarium, piarum aurium offenſivum, atque erroneum*, ſi dicatur, *peccatum Philoſophicum quantumvis grave, in eo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſſe grave peccatum, ſed non eſſe offenſam Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum*. Quo Decreto nihil ſublevati ſumus, ſi ab ipſa Urbe a tantæ dignitatis viro portentoſa doctrina non tantum ad Sinenſes, ſed etiam ad omnes reipublicæ Chriſtianæ Provincias diffundatur. Sic enim duo invaleſcerent; primum, ut eſſent omnino impeccabiles, qui ſumme, & invicte, ſiquidem id fieri poſſet, ignorarent Deum; alterum, ut ea ignorantia ad gratiam, non autem ad peccati graviſſimam pœnam pertineret. Quæ duo ab errore defendi non poſſunt. Neque enim fieri poteſt, ut innocens coram Deo ſit, qui extincta licet cogitatione Dei, rectæ rationis, & conſcientiæ lumen a Deo exoriens ſpernit. Neque item fieri poteſt, ut non ſit contumelioſus in Deum, qui rectæ rationi, cujus Deus author, & vindex eſt, infert injuriam. De pœnarum vero per hanc ignorantiam ſublata æternitate quod ſentiunt, non advertunt, pœnarum æternitas a qua radice profluat. Nempe, ut ait S. Gregorius Magnus anteceſſor veſter: *Vellent mali ſine fine vivere, ut poſſent ſine fine peccare*: quippe qui felicitatem, ac finem ultimum in prava delectatione præfigunt. Neque vero quiſquam eſt, qui non æternum eſſe velit id, quo ſe beatum putat. Ineſt ergo cuicumque mortali peccato quædam concupiſcentiæ æternitas, atque (ut ita dicam) immenſitas, cui profecto Deum tota ſua infinitate, atque æternitate, ac ſanctitate adverſari neceſſe ſit. Ergo mortale quodcumque peccatum, contra legem etiam naturalem habet aliquid, quod æternam iram provocet. Unde quocumque peccato rectam rationem læſeris, exurgit ille ultricis conſcientiæ ſtimulus, ille *vermis* interior, qui, teſte Chriſto, *non moritur*; cujus adeo immortale virus, morſus indefeſſus; quod ſupplicii genus qui extinguendum putat, Evangelio contradicit. Vermem autem illum profecto comitatur ſempiternus ignis, a quo ſi impios illos exemeris, erit non modo parvulis, verum etiam adultis Deum neſcientibus a ſempiterno igne ſecluſus aſſignandus locus, nec in ſiniſtra erunt perditi ac ſcelerati, qui Deum neſciunt, ejuſque ignoratione multati, nec a præteritis peccatis expedire ſe poſſunt, & in nova prorumpunt. Non ergo impeccabiles, qui legem naturalem, quam ſciunt, non impune contemnunt, nec, ſi vel maxime ſint impeccabiles, id beneficii loco conſequentur, etſi enim gratia eſt, non poſſe peccare in bona voluntate firmatos, non proinde gratia, ſed peccati eſſet pœna graviſſima, peccare non poſſe, eo quod ignorarent Deum; quo nihil eſt miſerius, & æternæ damnationi propius. Hoc autem ſupplicamus, Beatiſſime Pater, ut perpendatis voces: *Ergo cum hac ignorantia impeccabiles redderentur alioqnin certiſſimo peccaturi ſi agnoſcerent, ſequitur hoc ipſum beneficium eſſe juxta illud Apoſtoli: Melius enim erat illis non agnoſcere viam juſtitiæ, quam poſt agnitionem retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt ſancto mandato*. Hoc nempe ſupererat ad erroris cumulum, ut qua lege Dei, & gratia perverſi, & ingrati abutimur, ſubtractio legis, & gratiæ non pœnæ, quod ſemper Eccleſiæ viſum eſt, ſed gratiæ, & beneficio imputetur. Quæ mala inde proveniunt, Beatiſſime Pater, quod Scripturas divinas velut verſatiles ad arbitrium flectant: quod cæcis affectibus, & inanibus ratiunculis delectati, Patribus non auſcultent, malintque comminiſci falſa, quam tantis viris docendos ſe tradere. Quæ niſi claro, certoque judicio ab Eccleſia Dei propulſeris, omnia collabaſcant: Romam, quod Deus avertat, ſuis favere, non modo adverſarii, verum etiam pii ſaltem infirmi conclament, ac laſcivia ingeniorum magis incitata, quam compreſſa eſſe videatur. Sed hoc a veſtris temporibus procul abeſſe, & veſtri Pontificatus claritudo, & ab ore veſtro per totam Eccleſiam pervulgatæ voces docent. Itaque ſupplicamus, ut poſt illas præcipuas propoſitiones, hanc quoque Sanctitas veſtra diſpiciat: *Poſt promulgatum Evangelium, an fides explicita in Chriſtum omnino neceſſaria ſit, diſputant Theologi: Si tamen admittamus neceſſariam eſſe, dicendum eſt, &c.* quæ a Chriſtianorum ſcholis longe abigenda ſunt, ne ſub dubio relinquatur, an ſine Chriſti nomine credito, & invocato ſalvus

„ eſſe

„ eſſe quis poſſit, dicente Domino: *Qui credit in illum, non judicatur*, medio juſtificationis invento, *qui autem non credit in illum, jam judicatus eſt*, relictus ipſe ſibi, nulloque novo judicio propria, & præcedente iniquitate merſus. Poſtremo Pater Sanctiſſime, quod ad univerſi libri pertineat ſcopum, illud vel maxime Apoſtolicæ Sedi, quam Beatus illuſtras, inſinuandum putamus, ne veſtra ſinat Sanctitas definitionem Prædeſtinationis infringi eam, quam veſter Auguſtinus tradidit, ut nempe *ſit præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur quicumque liberantur:* Hanc enim definitionem prædeſtinationis omnibus gentibus prædicandam idem Auguſtinus iterum, iterumque commendat. Hac *præparatione beneficiorum Dei* fieri confitetur, ut omnes prædeſtinati ſingulari, & gratuita dilectione ſerventur, qui fons Chriſtianæ humilitatis, ac pietatis eſt. Hujus prædeſtinationis veritatem *ſemper fuiſſe in Eccleſiæ fide*, ac de ea *neminem umquam niſi errando diſputare potuiſſe*, & idem Auguſtinus affirmat, & Sanctis Pontificibus Cæleſtino, & Hormiſda pronuntiantibus, Eccleſia Romana ſuſcepit, & noſtro quoque ſæculo Cardinalis Bellarminus, *non ad opinionem, ſed ad Eccleſiæ Catholicæ fidem pertinere*, aſſerit; quam tamen catholicam veritatem nodi diſſolutor tacet, atque hujus prædeſtinationis definitionem immutat: ſupponit aliam Sancto Auguſtino ignotam, quæ vim ſingularis atque gratuitæ dilectionis, ac beneficiorum præparationis obſcuret. Quamquam enim eam non ſemel agnoſcit, ſic tamen rem involvit dictis, ut nihil magis vereri videatur, quam ne electos majori, quam reprobos, beneficio affectos eſſe conſtet, quod nec Molinæ Sectatores inficiati ſunt. Sic Eccleſiæ Romanæ de ſingulari, & gratuita dilectione electorum, aut omnino quatitur, aut ſaltem vacillat fides; quæ ſi authoris verbis affirmare vitimur, huc nempe totus liber transferendus fuit. Neque plura memoramus, cum ea a Vobis perpenſa, & annotata, veſtra egregia ad vicinos Belgas Decreta demonſtrent: nobis certe ſufficit ad veſtrum Apoſtolatum detuliſſe ea, quæ veritatem læderent, ac Patrum laudare ſententias, quas majore gratia de Petri Cathedra prædicatis. Plures Epiſcopi ſubſcripſiſſent, niſi pauci ſufficerent, ut ne ambitioſius, quam modeſtius agere videremur. Cæterum meminimus a ſan. Innocentio I. non modo Synodicas, ſed etiam quinque Epiſcoporum litteras, paterno animo eſſe ſuſceptas, atque ab Innocentio XII. paria expectari oportere, tanti Pontificis æquitas, ac paterna benignitas facile perſuadet. Subſcripſimus

Beatiſſime Pater

Sanctitatis Veſtræ

Obſequentiſſimi, ac Devotiſſimi Servi ac Filii

Carolus Mauritius Arch. Dux Remenſis
Ludovicus Antonius Arch. Pariſienſis
J. Benignus Epiſc. Meldenſis
Guido Epiſc. Atrebatenſis
Henricus Epiſc. Ambianenſis.

Pariſiis VII. Kalendas Martii Anno 1697.

Et hæc erat inſcriptio: Sanctiſſimo Domino, Domino Noſtro Innocentio Papæ XII.

His Epiſcopis hac Brevi Epiſtola reſpondit Romanus Pontifex

INNOCENTIUS XII.

„ VEnerabiles Fratres ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Litteras veſtras VII. Kalend. Martii proxime præteriti ad nos datas, grato animo accepimus. Ex iis enim vigilem ac Sacerdotalem zelum, quo ſacros Antiſtites in partem ſollicitudinis noſtræ vocatos flagrare maxime decet, in vobis vigere, voſque priſcam erga hanc Sanctam Sedem, cui Nos, licet immeriti, præſidemus, debiti obſequii gloriam conſtanter retinere deprehendimus; dum antiquæ traditionis exempla ſervantes, & Eccleſiaſticæ memores diſciplinæ, ad locum, quem elegit Dominus, aſcendiſtis, ac ea, quæ in libro poſthumo bon. memoriæ Cæleſtini S. R. E. Card. Sfondrati de divina Prædeſtinatione nuper edito, reprehenſione digna vobis viſa ſunt, ad noſtrum Apoſtolatum, eo ferme tempore, quo variæ doctorum hominum de eodem libro ſententiæ etiam per Urbem ferebantur, detuliſtis, noſtrum hac in re judicium, ea, qua par eſt, reverentia depoſcentes. Officii itaque noſtri eſſe duximus, librum ipſum, reſque a vobis in eo adnotatas, inſignium Theologorum diſcuſſioni committere, ut omnibus maturæ conſiderationis trutina perpenſis, quod juſtum fuerit, ſubinde decernere valeamus: non alia profecto, quam crediti nobis divinitus Miniſterii partes, ſicut oportet, implendi habita ratione: quod ut etiam in aliis omnibus, quæ ad oneroſam Apoſtolici muneris noſtri curam pertinent, ſalubriter exequi poſſimus, jugibus fraternitatum veſtrarum apud Patrem luminum precationibus, infirmitatem noſtram juvari vehementer optamus, vobiſque Apoſtolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. M. Majorem ſub Annulo Piſcatoris die ſexta Maji Pontificatus noſtri anno ſexto.

Signatum,

Marius Spinula.

Nulla hucuſque edita eſt cenſura in Opus Sfondrati, quem nodi prædeſtinationis intricatorem potius, quam extricatorem docti Theologi appellarunt.

Sed anno MDCC. Galliarum Epiſcopi in Palatio Regio San-Germano congregati, inſignem cenſuram atque declarationem in materia fidei & morum ediderunt, qua grande vulnus, extremumque in Gallia Caſuiſtis factum inlatum fuit. Cenſuræ præmiſſa hæc ſunt: „ Religionem Chriſtianam fide & moribus conſtare, dogmatum autem tum fidei, tum morum eundem eſſe fontem, ac bene vivendi regulam ad ipſum fidei caput pertinere, Eccleſia Catholica ſemper intellexit. Nec minus certum eſt, illud omnino eſſe depoſitum, quod a Chriſto & Apoſtolis Epiſcopi horum ſucceſſores ad finem uſque ſæculi cuſtodiendum ſuſceperunt. Cum igitur hiſce temporibus fides dogmatum, & regula morum vitæque chriſtianæ variis erroribus impetatur, ac reſecta licet mala ſubinde repullulent; nos Cardinales, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, permiſſione Regia in Palatio San-Germano congregati, aſſiſtentibus aliis Eccleſiaſticis viris nobiſcum deputatis, loci noſtri memores, atque Anteceſſorum noſtrorum in Comitiis quoque Generalibus monitis & exemplis permoti, his Eccleſiæ laborantis *incommodis occurrere*, quantum Dominus ex alto conceſſerit, *omni ope decrevimus*; atque unanimitatem noſtram tot tantiſque diſſidiis opponendam duximus, in ſpiritu charitatis, nulli perſonæ graves, nullis, quoad ratio temporis ſinet, erroribus parcituri. Sane recentiſſime, quippe hoc ipſo anno MDCC. prodiit huic cœtui dedicatus, & a cenſore legitimo approbatus liber, quo Tractatui, cui titulus: *Nodus prædeſtinationis diſſolutus*, graves notæ inuruntur, Semipelagianiſmo quoque ſæpius imputato. Sed cum interim in præfatione libri (nobis dedicati) quædam occurrerent, quæ Conſtitutionum Apoſtolicarum de quinque famoſis propoſitionibus infirmarent authoritatem, hæc & alia hujuſmodi variis libellis ſparſa, & ad nos delata, coercenda decrevimus; nec probatis reliquis, quæ iis iiſdem occurrunt, neque patimur, ut ſpes ulla cuiquam ſupereſſe poſſit, noſtri cœtus pertrahendi in ullas veritati contrarias partes.

„ Neque propterea tolerari volumus importunos ac malevolos homines, qui viris bonis doctiſque & Eccleſiaſticæ rei ſtudioſis, vagam & invidioſam Janſeniſmi accuſationem inferunt, eo quoque nomine quod morum corruptelas acriter inſectentur; cum nos pro candore, & æquitate Epiſcopalis Ordinis, neminem pro ſuſpecto habituri ſimus, niſi eum, qui aut Conſtitutionibus Apoſtolicis detrahat, aut aliquam ex damnatis propoſitionibus tueatur: quod etiam ab Anteceſſoribus noſtris ſæpe ſancitum, & Regia authoritate firmatum, & ab Optimo Maximoque Pontifice Innocentio XII. applaudente tota Eccleſia conſtitutum eſt.

„ De Cardinali vero Cæleſtino Sfondrato *Nodi diſſoluti* authore, quid eſt quod ſolliciti ſimus? Cum ad Sedem Apoſtolicam atque ad optimum vere ſanctiſſimumque Pontificem ejus cauſſa delata ſit, quam & Pontifex pro Apoſtolicæ poteſtatis officio judicandam ſuſceperit, & id ipſe perſcripſerit ad quinque ex noſtris, dato Brevi die 6. Maji ſui Pontificatus anno ſexto; quo nihil erat optatius; quare & a libro examinando nos abſtinere par eſt; nec interim oblivisci doctrinæ adverſus Semipelagianos a S. Auguſtino traditæ, quam & Eccleſia Romana ſuam fecit, & Eccleſiæ Gallicanæ jam inde ab initio commendavit.

„ Nunc ut ad aliud fidei caput veniamus, ad moralem ſcilicet Theologiam, his poſtremis temporibus prava ingeniorum licentia, ac ſubtilitate corruptam,

„ præ-

„ præmittenda putamus verba felicis memoriæ Alexandri VII. quibus magno animi ſui dolore teſtatur, *complures opiniones &c.* Qua ſententia non modo errores increviſſe queritur; verum etiam quod caput eſt, adnotari voluit ipſam rei tractandæ rationem eam introductam eſſe, unde videremus corruptelam morum non modo ſecututam, verum etiam facto velut impetu irrupturam, quam vix cohibere poſſimus.

„ Neque vero ſatis fuit Sanctiſſimo Pontifici novam hanc methodum ludificandæ conſcientiæ, & involvendæ veritatis, hoc eſt ipſum mali detexiſſe fontem, ſed exitiabilis doctrinæ rivulos inſectatus, complures propoſitiones, *ut minimum tanquam ſcandaloſas* (non probatis aliis quæ occurrere poſſent) *ſub interminatione divini judicii, atque excommunicationis pœna, a qua nemo poſſet, præterquam in articula mortis, niſi a Romano Pontifice abſolvi, damnavit & prohibuit.* Quod ſalubre opus Innocentius XI. pro ſua pietate proſequutus plures alias parique doctrinæ ac diligentiæ laude ſelectas (nec probatis cæteris) ſub iiſdem pœnis damnavit & prohibuit; dumque eas omnes *ut minimum tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas damnandas ſtatuit & decrevit*, non tantum a libris, ac prædicatione, ſed ab omni etiam vita chriſtiana procul amandandas judicavit.

„ Atque utinam Sanctiſſimi Pontifices Decretorum formulis antiquo, ac noſtro uſu receptis, quæque ad univerſas Eccleſias pertinerent, infandam doctrinam proſcripſiſſent! Sed dum expectamus, fore ut tantum opus more majorum & canonico ordine perficiant; nos interim Cardinales, Archiepiſcopi, & Epiſcopi in unum congregati, ne dirum virus ſerperet, has propoſitiones a prædictis Pontificibus, uti memoravimus, applaudente toto Orbe Chriſtiano condemnatas, earum præcipue expreſſa adnotatis, primum, ut magis in promtu eſſent, ad certa capita redigendas, tum cenſorie notandas, & ad ampliorem Cleri, & chriſtianæ plebis informationem ſuis quaſque cenſuris configendas eſſe duximus.

„ Sed enim incredibile dictu eſt, ex peſſimis principiis, tota licet Eccleſia reluctante, quanta malorum incrementa provenerint; ſubtilioribus ingeniis in id unum intentis, ut eo quiſque ſe, vel maxime Theologum videri velit, quo plura hujuſmodi inventa in probabilitatis authoritatem adduxerit. Verum hæc conſtabilire, aut per eam ſpeciem mentes infirmorum in falſam & noxiam ſecuritatem inducere, nihil eſt aliud, quam animas perdere, ac *doctrinas & mandata hominum*, vanaſque traditiones, exemplo Phariſæorum, divini mandati loco obtrudere. Quare tot errorum experientia victi, neceſſe habuimus ipſam malorum radicem exſcindere, eam ſcilicet opinandi rationem, quæ ignota SS. Patribus, tanta de rebus maximis diſſidia peperit, ut iiſdem in Parochiis, iiſdem in templis paſſim cerneremus ab aliis teneri & ligari, quæ ab aliis ſolverentur, ac plebem chriſtianam in varia atque incerta diſcerpi, nec ſcire quibus credat; magno dedecore Eccleſiaſticæ authoritatis, magnaque aperta janua ad ſalutis incuriam, & indifferentiam, quam vincere non Epiſcopi ſingulares, ſed ſola Epiſcopalis unanimitas & authoritas poſſit, dicente Apoſtolo: *Obſecro vos fratres, ut id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata.* Sequuntur autem damnatæ propoſitiones, nec probatis aliis propoſitionibus, aut erroribus, quos præ anguſtia temporis prætermiſimus “.

Ne actum agere videamur, conſulto abſtinebimus a recenſendis illis laxiorum Caſuiſtarum opinionibus, quarum damnationem jam a Summis Pontificibus promulgatam, ut patet ex recitatis eorundem decretis, denuo ediderunt Gallicani Præſules in cenſura hoc an. MDCC. in vulgus emiſſa. Hæc complectitur viginti ſeptem ſupra centum propoſitiones, quarum duntaxat aliquas heic ſubjiciemus, illis omnino prætermiſſis, quas ex Pontificiis Decretis jam recenſuimus. Itaque Cap. I. De obſervandis Innocentii X. & Alexandri VII. Conſtitutionibus circa quinque ex libro Janſenii decerptas propoſitiones, quatuor haſce adſertiones proſcripſerunt.

1. *Jam tandem Eccleſiæ & Regnorum Principes ex hoc clariſſima argumenta agnoſcant, phantaſma Janſeniſmi ubique quæſitum, ſed nuſquam repertum, præterquam in laborante quorundam phantaſia.*

II. *Conſtitutione Innocentii X. nihil aliud actum, quam ut renovarentur, atque exacerbarentur diſputationes . . . . . In eandem viam pertractus eſt Alexander VII. ut homo ab hominibus facile impellendus in eas res, quæ parum ejus officio convenirent . . . . . . Innocentius quoque XII. cum ex officio teneretur claram proferre ſententiam, generalibus æquivociſque verbis adhibitis dat locum exiſtimandi, ſe non auſum eſſe clarius loqui, tanquam errare metuentem . . . . . Atque illud in ſenſu* obvio, *ejuſdem Pontificis magis adhuc generale eſt, & vagum, quam verba Alexandri VII.* in ſenſu a Janſenio intento. *Epiſcopi denique Gallicani libertates Eccleſiæ Gallicanæ ſub earum aſſerendarum ſpecie labefactarunt, ſuper recipienda Conſtitutione Innocentii X. contra Janſenium.*

3. *Aliquam huic malo medicinam attuliſſe videbatur Innocentius XII. in Brevi ſuo 6. Febr. 1694. Verum mitigationem illam præſumptam non parum extenuavit Brevi 24. Novemb. 1696. ubi Pontifex diſerte negat Conſtitutionem aut formularium Alexandri VII. Brevi ſuo alterata, aut reformata . . . . . in aliqua minima ejus parte . . . . . . Nec placet eorum opinio, quæ ex ipſo Brevi primo 6. Febr. 1694. edito, aliquid mitigationis circa factum tentavit exculpere . . . . . Sed & nihilo majorem in quæſtione juris progreſſum factum eſſe, jam quoque convenit oſtendere.*

4. *Circa condemnationem* Auguſtini *Janſenii opus eſſet collatione Regulari habita, vel coram judicibus a Romano Pontifice, vel a Rege datis . . . . . Nondum omnes interierunt, qui ſciunt deliberationes (de Janſeniano negotio) quas nunc Epiſcopi, ut regulas ſuarum hodiernarum deliberationum (circa novum Quietiſmum) ſumunt, Cleri Gallicani æternum fore opprobria.*

CENSURA.

„ Hæ quatuor propoſitiones, quibus inquieti homines Innocentii X. & Alexandri VII. Conſtitutiones, Innocentii quoque XII. Brevia æquiſſima, & ab omnibus approbata, aperte contemnunt, Epiſcopos Gallicanos rebus judicatis adhærentes inceſſunt maledictis, & cauſſam hanc de integro retractari poſtulant, tanquam tot Conſtitutionibus Apoſtolicis, etiam accedente Eccleſiarum conſenſione, cauſa nondum finita fuerit, falſæ ſunt, temerariæ, ſcandaloſæ, contumelioſæ in Clerum Gallicanum, Summos Pontifices, & in univerſam Eccleſiam, ſchiſmaticæ & erroribus condemnatis faventes.

Cap. II. *De Gratia.* 1. *Axioma illud theologicum facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam, non ſolum veriſſimum eſt, atque doctrinæ Scripturæ, Conciliorum & Patrum maxime conſentaneum, verum etiam per illud ſignificatur obligatio, quam Deus habet dandi gratiam facienti, quod in ſe eſt, nec ſolum facienti, quod eſt ex ſe viribus gratiæ, ſed etiam illi, qui cum non habeat gratiam, facit quod eſt in ſe viribus naturæ.*

2. *Quia tamen opera viribus ſolius naturæ elicita omnino ſterilia ſunt, atque incapacia merendi dona intrinſece, & theologice ſupernaturalia; ideo dicimus obligationem, quam Deus habet, conferendi gratiam facienti, quod eſt in ſe viribus naturæ, ſeu viribus gratiæ pure naturalis, ſive non theologice ſupernaturalis, non oriri ex bonitate talium operum, aut ex ulla merita ſive condigno ſive congruo, quod inſit in illis operibus in ordine ad gratiam; ſed ex pacto inter Chriſtum fidejuſſorem noſtrum & Patrem inito, ad gratiam hominibus conferendam propter Chriſti merita; reſpiciendo ea naturalia opera, ut purum terminum, non ut meritum ullum aut rigoroſam conditionem.*

Duas haſce propoſitiones Semipelagianiſmum inſtaurantes hac cenſura notarunt Gallicani Præſules: „ Hæ duæ propoſitiones, qua parte cauſam diſcernendi inter juſtos, & non juſtos, in opera mere naturalia referunt, Semipelagianiſmum inſtaurant, mutatis tantum vocibus. Pactum autem, quod inter Deum & Chriſtum aſſeritur, commentum eſt temerarium, erroneum, nec ſolum tacente, ſed etiam adverſante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum.

Cap. III. *De Motivis credibilitatis.* 1. *Religio Chriſtiana eſt evidenter credibilis; nam evidens eſt prudentem eſſe quiſquis eam amplectatur: non evidenter vera; nam aut obſcure docet, aut quæ docet obſcura ſunt. Imo qui ajunt Religionem Chriſtianam eſſe evidenter veram, fateantur neceſſe eſt, falſam evidenter eſſe. Infer hinc evidens non eſſe: 1. Quod exiſtat nunc in terris aliqua vera religio; unde enim habes, non omnem carnem corrupiſſe viam ſuam? 2. Quod omnium quæ in terris exiſtunt, vero ſimillima ſit Chriſtiana: an enim terras omnes aut peragraſti, aut peragratas ab aliis eſſe noſti? Tertio quod & Apoſtolis & dæmonibus manifeſta fuerit divinitas Chriſti; id enim ſi doces, docere te oportet Chriſtum manifeſte Deum eſſe. Quarto quod aſſtante Deo fuſa ſint oracula Prophetarum; quid enim apponas, ſi vel negem illa mihi fuiſſe vera vaticinia, vel affirmem fuiſſe conjecturas? Quinto, quod vera fuerint, quæ a Chriſto edita fuiſſe commemorantur miracula; quamquam negare hæc nemo prudens poteſt.*

CENSURA.

„ Doctrina hac propoſitione contenta, impia eſt,
„ blaſphema, & inimicis Chriſtianæ Religionis fa-
„ vet.

Cap. XIX. *De diſpoſitionibus, & abſolutione Pænitentis*, hæ duæ eliminantur propoſitiones præter alias.

1. *Attritio ex metu gehennæ ſufficit, ſine ulla dilectione Dei, ſive ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu; quia talis honeſta, & ſupernaturalis eſt.*

CENSURA.

„ Hæc propoſitio, qua a diſpoſitionibus neceſſariis ad
„ abſolutionem excluditur quilibet ad Deum offenſum
„ reſpectus, temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa, &
„ in hæreſim inducit.

2. *Concilium Tridentinum adeo expreſſe definivit, attritionem, qua non vivificet animam, quæque ſupponatur ſine amore Dei eſſe, ſufficere ad abſolutionem, ut anathema pronunciet adverſus negantes.*

CENSURA.

„ Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, Concilio Tri-
„ dentino contraria, & in errorem inducit.

Cap. XXV. *De obduratis. Si peccatores conſummatæ malitia, cum blaſphemant, & flagitiis ſe immergunt, non habent conſcientia ſtimulos, nec mali, quod agunt, notitiam, cum omnibus Theologis propugno eos hiſce actionibus non peccare.*

CENSURA.

„ Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, pernicioſa,
„ bonos mores corrumpit, blaſphemias aliaque peccata
„ excuſat, & ut talis a Clero Gallicano jam damna-
„ ta eſt.

Cap. XXX. *De Regula morum & probabilitate* hæc e Guimenio ſententia proſcripta eſt: *Puto omnia eſſe hodie melius examinata, & hanc ob rem in omni materia, & præcipue in morali libentius juniores quam antiquiores lego & ſequor ..... doctrina fidei a veteribus, doctrina morum magis a junioribus petenda.*

CENSURA.

„ Hæc propoſitio temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicio-
„ ſa, erronea, SS. Patribus & antiquis Doctoribus con-
„ tumelioſa; ſpreta in moribus chriſtianorum compo-
„ nendis neceſſaria Scripturarum, ac Traditionis au-
„ thoritate & interpretatione, Moralem Theologiam
„ arbitrariam facit, viamque parat ad humanas tradi-
„ tiones & doctrinas, Chriſto prohibente, ſtabiliendas.

Plures alias Caſuiſtarum opinationes hujuſce anni 1700. Clerus Gallicanus in Generalibus Comitiis confixit: ſed propoſitas ſpeciminis quaſi loco exhibuiſſe ſatis fuerit. Has porro aliaſque cenſuras Declaratio conſequitur *de Dilectione Dei in Pœnitentiæ Sacramento requiſita*, quæ haud eſt prætermittenda, quemadmodum & altera *de opinionum probabilium uſu*. Sic itaque Patres de duobus hiſce graviſſimis Chriſtianæ Theologiæ capitibus diſſerunt. *Poſt abſolutas propoſitionum cenſuras, ſuperſunt quædam pro rei gravitate enucleatius exponenda, & ab ipſis principiis in apertam lucem deducenda. Et quidem de dilectione Dei, ſicut ad Sacramentum Baptiſmi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ eſt laborioſus Baptiſmus, requiſita, ne neceſſariam doctrinam omittamus, hæc duo in primis ex ſacroſancta Tridentina Synodo monenda & docenda eſſe duximus. Primum ne quis putet in utroque Sacramento requiri, ut præveniam, contritionem eam, quæ ſit charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti*, antequam actu ſuſcipiatur, hominem Deo reconciliet. *Alterum ne quis putet in utroque Sacramento ſecurum ſe eſſe, ſi præter fidei & ſpei actus*, non incipiat diligere Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem. *Neque vero ſatis adimpleri poteſt utrique Sacramento neceſſarium vitæ novæ inchoandæ ac ſervandi mandata divina propoſitum, ſi pœnitens primi ac maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat, nec ſit ſaltem animo ita præparato, ut ad illud exequendum, divina opitulante gratia, ſe excitet ac provocet. Placet etiam caveri a Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtris, ne in hoc pœnitentiæ Sacramento, aliiſque* Sacramentis conferendis ſequantur opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; *neve pœnitentes ipſorum fidei animam ſuam committentes admonere ceſſent, ut in pœnitendo inchoatæ ſaltem dilectionis Dei ineant viam, quæ ſola ſecura ſit, graviter peccaturi in hoc ſalutis diſcrimine* vel eo ſolo, quod certis incerta præponant.

De uſu vero opinionum probabilium ſic ſtatuunt. *Abſit vero ut probemus eorum errorem, qui negant* licere ſequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam; *ſed ad rectum uſum probabilium opinionum, has regulas a jure præſcriptas agnoſcimus. Primum ut in dubiis de ſalutis negotio, ubi æqualia utrinque animo ſeſe offerunt rationum momenta, ſequamur id quod tutius, ſive quod eſt in eo caſu unice tutum. Neque id conſilii, ſed præcepti loco habeamus, dicente Scriptura:* Qui amat periculum, peribit in illo: *hæc prima regula. Altera, ut circa probabiles de Chriſtiana doctrina ſententias ſequamur id, quod Viennenſe Œcumenicum Concilium circa infuſas tam parvulis, quam adultis in Baptiſmo virtutes decrevit his verbis:* Nos hanc opinionem ..... tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum ac Doctorum Modernorum Theologiæ magis conſonam, & concordem ..... duximus eligendam. *Quod Concilii judicium eo magis ad regendos mores pertinere conſtat, quo magis ex ipſis fidelium ſanctitas ac ſalus pendet. Ex hac igitur regula fit conſequens; primum ut in rebus theologicis ad fidei & morum dogmata ſpectantibus, Theologos quidem etiam modernos audiamus, ſi tamen conſonas Sanctis Patribus tradant ſententias. Deinde, ut ſi ab eis recedant, harum opinionum inhibeatur curſus, nedum earum aliqua ratio habeatur, ac ulla eis tribuatur authoritas. Denique ut nemini liceat eligere eam ſententiam, quam non veritati magis conſonam duxerit. Quod ergo in praxi eam nobis liceat ſequi ſententiam, quam nec ipſi ut probabiliorem eligendam judicemus, hoc novum, hoc inauditum, hoc certis ac notis Auctoribus poſtremo demum ſæculo proditum, & ab iiſdem pro regula morum poſitum, repugnat huic effato a Patribus celebrato:* Quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus; *nec habere poteſt Chriſtiana Regula ſecuritatem. Hoc initium malorum eſſe, atque omnium antedictarum corruptelarum caput & doctrinæ confectio, & ſeries temporum oſtendit. Hoc ab Anteceſſoribus noſtris, viris fortibus ac religioſis, cenſorie notatum, hoc ſæpe reprehenſum, hodieque reprehendi, nullo incuſante, immo bonis probantibus, diffiteri nemo poteſt. Nos quoque iis de cauſſis, has novas ſententias in ſalutis negotio periculoſas, re diligenter inſpecta, ſumma ope caveri, ac prohiberi oportere cenſuimus, ac cenſemus. Placeat autem illa prudentia, ut ante omnia cuſtodiamus & in tuto collocemus id quod unum eſt neceſſarium Luc. cap. X. fiatque illud Dominicum Matth. X.* Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, *qui profecto, quod præcipuum eſt, capite ſibi conſulunt: neque quiſquam in dubio ſalutis ad actum proſiliat, niſi ipſo dubio non ad nutum voluntatis, aut ex cupiditatis inſtinctu, ſed ex recta ratione depoſito, dicente Scriptura:* Rationabile obſequium veſtrum *Epiſt. ad Rom. c. 12. & iterum:* Sapiens timet & declinat a malo, ſtultus tranſilit & confidit *Proverb. cap. 19. Poſtremo audiatur Apoſtolicum illud*, Omnia probate, quod bonum eſt tenete *Epiſt. ad Theſſ. cap. 5. & iterum*, Omne quod non eſt ex fide, *id eſt ex conſcientia, ſive ex perſuaſione*, peccatum *Epiſt. ad Rom. cap. 14. Denique ut ait idem Apoſtolus Paulus*, Teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, *non aliorum, ſed ipſorum & ſua.*

Declarationem hanc atque Cenſuram Epiſtola Encyclica ſequitur, quam iidem Præſules ad Galliarum Clerum univerſum tranſmiſerunt, ut hunc ad ſanioris Theologiæ tutelam, tum ad Caſuiſtarum contemtum excitarent. En illam: „ Fuit is pridem decor chriſtianæ di-
„ ſciplinæ, quem B. Paulus cap. 4. Epiſt. ad Philipp.
„ commendaret his verbis: *De cætero Fratres quæcum-*
„ *que ſancta, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus,*
„ *ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.* Hæc enim
„ eſt illa pulchritudo juſtitiæ: hoc veri ſtudium: is
„ ſplendor ſanctitatis: hæc amabilitas morum: hæc
„ chriſtiani nominis fama, quæ ad Chriſtum omnia
„ facile pertraheret: neque aliud fuit, quo ſcanda-
„ lum Crucis, quo prædicationis ſtultitia magis no-
„ bilitari poſſet. Quare cum ad extrema ventum
„ eſt tempora, in quibus decor priſtinus, imminu-
„ ta fide, refrigeſcente charitate, labente diſciplina
„ morum corruptelis, ac denique ut fit fallacium o-
„ pinionum illuvie deteri videbatur; id egerunt omnes
„ pii, atque ipſa præſertim Eccleſia Gallicana, ut Mo-
„ ralis Theologiæ veritatem vindicarent. Huic igitur
„ operi ut jam vel maxime ſalutares admoveatis ma-
„ nus, & noſtra judicia veſtra conſenſione firmetis, com-
„ munis officii ratio, & charitatis vinculum, & Colle-
„ gii noſtri unitas & authoritas ſuo quodam jure po-
„ ſtulant. Et quidem doctiſſimæ ac celeberrimæ Theo-
„ logicæ Facultates, maxime vero Pariſienſis cum Lova-
„ nienſi conjuncta, etiam interrogantibus Epiſcopis,
„ pro officio ſuo gliſcentem novandi libidinem repreſſe-
„ runt.

„ runt. Compreſbyteri quoque noſtri Parochialium Eccleſiarum rectores, cæterique Doctores in ampliſſimis civitatibus conſtituti, ad noſtra uſque tempora non ceſſarunt exaltare vocem ſuem in plateis Sion, atque Epiſcopos in altiore ſpecula collocatos aſſiduis efflagitationibus incitarunt; qui quidem eorum vocibus, & ipſa rei neceſſitate commoti, pro loci ſui authoritate valentiore manu *gladium ſpiritus* aſſumſerunt, *quod eſt verbum Dei* ad diſrumpenda *cervicalia & pulvillos* inani arte conſutos *ſub omni cubito manus*, ne infelices animæ in morte obdormiſcerent, ac per falſæ pacis ſomnium ad æterna ſupplicia raperentur. Neque tantum fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti in ſuis quiſque Diœceſibus aſcenderunt ex adverſo, ſed & plenitudo exercitus Iſrael, ipſi nempe Conventus Cleri Gallicani, in Chriſti nomine rite adunati, de fide & moribus ediderunt præclara Conſtituta, graveſque Cenſuras, quarum haud exiguam partem commemorandam repetendamque cenſuimus. Nec tacere poſſumus, Religioſiſſimi Patres, memorabilem ſententiam, qua maximus & doctiſſimus Cœtus anno 1655. & ſequentibus, Pariſiis congregatus graviſſimo judicio ſuo damnavit perverſam, ac falſi nominis ſcientiam, qua inſtructi homines *non jam accommodarent mores ſuos ad Evangelicæ doctrinæ normam, ſed & ipſam potius regulam, ac ſancta mandata ad cupiditates ſuas inflecterent & detorquerent, novaque inani philoſophia Chriſtianam diſciplinam in academicas quæſtiones, ac dubias fluctuanteſque ſententias verterent*. Hæc illi; qua ſententia verſatilem illam ac noxiam opinionum flexibilitatem, hoc eſt ipſum mali caput conterebant. Illud vero judicium, S. Caroli Borromæi commonitionibus ad Miniſtros pœnitentiæ datis præfixum ad Collegas ſuos Eccleſiarum Gallicanarum Epiſcopos tranſmiſerunt, ac deplorata ſæculi cæcitate id quoque indoluerunt, quod in ipſo Comitiorum exitu oppreſſi negotiis, congrua medicina graſſantes morbos propellere non potuerint. Quibus ſane verbis ea remedia non omiſiſſe prorſus, ſed in opportuniora tempora diſtuliſſe, eamque provinciam ſecuturis Conventibus demandaſſe viſi ſunt. Hanc paternam velut hæreditatem Gallicani Cleri Cœtus anno 1682. Pariſiis congregatus exceperat; ſed Conventu interrupto ne ſalutaris conſilii memoria intercideret, ſapientiſſimi Patres pravarum opinionum indiculum texuerunt antequam diſcederent, ac per Eccleſias mitti voluerunt, ut futuris Conventibus veluti digito indicarent, quid tum Gallicana pararet Eccleſia, aut quid a poſteris expectari par eſſet. Ex his profecto liquet, Epiſcopis Gallicanis, ad Dei gloriam ſemper intentis, non animum unquam, ſed opportunitatem defuiſſe, quam nacti occulta quadam divini Numinis providentia, opus in manus reſumpſimus, hoc vel maxime tempore, quo fratres noſtros a fide catholica devios, maximo Rege præeunte, revocare nitimur ad Eccleſiam, cum nihil ſit, quod magis optimi ac religioſiſſimi Principis ſtudia adjuvare poſſimus, quam ſi demus operam, ut chriſtianæ de moribus regulæ caſtitas & honeſtas, magis magiſque in dies, nec tantum decretis atque ſententiis, verum etiam factis & executione eniteſcat; quippe qua vel maxime ad Chriſtum omnia trahi, atque etiam infideles ab extremo orbe ad fidem converti ſolere diximus. Nec defuturam ſperamus Eccleſiæ laboranti eam, quæ ſemper adfuit, regiam authoritatem. Extant noſtris temporibus (ſeu anno 1644.) Rege ipſo præſente, Regii Conſilii ſuprema judicia de coercendis erroribus, qui ad Eccleſiæ & Reipublicæ exitium publice docerentur, caſtigatis quoque ac repreſſis eorundem authoribus. Neque quidquam eſt boni utiliſque conſilii, quod Ludovici Magni temporibus non expectari poſſit; aut eſt quidquam hujus Regni gloriæ ac ſplendori congruentius, quam ut Religionis & diſciplinæ puritas ſanctitaſque floreat. Hujus ergo rei gratia nos in Spiritu Sancto, & in Chriſti nomine adunati, ejuſque ope freti, non tam novum opus aggredimur, quam ſancta Decreta, quoad fieri potuit, colligimus, ordinamus, adhibitis notis certiſque principiis indicatis, quibus inſtructi cooperatores noſtri Sacramentorum adminiſtri, errores ſubinde in Eccleſia renaſcentes non modo perſpicere, verum etiam facile confutare poſſint. Hoc opus non tam noſtrum, quam veſtrum, veſtris quippe auſpiciis, veſtro ſpiritu geſtum, ſanctiſſimi & religioſiſſimi Conſacerdotes, veſtræ pietati, veſtræ fidei commendamus, hoc in tutela præſidioque veſtro ponimus; hoc fidele depoſitum cum cæteris egregiis monumentis veſtrorum Cœtuum componendum, & in communes Eccleſiarum uſus adhibendum relinquimus, ut in Chriſto Jeſu, quo uno confidimus Eccleſiæ Gallicanæ, imo etiam Catholicæ gloria inclareſcat. Valete in Domino. Datum in Palatio Regio San-Germano Kal. Octob. anni MDCC. “.

Sic Gallicani Præſules omnem operam adhibuerunt ad reſtituendam morum diſciplinam, & ſerpentibus ac longe lateque ſeſe fundentibus quorundam laxiorum Caſuiſtarum corruptelis veritatis & antiquitatis firmiſſimos aggeres objecerunt, peſtiferum venenum exitu ſalutari detexerunt, ac Decretis Apoſtolico Spiritu plenis populum fidelem monuerunt, ut flagitia doctrinarum ex virulento vagæ probabilitatis fonte manantia fugerent, peſtiferum ipſum fontem quam ſtudioſiſſime caverent, eoſque, qui ex eo hortulos ſuos irrigarent, adgrederentur, & debellarent.

§. VII.

Animadverſiones in numerum ingentem errorum, quos Caſuiſtæ docuerunt.

INgentis numeri Sæculi XVII. & XVIII. Caſuiſtarum, pravarumque opinionum cauſam redditurus vir doctiſſimus Petrus Tamburinius in Diſſertatione *de Gratia Chriſti* cap. XII. animadvertit quod: „ Quo magis minuitur efficacia divinæ Gratiæ, eo magis extolli oportet vires liberi arbitrii. Hinc nihil uſitatius eſt apud inimicos gratiæ Chriſti, quam creatæ libertatis magnificas ideas ingerere. Illud pro certo ſtatuunt, ad libertatem requiri perfectum virium æquilibrium inter bonum, & malum, atque in alterutram partem inclinationem ad voluntatem creatam, non ad Deum pertinere. Hæc humanæ libertatis idea communis eſt cum Pelagianis tum Molinianis. Hic ea notare ſufficiat, quæ Moliniani in eum finem requirunt, ut actio dicatur libera. Itaque id pro principio ponunt, ut actio ſit libera, ac mihi imputari poſſit ad meritum, vel demeritum, opus eſſe, ut ego ſentiam libertatem meam relate ad illam actionem, quam facturus ſum. Hinc ea omnia, quæ ad intimum propriæ libertatis ſenſum excitandum ſunt neceſſaria, ad libertatis naturam ſpectare volunt; ut ſcilicet prius agnoſcam pleniſſime quid mihi agendum ſit; actionem, & ipſius bonitatem, vel malitiam perſpectam habeam, ac ſub oculos poſitam, omneſque exploratas habeam concomitantes circumſtantias; ut ſentiam me habere expeditam potentiam agendi, vel non agendi; ut determinatio prodeat ex integra cognitione cauſæ, & ex perfecta animi indifferentia. Si quid horum deſit, ſufficiens libertas non manet, cum integrum illud æquilibrium non ſit, quo libertatis creatæ naturam conſtitui comminiſcuntur. Ex quo intelligitis quare Moliniani pertinaciter tueantur neceſſariam eſſe gratiam, ut actio imputari poſſit ad culpam. Nam gratia illuſtrationes in intellectum immittit, excitatque ad bonum voluntatem; quorum primo fit, ut integra cauſæ cognitio habeatur; altero autem, ut poteſtas æquilibrii ſervetur adverſus concupiſcentiæ oppoſitas vires, quorum alterutrum ſi deſit, integra non manet libertas, quam neceſſariam eſſe volunt, ut actio ad culpam imputetur.

„ Ex hac creatæ libertatis idea via dici poteſt quanta errorum moles emerſerit in morum doctrina. Generaliora tantum peſſimæ doctrinæ principia, quæ inde conſecuta ſunt, ac latiſſimum aditum aperuere ad totam Chriſtianam Ethicam diſſipandam, vobis ſub oculos ponam. Itaque primo ex illa libertatis notione deductum eſt, interiores animi affectiones, ac propenſiones nihili faciendas eſſe, cum judicare volumus de humanarum actionum pretio. Id quod dicere coacti ſunt ob conſtitutum ad libertatem æquilibrium poteſtatis. Quilibet enim in ſe ipſo experitur magis eſſe in ſua poteſtate conſentire, vel diſſentire, quam ferri in aliquod objectum, vel non ferri. Nemo in ſe ipſo non ſentit ſe poſſe pro libito movere manum, vel non movere; ſed eadem facilitate ſe non poſſe ſentit proprias animi inclinationes producere, vel deſtruere; ex. c. odiſſe, quæ prius amaverat, vel amare quod oderat &c. Ergo quod pertinet ad interiores inclinationes animi, non haberi illud virium æquilibrium, quod poſtulant Moliniani, experientia docemur. Hoc & ipſi noverant; ac ideo, ne quid detrimenti eorum de æquilibrio ſententia pateretur, continuo pronunciarunt, interiorum animi affectionum nullam rationem haberi oportere, cum agitur de humanarum actionum pretio, quas ad ſolum explicitum voluntatis conſenſum debemus exigere. Ex quo intelligitis verum eſſe, quod non ſemel inculcavimus, in Moliniano Syſtemate, non remanere niſi quandam ſuperficialem juſtitiam, exteriorem ſcilicet, non interiorem, juſtitiam quandam operum, non cordis. Quod quam abſurdum ſit, res eſt

„ perſpicua. Quamvis enim nobis non imputentur ad meritum, vel demeritum, niſi actiones aſſenſus, vel diſſenſus; dicere tamen interiores animi affectiones conſiderandas non eſſe, ut pretium humanarum operationum metiamur, graviſſimus error eſt. Certum eſt enim non facere bonos, vel malos mores, niſi bonos, vel malos amores. Hinc interiorum animi affectionum complexio fœcunda illa radix eſt, ex qua germinant fructus decoris, & honeſtatis, ſi rectus ſit amor animi; fructus autem mortis, ſi regnet prava cupiditas. *Pondera operum* (ait S. Gregorius Magnus) *charitatis lance penſantur*. Quamobrem amores animi in valorem ac pretium operum influunt. Vel ipſe voluntatis conſenſus in bonum bonitatem ſuam trahit, eoque majorem, vel minorem a majori, vel minori charitatis affectu; ſicut & malitiam ſuam haurit conſenſus in malum ea prava animi cupiditate, eoque majorem, vel minorem pro majori, vel minori, quo in malum ferimur, animi impetu. Quare licet charitas, atque cupiditas, quatenus ſunt præciſe propenſiones in bonum, vel malum, non ſint opera, in quæ cadat meriti, vel demeriti ratio, ſunt tamen operum radices, & principia, quæ in fructus tranſmittunt bonitatem, vel malitiam. *Nam & Dominus* (inquit Auguſtinus in lib. de Gratia Chriſti cap. 28.) *nec arborem bonam dicit poſſe facere fructus malos, nec malam bonos; & Apoſtolus Paulus cum dicit radicem malorum omnium eſſe cupiditatem, admonet utique intelligi radicem bonorum omnium charitatem. Unde ſi duæ arbores, bona & mala, duo ſunt homines, bonus & malus, quid eſt bonus homo, niſi voluntatis bonæ, hoc eſt arbor radicis bonæ? Et quid eſt homo malus, niſi voluntatis malæ, hoc eſt arbor radicis malæ? Fructus autem harum radicum, atque arborum facta ſunt, dicta ſunt, cogitata ſunt, quæ bona de bona voluntate procedunt, & mala de mala*. Quis ergo non intelligit, ſi interiorum animi affectionum ratio nulla habenda ſit, ut de pretio operum judicemus, cum virtutum, tum vitiorum radicem, atque principium penitus extirpari? Quid ergo mirum, quod qui falſis iis ideis imbuti ſunt, ſimulacra virtutum magis, quam veras virtutes, juſtitiæ phantaſma potius, quam veram juſtitiam venditent, peccatorum malitiam minuant, atque in Sacramento Pœnitentiæ nihil, vel parum de interiori morbi ſede ſollicitì exteriora tantum curare ſatagant, animum vero ſanare negligant?

„ Sed ex conſtituto æquilibrii principio illud etiam peſtiferum corollarium profluxit de ignorantia univerſim excuſante a peccato, quod adeo Caſuiſtæ ampliarunt, ut nihil tam inhoneſtum, tam flagitioſum, tam turpe ſit, quod ignorantiæ privilegio non excuſaverint. Et re quidem vera ſi ad libertatem ea requiruntur, quæ ſupra requirere Molinianos animadvertimus, ſi quid eorum deſit, ſufficiens libertas non erit ad vitanda peccata. Hinc actio non poterit ad culpam imputari. Si quis ergo neſciat actionem aliquam eſſe prohibitam, vel per ignorantiam putet eam eſſe bonam, etiamſi ea fuerit juris naturalis, vel hic, & nunc actu non advertat ad malitiam actionis, non habet libertatem Molinianam; ergo ſi eam ponat, nec culpam incurret, nec pœnam merebitur. Sed hujus doctrinæ impietatem vobis ſub oculos ponam verbis P. Caroli Antonii Caſnedi in libro, cui titulus *Criſis Theologica* &c. qui ſuam ſententiam ita explicat: *Omnis ignorantia*, ait ille, *vel error ſive juris, quodcumque illud ſit (nempe ſive naturalis, ſive divini, ſive poſitivi, ſive humani) ſive facti, antecedens, aut conſequens ad peccatum tam originale, quam actuale, cujus expellendæ nulla hic & nunc advertatur obligatio, excuſat ſemper a peccato actionem, aut omiſſionem ad illam ſequentem*. Cujus rei rationem adducit, quod nempe qualitas actus, ait, quoad honeſtatem, & inhoneſtatem, quoad gravitatem, vel levitatem, pendet ab objecto, ut per conſcientiam propoſito, ſive ea conſcientia ſit ſpeculative vera, ſive falſa; & ideo qui putat omne mendacium eſſe mortale, peccat mortaliter; qui putat ne eſſe quidem veniale, nec venialiter peccat. At enim ſi mendacium erit in ejuſmodi circumſtantia? Reſpondet ille. Mendacium, honeſtum a creatura creditum, honeſtum eſt. Ergo ne etiam erit meritorium? Quidni? Reſpondet idem Auctor, hanc generalem regulam præſcribendo. Quoties ignorantiæ moraliter invincibili prohibitionis, & malitiæ jungitur error invincibilis de honeſtate objecti, aut de præcepto actionis, toties opus ſub ea ignorantia, & errore licitum eſt, honeſtum, & meritorium, ſi cætera adſint. At enim quid quæſo requiritur in eum finem, ut actio prava, & per ſe mala meritoria fiat? Scilicet ut ea apprehendatur ut bona dictamine conſcientiæ reflexo. Hæc autem reflexa dictamina in nobis dari pro certo ponit P. Caſnedi. Ita enim pergit. *Quæres: an in ſuppoſitione invincibilis erroris, aut ſaltem ignorantiæ dictantis, quod amor Dei ſit hic, & nunc malus, aut ſaltem non ſit præceptus, detur in nobis, & in Deo lex reflexa: nec ames nunc Deum, vel non teneris nunc amare Deum .... Præcepta reflexa Dei, & noſtra de objecto cognito ut bono, & ignorato ut malo non habent hunc enunciandi modum:* mentire, blaſphema; *ſed hunc:* fac, quod conſcientia dictat eſſe bonum, & præceptum; ſi putas mendacium, aut blaſphemiam ex invincibili errore eſſe a Deo præceptam, mentire, blaſphema: *Idem dico de prohibitionibus reflexis Dei, & noſtris*. At enim hujuſmodi actiones ſunt ne adeo bonæ, ut ad Deum referri poſſint? Id concedere non reformidat præfatus Auctor, qui ait nullum eſſe abſurdum hujuſmodi actiones ex ignorantia invincibili, etſi contra legem naturalem, in Deum referre. Ergo ne per iſtas actiones vitam æternam merebimur; noſque in die Judicii extrema invitabit Chriſtus ad regnum, quia mentiti fuerimus, quia blaſphemaverimus, quia non amaverimus Deum &c.? *Nullum abſurdum eſt* (reſpondet Caſnedi) *quod Chriſtus Dominus dicat: Veni, benedicte, percipe regnum &c. quia mentitus es invincibiliter putans me in tali caſu præcepiſſe mendacium; quæ & ſimilia verba addi ſemper debent, ut horror a propoſitione tollatur*.

„ Quis hæc paradoxa non rideat? Immo quis tam flagitioſam doctrinam non execretur? Hæc tamen non unius Caſnedi eſt, ſed a multis traditur Caſuiſtis. Nec aliter ratiocinandum erat ex præconceptis ideis Molinianæ libertatis. Nullum enim eſt ſine libertate crimen. At ſine cognitione non eſt ea libertas, quam poſtulant Moliniani; nullum ergo ſine cognitione peccatum. Simili argumento utebantur Pelagiani, qui fortaſſe omnium primi aſſeruere ignorantiam omnem a peccato excuſare, ut teſtantur Hieronymus, Auguſtinus, aliique Patres. Sed illorum Hæreticorum errorem Eccleſia Chriſti merito proſcripſit, cum fides Catholica doceat dari peccata ignorantiæ: nec enim ſine cauſa in ſacris Litteris legitur: *Delicta quis intelligit?* Nec ſine cauſa clamabat ad Deum Regius Propheta: *Ignorantias meas ne memineris Domine*. Unde Eccleſia etiam ea, *quæ per* ignorantiam delinquimus, ut ait Hieronymus contra Pelagianos, delicta eſſe fatetur in tantum ut hoſtia pro errore jubeat offerri. Nec ullus ſane legem naturalem ſinitur impune ignorare, cum eam habeat digito Dei inſculptam in animo, ut docet S. Auguſtinus multis in locis, cujus veſtigia premens Angelicus Doctor in Quodlibeto 8. art. 13. hoc principium ſtatuit: *Illud quod agitur contra legem, ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc, quod eſt ſecundum conſcientiam*. Sed noſtrum non eſt rem hanc pertractare, cum id ſolum propoſitum nobis ſit, quid ex Molinianis ideis de gratia, ac libero arbitrio in Ethicam derivetur, oſtendere.

„ Ex iiſdem Molinianæ libertatis notionibus profluxit alterum paradoxum, quod communius docent Caſuiſtæ, in eo poſitum, quod nullum detur peccatum abſque actuali ad malitiam actionis advertentia, adeo ut, cujus animum non pulſet prævia actualis cogitatio malitiæ, is culpa nequaquam obſtringatur. Quod abhorret toto cælo a perenni Eccleſiæ fide, quæ docet, ut nuper dicebamus, peccare homines ignorantiæ peccata: ac præterea contradicit apertiſſimæ experientiæ, qua conſtat, etiamſi aliqua cogitatio ſæpe culpam præcedat, ſæpius tamen, & plures reperiri peccatores, qui non alia de cauſa iniquitatem bibunt ſicut aquam, niſi quia ſtimulos piarum cogitationum animum pulſantium penitus extinxerunt, & in limo profundæ iniquitatis infixi nullam de infirmitate curanda, nullam de cæleſti medico implorando, nullam de contritione elicienda cogitationem habentes, eo denique devenerunt, ut libidinum impetum ne minimus quidem ſcrupulus reprimat. Prava quippe conſuetudine in moralem peccandi neceſſitatem converſi ad illum miſeriæ cumulum perveniunt, ut propriæ ſalutis, ac Dei penitus obliviſcantur, ac nullis ſæpe ſe turbari morſibus, nulloque vitandi peccati inſtinctu percelli, antequam peccent, conteſtentur; id quod eſt per ſe manifeſtum, quia non ſolum ſine dolore peccant, ſed etiam glorientur cum male fecerint, & exultant in rebus peſſimis. In his ergo non haberi illud virium æquilibrium, quod ad libertatem conſtituendam Moliniani exigunt, res eſt perſpicua; quod enim nonnulli aſſerunt, etiam peccatores hujuſmodi piis cogitationibus, ac deſideriis ſemper pulſari, antequam peccent, ſed quæ ab iis minime per-

„ cipiun-

„ cipiuntur, ſatis non eſt ad Molinianam libertatem tuendam, ſine qua peccatum non imputatur. Quid enim prodeſt ad ſervandum æquilibrium immiſſa a Deo cogitatio, oppoſitæque virtutis inſpiratio, ſi hæc in animum peccatoris & conſcientiam non influit, ſi torporem non excitat, ſi ſurdo canit, ſi a peccante non percipitur? Itane ſufficientes vires præbentur ad vitandum peccatum? Itane voluntas ad bonum agendum, malumque vitandum ſatis inſtruitur, ſatis munitur, & in æquilibrio poteſtatis conſtituitur? Quid ergo ſupereſt ſi verum eſt ad libertatem creatam requiri perfectum virium æquilibrium, quod Moliniani comminiſcuntur, niſi ut dicamus ſine actuali advertentia ſoper malitiam actionis, ſine aliquo conſcientiæ morſu, ſine oppoſitæ virtutis inſpiratione, & inſtinctu interiori nullum eſſe peccatum? Si quid enim eorum deſit, non manet perfectum virium æquilibrium, ſine quo non manet libertas, ideoque nec culpa. Principiorum connexionem noverunt plerique: hinc peſſimum illud paradoxon deduxerunt, quo paſſim utuntur Caſuiſtæ ad quærendas excuſationes in peccatis. Quid autem fiet de peccatoribus longa peccandi conſuetudine obduratis? Nihil aliud reſtat, ſi Moliniana placita amplectamur, niſi ut eorum minuamus peccata, immo eoſdem a peccato excuſemus; feliciores idcirco eos dicamus neceſſe eſt, quam ſimplices peccatores; quia illi libidinum ſuarum effræni licentia, ac diuturna peccandi conſuetudine eo demum pervenerunt, ut omnes conſcientiæ morſus ſuffocaverint; atque ideo peccati rei non amplius fiant. Multorum Caſuiſtarum horum culpas minuentium teſtimonia brevitatis cauſa prætereo. Ad hæc paradoxa homines trahunt falſæ de gratia, ac libertate notiones. Hinc & Pelagiani olim apud S. Hieronymum in libro adverſus eoſdem I. non ſecus ac Caſuiſtæ nunc faciunt, ita obmurmurabant: *Rogo, quæ eſt iſta juſtitia, ut in peccato tenear erroris, cujus reatum non habet conſcientia? Neſcia me peccaſſe, & ejus rei, quam neſcio, pœnas luo? Et quid plus faciam, ſi ſponte peccavero?* At notat Auguſt. Epiſt. 105. hujuſmodi querelas ex ſuperbia proficiſci: *Humana ſuperbia*, ait, *tamquam præſumens de viribus liberi arbitrii excuſatam ſe putat, quando ignorantia, non voluntatis eſt, quod peccat.*

„ Ex his derivatur etiam aliud erroris monſtrum, ſcilicet peccatum philoſophicum a pluribus Molinianis defenſum, ut videri poteſt ex theſibus, quas collegit P. Serry in Hiſtoria de Auxiliis, ac demum ab Eccleſia ſolemni decreto damnatum. Hoc autem eſt ejuſmodi: *Peccatum philoſophicum eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi; theologicum vero, & morale eſt tranſgreſſio libera divinæ legis; philoſophicum quantumvis grave in illo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non eſt offenſa Dei, neque peccatum mortale diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.* Jam vero peccatum hoc philoſophicum eſt neceſſarium conſectarium Molinianæ doctrinæ de virium æquilibrio ad libertatem neceſſario; ut enim culpa theologica incurratur, quæ ſit offenſa Dei, ſecundum Molinianos gratia requiritur, quæ intellectum illuſtrans, & excitans voluntatem, vires tribuat tentationi proportione reſpondentes: qui ergo Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, non habet gratiam ad æquilibrium conſtituendum neceſſariam; ille ergo culpa theologica non obſtringitur. Erit quidem peccatum actus diſconveniens naturæ rationali, ac rectæ rationi, ſed non erit tranſgreſſio libera divinæ legis, cum ad liberam tranſgreſſionem requiratur æquilibrium, quo deſtituitur, qui Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat. Hac igitur facta ſuppoſitione fornicantes, adulterantes, mentientes, blaſphemantes, occidenteſque niſi actu de Deo cogitent cum peccant, peccata patrabunt philoſophica, non theologica. Hæc eſt impia philoſophiſmi doctrina, quæ ita connexa eſt cum doctrina de ignorantia, & inadvertentia, ut via definire valeas, quæ ſit parens, quæ filia. Illud certum eſt, ut vidimus, hæc omnia errorum portenta in Ethicam derivata, veluti ex fonte, ex Molinianis de gratia, liberique arbitrii natura opinionibus profluxiſſe.

„ Jam vero ex doctrina de ignorantia, & inadvertentia facilis tranſitus eſt ad vagam probabiliſmi licentiam. Porro probabiliſmus in eo ſitus eſt, quod ſententia, licet falſa, æternæque legi contraria, ſi probabilis judicetur, conſtituatur tuta agendi regula etiam in concurſu tutioris, vel probabilioris. Hoc probabilitatis commentum lepide appellat gravis quidam Theologus *artem cavillandi cum Deo*; ac boni quique ſolidique Theologi recentem probabilitatis doctrinam peſſimum illum fontem eſſe conſiderant, a quo profluxit fœdiſſima totius Ethicæ Chriſtianæ prolapſio. Quidquid enim ſanæ morum doctrinæ contrarium in libris Caſuiſtarum reperitur, ex hoc potiſſimum fonte maximam veneni ſui partem trahit. Nam ex auctoribus ſuis habent opiniones, licet ineptæ, licet ridiculæ, licet impiæ, quod ſint probabiles: ex communi vero probabilitatis doctrina id habent, quod tutæ ſint, quod innoxiæ, quod ſecuræ, & in praxi uſurpandæ. Omnia ſunt incerta, ut ait Cicero, cum ſemel a jure diſceſſum eſt. Omnia nutantia, & mobilia ſunt, cum ſemel fidei, ac veritatis frænis abjectis omnia erraticæ rationis arbitrio permiſſa ſunt. Permittuntur autem omnia, hoc jacto principio: *falſum probabile excuſare a peccato, & ad actionem honeſtandam ſufficere.* Cui non ſuus error probabilis eſt, non in moribus ſolum, ſed etiam in fide? Quam multæ hæreſes plus coloris habent, quam multæ illæ opiniones, quæ a Caſuiſtis dicuntur probabiles? Si ergo omne probabile falſum a peccato excuſet, poterit quiſque in ea religione, quam probabilem putat, innoxie permanere. Quod expreſſe aſſerere non erubuerunt Thomas Sanchez, Sanctius, Diana, aliique. Devorandæ ergo erunt hæreſes omnes aliquo probabilitatis colore illitæ, permittendæ omnes Sectæ, nullæ reſecandæ corruptelæ, ſi corruptorum hominum judicio probabiles appareant. Hinc Chriſtianiſmus fiet perditiſſimus Pyrrhoniſmus. Hæc mala, ubi probabiliſmus ortus eſt, verebantur ex eo Theologi graviſſimi, & oculatiſſimi; nec inepte quidem, cum poſterioribus temporibus, ac noſtris maxime, ea impia conſectaria in pluribus auctorum libris, qui circumferuntur, doceri viderimus.

„ Sed inſtituti noſtri non eſt probabiliſmum refellere, vel ejus deformitatem oſtendere. Noſtrum eſt demonſtrare hunc peſſimum fructum ex Moliniana arbore profluxiſſe, ac nutrimentum accepiſſe. Jam vero eo conſtituto principio, quod in Synodo Dioſpolitana ejurare Pelagius coactus eſt: *oblivionem, & ignorantiam non ſubjacere peccato, quoniam non ſecundum voluntatem eveniunt, ſed ſecundum neceſſitatem*; quo principio ex falſis ideis de Gratia, ac libero arbitrio derivato paſſim utuntur, ut vidimus, Caſuiſtæ, nihil facilius eſt, quam probabiliſmi commentum inducere. Ex eo enim ſequitur, cum ego puto actionem aliquam licitam, & honeſtam, ut in ſe malam, actionem tamen, quam pono, non eſſe vere peccatum ſaltem ad culpam imputandum. Jam vero fieri nequit, ut mihi non perſuadeam actionem aliquam eſſe licitam, & honeſtam, poſtquam re expenſa agnoſco opinionem de honeſtate actionis, & probabilibus rationibus niti, & alicujus viri docti, vel plurium Theologorum auctoritate fulciri. Ea igitur animi perſuaſione, qua licitam puto, & honeſtam actionem, ea vitio mihi verti non poteſt, licet ipſa per ſe ſit mala. Quamvis enim momenta, quæ malitiam probant, vim ſuam habere cognoſcam, rem tamen omnino non demonſtrant. Alioquin opinio mea eſſet evidenter falſa. Res ergo incerta eſt: utraque opinio probabilis. Poſſum ergo quam maluero, pro libito eligere: lex enim dubia non eſt lex, quæ ut obliget, eſſe debet evidenter propoſita, adeo ut ego ſciam quid in actione ſit boni, vel mali. Si quid enim ad honeſtatem, vel malitiam actionis pertinens me lateat, ea libertate non fruer, quæ neceſſaria eſt, ut actio ſit vere peccatum. Non poteſt enim actio vitio verti, ſi voluntaria non ſit. Ut autem actio ſit voluntaria, ab eo proficiſcatur neceſſe eſt, qui norit omnia & ſingula ad actionem pertinentia. Ubi ergo duæ ſint opiniones æque probabiles, quam maluero, amplecti potero, & licet falſam amplectar, non peccabo; immo ne peccabo quidem, etiamſi eligam minus probabilem in concurſu probabilioris: quamvis enim alteram probabiliorem exiſtimem, ea tamen evidenter vera non eſt: mea ergo non deſinit eſſe probabilis. Aliquid ergo in actione me latet. Hinc ſatis liber non ſum ad eam cavendam, ideoque quamlibet eligam, ſecurus ſum, & innoxius. Igitur probabile quidvis, etiamſi falſum ſit, a peccato excuſat. Et re quidem vera ſi ignorantia, & inadvertentia excuſat a peccato, cur probabilitas non excuſat? Si veritas ignorata, vel non ſatis perpenſa actionem etiam per ſe malam licitam facit, immo & meritoriam, cur idem non efficiet falſitas probabiliter ut veritas apprehenſa? Inter verum ignoratum, vel non ſatis perpenſum, & inter falſum probabiliter apprehenſum ut verum, exiguum diſcrimen eſt. Quare ſi primum ad honeſtandam actionem ſufficit, etiam alterum ſat erit ad conſcientiæ ſecuritatem. Diſtat quidem ab utroque falſo principio

„ catho-

„ catholica veritas, quæ docet actionem, quæ eſt ipſa per ſe mala, ſemper eſſe malam, etiamſi fuerit ſecundum conſcientiam. Sed ab eo Caſuiſtarum principio: *actionem non eſſe malam, quando ignoratur eam malam eſſe*; vix ulla diſtantia eſt hujus principii: *actionem non eſſe malam, quando probabiliter creditur, eam malam non eſſe*: in utroque caſu ſi falſum amplectar, id vitio mihi verti non poteſt. Hinc optime animadvertit Daniel Concina ignorantiſmum, ut vocat, & philoſophiſmum ita inter ſe cohærere, & agglutinari, ut difficile definiatur, qui ſit parens, qui filius, qui germanus, qui cognatus. Illud certiſſimum eſt, hæc omnia monſtra in Ethicam derivata eſſe ex Molinianis ideis de Gratia ac liberi arbitrii natura.

„ Verum non ita de actionum humanarum natura judicabant Eccleſiæ Patres: *Si quis* (inquit Auguſtinus epiſt. 154.) *putaverit bonum eſſe quod malum eſt, hoc putando utique peccat; ea ſunt omnia peccata ignorantiæ, quando quiſque bene fieri putat, quod malum eſt*. Hinc aliud quoque Caſuiſtarum fundamentum S. Doctor evertit in libro contra Academicos III. cap. 16. ubi refert Academicorum axioma commune, quod mutuati ſunt Probabiliſtæ, *cum agit quiſque, quod ei probabile videtur, non peccat, nec errat*. Quo principio ſemel admiſſo omnia probari & honeſtari poſſe crimina reſpondet S. Doctor, qui propterea axioma illud ibidem refellit, & reprobat. Nimirum SS. Patres æternam Dei legem habebant præ oculis, atque ad hanc veluti ad normam veritatis incommutabilem humanas quaslibet actiones exigebant, a qua quæcumque deficerent, actionem malam eſſe, & quæcumque eidem congrueret, bonam eſſe dicebant. Neque ideo excuſabant homines, quod actionem per ſe malam licitam, & honeſtam eſſe per ignorantiam crederent, vel aliqua veriſimilitudinis ſpecie ſe decipi ſinerent; ſciebant enim in hominis animo incredibilem eſſe corruptionis fundum, a quo tenebræ plerumque attolluntur ad obſcurandum lumen illud divinum, quod unicuique hominum intime affulget; ſciebant legem naturalem ſcriptam eſſe in cordibus hominum, quam, ut S. Auguſtinus ait, nec ulla quidem delet iniquitas. Sciebant naturalia præcepta eam habere cum hominis natura relationem, & ordinem, ut nullus hæc ignoret, niſi qui cor habeat concupiſcentia perverſum: *Impeditur enim ratio* (inquit Angelicus) *applicare commune principium ad particulare operabile propter concupiſcentiam, vel aliquam aliam paſſionem*. Quare ſi non faſcinaret delectatio, ſi non dominaretur prava cupiditas, ſi non deprimeret amor ſæculi, ſi non regnaret ſuperbia vitæ, quilibet vocem conſcientiæ ſuæ, ac Deum intus ſecreto loquentem audiret. Quamobrem ignorantia juris naturalis ſemper vitio vertitur, arguitque in homine neſciente perverſam animi diſpoſitionem. Quis enim ex. c. ut inanem, ac frivolam non repelleret excuſationem filii, qui parentes videret in extrema neceſſitate poſitos, nec tamen iis ſuccurreret, cum poſſet, dicens ſe neſciviſſe ſubveniendi parentibus obligatione filium teneri? Quis non regereret eo ipſo maxime reum eſſe, quod id ignoraverit? Nonne eadem ipſa ignorantia ſummam animi perverſitatem argueret, quam ſi non haberet, utique nec obligationem ignoraret, quam in iis circumſtantiis ultro ſuggerit naturæ vox? Ergo ex intimo corruptionis animi humani fundo rationem petebant Eccleſiæ Patres, cur ignorantia juris naturæ vitio vertatur, cum haberi nequeat, niſi animi depravati vitio, quo fit aliquando, ut quod bonum eſt, malum, quod malum, bonum eſſe credatur, ut opinio veriſimilis fallat, ut decipiat ſermo verſutus. Hinc etiam Sancti viri in ipſis bonis operibus poſiti trepidant, ne cum bona agere appetunt, actionis imagine fallantur, ne peſtifera labes putredinis ſub boni ſpecie coloris, ut inquit Gregorius Magnus, deliteſcat.

„ Quid ergo mirum, quod Moliniani, ignorantes interiorem animi corruptionem, eam ſecretam, & occultam cauſam ignorent, qua fit, ut ignorantia, vel attentionis defectus de rebus pertinentibus ad legem naturæ ſemper vitio vertatur, cum ex animi perverſitate procedat? Jam vidimus cap. antec. n. 2. qua de cauſa Moliniani libertatis creatæ magnificis ideis inflati, ac tumidi interiorum corrupti animi inclinationum, in quibus certe libertatem Molinianam non experimur, nullam rationem haberi velint, cum judicamus de actionum humanarum pretio, omniaque exigant ad unum explicitum voluntatis conſenſum, atque ad exteriorem operationis corticem. Quid ergo mirum quod per bonam operantis fidem omnia crimina excuſent etiam communioribus juris naturæ principiis contraria? Quid mirum quod illum juſtum caſtumque timorem, qui etiam ſanctos viros ſollicitos efficit, illi tamquam inanem penitus evertant, cum actus per ſe illicitos boni coloris ſpecie, ac falſa veriſimilitudine bonos, & honeſtos eſſe declarent, negentque in eo quempiam merito culpari, quod per ignorantiam, vel duce opinione probabili, operatus fuerit? O infeliciſſima Patrum noſtrorum tempora, quibus ignotum fuit tam facile excuſandi peccata remedium! Ipſi ſcrupulis angebantur atque timoribus, ne opinio veriſimilis falleret, ne erroris tenebræ menti offunderentur. Neſciebant miſeri felicis ignorantiæ privilegia, atque expedita probabiliſmi compendia.

„ Verum huc devenerunt Moliniani, quod non Deum magiſtrum ſibi propoſuerint, a quo diſcerent quid ſentiendum ſit de divinis judiciis, de lege Dei ſempiterna, animique humani corruptione, & cæcitate; ſed depravatæ naturæ vocem, & ſuperbæ rationis querelas audire ante maluerint, quam de lege Dei, ac rationalis naturæ obligationibus judicium ferrent. Quæ autem reſponſio ab his præceptoribus circa gratiæ indolem, ac libertatis notionem expectari poterat, quam, ut actio ſit vere peccatum imputabile ad culpam, ab eo proficiſci oportere, qui perfecte noverit quid in ea actione ſit boni, vel mali; qui antequam deliberet, conſideret pravum eſſe, quod facere decernit; ſentiat ſe in æquilibrio poteſtatis conſtitutum eſſe; ſupernis quoque illuſtrationibus pulſetur, oppoſitæque virtutis inſpiratione afficiatur, & nihilominus actionem facere pergat, præceptumque tranſiliens cupiditati ſuæ indulgeat? Hæc docet amor proprius unicuique ingenitus, cui peculiare, & quaſi gentile eſt prava opera quantum poteſt ſub ſpecie excuſare boni coloris. Hinc frequentes illæ formulæ apud filios Adam: *ignorans feci; putavi bonum eſſe quod feci, certiſſime non facturus, ſi clare noviſſem id eſſe malum*. In his ergo circumſtantiis non erit actio vere peccatum, ſi rem exigamus ad amoris proprii, noſtræque ſuperbiæ dictamina. His obſecuti ſunt Moliniani, quorum ſyſtema, cum eo tendat potiſſimum, ut amori proprio, carnique, & ſanguini blandiatur, hinc etiam eo tendit, ut ipſam Dei legem ad corruptæ naturæ voces accommodet, principiaque ſtatuat, quibus omnia ſupremæ hominum libertati, ac ſuperbæ rationis arbitrio permittantur, qualia ſunt principia de ignorantia, inadvertentia, & probabilitate. Horum enim adminiculo omnem Dei legem ad unam hominis conſcientiam revocant; atque hinc dilatatur libertas ac dominium hominis, qui de ipſa Dei lege ſententiam ſolus pronuntiat, nec ab ea ſe obligari clamat, niſi propria conſentiente conſcientia, quam unam conſtituit humanarum actionum regulam. Hinc cum Deo judicio contendit, cavillatur, æternæque legi propriam conſcientiam ſubſtituit. Ita Moliniſmus per omnia fovet, ac nutrit ſuperbiam hominis, ac poſtquam gratiam divinam liberi arbitrii pediſſequam, & ancillam fecerit, quid aliud ſupererat, quam ut ipſam Dei legem ad idem hominis arbitrium accommodaret, hominemque conſtitueret legis ſempiternæ judicem, ut eum jam conſtituerat divinæ gratiæ arbitrum, ac dominum? His abſolutum opus eſt: his finis, ac ſcopus undequaque perfectus, quem ſibi propoſuit Moliniſmus. Dejiciendus Deus erat e throno rationis creatæ, in eoque collocandum liberum hominis arbitrium, quod ſibi Deum adjungeret famulum nutibus ſuis obſequentem. Dejiciendus erat præterea e throno cordis humani, in quo inſcripta eſt digito Dei ſempiternæ veritatis regula, in eoque ponenda una hominis conſcientia, quæ de lege Dei pro libito judicaret, eamdemque pro nutu quamlibet in partem pertraheret. Ergo ad integrum opus perficiendum ex Moliniſmo prodire debuit probabiliſmus. Ita per omnia pleniſſime humanæ ſuperbiæ, amorique proprio ſatisfactum eſt. Itaque ex fructibus arborem agnoſcite, ex effectibus cauſam, ex rivis fontem, & ex abſurdiſſimis & falſiſſimis corollariis falſum de Gratia Chriſti ſyſtema, a quo derivantur, cum quo cohærent, cui agglutinantur, diſcite, quam timendum, quam caute fugiendum ſit, & quantum interſit veram de Gratia ſententiam tueri. Scio quidem ea conſectaria non ab omnibus doceri; ab aliquibus etiam reprobari. Scio nonnullos ad oram præcipitii delatos aliquando territos reſilire, & neſcio quas cauſationes afferre. Sed longe falluntur, ſi voluntariis exceptionibus, quæ nihil firmitatis habent, pernicioſi ſyſtematis impetum ſuſtineri poſſe confidant. Quid prodeſt nefaria illa dogmata in particulari rejicere; in ſuo autem generali principio probare? Hinc illis iterum dicam cum Auguſtino: *Hæc vos quidem non ſentitis, ſed hæc*

„ *ſequun-*

„ *ſequuntur illa, quæ ſentitis; mutate ergo antecedentia, ſi vultis cavere ſequentia* “. Hactenus illuſtris Theologus Tamburinius. Qui poſteaqnam cap. XIV. num.6. ſibi objeciſſet, experientia conſtare Theologorum aliquos, qui de Chriſti Gratia ſecundum placita Moliniana ſentiunt, ſanioris Ethicæ tenaciores eſſe; contra nonnullos, qui de Gratia Chriſti recte ſentiunt, benigniorem, ut vocant, Ethicam profiteri, animadvertit num. 7. quod hac io re id debemus attendere quod ut plurimum accidit, licet aliquando contrarium contingat. Quæ enim raro uſuveniunt, fidem iis non imminuunt, quæ communiori obſervatione conſtant; alioquin cum pene in re qualibet propter peculiares cauſſas, & circumſtantias exceptiones aliquæ haberi ſoleant, nihil unquam certi ab eo, quod ut plurimum fieri cernitur, deduci poſſet. Jam vero, inquit, in re noſtra conſpicimus, omnes, qui Molinianæ ſententiæ addicti ſunt, ut plurimum ſaniori Ethice ac Theologia rigidiori minime delectari. Neque enim negotium faceſſit quod id ſemper in omnibus ooo eveniat: hoc enim fieri poteſt peculiaribus de cauſſis. Nam primo vel ſufficientis ingenii acuminis, vel attentionis oeceſſariæ defectu fieri poteſt, ut auctor Molinianus illa non videat, quæ inde certa connexione probantur exiſtere: ſiquidem veritas conſtat ſerie multorum principiorum, quæ invicem connexa ſunt, ac ſeſe ſubſequuntur, ſed quorum alia propiora, alia ſunt remotiora. Similiter error, maxime in re graviſſima, ad multa refertur, & ex multis coaleſcit, longa idearum, & judiciorum veluti catena conjunctis. Jam vero ut in qualibet veritate, ita & in quuvis errore relationes omnes, ac quæ inde fluunt conſecutiones magis, minuſve remotas proſpicere & ſufficiens ingenii acumen, & ſeriam animi meditationem poſtulat; hinc & pro ingenii acie, & pro attentionis conatu alius alio pluta, & longius intuetur. Porro hæc in multis deſiderantur, atque ideo fit, ut ad principiorum naturam, & nexum minime attendant. Quot enim ſunt etiam eorum, qui vocantur Theologi, qui inter veritates fidei, & ioter veritates morum connexionem nullam univerſim agnoſcunt, nullamque affinitatem, ſed res veluti toto cælo diſparatas putant! Hinc trita apud illos diſtinctio, aliud eſſe quæſtionem theorice, ut ajunt, ſeu ſpeculative pertractari, & aliud eam ad praxim reduci, nihilque in praxim influere principia theoretica ſeu ſpeculativa. Ex qua præpoſtera opinione illud monſtrum ortum eſſe videmus, ut eorum aliqui, qui de Gratia Chriſti recte ſentiunt, laxiorem quandoque Ethicen profiteantur, non percipientes affinitatem, quam habent inter ſe fidei veritates, potiſſimum de Gratia, cum morum doctrina. Quam tamen affinitatem & Patres Eccleſiæ viderunt & ii Theologi deprehendunt, qui rerum naturam & ordinem majore animi attentione ſcrutantur. Quid ergo mirum quod Molinianorum aliqui, vel in recenſitos omnes errores non impegerint, quibus falſum de Gratia ſyſtema ſuapte natura latiſſimam viam aperit, vel etiam ſanioris Ethices aliquando tenaciores fuerint, quod nempe fluentes ex illo malas conſecutiones non viderint? Non inficiatur interim Tamburinius peculiares quoque alias cauſſas in Theologiæ Chriſtianæ depravationem influere; inter quas potiſſimom ſunt Scripturæ ſacræ & venerabilis Patrum traditionis contemtus, præpoſtera de rebus divinis philoſophandi ratio ſyllogiſmis contortis, ac ſubtili quadam diſputandi methodo, rebus fidei obſcurandis magis, quam illuſtrandis nata.

Google

DISSERTATIO VIII.

DE ALIQUOT CONTROVERSIIS

QUÆ

SÆCULIS XVII. ET XVIII. EXCITATÆ FUERUNT.

§. I.

De exitu controverſiarum de divinæ Gratiæ auxiliis, in eumque Animadverſiones.

QUINAM fuerit exitus controverſiarum de divinæ Gratiæ auxiliis, quæ magna contentione animorum ſub Romanis Pontificibus Clemente VIII. & Paulo V. agitatæ fuere, ſatis, ut arbitramur, in ejuſdem Pauli V. vita indicavimus. At enim, inquiet aliquis, ſi controverſiæ agebantur ad fidei ſummam pertinentes, cur poſt cauſam illam tanta ſolemnitate tractatam decem annorum ſpatio nihil ea de re Apoſtolica Sedes definiit? Cur utrique certantium parti altum ſilentium imperavit? Nonne hoc ipſo declaratum fuit de rebus agi, quæ ſunt præter fidem, ac libere Theologorum opinioni permiſſæ? Numquid in rebus tanti ponderis, ut Dominicani, Auguſtiniani, nonnullique alii jactitabant, fidelibus ſuis Chriſti Eccleſia defuiſſet? Nonne ipſius vitio tribuendum eſt, ſi pernicioſis iis erroribus Chriſtiani inficiantur, quos facile potuiſſet ac debuiſſet avertere?

Hoc ſpecioſum argumentum eſt, quod jactare non deſinunt plerique Theologorum, ut controverſias hujuſmodi inanes eſſe Scholaſticorum concertationes evincant; ſi tamen Theologi nomen merentur, qui de rerum Theologicarum natura tam perverſe dijudicant. Longe aliter viſum iis Theologis præclariſſimis, qui ea qua decet contentione atque doctrina in illas diſputationes inquiſiverunt. Quod demonſtrare haud difficile fuerit, maxime cum nobis præſto ſint nobiliſſimi Theologi Petri Tamburinii nuperrimæ Animadverſiones, quibus res eadem dilucide explicatur, nervoſeque proponitur. Cur Sedes Apoſtolica, ait Tamburinius cap. IV. Diſſertationis Florentiæ anno ſuperiori recuſæ *de ſumma Catholicæ de Gratia Chriſti doctrinæ præſtantia, utilitate, ac neceſſitate*, hactenus abſtinuerit a promulganda ſententia, noſtrum non eſt inveſtigare. Id notum Deo eſt, qui Eccleſiæ ſuæ ſemper adeſt, & attingens a fine uſque ad finem fortiter diſponit omnia ſuavites, Eccleſiæque bonum ſapientiſſimo conſilio ita ex una parte promovet, ut ex altera non deſtruat; quique ſolus novit tempora, quibus errores evellantur majori Eccleſiæ profectu ac ſuorum fidelium utilitate. Quare fatemur noſtrum non eſſe Eccleſiæ Catholicæ judicium prævenire, neque ideo nos poſſe Molinianos veluti hæreticos ſuggillare. Id prohibent Chriſtiana charitas & modeſtia: id Romanorum Pontificum ſanctiones. Cum ſolemnem definitionem hactenus Eccleſia ſuſpenderit; hanc humiliter debent expectare Eccleſiæ puſilli, eoſque interea ſervato mutuæ charitatis & pacis vinculo tolerare, quos & ipſa tolerat. Verum ex his qui colligit controverſias illas de divinæ Gratiæ auxiliis maximi momenti non eſſe, catholicæque doctrinæ ſummam nequaquam attingere, turpiſſime fallitur, & plura invicem miſcet, quæ ſunt accurate diſtinguenda. Primo enim ii falluntur, cum ex Eccleſiæ ſilentio colligunt has controverſias cum rebus fidei nullo modo conjungi. Si Eccleſia poſitivo judicio declaraſſet Molinæ placita metas eſſe Scholarum opiniones, nullam cum fidei doctrina affinitatem habentes, eſſet illorum ratiocinatio non inepta, qui eas nihil intereſſe contendunt. Verum nunquam id Eccleſia declaravit. Imo inſigniorum Chriſtiani Orbis Academiarum, ac præſtantiſſimorum illius & ſequentis ætatis Theologorum judicia, Congregationum Acta, & Conſultorum Romanorum cenſuras, quibus Moliniana doctrina, uti Pelagiana, vel ſaltem ut accedens ad Semipelagianiſmum damnata fuit, nullo decreto hactenus Eccleſia reprobavit, nec unquam eos Theologos exorbitaſſe aſſeruit, qui cum in Congregationibus, tum poſt abſolutas Congregationes Summis Pontificibus libellos exhibuerunt de neceſſitate definiendi hujuſmodi controverſias, utpote ad fidei Catholicæ ſummam maxime pertinentes. Paulus V. promulgaturum ſe ſententiam ſuam promiſit, intereaque permiſit eas quæſtiones ſervata pace a Theologis diſputari, idemque tolerarunt poſteriores Pontifices, donec res Apoſtolico judicio finiretur. Ergo Molinæ doctrina non eſt abſoluta, ſed ſolum ſolemnis ejus cenſura atque damnatio in opportunius tempus rejecta. Hinc & Paulus V. vocatis ad ſe Cardinalibus, cum iis conſultationem iniit, non utrum abſolute expediret controverſias illas dirimere nec ne, ſed utrum expediret *illis temporibus* rem finire, vel differre judicium. Quare & Reſcriptum Pauli V. his verbis effertur: *In Cauſſa de Auxiliis Sanctiſſimus Dominus noſter diſputantibus & Conſultoribus ſignificavit poſſe illos reverti ad propria; dixitque Sanctitas ſua ſe opportuno tempore promulgaturum declarationem ſuam, atque interim ſerio injunxit, ut in hujuſce argumenti tractatione nullus partem alteram nota aliqua vel cenſura notare audeat.* Ex judicii igitur Apoſtolici ſuſpenſione ne minimus quidem gradus probabilitatis ad Moliniana dogmata acceſſit. Hinc cum ſciviſſet Paulus V. eo Reſcripto, quod dederat, Jeſuitas abuti ad canendum triumphum, quaſi Molinæ doctrina declarata fuiſſet probabilis; *non ſine ſtomacho mihi dixit* (ſcribit celebris vir Franciſcus Pegna) *verum non eſſe, quod ipſe opinionem Jeſuitarum ut probabilem approbaſſet.* Et re quidem vera qui nihil definit, nihil affirmat vel negat. Igitur ex Apoſtolici decreti ſuſpenſione Moliniana ſententia alia ab ea, quæ erat antea, non evaſit; neque fuit abſoluta, ſed deſtinata *in illam* a Sede Apoſtolica cenſura, & gravi Romanorum Theologorum judicio onerata ad hæc uſque tempora manſit.

At enim Eccleſia quæſtiones hujuſmodi liberæ Theologorum opinioni permiſit; quod non feciſſet, niſi utriuſque partis æque ſanam judicaſſet.

Sed vero alia eſt opinandi libertas, quæ oritur ex poſitivo Eccleſiæ judicio; alia eſt opinandi libertas, quam Eccleſia tolerat, quæque oritur ex ſolemnis judicii ſuſpenſione. Prima ſententiam ſanam & probabilem efficit, utpote quæ oritur ex judicio dogmatico, quo doctrina ſana definitur; altera vero non item; cum ea ſit ex ſuſpenſione judicii, qua cum nihil affirmetur vel negetur, nihil inde probabilitatis ad doctrinam accedit. Jam vero in re, de qua agimus, doctrinam Molinianis commentis contrariam vel ipſi Summi Pontifices ſummis laudibus commendarunt, atque ad eam tenendam Theologos non ſemel adhortati ſunt. *Magno igitur animo* (ſcribebat ad Dominicanos Benedictus XIII.) *contemnite, dilecti filii, calumnias intentatas ſententiis veſtris de gratia præſertim per ſe, & ab intrinſeco efficaci, ac de gratuita prædeſtinatione ad gloriam ſine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuiſtis, & quas ab ipſis ſanctis Doctoribus Auguſtino & Thoma ſe hauſiſſe, & verbo Dei, Summorumque Pontificum & Conciliorum Decretis, & Patrum dictis conſonas eſſe, ſchola veſtra commendabili ſtudio gloriatur.* Quas laudes in Thomiſticam, & Auguſtinianam ſcholam etiam alii Pontifices contulerunt. Rurſum in Moliniana dogmata graviſſimam cenſuram emiſerat Academia Lovanienſis an. 1587., uti fecit ſequenti anno celeberrima Duacenſis. Hæ cenſuræ an. 1679. delatæ ſunt ad Innocentium XI. una cum juſtificatione earumdem a Lovanienſibus facta; quæ poſt operoſum examen ab omni erroris nota immunes ſunt declaratæ. Eoſdem Lovanienſes Theologos an. 1660. etiam Alexander VII. hortatus fuerat, ut *tutiſſima & inconcuſſa SS. Auguſtini & Thomæ dogmata ſemper & impenſe revereri ſtuderent.* Porro Lovanienſes in cenſura aperte profeſſi fuerant ſe rejicere ſcita Molinæ, ac tueri gratiam natura ſua efficacem. Ad hanc ergo tenendam Lovanienſes excitabat en Brevi Summus Pontifex Alexander. Porro oſtendant quæſo Moliniani, quando nam Romani Pontifices aliquam Academiam ac Theologos hortati ſint *ad tenenda inconcuſſa dogmata Molinæ*. Afferant quæſo Decretum aliquod Pontificis, in quo Molinianæ ſcholæ laudes celebrentur. At nullum in

medium proferent, ſed omne Decretum etiam Clementis XII. quod Moliniſmo favere putant, puræ tolerantiæ fines nequaquam excedit. Ergo pro Thomiſtica & Auguſtiniana ſchola opinandi libertas ex poſitivo Ecclesiæ judicio derivatur; contra vero opinandi libertas pro ſchola Moliniana nonniſi ex dilatione deſtinatæ in illam ſententiæ proficiſcitur. Ex quo falſum eſſe apparet quod dictitant, Molinianam ſcilicet doctrinam omnino ut ſanam dimiſſam eſſe a Sede Apoſtolica; cum id unum dici poſſit, eam adhuc ab illa tolerari.

At enim interea dum ab Eccleſia ſententia Moliniana toleratur, a Catholicis Theologis impune defendi poteſt.

Hoc quidem verum eſt ſi de hæreſeos nota loquaris; falſum autem ſi Moliniana dogmata abſque detrimento Catholicæ de gratia doctrinæ defendi poſſe contendas. Hæreſeos nota non incurritur niſi præter errorem adſit etiam pertinacia, qua ſolemni Eccleſiæ definitioni obſiſtitur. Quare cum in re noſtra ſolemnis Eccleſiæ definitio non habeatur; perſpicuum eſt non haberi in Molinæ Patronis eam animi pertinaciam, quæ hæreſim conſtituit. Hunc ergo in ſenſum duntaxat admitti poteſt quod dicitur, Moliniana placita impune & libere a Catholicis Theologis defendi poſſe. Cum autem, ut diximus, ex ſuſpenſione judicii Apoſtolici nihil probabilitatis ad Molinianam doctrinam acceſſerit, ſed ea manſerit, qualis antea fuerat, hæc exigenda eſt ad ſacrarum literarum ſenſum, ad Pontificum & Conciliorum Decreta, ad Sanctorum denique Patrum, maxime Auguſtini, ſententiam. Hinc cum ea nec ſacris litteris conformis ſit, nec Conciliis, neque Patribus, maxime Auguſtino, cujus doctrinam hac in re Eccleſia conſecravit, hinc merito dicimus eam defendi non poſſe abſque detrimento Catholicæ de gratia doctrinæ.

Verum ſi res ita foret, inquies, Molinæ doctrinam Eccleſia damnaſſet. Sed hoc non fecit Eccleſia, non quaſi ipſa probare errorem poſſit, ſed quia prudenter poteſt ſaltem ad tempus errores aliquos tolerare. Id enim interdum fit prudentiſſime; primo cum de rebus agitur, quæ non ſunt expreſſe ab Eccleſia definitæ, vel ſi definitæ fuerunt, novis emergentibus erroribus multum ſunt obſcuratæ, adeo ut penes multos dubia ſit novæ doctrinæ falſitas, neque tam manifeſte appareat illius pugna cum Eccleſiæ doctrina, maxime vero cum numerum atque potentiam eorum, qui novas opiniones tuentur, Eccleſia conſiderans veretur, ne ſi falſa doctrina damnetur, in partes ſcindatur, & in parte præciſa remaneat inſanabile vulnus erroris: tunc a ſolemni definitione prudenter etiam diu abſtinet ſecundum Chriſtianæ charitatis regulas, ne ipſa cogatur magnam fidelium ſuorum multitudinem e ſinu ſuo excommunicatione reſcindere. His in circumſtantiis decretorium judicium Eccleſia ſuſpendit, donec vel eorum numerus imminuatur, qui novitati favent, vel deferveſcente ardore pugnantium, ac veritatis luce paulatim latius ſe ſe dilatante, vel profanæ novitates ipſæ cadant per ſe, vel res finiri poſſit concordiſſima Eccleſiæ authoritate. *Hoc facit ſanitas pacis* (inquit Auguſtinus lib. 2. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. IV.) *ut cum diutius aliqua obſcuriora quæruntur, & propter inveniendi difficultatem diverſas pariunt in fraterna diſceptatione ſententias; donec ad verum liquidum perveniatur, vinculum permaneat unitatis, ne in parte præciſa remaneat inſanabile vulnus erroris*. Hanc prudentem œconomiam Eccleſiam non ſemel adhibuiſſe in damnandis erroribus, ut alia prætercam, perſpicuum facit Semipelagianorum exemplum, quorum errores damnavit Eccleſia centum poſt annos ab Auguſtini obitu: intererat enim, ut obſervat Sirmondus in adnotationibus ad II. Concilium Arauſicanum, intererat, inquam, Concilium iſtud ad hæc potius tempora differri, ideſt ad annum 530. propter multos doctrina ac pietate præſtantes viros, qui ſpatio interjecto in Gallia viſi ſunt Semipelagianis favere.

His de cauſſis factum eſt, ut etiam in cauſſa Molinæ hactenus judicium Eccleſia ſuſpenderit. Nondum omnibus fortaſſe explorata erat Molinianæ ſententiæ cum Pelagiana hæreſi plena conformitas ob ingenioſas ſubtilitates, quas ad contegendam Molinæ doctrinam invexerunt ejuſdem Patroni. Rurſum pro Molina homines ſtabant, quorum nec numerus, nec ordo, nec ingenia deſpicienda videbantur: tantus erat præterea pro cauſſa Molinæ pugnantium ardor, tantaque calliditas, ut ſperari non poſſe videretur fore, ut decretoriæ definitioni humiliter acquieſcerent. Ergo ne in parte præciſa remaneret inſanabile vulnus erroris, a ferenda ſententia Eccleſia prudenter abſtinuit, toleravitque interea in ſinu ſuo adhuc de his quæſtionibus diſputari. Verum ex hac prudenti Eccleſiæ œconomia doctrinam Molinæ malam non eſſe perperam colligunt. Mala erat Semipelagianorum ſententia, etiam antequam lis finiretur Eccleſiæ authoritate; nam Eccleſiaſtica definitio malam ex bona ſententiam non facit, ſed ſolum eam eſſe malam infallibili judicio declarat. Hinc & S. Proſper Maſſilienſium dogmata appellabat *Pelagianorum reliquias, Pelagianæ hæreſeos ſurculos* &c. eaque, & eorum authores durius, quam fortaſſe voluiſſent hi blandi facileſque Theologi, cum quibus rem agimus, inſectabatur, ut patet ex præfatione libri contra Collatorem; eiſque ſatis gratificatum eſſe exiſtimat, ſi ſub operis finem Eccleſiæ communione illos potiri diceret. *Quorum tamen*, ajebat, *dum adhuc non ſunt a fraterna ſocietate diviſi, toleranda magis eſt intentio, quam deſperanda correctio; donec Dominus per Eccleſiæ principes & legitimos judiciorum ſuorum miniſtros hæc, quæ per paucorum ſuperbiam & quorumdam imperitiam ſunt turbata, componat*. Ex quibus omnibus perſpicuum eſt eos falli vehementer, qui de Molinæ ſententia ex Eccleſiæ ſilentio dijudicant, eoſque temeritatis redarguunt, qui eam ut malam prædicant, & a Catholica de Chriſti gratia doctrina difformem.

At cur permittit Eccleſia ſilentio ſuo tot Theologos in re tanti momenti a via veritatis recedere? Nonne horum vitium Eccleſiæ tribuendum eſt?

Sed nequaquam id ſequitur; ſiquidem Eccleſia Chriſti etiamſi decretorium judicium in re aliqua interdum ſuſpendat, fidelibus ſuis interea non deeſt; iis enim viam oſtendit quam tenere poſſint, ſi tutiſſime velint incedere; in quam ſententiam ipſa propendeat, non obſcure ſignificat; doctrinam veritati conſonam docere non deſinit ore & ſcripto multorum cum Eccleſiæ Præſulum tum præſtantiorum Theologorum, qui catholicæ doctrinæ tenaces ſunt, eamque valide tuentur adverſus errores: regulas etiam proponit, ad quas controverſiæ exigi & dijudicari facile poſſint; quas qui ſequitur animo docili & præjudiciis exuto, viam veritatis reperit; qui vero eas contemnunt, vel contortis interpretationibus nituntur eludere, ut novitati faveant, non Eccleſiæ vitio, ſed ſua temeritate labuntur. Eccleſiæ filiis vel ipſi nutus Matris ſuæ ſufficiunt; ejus vocem libenter audiunt, & internoſcunt etiam inter ſpiſſas errorum tenebras; neque expectant ut veluti bruta animantia virga ducantur vel terreantur fulmine; ſed Eccleſiæ nutibus humillime obſequuntur. Itaque Eccleſia Dei inter paleam multaque zizania conſtituta multa tolerat, & tamen quæ ſunt contra fidem, vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit, ut loquitur S. Auguſtinus epiſt. 55. Gemit ergo Eccleſia Chriſti, dum errores in ſinu ſuo juſtis de cauſſis tolerare quandoque cogitur; tolerat ipſa, ſed errores non approbat, nec facit, nec tacet: ſed fidelibus ſuis innuit amantiſſima Mater veritatis inveniendæ rationem ac viam. Multis id exemplis comprobari poſſet, niſi evidens res eſſet in controverſia, quam verſamus. Quot enim ſunt, quibus oculati fideles monentur de periculo Molinianæ doctrinæ? Hanc eſſe novam nemo neſcit; cum vel ipſe ejuſdem author de novitate ſententiæ ſuæ glorietur in libro Concordiæ ita ſcribens: *Hæc ratio conciliandi libertatem arbitrii cum divina prædeſtinatione a nemine quem viderim hucuſque tradita eſt*. Ad hanc *ſub ea quaſi caligine* involutam non attendiſſe S. Auguſtinum ibidem aſſerit. Hanc ſi Sanctus Pater noviſſet, tot tantique fideles exacerbati non fuiſſent, neque ad Pelagiana caſtra declinaſſent. Nemo ergo non intelligit ante Molinam aliam viguiſſe in Eccleſia ſententiam, quam adverſus eumdem valide propugnarunt, ac tueri pergunt inſigniores Catholici orbis Theologi. Ex quo colligitur Eccleſiam ſemper in ſinu ſuo docuiſſe, ac docere antiquam, ac veram doctrinam de gratia, licet novos errores ſolemni decreto nondum proſcripſerit. Quibus quilibet admonetur, quam ſententiam, ſi tutus eſſe velit, ſe tenere oporteat; quare ſi novitatis amore ſe capi ſinit, ipſemet accuſandus eſt, non Eccleſia Chriſti; quæ dum tolerare in multis errores cogitur, in paucis, qui eos execrantur, dolet & gemit. Præteres in quam ſententiam Eccleſia propendeat, ipſa ſatis perſpicue ſignificavit. Si quidem cenſuras ab illuſtrioribus Academiis, Eccleſiæque Theologis, ac vel ipſis Romanis Conſultoribus latas in Moliniana dogmata, licet decretorio judicio ea nondum confirmaverit, nunquam tamen reprobavit; imo cenſuras, quas tulerant Lovanienſes, continere doctrinam Catholicam Innocentius XI. ſignificavit. His addendum, quod jam animadvertimus, doctrinam Molinianæ contrariam a Benedicto XIII. declaratam eſſe ab Auguſtino & Thoma hauſtam, verbo Dei conformem, ſummorum Pontificum & Conciliorum Decretis, dictiſque Patrum conſentaneam, eamque ab adverſariorum calumniis ſemper Pontifices vindicaſſe, atque ad eam docendam Academias & Theologos ſæpenumero hortatos fuiſſe; quod certe pro doctrina Molinæ ab ullo Pontifice nunquam factum eſſe deprehendimus. Porro ex his quis non videt quam ſententiam Eccleſia laudet ac probet, & quam ipſa a fi-

lis ſuis teneri deſideret? Ergo nutus Eccleſiæ ſequatur, ejuſque deſideriis obtemperet, qui in re tam gravi errare non vult. Nimium indocilis filius cenſeri debet, qui ſemitam, quam amantiſſima mater innuit, tenere ideo renuit, quia non terretur minis, nec timore pœnæ eam cogitur arripere. Ergo ſi labitur, malam animi ſui indolem cauſam erroris eſſe cognoſcat, non Eccleſiæ errorem tribuat, quæ licet inter paleam multaque zizania conſtituta multa toleret, errores tamen ipſa non probat, nec facit, nec tacet.

Accedit Eccleſiam præter communes eas regulas, quarum ope de controverſiis omnibus judicari poteſt, peculiarem nobis regulam propoſuiſſe, ad quam quæſtiones hujuſmodi exigerentur. Declaravit enim de hiſce rebus judicium ferri oportere ſecundum Auguſtini mentem, ex eoque diſcendum quid de gratia & libero arbitrio Catholica Romana Eccleſia teneat. Id paſſim oſtendunt Theologi quique peritiores in tractatu de prædeſtinatione Sanctorum, in quo etiam ſolent temerarias illorum querelas compeſcere, qui ajunt vel Auguſtinum a veteri ſententia hac in re receſſiſſe, vel æſtu diſputationis abreptum exceſſiſſe in diſputando juſtum veritatis modum, & in alterum extremum incidiſſe. Jam vero hæc regula præ oculis habita, qui ingenuus ſit, ac veritatis amore ducatur, facile internoſcere poteſt falſam doctrinam a vera, non ſolum ex operum S. Auguſtini lectione, ſed vel ipſa Molinianorum confeſſione, qui cum viderent Molinæ placita Auguſtinianæ doctrinæ non eſſe conformia, nihil magis in deliciis habuere, quam Sancti Patris authoritatem infringere, vel minuere. Infinitus aſſem ſi ſingula iſtorum Theologorum teſtimonia proferre vellem; aliqua tantum afferam ad comprobandum quod aſſero. Maldonatus in ſuis operibus Theologicis de tanto Doctore tanta animi irreverentia perſæpe loquitur, ut ſtomachum moveat. Is enim Tom. IV. Operum Theol. Tract. IV. diſput. 2. q. 3. cap. 10. hæc ſcribit: *Sententia S. Auguſtini (de Prædeſtinatione) ante illum inaudita fuit, & poſt illum nullus græcus Author ſecutus eam eſt.* Hinc Maldonatus hac de re ſententiam illam *ſolam* veram eſſe credit, quam eo judice *omnes veteres tenuerunt, excepto Auguſtino, & ejus diſcipulis.* Quæſt. 4. *Auguſtinus duriſſime omnium de prædeſtinatione locutus eſt.* Et infra: *Denique argumenta, quibus S. Auguſtinus in eam ſententiam adductus eſt, indigna ſunt ejus ingenio.* Vaſqueſius in ſuis Commentariis in primam partem Summæ S. Thomæ Tom. I. diſt. 97. cap. 3. poſtquam contra Auguſtini mentem auxilium ſufficiens omnibus dari probavit, ita concludit: *Temere affirmabimus illud auxilium aliquibus denegari, atque ab Auguſtino & aliis, qui id docuerunt, petere poſſumus, unde nam hujus voluntatis Dei certiores fuerint effecti?* Mariana in tractatu de morte & immortalitate loquens de negotio prædeſtinationis: *Auguſtinus*, inquit, *primus quod ſciam inter antiquos in veteri ſpatio novam ſemitam excogitavit, nova impreſſit veſtigia.* Idem vero cap. 8. *Non omnes*, ait, *Auguſtini in eo ſententiam probant: horrida multis videtur & aſpera.* Sanctum vero Doctorem in diſputando modum exceſſiſſe, ad alterum extremum declinaſſe, cautiſſime idcirco legendum, ne hæretica dogmata ex eo hauriantur, ſollicite monent P. Martinonius, P. Adam, aliique plurimi. Sed nihil in Auguſtini authoritatem petulantius eſſe poteſt viginti duabus illis aſſertionibus, quas ſacrum Inquiſitionis Tribunal in Hiſpaniis proſcripſit; quarum una erat: *Auguſtini quædam dogmata ab Apoſtolica Sede eſſe damnata*; altera erat, *Eccleſiam a tutela & pædagogia S. Auguſtini eſſe vindicandam*; atque ita paſſim cætera ſimilia S. Auguſtini encomia complectebantur. Quid dicam de Authore illo, qui tectus Launoii nomine tam inſolenter in S. Patris authoritatem inſurrexit, ut ab Apoſtolica Sede anathematis fulmen promeruerit? Hæc ſunt & alia multa ſimilia, quæ brevitatis cauſa prætereo, encomia & laudes, quibus Moliniani S. Auguſtini authoritatem proſequuntur. Jam vero fidelis quiſque de falſitate Molinianæ doctrinæ facile judicium ferre poteſt. Habet enim ex una parte Eccleſiæ definitionem, quæ hac in re conſecravit Auguſtini doctrinam: habet ex altera Molinianorum confeſſionem, qui ſibi adverſum S. Doctorem ultro fatentur. Quid ergo adhuc animi pendet? Ergo ſi labitur in re tanti momenti, ſua temeritate labitur, non Eccleſiæ vitio. Poſteriores quidem Moliniani, cum ad S. Auguſtini menſem controverſias hujuſmodi expendere coacti ſint, nonnulla ejus teſtimonia in cauſæ ſuæ patrocinium pertrahere niſi ſunt; ſed poſt ingenuam confeſſionem, quam ediderunt & Moliniſmi Architectus & præcipui ejuſdem Patroni, parum hi profecerunt. Deinde quam contortis interpretationibus ad ſe Sanctum Doctorem pertrahant neminem latet.

Neque vero quemquam moveat eorum numerus, qui Molinianæ ſententiæ faverunt, vel favent. Nam primo tam ingens fortaſſe non eſt, quam vulgo creditur. Molinæ enim doctrina continuit ſe ſe intra domeſticos parietes, externos autem defenſores non reperit, niſi aliquos ab inſtitutis majorum degeneres; contrariam autem propugnarunt ac tuentur omnes fere Ordines Regulares, atque Theologi ætatis cujuslibet præclariſſimi; neque inter ipſos Molinæ Socios defuerunt, licet numero pauciſſimi, qui ſanioris doctrinæ vindices extiterint, ut videri poteſt apud clariſſimum Berti *de Theologicis Diſciplinis* lib. 14. cap. 10. Deinde novum non eſt in Eccleſia errores interdum ſuccreſcere, ac multorum animos occupare. Ut unum ea multis, quæ afferre poſſem, exemplum proferam, ingemuit olim catholicus Orbis, ac ſe Arianum eſſe miratus eſt, ut Hieronymi phraſim adhibeam, qua intelligitur, quam late patuerit eo tempore Arianorum hæreſis. Illud certe nemo mirabitur, cui notum ſit, quam fortiter hominum animos alliciat opinionum novitas, maxime ſi huic accedat novatorum calliditas atque potentia. Neque propterea quidpiam detrahitur promiſſionibus Chriſti, qui dixit adfuturum ſe ſemper Eccleſiæ ſuæ. Nam Chriſti pollicitationes, ut egregie obſervat Cl. Boſſuetus, nec latius extendi debent, nec anguſtius coarctari, quam illæ poſtulent. Promiſit quidem Chriſtus fore, ut non prævaleant adverſus Eccleſiam inferorum portæ: at nullibi pollicitus eſt fore, ut nunquam Catholica veritas & impugnetur & obſcuretur. Habet Eccleſia Chriſti non raro plena procellarum, ac tenebrarum tempora, quæ Deus permittit ad filiorum ſuorum probationem, & ad pleniorem veritatis triumphum. Sed interea lumen omne non deeſt Eccleſiæ filiis, quo veritatem ab errore ſecernant, niſi ſponte ſinant ſe abripi ab ingruentium errorum turbine, ut in re, de qua agimus, perſpicuum fecimus. Jam vero ex his omnibus liquet, quam inepte ratiocinentur, qui ex Eccleſiæ ſilentio quod ad Moliniſmum attinet, hujuſmodi controverſias nullius utilitatis eſſe concludunt.

Cæterum non conceſſerim abſolute & univerſim tolerari Moliniſmum ab Eccleſia. Nam in Molinæ ſyſtemate duplex errorum genus diſtinguere poſſumus; alii ſunt antiqui Pelagianorum vel Semipelagianorum errores, quos in lucem Molina revocavit; alii ſunt, quos ſuo ipſe marte antiquis addidit. Cum illorum hæreticorum doctrinam tot Conciliorum *decretis Eccleſia proſcripſerit*, eadem proſcripta *intelligitur quotieſcumque* iterum in medium producitur; nec enim alio judicio opus eſt, ut inquiebat Card. Baronius, cum jam præjudicatum ſit. Rurſus Eccleſia in his, quæ ſpectant ad gratiam & liberum arbitrium, ſe S. Auguſtinum ſequi ſæpe numero declaravit. Quidquid ergo Auguſtini doctrinæ perſpicue adverſatur, id tanquam *aperta pernicies* cenſeri, ideoque rejici debet. Neque negotium faceſſit, quod aliis terminis error pronuncietur; dummodo enim re conveniat cum erroribus olim damnatis, ille tolerari ab Eccleſia non dicitur niſi ſtultiſſime. Jam vero Molina in libro Concordiæ multa protulit, quæ e Pelagianorum fontibus hauſta eſſe res eſt manifeſta: ergo Molinæ ſyſtema in omnibus capitibus ab Eccleſia tolerari dici non poteſt. Antiquos hæreticorum errores a Molina revocatos fuiſſe omnes norunt.

Nunc unum vel alterum exemplum proferre ſufficiat. Primo „ de fide Catholica tenendum eſt (inquit Bellarminus lib. 6. de amiſſione gratiæ & ſtatu peccati „ cap. 2.) parvulos ſine baptiſmo decedentes abſolute eſ„ ſe damnatos, & non ſola cœleſti, ſed etiam naturali „ beatitudine cariturus eſſe. Hinc S. Auguſtinus lib. 1. „ de origine animæ cap. 9. non baptizatis, ait, parvu„ lis nemo promittat inter damnationem & regnum cæ„ lorum quietis, vel felicitatis cujuslibet, atque ubili„ bet quaſi medium locum; hoc enim eis hæreſis Pe„ lagiana promiſit“. Hunc errorem Pelagianorum proſcripſit Concilium Africæ univerſale num. 3. his verbis: „ Item placuit, ut ſi quis dicit, ideo dixiſſe „ Dominum: in domo Patris mei manſiones multæ ſunt, „ ut intelligatur, quia in Regno Cælorum erit aliquis „ medius, aut ullus alicubi locus, ubi beate vivunt par„ vuli, qui ſine baptiſmo ex hac vita migrarunt, ſine „ quo in regnum cælorum, quod eſt vita æterna, in„ trare non poſſunt, anathema ſit. Nam cum Do„ minus dicat: niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spi„ ritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum; quis „ catholicus dubitet participem fieri diaboli eum, qui „ cohæres eſſe non meruit Chriſti? Qui enim dextera „ caret, ſiniſtram procul dubio partem incurſet. “ Quis ergo tolerari dixerit errorem Molinæ concedentis parvulis non baptizatis naturalem beatitudinem? Ita enim ſcribit in libro Concordiæ q. 23. art. 4. & 5. diſt. 1. memb. 9. „ Parvuli reprobari perinde ſe habebunt, ac „ ſi in ſolis naturalibus fuiſſent conſtituti; immo poſt

„ diam

„ diem judicii cum ipſorum animæ ſuis fuerint reſtitutæ corporibus, ab omnibus moleſtiis & ærumnis, „ quibus in hac mortali vita ſubjacemus, ſupernaturaliter liberabuntur, melioremque in naturalibus vitam „ vitio omni mentis & corporis immunem in perpetuas æternitates ducent, quam ullus unquam mortalium duxerit “. Incipiat profecto neceſſe eſt, qui novum Eccleſiæ judicium expectat, ut Molinæ error proſcriptus dicatur, jam olim in Pelagianis tam clare damnatus.

Alterum exemplum ſit hujuſmodi. Synodus Arauſicana II. can. 6. ita definiit: „ Si quis ſine gratia Dei „ credentibus, volentibus, deſiderantibus, conantibus, „ ſtudentibus &c. miſericordiam dicit conferri divinitus . . . . . aut obedientiæ humanæ ſubjungit gratiæ „ adjutorium . . . . . reſiſtit Apoſtolo dicenti: *Quid „ habes quod non accepiſti? Gratia Dei ſum id, quod „ ſum* “. Jam vero cæcus ſit oportet, qui cum hac Eccleſiæ definitione apertiſſimam pugnam non videat Molinianæ doctrinæ, qua dicitur: *Deum non denegare gratiam facienti quod in ſe eſt, non ſolum viribus gratiæ, ſed etiam illi, qui cum non habeat gratiam, facit quod in ſe eſt viribus naturæ*. Quid vero Molinam juvat aſſerere liberi arbitrii conatus non habere rationem meriti ad promerendam gratiam; cum & hoc olim dicerent Semipelagiani, qui nihilominus damnationem non potuerunt effugere; & ad rei ſummam nihil interſit, dummodo concedatur, gratiam Dei liberi arbitrii operibus præveniri, & ſecundum ea certiſſime tribui? Quid eum juvat ſomniari feſtivum, ac lepidum quoddam pactum initum inter Chriſtum & Deum Patrem, conferendi gratiam homini facienti, quod in ſe eſt, viribus naturæ? Quis bone Deus! non videat, hæc eſſe Molinæ figmenta addita ad fucum faciendum incautis, ut cum quoad rei ſubſtantiam cum Semipelagianis mirifice conveniat, ſe ab iis diſcrepare ſaltem vocabulis videatur? Verum ſi ſpecioſa vocum mutatione, & inanibus quibuſdam figmentis fas eſſet eludere Conciliorum Decreta, nulla definita veritas intacta conſiſteret. In his ergo aliiſque ſimilibus capitibus, Moliniſmum ab Eccleſia tolerari nequaquam conceſſerim. *Neque enim alio judicio opus eſt* (iterum dicam cum Card. Baronio) *cum jam præjudicatum ſit*, ſemperque reprobet Eccleſia Chriſti, quod jam olim reprobavit. Hinc & Romani Conſultores multa Molinæ doctrinæ capita de viribus maxime liberi arbitrii, ceu aperte Pelagiana damnarunt. Hinc Illuſtriſſimus Rhemenſis Archiepiſcopus Mauritius Tellier in celebri illa Paſtorali inſtructione, quam edidit probantibus, & plaudentibus inſignioribus Galliarum Epiſcopis, maxime clariſſimo Boſſueto, inter cæteras Molinæ aſſertiones, quas cenſura notavit, illam de naturali beatitudine parvulis non baptizatis concedenda, ut Pelagianam proſcripſit; quod etiam fecerunt quinque Epiſcopi in Epiſtola ad Innocentium XII. adverſus Cardinalem Sfondratum. Rurſus Clerus Gallicanus in Comitiis & Cenſura anni 1700. in Molinæ aſſertiones, quas ſecundo loco in exemplum attulimus, hanc ſententiam tulit: „ Hæ propoſitiones „ qua parte cauſam diſcernendi inter juſtos, & non „ juſtos in opera mere naturalia referunt, Semipelagianiſmum inſtaurant mutatis tantum vocibus. Pactum „ autem quod inter Deum & Chriſtum aſſeritur, commentum eſt temerarium, erroneum, nec ſolum tacente, ſed etiam adverſante Scriptura & SS.Patrum traditione prolatum “. Denique notiſſimum eſt vel ipſos Jeſuitas Molinianam doctrinam, præſertim quod ſpectat ad efficaciam gratiæ, emollire ſtuduiſſe, ut conſtat ex Decreto Generalis Aquavivæ. Perſpicuum igitur eſt nec laudatos Epiſcopos, & Theologos, nec Gallicanam Eccleſiam, nec ipſos quidem Jeſuitas crediddiſſe Moliniſmum totum qua late patet ab Eccleſia tolerari.

Moliniſmum ergo ab Eccleſia Dei toleratur quoad aliquos errores, quos Molina antiquis adjunxit, & quos Theologi quique illi adverſantes recenſent. Hinc laudatus Archiepiſcopus Tellier in ſua Inſtructione, poſtquam aliqua Moliniani Syſtematis capita cenſura notavit, permiſit, vel ut melius loquar, aſſeruit ſe non eſſe impediturum, quin Jeſuitæ in ſua Diœceſi docere pergerent a Molina traditas rationes conciliandi liberi arbitrii cum divina Prædeſtinatione, dummodo in poſterum Molinæ ſententiam non amplius obtruderent, ut unicum orthodoxum tanti myſterii explicandi modum, neque uti liberam prædeſtinationem ponerent gratuitam ab Auguſtino ſecundum Scripturas prædicatam, & omni retro tempore ab Eccleſia ſuſceptam. His duntaxat conditionibus Jeſuitis permiſit ſcientiæ mediæ defenſionem adverſus Angelici Doctoris ſcholam, quam, ait ille, poſthabitis ſanctiſſimi Inſtitutoris Ignatii voluntate & contemptis Generalium Societatis Congregationum ſtatutis deſeruere. Apparet inde Molinianum ſyſtema non in omnibus, ſed in aliquibus ſolum capitibus tolerari. Quo poſito facile componuntur varia, ac ſibi ſpecie tenus contraria de Moliniſmo judicia, quæ vel ipſi ejuſdem hoſtes quandoque tulerunt. Nam præclariſſimus Boſſuetus, qui & in Paſtorali Inſtructione Mauritii Tellier, & in Cenſura Cleri Gallicani adverſus recenſitos Molinæ errores edita maximam partem habuerat, vel ipſe a Semipelagianiſmi nota Jeſuitarum doctrinam abſolvit. Cum enim ille objeciſſet Domino Jurieu præpoſteram agendi rationem, qua Calviniſtæ communionem Lutheranis obtulerant, quos ipſe Jurieu puri Semipelagianiſmi accuſaverat atque convicerat; hic vero repoſuiſſet clariſſimo Authori etiam Romanam Eccleſiam Jeſuitarum doctrinam tolerare, quam dicebat a Semipelagianiſmo nullatenus diſcrepare, negavit Boſſuetus Romanam Eccleſiam Semipelagianiſmum tolerare, licet Jeſuitarum doctrinam non reprobet, cum hæc, ſaltem ſi exigatur ad Præpoſitorum Societatis decreta, eadem cum Semipelagianorum doctrina non ſit: quod etiam doctiſſimus Arnaldus, & alii dixerunt, ut calumniam de Semipelagianiſmi tolerantia Romanæ Eccleſiæ ab hæreticis impactam depellerent. Hi nempe viri doctiſſimi antiquos errores a novis, quos Moliniani adjecerant, ſecernebant; atque cum illos ab Eccleſia non tolerari utpote jam olim prædamnatos agnoſcerent, novos eorum errores, quos Eccleſia tolerat, idem non eſſe ac Semipelagianam hæreſim calumniantibus hæreticis reſpondebant.

At enim ſi novi Molinæ errores cum antiquis olim damnatis non congruunt, quorſum de iis ſollicitus eſſe debet Theologus? Nonne ſatis eſt quod olim de hoc argumento Eccleſia ſanxit, ſartum tectumque tueri, quin in adeo difficilibus controverſiis tractandis longam operam Theologus impendat? Sed cave, ne tua te fallat opinio. Numquid veritas antiquitus definita ab Eccleſia, novis erroribus impeti & obſcurari non poteſt? Anne quod olim fecerunt veteres gratiæ inimici, novis commentis, & hypotheſibus facere nequeunt recentiores? Nunquid una eſt veritatis labefactandæ ratio, adeo ut qui unam occluſerit, inimici hominis inſidias vereri amplius non debeat? Catholicam de gratia doctrinam omnium primus deſtruendam palam aggreſſus eſt Pelagius. Contra eandem poſtea ſteterunt Semipelagiani, qui novam hypotheſim excogitando a damnatis Pelagianorum erroribus videbantur recedere. Verum & ipſi ab Eccleſia proſcripti ſunt, quia licet novum quid addiderint, quod non admitterent Pelagiani, adhuc tamen convincebantur non plene recipere Catholicam de gratia doctrinam. Denique de gratia Chriſti non recte ſentiunt noſtris temporibus Moliniani. Hi quidem novum quid addiderunt, quod nec Pelagiani, nec Semipelagiani excogitarunt; ſed cum Molinianorum additio novus error ſit, quo non tota recipitur catholica de gratia Chriſti doctrina, hinc Moliniana ſententia huic adhuc opponitur. Quid ergo juvaret jam toties contritos veterum hæreticorum errores refellere, novos autem impune graſſari permittere? Qui catholicæ veritatis ſtudio ducitur, non minus antiquos, quam novos errores inſectatur. Detrimentum illud, quod catholicæ olim doctrinæ attulit Hæreſis Pelagiana vel Semipelagiana, illud idem vel ſaltem non multo levius nunc illi affert Molinianum de gratia ſyſtema. An ergo bene actum eſſe cenſebis, ſi in illam ſtilum acuerint Theologi, hoc autem libenti animo toleraverint? An quia omne error perſonatus inſidiatur catholicæ veritati, frigidus eſſe debet Theologus, veritatis ſtrenuus propugnator? Immo eo dignior eſt Theologi ſtudio diſquiſitio, quo error periculoſior; eo autem periculoſior eſt error, quo occultior multiſque difficultatibus implicatior. Tunc enim facilius ſimpliciorum animos ſubit, niſi oculatiorum Theologorum cura ille detegatur & repudietur.

At incertum eſt, ais, an Moliniana ſententia ſit novus error adverſus catholicam de gratia doctrinam. Aſſentior, ſi loquaris de certitudine, quæ ex infallibili Eccleſiæ judicio derivatur, cum in re noſtra nullum hactenus habeamus ſolemne Eccleſiæ judicium. At ſi certitudinem illam ſpectemus, quam haurit Theologus ex ſacrarum Litterarum Patrumque traditionis ſtudio, inficior incertum eſſe, an Molinæ Syſtema novus error ſit circa doctrinam de gratia. Ita ne vero ad unam Eccleſiæ actu docentis definitionem omnia exigis, ut ſacras Litteras, Conciliorum ac Patrum Decreta parvipendas? Numquid aliter judicatum eſt Eccleſia Chriſti, quam ferat ſacrarum Litterarum, & Patrum traditionis authoritas? Tuum ergo eſt ad haſce Regulas controverſias exigere interea dum humiliter expectas Eccleſiæ definientis judicium. Deinde licet incertum eſſet, an Molinæ doctrina ſit novus error, certum tamen eſt hanc non eſſe doctrinam Eccleſiæ; aliam enim ſemper a ſe ſuſceptam tibi Eccleſia innuit, ut vel ex dictis etiam oſtenditur. Tandem incertum ſit, an Molinæ ſententia novus ſit error; cum tamen agatur de re tanti momenti, quo jure controverſias hujuſmodi tacite

præteris? Vel ipſa rei incertitudo, cum agitur de ſummo periculo, te ſollicitum efficere debet. Præſtantiſſimi quique cujuslibet ætatis Theologi adverſus Molinæ novitates inſurgunt: tu ne ſolus, quaſi cæteri omnes fanatiſmo ducantur, futilitatem harum controverſiarum agnoſces? Quid aliud ſibi vult Eccleſia, dum judicium ſuſpendit, & has quæſtiones utrinque a Theologis diſputari permittit, quam ut quædam fortaſſe obſcuriora & diligentius inveſtigentur, & intelligantur clarius, atque ita ab adverſario mota quæſtio diſcendi exiſtat occaſio? Ita ne vero Eccleſiæ votis annuit frigidus ille Theologus, qui has quæſtiones deſidioſo ſilentio prætereit, & quod ſane feſtivum eſt, prudens ſibi eſſe videtur, dum ignorantiam & deſidiam ſuam ſpecioſo pacis nomine prætexit? At prudentiam iſtam, quæ prudentia carnis eſt, reſpuit Theologi munus; reſpuit ingenuus veritatis amor, qui cum de rebus fidei agitur, vel cum fide connexis, vel ipſum novitatis conſpectum exhorret, refugitque vel levem erroris umbram. Si antiquam Eccleſiæ doctrinam adverſus novitates tueri deſinis, eo uſque progredi opinaodi licentiam conſpicies, ut nihil intactum manſurum ſit. Huc demum addo cum clariſſimo Boſſueto, duo veritatum genera diſtingui oportere, quarum aliæ ſunt expreſſe ab Eccleſia definitæ; aliæ non definitæ quidem, ſed tamen arctiſſimo nexu cum illis conjunctæ; quarum cum priores tum poſteriores Theologi ſtudium expoſtulant, qui cum veritatem amare impenſe debeat, tolerare certe nequit eam non ſolum funditus extirpari, ſed ne labefactari quidem & infirmari. Veritatis enim doctrina longiſſimo principiorum vinculo deducitur, quorum alia aliis ſe ſe propius contingunt, alia aliis remotius. Hinc ut illa detrimentum capiat, ſatis eſt, ut aliquis veluti annulus diſrumpatur, cui licet proxime non cohæreat catholicæ doctrinæ articulus, alia tamen principia connexa ſint, quæ ſi infirmentur, etiam chriſtianæ Theologiæ articulo ruinam portendant. Sic enim paulatim purioris doctrinæ nervi, ut ita loquar, inciduntur, ſuccuſque exhauritur: quo fit ut non remaneat niſi illius ſpecies ſeu ſpectrum, ac ita vigore omni deſtituta facile concidat & intereat. Illud etiam cavere debet Theologus, ne funeſtis corollariis viam apertam relinquat, anſamque præbeat humano ingenio novarum opinionum feraciſſimo pejora cudendi; plurimum enim intereſt hujus imperum coercere nihil ei ſubminiſtrando, ex quo labefactandi fidei noſtræ dogmata, novaque commenta proferendi occaſionem poſſit arripere. Ex quo enim advenit liberior de rebus Theologicis diſſerendi methodus, efferbuitque pruritus novis Theologiæ placitis adulandi corruptæ hominum rationi, vix dici poteſt, quot quantaque mala in chriſtianam Theologiam derivata ſint.

§. II.

Hiſtoria diſſidii literarii circa ſtudia Monaſtica, quod invicem adverſos habuit R. P. Armandum Joannem Buthilierium de Rancè Abbatem Trappæ, atque D. Joannem Mabillanium e Congregatione S. Mauri Monachum Benedictinum.

NEmo eſt qui ignoret, R. P. Abbatem huic concertationi anſam primum dediſſe in ſuo de Officiis Monachorum Tractatu, quem verbo quidem ad ſuos Fratres dirigit, re autem ad omnes, qui Monaſticam vitam amplexi ſunt, ejus argumenta accommodat: ibi enim eum videre eſt certo judicio ſcientias univerſas, & omnem ferme lectionem, ſi Sacras Scripturas & quoſdam tractatus aſceticos excipias, omnibus interdicentem.

Ubi primum hoc illius judicium in lucem prodiit, non ſolum in Monaſteria gravem conſternationem intulit, ſed & externos valde commovit. Quamplurimi viri meritu & pietate inter Clerum ſpectabiles, quibus ſtudia & literarii labores Monachorum Congregationis S. Mauri valde probabantur, quique ea Eccleſiæ proficua eſſe autumabant, Trappenſis Abbatis abſoluto judicio graviter offenſi, de eo palam conqueſti ſunt, & Monachis S. Benedicti hoc conſilii dederunt, ut Abbatis ſententiam refellere aggredientes ſtudiorum Monaſticorum in ſuo Ordine traditionem aſſererent, & ſcientiæ Eccleſiaſticæ cum pietate clauſtrali concordiam luculenter comprobarent.

At Patres Benedictini in hanc arenam deſcendere diu multumque renuerunt. Cum traditionem, & majorum ſuorum atque ſanctiſſimorum Ordinis virorum exempla, quibus per S. Benedicti Regulam ſe ſe componere jubentur, pro ſe facere, ſatis haberent; viam a ſe atque aliis paſſim tritam perrexerunt, religioſa ſtudia ſectantes; atque illud unum duntaxat regeſſerunt iis, a quibus ut tutelam ſtudiorum ſuſciperent, urgebantur, nimirum P. Abbati peculiares ſubeſſe rationes, cur ita ſentiret; ceterum illi jus diremptorium non eſſe niſi in propria domo, in qua ipſe dominus: neque enim offenſioni eſſe debere, quod ille ſuum gregem ad cælum evecturus, certas & inuſitatas vias ſterneret, quas ipſe tutiores arbitraretur.

In hoc ſilentio novem & ultra exacti ſunt anni. Tum vero D. Mabillonius feſſus multorum virorum litteris præſtantium, & nonnullorum etiam illuſtrium Antiſtitum efflagitatu, qui eum ad ſuſcipiendum ſtudiorum Monaſticorum patrocinium compellebant, calamum arripuit, & de hac materia conſcripſit Tractatum, cujus una & altera editio intra duorum annorum ſpatium prodiit, & primo quidem anno 1691. deinde anno 1692. adeo ille frequentes & avidos nactus eſt emptores.

In hoc Tractatu Author in primis probat innumeris luculentis teſtimoniis, & traditionis ſtudiorum uberrimis documentis, ea non modo a Monaſtica profeſſione non eſſe aliena, ſed ipſi etiam aliquo modo eſſe neceſſaria.

Deinceps vero ſtudiorum differentias notat, eaque innuit, quæ Solitariis convenire poſſunt, atque una libros, quorum uſus iiſdem ſuppetat. Non negaverim quidem, eum in hoc argumeoto adeo per omnes partes diſcurrere, & tam vaſtum ſtudiorum campum explicare, ut recte ſuſpicari quis poſſit, fore ut illi, qui de hoc Tractatu a ſumma & extanti facie judicium tulerint, quique ipſam Authoris ſententiam ex æquo & bono expendere neglexerint, vehementer inclament, atque eum immodice rem exegiſſe, cauſaque cecidiſſe ſtatuant.

Tertio agit de ſtudiorum ſcopo adeo pie & luculenter, & vere chriſtianos fines, quos ſibi Solitarii proponere ſtudendo debent, adeo prudenter indicat, ut vel hinc quidquid in ſecunda Tractatus Parte nimium videri poterat, ſatis modificetur.

Nihil vero magis eum ab omni iniqua cenſura ſervare debuerat, quam ingenuus & urbanus modus, quo hoc argumentum pertractaverat: nec non & illa modeſtia, quam ipſe a natura præſeferebat, & cujus ſpecimen per totum Opus, ut ita loquar, diffudit; etenim a quadam de omnibus pronunciandi temeritate & audacia ita ſe abhorrere oſtendit, ut ſæpe ipſius ſententiam conjectura aſſequi cogamur, utpote quam non aliis exponit dicendi formulis, quam his aut *ſimilibus: Videtur quidem; dici fortaſſe poteſt &c.* Adde porro ſummam humanitatem, obſequium, exiſtimationem, cultum, quibus illuſtrem Adverſarium, ejus perſonam, & dignitatem proſequutus eſt: anxiam denique curam, quam paſſim adhibuit, tum ut in hoc opere inceptum ipſius omnibus probaretur, tum ut Trappenſis Abbatis agendi ratio & ſententia ab invidia vacarent, quamvis ab illa diſcedere ſuum eſſe arbitraretur.

Quapropter ingenti plauſu Tractatus iſte exceptus fuit. Patebit ex Epiſtolis, quæ ad calcem hujus hiſtoriæ adjectæ ſunt, quam honorificis encomiis intra Gallias paſſim fuerit cumulatus. In Italia tamen cum minori cultus ſignificatione exceptus fuit. Nam cum ſecundam ejus Partem Italico ſermone exararam P. Ceppi Auguſtinianus in lucem edere prætuliſſet, in magnas incidit difficultates, quibus Magiſter Sacri Palatii hanc editionem remoratus eſt. Mabillonii exhortatio ad legendos quoſdam libros heterodoxos minime ibi arriſit, tibur eam de induſtria aliquo temperamento emolliiſſet: Uſſerii Chronologiam, hominis Acatholici opus, omnium tutiſſimam ab eo nuncupari, diſplicuit: Quæſtiones ſcholaſticas, quæ per *Quomodo* particulam concipiuntur, ab eo de medio ſublatas obmurmuratum eſt: laus Theodoreti apud illos habita fuit ceu quædam in reliquos Patres Græcos contumelia: Exemplum Tichonii Donatiſtæ, licet a S. Auguſtino depromptum, rejectum eſt, quod ad legendos libros hæreticos excitare poſſit: Prophanas hiſtorias, & Chronologiam tanquam ad Sacrarum Scripturarum intelligentiam neceſſarias exhiberi, neutiquam probabatur. Denique *impoſtoris* nomen, quo D. Mabillonius Annium Viterbienſem notaverat, ejuſdem familiæ homines plurimum irritavit. Magiſtrum Sacri Palatii tanta in hoc negotio ſubiit religio, ut aſſerere non dubitaverit, ſe conniſurum, ut hic liber Sacri Officii cenſura ſugillaretur. Interea tamen æquis commonitionibus, & rerum argumentis a R. P. Maſſoliè in medium prolatis illud confectum eſt, ut P. Ceppi imprimendi facultatem denique impetraret ea lege, ut omitteret quidquid ad hæreticos libros ſpectat, quorum lectionem ejus Autographus commendabat. In Germania prodiit hic Tractatus latine verſus a R. P. Udalrico Straudigl Monacho Benedictino in oppido Camtenſi anno 1702.

Quandoquidem P. Abbas fuerat in hoc diſſidio provocator, cœperatque ipſe Solitarios de poſſeſſione velle deji-

dejicere, qua a tot retro ſæculis fruebantur; ſibi quiſque facile perſuadebat, fore ut ille, poſtea quam in ſuo de Officiis Tractatu, itemque in ſua Regulæ explicatione omnia in medium attulerat, quæ opportuna illi viſa ſunt ad fulciendam ſuam opinionem, nunc demum in ſilentio ſe contineret, & publicum de hac controverſia judicium tacitus expectaret. Sed arbitratus eſt tuta ſe conſcientia ſilere non poſſe. Hic Paſtor zelo flagrans ſervandi gregis, veritus eſt, ne *Jeſus Chriſtus ex ejus manibus ſanguinem animarum ſuorum Fratrum exquireret*, ſi ipſe ſilentium duceret; idque ſatis ei (*In Proloquio Reſponſionis.*) fuit, ut *omnino ſuum eſſe* crederet D. Mabillonii ſententiam ad trutinam revocare. Alia etiam ductus ratione, quam ipſe in ſuo Proloquio non affert, ad ſcribendum ſe contulit, nimirum impediendi, ne approbatione, qua D. du Bois D. Mabillonii librum ornaverat, ſuo nomini & perſonæ aliqua nota inureretur. In ea tamen approbatione nihil nominatim adverſus P. Abbatem dictum reperitur; at ipſe ſibi adſcripſit quæ S. Gregorius Nazianzenus in ea citatus olim diſſeruit adverſus homines quoſdam ſuæ ætatis, ſtudia & ſcientias vituperantes. Qui cum en faciebant, illius conſilium primi cognoverunt, & de eodem quamprimum rumor paſſim percrebuit. Verum cum adhuc de rei exitu incerti eſſent, primo quidem diſtulerunt in vulgus, ſuſceptum a P. Abbate laborem non niſi ad ipſius Monachos reſpicere. Ipſemet plures ſibi notos & familiares, qui ſe convenerant, certos reddidit, nihil aliud ſibi eſſe propoſitum; quamquam ex ejus ſermone facile colligebatur, perjucundum ei fore, ſi de Tractatu ſtudiorum vindice Reſpublica literaria idem ac ipſe & ejus Fratres ſentiret.

Perfecto demum Opere, conſilia mutata ſunt; nam P. Abbas ſibi perſuadere cœpit, proprii clauſtra Monaſterii nimis anguſtos fines ſuæ miſſioni ſtatuere, atque operæ pretium fore per doctam Monaſticæ inſcitiæ apologiam, nihil ſciendi obligationem univerſis Monachis injicere. Suam ad Tractatum de ſtudiis Reſponſionem ſibi addictioribus præbuit legendam, qui eam probare non deſtiterunt, atque illi ſtimulos addiderunt, ut typis eam vulgaret, integram ei victoriam pollicentes. Neutiquam mirum eſt, diſertum hunc Abbatem prima ſui Operis lectione quædam ſibi ingenia conciliaſſe. Suum quippe argumentum adeo ille concitare & vehementer, tanta cum elegantia & acumine pertractat, ut niſi ſenſibilibus affectionibus didiceris obſiſtere, ille te non modo ducat, ſed & rapiat & trahat quocumque velit. Eſt in ejus oratione flumen verborum, cujus vi abreptus neutiquam liber es, ut queas ejus rationes expendere. Tum vero quibus ille modis D. Mabillonii Tractatum ad trutinam vocat? Vix audeo edicere. Ita eum examinat, ut quodammodo diſſuat, & plerumque in fruſtra ſecet, quæ diſſuta & lacerata, propria vi, exque pulcbritudine, qua ſuo in loco fulgebant, deſtituuntur, neque ad aliud denique inſerviunt, quam ut Trappenſis Abbatis indignationi pateant & cenſuræ. Adverſus hæc exigua, ut ita dicam, monſtra a ſe conficta, aut ſi mavis contra hos miſeros & vita caſſos adverſarios omnem ipſe eloquentiæ vim exerit, & tantum ignis & flammæ in illos vomit, ut ſi oculorum judicio (ut multi) tantummodo utaris, eos in pulverem redactos, & omnino contritos, atque in eorum pulvere ſepultum Tractatus Authorem putes. Mirum itaque neutiquam eſt, quoſdam, quibus neque argumenta rationeſque perpendere, neque Reſponſionem cum Tractatu, quem ille oppugnat, conferre, vacabat, P. Abbati plauſiſſe. Ejus Opus vel ſi in otio & quiete cubiculi legas, ægre te cohibebis, quominus prima fronte probes. Ab una ad aliam paginam fit tranſitus ob eam duntaxat voluptatem, qua nos primæ paginæ lectio titillavit. Ut moremur aliquantulum, in nos violenti eſſe debemus; multo magis ut lectionis delicias laborioſæ reflexioni immolemus.

Interea P. Abbas cum Lectores amicos ipſa evidentia convictos putaret, quos quædam mentis incitatio incautos abripuerat, & adulatorias laudes ceu quædam teſtimonia perhibita veritati exciperet, jam nihil aliud moliebatur, quam Operis impreſſionem. Quod conſilium cum innotuiſſet, multi viri perſpicaces, quique illius rationibus melius conſulere noverant, eum admonuerunt, prudentius & cautius facturum, ſi adornatam a ſe Reſponſionem ſuis tantummodo Fratribus exhiberet legendam, quandoquidem ad eos ſolos illa dirigebatur, nempe in vulgus editam & cenſuras & reprehenſiones excitaturam; Mabillonii librum bellum ipſi nequaquam inferre, atque eum ab omnibus laudari & probari; doctum hunc Benedictinum in nova ſui Operis, quam parabat, editione, promptum eſſe ad ejus rationes æqui bonique faciendas, ſi eas ipſe velit privato colloquio de hac materia habito communicare; hoc modo agendum eſſe propter publicam ædificationem; e contra vero diſſidium inter duos religioſos viros offenſioni multis omnino futurum; denique ſi certum illi erat de ea materia controverſiam agitare, in qua num jus & ratio pro ſe facerent, ſaltem ambigebatur; valde timendum eſſe, ne ſæculares viri, qui malignis obtutibus Monachorum facta jugiter obſervant, indigna ſuſcepta Reformatione conſilia illi tribuerent, & ab externa zeli facie ulterius animo progreſſi, in ejus agendi ratione loquendi pruritum magis quam neceſſitatem animadverterent, aut ſe animadvertere putarent. P. Abbas hujuſmodi admonitiones ad ſe plus quam a viginti locis venire fatebatur. Guiſiæ Duciſſa præ ceteris hac de re ad illum literas miſit; at ille rem hanc religionis habebat & conſcientiæ loco; quis vero neſcit, conſcientiam quamdam ſibi legem nonnunquam imponere nulla alia ſequendi conſilia, quam quæ ab ipſa probantur?

Cum omnia igitur eſſent editioni parata, Trappenſis Abbas ſui operis exemplaria Luteriam miſit; quæ deinceps in Doctorum manus delata ſunt, ut opus approbaretur. D. Bolæus Decanus Senonenſis, & D. Courcierius ad id primo delecti fuere; ſed hiſce viris certum erat nihil calculis ſuis approbare, niſi quod cum urbanitate, veritate, & mediocritate eſſet conjunctum. Actæ ſunt illis gratiæ, & ad alios deventum eſt indulgentiores, qui omnia ſuſpicere, nihil mutare eſſent parati. Impetrata approbatione, editio in obſcuro penitus latuit, quin & dilatus eſt rumor, imprimendi conſilium diſturbatum eſſe. Interim Muguetus non ceſſabat ab opere, atque ita expedite rem executus eſt, ut poſt tres hebdomadas aut ad ſummum poſt unum menſem liber in lucem prodierit. Magna omnes propterea cepit admiratio, tum vero maxima, poſteaquam lectum eſt opus, meris hallucinationibus ſcatens, quæ ibi ceu rerum argumenta traduntur. Adde falſas opiniones, quas Adverſario paſſim tribuit, ut commodius oppugnetur; inductiones generales ex factis peculiaribus ſumptas, vehementiſſimas declamationes, quæ in ipſum potius Authorem, quam in alium quempiam recidunt; præterea decem & ultra Ordinis S. Benedicti ſæcula contemptui & reprehenſioni expoſita, atque ſine ullo delectu, ſine ulla ratione dilacerata: hujus Ordinis germina pietatis & doctrinæ nomine commendatiſſima, indignis modis excepta, & traducta; facta morigeratiſſimis Congregationibus contumelioſa in lucem prodita, ac fluxæ certitudinis indiciis confirmata; quædam etiam ſilentio preſſa, quæ ſilere gravis injuria fuit; judicia denique manifeſto incauta: hæc vero ſingula cum tanta ſermonis conſtantia & authoritate proponuntur, ut vel firmiſſimis ingeniis, atque ab errore & illuſione tutiſſimis fucum facere penitus valeant.

D. Mabillonius affectu pleuritico tunc temporis laborabat; ſed opportuna ſanguinis detractione brevi curatus, die quarta poſt Paſcha Trappenſis Abbatis lucubrationem percurrere cœpit. Multi ex ejus amicis, virique eximii haud pauci cum eum conveniſſent de recepta ſanitate gratulaturi, jam de nulla alia re colloquia agitabant, quam de Reſponſione ad Tractatum nuperrime edita. Doctus interea S. Benedicti Alumnus, qui ſuum Ordinem eo quo par erat amore proſequebatur, quique aliunde noverat, quam avide ſæculares viri excipiant quidquid ad vellicandos Monachos emittitur, immodica Cenſoris ſtudiorum obtrectatione commotus videbatur, ac palam conqueri cœperat. Quod cum Trappenſis Abbas ſtatim reſciviſſet, de D. Mabillonio idem ac de pleriſque hominum judicium ferens, has ejus perturbationes & querelas inde ortas putavit, quod ſe præcluſa omni defenſione confutatum indignaretur. Propterea Adverſarii ſui moleſtiam, ſi fides ejus verbis, miſeratus eſt. Ait enim in quadam Epiſtola: „ Nunciatum eſt mihi, D. Mabillonium ex noſtra Re„ ſponſione mœrore affectum fuiſſe: id mihi, ſi ita „ eſt, valde diſplicet, & ſupra quam dici poſſit ejus „ dolorem egomet ſentio “. Hunc miſerationis ſenſum ſuis ille amicis nequaquam injecerat; nam quidam illorum (Monſ. le Comte de Charmel) ſcribens ad Parochum Pariſienſem: „ Patres Benedictini, inquit, ex „ Reſponſione triſtitiam capiunt: habent quod promeriti ſunt; cur enim mei Abbatis ſententiæ adverſantur “?

Ego tamen facile crediderim P. Abbatis & amicorum ejus eundem animum fuiſſe, ejuſque miſerationem nihil aliud eſſe quam ſpecioſum obtentum, quo occultum de credito triumpho gaudium ipſe tegebat. Nam ſi revera Benedictinorum querelæ eum commoviſſent, ſaltem aliqua ex parte eum pœnituiſſet, quædam facta, de quorum falſitate identidem certior reddebatur, adverſus illos temere vulgaſſe. In ſua enim Reſponſione affirmare non dubitaverat, Benedictinos Patres Reformatos opus manuale de medio abſtuliſſe in ſtudiorum gratiam, & S. Michaelis Academiam vel a primo ſuæ

insti-

Digitized by Google

inſtitutionis anno fuiſſe ſuppreſſam propter inordinationes & abſurda eorum, qui ejus corpus conſtituebant. Hinc factum, ut P. Procurator Generalis Congregationis S. Vitoni non minus graviter quam obſequenter eum expoſtulaverit; cui Trappenſis Abbas jejune reſpondit, ſe moleſte ferre, quod ea quæ de ipſius Congregatione obiter dixerat, ipſum ſollicitum habuiſſent, ſibi vero nullatenus propoſitum fuiſſe quempiam offendere. Tantumque abfuit, ut perperam pronunciata retractaret, aut eorum aliqua oratione molliret, ut potius minitatus ſit, ſe plura rerum argumenta & facta producturum, quæ ſilentio lubens preſſerat, ſi res luculentius explicandi ſibi detur occaſio. Non ſunt hæc plane, non ſunt hominis animi lenitatem præſeferentis. Nec diſſimili ille oratione uſus eſt ſcribens ad Guiſiæ Duciſſam:
„ ſibi videlicet numquam in mentem veniſſe Reforma-
„ tis Congregationibus aliquam afferre moleſtiam, aut
„ eas vel minimum lædere: quædam aſperiora dicta,
„ quæ adhibere coactus fuerat aliquando, ab infenſo a-
„ nimo neutiquam proceſſiſſe, & ne unum quidem ver-
„ bum a ſe effluxiſſe, quod nimiam exhiberet acerbi-
„ tatem, prout familiare eſt illis, qui rixandi & con-
„ tradicendi cupiditate ad ſcribendum ſe conferunt: ti-
„ mere ſe tamen, ne ſi ad ea, quæ vulgaverat, re-
„ ſponderetur, quidam inſurgerent ipſius ſententias con-
„ firmaturi, qui modum, quem ipſe ſervaverat, ne-
„ quaquam ſibi præſcriberent; denique quidlibet agere
„ ſe paratum eſſe, ut illis ſatisfiat, qui aliquas expo-
„ ſtulationis cauſas proferebant. Niſi demiſſum in hunc magnum virum obſequium vetaret, libenter ab eo quæreremus, quomodo hæc cum illis conſentiant, quæ ad Dominum de la Chambre Parochum S. Bartholomæi tunc temporis ſcriptitabat, *ſe commiſſurum poſthac, ut S. Mauri Congregatio dedecore & infamia oneraretur, ſi ad ſuam lucubrationem quiſpiam reſponderit.*

Hiſce minis nequaquam perterritus D. Mabillonius ad reſpondendum ſerio ſe comparabat. Cujus rei fama ut ad aures Duciſſæ Guiſiæ delata eſt, ſtatim nobiliſſima matrona nonnullos ex Superioribus, atque ipſum D. Mabillonium accivit, atque omnem movit lapidem, quatenus ſubortam controverſiam pacifice inter illos dirimeret, eoſque ad ſilentium hac ſuper Reſponſione Trappenſis Abbatis induceret. Ipſa, adverſarii eorum nomine, in ſe recepit, fore ut ſi D. Mabillonius eum amice convenire voluerit, benigne & honorifice apud Trappam exciperetur, & a P. Abbate eximiis humanitatis & cultus officiis cumularetur, qui ipſum quoque certiorem redderet de ſincera erga S. Mauri Congregationem exiſtimatione. At Patres Benedictini humiliter teſtati ſunt, pacificæ diremptionis conſilium nequaquam ſe rejecturos, ſi integra adhuc res eſſet, atque in eo ſtatu quo fuerat ante editam ſtudiorum Monaſticorum cenſuram: eo magis quod ab eodem conſilio neutiquam diſceſſerant in Tractatu de Studiis, in quo propria ſententia defendebatur ſine ulla ſignificatione belli adverſus eadem Studia a Trappenſi Abbate prius intentati; poſtquam vero hic Author Ordinem S. Benedicti publico læſiſſet ſcripto, & a ſe perperam dicta publice damnare recuſaret: id nullam habere offenſionem, quod PP. Benedictini nequaquam ſinerent condemnatorium calculum in ſe jactari, quin ſuæ cauſæ æquitatem omnibus teſtificarentur: cæterum Tractatus Apologiam ita prudenter, moderate & ſapienter inſtitutum iri, ut ne minimum quidem exiſtimationi pietatis & dignitatis ipſius Adverſarii eſſet detractura. Cum hæc admodum officioſis & humilibus verbis expoſuiſſent Patres, ſuſceptum ab illis reſpondendi conſilium haud ita ratum & conſtans fore putavit Duciſſa, ut omnis ſibi ſpes abjicienda eſſet eos a propoſito revocandi, & D. Mabillonio perſuadendi, ut Trappam proficiſceretur. Talia cogitans eos interea dimiſit, & Alenconium diſceſſit.

Magnus Abbatum numerus, nec non & clarorum virorum turba in eandem cum Guiſiæ Duciſſa cogitationem venerunt, eandemque operam contulerunt apud Superiores Congregationis, & Dom. Mabillonium. Neceſſe fuit igitur quamdam, ut ita dicam, ſollicitationum obruentem multitudinem ſuſtinere, & vulgi opinionem contemnere Trappenſi Abbati faventem, quam reconciliationis & humanorum officiorum oblatio paſſim ingeſſerat.

D. vero Mabillonius ab omnibus, quicumque doctrina, eruditione ac pietate in ſuo Ordine excellebant, religioſis viris fovebatur & excitabatur; ii enim acerbe ac indigne ferebant, Abbatem tam magna alioquin pietate & exiſtimatione clarum, adverſus ſtudiorum praxin Sanctorum exemplo conſtitutam, ab Eccleſia inculcatam, immemorabili uſu confirmatam, ſedulo jugiterque ſervatam, & utilitate, quæ in Eccleſiam omni tempore ex ea redundaverat, comprobatam, arma ſumpſiſſe. Externi etiam haud pauci viri merito & fama conſpicui, Mabillonii partibus ſeſe favere palam profeſſi ſunt. Sed in his fuit præcipuus D. Puſſorius a publicis Conciliis, qui tota præſente regia familia & coram Cancellario Regi quadam die dixit, ſe æquo animo ferre non poſſe P. Abbatis acerbitatem, qui lapides in D. Mabillonium conjecerat, a quo ipſe roſis conſperſus fuerat; qua data occaſione Rex D. Mabillonium omnium Monachorum in ſuo Regno doctiſſimum, atque animi maxime demiſſi videri ſibi pronunciavit.

Haud ita multo poſt D. Mabillonius convenit Parochum S. Jacobi du Haut-Pas, qui erat P. Abbati amiciſſimus, quique omnium maxime conatus fuerat Benedictinis ſilentium indicere. Horum mutuo colloquio interfuit quoque Comes de Charmel ab eodem Parocho opportune accerſitus, qui iiſdem ferme verbis, quibus uſa fuerat Guiſiæ Duciſſa, D. Mabillonium a conſcribenda Tractatus ſtudiorum Apologia abducere, eique perſuadere contendit, ut Trappam proficiſceretur. Duos illi præterea verſus cujuſdam Epiſtolæ P. Abbatis oſtendit, verbis ſatis honorificis exaratos; & ſingularis humanitatis obſequiique officia commemorans, quibus Trappæ excipiendus erat, ſi illuc proficiſci voluerit, id ſatis eſſe arbitratus eſt, ut D. Mabillonius tot flagitationibus cederet, & calamum de manu abjiceret. Sed viciſſim ubi rationes ipſius & argumenta cognovit, tum demum maximis difficultatibus ſe implicitum ſenſit. Niſus eſt ergo P. Abbatis agendi rationem eidem probare, bono illum animo ſuam explicaſſe ſententiam affirmans, atque ad vulgandum quæ ſcripſerat multorum Monachorum Epiſtolis fuiſſe compulſum. At D. Mabillonius modeſte reſpondit, ſibi pronum & facile fore P. Abbati par pari reddere, modo rumuſculis ad ſe de rebus Trappæ delatis aures præbere, aut commentarios a quodam illius Cœnobii Monacho ſibi oblatos accipere vellet: ſed ita ſe comparatum eſſe, ut malit rumores & querelas talium virorum ab auribus & corde penitus removere. Erit ergo, excepit tunc ſubiratus Comes, neſcio quis ſceleſtus homo Trappæ deliteſcens: nam eo in loco cuncta redolent ſanctitatem, quod oculatus teſtis affirmo, nec eſt cur mihi denegetur fides. Quidni vero, *Domine*, *ſubdidit Mabillonius*, quoniam & apud nos non nemo hujus farinæ reperitur, & in cœtu quoque Apoſtolorum repertus eſt? Comes quid reſponderet incertus, detulit ei tandem in componenda hac controverſia Epiſcopi Meldenſis operam; nempe ut in aliqua ſua Lucubratione Illuſtriſſimus Præſul apto ad utrique parti ſatisfaciendum modo ſuam *circa ſtudia Monaſtica* ſententiam aperiret. At Mabillonius ſecus habitis quæ oggerere poterat de magni illius Præſulis cum P. Abbate quadam, ut ita dicam, confœderatione, reſpondit, ſuo qualicumque ſcripto Meldenſem Epiſcopum id tantummodo conſequuturum, ut novam contra ipſum molirentur exceptionem ipſius Adverſarii, qui & Eccleſiæ hoſtes ſunt; nullum propterea emolumentum P. Abbati, & Benedictinis ipſis inde proceſſurum; de cætero autem id neutiquam obſtiturum, quominus alii, ſe tacente, Monachi S. Vitoni aut S. Mauri P. Abbatem refutare aggrediantur, minus fortaſſe benigne, quam ipſe ſcripturus erat. Itaque ne hoc quidem conſilium eſſe admittendum faſſus eſt tandem Comes, adjecitque P. Abbatem, ſiquidem moleſtos effectus, qui ex ipſius lucubratione proveniunt, & argumenta, quæ inde adverſus Patres Benedictinos aliqui deſumunt, animo proſpexiſſet, nunquam eam in publicum editurum fuiſſe; interim eidem ſe nunciaturum, & recepturum, fore ut Reſponſio quæ parabatur, modum omnino ſervaret, nihilque proferret illius dignitati, aut Trappenſis Cœnobii nomini injurioſum.

Interea Guiſiæ Duciſſa ſtatim ac devenit Alenconium, plures ſcripſit Epiſtolas ad Superiores, ad D. Franciſcum Lamy, virum philoſophicis ſcriptis apprime notum, atque ad ipſum Dom. Mabillonium. Cui ſpeciatim ſignificavit, mirari ſe, quod eorum quæ ſpoponderat oblitus fuerit, putaretque ſe illi aliquid ſuadere potuiſſe, quod ipſi utile non eſſet. „ Haud ſum neſcia
„ (pergit deinceps) familiares tuos viros doctos a Trap-
„ pæ itinere te dehortaturos, & eorum quoſdam exul-
„ taturos eo quod adverſum eximiæ dignitatis, virtutis
„ & ſapientiæ virum ſcribere ſtatuas, idque facere de-
„ trectes, quod ipſe, ſi tuo eſſet loco, ſine ulla tergi-
„ verſatione faceret. Cupio quam maxime inter utrum-
„ que veſtrum pacem conciliare, mutuo autem collo-
„ quio id omnino perfici poteſt. In nullum propterea
„ rerum tuarum diſcrimen venis; optimum vero proxi-
„ mis exemplum, ſi id agis, præbiturus es. Rogo,
„ Pater, ut me convenias. S. Patris tui Benedicti
„ ſpiritum mitem & humilem in hoc imitare. Hi quo-
„ que ſunt mores tui. Tene Patris veſtigia, & ejus,
„ quæ tibi ex animo amica eſt, conſilium quæſo ne re-
„ cuſes “. D. Mabillonius cum gratias illi egiſſet pro
„ ſingulari benevolentia & ſollicitudine, qua Benedicti-
„ norum rebus conſulere dignabatur, a Trappenſi iti-

„ nere

nere iiſdem fere rationibus, quibus antea Lutetiæ uſus fuerat, ſeſe excuſavit. Subjecit præterea, nullum ſibi dubium eſſe, quin rectiſſima fuerit P. Abbatis voluntas; ſed tamen effectus neutiquam ex ſententia ſucceſſiſſe; ſi ipſe Trappam proficiſceretur, periculum eſſe, ne ejuſdem Regiæ Celſitudini diſpliceret, nihil cum P. Abbate de ipſorum controverſia ſtatuendo, & re infecta diſcedendo; cum nullam recepiſſet facultatem, ex qua de rebus ſui Ordinis (quatenus huc ſpectat) libere agere poſſet; ancipitem & periculoſum fore hujus itineris apud vulgus eventum, eo quod felicem exitum inde quiſque expectaret; cæterum adeo ſe in reſpondendo lenem, adeo a quolibet dicto, quod P. Abbatis exiſtimationem vel minimum lædat, temperaturum, ut ſuam agendi rationem vel ipſa demum ſit probatura.

D. Lamy cum ab eodem itinere pluries ſe excuſaſſet, ſe tali cura ſolutum denique putabat; ſed cum in loco Fontisridentis verſaretur, adeo enixe illum rogavit Duciſſa, ut diutius obſiſtere e ſua dignitate minime eſſe crediderit. Trappam igitur petens ad eam venit. Porro ipſa de illius profectione certior facta, omnia ad illum belle excipiendum ut parata eſſent, ſtuduerat, & P. Abbatem opportune admonuerat; profecto enim conſtat P. Abbatem duoſque ex ejus Fratribus omnem curam, honorem, & ſtudium venienti detuliſſe. Poſt prima mutuæ humanitatis officia, regia matrona ſedere eos juſſit; hunc quidem, facete inquiens, iſchiadici doloris, illum vero nephritici affectus gratia; ac deinceps compulit ad inſtituendum de magna ſtudiorum controverſia mutuum ſermonem. Tunc P. Abbas ſuæ voluntatis rectitudinem in omnibus quæ ſcripſerat, proteſtari cœpit, numquam ſibi in animo fuiſſe aſſeverans, quempiam lædere, multoque minus S. Mauri Congregationem, quæ apud ſe in maxima erat exiſtimatione non modo quod ad eam generatim pertinet, ſed etiam relate ad ejus Superiores Generales, & nominatim D. Mabillonium. Reſpondit D. Lamy, id ſibi curæ datum fuiſſe, ut eorumdem nomine de cultu & obſequio erga illum teſtificaretur; quin & nihil eorum quæ ſcripſerat charitati labem intuliſſe, licet nemo inficias iverit, aliqua Reſponſionis ad Tractatum loca nimis eſſe & toti Monachorum generi, & ipſi S. Mauri Congregationi injurioſa. Cum P. Abbas hujuſmodi aliquot loca ſibi indicari poſtulaſſet, D. Lamy eorum haud exiguum numerum protulit, quæ P. Abbas nulla alia exceptione defendit, quam iteratis recti animi teſtificationibus. At Benedictinus rectum illius animum in obſcuro eſſe reſpondit, hæc vero injurioſa loca tantummodo patere, adeoque pernicioſos inde effectus conſequi, euſque ut quidam Magiſtratus dixerit, ſe malle, ubi res eo modo agantur in Congregatione S. Mauri quo Trappenſis Abbas affirmat, ſub legione prætoria ſtipendia mereri, quam in eo corpore numerari. Erubuit his auditis P. Abbas, & in laudes Congregationis S. Mauri ſermonem deduxit; ad ultimum de quibuſdam regularibus obſervantiis facta mentione, quas P. Lamy aliter ſe habere demonſtravit, quam ipſe deſcripſerat, de ipſius operis adjunctis cum loqui deſiiſſent, rem ipſam de qua agebatur expenderunt. Duarum horarum ſpatio prolixa inter illos commiſſa eſt digladiatio. Non eſt hic locus eundi per ſingula. Id ſupereſt dicere, quod ſi P. Abbas haud validius ſuas partes tutatus fuiſſet ſcripto, quam in hoc colloquio tutabatur, profecto haud valde formidandus hoſtis fuiſſet. Sive id modeſtiæ dandum ſit & reverentiæ erga Duciſſam, ſeu cauſæ infirmitas ita ferret; ſane conſtat eum ferme quoad omnia inclinaſſe, nec ulli ſententiæ firmiter adhæſiſſe; ſed a propoſito ſæpius deflexiſſe, ac demum eo compulſum ut diceret, numquam ſe, modo ſtudia D. Mabillonius uſque ad S. Pachomii ævum non extendiſſet, reſponſurum fuiſſe. Ut brevi expediam, adeo ille in multis conſenſit, ut eum admirata Regia matrona, & Dominum Lamy ſeorſim affata, Ecquid? dixerit, annon tibi prædixeram, Dominum Abbatem accipiendis quibuſcumque conditionibus fore paratiſſimum, & parum diſcriminis quoad rem ipſam intercedere inter illius & veſtram ſententiam? Reſpondit D. Lamy, mirum profecto ſibi videri, quod ille adeo in multis manus dediſſet; ſed valde ſuſpicari, eum nequaquam ita eſſe comparatum, ut hæc temperamenta ſuæ opinionis publico ſcripto committere voluerit. Et ne id quidem facere renuiſſet, excepit Duciſſa, ſi veniſſet Mabillonius, & reſponſionem inhibuiſſet. At D. Lamy nihil incommodi ex hac Reſponſione ſequuturum affirmavit: ſubdiditque coram P. Abbate, ſolum controverſiæ caput in ea diſcuſſum iri, ſepoſito recriminandi aut reſpondendi ſtudio ad aſperiores quaſcumque verborum contumelias. Et revera quid vetat, ait, quominus tractetus hæc quæſtio ſpeculabiliter tantum, moribus & conſuetudinibus utrarumque partium prætermiſſis, atque ita propemodum ac ſi nihil ea noſtrum intereſſet? Id fieri poſſe affirmavit P. Abbas; quin & hanc agendi rationem ſibi probari faſſus eſt. Tum vero abſolutum eſt colloquium mutuis humanitatis officiis, quæ initio fuerant adhibita, in diſceſſu ultro citroque collatis.

Sub hoc tempus ignota manus P. Abbatem ictu graviſſimo perculit, atque intimum ejus ſenſum acerrime commovit. Digitum intendo ad quatuor illas Anonymi Epiſtolas, Coloniæ, ut præfert titulus, impreſſas anno 1692. in quibus Author ingenioſus, acutus & elegans, itemque doctus ac ſtudiorum Benedictinorum ſtrenuus aſſertor, quidquid humanæ & infirmæ rationis in illuſtri Reformatore deprehendere viſus eſt, paſſim carpit, & ſalſiſſime exagitat. Parvus hic liber ceu quoddam fulmen univerſos oppreſſit, quotquot P. Abbatis partes ſequebantur. Nullum itaque non movere lapidem, ut ejuſdem Authorem detegerent. Gravis ſuſpicio in D. Dionyſium Sammarthanum potiſſimum cecidit, cui ex publica fama ſummopere infenſam propterea ſe exhibuit Guiſiæ Duciſſa, totis viribus connitens, ut injuriam amiciſſimo ſibi capiti inflictam ulciſceretur. Adeo illa Superiores ſollicitavit, ut eum Turonis, ubi Cœnobii S. Juliani Prior erat, abducere fuerint coacti, & ad S. Germanum a Pratis transferre; quæ pœna viſa eſt Duciſſæ levior, & ſuavior, cum exploratum ſit haud paucus Priores de ſuo gradu libenter decedere paratos eſſe, ut privati Monachi locum in hoc Cœnobio teneant. Quod præcipue verum erat de D. Dionyſio, qui ſtudiis deditus, & a Prioratus curis plurimum alienus nullibi verſari poterat jucundius, quam in eo loco, in quo ſtudendi omnes ſuppetunt commoditates. Quod ſi certum & exploratum erat, harum Epiſtolarum authorem eum non fuiſſe, laudes nihilominus, quæ ex publico rumore in eum propterea convertebantur (nam tunc illæ Epiſtolæ cum Epiſtolis Provincialibus de elegantia contendebant) nec non & locus, quem earum occaſione obtinuerat, tolerabilem ei calumniam reddidere. Quilibet alius in eadem navi conſtitutus, qui non æque ac ille moderati animi fuiſſet, valde vereri poterat, ne ſui ipſius amor humilis reſignationis laudem ſibi quadantenus præriperet.

Interea vero D. Mabillonii Reſponſio procedebat; cujus ut editio interverteretur, familiares P. Abbatis ſuggeſſerunt Cancellario, propoſitum eſſe huic S. Benedicti Monacho, nulla obtenta nova approbatione, ad Tractatum de ſtudiis quem rurſus edebat hanc Reſponſionem ſubnectere. Quamvis autem ſciret hic Magiſtratus, primum Reſponſionis folium ſibi jam fuiſſe exhibitum, ut D. Pirotio Doctori & librorum Cenſori oſtenderetur; acceſſivit nihilominus ad ſe D. Mabillonium; accedentem vero benigniſſime excepit: ac poſtquam de ejus libro notitiam ab ipſomet ſumpſiſſet, approbationem ei pollicitus eſt; adjecitque ſe per literas P. Abbati indicaturum, ne quam ulterius moram huic negotio injiceret.

Hujus Reſponſionis, ſtatim ac fuit abſoluta, quinque exemplaria tranſcripta ſunt, quæ Dom. Cancellario & examinatoribus diſtribuerentur. Quamprimum vero in Cœnobio Trappæ vulgatum eſt de abſolutione operis, quiſque eſſet in illud Cancellarii animus. Ideo validius urgeri cœpit apud Pariſienſem Archiepiſcopum ejus ſuppreſſio. Et quidem præſtantiſſimus Antiſtes rogaverat Cancellarium, ut approbationem inhiberet, aut ſaltem protraheret. Petiit quoque ut ad ſe veniret Mabillonius, qui ſtatim una cum Cœnobii Priore acceſſit. Continuo Præſul, cupere ſe ait S. Auguſtinum imitari, qui S. Hieronymum & Rufinum inter ſe conciliare ſumma ope ſtuduerat (ſecluſa tamen comparatione, inquit.) Trappenſem Abbatem prope 50. annorum amicitia ſibi eſſe conjunctum: eum ſane acrem nimis eſſe & acutum, ſed recti bonique animi virum, & honoris, quo ipſum D. Mabillonium & Congregationem proſequebatur, teſtificationem exhibere paratiſſimum; denique in offenſionem vulgi facile incurrere, quod inter adeo pias Sodalitates diſſidia foveantur. Ad hæc reſpondit Mabillonius eodem prorſus modo, quo alias reſponderat, quandocumque cedere cogebatur: teſtatus eſt pro nihilo ſibi eſſe quod ad ſe privatim pertinere videbatur: ſed injurias ſtatui Monaſtico, ſui Ordinis viris ſanctitate conſpicuis, & ſuis Fratribus palam inflictas, æquo animo ferre ſe non poſſe; pernicioſos effectus ex abolitione ſtudiorum intra Clauſtra conſequuturos, atque ipſum D. Archiepiſcopum, ſi quis alius, teneri maxime ſtudia fovere, utpote qui eorum fuerit pro ſua benignitate auſpicatiſſimus promotor: ita ut PP. Benedictini quidquid Eccleſiæ utile hactenus prompſerant, ex quo Patrum editiones in Congregatione S. Mauri adornari cœptum eſt, totum ei deberent. Hujuſmodi rationes & momenta Præſulis animum moverunt, adeo ut facile manus dederit, & ſe Cancellario mandaturum promiſerit, nihil eſſe quod approbationis conceſſionem morari jam poſſit.

Itaque poſt alia multa eorum, qui Trappenſis Abbatis partes tuebantur, molimina & occulta conſilia, quæ ſingillatim referre ſuperſedeo, ne tædio Lectores afficiam, D. Mabillonii opus tandem excuſum in lucem prodiit. Unum ejus exemplare ab Authore ſtatim miſſum eſt ad Guiſiæ Duciſſam, quæ decem & octo diebus elapſis per literas eum admonuit, operis hujus Proloquium omnis acre & ad vellicandum Adverſarium unice factum viſum ſibi fuiſſe, adeo ut putaret non ab ipſo compoſitum, ſed ab iis, quibus P. Abbatis liber offenſioni immerito fuerat; P. Abbatem ſtudiis prophanis tantummodo bellum indixiſſe; nec in alium quemquam, præter diſciplinæ Patrum Benedictinorum deſertores, exarſiſſe: mutuo colloquio conciliandas utriuſque ſententias, & poſtremi hujus operis acrimoniam cohibendam fuiſſe. Quod attinet ad ipſum Trappæ Abbatem, quamvis poſtea D. Mabillonium ad ſe venientem humaniſſime recepiſſet, uſque ad exitum tamen perſonam egit cenſoris & Adverſarii ſtudiorum, nec unquam ei perſuaderi potuit ut illa ſe exueret. Quid quod identidem neceſſarios ſuos per litteras admonebat, fore ut Mabillonii Animadverſiones κατὰ πόδα ſectando refelleret, ſi forte reſpondendi animum ſibi Deus injiceret: id autem a ſe confectum iri æque felici ac plano modo, quo ſuam Reſponſionem ad Tractatum de ſtudiis antea adornaverat. Haud ſcio an hunc illi animum Deus unquam injecerit: alicubi tamen nunciatum repetii quoddam illius opus ſub hoc titulo: *L'Examen des Réflexions du P. Mabil. ſur la Réponſe au Traité des Etudes Monaſtiques*, quod aliquando fuiſſe typis vulgatum non puto.

Porro haud novi quemquam, ſi unum P. Abbatem excipias, cui illius ſententia non viſa fuerit animadverſionibus Mabillonii penitus everſa & profligata. Cuidam Monacho Caleſtino cupido inceſſit cognoſcendi, quid de Monaſticis ſtudiis ſentiret Arnaldus. Curavit ergo, ut illi proponerentur ſequentes quæſtiones.

Primo, An liceat Solitariis divinarum Scripturarum profunditatem ſcrutari. Secundo, An ſit de eſſentia ſtatus Monaſtici & Regulæ S. Benedicti, ut qui ea profitentur, docti non ſint. Tertio, An ſtudioſa lectio Operum Dogmaticorum, quæ conſcripſerunt SS. Patres, profeſſioni Monaſticæ adverſetur. Quarto, An regulæ a S. Hieronymo ad Lætam miſſæ pro inſtituenda ejus filia, ad Monachos extendantur; & utrum liceat Monachis ea volumina perlegere, quæ hic S. Doctor Virginibus legi permittit.

Cum Dom. Arnaldus hujus Conſultationis ſcopum probe intellexiſſet, ſecluſo cujuslibet propoſitionis ſingulari examine, reſpondit, quandoquidem expetebatur ſua de diſſidio literario inter Trappenſem Abbatem & Mabillonium opinio, ſibi videri, in nullius oſtenſionem incurrere debere P. Abbatem, propterea quod in ſuo Cœnobio peculiaria quædam ſtatuat: „ at ſi quis velit illius agendi rationem (pergit Arnaldus) ceu quandam normam proponere reliquis Solitariis, ita ut iſti ſtatutis illius obtemperare teneantur, perinde ac ſi ſtatui Monaſtico, & Regulæ S. Benedicti omnino repugnaret Monachos doctos eſſe, id vero puto ab æquitate diſſentaneum. Haudquaquam decet Monachos in inſcitia marceſcere. Lectum mihi eſt, ni fallor, apud Severum Sulpicium, librorum tranſcriptionem, quæ quoddam ſtudii genus eſt, laboris loco fuiſſe Monachis Cœnobii S. Martini. Equidem Monachorum lectiones prudenter & caute inſtituendæ. Ego in eam ſententiam propendeo, ut lectiones illis ſubtrahantur, quæ cum eorum inſtituto minime conſentiunt. Intereſt tamen doctos adeſſe Monachos, qui Eccleſiæ partes tueri valeant adverſus laxas opiniones, & quandocumque eorum opera eidem Eccleſiæ neceſſaria fuerit. Haud vidi quidquam eorum quæ de hac materia Trappenſis Abbas & Mabillonius ſcripſerunt; audio tamen, Mabillonii libros in magna eſſe exiſtimatione. Itaque neminem hic ad ſcribendum de eadem controverſia excitarem.

D. Nicolius legerat omnia quæ ab utroque conſcripta ſunt: pervulgatum eſt autem, quam circumſpectum de qualibet re judicium magnus hic Auctor ferre ſolitus fuerit. Fragmentum illius a me inventum in Chartophorio D. Mabillonii, nimis longum fortaſſe videbitur, ut huic compendioſæ narrationi inſeratur: quandoquidem vero numquam impreſſum hactenus fuit, legique ab omnibus meretur, Lectori haud grave futurum ſpero, quod illud afferam hoc loco. En tibi ejuſdem Commentarius, illius nomine neutiquam conſignatus: ſed ipſa ſcriptionis evidentia & æquabilitas ſatis tibi ſine proprii nominis appoſitione ipſum Auctorem compertum reddent.

„ Cenſura in poſtremo Trappenſis Abbatis libro contenta adverſus Monachos Benedictinos, conſiderari poteſt relate ad triplicem temporum differentiam.

„ Primum intervallum S. Benedicti vitam & annos triginta aut quadraginta poſt ejus mortem, quæ contigit anno 547. complectitur.

„ Secundum inde uſque ad Viennenſe Concilium decurrit, quo ſeptingenti amplius anni continentur.

„ Tertium a Concilio Viennenſi uſque ad noſtram tempeſtatem protenditur.

„ Quoad primum Trappenſis Abbas propugnat, S. Benedictum ut Monachi ſtudio operam darent noluiſſe; idque duobus argumentis patere; primo quod in ſua Regula ſtudiorum non meminit: deinde quod lectioni binas tantum horas aſſignavit, quæ ſcientificis ſtudiis (ait) inſtituendis nequaquam ſufficiunt.

„ Quoad ſecundum temporis intervallum tuetur, cœptum fuiſſe ſtudiis vacare paulo poſt S. Benedicti obitum, ſed id ut plurimum factum fuiſſe rejecto S. Patris ſpiritu, & ſecus habita ejuſdem voluntate.

„ Quoad tertium denique eadem pergit defendere, & præterea aſſerit, Monachos tædio manualis laboris ſtudiis incubuiſſe: quibus intentos a Dei ordine deſciviſſe, & ſine peculiari vocatione ſtudentes minime potuiſſe eam ſpem fovere, Deum ipſis non imputaturum mentis evagationes & reliqua mala, quæ ineluctabiliter a ſtudiis proveniunt.

„ Quæ de hiſce tribus quæſtionibus ſtatui poſſe videntur, hæc ſunt: Nullo legitimo argumento unquam probabitur hæc aſſertio, Monachos ævo Sancti Benedicti nequaquam ſtuduiſſe. Ex Regulæ ſilentio nihil evincitur: Siquidem ne de Miſſa quidem Dominicis & Feſtis diebus celebranda meminit Regula, nec de mentali oratione, qua poſt Pſalmodiam fiebat, ut aperte innuit S. Gregorius Dialog. lib. 2. cap. 4. nec de puerorum inſtitutione, quæ ex diſciplina illorum temporum in piis & claris Monaſteriis, puta in Lerinenſi conſtituta colligitur. Humanæ literæ ibi abſolute tradebantur a doctiſſimis Præceptoribus. Numquid in Monte Caſino hæc puerorum inſtitutio ſecus procedebat? nam ibi nobiliſſimarum Romæ familiarum filii educabantur.

„ S. Thomas & S. Bonaventura hoc argumentum, quod a Regularum ſilentio petitur, diluerunt, & contra ſtatuerunt, cum ſtudia ab his Regulis nequaquam expreſſe fuerint interdicta, cenſeri debere permiſſa: quæ illatio Pontificum & Conciliorum authoritate & judicio fuit comprobata.

„ Falſo ſupponitur, temporis anguſtias ſtudiis obſtitiſſe, nam ſi recte calculum ineas, aliter definies. Ad binas lectionis horas quæ æſtivo tempore dabantur, adjiciendæ ſunt quæ ſequuntur. Una amplius hora tempore Quadrageſimæ. Secundo, Operis manualis, quod Dominicis & feſtis diebus ceſſabat, intervallum, quinque ſcilicet adauctæ propterea horæ ſpatio plus quam duorum menſium. Tertio, Tempus, quod inter Matutinum & Laudes fluebat, tunc cum dividebantur, quod tota hyeme obtinebat. Quarto, Tempus Nonam inter & Veſperas a Feſto Sanctæ Crucis uſque ad Paſcha. Quinto, Hora meridiana, quam vel per ipſam Regulam ſtudio tranſigere licebat. Ut dici poſſit, ultra quatuor in diem horas Monacho ad ſtudendum fuiſſe.

„ Denique duo hæc, Silentii Regularum, & anguſtiæ temporis, argumenta nullam vim habent adverſus Ordinis Traditionem, ex qua aperte colligimus, Monachos ſtudiis operam dediſſe triginta poſt S. Benedicti obitum annis, quamquam a nullo indicatum fuerit, eam eſſe de novo introductam conſuetudinem, nec ullus de rejecto per ſtudia S. Benedicti ſpiritu, & ejuſdem inſtitutionibus violatis conqueſtus ſit.

„ Statuendum igitur eſt, opinionem ſtudiis contrariam relate ad hoc tempus leviſſimis inniti rationibus.

„ Id autem verius eſt, ſi ad ſecundum temporis intervallum animum intendas. Pronunciati enim liberé poteſt, eam plane commentitio rationis figmento, & meris adverſus hiſtoricam veritatem aſſertis ſuſtineri.

„ Commentitium rationis figmentum in hoc ſitum eſt, quod illis temporibus duo quaſi genera Monachorum fuiſſe credantur: partim qui ad ſtudium peculiari vocatione, adeoque extra ordinem ferebantur: partim qui tali vocatione deſtituti ſtudiis vacare non poterant ſine culpa, & niſi a Dei ordine deſciſcerent. Nemo id ante Authorem Reſponſionis ad Tractatum de ſtudiis umquam alias excogitavit. Facile vero diluitur, ſi ab eo quæramus, an hæc extraordinaria vocatio Monachis ipſis, qui ſic ad ſtudia ferebantur, innotuerit, nec ne. Si eam non innotuiſſe dixerit, quid vetat quominus hos Monachos ut teſtes afferamus ad confirmanda omnium Monachorum ſtudia, cum æque illi ac reliqui uno inſtinctu ac ſine ulla talis vocationis extraordinariæ notitia ſtudia coluerint?

„ Quod

„ Quod ſi hæc vocatio illis innotuit, in alias delabimur difficultatum tricas. Si enim intellexerunt non licere in ſtudiis verſari niſi ex vocatione extraordinaria; cur plures eorum erudiendis ceteris præfecti non admonuerunt ſuos auditores de hujus ſtudii periculo, in quod ſine ulla peculiari vocatione incumbebant, viam perditionis propterea ineuntes? Quod ſi privatorum Monachorum conditionem non egrediebantur, eos imitari neutiquam licebat; non enim ut tales olim ſtuduerunt, ſed ut Monachi extraordinaria vocatione cenſiti.

„ Aſſertum, quod cum hiſtorica veritate pugnat, hoc eſt: quod ſupponit Reſponſionis Author, ſtudia fuiſſe exculta ad evitandum opus manuale, ac duo hæc, ſtudia nimirum & opus manuale eſſe incompatibilia. Id vero adeo falſum eſt, ut qui ſtudia impenſius conſtituerunt, iidem opus manuale injunxerint, commendaverint, & diligentius aliis tractaverint; quod a Bedæ, Benedicti Anianenſis, Corbejenſi, Beccenſi, Fuldenſi, & aliis Monaſteriis tum ab ipſo Benedicto Anianenſi, tum a S. Bonifacio in Germania fundatis elucet, in quibus labore manuum numquam intermiſſo ſtudia pariter viguerunt.

„ Verum enim vero Trappenſis Abbatis ſententia multo minus defendi poteſt relate ad tertium intervallum, nempe poſt Concilium Viennenſe ad noſtra tempora. Porro hic Author haud alia ex cauſa ſtudia damnat, niſi quod comparata ſint Monachos a Dei ordine divellere, quodque illis ſine ulla peculiari vocatione operam navent.

„ Sed quæſo poterit-ne ille affirmare, Œcumenico Viennenſi Concilio, Pontifici Benedicto XII. viginti Conciliis Provincialibus, id juris non eſſe, ut Monachos ſtudiis admoveant, atque eos ſtudere jubeant? Porro id ab illis factum fuiſſe conſtat, & Superioribus Monaſteriorum inculcatum, ut in ſuis Monaſteriis ſtudia Rhetoricæ, Philoſophiæ, Theologiæ, Juris Canonici & Sacræ Scripturæ regulariter vigere faciant. Quod expreſſe ſtatutum eſt etiam in Concilio Tridentino *Seſſ. 5. cap. 1. cap. 4. de Ref.*

„ Itaque Reſponſionis Author quid ſequenti argumentationi, cujus propoſitiones vel ab ipſius ſcriptis ducuntur, reſpondere poſſit, plane non video.

„ Si Eccleſia forte Monachis ſtudia præciperet, ejus judicio nos ſubmittere ſine ulla renitentia oporteret, neque enim quod illa jubet damnandum eſt; ſed potius ſpes illa fovenda, Deum auxilio gratiæ ſuæ nos a ſtudiorum periculo ſervaturum. Hæc propoſitio eſt ejuſdem Authoris in libro, cui titulus *Eclairciſſements*.

„ Porro Eccleſia in Concilio Viennenſi, atque aliis permultis Monachos ſtudere juſſit. Altera hæc propoſitio in ultimo ejus libro reperitur.

„ Ergo ſtudia Monaſtica damnari non licet, ipſe autem ea damnando quod ſibi non licebat fecit.

„ Nihil ſolidi habet ejus ſolutio, quod nempe Eccleſia hanc conſtitutionem juſſerit *ad duritiam cordis*; imo Conciliorum ipſorum verbis & manifeſtiſſimæ rationi adverſatur. Deus enim poteſt quidem aliqua mala *ad duritiam cordis* permittere, ut olim Judæis libellum repudii: ſed ea imperare non poteſt, niſi rationem culpæ ab iis penitus auferat.

„ Atqui de præcepto hic agitur, non de permiſſione quadam. Studia etenim ab Eccleſia non modo permittuntur, ſed & imperantur, ut Author ipſe fatetur.

Aliud hic momentum adverſus Abbatis ſententiam proponamus, quod mihi videtur non ſatis hactenus inculcatum. De experientia loquor, quam in rebus facti, ſeu practicis omnes debent maxime conſulere. Quidquid illi opponitur, falſum eſt, & periculi plenum, utcumque ſolidis in ſpeciem argumentis confirmetur. Congregationem S. Mauri in exemplum ſumamus. Quod de illa dicam, ceteris applicari poteſt; de illa vero ſingillatim loquor, quod magis ceteris ſit mihi cognita.

Hæc Congregatio ex ducentis circiter Monaſteriis conflata eſt, quorum unicuique Superior neceſſario præeſt. Jam ergo ducentos viros habes, qui juxta Regulam, quam profitentur, seligi debent præ aliis vitæ merito & ſapientiæ nomine conſpicui, quique in lege Dei eruditi probentur, ut opportune de proprio theſauro nova & vetera proferre ſciant. Quid quod ne iſta quidem profunda ſapientia, & eximia divinarum legum notitia ſufficiunt, niſi iis appoſite uti noverint? Superior debet docere, exhortari, arguere, conſolari, fovere & fulcire animas ſibi commendatas, quæ ſingula exequi non niſi ſermone poteſt. Porro ſermonem, quem fructus ſequatur, anteire debet rerum copia, comitari principiorum poſitio, & illationum adæquata deductio; materiæ quoque, de quibus eſt ſermo, quodam ordine ſunt diſponendæ. Numquid iſta ſine ſtudiorum ſubſidio quiſpiam fecerit?

Plerique eorum, qui ad Novitiatum admittuntur, juvenes ſunt 18. plures minuſve annos nati, qui ex ſecunda Grammaticæ claſſe, aut ex Rhetorica Palæſtra, ut plurimum paulo progreſſi, exeunt: adhæc notitia rerum, quæ ad religionem ſpectant, deſtitnti; nullius ſcientiæ principia, nihil exquiſiti judicii ſecum afferentes. Si nullos alios libros præter illos, quos Trappenſis Abbas permittit, in manus horum tradas, quem amabo fructum inde percipient? In primis ſiquidem cum nullus alius latinæ linguæ uſus illis ſuppetat, quam quem e claſſibus ſibi comparavere, innumera Scripturæ Sacræ aut Sanctorum Patrum loca minime intelligent, aut perperam interpretabuntur. Deinde qualicumque uſu exercitati credantur, adhuc hæſebunt in multis locis, quæ ſine prævia notitia myſteriorum Fidei & Moralis diſciplinæ, quam ipſi aut confuſe aut nullo prorſus modo arripuerunt, percipi recte non poſſunt. Tertio fructum ex lectione non capient; ad hoc ſiquidem oporteret quædam collectanea adornare, ad certa capita res quaſque vocando, principia alia ab aliis ſeligendo, literalem Scripturæ ſenſum ab allegorico, ponderis & authoritatis plena apud Patres a levibus & dubiis ſecernendo, veritatis & falſitatis notas in Eccleſiaſticis hiſtoriis evolvendis caute adhibendo. Quarto cum hæc collectanea, ſi ea his ſubſidiis deſtituti ſibi comparare aggrediantur, male digeſta omnino fore putandum ſit, quomodo illis appoſite uti poterunt, quotieſcumque exhortationes aut ſermones ab illis inſtitui officium ipſorum poſtulet? Numqnid in eorum oratione veritas, æqualitas, connexio & affectuum motio facile reperientur? Quinto ſi forte contingat, ut aliquis ex eorum Fratribus circa aliquod Myſterium in difficultatum tricas ſeſe conjiciat, ſuaque commenta aliquibus Scripturæ aut Patrum locis confirmare ſe putet; nihil jam illorum opera ad difficultates tollendas profutura eſt, quippe qui eamdem legendi methodum, atque eoſdem libros uſurpaverint, atque ideo Fratribus ſuis minimum ſint doctiores. Inſtar cæcorum erunt cæcos ducentium. Neque vero mihi objiciantur quidam Sancti Abbates, qui omni ſcientia deſtituti animas ipſorum regimini commendatas optime quondam moderati ſunt: quamquam virorum hujuſmodi haud ita magnus numerus allegari poſſet. Sed utcumque eorum viginti aut amplius in medium proferantur, quid inde erit emolumenti? Ducentis opus habeo, & fortaſſe pluribus, ut in decedentium locum ſubſtituantur, aut perperam electis ſurrogentur. Numquid hujuſmodi viros extraordinariæ virtutis ſubſidio munitos valde obvium eſt invenire? An expectanda ſunt quotidie inuſitata ſupernæ diſpoſitionis miracula?

Quin & ducenti Superiores nequaquam ſufficiunt; nam in ſingulis Communitatibus adeſſe debet infra illos Monachus, qui ipſis longe agentibus, aut ægrotantibus Superiorum munera exequatur. Cæterum ſi ea, quæ dixi, ſatis probant (quod reor) idoneos Superiores conſtitui non poſſe ſine ſtudii ſubſidio; jam nova rationum momenta haud neceſſe eſt afferre, ut ſtatuamus idem dicendum eſſe de Subprioribus.

Nunc ad privatos Monachos veniamus, quorum numerus in Congregatione duobus circiter millibus concluditus. In hac porro multitudine virorum vix quatuor fortaſſe reperies, qui eandem ingenii aptitudinem, eaſdem propenſiones, eumdem ſcientiarum guſtum ſortiti ſint. Interea omnes, ſi Trappenſi Abbati obtemperandum fuerit, nihil aliud librorum habebunt, præter Sacra Biblia, & quoſdam Tractatus morales Sanctorum, Auguſtini, Gregorii, Bernardi, Ephræmi, aliave nonnulla ſcripta aſcetica. Ego vero contenderim, haſce lectiones minime ſufficere, ut omnes & ſinguli in illis apte occupentur. Plerique ea, quæ ex iis operibus latina lingua ſcripta ſunt, vix capient, cum poſt ſuum in Clauſtra ingreſſum nulla ad hujus linguæ cultum aut exercitium adminicula in promptu habuerint.

Præterea hujuſmodi lectiones in fructum non cedunt, neque alunt ingenia, niſi accedat meditatio, & apta mentis reflexio, ita ut quod legitur legenti adplicetur; numquid vero hujuſmodi ingenia, quæ reflexioni ſtudeant legendo, plura facile invenientur?

Adde quod cum eædem paſſim materiæ in his libris inculcentur, ac omnis denique tractatus in humilitate, mortificatione, mundi atque ejus vanitatum abdicatione, ſubmiſſione, abalienatione verſetur: plurimi licet boni ceteroquin Monachi harum repetitionum tædio facile afficientur.

Quidquid librorum a Trappenſi Abbate permittitur, biennio ac citius legi poteſt. Quotuſquiſque vero reperietur, qui S. Ephræmi lectionem vicies iterare libenti animo valeat intra annos quadraginta?

Juxta præſentem diſciplinam omnes fere Monachi ad Presbyteratus Ordinem evehuntur: An Epiſcopi Presbyteros paſſim conſtituent eos, qui omni Myſteriorum & Traditionis Eccleſiaſticæ cognitione ſpoliati, nullam

aliam ad Ordines diſpoſitionem contulerint præter Monaſticam ſpiritualitatem?

Quod ſi qui e ſæculo ad Philoſophiæ, Theologiæ, aut Mathematicæ ſcientiæ, Hiſtoriæ etiam, & Criticæ Artis ſtudia propenſi & aliquatenus diſpoſiti veniant, quod ſæpe fit: an hujuſmodi ad ſolas materias aſceticas ſe demitti facile patientur?

Ex quo aliquis Monachatum amplexus eſt, inquies, omnes has propenſiones, quæ recta ad Deum nequaquam diriguntur, abdicare debet, ac deinceps nihil aliud meditari niſi Crucem, Mortem, extremum Animarum judicium, ſupplicia & præmia æterna. Id vero quis neget? Sed ut nihil præter iſta cogitent ac meditentur, neceſſe eſt omnes Monachos recollectionis & orationis ſpiritu præditos eſſe, quo pauci cæteroquin ſuperna diſpoſitione donantur.

Error Trappenſis Abbatis inde ortum habuiſſe mihi videtur, quod Monachos inſtituere volens juxta ideam perfecti Solitarii, quam ſibi animo affinxerat, in ſpeculatione ſola defixus, ad praxin deſcendere neutiquam dignatus ſit. Qua in re (quod mihi fas ſit loqui inviolata tanti viri memoria & reverentia) affirmare auſim, ea virtute, quam aliarum genitricem S. Bernardus & S. Benedictus appellant, quaque ſepoſita quo majori zelo Superiores accenduntur, in pluribus offendunt, ipſum deſtitutum fuiſſe. Ea vero eſt diſcretio, ſive prudens benignitas, quæ nihil jubet extremum, nihil ordinarias humanæ naturæ vires excedens; quæ apte & in tempore nonnulla permittit; quædam viciſſim æquo jure denegat, & nihil agit ex naturali affectu, aut ex quadam imaginationis vi, animique levitate & inconſtantia; quæ rationabiles neceſſitates ultro prævenit, ſubditorum infirmitatibus ſe accommodans, quas ad Dei amorem novit etiam dirigere; quæ ſine faſtu reverentiam, ſine abjecta ac nimia indulgentia amorem ſibi conciliat; quæ denique, ut uno verbo cuncta complectar, ita res omnes moderate regit, ut fortes majora in dies facere contendant, & imbecilles animum numquam deſpondeant.

Haud alius Regulæ S. Benedicti ſcopus eſt: propterea ait S. Gregorius illam omnibus Regulis antecellere virtute diſcretionis. Negari non poteſt, majores noſtros, cum ſtudia Monachis permiſerunt, propius ad hunc ſcopum acceſſiſſe, quam Trappenſem Abbatem. Cum perſuaſum illis fuiſſet, omne ſtudium, quod ad Deum referri nihil vetat, atque eſt Reip. utile, a Monachis quoque tractari poſſe; liberam iis facultatem conceſſere, ut quodcumque arrideret magis excolerent; atque omnia illis ſubſidia ad apicem ſcientiæ neceſſaria ſuppetere voluerunt. Excluſerunt tantummodo Chemiæ Artem, Aſtrologiam Judiciariam, atque alias ſcientias pernicioſas aut inanis curioſitatis plenas.

Faxit Deus, ut ardens hic ſtudiorum amor perpetuo duret in eorum ſucceſſoribus, a quibus ſtudiorum moderamen maxime pendet. Dum Superiores ipſi ſtudia amabunt; dum ipſi reliquis erunt exemplo; dum delicias ſibi eſſe duxerint ſolitudinem; dum libros in pretioſiſſimæ ſupellectilis loco, ac tamquam maxime neceſſarium ſuarum domorum ornamentum habebunt; dum ſuorum Monachorum talenta dignoſcere ſtudebunt, atque ea apte exercere magni ſua intereſſe putabunt, ſtudiorum ſcopum alium aliis proponentes juxta ſingulorum propenſiones & capacitatem; dum regiminis moderatione lenibunt quidquid aſperitatis & faſtidii ſolitudo & laborioſa mentis exercitatio in ſe continent; dum perinde agent ac ſi rationem ſe redditurος putent malorum omnium, quæ otioſus Monachus lingua, cogitatione, & manu perpetrare poteſt; dum ipſorum animis jugiter obverſabitur, otium, ac mentem inexercitam duo eſſe funeſtiſſima diſſolutionis Monaſteriorum principia: in magna jam ſpe eſſe debemus, fore ut ſtudia in Benedictinis Congregationibus vigere pergant, ac Reſpublica de literariis earum laboribus, & de pietatis muneribus pariter locupletetur. Nulla ferme Sodalitas deſiderabit viros, qui opera a ſe compoſita in vulgus edere, aut aliis ſua emittentibus collaborare poſſint. Omnia hic ſita ſunt, nimirum ut ſingulorum propenſiones & captus diſcernantur, & ex hac diſcretione quilibet convenientius exerceatur.

EPISTOLÆ LATINÆ, *ET GALLICÆ*

Circa Studia Monaſtica.

HILARIUS ROUVILLE'

DOMNO J. MABILLON S. P. D.

Librum tuum de Studiis Monaſticis perlegi, Vir religioſiſſime, atque uno quaſi hauſtu ebibi, omiſſis interea nonnullis earum quæ mihi incumbunt curis. Unde fit ut ſit unum quod te moneam; ſcilicet non conſtus tibi ipſe dum negotiis lectionem poſthabendam cenſes, tuumque illud præceptum eo ſermonis ſerie tradis, quum nemo qui ſapit intercidere lubens patiatur. De opere ipſo quid dicam? Certe quum nactus es ſpartam ornaſti hactenus, jam & tueris, ignorantiæ Monaſticæ patronum non modo non perſtringis, ne quidem ſugilles oblique, ſed præpoſteram ejus abſtinentiam oppoſita teſtium omni exceptione majorum nube paſcere quam exprobrare ſatius duxiſti. Perge, Vir eruditiſſime, nec ſatis tibi ſit tot oblitterata monumenta eruderare. Reddito priſtinæ virtuti ſodales tuos, quos ſi erudire lucubrationibus tuis, fovere alloquiis volueris, intermortuam Societatis veſtræ gloriam ſummo Eccleſiæ decori reique litterariæ augmento plane reſtitueris. Vale, & me tui obſervantiſſimum ama.

29. Julii 1691.

M. ONS. HUET

A D. MABILLON.

M. R. Pere.

Je vous remercie très-humblement par avance du préſent que vous m'annoncez. Le tems de mon retour à Paris étant incertain, je vous ſupplie d'envoier l'exemplaire de votre Ouvrage que vous me deſtinez, à M. du Four Profeſſeur de Rhétorique à Harcourt rue de la Harpe, en lui faiſant ſavoir que c'eſt pour moi. Je ſuis ravi que vous ayez entrepris de déſabuſer ceux à qui on a voulu perſuader depuis quelques années, que l'ignorance eſt une qualité néceſſaire à un bon Religieux. Je ſuis dans un lieu où j'ai vu ſoutenir cette maxime, ſi favorable à la fainéantiſes des Cloîtres, qui eſt la mere du relachement. J'ai eu beau alléguer votre exemple & celui de tant d'illuſtres Confreres que vous avez, ſi dignes de l'habit & du titre qu'ils portent. Votre ouvrage les pourra déſabuſer, ſi je puis obtenir qu'ils le veuillent lire: mais quand on aime ſon mal on en fuit les remedes. On vous préſentera bientôt de ma part un petit traité que j'eſpère que vous lirez avec indulgence, puiſqu'il vient d'une perſonne qui honore votre mérite, & qui fait profeſſion d'être &c.

A l'Abbaye d'Aunay le 13. Aout 1691.

R. P. HENR. NORIS AUGUSTINIANUS

AD D. J. MABILLONIUM.

R. P.

Singulari ac eximiæ veſtræ Paternitatis Reverendiſſimæ erga me benevolentiæ debeo, quod delatum mihi a Summo Pontifice munus gratulatus es, & quamvis tam amica ac ſplendida gratulatio nullum apud me locum invenit, quippe qui privata cellula quiete unice delectatus, animum inducere non potui, ut ſacra meo capiti infula imponeretur, eam tamen dignitatem mihi deſignatam eo ſaltem lætatus ſum, quod ejuſdem occaſione tuis me litteris poſt diuturnius ſilentium beaſti; quas quidem, non dicam, pluris facio quam Pontificium munus, ſed quæ plane tantum mihi lætitiæ ingeſſerunt, quantum mœroris ſubiiſſem, ſi iterato præcepto coactus fuiſſem oblatum honorem admittere. Porro tuas litteras tuum pariter munus ſubinde conſecutum eſt, videlicet doctiſſimus liber, quem nuper de Studiis Monaſticis evulgaſti. Hoc munus expanſo ſinu atque oſculis excepi, qui paulo ante Pontificium munus recipere recuſaveram; quo quidem illuſtriſſimus evaſiſſem, cum tuo hocce litterario munere eruditior ſum. Hoc in opere eruditiſſimo temet litteratiſſimum oſtendis adverſus hominem, qui te cæteroſque Monachos malebat illiteratos,

quo-

quorum illum ſane numerum auxiſſe tot rationum pondere ac tot veterum Patrum teſtimoniis demonſtras. Imo non uno tuo tantum volumine, ſed numerioſiori Bibliotheca adverſariam appreſſiſti, dum ejuſdem inſtruendæ exactum indicem publicaſti, in quo tamen concinnando id tantum erroris admiſiſti, qui editos a me libellos eidem inſerueris, cum viliſſima pagina in nobiliſſimorum voluminum cenſum venire non poſſint, ſed nec eodem cum iſtis die nominari, quæ, ut cum poeta loquar, nigram in culinam raptæ, cordyllas tegent, vel thuris, piperiſque fient cuculli. Itaque ea meorum librorum nomenclatura tua quidem erga me benevolentia, ſed tuo tamen minus nomini conſuluiſti. Utinam peccati hujus veniam facile quemadmodum a me, a ceteris quoque impetres. Imo ipſe ego nullam tibi veniam, ſed maximas tantum gratias debeo, qui me in litterario theatro in arena cum plebeiis ſtantem, benefica abs te manu prehenſum, in quatuordecim ſeſſum deduxeris. Verumtamen tibi perſuadeas velim, malle me abs te amari, quam honore quolibet decorari, qui unice tibi maximus & debetur, & ab eruditis quibuſque tribuitur. Vale Vir doctiſſime, mihique mitiſſimum ac candidiſſimum genium tuum propitium ſerva.

Florentiæ 5. Idus Novemb. 1691.

MONS. LE CARD. LE CAMUS

A D. J. MABILLON.

C*'Auroit été pour moi, mon Reverend Pere, une très-grande conſolation de vous pouvoir entretenir & de pouvoir admirer de près le fond de ſcience & d'érudition qui éclate dans tous vos ouvrages, & qui vous font autant eſtimer à Rome qu'en France. Je vous rends mille graces du beau Livre que vous voulez bien m'envoier, & bien que vous ne ſoiez pas du ſentiment du M. l'Abbé de la Trappe, pour qui j'ai tant d'eſtime & de vénération; je ne laiſſerai pas de le lire ſans prévention & ſans partialité: le combat des perſonnes de votre ſçavoir & de votre piété n'eſt pas dangereux, & il n'y a pas à craindre qu'on y bleſſe la charité: ainſi on ſe peut trouver à la mêlée & même être parrain comme on étoit autrefois ſans courir aucun riſque.* Ito pares annois ambo & virtutibus ambo, & certare pares & reſpondere parati.

On ne peut avoir plus d'eſtime & plus de vénération que j'en ai pour votre perſonne & pour votre grande érudition, trop heureux ſi j'avois un peu de part en votre amitié & en vos prieres. Je ſuis mon R. P. abſolument à vous avec toute l'eſtime & la diſtinction poſſible.

De Grenoble le 10. Novemb. 1691.

D. MATHIEU PETIT-DIDIER

A DOM MABILLON.

M. R. Pere.

S*I j'ai tardé juſques à préſent à faire réponſe à la Lettre obligeante que votre Révérence a eu la bonté de m'écrire en datte du 20. Aout, ce n'a pas été que je n'aie reſſenti d'abord, comme je devois, les honnêtetez qu'elle m'y fait, & que je n'aie eu toute reconnoiſſance poſſible pour la bonté qu'elle a eu de me faire préſent de ſon traité des Etudes. Mais c'eſt que j'avois de la honte de vous écrire, mon très-Révérend Pere, ſans pouvoir vous marquer que j'avois reçu ce Traité, & que j'ai cru pour cela devoir attendre que j'euſſe eu le plaiſir d'en faire la lecture. Un voyage que j'ai fait au mois de Septembre dernier aux eaux de Plombieres, joint à un autre que notre P. Procureur General a fait à Fontainebleau, pendant le mois d'Octobre, ont été cauſe que je n'ai reçu votre Livre que depuis environ quinze jours. Je l'ai lu avec toute l'avidité poſſible, & j'en ai eu toute la ſatisfaction que j'en eſpérois. Et comme nos Confréres, n'avoient pas moins d'empreſſement pour le lire, j'ai été obligé pour contenter tout le monde de le faire lire dans notre Réfectoire, afin que chacun put jouir en même tems du plaiſir de cette lecture. Vous ne ſauriez croire, mon très-Reverend Pere, combien ce Livre reveille dans notre Congrégation l'ardeur des jeunes gens pour l'étude, & le zéle des Supérieurs pour leur en procurer les moyens. La Méthode que vous propoſez dans votre Traité eſt ſi belle & ſi complette, qu'en la ſuivant on ne ſauroit qu'on ne devienne ſavant, & la fin que vous inſpirez à tous les étudians eſt ſi Chrétienne & ſi ſainte, que l'Etude ne ſera jamais que très-utile à ceux qui auront ſoin de profiter de ces avis & de joindre la troiſiéme partie de votre Traité avec la ſeconde. On m'écrit de Paris que M. de la Trappe a fait une Réponſe à la prémière Partie. En vérité c'eſt une choſe un peu ſurprenante, qu'un homme qui fait profeſſion d'être auſſi éloigné de toute contention & de toute diſpute, ne puiſſe ſouffrir ſans peine que l'on ne ſoit pas de ſon ſentiment. Il devoit ce me ſemble ſe tenir bien content de la maniére obligeante dont vous parlez de ſon mérite & de ſa vertu, & cela même devoit le porter à demeurer dans le ſilence ſur le fond de la queſtion, d'autant plus qu'il ne ſauroit jamais donner atteinte à ce que vous avez établi dans cette prémière partie. On nous fait eſpérer que vous ne laiſſerez pas ſa Réponſe ſans replique. Je ne doute pas que vous ne triomphiez aiſément de cet adverſaire, quelque illuſtre qu'il ſoit. La cauſe que vous défendez eſt trop bonne pour craindre que vous puiſſiez la perdre; & le public eſt trop perſuadé de votre habileté pour ſouhaiter un meilleur Avocat. Un homme qui a paſſé ici depuis peu, qui s'appelle M. Peletre & qui dit avoir l'honneur d'être connu de vous, m'a dit qu'il a vu M. de la Trappe depuis que votre traité paroit, & que pendant le ſéjour qu'il fit dans ſon Abbaye, ce fameux Abbé le fit ſonder pour l'engager à reſter deux ou trois mois chez lui pour répondre à votre Traité, quoique M. l'Abbé lui eut dit auparavant qu'il ne vouloit faire aucune Réponſe à votre Livre. Il m'a même dit qu'il avoit remarqué étant à la Bibliotheque de cette Abbaye que la Bible de Caſtalion que vous avez miſe dans votre Catalogue, étoit auſſi dans cette Bibliotheque. Au reſte outre le préſent que vous m'avez fait de votre Livre, je me ſens obligé de vous remercier particuliérement d'avoir bien voulu y faire mention de notre étude & de nos remarques. C'eſt un effet de votre bonté à mon égard & de l'affection que vous avez pour notre Congrégation. J'ai reçu avec votre Livre & quelques autres que je faiſois venir, le dernier Tome de M. Dupin à la fin duquel j'ai trouvé la réponſe qu'il fait à nos remarques. On m'écrit de Paris qu'elle ne nuit pas beaucoup à mon Libraire, cela me fait croire que le public ne la trouve pas ſi convaincante ni ſi avantageuſe à M. Dupin, que ce Docteur paroît en être perſuadé. J'attendrai l'impreſſion du ſecond volume pour y faire une petite réplique dans la Préface. Ce ſera Dieu aidant pour l'Eté prochain. Je me fais déja par avance une joie de vous aller rendre mes devoirs & vous aller témoigner plus particuliérement la reconnoiſſance que j'ai pour vos bontez, & le profond reſpect avec lequel je ſuis,*

De Saint Miel le 26. Novembre 1691.

M. L'ARCHEVEQUE D'ALBY

A D. J. MABILLON.

M. R. Pere.

A *Mon retour de nos Etats de Montpellier, j'ai trouvé il y a ſix jours la Lettre que vous avez pris la peine de m'écrire. Je la conſerverai cherement comme au heureux commencement du commerce que j'eſpére d'entretenir avec vous à l'avenir; où, ſans abuſer de votre loiſir & de votre complaiſance, je profiterai de tems à autre, dans les occaſions, des lumiéres dont vous voudrez bien me faire part. Cependant je m'enrichis de la communication des tréſors que vous avez donnez au public dans votre livre des Etudes Monaſtiques. C'eſt le premier auquel je me ſuis attaché depuis que j'ai eu quelque tems pour m'entretenir avec mes livres, & je ſuis perſuadé qu'en ſuivant un ſi bon guide, il n'y a perſonne de ceux qui mettront ces avis en pratique, qui ne s'aperçoive de la facilité du chemin & du progrès que vous avez facilité à tout le monde dans toute ſorte de ſciences. Je ſuis ſi plein & ſi content de cet ouvrage, que je n'ai pu m'empêcher de vous en parler, avant ce qui fait le premier ſujet de ma Lettre &c.*

D'Alby le 29. Decembre 1691.

D. CARD. DE AGUIRRE

AD D. J. MABILLON.

N*Ihil mihi gratius accidit, quam ubi litteras tuas accipio aut libros lego, præſertim hunc noviſſimum de ratione Studiorum Monachalium, adverſus piiſſimum illum Abbatem de Truppa. Nondum fuit mihi tempus percurrendi totum illum, ſed adhuc reſtat ma-*

jor ipſius pars evolvenda. Cum vero ſcriptus ſit lingua Gallica, mihi peregrina, & in qua hactenus exiguos progreſſus feci, ſolum dicere poſſum cum veteri illo Philoſopho: Quæ intellexi, bona ſunt: credo & quæ non intellexi. *Idem mihi paſſim accidit in libris aliis Gallicis, etiam prædicti Abbatis, quos ingenti numero apud me habeo, & interdum lego, aut coram me legere facio. Certe in hac parte ſive defenſione ſtudiorum Ordinis Monaſtici, rationes tuæ, probationes & documenta ex tota fere Antiquitate Chriſtiana deſumpta, videntur plane rem extra controverſiam ponere. Si nulla utilitas, nullum meritum, nihil denique laudabile eſt in ſtudiis & exercitiis litterariis Monachorum, væ majoribus noſtris, qui tot ſæculis a tempore Benedicti Patriarchæ in iis laborarunt. Væ tibi, ac tui ſimilibus in Congregatione Sancti Mauri. Væ & mihi aliiſque meorum Fratrum in Hiſpania, & alibi fere. Profecto miſerabiliores erimus aliis hominibus, ſi tota nocte laborantes nihil cepimus. Atqui loquendo de iis, qui pietatem imprimis colunt, ac ſubinde ſtudia literaria debito modo, methodo, ac tempore in eum ſcopum diſtinguat, immane paradoxon & minime tolerandum erit, ſi ab illo ſcriptore aut quopiam alio damnentur. Melius certe ac rationabilius invehi potuiſſet adverſus quoslibet, præſertim Monachos, præpoſtero fine, modo, ac via ſtudentes, aut plus ſapere appetentes, quam oportet ſapere. Nimirum ex his capitibus peccatur frequentiſſime, ab iis etiam, qui Monaſticam vitam profeſſi, plus juſto atque incongruo modo exercitationibus litterariis ſe dedunt: non tam in Dei obſequium, utilitatem publicam & privatam ſalutis propriæ laborantes, quam ob curioſitatem, ambitionem, aut illiberalem quæſtum. Quin & ſæpe, non ſolum in ſcholis publicis, ſed etiam peculiaribus Monaſteriorum, magna temporis pars inſumitur, jactura irreparabili, in quæſtionibus prorſus inutilibus, & ſimilibus aranearum telis, in quibus nihil præter ſubtilitatem eſt. Id mihi etiam contigiſſe pro more ſæculi, qui etiam in Religioſos viros, & clauſtra Monaſtica irrepſit, fateor non abſque dolore cordis mei. Multa dictavi, ſcripſi, & typis expreſſi, parum utilia, quamvis reſecaverim plurima alia ejuſdem generis. Quæcumque de cætero edere contigerit, abſque ea labe prodibunt. Quia & jam ante edita, ſi recudenda ſint, ab ejuſmodi quiſquiliis libera erunt, quantum mihi licuerit. Neque enim omnia illa, quæ primo aſpectu talia videntur, reſecari penitus debent, cum deſerviant ad exercitationem congruam ingeniorum, & viam aperiant, mentemque exacuant ad graviores alias quæſtiones penitius intelligendas & explanandas. Laudandus itaque eſſet ſcriptor ille, ſi duntaxat adverſus hoc ſtudendi ac ſcribendi cacoethes, præſertim in Monachis, calamum ſtrinxiſſet: atque ea in re me conſentientem ac laudatorem inveniret. Deſerviunt tamen illius ſcripta & obſervationes circa eam rem, ut Monachi omnes Sancti Benedicti, memores Inſtituti noſtri, potiores curas, ac majorem temporis partem impendamus in exercitiis ſpiritualibus & ſacris, in Regula præſcriptis: ſtudiis vero litterarum duntaxat, quantum & quatenus conferunt aut conferre poſſunt ad pietatem, perfectionem Chriſtianam, Religioſam, Monachalem, & tandem ad perfectam charitatem erga Deum ac proximos. Sed quid ego immorer iis explicandis, quæ uberius a te inſigni eruditione in hoc libro explanata ſunt? quin & in Congregatione tua, obſervantiſſima pariter & doctiſſima, uſu ipſo ac vivido exemplo demonſtrantur? Perge igitur Vir eximie, & proſequere, uti hactenus, ſimul cum aliis ſociis, quotquot incumbunt ſimilibus ſtudiis, & præſertim correctiſſimis editionibus Operum Sanctorum Patrum, quales profecto ſunt imprimis noviſſima Sancti Ambroſii & Auguſtini, quorum poſtremos tomos accepi cum ingenti animi voluptate, & non minori erga vos gratitudine. Ne prætermittas, quæſo, grates meo nomine reddere quamprimum Reverendiſſ. Patri Generali, & ſalutem multam impertiri eruditiſſimis Michaeli Germain, Theoderico Ruinart, aliiſque ſimilibus. Vale, & tuis ac tuorum ſacrificiis & precibus, me nimium egentem Deo commenda.*

Romæ 22. Januarii 1692.

M. L' ABBE' DE LA TRAPPE

A M. LE CURE' DE S. JACQUES

Du Haut-pas.

J*E vous aſſure, mon très-cher Monſieur, que quelque le monde puiſſe dire, j'ai toujours conſideré & eſtimé le P. Mabillon, comme je le fais encore, pour ſa vertu, pour ſa piété, comme pour ſon érudition. Deux choſes m'ont fait écrire, l'une eſt que j'ai été perſuadé que ſon Livre combat & renverſe le principal principe ſur lequel tout l'Ordre Monaſtique a été fondé, je veux dire la ſainteté & la ſimplicité, & qu'étant pénétré comme je l'étois de ce ſentiment, ma conſcience m'empêchoit de l'étouffer & de le ſupprimer, & que la volonté de Dieu n'étoit pas que je gardaſſe le ſilence ſur une matiere de cette nature & de cette importance, d'autant plus qu'il n'y avoit point d'apparence que perſonne ſe mit en peine de défendre une vérité attaquée ou plutôt détruite, parce qu'on publioit par tout & qu'il paſſoit pour conſtant que ſon Livre étoit ſans replique. L'autre raiſon eſt que j'ai cru que ma conſcience & l'édification publique vouloient que je fiſſe connoître que je n'avois rien écrit qui ne fut conforme à la conduite de toute l'antiquité & ſelon les inſtructions que les SS. Peres nous ont laiſſées ou par leurs exemples ou par leurs écrits, & d'empêcher par là que ma perſonne & ma mémoire ne fuſſent flétries par un des Docteurs qui ont approuvé le Livre du P. Mabillon, en me qualifiant de novateur, d'extravagant, d'ignorant & d'homme qui enſeigne des opinions erronées, que quatre des plus fameux Prélats de ce ſiécle ont approuvées. Les Saints qui en matiere de foi & de créance ont été jaloux de leur réputation, n'ont pu ſe taire lorſqu'on les a ſoupçonnez, & qu'on a donné la moindre atteinte à l'une ou à l'autre, & je ne pouvois pas mieux faire connoître avec quelle injuſtice on m'imputoit un déreglement, dont je ne ſuis point capable, qu'en faiſant voir que l'opinion contraire aux ſentimens que j'avois avancez n'a rien de véritable ni de ſolide. Il eſt vrai que d'abord je ne m'étois propoſé que de parler à nos Religieux; mais enfin je crus que cela ne ſuffiſoit pas & qu'il falloit rendre ma juſtification publique: je fus ſollicité à cela & pouſſé par des perſonnes de piété qui entrerent dans toutes mes vues & m'en firent voir les conſéquences. J'honore le P. Mabillon, je vous le répete encore, & je ſuis aſſuré qu'il ne ſe ſeroit pas aviſé par lui même d'écrire comme il a fait ſur la néceſſité des Etudes par rapport aux Moines & aux Solitaires de profeſſion. On m'a mandé que notre Réponſe l'avoit affligé, cela me donne beaucoup de déplaiſir ſi cela eſt, & je reſſens ſa peine plus que je ne puis dire. Au reſte je ſuis tout à fait fâché de ce que vous n'avez pas eu un livre que vous deviez avoir des premiers, & qu'on ne vous en ait point porté deux Exemplaires pour les perſonnes que vous me nommez. Enfin, mon très-cher Monſieur, j'apprends à l'heure qu'il eſt que vous avez reçu notre Livre, & en même tems que l'on a envie d'y répondre. J'en ſerai très-fâché dans la crainte d'être obligé à une replique. Cependant à moins que ma conſcience ne m'oblige de parler, je demeurerai dans le ſilence, & je me contenterai de ce que j'ai dit. Pour ce qui eſt de l'Approbation du Docteur, celui qui l'a faite mérite une répréhenſion publique. Les ſentimens contre leſquels il s'éleve avec tant de témérité, ſont préciſément ceux qui ont été approuvez comme je viens de vous le dire, par gens qui valent mieux que lui, & à qui il doit reſpect. Je vous avoue que ſi quelqu'un m'avoit dit que le Pere Mabillon enſeigne des erreurs, je n'aurois pas voulu l'écouter, & pour rien du monde je n'aurois pas voulu recevoir une approbation qui l'auroit traité comme je l'ai été. S'il ne pouvoit obliger ce Docteur à rabattre de ſon chagrin & de ſon aigreur, pour ne pas dire quelque choſe de pis, il devoit laiſſer ſon approbation, il en avoit aſſez d'autres. Tout ce qu'il y a de gens d'honneur & de piété en ſont ſcandaliſez. Dans le fond j'ai fait mon devoir de ſoutenir la gloire de l'état où il a plu à Dieu de m'engager, ou plutôt la gloire de Dieu même qui eſt attaquée par la flétriſſure qu'on a voulu faire à la Profeſſion Monaſtique, en faiſant paſſer les Moines pour des gens qui travailloient à devenir doctes, au lieu que toute leur ambition a été de devenir ſaints. Adieu mon très-cher Monſieur, vous aurez bien-tôt M. du Charmel qui vous dira de nos nouvelles.*

Le 7. Avril 1692.

M. DE LA TRAPPE

A MADAME LA PRINC.

De Guiſe.

J'*Admire, MADAME, la bonté de V. A. R. de vouloir bien donner quelques momens de ſon attention à l'affaire dont elle me fait l'honneur de m'écrire. Je n'ai jamais eu la penſée ni de bleſſer, ni de faire la moindre peine aux Religieux de la Congré-*

gation

gation de Saint Maur & de S. Vannes ; j'ai ſeulement dit les choſes que j'ai cru propres pour appuyer une vérité qui eſt plus importante qu'on ne ſe l'imagine ; & comme il paſſoit pour conſtant que le Livre du P. Mabillon, étoit ſans replique, j'ai été perſuadé que je ne pouvois me ſervir de trop de raiſons pour faire voir que ſon ſentiment n'étoit pas ſi inconteſtable qu'on le penſoit ; cela n'empêche pas, Madame, que je n'aie pour lui toute l'eſtime qu'il mérite, & que je ne conſidère toute ſa Congrégation au point que je le dois. Ce qui eſt de fâcheux, c'eſt que dans ces ſortes de diſcuſſions, on ne ſauroit convaincre qu'en ſe ſervant d'expreſſions fortes, qu'on attribue ſouvent à l'humeur qui n'y a point de part. Si je voyois, Madame, le Pere Mabillon, je ſuis aſſuré qu'il ſeroit content des diſpoſitions où il me trouveroit à ſon égard, qui aſſurément ſont telles qu'on les peut ſouhaiter, & ſelon Dieu, & ſelon les hommes.

Il eſt vrai, Madame, que les conteſtations ſont à éviter entre les perſonnes qui font une profeſſion particulière d'être à Dieu, cependant il y a quelques fois des queſtions qu'il faut éclaircir, d'où il peut revenir des biens conſidérables, celle-ci en eſt une, & peut-être des principales, à cauſe de ſes ſuites & de ſes conſéquences ; les hommes en jugeront ce qui leur plaira : mais je puis dire qu'il ne m'eſt pas échapé une parole qui ſe reſſente de l'aigreur qui ſe rencontre dans ceux qui parlent ſeulement pour diſputer & contredire. Il eſt certain, Madame, que ce ſeroit un bien ſi tout cela demeuroit aſſoupi & qu'on n'en parlât pas davantage, car ma crainte eſt que ſi on répond à ce que j'ai dit, il n'y ait des gens qui écrivent pour le ſoutenir qui n'obſerveront pas les meſures que j'ai gardées, & cela arrivera d'autant plus, qu'à la réſerve de quelques perſonnes prévenues, le grand nombre eſt perſuadé que j'ai raiſon & que la vérité eſt de mon côté.

Pour le Livre du P. Mabillon, je l'ai entendu comme tout le monde l'entend, & il n'y a preſque qui que ce ſoit qui n'y ait vu qu'il engageoit les Religieux à des études trop vaſtes & trop étendues ; enfin, Madame, il n'y a rien que je ne ſois prêt de faire, ſans bleſſer la vérité, pour contenter ceux qui croient avoir ſujet de ſe plaindre de moi, & je puis dire à V. A. Royale, que j'ai en cela comme en toute autre choſe une entière déférence pour tout ce qu'elle voudroit m'ordonner & me préſcrire. Je la ſupplie très-humblement de croire que nous ne ceſſons point de prier Dieu pour ſa conſervation.

Ce 31. Avril 1692.

D. JEAN MABILLON

A MADAME LA PRINC.

De Guiſe,

MADAME.

Il faut être autant perſuadé que je le ſuis de votre bonté, pour oſer préſenter à Votre Alteſſe Royale un Livre qui eſt écrit contre le ſentiment de M. l'Abbé de la Trappe. La conſidération qu'Elle a pour ſon mérite, ſans parler de la vénération particulière que j'ai pour lui, m'auroit ſans doute empêché de rien dire contre ſon dernier Livre, ſi une juſte néceſſité de m'expliquer, & de juſtifier notre Ordre ne m'y avoit engagé. Si V. A. R. prend la peine de jetter les yeux ſur ces Réflexions, j'eſpère qu'Elle verra bien que ce n'a été que comme malgré moi que j'ai été obligé d'écrire, & que j'ai taché de garder toute la modération qui m'a été poſſible. Je m'eſtimerai bien-heureux, Madame, ſi V. A. R. étant perſuadée de la diſpoſition où je ſuis pour cet illuſtre Abbé, Elle ne diminue en rien de ſes bontez ordinaires pour notre Congrégation, qui a reſſenti en tant de rencontres les effets de ſa protection. C'eſt la grace que je lui demande avec toute la ſoumiſſion dont je ſuis capable, en la priant de trouver bon que je me diſe avec toute ſorte de reſpect,

A Paris le 1. Septembre 1692.

M. L'ABBE' DE LA TRAPPE

A M. LE CURE' DE S. JACQUES

Du Haut-pas,

J'AI reçu pluſieurs lettres ſur le ſujet du Livre de la Réplique du P. Mabillon. Un homme d'un grand diſcernement & parfaitement inſtruit des choſes Monaſtiques trouve qu'il bat la campagne ; mais qu'il ne détruit point les véritez que j'ai établies, & qu'elles ſubſiſtent malgré tout ce que lui & ceux que l'ont aidé ont pu écrire, (car ce n'eſt pas l'ouvrage d'un ſeul homme, ſoit pour le ſtile, ſoit pour les raiſons). Je ne l'ai point encore lu, & je n'ai point envie de le lire, parce que je tiens la cauſe que j'ai défendue indubitable : mais ſi ſa Réplique n'eſt rien que ce que l'on m'a dit en détail, qu'elle étoit, je la ſuivrois pié à pié, ſi Dieu me mettoit au cœur d'y répondre : & je le ferois avec autant de facilité & de ſuccès que dans la Réponſe. On diſoit la même choſe de ſon Traité des Etudes. Vous m'avez mandé vous-même que M. du Bois l'avoit diſſuadé d'écrire, & qu'il n'étoit pas content de ſon ouvrage. Comme M. Nicole l'a vu & corrigé avec beaucoup de ſoin & d'application, il ne ſe peut qu'il ne le trouve à ſon goût. Ce qui eſt de vrai, c'eſt que ſous ce prétexte que j'ai fait dire au P. Mabillon plus qu'il ne diſoit, & que j'ai porté ſes penſées plus loin, il ſe ſera prudemment retracté en ſe réduiſant à des opinions plus ſupportables. Je ne ſuis convenu de rien avec le Pere Lami, mais je n'ai point voulu diſputer avec lui ſur rien, car je ne veux diſputer contre perſonne. Je lui ai ſeulement témoigné que j'honorois ſa Congrégation & que j'avois pour elle toute la conſidération qu'elle méritoit, & c'eſt la vérité. Des gens ont dit & diſent encore qu'il y a des choſes trop vives dans ma Réponſe : d'autres diſent qu'elle eſt pleine de modération. Vous ſavez ce que vous en a mandé M. le Cardinal le Camus, la vérité eſt que quantité de perſonnes m'ont écrit & m'ont loué de ce que j'avois pu m'exprimer avec tant de force & de ménagement tout enſemble. Pour le Manuſcrit du P. Mabillon, je ne l'ai point vu. C'eſt un mauvais avis qu'on lui a donné. Les Approbateurs lui ont gardé plus de fidélité qu'il ne penſe.

Ce 8. Septembre 1692.

MADAME DE GUISE

A D. J. MABILLON.

J'ACHEVAI hier votre Livre, mon Pere. Je voudrois pour beaucoup que vous euſſiez fait le voyage de la Trappe devant. Je ſuis ſure que vous feriez convenu & que vous n'euſſiez point mis l'Avant-propos qui eſt très-aigre, & qui paroit l'être pour picquer ſimplement. Il y a auſſi un trait dans le Livre même que je croirois bien qu'il n'eſt pas de vous, mais que vous avez été pouſſé de mettre par ceux qui vous ont fait faire la Réponſe, qui ſe ſont trouvez choquez ſans ſujet par les raiſons fortes du P. Abbé de la Trappe. Il n'attaquoit que les Etudes profanes, & étoit plein d'un eſprit de charité comme S. Paul pour ſes frères, & point autre choſe. Ce n'eſt pas par prévention que j'en parle, mais c'eſt que c'eſt la vérité. Mais votre Avant-propos eſt d'un eſprit qui ſe veut vanger, qui eſt contre votre caractère : c'eſt pourquoi je ne le crois pas de vous. Je crois tout ce qui eſt d'antiquité que vous citez de vous. J'entrevois même que vous voudriez convenir, & votre fin eſt d'une humilité telle que je vous la connois. Si je ne vous eſtimois autant que je fais, je ne vous aurois rien écrit de ce que j'ai trouvé, & d'autres que moi qui ne connoiſſent point le P. Abbé de la Trappe & qui auroient même plus panché pour vous : mais je vous eſtime trop pour vous celer ce qu'on y trouve à redire, & pourra même ſcandaliſer & faire plus de tort à votre Congrégation que ce que vous avez cru que le P. Abbé de la Trappe avoit dit, qui dans les eſprits pleins de raiſon ne font tort qu'à ceux qui ne vivent pas comme vous autres. Une viſite vous auroit unis de ſentiment, & auroit empêché l'aigreur du Livre. Souvenez vous de moi en vos ſaintes prières.

D'Alençon le 18. Sept. 1692.

MONS. LE CARD. LE CAMUS

A D. J. MABILLON.

IL ſeroit à ſouhaiter, mon R. Pere, que la guerre que nous avons en Dauphiné ne fut pas plus fâcheuſe que celle qui eſt entre vous & M. l'Abbé de la Trappe, où la charité ſera toujours conſervée & où il n'y aura ni fiel, ni aigreur, ni amertume. Cependant bien qu'il y ait un très-grand plaiſir à voir vos ouvrages de part & d'autre, & qu'on puiſſe beaucoup profiter de vos conteſtations, il eſt tems qu'elles finiſſent pour l'édification du public, & peut-être auroit-il été à ſouhaiter qu'elles n'euſſent jamais commencé. J'en ai écrit dans ce ſens à M. l'Abbé de la Trappe. Il m'a promis qu'il n'écriroit plus, à moins qu'il n'y eut des raiſons de conſcience qui l'y engageaſſent, ce que je ne puis croire. J'attends avec impatience le Livre que vous m'avez envoyé, je le lirai avec plaiſir, & je vous conjure de croire que rien ne peut diminuer l'eſtime & la conſidération que j'ai pour votre perſonne & pour votre rare mérite, & qu'on ne peut être à vous, mon R. P. avec plus de ſincerité & de diſtinction que je le ſuis.

De Grenoble le 14. Sept. 1692.

D. PAUL PEZRON

A D. J. MABILLON.

Mon Rev. Pere.

L'ON ne m'a rendu que depuis trois ou quatre jours, la Réponſe que vous avez faite au Livre de M. de la Trappe, & que vous avez bien voulu m'envoyer. Je vous en rends des actions de graces très-humbles, & je le fais avec d'autant plus de plaiſir, que j'en ai eu un très-ſenſible dans la lecture de cet excellent ouvrage. C'eſt une Apologie parfaite & accomplie de l'étude des Moines, à laquelle bien loin de pouvoir répondre, on ne donnera jamais la moindre atteinte, qu'on faſſe & qu'on écrive tout ce que l'on voudra. La vérité eſt maintenant connue; les preuves, les faits & les raiſons que vous rapportez pour la ſoutenir, ſont comme autant de rayons qui la mettent au jour. Après cela comment pourra-t-on la cacher; comment pourra-t-on l'affoiblir? L'on ſait maintenant ce que l'on doit croire de l'étude de ceux qui ſont engagez dans cette profeſſion ſainte, l'on ſait même ce que l'on peut faire en ſe conformant à cette foule de Saints & de grands hommes qui ont allié la ſcience avec la pieté dans les Monaſtères, & qui par l'une & par l'autre ont été ſi utiles à l'Egliſe. L'Ordre Monaſtique vous aura donc des obligations immortelles, auſſi-bien qu'au grand S. Thomas, pour avoir après lui ſoutenu avec tant de force une pratique, qui lui a toujours été ſi avantageuſe. Pour moi, mon R. P. j'en ai été perſuadé par bien des raiſons, mais j'en ſuis maintenant convaincu. Cela ſera cauſe que j'étudierai déſormais avec plus de tranquillité & plus d'aſſurance que je n'aurois fait, bien que j'aie été deſtiné à cela par mes Superieurs. Ils m'ont même élevé au Doctorat, après l'avoir refuſé avec une eſpèce d'opiniatreté, durant l'eſpace de ſix ou ſept ans. Je dis cela pour vous montrer que ſi je fais des études extraordinaires, je ne le fais qu'en ſuivant les règles que vous preſcrivez. J'eſpère qu'elles ne ſeront point un obſtacle à ma ſanctification, & qu'elles ne ſeront point tout à fait inutiles; ce qui me conſole & même qui m'encourage eſt que je ſens qu'elles me font plus de bien que de mal; elles me donnent une grande idée de la Religion des Chrétiens & un reſpect ſouverain pour les choſes ſaintes. Ainſi j'éprouve par ma propre expérience une partie des véritez que vous avez établies. Je crois, mon R. Pere, que vous ſerez bien aiſe de ſavoir que je vais donner bien-tôt un Commentaire littéral & hiſtorique ſur les premiers Prophètes. L'on verra ſenſiblement par cet eſſai, que ſans le ſecours de l'ancienne Hiſtoire, il n'eſt pas poſſible d'entendre les plus belles & les plus importantes prédictions de ces hommes divins, qui regardent la réprobation de la Synagogue, & le renverſement de l'Etat des Juifs. Je ferai voir dans cet Ouvrage les coups que Dieu a donné au Royaume d'Iſrael ou des dix Tribus pour le détruire abſolument après qu'il a répudié ce peuple, & vous connoîtrez que ces coups funeſtes pour Iſrael ont été donnez par des peuples barbares, & par des Rois de Ninive & de Babylone, qu'on ne peut ſavoir que par l'ancienne Hiſtoire. Je ſuis donc perſuadé que la connoiſſance en eſt très-utile, & il ne faut qu'enviſager ce que dit là-deſſus le grand S. Jérome dans ſon Commentaire ſur le Prophète Daniel. Vous voyez par tout cecy que je ſuis un peu de votre ſentiment, car vous me forcez de l'être par tant de belles choſes que vous avez dites, Mais votre pieté & votre mérite ſingulier font que je ſerai toute ma vie avec bien du reſpect & de l'attachement &c.

De Maubuiſſon ce 2. Octobre 1692.

M. L'ABBE' DE LA TRAPPE

A D. J. MABILLON.

M. R. Pere.

ON ne peut pas être plus touché que je l'ai été, de toutes les marques que vous m'avez données de votre amitié, dans le voyage que vous avez fait à la Trappe; quelque ſentiment que vous puiſſiez avoir de ma reconnoiſſance, vous voulez bien que je vous diſe qu'il ſeroit beaucoup au deſſus de ce que vous l'avez, ſi vous aviez pu pénétrer dans les diſpoſitions de mon cœur; au reſte je regarde tout ce que vous me dites de notre Maiſon comme un pur effet de votre charité, & j'en aurois meilleure opinion que je ne l'ai eue juſqu'à préſent, ſi je la croiois digne de celle que vous mandez que vous en avez. Je ſouhaite, mon R. Pere, que rien ne vous empêche d'executer le deſſein où vous êtes de nous venir voir avec plus de temps & plus de loiſir. C'eſt une grace que j'attendrai avec beaucoup d'impatience, & comme un moyen de vous témoigner avec plus d'étendue que je n'ai pas fait, qu'on ne ſçauroit vous honorer plus que je fais ni être avec une eſtime plus cordiale & plus ſincère que je ſuis &c.

Le 7. Juin 1693.

D. J. MABILLON

A D. CLAUDE ESTIENNOT.

IL me ſemble qu'il y a un ſiècle que je n'ai eu l'honneur de vous écrire, mon R. Pere, & de vous remercier de la continuation de votre ſouvenir & des Mémoires que vous avez eu la bonté de m'envoyer, ſur tout des derniers que Mgr. de Reims m'a fait mettre entre les mains. Vous avez ſu, que j'ai été au Chap. Général comme paſſevolant, & qu'au retour j'ai paſſé par la Trappe, où j'ai ſejourné le jour du S. Sacrement avec le R. P. Prieur de Compiegne. Nous y avons reçu toutes les marques poſſibles de cordialité & d'amitié du R. P. Abbé & de ſa Communauté, que l'on ne peut voir ſans en être édifié. Nous aſſiſtames à Matines, qui durerent quatre heures & à tout l'Office du jour. Les Complies durerent une heure. Les pauſes de cet Office durent pendant un Ave, *& un* Sancta *entier: aux autres heures de l'Office les pauſes ſont moins longues que les notres, & le chant aſſez rond, à la réſerve du* Salve Regina *de Complie, qui dure un quart d'heure. On ne peut rien entendre de mieux chanté. Il y a de très-bonnes voix entre les quatre vingt Religieux de Chœur qui compoſent cette Communauté, dont il y en a douze* Novices, *Auguſtins, Cordeliers, Peres de l'Oratoire, Curez, enfin de pluſieurs Ordres, & ils gardent avec l'habit de Novice la Tonſure qu'ils portoient dans leur premier état. Je parlai quatre fois à Monſ. l'Abbé, la première ſans dire un ſeul mot de notre conteſtation. A la ſeconde M. l'Abbé commença par dire qu'il ne ſavoit pas ſi nous n'aurions pas été fâchez de ce qu'il avoit écrit contre moi. A ces mots je l'embraſſai & lui moi, tous deux à genoux, & je répondis que ſon Ecrit n'avoit donné aucune atteinte au reſpect & à la vénération que j'avois eue pour lui. Il m'ajouta que lorſqu'on étoit pénetré d'une certaine vérité, on diſoit quelquefois les choſes d'une manière un peu vive, mais qu'il me prioit d'être perſuadé qu'il avoit pour notre Congrégation & pour moi en particulier tous les ſentimens d'eſtime & de cordialité qu'on pouvoit avoir, & qu'il étoit bien-aiſe de faire cette déclaration en préſence du Pere avec qui j'étois. Comme je lui répliquois, on nous vint interrompre, & il ne fut plus parlé de cela dans les deux autres entretiens que nous eumes avec lui. Nous en dimes davantage avec un des trois Religieux à qui nous parlames: & le tout ſe paſſa avec toute la modération & la cordialité poſſible. Ce Religieux me dit que j'avois fait un plaiſir indicible à leur Communauté d'avoir fait cette démarche &c.*

Madame de Guiſe ſe trouva à la Trappe le même jour, mais je n'eus pas le temps d'avoir un long en-

tretien

tretien avec elle. Elle s'attendoit ſans doute que je devois reſter le lendemain qu'elle y devoit revenir avec Monſ. l'Evêque de Chartres pour y paſſer trois jours : mais nous en partimes le vendredi matin quelque inſtance qu'on nous fit d'y demeurer. Voilà en deux mots ce qui s'eſt paſſé dans cette entrevue dont Monſ. l'Abbé a témoigné être extrêmement ſatisfait, comme on l'a ſu non ſeulement par la lettre qu'il m'a fait l'honneur de m'écrire, mais auſſi par quelque autre.

Le 15. Juin 1693.

DE MONASTICORUM STUDIORUM

RATIONE

Ad juniores ſtudioſoſque Congregationis

SANCTI MAURI MONACHOS

D. J. MABILLONIUS.

CUM *animos veſtros rerum ſacrarum Studiis flagrare video, Fratres amantiſſimi, quin tam pia cogitationi congratuler, & pro facultatis meæ modulo opem feram, temperare non poſſum. Scio quippe rem iſtam magni eſſe momenti, ſed non parum delicatam, quæ molliter tractari, & caute provideri debeat. Nam ſi tantiſper, fervente adhuc ætate, langueſcere ſinatur hæc mentis agitatio, in ſocordiam & omnium rerum incuriam facile reſolvitur: ſi luxurianti animo & curioſitate laſcivienti frena laxentur, verendum eſt ne religio & pietas, qui præcipuus ſtudiorum ſcopus eſſe debuerat, ejuſdem improbitate obruatur & præfocetur. Quapropter magnopere intereſt ſcire qua ratione hi duo ſcopuli vitari queant, ut ne tam præclarum exercitium in veſtram perniciem cedat, quod ad ſalutem animæ a Patribus noſtris eſt inſtitutum.*

Atque ut id paucis exſequar; ſi quid hac in re video, ſi me ipſa experientia non fallit, tria potiſſimum conſideranda ſunt in ratione ſtudiorum. Primum eſt, cujus rei gratia ſtudendum ſit. Deinde quatenus ſtudiorum intentio promovenda. Tertio quodnam ſtudiorum genus religioſis viris maxime perſequendum.

Cum finis in unaquaque diſciplina principem locum teneat, prima ſtudioſorum cura eſſe debet, ut ſtudiorum ſuorum genuinum finem & ſcopum agnoſcant, atque perſpectum habeant, ne ea vel levitate animi ſuſcipere, vel pravo animo perficere contingat. Et quoniam non ſæculares Philoſophos, non turpis quæſtus, aut inanis gloriolæ cupidos, ſed religioſos juvenes informare aggredimur, triplicem eis ſtudiorum ſuorum finem proponimus, ſine quo inanes prorſus, immo exitioſi futuri ſunt eorum conatus. Si vis fructuoſe & religioſe ſtudiis dare operam, ſtude ad pietatem, ad actionem, ad temporis rationes. Hi ſint tibi in animo deſcripti fines, nunquam ex mentis tuæ oculis excidant, alioquin deficis, cum te profeciſſe exiſtimas.

Prima nobis ſæculo nuntium remittentibus & Religionem profeſſis cogitatio fuit, aut certe eſſe debuit, ut Deo nos totos manciparemus, ut non ſolum præcipuas actiones noſtras ipſi conſecraremus, ſed ut cogitatus & deſideria noſtra penitus a rebus ſæcularibus avocarentur, & ad Deum unum converterentur. Propterea facultates noſtras earumque vel maxime deſideria abdicavimus, ut rebus omnibus nudati, de Deo ſolo cogitare, Deum ſolum quærere ac ſpectare in nobis in omnibus liceret. Uno verbo propter pietatem, id eſt ut Deo prorſus adhæreremus, reliquimus ſæculum. Pietas vero in duobus maxime conſiſtit, nempe in cogitationibus & affectibus de Deo piis, & in moribus ſanctis. Quod ſi pias illas mentis agitationes & actiones ſacras abſque ſtudiorum ſubſidio fovere & accendere poſſemus: non dubium, quin ex directo profeſſionis noſtræ ſcopo, totos nos illis dedere, neglectis ſtudiis, oporteret. At quoniam ea eſt mentis noſtræ inconſtantia, ut quod ſuſcepit facile prima quaque difficultatis occaſione deſerat; ea infirmitas, ut primos impetus & conatus pios diu ſervare non poſſit; fit ut ad ſiſtendam hanc levitatem, ad iſtam infirmitatem confirmandam ratio identidem juvanda ſit conſiderationibus piis, & voluntas boni contemplatione denuo excitanda, & quibuſdam ſignis ſacri propoſiti refricanda & reſtituenda memoria.

Ad hoc vero maxime juvant ſacræ lectiones, ex quibus intellectus illuſtratur, movetur voluntas, memoria reparatur. Sic itaque libris utendum eſt, ut eorum ſubſidio pietas foveatur, ut rebus ſeriis, non inanibus occupetur animus, atque ut ad actionem magis idoneus reddatur.

Si corpori cibum & alimenta ſubtrahimus, cito deficiet, & ad omne opus ineptum & invalidum fiet. Cibus animæ lectio eſt, quam ſi non ſubinde ipſi ſuppedites, jejuna & languens ad omnia erit. Non experientia quævis, non labor qui corpore exercetur, non ipſa divina officia ſapient, ſi animus piarum lectionum uſu non fuerit recreatus. Inde cor ſiccum & aridum erit, pigra reddunt rerum ſpiritalium deſideria, quæ flammæ inſtar, ſublato lectionis oleo & alimento, reſtinguentur. Contra ſi quis mentem rerum ſeriarum lectione & conſideratione paſcere curabit, pios affectus inde enaſcentes aſſidue experietur, qui ipſi omnis laboris ſenſum vel minuent, vel etiam penitus auferent.

Sed etſi hæc commoda ex piis ſtudiis non redundarent, vel hoc unum ad ea nos animare debet, quod Deo temporis conceſſi rationes reddere nobis oporteat. Nam ſi hæc conſideratio pro ſua dignitate cogitationem noſtram occuparet, ne momentum quidem temporis a bono ejus uſu vacare ſineremus, ne conceſſi beneficii apud Deum reos (quod utinam rarius contingat) nos eſſe conſequeretur. Quod ſi verbum otioſum, hoc eſt ſine ullo Dei vel proximi reſpectu ex ore elapſum, nos Deo obnoxios facit: quid fiet de illis, qui tempus pro nihilo ducunt, idque interire non ſolum patiuntur, ſed etiam quaſi dedita opera, ſi quid agunt, interimere ſe tempus, pernicioſo verbo & exemplo, profitentur. Itane tempus, rem omnium pretioſiſſimam, quod redimendis peccatis, quod comparandæ ſanctitati & æternitati, quod denique demerendo Supremo Numini cælitus nobis conceſſum eſt, ad inanem operam, ad interitum dari, ad interitum inquam non tantum ipſius temporis, ſed etiam ejus qui tam facile ipſo abutitur? Quippe ſecuris maledicti & damnationis poſita eſt ad radicem arboris infructuoſæ, id eſt ejus, quæ nullos Deo dignos fructus producit, excidenda utique ſecundum Salvatoris oraculum, & in ignem projicienda.

At videas juniores nonnullos, qui ut hanc foveam declinent, in aliam paullo minus periculoſam delabuntur. Nempe ut ſe ab inerti otio & temporis incuria tutos præſtare videantur; in aliorum ſalutem ſtudia ſua dirigunt, qui vix prima vitæ ſpiritalis elementa deguſtarunt. Videas illos totos ſe dedere ad componendas conciones, huc omnia ſua ſtudia, commentationes omnes torquere; & quaſi de ſua perfectione jam ſecuros, totos eſſe in procuranda ſalute aliena. Videas illos cathedram ſibi erigere in theatro cordis ſui, ubi declamationes umbraticas edunt, ſibi jam ipſis de futuro plauſu congratulantes. Non nova eſt hæc Dæmonis aſtutia, quam Bernardus jam dudum in tironibus reprehendit. Verum quo pacto quis utilem alienæ ſaluti curandæ navare poteſt operam, qui necdum caritatem apprehendit, utpote vitiis adhuc ferveſcentibus plenus, & vanitate, quæ caritatis capitalis hoſtis eſt? Hoc vero ſit omnibus incipientibus perſuaſum, totum eorum negotium ac ſtudium eſſe debere de extirpanda cupiditate, & de caritate acquirenda: quam cum ſemel quis apprehenderit, jam non ſponte ſua ad tam ſanctum miniſterium ſe ingeret, ſed etiam a Superioribus ſuis & Eccleſiæ miniſtris applicatus vix acquieſcet, ut qui nempe vocationis ſuæ præcipuum finem animo defixum habebit, ſimul & ſuſpecta eorum pericula, qui in aliorum ſalutem labores ſuos conferunt, nec non operis ipſius difficultatem, cui nemo niſi vocatus & cum grandi timore ſe dare debet. Felices vero terque felices, qui ſua ſorte, id eſt, privata vita contenti, ad ejuſmodi exercitia non adſpirant, nec iis implicari ſe patiuntur, niſi charitas & Eccleſiæ neceſſitas exigat, quod certe Monachi vocabulum & officium exigit.

Ex his facile quiſque colligere poteſt, ut quis finem ſtudiis præfixum aſſequatur, tria eſſe maxime neceſſaria, nempe intentionem ſoli Deo placendi & adhærendi: amorem ſummum veritatis, ita ut ne minima quidem veritas negligatur: ac demum orationem frequentem, tum ut ſtudiorum obſcura percipiat, tum ut ſtudiorum exitus ac ſucceſſus Deo, qui ſcientiarum dominus eſt, commendentur. Orationis exercitio plus profeciſſe ſe, quam propria induſtria profeſſus eſt Thomas Aquinas, qui nunquam ſe lectioni, niſi præmiſſa oratione, dedit.

Expleta prima parte, nempe cujus rei gratia ſtudendum ſit, nunc quatenus ſtudiorum intentio promovenda, id eſt quouſque primus ille ſtudioſorum ardor ferri poſſit, conſiderandum eſt, ne ſcilicet in ſtudioſitatis vitium incurratur. Tria vero hac in re maxime obſervanda ſunt, ſcilicet ut pro ſua quiſque facultate, ſeu pro indito talento iis ſtudiis, ad quæ natus eſt, præcipue applicetur. Nam nihil invita minerva recte fit, & fruſtra ſupra vel contra naturam niti, conatus eſt hominis tempore & otio abutentis. Qui ad ſtudia ineptus eſt, in manuali aliqua arte ſeu in labore ſe exerceat: qui ad ſtudia natus, eas diſciplinas præferat, quæ genio ſuo magis reſpondent. Quia vero paſſim in rebus noſtris cæcutimus, operæ pretium eſt, ut quis ingenii ſui mo-

modum ex viri periti judicio metiatur. Hoc loco (quod alterum conſiderandum venit) vitandum, ne inutiles & infructuoſæ artes a religioſo tirone præferantur, qui nonniſi utilibus occupari debet. Utilia voco, quæ ad propriam ſalutem vel ad perfectionem conducunt, aut ſaltem ab ea non retardant. Et primo quidem ſcientiam illam, quæ in ſolis ſermonibus verſatur, fugiat veritatis amator, nec rupedias verborum, id eſt umbram pro re ipſa ſectetur. Deinde eas artes declinet, quæ totum animum rapiunt, nec eum ad res ſpiritales aptum efficiunt, quales ſunt mathematicæ, quarum elementa quidem ſtudioſis proſunt, ſed ſi ſemel his immerſus fuerit animus, vix unquam ad ſpiritalia aſſurgere valebit. Tertio denique tantum temporis ſtudiis tribuendum eſt, quantum propoſiti & ordinis ſui exercitia ſinunt, & ſtudioſus operam ſuam male collocatam reputare debet, cum ſtudia ſua ipſum a propriis vitæ religioſæ officiis avocant. Semper in animo defixam habeat hanc Ambroſii Autperti Abbatis piiſſimi ſententiam, ita Deum precari ſoliti: „ Qui tribuiſti ſcientiæ donum, „ quæſo ut tribuas etiam voluntatem, ſtudium atque „ virtutem quærendi bonum. Quod ſi voluntas, ſtu„ dium, virtuſque operandi bonum non proſequitur „ ſcientiæ donum, ſatius eſt mihi, Domine, ſtultum „ hebetemque eſſe. Neque enim ideo patriam parenteſ„ que reliqui, ut mihi ſcientiæ dona largireris, ſed ut „ perfectione virtutum ad vitam æternam perduceres. „ Nolo certe hanc commutationem. Quod ſi utraque non „ mereor, doctrinam ſcilicet atque operationem: aufer „ quæſo doctrinam, tantum ut tribuas operationem vir„ tutum “. Ita ille in fine libri decimi expoſitionis in Apocalypſim, quod utinam in omnium ſtudioſorum mentibus inſculptum eſſet in æternum pietatis monumentum: ut ſine diſpendio actionis ſtudiis incumberent.

Reſtat pars tertia, quam initio propoſuimus, nempe quodnam ſtudiorum genus Monachis ſit maxime proſequendum. Cum vero triplicem perſonam, nempe Chriſtiani, Monachi, & Eccleſiaſtici viri noſter candidatus ſuſtineat, triplici etiam ſcientia ornatus eſſe debet, Chriſtiana, Monaſtica, & Eccleſiaſtica.

Sed quoniam vita chriſtiana cæterarum fundamentum eſt, in id potiſſimum incumbat, quod homini Chriſtiano informando conveniat. Alioquin ſuper inane pingit, ſi non præmiſſo chriſtianæ pietatis fundamento Monaſticas virtutes conſectetur. Atqui tota chriſtiana ſcientia in duobus verſatur, in doctrina & in moribus, quod utrumque in ſacris litteris continetur. Prima igitur religioſi tironis cura ſit, Fidei myſteria probe cognita habere. Deinde ad morum conſiderationem tranſeat, in qua major debet eſſe ejus ſedulitas, cum Chriſtiana religio maxime ad mores ſpectet. Quapropter ei connitendum eſt, ut totum Chriſti Domini ſermonem, qui in monte habitus eſt, ſæpius meditetur, in quo tota vitæ chriſtianæ perfectio continetur: & cum in ſtudiis ſacris gradum aliquem fecerit, legat eas Patrum expoſitiones, quæ ad hunc ſermonem pertinent, præcipue Auguſtinum. Sic enim fiet ut intelligat, quâ in re ſita ſit vera Chriſtianorum beatitudo; quouſque refrænanda cupiditas, qua ratione caritas inſtruenda: tum leges veræ, non umbraticæ humilitatis agnoſcet, & correctionis fraternæ, atque adeo fraternæ charitatis, in quam tam ſæpe in ſocietatibus religioſis eruditionis defectu peccatur. Deinde quo pacto moderandum ſit paſſionibus quatuor præcipuis, amori, gaudio, triſtitiæ & timori. Inter hæc linguarum ſubſidium, ſi ad hoc natus eſt, parare non negliget, ut earum ope ſacram Scripturam facilius intelligat, rimetur, & penetret. Tunc enim demum ad veræ ſapientiæ gradum ſe perveniſſe ſciat, cum uno divinarum Scripturarum guſtu fuerit recreatus. Huc maxime tendant, huc collimant omnia ſtudia religioſorum: quibus præcipua eſſe debet cura de intellectu Pſalmorum, quos paſſim recitant, de Evangelii lectione ac meditatione, necnon Pauli Epiſtolarum, quæ ſummum Chriſtianæ doctrinæ apicem comprehendunt.

Poſt eruditionem Chriſtianam ſequi debet rerum Monaſticarum cognitio, ad quas peculiari voto adſtringimur. Et primo ſua cuique Regula attente conſideranda, & cum brevibus Commentariis comparanda. Deinde votorum obligatio perveſtiganda, ſimulque obſervationum regularium, quarum pretium & neceſſitatem non ſatis attendunt paſſim Religioſi, ob idque nunquam inſtituti ſui perfectionem aſſequuntur, ad quam non niſi hac via gradus eſt. Deinde Ordinis ſui hiſtoria conſideranda, ut ex bonis exemplis religioſus tiro proficiat, & mala deteſtetur. Neque etiam negligenda veterum Monachorum præſertim Orientalium facta, ad quorum imitationem Regula noſtra authoritate inducimur.

Denique cum Monachi inter miniſtros ſacros adſcripti ſint, etiam Eccleſiaſticæ doctrinæ operam navare debent, ut Eccleſiæ diſciplinam & regimen ſaltem aliquo modo calleant, id eſt Eccleſiaſticam hiſtoriam, Concilia nimirum generalia & nationalia gentis in qua degunt, atque Juris Canonici aliqua rudimenta. Et primo quidem religioſus tiro diſcat Compendium hiſtoriæ ſacræ, cui Romanæ etiam aliquam notitiam præmittere juvat. Hiſtoria ſacra duobus teſtamentis continetur, quorum eximium Breviarium condidit Sulpicius Severus, hoc ipſum ſcilicet quod in candidatorum noſtrorum gratiam hic recudi fecimus. Quo in authore neſcio quid amplius mirer, ſermonis elegantiam, quæ cum Veterum eloquentia comparari poteſt, an rerum tam multarum delectum, quem in contexenda hiſtoria ſua adhibuit, an denique claritatem & facilitatem, ita ut oratio nec brevitate obſcuretur, nec rerum multitudine obruatur.

§. III.

De Controverſia circa Jejunium in Gallia primum, tum in Italia excitata.

INter temporum controverſias, quorum hiſtoriam hiſce in Diſſertationibus exhibemus, non poſtremum obtinet locum ea, quæ ſæculo XVII. in Gallia excitata, hoc noſtro demum revixit, magnaque contentione animorum agitata eſt. Diſſidio locum præbuit obſidio orbis Pariſienſis, quæ an. MDCXLIX. contigit; nam cum hac obſidione perdurante, ob extremam quadrageſimalium eduliorum penuriam, quæ in civitatem Pariſienſem importari omnino non poterant, hujus Antiſtes, carnium eſum tempore Quadrageſimæ per Dominicos, lunæ, martis, & jovis dies tam gravi urgente neceſſitate indulſiſſet; quæſitum eſt a quibuſdam Theologis, an Archiepiſcopus in jejunio quadrageſimali, cujus abſtinentia a carnibus pars quædam eſt, præſumeretur diſpenſaſſe, non minus quam in abſtinentia carnis diſpenſaverat. Varie hinc in utramque partem pro vario cujuſque ingenio & ratiocinio diſceptatum fuit. Anno MDCC*XXXVI.* hæc controverſia in Italia quoque recruduit, Fidentinus Epiſcopus vulgo *di Borgo S. Donnino* lato Edicto caverat, ne ii, qui ob ciborum quadrageſimalium faſtidium carnibus veſcebantur, a jejunii legibus, quæ unicam præſcribunt comeſtionem, ſe haud obſtringi putarent. Dura, ac non ferenda viſa eſt nonnullis optimi Antiſtitis juſſio. Initio in plurimorum aures muſſitatum; inde juſtum mandatum palam irrideri cœptum, improbari atque contemni. Has voces ſententiaſque fovebant non pauci Confeſſarii, qui Chriſtifideles ad ſe accedentes, liberalitate ſumma & damnanda indulgentia a jejunio eximebant. Alexander Mantegatius Presbyter Placentinus, elegantiſſima Diſſertatione *de Jejunio cum eſu carnium conjungendo*, vulgata Placentiæ an. *1736.* Edicti Antiſtitis Fidentini ſatis opportune æquitatem oſtendit, & vindicias ſcripſit. Mantegatii Diſſertationi Italicam Diatribam oppoſuit Petrus Copellotus Presbyter pariter Placentinus, eamque ſuffragio ſuo communivit Archipresbyter Bartholomæus Caſalius. Mantegatius comparata ſibi ex ſcripto Ludovici Antonii Muratorii ſententia, adverſus Copellottum quam citiſſime Reſponſum adornavit, ediditque Placentiæ 1739. Aliis deinde ſeſe controverſiæ immiſcentibus multæ ſcriptiones vulgatæ ſunt, præcipue ab Antonio Carbonara, & P. Benedicto Maria Brignole S. J. quorum ille Mantegatii, hic Copellotti opinionem tuebatur: quas omnes ſcriptiones cum editas tum manu exaratas percenſere ut longum ſit, ita minime neceſſarium. Copellottus interea, in conſortium vocato Bartholomæo Caſalio, poſt annos duos adverſus Mantegatium edita Diſſertatione Theologico-Morali pugnavit; quamvis nonnulli putaverint hanc non abſque Theſeo elaboratam fuiſſe; ſed hoſce presbyteros nomen, Herculem vero Montium Jeſuitam operam locaviſſe. Quiſquis tamen hujus Diſſertationis auctor habendus ſit, parum profuerit ulterius inveſtigare. Id certo conſtat an. 1739. Venetias miſſam fuiſſe, ut in officina Recurtii prælo committeretur. In autographum cum incidiſſet P. Daniel Concina Ord. Præd., illudque curioſe cœpiſſet evolvere, Typographum primo dehortatus eſt, ne illum ex officina ſua in vulgus prodire fineret librum, in quo opinio ſacris jejunii legibus, ut ſui quidem ferebat ſententia, adverſa tradebatur. Sed fruſtra. Quoniam igitur Typographum ab eo conſilio avocare non potuerat, ab eodem facultatem eſt aſſecutus teſtimonia graviorum Theologorum exſcribendi, quorum numerum ingentem Diſſertationis Auctores conſarcinaverant. Ita prodituræ *Theologico-Moralis Diſſertationis* fundamentorum adprime conſcius, dierum circiter XXV. intervallo, celeritate ſcilicet ſumma, opus abſolvit, quod non ita multo poſt editam modo commemoratam Diſſertationem lucem vidit cum hoc titulo: *La Quareſima Appellante dal foro contenzioſo di alcuni recenti Caſiſti al Tribunale del buon ſenſo, e della*

buona

buona fede del popolo Criſtiano ſopra quel ſuo Precetto del Digiuno da accoppiarſi coll' uſo delle carni, permeſſo pel ſolo nocumento del cibo quareſimale. In Venezia 1739. Hoc in opere ſacræ inediæ triſtiiæque leges fortiſſime vindicavit Concina, & quadrageſimalium ciborum uſu jejunii tempore exemtos ad illios nihiloſecius cuſtodiam obſervationemque obſtringi comprobavit. Verum opus, quod ſolos Eccleſiaſticarum legum amor pepererat, multos ipſi adverſarios, eoſque rabidiſſimos comparavit, qui eum quieſcere non ſiverunt etiam poſt fata, quando livor extingui dicitur. Cum primum prodiit Concinianus liber, ut multis laudibus a ſanioris doctrinæ adſeclis exceptus eſt; ſic fuit ſuſurrationibus ac querelis primum ab iis improbatus, qui ea, quæ carni & ſanguini placent, conſuevebant. Facinus indignum admiſiſſe Concinam ajebant, ceu qui tot ſapientiſſimos Doctores (ita Caſuiſtas appellabant) ludibrio habuiſſet. Quæ vox atque querela cæteris quidem ad inſignem Concinæ invidiam conflandam aptior videbatur; nam ex hoc mendacio falſas ac ridiculas plures conſecutiones deducebant, quas pudet referre. Neque vel ipſi operis inſcriptioni pepercerunt; quaſi Auctor theologicam quæſtionem, alioquin perviam, ad Chriſtianorum ſenſum judiciumque deferendo, eorum in Italia confirmare opinionem, atque augere numerum voluiſſet, qui a Pontificia Conſtitutione Clementis XI. quæ incipit *Unigenitus* ad futurum Concilium appellarunt, atque tumultus motuſque civerunt. Quamquam vero hæc aliaque ſatis multa magno verborum apparatu homines jactarent præceptis erudiri ex ara Epicuri depromtis hauſtiſque, ac propterea brevi in nihilum abitura liceret conjicere, e re tamen ſua eſſe duxit Concina tantis clamoribus occurrere, eoſque diſſipare in ſecunda Operis editione, quæ eodem anno curata eſt. Dumhac ratione jurgiis ſe obviam iviſſe Concina crediderat, ferociſſima ſcriptio in vulgus edita eſt, qua ea recruduerunt, quæ ſopita non immerito Concina arbitrabatur. Nempe an. 1740. P. Hercules Montius Mutinenſis in Parmenſibus Jeſuitarum ſcholis Theologiæ Profeſſor præferocis ingenii *Quadrageſimæ Appellantis* impugnationem aggreſſus eſt, Copellotti & Caſalii edita Apologia, in qua iræ atque furori laaatis habenis omnia genera conviciorum in adverſarium evomuit. Dum hæc & alia Concinianæ ſententiæ oppugnatores præſtarent, librique ex parte utraque prodirent, controverſia tandem ad Benedicti XIV. aures pervenit, qui ſanioris doctrinæ vindex acerrimus cuſtoſque eximius ſtatuit ipſe illam accurate verſare. Poſt diligens hinc peractum examen adhibitoſque in eandem rem viros doctiſſimos, ſententiam a Concina adſertam probandam eſſe ſtatuit, illique contrariam litteris Apoſtolicis profligare. Quare die XXX. Maji an. 1741. Encyclicam dedit ad Eccleſiarum Antiſtites, in qua ab exemtis uſu quadrageſimalium ciborum ob nauſeam atque faſtidium *unicam comeſtionem ſervandam eſſe* definivit; aliiſque inde Apoſtolicis litteris confirmavit, quas legas Tom. I. ejuſdem Bullarii, tum in Concinæ Commentario, quo illas illuſtravit. Et hæc quidem conſentanee omnino ad ea, quæ jam Romæ alii Pontifices conſtituerant. Nam Alexander VII. ut refert Graveſonius an. MDCLVII. Romæ promulgavit edictum, quo, propter peſtem, quæ anno præcedenti in Urbe ſævierat, diſpenſavit tempore Quadrageſimæ cum civibus Romanis a præcepto de abſtinentia carnis in diebus Dominicis, lunæ, martis & jovis, expreſſe tamen declarans, eos jejunium ſervare debere, excepta die Dominica, in aliis diebus, in quibus libere poſſent carnibus veſci. Similem diſpenſationem a præcepto de abſtinentia carnis tempore Quadrageſimæ an. MDCLVIII. totius Ducatus Mediolanenſis fidelibus indulſit idem Pontifex, ea appoſita clauſula *citra tamen exemptionem a jejunio*. Denique in Edicto, quod Romæ pro obſervatione Quadrageſimæ ſub Pontificatu Clementis XI. an. MDCCIII. publicatum fuit, clauſula inſerta fuit, ut jejunii lex ſervaretur ab iis quibus juſta de cauſſa concedebatur ut Quadrageſimæ tempore carnibus ſalubribus veſcerentur. Sed cum hæc inſerta clauſula quibuſdam non adriſiſſet, diligentius hujuſce rei examen commiſit Clemens XI. atque poſt expenſa illorum ſuffragia tandem ad marginem Edicti, quod Romæ pro Quadrageſimæ obſervatione an. 1704. vulgandum erat, hanc clauſulam propria manu ſcriptam edictoque inſerendam ipſemet Pontifex appoſuit: *E oſſervare il digiuno, alla di cui leggi ſiano tenuti anche quelli che ſi cibano di carni ſalubri col motivo di eſſere loro nocivo il vitto quareſimale.*

§. IV.

De controverſia in Italia excitata, an Sacerdotes Miſſam celebrantes teneantur miniſtrare Euchariſtiam fidelibus, qui paratos ad ipſam recipiendam ſe exhibent, ac petunt Sacrificii, cui adſtant, fieri participes.

HANC controverſiam diremit auctoritate ſapientiaque ſua Benedictus XIV. datiſque ad Italiæ Antiſtites litteris Apoſtolicis an. 1742. die 13. Novembris ſtatuit, Miſſam celebrantes non teneri ſacram Euchariſtiam omnibus petentibus infra ipſam actionem miniſtrare. „ Certiores effecti, inquit, pullulare in nonnul-
„ lis Italiæ Diœceſibus controverſiam de obligatione,
„ qua Sacerdotes Miſſas celebrantes adſtringantur Eu-
„ chariſtiam miniſtrare intra eaſdem fidelibus iis, qui
„ ad ipſam accipiendam paratos ſe ſe exhibent, ac pe-
„ tunt ſacrificii, cui adſtant, participes fieri; noſtro
„ proinde animo reputavimus, gliſcenti malo Apoſtoli-
„ cæ hujus paginæ documenro obviam ire, ne ulterius,
„ haud abſque fidelium eorumdem ſcandalo, progredia-
„ tur. Itaque, Venerabiles fratres, ſermonem noſtrum
„ ad vos convertimus, ut ipſi quoque paſtoralis hac in
„ re officii partes minime negligatis. §. 1. Ac primo
„ quidem dicendum nobis occurrit, nemini ex fidelibus
„ in mentem venire poſſe, Miſſas privatas, in quibus
„ Sacerdos ſolus ſacram ſumit Euchariſtiam, propterea
„ veri, perfecti, & integri ſacrificii incruenti a Chri-
„ ſto Domino inſtituti rationem amittere, ideoque il-
„ licitas eſſe exiſtimandas. Nec enim ignorant fideles,
„ aut ſaltem facile edoceri poſſunt, ſacroſanctum Tri-
„ dentinum Concilium innixum doctrinæ, quam perpe-
„ tua Eccleſiæ Traditio ſervavit, huic adverſantem no-
„ vam falſamque Lutheri ſententiam damnaſſe *ſeſſ.* 22.
„ *cap. 6. can. 8. Si quis dixerit Miſſas, in quibus ſo-*
„ *lus Sacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas*
„ *eſſe, ideoque abrogandas: anathema ſit.* §. 2. Ni-
„ hilominus quandoquidem vetus Eccleſiæ praxis & di-
„ ſciplina, juxta quam fideles Miſſis adſtantes partici-
„ pare paſſim atque in publicis conventibus ſolebant
„ ſacroſanctum ſacrificium, inſtitutioni, & exemplo
„ Chriſti Domini omnimode convenit, verba ejuſdem
„ Concilii eo ipſo ſpiritu, quo ab eodem prolata ſunt,
„ iteramus: *Optaret quidem ſacroſancta Synodus, ut in*
„ *ſingulis miſſis fideles adſtantes, non ſolum ſpirituali*
„ *affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptio-*
„ *ne communicarent, quo ad eos ſanctiſſimi hujus ſa-*
„ *crificii fructus uberior perveniret.* Utinam autem eo
„ ipſo pietatis fervore, quo primorum ſæculorum fi-
„ deles exardebant, noſtrorum quoque temporum ho-
„ mines inflammati, avide ad publicam ſacram men-
„ ſam advolare, ſanctorumque myſteriorum ſolemnitati
„ non adeſſe tantum, ſed religioſe eorumdem partici-
„ pationem exoptare conſpicerentur. Nulla certe res
„ eſt, qua utilius Epiſcopi, Parochi, Confeſſarii ſtu-
„ dium ſuum omne impendere valeant, quam in exci-
„ tandis fidelibus ad eam mentis puritatem ſectandam,
„ unde digni reddantur frequenti ad ſacram menſam
„ acceſſu, & non ſpirituali tantum, ſed ſacramentali
„ etiam participatione illa ſacrificii, quod a Sacerdo-
„ te, tanquam publico Eccleſiæ Miniſtro, non pro ſe
„ tantum, ſed pro ipſis & ipſorum nomine offertur.
„ §. 3. Et quamvis de eodem ſacrificio participent,
„ præter eos, quibus a Sacerdote celebrante tribuitur
„ in ipſa Miſſa portio victimæ a ſe oblata, ii etiam,
„ quibus Sacerdos Euchariſtiam reſervari ſolitam mini-
„ ſtrat; non tamen iccirco aut vetuit unquam Eccle-
„ ſia, aut modo vetat, ſatisfieri ab ipſo Sacerdote pie-
„ tati, & juſtæ eorum petitioni, qui Miſſæ adſtantes,
„ ad conſortium admitti poſtulant ejuſdem ſacrificii,
„ quod & ipſi pariter offerunt ea ratione, quæ ipſos
„ decere poteſt; imo probat atque cupit, ne id omit-
„ tatur, eoſque Sacerdotes increparet, quorum culpa
„ & negligentia fidelibus participatio illa denegaretur.
„ §. 4. At quoniam in Eccleſia Chriſtiana opus eſt
„ cuncta ordinare, & congruenter diſponi; Paſtores vi-
„ gilantiam, & curas ſuas conferent, ut ex una parte
„ fidelium pietas minime fraudetur eo acceſſu eaque
„ participatione; ex alia vero ita utrumque ſortiatur,
„ quin ulla in laudabilibus aliis inſtitutis oriatur per-
„ turbatio, unde facile confuſio etiam & ſcandalum o-
„ riretur. Quare Paſtotes monere debent eoſdem fide-
„ les, ut participes eſſe cupientes ſacræ menſæ (quod
„ maximopere probandum ducimus) ſtudeant tempus,
„ locum, & circumſtantias nanciſci, quibus & ipſi ju-
„ ſtorum votorum ſuorum compotes evadant, nec inſti-
„ tuta illa pietatis impediant. Hiſque Paſtorum ſuo-
„ rum monitis fideles ſe ſe dociles præbentes, cavebunt
„ ne ſibi injuriam factam querantur, ſi quandoque pro

„ tempore, loco & perſonis, Epiſcopus minime opportunum cenſuerit, a Sacerdote celebrante, Euchariſtiam diſtribui iis, qui adſtant; quibus ſcilicet eo ipſo tempore facilis, & obvia ſuppetit ratio ad eamdem menſam accedendi, pluribus aliis locis cuivis inſtructam. §. 5. Haud ægre Epiſcopi, & Parochi id fidelibus perſuadebunt, quoties ipſis ſignificent, ex Eccleſiæ diſciplina, quæ modo viget, non quidem difficiliorem, ſed faciliorem evaſiſſe iiſdem participationem, quam optant. Siquidem veteri more in ſingulis Eccleſiis paſſim unica Miſſa celebrabatur, cui fideles adſtabant, indeque participabant: quin a ſolis propriis Paſtoribus, quemadmodum reliqua Sacramenta, ita etiam Euchariſtiam licite accipere valebant; hiſce vero temporibus, ex Sacerdotum celebrantium, ex locorum altariumque, quibus ea celebratio publice peragitur, multiplicitate, patet cuilibet facile parabilis ſacra menſa, & ad ſacrum convivium admiſſio. Sin autem iidem fideles ita moniti, importune inſiſterent pro recipienda Euchariſtia in iis temporis, loci, & perſonarum circumſtantiis, quas excipiendas cenſuiſſet Epiſcopus, Ritualis Romani auctoritate etiam fretus; hæc illorum petitio, utpote nec juſta nec rationabilis, contumacem, ac refractarium animum demonſtraret, cupidumque perturbationis, ac proinde minime compoſitum Euchariſtiæ, qua par eſt, pietate recipiendæ. §. 6. Dum Paſtores erga fideles ita ſe gerent, dumque fideles Paſtorum dictis pronas ita aures accommodabunt, orietur abſque ulla dubietate pax illa perfecta, atque concordia, qua capita invicem & membra magnopere colligari decet; deſinentque importunæ illæ controverſiæ, quæ eo tandem tendunt, ut turbas gignant, ac ſcandalum, verique animarum fructus, quo nihil Paſtori carius eſſe debet, perniciem &c.".

Ex his litteris Apoſtolicis Benedicti XIV. tria apertiſſime conſequuntur, ut Bertius notat lib. XXXIII. *de Theolog. Diſciplinis* cap. XXI. primum communionem adſtantium nequaquam eſſe neceſſariam ad ſacrificii eſſentiam ac perfectionem; Parochos vero, qui miniſtrare Sacramenta legitime petentibus tenentur ex officio, poſſe pro variis circumſtantiis ad nutum Epiſcopi in Miſſa, & extra Miſſam Euchariſtiam diſtribuere, ipſorumque Epiſcoporum monita ab aliis quoque Sacerdotibus eſſe obſervanda. Alterum, rem eſſe magnopere congruam, ſi in ſingulis Miſſis aliquis adſtantium communicet ſacramentaliter. Tertium denique, in his ceteriſque rebus ad diſciplinam ſpectantibus ſedulo dandam eſſe operam, ne fraudetur pietas, ne oriantur ſcandala, & ne ſub devotionis prætextu pravum aliquod ac perniciosum dogma ſubrepat. Nulla profecto argumenta pro adſtruenda obligatione miniſtrandi Euchariſtiam in ſingulis Miſſis poſſunt, me judice, aſſerri, niſi petita ex Liturgiis, ex praxi & diſciplina veteris Eccleſiæ, ex collectis precibuſque Miſſarum, atque ex Cœnæ Dominicæ inſtitutione. Verum hæc argumenta congruitatem inferunt, non præceptum, & a ſacrificii ratione ad participationem Sacramenti fallaciter tranſeunt: denique ſunt illa eadem, quæ urgent hæretici, ut demonſtrent *privatas* Miſſas eſſe illicitas, & abrogandas: quæ argumenta adeo obtrita atque convulſa ſunt a Theologis, ut ea denuo tegeri mirum plane videatur.

§. V.

De cultu Cordis Jeſu, & concertatione inde excitata.

MAgnam puritati Religionis labem inuſſit, majoremque minatur in dies, quæ ſuperiore vertente ſæculo, & eo, quod nunc labitur, ad ſenium properante plurimorum occupavit animos novitas, cultus nimirum carnei Cordis Jeſu. Originem ejus vulgo repetunt ab ementita revelatione, quam a Domino factam ajunt in Galliis piæ feminæ, admodum tamen illuſæ Margaritæ Mariæ Alacoque. Neque vero dubium eſt revelationem id genus manifeſtum præferre deceptæ mentis characterem. Seligit enim ad colendum in Chriſto Domino particulam Cordis ejus, quod revelationi veræ repugnat apertiſſime. Niſi enim ultro cæcutire velimus, & ſaluberrimum præterire monitum 1. Joan. 4. v. 1. *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint*, non poterimus in Alacoquiana revelatione, qua non Chriſtus totus & totum, ſed particulatim, hoc eſt ſecundum ſingularem ejus divini corporis partem adorandus proponitur, nativum non agnoſcere ſpiritum erroris. Nam eodem loco divinum teſtatur oraculum v. 3. *Omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt*. Non fuit igitur, nec eſſe potuit a Domino Alacoquianum cardialatriæ figmentum, ſed id ipſi Alacoquiæ & Moderatoribus ejus acceptum ferri debet, in primis vero celebri P. Columberio olim extinctæ Societatis Jeſu alumno; ei, inquam, qui redux ex Anglia morbidam hanc mercem a Thoma *Goodwino* Calvinianо, ſeu verius Sociniano hæretico longe lateque diffuſam tranſvexit, uti rerum & temporum ordo demonſtrat, in Galliam, & Philotheæ ſuæ ſuperna quaſi delegatione ab impura defæcatam originis nota venditandam commiſit ex integro. Qua quidem in re tanti viri pace dixerim, non humani modo aliquid paſſus, ſed cardialatriæ præjudiciis occupatus, & abreptus fuiſſe non injuria videtur. Poſt id temporis mirum eſt, quanta illuſionum copia, quantoque virium & fallaciarum conatu Columberianam novitatem per Alacoquiæ vehiculum inductam ex-Jeſuitæ Symmiſtæ propagare ſuſceperint. Ad id obtinendum innumera ſunt omnis generis commenta, quæ identidem excogitarunt. Miracula ipſa & viſa de cælo eminus edita ridicule oſtentarunt. Præter cætera factum illud ſolemne eſt, quod Deus in eorum dedecus & confuſionem accidere non ita diu ante permiſit. Cum enim pro ea qua pollebant auctoritate & gratia ſuperioribus annis effeciſſent, ut Romæ vulgaretur, totumque inde pervaderet orbem prodigio conſignatum effatum S. Aloyſii Gonzagæ, quod beatus nuntius de cælo in cubiculum tyrunculi Lojolitæ *Cæleſtini* delatus, eique in viſione apparens tanquam ex Dei ipſius ore revelavit cardialatriam eſſe univerſæ cæleſti Curiæ gratiſſimam: ecce ille idem Nicolaus *Cæleſtinus*, qui ad eam propagandam ſanitati a S. Aloyſio reſtitutus eſſe dicebatur, propediem Tuſculi naturæ conceſſit. Sicque ſomnium fuiſſe deprehenſum eſt, quod ut ingens miraculum jactabatur. Atque ex hoc tam inani oſtentatæ revelationis exemplo diſcere licet cum cæteras omnes recentes Cordicolarum revelationes, tum vero maxime Alacoquianam revelationem non fuiſſe divinitus immiſſam, ſed humanitus cuſam intenſo ac vivido lenocinantis imaginationis æſtu. Teſte enim S. Thoma 2. 2. *q. 60. art. 3. in corp. Unuſquiſque faciliter credit quod appetit*. Quamlibet tamen bonam fidem exulare fecit, malamque ſuccedere, quod in Cœleſtinio res ſecus evenit, atque de illo prophetatum fuiſſe percrebuerat. Hinc utrique revelationi tam Alacoquiæ Chriſtum aſpectantis, quam Cæleſtinii S. Aloyſium videntis de cardialatria ſecum agentes æque nota congruit, quam utrique Sapiens appingit *Eccleſ. 34. Cor tuum phantaſias patitur: niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne dederis in illis cor tuum*. Ab Altiſſimo autem neutram fuiſſe tam certum eſt, quam quod certiſſimum ex Deo non eſſe, quod *ſolvit Jeſum*, ut de prima prænotatum eſt, & prophetiam prædeſtinationis, & approbationis vacuam eſſe non poſſe, quod in alteram nuncupatim cadit, & in primam implicite recidit juxta illud *Deuter. 18. Quod ſi tacita cogitatione reſponderis: Quomodo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus. Hoc habebis ſignum. Quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non eſt locutus*.

Hæc tamen apud ſuos plane diſſimulant Cordicolarum duces, quos quum cæca fide magiſterio ſuo addictos norint, perſuaſum iis eſſe jubent, carnei Cordis cultum revelatione niti Chriſti Domini, & inſigni confirmatum eſſe oſtento de cælo. Sed quum incidunt in eos, qui non ſibi parent ad nutum, & hæc falſiloquia proſpectant, nihil intereſſe volunt, vera ne, an falſa fuerit Alacoquiana revelatio, Aloyſianaque prædictio, ſed rem tranſigi malunt famigerato Decreto an. 1765. Verum ſic agentes obliti jam videntur quibuſcum loquantur. Quaſi vero non hi videant, ſicut eorum cæci pediſſequi, tanti intereſſe rata probari quæ miſſa fieri, & improbari ſinunt, quanti quod in ſpiritu, & veritate oportet adorare. Conditioni tamen ſtare lubet. Nam ſi diverſione iſta quæſtionem fugiunt de vitiata Cardialatriæ origine, graviori ſeſe implicant noxa, fœdiſſimo nempe falſi crimine. Neque enim Decreto illo Sac. Rituum Congregatio cultum probavit, nec probare poterat, carnei Cordis Jeſu, ſed Feſtum tantum agi paſſa fuit, hoc eſt Officium, & Miſſam celebrari de *Corde Symbolico*, quod caritatem Chriſti ſignat, & permiſſioni cauſam præbuit. Idque adeo verum eſt, ut in Apologetico ſuo *lib. 2. cap. 28. pag.* 132. ne ipſe quidem Tetamus auſus fuerit rem hanc exploratiſſimam in quæſtionem adducere, ſed imo contra locuples ei teſtimonium reddiderit in *nota*, quæ dicto loco ſic habet *lit. A. Effuſos lætitiæ modos, quibus cl. me. Cardinales Ferronius, & Gallius teſtabantur, Deum illis inſpiraſſe mentem inſtituendi Feſtum de Corde Symbolico, aptius explicuiſſe certi ſumus quam faciat Blaſius Proluſ. num.* 5. Niſi ergo Cordi Symbolico ſubſtruatur Cor ipſum Chriſti carneum, uti Tetamus, & Cordicolæ certant (quod laudatos EE. PP. gloriatos fuiſſe monſtraret non jam de inſpiratione ſuperna, ſed de contradi-

ctione

ctione manifeſta, deque inſtantanea correctione, quod iis injuriam appingeret quam turpiſſimam) res plana eſt, eos omnes falſi crimen admittere, qui Decreto S. Congregationis tueri, ac protegere, auctoritateque donare moliuntur infenſum illi cultum Cordis carnei, quod ad rem apte ponderat S. Thomas 2. 2. *qu.* 93. *art.* 1. *corp. Poteſt*, inquit, *contingere falſitas in exteriori cultu ex parte colentis; & hoc præcipue in cultu communi, qui per Miniſtros exhibetur in perſona totius Eccleſiæ. Sicut enim falſarius eſſet, qui aliqua proponeret ex parte alicujus, quæ non eſſent ei commiſſa, ita vitium falſitatis incurrit, qui ex parte Eccleſiæ cultum exhibet Deo contra modum divina auctoritate ab Eccleſia conſtitutum.* Reque vera ſub eundem annum 1765. indigno plane auſu cardialatria vulgari cœpta fuit uſurpato nomine Eccleſiæ Romanæ. Quod plane Cordicolis juxta vota ceſſurum fuiſſet, niſi Deus, cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur, exiſtere feciſſet in Urbe Roma puſillum hominum gregem, qui cardiaco cultui ab Eccleſia proſcripto, & ei nihilominus obrepere geſtienti reclamatione legitima viritim obſiſteret. Et obſtitit ſane tam felici ſucceſſu, ut larvato nomine, & auctoritate Eccleſiæ Romanæ cardialatriam penitus exuerit, eamque magno impetu ubique gentium irruentem, ubique gentium in controverſiam ſummam adduxerit.

Ad primum namque quod attinet, ſupervacaneum eſſet id ultra proſequi, quod & ipſi Cordicolæ certius ſibi eſſe faſſi ſunt, quam eorum conſtare dixerint Adverſariis, niſi quod copulantes arbitratu ſuo Cor Jeſu proprium cum Corde Symbolico, Cor Jeſu proprium propinare non deſinunt quaſi probatum ab Eccleſia Romana ſub Corde Symbolico. Paucis itaque evinci debet, cur nihilominus in hac facti quæſtione punctum omne tuliſſe dixerimus Anticardiacos. Quamvis enim id ipſi plane noſſent, & publicis etiam typis auctoritate legitima Romæ vulgaſſent ipſo an. 1765. quin ullus Cordicolarum auſus eſſet rem omnibus notam, & recens actam contradictione ſua in alium ſenſum traducere; conſulendos nihilominus duxerunt hac ipſa de re EE. PP. qui Feſtum agi paſſi fuerant de corde Symbolico, ab eiſque acceperunt, nullum ſe pati voluiſſe conſortium proprii Cordis cum Symbolico; ſeque in id nominatim compellari veniam etiam præbuere petentibus, & ſignanter ſ. m. Clemens XIV. qui rei geſtæ quam penitus introſpexerat, ea ſignificatione animi teſtimonium ſuum contextim adhibuit. Hæc eſt veritas. *Queſta è la verità*. O præclaram vocem, & Romano dignam Pontifice Veritatis incarnatæ gerente vicem in terris! Qua vel una faceſſant oportet argutiunculæ omnes, quibus in Decreto Sac. Congregationis admiſcere nituntur Cordicolæ Cor Jeſu proprium cum Corde Symbolico. Cor autem ad hanc normam ſymbolice ſumptum, & novo Feſto cauſam præbens; innuit enim caritatem Chriſti, cujus ergo celebrari permiſſum fuit; perinde ſegregat ab objecto cultus Cor Jeſu carneum ſolitarie acceptum, atque conſtat Cor ipſum Jeſu carneum ſic uſurpatum in atomo, certo certius amandatum fuiſſe in antenctis propoſitionibus Cauſæ, & præſertim in tertia an. 1729. Nec ad rem pertinet, quod in recenti Decreto a Cordicolis tranſverſum acto indicetur receſſus a deciſis, & quod Sac. Congregatio annuendum precibus cenſuit. Prima ſiquidem formula præcedentem negationem concernit, & altera conceſſionem ſucceſſivam Officii, & Miſſæ. Unde ſicut hæc limitate concepta fuit pro Officio, & Miſſa de Corde Symbolico, ſic & ex illa nullum duci poteſt argumentum, quod ſimul admiſſum fuerit, quod fuerat antea negatum, Officium, & Miſſa de Corde carnali. At enim vero neque his egent adminiculis Anticardiaci, quum quæſtionem omnem, quæ nudi facti eſt, de præciſa intelligentia Decreti fortunata illa declaratione Cardinalium, ipſiuſque Summi Pontificis Cor carneum excludentium ab objecto cultus, & ſymbolicum adoptantium, hoc eſt caritatem Chriſti pro motivo colendi ipſum totum, non unum Cor ejus in novo Feſto nuper admiſſo, vel permiſſo ſub typico nomine Cordis Jeſu, reſecuerint ad vivum.

Quod vero ſpectat alterum, cardialatriam ſcilicet ubique dominari geſtientem in controverſiam ſummam revocatam ubique fuiſſe paucorum Anticardiacorum opera, quos Romæ ſuſcitavit Deus, ne indigna, abſurda, & portentoſa novitas graſſaretur in Eccleſia, locupletiſſime teſtificati ſunt Cordicolæ ipſi. Quamvis enim cardialatriam ſuam in eum finem collimare prædicent, ut caritas Dei diffundatur in cordibus hominum, & multitudinis credentium, ſicut ab initio, cor unum ſit, & anima una, qui quæſo fieri potuit, ut omni perrupto chriſtianæ modeſtiæ fræno, ſuæque profeſſionis obliti diriſſime debaccharentur in eos, qui puro Religionis zelo ſuperſtitioni bellum indixerunt, ab eaque nuperum Feſtum Cordis Jeſu purgare ſategerunt, niſi ſi compertum habuiſſent (quod Chriſtianæ Reipublicæ bono ceſſit) ſaniorem hominum vim a ſuis caſtris defeciſſe? Quod argumenti genus tam ſplendidum eſt, ut illuſtrius fieri non poſſit; nec ullus dubito ne in mentem quidem venturum fuiſſe Cordicolarum ſtatoribus, ut a Sac. Rituum Congregatione Feſtum extorquere curarent Cordis Jeſu, ſi prævidere potuiſſent extituros Romæ aliquos, qui quærentes non quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, & viros ſummos imitantes Benedictum XIV., & Juſtum Fontaninum, non laturi, neque paſſuri profecto eſſent permiſſionem Feſti divino plane conſilio *limitate* tributam pro *Corde Symbolico*, deteſtabili auſu in aliam verti formam Eccleſiæ ſemper inviſam, eaque vel invita nomine tamen, & auctoritate ſua ſubdole produci ad *Cor-carneo-ſymbolum*. Sed jacta jam eſt alea. Prodierunt enim, & ſunt in manibus Obſervationes editæ in dictum Feſtum ipſo decretali an. 1765. Diſſertatio commonitoria, quæ ſucceſſit an. 1771. Antirrheticus opus plane præclariſſimum, eique adjectus Italicarum Epiſtolarum numerus an. 1772., & alia commonitoriæ vindex Diſſertatio an. 1773. Quorum laborum metiri licet fructum tum ex conſonis aliorum ſcriptis Romæ, Januæ, Neapoli, Florentiæ, & alibi extra Italiæ fines interea temporis in medium proditis, tum etiam, & multo magis ex immenſo propemodum injuriarum cumulo, quibus Apologiſtæ cardiaci adverſarios ſuos affecerunt, & virus evomuerunt in eos acerbitatis ſuæ, nec minas etiam deliberunt intendere. De ſe namque Venetis typis ad eos deterrendos ita ſcripſerunt an. 1775. *Pavidi lepores in leones convertentur, & conſurgent rugientes, ut dilacerent audaces.* Quæ quidem verba tam ſi tempus attendas, quo prolata ſunt, quam quæ conſecuta Cordicolarum molimina non obſcuris argumentis deprehenſa, eoque directa, ut nigro theta Anticardiacorum libri conſignarentur, poſſis nec injuria inter cæteras recenſere Prophetias comminationis ætate noſtra frequentiſſimas, quas non Dei ſpiritus ingerit, ſed præparatione ſua malitia hominum conflat. At religio, ſapientia, & cautio Pii VI. qui per id tempus inauguratus fuerat in Summum Pontificem, mentiri fecit iniquitatem ſibi. Permittens enim cum Clemente XIII. Officium, & Miſſam de Corde ſymbolico, quod unum permiſſum fuiſſe contendunt Anticardiaci, execrans autem cum Innocentio XII., cum Benedicto XIII., cum Benedicto XIV., & cum Clemente XIV. affectatum cultum Cordis materialis, quem pro viribus impugnandum caſte, ſancteque Anticardiaci ipſi ſuſceperunt, nullam ſubeſſe cauſam vidit, præter amarum delatorum zelum cardialatriæ exacerbatum cladibus, & in vindictam facile pronum, cur interdicto ſubjicerentur libri doctrina ſana referti, eoque nomine abriperentur e manibus Fidelium, quo commonent eos, ne Religionem ſuam erga Filium Dei impura ſuperſtitione commaculent.

Et vero quid impurius eſſe queat eo Religionis officio, quod triplici deturpetur infami nota cultus *Goodwiniani*, cultus *Berruyeriani*, cultus *Neſtoriani*, quæ ſingula ab Anticardiacis deprehenſa ſunt in cardialatria, brevique excurſione commonſtrari facile poſſunt? Et a priori quidem infamia, quæ dudum latuit, & nuper in lucem venit ob recens fortunatum inventum, quod auctorem habuit, & præcurſorem *Thomam Goodwinum* hæreticum Anglicanum, qui cardialatriam invexit, & excoluit inter heterodoxos paucos annos antequam Alacoquia eam auſpicari diſceret in Galliis; ab hac, inquam, infamia, quæ vitiatæ originis notam infert, purgari certe nuſquam poterit. Sicut enim cultus id genus non toti adjicitur, ſed parti corporis Chriſti, neceſſaria connexione ſecum defert, quod ſpeciem ingerat ſignificative miſſam fieri integritatem Dominici Corporis. Licet autem Cordicolæ non id affectare ſe dicant, facto tamen ſibi ipſis obloquuntur, eoque vel inviti præbent etiam hæreticis anſam labefactandi unitatem Eccleſiaſticam, quam Chriſtus Dominus adumbrare, & commendare voluit in integritate Corporis ſui, ut vigilanter advertit S. Athanaſius Orat. contra Gentil. num. 24. *Hinc neque Joannis mortem capitis amputatione paſſus eſt, neque ſicuti Iſaias ſectus eſt, ut & in morte corpus ſine diviſione integrum ſervaret, & nulla cauſa iis ſuppeteret, qui vellent dividere Eccleſiam.* Quod notat etiam S. Thomas 3. *p. q.* 46. *art.* 4. *ad* 3. *Specialiter tamen*, ait, *non caput ei amputatur, ut Joanni, neque ſectus eſt ut Iſaias, ut corpus integrum, & indiviſibile morti ſervet, & non fiat occaſio volentibus Eccleſiam dividere.* Quare ſi cardialatria tam arcto nexu juncta eſt cum Chriſtotomia, ut nullo pacto diſſociari poſſe videantur, fieri profecto nequit, ut Alacoquiana legitimatione quaſi reſtituta natalibus originis vitium exuiſſe putanda ſit, quod in Goodwino contraxerat. Illud enim ſibi inditum gerit, quaſique inv-

ſceratum erronea ipſa ſignificatione ſecti cordis a corpore, propter quam indivulſe fœderata eſt cum hæreticis contra geminam unitatem naturalem, & myſticam corporis Chriſti. Nec refert Alacoquianos earum neutram intendere; ſatis enim eſt, quod utramque cultu ſuo cum Goodwinianis portendant, ut poſt S. Auguſtinum obſervat S. Thomas 2. 2. *qu.* 93. *art.* 1. *corp. Mendacium maxime pernicioſum eſt, quod fit in his, quæ ad Chriſtianam Religionem pertinent. Eſt autem mendacium, cum aliquis exterius ſignificat contrarium veritati. Sicut autem ſignificatur aliquid verbo, ita etiam ſignificatur aliquid facto; & in tali ſignificatione facti conſiſtit exterior Religionis cultus, ut ex ſupra dictis patet. Et ideo ſi per cultum exteriorem aliquid falſum ſignificetur, erit cultus pernicioſus.* Et rurſus infra *q.* 94. *art.* 2. *corp. Cum exterior cultus ſit ſignum interioris cultus; ſicut eſt pernicioſum mendacium ſi quis verbis aſſerat contrarium ejus, quod per veram fidem tenet in corde, ita eſt pernicioſa falſitas, ſi quis exteriorem cultum exhibeat alicui contra id, quod ſentit in mente.*

Quod autem cardialatria alteram ſubeat notam cultus Berruyeriani, tam eſt probatu facile, quam perſpicuum, Berruyeriſmum in eo præcipue verſari, quod humanitas Chriſti in ſe *directe*, & *in recto* ſpectanda ſit, ita ut agere, & pati proprium ſit ejus, nec a Verbo recipiat, niſi ſubſiſtentiæ complementum. His vero conſequens eſt, ut ad modum Filii temporalis a tota Trinitate producti, & ab increato diſtincti, quem ſola genuit perſona Patris in æternitate, divinos etiam in ſe ſuſcipiat, & terminative ad ſe rapiat honores, ut liquet ex VIII. Propoſitione, quam in auctore damnato confixit Facultas Pariſienſis. *Sic recte intelligitur quomodo dicatur in ſe & directe adoranda ſanctiſſima Jeſu Chriſti humanitas non ut eſt humanitas nuda, ſed quia eſt humanitas Dei in perſona una ſubſiſtentis.* Et iterum ex IX. *Sic conſiderata Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſanctiſſima humanitas (nempe humanitas completa in genere ſubſiſtendi per ſubſiſtentiam Perſonæ unius Divinæ) eſt in ſe directe, & in recta adoranda, & cultu latriæ proſequenda.* Quid autem eſt Cor carneum, niſi particula quædam humanitatis Chriſti hypoſtatice unita perſonæ Verbi? Unde ſi fiat objectum cultus, quod illud ſpectari facit *in ſe directe, & in recto*, non video quid interſit inter latreuticum Cordis cultum, & totius humanitatis Chriſti. Nam *re directe, & in recto*, quod in utroque peræque dominatur; in cultu humanitatis Berruyeriani Dogmatis inventione; in cultu Cordis carnei ejuſdem Dogmatis imitatione quippe quam patenter evincit, & neceſſariam facit ipſamet objecti ratio; nullum eſſe dubium ſinit, quin cardialatria eſſentiale fœdus contraxerit cum Berruyeriſmo. Idque vel ex eo perſpectiſſimum fit, quod uti ſecundum Berruyerii ſyſtema ſoli addicuntur humanitati Chriſti in temporalem Dei filium erectæ cuncta Scripturarum teſtimonia, quæ liberationem concernunt humani generis per ineffabile Divinæ Incarnationis myſterium, ſic, & deterius etiam, univerſa Scripturarum facies, tum figuris adumbrans, tum expreſſe perſonans Filium Dei hominem factum, intolerabili plane Cordicolarum licentia contorquetur, cogitur, convertitur ad Cor carneum. Hinc in illorum idiotiſmo acatholica plane dialecto ab Alacoquia conceptis verbis invecta, paſſim uſurpari *Cor incarnatum; Cor immolatum; Cor ſacrificatum.* Hinc etiam fingi, & coloribus exprimi Cor e cælo delapſum, reclinatum in Præſepe, confixum in Cruce, in Sacramento relictum. In tanta autem ſacrorum eloquiorum depravatione quibus demum armis, quæ vel infirma faciunt in manibus Patrum, conficere poſſent hi novi Pugiles heterodoxorum hominum vim, ſi qui rurſus exiſterent, qui conſertis manibus perfecti Dei, & perfecti hominis veritatem impugnarent in Chriſto? Res plane ab ſe loquitur, & peſſimi etiam exempli eſt. Hoſtes enim fidei, qui Cordicolarum deliramenta proſpectant, & irrident, non ea pro ſua re privata vellent, ſed communia facerent etiam iis, qui nec Berruyeriani puri ſunt, nec Berruyeriani Cordicolæ, & in utriſque deteſtantur tam perverſam, ac noxiam Scripturarum Sanctarum abuſionem, ut apte perpendit S. Auguſtinus lib. de Geneſ. ad Litteram cap. 19. *Turpe autem nimis, & pernicioſum ac maxime cavendum, ut Chriſtianum de his rebus quaſi ſecundum Chriſtianas Litteras loquentem, ita delirare quilibet Infidelis audiat, ut quemadmodum dicitur toto cælo errare conſpiciens riſum tenere vix poſſit. Et non tam moleſtum eſt, quod errans homo deridetur, ſed quod Auctores noſtri ab eis, qui foris ſunt, talia ſenſiſſe credantur.*

De tertia tandem, & deteriori nota cultus Neſtoriani, quanta nempe, quamque juſta illius ſuſpicione Cardialatria oneretur, brevi dilemmate, ut mihi quidem videtur, ſatis, ſuperque liquere poteſt. Aut enim latreuticus cultus, qui carneo Cordi exhibetur, impenditur ei *propter* unionem hypoſtaticam; aut illo Cor carneum afficitur *præter* hypoſtaticam unionem. Si primum dicatur, lubens admiſerim procul abeſſe, abſolute, & abſtractive loquendo, noxam omnem cultus Neſtoriani. Sed id tamen, ad hypotheſim quod attinet, procul etiam abeſſe facit a carneo Chriſti Corde latreutici cultus uſum omnem, & officium. Cultus enim humanitati Chriſti adhibitus propter unionem hypoſtaticam toti ſimul adjicitur, nec partes *ejus* attingit in particulari, niſi forte phyſice ſeparatas inveniat, ſicut accidit in triduo mortis de anima, corpore, & ſanguine Chriſti. Unde quum Cor *ejus* neque tunc, neque uſquam ſegregatum fuerit a corpore, neque tunc, neque uſquam cardialatriæ locum dare potuit, hoc eſt latreutico cultui ratione unionis hypoſtaticæ proprie, diſtincte, & peculiariter ad ſe terminato. Secus enim quum plures ſint tam intimæ, quam extimæ corporis partes, earum ſingulis propter unionem hypoſtaticam divini deputati poſſent honores, quod in quibuſdam idololatrarum deprehendit, & reprehendit Magnus Athanaſius laudata *Orat. contra Gentil. num.* 9. *Alii vero partes corporum, ut caput, humerum, manum, pedem ſeorſim dividentes ſingulas inter Deos collocavere, & divinis honoribus ſunt proſequuti, quaſi non contenti Religione erga totum, & integrum corpus adhibita.* Si vero dicatur ſecundum, Cordi nempe carneo latreuticum cultum impendi *præter* hypoſtaticam unionem, plana res eſt, Cardialatriam in vitium prolabi cultus Neſtoriani. Ita namque non reſpicitur, ut Cor Verbi Dei propter nos hominis facti, quod eſſet illud colere propter unionem hypoſtaticam, ſed ut Cor hominis in propria perſonalitate ſubſiſtentis, & Deivirili dignitate locupletati, quod aperte Neſtorianum eſt. Nec excuſatio valet, quod Cardialatria ſit mere *præciſiva*, non autem *diviſiva*, ſicut adoratio Neſtoriana. Eſto namque, quod diviſiva non ſit ſecundum intentionem colentium, æque tamen diviſiva ſit oportet ſecundum ſignificationem cultus. Neque enim fieri poteſt, ut Cor carneum adoretur præter unionem hypoſtaticam, quin adorari ſignificetur ut quid ſubſiſtens in alio quam in perſona Verbi, quod aliud eſſe nequit niſi ſuppoſitum creatum Neſtoriano more ſubactum, & ad nomen elevatum, & honorem Filii Dei. Reque ipſa quod *nihil* interſit ad rem præſentem inter adorationem diviſivam, & mere præciſivam teſtis eſt quam qui maxime locuples utpote Cordiculis haudquaquam ſuſpectus, Franciſcus Suareſius in 3. *p. qu.* 25. *art.* 2. *diſput.* 53. *ſect.* 3., ubi de anima humanitatem Chriſti reſpectante cum præciſione ab ejus divinitate ſic habet: *Dum abſtracte, & præciſe conſiderat humanitatem Chriſti, & dignitatem ejus, durante hac ſola cogitatione non poteſt Perſonam ipſam in ſe, & per ſe adorare; quia non poteſt adoratio referri in objectum non cogitatum; refertur enim per affectum, & affectus non tendit in incognitum.* Et aptius etiam ad intentum noſtrum Cl. Thomaſin. *de Incarnat. lib. II. cap.* 3. *num.* 14. *Non me fallit, Damaſcenum dixiſſe, carnem inadorabilem eſſe, ſi ſubtilibus cogitationibus diſpeſcatur a Divinitate. Sed hanc cogitationum audaciam haudquaquam ille approbavit, quinimmo ut a Neſtorianis invectam, ut hereticis uſitatam deteſtatus eſt. Inadorabilem fore dixit, ſi præſecaretur a Verbo; ideoque ne inadorabilis ſit, præſecari vel cogitando vetuit.*

Patet igitur adorationis præciſivæ colorem nullius opis eſſe Cordicolis ad eluendam Neſtorianı cultus notam, ſi Cor Jeſu carneum juxta alterum prædicti dilemmatis membrum adorandum eſſe prætendant præter unionem hypoſtaticam. Quod ſi vero pedem referant, & cautius agendo latreutico cultu ſeſe proſequi obteſtentur Cor Chriſti carneum propter hypoſtaticam unionem, ſicut adoratur Corpus Chriſti tam in propria ſpecie, quam ſub ſpecie Sacramenti; Cardialatriæ ſuæ nuncium remittant oportet, ut ſuperiori dilêmmatis membro effectum eſt. Nam quod ajunt de corpore Chriſti tam diſpar eſt, quam planum *quod partes animalis, ut oculus, manus, caro, & os, & hujuſmodi non ſunt in ſpecie, ſed totum*, ſicut ait S. Thomas 1. *p. qu.* 76. *art.* 5. *ad* 3. Unde fit, ut ni ſectæ ſupponantur a toto, ne ratione quidem unionis hypoſtaticæ partes corporis capaces ſint illius adorationis ad ſe terminatæ, ſecundario tamen, & indirecte, quam ita ad ſe terminat humanitas aſſumpta, hoc eſt corpus, & anima Chriſti, ut obſervat Sanctus Doctor 3. *p. q.* 25. *art.* 1. *corp. Proprie autem honor exhibetur toti rei ſubſiſtenti; non enim dicimus, quod manus hominis honoretur, ſed quod homo honoretur.* Et iterum *art.* 2. *pariter in corp. Honor adorationis proprie debetur hypoſtaſi ſubſiſtenti ..... Adoratio igitur humanitatis Chriſti dupliciter poteſt intelligi. Uno modo, ut ſit ejus, ſicut*

rei

rei adoratæ, & *ſic adorare carnem Chriſti*, *nihil eſt aliud*, *quam adorare Verbum Dei incarnatum*. Cum ſit ergo Chriſti corpus indiviſum, tanti eſt partem ejus aliquem ſingillatim adorare, quanti veritatem orthodoxam præterire adorationis unicæ. Ita namque perſpicue ſignificatur partem corporis ad adorandum delibatam, ſic adorari, ut interim miſſa fiat, vel oblique tantum connotetur Perſona Verbi; quippe cui non ſeorſim per ſe ſe, ſicut olim corpus iſtum, eſt hypoſtatice unita, ſed cum toto & per totum, a quo nuſquam pars illa diſſecta fuit. Atque hinc ceſſat etiam præſidium, quod Cardialatriæ vulgo parant ex cultu V. Vulnerum. Non is enim cadit in fixuram, aut in loca clavorum, hoc eſt in Chriſti manus, pedes, & latus, ſed in ipſum Chriſtum vulneribus affectum, crucique ſuffixum. Manus autem, pedes, & latus nullo modo cultum ad ſe terminant, ſed ejus tantum ſigna ſuſcipiunt, quæ cultum innuunt, & ad cultum excitant Chriſti Domini, ſecundum illud, quod de piis mulieribus habetur *Matth.* 28. *Tenuerunt pedes ejus*, & *adoraverunt eum*. Et propius ad rem *Joan.* 20. ubi Thomas tractare juſſus Chriſti vulnera, non hæc, ſed Chriſtum ipſum adoratione ſua proſecutus legitur in ea verba prorumpens: *Dominus meus*, & *Deus meus*. Nec ſatis mirari poſſum Cordicolarum audaciam, qui loco Feſti Cordis, quod petebant, nacti olim Feſtum iſthoc V. Vulnerum, quod in eo myſterii erat in carnalem ſenſum detorquentes, ſanam mentem S. Congregationis ita ſus deque verterunt, ut quæ ſignificativæ diviſionis metu Feſto Cordis annuere noluerat, inſaniſſime ſponte ſua permiſiſſe Feſtum videretur, quod adorationem Chriſti proſcinderet, & lanienam faceret, eamque turpiſſimam Dominici Corporis, quam linteis etiam, tabuliſque pictis horrificum in modum aſpectabilem fecerunt.

Atque heic locus incidit, ut aliquid addamus de cardiacis Imaginibus; quas utique ſi Goodwinianas dixerimus, ſi Berruyerianas, ſi Neſtorianas, nihil alienum a veritate dixerimus. Speciem quippe præſeferunt, & ad exercitium incitant cultus talis, qualem Goodwinus pinxit, Berruyerius delineavit, Neſtorius invenit. Has autem quum video, & ſtatas etiam in Templis video, *Abominationem* videre mihi videor *ſtantem in loco Sancto*, de qua Dominus queritur *Matth.* 24. Apage vero, ut hoc nefario ſenſu permiſſionem mentiri queant Eccleſiæ Romanæ. Non aliter enim ab ea permiſſæ, ſeu toleratæ dici valent, quam uti permittit aut tolerat Feſtum agi Cordis Jeſu; in purum nempe Symboli modum caritatem Chriſti denotantis, quæ motivum Feſto præbuit, eique præſtituit pro objecto cultus Chriſtum Dominum perfectum Deum, & perfectum hominem tanquam amatorem noſtrum. Ratum hunc cum novi Feſti, tum imaginum uſum a Cordicolarum depravatione cuſtodire niſi ſunt Anticardiaci. Sed quoniam vix fieri poſſe videbant, quin ſenſim relabatur in Cor carneum, & in imagines Cordis carnei, optandum etiam, & Religionis bono optandum eſſe duxerunt, ut e medio tollatur Feſtum ipſum de Corde Symbolico, & ab oculis Fidelium ſymbolicæ ipſæ arceantur imagines Cordis. Quod etſi ſummam concitaverit in eos Cordicolarum rabiem, (quorum Anteſignani jam in corde Jeſu, ſicut olim in nomine, ſenſibile ſignum Religionis affectaſſe videntur, quod præſto eſſet Societati ſuæ tunc labanti ne caderet, nunc lapſæ ut reſurgat,) nihil tamen in optato illo adverſariorum ſuorum, ſi ſapere velint aliquando, deprehendere jure quiverint, unde per fœdam impoſturam traducant eos, ut irreligioſos, ut Calvinianos, ut Viclefiſtas, ut Iconomachos. Anticardiaci ſiquidem, qui ſub ſymbolo Cordis obrepere norunt, & impune uſurpari Cardialatriæ cultum Goodwiniana, Berruyetiana, & Neſtoriana lue fœdatum, tam ſibi fas eſſe rati ſunt in votis habere, votaque ſua fidenter exponere, quod Feſtum, & Imagines Cordis Jeſu ſupprimantur omnino, quam religioſe ac ſanctè, ne ſuperſtitio, quæ ſucceſſerat, increſceret, non humanitus inventum, ſed divinitus inſtitutum Chriſti Domini ſymbolum in æneo ſerpente, S. Rex Ezechias ſublatum penitus, everſumque voluerit, ut ſcriptum eſt 4. *Reg.* 18. *v.* 4. Par enim utrinque viget & religionis, & caritatis ratio ſecundum illud ad rem aptum natum, & Anticardiacorum vota rata faciens oraculum Domini *Iſai.* 57. *v.* 14. *Auferte offendicula de via populi mei*; Cordicolæ vero, qui hæc parare non deſinunt, auſuque ſuo ſub Symbolo Cordis Feſtum agunt pollutum, & impurum Cordis carnei, quod Goodwiniana, Berruyeriana, & Neſtoriana proluvie conſpurcatum eſt, de ſe dictum vereantur, & in ſe cadere metuant horrificum illud indignantis Domini effatum *Malach.* 2. *Diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum*. Itaque ſperare licet, & juſte, ac religioſe ſperare, ſuppreſſionem Feſti hujus, quod abuſione Cordicolarum factum eſt in lapidem offenſionis, & in petram ſcandali, habiturum quandoque & ipſam locum ſuum, eumque honorificentiſſimum in Eccleſiaſtica hiſtoria.

DIS-

DISSERTATIO IX.

DE

SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS

SÆCULI XVII. ET XVIII.

§. I.

De Caſare Card. Baronio.

SCRIPTORUM Eccleſiaſticorum, quorum notitiam exhibere paucis hac in Diſſertatione mens eſt, agmen ducet Eccleſiæ Annalium parens & conditor immortalis memoriæ Cæſar Cardinalis Baronius. Qui Soræ in Campania Regni Neapolitani Provincia natus an. 1538., invitus & reluctans primum Prothonotarius Apoſtolicus, inde Bibliothecarius ac tandem Cardinalis a Clemente VIII. creatus eſt. S. Philippi Nerii, cujus fuerat Congregationi Oratorii adſcriptus, conſilio *Annales Eccleſiaſticos* adverſus Magdeburgenſium Centurias ſcribendos ſuſcepit, perduxitque ad annum uſque 1198. Vitam clauſit Baronius pridie Kalend. Julii an. 1607. Ejuſdem Annales ad aliquot annos continuavit non ſine Eruditorum adprobatione Odoricus Raynaldus, poſtea vero, ſed infeliciter Jacobus de Laderchio. Horum Eccleſiaſticorum Annalium Baronii Editionibus utilior cenſetur Lucenſis an. 1740., nam in hac habentur viri doctiſſimi Antonii Pagii Critica & Raynaldi Continuatio; tum in utramque Scriptorem Dominici Georgii, & Joannis Dominici Manſii, hominum eruditiſſimorum, Notæ.

§. II.

De Leonardo Coquæo.

LEonardus Coquæus, natus non procul Aureliis nobili Galliæ urbe, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & ſacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, omni doctrinarum genere inſtructus fuit, & linguarum Græcæ & Hebraicæ ſcientiſſimus. Poſt traditas in ſuo Ordine theologicas diſciplinas, Florentiam accitus eſt a Chriſtiana Lotharinga, Ferdinandi Etruriæ Ducis conjuge, ut ſibi a ſacris confeſſionibus eſſet. Inter varia ejus ſcripta typis prodierunt luculenti *Commentarii in libros S. Auguſtini de Civitate Dei; Commentarii in Eſdram; Quæſtiones de Divina Gratiæ auxiliis*. Fidei Catholicæ egregium, ac fortiſſimum ſe defenſorem exhibuit, ac duobus Tomis Philippum Momæum, Sectæ Calviniſticæ in Gallia anteſignanum, compeſcuit. Stylum etiam acuit in Jacobum I. Magnæ Britanniæ & Hiberniæ Regem, edito *examine Præfationis Monitoriæ*, quam idem Rex præmiſerat *Apologiæ* ſuæ pro juramento fidelitatis. Obiit Florentiæ an. 1615. ut Miræus habet in Scriptoribus *Sæculi XVII.*

§. III.

De Davide Card. Perronio.

DAvid Perronius e parentibus nobilitate quidem claris, ſed Calvinianæ Sectæ addictis in Normannia inferiori ortus eſt. Adoleſcens, cognitis atque ejuratis divina adfulgente gratia erroribus quos cum lacte ſuxerat, & clericalem ſtatum complexus egregius evaſit Catholicæ fidei propugnator. Ebroicenſis primum Epiſcopus, deinde Archiepiſcopus Senonenſis, tandem S. R. E. Cardinalis, magnuſque Franciæ Eleemoſynarius fuit. E vivis exceſſit Nonis Septembris an. 1618. ætatis 63. Acutum habuit ingenium, eruditionem ſolidam, memoriam tenaciſſimam: in eccleſiaſtica & profana antiquitate verſatiſſimus fuit. Doctiſſima in hæreticos Opera ſcripſit, quæ Pariſiis collecta tribus Tomis in fol. prodierunt annis 1620. & 1622.

§. IV.

De Petro Arcudio.

PEtrus Arcudius Corcyrenſis, Romæ in Collegio Græcorum Philoſophiæ & Theologiæ operam dedit. Eccleſiæ Latinæ doctrinæ ac ritibus addictiſſimus perdocta Opera in vulgus edidit, ut ejuſdem dogmata tueretur, præſertim duos Tractatus *de Purgatorio adverſus Barlaam*, videlicet *utrum detur Purgatorium, & an illud ſit per ignem?* Inſuper *Opuſcula aurea theologica circa proceſſionem Spiritus Sancti:* Latinam Interpretationem *Menologii Græcorum*; & utiliſſimum librum, cui titulum indidit *Concordia Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis*. In hoc probat ſummam eſſe utriuſque Eccleſiæ Latinæ & Græcæ in ſeptem Sacramentorum adminiſtratione conſenſionem. Obiit Arcudius Romæ an. 1621. „ Vir pius, inquit Allatius lib. 3. de „ Conſenſu cap. 7., integer, veritatis amans, Sectariorum hoſtis, quorum & nomina abhorruit, plus tamen æquo ardentius; & cum poſſet ſæpe numero rationibus, injuriis maluit tutari ſententiam. Sic, dum omnia quæcumque excerpſerat in quocumque argumento dicere ſtudet, plerumque a propoſito digreſſionibus iiſque longiſſimis, rem & orationem perturbat: Stylo græco, quo ſibi nimium plaudebat, infelicior, quidquid dixerit Balthaſſar Anſideus ".

§. V.

De Roberto Card. Bellarmino.

RObertus Bellarminus, in Monte Politiano, Etruriæ urbe, ex Marcelli II. P. M. ſorore natus, quum Societati Jeſu nomen dediſſet, in Belgium poſtea miſſus annos aliquot Lovanii, magna eruditionis fama, Theologiam explicavit, & latine concionando, qua erat eloquentia, magnum ſibi nomen peperit. In Italiam reverſus *Libros Controverſiarum* adverſus ævi noſtri Sectarios incredibili Chriſtianorum omnium applauſu, ac fructu publicavit. Hominem de Eccleſia, ac Republica Chriſtiana optime meritum, quamvis invitum ac renuentem, ut erat modeſtia præditus ſingulari, Clemens octavus an. 1598. Cardinalem *S. Mariæ* renunciavit. Exinde Capuanus ab eodem Archiepiſcopus creatus, cum aliquandiu in ea urbe conſediſſet, ſuiſque ovibus verbo & exemplo præiviſſet, tandem onus illud depoſuit, Romamque ſe contulit, ubi mortuus eſt an. 1621. ætatis 79. Præter commemoratum inſigne Opus ſcripſit etiam Bellarminus Tractatum, *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & alia, quorum indicem Alegambius aliique exhibent.

§. VI.

De Frontone Ducæo.

FRonto Ducæus, Jeſuita Burdigalenſis, a magno Baronio in Annalibus etiam laudatus, quam egregie Græcas litteras ſciverit, quantaque Critices, ſolidioris Theologiæ, & Eccleſiaſticæ antiquitatis notitia excelluerit, ſatis oſtendunt quæ ille veterum Græcorum Patrum Opera latine convertit, & illuſtravit; *Gregorii* nimirum *Nazianzeni*, *Gregorii Nyſſeni*, *Baſilii*, *Joannis Chryſoſtomi*, *Nicephori Calliſti Hiſtoria*, & *Bibliotheca Græcorum Patrum*. His adde Notas ad S. Paulinum Nolanum, adverſus Philippum Mornæum Diſputationes, & alia, quæ ab Alegambio, & Dupinio recitantur. Obiit Pariſiis die 25. Septembris ann. 1623.

§. VII.

De Jacobo Gretzero.

JAcobus Gretzerus, inquit Aubertus Miræus, Germanus S. J. fortiſſimus athleta, ac vigilantiſſimus veritatis defenſor, magnus Lutheranorum domitor ac malleus, hæreticorumque omnium terror, poſtquam totas Bibliothecas legendo exhauſit, & totas fere ſcribendo replevit, vitæ ſatur cum 26. annis Ingolſtadii docuiſſet, una linguam Græcam, tribus Philoſophiam, reliquis Theologiam, & 48. in Societate vixiſſet, pie deceſſit Ingolſtadii 28. Januarii ann. 1625. ætatis 63. Ad ſtuporem uſque protenditur ſeries ab illo ſcriptorum voluminum, quam videre eſt apud Alegambe. Hæc Miræus. Quibus addimus libros *de Cruce* magnam Gretzero exiſtimationem apud eruditos viros peperiſſe.

§. VIII.

De Thoma Malvenda.

THomas Malvendas Hiſpanus nobilis ex Ordine Prædicatorum Theologus edidit præter alia accuratiſſime recenſita a Jacobo Echardo Tom. II. Operis *Scriptores Ord. Præd.* pag. 454. & ſeqq. *Libros XI. de Antichriſto*, qui eruditis omnibus toto Orbe probati laudatique fuerunt. Obiit ann. 1628. die 7. Maji ætatis 63.

§. IX.

De Thoma de Lemos.

THomas de Lemos Hiſpanus Gallæcus Ripadaviæ natus ex Ordine Prædicatorum, laudatiſſimus Theologus doctrinam SS. Auguſtini & Thomæ adeo tenuit, & omnino decoctam habuit, ut in XLVII. publicis diſputationibus *de auxiliis divinæ gratiæ* Romæ ſub Summis Pontificibus Clemente VIII. & Paulo V. habitis, unus ipſe cum quinque ex tota Hiſpania ſelectis ſibique invicem ſuccedentibus Societatis Patribus Gregorio de Valentia, Petro Arrubal, Ferdinando de Baſtida, Joanne de Salas, Bartholomæo Perez congreſſus fuerit, & arbitrio cenſorum omni exceptione majorum victoriam reportarit. Obiit Romæ cum magna opinione virtutum die 23. Auguſti ann. 1629. ætatis ſeptuageſimo, ſolidiſſimis editis lucubrationibus de rebus iis in Congregationibus pertractatis, quarum catalogum legas apud Echardum Tom. II. Operis *Scriptores Ordinis Prædicatorum* pag. 462. & ſeqq.

§. X.

De Heriberto Roſweido.

HEribertus Roſweidus Ultrajectinus S. J. Theologus non ſolum fidei catholicæ veritatem adverſus celebriores ſui temporis Sectarios, Caſaubonum, Plancium, Capellum & alios propugnavit, ſed etiam pleraque Veterum monumenta in lucem edidit & illuſtravit; nimirum *Vetus Martyrologium* quod Romanum arbitrabatur, alterumque *Adonis Viennenſis Epiſcopi*; *Vitas Patrum* collatas cum variis MSS., nec non SS. Patrum Opuſcula quædam. Belgice quoque reddendas imprimendaſque curavit Sanctorum vitas, pridem a Ribadaneira Hiſpanice compilatas non ſine illuſtri auctario ſuo: concinnavit etiam eodem idiomate hiſtoriæ Eccleſiaſticæ tomos inſignes, eique propriam Eccleſiarum Belgicarum hiſtoriam in Annales apte diſtributam ſubtexuit. Obiit Antuerpiæ nonis Octobris ann. 1629. Plura de eo leguntur in vita Joannis Bollandi; nam Roſweidus omnium primus conſilium iniit vulgandorum Actorum Eccleſiæ Sanctorum; quod poſtea Bollandus ejuſque Socii adeo feliciter utiliterque perfecerunt.

§. XI.

De Gabriele Albaſpinæo.

GAbriel Albaſpinæus, Gallice *de l'Aubeſpine*, Epiſcopus Aurelianenſis totius Eccleſiaſticæ antiquitatis ſcientiſſimus fuit, ut libri ab eo in lucem editi teſtantur; nimirum *de Veteribus Eccleſiæ Ritibus*; *Obſervationes ad Tertulliani & Optati Milevitani Opera*; *Tractatus de Euchariſtia*; in quibus antiquæ diſciplinæ monumenta ſtudioſiſſime expoſuit & illuſtravit. Obiit Gratianopoli die 15. menſis Auguſti anni 1629. poſtquam Epiſcopum egiſſet annos XXXIV.

§. XII.

De Henrico Spondano.

HEnricus Spondanus in Regno Navarræ natus & in Calviniana hæreſi educatus, divina adſpirante gratia ex jugi Cardinalium Perronii & Bellarmini Operum lectione ex errorum tenebris emerſit, & fidem catholicam amplexus eſt. Ob eximiam eruditionem & ſingularem pietatem creatus Epiſcopus Apamienſis, populum ſibi commiſſum verbis & ſcriptis ad ſanctitatem informare ſtuduit. Edidit Gallice librum *de Cœmeteriis ſacris* latino inde idiomate donatum; *Annalium Eccleſiaſticorum Card. Baronii epitome*; *Annales ſacros a Mundi creatione ad ejuſdem reparationem*; *Continuationem Annalium Eccleſiaſticorum* ab anno 1198. quo Card. Baronius deſiit uſque ad finem anni 1640. Diem obiit ſupremum Toloſæ ann. 1643. ætatis 75.

§. XIII.

De Nicolao Hugone Menardo.

NIcolaus Hugo Menardus, Bleſis oriundus, at Pariſiis ann. 1585. honeſto loco natus, monaſticam vitam iniit in regali S. Dionyſii prope Pariſios Cœnobio Ordinis S. Benedicti, indeque ſeveriori ſe obſervantiæ addixit in Virdunenſi S. Vitoni Monaſterio. In altero S. Germani a Pratis vitam fere omnem exegit, primuſque fuiſſe fertur, qui ſtudia litterarum in Congregatione S. Mauri extulerit, eaque cum ſanctioris vitæ cultu eſſe conjungenda & ſermone & exemplo docuerit. Memoria valuit ad miraculum uſque: Latine, Græce, ac Hebraice doctus fuit: Eccleſiaſticam antiquitatem totam tenuit, Critici ſolertiſſimi etiam nomen merito indeptus. Obiit decimo tertio Kalendas Februarii ann. 1644. *Martyrologium Sanctorum Ordinis S. Benedicti* a ſe notis illuſtratum Pariſiis edidit ann. 1629. *Concordiam Regularum, authore S. Benedicto Aniana Abbate* primus vulgavit ex Bibliotheca Floriacenſis Monaſterii, notiſque & obſervationibus illuſtravit. *S. Gregorii Papæ I. Librum Sacramentorum* cum notis item & obſervationibus in vulgus protulit, quæ in nova Operum S. Gregorii editione Pariſienſi anni 1705. Tomo III. recuſæ ſunt. Denique diatribe *de unico Dionyſio Areopagita Athenarum & Pariſiorum Epiſcopo* pugnavit adverſus Joannem Launojum. Notæ, quas in Epiſtolam S. Barnabæ Apoſtoli elucubraverat, poſt ejus mortem typis commiſſæ ſunt, ſæpiuſque inde fuerunt editæ inter Opera SS. Patrum, qui temporibus Apoſtolicis floruerunt. Atque hæc ex *Bibliotheca Benedictino-Mauriana* depromſimus, edita a Bernardo Pez, cujus laboribus utemur in Benedictinis Scriptoribus referendis, qui e celeberrima Congregatione S. Mauri in Gallia prodierunt, quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

§. XIV.

De Balthaſſare Corderio.

BAlthaſſar Corderius Antuerpienſis e Societate Jeſu græcis litteris adprime perpolitus, inſtructuſque haud vulgariter Theologicis Diſciplinis, quas Vindobonæ multorum annorum ſpatio docuit, non pauca Patrum Græcorum Opera latina fecit, notiſque ditavit; nimirum illa, quæ ſub *Dionyſii Areopagitæ* nomine feruntur, tum cætera, quæ in *Catena LXV. Græcorum Patrum in S. Lucam*, & altera *in Joannem* continentur. Edidit etiam *Joannis Philiponi in C. 1. Geneſeos de Mundi creatione libros ſex*; *Expoſitiones Patrum Græcorum in Pſalmos*; *S. Dorothei doctrinas ſpirituales*, & alia, quæ videas apud Alegambium, & Bibliothecæ Belgicæ authorem. Obiit Corderius Romæ die 24. Junii ann. 1650. ætatis quinquageſimo octavo.

§. XV.

De Jacobo Sirmondo.

JAcobus Sirmondus S. J. Presbyter Ricomagi in Arvernia natus ann. 1559. die 12. Octobris ſingulare ævi ſui & Reipublicæ litterariæ ornamentum fuit. A mitioribus litteris ad ſeveriores progreſſus eximiam rerum Theologicarum totiuſque Eccleſiaſticæ antiquitatis notitiam græcos latinoſque Patres diurna nocturnaque manu verſando ſibi comparavit; ut argumento ſunt cum accurata, atque ad leges exacta in tractandis, ubi res exigit, controverſiis Theologicis ratio & ſubtilitas, tum quæcumque ab eo edita ad illuſtrandam Eccleſiæ Hiſtoriam, & diſciplinam. Romæ prope annos 18. commora-

moratus eſt, reſpiranteque Gallia a civilibus bellis Pariſios reverſus ſenex ibi mortuus eſt die 7. Octob. ann. 1651. Oratione laudatus a præſtantiſſimo Philologo Henrico Waleſio. En illius Operum catalogus: *Godefridi Abbatis Vindocinenſis Epiſtolæ, Opuſcula & Sermones cum notis in Epiſtolas*; *Magni Felicis Ennodii Epiſcopi Ticinenſis Opera* in ordinem digeſta, multiſque locis aucta, emendata, ac Notis illuſtrata; *Flodoardi Presbyteri Eccleſiæ Rhemenſis Canonici Hiſtoriæ Eccleſiæ Rhemenſis Libri IV.* latine primum, ac multo quam Gallica verſio exhibebat auctiores cum Appendice Anonymi, & aliis Opuſculis ad eandem Eccleſiam ſpectantibus a Sirmondo editi; *Jacobi Coſmæ Fabricii Notæ ſtigmaticæ ad Magiſtratum triginta paginarum*; *S. Fulgentii de veritate prædeſtinationis & Gratiæ libri tres*; *Valeriani Epiſcopi Cemelienſis homilia 20. &c. Petri Cellenſis Abbatis Epiſtolarum libri novem cum Alexandri III. Papæ epiſtolis 56. ad Petrum Cellenſem* & ad alios cum notis; *C. Sidonii Apollinaris Arvernorum Epiſcopi Opera* primum recognita & notis illuſtrata; *Vita S. Leonis Papæ IX.* Leucorum antea Epiſcopi, Wiberto Archidiacono coætaneo authore; *Vita S. Caroli Comitis Flandriæ Martyris*; *S. Paſchaſii Radberti, Abbatis Corbejenſis* Opera omnia recenſita & edita; *Cenſura conjecturæ Authoris de ſuburbicariis Regionibus & Eccleſiis*; *B. Eugenii Epiſcopi Toletani Opuſcula* adjectis aliorum opuſculis & libellis; *Idatii Epiſcopi Chronicon a Theodoſio Auguſto ad Leonem anno Chriſti 467. & Faſti conſulares*; *Marcellini V. C. Comitis Illyriciani Chronicon a Theodoſio Auguſto ad Juſtinianum anno Chriſti 534. Adventoria Cauſidico Divionenſi adverſus amici ad amicam epiſtolam de ſuburbicariis Regionibus & Eccleſiis &c. Anaſtaſii Bibliothecarii Sedis Apoſtolicæ Collectanea*; *Propempticon Clariſſimo Salmaſio adverſus ejus Euchariſticos*; *Caroli Calvi & Succeſſorum aliquot Franciæ Regum Capitula* cum Notis; *Concilia antiqua Galliæ &c. Facundi Epiſcopi Hermianenſis Libri XII. pro defenſione trium Capitulorum Concilii Chalcedonenſis* cum Notis; *Opuſcula dogmatica veterum quinque Scriptorum, qui ante annos 1200. claruerunt &c. Appendix Codicis Theodoſiani, novis Conſtitutionibus cumulatior &c. S. Auguſtini Sermones novi quadraginta* cum Notis; *Antirrheticus 1. de Canone Arauſicano adverſus Petrum Aurelium*; *Antirrheticus 2. de Canone Arauſicano adverſus Petri Aurelii Anæreticum*; *Diſſertatio, in qua Dionyſii Pariſienſis & Dionyſii Areopagitæ diſcrimen oſtenditur*; *Theodoreti Opera omnia græce & latine &c. Quæſtio triplex de lege* Celebrandis, *de paragrapho* Duorum Fratrum; *de Codice* Alarici Regis; *S. Aviti Archiepiſcopi Viennenſis Opera* cum Notis; *Euſebii Pamphili Opuſcula quatuordecim primum in lucem edita*; *S. Fulgentii, Ruſpenſis Epiſcopi excerpta ex libris contra Fabianum*; *Prædeſtinatus &c.* Hincmari *Rhemenſis Archiepiſcopi Opera*; *Theodulphi Aurelianenſis Epiſcopi Opera* cum Notis; *Rabani Archiepiſcopi Mogantini Epiſtolæ tres de prædeſtinatione Dei adverſus Gotheſcalcum*; *Hiſtoria Prædeſtinationa duodecim capitibus comprehenſa &c. Amolonis Archiepiſcopi Lugdunenſis Epiſtola ad Gotheſcalcum &c. acceſſerunt Opuſcula duo &c. S. Auguſtini ſententia de prædeſtinatione & Gratia Dei, & de libero hominis arbitrio ante annos 1300. ex ejus libris collecta*; *Servati Lupi Presbyteri de tribus Quæſtionibus liber cum ejuſdem Collectaneo & duabus Epiſtolis adnexis, ac quibuſdam PP. Græcorum teſtimoniis*; *Rufini Presbyteri, Provinciæ Palæſtinæ liber de Fide primum editus & illuſtratus*; *Marcellini & Fauſtini Presbyterorum Libellus precum ad Imperatores primum editus*; *triplex nummus antiquus Chriſti Domini Perperena Civitatis Hannibaliani Regis*; *Anti-Triſtanus, ſive ad Joannis Triſtani S. Amantii de triplici nummo antiquo Epiſtolam Reſponſio*; *Anti-Triſtanus ſecundus &c. Hiſtoria Pœnitentiæ publicæ duodecim diſtincta capitibus &c. cum diſquiſitione de azymo*; *Vetuſtiſſima inſcriptio L. Cornel. Scipionis Romæ reperta* cum Notis; *De anno Synodi Sirmienſis & fidei Formulis in ea editis*; *De Photino ejuſque damnatione*; *S. Gregorii Neocæſarienſis in Origenem Oratio*; *S. Gregorii Nazianzeni Teſtamentum G. L.* Sirmondo interprete; *Præfatio ad Editionem Romanam Conciliorum anno 1608. Vita S. Philippi Presbyteri Agyrienſis* ex Græco Codice edita, & latine facta; *Acta SS. Alphii, Philadelphi & Cyrini MM.* latine reddita. Hæc atque alia Sirmondi Opera varia cum Notis poſthumis, Epiſtolis & Opuſculis aliquibus auctiora, & *S. Theodori Studitæ* Epiſtolis aliiſque Scriptis dogmaticis nunquam antea Græce pleriſque vulgatis quinque voluminibus in fol. prodierunt.

§. XVI.

De Dionyſio Petavio.

Dionyſius Petavius Aurelianenſis ſingulare ævi ſui, atque Societatis Jeſu ornamentum, eximius Theologus, Hiſtoricus præclarus, Orator eloquentiſſimus, rectiſſimi denique judicii Criticus, ac bonus Poeta merito habitus eſt. Opera *Syneſii*, Orationes XVI. *Themiſtii Juliani Imperat. Breviarium Hiſtoricum Nicephori* Patriarchæ CP. & *Epiphanii* græce latineque vulgavit cum animadverſionibus notiſque tanto ingenio dignis. Cætera ejuſdem Opera ſunt hæc: *Miſcellaneæ exercitationes* adverſus Claudium Salmaſium; *Opus de Doctrina temporum*; *Uranologium*; *Rationarium temporum*; *Paraphraſis Pſalmorum omnium & Canticorum, quæ in Bibliis ſparſim occurrunt, Græcis verſibus expreſſa cum latina interpretatione*; *Paraphraſis in Eccleſiaſten*; *De Theologicis dogmatibus*; *Diatriba de poteſtate conſecrandi*; *Orationes & Opera poetica, latina, græca, hebraica*; *Tria poemata latina de tribus feſtis B. Virginis &c.* Obiit Pariſiis in Claromontano Societatis Collegio ann. 1652. ætatis 69. laudatus in funere ab Henrico Valeſio. Ejus Opera pluries cum alibi, tum Venetiis recuſa ſunt, noviſſime vero typis Remondinianis cum notis eruditiſſimi doctiſſimique Viri Franciſci Antonii Zachariæ. In Lib. IV. de Trinitate Petavius Socinianos Crelliumque imprimis confutaturus rectam integramque Patrum Nicænorum & qui deinceps floruere, de individua Dei Trinitate ſententiam fuiſſe demonſtrat, unitatemque numeralem eidem convenire, trium perſonarum diſtinctioni minime obſiſtentem, ex eorum dictis perſpicue luculenterque comprobat. Sed ut erat (ſive id ei ex Hugonis Grotii Crellio addictiſſimi familiaritate provenerit, ut quidam perhibent, ſive alia ex cauſſa) præjudiciis adverſus trium primorum ſæculorum Patres occupatus, eorumque fidem in eo, quod Trinitatem adtinet, falſam erraticamque crediderat, ei cordi non fuit illam a calumniis, in quibus vel prævaricator, vel etiam artifex ipſe & ſtructor extiterat, pro virili portione vindicare. Idem quoque indigne habuit excepitque Arnaldum, dum hujus librum *de frequenti communione* tot inſignium virorum ſuffragiis communitum exagitandum ſuſcepiſſet. Denique quum Auguſtinum *gratuitæ prædeſtinationi* ſuffragatum fuiſſe multis evicitſſet, Sociorum poſtea minis deterritus palinodiam cecinit, & Apoſtolum minus recte ab Hipponenſi Epiſcopo intellectum fuiſſe oſtendere adniſus eſt.

§. XVII.

De Jacobo Goar.

Jacobus Goar Pariſienſis Theologus ex Ordine Prædicatorum cum Græcam linguam apprime excoluiſſet, monumentaque græca plura ardentius evolviſſet aliquando edenda, ut horum omnium pleniorem ſibi compararet notitiam, ſimul ut in rem Eccleſiæ Romanæ fructum reportaret aliquem, in Orientem a ſui Ordinis Magiſtro ann. 1631. miſſus eſt, ubi annis octo ſolidis ſtetit, & amplius, Græcorum Eccleſias frequentans, illorumque ritus accuratiſſime inveſtigans, ipſis etiam Schiſmaticis ob morum ſuavitatem ac exactam eruditionem acceptiſſimus. Romam circa annum 1640. appulſus cum rerum rituumque Orientalium doctioribus Leone Allatio. Baſilio Falaſca Monacho S. Baſilii, Georgio Coreſio, Pantaleone Ligaridio, aliiſque primi ſubſellii viris eruditiſſimis familiaritatem, & amicitiam inivit, quam deinceps quum Pariſios conceſſiſſet, litteris ultro citroque ſcriptis fovit, quo ex ſuaviſſimo utiliſſimoque commercio non potuit quin ſapientiæ diſciplinæque græcæ peritiſſimus evaderet. Princeps ab eo vulgatum opus fuit ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ſive *Rituale Græcorum* in fol. Pariſiis 1647. in quo adeo diligenter doctéque verſatus eſt, ut non ſolum omnes qui aliquid hac in parte antea tentaverant longo intervallo ſuperarit, ſed etiam poſtea nemo quidquam illius laboribus addiderit: omnes ex illis ſe profeciſſe agnoverint. Cætera a Goario græce latineque vulgata patent in collectione Scriptorum rerum Byzantinarum; quæ vero affecta reliquit, ab aliis poſtea edita recenſet Echardus Tomi II. Operis inſcripti *Scriptores Ord. Præd.* pag. 575. Obiit Goarius Pariſiis ann. 1653. ineunte Auguſto ætatis 53.

§. XVIII.

De Joanne Morino.

JOannes Morinus, Bleſæ parentibus hæreticis ortus, Card. Perronii ſtudio ad veram Chriſti Eccleſiam acceſſit; utque ſaluti ſuæ melius conſuleret, Collegio Berulliano Pariſiis nomen dedit; eique magnum & ingens adtulit decus doctiſſimis Operibus in lucem editis. Sunt hæc inter alia: *Exercitationes Biblicæ*; *Exercitationes Eccleſiaſticæ*; *de Sacris Ordinationibus*; *Diatribe de ſinceritate Hebræi Græcique textus dignoſcenda &c.* Aliquot Morini Epiſtolas exhibuit Richardus Simonius in libro, cui titulum indidit *Antiquitates Eccleſiæ Orientalis*. Præter ceteras Orientales linguas Samaritanam, quæ plorimis annis intermortua delituerat, ſine duce ac præceptore tam calluit quam qui maxime omnium, & poſteris reſtituit, ejuſque laboribus Bibliis Polyglottis Pariſienſibus Pentateuchus Samaritanus acceſſit. Obiit die 28. Februarii ann. 1659. ætatis 68.

§. XIX.

De Luca Holſtenio.

LUcas Holſtenius Amburgenſis, Baſilicæ S. Petri primo in Urbe Canonicus, exin Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus quamquam magnæ molis libros haud vulgaverit, notas tamen quamplurimas in Veterum monumenta conſcripſit, quæ facile ſuadeant exquiſitiſſimi judicii hominem fuiſſe, criticæ artis valde peritum, & totius Eccleſiaſticæ antiquitatis ſcientiſſimum. Hæc norunt, qui Geographiam Caroli a S. Paullo Cluverii & Hortelii, Allatii Symmicta, Acta MM. a Ruinartio collecta, Theodoreti Cyrenſis Epiſcopi Hiſtoriam ex verſione Henrici Valeſii, Joannis Morini Opera poſthuma, Labbæi Collectionis Conciliorum volumen XIII. tum Syllogen Epiſtolarum Richardi Simonii, aliaque Eruditorum monumenta perluſtraverint. Holſtenii item curæ debetur *Codex Regularum* Veterum Monachorum tribus Tomis in 4. Romæ publici juris factus, typiſque denuo in Germania recuſus cum plurimis additamentis. Mortuus eſt Romæ Holſtenius die 12. Februarii ann. 1661. ætatis 65. marmoreo Monumento a Cardinali Barberinio decoratus, quem librorum ſuorum hæredem ſcripſerat.

§. XX.

De Joanne Frontone.

JOannes Fronto Andegavenſis Canonicus Regularis S. Genovefæ & Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius, linguarum Orientalium peritia æque ac ſacra profanaque eruditione conſpicuus fuit. *Ivonis Carnotenſis Epiſtolas*, hujuſque vitam vulgavit ann. 1647. Quæ vero ipſe *de vita ac moribus primorum Chriſtianorum*, deque *Philothesiis Veterum*, atque aliis ſingularis argumenti rebus conſcripſit, ea ſimul collecta denuo in lucem protulit Veronæ Vallarſius. Cætera Frontonis ſcripta qui noſſe deſiderat, adeat librum inſcriptum *Frontonis Memoria* qui e Typographia Cramoſiana prodiit, teſte Paullo Colomeſio in *Gallia Orientali*. Obiit Lutetiæ anno 1662.

§. XXI.

De Claudio Chantelou.

CLaudius Chantelovius ſeu Cantelovius ex oppido Vyonenſi, Diœceſis Andegavenſis oriundus, & Monachus e Congregatione S. Mauri, egregium ſortitus ingenium eruendis Veterum monimentis impenſe delectabatur; jamque egregia plura partim luci dederat, partim danda paraverat, cum illum in Monaſterio S. Germani a Pratis ann. 1664. quarto Kalend. Decembris mors ſuſtulit. Edidit *Bibliothecam Aſceticam Patrum* quinque voluminibus in quarto Pariſiis 1662. & 1663. Tum S. Bernardi *Sermones de tempore ac de Sanctis*, uti & *vitam S. Malachiæ Epiſcopi Converth.* reliqua Mellifui Doctoris Opera editurus, ſi diuturnior ipſi lucis uſura contigiſſet. Lucæ Acherio in adornando *Spicilegio* ſedulus adjutor fuit.

§. XXII.

De Joanne Bollando.

JOannes Bollandus Belga, vir e S. J. doctiſſimus, anno 1596. die 13. Auguſti natus eſt in pago Ducatus Limburgenſis, qui Julii-mons appellatur. Opus a Roſweido inceptum, colligendi nimirum *Acta Sanctorum*, aggreſſus, publici juris fecit Antuerpiæ ann. 1643. duo volumina in fol. in quibus eorum Sanctorum acta complexus eſt, quorum memoria menſe Januario recolitur. His acta Sanctorum ſuccedere menſis Februarii tribus Tomis comprehenſa; dumque, Godefrido Henſchenio, jam antea in ſocium adſcito, menſem Martium exorſus eſſet, pio Eccleſiæque quam maxime perutili labori immortuus eſt die 12. Septembris ann. 1665. Continuarunt Opus inſigne ex eadem Societate Viri Clariſſimi Henſchenius modo commemoratus, Daniel Papebrochius, Cardonius, Franciſcus Baertius, Conradus, Janningus, Joannes Baptiſta Sollerius, Pinius, Cuperus, Boſchius & alii, quorum ſtudio *Acta Sanctorum* uſque ad Novembris menſem jam perducta ſunt litteriſque commendata.

§. XXIII.

De Jacobo Uſſerio.

JAcobus Uſſerius Dublinenſis, Armachanus Archiepiſcopus, vir ævi ſui doctiſſimus, multis editis Operibus, præcipue *Annalibus Veteris & N. Teſtamenti*, ſive *Chronologia Sacra*, inclaruit. Scripſit etiam *Hiſtoriam Gotheſcalchi* Monachi Corbejenſis, quod primum fuit latinum opus in Hibernia impreſſum ann. 1631. *Antiquitates Eccleſiarum Britannicarum*; *Syntagma de editione ſeptuaginta Interpretum*; Notas in *Epiſtolas SS. Ignatii, Barnabæ & Polycarpi*; *Appendicem Ignatianam*; *de Romanæ Eccleſiæ Symbolo Apoſtolico vetere &c. De Macedonum & Aſianorum anno ſolari* diſſertationem; Epiſtolam *ad Ludovicum Capellum de textus Hebraici variantibus lectionibus*; Hiſtoriam dogmaticam *controverſiæ inter orthodoxos & Pontificios de Scripturis & ſacris vernaculis* cum Diſſertationibus duabus *De Pſeudo-Dionyſii Scriptis & de Epiſtola ad Laodicenos*. Cetera apud Richardum Parr ejus vitæ Scriptorem, Niceronium & alios videantur. Obiit ann. 1665.

§. XXIV.

De Joanne Card. Bona.

JOannes Bona Subalpinus, Monte Regali natus, Monachorum Ciſtercienſium, qui *Fulienſes* vulgo dicuntur, Abbas Generalis in Italia fuit. Ob doctrinam & inſignem pietatem a Clemente VIII. Romana purpura inſignitus deceſſit Romæ die 27. Octob. ann. 1669. En ejus Opera: *De divina Pſalmodia*; *Manuductio ad cælum*; *Via compendii ad Deum*; *De Rebus Liturgicis*; *De Diſcretione ſpirituum*; *Principia & documenta Vitæ Chriſtianæ*; *Tractatus Aſceticus de Sacrificio Miſſæ &c.* Hæc & alia piiſſimi Cardinalis Opuſcula ad mores probe informandos, vitiaque corrigenda peridonea ſunt; at præ omnibus maxime inſignis eſt habitus rerum Liturgicarum Tractatus, quem ſummis laudibus effert harum rerum judex æquiſſimus Euſebius Renaudotius in præfatione ad Collectionem Liturgiarum Orientalium. Omnia Bonæ Opera cum Epiſtolis hactenus ineditis illuſtravit, ediditque Auguſtæ Taurinorum Robertus Sala, eruditus Aſceta Ciſtercienſis.

§. XXV.

De Leone Allatio.

LEO Allatius Chienſis multiplicis eruditionis Scriptor, Romæ diu vixit, Bibliothecæ primum Barberinæ, dein, fatis functo Luca Holſtenio, Vaticanæ Cuſtos. In Græcorum præſertim recentium ſcriptis adprime verſatus extitit, multumque operæ poſuit, ut eos a ſchiſmate revocaret. En aliquot ejuſdem Operum tituli, aliorumque, quorum fœtus eruit latineque fecit: *Catena SS. PP. in Jeremiam*; *Euſtathius Antiochenus in Hexameron & de Engaſtrimitho*, *Confutatio Fabulæ de Joanna Papiſſa*; *Libanii Orationes*; *de Pſellis*; *de Georgiis*; *de Simeonibus*; *de Libris Eccleſiaſticis Græcorum*; *de Menſura temporum antiquorum*; *de Eccleſiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua conſenſione*; *Græciæ Orthodoxæ Scriptorum*; *Vindiciæ Synodi Epheſinæ*; *Nili Opera*; *Appendix ad Opera S. Anſelmi*; *Concordia Nationum Chriſtianarum Aſiæ, Africæ & Europæ in Fide Ca-*

ſtolica ; de Octava Synodo Photiana ; de interſtitiis Græcorum ad Ordines ; de Templis Græcorum &c. S. Methodii Convivium decem Virginum cum Diatribe *de ſcriptis Methodiorum & Notis*. Obiit Romæ ann. 1669. ætatis octuageſimo tertio.

§. XXVI.

De Ferdinando Ughellio.

FErdinandus Ughellius Florentious, Ordinis Ciſterciensis, & Abbas SS. Vincentii & Anaſtaſii ad Aquas Salvias infinitæ propemodum lectionis opus emiſit Romæ ab anno 1644. ad 1662. inſcriptum, *Italia Sacra, ſive de Epiſcopis Italiæ & Inſularum adjacentium, rebuſque ab iis præclare geſtis, deducta ſerie ad noſtram uſque ætatem. Opus ſingulare, Provinciis XX. diſtinctum, in quo Eccleſiarum origines, Urbium conditiones, Principum donationes, recondita monumenta in lucem proferantur*. Obiit Romæ die 19. Maji ann. 1670. ætatis 73. *Italia Sacra* Venetiis ann. 1717. recudi cœpta eſt decem Tomis in fol, eum additionibus & caſtigationibus Nicolai Coleti. Ughellii interim labore Itali excitati non pauci ſingularium quarumdam Italiæ Sedium Epiſcopalium hiſtoriam conſcripſerunt; quos ioter commemorandus laudanduſque cum primis eſt P. Antonius Felix Matthejus Ordinis Min. Conventualium, ſacrorum dogmatum in Piſano Athenæo Profeſſor clariſſimus, qui poſt editam *Sardiniam Sacram* vulgavit nuperrime duobus Tom. in 4. *Eccleſiæ Piſanæ Hiſtoriam* cum Appendice optimæ frugis monumentorum.

§. XXVII.

De Joanne Roberto Quatremairee.

JOannes Robertus Quatremarius in vico *de Courſeraux*, Diœceſis Sangienſis natus, in religioſam D. Benedicti familiam ſe recepit, eique ſe ſolemniter conſecravit in Vindocinenſi SS. Trinitatis Monaſterio ſeptimo idus Aprilis ann. 1631. ætatis decimo nono. Vir fuit ingenio haudquaquam vulgari præditus, ardens & intrepidus, maxime ubi avita ſui Ordinis decora & ornamenta in diſcrimen adduci animadverteret. Hinc pro vindicandis Joanni Gerſen, Abbati Benedictino libellis quatuor *de Imitatione* Chriſti, qui ſub nomine Thomæ a Kempis leguntur, atrox adverſus Gabrielem Naudæum, & Joannem Frontonem, Canonicum Regularem S. Auguſtini, bellum geſſit; Joannemque Launojum verera Monaſterii S. Germani Pratenſis jura tentantem ſemel atque iterum ſtrenue confutavit. Migravit e vita nonis Julii ann. 1671. in Ferrarienſi S. Petri Monaſterio. Titulos horumce librorum Apologeticorum exhibet laudatus Bernardus Pez lib. 1. *Bibliotheca &c.* Cap. V. pag. 15.

§. XXVIII.

De Antonio Godeau.

ANtonius Godeavius Gallus Epiſcopus Venciensis plura conſcripſit, quæ a ſtyli elegantia, rerum delectu, & doctrinæ caſtitate maxime commendantur; nimirum vulgavit patrio ſermone *Paraphraſes in omnes S. Pauli Epiſtolas, ſeptem Canonicas & Pſalmos Davidis; Hiſtoriam Eccleſiaſticam* aliquot ſæculorum; *Orationes funebres, duas libros Chriſtianæ poeſeos; Inſtitutionem principis pro Rege Chriſtianiſſimo Ludovico XIV. Vitas Sanctorum Pauli, Auguſtini, Caroli Borromæi; Elogia Epiſcoporum, qui in omnibus Eccleſiæ ſæculis doctrina & vitæ ſanctimonia floruerunt; Conſtitutiones Synodales*, & alia pluta opuſcula. Interfuit Comitiis Generalibus Cleri Gallicani habitis ann. 1645. & 1655. in quibus Epiſcopalis authoritatis jura, & purioris doctrinæ morum præcepta a Caſuiſtarum corroptelis nefandis vindicata ſunt. Obiit die 25. menſis Maji ann. 1672.

§. XXIX.

De Petro de Marca.

PEtrus de Marca ex elariſſima Familia in Aquitania prognatus, primum Conſeranenſis Epiſcopus, deinde Archiepiſcopus Toloſanus, ac demum Archipræſul Pariſienſis fuit. Molta ſcripſit, ex quibus quam probe Eccleſiaſticam antiquitatem teneret licet agnoſcere. Celebratur maxime a nonnullis opus *de concordia Sacerdotii & Imperii*, tum *Catalaunia illuſtrata*, ſeu *Marca Hiſpanica*. Vulgavit etiam Commentarium litteralem in Pſalmos & Diſſertationem *de Primatu Lugdunenſi, & de ceteris Primatibus* cum notis ad Concilium Claromontanum. Opuſcula ejuſdem poſthuma Baluzius publicavit. Obiit ann. 1672.

§. XXX.

De Joſepho Maria Suareſio.

JOſephus Maria Suareſius Epiſcopus Vaſionenſis Franciſci Genetti illuſtris Prædeceſſor, & Patria item Avenionenſis, græce ac latine doctus, totiuſque antiquitatis ſacræ & profanæ ſtudioſiſſimus *Nili* Abbatis Opera e græco latine verſa typis Barberinis Romæ vulgavit, plutaque alia in lucem edidit opuſcula ab Allatio commemurata in *Apibus Urbanis*, ſeu in libro de Viris illuſtribus, qui ſub Urbano VIII. floruerunt. Obiit Suareſius ann. 1673.

§. XXXI.

De Vincentio Contenſonio.

VIncentius Contenſonius Aquitanus fuit Condomienſis Diœceſis, Altivillari natus an. 1641. In Ordinem Prædicatorum ingreſſus, ea emicuit ioter æquales ſubtilitate ſtudiis theologicis addictus, ut non tam diſcipulus quam profeſſor emeritus arguendo vel exponendo videretur. Theologiam in quibuſdam Epiſcoporum Galliæ Seminariis magna nominis celebritate, & diſcipulorum profectu docuit: qua occaſione novam tractandæ Theologiæ methodum aggreſſus eſt, qua non uni lumen afferret ingenio, ſed amorem & affectum etiam una in cordibus excitaret. Obiit Bellovaci die XXVI. Decembris an. 1674. ætatis XXXIII. Inconcuſſas Thomiſtarum doctrinas nervoſe propoſuit, atque propugnavit in Opere cui titulus, *Theologia mentis & cordis*, quod Lugduni prodiit ab anno 1673. ad 1675. tomis novem in 12. Tomus nonus prodiit quidem poſthumus 1676. ſed ab Authore elaboratus ad pag. 280. cætera vero ad pag. 410. eximius Theologus partim ex Authoris ſchedis, partim ex ſuo, ſed ad Authoris mentem proſequendam attendendo ſupplevit, ut refert Echard Tom. II. citati Operis pag. 657. Conſtat autem ex eodem Scriptore pag. 770. quæ de Sacramentis Extrema unctione, Ordine, & Matrimonio leguntur a Maſſouliæo ſuppleta fuiſſe.

§. XXXII.

De Franciſco Delſau.

FRanciſcus Delſavius Monteti, qui Claromontenſis Diœceſis vicus eſt, lucem adſpexit an. 1637. & an. 1654. ad religioſa Benedictinorum caſtra tranſiit. Ad perpurganda emendateque recudenda S. Auguſtini Opera animum adjecit, quam in rem mox ei Robertus Guerardus, & Joannes Durandus, ac denique Thomas Blampinus, ejuſdem Inſtituti Sodales operam contulerunt. Sed non diu tanto in Opere inſudare potuit Delſavius, utpote quem quadriennio poſt atrox, & ob vulgatum Gallice librum ſub nomine Domini *de Boiſfranc* inſcriptum *L'Abbé Commendataire*, in quo probabat Commendas, ut vocant, Abbatiarium, & aliorum Beneficiorum lege divina, decretis Pontificum, Pragmaticis ſanctionibus, & Concordatis Regum Franciæ eſſe illicitas & damnatas, excitata tempeſtas in Landvenecenſe inferioris Britanniæ Monaſterium, diſſipatis quaquaverſum eruditis Sociis, ejecerit, & exulem eſſe juſſerit uſque ad an. 1676. quo cum tertio idus Octobris Landveneco Breſtum trajiceret, apud PP. Carmelitas D. Thereſiam oratione laudaturus repentinam ob procellam navi ſubmerſa interiit. Librum commemoratum non uno ſcripto Delſavius defendit.

§. XXXIII.

De Henrico Valeſio.

HEnricus Valeſius natus eſt Lutetiæ Pariſiorum A. C. 1603. In Scholis Claromontanis Jeſuitarum audivit Petavium Rhetoricem docentem; Sirmondum quoque ſæpe convenit; quos ambos poſtea conſtanter ſimul coluit & amavit. Græcis latiniſque litteris adprime excultus tum etiam philoſophicis diſciplinis e ludo Claromontano egreſſus Valeſius anno 1622. Jus civile Avarici Biturigum biennio didicit, ac poſt reditum in ſumma Curia Pariſienſi numero Advocatorum adſcriptus eſt. Forum per annos amplius ſeptem togatus frequentavit, magis ut Patri, quam ut ſibi ſatisfaceret. Inclaruit inde in græcis qua ſacris qua profanis latine reddendis Scriptoribus, ſelectiſſimiſque notis & ani-

& animadverſionibus illuſtrandis, ut fidem faciunt præclara *Excerpta* ex Polybio, Diodoro Siculo, aliiſque, quæ anno 1634. edidit, & viro docto fautorique doctorum Fabricio Peireſcio dicavit. Anno 1659. *Euſebii Cæſarienſis Epiſcopi Eccleſiaſticam Hiſtoriam*, ejuſdemque de Vita Conſtantini libros IV. ac Panegyricum atque Orationem Conſtantini ad Sanctos in vulgus emiſit ſub auſpiciis Epiſcoporum Galliarum, qui Valeſio hanc curam atque onus delegaverant; adſignatis ei in annos ſingulos libris ſexcenis; cui ſummæ ducentas libras anno 1670. addidere. Anno 1660. una cum Fratre Hadriano a Rege in numerum Hiſtoriographorum ſuorum relatus eſt. Latinitate poſtmodum etiam donavit *Socratem* & *Hermiam Sozomenum*, tum *Theodoretum* Epiſcopum Cyri & *Evagrium Scholaſticum*, ut totum veteris Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ corpus uſque ad annum Natalis Domini 594. Mauricii Tiberii Principatus duodecimum, uno ſtilo, pari fide, elegantiaque converſum haberemus. Sacræ Hiſtoriæ Græcis Authoribus, Sulpicium Severum, Turanium Rufinum, Caſſiodorii Senatoris Hiſtoriam Tripartitam, Liberatum Diaconum, nonnulloſque alios cum priſcis membranis collatos, & opera ſua emendatos commentariiſque expoſitos adjungere conſtituerat, ſi ei diutius vivere contigiſſet; nam non multo poſt editos Theodoretum & Evagrium nonis Maji A. C. 1676. Pariſiis deceſſit. De cæteris Henrici Valeſii elucubrationibus cum jam editis, ut *Ammiani Marcellini Hiſtoria*, Carminibus & Orationibus, cum nondum evulgatis conſuli præter alios poterit Hadrianus Valeſius in libro de Vita Fratris ſui.

§. XXXIV.

De Matthæo Polo.

MAtthæus Polus Miniſter primum Eccleſiæ Londinenſis fuit, illorum partibus addictus, qui Epiſcoporum in Anglia regimen improbant, nec Eccleſiæ Anglicanæ ritus admittere per omnia volunt, *non Conformiſtarum* nomen propterea indepti. Religionis cauſſa poſtea patrium ſolum vertere, atque ex Inſula excedere coactus, Amſtelodamum elegit, qua in urbe demum veneno ſublatus eſt, ut aliqui ſcribunt, anno 1679. *Synopſim Criticorum aliorumque Scripturæ Sacræ Interpretum & Commentatorum* confecit vulgatiſſimam, quæ Francofurti quinque voluminibus in fol. anno 1712. recuſa eſt. Libros alios pleroſque lingua vernacula compoſuit, quos Joannes Georgius Pritius recenſet in præf. ad volumen I. *Criticorum* edit. modo commemoratæ Francofurtenſis. Hos inter ille cenſetur, qui inſcribitur *Blaſphemus gladio Spiritus confectus*, quo Spiritus Sancti divinitatem adverſus Bidlejum aſſeruit & vindicavit.

§. XXXV.

De Franciſco Combefis.

FRanciſcus Combefis vir apud eruditos ævi ſui poſteroſque clariſſimus gente Aquitanus fuit, patria Marmandenſis ad Garumnam Agennenſis Diœceſis Nitiobrigum, Inſtituto Dominicanus. Sanctorum Patrum Græcorum Operibus qua vertendis qua emendandis, tum hiſtoriæ Orientali illuſtrandæ tam feliciter vacavit, ut eum habere voluerit hominem Clerus Gallicanus, quodque nulli Regularium antea conceſſum, honorarium ei conſtituerit quingentarum librarum Turonenſium primo anno MDCLVI. auctum poſtea ad octingentas ac demum mille annuatim ſolvendarum, quo ſumtus in colligendis ex variis Europæ partibus veterum Codd. MSS. Græcorum exemplis iiſque exſcribendis ac prælo dandis neceſſarios ferre poſſet. Tam munificorum Patronorum ſpem non feſelliſſe probant non ea ſolum, quæ luci dedit a ſe recenſita, emendata, aucta, illuſtrata, ſed & longe plura quæ typis paraverat proditura, ni mors conſilium abrupiſſet. Edidit *SS. Patrum Amphilochii Iconienſis*, *Methodii Patarenſis & Andreæ Cretenſis Opera omnia* Pariſiis 1644. duobus Tom. in fol. *Græco-Latinæ Patrum Bibliothecæ novum Auctarium* fol. ibid. 1648. *Hiſtoriam hæreſis Monothelitarum ſanctæque in eam ſextæ Synodi Actorum Vindicias. Diverſorum item antiqua ac medii ævi tum hiſtoria Sacra tum dogmatica Græca Opuſcula* ibid. in fol. 1648. *Bibliothecam Patrum Concionatoriam* octo voluminibus comprehenſam 1662. in fol. Ad Bibliothecam Græcorum Patrum *Auctarium noviſſimum* an. 1672. in fol. ibid. Tomis duobus: *S. Maximi Confeſſoris Græcorum eximii Theologi Opera* Galliæ Cleri juſſu & ordine Pariſiis 1675. 2. tom. in fol. Cætera a Combefiſio vel edita Opera, vel adhuc manu ſcripta diſces ab Echardo in Tom. II. Operis *Scriptores Ordinis Prædicatorum* pag. 684. & ſeqq. Obiit Combefiſius die 23. Martii an. 1679. ætatis 74.

§. XXXVI.

De Joanne Garnerio.

JOannes Garnerius Pariſienſis vir fuit antiquo morum candore, pietate atque eruditione vir eorum ulli, qui præcipua fuerunt in Societate Jeſu fama, ſecundus, ut Veterum ab eo edita & illuſtrata Opera declarant; *Marii* nimirum *Mercatoris*; *Liberati Diaconi Breviarium*, Joannis *Eclanenſis Epiſcopi libellus miſſus ad Sedem Apoſtolicam*; ac denique *Liber Diurnus Romanorum Pontificum*, & *Auctarium* ad Opera Theodoreti Epiſcopi Cyri, quod poſt ejus mortem vulgavit Joannes Harduinus; nam Garnerius a convocatis Provinciæ Patribus delectus, ut Romam pro negotiis Societatis ſe conferret, ipſo in itinere poſt quindenos circiter ægritudinis dies Bononiæ deceſſit die XXVI. Octob. Anni MDCLXXXI. quum jam annum ætatis ſuæ ſeptuageſimum attigiſſet.

§. XXXVII.

De Renato Ambroſio Janvier.

REnatus Ambroſius Janvier, ortus in vico S. Oſmannæ nuncupato Diœceſis Cenomanenſis, in Vindocinenſi SS. Trinitatis Monaſterio Congregationi S. Mauri ſe addixit an. 1637. ætatis circiter vigeſimo quinto. Linguæ Hebraicæ peritiſſimus fuit, Rabbinorumque etiam excuſſit Commentarios cum judicio ac fructu; quam Corinthum adire non omnibus conceſſum eſt. *R. Davidis Kimchi* Commentarios in Pſalmos ex hebræo latine reddidit, & vulgavit Pariſiis in 4. 1666. Tum *Petri Abbatis Cellenſis primum, deinde S. Remigii apud Remos ac demum Epiſcopi Carnotenſis Opera omnia* collecta ex libris cum editis tum MSS. in 4. ibidem publici juris fecit an. 1671. Mortem obiit in S. Germani Pratenſis Monaſterio ſeptimo Kalend. Maji an. 1682.

§. XXXVIII.

De Bono Merbeſio.

BOnus Merbeſius, Gallicanæ Oratorii Congregationis Presbyter, juſſu & auſpiciis præclariſſimi Præſulis Tellierii Rhemenſis Archiepiſcopi an. 1683. duobus voluminibus in fol. *Theologiæ Moralis Summam* vulgavit, quæ ſapientum & bonorum omnium ſuffragia meruit. Obiit Pariſiis an. 1684. ætatis 86. Ejus *Summa* Auguſtæ Taurinorum nuper recuſa eſt.

§. XXXIX.

De Joanne Luca D' Achery.

JOannes Lucas Acherius magnum S. Quintini patriæ in Picardia urbis, & Congregationis S. Mauri ornamentum fuit. *B. Lanfranci Cantuarienſis Archiepiſcopi & Angliæ primatis Opera omnia* cum notis & obſervationibus evulgavit addita Appendice, in qua Anecdota hactenus Opuſcula atque Tractatus exhibentur. *Catalogum librorum Aſceticorum* confecit; tum *Venerabilis Guiberti Abbatis B. Mariæ de Novigento Opera omnia* primus in lucem extulit, vetuſtis monumentis, notis atque ſelectiſſimis animadverſionibus referta. At princeps Acherii Opus fuit inſignis, ac laudatiſſima illa veterum Monumentorum collectio, quam inſcripſit *Spicilegium*, tredecim voluminibus in quarto Pariſiis editam. Actis quoque Sanctorum Ordinis S. Benedicti colligendis operam navavit. Deceſſit Pariſiis in Monaſterio S. Germani a Pratis tertio Kalend. Maji an. 1685.

§. XL.

De Joanne Baptiſta Cotelerio.

JOannes Baptiſta Cotelerius Nemauſenſis, linguæ Græcæ in Academia Pariſienſi Profeſſor eruendis Eccleſiæ Græcæ Monumentis aſſiduam operam navavit. Sanctorum Patrum in primis, qui Apoſtolorum partim comites extitere, partim diſcipuli, ideſt *Barnabæ*, *Hermæ*, *Clementis*, *Ignatii*, atque *Polycarpi* ſcriptorum editionem aggreſſus, hæc omnia in unum corpus collegit, emendavit ad antiquos Codices, latine vertit, Notis eruditiſſimis illuſtravit, & tandem emiſit an. MDC-

curante Joanne Clerico.

§. XLI.

De Joanne Pearſonio.

JOannes Pearſonius Epiſcopus Ceſtrienſis in Anglia, totius antiquitatis Eccleſiaſticæ conſultiſſimus fuit, ut ſcripta ab eo Opera teſtantur; nimirum *Vindiciæ Epiſtolarum S. Ignatii*, quarum αὐθεντίαν adverſus Calviniſtas fortiſſime defendit; *Annales Cyprianici*, qui in editione Operum S. Cypriani, quam curavit Joannes Fellus, Oxonienſis Epiſcopus, leguntur; *Commentarius in Symbolum Apoſtolorum*, qui Anglice primum ab authore vulgatus, latine quoque in Germania prodiit; ac denique *Annales Vitæ S. Paulli*, & *Lectiones in Acta Apoſtolorum* cum Diſſertationibus Chronologicis *de ſucceſſione primorum Romæ Epiſcoporum*; quod poſtremum opus affectum a Pearſonio relictum abſolvit, & auxit ejus Amicus Henricus Dodwellus. Obiit an. 1686. habituſque a ſuis eſt omnium ætatis ſuæ Theologorum doctiſſimus, & factionis Epiſcopalium in Anglia robuſtiſſimus propugnator, & vindex. Satis certe eſt, ut quis Vindicias a Pearſonio confectas conſulat unde noſcat nullum Opus γνησιώτερον Ignatii ſeptem Epiſtolis eſſe. Neque enim quemquam φιλόλογον qui in hoc genere litterarum vel mediocriter verſatus ſit, de epiſtolis illis tantillum dubitare facient ſophiſticæ obſervationes, quas in Pearſonium Larroquanus edidit. Fruſtra omnino vir iſte diſperſos, & profligatos Dallæi ſui ordines reſtituere atque inſtaurare niſus eſt, uti doctiſſimi quique judicarunt.

§. XLII.

De Joanne Fello.

JOannes Fellus Anglus e ſecta Epiſcopalium, an. 1675. Exonienſem Epiſcopatum indeptus litteras litterarumque cultores maxime promovit, ac juvit, inſignis ipſe Philologus ſuorum judicio habitus. *Opera S. Cypriani* recognovit ac edidit, ac librum ejuſdem Carthaginienſis Epiſcopi *de Unitate Eccleſiæ* Anglice vertit. *Vitæ* inſuper Henrici Hammondi aliorumque Opuſculorum author fuit, & partim authoritate, partim propriis ſumtibus, ac litterariis laboribus effecit, ut præclara non pauca veterum monumenta e Theatro Sheldoniano prodierint. Obiit anno 1686. cum anno ejuſdem ſæculi vigeſimo quinto in lucem editus fuiſſet.

§. XLIII.

De Joanne Franciſco Pommeraye.

JOannes Franciſcus Pommerayus Rothomagenſis Congregationis S. Mauri Alumnus de ſacris Patriæ ſuæ antiquitatibus benemeritus fuit, editis libris omni eruditione refertis. Primo enim *Hiſtoriam Monaſteriorum S. Audoeni & S. Amandi Rothomagenſium* in fol. vulgavit; inde *Hiſtoriam Archiepiſcoporum* ejuſdem Urbis; poſtmodum *Concilia*, ac denique *Hiſtoriam Eccleſiæ Cathedralis*. Hæc omnia Gallice prodierunt. Obiit in S. Audoeni Rothomagenſi Monaſterio octavo idus Octobris anni 1687. cum anno 1617. lucem vidiſſet.

§. XLIV.

De Godefrido Hermant.

GOdefridus Hermantius Doctor Sorbonicus nominis immortalitatem pluribus ingenii ſui monumentis editis, quorum catalogum Dupinius, Petrus Bayle, Niceronus aliique dedere, adeptus eſt. Vulgavit enim, ut ad pauca hoc elogium contrahamus, gallice *Vitas SS. Athanaſii*, *Baſilii*, *Gregorii Nazianzeni*, *Joannis Chryſoſtomi*, & *Ambroſii*, in quibus non ſolum res a tantis viris geſtas præclare deſcripſit, ſed univerſam temporum, quibus ii in Eccleſia floruerunt, hiſtoriam complexus eſt. Obiit Pariſiis an. 1690. ætatis 64.

& Notæ; *Acta Conſtantienſis Concilii cum Diſſertatione*; *Tractatus de ſenſu & authoritate Decretorum Seſſ. IV. & V. Concilii Conſtantienſis circa poteſtatem Eccleſiaſticam*, *Liber de diſciplina Arcani*; *Tractatus de authoritate Patriarchali & Metropolitana*; *Eccleſia Africana ſub Primate Carthaginenſi*; *Sacrum Antiochenum Concilium cum Commentario*. Obiit Schelestratus Romæ nonis Aprilis an. 1690. ætatis 46. Adverſus Schelestrati Tractatum *de ſenſu* &c. ſcripſit Antonius Arnaldus librum inſcriptum *Eclairciſſemens ſur l'autorité des Concilas généraux & des Papes*.

§. XLVI.

De Laurentio Card. Brancatio.

LAurentius Brancati Ordinis Minorum Conventualium, Cardinalis etiam a patria Lauria nuncupatus, quæ pagus eſt Provinciæ Baſilicatæ Epiſcopo Policaſtrenſi in ſpiritualibus ſubjectus, poſteaquam pereductis editis lucubrationibus ſibi haud vulgare nomen feciſſet, probaſſetque ſui operam Alexandro VII. Clementi IX. & X. in magni momenti rebus, tandem quum annum ageret ſeptuageſimum ab Innocentio XI. Kalendis Septembris an. 1681. Cardinalis Presbyter titulo S. Auguſtini pronunciatus eſt, & S. Sedis Bibliothecarius declaratus. Obiit die 30. Novembris 1693. Libros ab eo editos poſt ejus elogium commemorat Marius Guarnaccius; nempe *Epitome omnium Canonum uſque ad Alexandrum VII. De Operationibus Dei in prædeſtinatione, Reprobatione & Gratia actuali*; *De Oratione Chriſtiana* contra Quietiſtas, & Michaelis Molinoſii errores; *Concordiam Evangeliorum*; *Commentarios in doctrinam Scoticam*; *in libros Sententiarum* &c. Poſt ejus obitum prodiit Romæ 1694. *Index Alphabeticus rerum & locorum omnium ad Annales Card. Baronii*.

§. XLVII.

De Jacobo Lopin.

JAcobus Lopinus Pariſienſis, atque Aſceta San-maurianus latine ac græce doctiſſimus Græcorum Monumenta pleraque latine facta in lucem protulit, una cum Sociis Antonio Pugeto & Bernardo Montfauconio. In Collectione inſcripta *Analecta Græca* edita Pariſiis 1688. Lopino nominatim tribuuntur *Vita S. Euthemii a Cyrillo Scithopolitano* ſæculi VI. Authore perſcripta, & *Stephani Junioris Acta* a Stephano alio Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Diacono litteris conſignata. Multa quoque *Athanaſii* latina reddidit Lopinus, quæ legas in nova Operum Athanaſianorum editione a Montfauconio confecta. Obiit Lopinus in Monaſterio S. Germani a Pratis quarto Kal. Jan. 1693.

§. XLVIII.

De Jacobo du Friſche.

JAcobus du Friſche Sagii natus an. 1641. Congregationi S. Mauri in Gemmeticenſi Monaſterio dato nomine, præter ſtudia pietatis in Sanctorum Patrum tam Græcorum quam Latinorum libros ſe penitus abdidit. Deinde cum animadverteret, vix quemquam in toto SS. Patrum choro reperiri, qui in Operum ſuorum editionibus infeliciorem ſortem expertus eſſet, quam *D. Ambroſium*, qua de re viri eruditi dudum conqueſti fuerant, operæ pretium ſe facturum exiſtimavit, ſi ſociatis cum Nicolao Nourrio laboribus, novam Operum Ambroſianorum editionem ſumma cura adornandam in ſe ſuſciperet. Quod & præclare præſtitit duobus voluminibus, quorum primum Pariſiis prodiit an. 1686. alterum 1690. Editionem, Editorumque doctrinam laudante vel ipſo Gulielmo Caveo. Obiit in Monaſterio ſæpius laudato S. Germani a Pratis idibus Maii an. 1693.

§. XLIX.

Digitized by Google

præcipue quibus, quas in illum excitarant Patres Societatis Jeſu. Pace autem Gallicanæ Eccleſiæ reddita a Clemente IX. vulgavit Opus nunquam ſatis celebratum *de la Perpetuité de la foi de l'Egliſe Catholique touchant l'Euchariſtie*, quod cum Petro Nicolio compoſuerat, quodque a Claudii Charentonienſis Calviniſtarum Miniſtri cavillationibus fortiſſime inde vindicavit. Cæterorum ab Arnaldo conſcriptorum Operum, quæ modo ſimul collecta Lauſannæ prodire cœperunt, catalogum apud Moreriuni reperies ſatis accuratum. Obiit Bruxellis an. 1694. ejuſque cor ad Monaſterium Portus Regii, ſepulturæ mandandum, tranſmiſſum fuit. Quam ob rem hoc prodiit Epitaphium:

Ad Sanctas rediit ſedes, ejectus & exul
Hoſte triumphato, tot tempeſtatibus actus
Arnaldus, veri defenſor & arbiter æqui:
Illius oſſa memor ſibi vindicet extera tellus,
Huc cæleſtis amor, rapidis cor tranſtulit alis,
Cor nunquam avulſum, nec amatis ſedibus abſens.

Acerbiſſimas diuturnaſque habuit Arnaldus cum Jeſuitis concertationes, in quibus vel ipſi adverſarii ſummam ejus ingenii vim, doctrinam, atque in ſcribendo elegantiam ſuſpexere. Idem de aliis Portus Regii Incolis judicium ferri poteſt; mirum enim quantam ad ſolidiorum ſcientiarum, etiam litterarum humaniorum cognitionem adjunxerint.

§. L.

De Michaele Germain.

MIchael Germanus, Peronæ in Diœceſi Noviſiomenſi genitus, Antiquitatum Eccleſiaſticarum, præcipue Francicarum indagator fuit ſagaciſſimus, tum cariſſimus Mabillonio, cum quo iter Germanicum primo, tum Italicum confecit, non ſine fructu, ut cernere eſt in *Analectorum* Tomis, Muſæo Italico, aliiſque, in quibus elaborandis Germanum Mabillonio diligentiſſimus adjutor fuit. Hiſtoriam *Regii Parthenonis S. Mariæ apud Auguſtam Sueſſionum* Pariſiis Gallice vulgavit an. 1677. tum rogatus a Mabillonio compoſuit etiam librum quartum Operis *de re Diplomatica*, qui eſt de Palatiis veterum Regum Francorum villiſque Regiis, in quibus Diplomata data reperiuntur. Vitam clauſit in S. Germani Monaſterio Pratenſi decimo Kal. Februarii an. 1694.

§. LI.

De Joanne Garetio.

JOannes Garetius Rothomagenſis, inito ſeverioris vitæ conſilio in Congregationem Benedictinorum S. Mauri anno ætatis vigeſimo ſe recepit. In veterum Authorum, præſertim Eccleſiaſticorum pervolutandis Commentariis aſſiduus fuit, ſingulareque judicium ſui in conſtituenda Codicum MSS. ætate omnibus peritis probavit. Præclaram *Magni Aurelii Caſſiodorii viri Patricii, Conſularis, & Vivarienſis Abbatis* Operum omnium editionem in fol. Rothomagi dedit an. 1679. adjecta Diſſertatione de Caſſiodorii vita Monaſtico-Benedictina contra Cardinalem Baronium. Obiit in Monaſterio Gemmeticenſi octavo Kal. Octobris an. 1694.

§. LII.

De Petro Nicolio.

PEtrus Nicolius Gallus, Carnuti natus die 13. Octobris anni 1625. inter famoſiores, doctioreſve ſæculi XVII. Theologos recenſendus eſt; vix quiſquam enim eo ſolidius ac nervoſius ſcriptis oppugnavit Calviniſtas, novos Myſticos, ſive Quietiſtas, probabilitatis autores, ſi ſuperis placet, vindices, alioſque hujuſce generis Authores. Obiit Pariſiis die 16. Novembris an. 1695. Ejus vitæ Operumque hiſtoria edita eſt an. 1733. in 12. Quæ de Nicolio, Blaſio Paſchali, Antonio Arnaldo, aliiſque doctiſſimis viris Portus Regii, ut vocant, Jeſuitæ ſcriptitarunt, aut falſa ſunt, aut ſuſpecta; nullos enim adverſarios iis terribiliores ſunt Jeſuitæ experti. Qua tamen laude nobis haud mens eſt probare

SEbaſtianus Nanus Tillemontius, Pariſienſis Presbyter, Criticus & Hiſtoricus longe ſapientiſſimus cœpit in vulgus emittere anno 1693. Opus inſcriptum *Memoires pour ſervir à l'Hiſtoire Eccléſiaſtique de ſix premiers ſiecles*. Conſtat ſexdecim Tomis in 4. quorum nonnulli poſt obitum Authoris vulgati ſunt, uti & ſex alii, in quibus ſex priorum Eccleſiæ ſæculorum Imperatorum vitas complexus eſt. Tanta autem diligentia, doctrina, ac fide, tum novarum animadverſionum copia, & multiplicium difficultatum feliciſſima enodatione hoc in Opere verſatus eſt Tillemontius, ut verba vix reperiri poſſint, quibus illius dignitas ac præſtantia pro meritis commendetur. Qui Sanctorum Patrum vitas percurrerit novis illorum Operum editionibus præmiſſas, quæ in Galliis præſertim & alibi poſt id temporis cuſatæ ſunt, is facile agnoſcet, quam facem illarum Scriptoribus Tillemontius prætulerit. Obiit vir inſignis, atque a ſingulari eximiaque doctrina & eruditione non minus, quam probitate ac modeſtia commendatus die 10. Januarii an. 1698. ætatis ſexageſimo primo. Floruit Nicolii, Hermanni, Lancellotii, aliorumque inſignium virorum Portus Regii amicitia.

§. LIV.

De Joſepho Sanzio Card. de Aguirra.

JOſephus Sanzius Hiſpanus, patria Lucronenſis natus an. 1629. Cardinalis de Aguirra nuncupatus, Ordinis S. Benedicti, Theologicis diſciplinis luculenter inſtructus fuit, ac præclaris etiam ſcriptionibus de Eccleſia optime meritus, & per Hiſpaniam egregium nomen adeptus. Ab Innocentio XI. inter ſacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinales relatus, deceſſit Romæ apoplexiæ ictu die 19. Auguſti an. 1699. non Neapoli, ut ſcribit Huetius lib. VI. cap. VI. *Commentarii de Rebus ſuis*. Plura ſcripſit, inter quæ eminent quatuor volumina, quibus *notitiam Conciliorum Hiſpaniæ & Novi Orbis* complexus eſt; tum tria *alia de Theologia Scholaſtica juxta mentem S. Anſelmi*. In libro edito Romæ 1683. *de Cathedra Divi Petri*, ſacræ Scripturæ & Conciliorum teſtimoniis propoſitiones illas refellere ſtuduit, quas anno 1682. Clerus Gallicanus ediderat, ceu quibus Sedis Apoſtolicæ authoritas & infallibilis Papæ judicium in Fidei rebus impetebantur.

§. LV.

De Franciſco Genetto.

FRanciſcus Genettus patria Avenionenſis, a Card. Hieronymo Grimaldo Aquiſextiarum Archiepiſcopo ad inſtituendos in Morali doctrina Seminarii ſui juvenes accitus, ibi per quinquennium id muneris ſancte exercuit; deinde ab Innocentio XI. P. M. Vaſionenſis erectus Epiſcopus, omnia munia officii ſui zelo incredibili obivit. Doctrinam morum ad normam Scripturæ ſacræ, ſacrorum Canonum, & Eccleſiæ Doctorum, præſertim S. Thomæ, idiomate Gallico compoſuit, eamque promovente doctrina & pietate celebri Cardinali Le Camus Epiſcopo Gratianopolitano, typis commiſit. Sic porro omnibus probata eſt ſanæ doctrinæ percupidis, ut multis repetitis editionibus pervulgata ſit cum Pariſiis, tum Venetiis, ubi in latinam linguam converſa prodiit. Obiit Genettus die 17. Octob. an. 1702. aquis ſuffocatus, dum torrentem lectica vectus trajiceret; vix ætatis annum ſexageſimum tertium ingreſſus.

§. LVI.

De Natali Argonenſi.

NAtalis Argonenſis Lutetiæ ortus, cauſidicum egit ad annum uſque ætatis octavum & vigeſimum; Carthuſianum deinde Inſtitutum amplexus ab emiſſa profeſſione Bonaventuræ ſibi nomen adſcivit. Electus autem Carthuſiæ S. Juliani Rothomagenſis Vicarius Tractatum pro legendis utiliter Eccleſiæ Patribus inſignem atque doctiſſimum edidit anno 1688. Vita functus eſt in Carthuſia Gallionenſi 1704. annos natus novem & ſexaginta. Hic Tractatus ſive Opuſculum cum duebus primum partibus, ſecunda nimirum & tertia conſtaret;

anno

Digitized by Google

anno 1697. dimidio auctum fuit, addita prima & quarta parte, atque iterato gallice editum opera & ſtudio Petri Belheſtri, qui Franciſcanorum Pariſienſium Bibliothecæ præerat, licet nullo religioſi Inſtituti vinculo adſtrictus. Idem Opus ſecundo editum, latinitate donatum & nonnullis Annotationibus illuſtratum in lucem protulit anno 1742. Auguſtæ Taurinorum Joannes Franciſcus Raynarius cum hoc titulo *De Optima legendorum Eccleſiæ Patrum Methodo*, ex Typographia Regia in 8.

§. LVII.

De Jacobo Benigno Boſſueto.

JAcobus Benignus Boſſuetus, Meldenſis Epiſcopus, Divione in Burgundia claris parentibus ortus, Pariſienſis Facultatis Doctor eximius, Galliarum Delphini Ludovici XIV. Regis filii præceptor eruditione nulli ſecundus, primas in refellendis hæreticorum ſæculi XVII. erroribus tenuit. Varia enim Opuſcula ſolidiſſima Gallice edidit, inter quæ præſertim admirabilem *Fidei Catholicæ expoſitionem*, quæ ubique gentium alienas in linguas tranſlata, collaudata eſt. Huic adde *Hiſtoriam variationum Eccleſiarum Proteſtantium*, & plura alia, maxime adverſus Pſeudo-Myſticos, ut in Diſſertatione de erroribus ſæculi XVII. & XVIII. jam annotatum eſt. Vivendi finem fecit die XII. menſis Aprilis an. 1704.

§. LVIII.

De Henrico Card. Noriſio.

HEnricus Cardinalis Noriſius Veronenſis Ordinis Eremitarum S. Auguſtini ſuperioris ſæculi lumen, & ornamentum fuit; nam auro cedroque dignis editis elucubrationibus, quantopere in Chronologicis & Hiſtoricis vel impeditiſſimis rebus, tum in Theologia, ac præcipue in Magni Auguſtini doctrina excelleret, ad miraculum oſtendit. Coſmi tertii magni Etruriæ Ducis Theologus, ejuſque filii Joannis Gaſtonis præceptor primum fuit; tum Piſani Archigymnaſii Profeſſor renunciatus Eccleſiaſticam in eo hiſtoriam docuit. Ab Innocentio XII. Romam evocatus Emmanueli Schelestratio Vaticanæ Bibliothecæ primo Cuſtodi e vivis erepto ſucceſſor datus eſt, tum anno 1695. fruſtra obſtrepentibus Jeſuitis ad purpuram evectus. Poſt mortem Cardinalis Caſanatæ ejuſdem Vaticanæ Bibliothecæ præfecturam geſſit. Hydrope obiit die 22. Februarii an. 1704. ætatis 73. Auguſtinianorum Veronenſium Familia ſtatuam illi ex marmore poſuit, ut Noriſius ipſa vivens Panvinio fecerat. Ejus Opera ſæpius recuſa fratres Petrus & Hieronymus Ballerinii Veronenſes quatuor in volumina diſtributa, & additamentis aucta denuo ediderunt.

§. LIX.

De Claudio Hugone Mathoud.

CLaudius Hugo Mathoud, ſive Mathudius, gente Burgundus Matiſcone natus an. 1622. ad inſtauratam Benedictini Inſtituti in Galliis diſciplinam ſe conferens, atque in ſtudia totus incumbens de vetuſtiſſimorum Scholaſticorum libris, & Eccleſiaſtica Senonenſi Hiſtoria benemeritus evaſit. Nam *Roberti Pulli ſententiarum libros VIII.* itemque *Petri Pictavienſis* libros quinque notis atque obſervationibus perdoctis illuſtratos Pariſiis edidit an. 1655. *De Vera Senonum Origine Chriſtiana* adverſus Joannis Launoii criticas Obſervationes diſſeruit, ac denique *Catalogum Archiepiſcoporum Senonenſium* ad fontes Hiſtoriæ accurare concexuit. Obiit in Cabilonenſi S. Petri Monaſterio tertio Kal. Maji an. 1705.

§. LX.

De Antonino Maſſoulié.

ANtoninus Maſſoulié gente Gallus, patria Toloſanus, atque perinſignis Ordinis Prædicatorum Theologus præter plura adverſus Pſeudo-Myſticos evulgata edidit etiam præclarum Opus inſcriptum *Divus Thomas ſui interpres de divina motione & libertate creata*. Obiit Romæ an. 1706. ætatis 74. Magna Romæ apud omnes exiſtimatione, imprimiſque Romanos Pontifices vixit; ſemper enim hi voluere ut is ſuffragium ferret in Congregationibus, in quibus de quæſtionibus graviſſimis & ad fidem ſpectantibus, nempe de Quietiſtarum hæreſi, de peccato philoſophico & præcepto amoris Dei, de cultu Sinenſium ſuperſtitioſo actum fuit.

§. LXI.

De Joanne Mabillonio.

JOannes Mabillonius Remenſis Congregationis Benedictinæ S. Mauri immortalis memoriæ alumnus, & Reipublicæ litterarum univerſæ fulgentiſſimum lumen eximiis adeo virtutibus inclaruit, libroſque edidit ita numeris omnibus abſolutos, ut vel ab ipſis heterodoxie laudes extorſerit. Lucæ in primis Acherio in edendis ſeptem poſterioribus *Spicilegii* Tomis ſuppetias tulit: *S. Bernardi* Operum omnium editionem an. 1667. præclariſſimam exhibuit, quam an. 1690. ſecundis curis auctam iterum in vulgus protulit, libris de *Conſideratione* ſeparatim editis an. 1701. *Acta* deinde *SS. Ordinis S. Benedicti* novem tomis digeſſit; quatuorque alios edidit *Veterum Analectorum*. De *re Diplomatica* libris ſex ad miraculum diſſeruit, quemadmodum & de *Liturgia Gallicana*, quam tribus libris expoſuit. Iter Italicum ab ſe factum duobus tomis excepit, quos inſcripſit *Muſeum Italicum*. *De ſtudiis Monaſticis* eximium vulgatiſſimumque tractatum Gallice ſcripſit, latine inde factum plurieſque editum. Sæpius quoque recuſa eſt *Diſſertatio de pane Euchariſtico, azymo & fermentato*; quemadmodum & epiſtola *de cultu Sanctorum ignotorum* ſub Euſebii Romani nomine primum in vulgus emiſſa. Denique ut alia prætermittamus Mabillonii pietatis & doctrinæ monumenta patria lingua ab Authore vulgata, in ſcribendis *Annalibus Ordinis S. Benedicti* plurimum inſudavit, eoſque ab Ortu S. Benedicti uſque ad an. MCXVI. proſecutus eſt. Ex his Tomus V. a Maſſueto editus eſt, addita præfatione, & Mabillonianæ vitæ Synopſi Pariſiis an. 1713. nam Author annum agens LXXVI. VI. Kal. Januarii an. 1708. occubuerat.

§. LXII.

De Antonio Beaugendre.

ANtonius Beaugendre Pariſienſis Congregationis S. Mauri Monachus eruditionis ſtudium cultumque, cui juvenis impenſe vacaverat, ne ſenex quidem deſeruit, editis Pariſiis in fol. an. 1708. *Venerabilis Hildeberti primo Cenomanenſis Epiſcopi, deinde Turonenſis Archiepiſcopi*, Operibus, tum *Marbodi Redonenſis Epiſcopi* ipſius Hildeberti ſupparis Opuſculis. Ediderat jam antea Pariſiis gallice an. 1700. Vitam Domini Benigni Jolii Presbyteri. Obiit Pariſiis in S. Germani Monaſterio anno 1708. decimo ſeptimo Kalendas Septembris.

§. LXIII.

De Theoderico Ruinartio.

THeodoricus Ruinart Rhemenſis, Congregationis S. Mauri Ordinis S. Benedicti alumnus, a Mabillonio in ſtudiorum ſocietatem adſcitus, quam magnos ſub tanto præceptore ac duce progreſſus fecerit, libris præclariſſimis editis commonſtravit. Anno 1690. *Acta SS. Martyrum ſincera & ſelecta* vulgavit, Operi præmiſſa doctiſſima præfatione, in qua præter alia luculentiſſime evincit infinitos propemodum Martyras extitiſſe, quorum vel Acta perierunt, vel non fuere mandata litteris, idque adverſus Henricum Dodwellum. Huic Operi ſatis affinis eſt *Hiſtoria perſecutionis Vandalicæ*, quam an. 1694. publici juris fecit. Ruinartius inde novam *Gregorii Turonenſis* Operum editionem paravit, emiſitque in lucem an. 1699. Mabillonio in ſexto ſæculo *Actorum Sanctorum Ordinis S. Benedicti* conficiundo præſto fuit, uti Operis inſcriptio declarat. Apologiam pro miſſione S. Mauri in Gallias in vulgus edidit, & in libro inſcripto *Eccleſia Pariſienſis vindicata* Mabillonii *de re Diplomatica* libros ab importuna quorumdam criticæ defendit; tum novæ præclariſſimi Operis editioni præfationem adjunxit, in qua Georgii Hickeſii præcipitem fuiſſe in Mabillonium cenſuram manifeſtat. Denique Mabillonii Vitæ Synopſim vernaculo ſermone digeſſit, dumque ſe totum ad Annales Benedictinos continuandos convertiſſet, jamque pluribus perluſtratis Eccleſiarum Archivis Pariſios reverteretur, in Altivillarenſi S. Petri Abbatia, Congregationis S. Vitoni, Agri Remenſis, die 27. Septembris an. 1709. mortuus eſt annum ætatis agens quinquageſimum tertium. Vitam Urbani II. cum itinere in Alſatiam & Lotharingiam, nec non Diſſertatione de Pallio Archiepiſcopali ejuſdem Authoris habes inter Opera poſthuma Joannis Mabillonii,

lonii, & Theodorici Ruinart edita a Vincentio Thuillier Tom. II. & III. Ruinartii vero ipſius Vitam ſcripſit Renatus Maſſuetus, præfixitque T. V. Annalium O. S. B. ex quo excepta rurſus edita Venetiis eſt in fronte novæ editionis an. 1732. *Hiſtoria Perſecutionis Vandalicæ* typis Joſephi Bettinelli.

§. LXIV.

De Thoma Blampinio.

THomæ Blampinio locus natalis fuit Noviodunum, oppidum ad Eſiæ fluminis ripam in Picardia ſitum. In Congregationem S. Mauri admiſſus an. 1658. ætatis 17. omnigenarum litterarum, præcipue veteris Theologiæ, quam Patres poſteris reliquerunt, ſtudium & ſcientiam ſic excoluit, ut ad ſummum hoc in genere faſtigium perveniſſe eruditi judicarint. Debetur ipſi ſplendidiſſima, atque emendatiſſima *Operum S. Auguſtini* editio, quam ſuis nemo meritis æſtimaverit, quin affirmet, eo labore effectum eſſe, ut tantum Blampinio debeat Auguſtinus, quantum Auguſtino Eccleſia. Opus hoc viginti annorum, & plurium ex eadem Congregatione S. Mauri Sodalium ſudor laborque fuit, quem tamen maximum Blampinius, ejus chori ab ipſa ſuſcepta ſparta uſque ad feliciſſimum finem princeps, exantlavit. Primus hujuſce editionis Tomus, nam undecim abſolvitur, vulgatus eſt Pariſiis an. 1679. poſtremus 1696. Editio hæc in Belgio typis repetita fuit Antverpiæ an. 1703. Tomis duodecim, quorum ultimus inſcribitur *Appendix Auguſtiniana* ex variis Authorum elucubrationibus conflata. Obiit Blampinius in Floriacenſi Monaſterio idibus Februarii an. 1710.

§. LXV.

De Joanne Erneſto Grabe.

JOannes Erneſtus Grabius Regiomontanus plures annos in Anglia vixit harum gentium erroribus implicitus, & veterum Patrum, quorum in lectione erat valde exercitatus, colligendis Operibus intentus. Obiit Londini an. 1751. En illius Opera: *Spicilegium Patrum & Hæreticorum primi, ſecundi & tertii a Chriſto nato ſæculi; Juſtini Martyris Apologia prima cum notis variorum; Irenæi libri adverſus hæreſes cum notis; Georgii Bulli Opera cum notis; Caroli Daubuz defenſio teſtimonii Joſephi de Chriſto cum præfatione; Epiſtola ad Joannem Millium de Codice Alexandrino LXX. Interpretum; Diſſertatio de variis vitiis LXX. Interpretum Verſioni ante Origenis ævum illatis*, &c.; *Septuaginta Interpretes ex vetuſtiſſimo Codice Alexandrino*; cujus Operis Tom. II. & III. poſt Grabii mortem vulgati ſunt. Nonnulla alia ab eodem edita recitat Morerius in *Dictionario*, quo nos in percenſendis pleriſque Scriptorum Eccleſiaſticorum libris uſos eſſe ingenue fatemur. Grabium argumento, quod ex traditione Theologi deducunt, nimium tribuiſſe Proteſtantes dolent; cæteri vero animadvertunt eum narim non ſatis emunctam in genuinis a ſpuriis Veterum libris ſecernendis oſtendiſſe.

§. LXVI.

De Gabriele Gerberon.

GAbriel Gerberonius apud Sancti Carilephi oppidum in Diœceſi Cenomanenſi natus, Monaſticam vitam in Congregatione S. Mauri an. 1649. iniit. Quum Galliæ univerſæ cito cœpiſſet innoteſcere, atque eximia profundæ eruditionis, Theologicæ præſertim ac Hiſtoricæ ſpecimina edidiſſet, a male feriatis hominibus ceu Janſeniſta apud Regem incuſatus eſt. A cujus ira ut ſe ſubduceret in Bataviam conceſſit. Sed tandem Bruxellis juſſu Mechlinienſis Archiepiſcopi Humberti Guilielmi a Precipiano, ſibi dudum infenſi, captus in tetrum carcerem conjectus eſt an. 1703. A quo carcere ad alios ſubinde traductus, nonniſi an. 1710. ſuis Sodalibus redditus in Dionyſianum prope Pariſios Monaſterium ſenio & morbo confectus, ac paralyticus ſe recepit. Obiit vir ingenio & calamitate magnus quarto Kal. Aprilis an. 1711. Vulgavit *Apologiam pro Ruperto Tuitienſi; Marii Mercatoris Acta* cum Notis ſub nomine Germani Righerii; *S. Anſelmi Cantuarienſis Epiſcopi Opera omnia*, nec non *Eadmeri Monachi Hiſtoriam novorum, & alia Opuſcula* Pariſiis 1675. Alia nonnulla Gallice ab eodem edita memorat laudatus Bernardus Pez; tum vero multo plura recenſentur in Proceſſu Officii Fiſcalis Curiæ Eccleſiaſticæ Mechlinienſis contra ipſum an. 1705. confecto, editoque Bruxellis. Inter hæc *Hiſtoria Janſeniſmi* tribus tomis in 8. comprehenſa.

§. LXVII.

De Joſepho Maria Card. Thomaſio.

JOſephus Maria Thomaſius Panormitanus die 12. Sept. an. 1649. natus, adoleſcens Ordini Clericorum Regularium, quos *Theatinos* vocant, nomen dedit. In res Theologicas inde ſacramque eruditionem impenſe incubuit, Græcaſque & Hebraicas litteras adprime didicit. His præſidiis inſtructus egregios libros edidit, quibus rem liturgicam, præſertim Eccleſiæ Occidentalis mirifice illuſtravit. Nec minus ſanctitatem, quam ſapientiam ejus palam faciunt, quas Romæ edidit *Inſtitutiones Theologira Antiquorum Patrum, quæ aperta ſermone exponunt breviter Theologiam ſive theoreticam, ſive practicam*. A Clemente XI. die 18. Maji an. 1712. ſacro Cardinalium Collegio invitus adjunctus eſt: at inſequenti mortem oppetiit; publico jam modo Eccleſiæ judicio inter Venerabiles Dei Servos relatus. Ejus vitam præter alios ſcripſit P. Vezzoſius ejuſdem Ordinis Theatinorum, & Thomaſii Operibus in unum corpus collectis adjecit.

§. LXVIII.

De Guillelmo Cave.

GUillelmi Cavæi Angli Theologi, & Canonici Windeſorienſis hæc ſunt ſatis nota Opera latine edita: *Tabula Scriptorum Eccleſiaſticorum; Chartophylax Eccleſiaſticus; Hiſtoria litteraria Scriptorum Eccleſiaſticorum a Chriſto nato uſque ad ſæculum XIV.* Anglice autem ſcripſit *de Chriſtianiſmo primitivo, de Antiquitatibus Apoſtoliris, Eccleſiaſticis, & Patrum Primitivorum*. Obiit an. 1713. *Hiſtoria litterariæ* abſolutiſſima editio cenſetur quæ prodiit Baſileæ an. 1741. duobus Tomis in fol. Cavæum alioſque, qui idem argumentum tractavere, emendare, ac ſupplere aggreſſus eſt Caſimirus Oudinus ex Ordine Præmonſtratenſium, poſtea Apoſtata, & Bibliothecarius Leydenſis in Opere vulgato Francofurti ad Mœnum tribus Tomis in fol. 1722. cum hac epigraphe: *Commentarius de Scriptoribus Eccleſiæ antiquis, horumque ſcriptis tam impreſſis quam MSS. adhuc extantibus in celebrioribus Europæ Bibliothecis a Bellarmino, Poſſevino, Philippo Labbeo, Guillelmo Caveo, Ludovico Ellia Dupin & aliis omiſſis ad annum MCCCCLX. vel ad artem Typographicam inventam cum multis Diſſertationibus, in quibus Eccleſiæ inſigniorum Authorum Opuſcula atque alia argumenta notabiliora accurate & prolixe examinantur*. At Oudino vires doctrinamque, tum præſertim neceſſariam Græcæ Latinæque linguæ cognitionem defuiſſe, qua tantum opus moliretur, Joanni Clerico, aliiſque Criticis viſum eſt.

§. LXIX.

De Laurentio Alexandeo Zaccagnio.

LAurentius Alexander Zaccagnius Florentinus Bibliothecæ Vaticanæ Præfectus doctiſſimus edidit uno volumine in 4. *Collectanea Monumentorum Veterum Eccleſiæ Græcæ ac Latinæ;* in quo Opuſcula quædam Notis a ſe illuſtrata *Archelai, Ephræmi Syri, Gregorii Nyſſeni & Euthalii complexus eſt;* oſtenditque quanta Græcæ linguæ peritia, judicioque præſtaret. Ineunte hoc ſæculo XVIII. rebus humanis exemptus eſt. De eo quædam habet Lamius in vita Philippi Bonarottii, quæ caſtigavit Fabronius in ejuſdem Bonarottii doctiori accuratiorique Vita, quæ legitur in Decade V. *Vitarum illuſtrium Italorum* &c.

§. LXX.

De Renato Maſſuet.

REnatus Maſſuetus ex vico S. Audoeni de Mancellis, Diœceſis Ebroicenſis, ad Ordinem S. Benedicti acceſſit admodum adoleſcens. A primordio ætatis honeſtiſſimis utiliſſimiſque ſtudiis deditus, præſertim Theologicis, ſententiarum libros ſuis Sodalibus e ſuggeſtu magna cum laude interpretatus eſt. Hoc munere expleto ad illuſtrandum vindicandumque S. Irenæum animum adplicuit; hujuſce enim Lugdunenſium Epiſcopi & M. Opera ſplendide quidem, an. 1702. Oxonii ediderat Joannes Erneſtus Grabe, ſed Gallaſium imitatus S. Epiſcopum invitum & reluctantem Anglicanæ Sectæ erroribus & placitis faviſſe demonſtrare tentaverat. His aliiſque Oxonienſis Editionis maculis, & erroribus Maſſuetus offenſus doctiſſimam abſolutiſſimamque *S. Irenæi*

Epiſco-

Epiſcopi Lugdunenſis & Martyris librorum adverſus hæreſes editionem adornavit, quæ Pariſiis an. 1710. emiſſa eſt. Conſodalium S. Auguſtini Operum editionem adverſus Lallemantium Jeſuitam tutatus eſt. Iis, qui *Hexapla* confecerunt, de rebus ac propoſitionibus in Conſtitutione, quæ incipit *Unigenitus*, proſcriptis proſicua inprimis ac opportuna doctrina Maſſueti fuit. Librum hactenus latentem ſcripſit cum titulo *Auguſtinus Græcus*, in quo S. Joannis Chryſoſtomi doctrinis Magni Auguſtini de Gratia themata mirifice inter ſe convenire demonſtrat. Dum novam pararet S. Bernardi Operum editionem, in quam multa ingerenda Mabillonius reliquerat, dumque Annalium Ord. S. Benedicti proſecutionem urgeret, paralyſi correptus diem obiit ſupremum an. 1716. Januarii decimanona die.

§. LXXI.

De Claudio Guenié.

CLaudium Guenié, virum ſingulari judicio & laborum tolerantia præditum Divio, ſeu Divionum, princeps Burgundiæ oppidum an. 1647. protulit; eum vero annos natum duos ſupra viginti S. Benedicti Congregatio toties laudata excepit. Hic Thomam Blampinium, Auguſtinianæ editionis anteſignanum ſedulo adjuvit, effecitque incredibili patientia & induſtria, ut magni hujus Eccleſiæ Doctoris Opera non ſolum emendata, ſed etiam omnium uſibus expoſita, promta & expedita deinceps eſſent. Nam hujus Opus ſunt *Indices tam particulares uniuſcujuſque Tomi, tum omnium generalis Operum S. Auguſtini novæ editionis*, quos ille ſummo judicio ac methodo omnium judicio contexuit. Vivebat adhuc an. 1716.

§. LXXII.

De Guillelmo Beſſin.

GUillelmus Beſſin an. 1655. in oppido *de Glos* Diœceſis Ebroicenſis natus, eruditis laboribus Congregationem S. Mauri, cui ſe ſolemniter obſtrinxit ſeptimo Idus Januarii an. 1674. plurimum illuſtravit. Eum Dionyſius San-Marthanus, cum novam Operum S. Gregorii Magni editionem adornare decreviſſet, in operis conſortium adſcivit. Hinc *Epiſtolas* magni hujuſce Pontificis in ordinem digeſſit, eruditiſque notis locupletavit. Animadverſiones etiam ſcripſit in novum ſyſtema a Bernardo Lamio Oratorii Presbytero excogitatum circa ultimum Paſcha a J. C. Servatore celebratum. Vivebat adhuc anno hujuſce ſæculi decimo ſexto, quo famam exiiſſe ſcribit Bernardus Pez, Beſſinum omnia Concilia in Normannia habita typis jam habuiſſe parata.

§. LXXIII.

De Marco Battaglino.

MArcus Battaglinus Ariminenſis, Nuceriæ primum, Cæſenæ deinde Epiſcopus, quum plures annos Interamnæ Prætor extitiſſet, amicitiam ibi cum Speroilo Sperellio iniit, doctiſſimo homine, qui tunc Epiſcopus erat illius civitatis, quique poſtea Cardinalis fuit. Conſuetudine tanti viri, qui in Eccleſiaſtica Hiſtoria adprime erat verſatus, Battaglinus quoque huic ſtudio operam navare cœpit, & libros hujus argumenti inde edidit, quæ Eruditorum plauſum æſtimationemque meruere. Anno MDCLXXXV. Venetiis apud Poletum magnum edidit volumen lingua vernacula *Conciliorum Hiſtoriam Generalem* complectens, quod auctum quadringentis & tribus Conciliis & argumentis vatiis adverſus Maimburgum, iterum ibi recudit anno MDCLXXXVIII. & Innocentio XI. P. M. dedicavit. Scripſit etiam eadem lingua *Annales Sacerdotii & Imperii* ſæculi mox exacti ſuaſu ſanctiſſimi doctiſſimique Patavinorum Antiſtitis Cardinalis Gregorii Barbadici, vulgavitque Venetiis quatuor voluminibus in fol. typis iiſdem Poletti. Primum Volumen editum eſt an. MDCCI. II. an. MDCCIIII. III. an. MDCCVIII. & quartum denique an. MDCCXI. Cetera pia alteriuſve argumenti Battaglini ſcripta recenſet in ejus Vita Janus Plancus Ariminenſis, in qua etiam adverſus Trevoltienſes Ephemeridographos oblatrat, qui Battaglinum reprehenderant eo quod ex Scriptoribus admodum vulgaribus notitias ſuas hiſtoricas in conficiundis Annalibus Sacerdotii & Imperii deſumſiſſet. Obiit Battaglinus XIII. Kal. Octob. an. MDCCXVII. poſtquam ſeptuaginta duos circiter annos vixiſſet.

§. LXXIV.

De Joanne Martianey.

JOannes Martianæus vir Græce ac Hebraice longe doctiſſimus e Congregatione S. Mauri patriam habuit S. Severi oppidum in Vaſconia in Diœceſi Adurenſi, ubi lucem vidit an. 1647. Cum prope innumeras Aquitaniæ, Occitaniæ, Normanniæ, univerſæque Galliæ Bibliothecas annorum triginta ſpatio perluſtraſſet, antiquitatum Eccleſiaſticarum, Scriptorum, Codicumque veterum peritiſſimus evaſit, divinaſque litteras non ſine plauſu apud ſuos exteroſque publice docuit. Ita inſtructus maximæ molis rem, novam ſcilicet *S. Hieronymi Operum* editionem aggreſſus eſt perfecitque Tomis quinque in fol. quorum prior prodiit Pariſiis an. 1699. Adverſarios habuit præter alios Richardum Simonium & Joannem Clericum, adverſus quos ſcripſit Martianæus cruentas Apologias, ut Editionem ab ſe factam tueretur, & illorum libros carperet. Ediderat antea Gallice *Vindicias Textus Hebraici ac Sacræ Chronologiæ ſecundum Vulgatam* adverſus Pezronium & Iſaacum Voſſium. Poſt Hieronymi vero Operum Editionem pleroſque alios tractatus Gallice pariter ſacras ad litteras plerumque pertinentes vulgavit, de quibus Dupinius, aliique videantur. Obiit Pariſiis an. 1717. ætatis 70.

§. LXXV.

De Stephano Baluzio.

STephanus Baluzius an. 1631. in lucem egreſſus Tutelæ, quæ urbs eſt in Provincia Lemovicenſi, vir fuit eruendis illuſtrandiſque MSS. Codd. natus: qua in re magnopere ejuſdem ſtudium utile Eccleſiæ litterarumque Reipublicæ fuit; multaque ejus beneficio habemus, quibus cum Eccleſiaſtica & profana Hiſtoria, tum plurima veteris diſciplinæ capita illuſtrantur. Octogenarius licet nunquam tamen litterarum cultum intermiſit, mortemque oppetiit Pariſiis die 28. Julii an. 1718., quo tempore impreſſio Operum *S. Cypriani*, quam ornaverat, urgebatur, quamque propterea abſolvit unus ex Monachis Congregationis S. Mauri, vulgavitque Pariſiis an. 1726. in fol. *Plura ſunt Veterum* Scriptorum Opera quæ illuſtravit *Baluzius*, atque inter hæc *Salviani Maſſilienſis & Vincentii Lirinenſis*, *Servati Lupi* Presbyteri & Abbatis Ferrarienſis, *S. Agobardi* Archiepiſcopi Lugdunenſis &c. *S. Cæſarii* Arelatenſis Epiſcopi, *Marii Mercatoris*, *Lucii Cæcilii Firmiani Lactantii de Mortibus Perſecutorum*, *Reginonis Abbatis Prumienſis*. Edidit præterea *Concilia Galliæ Narbonenſis*; *Miſcellanea veterum* [illegible]; *Capitularia Regum Francorum*; [illegible] *Epiſtolas*; *Vitas Paparum Avenionenſium*; [illegible] *Collectionem Conciliorum*, ac *de Hiſtoria Tutelenſi* libros tres. Denique duo Petri de Marca Opera auctiora & emendatiora in vulgus protulit; librum nimirum *de Concordia Sacerdotii & Imperii*; alterumque inſcriptum *Marca Hiſpanica*. Poſthumorum etiam ejuſdem Petri de Marca Opuſculorum editio Baluzio debetur; ſemper enim is hujuſce Antiſtitis beneficia grata recordatione eſt proſequutus.

§. LXXVI.

De Ludovico Elia Dupinio.

LUdovicus Elias Dupinius Pariſienſis ſacræ Facultatis Doctor eruditiſſimus ob multiplicis doctrinæ & argumenti libros in vulgus emiſſos plurimum ſibi litterarum Rempublicam devinxit; nam hæc præter alia, partim Gallice partim Latine ab eo vulgata ſunt; *Bibliotheca Scriptorum Eccleſiaſticorum*; *de Antiqua Eccleſiæ Diſciplina Diſſertationes* ſeptem; *Liber Pſalterii cum nova Verſione* & ſcholiis; *Apologia Notarum in* Pſalterium; *Optati Milevitani* Opera, præſiva Hiſtoria Donatiſtarum & Geographia Africæ ſacra; *De Doctrina Chriſtiana*; *Opera Gerſonis*; *Tractatus de Poteſtate Eccleſiaſtica & Civili*; *Defenſio Monarchiæ Siculæ*; *Methodus ſtudii Theologici*; *Prolegomena Biblica*; *Hiſtoria profana* &c. *Hiſtoria Auctorum ab Eccleſia Romana ſeparatorum*. Obiit ſexta Maji an. 1719. ætatis 62. Dupinii vitam more ſuo ſcripſit Joannes Frickius Lutheranus Theologus, præfixitque latinæ Verſioni Operis *de Methodo ſtudii Theologici* a M. Jo. Martino Chriſtell adornatæ, & Auguſtæ Vindelicorum editæ 1722.

§. LXXVII.

§. LXXVII.

De Franciſco Maria Card. Caſinio.

FRanciſcus Maria Caſinius Aretii in Etruria natus, ex Ordine Minorum S. Franciſci Cappucinorum cum eximiis naturæ bonis artem quandam adtuliſſet, adjunxiſſetque non levem divinorum librorum rerumque omnium ſacrarum notitiam, inſignis Orator merito habitus eſt. Ab Innocentio XII. factus eſt Pontificius Orator, a Clemente vero XI. ejus ſucceſſore XV. Kal. Junias an. 1712. S. R. E. Cardinalis. Qua in dignitate ita ſe geſſit, ut nihil præter Chriſtianæ Reipublicæ commodum, atque Sedis Apoſtolicæ dignitatem propoſitum unquam habuerit. Conciones, quas Evangelica libertate habuit in Palatio Apoſtolico, tribus voluminibus in fol. Romæ vulgavit an. 1713. Cætera ejuſdem Opuſcula, ut illud quod inſcribitur *Conſilia ſapientiæ*, Venetiis prodierunt. Obiit die 14. Februarii an. 1719. ætatis ſuæ ſeptuageſimo, hac ſepulcro inſcriptione apposita

F. F. M.
Cardinalis S. Priſcæ Cappuccinus
Orate pro eo.

Ab hujus vitæ enarratione ſuas præclariſſimas Decades exorſus eſt Angelus Fabronius Piſanæ Academiæ curator.

§. LXXVIII.

De Euſebio Renaudotio.

EUſebius Renaudotius Pariſienſis in Eccleſiaſticæ Orientalium Hiſtoriæ, eorumque dogmatum cognitione parem vix habuit quemquam. Quæ de hiſce rebus conſcripſit, ut Orientalium orthodoxiam in magni momenti rebus tueretur, merito plurimi a doctis fiunt, ſolis Proteſtantibus obſtrepentibus, quorum paradoxa atque calumniæ iis diſſipantur. En aliquot ejuſdem Operum tituli; *Déſenſe de la perpetuité de la foi contre les calomnies & les fauſſetez du livre intitulé* Monumens Authentiques de la Religion des Grecs; *Gennadii Patriarchæ CP. Homiliæ de Sacramento Euchariſtia; Meletii Alexandrini, Nectarii Hieroſolymitani, Meletii Syrigi & aliorum de eodem argumento Opuſcula Græce & Latine, ſeu Appendix ad Acta, quæ circa Græcorum de tranſubſtantiatione fidem relata ſunt in Opere de Perpetuitate fidei* &c.; *La perpetuité de la foi de l' Egliſe Catholique touchant l' Euchariſtie* &c. Tomus IV. & V.; *Hiſtoria Patriarcharum Alexandrinorum Jacobitarum a Divo Marco uſque ad finem ſæculi XIII.* &c.; *Liturgiarum Orientalium Collectio* &c. Obiit Kalendis Septembris an. 1720. ætatis 73. ſcriptis hæredibus Monachis Monaſterii Pariſienſis S. Germani a Pratis ingentis copiæ librorum ac MSS. maxime Orientalium.

§. LXXIX.

De Nicolao le Nourry.

NIcolaum Nourrium Aſcetam Benedictinum in S. Mauri Congregatione eruditiores quique tanquam virum Eccleſiaſticæ eruditionis laude maxime clarum ſuſpexere. Præter operam, quam navavit in Garetii Caſſiodoro, & Jacobo du Friſche in exornanda Operum S. Ambroſii nova Editione, *Apparatum ad Bibliothecam Maximam veterum Patrum & antiquorum Scriptorum Lugduni editam* compoſuit, duobuſque Tomis Pariſiis evulgavit primum an. 1694. & 1697. Librum etiam *Lucii Cæcilii ad Donatum Confeſſorem de Martibus Perſecutorum hactenus Lactantio adſcriptum ad Colbertinum Codicem* emendavit an. 1710. adjecta Diſſertatione, in qua de libri Auctore diſputat, & omnia illius loca dubia illuſtrat.

§. LXXX.

De Antonio Auguſtino Touttée.

ANtonius Auguſtinus Touttæus, Riomi in Diœceſi Claromontenſi hanc mortalem vitam ingreſſus ab ineunte ætate litteris vacavit uſque ad an. ætatis viceſimum, quo Benedictinæ Congregationi nomen dedit. Acrius heic in litteras incubuit, cum domeſticis virtutum doctrinarumque exemplis abundaret. Edidit *Opera omnia S. Cyrilli Hieroſolymitani* nullo non eruditionis genere illuſtrata Pariſiis an. 1720.

Ad Nat. Alex. Suppl. P. II.

§. LXXXI.

De Petro Couſtant.

PEtrus Couſtantius Compendii apud Valeſios natus, Ordinem S. Benedicti in Remenſi S. Remigii Monaſterio ingreſſus eſt an. 1672. ætatis 18. Scholæ ſtudiis cum laude defunctus ſe totum veterum Patrum atque Scriptorum lectioni addixit, uberrimoſque ex ea perceptos fructus viris Eccleſiæ perſtudioſis communicavit. Nam *S. Hilarii Pictavorum Epiſcopi* Operum, omnium Sapientum ore celebratam Editionem Pariſiis an. 1693. dedit: quæ Bartholomæus Germonius contra Codicum fidem molitus fuerat, duplici ſcripto confutavit; quorum prius *Vindiciæ Manuſcriptorum Codicum*, alterum *Vindiciæ Veterum Codicum confirmatæ* inſcriptum eſt. Denique Romanorum Pontificum Epiſtolas, quæ uſque ad Innocentium III. pertingunt, collegit, harumque primum volumen tantum publici juris fecit. Obiit an. 1721.

§. LXXXII.

De Petro Daniele Huetio.

PEtrus Daniel Huetius Cadomenſis, Epiſcopus Abrincenſis præclara multa edidit, quæ ipſe quoque recenſet in Commentario de rebus ad ſe pertinentibus, quæque non ſolum illius nomen illuſtre apud eos, qui humaniores litteras excolunt, effecerunt, ſed ſingularem quoque illi exiſtimationem eorum conciliarunt, qui ſacræ & profanæ Antiquitatis, ac Religionis præcipue ſtudia perſequuntur. *Origenis Commentaria* in ſacram Scripturam an. 1668. Rothomagi vulgavit latine a ſe facta cum notis & obſervationibus; quæ deinde Coloniæ Agrippinæ recuſa ſunt. *Demonſtrationem Evangelicam* Pariſiis edidit in fol. an. 1679. Alnetanas vero Quæſtiones *de Concordia rationis & fidei* Cadomi 1690. De *ſitu Paradiſi terreſtris* deque *Navigationibus Salomonis* multa quoque præclara commentatus eſt, & Johannis Tolandi, qui barbaro vocabulo librum *Adeiſidæmon* inſcriptum ediderat repreſſit audaciam. In Synodo, quam habuit an. 1693., egregia ſtatuta & ſanctiones protulit. Obiit die 29. Januarii an. 1721. ætatis annorum 91. in Pariſienſi Domo Profeſſorum Societatis Jeſu, in quam, abdicato Epiſcopatu, ſe receperat. Joannes Maria Marius Tilladetus Huetii Diſſertationes aliquot ſuper rebus varii argumenti partim ad Religionem, partim ad Philologiam pertinentes recognovit, eaſque in vulgus ſparſas paſſimque disjectas collegit, & ab interitu vindicavit. Cujus rei non ſine pergrati animi ſenſu Huetius idem meminit lib. 6. Commentarii *de rebus ſuis* pag. 173. Edit. Lipſienſis 1719.

§. LXXXIII.

De Benedicto Bacchinio.

BEnedictus Bacchinius pridie Kal. Septemb. an. 1651. in urbe, quæ Burgum S. Domnini dicitur, in Ducis Parmenſis ditione natus, anno vero ætatis decimo ſeptimo Congregationi Caſſinenſi Ordinis S. Benedicti adſcriptus, veteris Eccleſiaſticæ eruditionis & ſacræ Philologiæ ſtudiis præclara ſpecimina & monumenta identidem exhibuit, quæ magnam ipſi cum famam, tum illuſtrium ac principum etiam Virorum benevolentiam peperere. Sacras litteras aliquando in publico Athenæo Bononiæ profeſſus eſt, ubi in S. Proculi Cœnobio obiit Kal. Septemb. an. 1721. Animo fuit æquo, Monaſticæ diſciplinæ tenax, moribus paulo auſterioribus, ab ambitione alienus, Ordinis ſui jurium & Catholicæ Eccleſiæ dogmatum adſertor acerrimus. *De Eccleſiaſticæ Hierarchiæ Originibus* Diſſertationem vulgavit; tum *Agnelli Ravennatis Pontificale*, ſeu vitas Pontificum Ravennatum illuſtravit. Cætera ejuſdem Opera cum edita, tum nondum typis vulgata accurate percenſet Joannes Lamius in Bacchinii Vita edita Tom. I. Operis inſcripti *Memorabilia Italorum* &c. pag. 226. Ex ineditis poſt obitum Authoris prodierunt italice *Epiſtolæ Polemicæ quinque adverſus Jacobum Piceninum* cum obſervationibus ſeu reſponſis duobus ad Romanas Epiſtolarum Polemicarum cenſuras.

§. LXXXIV.

De Dionyſio de Sainte-Marthe.

Dionyſius San-Marthanus Pariſienſis ſolemnibus votis in Ordine S. Benedicti Deo nuncupatis ann. 1668. eximio ſemper deſiderio flagravit Calviniſtas in Eccleſiæ ſinum reducendi, eoque conſilio vulgavit ſcripta plura, quæ virum non minus in Auctorum a fide Catholica alienorum, quam veterum Patrum ac Conciliorum monumentis adprime verſatum eſſe demonſtrant. *S. Gregorii Magni Opera*, adhibitis plurimis e ſua præſertim Congregatione Sociis, ad innumeros pene optimæ fidei Codices manu exaratos contulit, & ſcitiſſimis notis Præfationibuſque illuſtrata typis commendavit. Denique magni Operis, quod titulum habet *Gallia Chriſtiana*, princeps Auctor extitit. Obiit Pariſiis an. 1725. ætatis 75.

§. LXXXV.

De Juliano Garnier.

Julianus Garnierius natus eſt in oppido de Conneray Diœceſis Cenomanenſis an. 1670. ſuſceptoque S. Benedicti habitu & inſtituto litterarum, maxime Græcarum, ſtudia diligenter excoluit, ut apparet ex *S. Baſilii Magni* Operum editione Græco-latina quæ Pariſiis tribus voluminibus in fol. lucem adſpexit annis 1721. & 1722. tertii Tomi Editore Prudentio Marano an. 1730. Obiit Garnierius Pariſiis die tertia Junii 1725.

§. LXXXVI.

De Franciſco Blanchinio.

Franciſcus Blanchinius Veronenſis eximiis editis libris de re antiquaria, Hiſtoria, Chronologia & Mathematicis Diſciplinis magnam nominis famam apud Italos, exteroſque adeptus eſt. Ut ex his Scriptis ea ſolum commemoremus, quæ ad noſtrum inſtitutum pertinent, quæque inter Scriptores Eccleſiaſticos ampliſſimum illi locum faciunt, anno 1703. binas Diſſertationes publici juris fecit, alteram *de Kalendario & Cyclo*; alteram *de Paſchali Canone S. Hippolyti Martyris*; nam a Clemente XI. cui inſcriptæ ſunt; mandata habuerat de emendando Romano Kalendario cum aliis perdoctis viris, quos inter Noriſius erat. Anaſtaſii quoque Bibliothecarii *de Vitis Romanorum Pontificum* Opus ad Gregorium uſque magnum tribus voluminibus in fol. edidit cum Prolegomenis & Notis, quas tanquam ſacræ eruditionis & Chronologiæ Theſaurum Eruditi ſuſpexere. Reliqua cum haud conficere potuiſſet vita privatus, curam abſolvendi ſuſceperunt Joſephus Blanchinius illius fratris filius & Cajetanus Cennius, viri profecto literis inſtructiſſimi. Dies ſuos Romæ fere tranſegit Blanchinius, ubi utriuſque Signaturæ Referendarius, & Prælatus Domeſticus Romani Pontificis fuit. Obiit IV. nonas Martias ann. MDCCXXIX. ætatis ſuæ LXVII. Habes præclariſſimum numeriſque omnibus abſolutum de ejus vita ſtudiiſque Commentarium ab Angelo Fabronio editum in Decade III. Operis, cui titulus *Vitæ Italorum doctrina excellentium, qui ſæculo XVIII. floruerunt*.

§. LXXXVII.

De Laurentio Card. Cozza.

Laurentius Cozza in oppido natus S. Laurentii prope Volſinienſem lacum in Diœceſi Montis Faliſci die 31. Martii ann. 1654. quum decimum quintum ætatis annum ageret, in cœtum Minorum Obſervantium S. Franciſci admiſſus eſt. In quo per omnes honorum gradus probatus plurimis magiſtratibus, ac Hieroſolymitana Præfectura magna cum laude functus, tum ſupremus totius Franciſcani Ordinis moderator renunciatus, demum a Benedicto XIII. purpura ornatus fuit. Diem clauſit ann. 1729. annos natus 75. Edidit *Vindicias Areopagiticas*, in quibus Opera Dionyſio Areopagitæ inſcripta genuinum eſſe ejuſdem fœtum propugnat. Ad librum *de Hæreſibus* S. Auguſtini Commentaria Hiſtorico-Dogmatica ſcripſit; tum *Dubia ſelecta de Confeſſario ſollicitante* edidit, ut *Hiſtoriam Polemicam Schiſmatis Græcorum*; ac demum Tractatum Dogmatico-Moralem *de Jejunio*.

§. LXXXVIII.

De Michaele le Quien.

Michael le Quien Boloniæ natus in Littore Maris Britannici VIII. Idus Octob. ann. 1661. poſt emenſa ſtudia litterarum & Philoſophiæ Pariſiis, Dominicanorum Inſtituto ſe obligavit an. 1682. Multa inde ille ac varia eruditione ſubactus, in quocumque diſciplinæ genere ſe ſe acerrime utiliterque exercuit. Litteras humaniores, Philoſophiam, Theologiam, Criticem, Artem diplomaticam, impervias pene Græcorum, Hebræorum, aliorumque remotioris ætatis populorum linguas non curſim delibavit tantum, ſed plane hauſit. Nondum attigerat trigeſimum ætatis annum quum ſcripſit patria lingua *de Antiquitate temporum*, ut ſacros Codices hebraice ſcriptos vindicaret. Acceſſit deinde nova Operum *S. Joannis Damaſceni* editio, quæ duobus Tomis in fol. Pariſiis vulgata eſt, exquiſitiſſimis Diſſertationibus exornata, tum *Panoplia* contra Schiſma Græcorum; quod Opus doctiſſimum ſub nomine *Stephani de Altimura Ponticenſis* edidit, ut criminationes convelleret, quas nuperus Patriarcha Hieroſolymitanus Nectarius congeſſerat in libro Περὶ ἀρχῆς τοῦ Πάπα. Poſtea Tractatus aliquot ſcripſit adverſus Petrum Corrajerum *de irrito Anglorum Sacerdotio*; ac denique Opera duo, quibus extremam haud impoſuiſſe manum eruditi doluerunt; *Hiſtoria* nimirum Civitatis Bolonienſis; & *Oriens Chriſtianus*; cujus dumtaxat nondum partem prælo ſubjecerat Lequienius quando rebus humanis exemtus eſt IV. id. Martii ann. 1733. Pariſiis. Opus hoc poſthumum tribus vol. in fol. prodiit ex Typographia Regia ann. 1740. aliena manu utcumque ſuppletum, ſed Africanarum Eccleſiarum & Epiſcoporum hiſtoria deſtitutum; quod ſe præſtiturum in Operis programmate promiſerat doctiſſimus vir.

§. LXXXIX.

De Joanne Alberto Fabricio.

Joannes Albertus Fabricius Lipſienſis, inter doctiores eruditioreſque ævi ſui viros numerandus eloquentiam multorum annorum ſpatio *Hamburgi poſt Vincentium Placcium* profeſſus eſt: quo tempore plurimis editis libris litterarum Rempublicam vere ditavit. Sunt hi, ut paucos tantum ad noſtrum inſtitutum pertinentes teſeramus, *Codex Apocryphus* N. T. *Codex Pſeudepigraphus* V. T. *Salutaris lux Evangelii*; *Delectus argumentorum* pro Religione chriſtiana; editio Operum *S. Hippolyti* & *S. Philaſtrii*. Plurima quoque Veterum Græcorum Patrum loca, eorumque ſcripta & res geſtas illuſtravit in *Bibliotheca Græca*. Obiit Hamburgi ann. 1736. ætatis 68. Fabricii curæ debetur *Bibliotheca Eccleſiaſtica*, in qua Tractatus S. Hieronymi, Gennadii Maſſilienſis, Iſidori Hiſpalenſis, Ildefonſi Toletani, Honorii Auguſtodunenſis aliorumque *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cum notis variorum continentur. Vulgata eſt Hamburgi ann. 1718. & non multo poſt ab eodem Authore recuſa.

§. XC.

De Antonio Maria Lupio.

Antonius Maria Lupius Florentinus ingens Societatis Jeſu decus & ornamentum fuit. Nam præter alias ſcientias, Hiſtoriam Eccleſiaſticam & profanam egregie calluit; Philologiam etiam, Orator diſertus & elegans Poeta mirabiliter coluit, diverſarum etiam linguarum, uti hebraicæ & græcæ gnarus. Hiſce præſidiis inſtructus totius antiquitatis conſultiſſimus evaſit, & interiora rei antiquariæ adyta feliciter ſubiit; quemadmodum argumento eſſe poſſunt inter alia: *Diſſertatio & animadverſiones ad nuper inventum Severæ Martyris Epitaphium*; quod opus Panormi anno 1734. lucem vidit: tum Libellus ibidem ann. 1737. editus, in quo ſancti Innocentii Martyris hiſtoriam & ejus reliquiarum inventionem complexus eſt. Obiit Panormi III. non. Novemb. ann. MDCCXXXVII. vir quidem longiore vitæ uſu digniſſimus; nam natus fuerat anno MDCXCV. prid. id. quintiles; & quem raptum propterea univerſi hominum Ordines vehementer doluerunt & lacrymis decorarunt, uti narrat Joannes Lamius in ejus vita, edita Tom. II. P. I. commemorati non ſemel Operis *Memorabilia Italorum &c.*

by Google

§. XCI.

De Vincentio Card. Petra.

VIncentius Petra Neapolitanus anno 1662. die 13. Novembris opibus jam pridem præſtanti nobilique familia natus, ſtudio ſacrorum Canonum maxime inſudavit, ut fidem faciunt *Commentaria*, quæ evulgavit, *ad Conſtitutiones Apoſtolicae* quinque voluminibus in fol. comprehenſa, tum Tractatus *de ſacra Pœnitentiaria Apoſtolica*. Ampliſſimis magiſtratibus in Romana Aula defunctus, tandem anno 1724. a Benedicto XIII. inter purpuratos Patres relatus eſt, ſuamque operam probavit Pontifici in Romano Concilio una cum doctiſſimo tunc Præſule Proſpero Lambertinio, qui poſtea in Romana Cathedra ſub nomine Benedicti XIV. Pontifex ſedit. Laboribus atque ætate confectus obiit Petra die 21. Martii ann. 1737. ut habet inſcriptio ejuſdem ſepulchro appoſita, atque Romæ extans in Eccleſia S. Spiritus Neapolitanæ Nationis.

§. XCII.

De Gerardo Capaſſio.

POST Paullum Sarpium neminem in Ordine Servorum B. M. V. Gerardo Capaſſio Florentino doctiorem floruiſſe ſunt qui putent; quamvis tanta hujuſce viri monumenta deſint, ex quibus id nimis confidenter non prædicari demonſtretur. Perdoctum tamen Theologum fuiſſe, iiſque omnibus ſcientiarum præſidiis inſtructum, quibus res divinæ ſolum digne pertractari poſſunt, ſatis ipſe demonſtravit Capaſſius dum in Academia Piſana Sacra dogmata profeſſus eſt, ut vices gereret collegæ ſui Petri Antonii Roſſii, & dum Theſes etiam pleraſque ſuas Theologicas ad Eccleſiaſtica Tribunalia delatas tanquam infectas defendit. Edidit etiam libellum, ob quem magnus cum Florentiæ tum Romæ excitatus eſt rumor, inſcriptum *Nugæ Laderchianæ*, in quibus *Nugie* adverſus Jacobum Laderchium Congregationis Oratorii Urbis presbyterum demonſtrandum ſuſcepit Acta Paſſionis SS. Creſcii & Sociorum MM. quæ Laderchius ex MSS. Codicibus primum ediderat, non levia falſitatis argumenta præ ſe ferre. Apoplexis vita privavit Capaſſium ann. MDCCXXXVII. X. Kal. Decembris anno ætatis octuageſimo quinto.

§. XCIII.

De Joſepho Binghamo.

JOſephus Binghamus Rhetor fuit Eccleſiæ Havantinæ in Agro Antonienſi Angliæ, illorum ſectæ addictus, qui *Epiſcopalee* inter ſuos nominantur. Edidit Anglice *Origines ſive Antiquitates Eccleſiaſticas*, quas ex lingua Anglicana in latinam vertit Joannes Henricus Griſchovius, & decem voluminibus in quarto vulgavit Halæ ann. 1724. Ibi etiam prodierunt ejuſdem Binghami *Diſſertationes* quatuor anno 1738. eodem interprete Griſchovio.

§. XCIV.

De Virginio Valſecchio.

VIrginius Valſecchius Brixienſis, Ordinis S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis Monachus plures annos in Piſano Athenæo non vulgari ſui nominis fama ſacras litteras profeſſus eſt. Edidit Diſſertationem *de M. Aurelii Antonini Elagabali Tribunitia poteſtate V.* eamque ab objectis Joannis Vignolii & Philippi a Turre doctiſſimorum virorum defendit. Joannem Gerſen ex S. Benedicti Ordine authorem eſſe librorum *de Imitatione Chriſti*, qui Thomæ a Kempis plerumque tribuuntur, opuſculo Florentiæ edito, ann. 1724. tutatus eſt; ac denique vernaculo ſermone librum optimæ frugis *de Indulgentiis* deque diſpoſitionibus ad eas conſequendas neceſſariis Liburnenſi Civitati conſecratum in vulgus emiſit. Aqua intercute conſumtus fuit non. ſext. ann. MDCCXXXIX. ætatis ſuæ ann. LIX. nondum expleto. Vir fuit exquiſitæ eruditionis, acris judicii & ſingularis in latine ſcribendo elegantiæ.

§. XCV.

De Edmundo Martene.

EDmundus Martene Patria Laudunenſis, Inſtituto Benedictinus, omnium temporum ſacrarum Eccleſiæ conſuetudinum & rituum aſſiduus ac præclarus inveſtigator fuit; quumque plurimas Bibliothecas luſtraſſet, tantam ineditorum ſcriptorum ſegetem in lucem protraxit, ut ejus laboribus cum Monaſtica, tum Eccleſiaſtica omnis, ac profana Hiſtoria plurimum illuſtrata ſit. *De Antiquis Monachorum Ritibus* libros quinque elucubravit: *Commentarium in Regulam S. P. Benedicti* litteralem, moralem & Hiſtoricum edidit: *Veterum ſcriptorum & Monumentorum* Collectionem novam adornavit, ac demum poſt emiſſum *De Antiquis Eccleſiæ Ritibus* ampliſſimum eruditiſſimumque opus, *Theſaurus Anecdotorum* quinque voluminibus in fol. ejus opera vulgatus eſt; tum Collectio altera ejuſdem argumenti, adjutore uſus Urſino Durando conſodali. Ad novam *Spicilegii Acheriani*, & *Galliæ Chriſtianæ* Editionem plura contuliſſe vulgata res eſt, Obiit Pariſiis ann. 1739. ætatis 85.

§. XCVI.

De Bernardo de Montfaucon.

BErnardus de Montfaucon in Caſtro Rupis Sciſſæ Gallis *Roquetaillade*, Diœceſis Electenſis vitam inchoavit. In Monaſterio B. Mariæ Deauratæ apud Toloſates annum agens unum ſupra viginti ſe Benedictino Inſtituto conſecravit idibus Maji ann. 1676. Quum Græcis litteris perdiſcendis animum appuliſſet, hiſque hebraicæ etiam linguæ cognitionem, antiquitatum Romanarum Græcarumque tam Eccleſiaſticarum quam profanarum ſtudium adjeciſſet, in omni poſtea eruditionis genere eminere & quodammodo regnare viſus eſt; ut ex his editis ab eo Operibus apparet: *Analecta Græca*, quæ vulgavit ann. 1688. una cum Jacobo Lopino, & Antonio Pugeto: *Veritas Hiſtoriæ Judith adſtructa*, Gallice Pariſiis 1690. *Sancti Athanaſii Opera omnia* fol. Tom. III. Pariſiis 1698. *Vindiciæ Editionis Auguſtini a Benedictinis adornatæ* 12. Romæ 1699. *Diarium Italicum* 4. Pariſiis 1702. *Collectio nova Patrum & Scriptorum Græcorum Euſebii Cæſarienſis, Athanaſii & Coſmæ Ægyptii* fol. Tom. II. ibid. 1707. *Palæographia Græca* fol. ibid. 1708. *Liber Philonis de Vita contemplativa* Gallice Pariſiis 1709. *An vera narratio Rufini de pueris ab Athanaſio puero baptizatis? Item de tempore mortis Alexandri Epiſcopi Alexandrini, ac de anno obitus Athanaſii Magni* fol. & in 8. Pariſiis 1710. *Hexaplorum Origenis, quæ ſuperſunt, multis partibus auctiora quam a Flaminio Nobilio & Joanne Druſio edita fuerint* fol. Tomi II. Pariſiis 1713. *Bibliotheca Coiſliniana &c.* fol. Pariſiis 1715. Quæ ut profanas antiquitates illuſtraret Montfauconius præſtitit notiora ſunt, quam ut heic commemorari debeant: admonuiſſe ſat fuerit *S. Joannis Chryſoſtomi Operum omnium* undecim Tomis in fol. tanti viri ſtudio adornatam fuiſſe Editionem. Mortuus eſt ann. 1741. ætatis 87.

§. XCVII.

De Melchiore Card. de Polignac.

MElchior de Polignac Gallus, ex vetuſtiſſima apud Arvernos familia natus, quum pro evehendo ad Sarmatarum Regni faſtigium Principe Franciſco Ludovico *de Conty* infelici exitu operam ſuam ſtudiumque contuliſſet, a Ludovico XIV. quaſi rem male procuraſſet, anno 1698. ad ſuam *Boni Portus* Abbatiam abire juſſus eſt. Quo in otio manum Operi admovere cœpit, quod poſt ejus obitum ſub hoc titulo divulgatum *Anti-Lucretius ſive de Deo & Natura libri novem ad Quintium* nominis illi peperit immortalitatem. Rege ſibi poſtea conciliato, variiſque muneribus & legationibus defunctus a Clemente XI. die 18. Maji ann. 1712. Cardinalis creatus obiit Lutetiæ Pariſiorum die 20. Novembris ann. 1741. octuaginta annorum ſenex. Laudati Operis metaphraſin Italicam carminibus hendecaſyllabis, iiſque ſolutis, uti vocant, confecit Franciſcus Maria Riccius Romanus Congregationis Caſſinenſis S. Benedicti Alumnus, ediditque Veronæ ann. 1751. duobus voluminibus in octavo.

§. XCVIII.

De Petro Ambarachio ſive Benedicto.

PEtrus cognomento Ambarachius, quod Syriacum nomen ipſe latine interpretatus *Benedictus* dici voluit, Guſtæ in Phœnicia natus eſt anno 1663. menſe Junio. Poſt exactos annos fere tredecim Romæ in Collegio Maronitarum, in Orientem anno 1685. exeunte reverſus eſt. Haud multo poſt Antiochenæ Eccleſiæ de graviſſimis rebus ad Apoſtolicam Sedem Legatus Romam reviſit magnaſque lites biennio magna prudentia & agendi dexteritate compoſuit. Poſtmodum in Syriam redux Florentiæ ſubſtitit, qua in urbe demandatam ſibi a Coſmo III. Medice provinciam ſuſcepit characterum Orientalium æneas formas, quas Ferdinandus Medices ſumtu centuſſium 40000. excudendas curaverat, ſed tamen ad ea tempora enormiter confuſæ jacuerant, digerendi. Poſtquam Benedictus Coſmi votis omnium judicio ſatisfeciſſet, ab eodem magno Duce ſacrarum litterarum in Piſano Athenæo Profeſſor electus eſt. Quo in munere ita ſe geſſit, ut omnes ejus doctrinam admirarentur. Anno 1707. Societati Jeſu nomen dedit, dieſque inde ſuos Romæ tranſegit tum corrigendis ſacris Græcorum libris, tum aliis litterariis, & piis exercitationibus intentus. Quum Opera S. Ephræmi in latinum ſermonem vertenda ſuſcepiſſet, primum & alterum volumen duodecimo, poſtquam operi manum admoverat, anno in lucem edidit; cumque mediam fere tertii partem abſolviſſet, in gravem morbum incidit, quo non ſine magno bonorum mœrore abſumptus eſt, quamvis octogenario major in domo Profeſſorum Urbis VIII. Kal. Septemb. ann. 1742. Præter hanc Ephræmi Operum interpretationem, ex arabico in latinum ſermonem vertit Benedictus Stephani Aldoenſis Patriarchæ Antiocheni ſcripta *de ſacra Liturgia*, *ac de origine Gentis Maronitica*. Partem etiam Menologii Græcorum latinam fecit. De ſuo autem edidit *Antirrheticon ſeu confutationem Annotationum Joannis Kolii ad geminos S. Ephræmi Sermones de ſacra Cœna*; nec non aliud *Antirrheticon* de Sacramento eodem Euchariſtiæ contra R. P. Le-Brunum, & Euſebium Renaudotium.

§. XCIX.

De Vincentio Ludovico Card. Gottio.

VIncentius Ludovicus Gottius Bononienſis Ord. Prædicatorum Mediolani primum fidei Quæſitor fuit, tum in patria Academia Polemicæ Theologiæ Profeſſor poſt Benedictum Bacchinium, cujus paullo ante mentio eſt habita. A Benedicto XIII. ſacro Cardinalium cœtui adjunctus eſt Kalend. Maji anno 1728. Qua in dignitate conſtitutus quam apud omnes excitaverat eximiæ probitatis ac doctrinæ exſpectationem cumulatiſſime æquavit. Mortalitatem explevit XIV. Kal. Octobris MDCCXLII. annos natus LXXVIII. dies XIII. Jacobi Picenini apud Rhætos Calviniani Miniſtri *Apologiam pro Eccleſiis Reformatis*, tum ejuſdem vani nominis *Triumphum* adverſus Andream Semery, & Hyacinthum Tonti editum, nervoſe, acute, atque eruditiſſime confutavit Gottius, tribus amplis Romæ editis voluminibus anno 1719. *de vera Chriſti Eccleſia*. Alteram inde Picenini lucubrationem typis Tigurinis impreſſam anno 1709. de Concordia matrimonium inter & miniſterium, ſibi refutandam propoſuit, juſtæ molis edito volumine Bononiæ anno 1727. ex Typographia S. Thomæ Aquinatis, in quo adverſarium in omnem partem urgens, ac premens, non ſolum cœlibatus defenſionem, ſed univerſi fere catholici dogmatis eruditas vindicias inſtituit. In uſum Thomiſticæ ſcholæ candidatorum abſolutiſſimum Scholaſticæ dogmaticæque Theologiæ curſum nova methodo, ſuoque prorſus ſtilo, acuto nimirum, perſpicuo atque erudito conſcripſit vulgavitque Bononiæ voluminibus omnino ſexdecim comprehenſum. Anno 1734. in libro Romæ edito *De eligenda inter diſſidentes Chriſtianos ſententia* luculenter diſputavit adverſus Joannem Clericum e ſecta Remonſtrantium, qui Operi Hugonis Grotii de veritate Religionis Chriſtianæ adjecto ſpecioſi tituli commentario Catholicæ Religionis principia labefactare tentaverat. Majus deinde Opus Gottius par ejus ingenio, eruditioni, ac pietati molitus eſt, quo veritatem Religionis Chriſtianæ adverſus Atheos, Polytheos, Idololatras Mahumedanos, & Judæos adſereret ac vindicaret. Prodiit Romæ ex Typographia Rocchi Bernabò anno MDCCXXXV. primum volumen; cætera vero annis inſequentibus uſque ad duodecimum, quod anno MDCCXL. ex eodem prælo vulgatum eſt. Commentarios ejuſdem longe doctos & luculentos in Geneſim ad caput uſque vigeſimum quintum ſervat Bibliotheca Bononienſis Ord. Prædicatorum; eos vero laudat Thomas Auguſtinus Richinius in præclaro, quem de hujuſce viri vita ſcriptiſque edidit, Commentario.

§. C.

De Prudentio Marano.

PRudentius Maranus Sezannæ in Diœceſi Trecenſi natus an. 1689. novum decus Maurinæ Congregationi, cui ſe addixit, adtulit. Cum ſacrarum litterarum meditationibus animum probe ſubegiſſet, & Philoſophiæ ac Theologiæ ſtadia cum laude confeciſſet, eſſetque græcis litteris adprime inſtructus, de Catholica Eccleſia benemeritus evaſit, non ſolum *S. Juſtini Martyris Opera omnia* Pariſiis vulgando, ſupplendoque S. Baſilii Operum editionem, ſed præſertim inſigni Opere, quod inſcribitur *Divinitas Jeſu Chriſti*, in quo adverſus Servatoris noſtri divinitatis oſores fortiſſime decertavit. Prodiit hoc Opus Pariſiis in fol.

§. CI.

De Ludovico Antonio Muratorio.

LUdovicus Antonius Muratorius XII. Kalend. Novemb. an. 1672. Vineolæ, Mutinenſis Ducatus illuſtri oppido natus, Ambroſianæ Mediolanenſis primum, dein Ateſtinorum Principum Bibliothecæ Præfectus, ob plurimos multiplicis argumenti evulgatos libros non minus laborioſi, quam clariſſimi doctiſſimique Scriptoris laudem promeruit. Edidit Opera *S. Paulini Nolani* Epiſcopi, *Anecdota Latina* ex Codicibus Ambroſianæ Bibliothecæ Tomis quatuor in 4. tum *Anecdota Græca*, notis & diſquiſitionibus aucta. S. Auguſtini Apologiam adverſus Joannem Clericum in celebri *Opere de Ingeniorum moderatione in Religionis negotio* confecit, deque Paradiſo contra Burnetum Anglum præclare diſputavit. Præter hæc vulgavit celeberrimam illam Collectionem *Scriptorum rerum Italicarum*, Diſſertationes in *Antiquitates Medii Ævi*, *Annales Italiæ*, novum *Theſaurum Inſcriptionum Veterum*, & alia plurima ut eorum præſertim ſententiam improbaret, qui votum concipiunt de dando *ſanguine* & vita pro tuenda ſententia de Immaculata Deiparæ Conceptione. Hæc & alia accurate recenſuit in ejus vita Muratorii Nepos. Obiit Mutinæ die 23. Januarii ann. 1750.

§. CII.

De Scipione Maffejo.

SCipio Marchio Maffejus, cujus magnum fuit hac noſtra ætate in omni litteraturæ genere nomen, jure quoque meritoque inter Eccleſiaſticos Scriptores cenſendus eſt, qui veterum Monumenta illuſtraverunt. Nam in novam Veronenſem *S. Hieronymi* Operum Editionem, quam Vallarſius elaboravit, ſuum ſymbolum contulit, & Præfationem Divi *Hilarii* Operum Veronenſi item Editioni præfixit. De *fragmentis Irenæi*, a Pfaffio vulgatis, tanquam ex Regia Bibliotheca Taurinenſi depromtis, præclaras ſcripſit Epiſtolas, ut Lutherani hominis conſilia exturbaret. S. Joannis Chryſoſtomi *ad Cæſarium* Epiſtolam, eruditis additis animadverſionibus, in vulgus emiſit, direxitque ad Jacobum Baſnagium. Denique *Caſſiodorii Complexiones in Acta Apoſtolorum, Epiſtolas, & Apocalypſin*; tum Paſſionem *SS. Firmi & Ruſtici* ex optimæ notæ Codicibus edidit. Quod *de Gratia* vulgavit Commentarium Italicum, ſive *Hiſtoriam Theologicam* fama eſt non ab eo ſolum elaboratum fuiſſe, ſed a nonnullis Jeſuitis imprimiſque Tourneminio. Exagitarunt plurimi hoc Opus, præſertim Celſus Migliavacca. Reliqua a Maffejo in vulgus emiſſa, ex quibus clariſſimum nomen indeptus eſt, cum ad genus argumenti, quod hac Diſſertatione pertractamus, haud pertineant, prætermittimus. Obiit in patria, Veronæ ſcilicet die XI. Februarii ann. 1755. quum anno 1675. Kalend. Juniis lucem vidiſſet. Hominis celeberrimi memoriam inque Patriam merita Veronenſis Civitas ſtatua conſecravit.

§. CIII.

§. CIII.

De Daniele Concina.

DAniel Concina in S. Danielis Provinciæ Forojulienſis oppido natus, & vigeſimo ætatis anno in Congregationem Venetam B. Jacobi Salomonii Ordinis Prædicatorum cooptatus, colendæ propagandæque virtutis ſtudio floruit ſingulari. Nam quum continenter præſentem animo gereret cogitationem rerum æternarum, non ſolum vitæ ſuæ graviter ſanctèque moderabatur, ſed homines etiam reliquos & ſcribendis libris & aſſiduis concionibus, virtutis amore incendere conabatur. Quo in munere tanta cum laude eſt verſatus, ut ab illuſtrioribus Italiæ civitatibus certatim evocaretur, & ampliſſima ſæpe templa non caperent multitudinem auditorum. Ab honoribus maxime alieno fuit animo; diſciplinæ autem Inſtituti ſui, inprimiſque parcitatis in omni genere ſtudioſiſſimus: laborum vero ſic patiens, ut ſupra fieri nihil poſſet. Tali modo quum novem & ſexaginta vixiſſet annos, perpetuoque feciſſet quæ docuerat, anno denique 1756. eximiis editis exemplis virtutum, æquo placidoque animo deceſſit. Præter *Theologiam Chriſtianam* duodecim omnino voluminibus in 4. comprehenſam, plura alia ſcripſit & edidit adverſus uſuras, theatra &c. tum de Monaſtica paupertate, jejunii diſciplina & hiſce ſimilibus argumentis, in quibus omnibus pertractandis videtur magis aliquando elaboraſſe, ut aliorum opiniones convelleret, quam ut ſtabiliret ſuas. Germanum fratrem habuit, Nicolaum nomine ejuſdem Inſtituti Dominicani, qui Metaphyſicam majori ſucceſſu in Gymnaſio Patavino docuiſſet, ſi non in ſe Hyacinthum Serryum concitaſſet, ſeu verius, niſi in litigioſo Serryo figulum figulo invidentem expertus eſſet, a quo primo aggreſſus oppugnari quidam potuit, at vinci & expugnari omnino non potuit.

§. CIV.

De Angelo Maria Card. Quirino.

ANgelus Maria Card. Quirinus ex vetuſtiſſima Patriciaque familia Venetiis in lucem prodiit die 30. Martii an. 1680. Inter Benedictinos Caſſinenſes receptus ſtatim ingenio, & eruditione cœpit inclareſcere. Anno 1710. cum germano fratre Joanne, poſtea D. Marci Procuratore, longinqua itinera ſuſcepit, ut mores hominum & urbes videret. In Galliis præſertim tres annos cum viris doctiſſimis familiariter vixit. Anno 1723. Archiepiſcopus Corcyrenſis deſignatus eſt, annoque inſequenti Corcyram appulit. A qua Sede Benedictus XIII. ad Brixianam primum tranſtulit, tum inter Cardinales retulit A. 1728. Clemens vero XII. Bibliothecarium S. R. E. renunciavit. Nec ſibi in eo exornando defuit Benedictus XIV. a quo ſacræ Indicis Congregationis Præfectus declaratus fuit. Mortuus eſt Quirinus Brixiæ omnium Ordinum, & Cœtuum, maxime pauperum, mœrore & luctu die ſexta Januarii an. 1756. Litterarum cultores litteratiſſimus Præſul fovit ac juvit; nam præter S. Ephræmi Operum Editionem verſionemque, quam ejus impulſu ſuſcepit Petrus Benedictus, ut diximus, Paulus quoque Galeardus Brixianus Canonicus Veteres Brixianæ Eccleſiæ Patres collegit, notiſque exornatos eodem juvante vulgavit. Quæ vero ipſe Quirinus ingenii ſui ſtudiorumque monumenta in vulgus edidit, longum eſſet commemorare. Eorum catalogum contexuit in *Brixia Sacra* Hieronymus Gradonicus, nunc Archiepiſcopus Utinenſis. Recenſentur quoque pleraque in Commentariis, quos de rebus ad ſe pertinentibus idem Cardinalis tribus Tomis edidit, quibus quartus poſt ejus obitum acceſſit cum P. Friderici Sanvitalis, hominis e S. J. doctiſſimi; ne heic appellem eruditiſſimum Hiſtoriæ Litterariæ Italorum Scriptorem, qui ampliſſimo elogio Tom. XIV. Quirini memoriam reſque præclare geſtas commendavit.

§. CV.

De Joanne Antonio Blanchio.

JOannes Antonius Blanchius Franciſcanæ Familiæ, quam *Minorum Obſervantium* appellant, Alumnus, Lucam, liberam in Etruria urbem, Patriam habuit. Sive felicitate quadam, ſive bonitate ingenii, ſive parentum diſciplina rectam ineunte ætate ſtudiorum viam ſecutus eſt, bonamque Theologiam & jus Pontificium calluit. Clementis XII. juſſu Sedis Apoſtolicæ jura propugnavit adverſus Sardiniæ Regem, qui contendebat Nicolai V. conceſſu factam eſſe poteſtatem Sabaudiæ Ducibus eligendi quem vellent ad omnia majora Sacerdotia, quæ in eorum regno & ditione eſſent. Non dubitavit quoque ad pugnam Jacobum Benignum Boſſuetum & Petrum Jannonium evocare, ſex Romæ editis voluminibus Italico idiomate *de Eccleſia poteſtate & Politia*. Redux Romam ex Hiſpania, quo Comitiorum Ordinis ſui cauſſa conceſſerat, morbo implicitus paucos poſt menſes diem obiit ſupremum XIV. Kal. Februarii MDCCLVIII. anno ætatis LXXII. Ejus vitam eleganter, more ſcilicet ſuo, ſcripſit laudatus non ſemel Præſul Angelus Fabronius, extatque Decade III. Operis inſcripti *Vitæ Italorum doctrina excellentium, qui ſæculo XVIII. floruerunt*. Ex hac cæteras Blanchii elucubrationes licet ediſcere, quæ tamen non multum exiſtimationis ac nominis eidem addidere.

§. CVI.

De Joſepho Auguſtino Cardinali Urſio.

JOſephus Auguſtinus Urſius Florentinus Ord. Præd. e Congregatione S. Marci poſteaquam Theologicas diſciplinas magna ſui nominis fama docuiſſet, factus eſt primum Clementis XII. voluntate Theologus Caſanatenſis, tum anno MDCCXXXVII. Sacræ Congregationi Indicis a ſecretis. Inde anno MDCCXLIX. a Benedicto XIV. ſacri Palatii Apoſtolici Magiſter renunciatus fuit, ac demum decennio poſt, ſtudioſiſſime inſtanti Cardinali Nerio Corſinio, a Clemente XIII. in ampliſſimum purpuratorum Patrum Senatum cooptatus. Vixit annos LXIX. obiit vero idibus Juniis anno MDCCLXI. Morum integritate, & eximiis editis ſcriptis inclaruit. Nam Mendacii & Reſtrictionum mentalium patronos tribus editis lucubrationibus inſectatus eſt. Pro SS. Perpetuæ, Felicitatis & Sociorum Martyrum orthodoxia pugnavit adverſus Samuelem Baſnagium, vindicavitque a Montaniſmi nota, quam iſte illis inuſſerat. Eccleſiam tribus primis ſæculis criminum capitalium reis haud denegaſſe pacem ac veniam adverſus Albaſpinæum præſertim oſtendit. De invocatione Spiritus Sancti in Liturgiis Græcorum & Orientalium præclaram Diſſertationem vulgavit. Opinionem S. Thomæ ſentientis baptiſmum ab Apoſtolis aliquando ex peculiari diſpenſatione in ſolius Chriſti nomine datum fuiſſe, haud eſſe contemnendam docuit, ſuaſque hac de re doctrinas a domeſtici Doctoris Sorbonici Drowenii critice defendit. Samuelem Baſnagium, qui arbitratus fuerat Chriſmatis uſum in Sacramento Confirmationis ab Eccleſia primis temporibus ignoratum fuiſſe, & in eam a Valentinianis eſſe derivatum, impietatis convicit. Petrum Sotum immunem eſſe debere demonſtravit a cenſuris, quibus præclariſſimum virum infamaverat Joannes Baptiſta Ducheſnius in Hiſtoria Bajaniſmi. De irreformabili Romani Pontificis in definiendis fidei controverſiis judicio adverſus poſthumam Boſſuetii elucubrationem perdocte diſſeruit. Denique ut alia nonnulla prætermittamus Urſii doctrinæ monumenta, quæ accuratiſſime elegantiſſimeque perſequitur in ejus Vita Præſul eximius Angelus Fabronius, Hiſtoriam Eccleſiaſticam etruſco ſermone a Chriſti in Cælos aſcenſu ad tempora uſque Gregorii Magni conſcripſit, vulgavitque Romæ voluminibus viginti; nam vigeſimum primum poſt ejus fata a viro doctiſſimo Joanne Bottario editum fuit. Hanc modo Hiſtoriam ſatis feliciter proſequitur Angelicus Becchetti, ex eodem Ord. Prædicatorum, Bibliothecæ Caſanatenſis alter Præfectus eruditiſſimus.

§. CVII.

De Alexio Symmacho Mazochio.

ALexius Symmachus Mazochius Neapolitanæ Eccleſiæ Canonicus & Regius ſacrarum litterarum Interpres ob linguarum Orientalium cognitionem, admirabilemque eruditionem cum ſacram tum profanam exquiſito criterio conjunctam non injuria is habitus eſt, cui Itali non ſolum, ſed exteri etiam noſtra ætate vix parem habuerunt, ſuperiorem neminem. Sacras inter ab eo editas elucubrationes eminet *Commentarius in vetus marmoreum S. Neapolitanæ Eccleſiæ Kalendarium*, cujus tria volumina in 4. Neapoli prodierunt; *Diſſertatio de Sanctorum* ejuſdem Eccleſiæ *Epiſcoporum cultu*; ac denique *Spicilegium Biblicum* in libros veteris Inſtrumenti, editum Neapoli in Regia Typographia anno 1762. duobus Tomis in 4.

§. CVIII.

§. CVIII.

De Joanne Laurentio Bertio.

JOannes Laurentius Bertius Etruſcus ex Ordine Eremitarum S. Auguſtini, poſteaquam Romæ honoribus Familiæ ſuæ perfunctus eſſet tum moderatoris ſtudiorum, tum Aſſiſtentis Generalis, tum Præfecti Bibliothecæ Angelicæ, in Etruriam revocatus ut Eccleſiaſticam Hiſtoriam in Academia Piſana publice doceret, atque ab Imperatore Cæſate Franciſco I. Magno Etruriæ Duce Theologus Cæſareus declaratus, Academiam ipſam magnorum hominum parentem egregiis & ingenii & multijugis eruditionis monumentis nobilitavit. Sanctiſſimi autem parentis Auguſtini cum primis tutiſſima & inconcuſſa dogmata non modo ab impetu adverſariorum ſtrenue defendit, ſed lucubrationes ſuas Benedicto XIV. P. M. probavit, ab eoque ampliſſiroum doctrinæ Catholicæ defenſoris teſtimoninm habuit. Vixit annos LXXI. obiitque Piſis VI. Kal. April. an. MDCCLXVI. Inter ejus Opera eminent *Libri de Theologicis Diſciplinis* octo voluminibus comprehenſi, qui primo Romæ editi ſunt, tum vero maxime *Auguſtinianum Syſtema de Gratia ab iniqua Bajani & Janſeniani erroris inſimulatione vindicatum* &c. Romæ item editum; ex hoc enim apparet Bertium oihil ſane conceſſiſſe Noriſio in cognitione rerum ad Auguſtinianam doctriaam de Gratia Dei quomodocumque pertineatium, videturque hanc jure ſuo ſibi vindicaſſe cum diceret, ſi ſibi diſputandum eſſet de illa gratia cum Dæmone, ſe profecto victorem diſceſſurum. Vulgavit quoque Diſſertationes ſive Prælectiones, quas habuit in Piſana Academia, Commentarium *de Geſtis S. Auguſtini* haiuſque parentis Monicæ, *de hereſibus trium priorum ſæculorum* libellum, *Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Breviarium*. Et alia pleraque, de quorum pretio atque fortuna accurate pertractat in ejus Vita Aagelus Fabronius. Plutes Bertii Libri *de Theologicis Diſciplinis* recuſi fuerunt; ſæpius vero Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ *Breviarium*, quod tamen doctius eſſe Bertii Opus ii ſolum dicunt, qui cæteros ejuſdem libros aut nunquam evolverunt, aut non intelligunt.

§. CIX.

De Thoma Vincentio Monelia.

THomas Vincentius Monelia Florentinus ex Ord. Prædicatorum, celeberrimus in Piſana Academia ſacrarum litterarum Interpres, edidit anno MDCCXLI. Diſſertationes duas *de Annis Jeſu Chriſti Servatoris & de Religione utriuſque Philippi Aug.* Studia inde ſua adveeſus Fataliſtas, & Materialiſtas convertit, contra quos acutiſſimas æque ac ſolidiſſimas elucubrationes emiſit. Diem obiit ſupremium Piſis XV. Kal. Mart. an. MDCCLXVII. cum ultra annos octuaginta vixiſſet. Ejus vitam ſcripſit Angelus Fabronius ediditque in Decade V. ſæpius laudati Operis *Vitæ Italorum* &c.

§. CX.

De Joanne Dominico Manſio.

JOannes Dominicus Manſius Lucenſis e Congregatione Clericorum Regularium Matris Dei, atque inde in Patria Archiepiſcopus non pauca in vulgus edidit, quibus cum Eccleſiaſtica tum profana Hiſtoria plurimum lucis accepit. Nam præter novam omnium Conciliorum, & Annalium Eccleſiaſticorum Cæſaris Card. Baronii editionem, Stephani Baluzii *Miſcellanea* novis aucta documentis vulgavit. Scripſit etiam de *Epochis* Conciliorum Sardicenſis & Sirmienſium cæterorumque in cauſſa Arianorum; qua de re cum viro doctiſſimo Thoma Mamachio acrem habuit concertationem. Quas autem partes idem Manſius habuerit in latine reddendis Auguſtini Calmeti in S. Scripturam univerſam gallicis Commentariis, Diſſertationibus & Biblico Dictionario ab eodem Calmeto elaborato, tum in erudito Opere Ludovici Thomaſſini *de Veteri & Nova Eccleſia diſciplina* Lucæ recuſo an. 1728. aliiſque docebit Sarteſchius in libro *de Scriptoribus Congregationis Clericorum Regularium Matris Dei* Articulo LV. in quo cætera Manſii Opera & elucubrationes referuntur. Cum *Encyclopediæ Pariſienſis* aovam editionem cum pluribus tamen animadverſionibus & notis Lucæ promoviſſet, in gravem ob id apud Clementem XIII. offenſionem incurrit. Obiit Lucæ an. 1769. cum natus eſſet an. 1602. Qui plura de hoc eximio viro ſcire deſiderat, præter modo laudatum Sarteſchium legat de ejus *Vita* & Scriptis Commentarium, qui prodiit Venetiis an. 1772. typis Antonii Zatta.

§. CXI.

De Joanne Vincentio Patuzzio.

JOannes Vincentius Patuzzius Veronenſis ex Ordine Prædicatorum non magis editis libris adverſus Chriſtianæ morum doctinæ corruptores, quam Eccleſiæ dogmatum oſores inclaruit. Scripſit enim *de futuro impiorum ſtatu* libros tres, in quibus doctrinam catholicam de pœnarum Inferni veritate, qualitate & æternitate adſeruit & illuſtravit; ad eorumque librorum complementum alterum eximium opus *de Sede Inferni in terris quærenda* vulgavit contra Swindenium eam ſedem in Sole inepte collocantem: qua occaſione etiam ſenſum atque doctrinam Eccleſiæ Catholicæ de Articulo Symboli Apoſtolici *Deſcendit ad inferos* propugnavit contra eumdem Swindenium, Voſſium, Bochartum & alios. Ad hæc celeberrimas, & omnium ore tum celebratas edidit *Epiſtolas Theologico-Morales* ſub adſcititio nomine *Euſebii Eraniſtis*, in quibus chriſtianæ Ethicæ non tantum, quam Coacellitæ ſui Danielis Concinæ cauſſam adverſus plures e Societate Jeſu Scriptores ſtrenue egit, conſuluitque Dominiranæ Familiæ decori, cujus alumni Concinam tot adverſariis circumſeptum non probanda ſane *ἀπαθείᾳ* intuebantur. Scripſit etiam egregium Tractatum *de Regula proxima humanarum actionum* & alia plura, quorum indiculum dedit Author ejuſdem elogii, quod proſtrat Tomo I. *Ethicæ Chriſtianæ* a Patuzzio inchoatæ, atque a Petro Fantinio poſtmodum abſolutæ, editæque a Remondinio an. 1770. Obiit Patuzzius in agro Vicentino apud nobiliſſimum virum Marchionem Aloyſium Sale ſexto Kal. Junias an. 1769. quum bujuſce ſæculi primo lucem vidiſſet.

§. CXII.

De Petro Ballerinio.

PEtrus Ballerinius, Veronenſis Presbyter non minus inſigni rerum theologicarum ſcientia, quam Eccleſiaſtica eruditione clarus, & commendatiſſimus fuit. Nam præter Joannis Matthæi *Giberti* Epiſcopi Veronenſis Opera ab eo primum collecta & illuſtrata, edidit quoque *S. Zenonis* Veronenſis item Epiſcopi Sermones, *SS. Antonini & Raymundi de Pennafort* Theologicas Summas, *& S. Leonis* Opera poſt Paſchaſium Queſnellum. Veronenſi item editioni Operum Cardinalis Noriſii Vitam Authoris adjecit, Donatiſtarum ſupplevit Hiſtoriam, & pleraque alia addidit, ut ejuſdem Noriſii libros adverſus Garnerium alioſque tueretur. Denique ne plura conſectemur, egregios de Doctrina Catholica circa uſuras Tractatus ſcripſit, & duobus aliis libris *De vi ac ratione Primatus Romanorum Pontificum, & de poteſtate Eccleſiaſtica ſummorum Pontificum & Conciliorum generalium* omnium doctiſſime adverſus Juſtinum Febronium pugnavit. Obiit anno 1769. anno ætatis ſeptuageſimo. In illuſtrandis edendiſque, quos commemoravimus, libris adjutorem habuit ſtudiorum, ac ſocium germanum fratrem Hieronymum, virum multæ lectionis atque doctrinæ.

§. CXIII.

De Jo. Bernardo Maria De Rubeis.

JOannes Bernardus Maria de Rubeis in Civitate Forijulii anno 1687. die 8. Januarii natus, ſacra vota anno 1704. die 16. Novembris in Congregatione Veneta B. Jacobi Salomonii Ordinis Prædicatorum nuncupavit. A Venetæ Reipublicæ extra ordinem Legatis ad Ludovicum XV. in Theologum adſcitus Pariſiis aliquandiu commoratus eſt, initaque amicitia cum viris ſacra doctrina & eruditione ea tempeſtate in illa urbe celeberrimis ſolidiora quæque litterarum ſtudia conſectari cœpit, eaque contentionis ſuæ monumenta protulit, quæ principem illi locum inter Eccleſiaſticos Italiæ Scriptores compararunt. Nam præclaris Diſſertationibus Venetas editiones Theophylacti Bulgarorum Epiſcopi Operum, tum librorum Areopagiticorum ornavit. *Monumenta Eccleſiæ Aquilejenſis* commentario Hiſtorico-Chronologico-Critico illuſtravit, deque *Nummis Patriarcharum* ejuſdem Eccleſiæ duplici Diſſertatione diſſeruit. *S. Thomæ Aquinatis Opera omnia* ad plurima exempla comparavit & emendavit, adjectis de geſtis, ſcriptis, ac doctrina hujuſce Doctoris non ſolum prævis admonitionibus, ſed Diſſertationibus bene

multis

multis Apologeticis, Criticis & Hiſtoricis. *Georgii ſeu Gregorii Cyprii Patriarchæ C. P.* Vitam primum græce latineque prodidit cum notis duabuſque Diſſertationibus hiſtoricis & dogmaticis. Patriarcharum Gradenſium maxime Chronographiam emendavit. In Diſſertatione *de Turranio ſive Tyrannio Rufino* res præcipuas Eccleſiæ & Imperii quæ ſæculo quarto deſinente ac ineunte quinto in Oriente acciderunt & Occidente maxima luce perfudit. Scripſit etiam præclara *de vetuſtis Liturgicis aliiſque ſacris Ritibus*, qui vigebant olim in aliquibus Forojulienſis Provinciæ Eccleſiis. *De rebus Congregationis ſub titulo B. Jacobi Salomonii erecta* Commentarium hiſtoricum vulgavit. Denique ut alias eximii viri elucubrationes prætermittamus, quibus Eccleſiaſtica ac præſertim Conciliorum Hiſtoria illuſtrata eſt, edidit Tractatus *de Originali peccato*, & *de Caritate*, ex quibus qualis quantuſque Theologus eſſet, perſpicue licet cognoſcere. Senio confectus naturæ conceſſit Venetiis in Cœnobio Sanctiſſimi Roſarii quarto Kalend. Februarii an. 1775. quum octuageſimum octavum annum jam a viginti diebus expleviſſet.

F I N I S.

99 966150

Digitized by Google

Digitized by Google